

Sven Winnell 20 september 2019:
Nya riksdagen och nya regeringen
2019/2020. Kommentarer. Artiklar 1-11
september 2019 om inrikes och utrikes
förhållanden.

<http://winnell.com/omr36-39zzzzzk.pdf>

Sven Winnell 20 september 2019:

Nya riksdagen och nya regeringen 2019/2020. Kommentarer. Artiklar 1-11 september 2019 om inrikes och utrikes förhållanden.

<http://winnell.com/omr36-39zzzzzk.pdf>

Innehåll:

Sida

6	<u>Kapitel 1: Nya riksdagen och nya regeringen 2019/2020</u>
8	H.M. Konungens tal vid riksmötets öppnande, tisdagen den 10 september 2019
10	Regeringsförklaring avgiven av statsminister Stefan Löfven
21	<u>Förslag i budgetpropositionen för 2020. 13 september</u>
23	Ingångsavdrag för att fler ska komma i arbete
23	Regeringen föreslår 100 miljoner till biogasstöd 2019
24	500 miljoner kronor mer till solcellsstödet i höständringsbudgeten
24	Budgetsatsningar för växande skogsnäring och hållbart skogsbruk
25	Utredning om ökat samarbete för minskad övergödning i Östersjön

26	Klimatdeklaration vid uppförande av byggnader
27	Nytt stöd för gröna och trygga samhällen
28	Satsningar på bonusbilar och skydd av värdefull natur
28	70 miljoner för att gynna pollinerande insekter
29	Bättre och säkrare vandringsleder ska öppna upp naturen för fler
29	Regeringen föreslår ökad takt i klimatarbetet
30	Stora satsningar på värdefull natur i regeringens budgetproposition
31	Mer pengar till klimatbonusbilar och för utbyggnad av snabblandning längs större vägar
32	Extra satsningar på nattåg i Sverige och till Europa
33	Stärkt möjlighet till betald specialistutbildning för sjuksköterskor
34	Skolpaket för att alla elever ska lära sig mer
35	Sänkt skatt, höjt grundskydd och nya insatser för Sveriges äldre
36	300 miljoner till barn- och ungdomspsykiatri och första linjens vård
37	Satsning på lärarassistenter fördubblas
38	Karriärtjänster ska ge bättre villkor för specialistsjuksköterskor

38	Ytterligare åtgärder i höstbudgeten för ordning och reda, konkurrensneutralitet och för att bekämpa välfärdsfusk	53	<u>Kapitel 2: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ?</u>
40	Statsbidrag till landstingen för moms på bemanningstjänster	55	Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ?
38	Nya servicekontor öppnar	57	Museer, myndigheter, skolor m m ska ha tydlig information om framtidsproblemen
41	Fortsatt förstärkt driftstöd till små butiker i sårbara och utsatta glesbygder	59	Klimatförändringen och miljöerna
42	Budgetsatsning för att stärka livsmedelskedjans konkurrenskraft	60	Hav och marina resurser
43	Stor satsning på landsbygdspolitik i budget 2020	61	Ekosystem och biologisk mångfald
44	Grön skatteväxling - skattereduktion för boende i vissa geografiska områden	62	Innehållet i: Sven Winnell 9 augusti 2019: Information om klimatkrisen på hemsidor hos museer m m, kulturpolitik. Agenda 2030. Regeringen, Sida, Utrikesdeklarationen. Artiklar om utrikes förhållanden
44	Förstärkning av penningtvättstillsynen och andra åtgärder mot penningtvätt	65	Politikområden för politiken 10 september 2019
45	Satsningar på ett stärkt rättsväsende och ökad trygghet	67	Alla statsråd bör samarbeta i planeringar för världens och Sveriges framtid.
46	Historisk satsning mot rasism och för hbtqpersoners lika rättigheter	68	Innehåll i : Sven Winnell 1 maj 2019: Människornas verksamheter och grunderna för planering av framtiden för världen och Sverige. http://winnell.com/omr40zp.pdf
47	Storsatsning för ökad jämställdhet och minskat våld och förtryck	68	Kapitel 1: Universum och Jordklotet. Människornas verksamheter och vår världs historia.
48	Fortsatta satsningar för att förebygga brottslighet i arbetslivet	72	Kapitel 2: Komplement till världshistorien fram till början av 20-hundratalet.
49	Budgetsatsning på journalistik i hela landet	74	Kapitel 3: FN, Förenta nationerna
50	Långsiktig finansiering av det militära försvaret	77	Kapitel 4: Europeiska unionen, EU
51	Aktuella skatteförslag i budgeten för 2020	77	Kapitel 5: Andra aktörer i världspolitiken
		78	Kapitel 6: Sveriges historia och svensk politik

80	Systemet för mänskliga verksamheter.	106	Hushållsekonomi. Lön, skatter, utgifter i hushåll. Överskott, underskott
83	Det är huvudsakligen människornas verksamheter som styr utvecklingen i världen	106	Konsumentverkets beräkningar 2019
85	Det är 129 verksamhetsområden som vardera innehåller hundratal eller tusentals mindre verksamhetsområden.	108	Månadskostnader år 2019, förvärvsarbetande icke-pensionärer.
		108	Årskostnader år 2019, förvärvsarbetande icke-pensionärer.
		109	Pensionärer 2019
85	Innehåll i Sven Wimmell 20 mars 2018 del 1 av 3: Samhällsplaneringens problem. Områden 1-5 samt 1-9 med myndigheter och professorer, yrken och utbildningar m m.	109	Årskostnader år 2019, pensionärer
		110	Ekonomi för unga
		111	Inkomstskatterna
85	Kapitel 1: Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter. Systemet för mänskliga verksamheter	113	Mer om skatter och bidrag.
86	Kapitel 2: Något om världshistoria och Sveriges historia	118	Nyss har nämnts om kapital
86	Kapitel 3: Något om områdena 1-5	119	Vad ingår i skattetabellerna?
89	Kapitel 4: Statliga myndigheter stiftelser och bolag. Professorer vid universitet och högskolor	119	Ensamstående förvärvsarbetande är missgynnade i förhållande till makar/sambor.
91	Utbildning i grundskolor, gymnasier, högskolor och universitet samt forskning behöver förbättras.	120	Sammanräknad förvärvsinkomst efter deciler.
		121	Underskott och överskott i hushållsbudgetarna
		129	Om värnskatten Värnskatten 2019
		131	Sammanräknad förvärvsinkomst efter deciler.
92	Hushållsverksamheter. Vad man har och vad man gör i bostäderna. Politikområdet för hushållens verksamheter	132	Innehåll i: Sven Wimmell 22 april 2019: Bostadsbidrag för barnfamiljer och nya för barnlösa. Bostadstillägg för pensionärer. Utredningar om verksamheter som styr världen. Vårbudgeten 2019.
93	641- 642 Det börjar med maten.		
93	643. När det gäller bostaden har boverket krav	136	Barnfamiljer med bostadsbidrag
94	644. Till bostaden hör teknisk utrustning för vatten och avlopp , energi m m.	136	Bostadsbidrag för barnlösa i åldrar över 29 år upp till pensions-åldrar
94	645 Hushållen har mycket utrustning av olika slag.	137	Socialförsäkringsbalken om förmögenhet
94	646 Verksamheter i hemmet, umgänge, utveckling av de inre verkligheterna m m	138	Bostadstillägg och garantipension för pensionärer. Verkan av kapital
96	Religion och levnadskunskap.	138	Varken regeringen, myndigheterna eller de politiska partierna har några offentliga redovisningar om pensionärernas levnads-kostnader
97	647 Allmän hushållsekonomi. Inkomster och utgifter, Kapital.	139	Årskostnaderna för pensionärer 2020
97	648 Städning-, rengörings- och tvättverksamheter o d.	139	Ensam väntad ändring 2020
97	649 Personvård: barn, hemsjukvård o d .		
98	Mat och dryck, medicin och droger, matservering.		

140	Bostadstillägg för pensionärer. 16 mars 2006	177	Bostadstillägg och garantipension för pensionärer. Verkan av kapital
140	I samband med småhus finns två sätt att bo. (8 april 2004).	178	Varken regeringen, myndigheterna eller de politiska partierna har några offentliga redovisningar om pensionärernas levnadskostnader,
141	Viktiga händelser i bostadstilläggens historia. (8 april 2004).	178	Årskostnaderna för pensionärer 2020
142	Befolkningsstorlek per kommun, 2015	179	Ensam väntad ändring 2020
142	De föreslagna nya lägenhetstyperna	179	Bostadstillägg för pensionärer. 16 mars 2006
143	Så får svenska lärare hjälp att bekämpa antisemitism.	180	I samband med småhus finns två sätt att bo. (8 april 2004).
157	Kriminalpolitisk kapprustning bortser från forskningsresultat	181	Viktiga händelser i bostadstilläggens historia. (8 april 2004)
159	<u>Kapitel 3: Sammanfattning om förslagen</u>	182	Befolkningsstorlek per kommun, 2015
160	Museer, myndigheter, skolor m m ska ha tydlig information om framtidsproblemen	182	197 Var finns rum för våra barn? – om trångboddheten i Sverige
165	Alla statsråd bör samarbeta i planeringar för världens och Sveriges framtid	182	Antal hushåll efter hushållstyp
165	Det är 129 verksamhetsområden som vardera innehåller hundratals eller tusentals mindre verksamhetsområden	183	<u>Kapitel 4: Budgetpropositionen för 2020: Reformen för ett starkare samhälle</u>
166	Utbildning i grundskolor, gymnasier, högskolor och universitet samt forskning behöver förbättras	184	(Ny version) Budgetpropositionen för 2020: Reformen för ett starkare samhälle Publicerad 18 september 2019
167	Utveckling av de inre verkligheterna	187	Budgetpropositionen för 2020 Prop. 2019/20:1
169	Religion och levnadskunskap.	189	Budgeten för 2020 på fem minuter
169	Inkomstskatterna	193	Riksdagens snabbprotokoll 2019/20:6 Debatt med anledning av budgetpropositionens avlämnande
170	Mer om skatter och bidrag	243	<u>Kapitel 5: DN-artiklar i kronologisk ordning 1-11 september 2019 om inrikes förhållanden</u>
171	Fastighetsskatter och förmögenhetsskatter.	847	<u>Kapitel 6 DN-artiklar i kronologisk ordning 1-11 september 2019 om utrikes förhållanden</u>
172	Nyss har nämnts om kapital	-1310	
172	Vad ingår i skattetabellerna?		
172	Ensamstående förvärvsarbete är missgynnade i förhållande till makar/sambor		
173	Sammanräknad förvärvsinkomst efter deciler		
174	Om värnskatten		
175	Barnfamiljer med bostadsbidrag		
176	Bostadsbidrag för barnlösa i åldrar över 29 år upp till pensionsåldrar		
177	Socialförsäkringsbalken om förmögenhet		

Kapitel 1: Nya riksdagen och nya regeringen 2019/2020

Innehåll:

Sida

6	<u>Kapitel 1: Nya riksdagen och nya regeringen 2019/2020</u>	26	Klimatdeklaration vid uppförande av byggnader
8	H.M. Konungens tal vid riksmötets öppnande, tisdagen den 10 september 2019	27	Nytt stöd för gröna och trygga samhällen
10	Regeringsförklaring avgiven av statsminister Stefan Löfven	28	Satsningar på bonusbilar och skydd av värdefull natur
21	<u>Förslag i budgetpropositionen för 2020. 13 september</u>	28	70 miljoner för att gynna pollinerande insekter
23	Ingångsavdrag för att fler ska komma i arbete	29	Bättre och säkrare vandringsleder ska öppna upp naturen för fler
23	Regeringen föreslår 100 miljoner till biogasstöd 2019	29	Regeringen föreslår ökad takt i klimatarbetet
24	500 miljoner kronor mer till solcellsstödet i höständringsbudgeten	30	Stora satsningar på värdefull natur i regeringens budgetproposition
24	Budgetsatsningar för växande skogsnäring och hållbart skogsbruk	31	Mer pengar till klimatbonusbilar och för utbyggnad av snabblandning längs större vägar
25	Utredning om ökat samarbete för minskad övergödning i Östersjön	32	Extra satsningar på nattåg i Sverige och till Europa
		33	Stärkt möjlighet till betald specialistutbildning för sjuksköterskor
		34	Skolpaket för att alla elever ska lära sig mer
		35	Sänkt skatt, höjt grundskydd och nya insatser för Sveriges äldre
		36	300 miljoner till barn- och ungdomspsykiatri och första linjens vård
		37	Satsning på lärarassistenter fördubblas
		38	Karriärtjänster ska ge bättre villkor för specialistsjuksköterskor

- 38 Ytterligare åtgärder i höstbudgeten för ordning och reda, konkurrensneutralitet och för att bekämpa välfärdsfusk
- 40 Statsbidrag till landstingen för moms på bemanningstjänster
- 38 Nya servicekontor öppnar
- 41 Fortsatt förstärkt driftstöd till små butiker i sårbara och utsatta glesbygder
- 42 Budgetsatsning för att stärka livsmedelskedjans konkurrenskraft
- 43 Stor satsning på landsbygdspolitik i budget 2020
- 44 Grön skatteväxling - skattereduktion för boende i vissa geografiska områden
- 44 Förstärkning av penningtvättstillsynen och andra åtgärder mot penningtvätt
- 45 Satsningar på ett stärkt rättsväsende och ökad trygghet
- 46 Historisk satsning mot rasism och för hbtqpersoners lika rättigheter
- 47 Storsatsning för ökad jämställdhet och minskat våld och förtryck
- 48 Fortsatta satsningar för att förebygga brottslighet i arbetslivet
- 49 Budgetsatsning på journalistik i hela landet
- 50 Långsiktig finansiering av det militära försvaret
- 51 Aktuella skatteförslag i budgeten för 2020

2019-09-10

H.M. Konungens tal vid riksmötets öppnande, tisdagen den 10 september 2019

Herr talman,
ärade ledamöter.

För 30 år sedan stod jag här, i riksdagens plenisal för att förklara riksmötet 1989/90 öppnat.

Det var den 3 oktober 1989 och vi visste ännu inte vad som skulle ske bara en dryg månad senare:

Berlinmurens fall i november 1989 blev kulmen på en utveckling som förändrade Europa och världen i grunden.

Det var en tid av avspänning mellan världens supermakter. Och av närmare europeiskt samarbete.

På den svenska politiska agendan stod vid denna tid bland annat försvarets inriktning och omfattning, Sveriges framtida energiförsörjning och miljöproblem såsom markförurning, drivhuseffekt och påverkan på ozonlagret.

I dag, tre årtionden senare, har utvecklingen i många avseenden gått framåt. Men på andra områden har utmaningarna snarare vuxit.

Herr talman, ärade ledamöter.

Riksdagsprotokollen berättar om vår tid för kommande generationer. Om våra ideal och värderingar. Om våra utmaningar – och vår förmåga att möta dem.

För hundra år sedan fattade Sveriges riksdag en rad avgörande beslut, som tillsammans ledde fram till lika och allmän rösträtt.

Jubileet påminner oss om vikten av att tänka och agera långsiktigt, för vårt lands bästa.

Sveriges framtid formas inte enbart i denna kammare, utan lika mycket av utvecklingen i vår omvärld. Men de beslut som fattas här inne påverkar ändå alla i vårt land. Inte sällan för generationer framöver. De är trådar i den väv som utgör vår framtid.

Hur skapar vi trygghet, säkerhet och gemenskap för alla som lever här?

Hur säkerställer vi att Sverige ligger i framkant av forskning och utveckling?

Hur bygger vi en hållbar framtid för kommande generationer?

Det är stora och svåra frågor, som medborgarna har gett er förtroendet att hantera.

Jag önskar er, valda ombud för Sveriges folk, kraft, mod och visdom i ert viktiga arbete.

Härmed förklarar jag 2019/2020 års riksmöte öppnat.

Tal från [Statsrådsberedningen](#)

Regeringsförklaringen den 10 september

2019. Publicerad 10 september 2019 Statsminister Stefan Löfven, riksdagen, den 10 september 2019. Ladda ner:

[Regeringsförklaringen den 10 september 2019 \(pdf 260 kB\)](#)

Regeringsförklaring avgiven av statsminister Stefan Löfven

**Eders Majestäter, Eders Kungliga Högheter,
Herr talman, Ärade ledamöter av Sveriges riksdag!**

Sverige är vår plats på jorden.

Generationerna före oss har byggt ett av världens rikaste och mest rättvisa länder. Vår uppgift är att rusta landet starkare för att klara omställningen till en ny tid. Vi ska lämna ett mer hållbart, tryggt och jämlikt land vidare till våra barn.

Vårt land – präglad av vacker natur, öppenhet och en hårt arbetande befolkning – har enorma möjligheter. Bara tillsammans kan vi göra det mesta av den potential som finns i Sverige.

De problem vi har möter vi tillsammans och inte var och en för sig. Den globala uppvärmningen, köerna i sjukvården, den våldsamma brottsligheten, ojämlikheten i skolan och ett mer delat samhälle är gemensamma problem. Vi kan och ska lösa dem tillsammans.

Runt om i världen växer politiska krafter som står för intolerans, slutenhet och enkla svar på svåra samhällsproblem. Sverige har valt en annan väg. Vi står upp för de värderingar som byggt Sverige starkt: gemenskap, jämlikhet, öppenhet och jämställdhet mellan kvinnor och män.

* * *

I en osäker omvärld ska vår utrikespolitik värna vårt lands trygghet.

Sveriges säkerhetspolitiska linje ligger fast. Stabiliteten och säkerheten i norra Europa gynnas av vår militära alliansfrihet. Genom dialog och samarbete – inom ramen för Europeiska unionen, bilateralt och genom internationella organisationer – bidrar Sverige till gemensam säkerhet.

Vårt lands försvarsförmåga fortsätter att stärkas. Under 2020 läggs en försvarspolitisk proposition med Försvarsberedningens betänkanden som grund. Ett brett stöd finns nu för finansieringen.

Den transatlantiska länken värnas och våra försvarssamarbeten fördjupas, inte minst runt Östersjön. Det ska gå snabbare att ge och ta emot operativt stöd inom det finsk-svenska samarbetet.

Säkerheten i Sveriges närområde har försämrats. Rysslands illegala annektering av Krim och intervention i Ukraina är tydliga brott mot internationell rätt och den europeiska säkerhetsordningen. Vi står upp för EU:s sanktioner samtidigt som vi har kontakter och dialog med Ryssland och det ryska samhället.

Sverige möter nya former av hot och utmaningar. Genomförandet av den nationella säkerhetsstrategin fortsätter. Nästa år inrättas ett nationellt cybersäkerhetscenter.

* * *

Medlemskapet i Europeiska unionen är ett fundament för Sverige och en självklar del i vårt nationella, europeiska och globala arbete.

Nu inleds en ny lagstiftningsperiod i EU. Sverige arbetar för en handlingskraftig union, ett medborgarnas EU som stöder skapandet av fler jobb med rättvisa villkor. Ett EU som bidrar till säkerheten och är ledande i miljö- och klimatarbetet. Vi kommer att arbeta för att upprätthålla respekten för unionens värderingar.

Ökade risker för ett fullskaligt handelskrig understryker behovet av att Sverige är en röst för fri, hållbar och rättvis handel. Världshandeln ska bygga på ordning och regler – inte på den starkes rätt.

Sverige ska fortsätta verka för att Storbritanniens utträde ur EU sker på ett ordnat sätt. Det finns beredskap för att hantera ett avtalslöst utträde. Ett brittiskt utträde ställer ökade krav på ett aktivt och offensivt svenskt agerande i EU.

* * *

Kampen mot terrorismen är global. Den ska bedrivas här hemma och i nära samarbete med andra länder i Europa och i världen. Kampen ska föras inom ramen för rättsstatens principer.

En översyn görs av den straffrättsliga lagstiftningen för att bekämpa terrorism. Det ska bli straffbart att ha samröre med en terroristorganisation. Vi ser att kriminella och terrorister försöker hitta nya sätt att slussa pengar för att understödja sin verksamhet. Detta ska mötas genom fortsatta skärpningar av lagstiftningen.

* * *

I samarbete med andra medlemsstater arbetar Sverige för ett gemensamt asylsystem i EU där medlemsstaterna solidariskt delar på ansvaret för människor på flykt.

Den svenska migrationspolitiken ska vara rättssäker, effektiv och human. Politiken måste vara brett förankrad. En parlamentarisk kommitté har fått regeringens uppdrag att lämna förslag om en långsiktigt hållbar migrationspolitik. Asylrätten ska värnas.

Att alternativt skyddsbehövande och flyktingar får samma rätt att i Sverige återförenas med barn, partner eller föräldrar är en humanitär reform som dessutom bidrar till integrationen.

Det ska bli möjligt för Migrationsverket att åter snabbt kunna hantera asyl-ansökningar från personer från så kallade säkra ursprungsländer. En oberoende granskning av metoden för medicinska åldersbedömningar ska genomföras.

En framgångsrik kamp mot krig, terrorism och global uppvärmning krävs för att färre ska tvingas på flykt.

* * *

Vår generation är den första som kan utrota fattigdom i världen och den sista som kan stoppa den globala uppvärmningen. Sverige ska gå i bräschen för Agenda 2030.

Demokratifokuset i biståndet stärks.

Sverige främjar sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter globalt och därigenom tillgången till säkra aborter. Det är ett uttryck för vår feministiska utrikespolitik.

Sverige står fast vid de höga ambitionerna för klimatfinansieringen.

Regeringens arbete med Global deal, för rättvisa villkor på arbetsmarknaden, fortsätter.

* * *

Herr talman,

Så här sjunger Mikael Wiehe:

”Från Ales stenar
till norra Lappland
från Bohus klippor
till Gotlands raukar
Landet, det tillhör dig och mig.”

Vi ska hålla ihop vårt land och det ska finnas förutsättningar att leva ett gott liv i hela Sverige.

En större omfördelning utifrån de olika förutsättningar som finns i vårt land måste komma på plats redan från årsskiftet. Oavsett om man bor i Vellinge eller Vilhelmina ska man ha samma rätt till hemtjänst – avstånden i kommunen ska inte avgöra.

Som en del av den gröna skatteväxlingen får 850 000 svenskar främst i Norrland och nordvästra Svealand en skattenedsättning som kompensation för långa avstånd och för att underlätta att bo i dessa delar av landet.

För att fortsätta att motverka nedläggning av lanthandlar förstärks det särskilda driftsstödet till dagligvarubutiker.

Servicekontor, där flera statliga myndigheter erbjuder medborgarna tjänster, är ett effektivt sätt för staten att vara närvarande på fler platser. Nya servicekontor ska därför öppnas. Redan nu kan jag berätta att bland andra följande orter får servicekontor: Storuman, Torsby, Vansbro och Åsele.

* * *

Det svenska näringslivets ambitiösa klimatåtaganden imponerar. Folkligt engagemang, innovativa företag och tuffa klimatkrav leder till resultat. Ny miljöteknik och nya innovationer ger oss möjlighet att exportera produkter och tjänster som världen efterfrågar. Så skapas nya jobb.

Dagligvaruhandeln, gruv- och mineralbranschen och cementindustrin är exempel på branscher som har tagit fram färdplaner för att bli fossilfria. En spännande och världsunik utveckling av koldioxidfri stålproduktion pågår nu i Luleå.

Sveriges råvaruresurser ska nyttjas mer effektivt och hållbart. Prövningsprocesser och regelverk behöver ses över så att hänsyn tas till både samhällsnytta och lokal miljöpåverkan när ett projekt provas.

Arbetet med det nationella innovationsrådet fortsätter. Regeringen lanserar fyra strategiska samverkansprogram för mandatperioden och påbörjar arbetet med en ny forskningsproposition.

Genom enklare regler kan fler runt om i landet ta chansen att starta företag. Kravet på aktiekapital sänks.

* * *

Svensk natur, svensk mat och svenska besöksmål tillhör vårt lands stora tillgångar.

Det går bra för svensk turism. Sedan millennieskiftet har sysselsättningen inom besöksnäringen ökat med drygt 40 000 personer. En nationell strategi ska stärka besöksnäringen som en viktig jobb- och tillväxtmotor i hela landet.

Svenska bönder producerar varor i världsklass. Genom fortsatta satsningar på livsmedelsstrategin och ett kraftfullt bondepaket stärks det svenska jordbrukets konkurrenskraft.

Genom att pollinera växter fyller bin en viktig roll. Nu hotas den. Det krävs åtgärder för att förbättra binas livsmiljö.

Ett hållbart och växande skogsbruk bidrar till jobb, tillväxt och klimatnytta. Med levande skogar och mångskiftande natur kan den biologiska mångfalden öka.

Arbetet med det nationella skogsprogrammet fortsätter och regeringen arbetar för att stärka äganderätten och hållbarheten i de svenska skogarna. Den skog som staten äger ska förvaltas på ett hållbart sätt.

Villkoren för de gröna näringarna står högt på regeringens dagordning.

* * *

En fungerande bostadsmarknad är en förutsättning både för människors trygghet och för en dynamisk arbetsmarknad.

Under förra året färdigställdes det största antalet lägenheter sedan 1973. Samtidigt rapporterar 240 kommuner att de har ett underskott av

bostäder. Regeringen avser att samla alla aktörer på bostadsmarknaden kring det gemensamma intresset att trygga en fortsatt hög byggtakt.

Investeringsstödet koncentreras och effektiviseras samt riktas mot studentbostäder och hyresrätter med rimliga hyror i hela landet. Vi förenklar byggreglerna och ser över hyressystemet. Krav på klimatdeklarationer och mer byggande i trä bidrar till samhällets omställning.

Strandskyddet görs om i grunden. En ökad differentiering ska ta hänsyn till att tillgången till sjöar och stränder varierar i landet, liksom befolkningstäthet och exploateringstryck.

* * *

Den beslutade nationella planen för infrastruktur med investeringar på 700 miljarder i vägar och järnvägar i hela landet ska fullföljas.

Regeringen förbättrar vägunderhållet och gör nu den största järnvägs-satsningen i modern tid. Nya stambanor för höghastighetståg ska byggas.

Det ska bli enklare att boka utlandsresan med tåg och man ska kunna ta nattåget till flera europeiska städer.

Utsläppen från flyget ska minska.

* * *

Att bygga ut den digitala infrastrukturen är en viktig del i arbetet för att hela landet ska växa och för att samhällsservice ska komma hela folket till del.

Energiöverenskommelsen utgör grunden för att Sverige även i framtiden ska ha ett robust energisystem och el till rimliga priser.

Kapaciteten att överföra el ska förbättras för att möta växande behov.

De förnybara energikällornas betydelse växer nu snabbt. Vindkraften bidrar med en allt högre andel av energitillgången. Det pågår en solcellsrevolution i Sverige. Stödet till solceller har gjort det enklare och billigare för husägare runt om i landet att producera sin egen el.

Allt fler elbilar rullar på svenska vägar. Laddinfrastrukturen ska byggas ut för att underlätta elektrifieringen av fordonsflottan.

* * *

Herr talman,

En person som fyllt hundra år har under sin livstid i Sverige sett demokratin slå rot, industrisamhället utvecklas, jämställdheten förbättra kvinnors förutsättningar och omställningen till ett kunskapssamhälle förändra landet.

Nu står vi åter inför stora omställningar.

Juli månad i år var den varmaste som uppmäts. Greta Thunberg har blivit en generations röst när hon kräver att vi lyssnar på forskningen och vidtar åtgärder. Den globala uppvärmningen hotar att i grunden förändra förutsättningarna för mänskligt liv på jorden. Vi behöver anpassa oss till de förändringar som redan sker. Om två veckor står dessa frågor i fokus vid FN:s klimattoppmöte i New York.

Samtidigt ska Sverige skapa och utveckla jobb och välfärd i en tuff global konkurrens och i snabb teknikutveckling. Ingen ska lämnas efter i det nya samhällsbygget.

Vårt land ska bli världens första fossilfria välfärdsland. Det kommer att påverka alla delar av samhället och genomsyra politiken. En klimat-handlingsplan ska beslutas.

En kraftfull grön skatteväxling har påbörjats och kommer att öka de kommande åren. Nu kommer också en svensk statlig grön obligation.

Senast år 2045 ska Sverige inte längre ha några nettoutsläpp av växthusgaser. Det kommer att kräva stora tekniksprång. Industriklivet innebär ett stöd till företag hela vägen från forsknings- och innovationsprojekt till demonstrationsanläggningar och fullskalig produktion.

Vi ska klara omställningen och vi ska göra det på samma sätt som förr: Tillsammans.

* * *

Våra barn ska växa upp i en vardag fri från gifter. Regeringen driver på för ett globalt kemikalieavtal, strängare regler i EU och nödvändiga regleringar på hemmaplan.

Regeringen ska vidta ytterligare åtgärder för att minska plast-användningen. Spridningen av mikroplaster ska bekämpas. Fler engångsplaster ska bort.

I år har stora delar av torskfisket i Östersjön för första gången fått stoppas akut. Regeringen lyssnar till forskarna och ska verka för att

torsken ska kunna återhämta sig. Vi ska överlämna hav med växande bestånd av fisk till våra barn. Havsbottnarna ska skyddas och övergödningen upphöra.

Herr talman,

Den internationella konjunkturen mattas nu av och det påverkar ekonomin här hemma. På arbetsmarknaden ser vi en fortsatt hög sysselsättningsgrad men också rekryteringsproblem, inte minst i välfärden.

Statsskuldens andel av bnp är på samma nivå som 1977. En låg skuld ger oss en styrka om konjunkturen försvagas ytterligare, en styrka många länder saknar.

Regeringen vill använda reformutrymmet för att få fler i arbete, fler poliser, en starkare välfärd, bättre ekonomi för pensionärer och en kraftfull klimatomställning.

Från årsskiftet avskaffas värnskatten.

En bankskatt ska införas för att finansiera satsningar på försvaret.

Arbetet mot skattefusk och skatteundandragande fortsätter oförtrutet. När skatteflykten är gränsöverskridande måste också arbetet mot den vara det.

Pensionärerna har i genomsnitt fått 1 600 kronor mer i plånboken per månad jämfört med 2014. Nu fortsätter förstärkningen av pensionärernas ekonomi. Nästa år kommer garantipensionen och taket

i bostadstillägget för pensionärer höjas. Utfasningen av den orättfärdiga pensionärsskatten fortsätter.

* * *

Herr talman,

Att rusta befolkningen med kunskaper är avgörande för att vi ska klara omställningen av samhället.

Sverige har haft ett av de mest högpresterande och jämlika skolsystemen i världen. Dit ska vi nå igen. I dag jobbar 31 000 fler i skolan än för fem år sedan, barngrupperna i förskolan har inte varit så små sedan 1992 och lärarlönerna har stigit. Vi har lagt grunden för bättre kunskapsresultat.

Det finns inga genvägar till att höja kunskaperna i den svenska skolan. Det måste vara fokus på kunskap och studiero i varje klassrum. Möjligheten att få stöd i mindre undervisningsgrupper ska ses över och högpresterande elever ska ges bättre möjligheter att nå längre i sitt lärande. Pojkars skolresultat fordrar särskild uppmärksamhet.

En nationell plan för trygghet och studiero i skolan ska tas fram och ett mobilförbud på lektionstid ska införas. För de skolor som önskar införs en möjlighet att ge betyg från årskurs fyra.

Skolan ska vara en mötesplats för elever med olika bakgrund. Regeringen tar de första stegen mot ett etableringsstopp för fristående grund- och gymnasieskolor med konfessionell inriktning.

Nyckeln till en stark kunskapsskola är fler kunniga och kompetenta lärare och fler anställda som kan avlasta lärarna. Insatser krävs för att

möta lärarbristen. Möjligheterna att studera till lärare parallellt med arbete i skolan förbättras. Fler högskoleutbildade ska kunna växla karriär och bli lärare. Det statliga stödet för att anställa lärarassistenter förstärks.

Regeringen ska förbättra lärarutbildningen och attraktiviteten i läraryrket ska höjas. Förslag från Skolkommissionen genomförs. Regeringen inleder arbetet med att inrätta ett professionsprogram för lärare och skolledare. För att öka likvärdigheten förstärks det statliga stödet till de skolor som har de tuffaste förutsättningarna.

Det krävs fortsatta åtgärder för att förbättra skolans förmåga att möta elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar.

* * *

Samtidigt som det finns fler än 100 000 lediga jobb i Sverige är 350 000 människor arbetslösa. För att få bukt med kompetensbristen måste utbildning i högre utsträckning utformas efter samhällets behov.

Kunskapslyftet fortsätter och beräknas under 2020 omfatta 93 000 statligt finansierade utbildningsplatser i hela landet. Den kommunala vuxenutbildningen utvecklas till en bas för den nationella och regionala kompetensförsörjningen.

Regeringen satsar på kompetensutveckling och vidareutbildning för människor mitt i arbetslivet.

Yrkeshögskolan byggs ut och steg tas för att underlätta rörligheten mellan yrkeshögskola och högskola. Kompetensutveckling genom korta yrkeshögskolekurser ska underlättas. Insatser ska göras för att stärka och utveckla distansutbildningen.

Att stärka tillgången till utbildningsplatser runt om i landet gör det lättare att studera vidare och bo i hela vårt land.

* * *

För att företag ska kunna rekrytera krävs en väl fungerande arbetsmarknad. En effektiv förmedling av arbete gynnar både den som söker arbete och arbetsgivare som behöver anställa. För att bättre bidra till detta ska Arbetsförmedlingen reformeras i grunden. Som ett viktigt komplement ska ett nytt system utvecklas där fristående aktörer matchar och rustar arbetssökande för de lediga jobben.

Oavsett bostadsort ska en arbetssökande som behöver stöd för att hitta ett jobb kunna få det. Arbetsförmedlingen ska kunna ge service medan reformarbetet pågår.

På lokal och regional nivå finns stor potential för ett effektivt arbete. Samverkan mellan Arbetsförmedlingen, kommun och arbetsgivare resulterar redan i lokala jobbspår i olika delar av Sverige.

För att undvika onödiga uppsägningar när företag drabbas av tillfälliga svårigheter förstärks det statliga stödet för korttidsarbete.

* * *

Det går allt snabbare för människor som är nya i Sverige att hitta ett arbete. Ett intensivår med språkintensiva och yrkesnära insatser införs för nyanlända som bedöms ha förutsättningar att komma i arbete inom ett år.

Samhällsorienteringen för nyanlända ska förstärkas och mer fokus ska läggas på frågor om jämställdhet och mänskliga rättigheter.

Stödet till asylsökande som väljer sitt eget boende ska förändras för att minska problemen i områden med socioekonomiska utmaningar.

Framväxten av ett parallellsamhälle motverkas genom effektiv samverkan mellan myndigheter och genom poliskontroller och åtgärder mot människosmuggling.

Arbetslivet ska inte medföra att kvinnor och män slås ut i förtid på grund av stress, mobbning eller arbetsuppgifter som skadar eller sliter ned kroppen. En nollvision ska gälla för dödsfall i arbetet. Arbetsmiljöverket ska föreslå åtgärder för att uppnå denna. Fler arbetsmiljöinspektörer anställs.

Parterna på arbetsmarknaden har ett stort ansvar för att minska arbetsrelaterad ohälsa. Regeringen kommer noga att följa arbetet som parterna åtagit sig för friskare arbetsplatser.

* * *

Joakim Bergs textrader ur Kent-låten Elite fångar en känsla många delar:

”Min släkt är full av hjältar
Decennier av slit
Brustna hjärtan, trötta leder
Deras stolthet bar mig hit.”

Genom decennier av slit har kvinnor och män byggt vårt lands styrka. Sverige är fullt av hjältar. Människor som varje dag bidrar till ett starkare samhälle genom föräldraskap, studier, lönearbete, företagande och ideellt engagemang.

* * *

Herr talman,

En generell välfärd med skola, omsorg och vård av hög kvalitet åt alla är den viktigaste omfördelande kraften i samhället.

Regeringen tillsätter en välfärdskommission där staten, Sveriges kommuner och landsting och arbetstagarnas organisationer tillsammans ska ta sig an de problem vi ser i svensk välfärd. En allt större andel äldre ställer välfärden inför nya utmaningar.

Att vårda och ge omsorg är en av samhällets viktigaste uppgifter. En fast omsorgskontakt i äldreomsorgen ökar kontinuiteten och tryggheten. De anställda i välfärden behöver få en bättre arbetsmiljö och deras status behöver höjas. Undersköterskor ska få en skyddad yrkestitel och bättre arbetsvillkor.

Antalet ofrivilliga deltid i välfärden minskar. Arbetet fortsätter för att heltid ska vara en rättighet. Välfärdstekniken ska underlätta arbetsmiljön och höja kvaliteten, inte öka stressen.

Funktionshinderspolitiken och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade ska utvecklas. Personlig assistans ska präglas av hög kvalitet och rättssäkerhet. Rätt till assistans för andning och sondermatning ska säkerställas. Alla som har rätt till stöd ska få det.

Sverige ska ha en sjukförsäkring som är trygg, rättssäker och begriplig med högt förtroende i befolkningen. Samverkan mellan myndigheterna måste bli bättre och regelverket vara utformat så att alla får det stöd och den ersättning som de har rätt till.

* * *

Sverige ska ha en sjukvård i världsklass och den ska finnas där för alla. Därför tar regeringen krafttag för en tryggare, mer tillgänglig och jämlik hälso- och sjukvård.

Vi ska vara stolta över den höga kvaliteten i svensk sjukvård. Varje dag räddar vårdpersonalen livet på akut och svårt sjuka patienter. Samtidigt behöver inte minst primärvården utvecklas vidare. Den har unika förutsättningar att se till hela vårdbehovet och främja en god hälsa. Regeringen kommer att rusta den nära vården.

För att förbättra kontinuiteten i sjukvården ska rätten till fast läkarkontakt säkras. Patientkontrakt ska ge både patienten och sjukvården en överblick över alla inplanerade vårdbesök.

Den psykiska ohälsan är ett av vår tids stora samhällsproblem. Tidiga insatser är viktiga för att minska lidandet och förhindra att lindriga problem blir allvarliga. För att göra det enklare att få hjälp förbereds en ny vårdform för lättare psykisk ohälsa. Köerna i barn- och ungdomspsykiatri ska minska och elevhälsan värnas.

Herr talman,

Larmet kom till polisen klockan 09.58 en måndagsförmiddag. Kvinnan på Ribersborg var 31 år gammal. Hon sköts till döds på öppen gata när hon var ute med sitt lilla barn. Den bottenlösa tragedin lämnar ingen i Sverige oberörd.

Den våldsamma brottsligheten skapar ett enormt lidande i samhället. Pojkar lockas in i en kriminell karriär som antingen slutar med döden eller med långa fängelsestraff. Anhöriga till brottsoffer drabbas hårt.

Det våld som gängkriminella utövar är ett hot mot människors säkerhet, mot känslan av trygghet i samhället och i förlängningen mot rättssamhället och demokratin. Den hänsynslösheten som visas offren är avskyvärd. Att möta detta hot tillhör statens kärnuppgifter.

Kampen mot den grova brottsligheten är långsiktig och kommer att innefatta både framgångar och bakslag. Målet är glasklart: Vi ska tvinga tillbaka våldet.

Staten kan få bort grovt kriminella från gatan, men för att långsiktigt stoppa tillflödet av unga män till gängbrottslighet fordras hela samhällets insatser. Inte minst polisen framhåller detta. Skolan, socialtjänsten, lokalt näringsliv och våra folkrörelser har viktiga roller att spela.

Kommunerna är centrala i arbetet med att förebygga brott. Arbeta påbörjas för att ge kommunerna ett lagstadgat ansvar för detta.

Regeringen gör det enklare att besluta om kamerabevakning och underlättar polisens tillgång till digitala bevis och krypterad kommunikation för att kartlägga och avslöja brottslig verksamhet.

Försöksprojektet med snabbare lagföring för vissa enklare brott förlängs och utvidgas till fler delar av landet.

Polisen behöver få bättre möjligheter att verka i gränsnära områden för att bekämpa den gränsöverskridande brottsligheten. Möjligheten till kamerabevakning med automatisk igenkänning av fordonstyper och registreringsskyltar ska övervägas.

* * *

Polisen får i uppdrag att stärka sitt arbete med att bekämpa den illegala handeln med narkotika som finansierar mycket av gängvåldet.

Brottsförebyggande rådet får i uppdrag att studera narkotikamarknaden i Sverige för ett uppdaterat kunskapsläge.

Var och en som köper narkotika måste vara medveten om att pengarna från knarket stöder kriminella gäng och bidrar till deras brottslighet.

Våldet från högerextrema och andra ideologiskt motiverade gärningsmän måste tas på största allvar.

Våldtäkter och andra sexualbrott ska bekämpas. Regeringen kommer att föreslå fortsatt skärpta lagar på detta område.

Det är en styrka att vi har en bred politisk enighet om att fortsätta stärka rättsstatens förmåga. Regeringen tar nu tåten för att samla politiska beslutsfattare och andra intressenter för att fortsätta stärka samhället i kampen mot den grova kriminaliteten.

* * *

Herr talman,

Under mandatperioden firar Sverige 100 år som demokrati. Demokratien som vi ärvde av tidigare generationer ska vara än starkare när vi lämnar den vidare.

Ett starkt public service i kombination med kommersiella medier ger en mångfald av oberoende medier i hela landet.

Förtroendevalda och journalister måste få ett starkare straffrättsligt skydd mot hot och hat för att kunna fullgöra sina för demokratin avgörande uppgifter.

En oberoende institution till skydd för mänskliga rättigheter ska inrättas.

* * *

Alla barn har rätt att växa i nyfikenhet och kreativitet. Kulturskolan ska finnas i hela landet. Att människor bidrar med tid och arbete i idrottsrörelsen och civilsamhället är centralt för ungas möjlighet att engagera sig.

Om 112 dagar blir barnkonventionen svensk lag. Alla barn ska kunna komma till tals och ha en möjlighet att hävda sina rättigheter.

Lagstiftningen kring föräldraskap ses över för att göras mer könsneutral. Det är en del i regeringens arbete med att stärka hbtq-personers rättigheter.

* * *

Rasismen har ingen plats i Sverige och arbetet med den nationella planen mot rasism fortsätter. Sveriges nationella minoriteter och urfolket samer ska värnas.

Hatet mot judar finns i vår historia, i högerextrema grupper, i delar av vänstern och i islamistiska miljöer. Vi ser antisemitism hos vuxna och barn som flytt till Sverige från länder där judehat präglar skolundervisning och statlig propaganda.

Kampen mot antisemitismen och hågkomst av Förintelsen är ämnen vid den internationella konferens som regeringen står värd för i Malmö nästa år.

* * *

I Sverige accepterar vi inte barnäktenskap eller förtryck. Brott som begås med så kallat hedersmotiv ska få strängare straff och ett särskilt barnäktenskapsbrott införs. Arbetet med att införa ett särskilt hedersbrott fortsätter.

Barn och ungdomar ska i högre grad kunna få stöd och hjälp från socialtjänsten utan vårdnadshavares samtycke eller vetskap.

* * *

Herr talman,

Ett drygt halvår har gått sedan regeringen kunde tillträda efter en sakpolitisk överenskommelse om budget och flera politikområden mellan Socialdemokraterna, Miljöpartiet de gröna, Centerpartiet och Liberalerna. Tillsammans tar vi ansvar för att ta till vara landets möjligheter och lösa vår tids samhällsproblem.

Svensk politik är inne i en tid av intensivt reformarbete.

En tid att tillsammans rusta Sverige starkare.

* * *

Statens budget

En viktig del i regeringens arbete med att förverkliga sin politik är att utforma förslag om statens budget. Förslagen lämnas till riksdagen på våren och på hösten. I år lämnas regeringens budgetproposition den 18 september.

[Relaterade länkar](#)

Relaterad navigering

- [Datum för budgetarbetet](#)
- [Budgetförslag per budgetår](#)
- [Statens budget i siffror](#)
- [Statens budget som excel](#)
- [Prognoser ekonomisk utveckling](#)
- [Om budgetprocessen och det finanspolitiska ramverket](#)
- [In English](#)

Förslag i budgetpropositionen för 2020

13 september

- **1. Jobb**
 - [Ingångsavgifter för att fler ska komma i arbete](#)
- **2. Klimat och miljö**
 - [Regeringen föreslår 100 miljoner till biogasstöd 2019](#)
 - [500 miljoner kronor mer till solcellsstödet i höständeringsbudgeten](#)
 - [Budgetsatsningar för växande skogsnäring och hållbart skogsbruk](#)
 - [Utredning om ökat samarbete för minskad övergödning i Östersjön](#)
 - [Klimatdeklaration vid uppförande av byggnader](#)
 - [Nytt stöd för gröna och trygga samhällen](#)
 - [Satsningar på bonusbilar och skydd av värdefull natur](#)
 - [70 miljoner för att gynna pollinerande insekter](#)
 - [Bättre och säkrare vandringsleder ska öppna upp naturen för fler](#)
 - [Regeringen föreslår ökad takt i klimatarbetet](#)
 - [Stora satsningar på värdefull natur i regeringens budgetproposition](#)
 - [Mer pengar till klimatbonusbilar och för utbyggnad av snabbfärd längs större vägar](#)
 - [Extra satsningar på nattåg i Sverige och till Europa](#)

- **3. Välfärd**

- [Stärkt möjlighet till betald specialistutbildning för sjuksköterskor](#)
- [Skolpaket för att alla elever ska lära sig mer](#)
- [Sänkt skatt, höjt grundskydd och nya insatser för Sveriges äldre](#)
- [300 miljoner till barn- och ungdomspsykiatri och första linjens vård](#)
- [Satsning på lärarassistenter fördubblas](#)
- [Karriärtjänster ska ge bättre villkor för specialistsjuksköterskor](#)
- [Ytterligare åtgärder i höstbudgeten för ordning och reda, konkurrensneutralitet och för att bekämpa välfärdsfusk](#)
- [Kompensation till landstingen för vårdmoms](#)

- **4. Hela landet**

- [Nya servicekontor öppnar](#)
- [Fortsatt förstärkt driftstöd till små butiker i sårbara och utsatta glesbygder](#)
- [Budgetsatsning för att stärka livsmedelskedjans konkurrenskraft](#)
- [Stor satsning på landsbygdspolitik i budget 2020](#)
- [Grön skatteväxling - skattereduktion för boende i vissa geografiska områden](#)

- **5. Trygghet och demokrati**

- [Förstärkning av penningtvättstillsynen och andra åtgärder mot penningtvätt](#)
- [Satsningar på ett stärkt rättsväsende och ökad trygghet](#)
- [Historisk satsning mot rasism och för hbtq-personers lika rättigheter](#)
- [Storsatsning för ökad jämställdhet och minskat våld och förtryck](#)
- [Fortsatta satsningar för att förebygga brottslighet i arbetslivet](#)
- [Budgetsatsning på journalistik i hela landet](#)
- [Långsiktig finansiering av det militära försvaret](#)

- **6. Samlade skatteförslag**

- [Aktuella skatteförslag i budgeten för 2020](#)

Pressmeddelande från [Finansdepartementet](#)

Ingångsavdrag för att fler ska komma i arbete

Publicerad 09 september 2019

Regeringen vill införa ett ingångsavdrag från 1 juli 2020. Ingångsavdraget är en nedsättning av arbetsgivaravgifter för personer som står långt ifrån arbetsmarknaden. Regeringen avser att avisera förslaget i budgetpropositionen för 2020 och bygger på en överenskommelse mellan regeringspartierna, Centerpartiet och Liberalerna.

Syftet med ingångsavdraget är att göra det mer attraktivt att anställa personer som inte är etablerade på arbetsmarknaden eller som stått utanför arbetsmarknaden en längre tid. Den nedsatta arbetsgivaravgiften kommer att gälla lön och andra ersättningar upp till 23 500 kronor per månad. Ingångsavdraget kommer framför allt att omfatta unga personer som är nya på arbetsmarknaden och saknar högre utbildning, långtidsarbetslösa samt nyanlända med uppehållstillstånd som skyddsbehövande och deras anhöriga.

Nedsättningen sker genom att omkring två tredjedelar av de totala arbetsgivaravgifterna tas bort så att arbetsgivaren endast betalar ålderspensionsavgiften på 10,21 procent.

Förslaget minskar statens skatteintäkter med totalt 1,67 miljarder kronor 2020. Förslaget föreslås träda i kraft den 1 juli 2020 och tillämpas på löner som betalas ut efter den 30 juni 2020. Ingångsavdraget aviseras i budgetpropositionen för 2020 och regeringen kommer under våren 2020 lämna en proposition med förslag till lagändringar.

Regeringen föreslår 100 miljoner till biogasstöd 2019

Publicerad 13 september 2019

Biogas spelar en viktig roll i omställningen till ett fossilfritt samhälle. För att öka produktionen av biodrivmedel och stärka producenternas konkurrenskraft föreslår regeringen att biogasstödet förlängs genom att tillföra 100 miljoner kronor i höständeringsbudgeten 2019. Satsningen är en del av höstbudgeten och budgetsamarbetet mellan regeringspartierna, Centerpartiet och Liberalerna.

Biogas är en förnybar energikälla med mycket hög miljöprestanda. Större delen av det som används för att framställa biogas kommer från lantbruket och livsmedelskedjan, till exempel gödsel, rester från mejerier, livsmedelsförädling och slakterier. Dessa näringar har därför en viktig roll i omställningen till en cirkulär och biobaserad ekonomi i Sverige.

– Regeringen vill främja omställningen till ett fossilfritt samhälle och en konkurrenskraftig biogasproduktion är en del av den omställningen, säger landsbygdsminister Jennie Nilsson.

För att stärka konkurrensen och påskynda omställningen till förnybara energikällor föreslog regeringen i vårändringsbudgeten 2018 att stödet till produktion av biogas skulle breddas så att det omfattar fler substrat än gödsel. För att finansiera denna breddning ökades biogasstödet med 270 miljoner kronor för 2018. Stödet ges för den gas som uppgraderas till fordonsgas (biodrivmedel). Nu förlänger regeringen den satsningen genom att tillföra 100 miljoner kronor i höständeringsbudgeten 2019.

Regeringen har även tillsatt en utredning om hur biogasens nytta som resurs bäst ska tas till vara på och hur den kan ges konkurrenskraftiga villkor på längre sikt. Utredningen ska analysera marknadsförutsättningar och långsiktiga styrmedel för svensk biogas, och redovisas senast den 31 december 2019.

500 miljoner kronor mer till solcellsstödet i höständringsbudgeten

Publicerad 12 september 2019

Regeringen föreslår i höständringsbudgeten att skjuta till ytterligare 500 miljoner under 2019 till investeringsstödet för solceller. Samtidigt föreslår regeringen i budgetpropositionen en ökning av medel till investeringsstödet för solceller med 300 miljoner kronor för 2020. Budgetpropositionen bygger på en överenskommelse mellan regeringen, Centerpartiet och Liberalerna.

Sverige ska bli världens första fossilfria välfärdsland. Senast år 2045 ska Sverige inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären, för att därefter uppnå negativa utsläpp. Regeringen vill att det ska vara enklare och mer lönsamt att investera i förnybar energi för eget bruk, t.ex. i solceller och solvärme, eller i vindkraft till havs eller på land. Regeringen föreslår i budgetpropositionen för 2020 att medlen till investeringsstödet för solceller ökas med 300 miljoner kronor. Totalt finns då 835 miljoner kronor för satsningen på solceller och energilagring. Regeringen föreslår även i höständringsbudgeten för 2019 att medlen till stödet för solceller ökar med ytterligare 500 miljoner kronor. Sammanlagt kommer det därmed att finnas 1,2 miljarder kronor tillgängliga för investeringsstödet under 2019.

I vårändringsbudgeten för 2019 lanserade regeringen ett nytt stöd inom Industriklivet som går till åtgärder som bidrar till negativa utsläpp av växthusgaser, såsom forskning, utveckling, test, demonstration och investeringar. Den möjligheten kommer finnas även framöver.

Regeringen föreslår i budgetpropositionen att medlen till Industriklivet höjs med 300 miljoner kronor per år för 2020–2022 för att fortsätta och förstärka satsningarna i vårändringsbudgeten. Sammanlagt föreslår regeringen 600 miljoner kronor på Industriklivet under 2020.

Budgetsatsningar för växande skogsnäring och hållbart skogsbruk

Publicerad 11 september 2019

Regeringen betonar skogens betydelse för hållbara lösningar på viktiga samhällsfrågor och föreslår i budgetpropositionen för 2020 fortsatt finansiering av det nationella skogsprogrammet. Regeringen föreslår även satsningar på 30 miljoner kronor årligen under 2020-2022 för att bidra till en effektiv bekämpning av skogsskador och särskilt granbarkborreangrepp. Vidare satsar regeringen 50 miljoner årligen fram till 2022 på att stärka och värna äganderätten för skog.

Satsningarna är del av höstbudgeten och budgetsamarbetet mellan regeringspartierna, Centerpartiet och Liberalerna.

Satsningarna på stärkt äganderätt för skog och bekämpning av granbarkborre är centrala för att uppnå skogsprogrammets vision ”Skogen, det gröna guldets, ska bidra till jobb och hållbar tillväxt i hela landet samt till utvecklingen av en växande bioekonomi”.

Skogsprogrammet får fortsatt finansiering med 26 miljoner kronor 2020 samt 22 miljoner kronor per år under 2021 och 2022.

Granskogen i södra Sverige är torkstressad efter den ovanligt torra sommaren 2018. Det har lett till att granbarkborreangreppen ökat kraftigt 2019. Bedömningen är att var tredje skogsägare i Sverige kan bli berörd av granbarkborrens angrepp under 2019. Detta är en situation som förmodligen kommer fortgå under flera år med stora ekonomiska förluster för en av Sveriges viktigaste basnäringar.

För att stödja hanteringen av skogsskador och bekämpningen granbarkborre föreslås en satsning på 30 miljoner kronor årligen under 2020-2022, utöver de 2,2 miljoner kronor som regeringen redan tillfört Skogsstyrelsen under 2019.

I budgetpropositionen för 2020 föreslår regeringen även 50 miljoner kronor årligen under 2020-2022 till Skogsstyrelsens insatser för formellt skydd för att värna och stärka äganderätten till skog.

Bakgrunden till satsningen är att det idag finns ett behov av att öka förtroendet mellan skogsägare, myndigheter och andra berörda aktörer samt att öka legitimiteten och förutsebarheten för den förda skogs- och naturvårdspolitiken.

– Skogsnäringen är en av Sveriges viktigaste basindustrier och det är från regeringens håll därför prioriterat att Skogsstyrelsen och branschen ges förutsättningar för att bekämpa granbarkborren och att markägare ska kunna få ekonomisk kompensation för inskränkningar i deras ägande- och brukanderätt i den utsträckning de har rätt till, säger landsbygdsminister Jennie Nilsson.

Regeringen beslutade även nyligen om utredningen Stärkt äganderätt, flexibla skyddsformer och naturvård i skogen. Utredningen ska stärka äganderätten och säkerställa att markägare får den kompensation för inskränkningar i ägande- och brukanderätten som de har rätt till.

Artikel från [Miljödepartementet](#)

Utredning om ökat samarbete för minskad övergödning i Östersjön

Publicerad 09 september 2019

Övergödningen hotar Östersjöns miljö. I budgetpropositionen för 2020 föreslår regeringen att Havs- och vattenmyndigheten (HaV) utreder ett ökat samarbete mellan Östersjöländerna för att minska övergödningen i Östersjön. Budgetpropositionen för 2020 bygger på en överenskommelse mellan regeringen, Centerpartiet och Liberalerna.

Övergödningen är ett allvarligt hot mot Östersjöns miljö.

Utbredningen av syrefria bottenar har ökat från 42 000 km² (i medeltal för åren 2008 till 2017) till 57 000 km² 2018, vilket motsvarar en ökning med 36 procent.

Det finns fortfarande en stor potential att minska tillförseln av fosfor och kväve till Östersjön och nå de mål som är uppsatta för Östersjöns miljö.

Åtgärdsarbetet för att minska tillförseln av kväve och fosfor till Östersjön har varit framgångsrikt. Men, ytterligare stora insatser krävs för att nå en acceptabel situation med mindre algbloomingar och bättre vattenkvalitet som gör att ekosystemet kan återhämta sig.

Ekonomiska styrmedel, till exempel handel med utsläppsrätter, är en möjlig väg som behöver undersökas mer i detalj och som blir en del av uppdraget. Erfarenheterna med utsläppshandel kommer främst från USA. Något som kan behöva analyseras är bland annat om och hur handel med utsläppsrätter skulle kunna fungera ihop med den

lagstiftning som Sverige och andra EU-länder har att följa i form av vattendirektivet och havsmiljödirektivet.

Fakta

Det finns mål för hur mycket tillförseln av kväve och fosfor behöver minska till olika delar av Östersjön. Störst utsläppsminskningar behövs i Egentliga Östersjön som är Östersjöns största bassäng. Egentliga Östersjön sträcker sig från Åland till de danska sunden.

Sveriges utsläppstak är 308 ton fosfor per år till Egentliga Östersjön. Under 2017 släppte Sverige ut 790 ton fosfor enligt preliminära beräkningar från Havs- och vattenmyndigheten. Enligt samma preliminära beräkningar låg Sveriges kväveutsläpp till Egentliga Östersjön under utsläppstaket för 2017.

Pressmeddelande från [Finansdepartementet](#)

Klimatdeklaration vid uppförande av byggnader

Publicerad 06 september 2019

Regeringen avser att införa krav på klimatdeklarationer vid uppförande av byggnader från och med 1 januari 2022. För att genomföra de åtgärder som krävs för att göra detta på ett ändamålsenligt och effektivt sätt tillförs Boverket 10 miljoner årligen fram till 2022.

- Den som investerar i en bostad ska enkelt kunna ta reda på vilken klimatpåverkan byggprocessen har haft. Klimatdeklarationer är ett tydligt sätt att ge enskilda köpare, offentliga upphandlare och andra aktörer mer information samtidigt som det gynnar de i byggbranschen som satsar på hållbara lösningar, säger bostadsminister Per Bolund.

Regeringens förslag till budgetproposition för 2020 bygger på en överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet.

Om klimatdeklarationer

Bygg- och fastighetssektorn står enligt Boverket för cirka en femtedel av de nationella utsläppen av växthusgaser och regeringen genomför därför långsiktiga satsningar för att minska klimatpåverkan från bygg- och fastighetssektorn i allt som byggs.

Klimatdeklarationen är ett led i styrningen mot en minskad klimatpåverkan från byggnader ur ett livscykelperspektiv.

Syftet med att införa krav på redovisning av klimatdeklaration är att främja omställningen mot ett hållbart byggande med minskad klimatpåverkan. För att minska tröskeln för införandet av kravet och ge rätt förutsättningar för berörda aktörer att uppfylla detta, behöver vissa åtgärder vidtas. Bland annat behöver en nationell databas med klimatdata utvecklas och åtgärder vidtas för att främja ett utvecklat kravställande utifrån ett livscykelperspektiv.

I juni gav regeringen Boverket i uppdrag att inleda ett förberedande arbete för att underlätta införandet av krav på klimatdeklaration.

Boverket ska ta fram en tydlig plan för den fortsatta utvecklingen av klimatdeklarationen. Planen syftar till att ge branschen långsiktiga spelregler och planeringsförutsättningar för att ställa om till ett hållbart byggande. Klimatdeklarationen ska på sikt kunna användas till att ställa minimikrav utifrån ett livscykelperspektiv.

Pressmeddelande från [Finansdepartementet](#)

Nytt stöd för gröna och trygga samhällen

Publicerad 06 september 2019

Regeringen föreslår nu ett förstärkt arbete för gröna och trygga samhällen. Budgetpropositionen bygger på en överenskommelse mellan regeringen, Centerpartiet och Liberalerna.

– Våra städer och samhällen behöver bli en del av lösningen på vår generations största utmaning, att lösa miljökrisen. Parallellt med detta behöver vi säkerställa att våra samhällen är trygga och socialt hållbara. Genom det här stödet kan olika aktörer göra våra samhällen till gröna och trivsamma platser där man kan leva ett tryggt och hållbart liv, säger bostadsminister Per Bolund.

Regeringen inför nu ett stöd till åtgärder som både främjar stadsgrönska och ekosystemtjänster i urbana områden och som stärker den sociala hållbarheten och tryggheten i städer och samhällen. Satsningen är en fristående fortsättning på det tidigare stödet Gröna städer, som hade högt söktryck. Regeringen föreslår 50 mnkr för 2020, 150 mnkr för 2021 och 200 mnkr för 2022.

Pressmeddelande från [Miljödepartementet](#)

Satsningar på bonusbilar och skydd av värdefull natur

Publicerad 06 september 2019

Regeringen föreslår i höständringsbudgeten för 2019 att mer pengar satsas på skydd av värdefull natur och på klimatbonus för bilar med mycket låga utsläpp under 2019. Regeringens förslag till höständringsbudget bygger på en överenskommelse mellan regeringen, Centerpartiet och Liberalerna.

– Redan i år vill regeringen öka takten i arbetet att skydda värdefull natur. Vi föreslår därför ett tillskott som minskar den negativa effekten av de neddragningar som gjordes i riksdagens beslutade budget, säger miljö- och klimatminister Isabella Lövin.

I vårändringsbudgeten för 2019 ökade regeringen anslaget för skydd och bevarande av värdefulla naturmiljöer. Trots tillskottet finns det flera reservatsärenden där markägare ännu inte har fått ersättning. För att möjliggöra dessa utbetalningar och eftersom det behövs ytterligare insatser för skydd och bevarande av värdefulla naturmiljöer behöver ytterligare medel tillföras anslaget. Regeringen anser därför att anslaget för skydd av värdefull natur bör ökas med 200 miljoner kronor i höständringsbudgeten.

Vidare föreslår regeringen i höständringsbudgeten att klimatbonus för bilar inom bonus–malus-systemet förstärks med 100 miljoner kronor under innevarande år eftersom medelsbehov är större än tidigare beräknats, bl.a. då försäljningen av klimatbonusbilar ökat mer än vad som tidigare beräknats.

70 miljoner för att gynna pollinerande insekter

Publicerad 06 september 2019

Pollinering är en mycket viktig ekosystemtjänst som bland annat bidrar till produktion av livsmedel. Regeringen föreslår totalt 70 miljoner kronor per år 2020-2022 för åtgärder som ska gynna pollinerande insekter i budgetpropositionen för 2020.

Budgetpropositionen bygger på en överenskommelse mellan regeringen, Centerpartiet och Liberalerna.

Pollinering är en mycket viktig ekosystemtjänst – en tjänst som både honungsbin och organismer i naturen utför och som vi människor är absolut beroende av. Därför föreslår regeringen ett åtgärds paket under tre år för pollinerande insekter i budgetpropositionen för 2020.

– Omkring en tredjedel av den mat vi äter i världen är beroende av pollinerande insekter. Många av dessa arter klassas idag som hotade i Sverige. I ljuset av detta är det regeringens ansvar att vidta kraftfulla åtgärder. Därför går vi nu fram med ett åtgärds paket för pollinerande insekter i budgetpropositionen 2020, säger miljö- och klimatminister Isabella Lövin.

För att säkra pollineringen av växter behöver samhället mer kunskap om statusen på, och betydelsen av, pollinerande insekter. Många aktörer i samhället kan bidra för att säkra de pollinerande insekternas överlevnad

Åtgärds paketet består dels av att stärka arbetet med pollinerande insekter i miljöövervakning med 20 miljoner kronor. Dels stärks anslaget Åtgärder för värdefull natur med 50 miljoner kronor för det arbete som Naturvårdsverket gör, i samarbete med andra myndigheter och organisationer, för att gynna pollinerande insekter.

Pressmeddelande från [Miljödepartementet](#)

Bättre och säkrare vandringsleder ska öppna upp naturen för fler

Publicerad 06 september 2019

Sveriges fantastiska natur ska göras tillgänglig för fler. Regeringen föreslår nu en förstärkning av arbetet med vandringsleder och en särskild satsning på förberedelser för friluftslivets år 2021.

Budgetpropositionen bygger på en överenskommelse mellan regeringen, Centerpartiet och Liberalerna.

– Sverige har en fantastisk natur som alla borde ha tillgång till. Därför är det viktigt att investera i att göra den mer tillgänglig. Regeringen föreslår nu satsningar på att rusta upp vandringsleder i fjällen, säger miljö- och klimatminister Isabella Lövin.

Genom regeringens tidigare satsningar har det statliga ledsystemet i fjällen börjat rustas upp. De senaste åren har t.ex. 257 broar förnyats eller upprustats, 90 rastskydd åtgärdats och längs 200 mil har ledmarkeringar förbättrats. Det statliga ledsystemet i fjällen ska fortsätta att rustas upp och kompletteras. Regeringen föreslår en satsning på 20 mnkr per år under åren 2020–2022. Statliga leder i fjällen ökar tillgängligheten och ger bättre förutsättningar, säkerhet och trygghet för friluftsliv och naturturism.

Regeringen bedömer att det behövs en särskild satsning på friluftsorganisationer för förberedelser inför genomförande av friluftslivets år 2021 – ett år där det sker en kraftsamling med olika slags friluftsaktiviteter. Regeringen föreslår därför en satsning med 3 mnkr för 2020.

Pressmeddelande från [Miljödepartementet](#), [Infrastrukturdepartementet](#)

Regeringen föreslår ökad takt i klimatarbetet

Publicerad 06 september 2019

Takten i klimatarbetet behöver öka för att Sverige ska nå sina klimatmål. Regeringen föreslår därför ökade satsningar för en klimatomställning av industrisektorn respektive transportsektorn. Budgetpropositionen bygger på en överenskommelse mellan regeringen, Centerpartiet och Liberalerna.

Industriklivet

Industriklivet stöttar industrins omställning till nollutsläpp genom tekniksprång. Det är en nödvändighet om Sverige ska nå målet om nettonollutsläpp till senast 2045. För att stötta industrins omställning till fossilfrihet föreslår regeringen en ytterligare förstärkning av Industriklivet jämfört med 2019. Det innebär en fördubbling av anslaget jämfört med 2018, från 300 miljoner kronor 2018 till 600 miljoner kronor 2020.

– Sverige har en unik möjlighet att vara en klimatföregångare med en grön framgångsrik industri som får andra att följa efter. Då ska vi också ta den möjligheten. Genom Industriklivet går vi före och visar vägen till att bli världens första fossilfria välfärdsland, en väg som andra länder inspireras av, säger miljö- och klimatminister Isabella Lövin

Klimatklivet

Klimatklivet är ett lokalt investeringsstöd som runt om i Sverige har bidragit med medel till över 3200 projekt. Naturvårdsverket bedömer att det förväntas leda till utsläppsminskningar med motsvarande drygt

1,45 miljoner ton koldioxid per år. Stödet är viktigt för att skapa kraftfulla utsläppsminskningar i alla samhällssektorer och det kompletterar andra styrmedel såsom koldioxidskatten. Regeringen föreslår att anslaget för klimatinvesteringar förstärks med 1,16 miljarder kronor vilket innebär att det kommer att uppgå till nästan 2 miljarder kronor för 2020.

Ny klimatpremie för ellastbilar

För att nå målet om minst 70 procent minskade utsläpp av växthusgaser från inrikes transporter (utom flyget) till 2030 jämfört med 2010 krävs det en omfattande och snabb omställning av fordonsflottan till fordon med låga utsläpp. Elektrifieringen är en viktig del i det arbetet. En marknadsintroduktion av elektrifierade fordon behövs inom flera sektorer.

– Det är viktigt att alla branscher är delaktiga och bidrar till den svenska klimatomställningen. Genom att ge ett stöd till elektrifierade arbetsmaskiner, bland annat inom jordbruket, hjälper vi hela samhället att ställa om till fossilfrihet och en klimatsmart framtid, säger miljö- och klimatminister Isabella Lövin

Därför föreslås en ny klimatpremie för ellastbilar och elektrifierade arbetsmaskiner. Den premien föreslås slås samman med den tidigare elbusspremien och det gemensamma anslaget till dessa klimatpremier förstärkas med 20 miljoner för 2020 till totalt 120 miljoner kronor.

– Sverige ska bli världens första fossilfria välfärdsland. Klimatpremie för ellastbilar är ett lysande exempel på hur den resan är möjlig. För hela transportsektorn behöver ställa om och bli klimatsmart, säger infrastrukturminister Tomas Eneroth.

Godstransporter till sjöss

Regeringen förslår utöver det även att ekobonussystemet förlängs med 50 miljoner kronor per år till 2022. Bonusen är tänkt att snabba på en överflyttning av godstransport från väg till sjöfart.

Stora satsningar på värdefull natur i regeringens budgetproposition

Publicerad 06 september 2019

Regeringen föreslår nu en förstärkning av arbetet för Sveriges värdefulla natur genom satsningar på bland annat skydd av skog, mer bevakning av läget i naturen och ett stärkt arbete mot övergödning.

Budgetpropositionen bygger på en överenskommelse mellan regeringen, Centerpartiet och Liberalerna.

– Klimatförändringar och en snabb förlust av arterna på jorden sker här och nu och påverkar också oss här i Sverige. Vi kan inte skjuta över dessa enorma problem på våra barn utan behöver ta ansvar här och nu. Därför föreslår vi återigen historiskt stora satsningar inom både miljö- och klimatområdena, säger miljö- och klimatminister Isabella Lövin.

Rent hav och vatten

– Havet, sjöarna och våra vattendrag ger oss liv och näring. Därför är det oerhört allvarligt när delar av Sverige drabbas av återkommande vattenbrist och sjöar och hav förorenas, övergöds och den biologiska mångfalden utarmas. Därför satsar regeringen på att hjälpa våra hav och vatten att tillfriskna genom den viktiga satsningen Rent hav.

Regeringen anser bland annat att takten i arbetet med att nå de havs- och vattenrelaterade miljökvalitetsmålen behöver öka. Därför föreslår regeringen 240 miljoner kronor bland annat för insatser mot övergödning 2020. Som en del av satsningen på Rent hav och vatten föreslår regeringen också att arbetet med sanering av förorenade

sediment och miljöfarliga vrak stärks med 65 miljoner kronor 2020, det inkluderar även internationellt kemikaliearbete.

Miljöövervakningen är avgörande för att se hur arbetet med att nå Sveriges miljömål går. Miljöövervakningen ger underlag för väl underbyggda beslut. Regeringen satsar därför 80 miljoner kronor 2020 på miljöövervakning av hav och vatten.

Skydd och skötsel av värdefull natur

Regeringens tydliga ambition är att skyddsvärda skogar inte ska avverkas utan bevaras – antingen genom formellt skydd eller genom frivilliga avsättningar. Resurserna för skydd av värdefull natur ska säkras, därför föreslår regeringen en förstärkning med 200 miljoner kronor för 2020 så att Naturvårdsverket och länsstyrelserna kan förstärka arbetet med att skydda värdefulla skogar.

– Vi behöver ta hand om naturen för att den ska kunna ta hand om oss. Regeringen vill att mer värdefull natur skyddas och att fler viktiga våtmarker ska återställas. Därför vill vi göra stora satsningar för skydd och skötsel av värdefull natur, säger Per Bolund

Regeringen går också fram med en satsning på 400 miljoner kronor för 2020 som ska stärka bland annat skötseln av naturreservat och nationalparker. Satsningen syftar också till att stärka arbetet mot invasiva arter, att bevara hotade arter, viltförvaltning samt restaurering och anläggande av våtmarker.

Det är viktigt att länsstyrelsernas har goda förutsättningar för att bedriva tillsyn och tillsynsvägledning enligt miljöbalken. Regeringen föreslår därför att länsstyrelsens förvaltningsanslag ökar med 42 miljoner kronor för att stärka deras arbete med miljötillsyn.

Mer pengar till klimatbonusbilar och för utbyggnad av snabbladdning längs större vägar

Publicerad 05 september 2019

Regeringen skjuter till 130 miljoner kronor till bonusen för klimatbonusbilar, och stärker samtidigt utbyggnaden av infrastrukturen för snabbladdning längs större vägar med 50 miljoner kronor.

Regeringens förslag till budgetproposition för 2020 bygger på en överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Centerpartiet och Liberalerna.

Riksdagen har antagit ett mål om att Sverige år 2045 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser, för att därefter uppnå negativa utsläpp.

Senast år 2030 ska utsläppen från inrikes transporter (utom flyget) vara minst 70 procent lägre än 2010. Genom Klimatklivet har investeringsstöd hittills beviljats till över 30 000 laddpunkter. Trots detta finns det s.k. vita vägsträckor eller vita fläckar i vägnätet där laddinfrastruktur inte byggs ut med befintliga stöd. För att få fler att våga satsa på laddfordon och att hela Sverige ska kunna vara en del av klimatomställningen är det viktigt att bygga bort vita fläckar och därmed skapa en heltäckande laddinfrastruktur för laddfordon längs de större vägarna i Sverige. Regeringen föreslår därför en satsning på 50 miljoner kronor i tre år för denna utbyggnad.

Bonus–malus-systemet ger incitament för konsumenter att välja bilar med låga koldioxidutsläpp. Från och med årsskiftet börjar nya regler för bonus–malus att tillämpas. De nya reglerna innebär att EU:s nya

mätmetod, WLTP, kommer att ligga till grund för beräkningar av utsläppen. En följd av det blir att de flesta bilar beräknas få högre utsläppsvärden. Med anledning av det föreslår regeringen att utsläppsgränsen för vad som utgör en klimatbonusbil höjs från 60 till 70 gram per kilometer. Endast nya bilar som blir skattepliktiga från och med den 1 januari 2020 omfattas av de nya reglerna.

Regeringen föreslår i budgetpropositionen att anslaget för klimatbonusbilar höjs med 130 miljoner för 2020. Anslaget förstärks också med 100 miljoner kronor för 2019 i höständeringsbudgeten.

Bonus–malus

Sedan 1 juli 2018 gäller ett bonus–malus-system för nya lätta fordon (personbilar, lätta lastbilar och lätta bussar). Det innebär att den som köper ett nytt fordon med låga, eller inga, utsläpp får ett bidrag (bonus). Fram till den 31 december 2019 beräknas de lätta fordonens utsläpp enligt EU:s tidigare mätmetod NEDC. Från den 1 januari 2020 kommer EU:s nya mätmetod för fordonens utsläpp, WLTP, att ligga till grund för bonus–malus-systemet. Till följd av ändringar i mätmetod och utsläppsgräns för vad som utgör en klimatbonusbil behöver anslaget 1:8 Klimatbonus förstärkas.

Laddinfrastruktur för laddfordon

Längs vissa delar av Trafikverkets prioriterade vägnät, alltså de vägar som bedöms vara viktigast för nationell och regional tillgänglighet, behövs ytterligare stöd för att infrastruktur för snabbladdning ska komma till stånd. Det gäller framförallt i Norrlands inland. Det saknar även infrastruktur i glesbygden i Småland, Värmland och Gävleborg.

Pressmeddelande från [Finansdepartementet](#),
[Infrastrukturdepartementet](#)

Extra satsningar på nattåg i Sverige och till Europa

Publicerad 04 september 2019

Det ska vara enkelt att resa klimatsmart. En god tillgänglighet i hela Sverige är viktigt för att det ska vara möjligt att bo, leva och verka i alla delar av landet. Därför förlänger regeringen satsningarna på nattåg i Sverige och till kontinenten. Satsningarna är en del av höstbudgeten och budgetsamarbetet mellan regeringspartierna, Centerpartiet och Liberalerna.

- Det är klimatpolitik ut i fingerspetsarna. Tåg är ett bra, klimatsmart sätt att resa och vi vill att det ska finnas bra alternativ till flyget.
- Sverige ska bli världens första fossilfria välfärdsnation, säger infrastrukturminister Tomas Eneroth.

Regeringen satsade 50 miljoner kronor på nattåg till kontinenten i vårändringsbudgeten för 2019. Nu förlängs satsningen med 50 miljoner kronor per år 2020-2022. Dessutom förstärks satsningen på nattåg till och från norra Sverige. Det innebär bland annat att den tillfälliga satsningen på nattåg till och från Jämtland förlängs till 2023.

- Nu visar regeringen att vi menar allvar med att kunna resa klimatsmart oavsett var i landet du bor. För att tåget ska kunna bli ett självklart val så måste vi från politiken göra det möjligt att ta sig med nattåg i Sverige till både Jämtland och övre Norrland, men också till övriga Europa, säger biträdande finansminister Per Bolund. Höstbudgeten är en del av budgetsamarbetet mellan regeringspartierna, Centerpartiet och Liberalerna och presenteras 18 september.

Stärkt möjlighet till betald specialistutbildning för sjuksköterskor

Publicerad 13 september 2019

I budgeten för 2020 föreslår regeringen en satsning på 100 miljoner kronor för att fler sjuksköterskor ska ges möjlighet till betald specialistutbildning. Det är en utbyggnad av tidigare påbörjad satsning om 400 miljoner kronor.

– Tillgången till specialistutbildade sjuksköterskor är avgörande för att bättre möta kompetensbehovet inom framtidens sjukvård. Människor måste kunna känna trygghet i vården och specialistsjuksköterskornas kompetens är central för en god, tillgänglig och patientsäker vård.

Möjligheten till betald specialistutbildning kommer att göra yrket mer attraktivt, säger socialminister Lena Hallengren.

Behovet av sjuksköterskor och specialistsjuksköterskor är stort och förväntas öka framöver. Bristen på specialistsjuksköterskor leder till bland annat risk för inställda operationer och brist på kontinuitet för multisjuka patienter i den nära vården.

För att stärka rekryteringen tillför därför regeringen ytterligare 100 miljoner kronor per år för perioden 2020–2022 för att fler sjuksköterskor ska ges möjlighet till betald specialistutbildning. Satsningen syftar till att öka attraktiviteten för yrket och att fler ska vilja utbilda sig till specialistsjuksköterska. Det är en del av regeringens satsning på kompetensförsörjning i välfärden.

Åtgärder inom satsningen kan handla om utbildningsanställningar och olika former av utbildningsförmåner såsom lön under studierna och vid behov bidrag till resor.

[Regeringen har även aviserat en satsning på 100 miljoner kronor årligen för karriärtjänster från och med 2020.](#)

Regeringens förslag till budget bygger på en sakpolitisk överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet.

Pressmeddelande från [Utbildningsdepartementet](#)

Skolpaket för att alla elever ska lära sig mer

Publicerad 13 september 2019

Regeringen ökar resurserna till skolan i budgetpropositionen för 2020. Bland annat förstärks likvärdighetsbidraget, ett nationellt professionsprogram för lärare, förskollärare och skolledare införs och satsningen på lärarassistenter fördubblas. Satsningarna är en del av budgetpropositionen och samarbetet mellan regeringspartierna, Centerpartiet och Liberalerna.

– Sverige har haft ett av de mest högpresterande och jämlika skolsystemen i världen – dit ska vi nå igen. Ska kunskaperna fortsätta uppåt måste skolan bli mer jämlik och jämställd. Det är också avgörande för den långsiktiga kompetensförsörjningen. Nu tar regeringen nästa steg i arbetet för en jämlik kunskapsskola och förstärker det statliga stödet för stärkt likvärdighet ytterligare. Under 2020 ska stödet uppgå till 4,9 miljarder kronor. Året efter beräknas bidraget uppgå till hela 6,2 miljarder kronor, säger utbildningsminister Anna Ekström.

Skolpaketet i budgetpropositionen för 2020 har fokus på höjda kunskapsresultat, stärkt likvärdighet och fler behöriga lärare.

För att höja kunskapsresultaten i skolan föreslår regeringen bland annat att:

- Satsningen på fler lärarassistenter fördubblas till 1 miljard kronor från och med 2020.
- Skolverket tillförs 15 miljoner kronor per år från och med 2020 för arbetet med att utveckla skolans styrdokument.

- Skolverket tillförs medel för att påbörja det förberedande arbetet med att införa ämnesbetyg i gymnasieskolan. För detta beräknas 3 miljoner kronor 2020 och 20 miljoner kronor per år 2021–2023.
- Praktiksatsningen Tekniksprånget, som syftar till att få fler unga kvinnor och män att söka högskolans ingenjörsutbildningar, förlängs till och med 2021 och anslaget förstärks till 15 miljoner kronor per år 2020–2021.
- Satsningen Naturvetenskap och teknik för alla, som syftar till att öka intresset för naturvetenskap och teknik bland barn och unga, förlängs till och med 2023.

För att stärka likvärdigheten i skolan föreslår regeringen bland annat att:

- Likvärdighetsbidraget förstärks för att uppgå till en sammantagen nivå på cirka 4,9 miljarder kronor 2020. Under 2021 beräknas bidraget uppgå till 6,2 miljarder kronor.
- Skolinspektionen tillförs en förstärkning med sammanlagt 18 miljoner kronor för att hantera Skolväsendets överklagandenämnds ökande ärendemängd, ökad tillsyn utifrån individärenden och utvärdering av läsa, skriva, räkna-garantin.
- Skolverket tillförs ytterligare medel för arbetet med att digitalisera de nationella proven. För detta avser regeringen att satsa 16 miljoner kronor 2020, 22 miljoner kronor 2021 och 24 miljoner kronor 2022.
- Studie- och yrkesvägledningen ska stärkas och befintliga digitala verktyg för studie- och yrkesvägledning ska utvecklas och ses över.

För att stärka läraryrket föreslår regeringen bland annat att:

- Ett första steg av införandet av ett nationellt professionsprogram för lärare, förskollärare och skolledare tas. För detta avser regeringen att satsa 20 miljoner kronor 2021 och 30 miljoner kronor från och med 2022.
- Fortbildningssatsningen Lärarlyftet II förlängs till och med 2025 för att fler elever ska få undervisning av behöriga och legitimerade lärare. Fler lärargrupper ska även ges möjlighet att ta del av kursutbudet. För detta avser regeringen att satsa 135 miljoner kronor per år.
- Kompetensutvecklingsinsatsen Läslyftet för personal i förskolan förlängs till och med 2021 för att fler förskollärare ska ges verktyg och kompetens att främja flickors och pojkers språkutveckling och väcka läslust.
- Fortbildningssatsningen Specialpedagogik för lärande förlängs till och med 2023 och utvidgas till att omfatta fler skolformer. För detta avser regeringen att satsa 39 miljoner kronor 2020, 120 miljoner kronor 2021 och 81 miljoner kronor per år 2022 och 2023.
- Satsningen på behörighetsgivande utbildning för yrkeslärare förlängs till 2023 och förstärks med 30 miljoner kronor.
- Satsningen på fortbildning av rektorer permanentas med 20 miljoner kronor per år och utvidgas så att även rektorer i förskolan och biträdande rektorer ska kunna ta del av fortbildningen.

I budgetpropositionen tar regeringen även de första stegen mot en bättre styrning av skolan genom att fortsätta översynen av antalet riktade statsbidrag som syftar till en betydande minskning av antalet bidrag och en förenklad administration. Under 2020 minskas antalet bidrag med fem stycken.

Pressmeddelande från [Finansdepartementet](#),
[Socialdepartementet](#)

Sänkt skatt, höjt grundskydd och nya insatser för Sveriges äldre

Publicerad 12 september 2019

Regeringen presenterar i budgetpropositionen för 2020 ett äldrepaket med satsningar på sänkt skatt och höjt grundskydd för pensionärer samt med flera insatser för stärkt äldreomsorg, bland annat inkluderar det medel för att främja idrott för äldre. Budgeten för 2020 läggs fram i samarbete mellan regeringspartierna, Centerpartiet och Liberalerna.

– Nu satsar vi för att öka tryggheten för de som har byggt vårt land. Det är viktigt för att hålla ihop Sverige, säger finansminister Magdalena Andersson.

– Det är viktigt att kommuner och civilsamhälle kan erbjuda mer, till den växande gruppen äldre i vårt land, säger socialminister Lena Hallengren.

Sänkt skatt för en miljon personer över 65 år

I budgeten föreslår regeringen sänkt skatt för personer över 65 år som har inkomster över ca 17 000 kronor per månad. För lägre inkomster är skillnaden borta sedan 2018. Förslaget berör en miljon pensionärer. Den offentligfinansiella effekten av förslaget är 4,33 miljarder kronor och det föreslås träda i kraft 1 januari 2020. Med förslaget har regeringen slutit den klyfta som fram till 2018 fanns mellan skatt på arbete och pension. Det sjätte jobbskatteavdrag som infördes 1 januari 2019, efter en budgetreservation från Moderaterna och Kristdemokraterna, gör dock att en skillnad mellan löntagare och pensionärer på ca 3 miljarder kvarstår efter förslagen.

Höjt grundskydd för 675 000 pensionärer

Regeringen avsätter medel i budgeten för att förbättra grundskyddet för de pensionärer som har det sämst ställt. Det ger mer pengar i plånboken för 675 000 pensionärer från år 2020.

Grundnivån i garantipensionen höjs med 200 kronor per månad. Den föreslagna nivåhöjningen gör att personer kan ha högre inkomst jämfört med tidigare och fortfarande få garantipension.

Bostadskostnadstaket i bostadstillägget för pensionärer höjs från 5 600 kronor till 7 000 kronor för den som är ogift och från 2 800 till 3 500 kronor per månad för den som är gift.

Satsningen omfattar cirka 2,2 miljarder kronor. Hela pensionsgruppen står bakom förändringarna av grundskyddet.

Riktade insatser för äldre

Regeringen satsar 950 miljoner på insatser för äldre. Medlen riktas mot kommunerna med ett brett mandat för att ge dem möjligheten att genomföra insatser för bättre vård och omsorg om personer med demens samt riktade insatser mot ensamhet bland äldre, investeringar i nya äldreboenden, digitalisering inom äldreomsorgen. Satsningen innehåller även insatser till verksamhet inom civilsamhället för att bryta ensamhet och främja idrott för äldre.

Pressmeddelande från [Socialdepartementet](#)

300 miljoner till barn- och ungdomspsykiatrin och första linjens vård

Publicerad 12 september 2019

I budgeten för 2020 föreslår regeringen att satsningen på psykisk hälsa utökas med 300 miljoner kronor 2020–2022. Medlen syftar särskilt till att stärka barn- och ungdomspsykiatrin och första linjens vård för barn med psykisk ohälsa.

I dag är köerna ofta långa för vård vid barn- och ungdomspsykiatrin. En orsak till detta är att behovet av vård har ökat. Satsningen på 300 miljoner kronor ska framför allt användas för att öka tillgängligheten till och förbättra vården för barn och unga med psykisk ohälsa.

År 2020 finns ytterligare 100 miljoner kronor som är öronmärkta för att förstärka barn- och ungdomspsykiatrin och första linjens vård för barn och unga med psykisk ohälsa. 2020 avsätts således 400 miljoner kronor kopplat till att motverka psykisk ohälsa hos barn och unga, vilket är 20 miljoner kronor mer än 2019.

Regeringens förslag till budget bygger på en sakpolitisk överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet.

Pressmeddelande från [Utbildningsdepartementet](#)

Satsning på lärarassistenter fördubblas

Publicerad 11 september 2019

Regeringen fortsätter investeringarna i svensk skola. I budgetpropositionen för 2020 utökas satsningen på fler lärarassistenter till 1 miljard kronor från och med 2020 för att fler lärare ska avlastas. Dessutom förlängs satsningen Lärarlyftet II under perioden 2020–2025. Satsningarna är en del av budgetpropositionen och samarbetet mellan regeringspartierna, Centerpartiet och Liberalerna.

– Lärare ska ägna sin tid åt det som de är proffs på – att förbereda, genomföra och utveckla sin undervisning. I vårändringsbudgeten satsade regeringen 475 miljoner kronor för att fler lärarassistenter ska anställas i skolan. Nu föreslår vi att satsningen fördubblas till totalt 1 miljard kronor per år från och med 2020, säger utbildningsminister Anna Ekström.

Statsbidraget för att anställa lärarassistenter omfattar förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan.

Lärarlyftet II förlängs till år 2025

På grund av bristen på behöriga lärare är det i dag många lärare som undervisar i ämnen, årskurser och skolformer som de saknar behörighet för. Detta innebär att många elever undervisas av lärare som saknar rätt kunskap för den undervisning de bedriver. Via fortbildningsinsatsen Lärarlyftet II får verksamma lärare möjlighet att komplettera sin lärarlegitimation med ytterligare behörighet eller vidareutbilda sig till speciallärare. Fritidspedagoger får också möjlighet att komplettera sin utbildning och bli behöriga att undervisa i praktiska och estetiska ämnen.

– För att fler elever ska undervisas av behöriga lärare föreslår regeringen att satsningen Lärarlyftet II förlängs i sex år och utvidgas så att fler lärargrupper får möjlighet att ta del av kursutbudet. På så vis kan fler lärare bli behöriga och fler speciallärare utbildas, säger Anna Ekström.

Den specialpedagogiska kompetensen i skolorna ska öka

Genom fortbildningsinsatsen Specialpedagogik för lärande kan fler lärare få ökade kunskaper om specialpedagogiska förhållningssätt och utveckla undervisningen så att fler barn och elever når målen. I budgetpropositionen för 2020 föreslås att satsningen förlängs och utvidgas till att även omfatta skolformerna förskola, förskoleklass, gymnasieskola och kommunal vuxenutbildning. Regeringen föreslår att 39 miljoner kronor satsas för ändamålet år 2020, 120 miljoner kronor 2021 och 81 miljoner kronor 2022 och 2023.

– Det är viktigt att lärare har en grundläggande specialpedagogisk kompetens så att elever i behov av stöd kan upptäckas och undervisningen anpassas. Så kan fler elever lära sig mer i skolan, säger Anna Ekström.

Andra satsningar i budgetpropositionen

Eftersom antalet ansökningar till Specialpedagogiska skolmyndighetens skola i Stockholm för elever med grav språkstörning fortsätter att öka har myndigheten etablerat ytterligare en skola i Stockholmsregionen. För att täcka kostnaderna för detta förstärks SPSM:s förvaltningsanslag med 10 miljoner kronor permanent från och med 2020.

I budgetpropositionen för 2020 föreslår regeringen även att Skolverket ska få ytterligare 16 miljoner kronor för arbetet med att digitalisera de nationella proven. Förvaltningsanslaget beräknas sedan öka med 22 miljoner kronor 2021 och 24 miljoner kronor 2022.

Pressmeddelande från [Socialdepartementet](#)

Karriärtjänster ska ge bättre villkor för specialistsjuksköterskor

Publicerad 11 september 2019

För att öka attraktiviteten att bli specialistsjuksköterska, och för att skapa bättre utvecklings- och karriärmöjligheter, föreslår regeringen en satsning på karriärtjänster med 100 miljoner kronor årligen. Satsningen är en del av budgeten för 2020.

Behovet av specialistsjuksköterskor i vården är stort och förväntas dessutom öka framöver. En alltmer avancerad sjukvård kräver tillgång till välutbildade specialistsjuksköterskor som kan arbeta självständigt och ge bättre och säkrare vård till patienterna.

Satsningen på karriärtjänster är ett led i att stärka kompetensförsörjningen och förbättra villkoren för specialistsjuksköterskor. Satsningen omfattar 100 miljoner kronor årligen från och med 2020.

Regeringens förslag till budget bygger på en sakpolitisk överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet.

Pressmeddelande från [Finansdepartementet](#)

Ytterligare åtgärder i höstbudgeten för ordning och reda, konkurrensneutralitet och för att bekämpa välfärdsfusk

Publicerad 05 september 2019

Regeringen vill bekämpa välfärdsbrott och skatteundandragande. Därför avser regeringen öka anslagen till fyra myndigheter och lämna ett lagförslag i budgetpropositionen för 2020 för att växla upp arbetet för ordning och reda. Lagförslaget gäller krav på elektronisk betalning vid rut- och rot-arbeten. Därutöver görs en bedömning att ett ekonomiskt arbetsgivarbegrepp bör införas vid beskattning av utomlands bosatta personer som tillfälligt arbetar i Sverige.

Budgetpropositionen är en del av samarbetet mellan regeringspartierna, Centerpartiet och Liberalerna. Regeringen tillsätter idag också en utredning för att minska fel i folkbokföringen.

- Det ska vara ordning och reda i välfärdssystemen och folkbokföringen, på arbetsmarknaden och i skattesystemet. Därför presenterar regeringen idag ytterligare åtgärder, säger finansminister Magdalena Andersson.

Myndigheter ska motverka välfärdsbrott

Skatteverket, Kronofogdemyndigheten och Ekobrottsmyndigheten föreslås få tillskott i budgeten för att motverka välfärdsbrott.

Arbetsmiljöverket får tillskott för att motverka fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet.

Skatteverkets ökade resurser ska gå till att upptäcka, utreda och åtgärda fler fel i folkbokföringen eftersom en korrekt folkbokföring bidrar till korrekta beslut. Arbetsmiljöverket ska använda anslagsökningen till fler inspektioner. Ekobrottsmyndigheten ska öka förmågan att utreda och lagföra välfärdsbrott och Kronofogdemyndighetens tillskott ska stärka myndighetens samverkan med andra myndigheter vid till exempel beslut om bidrag och utmätning av skulder.

Tillskotten är på sammanlagt 111,5 miljoner kronor 2020, 165,5 miljoner kronor 2021 och 160 miljoner kronor 2022. Tillskotten delfinansieras genom att Medlingsinstitutets anslag minskas med 5 miljoner kronor, vilket inte bedöms påverka Medlingsinstitutets verksamhet.

Elektronisk betalning krävs vid rut- och rot-arbeten

För att få ta del av rut- och rotavdrag avser regeringen föreslå krav på elektronisk betalning för arbetet. Att betalning har skett är en förutsättning för att Skatteverket ska betala ut rut- och rotavdrag för utförda tjänster. Det nya kravet ska göra det lättare för Skatteverket att kräva bevis på att sådan betalning faktiskt har skett. En elektronisk betalning är till exempel en betalning med kontokort, inbetalningskort, BankID eller Swish.

De nya reglerna föreslås träda ikraft från 1 januari 2020 och stärker de offentliga finanserna med 20 miljoner kronor från 2020.

Ekonomiskt arbetsgivarbegrepp vid beskattning av utomlands bosatta personer som tillfälligt arbetar i Sverige

Regeringen vill införa ett så kallat ekonomiskt arbetsgivarbegrepp vid beskattning av arbetstagare som tillfälligt arbetar i Sverige. Det avgörande för om arbetstagaren ska beskattas i Sverige blir därigenom vem den utför arbete för och inte vem som betalar ut lönen. Undantag bör göras för vissa koncerninterna situationer. Att tillämpa ett ekonomiskt arbetsgivarbegrepp är internationellt vedertaget och kommer bl.a. till uttryck i OECD:s modell för skatteavtal, som syftar till att fördela beskattningsrätten mellan länder. Ett sådant synsätt tillämpas av det stora flertalet av de länder som Sverige har ingått skatteavtal med. Regeringen avser att återkomma med den närmare utformningen av förslaget.

Bestämmelserna föreslås träda ikraft 1 januari 2021.

Utredning ska minska fel i folkbokföringen

Uppgifter i folkbokföringen används i flera viktiga funktioner i samhället, såsom vid beslut om ersättningar en person har rätt till och när Skatteverket fastställer vilken skatt som ska betalas. För att minska förekomsten av felaktiga uppgifter i folkbokföringen, som ofta utnyttjas av personer som begår välfärdsbrott och andra typer av bedrägerier, har regeringen idag beslutat om kommittédirektiv till en ny utredning. Utredningen ska fokusera på åtgärder för att minska förekomsten av oriktiga uppgifter i folkbokföringen för att på så sätt stärka systemets funktion. Utredningen ska även lämna förslag om ett säkrare system för samordningsnummer för att öka numrens användbarhet.

Artikel från [Socialdepartementet](#)

Statsbidrag till landstingen för moms på bemanningstjänster

Publicerad 04 september 2019

(Ny version) Regeringen föreslår i budgeten för 2020 ett tillfälligt statsbidrag till landstingen för mervärdesskattekostnader för hyrpersonal inom vården. Satsningen omfattar 210 miljoner kronor per år under en treårsperiod.

Högsta förvaltningsdomstolen och EU-domstolen har fastslagit att ett bemanningsföretags uthyrning av vårdpersonal inte är undantagen från skatteplikt för mervärdesskatt. Enligt Skatteverket betyder detta att både privata och allmänna vårdmottagningar ska betala moms när de hyr in personal. Landsting och kommuner har särskild rätt till ersättning för faktiska momskostnader, men den möjligheten har inte privata utförare. Kommuner och landsting kompenseras i stället med en schablonersättning för de momskostnader som uppstår hos privata utförare.

I budgeten för 2020 föreslår regeringen därför ett tillfälligt statsbidrag på 210 miljoner kronor per år under en treårsperiod. Satsningen möjliggör för landstingen att underlätta för privata vårdgivare att anpassa sig till det nya rättsläget.

Regeringens förslag till budget bygger på en sakpolitisk överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet.

Rättelse av webbartikeln

Tidigare versions skrivelser har förtydligats.

Pressmeddelande från [Finansdepartementet](#)

Nya servicekontor öppnar

Publicerad 10 september 2019

Regeringen kommer att tillföra medel i budgetpropositionen för öppnandet av nya servicekontor. Förslaget är ett steg i regeringens arbete för att förbättra den statliga servicen i hela landet och en del i budgetsamarbetet mellan regeringspartierna, Centerpartiet och Liberalerna.

Nu bygger regeringen ut servicekontorsverksamheten vid Statens servicecenter genom att tillskjuta medel för ytterligare servicekontor under mandatperioden. Fyra av dessa kontor ska öppna i de s.k. FA-regioner som idag helt saknar servicekontor. Det innebär att servicekontor kommer att öppna i Storuman, Torsby, Vansbro och Åsele. Regeringen kommer att återkomma med besked om var övriga kontor ska etableras.

- Nu tar vi nästa steg mot ett starkare samhälle och ökar den statliga närvaron och servicen i hela landet. Vi tillskjuter nu resurser för att Statens servicecenter ska kunna etablera nya servicekontor med start redan nästa år, säger civilminister Ardalan Shekarabi.

Statens servicecenter ansvarar från och med den 1 juni 2019 för en sammanhållen organisation för lokal statlig service, där service avseende Skatteverket, Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten ingår. En väl utvecklad lokal statlig närvaro och service är en viktig del av regeringens arbete med att stärka förtroendet för de statliga myndigheterna och samhällets institutioner.

I januariavtalet, den sakpolitiska överenskommelsen mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de

gröna framgår att fler servicekontor ska byggas ut i hela landet. Dagens servicekontorsverksamhet omfattar 113 servicekontor. På uppdrag från regeringen öppnade berörda myndigheter tio nya servicekontor under 2018, i bland annat Kramfors, Jokkmokk och Vimmerby.

Vad är en FA-region?

En FA-region är en region inom vilken människor kan bo och arbeta utan att göra alltför tidsödande resor. Det är en indelning för regionala analyser som görs av Tillväxtverket och baseras till stor del på SCB:s prognoser över utvecklingen av lokala arbetsmarknader.

Pressmeddelande från [Näringsdepartementet](#)

Fortsatt förstärkt driftstöd till små butiker i sårbara och utsatta glesbygder

Publicerad 06 september 2019

Tillgänglighet till dagligvaror är en av flera förutsättningar för att kvinnor och män ska kunna bo, verka och leva i alla delar av landet. Regeringen föreslår därför i budgetpropositionen för 2020 en fortsatt årlig förstärkning på 35 miljoner kronor av särskilda driftstödet till dagligvarubutiker i sårbara och utsatta glesbygder. Totalt kommer stödet uppgå till 70 miljoner kronor årligen under 2020–2022.

Satsningen är en del av höstbudgeten och budgetsamarbetet mellan regeringspartierna, Centerpartiet och Liberalerna.

Livsmedelsbutiker i gles- och landsbygder fungerar ofta som viktiga servicepunkter. Under förra mandatperioden beslutade regeringen därför om flera åtgärder som syftar till att öka tillgängligheten till kommersiell service. År 2015 beslutade regeringen om ett driftstöd på 35 miljoner kronor årligen till dagligvarubutiker i särskilt sårbara och utsatta glesbygder. Driftstödet fördubblas under 2018–2019 och i budgetpropositionen för 2020 förslås en fortsatt förstärkning av det särskilda driftstödet. Förslaget innebär att nivån från 2018 och 2019 bibehålls. Totalt kommer stödet uppgå till 70 miljoner kronor årligen under 2020–2022.

Satsningen är en del av regeringens arbete för en sammanhållen landsbygdspolitik och detta stöd är mycket uppskattat av de småföretagare som driver de allra minsta dagligvarubutikerna. År 2018 beviljades driftstöd till ca 270 butiker, som bland annat innebär att

butikägarna fick möjlighet att göra efterlängtrade investeringar i sina butiker.

- Det här driftstödet gör stor skillnad för de företagare som driver de minsta butikerna i våra gles- och landsbygder. Dessa butiker är särskilt viktiga eftersom de ofta även är ombud för exempelvis apotek, systembolag och post- och betaltjänster. Det särskilda driftstödet är en mycket konkret insats som stärker förutsättningarna för jobb och hållbar tillväxt i hela landet, säger landsbygdsminister Jennie Nilsson.

Pressmeddelande från [Näringsdepartementet](#)

Budgetsatsning för att stärka livsmedelskedjans konkurrenskraft

Publicerad 06 september 2019

Svensk livsmedelsproduktion är central för jobb och tillväxt på landsbygden. Som en del av ett bondepaket föreslår därför regeringen att finansieringen av nationella livsmedelsstrategin förstärks med ytterligare 191 miljoner kronor under 2020, samt 72 miljoner kronor årligen under 2021-2025. Förslaget är en del av höstbudgeten och samarbetet mellan regeringspartierna, Centerpartiet och Liberalerna.

Den nationella livsmedelsstrategin med sikte mot år 2030, antogs av riksdagen i juni 2017 och är den första svenska livsmedelsstrategin som omfattar hela livsmedelskedjan. Nu föreslår regeringen att livsmedelsstrategin ska förstärkas.

– Sverige behöver ta tillvara på sin innovationskraft för att kunna konkurrera med de stora jordbruksländerna i världen. Vi ska konkurrera med kreativitet och hållbarhet, inte med de lägsta priserna. Det kräver satsningar på allt från forskning, förbättrad livsmedelsexport och ökad hållbarhet i produktionskedjan. På så vis skapar vi jobb och tillväxt i hela landet, samtidigt som vi kan bidra till tryggad livsmedelsförsörjning, säger landsbygdsminister Jennie Nilsson.

Medlen kommer att gå till åtgärder inom livsmedelsstrategins strategiska områden: regler och villkor, konsument och marknad samt kunskap och innovation. Dessutom kommer medel avsättas för att samordna arbetet med livsmedelsstrategin samt till länsstyrelsernas arbete med kontroll inom primärproduktion.

Pressmeddelande från [Näringsdepartementet](#)

Stor satsning på landsbygdspolitik i budget 2020

Publicerad 04 september 2019

Idag presenterades delar av regeringens budget som innehåller stora satsningar för att förbättra förutsättningarna för människor att bo, leva och verka på landsbygden. Förslagen bygger på januariavtalet, som är en sakpolitisk överenskommelse mellan regeringspartierna, Centerpartiet och Liberalerna.

Regeringen satsar på att hela landet, såväl landsbygder som städer, ska utvecklas så att hela Sveriges potential används. Möjligheterna att bo, leva och verka i hela landet ska förbättras. Regeringen satsar därför stort på att genomföra satsningar i linje med den landsbygdspolitiska propositionen.

Inom ramen för satsningen kommer väg- och järnvägsunderhållet på landsbygderna att stärkas, bredbandsutbyggnad att främjas, det särskilda driftstödet till dagligvarubutiker i sårbara och utsatta områden att förstärkas och inom ramen för ett bondepaket förstärks genomförandet av livsmedelsstrategin.

Budgetförslagen i siffror

- I budgetpropositionen för 2020 föreslås ett fortsatt särskilt driftstöd till dagligvarubutiker i sårbara och utsatta områden. I budgetpropositionen föreslås att stödet ska tillföras ytterligare 35 miljoner kronor 2020-2022.
- Satsning på järnvägsunderhåll i landsbygd förlängs och utökas till 100 mnkr/år under perioden 2020–2022.

- Satsning på statsbidrag till enskild väghållning förlängs och utökas till 118 mnkr/år under perioden 2020–2022.
- I enlighet med januariavtalet och regeringens bredbandsstrategi satsar regeringen 150 miljoner kronor 2020 på ett nytt stödsystem för utbyggnad av elektroniska kommunikationer i form av bredband. Satsningen innebär att regeringen beräknar tillföra det nya stödsystemet 200 mnkr 2021 och 300 mnkr 2022.
- Regeringen förstärker genomförandet av livsmedelsstrategin inom ramen för ett bondepaket genom att satsa ytterligare 191 miljoner kronor under 2020, samt ytterligare 72 miljoner kronor per år under 2021 och 2022.
- Regeringen förlänger biogasstöd genom att tillföra 100 miljoner kr under 2019.
- Regeringen tillför 30 miljoner kronor under 2020, 2021, och 2022 för att stödja arbetet med att hantera skogsskador och för att framförallt bekämpa angrepp av granbarkborre.

Huvuddelen av förslagen finansieras av de medel som tidigare avsatts för åtgärder kopplade till landsbygdspolitiska propositionen. Förslagen i budgeten bygger på januariavtalet, som är en sakpolitisk överenskommelse mellan regeringspartierna, Centerpartiet, och Liberalerna.

Pressmeddelande från [Finansdepartementet](#)

Grön skatteväxling - skattereduktion för boende i vissa geografiska områden

Publicerad 04 september 2019

Som en del av den gröna skatteväxlingen bör en skattereduktion på 1 650 kronor per år införas för den som bor i vissa geografiska områden, främst i Norrland och nordvästra Svealand. Regeringen avser att avisera ett sådant förslag i budgetpropositionen för 2020.

Budgetpropositionen är en del av samarbetet mellan regeringspartierna, Centerpartiet och Liberalerna.

I enlighet med januariavtalet, en sakpolitisk överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna, ska en kraftfull grön skatteväxling genomföras.

En till ytan stor del av Sverige har andra förutsättningar än resten av landet. Som en del av den gröna skatteväxlingen avser regeringen föreslå en skattereduktion för boende i vissa geografiska områden. Förslaget om sänkt skatt med 1 650 kronor per år kommer huvudsakligen att gå till personer som är bosatta där avstånden är längre, befolkningstätheten lägre och tillgången till service sämre.

Den föreslagna skattereduktionen utgör både en kompensation och en regional stimulans som kan underlätta och i viss mån attrahera till boende och arbete i dessa delar av landet.

Finansdepartementet kommer under senhösten 2019 att remittera en promemoria med förslag på lagstiftning för en grön skattereduktion. Förslaget om en grön skattereduktion för vissa geografiska områden beräknas kosta 1,35 miljarder kronor 2020 och bör gälla inkomster från och med januari 2020.

Pressmeddelande från [Finansdepartementet](#)

Förstärkning av penningtvättstillsynen och andra åtgärder mot penningtvätt

Publicerad 12 september 2019

Regeringen kommer i budgetpropositionen för 2020 föreslå resurstillskott till Finansinspektionen och tre länsstyrelser för att förstärka penningtvättstillsynen.

- Regeringen har haft som långsiktig strategi att bekämpa penningtvätt och finansiering av terrorism, och vi har under de senaste åren kommit med ett stort antal förslag för att stärka regelverket. När vi stärker regelverket behöver vi också skjuta till mer resurser till myndigheterna som nu kan höja sin ambition ytterligare. Ett hållbart finansiellt system tillåter inte missbruk som penningtvätt eller finansiering av terrorism, säger finansmarknadsminister Per Bolund.

Finansinspektionen har ansvar för tillsynen av att alla finansiella företag i Sverige följer penningtvättslagen. Detsamma gäller för länsstyrelserna i Skåne, Stockholms och Västra Götalands län som har ansvar för ett stort antal icke-finansiella företag (t.ex. pantbanker, skatterådgivare, oberoende jurister m.fl.).

Regeringen kommer att föreslå ett resurstillskott på 10 miljoner kronor för Finansinspektionen, och ett samlat tillskott på 12 miljoner kronor för länsstyrelserna, båda fr.o.m. 2020. Tillskottet till länsstyrelserna är en förlängning av den tillfälliga satsning som genomfördes i vårändringsbudgeten för 2019. Tillskottet till Länsstyrelserna finansieras genom att Riksgäldskontorets förvaltningsanslag minskas med 12 miljoner kronor då anslaget inte utnyttjas fullt ut.

I budgetpropositionen aviseras att regeringen avser att återkomma till riksdagen med förslag om att införa ett system som gör det möjligt för vissa myndigheter att få tillgång till uppgifter om bankkonton bl.a. för att upptäcka penningtvätt. Förslaget är en del av genomförandet av EU:s senaste penningtvättsdirektiv. Skatteverket bör ansvara för systemet och anslaget föreslås därför ökas med 20 miljoner kronor för 2020.

Pressmeddelande från [Justitiedepartementet](#)

Satsningar på ett stärkt rättsväsende och ökad trygghet

Publicerad 09 september 2019

För att öka tryggheten och bygga ett starkare samhälle som håller ihop föreslås satsningar på rättsväsendet i budgeten för nästa år.

Budgetpropositionen bygger på en överenskommelse mellan regeringen, Centerpartiet och Liberalerna.

I Sverige ska alla vara trygga, oavsett var man bor. Samhället ska vara starkt nog att skydda människor ifrån allt från vardagsbrott till grov organiserad brottslighet och terrorism. Kampen måste intensifieras, både mot brotten och mot dess orsaker.

Hela rättsväsendet ska ha de resurser och verktyg som krävs för att uppnå detta. När polisen får mer resurser ökar trycket på andra steg i rättskedjan. Därför gör regeringen nu satsningar i budgetpropositionen för 2020 för att stärka hela rättsväsendet och därmed öka tryggheten i samhället.

Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Kustbevakningen, Tullverket, Åklagarmyndigheten, Ekobrottsmyndigheten, Rättsmedicinalverket, Sveriges Domstolar, Kriminalvården och Statens institutionsstyrelse tillförs totalt ca 700 miljoner kronor under 2020. Från och med 2022 beräknas satsningen uppgå till drygt 1,4 miljarder kronor årligen.

Pressmeddelande från [Arbetsmarknadsdepartementet](#)

Historisk satsning mot rasism och för hbtq-personers lika rättigheter

Publicerad 08 september 2019

Regeringen genomför flera satsningar för att motverka rasism och stärka hbtq-personers rättigheter. Regeringen förstärker den nationella planen mot rasism och hatbrott med 10 miljoner kronor per år från och med år 2020. Samtidigt tillförs arbetet för att stärka hbtq-personers rättigheter medel om 14 miljoner kronor per år från och med år 2020, och en tillfällig förstärkning på ytterligare 10 miljoner per år beräknas för åren 2021 och 2022. Det är den hittills största satsningen som någon regering vidtagit inom området.

Satsningar för att motverka rasism

I Säkerhetspolisens årsbok för 2018 framgår att en främlingsfientlig och radikalnationalistisk idéströmning ökat i samhället, främst via internet. Det bidrar till en bild av en växande bred radikalnationalism som inkluderar radikala och våldsbejakande grupper. Enligt regeringens uppfattning sprider dessa idéströmningar och rasistiska organisationer exempelvis antisemitiska, islamofobiska och afrofobiska budskap.

Det krävs en ökad kunskap och medvetenhet för att kunna bemöta och hantera rasismens grogrunder. Hatbrotten ska förebyggas och bekämpas. Brottsoffren ska uppleva att samhället tar brotten – och offrens utsatthet – på stort allvar.

Regeringen vill därför förstärka den nationella planen mot rasism och liknande former av fientlighet och hatbrott. En förstärkning ger utrymme för fortsatta och nya insatser inom ramen för planens

fokusområden: förbättrad samordning och uppföljning, mer kunskap, utbildning och forskning, civila samhället: ökat stöd och fördjupad dialog, förstärkt förebyggande arbete på nätet, och ett mer aktivt rättsväsende. Regeringen avser tillföra satsningen 10 miljoner kronor per år fr.o.m. 2020.

Hbtq-personers rättigheter stärks

Under senare år har det genomförts flera reformer som stärkt hbtq-personers situation. Trots det återstår stora utmaningar i världen, men också i Sverige. Samkönade par riskerar att hamna i kläm när de blir föräldrar på grund av lagstiftning som inte är anpassad utifrån regnbågsfamiljers behov. Hbtq-personer har sämre psykisk hälsa än befolkningen i stort och särskilt oroande är situationen för transpersoner.

Reformarbetet måste därför fortsätta för att hbtq-personer ska kunna leva ett liv i frihet, där deras rättigheter och identitet fullt ut respekteras.

Regeringen avser att förstärka arbetet genom en handlingsplan för hbtq-personers lika rättigheter och möjligheter, som ska komplettera andra insatser och kraftsamla arbetet framöver. Till handlingsplanen tillförs 14 miljoner kronor per år fr.o.m. 2020 och för 2021 och 2022 beräknas en tidsbegränsad förstärkning på ytterligare 10 miljoner kronor per år.

Handlingsplanen kommer att fokusera på aktuella utmaningar och konkreta åtgärder. Handlingsplanen ska förstärka och komplettera strategin för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck och kommer att fokusera på aktuella utmaningar och konkreta åtgärder. Organisationer som företräder hbtq-

personers lika rättigheter kommer att bjudas in för dialog om handlingsplanens innehåll.

Satsningen visar tydligt att hbtq-personers situation är en prioriterad fråga för regeringen och att det är ett arbete som behöver bedrivas långsiktigt.

- När det blåser kalla vindar i samhället som utmanar alla människors lika värde måste vi både slå vakt om de framsteg som gjorts men ännu viktigare, ta nya steg framåt. Därför gör vi nu en historiskt stor satsning på att motverka rasism och stärka hbtq-personers rättigheter, säger jämställdhetsminister Åsa Lindhagen.

Pressmeddelande från [Arbetsmarknadsdepartementet](#)

Storsatsning för ökad jämställdhet och minskat våld och förtryck

Publicerad 08 september 2019

Regeringen har för 2020 sedan tidigare beräknat 290 miljoner kronor för genomförandet av jämställdhetspolitiken, varav merparten går till insatser för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck. Regeringen föreslår nu att det tillförs ytterligare 155 miljoner kronor. Satsningen är en del av en överenskommelse mellan regeringspartierna, Centerpartiet och Liberalerna.

Av den nya satsningen på 155 miljoner kronor är 45 miljoner öronmärkta för arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. 10 miljoner ska gå till arbetet mot mäns våld mot kvinnor och 100 miljoner kronor till de ideella kvinno- och tjejjourerna. Medlen ska gå till förstärkta insatser inom ramen för regeringens nationella strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck.

Det är angeläget att arbetet mot mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck och stödet till sexualbrottsutsatta fortsätter och utvecklas. Det våldsförebyggande arbetet behöver också fortsätta att utvecklas, inte minst insatser för unga män och pojkar. Detsamma gäller det återfallsförebyggande arbetet för att förhindra att våld upprepas. Myndigheter, kommuner och hälso- och sjukvård behöver även få bättre tillgång till metoder och stöd för att öka upptäckten av våldsutsatthet.

Medlen förväntas bidra till att främja effektiva åtgärder för att motverka att våld utövas och att våld upprepas, i syfte att mäns våld

mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck ska upphöra. 100 miljoner kronor i regeringens satsning går till ideella kvinno- och tjejjourer. De ideella kvinno- och tjejjourerna gör viktiga insatser för mycket utsatta grupper. Regeringen vill stödja det civila samhället och samtidigt bidra till ett fungerande brottsofferstöd inom kommuners och regioners ansvarsområde.

- Att mäns våld mot kvinnor ska upphöra är ett prioriterat mål för regeringen. Vi ska ta krafttag mot hedersrelaterat våld och förtryck, genom ökad kunskap, bättre stödinsatser och skärpta straff. Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet. Det är oacceptabelt att en stor andel flickor och kvinnor utsätts för sexuellt, fysiskt eller psykiskt våld. Med regeringens satsning tar vi nu krafttag mot våld och förtryck, säger jämställdhetsminister Åsa Lindhagen.

Ylva Johansson har entledigats, arbetsmarknadsminister
03 oktober 2014 - 09 september 2019
Artikel från [Arbetsmarknadsdepartementet](#)

Fortsatta satsningar för att förebygga brottslighet i arbetslivet

Publicerad 05 september 2019

Regeringen föreslår att Arbetsmiljöverkets förvaltningsanslag ökas med 5 miljoner kronor för fler inspektioner som ska förebygga fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet.

Under 2018 genomförde Arbetsmiljöverket drygt 1 100 myndighetsgemensamma kontroller mot fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet. Kontrollerna resulterade under 2018 i 367 inspektionsmeddelanden, 102 underrättelser, 120 beslut om förläggande och förbud samt 134 registrerade sanktionsavgifter.

Fram till och med juli i år har Arbetsmiljöverket genomfört 970 kontroller. Inspektionsverksamheten är ett effektivt sätt att åstadkomma förändring eftersom den kan bidra till en högre grad av regelbundenhet.

Därför vill regeringen fortsätta att satsa på Arbetsmiljöverkets inspektionsverksamhet mot osund konkurrens och för att motverka fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet. Regeringen föreslår därför i budgetpropositionen för 2020 att Arbetsmiljöverkets förvaltningsanslag höjs permanent med 5 miljoner kronor per år. En förstärkning av Arbetsmiljöverkets inspektionsverksamhet bidrar också till att förebygga dödsolyckor i arbetslivet.

Prenumerera på nyheter

- [Prenumerera på nyheter från regeringen.se](#)
- [Prenumerera på nyhetsbrevet om regeringens arbetsmarknadspolitik](#)

Pressmeddelande från [Kulturdepartementet](#)

Budgetsatsning på journalistik i hela landet

Publicerad 03 september 2019

För att förbättra förutsättningarna för nyhetsförmedling och lokal journalistik i hela landet föreslår regeringen att mediestödet förstärks med totalt 140 miljoner kronor 2020, inklusive tidigare aviserade ökningar. Dessutom föreslås en ökning med 30 miljoner kronor för innevarande år.

En mångfald av starka och oberoende medier i hela landet är en förutsättning för en väl fungerande demokrati. Alla människor, oavsett var i landet de bor, ska ha tillgång till ett allsidigt nyhets- och medieutbud av hög kvalitet.

Medielandskapet har på kort tid förändrats i grunden.

Medieutvecklingen och förändrade medievanor har lett till att främst den lokala tidningsjournalistiken är under hårt ekonomiskt tryck.

Tidningsbranschen brottas med sjunkande upplagor och vikande annonsintäkter. Ett närbesläktat problem är de geografiska områden som har obefintlig eller svag journalistisk bevakning, så kallade vita fläckar. Studier visar att det i 75 av landets kommuner saknas en regelbundet bemannad redaktion.

Sedan den 1 februari 2019 finns ett särskilt stöd, inom ramen för mediestödet, för journalistisk bevakning av vita fläckar. När mediestödet som helhet stärks ökar också möjligheten till ökat stöd för bevakning av vita fläckar.

Starka oberoende medier med allsidig nyhetsförmedling och granskande journalistik har en avgörande betydelse för det öppna demokratiska samhället. Därför behövs bästa möjliga förutsättningar för en mångfald av oberoende journalistik i hela landet.

- Att det finns en allsidig nyhetsförmedling i hela landet är avgörande för demokratin. Lokaltidningarna är oundgängliga för att det demokratiska ekosystemet i hela landet ska kunna upprätthållas. Nu vidtar vi en konkret och tydligt åtgärd, i enlighet med januariavtalet, för att värna den oberoende journalistiken i hela landet genom att förstärka mediestödet, säger kultur- och demokratiminister Amanda Lind.

Pressmeddelande från [Finansdepartementet](#), [Försvarsdepartementet](#)

Långsiktig finansiering av det militära försvaret

Publicerad 31 augusti 2019

Regeringen avser att föreslå att, utöver tidigare fattade beslut, tillföra det militära försvaret fem miljarder kronor år 2022. Satsningen aviseras i budgetpropositionen för 2020 och finansieras fullt ut genom en bankskatt. Budgetpropositionen bygger på en överenskommelse mellan regeringen, Centerpartiet och Liberalerna.

Regeringen, Centerpartiet och Liberalerna har kommit överens om att, utöver tidigare fattade beslut, tillföra det militära försvaret fem miljarder kronor år 2022, vilket finansieras fullt ut genom en bankskatt. Exakt utformning av hur bankskatten ska se ut kommer regeringen återkomma till.

Ytterligare fem miljarder kronor årligen tillförs det militära försvaret under den resterande försvarsinriktningsperioden, i enlighet med Försvarsberedningens förslag, varav hälften kommer vara finansierat krona för krona och finansieringen ska ha en rimlig fördelningsprofil. Helheten i Försvarsberedningens förslag ska nu genomföras i den försvarspolitiska propositionen på ett sådant sätt att det ryms inom den ekonomiska ramen. Anslagsökningar måste ske samtidigt som berörda myndigheter fortsätter att vidta åtgärder för att säkerställa ett effektivt och rationellt nyttjande av tilldelade medel.

Det finns en bred uppslutning bakom beredningens beskrivning av det försämrade omvärldsläget, kring den huvudsakliga inriktningen för det militära försvarets utveckling och kring behovet av att förstärka den militära förmågan.

Regeringen kommer under hösten 2020 att återkomma till riksdagen med en försvarspolitisk proposition utifrån försvarsberedningens rapport. Målet är ett försvarsbeslut som ska kunna nå så bred uppslutning som möjligt. En bred enighet bakom landets försvarspolitik är en styrka då det är såväl en viktig säkerhetspolitisk signal som en viktig markering om stabiliteten i utvecklingen i förhållande till svenska folket.

Artikel från [Finansdepartementet](#)

Aktuella skatteförslag i budgeten för 2020

Publicerad 12 september 2019

På den här sidan samlas förslag på skatteområdet som regeringen har för avsikt att föreslå i budgetpropositionen för 2020. Sidan uppdateras löpande fram till budgetdagen den 18 september.

Förstärkt avdrag för forskning och utveckling

Regeringen vill ytterligare sänka arbetsgivaravgifterna för de personer som arbetar med forskning och utveckling i ett företag, det så kallade FoU-avdraget.

[Pressmeddelande: Förstärkt avdrag för forskning och utveckling i höstbudgeten](#)

Avskaffad övre skiktgräns för statlig inkomstskatt

Regeringen avser att föreslå att den övre skiktgränsen för statlig inkomstskatt, den så kallade värnskatten, avskaffas den 1 januari 2020.

[Artikel: Förslag om avskaffad övre skiktgräns för statlig inkomstskatt i höstbudgeten](#)

Sänkt skatt för en miljon personer över 65 år

I budgeten föreslår regeringen sänkt skatt för personer över 65 år som har inkomster över ca 17 000 kronor per månad. För lägre inkomster är skillnaden borta sedan 2018. Förslaget berör en miljon pensionärer.

[Pressmeddelande: Sänkt skatt, höjt grundskydd och nya insatser för Sveriges äldre](#)

[Artikel: Om sänkt skatt för personer över 65 år 2016-2020](#)

Sänkt skatt på drivmedel

Finansdepartementet har remitterat en promemoria med förslag om att sänka skatten på drivmedel inför budgetpropositionen 2020.

[Promemoria: Sänkt skatt på drivmedel](#)

[Artikel: Sänkt skatt på drivmedel](#)

Ingångsavdrag för att fler ska komma i arbete

Regeringen vill införa ett ingångsavdrag från 1 juli 2020.

Ingångsavdraget är en nedsättning av arbetsgivaravgifter för personer som står långt ifrån arbetsmarknaden.

[Pressmeddelande: Ingångsavdrag för att fler ska komma i arbete](#)

Krav på elektronisk betalning vid rut- och rot-arbeten

För att få ta del av rut- och rotavdrag vill regeringen införa ett krav på att betalningen för arbetet har skett elektroniskt. Det nya kravet ska göra det lättare för Skatteverket kräva bevis på att sådan betalning faktiskt har skett och föreslås börja gälla 1 januari 2020.

[Pressmeddelande: Ytterligare åtgärder i höstbudgeten för ordning och reda, konkurrensneutralitet och för att bekämpa välfärdsfusk](#)

Ekonomiskt arbetsgivarbegrepp från 1 januari 2021

Regeringen vill införa ett så kallat ekonomiskt arbetsgivarbegrepp vid beskattning av arbetstagare som tillfälligt arbetar i Sverige. Det avgörande för om arbetstagaren ska beskattas i Sverige blir därigenom vem den utför arbete för och inte vem som betalar ut lönen.

[Pressmeddelande: Ytterligare åtgärder i höstbudgeten för ordning och reda, konkurrensneutralitet och för att bekämpa välfärdsfusk](#)

Skattereduktion för boende i vissa geografiska områden

Som en del av den gröna skatteväxlingen vill regeringen sänka skatten med 1 650 kronor per år för den som bor i vissa geografiska områden, främst i Norrland och nordvästra Svealand.

[Pressmeddelande: Grön skatteväxling - skattereduktion för boende i vissa geografiska områden](#)

Regeringen vill införa en bankskatt från 2022

Den 31 augusti höll finansminister Magdalena Andersson och försvarsminister Peter Hultqvist en pressträff där de berättade att regeringen har för avsikt att införa en bankskatt.

[Pressmeddelande: Långsiktig finansiering av det militära försvaret](#)
[Artikel: Bankskatt](#)

Dela

- [Facebook](#)
- [Twitter](#)
- [LinkedIn](#)
- [E-post](#)
-

Sidan är uppmärkt med följande kategorier:

- [Artikel](#)
- [Finansdepartementet](#)
- [Skatt och tull](#)
- [Statens budget](#)
-

Relaterat

- [Förslag om avskaffad övre skiktgräns för statlig inkomstskatt i höstbudgeten](#)
15 september 2019 · [Artikel](#) från [Finansdepartementet](#)
- [Skatteförslag på remiss med anledning av riksdagens budgetbeslut](#)
18 januari 2019 · [Artikel](#) från [Finansdepartementet](#)
- [Ändrade skatter från 1 januari](#)
20 december 2018 · [Artikel](#) från [Magdalena Andersson](#), [Finansdepartementet](#)
- [Sänkt skatt för personer över 65 år](#)
15 november 2018 · [Artikel](#) från [Magdalena Andersson](#), [Finansdepartementet](#)

Mer kommer den 18 september 2019

Kapitel 2: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ?

Innehåll:

Sida

53	Kapitel 2: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ?
55	Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ?
57	Museer, myndigheter, skolor m m ska ha tydlig information om framtidsproblemen
59	Klimatförändringen och miljöerna
60	Hav och marina resurser
61	Ekosystem och biologisk mångfald
62	Innehållet i: Sven Winnell 9 augusti 2019: Information om klimatkrisen på hemsidor hos museer m m, kulturpolitik. Agenda 2030. Regeringen, Sida, Utrikesdeklarationen. Artiklar om utrikes förhållanden
65	Politikområden för politiken 10 september 2019
67	Alla statsråd bör samarbeta i planeringar för världens och Sveriges framtid.

68	Innehåll i : Sven Winnell 1 maj 2019: Människornas verksamheter och grunderna för planering av framtiden för världen och Sverige. http://winnell.com/omr40zp.pdf
68	Kapitel 1: Universum och Jordklotet. Människornas verksamheter och vår världs historia.
72	Kapitel 2: Komplement till världshistorien fram till början av 20-hundratalet.
74	Kapitel 3: FN, Förenta nationerna
77	Kapitel 4: Europeiska unionen, EU
77	Kapitel 5: Andra aktörer i världspolitiken
78	Kapitel 6: Sveriges historia och svensk politik
80	Systemet för mänskliga verksamheter.
83	Det är huvudsakligen människornas verksamheter som styr utvecklingen i världen
85	Det är 129 verksamhetsområden som vardera innehåller hundratals eller tusentals mindre verksamhetsområden.
85	Innehåll i Sven Winnell 20 mars 2018 del 1 av 3: Samhällsplaneringens problem. Områden 1-5 samt 1-9 med myndigheter och professorer, yrken och utbildningar m m.
85	Kapitel 1: Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter. Systemet för mänskliga verksamheter
86	Kapitel 2: Något om världshistoria och Sveriges historia
86	Kapitel 3: Något om områdena 1-5
89	Kapitel 4: Statliga myndigheter stiftelser och bolag. Professorer vid universitet och högskolor

91	Utbildning i grundskolor, gymnasier, högskolor och universitet samt forskning behöver förbättras.	119	Vad ingår i skattetabellerna?
92	Hushållsverksamheter. Vad man har och vad man gör i bostäderna. Politikområdet för hushållens verksamheter	119	Ensamstående förvärvsarbete är missgynnade i förhållande till makar/sambor.
93	641- 642 Det börjar med maten.	120	Sammanräknad förvärvsinkomst efter deciler.
93	643. När det gäller bostaden har boverket krav	121	Underskott och överskott i hushållsbudgetarna
94	644. Till bostaden hör teknisk utrustning för vatten och avlopp , energi m m.	129	Om värnskatten Värnskatten 2019
94	645 Hushållen har mycket utrustning av olika slag.	131	Sammanräknad förvärvsinkomst efter deciler.
94	646 Verksamheter i hemmet, umgänge, utveckling av de inre verkligheterna m m	132	Innehåll i: Sven Winnell 22 april 2019: Bostadsbidrag för barnfamiljer och nya för barnlösa. Bostadstillägg för pensionärer. Utredningar om verksamheter som styr världen. Vårbudgeten 2019.
96	Religion och levnadskunskap.	136	Barnfamiljer med bostadsbidrag
97	647 Allmän hushållsekonomi. Inkomster och utgifter, Kapital.	136	Bostadsbidrag för barnlösa i åldrar över 29 år upp till pensions-åldrar
97	648 Städning-, rengörings- och tvättverksamheter o d.	137	Socialförsäkringsbalken om förmögenhet
97	649 Personvård: barn, hemsjukvård o d .	138	Bostadstillägg och garantipension för pensionärer. Verkan av kapital
98	Mat och dryck, medicin och droger, matservering.	138	Varken regeringen, myndigheterna eller de politiska partierna har några offentliga redovisningar om pensionärernas levnads-kostnader
106	Hushållsekonomi. Lön, skatter, utgifter i hushåll. Överskott, underskott	139	Årskostnaderna för pensionärer 2020
106	Konsumentverkets beräkningar 2019	139	Ensam väntad ändring 2020
108	Månadskostnader år 2019, förvärvsarbete icke-pensionärer.	140	Bostadstillägg för pensionärer. 16 mars 2006
108	Årskostnader år 2019, förvärvsarbete icke-pensionärer.	140	I samband med småhus finns två sätt att bo. (8 april 2004).
109	Pensionärer 2019	141	Viktiga händelser i bostadstilläggs historia. (8 april 2004).
109	Årskostnader år 2019, pensionärer	142	Befolkningsstorlek per kommun, 2015
110	Ekonomi för unga	142	De föreslagna nya lägenhetstyperna
111	Inkomstskatterna	143	Så får svenska lärare hjälp att bekämpa antisemitism.
113	Mer om skatter och bidrag.	157	Kriminalpolitisk kapprustning bortser från forskningsresultat
118	Nyss har nämnts om kapital		

Samhällsplaneringens problem.

Hur ska man kunna förbättra världen ?

På Sven Wimmells hemsida på Internet, <http://wimnell.com>, ges en redovisning av ett forskningsarbete med titeln: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen. Med ett klassifikationssystem för mänskliga verksamheter som styr världen. Forskningen har med varierande intensitet pågått sedan mitten av 1960-talet.

Hemsidan lades in på Internet våren 1998. Redovisningen omfattar sju inledande dokument och 129 dokument med verksamhetsområden som i första hand ska belysa hur verksamheterna fördelas på de olika områdena. De första åren fylldes de 129 sidorna med sådant, men det visade sig att allt inte kunde läggas in, det skulle bli för mycket. Därför gjordes särskilda bilagor, vanligen i pdf-format, som fick länkar på de 129 sidorna.

De särskilda utredningarna/bilagorna finns förtecknade i följande pdf, som också innehåller innehållsförteckningar till de senaste årens utredningar.

[Sven Wimmell 080203+++: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Ett forskningsarbete. Utredningar och deras innehåll. \(http://wimnell.com/omr40zf.pdf\)](http://wimnell.com/omr40zf.pdf)

De senaste bilagorna, som var för sig ofta redovisar aktuella saker i alla de 129 delområdena. förtecknas i kronologisk ordning med den senaste allra överst.

De senaste kommer här:

[Sven Wimmell 1 september 2019](http://wimnell.com/omr36-39zzzzzk.pdf) : Nya riksdagen och nya regeringen 2019/2020. Kommentarer. Artiklar 1-11 september 2019 om inrikes och utrikes förhållanden.
<http://wimnell.com/omr36-39zzzzzk.pdf>

[Sven Wimmell 1 september 2019](http://wimnell.com/omr36-39zzzzzj.pdf) :DN-artiklar 2 - 31 augusti 2019 om utrikes förhållanden och litet om inrikes förhållanden i augusti .
<http://wimnell.com/omr36-39zzzzzj.pdf>

[Sven Wimmell 9 augusti 2019](http://wimnell.com/omr36-39zzzzzi.pdf) :Information om klimatkrisen på hemsidor hos museer m m, kulturpolitik. Agenda 2030. Regeringen, Sida, Utrikesdeklarationen. Artiklar om utrikes förhållanden 11 juli-1 augusti 2019.)
<http://wimnell.com/omr36-39zzzzzi.pdf>

[Sven Wimmell 11 juli 2019](http://wimnell.com/omr36-39zzzzzh.pdf) :DN-artiklar 28 maj - 11 juli 2019 om utrikes förhållanden. <http://wimnell.com/omr36-39zzzzzh.pdf>

[Sven Wimmell 5 juni 2019](http://wimnell.com/omr36-39zzzzzg.pdf) :Tidningsartiklar 22 april - 27 maj 2019 om inrikes förhållanden.
<http://wimnell.com/omr36-39zzzzzg.pdf>

[Sven Wimmell 27 maj 2019](http://wimnell.com/omr36-39zzzzzf.pdf) :Tidningsartiklar 22 april - 27 maj 2019 om utrikes förhållanden och de första rapporterna om valet till EU-parlamentet den 26 maj 2019.
<http://wimnell.com/omr36-39zzzzzf.pdf>

[Sven Wimmell 1 maj 2019](http://wimnell.com/omr40zp.pdf) :Människornas verksamheter och grunderna för planering av framtiden för världen och Sverige.
<http://wimnell.com/omr40zp.pdf>

[Sven Wimmell 22 april 2019](http://wimnell.com/omr36-39zzzzze.pdf) :Bostadsbidrag för barnfamiljer och nya för barnlösa. Bostadstillägg för pensionärer. Utredningar om verksamheter som styr världen. Vårbudgeten 2019.
<http://wimnell.com/omr36-39zzzzze.pdf>

[Sven Wimmell 16 mars 2019](http://wimnell.com/omr36-39zzzzzd.pdf) :Om Europa, klimat, FNs mål och artiklar 16 februari - 12 mars om Klimat, Brexit och Utrikes och internationella förhållanden.
<http://wimnell.com/omr36-39zzzzzd.pdf>

[Sven Wimmell 15 mars 2019](http://wimnell.com/omr36-39zzzzzc.pdf) :Om Europa, klimatet, FNs mål, mänskliga verksamheter, inrikespolitik, bostadspolitik och artiklar 16 februari - 12 mars om Svenska inrikes förhållanden.
<http://wimnell.com/omr36-39zzzzzc.pdf>

[Sven Wimmell 21 februari 2019](http://wimnell.com/omr36-39zzzzzb.pdf) :Artiklar 23 januari - 15 februari 2019 om utrikes och internationella förhållanden. Med introduktion och artiklar om klimat och Brexit samt Utrikesdeklaration 2019 och protokoll om utrikesdebatt i riksdagen.
<http://wimnell.com/omr36-39zzzzzb.pdf>

[Sven Wimmell 20 februari 2019](http://wimnell.com/omr36-39zzzzza.pdf) :Samhällsplaneringens problem. Något av det viktigaste och artiklar 23 januari - 15 februari om inre svenska förhållanden.
<http://wimnell.com/omr36-39zzzzza.pdf>

[Sven Wimmell 23 januari 2019](http://wimnell.com/omr36-39zzzzz.pdf) :Artiklar om utrikes och internationella förhållanden 22 dec 2018 - 22 jan 2019
<http://wimnell.com/omr36-39zzzzz.pdf>

[Sven Wimmell 22 januari 2019](http://wimnell.com/omr36-39zzzzzy.pdf) : Artiklar om klimat, regeringsbildning och svenska inrikes förhållanden 22 december 2018 - 22 januari 2019.
<http://wimnell.com/omr36-39zzzzzy.pdf>

[Sven Wimmell 2 januari 2019](http://wimnell.com/omr36-39zzzzx.pdf): Artiklar om utrikes förhållanden från 1 november till 21 december 2018. Komplement till redovisningen 21 december om samhällsplaneringens problem, klimatet och regeringsbildningen.
<http://wimnell.com/omr36-39zzzzx.pdf>

[Sven Wimmell 21 december 2018](http://wimnell.com/omr36-39zzzzv.pdf): Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen: Innehåll i en stor sammanfattning 16 maj 2018 och artiklar från och med 1 november 2018 om klimatet och regeringsbildningen.
<http://wimnell.com/omr36-39zzzzv.pdf>

[Sven Wimmell. 16 maj 2018](http://wimnell.com/omr40zo.pdf): Boende och bostadsbygge. Levnadsförhållanden, skatter. SCB-statistik. Boverket. SOMinstitutet. Vårbudgeten. Första maj och veckor därefter. Löner. TVdebatt. Regeringens verksamheter.
<http://wimnell.com/omr40zo.pdf>

[Sven Wimmell 20 mars 2018 del 1 av 3](http://wimnell.com/omr40zl.pdf): Samhällsplaneringens problem. Områden 1-5 samt 1-9 med myndigheter och professorer, yrken och utbildningar m m.
<http://wimnell.com/omr40zl.pdf>

[Sven Wimmell 20 mars 2018 del 2 av 3](http://wimnell.com/omr40zm.pdf): FN, EU, artiklar om utrikes förhållanden samt Sveriges riksdag och Sveriges kommuner, landsting och länsstyrelser.
<http://wimnell.com/omr40zm.pdf>

[Sven Wimmell 20 mars 2018 de 3 av 3](http://wimnell.com/omr40zn.pdf): Samhällsplaneringens problem. Sveriges regering och artiklar om de politiska partierna och deras problem.
<http://wimnell.com/omr40zn.pdf>

Från <http://wimnell.com/omr36-39zzzzzj.pdf>

Museer, myndigheter, skolor m m ska ha tydlig information om framtidsproblemen

I artikeln "Krav och disciplin i skolan riskerar driva unga till gäng" står bland annat :

"Eleverna blir som mest motiverade när de får tillämpa sina kunskaper och förmågor i praktiken så att värde skapas för någon annan än dem själva, allra helst en person i det omgivande samhället. Starkt motivation leder sedan till fördjupade kunskaper och förmågor.....

Det som förvånar mest är att altruism, den direkta motsatsen till egoism, har visat sig vara en oväntat kraftfull motivationsfaktor i skolan. Elever förväntas ju annars i skolan främst göra sådant som är bra för dem själva i en mer avlägsen framtid, inte sådant som är bra för någon annan här och nu. Det studerade arbetssättet har anammats av allt fler lärare som kallar det för värdeskapande lärande. Värdet som skapas är sällan ekonomiskt. Mer vanligt är att eleverna skapar socialt, kulturellt eller ekologiskt värde för andra. "

Detta torde gälla för all information, inte bara i skolan utan överallt. Museerna sysslar numera mest om det som varit. Den nya museilagen betonar att de måste bidra till samhället och dess utveckling genom att främja kunskap, kulturupplevelser och fri åsiktsbildning.

Det största prblemen i världen nu är klimatkrisen och problemen bakom FNs 17 mål för framtiden, Därför bör museer, myndigheter, skolor m m ha tydlig information om de problemen.

I Museilagen står att "Ett museum ska utifrån sitt ämnesområde bidra till samhället och dess utveckling genom att främja kunskap, kulturupplevelser och fri åsiktsbildning. "

Nu har jag den 16 augusti 2013 gjort ett förslag om hur det kan ske.

**Jag har gjort en text med fyra rubriker:
Förenta nationernas mål i Agenda 2030
Klimatförändringen och miljöerna
Hav och marina resurser
Ekosystem och biologisk mångfald**

Jag föreslår att det läggs på första sidan på hemsidan hos alla museer och myndigheter, högskolor, universitet och skolor o d enligt mitt förslag.

Texten är hämtad från Regeringens hemsida på Internet. Och slutar med:

**För mer om detta se regeringens hemsida på internet
<https://www.regeringen.se/sveriges-regering/>**

Det börjar med FNs alla 17 mål som innehåller alla problem i världen och Sverige och jag har ordnat så att man enkelt kan klicka fram delmål. Därefter kommer texter om klimatkrisen, hav och biologisk mångfald (mål 13,14 och 15). Det angår alla museer och myndigheter o d. Varje museum eller myndighet kan sedan anknyta till de FN-mål och delmål som de tycker passar dem.

Demokrati- och kulturministern bör se till att alla museer och myndigheter, skolor o d inför dessa texter i början på sina hemsidor

Förenta nationernas mål i Agenda 2030

Mars 2019

Mål 1 är att avskaffa all form av fattigdom överallt.

- **Ingen fattigdom**

Mål 2 är att avskaffa hunger, uppnå tryggad livsmedelsförsörjning, uppnå en bättre kosthållning och främja ett hållbart jordbruk.

- **Ingen hunger**

Mål 3 är att säkerställa att alla kan leva ett hälsosamt liv och verka för alla människors välbefinnande i alla åldrar.

- **Hälsa och välbefinnande**

Mål 4 är att säkerställa en inkluderande och jämlik utbildning av god kvalitet och främja livslångt lärande för alla.

- **God utbildning för alla**

Mål 5 är att uppnå jämställdhet, och alla kvinnors och flickors egenmakt.

- **Jämställdhet**

Mål 6 är att säkerställa tillgång till och hållbar vatten- och sanitetsförvaltning för alla.

- **Rent vatten och sanitet**

Mål 7 är att säkerställa att alla har tillgång till tillförlitlig, hållbar och modern energi till en överkomlig kostnad.

- **Hållbar energi för alla**

Mål 8 är att verka för en inkluderande och långsiktigt hållbar ekonomisk tillväxt, full och produktiv sysselsättning med anständiga arbetsvillkor för alla.

- **Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt**

Mål 9 är att bygga upp en motståndskraftig infrastruktur, verka för en inkluderande och hållbar industrialisering och främja innovation.

- **Hållbar industri, innovationer och infrastruktur**

Mål 10 är att minska ojämlikheten inom och mellan länder.

- **Minskad ojämlikhet**

Mål 11 är att städer och bosättningar ska vara inkluderande, säkra, motståndskraftiga och hållbara.

- **Hållbara städer och samhällen**

Mål 12 är att främja hållbara konsumtions- och produktionsmönster.

- **Hållbar konsumtion och produktion**

Mål 13 är att vidta omedelbara åtgärder för att bekämpa klimatförändringarna och dess konsekvenser.

- **Bekämpa klimatförändringen**

Mål 14 är att bevara och nyttja haven och de marina resurserna på ett hållbart sätt i syfte att uppnå en hållbar utveckling.

- **Hav och marina resurser**

Mål 15 är att skydda, återställa och främja ett hållbart nyttjande av landbaserade ekosystem, hållbart bruka skogar, bekämpa ökenspridning, hejda och vrida tillbaka markförstörelsen samt hejda förlusten av biologisk mångfald.

- **Ekosystem och biologisk mångfald**

Mål 16 är att främja fredliga och inkluderande samhällen för hållbar utveckling, se till att alla har tillgång till rättvisa samt bygga upp effektiva och ansvarsskyldiga och inkluderande institutioner på alla nivåer.

- **Fredliga och inkluderande samhällen**

Mål 17 är att stärka genomförandemedlen och återvitalisera det globala partnerskapet för hållbar utveckling.

- **Genomförande och globalt partnerskap**

Klimatförändringen och miljöerna

Enligt den nya museilagen 2017 ska ett museum bidra till samhället och dess utveckling genom att främja kunskap, kulturupplevelser och fri åsiktsbildning.

Förenta nationens 17 mål gäller för hela världen och också för Sverige.

Som de viktigaste problemen nu kan ses FN:s mål om klimat, hav och marina resurser och ekosystem och biologisk mångfald.

Här från regeringens skrivelse till riksdagen: [Politiken för global utveckling i genomförandet av Agenda 2030, skr. 2015/16:182 \(pdf 782 kB\)](#) :

Klimatavtalet från Paris från december 2015 är en milstolpe i klimatarbetet. För första gången har världen ett globalt klimatavtal där alla länder åtar sig att bidra med allt ambitiösare åtaganden. Avtalet skapar förutsättningar för ökat stöd till utvecklingsländer, både för att begränsa utsläppen och för att anpassa sig till klimatförändringarna.

Fattiga och sårbara länder som inte har resurser att anpassa sig samt kvinnor, män, flickor och pojkar som lever i fattigdom och utsatthet drabbas särskilt hårt av klimatförändringar. Åtnjutandet av de mänskliga rättigheterna kan påverkas av miljöförstöring och klimatförändringar, inklusive ursprungsbefolkningars rättigheter.

Fattigdomsbekämpningen riskerar att avstanna eller gå om intet om inte klimatförändringarna hejdas. Detta på grund av klimatförändringarnas effekter som t ex. extremare väder som torka, skyfall och

stormar, vilket i sin tur också påverkar bl.a. vattentillgång och livsmedelsproduktion, men också stabilitet och säkerhet samt migrationsflöden. Arbeten som syftar till att reducera riskerna för, och minska konsekvenserna av, olyckor och katastrofer är också viktiga för anpassningen till ett förändrat klimat.

Sverige ska gå före i klimatfrågan som är vår tids ödesfråga. Alla länder måste ställa om till ett hållbart samhälle med låga utsläpp och hög motståndskraft mot klimatförändringarnas effekter. Det kräver ett sammanhållet globalt och nationellt klimatarbete samt att klimatarbetet, såväl utsläppsminskningar som anpassning, integreras på ett samstämmigt sätt i alla politikområden.

Sverige ska fortsatt vara en pådrivande part för genomförandet av klimatavtalet från Paris, inte minst i förhållande till utvecklingsländer. OECD-länder som Sverige har ett särskilt ansvar för att gå före genom ambitiösa utsläppsmål. Sverige ska bli ett av världens första fossilfria välfärdsländer. Sverige driver på inom EU för en ambitiös klimatpolitik samt arbetar aktivt med andra länder och aktörer för att stärka allianser och samarbeten.

Sverige bidrar substantiellt till ett flertal globala klimatfonder. Sverige bidrar även till att främja kapacitetssupplegg, teknikutveckling och innovativa lösningar för minskade utsläpp och klimatanpassning inte minst i utvecklingsländer. Sverige ska också bidra till att stödja utvecklingsländernas genomförande av de nationella klimatplanerna.

Kopplingarna mellan utvecklingsstrategier och klimatplanerna bör därmed också stärkas. Det är dock viktigt att även utvecklingsländerna har åtaganden under det nya avtalet och att fler länder uppmanas att bidra till klimatfinansiering.

Hav och marina resurser

Sammanfattat handlar det om att förebygga och avsevärt minska alla slags föroreningar i havet, i synnerhet från landbaserad verksamhet, inklusive marint skräp och tillförsel av näringsämnen, samt om att hållbart förvalta, skydda och återställa marina och kustnära ekosystem. Havsförsurningens konsekvenser ska minimeras och åtgärdas. Effektiv fångstreglering ska införas. Överfiske, olagligt, orapporterat och oreglerat fiske liksom destruktiva fiskemetoder ska stoppas.

Vetenskapligt baserade förvaltningsplaner ska genomföras i syfte att återställa fiskbestånden på kortast möjliga tid till minst de nivåer som kan ge maximal hållbar avkastning. Minst 10 procent av kust- och havsområdena ska skyddas. Fiskesubventioner som bidrar till överkapacitet, överfiske eller olagligt, orapporterat och oreglerat fiske bör avskaffas och nya sådana ska förhindras.

Utvecklingsländers och de minst utvecklade ländernas behov bör integreras i WTO-förhandlingarna om fiskesubventioner. Den ekonomiska nyttan av ett hållbart nyttjande av marina resurser bör öka för små önationer under utveckling och de minst utvecklade länderna, bl.a. genom en hållbar förvaltning av fiske, vattenbruk och turism.

Vetenskaplig kunskap, forskningskapacitet och havsteknik ska utvecklas, med hänsyn till Oceanografiska kommissionens kriterier och riktlinjer, med fokus på små önationer under utveckling och de minst utvecklade länderna. Tillträde för småskaliga icke-industriella fiskare till marina resurser och marknader ska säkerställas. Bevarandet

och hållbart nyttjande av haven och havsresurserna ska stärkas, bl.a. genom att genomföra FN:s havsrättskonvention.

Havens resurser bidrar till global livsmedelstrygghet och kan bidra till en hållbar tillväxt. Detta är viktigt för många fattiga länder och människor som är beroende av kustnära fiske. Det är också av betydelse för utveckling av hållbar turism där attraktiva miljöer med friska kustvatten och korallrev är viktiga.

Tillståndet för kustvatten och haven är mycket allvarligt. Ekosystemen och därmed havets ekosystemtjänster påverkas negativt av bl.a. klimatförändringar, havsförsurning, utvinning av mineral och bottenrålning, marin nedskräpning och miljögifter. Havens motståndskraft och förmågan att uppta och bryta ner näringsämnen och gifter, reglering av klimat m.m. försämras. Många fiskebestånd minskar kraftigt och arter dör ut.

Arbete mot ohållbara fiskesubventioner och överfiske är centralt. Att utveckla och genomföra vetenskapligt baserade förvaltningsplaner i syfte att återställa fiskbestånden till minst de nivåer som kan ge maximal hållbar avkastning är nödvändigt för att säkra livsmedelsresursen i utvecklingsländer och bidra till en hållbar ekonomisk utveckling.

För att bidra till arbetet med hållbara hav behövs samarbete över landgränser och samstämmiga åtgärder mellan flera politikområden som t.ex. miljö-, jordbruks-, fiske-, närings- utbildnings- och utrikespolitik.

Ekosystem och biologisk mångfald

Sammanfattat handlar det om att bevara, återställa och hållbart använda ekosystem på land och i vattendrag och deras ekosystem-tjänster, särskilt skogar, våtmarker, berg och torra områden, i enlighet med de skyldigheter som anges i internationella överenskommelser.

Hållbart brukande av alla typer av skogar ska främjas, avskogning stoppas, utarmade skogar återställas och ny- och återbeskogningen kraftigt ökas i hela världen. Ökenspridning ska bekämpas och förstörd mark och jord ska återställas. Bergsekosystemen ska bevaras.

Omedelbara åtgärder ska vidtas för att minska förstörelsen av naturliga livsmiljöer, hejda förlusten av biologisk mångfald och skydda utrotningshotade arter. En rimlig och rättvis fördelning av den nytta som uppstår vid användning av genetiska resurser ska främjas samt lämpligt tillträde till sådana resurser, i enlighet med internationella avtal.

Omedelbara åtgärder ska vidtas för att stoppa tjuvjakt på och handel med skyddade djur- och växtarter. Åtgärder ska införas för att förhindra införseln av invasiva främmande arter samt kontrollera eller utrota prioriterade arter. Ekosystemens och den biologiska mångfaldens värden ska integreras i nationella och lokala planerings- och utvecklingsprocesser, strategier för fattigdomsminskning samt räkenskaper.

Finansiella resurser för biologisk mångfald, ekosystem och hållbart brukande av skogar ska öka och utvecklingsländer ska ges lämpliga incitament att utveckla ett sådant bruk, inklusive bevarande och återbeskogning. Globalt stöd mot tjuvjakt och illegal handel med skyddade arter ska öka, bl.a. genom ökade möjligheterna till hållbar försörjning i lokalsamhällen.

Fungerande ekosystem och biologisk mångfald är grunden för de processer som förser oss med mat, vatten, energi, kläder etc. Skydd, bevarande av och hållbart nyttjande och restaurering av ekosystem och naturresurser samt bevarande av biologisk mångfald är därför nödvändigt.

De viktiga sambanden mellan ekonomisk utveckling och behovet av att skydda och bevara ekosystem, inklusive biologisk mångfald behöver tydliggöras.

Den pågående utarmningen av den biologiska mångfalden drabbar i särskilt hög grad människor som lever i fattigdom vilka ofta livnär sig på naturresurser. Många av dessa är kvinnor. Arbetet i konventionen om biologisk mångfald och de s.k. Aichimålen är väsentligt för att nå flera av de globala målen.

Hållbart brukande av skogsresurser, inklusive minskning av avskogning, är viktigt bl.a. vad gäller klimatpåverkan, hållbar energi, tryggad livsmedelsförsörjning, ekonomisk tillväxt och fattigdomsbekämpning.

Olagliga avverkningar och handel med associerade trävaror ger negativa effekter på skogar och på människorna som lever av och i dessa skogar. Utvecklingsländer har särskilda behov av tekniskt och vetenskapligt kunnande, liksom av resurser, för att utveckla, bevara och hållbart bruka skogsekosystem, inklusive återbeskogning.

Arbete med skog och hållbar utveckling kräver samstämmiga åtgärder mellan olika politikområden som närings-, jordbruks-, miljö-, klimat- och utrikespolitik.

För mer om detta se regeringens hemsida på internet
<https://www.regeringen.se/sveriges-regering/>

Innehållet i: Sven Winnell 9 augusti 2019:
Information om klimatkrisen på hemsidor hos museer m m, kulturpolitik. Agenda 2030. Regeringen, Sida, Utrikesdeklarationen. Artiklar om utrikes förhållanden 11 juli-1 augusti 2019.
<http://winnell.com/omr36-39zzzzzi.pdf>

Innehåll

Sida

5 Kapitel 1: Introduktion

6 Närmast föregående redovisning är Sven Winnell 11 juli 2019: DN-artiklar 28 maj - 11 juli 2019 om utrikes förhållanden.

7 **Innehållsförteckning till Sven Winnell 1 maj 2019: Människornas verksamheter och grunderna för planering av framtiden för världen och Sverige.**

22 Något i juli 2019

22 Trump får ett 75 år gammalt system byggt på gemensamma regler att knaka

24 Ledare: Trumps mörka skugga vilar över världshandeln

25 Hård retorik. Donald Trump trasar sönder det amerikanska samhället

27 "Flyktingar används som slagträ i samhällsdebatten"

29 Moderniteten har ett ursprung men den saknar nationell tillhörighet

31 Cynism förblindar. Utopierna har fortfarande en roll i världspolitiken

33 Svårt förstå varför väljare sätter populism före välfärd"

35 Ledare: Dubais glitter får inte dölja det stenhårda förtrycket

37 Nu avgörs den kungliga vårdnadstvisten i domstol

39 Så formades den svarta kvinnligheten annorlunda än den vita

42 Upploppen vid Stonewall Inn: startskottet Pridefestivalen

44 Dags för en könsneutral familjerättslig lagstiftning"

46 Så ville Denis Diderot förmedla verktyg till kunskapen

49 Ledare: Vi har alla ett ansvar för den globala plastsoppan

51 Kapitel 2 : Information om klimatkrisen på hemsidor hos museer, myndigheter, kommuner m m. Kulturpolitik.

53 Till Statsministern 9 juli 2013

53 En sammanhållen politik för Sveriges landsbygder

54 Nationell strategi för klimatanpassning. Parisavtalet
Aktuella regeländringar

55 Prop. 2017/18:179 om Landsbygd :Innehållsförteckning

57 Statlig strategi Innehållsförteckning

58 Människornas verksamheter och grunderna för planering av framtiden

60 Till hjälp för museerna bör regeringen göra ett enkelt bildspel av framtidsproblemen, som museerna kan sätta upp i sina lokaler.

60	Brevet till Kulturministern:
61	Till chefen för Sörmlands Museum.
62	Museet Sörmlands museum Webbplatens innehåll A-Ö
64	Om planering för framtiden
65	Brev från Kulturdepartementet
66	Anna Mighetto: Genom kunskap om vårt förflutna kan vi påverka hur vi vill ha vår framtid
68	Medlemsförteckning. Svenska museer
81	Globalt.
81	N karta över världen. Med museer
82	museer
83	Partners museer
92	Nya Sörmlands museum
93	Sörmlands museums vision
95	Historien i Sörmland
95	Eskilstuna stadsmuseum
97	Från propositionen Kulturarvspolitik.
	4 Kulturarvsområdets framväxt
97	4.1 Det offentliga historiebruket i äldre tid
98	4.2 Ett framväxande intresse för folkets arv
102	4.3 Minnesinstitutionerna professionaliseras
107	4.4 Skapandet av en modern kulturarvs-politik
111	4.5 Kulturarvsområdets utveckling till i dag
121	5 Ny inriktning för kulturarvspolitiken

121	5.1 Samhällsomvandlingar och nya utmaningar
125	5.2 Kulturarvet är föränderligt och öppet
128	5.3 Kulturarvets mångfaldiga värden
129	5.3.1 Minne, kunskap och bildning
131	5.3.2 Skapandet av identiteter och gemenskaper
133	5.3.3 Byggandet av ett hållbart samhälle
134	5.4 Prioriteringar för en förnyad kulturarvspolitik
137	6 Kulturarvsområdets gemensamma frågor
139	6.2 Det samiska folket och de nationella minoriteterna
140	6.3 Nytt bidrag till ideellt kulturarvsarbete
141	6.4 Ett centrum för utveckling av kulturarvsarbetet
142	6.5 Kulturarvet och skolan
144	6.6 Internationella frågor
145	6.6.1 Inriktning för arbetet med Unescos konvention om det immateriella kulturarvet
148	6.6.2 Inriktning för arbetet med Unescos världsarvskonvention
150	7 Självständiga och angelägna museer
150	7.1 Museipolitik för fria kunskapsinstitutioner
151	7.2 En museilag införs
151	Riksantikvarieämbetet
182	Politiken för global utveckling i genomförandet av Agenda 2030
185	Det regeringen bör påminna museerna om
190	Regeringens påminnelse bör skickas ut.
190	Över 100 kommuner tappar invånare – kvar blir ödehusen
198	Myndigheter

217 **Kapitel 3 Agenda 2030**

- 218 Agenda 2030 och Sverige: Världens utmaning – världens möjlighet
- 230 VARFÖR AGENDA 2030?
- 232 VEM? GENOMFÖRANDE AV GLOBALT PARTNERSKAP
- 235 HUR? Att använda kraften i ordinarie processer
- 238 NÄR? Arbetet med att nå agendan sker nu, med målet satt till år 2030. Men arbetet måste även fortgå efter 2030.
- 240 Agenda 2030 Innehållsföreteckning

243 **Kapitel 4 : Regeringen. Sida. Utrikesdeklarationen och några sena artiklar om klimatkrisen**

- 244 Politikområden för politiken
- 249 Statsrådsberedningen
- 252 Utrikesdepartementet.
- 257 Justitiedepartementet
- 263 Försvarsdepartementet
- 266 Miljödepartementet.
- 270 Infrastrukturdepartementet
- 273 Socialdepartementet
- 277 Kulturdepartementet
- 281 Utbildningsdepartementet
- 284 Arbetsmarknadsdepartementet
- 288 Näringsdepartementet
- 291 Finansdepartementet
- 295 Länsstyrelserna
- 301 Sida
- 309 Utrikesdeklarationen 2019

316 Handlingsplan Agenda 2030

- 317 Klimatnyttan av minskad skogsavverkning är enorm
- 320 Klimatförändringen hotar hela världens matförsörjning
- 323 Uppvärmningen av klimatet kan snabbas på av skogsbränderna
- 324 Sluta låtsas som att klimatkrisen är en fråga om höger och vänster

318 **Kapitel 5: DN-artiklar 11 juli - 1 augusti 2019 om utrikes förhållanden.**

På sidorna 249-300 i kapitel 4 finns regeringens hemsidor och där kan man klicka fram allt regeringen gör, bl a 55 000 skrivelser och utredningar. Men inte vad de inte gör , det får man söka i tidningsartiklar som finns i utredningar, som finns i förteckningar på wimnell.com.

I utredningen nu kan man få allt om Agenda 2030 i kapitel 3 och allt om kulturpolitik i kapitel 2. I kapitel 1 kan man ta dsg till FN, EU och andra aktörer mm. Och där finns några artiklar om läget nu världen. I slutet på kapitel 4 finns också några sådana artiklar som visar svårigheter med klimatkrisen.

Utrikesdeklarationen på sidan 309-315 visar regeringens syn på de utrikes förhållandena.

Politikområden för politiken 10 september 2019

Regeringens ministerområden. <http://www.regeringen.se>

*** Partiledaren/statsministern Stefan Löfven.**

*** Allmänt om regeringens politik.**

Statsminister [Stefan Löfven](#)

statsradsberedningen.registrator@regeringskansliet.se

*** Europapolitik.**

Politik för EU

EU-minister Statsrådsberedningen [Hans Dahlgren](#)

sb.registrator@regeringskansliet.se

*** Utrikespolitik.**

Politik för en utrikesminister.

Utrikesminister [Ann Linde](#)

utrikesdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Politik för juridik och migration.**

Politik för en justitie-och migrationsminister.

Justitie- och migrationsminister [Morgan Johansson](#)

justitiedepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Försvar.**

Politik för en försvarsminister.

Försvarsminister [Peter Hultqvist](#)

forsvarsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Miljö och klimat.**

Politik för fysiska och sociala miljöer i regioner och kommuner. Politik för klimat.

Miljö- och klimatminister samt vice statsminister [Isabella Lövin](#)

m.registrator@regeringskansliet.se [Miljödepartementet](#)

*** Transporter och infrastruktur.**

Politik för en infrastrukturminister.

Infrastrukturminister [Tomas Eneroth](#)

n.registrator@regeringskansliet.se (Infrastrukturdepartement ?)

*** Energi- och digitalisering.**

Politik för energi och digitalisering

Energi- och digitaliseringsminister [Anders Ygeman](#)

n.registrator@regeringskansliet.se (Infrastrukturdepartement ?)

*** Landsbygdspolitik.**

Politik för en landsbygdsminister.

Landsbygdsminister [Jennie Nilsson](#)

naringsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Internationellt utvecklingssamarbete. Bistånd.**

Minister för internationellt utvecklingssamarbete. [Peter Eriksson](#)

utrikesdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Sjuk- och hälsovård o d.**

Politik för en socialminister med hälso- och sjukvård.

Socialminister [Lena Hallengren](#)

socialdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Hushållet. Mat, boende, konsumtion, hushållsekonomi o d**

Politik för en socialförsäkringsminister. som borde ha ansvar för hushållsverksamheter.

Socialförsäkringsminister [Annika Strandhäll](#)

socialdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Jämställdhet. Diskriminering. Segregation**

Politik för jämställdhet och mot diskriminering och segregation

Jämställdhetsminister samt minister med ansvar för arbetet mot diskriminering och segregation [Åsa Lindhagen](#)

arbetsmarknadsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Utbildning.**

Politik för utbildning i skolor. Ungdomspolitik

Utbildningsminister Anna Ekström

utbildningsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Högre utbildning och forskning.**

Minister för högre utbildning och forskning Matilda Ernkrans

utbildningsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Information, konst, kultur o d. Demokrati. Idrott.**

Politik för en kultursminister. Med demokrati och idrott

Kultur- och demokratiminister samt minister med ansvar för idrottsfrågorna Amanda Lind

kulturdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Jobb.**

Politik för en arbetsmarknadsminister.

Arbetsmarknadsminister Eva Nordmark

arbetsmarknadsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Näringar.**

Politik för en näringsminister.

Näringsminister Ibrahim Baylan

naringsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Handel.**

Politik för en handelsminister.

Utrikeshandelsminister och minister med ansvar för nordiska frågor Anna Hallberg

utrikesdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Polisen. Brott. Kriminalvård.**

Politik för en inrikesminister för brott och polis o d

Inrikesminister Mikael Damberg

justitiedepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Politik för statens finanser och statens stöd till regioner och kommuner o d.**

Politik för finans- finansmarknads- och civilministrar.

Finansminister Magdalena Andersson

finansdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Finansmarknads- och bostadsminister, biträdande finansminister

Per Bolund

finansdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Civilminister Ardalan Shekarabi

finansdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Andra aktörer**

Partisekreterare (S) Lena Rådström Baastad

Socialdemokraterna Partiet info@socialdemokraterna.se

Gruppledare för S i riksdagen. annelie.karlsson@riksdagen.se

Karl-Petter Thorwaldsson. Ordförande i LO

karl-petter.thorwaldsson@lo.se

Vänsterpartiledare Jonas Söstedt

Sjöstedt Jonas <jonas.sjostedt@riksdagen.se>

Ulla Andersson, vänsterpartiet. <ulla.andersson@riksdagen.se>

Ordf. Annie Lööf. Centerpartiet.se, info@centerpartiet.se

Ordf. Nyamko Sabuni. Liberalerna.se, info@Liberalerna.se

Alla statsråd bör samarbeta i planeringar för världens och Sveriges framtid.September 2019

Alla statsråd bör för sina respektive politikområden ha planeringar för världens och Sveriges framtid.

Statsministern bör samordna de andra statsrådets planeringsverksamheter till en planering för världen och en planering för Sverige. Det går inte att planera Sverige utan att ha en svensk planering för världen.

Planering innehåller fyra moment: hur det var, hur det är, hur det kan bli (flera alternativ) och hur det bör bli.

Ministern för internationellt utvecklingssamarbete. Peter Eriksson borde kunna hantera den svenska planeringen av världen.

Miljö- och klimatministern samt vice statsministern Isabella Lövin borde kunna hantera planeringen av Sverige. Men det har visat sig att miljöministern kanske inte intresserar sig så mycket för miljöerna utan mest för klimatet (som behöver planeras för världen).

Det finns fysiska och sociala miljöer som båda är viktiga och som behöver planeras för hela Sverige och kan sägas gälla välfärdsfördelningen, som gäller bl a hushållsverksamheter och service av alla slag bl a skolor, informationer, sjukvård, hälsovård, bostäder, transporter, energi, digitalisering, butiksservice, kulturella verksamheter, hus-hållens inkomster och skatter. näringsverksamheter , arbetsförmedling o s v.

Härefter följer innehållsförteckningar till dokument om världen och Sverige

Innehåll i : Sven Winnell 1 maj 2019:

Människornas verksamheter och grunderna för planering av framtiden för världen och Sverige.

<http://winnell.com/omr40zp.pdf>

- 17 **Kapitel 1: Universum och Jordklotet. Människornas verksamheter och vår världs historia.**
- 22 **Sven Winnells hemsida: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ?**
- 28 **Förhistorisk tid. Naturforskning. Universums och jordklotets historia**
- 29 **Världskarta med världens befolkning i början av 1990-talet**
- 30 **Sven Winnell 1995 Världshistorien på nio sidor.**
- 30 Forntiden. Till omkring 400.
- 31 Medeltiden. 400-1500.
- 31 Nya tiden . Från 1500.
- 31 Religionsstridernas tid 1500-1648 och tiden 1648-1815 med bl a oinskränkt furstemakt.
- 32 Genombrottstid för demokrati och industri, 1815-1914.
- 32 Första världskriget 1914-1918 och mellankrigstiden 1918-1939
- 33 Andra världskriget 1939-1945.
- 33 Efterkrigstiden. Från 1945.
- 34 Nutid och framtid.
- 34 Afrikas och Asiens äldsta historia.
- 35 Europeernas kolonier och utomeuropeisk historia.
- 36 Världsbefolkningen.
- 37 Läget i världen. April 2005

- 37 Befolkningen i miljoner i Världen och i Sverige inom parentes.
- 38 Sveriges historia.
- 38 Källor till de historiska avsnitten.
- 39 **Systemet för mänskliga verksamheter.**
- 39 Mänskligheten har förändrats mycket sedan tidernas begynnelse.
- 40 Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter.
- 43 Utvecklingens krafter.
- 44 Systemet för mänskliga verksamheter.
- 47 Den fundamentala påverkanskedjan
- 49 Schema över påverkans och förändringsproblem
- 50 Politiska och opolitiska planeringar
- 51 Samband mellan huvudområdena
- 52 Samhällsplaneringens problem. Kunskaper och värderingar.
- 53 Det är huvudsakligen människornas verksamheter som styr utvecklingen i världen.
- 53 Kunskaps- och värderingsverksamheter
- 53 Teknologiska/ ekonomiska verksamheter
- 54 Kulturella verksamheter
- 55 **Historien om människan.**
- 57 En resa genom tid och rum
- 60 Våra förfäder aporna
- 63 Apor på två ben
- 65 De första människorna
- 68 Vår tids människor
- 75 Dagens värld
- 77 Framtidsperspektiv

79 **Filosofins historia. Bertrand Russel om västerlandets visdom.**

Klicka på **Sven Winnell 17 sept 1997 + 1 februari 2015: Filosofins historia. Bertrand Russel om västerlandets visdom. <http://winnell.com/omr109b.pdf> och läs utdrag ur Russels bok. Sidor i omr109b:**

Prolog	2
Före Sokrates	3
Aten	13
Hellenismen	22
Den äldsta kristendomen	30
Skolastiken	37
Den moderna filosofins uppkomst	51
Den brittiska empirismen	74
Upplysningen och romantiken	80
Utilismen och efteråt	92
Samtiden	108
Epilog	123-126

I utredningen nu finns kopior av:

80 **Prolog**

81 **Epilog**

85 **Idéhistoria. I skuggan av framtiden. Modernitetens idéhistoria**

Sven Winnell 000524: Ett referat av Sven-Eric Liedmans bok I skuggan av framtiden. Modernitetens idéhistoria.

85 **Innehåll**

Inledning 15

FÖRSTA DELEN: I VAR MANS HUVUD

Första kapitlet: Klockan 59

Andra kapitlet: Rummet 73

Tredje kapitlet: Tiden 91

Fjärde kapitlet: Människan 131

ANDRA DELEN: INSTITUTIONERNA

Femte kapitlet: Lära för livet 199

Sjätte kapitlet: Det sanna och det goda 263

Sjunde kapitlet: Artefakterna 345

Åttonde kapitlet: Den gudomliga politiken 403

TREDJE DELEN: I SKUGGAN AV FRAMTIDEN

Nionde kapitlet: Modernitetens trolldomsglans 453

Tionde kapitlet: Europeerna och de andra 477

Elfte kapitlet: I skuggan av framtiden 5 17

Anmärkningar till texten 542

Register 580-598.

86	<u>Utdrag ur boken:</u> Från förordet.
88	Inledningen
89	Kapitel 5. Lära för livet. Här behandlas skolans och utbildningens institutioner.
96	Kapitel 7. Artefakterna. I detta kapitel behandlas teknologins och estetikens institutioner. Summering
102	Författarens avslutning
106	<u>Kunskapens makt (och maktens kunskap)</u> <u>AV SVEN-ERIC LIEDMAN</u> En mångfald relationer Olika intressen styr Många sanningar om människan Motsättningarna är störst nu

111	<u>ÅKE HOLMBERG: Vår världs historia.</u>
111	INLEDNINGEN Därefter innehållsförteckningen som ger en bild av världens urveckling:
112	MÄNNISKAN OCH MILJÖERNA. <i>Erövringen av jorden</i> <i>De första hundratusen generationerna</i> <i>Stads- och statsbyggandet.</i> <i>Högekulturer</i>
113	MÄNNISKAN OCH VÄRLDSRELIGIONERNA. <i>Samfund och samhälle under två tusen år</i> <i>Ca 500 f Kr — ca 1500 e Kr</i> <i>Buddhismen i Asien</i> <i>Kristenheten</i> <i>Islam .</i>
116	MÄNNISKAN OCH HAVET <i>Kolonialismens värld 1500—1800</i>
117	<i>Spindeln i nätet</i> <i>Den atlantiska världen 1500—1800</i>
118	<i>Västerlandet och världen</i> <i>1815—1914</i>
119	KONFRONTATIONERNAS SEKEL <i>Världskrig och världsrevolution</i> <i>1914—1945</i>
119	<i>Förenade och oförenade nationer</i> <i>Tiden efter 1945</i>

- 120 **Utråg ur ÅKE HOLMBERG: Vår världs historia.**
- 120 **Exempel på inre verkligheter och sociala miljöer.**
- 121 **Högkulturernas uppkomst. Från sid 44 och 47.**
Handlar om samspel= sociala miljöer.
- 122 **Mesopotamisk ekonomi och babyloniskt samhälle. Sid 54-55.**
Handlar om samspel= sociala miljöer och religioner=inre verkligheter.
- 123 **Grekernas konst och vetenskap. Sid 95.**
Handlar om skönhet, religioner, kunskaper= inre verkligheter, och möten mellan kulturer= sociala miljöer.
- 124 **Folkreligioner. Sid 116.**
Handlar om religioner= inre verkligheter, och samspel mellan religiösa= sociala miljöer.
- 125 **Den siste romerske kejsaren. Sid 174-175.**
Handlar om kulturspridning o d= inre verkligheter och sociala miljöer.
- 126 **Bysans undergång. Sid 181.**
Handlar om vackra saker och religion= inre verkligheter, och spridning av religion= sociala miljöer.
- 127 **Korstågen. Sid 209.**
Handlar om religioner= inre verkligheter, och kunskaps- och kulturspridning= sociala miljöer.
- 128 **Universiteten. Sid 212.**
Handlar om religioner och kunskaper= inre verkligheter, och kunskapsspridning= sociala miljöer.
- 129 **Gotiken. Sid 213-214.**
Handlar om konst, estetik och religioner= inre verkligheter, och kulturspridning= sociala miljöer.
- 130 **Den senmedeltida krisen. Sid 218-219**
Handlar om spridning av kriser och kunskaper om kriser= inre verkligheter och sociala miljöer.
- 131 **Kyrkans kris. Sid 222.**
Handlar om religioner= inre verkligheter, och samspel mellan religiösa= sociala miljöer.
- 132 **Islam. Sid 230-231.**
Handlar om religioner= inre verkligheter, och religionsspridning= sociala miljöer.
- 133 **Indianfolken och kyrkan. Slaveriet. Sid 310-311.**
Handlar om religioner= inre verkligheter, och samspel= sociala miljöer.
- 134 **Det brittiska härskarsystemet. sid 343-344.**
Handlar om samspel= sociala miljöer, och religion= inre verkligheter.
- 135 **Den ryska samhällsutvecklingen. Sid 362-363.**
Handlar om samspel/maktspel= sociala miljöer.

- 136 **Reformationerna. Sid 368-369**
Handlar om religioner= inre verkligheter, och religionsspridning= sociala miljöer.
- 137 **Den naturvetenskapliga revolutionen. Sid 376-377.**
Handlar om kunskaper och religioner= inre verkligheter, och kunskapsspridning= sociala miljöer.
- 138 **Samhällstänkandet. Sid 377-378.**
Handlar om tänkande= inre verkligheter. och maktspel= sociala miljöer.
- 139 **Det franska enväldets framväxt. Sid 382-383.**
Handlar om maktspel= sociala miljöer, och konst och religion= inre verkligheter.
- 140 **Ludvig XIV och Versailles. Sid 383-385**
Handlar om maktspel och kulturspridning= sociala miljöer, och förlustelser= inre verkligheter.
- 141 **Religioner, världsliga makthavare, klasser och slavar.**
En sammanfattning av exemplen i det föregående.

- 150 **Kapitel 2: Komplement till världshistorien fram till början av 20-hundratalet.**
- 152 **Tiden efter mitten av 1700-talet.**
- 154 **Områdena kring östra Medelhavet. Från äldsta tid till 1930-talet.**
- 157 **Konsthistoria.**
- 159 Byggnadskonsten
- 160 **Industrin och utvecklingsprocesserna.**
- 162 Uppfinningar och upptäckter
- 164 **Teknikhistoria.**
- 166 **Medicinhistoria.**
- 167 **Det periodiska systemet för grundämnena.**
- 170 **1900-talet.**
- 175 **En lista med några författare och titlar**
- 185 **Världen byggdes om på 1900-talet.**
- 185 Makt och sociala relationer i världen 1914.
- 186 Tänkesätten och de sociala relationerna.
- 187 Utdrag ur "Det svenska folklynnat" (1911).
- 189 Första världskriget.
- 189 Slutet på första världskriget.
- 190 Mellankrigstiden.

192 Andra världskriget.
 193 Atombomberna 1945.
 194 Världen under efterkrigstiden efter andra världskriget.
 198 Asien.
 198 Främre Orienten/mellanöstern.
 198 Israel och Palestina.
 198 Syrien och Libanon.
 199 Jordan, Saudiarabien och småstaterna.
 199 Irak och Iran. Kurder.
 199 Främre Orienten/mellanöstern 1991.
 200 Asien bortom Iran.
 200 De engelska kolonierna.
 200 De holländska kolonierna.
 200 De franska kolonierna.
 201 Kina.
 201 Japan.
 201 Korea, Filippinerna, Afghanistan mm.
 202 Afrika.
 203 Amerika.
 204 Amerikas förenta stater/USA.
 205 Oceanien, polarområdena och rymden.
 205 Europa 1991.
 205 Världens djur- och växtvärld.
 205 Källor till historien på 1900-talet.

206 **Makthavare i världen efter andra världskriget.**

208 **Världen efter 1990-1991.**
 209 Jugoslavien.
 224 Irak.

231 **Det finns fysiska och sociala miljöer.**
 Många myndigheter har inflytande över de fysiska och sociala miljöerna. Här några:
 Boverket: <http://www.boverket.se>
 Naturvårdsverket: <http://www.naturvardsverket.se>
 Socialstyrelsen: <http://socialstyrelsen.se>
 Folkhälsomyndigheten: <http://www.folkhalsomyndigheten.se>
 Sveriges kommuner och Landsting: <http://skl.se>

232 **Exempel: Miljöpartiets partiprogram 2016**
 Staden
 Förorter och miljonprogram

238 **Något om sociala miljöer**

239 **Våldet i världen och mänskliga rättigheter.**

240 **Något om mobbning, diskriminering o d.**

241 **Myndigheter och organisationer om mobbning och diskriminering**

242 **Kort om Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen?**

243 **Världen. Klimat och sociala relationer. Koldioxidutsläpp.**
 Fysiska och sociala miljöer
 Mänsklighetens utveckling
 Sociala relationer

245	<u>Sveriges elva folkhälsomål</u> Delaktighet och inflytande i samhället Ekonomisk och social trygghet Trygga och goda uppväxtvillkor Ökad hälsa i arbetslivet Sunda och säkra miljöer och produkter. En mer hälsofrämjande hälso- och sjukvård. Gott skydd mot smittspridning. Trygg och säker sexualitet och en god reproduktiv hälsa. Ökad fysisk aktivitet Goda matvanor och säkra livsmedel. Minskat bruk av tobak och alkohol, ett samhälle fritt från narkotika och dopning samt minskade skadeverkningar av överdrivet spelande
248	<u>Inre verkligheter och sociala miljöer</u>
252	<u>De inre verkligheterna och de sociala miljöerna under tidernas lopp</u>
253	<u>Något om värdsbilder, livsåskådningar, ideologier, människosyn, värderingar, attityder, fördomar, moral, jämfällldhet och diskriminering.</u>
261	<u>Något om läget inför 2012</u>
263	<u>Läs på! Världen har förändrats</u>
265	<u>Världen utanför Sverige</u>
266	<u>Mot en fredligare värld</u>

268	<u>Kapitel 3: FN, Förenta nationerna</u>
271	<u>50 år med FN.</u>
276	<u>Förenta Nationernas Millenniedeklaration.</u>
276	FÖRORD
277	VÄRDERINGAR OCH PRINCIPER
278	II. FRED, SÄKERHET OCH NEDRUSTNING
279	III. UTVECKLING OCH FATTIGDOMSBEKÄMPNING
281	IV. SKYDD AV VÅR GEMENSAMMA MILJÖ
281	V. MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER, DEMOKRATI OCH GOD SAMHÄLLSSTYRNING
282	VI. SKYDD AV DE SÅRBARA.
282	VII. ÅTGÄRDER FÖR ATT MÖTA AFRIKAS SÄRSKILDA BEHOV.
282	VIII. ETT STARKARE FÖRENTA NATIONERNA.
284	<u>Läget i världen 2002.</u>
286	<u>Läget i början av 2008</u>
287	<u>FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna.</u>
291	<u>Från regeringen.se 28 april 2019- Demokrati och mänskliga rättigheter.</u>
292	<u>Från Utrikesdepartementets hemsida på Internet. 2011</u>
292	De mänskliga rättigheterna
294	Konventioner om mänskliga rättigheter som Sverige har undertecknat
296	Vilka rättigheter finns det?

297 Rätten att inte bli diskriminerad
 298 Rätten till liv - dödsstraffet
 299 Förbud mot tortyr
 301 Förbud mot slaveri och slavhandel
 302 Regler om rättssäkerheten
 303 Privat- och familjelivet
 303 Tanke- och religionsfrihet
 304 Yttrandefrihet
 306 Förenings- och församlingsfrihet
 307 Rätten till arbete
 307 Rätten till tillfredsställande levnadsstandard
 308 Rätten till hälsa
 308 Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter
 309 Rätten till utbildning
 311 Kvinnors rättigheter
 313 Allt du behöver veta om FN:s kvinnokommission
 314 Mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck i samkönade relationer
 317 Barnets rättigheter
 319 Barns deltagande fick konkret innebörd på evenemang som hölls parallellt med FN debatten om barnets rättigheter
 320 Rättigheter för personer med funktionsnedsättning
 322 Urfolkens rättigheter
 323 Rättigheter för HBT-personer
 326 Flyktingars rättigheter
 327 Migranternas rättigheter
 328 Folkmord
 330 Väpnade konflikter
 332 Våld och förtryck i hederns namn

333 **Från UD 29 april 2019 Viktiga regler. Barnkonventionen**

337 **Mänskliga rättigheter. Innehållet har flyttat. Finns nu på regeringen.se**

338 **Att förändra vår värld: Agenda 2030 för hållbar utveckling**

338 **Ingress**

Människorna

Planeten

Välståndet

Freden

Partnerskapet

339 **Deklaration**

Inledning

Vår vision

Våra gemensamma principer och åtaganden

Vår värld i dag

Den nya agendan

Medel för genomförande

Uppföljning och översyn

Ett upprop för handling för att förändra vår värld

350 **Mål och delmål för hållbar utveckling**

351 **Mål för hållbar utveckling**

352 Mål 1. Avskaffa fattigdom i alla dess former överallt

352 Mål 2. Avskaffa hunger, uppnå tryggad livsmedelsförsörjning och förbättrad nutrition samt främja ett hållbart jordbruk

353 Mål 3. Säkerställa hälsosamma liv och främja välbefinnande för alla i alla åldrar

354 Mål 4 Säkerställa en inkluderande och likvärdig utbildning av god kvalitet och främja livslångt lärande för alla

355 Mål 5. Uppnå jämställdhet och alla kvinnors och flickors egenmakt

356 Mål 6. Säkerställa tillgången till och en hållbar förvaltning av vatten och sanitet för alla

357 Mål 7. Säkerställa tillgång till ekonomiskt överkomlig,
tillförlitlig, hållbar och modern energi för alla

358 Mål 8. Verka för varaktig, inkluderande och hållbar ekonomisk
tillväxt, full och produktiv sysselsättning med anständiga
arbetsvillkor för alla

359 Mål 9. Bygga motståndskraftig infrastruktur, verka för en inklu-
derande och hållbar industrialisering samt främja innovation

360 Mål 10. Minska ojämlikheten inom och mellan länder

361 Mål 11. Göra städer och bosättning-ar inkluderande, säkra,
motståndskraftiga och hållbara

362 Mål 12. Säkerställa hållbara konsumtions- och produktions-
mönster

363 Mål 13. Vidta omedelbara åtgärder för att bekämpa klimatför-
ändringarna och dess konsekvenser*

363 Mål 14. Bevara och nyttja haven och de marina resurserna på
ett hållbart sätt för en hållbar utveckling

364 Mål 15. Skydda, återställa och främja ett hållbart nyttjande av
landbaserade ekosystem, hållbart bruka skogar, bekämpa öken-
spridning, hejda och vrida tillbaka markförstöringen samt hejda
förlusten av biologisk mångfald

365 Mål 16 Främja fredliga och inklude-rande samhällen för hållbar
utveckling, tillhandahålla tillgång till rättvisa för alla samt
bygga upp effektiva och inkluderande institutioner med
ansvarsutkrävande på alla nivåer.

366 Mål 17. Stärka genomförandemedlen och återvitalisera det glo-
bala partnerskapet för hållbar utveckling

368 **Medel för genomförande och det globala partnerskapet**

372 **Uppföljning och översyn**

377 **Förenta Nationerna, FN 12 februari 2018. Engelsk text**

379 **Svenska FN-förbundet 17 februari 2018. Svensk text.**

381 **INFO OM FN**

386 17 GLOBALA MÅL FÖR HÅLLBAR UTVECKLING

399 Allmän förklaring om de mänskliga rättigheterna

404 FN SOM ORGANISATION

405 GENERALFÖRSAMLINGEN

405 SÄKERHETSRÅDET

405 EKONOMISKA OCH SOCIALA RÅDET

405 FÖRVALTARSKAPSRÅDET

405 INTERNATIONELLA DOMSTOLEN

405 SEKRETARIATET

406 FN:S UNDERORGAN

409 FN:S FACKORGAN

414 **Kapitel 4: Europeiska unionen, EU**

415 **EU Europeiska unionen. 17 februari 2018**

415 **Basfakta om EU**

416 **EU-institutionerna**

[Europeiska centralbanken](#)

[Europeiska revisionsrätten](#)

[Europeiska utrikestjänsten](#)

[Europeiska ekonomiska och sociala kommittén](#)

[Europeiska regionkommittén](#)

[Europeiska investeringsbanken](#)

[Europeiska datatillsynsmannen](#)

[Europaparlamentet](#)

[Europeiska rådet](#)

[Europeiska unionens råd](#)

[EU:s ordförandeskap](#)

[Europeiska kommissionen](#)

[EU-domstolen](#)

417 **EU-institutionernas ledare**

418 **Europeiska kommissionen**

427 **Europaparlamentet**

432 **Kapitel 5: Andra aktörer i världspolitiken**

433 **World Values Survey**

434 **Kulturkartan 2015**

435 **Världsarvslistan**

435 **Världsnaturfonden WWF**

436 **Utrikespolitiska institutet**

437 **Gapminder**

437 Exempel på statistik: Choose a graph

438 **MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER I SVENSK
UTRIKESPOLITIK**

439 **Folkmängd 2017**

439 Afrika söder om Sahara

440 Asien och Oceanien

441 Europa och Centralasien

442 Mellanöstern och Nordafrika

443 Nordamerika Latinamerika och Karibien

444 **Regeringens utredningar om mänskliga rättigheter.2019**

444 Afrika

444 Amerika

445 Asien och Oceanien

445 Europa och Centralasien

446 Mellanöstern och Nordafrika

- 447 Amnesty. Årsrapport - mänskliga rättigheter 2016/2017
- 449 Amnestys årsrapport 2016: En politik som demoniserar skapar rädsla och splittring
- 455 MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER I VÄRLDEN - LÄGET 2018
- 456 Rights Today ger en ögonblicksbild av hur det såg ut när det gäller mänskliga rättigheter runt om i världen under 2018.
- 458 Amnesty: FN:S DEKLARATION OM DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA
- 459 sida.se 23 februari 2019

464 Kapitel 6: Sveriges historia och svensk politik

466 Sveriges historia i 8 delar från Norstedts förlag.

466 Sveriges historia: 13000 f.Kr- 600 e.Kr.

466 Sveriges historia: 600 -1350.

467 Sveriges historia: 1350-1600.

467 Sveriges historia: 1600-1721.

468 Sveriges historia: 1721-1830.

468 Sveriges historia: 1830-1920.

469 Sveriges historia: 1920-1965.

469 Sveriges historia: 1965-2012.

470 Sveriges kungalängd

473 Regeringskansliet genom tiderna

473 Tiden fram till Gustav Vasa

474 Den äldre Vasatiden 1521–1611

475 Stormaktstiden 1611–1718

477 Frihetstiden 1718–1772

479 Gustavianska tiden 1772–1809

479 Karl Johanstiden och den tidiga liberalismen 1809–1840

481 Tiden efter 1840

485 Sverige och EU

485 Regeringskansliets lokaler

487 Sveriges regeringar under 100 år

489 Sverige under 1900-talet

492	<u>Inkomstskatterna</u>	552	<u>Kommunallag (2017:725)</u>
500	<u>Sveriges Riksdag www.riksdagen.se Februari 2019</u>	586	<u>Systemet med mänskliga verksamheter, nedbantat till 44 områden.</u>
500	<u>Partierna i riksdagen och antalet ledamöter</u>	606	<u>Område 1-5 samt 1-9 med myndigheter och professorer, yrken och utbildningar m m.</u>
501	<u>Riksdagens utskott 14 feb 2019</u>	613	<u>Innehållet i Sven Winnell 20 mars 2018 del 2 av 3: FN, EU, artiklar om utrikes förhållanden samt Sveriges riksdag och Sveriges kommuner, landsting och länsstyrelser.</u> http://winnell.com/omr40zm.pdf
510	<u>Så styrs Sverige. Från regeringen.se 28 januari 2019</u>	614	<u>Innehållet i Sven Winnell 20 mars 2018 del 3 av 3: Samhällsplaneringens problem. Sveriges regering och artiklar om de politiska partierna och deras problem.</u> http://winnell.com/omr40zn.pdf
511	<u>Regeringens politik</u>	615	<u>Innehållet i Sven Winnell. 16 maj 2018: Boende och bostadsbygge. Levnadsförhållanden, skatter. SCB-statistik. Boverket. SOM-institutet. Vårbudgeten. Första maj och veckor därefter. Löner. TVdebatt. Regeringens verksamheter.</u> http://winnell.com/omr40zo.pdf
512	<u>Politikområden för politiken</u>	622	<u>Innehållsförteckningar till utredningar från och med 21 december 2018 till 22 april 2019.</u>
514	<u>Myndigheter</u>	642	<u>Särskilda utredningar på Sven Winnells hemsida från och med 30 januari 2010</u>
533	<u>Länsstyrelserna</u>	653	<u>Förstamajtal 2019</u>
539	<u>Sven Winnell 9+16+26 maj 2016:</u> Sveriges 6 regioner. Länsstyrelser, landsting och kommuner. Invånare 2005 och 2013. Antalet bostäder 2010. Länkar till deras hemsidor på internet 6 maj 2016 med uppgifter om allt de vill visa upp. http://winnell.com/omr36-39zzzq.pdf	- 667	
540	<u>Sveriges kommuner och landsting, SKLskl.se januari 2019</u>		
546	<u>Sven Winnell 27 februari 2010 + 3 april 2014:</u> Fackföreningar och arbetsgivareföreningar 2014. Statistik om arbete och näringar. Arbetsförmedlingens hemsida. http://winnell.com/omr658f.pdf		
546	<u>Företagarna</u>		
547	<u>LO, Landsorganisationen i Sverige</u>		
548	<u>SN, Svenskt näringsliv</u>		

Systemet för mänskliga verksamheter.

Från <http://wimnell.com/omr36-39zzzzzg.pdf>

1. Psykologiska och filosofiska verksamheter

20 områden:

Texten för områdena är länk till hemsidan.

SW 1 Psykologiska och filosofiska verksamheter.

SW 10 Samlade kunskaper och övergripande värderingar

SW .101 Bibliografiska verksamheter. Arkiv.

SW .102 Biblioteksverksamheter. Databaser. Internetsökning

SW .103 Allmänna encyklopedier. Övergripande värderingar.

SW .104 Övergripande filosofiska verksamheter om samband

SW .105 Övergripande om forskning

SW .106 Övergripande om ekonomiska verksamheter

SW .107 Övergripande filosofier om utbildning o d.

SW .108 Samhällskunskap.

SW .109 Ide- filosofi- och lärdomshistoria.

SW 11/19 Individernas inre verkligheter.

SW 11 Individens lager av kunskaper, erfarenheter o d.

SW 12 Individens visioner, framtidsvisioner o d.

SW 13 Individens känslor, värderingar od. Estetik.

SW 14 Individens ideologi / uppfattning om samband o d.

SW 15 Individens psykiska mekanismer Psykologi o d.

SW 16 Individens logik. Vetenskapsteori o d.

SW 17 Individens moral och uppfattningar om moral.

SW 18/19 Filosofer, äldre och senare, i öst och väst.

2. Religiösa verksamheter o d.

5 områden:

SW 2 Religiösa verksamheter o d.

SW 20 Övergripande religiösa verksamheter o d.

SW 21 Allmän religionsvetenskap.

SW 22/28 Kristna religioner.

SW 29 Icke kristna religioner o d.

3. Politikvetenskaper och politiska verksamheter.

15 områden

SW 3 Politikvetenskaper och politiska verksamheter.

SW 31 Statistik och demografi.

SW 32 Statsvetenskap.

SW 33 Nationalekonomi, internationell ekonomi.

SW 34 Lagar o förordningar, traktat, juridik.

SW 35 De demokratiskt valda församlingarnas verksamheter.

SW .351 Sveriges riksdag (och motsvarande utomlands)

SW .352 Kommun- och landstingsfullmäktige (och mots.)

SW .353 Sveriges regering (och motsvarande utomlands)

SW .354 Mellanfolkliga centrala organ (FN, EU o d).

SW 36/39 Politiska krav och politiska planeringar:

SW 36 ...om individernas kroppsliga förhållanden.

SW 37 ...om utbildning o d.

SW 38 ...om fysiska miljöer o ekonomiska verks.

SW 39 ...om sociala miljöer, nöjen, sport o d.

4. Sambandsforskningsverksamheter. Infostruktur.

3 områden:

SW 4 Sambandsforskningsverksamheter.

SW 40 Systemvetenskap.Infostruktur.

SW 41-49 Samband o samordning mellan olika verksamheter.

5. Naturforsknings- och matematikverksamheter.

11 områden

SW 5 Naturforsknings- och matematikverksamheter.

SW 50 Allmänt om naturforskning. Naturkunskap.

SW 51 Matematik.

SW 52 Astronomi, rymdforskning.

SW 53 Fysik o d.

SW 54 Kemi o d.

SW 55 Geologi, meteorologi, hydrologi o d.

SW 56 Paleontologi, arkeologi o d.

SW 57 Biologi, ekologi. Naturgeogr. Utv.lära, ärftlighet

SW 58 Botanik.

SW 59 Zoologi.

6. Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.

30 områden:

SW 6 Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.

SW 60 Allmänt om teknologiska o ekonomiska verksamheter.

SW 61 Hälso- o sjukvårdsverks., räddning o d. Veterinärverks.

SW 62 Ingenjörsverksamheter (konstruktion o d)

SW 63 Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.

SW 64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.

SW .641 Matlagning. 642 Måltider, matservering.

SW .643 Organisation av boende, personalrum o d, hotell.

SW .644 El-, gas-, värme-, vatten- hygienförsörjning o d.

SW .645 Användning av inventarier o d.

SW .646 Personlig hygien o d, klädvård (utom tvätt o d)

SW .647 Allmän hushållsekonomi. Inkomster o utgifter mm.

SW .648 Städning-, rengörings- och tvättverksamheter o d.

SW .649 Personvård: barn, hemsjukvård.

SW 65 Adm, distribution, kommunikation, organisation o d.

SW .651 Kontorsarbete o d. Datoranvändning.

SW .6520-6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning.

SW .6525-6529 Militära verksamheter.

SW .653 Handelsverksamheter.

SW .654 Telekommunikationsverksamheter.

SW .655 Förlagsverksamheter o d.

SW .656 Transportverksamheter, resbyrå, lagring o d.

SW .657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.

SW .658 Allm.företagsekonomi, Arbets-förmedling o -marknad.

SW .659 Marknadsförings- och reklamverksamheter od.

SW 66/68 Tillverkning av varor.

SW 66 Tillverkning av kemivaror od.

SW 67 Tillverkning av bearbetningsvaror o d

SW 68 Tillverkning av komplexvaror.

SW 69 Tillverkning/ byggande av byggnader o anläggningar.

7. Formgivning av fysiska och sociala miljöer.
21 områden:

SW 7 Formgivning av fysiska och sociala miljöer.

SW 70 Allmänt om konst o kultur.

SW 71 Övergripande formgivning/planering av fysiska miljöer.

SW 72 Formgivning av byggnader o anläggningar, arkitektur.

SW 73 Skulptur o d. Museiverksamheter, konstutställning.

SW 74 Konsthantverk, formgivning av bruksföremål. Inredning.

SW 75 Konstmåleri. 76 Grafisk konst, teckenkonst. 77 Fotografi.

SW 78 Musik (konserter o d 792)

SW 79 Seder o bruk, nöjen, sociala miljöer o verks. Sport.

SW .7911-7913 Seder och bruk.

SW .7914-7919 Film, radio, TV, offentliga fester mm.

SW .792 Teater. Opera. Konserter. Revyer. Konstdans.

SW .793 Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. Lek.

SW .794 Spel. Skicklighets-och turspel. Lotteri. Lotto. Tips etc.

SW 795 Sociala miljöer och sociala verksamheter.

SW .7951 Sociologi. Socialvård..

SW .7952/7956 Sociala miljöer, sociala verksamheter.

SW .7957 Undervisning o d.

SW .7958 Sociala miljöer o sociala verksamheter i boendet.

SW .7959 Sociala miljöer o verks.i allmänna grupper o d.

SW 796/799 Sport, idrott o d.

8. Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.
12 områden:

SW 8 Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.

SW 80 Språkliga verksamheter. 802/809 motsvarar 82/89.

SW 81 Litteraturvetenskap. Litteraturhistoria.

SW 82/89 Skönlitteratur på olika språk.

SW 82 Engelsk skönlitteratur o d.

SW 83 Tysk, nederländsk, nordisk skönlitt.

SW 84 Fransk skönlitteratur o d.

SW 85 Italiensk skönlitteratur o d.

SW 86 Spansk och portugisisk skönlitteratur o d.

SW 87 Grekisk och latinsk skönlitteratur o d.

SW 88 Slavisk och baltisk skönlitteratur o d.

SW 89 Skönlitt på orientaliska och övriga språk o d .

9. Blandade saklitterära verksamheter. Tidningar. Allmän geografi. Biografi. Allmän historia.

12 områden:

SW 9 Saklitterära verks.Allmän geografi o historia. Biografi.

SW 90 Tidningar, tidkrifter, journalistik. Blandade ämnen.

SW 91 Allmän geografi, reseskildringar. 913/919 mots. 93/99.

SW 92 Biografiska verksamheter, släkthistoria o d.

SW 93/99 Historieskrivande verksamheter, allmän historia.

SW 93 Allmänt om allm. historia. Världs- och forntidshistoria.

SW 94 Medeltidens o nya tidens hist. i allmänhet och i Europa.

SW 95 Medeltidens o nya tidens historia i Asien.

SW 96 Medeltidens o nya tidens historia i Afrika.

SW 97 Medeltidens o nya tidens hist i Nord- o Mellanamerika.

SW 98 Medeltidens o nya tidens historia i Sydamerika.

SW 99 Medeltiden o nya tiden: Australien. Oceanien. Poler. Rymden.

Det är huvudsakligen människornas verksamheter som styr utvecklingen i världen.

Kunskaps- och värderingsverksamheter:

Samlade kunskaper och övergripande värderingar

Samhällenas arkiv, bibliotek och gällande kunskaper och värderingar. Bl a Mänskliga Rättigheter. Kunskapsforskning. Överblickande samhällskunskap. Lärdoms historia.

Individernas inre verkligheter.

Tankar om hur det var, är, kan bli och bör bli. Framtidsvisioner. Individens känslor, värderingar o d. Estetik. Ideologi, uppfattningar om samband o d. Psykiska mekanismer. Psykologi od. Individens logik. Vetenskapsteori od. Individens moral och tankar om moral.

Religiösa verksamheter od.

Politiska vetenskaper.

Statistik. Demografi. Statvetenskap. Nationalekonomi. Internationell ekonomi. Lagar och förordningar, traktat, juridik

De demokratiska församlingarnas verksamheter.

Riksdag. Kommun- och landstingsfullmäktige. Regering. Mellanfolkliga centrala organ, FN, EU od.

Politiska krav och politiska planeringar.

Politiska partier o d om individernas kroppsliga förhållanden, utbildning o d, fysiska miljöer och ekonomiska verksamheter, sociala miljöer o d.

Sambandsforskningsverksamheter.

Samband och samordning mellan olika verksamheter

Naturforsknings- och matematikverksamheter.

Naturkunskap. Matematik. Astronomi, rymdforskning. Fysik. Kemi. Geologi. meteorologi, hydrologi o d. Arkeologi o d. Biologi, ekologi, naturgeografi, utvecklingslära, ärftlighet. Botanik, Zoologi.

Teknologiska/ ekonomiska verksamheter:

Allmänt om Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.

Hälsö- och sjukvårdsverksamheter, räddning o d. Veterinär.

Ingenjörsverksamheter, konstruktion o d.

Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.

Hushållsverksamheter.

Mat, boende. El-, gas- värme-, vatten-, avloppsförsörjning o d. Sophantering. Användning av inventarier od. Personlig hygien och verksamheter i hemmet. Hushållsekonomi, inkomster och utgifter o d. Städning od. Personvård: barnuppfostran, hjälp till gamla och sjuka i hemmet.

Kontorsarbete o d. Datoranvändning.

Opolitisk offentlig civil förvaltning.

Militära verksamheter. Fredsarbete.

Handelsverksamheter.

Telekommunikationsverksamheter.

Förlagsverksamheter o d.

Transportverksamheter. Resebyrå. Lagringsverksamheter o d.

Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.

Allmän företagsekonomi. Arbetsförmedling. Arbetsmarknad.

Marknadsförings- och reklamverksamheter o d.

Tillverkning av varor.

Tillverkning / byggande av byggnader och anläggningar.

Kulturella verksamheter:

Allmänt om fysiska och sociala miljöer och konst och kultur

Övergripande formgivning av fysiska miljöer.

Klimatproblem. Jordens geologi. Växt- och djurvård. Världsplaner. Rikspaner. Länsplaner. Stadsplaner. Vägar, ledningar. Kvartersplaner. Kulturvård.

Formgivning av byggnader och anläggningar. Arkitektur.

Formgivning av föremål och ljud.

Skulptur. Museer. Konsutställningar. Konsthantverk. Bruksföremål. Konstmåleri. Grafisk konst. Teckenkonst. Fotografi. Musik

Sociologi. Seder och bruk.

Film, radio, TV, offentliga fester m m. Teater. Opera. Konserter. Revyer. konstdans, Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. lek. Spel. Lotteri. Tips etc.

Socialvård.

Äldre sociala miljöer.

Vissa sociala miljöer. Bl a brott och kriminalvård m m

Undervisning o d. Forskning.

Sociala verksamheter i boendet.

Verksamheter i allmänna grupper od.

Sport. Idrott od.

Språkvetenskap.

Litteraturvetenskap.

Skönlitteratur.

Tidningar o d.

Allmän geografi. Lokalhistoria. Reseskildringar.

Biografiska verksamheter.

Historiekrivande verksamheter, allmän historia.

Allmänt om allmän historia. Världs- och forntidshistoria. Medeltidens och nya tidens historia i allmänhet och i Europa. Medeltidens och nya tidens historia i Asien. Medeltidens och nya tidens historia i Afrika. Medeltidens och nya tidens historia i Nord- och Mellanamerika. Medeltidens och nya tidens historia i Sydamerika. Medeltidens och nya tidens historia i Oceanien. Poler. Rymden..

Det är 129 verksamhetsområden som vardera innehåller hundratals eller tusentals mindre verksamhetsområden.

Att få grepp om dem är inte lätt, professionella djuplodande forskare behöver flera års arbete för att beskriva vad som händer. Vill man få veta vad som händer nu måste man gå till journalister som är kunniga och följer utvecklingen.

Problemen är i grunden fyra: hur var det, hur är det, hur kan det bli och hur bör det bli. För att det inte ska bli för mycket får man inte lägga för mycket tid på de första momentet, hur det var och är bara så mycket som behövs för de följande momenten.

Och i de följande momenten måste man se till att ägna sig åt väsentligheter, något som är svårt.

Vad som är väsentligt beror på individernas uppfattningar, av deras inre verkligheter. Alla har inre verkligheter, se avsnittet om de inre verkligheterna i kapitel tre i innehållsförteckningen till

Sven Winnell 20 mars 2018 del 1 av 3: Samhällsplaneringens problem. Områden 1-5 samt 1-9 med myndigheter och professorer, yrken och utbildningar m m.
<http://winnell.com/omr40zl.pdf>.

Innehåll i

Sven Winnell 20 mars 2018 del 1 av 3: Samhällsplaneringens problem. Områden 1-5 samt 1-9 med myndigheter och professorer, yrken och utbildningar m m.

<http://winnell.com/omr40zl.pdf>. [del 2=40zm.pdf](#). [del 3=40zn.pdf](#)

(Kapitel 1 och 2 är introduktioner. Det viktiga nu är kapitel 3 och 4)

- 7 **Kapitel 1: Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter. Systemet för mänskliga verksamheter.**
- 7 Människligheten har förändrats mycket sedan tidernas begynnelse.
- 8 Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter
- 11 Utvecklingens krafter.
- 12 Systemet för mänskliga verksamheter
- 15 Den fundamentala påverkanskedjan
- 17 Systemet med mänskliga verksamheter, nedbantat till 44 områden. Kan vara lämplig uppställning på biblioteken.
- 37 Sveriges regeringar under 100 år
- 39 Makthavare i världen efter andra världskriget.
- 41 Världskarta med världens befolkning
- 42 Sven Winnells hemsida på Internet: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ?

52 **Kapitel 2: Något om världshistoria och Sveriges historia**

- 53 ÅKE HOLMBERG: Vår världs historia.
- 61 World Values Survey
62 Kulturkartan 2015
- 63 Världsarvslistan
63 Världsnaturfonden WWF
- 64 Utrikespolitiska institutet
- 65 Gapminder
65 Exempel på statistik: Choose a graph
- 66 MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER I SVENSK
UTRIKESPOLITIK
- 67 Afrika söder om Sahara
68 Asien och Oceanien
69 Europa och Centralasien
70 Mellanöstern och Nordafrika
71 Nordamerika Latinamerika och Karibien
- 72 Amnesty. Årsrapport - mänskliga rättigheter 2016/2017
74 Amnestys årsrapport 2016: En politik som demoniserar
skapar rädsla och splittring
- 80 Sveriges historia
85 Vänstervåg. Högervåg
89 Sveriges kungalängd
92 Regeringskansliet genom tiderna
106 Palm, August, "Mäster Palm"

107 **Kapitel 3: Något om områdena 1-5**

110 **SW 1 Psykologiska och filosofiska verksamheter.**

111 **101 Arkiv och 102 bibliotek. Om det vetande som finns.**

- 111 Kungliga biblioteket - Sveriges Nationalbibliotek.
117 Klassifikationssystemet för verksamheter och biblioteks-
systemen.
118 Om klassifikation
120 LIBRIS/SAB klassifikationssystem
121 Dewey decimalklassifikation

124 **103. Encyklopedier och övergripande värderingar**

- 123 Encyklopedi
125 FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter
126 Europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna
127 Medborgerliga fri- och rättigheter

129 **104. Övergripande filosofiska verksamheter om samband**

- 130 Systemet för mänskliga verksamheter
139 Kommentarer till Samhällsplaneringens problem.
142 Kort om skillnader mellan klassifikationssystemet för mänsk-
liga verksamheter och bibliotekssystemen DC, DK och SAB.

148 **105. Övergripande om forskning. Om det mer vetande man vill ha**

- 148 Samhällsplaneringens problem.
150 Standard för svensk indelning av forskningsämnen 2016
177 Vetenskapsrådet
181 forskning.se
183 Formas

184	Forte
185	Riksbankens Jubileumsfond
186	VINNOVA
186	KK-stiftelsen
187	106-107. Övergripande om ekonomiska och kulturella verksamheter
187	Yrkesverksamheter enligt SSYK 2012. Näringsliv enligt SNI 2007. Utbildning enligt SUN 2000, SCBs statistik om allt.
189	Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011 Reviderad 2016
194	Gymnasiet
208	108. Samhällskunskap
208	Klassifikationssystemet för verksamheter. Med några förtydligande kommentarer
214	Mer om verksamheter
216	Sociologi
222	Framtidsplaneringar
223	Schema över påverkans- och förändringsproblem
224	Förteckning över verksamheter
225	109. Filosofins historia. Idé- och lärdomshistoria
226	Filosofi
234	Filosofins historia. Bertrand Russel om västerlandets visdom.
235	De stora filosoferna
236	Ludwig Wittgenstein
238	Idé- och lärdomshistoria
241	I skuggan av framtiden. Modernitetens idéhistoria.

262	11-19. Individernas inre verkligheter
262	SW 11 Individens lager av kunskaper, erfarenheter
263	Schema om inre och yttre verkligheter och verksamheter
264	Hjärnan
285	människosyn
287	tro och vetande
288	erfarenhet
289	minne
294	bildning
297	realism
300	idealism
302	förnuft
303	intuition
304	attityd
306	inläring
307	intellektualism
310	antiintellektualism
313	vanföreställning
314	dagdröm
315	hallucination
317	fördom
318	opinion
320	norm
321	institution
323	SW 12 Individens visioner, framtidsvisioner o d.
324	förändring.
354	framstegstanken
327	tradition
328	framtidsforskning
330	Framtidskonventet
332	växthuseffekten

338 **SW 13 Individens känslor, värderingar od. Estetik.**

339 värdering
340 emotion
341 empati
343 sympati
344 kärlek
352 erotik
353 estetik
358 stress
360 depression

362 **SW 14 Individens ideologi / uppfattning om samband o d.**

363 nätverk
364 världsbild
366 världsåskådning
367 livsåskådning
368 ideologi
370 religion
372 buddhistisk filosofi
374 indisk filosofi
375 islam
382 konservatism
385 liberalism
389 socialism
392 kapitalism
395 globalisering
397 nationalism
399 populism
400 rasism
403 främlingsfientlighet
404 hedersvåld
406 islamisk kvinnoyn.
407 etnicitet
408 integration
409 levnadsnivå
410 livskvalitet
411 politik

413 **SW 15 Individens psykiska mekanismer Psykologi o d.**

414 biologisk psykologi
417 personlighetsutveckling
418 personlighetspsykolog
420 perceptionsstörning
421 ADHD
422 psykisk störning
424 psykossjukdom
425 psykiatri
429 socialpsykologi

430 **SW 16 Individens logik. Vetenskapsteori o d.**

431 logik

437 **SW 17 Individens moral och uppfattningar om moral.**

438 etik
443 moral
444 kardinaldygder
445 dödssynd
446 rättvisa
447 brottslighet
448 polisen
454 Tidningsutgivarna
455 dagstidning

460 **SW 18/19 Filosofer, äldre och senare, i öst och väst.**

461 Informationsstress vår nya folksjukdom.
462 Opinionsundersökningar.SOM-institutet

464	2. Religiösa verksamheter.	478	<u>Kapitel 4: Statliga myndigheter stiftelser och bolag. Professorer vid universitet och högskolor</u>
465	31-34. Politiska vetenskaper	479	Kompletteringar med yrken, näringsliv, utbildning m m
466	35. De demokratiskt valda församlingarnas verksamheter	480	SW 1 Psykologiska och filosofiska verksamheter.
467	SW . 351 Sveriges riksdag	515	SW 2 Religiösa verksamheter o d.
468	SW . 352 Kommun- och landstingsfullmäktige	521	SW 3 Politikvetenskaper och politiska verksamheter.
469	Sven Wimmell 9+16+26 maj 2016: Sveriges 6 regioner. Länsstyrelser, landsting och kommuner. Invånare 2005 och 2013. Antalet bostäder 2010. Länkar till deras hemsidor på internet 6 maj 2016 med uppgifter om allt de vill visa upp. http://wimmell.com/omr36-39zzzq.pdf	535	SW 4 Sambandsforskningsverksamheter.
470	SW . 353 Sveriges regering	536	SW 5 Naturforsknings - och matematikverksamheter.
471	Politikområden för politiken 28 juli 2017	549	SW 6 Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.
473	Politiska och opolitiska planeringar	550	SW 60 Allmänt om teknologiska o ekonomiska verksamheter.
474	SW . 354 Mellanfolkliga centrala organ (FN, EU o d).	551	SW 61 Hälso- o sjukvårdsverks., räddning o d. Veterinärverks.
475	36-39. Politiska partier och organisationer. Politiskt verksamma personer. SOU.	570	SW 62 Ingenjörsverksamheter (konstruktion o d)
475	Politiska partier i Sverige	586	SW 63 Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske o
475	Statens Offentliga Utredningar, SOU	595	SW 64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.
475	Sven Wimmell 27 februari 2010 + 3 april 2014: Fackföreningar och arbetsgivareföreningar 2014. Statistik om arbete och näringar. Arbetsförmedlingens hemsida. http://wimmell.com/omr658f.pdf	605	SW 65 Administration, distribution
476	4. Sambandsforskningsverksamheter	606	SW . 651 Kontorsarbete o d. Datoranvändning.
477	5. Matematik och naturvetenskap.	607	SW . 6520-6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning.
		608	SW . 6525-6529 Militära verksamheter o d
		614	SW . 653 Handelsverksamheter.
		623	SW . 654 Telekommunikationsverksamheter
		624	SW . 655 Förlagsverksamheter o d.
		625	SW . 656 Transportverksamheter, resbyrå, lagring o d.
		628	SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
		633	SW . 658 Företagsekonomi, Arbetsförmedling. Arbetsmarknad.
		642	SW . 659 Marknadsförings- och reklamverksamheter od
		643	SW 66/68 Tillverkning av varor.
		646	SW 69 Tillverkning/ byggande avbyggnader o anläggningar

- 647 **SW 7 Formgivning av fysiska och sociala miljöer.**
 648 SW 70 Allmänt om konst o kultur
- 653 SW 71 Övergripande formgivning/ planering fysiska miljöer.
 SW 72 Formgivning av byggnader o anläggningar, arkitektur.
 664 SW 73 Skulptur o d. Museiverksamheter, konstutställning
 667 SW 74 Konsthantverk, formgivning av bruksföremål.
 672 SW 75 Konstmåleri. 76 Grafisk konst, tecken 77 Fotografi.
 675 SW 78 Musik (konserter o d 792)
- 681 SW 79 Seder o bruk, nöjen, sociala miljöer o verks. Sport.
 683 SW . 7911-7913 Seder och bruk.
 686 SW . 7914-7919 Film, radio, TV, offentliga fester mm.
 688 SW . 792 Teater. Opera. Konserter. Revyer. Konstdans.
 691 SW . 793 Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. Lek.
 692 SW . 794 Spel. Skicklighets-och turspel. Lotteri. Lotto. Tips
 693 SW 795 Sociala miljöer och sociala verksamheter.
 694 SW . 7951 Socialvård..
 695 SW . 7952/7956 Sociala miljöer, sociala verksamheter.
 701 SW . 7957 Undervisning o d.
 724 SW . 7958 Sociala miljöer o sociala verksamheter i boendet
 725 SW . 7959 Sociala miljöer i allmänna grupper o d.
 726 SW 796/799 Sport, idrott o d.
- 730 **SW 8 Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur**
 731 SW 80 Språkliga verksamheter. 802/809 motsvarar 82/89.
 735 SW 81 Litteraturvetenskap.Litteraturhistoria.
 737 SW 82/89 Skönlitteratur på olika språk.
- 738 **SW 9 Saklitterära verksamheter. Allmän geografi och historia. Biografi.**
 739 SW 90 Tidningar, tidkrifter, journalistik. Blandade ämnen.
 741 SW 91 Allmän geografi, reseskildringar. 913/919 mots. 93/99.
 743 SW 92 Biografiska verksamheter, släkthistoria o d.
 744 SW 93/99 Historieskrivande verksamheter, allmän historia.

Utbildning i grundskolor, gymnasier, högskolor och universitet samt forskning behöver förbättras.

September 2019

Under tjugo års tid har detta påpekats många gånger i de särskilda utredningarna som finns förtecknade på winnell.com

Innehållen i alla skolämnen behöver kollas och justeras så att de motsvarar kunskaper som behövs i dagens förändrade värld.

Ämnet Hem- och konsumentkunskap behöver förbättras i grundskolan och på något sätt införas på gymnasiet.

Ämnet Samhällskunskap behöver förbättras mycket.

Ämnet Religionskunskap bör ombildas till ett ämne med filosofi och psykologi, bli Religion och levnadskunskap. Även på gymnasiet

Dessa ämnen kommenteras närmare i det följande avsnittet om Hushållsverksamheter.

Regeringen bör se till att det på internet upprättas en förteckning över universitetens och högskolornas professorer med uppgifter om vad de forskar om, och professorerna bör få till uppgift att på internet redo-visa sina forskningar så att forskningarna kommer till nytta för allmänheten, politiker och organisationer.

Regeringen bör redovisa vilka andra som forskar och förmå dem att redovisa sina forskningar på internet. Regeringen bör använda sig av de forskningar som finns och uppmuntra forskningar som inte finns men behövs .

I <http://winnell.com/omr40zl.pdf>. finns mycket om ämnen och forskning.

Varkan borgerliga eller socialdemokratiska regeringar har sett till att lärare har lämplig utbildning.

Utbildningsministrarna har inte sett till att lärarna har lämplig utbildning vid högskolor och universitet. Ämneskunskaper får de kanske enligt ämnesplaner, men ämnesplanerna har brister. De får inte lämplig utbildning ifråga om hur de ska umgås med eleverna.

De som tänker blir offentligt eller privat anställda eller chefer i organisationer får nog inte tillräcklig utbildning om hur man bör umgås med andra.

I det följande avsnittet om Hushållsverksamheter finns en skiss till En komplettering av religionsämnet till ett ämne Religion och levnadskunskap för grundskolan och gymnasiet. Där kan föreskrivas hur man umgås med elever. Psykologi för hur man kan få eleverna att lära sig.

Samma kunskaper behövs i alla verksamheter.

I slutet av kapitlet nu visas två tidningsartiklar, en om hur lärare kan hantera rasism och en om hur poliser kan hantera terrorism.

Från <http://wimnell.com/omr36-39zzzzzg.pdf>

Hushållsverksamheter.

Från sidorna 59-64 i 40zo

Hushållsverksamheter. Vad man har och vad man gör i bostäderna.

Politikområdet för hushållens verksamheter är det viktigaste för välfärden, politikområdet som i regeringen tyvärr inte har någon minister.

SW 64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.

SW . 641 Matlagning. 642 Måltider, matservering.

SW . 643 Organisation av boende, personalrum o d, hotell.

SW . 644 El-, gas-, värme-, vatten- hygienförsörjning o d. Tele.

Vedeldning, vattenkraft, kärnkraft, solkraft, vindkraft, vågkraft, kolkraft, oljekraft, gaskraft.

SW . 645 Användning av inventarier o d.

SW . 646 Personlig hygien o d, klädvård (utom tvätt o d) m m

Här kan ingå umgänge och verksamheter i hemmet, o d.

SW . 647 Allmän hushållsekonomi. Inkomster o utgifter mm.

SW . 648 Städnings-, rengörings- och tvättverksamheter o d.

SW . 649 Personvård: barn, hemsjukvård.

641- 642 Det börjar med maten.

Till det kan räknas allt man stoppar i sig, bl a godis, sprit, tobak, droger. Man ska akta sig för farliga bakterier o d , inte äta för mycket. Äta mediciner o d. Vara vaccinerad. Anpassa sig efter sjukdomar o d. Inte äta malda elefantbetar så att djuren utrotas. Man ska röra på sig och hålla kroppen i form. Få lämplig mängd solljus.

Svenskarnas 10 miljarder måltider per år äts av alla åldrar med olika behov efter ålder och hälsotillstånd och hemma eller på arbetsplatser . skolor, på restauranger, på semestrar och resor på olika orter o s v.

Måltiderna ska vara näringsriktiga och ge avkoppling, gärna ihop med andra. Man kan laga maten själv eller äta det andra gjort.

Livsmedelsverket, folkhälsomyndigheten och socialstyrelsen har mycket att säga om detta.

Enligt ett TV-program om åldrandets hemligheter i kunskapskanalen den 4 mars 2018 kl 15.30 beror människornas livslängd i världen enligt omfattande forskningar till 25% på gener och till 75% på miljön, dvs vad vi äter, hur vi bor och arbetar, dvs levnadssätt.

Socialministern är numera också idrottsminister. Skolämnet Idrott bör ge en bra utbildning om människokroppens problem.

(September 2013: idrotten ligger hos kulturministern)

643. När det gäller bostaden har boverket krav om hur de bör vara.

I genomsnitt bor det cirka 2 personer per bostad.

Antal hushåll 2013

Med 1 person	37,7 % av alla hushåll
2 personer	31,3 %
3	12,4 %
4	12,3 %
5	4,3 %
6	1,2 %
7+	0,8 %

Antal rum som krävs för att inte anses trångbodd

Enboende	2 rum
2 personer	3
Ensamförlälder och Samboende med 1 barn	3
2 barn	4
3 barn	5
4 barn	6

Finns samboende i hushållet.redueras rumskravet med ett rum.

Man bör observera att många utöver permanentbostaden har fritidshus o d. Många är trångbodda. Det finns hemlösa och många bor i olika slags provisorier eller vårdhem o d. Statistiken över bostadsbrist är dålig. Det sägs att det behöver byggas 700 000 bostäder.

Det som byggs bör uppfylla boverkets krav, man ska inte i panik bygga sämre. Dåliga bostäder finns det tillräckligt av.

Utöver själva bostaden med rum och kök o d behöver hushållen förvaringsutrymmen, bl a garage och uppställningsplatser för hushållens bilar. Samt lekplatser för barnen o d.

644. Till bostaden hör teknisk utrustning för vatten och avlopp , energi m m.

Det finns uppgifter om sådant hos boverket.

Alla hushåll berörs av all energislag, bl a drivmedel till hushållens bilar. Energimyndigheten ger uppgifter om energi.

Med uppgörelsen om kärnkraften har det blivit mer klart om energiproblemen.

För bostädernas skötsel underhåll kan behövas hantverkare, i områdena för mänskliga verksamheter:

690 Allmänt.

691 Byggnadsmaterial (tillverkas vanligen i 66-68).

692 Byggnadsdelar.

693 Murning, betonggjutning o d.

694 Byggnadsträrbeten.

695 Olika slags byggnader och anläggningar.

696 Inbyggnad o reparation av el- och sanitetsutrustning o d.

697 Inbyggnad o reparation av värme- o ventilationsutrustning o d.

698 Måleri-, glasmästeri- och inredningsarbeten o d.

699 Isolerande och skyddande byggnadskonstruktioner.

SKL har bestämmelser om sopor o d.

645 Hushållen har mycket utrustning av olika slag.

Möbler, belysningar, kylutrustningar radio, TV, mobiltelefoner, läsplattor, datorer, gräsklippare, cyklar, motorcyklar, bilar, köksapparater, hobbyutrustning, leksaker, symaskiner o s v, som behöver köpas och skötas.

Konsumentverket kan ha upplysningar om det.

646 Utveckling av de inre verkligheterna

Individens inre verklighet är det som finns i huvudet.

Individen vet nog inte själv allt hon har i huvudet, än mindre vet man vad andra har i huvudet. Det finns statistik om individernas utbildning i skolor o d och om kunnande och erfarenheter, men det säger inte mycket om vad kunskaper, åsikter o s v de har. Det finns forskningar med intervjuer där man försöker lista ut de inre verkligheterna, och det finns mycket spekulationer om det. Men på det hela taget är de inre verkligheterna mest okända för världen utanför. Man frågar och diskuterar för att få reda på kunskaper och åsikter. När man anställer folk görs intervjuer för att få veta om vad folk kan och tycker. Inför valen görs det opinionsundersökningar om väljarnas tycken . Så är läget.

Hushållsverksamheterna 641-645 och 647-649 handlar huvudsakligen om de materiella, yttre verkligheterna. Men en viktig resurs i hushållen är hushållsmedlemmarnas inre verkligheter, som är grunden för välfärden. Det vill säga att man uppfattar sig som en samhällsmedborgare som är minst lika mycket värd som alla andra.

På fritiden i hemmet bör man ha möjlighet att göra det man vill inom ramen för allmän moral så att man trivs. Man bör ha sociala kontakter och andra verksamheter så att de inre verkligheterna utvecklas , bl a med lämpliga kunskaper och värderingar om de ständigt pågående förändringarna i världen, och så att möjligheterna att anpassa sig och påverka andra utvecklas på lämpligt sätt.

Här handlar det om personlig hygien, kläder och hur vi umgås i hemmet med familj, släkt och vänner. Vi ser på TV, läser tidningar och böcker, skriver, har hund, katt, hobby med hantverk m m.
Vad gör arbetslösa och sjuka hemma hela dagarna?

Behöver de hjälp med att göra något nyttigt med tiden? Vad gör de

som på grund av sjukdom eller arbetslöshet o d inte har något arbete att gå till ? Och kriminella o d ?

Livsmedel o d , boende, vatten-och avloppsförjning, energitillgång, tillgång till prylar och pengar som ingår i områdena 641-649 är materiella resurser som måste kompletteras med välfungerande inre verkligheter som kan behandlas i område 646.

Människorna påverkar och påverkas genom verksamheter i fyra olika roller i livet:

A.Huvudroll: allmän levnadsroll lekmannaroll-fritidsroll.

- A1:** att i största allmänhet leva med kropp och psyke i de fysiska och sociala miljöerna med de möjligheter och innanför de ramar som ges av de politiska styrningarna.
- A2:** att påverka de politiska styrningarna som direkt eller indirekt styr individernas levnadsförhållanden, som beror av de fyra ovan nämnda faktorerna.

B. Biroll: förvärvslivsroll-expertroll-yrkesroll.

- B1:** att hitta lämplig plats i de gemensamma förvärvslivssystemen och göra arbetet med hänsyn till egna egoistiska krav.
- B2:** att sköta arbetsuppgifterna i förvärvsarbetet med hänsyn till vad de övriga samhällsmedlemmarna kan begära att få utträttat i den gemensamma arbetsfördelningen.

Välfärden beror av dessa fyra områden. Individernas inre verkligheter kan få det grundläggande utformat i förskolan, grundskolan och gymnasiet, men måste sedan under livet få kompletteringar i sina vardagliga verksamheter i hushållen.

Det räcker inte med att man har bostad, telefonledningar, telefoner. TV-abonemang, datorer, soffor, tidningar och skrivbord etcetera, det behövs också kunskaper för att kunna utnyttja det materiella, diskutera det med anhöriga och bekanta.

Som serviceområden till hushållen kan ses skolornas verksamheter.

Klart är att grundskolans ämnen Samhällskunskap, Religionskunskap och Hemkunskap behöver förbättras med hänsyn till vad man behöver. Likaså Samhällskunskap och religionskunskap på gymnasiet. Där skulle det också vara bra med ett ämne Hemkunskap, men om det inte finns plats för det borde Samhällskunskapen kunna ökas på med viktiga hemkunskapsproblem.

Högervridningen, våldet och allt annat elände gör att man måste förbättra undervisningen i skolan. Religionskunskapen bör ändras till Religion och levnadskunskap, Samhällskunskapen behöver bli mycket bättre och Hemkunskapen behöver utökas. Med rätta förbättringar blir barnen lyckligare som barn och sedan som vuxna och demokratin förbättras.

För de svenska barnen är det viktigt att de får kunskaper för de fyra roller de har , A1, A2, B1 och B2.

Utbildningen i samhällskunskap bör utgå från systemet för mänskliga verksamheter, som är en fullständig samhällsbeskrivning.

Förbättringar av undervisningen i de två ämnena är av stor betydelse för kultur och demokrati. Demokrati- och kulturministern har anledning att övertyga utbildningsministrarna om vikten av förbättringar.

Det är särskilt viktigt för invandrare att de får en bra samhällsbeskrivning som utgår från svenska förhållanden och också innehåller beskrivningar om samhällen utanför Sverige, så att invandrarna får kunskaper som passar till deras speciella förutsättningar.

Slutsats:

Grundskolor och gymnasier måste ge barnen kunskaper om sig själva och sina beteenden och världens problem så att de kan leva väl ihop med andra och med demokratin kan förbättra levnadsförhållandena för sig själva och alla andra.

Religioner ger gammalmodiga bilder av världen och om hur man bör bete sig, som inte fungerar idag. Religionsämnet bör utvidgas till att omfatta levnadskunskap om hur man kan utveckla sig själv och om hur man bör samverka med andra.

Ämnet om samhällskunskap måste göras mer fullständigt i både grundskolor och gymnasieskolor. Kunskaper i hemkunskap bör förbättras i grundskolorna och förmedlas också i gymnasierna.

Det här gäller de svenska barnen och också de nyanlända, invandrarna, för vilket det är särskilt viktigt att läroplanerna ger en bra modern utbildning i de nämnda ämnena, som passar till deras speciella förutsättningar.

Utbildningen ska direkt hjälpa de enskilda individerna och hjälpa dem att på politisk väg förbättra välfärden för alla.

De utbildningar som nu nämnts för skolorna är utbildningar som bör ske hela tiden genom verksamheterna i hemmet.

Om religionsämnet ombildas till ett ämne

med filosofi och psykologi kommer det ämnet att innehålla många universitetsämnen. Av ämnena kan man anse att religionen var först och om man lägger ämnena i en kronologisk och logisk ordning kan man börja med religion:

Religion och levnadskunskap. (Barnen lär också föräldrarna)

1. Religionskunskap.
2. Filosofihistoria.
3. Idé- och lärdomshistoria.
4. Vetenskapshistoria
5. Utbildnings- och skolhistoria.
6. Skolverkets läroplan för grundskolan.
7. Arkiv- och bibliotekskunskap.
8. Individernas kunskaper och erfarenheter.
9. Framtidsplanering. För Sverige och världen för kroppsliga och psykiska förhållanden och fysiska och sociala miljöer, med samhällsbeskrivning, sambandsforskning och demokratins krav.
10. Estetik och värderingar.
11. Livsåskådningar och världsåskådningar. Världsbilder.
12. Psykologi. Biologisk psykologi. Kognition. Utvecklingspsykologi.
13. Socialpsykologi.
14. Sociologi och informationskunskap.
15. Logik och vetenskapsteori.
16. Etik och moral.
17. Konsten att inte ha tråkigt. (Tillägg 18 feb 2014)
Ämnet bör utformas i flera alternativ passade till utbildningsnivåerna. Enklare för lägre klasser och mer utvecklade för högre.

647 Allmän hushållsekonomi. Inkomster och utgifter, Kapital.

Behandlas i nästa kapitel.

648 Städnings-, rengörings- och tvättverksamheter o d.

Det finns cirka 5 miljoner hushåll i Sverige. Om de använder en timme om dagen för städning o d blir det för varje dag 5 miljoner timmar och för alla under ett år cirka 2 miljarder timmar.

649 Personvård: barn, hemsjukvård o d.

Socialtjänsten har hand om personer som har det särdeles besvärligt men i området 64 gäller det hushåll som vill och kan klara sig själva. Somliga kan få assistans vissa timmar genom socialtjänsten men får klara sig för övrigt själva.

Det här handlar om att sköta barn, uppfostra och leka med dem. uppfostra tonåringar och om rörelsehindrade, sjuka och äldre o d som vill klara sig själva men behöver stöd av anhöriga och vänner eller enklare hemtjänst.

"Regeringen. Mål för social omsorg

Det finns särskilda mål för de tre delområden som ingår i social omsorg: individ- och familjeomsorg, personer med funktionsnedsättning samt äldreomsorg.

Omsorg om äldre människor

Äldre ska kunna leva ett aktivt liv och ha inflytande i samhället och över sin vardag, kunna åldras i trygghet och med bibehållet oberoende, bemötas med respekt samt ha tillgång till god vård och omsorg.

Kvaliteten i äldreomsorgen ska vara hög. Äldre och anhöriga ska kunna lita på att vården och omsorgen är bra och att det finns tillräckligt med anställda med lämplig utbildning och erfarenhet.

Individ- och familjeomsorg

Målet är att stärka förmågan och möjligheten till social delaktighet för människor i ekonomiskt och socialt utsatta situationer och att stärka skyddet för utsatta barn.

Socialtjänsten ska främja var och ens ekonomiska och sociala trygghet och hjälpa till med att skapa jämlika levnadsvillkor. På så sätt görs det möjligt för människor att aktivt delta i samhällsgemenskapen.

Delaktighet, självbestämmande och rättssäkerhet är grunden för en väl fungerande socialtjänst. Insatser inom socialtjänsten ska grundas på kunskap och ha god kvalitet. De ska även utformas utifrån den enskildes behov och förutsättningar. Kontinuitet och möjligheten att få välja hur omsorgen och stödet ska utformas och av vem man tar emot insatserna är en viktig del i detta.

Personer med funktionsnedsättning

Målen för området Personer med funktionsnedsättning är en samhällsgemenskap med mångfald som grund, att samhället utformas så att människor med funktionsnedsättning i alla åldrar blir fullt delaktiga i samhällslivet och jämlikhet i levnadsvillkor för flickor och pojkar, kvinnor och män med funktionsnedsättning.

Hinder för människors delaktighet i samhället ska rivas. Det är en fråga om jämlikhet och rättvisa. Kvinnor, män, flickor och pojkar med funktionsnedsättning ska ha möjlighet att verka i vardagen på lika villkor vad gäller delaktighet och tillgänglighet.

Publicerad 25 september 2014 · Uppdaterad 26 mars 2015"

Mat och dryck, medicin och droger, matservering.

”Patientsäkerheten hotas när allt fler läkemedel restnoteras”

DN SÖNDAG 19 MAJ 2019

"DN. DEBATT 20190519

Antalet restnoterade läkemedel har ökat sedan apotekets monopol upphörde 2009. Tiotusentals svenskar kan inte längre hämta ut förskrivna medicin, med risk för allvarliga hälsoeffekter som följd. Kraven på läkemedelsföretagen bör skärpas för att säkerställa att läkemedel finns tillgängliga, skriver överläkarna Jan Calissendorff och Mikael Lehtihet.

De har det blivit allt vanligare med restnoterade läkemedel. Det betyder att läkemedel som förskrivits på recept inte finns tillgängliga, oftast utan att patienter eller förskrivande läkare får information om och när läkemedlet ifråga åter finns att hämta.

För närvarande finns 366 olika preparat på Läkemedelsverkets sida för restnoteringar. Här finns bland annat olika antibiotika, blodtrycks-läkemedel, antidepressiva, och en rad olika smärtlindrande preparat, och även läkemedel vid allvarliga ovanliga diagnoser. Detta innebär att tiotusentals människor i Sverige inte längre kan hämta ut förskrivna medicin, med risk för allvarliga hälsoeffekter som följd.

Apoteken är sedan 2009 inte längre ett monopol. Restnoteringar har ökat i och med att läkemedelsdistribution via apoteken kommersialiserats. Om det finns ett samband är oklart. Någon enstaka gång kommer information om att en anläggning för läkemedelstillverkning brunnit, att ett läkemedel är tillfälligt slut, eller

att tillverkningsprocessen måste ändras. Men oftast är det helt oklart vad som föranlett restnotering.

Vid restnotering kan alternativa läkemedel finnas. En patient kan då förskrivas sömnmedel i dubbel dos, eller magsårsbehandling ske via tre olika recept, då standardförskrivningen som innefattar tre läkemedel på ett recept är restnoterat. Ibland kan det finnas en förpackning kvar på ett annat apotek. Vi känner till en patient som besökt 20 apotek i Stockholm för att hitta en kvarvarande förpackning (även om denna information ska finnas på Fass.se). En annan patient reste till Uppsala för att besöka apoteken där i sin jakt på läkemedel. En tredje åkte från Stockholm till Hudiksvall där apoteket uppgivit att det efterfrågade läkemedlet fanns.

Situationen kan lösas om det finns läkemedel godkända utomlands, och om de kan erhållas via en licensansökan till Läkemedelsverket. En licensansökan till Läkemedelsverket medför ökad administration och ökad kostnad då dessa läkemedel inte är prisförhandlade. Väntetider på att licensen ska godkännas, och att läkemedel ibland ska importeras fördröjer ytterligare aktiv läkemedelsbehandling.

Vi ser patienter med ökad ämnesomsättning, giftstruma, som enbart kan tolerera ett restnoterat läkemedel. Patienterna kan ha symtom som hjärtklappning, svettningar, viktnedgång och allvarliga hjärtrytmrubbningar. Ett godkännande kan dröja med risk för utveckling av livshotande symtom. Underkänd licensansökan meddelas inte alltid förskrivaren, vilket ytterligare kan fördröja aktiv behandling. Andra patienter som behöver läkemedel inför vissa operationer kan inte planeras för kirurgisk åtgärd innan läkemedel har kunnat rekvireras.

För ett år sedan blev det vanligaste läkemedlet till män med testosteronbrist restnoterat. Det innebar många kontakter för att få recept på alternativt läkemedel och information om hur detta skulle administreras. Allt detta leder till ohälsa och otrygghet. Risken att läkemedel hamstras eller att patienterna köper läkemedel på nätet ökar också. Det sistnämnda innebär också ökad risk för att läkemedlen inte innehåller det som marknadsförs eller är kontaminerade med otillåtna substanser, virus eller bakterier.

Ett annat alternativ är att förskriva läkemedel ex tempore, vilket innebär att en begäran skickas till ett företag att skräddarsy ett läkemedel. Även detta innebär extra administration, otrygghet, väntetider och inte minst höga kostnader.

Restnoteringar har nu eskalerat till en patientsäkerhetsfråga nationellt. Vad gör berörda myndigheter för att lösa denna situation? Vilken politisk vilja finns för att optimera säker läkemedelsförsäljning och distribution?

Ett företag som får ett läkemedel godkänt i Sverige har också ett krav på att det ska finnas tillgängligt. Vårt intryck är att när det anges restnotering faller detta krav bort. Läkemedelsföretagen har ansvar att meddela restnoteringar till Läkemedelsverket, men till oss vårdgivare, och för att patienterna får sina läkemedel har de inget ansvar när de meddelat sina restnoteringar.

Detta är en förtroendefråga, våra patienter ska kunna lita på att läkemedel fungerar bra och är säkra, och att de kan levereras i rimlig tid. Tyvärr är inte Läkemedelsindustriföreningen (LIF) ett partsorgan för läkemedelsföretagen i denna fråga, då de företräder

läkemedelsföretagen som driver forskning. Varje enskilt företag har i stället ansvar.

Apotekens tillsynsmyndighet, Läkemedelsverket, agerar inte tillräckligt kraftfullt. Socialstyrelsen och Sveriges kommuner och landsting (SKL) är stumma, liksom ansvarig minister med ansvar för dessa frågor.

Läkemedelsverket anger på sin hemsida (riktat till läkare): *”När du förskriver ett läkemedel kan det vara bra att först kontrollera att det läkemedel du väljer att förskriva inte är restnoterat via Läkemedelsverkets lista över restnoteringar”*. Läkemedelsverket anger vidare: *”Har du ytterligare frågor eller vill ha mer information om de restnoterade läkemedlen kan du vända dig till ansvarigt företag”*. Vi försöker med dessa kontaktvägar, vilket inte är lätt att hinna med, och som inte underlättas av att Läkemedelsverkets restnoteringslista inte är uppdaterad.

Om nuvarande regler är för veka behöver lagstiftningen skärpas och krav ställas av berörd myndighet.

Om tillsynsmyndigheter, i första hand Läkemedelsverket, inte uppmärksammat detta bör deras uppdrag förtydligas.

Om ansvarsfrågan är oklar mellan Läkemedelsverket, SKL och Socialstyrelsen för att bevaka och åstadkomma förbättringar, måste ansvaret förtydligas.

Om Läkemedelsverket behöver resurstillskott för att lösa detta måste statsmakten anslå dessa.

Kraftfulla åtgärder där ansvarsfördelning klarläggs mellan företag och myndighet är nödvändig för att säkerställa att läkemedelsbehandling kan ske utan onödig fördröjning. Annars ökar risker för bestående hälsopåverkan och reducerad livskvalitet.

När apotekets monopol upphörde 2009 försvann även den lagstadgade skyldighet som det statliga apoteket hade haft, att ansvara för landets läkemedelsförsörjning. Det statliga apoteket hade i uppdrag att för totalförsvarets räkning ha resurser för att kunna *”stärka samhällets förmåga att förebygga och hantera svåra påfrestningar i samhället”*. Nu har vi frekventa restnoteringar men utan lagstadgad skyldighet. Det var nog inte det som var meningen med reformen. Socialdepartementet bör nu inleda arbetet med att se över gällande lagstiftning, initiera förbättringar på Läkemedelsverket och skärpa kraven på läkemedelsföretagen för att säkerställa att läkemedel finns tillgängliga.

Jan Calissendorff, överläkare, kliniken för endokrinologi, Karolinska universitetssjukhuset

Mikael Lehtihet, överläkare, medicinkliniken, endokrinsektionen, S:t Görans sjukhus

Artikelförfattarna är ledamöter av Läkemedelskommitténs expertkommitté för endokrinologi och diabetes i Stockholm "

" Vår vindlande vegetariska världshistoria

DN SÖNDAG 28 APRIL 2019

Vegetarisk mat tar allt större plats. Och den köttdominerade dieten är inte så historiskt välförankrad som många tror – vegetarisk kost har förekommit i tusentals år. Jens Linder utmanar sin egen köttnorm och ser en samtid där en stor förändring är i vardande.

Kött, sås och potatis. Det var mat det, när jag växte upp. Som ett slags kosthållets treenighet ingick det i folkhemsparadigmet. Men mycket har hänt sedan dess. Och jag tror att vår tid kommer att bli ihågkommen som en viktig vändpunkt i köttätandets historia.

Jag kan känna det tydligt – i tidsandan och i mig själv. Jag är, som somliga vet, en långkoksvän som med otaliga recept i DN och kokböcker propagerat för husmanskost och äldre matlagningstraditioner. Och för mig, både som matlagare och som ätare, var köttet länge centralt. Men lite i sänder har det förändrats. Jag och många med mig har förstås påverkats av fakta om hur problematisk köttproduktionen är, när det gäller både djurhållning och miljö. Men jag har också alltmer fått upp ögonen för läckra vegetariska rätter.

Mina matresor till Sydkorea har varit ett uppvaknande i den här förändringsprocessen. På restaurangerna där dukas det vanligtvis upp en massa smårätter som man kan nappa åt sig av. Och där blir det uppenbart att variationen i färg, form, doft och smak är så mycket större bland grönsakerna än bland de animaliska råvarorna. Och jag

och mina medresenärer tenderar att äta en allt större del av våra måltider från de vegetariska assietterna.

Även andra kök som ligger mig varmt om hjärtat, det vietnamesiska och det östafrikanska (från Etiopien och Eritrea), innehåller kött – men ofta bara som ett mindre inslag än i till exempel den klassiska franska restaurangmaten eller den amerikanska steakhousetraditionen. Jag tror att många, i alla fall i västvärlden, genomgår en liknande utveckling just nu. Man är väl inte sämre än att man kan ändra sig, särskilt om det sker i små steg. Och som tur är kan också många traditionella långkok göras med mycket mindre andel kött.

Just nu står det och väger. I vissa delar av världen – till exempel i Sverige, Storbritannien och Tyskland – minskar köttätandet. Ja, siffror talar för att 70 procent av jordens befolkning minskar sitt intag av det animaliska, men lite i taget. Samtidigt visar annan statistik att köttätandet ökar i Asien, Latinamerika och Afrika. Det är en global klassfråga. I områden där en ny medelklass växer fram, där äter man mer animaliskt. I väst har de rika blivit alltmer skeptiska till kött, av både hälso- och miljöskäl.

Trenden är osäker, men många experter spår ändå en början på en global minskning. Det finns skäl att hoppas att det stämmer, eftersom köttproduktionen står för ungefär en fjärdedel av människans negativa påverkan på jordens klimat. En överväldigande majoritet av experter på mat och miljö anser att förändringen är nödvändig.

Ett tecken i tiden är att den hårda motsättningen i Sverige och i västvärlden mellan å ena sidan karnivorer och å andra sidan veganer och vegetarianer tycks uppluckras. Militanta veganer har blivit

marginaliserade. De är till exempel inte längre av särskilt intresse för säkerhetspolisen, som förr om åren.

Som en vegansk matkollega sa till mig: ”Det börjar bli vanligare att folk ursäktar sig för att de äter kött än att de ifrågasätter oss som avstår.” Det finns i dag en stor mittgrupp som provar köttfria måndagar, blir flexitarianer eller bara minskar köttslukandet på sitt eget vis. Så, i alla fall i väst tycks kostspektrumet ha breddats. I kokböcker och andra matmedier presenteras också veganska och vegetariska tankar och rätter med en större självsäkerhet och glädje – och vegomaten har fått en helt annan variation och aptitlighet. Till detta kommer ett ökat utbud av vegoprodukter i butikerna. Något stort är i vardande.

Men vad är det som avgör vad vi äter? Är det materiella villkor, sociala koder eller personliga preferenser? Mathistoriker tonar ned det individuella, eftersom historien visar hur påverkade människor är av mer övergripande mekanismer. Inte heller handlar det bara om ekonomi och mättnad. Det finns många exempel på hur folk svultit ihjäl i stället för att bryta mot normen för vad som är mat. Så åt inte landsbygdsbefolkningen i Sverige svamp förr i tiden, inte buddister i Östasien kött, inte sibiriska folk räv – hur svåra tider det än blev.

Många har känslan av att det man äter nu har ätits i alla tider, och ser sin barndom som en guldålder då den riktiga, äkta maten stod på bordet. Vi har svårt att se bortom vår kulturella sfär. I debatter sägs ofta att folk vet vad som är bra mat, egentligen. Men historien säger något annat. Den visar att matvanor kan ändras radikalt på kort tid, om förändringar sker i utbud (som när England överöstes av importvaror under 1800-talet), om socioekonomiska villkor ändras (som när väst började älska burkmat samtidigt som fler människor skulle börja jobba

utanför hemmet) eller när ideologin förespråkar nya ideal (som i vår tid, med ett starkt fokus på hälsa och kropp).

När man kollar in dagens utbud av dieter kan man bli både glad och full i skratt: veganska och vegetariska kosten kombineras med keto (lchf), Atkins, lågkalori, high-protein, ekologi, raw food, lågbudget, yoga, mindfulness, bodybuilding, mexikanskt, franskt och cykling. För att inte tala om sexig vego, ångest över vego, och vego för hundar.

Det skulle vara lätt att raljera om sekterism och om hur privilegierade och bortskämda människor använder dieter som identitetsskapande utsmyckning. Och visst ligger det något i det. Men bakom detta som kan uppfattas som ytligt trams döljer sig en viktig och fundamental rörelse: den tröga, grunda, köttiga normen är stadd i upplösning. Under många epoker har föreställningen om en kulinarisk normalitet varit en återkommande tankefigur: att det skulle finnas ett ätande som bygger på sunt förnuft som funnits alla tider – en naturlig kost. I modern tid har denna ofta innefattat en hög köttkonsumtion.

Men så klart finns det ingen naturgiven mathållning. En snabb titt i historieboken visar att ända sedan hedenhös har folks kosthåll ändrats, hit och dit – ibland lite, ibland drastiskt. Biologiskt är vi rustade att kunna vara allätare, men människan har överlevt på allt från att mestadels äta mjärg och fett till en kost dominerad av frukt och bär. Det finns inget av naturen givet, ingen guldålder att komponera menyn efter.

Sanningen är också att även om köttkonsumtion har dominerat människans historia, så har det hela tiden funnit folk som avstått från kött av olika anledningar, materiella, religiösa och hälsomässiga. Och än viktigare, i många kulturer har andelen kött i kosten varit liten.

Under antiken vimlade det av vegetarianer. Redan prästfolk i Egypten för en sisådär 3 000 år sedan tros ha avstått från kött. Och Pythagoras, som levde på 500-talet f Kr, förespråkade bannlysning av åtminstone vissa sorters kött. Efterföljare omtolkade dock denna berömda filosof och matematikers tro på själavandring för alla levande varelser, och drog slutsatsen att man inte borde döda djur, för att sedan skapa en rörelse kring detta antagande. Ända in på 1800-talet kallades vegetarianer för övrigt för pythagoréer.

I Platons "Staten" menade Sokrates att köttätandet hindrar människans lycka av tre skäl: att köttet gör oss sjukare; att vi blir olyckliga av att slakta djur, eftersom de är levande varelser som vi kan känna igen oss i; att alltför mycket tamboskap leder till att staten behöver odla upp allt större landområden, och till slut starta krig med grannländer för att erövra och kunna odla upp mer mark. Se där tre aktuella motiv till avhållsamhet från kött: hälsa, djuromsorg och ekologi.

Trots bilden av romarna som orgiastiska frossare (en tolkning formad av skildringar som Petronius "Satyricon" där det serveras fåglar formade av griskött och allehanda överdåd) var en genomsnittlig medborgares kosthåll inte särskilt köttrikt. Man föredrog att behålla djuren för deras ull och mjölk och för att använda dem som dragdjur. Rom blev så till slut besegrat av köttglupska barbarer från norr, vilket på längre sikt ledde till avskogning för att kunna öka andelen boskap.

Dagens dietindelning mellan djur och växter har dock inte alltid varit densamma. Från 600-talet fram till 1800-talets mitt var medborgarna i Japan mestadels vegetarianer. Men var det fest och högtid högg man in på skaldjur och fisk. Drivkraften var buddismens kretsloppstänkande som av någon anledning inte omfattade varelser som lever i havet. I Korea hade man en likartad buddistisk period, präglad av relativ

jämlikhet mellan könen, fria medborgare, pacifism, tolerans – och vegetarianism, men med inslag av sjömat. En diet som numera kallas pescetarianism.

Vilka är egentligen orsakerna till total eller delvis försakelse av mat från djur? Människor brukar uppge många olika skäl: äckel, djuretik, omsorg om naturen, hälsan. Och nu, liksom i historien har individuella val baserats på dessa ståndpunkter. Regler och praxis har uppkommit och överlevt för att de har fungerat och hållit befolkningen vid liv på en viss landyta.

Sådana normer har ofta haft religiös form, men det är vanligen lätt att urskilja materialistiska orsaker. Så kan östasiatisk vegobuddism verka sympatisk i sin hänsyn och egalitarism, men den var också ekologiskt och ekonomiskt klok och stabil.

Kristendomen – med sitt heliga kött – var redan tidigt uttalat karnivor. Möjligen hade Adam och Eva en tidig kosthållning av gröna blad och frukt, men rätt snart fick de större urval: "Allt som lever och rör sig skall vara er föda; allt detta ger jag er så som jag gav er de gröna örterna."

Och kristenheten har ofta vänt sig mot vegetariska tendenser, även om det funnits frikyrkor och munkordnar som levit i asketism, bland annat fria från kött och fisk. När Europa kristnades minskade därför vegetarianismen rejält.

Från och med renässansen och framåt dyker det dock upp fler och fler lärda som stöder den pythagoreiska dieten. Leonardo da Vinci (1452–1519) var en. Den engelska författaren Thomas Tryon (1634–1703) en annan.

Somliga historiker menar att imperialismen och kolonialismen drevs på av en hänsynslös aptit, framför allt på kött. Ett illustrativt exempel är utrotningen av dronten på Mauritius, där holländska kolonisatörer bokstavligen åt upp en hel art på bara hundra år. I större skala trängde boskapsuppfödningen undan stora delar av den amerikanska dubbelkontinentens ursprungsbefolkning mer effektivt än ren vapenmakt.

Lite tillspetsat kan man säga att köttet har varit de hänsynslösa erövrarnas kost. De så kallade ”rostbiffarna” från de brittiska öarna, fransmännen med sin höna om helgen och de fläskälskade tyskarna lade under sig länder med mycket köttfattigare, ibland rent vegetariskt kosthåll – som Indien, Kina och Amerika, för själva att kunna äta godare, rikare kryddat och billigare kött.

Och det är vid höjdpunkten av imperialismen, på 1800-talet, som en grön motrörelse verkligen sätter fart. Flera av de romantiska poeterna, bland andra Percy Bysshe Shelley (1792–1822), förkastar köttätandet. Och dessa idéer sprider sig genom alla klasser. Exakt vem som myntade ordet vegetarianism är oklart, men det skedde i England och i mitten av 1800-talet.

Denna vegetabiliska utveckling berättas ofta som historien om några idealistiska individer som fick med sig allt fler anhängare. Och på ett plan är det sant, men viktigare är att ökad befolkning, större vinstuttag för de nyare kapitalisterna och nya vräkiga vanor hos överklassen – framför allt i Storbritannien – ledde till en fruktansvärd misär. Under större delen av 1800-talet åt en majoritet av invånarna bedrövligt; stora mängder kolhydrater och ytterst lite fisk eller kött.

Oftast fick mannen i arbetarfamiljer vid 1800-talets mitt den största andelen av protein och fett, för att han skulle orka arbeta sina 50-60-70 timmar i veckan. För det mesta fick barnen merparten av de bitar som blev över, och många mödrar halvsvält sig genom dagen. Militären klagade på att det var svårt att få rekryter som var fysiskt rustade för militärlivet (och detta var ett viktigt skäl till sociala förbättringar mot slutet av århundradet). Liberala och socialistiska debattörer, men även delar av kyrkan, kritiserade sakernas tillstånd allt skarpare.

Många förfasade sig över den enorma rikedom hos ett fåtal, när dricksvattnet ofta var förorenat och tiggarklassen ökade i världens rikaste land.

Politiker, forskare, författare och folk i allmänhet sökte förklaringar och lösningar. Somliga förespråkade att man skulle minska befolkningen. Stort genomslag hade Thomas Malthus (1766–1834) idéer om begränsning eller minskning av befolkningstalet för att förhindra misär. Hans idéer togs senare upp av nymalthusianismen i slutet av 1800-talet, som förespråkade aborter och preventivmedel. Andra – prokapitalistiska – tänkare och debattörer trodde på framtida jordbrukstekniska lösningar. Nymornade socialister och kommunister förutspådde revolution, med Marx och Engels som sina viktigaste tänkare.

Ytterligare andra propagerade för en mer jämställd ekonomisk standard, vilket inkluderade kosten, som skulle vara helt eller delvis köttfri, eftersom man då kunde föda flera människor. Ja, redan på 1810-talet hävdade den radikale skriftställaren Richard Phillips att brittiska bönder skulle kunna föda fyrtiosju miljoner vegetarianer med råge, men endast tolv miljoner köttätare. Vid samma tid skrev Shelley att en köttätare skulle ”förstöra sin konstitution genom att sluka ett tunnland under en måltid”.

Den sociala problematiken var god mylla för vegetarianismen och sedan 1800-talet har rörelsen långsiktigt ökat enormt. Kända vegetarianer på vägen är Lev Tolstoj, George Bernard Shaw, Mahatma Gandhi och Adolf Hitler (i alla fall mot slutet av sitt liv). Att gå ännu längre, och utesluta ägg och mjölk och i vissa fall hud och päls av djur, är en hållning som kom till sent i historien. Det var idealisten Donald Watson som myntade termen 1944, och startade världens första veganförening.

En del argument för vegetarianism och veganism har sina brister. Det sedvanliga påpekandet att det krävs mångdubbelt mer resurser för att producera ett kilo kött jämfört med någon grönsak är korrekt. Men lite är det som att jämföra en bil med en cykel. Näringsmässigt är köttet en dröm, med sin mångfald av näringsämnen jämfört med flertalet grönsaker. Att det kan vara onyttigt på andra vis, vill jag inte ifrågasätta.

Ska man läsa på i ämnet finns ett övermått av titlar. På senare år har författaren Jonathan Safran Foer varit ett av vegorörelsens affischnamn, med böcker som till exempel "Äta djur" (2009), som tyvärr har uppenbara brister i en slarvig växling mellan analys, kritik och personliga vittnesmål. Bättre då att läsa "Vegetarianism: A history", av Colin Spencer (2016) som ger ett begripligt men komplext historiskt perspektiv.

Uttalat partisk och hejdlöst psykologiserande är Janet Barkas i "The vegetable passion: A history of the vegetarian state of mind" (1975 och 2013), som ändå är läsvärd och medryckande. Den kan man balansera med "Vegomyten" av Lierre Keith (2010), en intressant partsinlaga från en omvänd vegan, som brister i en del argument men ändå nyanserar många frågor och målar upp en vettig värld med köttkonsumtion.

Många ofrukt samma diskussioner mellan omnivorer och vegetarianer har rört sig på det individuella och moralistiska planet. Är det nyttigt eller onyttigt med kött? Mår man bättre av en vegetarisk diet? Eller så har debatten rört sig på teologiska och pseudovetenskapliga domäner. Vad är det meningen att vi ska äta? Vad är naturlig kost för människorna?

Glåpord och förklenande omdömen har kommit från båda sidor: vegetarianer har ingen färg på kinderna, köttätarna är grisskära av högt blodtryck. Anhängare av grönfoder är friska och högtstående, medan "rostbiffarna" är letargiska och tjocka. Klyschorna har varit många, men rätt billiga. Men som sagt, jag upplever att samtalen blivit mer nyanserade på senare tid, mer inriktade på nya idéer, nya veganska produkter till exempel. Själv har jag börjat fundera på hur rätter jag ska laga och förmedla kan bli mindre köttiga, eller helt köttfria. Miso kan ersätta köttbuljong, aubergine kan bli till vegetariskt dillkött.

Nuets miljöförändringar, med avskogning, klimatförändringar och naturkatastrofer, verkar ha knuffat detta samtal mot mer sans och skapat ett djupare sociologiskt och globalt perspektiv. Det är en lyckosam utveckling. Återstår att finna fler lösningar. En ekologisk köttproduktion med gräsätande välmående djur, kombinerat med en större andel vegetabilier i världens kost är en realistisk men svårgenomförbar lösning. För att uppnå något sådant krävs debatter och samtal, men även genomgripande globala politiska beslut.

Jens Linder
mat@dn.se

"Förrätt: Smördegssinbakade svartrötter och vegetarisk rödvinssås. Huvudrätt: Slanggryta. Efterrätt: Bärpudding. "

[Från <http://wimnell.com/omr36-39zzzzzg.pdf>](http://wimnell.com/omr36-39zzzzzg.pdf)

Hushållsekonomi. Lön, skatter, utgifter i hushåll. Överskott, underskott

Från konsumentverkets hemsida, "Koll på pengarna"

Konsumentverkets beräkningar 2019

"Konsumentverket gör varje år en beräkning av vad som är rimliga kostnader för hushåll av olika storlek. Siffrorna kan vara en utgångspunkt när du vill gå igenom din ekonomi. Du kan också jämföra våra beräkningar med dina egna.

Konsumentverkets beräkningar baseras på ett basbehov av varor och tjänster och visar exempel på kostnader för detta. De individuella kostnaderna är en beräknad genomsnittskostnad för män och kvinnor. I beräkningarna förutsätts att du inte har några funktionsnedsättningar eller sjukdomar som innebär extra utgifter för till exempel hjälpmedel, särskild kost eller mediciner. Det förutsätts också att du bor i lägenhet och inte har några utgifter för trädgård eller reparationer. Observera att inte alla hushållskostnader ingår i beräkningarna. Kostnader som inte ingår är till exempel boende, resor, hälso- och sjukvård, glasögon, presenter, semester, kalas, alkohol, måltider på restaurang, tobak och spel.

Använd beräkningarna

Skriv in ditt hushålls kostnader i tabellen eller använd Konsumentverkets siffror om du är osäker på hur mycket du gör av med. Flytta sedan över dina kostnader till budgeten på sidan 5. Beloppen i tabellerna har avrundats till jämna tiotal kronor.

Läs mer om Konsumentverkets beräkningar på konsumentverket.se

Detta innehåller kostnadsposterna:

Förbrukningsvaror: Dagligvaror som främst används för vård och skötsel av hemmet som tvätt- och rengöringsmedel, toalett- och hushållspapper med mera.

Hemutrustning: Möbler, husgeråd, tv, dator, surfplatta med mera. Vitvaror som disk- och tvättmaskin ingår inte.

Medier: Kostnad för bredband, fast telefoni, streamingtjänster, dagstidning med mera.

Hemförsäkring: Kostar olika beroende på hemmets försäkringsbelopp och bostadsort.

Storstad: över 200 000 invånare.

Mellanstor stad: 50 000–200 000 invånare.

Mindre tätort: under 50 000 invånare.

All mat lagas hemma: Barn och vuxna äter alla måltider hemma, baserat på Konsumentverkets matsedel som finns på Konsumentverkets webbplats. Det är en fyraveckors näringsberäknad matsedel som täcker dagsbehovet av energi och näring för respektive åldersgrupp. Matsedeln består av frukost, lunch, middag och två till tre mellanmål.

All mat utom lunch vardagar lagas hemma: Matkostnad där lunch fem dagar per vecka är borträknad, du får själv lägga till kostnad för lunch på restaurang. Barnen äter i skolan.

Övriga matkostnader för exempelvis festmåltider och extra fika (hemma eller på uteställe) ingår inte i beräkningen. Du måste själv lägga till den kostnad du har för detta.

Kläder och skor: Ett basbehov av kläder och skor som används till vardags, på fritiden och vid festligare tillfällen. Här ingår även tillbehör som väska, klocka och paraply.

Fritid och lek: Vanliga fritidsaktiviteter, leksaker, böcker, skidor, cykel, föreningsavgift med mera.

Mobiltelefon: Kostnad för en smarttelefon med kontantkort.

Personlig hygien: Gäller sådant som tvål, tandkräm, blöjor, hårklippning med mera samt kostnad för ett årligt tandläkarbesök (undersökning) för vuxna.

Barn-/ungdomsförsäkring: Kostnad för sjuk-och olycksfallsförsäkring för barn och ungdomar, som även omfattas under fritid. "

Månadskostnader år 2019, förvärvs- arbetande icke-pensionärer.

Individuella respektive gemensamma kostnader:	Ensam	2 personer
Livsmedel. Alla mål äts hemma eller matlåda	2900	5800
Hygien	480	960
Kläder och skor	660	1320
Lek och fritid	690	1380
Mobiltelefon	290	580
Förbrukningsvaror	120	150
Hemutrustning	610	700
Medier	1150	1200
Hemförsäkring	160	180
Hushålls-el	310	390
Summa per månad 2019	7370	12660

Årskostnader år 2019, förvärvs- arbetande icke-pensionärer.

Individuella respektive gemensamma kostnader:	Ensam	2 personer
Summa per månad 2019 enligt månadsedovisningen. 2019 per år:	7370 88440	12660 151920
Bostadshyra per år säg : Ensam 2rok, 12x 5700 2 personer 3rok, 12x 7000	68400	84000
Summa per år 2019, bostad + övrigt	156840	235920
Förvärvsarbetande:arbets- resor+ fackavgifter säg	16560	33120
Summa per år 2019: bostad + övrigt Här är inget räknat för höga semesterkostnader eller andra resor än lokalresor.	173400	269040
Säg för enkelhets skull, avrundat	174000	269000
2 personer 155 % av ensam. Per person:	174000	134500 77 % av ensam
174000-134500= 39500kr		

Pensionärer 2019

Individuella respektive
gemensamma kostnader: Ensam 2 personer

Livsmedel. Alla mål äts

hemma	2120	4240
Hygien (personlig)	480	960
Kläder och skor	650	1300
Lek och fritid	580	1160
Mobiltelefon	170	340
Förbrukningsvaror	120	150
Hemutrustning	610	700
Medier	1150	1200
Hemförsäkring	160	180
Hushålls-el	310	390

Summa per månad 2019 6350 10620

Kollektiva lokalresor i Stockholm kostar med månadsbiljett 590 kr per månad. Det motsvarar ungefär 1,5 tur och returresor i veckan med enkelbiljetter för 2x31 kr tur och retur, Säg lokalresor 590 kr per månad = 7080 kr per år.

Vårdkostnad 1150 kr per år (gräns i försäkringen)
Läkemedelskostnad 2300 kr per år (gräns i försäkringen)
Vård + läkemedel per år per person 3450 kr

Hemtjänst: Säg (lågt räknat) ensam 1200 kr per år, makar 1800 per år.

Årskostnader år 2019, pensionärer.

Individuella respektive
gemensamma kostnader: Ensam. 2 personer

Summa per månad 2019 6350 10620
enligt månadsedovisningen.
2019 per år: 76200 127440

Bostadshyra per år säg :
Ensam 2rok, 12x 5700 68400
2 personer 3rok, 12x 7000 84000

Summa per år 2019,
bostad + övrigt 144600 211440

Lokalresor 7080 14160

Vård, läkemedel 3450 6900

Hemtjänst. 1200 1800

Summa per år 2019:
bostad + övrigt 156330 234300

Säg för enkelhets skull,
avrundat 156000 234000

2 personer 150 % av ensam.
Per person 156000 117000
75% av ensam

Pensionärer i % av förvärvsarbetande:
90% 87%

Från Koll på pengarna 2019

Ekonomi för unga

Redan som ung är det viktigt att du har koll på din ekonomi. Kläder, fika, resor, mobiltelefon och att ta körkort är några exempel på saker som kostar pengar.

Dina föräldrar måste betala för ditt uppehälle tills du fyller 18 år, eller tills du är 21 år om du fortfarande går i gymnasiet. I ditt uppehälle ingår bland annat mat, bostad och kläder. Men tjänar du egna pengar är det bra om du betalar en del för att bo hemma. I tabellen på nästa sida kan du se vad som är rimligt att betala.

Dina egna pengar

För att få egna pengar när du går i skolan kan du prata med dina föräldrar om att låta dig få en del av studiebidraget. Har du möjlighet kan du ta ett extrajobb under kvällar och helger för att tjäna pengar. Under sommaren kan det även finnas möjlighet att få ett sommarjobb.

Om du vill ingå ett avtal innan du fyllt 18 år måste dina föräldrar godkänna det. Annars är avtalet ogiltigt och dina föräldrar kan kräva att köpet ska gå tillbaka. Från att du fyllt 16 år får du dock bestämma över de pengar du själv tjänat. Om du bor själv får du också ingå avtal som behövs för den dagliga hushållningen, till exempel för hyra och el. Du kan aldrig ingå avtal om kredit innan du fyllt 18 år, inte ens om din förälder godkänner det.

Koll på din ekonomi

Ett bra sätt att få koll på dina pengar är att göra en budget. Då ser du dina inkomster och utgifter. På sidan 4 kan du läsa om hur du gör en budget. Att till exempel ta en fika på stan en gång i veckan blir cirka 3 100 kr på ett år! Fler exempel kan du hitta på sidan 14.

Flytta hemifrån

När du flyttar hemifrån får du eget ansvar för både din ekonomi och ditt boende. För att klara av att sköta ditt hushåll är det viktigt att du har koll på både inkomster och utgifter.

Alla kostnader blir plötsligt dina

När du bor hemma hos föräldrarna finns till exempel köksgrejer, el, möbler och dammsugare redan på plats. I ett eget boende är det du som måste se till att allt finns – och du måste betala för det.

Det är bra att skaffa en hemförsäkring när du flyttar hemifrån, det kostar runt 100 kronor i månaden. Om något försvinner eller går sönder så kan du få ersättning och slipper betala allt själv.

Räcker pengarna?

Förutom hyra och andra kostnader för din bostad ska pengarna räcka till annat. Räkna ut hur mycket pengar du har över efter att hyran är betald. Pengarna ska räcka till mat, el, hemförsäkring, mobiltelefon och nöjen. Se över din ekonomi – kanske finns det möjlighet att spara lite varje månad?

Om du inte har råd att betala en räkning så är det viktigt att du genast kontaktar den du fått räkningen av. En obetald räkning på 600 kronor kan snabbt komma upp i över 2 000 kronor om du inte gör något åt det. På sidorna 6–8 kan du läsa mer om vad du kan göra när pengarna inte räcker och se ett exempel på vad som händer med en obetald räkning.

Tänk ekonomiskt

Det finns flera saker du kan göra för att minska på dina utgifter. Istället för att bo själv kan du dela boende med någon. Då är ni flera som delar på de gemensamma kostnaderna. Du kanske inte heller kan inreda hela din lägenhet på en gång. Det kan vara bra att vänta lite och känna efter vad du egentligen behöver. Ett annat sätt att spara pengar kan vara att till exempel köpa begagnade möbler och begagnat porslin.

Exempel: Vad det kan kosta för en 20-åring med egen inkomst att bo hos föräldrar eller ha eget boende

Utgifter per månad	Bo hos föräldrar	Eget boende
All mat lagas hemma utom		
lunch vardagar	2000	2000
Förbrukningsvaror	70*	120
Hemutrustning	240*	610
Medier	300*	1150
Hyra	1 990*	5200
Hemförsäkring	40*	100
Summa hushållsutgifter	4 640	9180
Övriga utgifter		
Personlig hygien	490	490
Kläder och skor	680	680
Fritid	710	710
Mobil	370	370
Äta lunch ute (20 ggr/månad)	1880	1880
Resor med lokaltrafik	580	580
Medlemskap i fack och a-kassa	490	490
Summa övriga utgifter	5200	5200
Total summa utgifter	9840	14380

* En fjärdedel av hushållets kostnader eftersom beräkningen utgår ifrån ett hushåll med fyra personer.

Per år: avrundat	118000	173000
Skillnad:	55000	

Inkomstskatterna

Sverige var under 1800-talet ett utpräglat klassamhälle. Sverige styrdes av kungen med hjälp av de fyra stånden i riksdagen, adel, präster, borgare och bönder. Någon plats för arbetare fanns inte.

Ständsriksdagen avskaffades 1865 och ersattes med ett tvåkammarsystem. Arbetare med inkomst eller förmögenhet som var tillräckligt stor fick rösta, men det var till föga hjälp.

Socialdemokratiska partiet bildades 1889 och hade som första mål åttatimmarsdag och rösträtt för alla. Åttatimmarsdagen blev lag i slutet på 1910-talet. Rösträtten ökade steg för steg, först för män och sist för kvinnor som med full rätt kunde rösta första gången 1924 (?). Det året fick de också komma in i läroverk, tidigare hade det inte varit möjligt. Kommuner hade möjlighet att i stället ordna kommunala flickskolor för realskolenivån.

Parlamentarismens principer att riksdagen skulle ha det översta ansvaret för styrningen av Sverige och inte kungen genomfördes informellt på 1910-talet men blev inte lag förrän 1974 då talmannen fick en central roll när en ny regering ska bildas.

På 1920-talet hämtades statsministern ibland från de borgerliga partierna, ibland från socialdemokraterna, men 1932 hade socialdemokraterna blivit så starka att de kunde inneha statsministerposten i 44 år till 1976.

Före andra världskriget rådde en tradition att kvinnornas främsta uppgift var att bli gifta och försörjda av en man. De blev då "hemmafruar" med uppgift att sköta hushåll och barn, med hjälp av pigor om

mannen hade hög inkomst.

Att föda barn utan att vara gift ansågs som skamligt. De som råkade ut för det försökte se till att de kunde föda i hemlighet någonstans, som "obemärkt". Tidningen Husmodern innehöll massor av annonser om det.

När de fått barnet gällde det att skaffa inkomster till försörjning eller adoptera bort. Det var ont om yrken för kvinnor: sjuksköterskor, sjukvårdsbiträden, barnmorskor, lärarinna på småskolor, hushållsarbete, butiksbiträde, serveringspersonal, enklare kontorsarbete, skrivmaskinsarbete o d, hantverk i kvinnovänligt arbete, sömmerska, textilarbete, man kunde inte bli polis, militär eller präst. Blev man gift med en general eller prost blev man generalska eller prostinna.

Under kriget fick kvinnor överta mäns arbete när de var inkallade. I början av 1900-talet var jordbruket den största branschen. med teknikens utveckling minskade behovet av arbetskraft i jordbruket, städerna växte. Kvinnorna blev mer och mer självständiga.

Efter kriget beskattades makar gemensamt enligt regler om sambeskattnings. Det ogillades mer och mer och det kom krav om särbeskattnings. Allmänna skatteberedningen gjorde en stor utredning om det men kom inte med förslag om hur det skulle gå till. Ett par andra statliga utredningar gav heller inte förslag och finansminister Gunnar Sträng åtog sig att lösa problemet. Han kom med 1970 års skattereform. Förslaget minskade antalet statliga skatteskick och marginalskatterna för de högsta inkomster sänktes. "Dynamiska effekter" skulle göra att statens skatteinkomster inte skulle bli för låga.

Skatteomläggningen borde i möjligaste mån ske så att skatten blev efter förmåga. Ett problem var att förvärvsarbete med

hemmafru utan inkomst skulle få samma skatt som förvärvsarbete ensamstående. Det löstes med ett hemmamakeavdrag. Avdraget var inte indexreglerat och realvärdet minskade vartefter med inflationen. När realvärdet kommit nära noll avskaffades det, men då hade de flesta hemmafruarna försvunnit.

Ett annat problem var att de lägsta rimliga levnadskostnaderna för förvärvsarbete makar då som nu inte var dubbelt så stora som för förvärvsarbete ensamstående utan bara cirka 150%. Det hade gått att lösa med olika storlekar på grundavdrag för makar och ensamma, men det accepterades inte. Grundavdraget blev lika stort per person, men det sattes relativt lågt. Det medförde att de med de lägsta lönerna fick orimligt höga skatter, något som partierna inte kompenserat tillräckligt för.

Ett annat problem var att kapitalinkomstskatten inte blev väl ordnad. Kvar blev att skuldräntor fick avdrag med den marginaleffekt som blev för arbetsinkomsterna och således större ju större inkomsterna var, vilket inte var bra. Det förbättrades något av statsminister Torbjörn Fälldin (C) i förslag 1982, som genomfördes av socialdemokraterna eftersom Fälldin förlorade valet 1982

I skattereformen 1990 fick kapitalinkomstskatten nuvarande form med statlig skatt 30% oavsett inkomstens storlek. Den sattes till 30% för att ungefär motsvara kommunalskatterna som ligger ungefär där.

De flesta betalar ingen statlig inkomstskatt, bara kommunal inkomstskatt. Kapitalinkomstskatten på 30 % är för de flesta ungefär som kommunalskatten.

Progressiviteten i inkomstskattesystemet ombesörjs av den statliga in-

komstskatten som 2017 börjar vid inkomst cirka 38000 kr per månad. I sista minuten 1990 gjordes i skattereformen på förslag av LO en ändring av reglerna för kommunalskatten. För att lindra skatten för de lägsta inkomsterna bestämes att grundavdraget vid låga inkomster skulle ökas ett antal procent upp till inkomst litet över 100 000 kr per år, istället skulle sedan grundavdraget minska en viss procent vid inkomst däröver.

Inkomstskattesystemet består enligt detta av en kommunalskatt som med nyss nämnda undantag är lika med den skatt kommunerna bestämmer samt en statlig skatt vid inkomst över en viss nivå som riksdagen avgör. Till det en kapitalinkomstskatt på 30 % oavsett arbetsinkomstens storlek. Man bör observera, att skuldräntor (negativ kapitalinkomst) bör medge avdrag 30 %.

Kvar står sedan att de med de lägsta inkomsterna får orimligt höga skatter på grund av att grundavdraget inte når upp till lägsta rimliga levnadskostnader.

Från omr 36-39zz sid 32 m m (Nedbantat)

Mer om skatter och bidrag.

Politikerna har under årens lopp då och då talat om att skatt ska utgå efter bärkraft och skattekraft och bidrag ska utgå efter behov. Men varken regeringen, riksdagen eller partierna har någonsin under de senaste femtio åren visat upp hushållsbudgetar som visar behov eller visat hur bärkraft hänger ihop med hushållsbudgetar.

Jag har nästan varje år under denna tid redovisat hushållsbudgetar och påpekat att inkomsterna vid låga inkomster inte räcker till hushållsbudgetarna och att skatter och bidrag bör bestämmas med hänsyn till det. Tyvärr har politikerna inte rättat sig efter det, och fortfarande måste många med låga inkomster betala skatter trots att inkomsterna inte räcker till rimliga levnadskostnader.

Skattefördelningen bör ske efter bärkraft. Den bör ske med hänsyn till inkomst och med hänsyn till hushållsutgifter för rimliga behov.

Skattefördelningen har två dimensioner: Vertikal och horisontell fördelning.

Den vertikala fördelningen gäller fördelningen på personer med samma rimliga utgifter men med olika höga inkomster. Den horisontella fördelningen gäller fördelning på personer med olika rimliga utgifter men samma inkomster.

I den allmänna skattedebatten talas nästan bara om den vertikala fördelningen av skatterna - med hänsyn till inkomstens storlek.

Den vanligaste komplikationen i den horisontella fördelningen är förekomsten av barn. Oberoende av inkomstens storlek medför barnkostnader som det finns skäl att ta hänsyn till vid fördelningen av skatter och bidrag.

Eftersom vi har ett progressivt skattesystem som innebär att man procentuellt tar ut mer skatt vid högre inkomster än vid låga är det olämpligt att utforma hänsynen till barnkostnader som ett avdrag på inkomsten, det innebär att skattelättnad för barn blir större vid höga inkomster än vid låga. Därför sker hänsynen till barn genom barnbidrag som är lika stora oberoende av inkomstens storlek. Barnbidragen kan ses som en negativ skatt.

Före skattereformen 1970 sambeskattades makar. Det ville man komma ifrån och i reformen infördes särbeskattning, dvs makarna beskattades var för sig efter sina inkomster. På den tiden var det vanligt att makar fördelade sina insatser så att mannen hade heltidsarbete med penninginkomster medan frun var hemma med barnen och stod vid spisen och tvättbaljan, utan penninginkomster, var hemmafru.

Vid övergång till särbeskattning uppstod problem för hemmafruarna. Mannen behövde kompensation för att han försörjde en hemmafru. Hemmafrun kunde inte spara in på hushållsutgifterna till de kostnader hon förorsakade mannen. Man införde då ett hemmakeavdrag som var en horisontell fördelningsfaktor och lika stor vid alla inkomster. Hade man utformat det som ett avdrag på skatten skulle män med höga inkomster och större marginalsatser få större skattelättnader än de med låga inkomster.

När åren gick blev det färre hemmafruar och hemmakeavdraget smälte i någon takt med det bort med inflationen. Till slut togs hemmakeavdraget bort när hemmakarna (hemmafruarna) var nära utrotade.

I början efter skattereformen 1970 hade man kvar bl a sättet att dra av för räntekostnader, avdrag gjordes med samma maginaleffekt som för inkomsten, dvs ju högre inkomst man hade och ju högre marginalsatt man hade desto mer tjänade man på ränteavdragen,

Direktören med hög lön och hög marginalsatt kunde få större skattelättnader av skuldränteavdragen än den lägst betalda i firman om man hade samma sorts hus att bo i och samma skuldräntor. Det var inte bra. I skatterformen 1982 rättades detta till något, men i reformen 1990 blev det klart att ränteavdragen blev samma vid olika inkomster. Man stannade då för 30% skatt på ränteinkomster och 30% skatteavdrag för skuldräntor. Hänsynen till räntorna hör till den horisontella fördelningen, räntorna har inget med inkomsterna att göra. Nu får direktören och springpojken vid inkomstbeskattningen samma hänsyn.

Bostadsbidragen hör till de horisontella fördelningshänsynen, men är också dimensionerade efter inkomstens storlek. För barnfamiljerna trappas de av med 20% av ökande inkomst.

Det borgerliga blocket vann valet 2006 med löften om skattesänkningar för låg- och medelinkomsttagare och åtgärder som skulle ge jobb åt arbetslösa och minska "utanförskapet". Det blev stora skattesänkningar för dem med höga inkomster och nedskärningar som mest drabbar dem med låga inkomster. Arbetslösheten är stor. De borgerliga har ställt i utsikt att de ska försätta på samma sätt.

En central fråga, som alltid, är skatterna. Vem ska betala dem och vad ska de användas till. De som ska betala är individer, hushåll och företag och skatterna ska gå till saker som är till nytta för de kategorierna. Skatterna tas ut på skattebaser: skatter på arbetsinkomster, inkomster av företag, vinster och kapital, skatt på varor mm.

En högerfilosofi är att de som har höga arbetsinkomster inte arbetar om de inte får lägre skatter och högre bidrag och att de med låga inkomster inte arbetar om de får lägre skatter och högre bidrag.

Den borgerliga alliansen hatar bidrag och har satt ett annat namn på jobbskatteavdragen, nämligen avdrag, som är detsamma som bidrag. Jobbskatteavdragsbidragen är vid höga inkomster mycket stora.

Folkpartiet framför krav om att den s k värnskatten ska tas bort, annars vill ingen utbilda sig, och utbildat folk är nödvändigt i den globala konkurrensen. Kravet är nonsens. De som inte vill utbilda sig på grund av värnskatten har fel inställning till utbildning och om de avstår utbildning är det bara bra. Samhället bör undvika att släppa fram giriga personer till välbetalda platser där de bara tänker på att skaffa sig själva förmåner.

De som nu ihärdigt propagerar för lägre skatter för höginkomster borde istället intressera sig för dem med låga och de lägsta inkomsterna och kräva förbättringar för dem. Skattesänkningarna bör bedömas med hänsyn till levnadskostnaderna.....

Skattereformen 1970 föregicks av många skatteutredningar. I en utredning stod att det inte gick att hitta ett belopp för levnadskostnader som kunde ligga till grund för skatteförordningar. Det var mycket dumt skrivet. Redan då fanns socialbidragsbelopp att utgå från. Nu är dessa belopp tydligare och grundar sig på bantade belopp i konsumentverkets budgetar.

Bostadskostnader är inte med i de beloppen utan bedöms från fall till fall. Emellertid finns statistik om svenska folkets bostadsstandard och statistik om bostadskostnader. En lägsta rimlig levnadskostnad kan beräknas från konsumentverkets budgetar och från statistik om hyror i hyreslägenheter i riket eftersom sådana lägenheter är de enda som är aktuella vid de lägsta inkomsterna. Det är tillräckligt många hyresboende för att det ska duga som grund. Statistiken för andra boendeformer ger skäl för att det är lämpligt. När det gäller bostadsstandard ger statistik och utrymmesnormer från Boverket skäl räkna med 2rok för ensam och 3rok för makar/sambor.....

Ett problem när man ska avväga inkomstskatterna vid de lägsta inkomsterna är att det per person är dyrare levnadskostnader för en en-sam än för makar/sambor. Sambeskattningen togs bort i skattereformen 1970 och man kan inte få en lämplig skattefördelning genom att höja grundavdraget, eftersom det bör vara lika per person. Om man sätter grundavdraget så att ensamma får lämplig skatt får makar för låg skatt och sätter man grundavdraget så att makar får lämplig skatt får ensamma för hög skatt. Det är därför lämpligt att lösa det problemet med bostadsbidrag som kan formas så att man får en bättre fördelning vid låga inkomster. Det är här fråga om horisontell fördelning där rimliga hushållskostnader är olika för ensamma och makar.

Som komplement till inkomstskattesystemet finns nu barnbidrag, flerbarnstillägg och bostadsbidrag för barnfamiljer som avses korrigera skattesystemets skevheter. För barnlösa ungdomar finns också bostadsbidrag och för barnlösa äldre låginkomster har funnits bostadsbidrag, som dock tagits bort. Det är skäl att återinföra bostadsbidrag för barnlösa äldre icke-pensionärer.

Det är möjligt beräkna levnadskostnader för barnfamiljer, men det är mer komplicerat än för kategorierna vuxna ensamma och vuxna ma-kar och man måste då också ta med barntillsynskostnader. Det är rege-ringens och riksdagens uppgift att följa barnkostnaderna och vartefter justera belopp för barnbidrag o d.

Tillsynskostnaderna är relativt stora för småbarn, men kostnaderna för mat och kläder mm är då relativt låga. För mellanbarn är tillsynskostnaderna lägre och för de största barnen inga alls, men ju äldre barnen blir desto högre blir kostnaderna för mat och kläder etc.

Beräkningar av barnkostnader har gjorts i [Sven Wimmell 10+12 maj 2011+ 7 feb 2013: Barnfattigdom och annan fattigdom. http://wimnell.com/omr36-39zm.pdf](http://wimnell.com/omr36-39zm.pdf)

Det är tidsödande att göra sådana beräkningar, de måste göras för olika barnatal, olika åldrar på barnen, olika inkomstnivåer och för ensamma och makar. Genomsnittskostnaden var 2011 inklusive bostadskostnader omkring 38 000 kr per barn och år. Partierna borde redovisa sådant men tycks sakna både förmåga och intresse för det.

2019 är kostnaden per barn cirka 46 000 kr per år inklusive antagna tillsynskostnader för småbarn.

Se senare utredning: Sven Wimmell 22 april 2019: Bostadsbidrag för barnfamiljer och nya för barnlösa. Bostadstillägg för pensionärer. Utredningar om verksamheter som styr världen. Vårbudgeten 2019. <http://wimnell.com/omr36-39zzzzze.pdf>

Reglerna för bostadstilläggen för pensionärer är orimliga och bör ändras på flera punkter. Det gäller bland annat reglerna för hur kapitalförekomst ska påverka.

Fastighetsskatter och förmögenhetsskatter.

Kd-ledaren Göran Hägglund gjorde en stor insats för att förbättra fastighetsbeskattningen. En stor del av befolkningen äger småhus och för dem har fastighetsskatten många år varit en pina. Skatten har byggt på fastighetstaxeringarna, som bygger på uppmätta marknadspriser för fastigheter i omvärlden. Skatterna har byggt på fiktiva inkomster på husen, inkomster som i verkligheten inte funnits. Husägarna har inte haft inkomster av husen som kunnat användas till fastighetsskatten.

Det gamla systemet har fått en bättre efterföljare. För reavinstskatten finns förmånliga regler om uppskov som kostar mycket pengar för staten, regler som kanske är alltför förmånliga.

Fastighetsskatten, förmögenhetsskatten, arvs- och gåvoskatterna bör ej återinföras. Statliga inkomstskatten bör ej tas bort.

Fastighetsskatterna och förmögenhetsskatterna är ett elände därför att fastigheter och förmögenheter för många inte alltid inbringar pengar som räcker till skatterna. Arvs- och gåvoskatter ger upphov till onödigt manipulerande.

Den mest rättvisa skatten är skatten på förvärvsinkomster som handlar om pengar man disponerar och är mer kontrollerbara än de andra skatterna.

Om förmögenheter: det finns olika slags förmögenheter, man kan ha ett hus eller pengar på banken, men en viktig typ av förmögenhet är den förmåga man har genom kunskaper och erfarenheter. Denna förmögenhet beskattas inte, man beskattar avkastningen av kunnandet, dvs inkomster man har av kunnandet, avkastningen av kunnandet. Samma bör gälla för de materiella förmögenheterna, man beskattar avkastningen.

Ränteavdrag och kapitalinkomstskatter bör ligga kvar på 30%

De svenska politiska partierna har aldrig förstått sig på problemen med fördelningen av inkomstskatterna, isynnerhet för de lägsta inkomsterna där de olika hushållskostnaderna, mest på grund av bostadskostnaderna, för ensamma och makar/sambor spelar stor roll.

För pensionärer och barnfamiljer görs en sorts anpassning genom bostadstillägg vid låga inkomster. Samma sorts anpassning borde ske för icke-pensionärer utan barn, för dem borde införas lämpliga bo-stadstillägg. Sådana tillägg har funnits en tid men tagits bort.

Genom jobbskatteavdragen har skattefördelningen ytterligare försämrats.

Man bör observera, att makar/sambor (utan barn) vanligen klarar sig bra om båda har inkomster. Ensamstående är missgynnade i skattesystemet eftersom de ensamma ska betala hela levnadsstandarden. Om man sänker skatterna så att ensamma klarar sig vid låga inkomster kommer makar/sambor att bli överkompenserade. Man kan klara detta problem bara med hjälp av lämpligt utformade bostadsbidrag.

Under de senaste 40 åren har man i riksdagen inte kunnat få syn på någon vettig sammanhängande framställning om skatte- och bidragsfördelningsproblem. Varken de rödgröna eller de borgerliga partierna har gjort någon redovisning om levnadskostnaderna och satt skatter och bidrag i relation till det. Skattelättnaderna: bör bedömas med hänsyn till levnadskostnaderna.....

I det man bör göra ingår intresse och förbättringar för de lägsta inkomsterna och minskning av gapet mellan fövärvsarbete och andra.

Vi har offentliga verksamheter och privata verksamheter för hushållen och för näringsverksamheter.

Socialdemokraternas fiender är inte näringsverksamheterna utan de andra partierna. Därför bör socialdemokraterna inte beskatta näringslivets kapital utan beskatta näringslivets kapitalinkomster. Till kapitalinkomster hör vinster.

Alla verksamheter bör omges av lämpliga restriktioner som hindrar skador och leverans av onyttigheter. Näringslivet ska hålla god arbetsmiljö, goda löner och trygghet i anställning. Vinster bör beskattas, men att beskatta kapitalet lär inte ha mycket gott med sig, bara leda till onödigt krångel. När kapital säljs kan finns skäl att ta ut skatt, men då är ju kapitalet en vara.

Förbättringar för låginkomster har föreslagits genom införande av bostadsbidrag för barnlösa i förvärvsarbete åldrar och genom att slopa den nuvarande TV-avgiften och istället minska jobb-skatteavdragen med 100 kr per månad utom för låga inkomster och pensionärer.

Skattesystemet innehåller inte bara inkomstskatter utan också andra skatter, och välfärdsfördelningen beror också på gemensamma saker som bekostas med skattemedel, t ex skolor, försvar och bidrag av olika slag. Inkomstskattesystemet är en viktig faktor eftersom det reglerar hushållens tillgång till pengar som behövs för hushållens levnadskostnader.

Hur de gemensamma anordningarna påverkar välfärden för de olika hushållen är oklart och något som de politiska partierna inte försöker redovisa, men gärna spekulerar om.

Ensam förvärvsarbetande icke-pensionär utan barn. 2017

De som tjänar 6000-7000 kr i månaden har 2017 underskott i hushållsbudgeten på 80-90 tusen kr per år och betalar 10-12 % av inkomsten i skatt.

De som tjänar 16-17 tusen kr per månad 2017 har efter skatt så att de nått och jämt klarar hushållsbudgeten och betalar 20-21 % av inkomsten i skatt.

De som tjänar 55-60 tusen kr per månad 2017 har efter skatt överskott på 270-300 tusen kr per år och betalar 35-37 % av inkomsten i skatt. Dagens Nyheter har som oberoende liberal den 21 mars 2017 huvudledare där det nämns att två nationalekonomer i tankesmedjan Timbro nämnt 75% marginalskatt på de högsta inkomsterna. "Skatterna är en fråga om såväl rättvisa som ekonomiska realiteter" skriver ledaren. Men ledaren beskriver inte viktiga realiteter om fördelningen av inkomstskatterna på olika inkomstnivåer och marginalskatter för lägre inkomster som också kan vara stora.

De stora underskotten vid de lägsta inkomsterna beror på att inkomstskattesystemet inte är konstruerat efter bärkraft utan efter krav om särbeskattning. Grundavdraget är inte satt med hänsyn till levnadskostnader utan är en byråkratisk konstruktion som inte har med levnadskostnaderna att göra. Systemet är gjort med hänsyn till fördelningar vid högre inkomster. Det negativa utfallet vid de lägsta inkomsterna måste kompenseras med bidrag för att få bättre fördelning efter bärkraft. Bostadsbidrag är därvid lämpligt. **Se utredningar för senare år.**

Nyss har nämnts om kapital:

"Fastighetsskatten, förmögenhetsskatten, arvs- och gåvoskatterna bör ej återinföras. Statliga inkomstskatten bör ej tas bort.

Fastighetsskatterna och förmögenhetsskatterna är ett elände därför att fastigheter och förmögenheter för många inte alltid inbringar pengar som räcker till skatterna. Arvs- och gåvoskatter ger upphov till onödigt manipulerande.

Den mest rättvisa skatten är skatten på förvärvsinkomster som handlar om pengar man disponerar och är mer kontrollerbara än de andra skatterna.

Om förmögenheter: det finns olika slags förmögenheter, man kan ha ett hus eller pengar på banken, men en viktig typ av förmögenhet är den förmåga man har genom kunskaper och erfarenheter. Denna förmögenhet beskattas inte, man beskattar avkastningen av kunnandet, dvs inkomster man har av kunnandet, avkastningen av kunnandet. Samma bör gälla för de materiella förmögenheterna, man beskattar avkastningen.

Ränteavdrag och kapitalinkomstskatter bör ligga kvar på 30 %

De svenska politiska partierna har aldrig förstått sig på problemen med fördelningen av inkomstskatterna, isynnerhet för de lägsta inkomsterna där de olika hushållskostnaderna, mest på grund av bostadskostnaderna, för ensamma och makar/sambor spelar stor roll.

Vad ingår i skattetabellerna?

I beräkningen av skattetabellerna ingår kommunal och statlig inkomstskatt på förvärvsinkomster, allmän pensionsavgift, begravningsavgift och avgift till registrerat trossamfund. Även den nya public service-avgiften är inkluderad i skattetabellerna för 2019. Avdrag och skattereduktioner för grundavdrag, allmän pensionsavgift, jobbskatteavdrag och skattereduktion för sjuk- och aktivitetsersättning ingår också i tabellerna.

Kolumn 1

Avser löner, arvoden och liknande ersättningar till den som vid årets ingång inte fyllt 65 år om inkomsten ger rätt till jobbskatteavdrag. Tabellen ska tillämpas oavsett om allmän pensionsavgift ska betalas eller inte.

Ensamstående förvärvsarbete är missgynnade i förhållande till makar/sambor.

Ensamståendes levnadskostnader per år 2019 är 174000kr

En makes/sambos kostnad är 134500 kr, dvs 39500 kr lägre och därför blir överskottet för en make 39500 kr högre för en ensamstående. Om makarna var för sig har samma inkomst som en ensamstående har makarna tillsammans $2 \times 39500 \text{kr} = 79000 \text{kr}$ mera disponibelt sedan inkomstskatter och levnadskostnarna betalats.

Underskott tillsammans för ett par makar blir på motsvarande sätt 79000 kr lägre än för en ensamstående

2019. Förvärvsarbete icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 5700 kr per mån = 68400 kr per år för ensam och 7000 kr per mån för makar/sambor = 84000kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 174 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 269000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam	Mån. Prelskatt		Efter skatt		Över-	Makar lika	Årsinkomst
lön	/mån	/år	/mån	/år	skott/år	inkomst	per person
						Överskott/år	
6001	626	7512	5375	64500	-109500	-140000	72 000
7001	854	10248	6147	73764	-100236	-121472	84 000
8001	1081	12297	6920	83040	-90960	-102920	96 000
9001	1308	15696	7693	92316	-81684	-84368	108 000
10001	1535	18420	8466	101592	-72408	-65816	120 000
11001	1765	21180	9236	110832	-62168	-47336	132 000
12001	1997	23964	10004	120048	-53952	-28904	144 000
13001	2268	27216	10733	128796	-45204	-11408 *	156 000
14001	2568	30816	11433	137196	-36804	5392	168 000
15001	2859	34308	12149	145704	-28296	22408	180 000
16001	3149	37788	12852	154224	-19776	39448	192 000
17001	3440	41280	13561	162732	-11268	56464	204 000
18001	3730	44760	14271	171252	-2748 *	73504	216 000
19001	4020	48240	14981	179772	5772	90544	228 000
20001	4340	52080	15661	187932	13932	106864	240 000
21001	4630	55560	16371	196452	24252	123904	252 000
22001	4921	59052	17080	204960	30960	140920	264 000
23001	5211	62532	17790	213480	39480	157960	276 000
24001	5501	66012	18500	222000	48000	175000	288 000
25001	5792	69504	19209	230508	56508	192016	300 000
26001	6082	72984	19919	239028	65028	209056	312 000
27001	6373	76476	20628	247536	73536	226072	324 000
29001	6953	83436	22048	264576	90576	260152	348 000
30001	7244	86928	22757	273084	99084	277168	360 000
35001	8848	106176	26153	313836	139836	358672	420 000
40001	10498	125976	29503	354036	180036	439072	480 000
45001	12782	153384	32219	386628	212628	504256	540 000
50001	15432	185184	34569	414828	240828	560656	600 000
55001	18164	217968	36837	442044	268044	615088	660 000
60001	21045	252540	38956	467472	293472	665944	720 000

Sammanräknad förvärvsinkomst efter deciler. Kvinnor och män 20-64 år. Kr/år

Sammanräknad förvärvsinkomst efter deciler. Personer folkbokförda i Sverige både 2016-01-01 och 2016-12-31

Sammanräknad förvärvsinkomst efter deciler. Personer folkbokförda i Sverige både 2017-01-01 och 2017-12-31

<u>Decilgrupp</u>	<u>2016</u>	<u>2017</u>	<u>2019 antagande. cirka samma årliga ökning som 216-217. Månad ca</u>	
1	11 855	12 096	13 000	1083
2	96 357	99 028	104 000	8667
3	177 761	183 315	194 000	16167
4	241 790	249 625	265 000	22083
5	289 357	298 285	316 000	26333
6	327 932	337 863	358 000	29833
7	366 546	377 964	401 000	33417
8	414 336	426 988	452 000	37667
9	486 239	499 991	527 000	43917
(9,5				ca 57000)
10	789 273	809 306	849 000	70750

Statistiken är inte uppdelad efter ensamstående och makar/sambor. Men ensamstående behöver 2019 inkomst 19000 och makar var för sig 14000 per månad för att klara hushållsbudgetarna på plus. Genomsnitt cirka 16000 kr

Det betyder att cirka 30 % av inkomsttagarna inte klarar sig.

Inkomstskattesystemet är inte uppbyggt efter skatteförmåga och inget talar för att svenska folket vill ha det.

Brister i detta system kompenseras i någon mån av bidrag av olika slag, bland annat barnbidrag och bostadsbidrag för ensamma och makar/sambor med barn.

Ungdomar utan barn kan få ungdomsbostadsbidrag. Äldre utan barn har några år fått bostadsbidrag, men de har i ovist nit tagits bort, det bör snarast återinföras. Det kan enkelt ske genom att höja åldersgränsen för bidrag. Ungdomsbidragen avtrappas med 30% av viss stigande inkomst. I ett nytt bidrag för äldre kan det vara 33,33 % eller 20%, som gäller för barnbostadsbidrag.

Se senare utredning: Sven Winnell 22 april 2019:
Bostadsbidrag för barnfamiljer och nya för barnlösa.
Bostadstillägg för pensionärer. Utredningar om verksamheter som styr världen. Vårbudgeten 2019.
<http://winnell.com/omr36-39zzzzze.pdf>

<http://wimnell.com/omr36-39zzs1.pdf> sid 34:

Underskott och överskott i hushållsbudgetarna

För inkomståren 2006, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013 och 2014 har undersökts hur stora underskotten och överskotten blir i hushållsbudgetarna för förvärvsarbete med inkomster mellan 6000 och 60 000 kr per månad, för ensamma och makar med lika stora inkomster.

Underskott och överskott avser det som återstår av inkomsten sedan inkomstskatt betalats och det betalats för de minsta rimliga levnadskostnaderna enligt konsumentverkets belopp. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Skillnader mellan 2006 och 2014 redovisas i tabellen till höger.

Den borgerliga alliansen har menat att jobbskatteavdragen mest tillfallit låg- och medelinkomsttagare, men tabellen visar att
* underskotten har ökat för inkomster 13000 och lägre,
* att överskotten har minskat för inkomster 14000-25000 och
* att överskotten har ökat för inkomster 26000 och högre och med cirka 23000-32000 kr per år för inkomster 35000 och högre.

Den nya regeringen vill minska jobbskatteavdragen för inkomster 50000 kr och högre och sänka inkomsgränsen för statlig skatt till 35000 kr. Det tycks finnas överskott att ta av.

Försämringarna för inkomster 25000 och lägre borde åtgärdas.

2006-2014 Förvärvsarbete icke-pensionärer utan barn.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan inkomstskatt betalats och det betalats för de minsta rimliga levnadskostnaderna enligt konsumentverkets belopp. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam	2006	2014	Skillnad	
Mån. Över-				
lön skott/år				
6001	-64356	-80536	-16180	Underskottet har ökat
7001	-55524	-71200	-15676	Underskottet har ökat
8001	-46692	-61864	-15172	Underskottet har ökat
9001	-37920	-52528	-14608	Underskottet har ökat
10001	-29880	-43192	-13312	Underskottet har ökat
11001	-22176	-34072	-11896	Underskottet har ökat
12001	-14532	-25612	-11080	Underskottet har ökat
13001	-6888	-17524	-10636	Underskottet har ökat
14001	756	-8716	-9472	Överskottet har minskat
15001	8400	-268	-8668	Överskottet har minskat
16001	16044	8180	-7864	Överskottet har minskat
17001	23688	16280	-7408	Överskottet har minskat
18001	31332	25076	-6256	Överskottet har minskat
19001	38976	33524	-5452	Överskottet har minskat
20001	46200	41624	-4576	Överskottet har minskat
21001	53844	50072	-3772	Överskottet har minskat
22001	61488	58520	-2968	Överskottet har minskat
23001	69132	66968	-2164	Överskottet har minskat
24001	76776	75416	-1360	Överskottet har minskat
25001	84420	83864	-556	Överskottet har minskat
26001	92124	92324	200	Överskottet har ökat
27001	98424	100772	2348	Överskottet har ökat
29001	109704	117668	7964	Överskottet har ökat
30001	115344	126008	10664	Överskottet har ökat
35001	143544	166208	22664	Överskottet har ökat
40001	171240	196712	25472	Överskottet har ökat
45001	196440	224912	28472	Överskottet har ökat
50001	221640	253112	31472	Överskottet har ökat
55001	246840	278972	32132	Överskottet har ökat
60001	272040	304172	32132	Överskottet har ökat

2006. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 4200 kr per mån = 50400 kr per år för ensam och 5100 kr per mån för makar/sambor= 61 200kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 120 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 180 000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam	Mån. Prelskatt	Efter skatt	Över-	Makar lika	Årsinkomst
lön	/mån	/år	/mån /år skott/år	inkomst	per person
				Överskott/år	
6001	1364	16368	4637 55644 -64356	-68712 (55644x	2-180000)
7001	1628	19536	5373 64476 -55524	-51048	84 000
8001	1892	22704	6109 73308 -46692	-33384	96 000
9001	2161	25932	6840 82080 -37920	-15840	108 000
10001	2491	29892	7510 90120 -29880	240	kris- 120 000
11001	2849	34188	8152 97824 -22176	15648	gräns 132 000
12001	3212	38544	8789 104468 -14532	20936	144 000
13001	3575	42900	9426 113112 - 6888	46224	156 000
14001	3938	47256	10063 120756 756 kris-	61512	168 000
15001	4301	51612	10700 128400 8400 gräns	76800	180 000
16001	4664	55968	11337 136044 16044	92088	192 000
17001	5027	60324	11974 143688 23688	107376	204 000
18001	5390	64680	12611 151332 31332	122554	216 000
19001	5753	69036	13248 158976 38976	137952	228 000
20001	6151	73812	13850 166200 46200	152400	240 000
21001	6514	78168	14487 173844 53844	167688	252 000
22001	6877	82524	15124 181488 61488	182976	264 000
23001	7240	86880	15761 189132 69132	198264	276 000
24001	7603	91236	16398 196776 76776	213552	288 000
25001	7966	95592	17035 204420 84420	228840	300 000
26001	8324	99888	17677 212124 92124	244248	312 000
27001	8799	105588	18202 218424 98424	256848	324 000
29001	9859	118308	19142 229704 109704	279408	348 000
30001	10389	124668	19612 253344 115344	290688	360 000
35001	13039	156468	21962 263544 143544	347088	420 000
40001	15731	188772	24270 291240 171240	402480	480 000
45001	18631	223572	26370 316440 196440	452880	540 000
50001	21531	258372	28470 341640 221640	503280	600 000
55001	24431	293172	30570 366840 246840	553680	660 000
60001	27331	327972	32670 392040 272040	604080	720 000

2008. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 4300 kr per mån = 51 600 kr per år för ensam och 5200 kr per mån för makar/sambor= 62 400kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 124 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 186 000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam	Mån. Prelskatt	Efter skatt	Över-	Makar lika	Årsinkomst
lön	/mån	/år	/mån /år skott/år	inkomst	per person
				Överskott	
6001	836	10032	5165 61980 -62020	-62040 (61980x2-186000)	
7001	1074	12888	5927 71124 -52876	- 43752	Ensans
8001	1338	16056	6663 79956 -44044	-26088	förbättring
9001	1602	19224	7399 88788 -35212	-8424	på skatten
10001	1910	22920	8091 97092 -26908	8184 kris-	2006 - 2008
11001	2230	26760	8771 105252 -18748	24504 gräns	3428
12001	2551	30612	9450 113400 -10600	40800	3932
13001	2872	34464	10129 121548 - 2452	57096	4436
14001	3193	38316	10808 129696 5696 kris-	73392	4940
15001	3513	42156	11488 137836 13856 gräns	83672	5456
16001	3834	46008	12167 146004 22004	106008	5960
17001	4155	49860	12846 154152 30152	122304	6464
18001	4475	53700	13526 162312 38312	138624	6980
19001	4796	57552	14205 170460 46460	154920	7484
20001	5149	61788	14852 178224 54224	170448	8024
21001	5470	65640	15531 186372 62372	186744	8528
22001	5790	69480	16211 194532 70532	203064	9044
23001	6111	73332	16890 202680 78680	219360	9548
24001	6435	77220	17569 210892 86828	235784	10052
25001	6766	81192	18235 218882 94820	251764	10400
26001	7097	85164	18904 226848 102848	267696	10724
27001	7428	89136	19573 234876 110876	283752	12452
29001	8247	98964	20754 249048 125048	312096	15344
30001	8777	105324	21224 254688 130688	323376	15344
35001	11427	156468	23574 282888 158888	379776	15344
40001	14077	168924	25924 311088 187088	436176	15848
45001	16874	202488	28127 337524 213524	489048	17084
50001	19774	237288	30227 362724 238724	539448	17084
55001	22674	272088	32327 387924 263924	589848	17084
60001	25574	306888	34427 413124 289124	640248	17084

2009. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 4450 kr per mån = 53 400 kr per år för ensam och 5420 kr per mån för makar/sambor= 65 040kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 130 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 195 000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam					Makar lika inkomst	
Mån. Prelskatt	Efter skatt	Över-			Överskott	
lön /mån /år	/mån /år	skott/år			/år	
6001	729 8748	5272 63264	-66736		-68472 (63264x2-195000)	
7001	977 11724	6024 72288	-57712		- 50424	Ensams
8001	1225 14700	6776 81312	-48688		-32376	förbättring
9001	1474 17688	7527 90324	-39676		-14352	på översk.
10001	1745 20940	8256 99072	-30928		3144 kris-	2006 - 2009
11001	2055 24660	8946 107352	-22648		19704 gräns	- 472
12001	2365 28380	9636 115632	-14368		36264	+164
13001	2676 32112	10325 123900	- 6100		52800	788
14001	2986 35832	11015 132180	2180 kris-		69360	1424
15001	3297 39564	11704 140448	10448 gräns		85896	2048
16001	3607 43284	12394 148728	18728		102456	2684
17001	3918 47016	13083 156996	26996		118992	3308
18001	4228 50736	13773 165276	35276		135552	3944
19001	4539 54468	14462 173544	43544		152088	4568
20001	4881 58572	15120 181440	51440		167880	5240
21001	5191 62292	15810 189720	59720		184440	5876
22001	5502 66024	16499 197988	67988		200976	6500
23001	5812 69744	17189 206268	76268		217536	7136
24001	6123 73476	17878 214536	84536		234072	7760
25001	6437 77244	18564 222768	92768		250536	8348
26001	6768 81216	19233 230796	100796		266592	8672
27001	7100 85200	19901 238812	108812		282624	10388
29001	7761 93132	21240 254880	124880		314760	15176
30001	8091 97092	21910 262920	132920		330840	17576
35001	10444 125328	24557 294684	164684		394368	21140
40001	13094 157128	26907 322884	192884		450768	21644
45001	15759 189108	29242 350904	220904		586808	24464
50001	18659 223908	31342 376104	246104		557208	24464
55001	21559 258708	33442 401304	271304		557208	24464
60001	24459 293508	35542 426504	296504		658008	24464

2010. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 4700 kr per mån = 56 400 kr per år för ensam och 5700 kr per mån för makar/sambor= 68 400 kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 134 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 201 000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam					Makar lika inkomst	
Mån Prelskatt	Efter skatt	Över-			Överskott	
lön /mån /år	/mån /år	skott/år			/år	
6001	687 8244	5314 63768	-70232		-73464 (63768x2-201000)	
7001	918 11016	6083 72996	-61004		- 55008	Ensams
8001	1149 13788	6852 82224	-51776		-36552	förbättring
9001	1380 16560	7621 91452	-42548		-18096	på översk.
10001	1644 19728	8357 100284	-33716		-432 kris-	2006 - 2010
11001	1943 23316	9058 108696	-25304		16392 gräns	-3128
12001	2244 26928	9757 117084	-16916		33168	-2384
13001	2545 30540	10456 125472	- 8528		49944	-1640
14001	2846 34152	11155 133860	- 140 kris-		66720	-896
15001	3147 37764	11854 142248	8248 gräns		83496	-152
16001	3448 41376	12553 150636	16636		100272	592
17001	3749 44988	13252 159024	25024		117048	1336
18001	4050 48600	13951 167412	33412		133824	2080
19001	4351 52212	14650 175800	41800		150600	2824
20001	4682 56184	15319 183828	49828		166656	3628
21001	4983 59796	16018 192216	58216		183434	4372
22001	5284 63408	16717 200604	66604		200208	5116
23001	5585 67020	17416 208992	74992		216984	5860
24001	5886 70732	18115 217380	83380		233760	6604
25001	6201 74412	18800 225600	91600		250200	7180
26001	6532 78384	19469 233628	99628		266256	7504
27001	6863 82356	20138 241656	107656		282312	9232
29001	7524 90288	21477 257724	123724		314448	14020
30001	7854 94248	22147 265764	131764		330528	16424
35001	10134 121608	24867 298404	164404		395808	20860
40001	12784 153408	27217 326604	192604		452208	21364
45001	15434 185208	29567 354804	220804		508608	24364
50001	18323 219876	31678 380136	246136		559272	24496
55001	21223 254676	33778 405336	271336		609672	24496
60001	24123 289476	35878 430536	296536		660072	24496

2011. Förvärvsarbetsande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 4700 kr per mån = 56 400 kr per år för ensam och 5700 kr per mån för makar/sambor= 68 400 kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 134 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 201 000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam						Makar lika inkomst	
Mån.	Prelskatt		Efter skatt	Över-		Överskott	
lön	/mån	/år	/mån /år	skott/år		/år	
6001	680	8160	5321	63852	-70148	- 73296	
7001	911	10932	6090	73080	-60920	- 54840	
8001	1142	13704	6859	82308	-51692	- 36384	
9001	1373	16476	7628	91536	-42464	- 17928	
10001	1630	19560	8371	100452	-33548	- 96 kris-	
11001	1930	23160	9071	108852	-25148	16704 gräns	
12001	2231	26772	9770	117240	-16760	33480	
13001	2532	30384	10469	125628	- 8372	50256	
14001	2833	33996	11168	134016	16 kris-	67032	
15001	3134	37608	11867	142404	8404 gräns	83808	
16001	3435	41220	12566	150792	16792	100584	
17001	3736	44832	13265	159180	25180	117360	
18001	4037	48444	13964	167568	33568	134136	
19001	4338	52056	14663	175956	41956	150912	
20001	4669	56028	15332	183984	49984	166968	
21001	4970	59640	16031	192372	58372	183794	
22001	5271	63252	16730	200760	66760	200520	
23001	5572	66864	17429	209148	75148	217296	
24001	5873	70476	18128	217536	83536	234072	
25001	6181	74172	18820	225840	91840	250680	
26001	6510	78120	19491	233892	99892	266784	
27001	6843	82116	20167	242004	108004	283008	
29001	7504	90048	21497	257964	123964	314928	
30001	7834	94008	22167	266004	132004	331008	
35001	9931	119172	25070	300840	166840	400680	
40001	12581	150972	27420	329040	195040	457080	
45001	15231	182772	29770	357240	223240	513480	
50001	18054	216648	31947	383364	249364	565728	
55001	20954	251448	34047	408564	274564	616128	
60001	23854	286248	36147	433764	299764	666528	

2012. Förvärvsarbetsande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 4900 kr per mån = 58 800 kr per år för ensam och 6000 kr per mån för makar/sambor= 72 000 kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 142 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 216 000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam						Makar lika inkomst	
Mån.	Prelskatt		Efter skatt	Över-		Överskott	
lön	/mån	/år	/mån /år	skott/år		/år	
6001	660	7920	5341	64092	-77908	- 87816	
7001	891	10692	6110	73320	-73178	- 69360	
8001	1122	13464	6879	82548	-59452	- 50904	
9001	1353	16236	7648	91776	-50224	- 32448	
10001	1591	19092	8410	100920	-41080	- 14160 kris-	
11001	1891	22692	9110	109320	-32680	2640 gräns	
12001	2192	26304	9809	117708	-24492	19416	
13001	2493	29916	10508	126096	-15904	36192	
14001	2794	33528	11207	134484	-7516 kris-	52968	
15001	3095	37140	11906	142872	872 gräns	69744	
16001	3396	40752	12605	151260	9260	86520	
17001	3697	44364	13304	159648	17648	113296	
18001	3998	47976	14003	168036	26036	120072	
19001	4299	51588	14702	176424	34424	136848	
20001	4630	55560	15371	184452	42452	152904	
21001	4931	59172	16070	192840	50840	169680	
22001	5232	62784	16769	201228	59228	186456	
23001	5533	66396	17468	209616	67616	217296	
24001	5834	70008	18167	218004	76004	203232	
25001	6135	73620	18866	226392	84392	236784	
26001	6451	77412	19550	234600	92600	253200	
27001	6782	81384	20219	242628	100628	269256	
29001	7445	89340	21556	258672	116672	301344	
30001	7775	93300	22226	266712	124712	317424	
35001	9565	114780	25436	305232	163232	394464	
40001	12215	146580	27786	333432	191432	450864	
45001	14865	178380	30136	361632	219632	507264	
50001	17578	210396	32423	389076	247076	562152	
55001	20478	245736	34523	414276	272276	612552	
60001	23378	280536	36623	439476	297476	662952	

2013 Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 5100 kr per mån = 61 200 kr per år för ensam och 6100 kr per mån för makar/sambor= 73 200 kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 145 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 220 000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam						Makar lika inkomst	
Mån.	Prelskatt		Efter skatt	Över-	Överskott		
lön	/mån	/år	/mån /år	skott/år	/år		
6001	575	6900	5426 65112	-79888	- 89776		
7001	779	9348	6222 74664	-70336	- 70672		
8001	982	11784	7019 84228	-60772	- 51544		
9001	1185	14220	7816 93792	-51208	- 32416		
10001	1388	16656	8613 103356	-41080	- 13288 kris-		
11001	1651	19812	9350 112200	-32800	4400 gräns		
12001	1916	22992	10085 121020	-23980	22040		
13001	2180	26160	10821 129852	-15148	39704		
14001	2445	29340	11556 138672	-6328 kris-	57344		
15001	2683	32196	12318 147816	2816 gräns	75632		
16001	2948	35376	13053 156636	11636	93272		
17001	3240	38880	13761 165132	20132	110264		
18001	3504	42048	14497 173964	28964	127928		
19001	3769	45228	15232 182784	37784	145568		
20001	4060	48720	15941 191292	46292	162584		
21001	4325	51900	16676 200112	55112	180224		
22001	4590	55080	17411 208932	63932	197864		
23001	4855	58260	18146 217752	72752	215504		
24001	5120	61440	18881 226572	81572	233144		
25001	5384	64608	19617 235404	90404	250808		
26001	5655	67860	20346 244152	99152	268304		
27001	5946	71352	21055 252660	107660	285320		
29001	6529	78348	22472 269664	124664	319328		
30001	6819	81828	23182 278184	133184	336368		
35001	8269	99228	26732 320784	175784	421568		
40001	10654	127848	29347 352164	207164	484328		
45001	13104	157248	31897 382764	237764	545528		
50001	15554	186648	34447 413364	268364	606728		
55001	18244	218928	36754 441084	296084	662168		
60001	20944	251328	39057 468684	323684	717368		

2014 Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 5100 kr per mån = 61 200 kr per år för ensam och 6200 kr per mån för makar/sambor= 74 400 kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 145 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 222 000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam						Makar lika inkomst	
Mån.	Prelskatt		Efter skatt	Över-	Överskott		
lön	/mån	/år	/mån /år	skott/år	/år		
6001	629	7548	5372 64464	-80536	- 93072		
7001	851	10212	6150 73800	-71200	- 70672		
8001	1073	12876	6928 83136	-61864	- 55728		
9001	1295	15540	7706 92472	-52528	- 37056		
10001	1517	18204	8484 101808	-43192	- 18384 kris-		
11001	1757	21084	9244 110928	-34072	-144 gräns		
12001	2052	24624	9949 119388	-25612	16776		
13001	2378	28536	10623 127476	-17524	32952		
14001	2644	31728	11357 136284	-8716 kris-	50568		
15001	2940	35280	12061 144732	-268 gräns	67464		
16001	3236	38832	12765 153180	8180	84360		
17001	3561	42732	13440 161280	16280	100560		
18001	3828	45936	14173 170076	25076	118152		
19001	4124	49488	14877 178524	33524	135048		
20001	4449	53388	15552 186624	41624	151248		
21001	4745	56940	16256 195072	50072	168144		
22001	5041	60492	16960 203520	58520	185040		
23001	5337	64044	17664 211968	66968	201936		
24001	5633	67596	18368 220416	75416	218832		
25001	5929	71148	19072 228864	83864	222000		
26001	6224	74688	19777 237324	92324	218808		
27001	6520	78240	20481 245772	100772	269544		
29001	7112	85344	21889 262668	117668	303336		
30001	7417	89004	22584 271008	126008	320016		
35001	9067	108804	25934 311208	166208	400416		
40001	11525	138300	28476 341712	196712	461424		
45001	14175	171700	30826 369912	224912	517824		
50001	16825	201900	33176 398112	253112	574224		
55001	19670	236040	35331 423972	278972	625944		
60001	22570	270840	37431 449172	304172	676344		

2016 Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 5300 kr per mån = 63 200 kr per år för ensam och 6450 kr per mån för makar/sambor= 77 400 kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 149 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 232 000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam						Makar lika inkomst	
Mån.	Prelskatt		Efter skatt	Över-		Överskott	
lön	/mån	/år	/mån /år	skott/år		/år	
6001	630	7560	5371	64452	-84548	- 103096	
7001	852	10224	6148	73788	-75212	- 84424	
8001	1074	12888	6927	83124	-65876	- 65752	
9001	1296	15552	7705	92460	-56540	- 47080	
10001	1518	18216	8483	101796	-47204	- 28408	kris-
11001	1760	21120	9241	110892	-38108	-10216	gräns
12001	2056	24672	9945	119340	-29660	6680	
13001	2352	28224	10649	127788	-21212	23576	
14001	2647	31764	11354	136248	-12752	40496	kris-
15001	2943	35316	12058	144696	-4304	57392	gräns
16001	3239	38868	12762	153144	4144	74288	
17001	3535	42420	13466	161592	12592	91184	
18001	3831	45972	14170	170040	21040	108080	
19001	4127	49524	14874	178488	29488	124976	
20001	4452	53424	15549	186588	47588	141176	
21001	4748	56976	16253	195036	46036	158072	
22001	5044	60528	16957	203484	54484	174968	
23001	5340	64080	17661	211932	62932	191864	
24001	5636	67632	18365	220380	71380	208760	
25001	5932	71184	19069	228828	79828	225656	
26001	6228	74736	19773	237276	88276	242552	
27001	6524	78288	20477	245724	96724	259448	
29001	7115	85380	21886	262632	113632	293264	
30001	7423	89076	22578	270936	121936	309872	
35001	9073	108876	25928	311136	166208	390272	
40001	11376	136512	28825	343500	194500	455000	
45001	14026	168312	30975	371700	222700	511400	
50001	16682	200184	33319	399828	250828	567656	
55001	19581	234972	35420	425040	276040	618080	
60001	22631	271572	37370	448440	299440	664880	

2017 Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 5200 kr per mån = 62 400 kr per år för ensam och 6400 kr per mån för makar/sambor= 76 800 kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 155 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 239 000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam						Makar lika inkomst	
Mån.	Prelskatt		Efter skatt	Över-		Överskott	
lön	/mån	/år	/mån /år	skott/år		/år	
6001	622	7464	5379	64548	-90452	- 109904	
7001	844	10128	6157	73884	-81116	- 91232	
8001	1066	12792	6435	83220	-71780	- 72560	
9001	1288	15456	7713	92556	-62444	- 53888	
10001	1510	18120	8491	101892	-53108	- 35216	
11001	1743	20916	9258	111096	-43904	-16808	kris-
12001	2038	24456	9963	119556	-35444	112	gräns
13001	2334	27888	10667	128004	-26996	17008	
14001	2630	31560	11371	136452	-18548	33904	
15001	2926	35112	12075	144900	-10100	50800	kris-
16001	3222	38664	12779	153348	-1652	67696	gräns
17001	3518	42216	13483	161796	6796	84592	
18001	3814	45768	14187	170244	15244	101488	
19001	4110	49320	14891	178692	23692	118384	
20001	4435	53220	15566	186792	31792	134584	
21001	4731	56772	16270	195240	40240	151480	
22001	5027	60324	16974	203688	48688	168376	
23001	5323	63876	17678	213136	57136	187272	
24001	5619	67428	18382	220584	65584	202168	
25001	5915	70980	19086	229032	74032	219064	
26001	6211	74532	19790	237480	82480	235960	
27001	6507	78084	20477	245928	90928	252856	
29001	7096	85152	21905	262860	107860	286720	
30001	7394	88728	22607	271284	116284	303568	
35001	9044	108528	25957	311484	156484	383968	
40001	11199	134388	28802	345624	190624	452248	
45001	13849	166188	31152	373824	218824	518648	
50001	16499	197988	33502	402024	247024	565048	
55001	19333	231996	35668	428016	273016	617032	
60001	22383	268596	37618	451416	296416	663832	

2017 Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 5200 kr per mån = 62 400 kr per år för ensam och 6400 kr per mån för makar/sambor= 76 800 kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 155 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 239 000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.

Ensam	Mån.	Över-	Överskott	skillnad	
lön	skott/år	/år	per person	ensam-	en make
6001	-90452	-	109904	-54952	35500
7001	-81116	-	91232	-45616	35500
8001	-71780	-	72560	-36280	35500
9001	-62444	-	53888	-26944	35500
10001	-53108	-	35216	-17608	35500
11001	-43904	-	16808	-8404	35500
12001	-35444	112	gräns	56	35500
13001	-26996		17008	8504	35500
14001	-18548		33904	16952	35500
15001	-10100	kris-	50800	25400	35500
16001	-1652	gräns	67696	33848	35500
17001	6796		84592	42296	35500
18001	15244		101488	50744	35500
19001	23692		118384	59192	35500
20001	31792		134584	67292	35500
21001	40240		151480	78740	35500
22001	48688		168376	84188	35500
23001	58136		187272	93636	35500
24001	65584		202168	101084	35500
25001	74032		219064	109532	35500
26001	82480		235960	117980	35500
27001	90928		252856	126428	35500
29001	107860		286720	143360	35500
30001	116284		303568	151784	35500
35001	156484		383968	191984	35500
40001	190624		452248	226124	35500
45001	218824		508648	254324	35500
50001	247024		565048	282524	35500
55001	273016		617032	308516	35500
60001	296416		663832	331916	35500

2019. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 5700 kr per mån = 68400 kr per år för ensam och 7000 kr per mån för makar/sambor= 84000kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 174 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 269000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam					Makar lika	Årsinkomst
Mån.	Prelskatt		Efter skatt	Över-	inkomst	per person
lön	/mån	/år	/mån /år	skott/år	Overskott/år	
6001	626	7512	5375	64500	-109500	72 000
7001	854	10248	6147	73764	-100236	84 000
8001	1081	12297	6920	83040	-90960	96 000
9001	1308	15696	7693	92316	-81684	108 000
10001	1535	18420	8466	101592	-72408	120 000
11001	1765	21180	9236	110832	-62168	132 000
12001	1997	23964	10004	120048	-53952	144 000
13001	2268	27216	10733	128796	-45204	156 000
14001	2568	30816	11433	137196	-36804	168 000
15001	2859	34308	12149	145704	-28296	180 000
16001	3149	37788	12852	154224	-19776	192 000
17001	3440	41280	13561	162732	-11268	204 000
18001	3730	44760	14271	171252	-2748 *	216 000
19001	4020	48240	14981	179772	5772	228 000
20001	4340	52080	15661	187932	13932	240 000
21001	4630	55560	16371	196452	24252	252 000
22001	4921	59052	17080	204960	30960	264 000
23001	5211	62532	17790	213480	39480	276 000
24001	5501	66012	18500	222000	48000	288 000
25001	5792	69504	19209	230508	56508	300 000
26001	6082	72984	19919	239028	65028	312 000
27001	6373	76476	20628	247536	73536	324 000
29001	6953	83436	22048	264576	90576	348 000
30001	7244	86928	22757	273084	99084	360 000
35001	8848	106176	26153	313836	139836	420 000
40001	10498	125976	29503	354036	180036	480 000
45001	12782	153384	32219	386628	212628	540 000
50001	15432	185184	34569	414828	240828	600 000
55001	18164	217968	36837	442044	268044	660 000
60001	21045	252540	38956	467472	293472	720 000

2017 Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 5200 kr per mån = 62 400 kr per år för ensam och 6400 kr per mån för makar/sambor= 76 800 kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 155 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 239 000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam	Mån.	Prelskatt	Efter skatt	Över-	Inkomstskatt	
lön	/mån	/år	/mån	skott/år	i % av inkomst	
6001	622	7464	5379	64548	-90452	10,4
7001	844	10128	6157	73884	-81116	12,1
8001	1066	12792	6435	83220	-71780	13,3
9001	1288	15456	7713	92556	-62444	14,3
10001	1510	18120	8491	101892	-53108	15,1
11001	1743	20916	9258	111096	-43904	15,8
12001	2038	24456	9963	119556	-35444	17,0
13001	2334	27888	10667	128004	-26996	18,0
14001	2630	31560	11371	136452	-18548	18,8
15001	2926	35112	12075	144900	-10100	19,5
16001	3222	38664	12779	153348	-1652	20,1
17001	3518	42216	13483	161796	6796	20,7
18001	3814	45768	14187	170244	15244	21,2
19001	4110	49320	14891	178692	23692	21,6
20001	4435	53220	15566	186792	31792	22,2
21001	4731	56772	16270	195240	40240	22,5
22001	5027	60324	16974	203688	48688	22,8
23001	5323	63876	17678	213136	57136	23,1
24001	5619	67428	18382	220584	65584	23,4
25001	5915	70980	19086	229032	74032	23,7
26001	6211	74532	19790	237480	82480	23,9
27001	6507	78084	20477	245928	90928	24,1
29001	7096	85152	21905	262860	107860	24,5
30001	7394	88728	22607	271284	116284	24,6
35001	9044	108528	25957	311484	156484	25,8
40001	11199	134388	28802	345624	190624	28,0
45001	13849	166188	31152	373824	218824	30,8
50001	16499	197988	33502	402024	247024	33,0
55001	19333	231996	35668	428016	273016	35,2
60001	22383	268596	37618	451416	296416	37,3

1 1 008 kr/mån
Decilgrupp

2 8 252 kr/mån

3 15 276 kr/mån

4 20 802 kr/mån

* Medianinkomst
23 467 kr/månad

2017 enl SCB
(20-64 år)

* Medelinkomst
27 450 kr/månad
2017 enl SCB

9 41 666 kr/mån

10 67 442 kr/mån

2019. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 5700 kr per mån = 68400 kr per år för ensam och 7000 kr per mån för makar/sambor= 84000kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 174 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 269000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam	Mån.	Prelskatt	Efter skatt	Över-	Inkomstskatt	Årsinkomst
lön	/mån	/år	/mån	skott/år	i % av inkomst	per person
6001	626	7512	5375	64500	-109500	10,4
7001	854	10248	6147	73764	-100236	12,2
8001	1081	12297	6920	83040	-90960	13,5
9001	1308	15696	7693	92316	-81684	14,5
10001	1535	18420	8466	101592	-72408	15,3
11001	1765	21180	9236	110832	-62168	16,0
12001	1997	23964	10004	120048	-53952	16,6
13001	2268	27216	10733	128796	-45204	17,4
14001	2568	30816	11433	137196	-36804	18,3
15001	2859	34308	12149	145704	-28296	19,0
16001	3149	37788	12852	154224	-19776	19,7
17001	3440	41280	13561	162732	-11268	20,2
18001	3730	44760	14271	171252	-2748	20,7
19001	4020	48240	14981	179772	5772	21,2
20001	4340	52080	15661	187932	13932	21,7
21001	4630	55560	16371	196452	24252	22,0
22001	4921	59052	17080	204960	30960	22,3
23001	5211	62532	17790	213480	39480	22,7
24001	5501	66012	18500	222000	48000	22,9
25001	5792	69504	19209	230508	56508	23,2
26001	6082	72984	19919	239028	65028	23,4
27001	6373	76476	20628	247536	73536	23,6
29001	6953	83436	22048	264576	90576	24,0
30001	7244	86928	22757	273084	99084	24,1
35001	8848	106176	26153	313836	139836	25,3
40001	10498	125976	29503	354036	180036	26,2
45001	12782	153384	32219	386628	212628	28,4
50001	15432	185184	34569	414828	240828	30,7
55001	18164	217968	36837	442044	268044	33,0
60001	21045	252540	38956	467472	293472	35,1

Från <http://wimnell.com/omr36-39zzzzzj.pdf>

Om värnskatten

Agenda började för hösten den 25 augusti 2019 och hade bl a en intervju med den nya liberalledaren Nyamkon Sabuni.

Expressen skrev om intervjun:

Sabuni: – Det viktigaste från vår sida är att vi gör det som är bäst för Sverige: att vi säkrar goda förutsättningar för företagande, för arbetsmarknaden så att vi får fler i arbete, och att vi säkrar kompetensen.

Hon menar att den budgetram som finansministern presenterat ger utrymme både för sänkta marginalskatter och satsningar på rättsväsendet, som är en hjärtefråga för L.

Partiet har stridit hårt för att slopa värnskatten, något som beräknas kosta 6 miljarder kronor.

– Så statistiskt är det inte, säger Nyamko Sabuni.

– Genom att ta bort värnskatten kan vi få fler att vilja avancera men också att vilja jobba lite mer.

Agenda: Varför inte satsa de där miljarderna på kommunerna?

– Vi har också pengar som vi kommer att satsa på kommunerna.

Den s k värnskatten avskaffas sista december 2019. Den ger cirka 6 miljarder kr till statskassan.

Jag föreslår att en ny värnskatt införs fr o m 1 januari 1920 med samma regler som för den gamla värnskatten som avskaffas, men att skatten tillförs försvarsdepartementet.

Värnskatten 2019

Enligt finansdepartementet promemoria Fi2019/02421/S1 Avskaffad övre skiktgräns för statlig inkomstskatt (s.k. värnskatt) juni 2019:

Nuvarande lydelse:

"För fysiska personer är den

statliga inkomstskatten på beskattningsbara förvärvsinkomster

– 20 procent av den del av den beskattningsbara förvärvsinkomsten

som överstiger en nedre skiktgräns, och

– 5 procent av den del av den beskattningsbara förvärvsinkomsten som överstiger en övre skiktgräns.

Skiktgränserna bestäms med utgångspunkt i en nedre skiktgräns på 490 700 kronor för beskattningsåret 2019 och en övre skiktgräns på 689 300 kronor för beskattningsåret 2019."

Den övre gränsem motsvarar 57441 kr per månad

Skatter finns redovisade i

Sven Wimmell 20 februari 2019:

Samällsplaneringens problem. Något av det viktigaste och artiklar 23 januari - 15 februari om inre svenska förhållanden.

<http://wimnell.com/omr36-39zzzzza.pdf>

Där finns följande tabell

2019. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 5700 kr per mån = 68400 kr per år för ensam och 7000 kr per mån för makar/sambor= 84000kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 174 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 269000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam	Mån. Prelskatt		Efter skatt		Över-	Inkomstskatt	Årsinkomst
lön	/mån	/år	/mån	/år	skott/år	i% av inkomst	per person
6001	626	7512	5375	64500	-109500	10,4	72 000
7001	854	10248	6147	73764	-100236	12,2	84 000
8001	1081	12297	6920	83040	-90960	13,5	96 000
9001	1308	15696	7693	92316	-81684	14,5	108 000
10001	1535	18420	8466	101592	-72408	15,3	120 000
11001	1765	21180	9236	110832	-62168	16,0	132 000
12001	1997	23964	10004	120048	-53952	16,6	144 000
13001	2268	27216	10733	128796	-45204	17,4	156 000
14001	2568	30816	11433	137196	-36804	18,3	168 000
15001	2859	34308	12149	145704	-28296	19,0	180 000
16001	3149	37788	12852	154224	-19776	19,7	192 000
17001	3440	41280	13561	162732	-11268	20,2	204 000
18001	3730	44760	14271	171252	-2748	20,7	216 000
19001	4020	48240	14981	179772	5772	21,2	228 000
20001	4340	52080	15661	187932	13932	21,7	240 000
21001	4630	55560	16371	196452	24252	22,0	252 000
22001	4921	59052	17080	204960	30960	22,3	264 000
23001	5211	62532	17790	213480	39480	22,7	276 000
24001	5501	66012	18500	222000	48000	22,9	288 000
25001	5792	69504	19209	230508	56508	23,2	300 000
26001	6082	72984	19919	239028	65028	23,4	312 000
27001	6373	76476	20628	247536	73536	23,6	324 000
29001	6953	83436	22048	264576	90576	24,0	348 000
30001	7244	86928	22757	273084	99084	24,1	360 000
35001	8848	106176	26153	313836	139836	25,3	420 000
40001	10498	125976	29503	354036	180036	26,2	480 000
45001	12782	153384	32219	386628	212628	28,4	540 000
50001	15432	185184	34569	414828	240828	30,7	600 000
55001	18164	217968	36837	442044	268044	33,0	660 000
60001	21045	252540	38956	467472	293472	35,1	720 000

2019 är skatten 33 % av inkomsten vid inkomst 55000 och 35,1 60000

Inkomst 60000 månad = 720 000 per år ligger 30 700 över 689 300 och värnskatten blir 5% av det = 1535 kr som är 0,21% av 720 000 Skatten blir 35,1-0,21= cirka 34,9 av inkomsten.

Vid inkomst 100 000 kr/månad = 1200 000 kr per år är inkomsten 480 000 kr högre och värnskatten 24 000 kr högre= 25535 kr som är 2,1 % av inkomsten. Vid inkomst mellan 60 000 och 100 000 kr per månad är alltså värnskatten 0.21 - 2,1 % av inkomsten. Vid 70 000 cirka 0,9%

Ensam barnlös med inkomst 18-19 000 kr/månad, och som efter skatt knappt har till rimliga levnadskostnader 174 400 kr, betalar 21 % av inkomsten i skatt.

Den med månadsinkomst 60 000 har överskott i hushållsbudgeten på 293 473 kr sedan rimliga levnadskostnader betalats. Och , räknat på 2019, betalar bara 34,9 % av inkomsten i skatt sedan värnskatten tagits bort.

Man kan nog säga att borttagandet av värnskatten är en onödig lyx för dem med de höga inkomsterna.

Ensam med inkomster under 19 000 kr per månad har underskott i hushållsbudgetarna. Ensam med inkomst 60 000 kr/månad har överskott 293457 kr på året.

Cirka 35 % av inkomsttagarna ha inkomster under 19 000 kr.

För den med månadsinkomst 60 000 kr och överskott 293473 kr minskar skatten med 0,21 % av inkomsten när värnskatten tas bort, det är inte troligt att man arbetar mer för det. Om inkomsten är 70 000 kr/månad = mitt- eller medel för de 10% med de största inkomsterna, minskar skatten med 0,9% % av inkomsten och det får nog inte vederbörande att arbeta mer.

Sammanräknad förvärvsinkomst efter deciler. Kvinnor och män 20-64 år. Kr/år

Sammanräknad förvärvsinkomst efter deciler. Personer folkbokförda i Sverige både 2016-01-01 och 2016-12-31

Sammanräknad förvärvsinkomst efter deciler. Personer folkbokförda i Sverige både 2017-01-01 och 2017-12-31 (SCB)

<u>Decilgrupp</u>	<u>2016</u>	<u>2017</u>	<u>2019 antagande. cirka samma årliga ökning som 216-217. Månad ca</u>	
1	11 855	12 096	13 000	1083
2	96 357	99 028	104 000	8667
3	177 761	183 315	194 000	16167
4	241 790	249 625	265 000	22083
5	289 357	298 285	316 000	26333
6	327 932	337 863	358 000	29833
7	366 546	377 964	401 000	33417
8	414 336	426 988	452 000	37667
9	486 239	499 991	527 000	43917
(9,5				ca 57000)
10	789 273	809 306	849 000	70750

Statistiken är inte uppdelad efter ensamstående och makar/sambor. Men ensamstående behöver 2019 inkomst 19000 och makar var för sig 14000 per månad för att klara hushållsbudgetarna på plus. Genomsnitt cirka 16000 kr

Det betyder att cirka 30 % av inkomsttagarna inte klarar sig.

Inkomstskattesystemet är inte uppbyggt efter skatteförmåga och inget talar för att svenska folket vill ha det.

Brister i detta system kompenseras i någon mån av bidrag av olika slag, bland annat barnbidrag och bostadsbidrag för ensamma och makar/sambor med barn.

Ungdomar 18-29 år utan barn kan få ungdomsbostadsbidrag. Äldre utan barn har några år fått bostadsbidrag, men de har i ovist nit tagits bort, det bör snarast återinföras. Det kan enkelt ske genom att höja åldersgränsen för bidrag till 65 år. Ungdomsbidragen avtrappas med 33,33% av viss stigande inkomst.

Se senare utredning: Sven Winnell 22 april 2019:
Bostadsbidrag för barnfamiljer och nya för barnlösa.
Bostadstillägg för pensionärer. Utredningar om verksamheter som styr världen. Vårbudgeten 2019.
<http://winnell.com/omr36-39zzzzze.pdf>

Innehåll i: Sven Winnell 22 april 2019:
Bostadsbidrag för barnfamiljer och nya för barnlösa.
Bostadstillägg för pensionärer. Utredningar om verksamheter som
styr världen. Vårbudgeten 2019.
<http://winnell.com/omr36-39zzzzze.pdf>

Sida

2 **Innehåll**

6 **Botadsbidrag för barnfamiljer och barnlösa i**
förvärvslivsåldrar

- 7 Årskostnader år 2019, förvärvsarbetande icke-pensionärer.
7 Konsumentverket: Exempel: Vad det kan kosta för en 20-åring
med egen inkomst att bo hos föräldrar eller ha eget boende
- 8 2019. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn. Skatter
och marginalsatser
- 8 2019. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn. Överskott
och underskott
- 9 Sammanräknad förvärvsinkomst efter deciler. Kvinnor och
män 20-64 år. Kr/år
- 10 Från skatteverket.se Inkomståret 2019
- 11 Vad ingår i skattetabellerna?
- 12 **Bostadsbidragen för barnfamiljer**
- 12 Kostnader för barn 2019
- 13 Socialförsäkringsbalk (2010:110) t.o.m. SFS 2018:1952
Avd. G BostadsstödAVD.13
- 14 Bostadsbidragen

- 15 2019. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn. Tabell
- 15 Ett resonemang om inkomster vid avtrappningsbörjan.
- 16 Levnadskostnader
- 17 SCB-statistik 2013 om antalet hushåll
- 17 Barnkostnader. Ensam med 1 barn.
- 19 Kostnad för ett barn. Genomsnitt för åldrar 0-18 år. Ensam
förälder.
- 19 För makar/sambor med 1 barn
- 20 Stockholm barntillsynskostnader
- 22 barnomsorgsguiden.se
- 23 Försäkringskassan 2019. Aktuella belopp.
- 24 Ensam med 2 och 3 barn
- 25 Makar/sambor med 2 och 3 barn
- 26 Barnkostnader. Sammanfattning.
- 27 Förslag för 2019
- 27 Socialförsäkringsbalken om kapital
- 28 **Bostadsbidrag för barnlösa. ickepensionärer.**
- 29 försäkringskassan.se Bostadsbidrag till unga (under 29 år)
- 30 Socialförsäkringsbalk (2010:110). Kapitler om barnlösa
- 31 Bostadsbidrag för barnlösa i åldrar över 29 år upp till
pensionsåldrar.
- 31 Ungdomsbostadsbidragen. Barnlösa 18 - 29 års ålder.
- 32 Socialförsäkringsbalken om kapital

34	<u>Bostadstillägg och garantipension för pensionärer.</u>	84	Från pensionsmyndigheten.se 21 mars 2019
35	Personer 55 år och äldre efter ålder, kön och typ av pension	84	Fakta om bostadstillägg
38	Fastställd förvärvsinkomst 2017. Andelen personer efter inkomst och kön	98	pensionsmyndigheten.se 1 april 2019. Som mest kan garantipensionen bli 8 254 kronor för ensamstående och 7 363 kronor i månaden för gifta
41	Regeringen: Tydligare mål och uppföljning för Pensionsmyndigheten	99	Garantipensioner. Ensam 2019
42	Promemoria Socialdepartementet. Socialförsäkringsenheten Förbättrat grundskydd för pensionärer	99	Bostadstillägg Ensam 2019
42	Innehåll	99	Marginal effekter av skatt och bostadstillägg 2019
43	Inledning	100	2019. Ensam pensionär över 65 år Två tabeller
48	Förslag för ett förbättrat grundskydd	101	Månadskostnader år 2019, förvärvsarbetsande icke-pensionärer.
59	Promemoria Socialdepartementet Socialförsäkringsenheten Förbättrat grundskydd för pensionärer Promemoria 1 februari 2019 Tabell 4.2 Typfall med effekter av förslagen	101	Pensionärer 2019 Månadskostnader
59	Verkan av kapital	102	Årskostnader år 2019, förvärvsarbetsande icke-pensionärer.
61	I 1990 års skattereform ändrades kapitalinkomstbeskattningen.	102	Årskostnader år 2019, pensionärer.
61	Om en lång historia om pensionärer	103	Årskostnaderna för pensionärer 2020
63	Regeringskansliet. Blocköverskridande överenskommelse för långsiktigt höjda och trygga pensioner	103	Ensam väntad ändring 2020
67	Pensionsgruppens överenskommelse om långsiktigt höjda och trygga pensioner	106	Tabell 33 Skatteavdrag för månadslön 2019 Tabell 33
75	Stora möjligheter att få fler över 65 år att jobba vidare	112	Från pensionsmyndigheten.se 21 mars 2019 Sidor i pensionsmyndigheten.se
78	Socialförsäkringsbalk (2010:110)	120	Kopior av tidigare utredningar om systemet för pensionärernas pensioner och bostadstillägg.
81	66 kap. Garantipension för den som är född 1937 eller tidigare	121	Systemet för pensionärernas bostadstillägg.
84	Varken regeringen, myndigheterna eller de politiska partierna har några offentliga redovisningar om pensionärernas levnadskostnader. Kapitler i socialförsäkringsbalken	122	Förbättringar för pensionärer med låga inkomster införs.
		123	Bostadstillägg för pensionärer
		123	I samband med småhus finns två sätt att bo. (8 april 2004).
		124	Viktiga händelser i bostadstilläggets historia. (8 april 2004).
		130	I 1990 års skattereform ändrades kapitalinkomstbeskattningen. Andra påpekanden o förslag. (8 april 2004.)

131	Summa margineffekt 2004. (Från sid 3405)	157	Statsråd och myndigheter
132	Ingen i regeringen eller riksdagen har visat tillräckligt intresse för de lägsta inkomsterna.	157	Politikområden för politiken 21 januari 2019
133	Januari 2013: Förslagen för bostadstilläggen på sid 95 i http://wimnell.com/omr36-39zq.pdf bör bli att man helt slopar reglerna som föreskriver att kapital/förmögenheter och fastigheter ska påverka bostadstilläggen.	159	Myndigheter
136	Så beräknar vi dina inkomster Från pensionsmyndigheten 6 feb 2013	178	Länsstyrelserna
138	Så beräknar vi din bostadskostnad (6 feb 2013)	184	Befolkning och bostäder
140	Så mycket kan du få i bostadstillägg	184	Hushållsverksamheter. Vad man har och vad man gör i bostäderna.
141	Så beräknar vi ditt bostadstillägg	185	641- 642 Det börjar med maten.
143	Avtrappningsregler	185	643. När det gäller bostaden har boverket krav
144	Många anser att pensionärerna halkar efter i välfärden. Att öka bostadstilläggen något och sänka skatten något för dem är gott och väl, men det är dags ta bort den grovt snedvridande effekten av regeln att 15% av kapital ska ses som inkomst. Regeln bör snarast tas bort.	186	644. Teknisk utrustning för vatten och avlopp , energi m m.
145	<u>Kopior av tidigare utredningar om mänskliga verksamheter som styr världen.</u>	186	645 Hushållen har mycket utrustning av olika slag.
146	Sven Winnells hemsida: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ?	186	646 Utveckling av de inre verkligheterna
148	Inkomstskatterna	189	647 Allmän hushållsekonomi. Inkomster och utgifter, Kapital.
150	Mer om skatter och bidrag.	189	648 Städning-, rengörings- och tvättverksamheter o d.
153	Fastighetsskatter och förmögenhetsskatter.	189	649 Personvård: barn, hemsjukvård o d
156	Nyss har nämnts om kapital	190	SCB Statistiska Centralbyrån. Om allt och hyror
		196	Befolkningsstorlek per kommun, 2015
		197	Var finns rum för våra barn? – om trångboddheten i Sverige
		197	Antal hushåll efter hushållstyp
		202	De föreslagna nya lägenhetstyperna
		204	Bostad 2 rum och kök och 3 rum och kök i mindre skala
		205	Bostad 2 rum och kök i större skala
		206	Bostad 3 rum och kök i större skala
		207	Fyra rum och kök.
		208	Två studentbostäder med gemensamma utrymmen
		209	Bostad 2 rum och kök med större sovrum
		210	Bostad 2,3 och 4 r o k, beskrivning

- 211 Två studentbostäder med gemensamma utrymmen
- 212 Bostad 2 r o k med större sovrum, beskrivning
- 212 Det är viktigt med rejäla balkonger
- 213 Antal lägenheter i flerbostadshus efter storlek. Riket
- 214 Trångboddhet

219 **Systemet för mänskliga verksamheter.**

- 219 Mänskligheten har förändrats mycket sedan tidernas begynnelse.
- 220 Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter.
- 223 Utvecklingens krafter.
- 224 Systemet för mänskliga verksamheter.
- 227 Den fundamentala påverkanskedjan
- 228 Schema över påverkans och förändringsproblem
- 229 Politiska och opolitiska planeringar
- 230 Samband mellan huvudområdena
- 231 Samhällsplaneringens problem. Kunskaper och värderingar.
- 232 Det är huvudsakligen människornas verksamheter som styr utvecklingen i världen.

234 **Några tidningsartiklar de senaste dagarna med något om mänskliga verksamheter som förändrar världen**

- 235 Samhällsplaneringens problem.
Hur ska man kunna förbättra världen ?
- 236 Utveckling av de inre verkligheterna
- 237 Tidningsartiklarna företcknas under rubrikerna Inrikes och Utrikes förhållanden
- 238 Förteckning över utredningar med fler artiklar.

- 239 **Inrikes förhållanden**
- 240 Ungdomssynder
- 270 Utbildning
- 294 Sjukvård
- 336 Arbetsmiljö
- 348 Klimat och transporter
- 408 Banker och pengar
- 426 Politiska partier
- 459 Bostäder, byggande, städer. Fysiska och sociala miljöer

518 **Utrikes förhållanden**

- 519 Världen
- 527 Europa och EU
- 546 Tyskland
- 556 Frankrike
- 589 England / Storbritannien
- 612 Italien, Spanien, Ungern, Polen m m
- 630 Nordiska länder
- 649 USA
- 669 Ryssland och Ukraina
- 694 Ost- och Centralasien
- 710 Mellanöstern
- 744 Afrika
- 754 Syd- och Mellanamerika, Kanada
- 763 Australien och Oceanien
- 772 Övrigt i världen

782 **Vårbudgeten 2019**

- 783 Vårbudgeten har lämnats till riksdagen
- 785 Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken
- 793 Vårbudgeten 2019 på fem minuter
- 797 Länkarna i det föregående
- 816 Riksdagen 10 april 2019 Debatt med anledning av
- 869 vårpropositionens avlämnande

Barnfamiljer med bostadsbidrag. Förslag för 2019

Enligt gällande regler för barnfamiljernas bostadsbidrag ska de trappas av med 20% av den del av inkomsten som överstiger 150 000 kr per år.

Det bör höjas till 200 000 kr per år = 16 666 kr per månad.

För ensamman med 1, 2 och 3 barn räcker då inkomsterna efter skatt till levnadskostnader ungefär enligt konsumentverkets beräknade kostnader mm och hyror för lägenheter enligt boverkets krav.

Enligt beräkningarna i det föregående ligger den lämpliga inkomstgränsen för ensamman på cirka 17000 kr per månad = 204 000 kr per år

För makar/sambor med 1 barn skulle avtrappningen kunna börja vid cirka 14 000 kr per månad, för 2 barn vid inkomst cirka 16 000 kr och för 3 barn vid cirka 17 000 kr. För enkelhets skull kan man nog sätta gränsen till 16 666 kr per månad = 200 000 kr/år.

Marginalskatten i avtrappningsperioderna är cirka 30%, bostadsbidragen avtrappas med 20% och barntillsynsavgifterna ligger kanske på 2-4% av inkomsterna. Summan blir marginal-effekter cirka 52-54%.

Om inkomstgränsen för avtrappnings början höjs med 50000 kr innebär det att avtrappningarna minskar med 10000kr under året. Om man behåller gränsen vid 150000 kr betyder det att levnadskostnad 174000 kr för ensam förälder minskar till 164000 kr. För makarna minskar 269000 till 259000. Men vill man ha mer exakt måste man räkna mer exakt.

Bostadsbidrag för barnlösa i åldrar över 29 år upp till pensionsåldrar. Förslag för 2019

För bostadsbidrag till enamma utan barn föreslås här samma bidrag som för åldrarn 18-29 år och samma avtrappningsfaktor 33,33%, men inkomstgräns för avtrappningens början som är satt så att bidraget är avtrappat vid inkomst där underskotten är noll. Cirka 18300 kr/månad = cirka 220000 kr/år för ensam och cirka 13700 kr/månad = 164400 kr/år per make för makar.

Enligt reglerna kan bostadsbidraget bli 90% av hyran mellan 1800 och 2600 kr per månad = 720 kr per månad = 8640 kr per år. Samt 65% av hyran mellan 2600 och 3600 = 650/mån = 7800 kr per år. **Ensam summa bidrag och makar summa bidrag 16440 kr per år = 1370 kr/månad.**

16440 är 9,45% av hela levnadskostnaderna 174000 för ensam. 16440 är 6,11% av hela levnadskostnaden 269000 för makar. Då bör man komma ihåg att skattesystemet gynnar makar med 39000kr på året i förhållande till ensam.

Om makarna var för sig har samma inkomst som en ensamstående har makarna tillsammans $2 \times 39500 \text{kr} = 79000 \text{kr}$ mera disponibelt sedan inkomstskatter och levnadskostnarna betalats.

Avtrappningssträckan blir 49320 kr per år. Inkomst när bidraget för ensam tar slut om avtrappning sker från inkomst 41000 kr blir: $41000 + 49320 = 90320$ per år = 7527kr/mån.

Om man höjer gränsen för avtrappnings början till 220000-49320 = 170 680 = 14223kr/månad ska underskottet bli noll.

Kontroll:

Inkomst 220000 minus skatt cirka 45802 = 174198 nästan precis som ensams levnadskostnader 174000

För makarna blir avtrappningsgänsen 164400×2 minus $49320 = 279480$. 139740 per make.

Kontroll:

Inkomst 164400 minus skatt 29376 = 134664 för varje make = 269328 för båda, nästan precis som makars levnadskostnader 269000

Bostadsbidragen bör trappas av från inkomst 170680 kr för ensam och trappas av från inkomst 139740 för maka.

De beloppen bör rundas av på lämpligt sätt, förslagsvis inkomstgräns när bostadsbidrag ska börja trappas av med 33,33%:
170 000 för ensam = 14157 kr /månad och
140 000 för make = 11667 kr/månad.

Bidragen är slutavtrappade vid inkomst cirka
För ensam 18300 kr/ månad
För makar 13700 kr/månad för make

Avtrappning sker

För ensam: inkomster mellan 14157 och 18300 kr/ månad.

För make: inkomster mellan 11667 och 13700 kr/ månad.

Marginalskatten är i dessa intervall cirka 29% för ensam och cirka 23% för makar. Med avtrappning 33,33% för bostadsbidrag gör det summa margineffekt cirka 62% för ensam och cirka 56% för makar.

Vid kommunal utebitering 33% som är nästan precis som genomsnittet i Sverige.

Om avtrappningseffekt 20% hade valts hade margineffekterna blivit lägre, men avtrappningarna hade börjat vid en lägre inkomst så att bidragen blivit lägre vid lägre inkomster. Därför har faktorn 33,33% valts istället för 20%. 33,33% är också det som gäller för ungdomsbostadsbidragen. Förslaget för äldre har tidigare innehållit 20% och det kanske kan accepteras, men då får man räkna om.

Socialförsäkringsbalken

Kapitel 97

"Förmögenhet

6 § Tillägg till den bidragsgrundande inkomsten ska göras med 15 procent av den sammanlagda förmögenhet som överstiger 100 000 kronor, avrundad nedåt till helt tiotusental kronor.

I den sammanlagda förmögenheten ingår förmögenhet för varje försäkrad samt för varje barn som avses i 96 kap. 4, 5 a och 9 §§. I fråga om barn som avses i 96 kap. 5 a § ska dock endast hälften av den förmögenhet som tillhör barnet ingå i den sammanlagda förmögenheten. *Lag (2017:1123).*

7 § Tillägg för makars förmögenhet ska fördelas på makarna i förhållande till deras respektive andel av den sammanlagda förmögenheten.

Tillägg för barns förmögenhet ska fördelas lika mellan makar.

8 § Förmögenheten beräknas enligt lagen (2009:1053) om förmögenhet vid beräkning av vissa förmåner, om inte annat följer av 9 och 10 §§.

Förmögenheten beräknas per den 31 december det år som bostadsbidraget avser. "

Regeln om att 15 % av förmögenheter ska tas upp som inkomst vid beräkning av bostadsbidragen bör avskaffas. Regeln bör avskaffas även för bostadsbidrag till personer utan barn och för pensionärernas bostadstillägg.

Detta bör gälla också för ungdomsbostadsbidragen och bidragen till äldre barnlösa

Bostadstillägg och garantipension för pensionärer.

Verkan av kapital

Varken promemorian, regeringen eller utredningarna behandlar inverkan av kapital enligt de gällande reglerna.

De gällande reglerna om att 15 % av kapital ska tas upp som inkomst vid bostadstillägg för pensionärer bör tas bort. Det är särskilt viktigt att taxeringsvärden för pensionärernas fritidshus tas bort.

De gällande reglerna säger att kapital över 100 000 kr för ensam och 200 000 för makar ska inverka på bostadstilläggen så att 15% ska tas upp som inkomst. Det innebär en förmögenhetsskatt för dem med låga inkomster vilket är synnerligen orättvist eftersom de med högre inkomst inte betalar någon förmögenhetsskatt.

Vid skattereformen 1970 sattes de nuvarande gränserna 100 000 och 200 000 till 75 000 och 150 000 och skulle de ha räknats upp med inflationen enligt KPI skulle de nu ha varit drygt 400 000 och 800 000.

Att de gällande reglerna för bostadstilläggen är mycket krävande och olämpliga för pensionärer med låga inkomster har påpekats under flera decennier och det är anmärkningsvärt att regeringen och utredningarna inte beaktar detta.

Varken regeringen, myndigheterna eller de politiska partierna har några offentliga redovisningar om pensionärernas levnads-kostnader, i förhållande till inkomster, skatter och bidrag som gör att det går att bedöma skäligheten i de regler som gäller.

När det gäller bostadstillägg finns i socialförsäkringsbalken följande:

- 99 kap. Innehåll
- 100 kap. Allmänna bestämmelser om bostadstillägg
- 101 kap. Rätten till bostadstillägg
- 102 kap. Beräkning av bostadstillägg
- 103 kap. Särskilda handläggningsregler för bostadstillägg
- 103 a kap. Innehåll
- 103 b kap. Allmänna bestämmelser om boendetillägg
- 103 c kap. Rätten till boendetillägg
- 103 d kap. Beräkning av boendetillägg
- 103 e kap. Särskilda handläggningsregler för boendetillägg

Årskostnaderna för pensionärer 2020

Kostnaderna 2019 156330 är genomsnittskostnader i riket.

Kostnaderna 156330 kr för ensam 2019 kommer kanske att öka med $2\% = 3127$ kr. Då skulle kostnaderna öka och bli cirka 159457, avrundat 160000 kr. Detta skulle vara genomsnittskostnaden i Sverige. Hyran skulle vara ca 5814 kr/månad i genomsnitt.

Bostadstilläggen för ensam höjs förmodligen för hyror upp till 7000 kr/månad. Men 7000 kan inte anses vara genomsnittskostnaden i Sverige. Hyra 7000 kan vara hyran i vissa fall, i nyproduktionen. Och då kan bostadstilläggen vara så att de verkliga kostnaderna för hyran mellan 5814 och 7000= 1186 kr reduceras.

Enligt promemorian: "en person som är berättigad till bostadstillägg får full ersättning för bostadskostnad upp till 3 000 kronor. Från 3 001 kronor till 5 000 kronor är ersättningsgraden 90 procent. För boendekostnader från 5001 till 7000 kronor ersätts 70 procent"

Den verkliga kostnaden för pensionären för 1186 kr blir 30% av $1186 = 356$ kr/månad $= 4272$ kr/år, och det ligger inom ramen för de variationer som kan förekomma kring genomsnittskostnader. Om hyran ökar över genomsnittskostnaden får man minska på andra kostnader.

Genomsnittskostnader är underlag för inkomstskatter. När inkomster går över vissa belopp uppstår överskott som kan ta hand om variationer kring genomsnittskostnaderna. Men vid låga inkomster uppsår underskott och då är det viktigt att det finns bidrag som kan ta hand om dem. Och viktigt veta var det finns överskott och underskott.

Regeringen har ingen politik för hushållsverksamheterna och vet inte vilka som får överskott och underskott. Det måste regeringen visa.

Ensam väntad ändring 2020:

Reducering av tillägg vid stigande inkomsten blir bara med en faktor, 62%. Det som fribeloppet höjs med cirka 500 kr. Avtrappningen går snabbare på slutet. Den avtrappning med 50% som 2019 sker mellan inkomsterna 147405 och 223185 kr/år skulle ha blivit 62% och avtrappningen slutat vid inkomst 208518 kr/år

Garantipensionen ökas med cirka 200 kr/månad= cirka 2400 kr/år

De regler som föreslås innebär sammantaget att maximalt bostadstillägg höjs från 5 560 kronor till 6 540 kronor per månad. Ökning per år från 66720 till 78480= ökning 11760 kr/år

Höjningen av bostadstillägg och garantipension blir cirka 14160 kr. Om man gjort det 2019 skulle underskottet 417 kr vid pension 5000 kr/månad blivit ett överskott på 13473 kr/år och medgivit en hyra 7000 kr/månad med kostnad 4272 kr/år utöver den normala hela levnadskostnaden 156000kr.

Men det hjälper inte ensam med fritidsfastighet. Maximalt bostadstillägg 2019 är 66720 kr/år. En ensam med fritidsfastighet ska ta upp 15 % av taxeringsvärdet som inkomst. Om tillägget reduceras med 62% av denna inkomst faller hela bostadstillägget bort när taxeringsvärdet är 717419 kr. $717419 \times 0,15 \times 0,62 = 66720$. Det är idag en mycket torftig fastighet.

Att den skulle kunna anses ge en inkomst på 15% av taxeringsvärdet=107612 kr är bortom allt förnuft, det borde en statlig pensionsutredare förstå. Statsminister Göran Persson har inte förstått det och han ses nu kunna bli styrelseordförande i Swedbank och reda upp alla bankens svindlerier.

Bostadstillägg för pensionärer. 16 mars 2006

Från <http://wimnell.com/omr36-39k.pdf>. 060316

Sid

59 **Pensionärer med låga inkomster.**

61 I samband med småhus finns två sätt att bo.

62 Viktiga händelser i bostadstilläggs historia.

62 **I 1990 års skattereform ändrades kapitalinkomstbeskattningen.**

62 **1995 föreslog regeringen att skärpningsregeln skulle tas bort.**

63 **Dråpslaget kom i prop 1995/96:150 och 1996/97:1,
mot pensionärer med fritidshus.**

63 **I intervju av Thomas Hempel i P1:statsminister Göran Persson
sa, att han var beredd dra tillbaka förslagen**

63 **I prop 2000/01:140 har det istället blivit ytterligare
försämringar.**

64 Kommentar 051122:

65 Avskrift av brev Till statsminister Göran Persson.

66 Skattereduktion för fastighetsskatt.

67 Andra påpekanden o förslag.

68 Summa marginaleffekt 2004.

70 Ett alternativ med bara en faktor 57%_för avtrappning av
bostadstillägg.

73 Innehållet i sidorna 3380-3459: Sven Wimnell 20040208:
Pensionärer födda 1937 eller tidigare.

75 Påminnelser om pensionärsproblemen. Har gått till statsråd
och partiledare. Flera gånger efter 8 april 2004.....

I det följande kopia av delar av sidorna 59-69

I samband med småhus finns två sätt att bo. (8 april 2004).

Det ena sättet är att man bor i en villa, och vanligen är en sådan tämligen rymlig och större än det minsta rimliga. Reglerna för bostadsbidrag till villaboende är generösa. Garage, bilplats stor källare-våning od räknas inte som förmån.

Det andra sättet är att man bor i en liten hyreslägenhet och har ett fritidshus vid sidan om för kontakt med naturen. Den som bor i villa får bostadsbidrag för den stora bostaden, den som har fritidshus får inget bostadsbidrag för fritidshuset.

Pensionärer med låga inkomster, med fritidshus kan räknas ha haft dem under en stor del av livet, troligen ofta byggt dem själva långt tillbaka i tiden och huset ingår i levnadsättet. De har ådragit sig stora taxeringsvärden på grund av att andra sålt hus dyrt. Budgeten tillåter bara en liten billig permanentbostad-hyreslägenhet. Det är inte troligt, att nyblivna pensionärer med BTP skaffar fritidshus.

Taxeringsvärdena har höjts så att fastighetsskatterna stigit. Pensionärerna med inkomster i skikt som ger bostadstillägg har svårt betala dessa höjningar, än mindre betala minskningar av bostadstilläggen. Fritidshusen är vanligen sådana att de bebos bara en del av året. Tillsammans med andra pålagor på fritidshusen blir det en dryg kostnad räknat per boendemånad, och man kan räkna med att fritidshusägare i inkomstskikt med bostadsbidrag måste sänka sina hushållskostnader mer än rimligt för att kunna ha råd ha husen om det överhuvudtaget är möjligt att ha dem kvar.

Taxeringsvärdena i fritidshusen är fiktiva värden, som inte motsvaras av några verkliga inkomster. Enda sättet att få ut några pengar från fritidshusen är att sälja dem. (En pensionär med låg inkomst får vanligen inte låna på husen). Men det är olämpligt att genom minskning av bostadsbidragen för fritidshusägare tvinga dem att sälja husen. De bör få ha den stimulans som fritidshusen ger. Det finns i så fall lika goda skäl att på samma sätt sänka bostadstilläggen för dem som bor i villor.

Jämför två fall för ensam pensionärer med låga inkomster:

1) pensionär som bor i en liten hyreslägenhet och har ett genomsnittligt fritidshus med taxeringsvärde 460 000. Inget på banken. På grund av fritidshuset minskas bostadstillägget: Fritidshuset anses ge en inkomst på 15% av 360 000 = 54 000. Bostadstillägget minskas med 62% av 39300 = 24366 plus 50% av 14700 = 7350, Summa bidragsminskning. 31 716 kr. Ingen reduktion av fastighetsskatten.

2) pensionär som permanent bor i en villa med samma eller högre taxeringsvärde. Ingen minskning av bostadstillägget. Men reduktion av fastighetsskatten med uppemot 3000 kr om taxeringsvärdet är 762000 kr = genomsnitt för permanentboendehus.

Skillnaden till fritidshusägarens nackdel är i runda tal 35 000 kr per år. För pensionären med fritidshus innebär det katastrof, pensionären kan inte öka sina disponibla inkomster genom förvärvsarbete eftersom det intjänade till nära 100 % försvinner i skatt och minskning av bostadstillägg.....

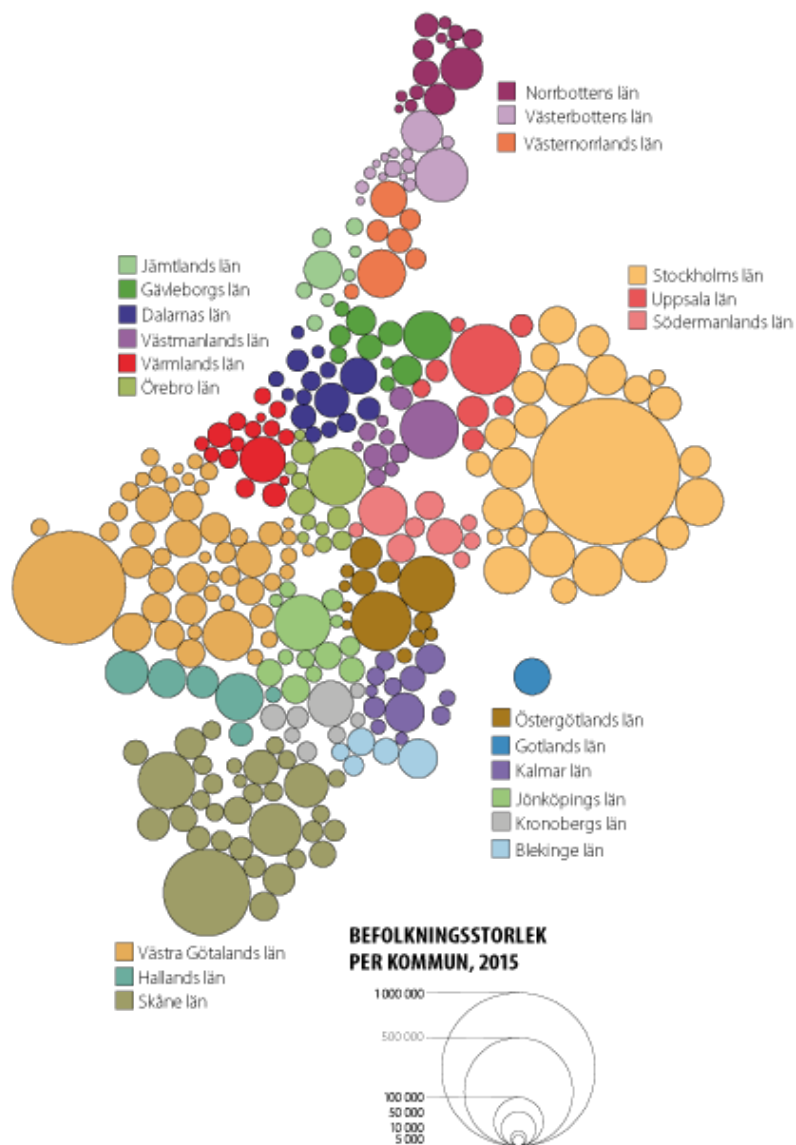
Viktiga händelser i bostadstilläggens historia. (8 april 2004).

I 1990 års skattereform ändrades kapitalinkomstbeskattningen.

Bl a infördes regler om kapital som ska påverka pensionärernas bostadstillägg, BTP. Från min sida 2275: Efter den 1 januari 1990 gällde att förmögenhet i form av privatbostadsfastighet eller privatbostad inte skulle påverka inkomstberäkningen för bostadstillägg om bostaden beboddes av pensionären:

“Ett småhus eller en bostadsrätt pensionären bor permanent i och som pensionären söker bostadstillägg för skall således inte påverka årsinkomsten och därmed inte heller minska bostadstilläggets storlek. Inte heller skuld på sådan bostad påverkar inkomstberäkningen. **När det gäller privatbostadsfastighet eller privatbostad som pensionären inte bebor men har för privat bruk (fritidsfastighet) gäller samma regler, dvs. inte heller sådan bostad påverkar inkomstberäkningen”**

En orsak till att fritidsfastigheter var undantagna från inkomstprövningen var att en sådan fastighet inte inbringar någon verklig inkomst. Det ansågs rimligt att utforma inkomstprövningen i större utsträckning med hänsyn till faktisk inkomst än med hänsyn till möjlig inkomst, det var önskvärt att göra inkomstprövningen efter faktisk inkomst.....

Befolkningsstorlek per kommun, 2015

Från SCB Publicerad: 2017-03-06 (<http://www.scb.se/hitta-statistik/>)

I kartan ser vi hur många kommuner som finns i varje län, det varierar från 1 i Gotlands län till 49 i Västra Götalands län. Men också att de flesta län har en befolkningsmässigt dominerande kommun, som Östersund i Jämtlands län eller Växjö i Kronobergs län. Det finns dock undantag där det är två kommuner som dominerar befolkningsmässigt, exempelvis Linköping och Norrköping i Östergötlands län samt Falun och Borlänge i Dalarnas län.

I norra Sverige finns flera av de större kommunerna vid kusten och mindre kommuner i länens inland. Men det finns också befolkningsmässigt mindre kommuner i de södra delarna av landet, exempelvis i gränstrakterna mellan Värmlands och Västra Götalands län och diagonalt ned mot gränsen mellan Östergötlands och Kalmar län.

Sida i <http://wimnell.com/omr36-39zzzzze.pdf>

- 197 Var finns rum för våra barn? – om trångboddheten i Sverige
- 197 Antal hushåll efter hushållstyp
- 202 De föreslagna nya lägenhetstyperna
- 204 Bostad 2 rum och kök och 3 rum och kök i mindre skala
- 205 Bostad 2 rum och kök i större skala
- 206 Bostad 3 rum och kök i större skala
- 207 Fyra rum och kök.
- 208 Två studentbostäder med gemensamma utrymmen
- 209 Bostad 2 rum och kök med större sovrum
- 210 Bostad 2,3 och 4 r o k, beskrivning
- 211 Två studentbostäder med gemensamma utrymmen
- 212 Bostad 2 r o k med större sovrum, beskrivning
- 212 Det är viktigt med rejäla balkonger
- 213 Antal lägenheter i flerbostadshus efter storlek. Riket
- 214 Trångboddhet

" Så får svenska lärare hjälp att bekämpa antisemitism.

DN SÖNDAG 15 SEPTEMBER 2019

Elever som hatar judar – påhejade av sina föräldrar. Lärare i Malmö och på andra svenska orter vittnar om stora problem med antisemitism på skolor. Många svenska judar funderar på att utvandra på grund av hatet, visar en EU-undersökning. Nu tar svenska staten hjälp av Israel, ett land som Sverige har usla politiska relationer till. Svenska lärare specialutbildas vid Förintelseforskningscentret Yad Vashem i Jerusalem. – Vi ska inte sopa problemen under mattan, säger utbildningsminister Anna Ekström (S).

MALMÖ

Peter Vig reser sig från sin stol vid köksbordet. Han går fram till sin hustru och håller om henne. Låter henne gråta.

– Fan också, mumlar Monica. Hon skakar.

– Varför kan de inte låta oss vara ifred? Vad har vi gjort som är tokigt? Jag är född och uppvuxen i den här stan, har varit lärare i 43 år, jobbat och betalat skatt. Man ska inte behöva säga så egentligen. Men jag har bidragit! Varför kan jag inte få leva ett normalt liv som alla andra? Varför ska det vara så här år 2019?

De är båda lärare, Monica och Peter. Deras föräldrar var judar som överlevde Förintelsen och som fick en fristad i Sverige och i Malmö under och efter kriget. Här skulle de starta ett nytt, tryggt liv. Förföljelsen skulle vara slut nu, för dem och för deras barn.

Ändå har det inte riktigt blivit så. Både Monica och Peter har arbetat på Malmöskolor där antisemitismen flödat. År efter år har de mött nya elever som fått judehatet med sig hemifrån.

– Man hörde det hela tiden. Jävla jude. I kartböckerna rev de ut Israel. De skilde inte på judar och Israel. Vi skulle bara bort, berättar Monica om den gymnasieskola i Malmö där hon arbetade i flera år.

Skolan hade praktiska utbildningar. Eleverna var nästan uteslutande pojkar och unga män. Flera var inblandade i kriminalitet.

– Vi talar om aggressiva, okunniga elever som känner utanförskap. Och som ibland inte vill komma in i samhället.

I korridoren hörde Monica elever skrika om att döda judar. Hon beskriver det som att antisemitismen ständigt var närvarande, som ett brus. ”Din jävla jude”, kunde en elev säga till en annan som inte vill bjuda på godis.

Atmosfären var så giftig att Monica inte tordes vara öppen med sin judiska identitet på skolan – inte ens för sina kolleger. Hon slutade bära sitt halssmycke med det hebreiska tecknet för liv – *chai*.

– Som lärare är jag ju där för att vägleda ungdomar och stå för de demokratiska värderingarna. Om de fick reda på att jag var jude så tror jag att de skulle sluta lyssna. Jag skulle inte ses som neutral, utan som en fiende.

Monica heter något annat egentligen. Jag har talat med henne förr, medan hon fortfarande jobbade på skolan. Nu, när hon slutat, trodde jag att hon kanske skulle våga berätta med namn och bild i tidningen.

Men oron finns kvar. Monica berättar om två tidigare elever på skolan som misstänkts för terroristbrott.

En av dem är den i dag 27-årige Osama Krayem, som efter sin tid på Monicas gymnasium reste till Syrien och anslöt sig till terrorsekten IS. Han for sedan tillbaka till Europa och tros ha varit inblandad i utförandet av de stora terrordåden i Paris och Bryssel 2015 och 2016.

Osama Krayem greps den 8 april 2016 av belgisk polis och har suttit häktad sedan dess. Sommaren 2018 överlämnades han till Frankrike för att utredas om sin roll i IS terrordåd i Paris november, där 130 människor dödades. Ett av IS mål var den judiska matbutiken Hyper Cacher, där fyra människor mördades.

Hatet mot judar är en hörnsten i IS ideologi. ”1. Judisk synagoga”, skrev Drottninggatanterroristen Rakhmat Akilov högst upp på en lista över tänkbara mål, när han planerade sitt dåd.

För Monica och Peter Vig kom de antisemitiska terrordåden riktigt nära den 14 februari 2015. Då mördades Dan Uzan, 37-årig medlem i judiska församlingen på andra sidan Öresund. Dan Uzan stod vakt utanför församlingshuset vid Köpenhamns stora synagoga när den palestinsk-danske IS-terroristen Omar El-Hussein gick fram och sköt ihjäl honom.

Monicas kusin var en nära vän till den mördade Dan Uzan, berättar hon.

– Jag önskar verkligen att jag kunde vara öppen med vem jag är, men jag orkar inte. Förutom terrorsympatisörerna så finns andra elever från min gamla skola som är inblandade i gängkriminalitet, säger Monica.

Hennes man Peter Vig, som jobbat på grundskolor i Malmö med yngre elever än Monicas, har valt en annan strategi. Han visar sin judiska identitet öppet. Det har genom åren gjort honom till måltavla.

– En del elever har svårt att hantera att jag är jude. Om man kommer i korridoren så kan de ropa ”Jude!” och sånt. Och det har kommit äldre ungdomar till skolan och ryckt upp dörren till klassrummet och skrikit ”Var är juden?” och ”Är det du som är jude?”

Vad har du sagt då?

– ”Ja, det är det. Men gå härifrån.” Och så har de oftast lommat i väg.

Vad är poängen med att säga så till dig tror du?

– Det är ju hotfullt. Att komma dit och säga: ”Vi vet om att du är jude, och vi vet om att du jobbar här.”

För femton år sedan fälldes en före detta elev till Peter Vig i tingsrätten efter att han vandaliserat sin gamla skola.

– Han hade slagit sönder alla fönster i mitt klassrum och skrivit ”Peter Vig ska dö”.

Var det antisemitiskt motiverat?

– Det fanns med i bilden alla fall. Han var väldigt öppen med sin antisemitism, sa ”jävla jude” och så.

Flera andra judiska lärare i Malmö har vittnat om svårigheten i att som jude undervisa elever vars familjer kommer från länder där antisemitism är mainstream, och där tv och tidningar publicerar nidsbilder av judar. Länder där de politiska och religiösa ledarna ofta angriper judar – i propaganda som även når Sverige.

Som den inflytelserike egyptiske tv-shejken Yusuf al-Qaradawi, vars tv-program "Sharia och livet" varit populärt bland sunnimuslimer i Malmö.

I sitt tv-program har al-Qaradawi beskrivit Förintelsen som ett gudomligt straff mot judar: "Genom historien har Allah ålagt vissa personer att straffa judarna för deras korruption. Den senaste bestraffningen utfördes av Hitler", sa al-Qaradawi.

I Malmö har det länge varit tydligt hur antisemitismen ofta är sammanvävd med ilska över Israels och USA:s politik i Mellanöstern. I december 2017, efter att Donald Trump beslutat att erkänna Jerusalem som Israels huvudstad, hölls en propalestinsk aktion på Möllevångstorget.

P4 Malmöhus rapporterade om en grupp demonstranter som skrek i kör på arabiska:

"Vi har utlyst intifada från Malmö. Vi vill ha vår frihet tillbaka, och vi ska skjuta judarna!"

Peter Vig skakar på huvudet.

– Möllevångstorget, det är ju ens förlängda vardagsrum. Där vill man kunna röra sig fritt. Vi ska inte behöva känna oss otrygga där. Monica och Peter märker en aningslöshet inför judars utsatthet i Malmö. Många vet inte att barnen på Malmös judiska förskola ibland tvingas ha vakter med sig vid utflykter. Eller att polis och kommunen vid judiska högtider ser sig nödgade att sätta upp stora betongblock för att skydda mot terrordåd.

– Vi får inte stanna kvar utanför synagogan efter gudstjänsten och prata med våra vänner, för att det finns risk att någon kan komma förbi och göra något. Skingra er, ta av er kippan, säger vakterna. Folk fattar inte hur illa det är, säger Monica.

Med sin make diskuterar hon strategier inför hatet. Som beslutet att vara öppen med sin judiska identitet på jobbet – eller dölja den.

– Du är tuffare än jag på det sättet, Peter. Jag kan inte hantera det. Jag blir rädd och förtvivlad.

Hennes make invänder att han inte är särskilt tuff.

Samhällsutvecklingen gör ont i honom, säger han.

– När man ser nazister som marscherar i svenska städer, och folksamlingar här i Malmö som skriker död åt judar. Men jag vill inte gömma mig.

I mötet med elever ser Peter Vig fördelar med att berätta att han är jude. Barn som fått med sig groteska nidsbilder om judar får svårt att behålla dem när de möter honom.

Det är också därför som han, vid 65 års ålder, just har börjat på ett nytt jobb på en av Malmös gymnasieskolor. En specialtjänst som lärarassistent, där Peter Vigs judiskhet är viktig del av hans kompetens.

– Jag brukar säga att jag ska bli vandrande jude i korridoren.

JERUSALEM, YAD VASHEM

Sveriges utbildningsminister ber en medhjälpare om att få sin handväska. Hon fiskar upp en pappersnäsduk och torkar ögonen snabbt, med huvudet nerböjt, utom synhåll för några kameror.

Det är första gången Anna Ekström besöker Yad Vashem, det israeliska minnescentrum som ägnar sig åt att försöka förstå och begripliggöra det svartaste kapitlet i europeisk 1900-talshistoria: Förintelsen.

Den senaste timmen har den svenska ministern studerat och begrundat vittnesmål från några av de nästan sex miljoner judar som nazisterna mördade i Förintelsen.

Som den 16-åriga gymnasieeleven Dawid Sierakowiak från polska Lodz, som hösten 1939 skrev med ursinne i sin dagbok.

”En elev från ett tyskt gymnasium sprang mot mig med en stor påk i sin hand och skrek: ’Kom och arbeta!’ Han tog mig till ett torg där över ett dussin judar redan arbetade med att plocka upp löv... Jag har aldrig känt mig så förnedrad i hela mitt liv som när jag tittade ut på torget och såg de glada, leende ansiktena på förbipasserande som skrattade åt vår olycka.”

Anna Ekström läser. Hon hör guiden Noa McKayton säga att Yad Vashem är en plats med ambitionen att ge tillbaka människor som mördades deras mänsklighet och värdighet. Därför finns det få bilder på namnlösa högar av lik utställda här, men desto fler brev, konstverk och personliga attiraljer.

Ambitionen att mänskliggöra gäller även förövarna, poängterar Noa McKayton. Inte för att det är synd om dem som var delaktiga i

Förintelsen – utan för att det inte går att förstå historien om man betraktar nazisterna som någon sorts omänskliga monster. Därför finns även personliga anteckningar från nazister på Yad Vashem. Guiden Noa McKayton läser obersturmführer Karl Kretschmers brev till sin fru och sina barn för den svenska ministern.

*”Kära mamma, Kära barn,
Det är en svaghet att inte kunna stå ut med att se döda människor. Det bästa sättet att stå ut med det är att göra det oftare. Då blir det en vana. Vi har en djup tro på vår Führer och det ger oss styrkan att utföra svåra och otacksamma uppgifter.
Ni förtjänar mina allra bästa hälsningar och all min kärlek
Er pappa”*

Karl Kretschmer var medskyldig till massakern i ukrainska Babij Jar den 29 och 30 september 1941, då 33 771 ukrainska judar sköts ihjäl på två dagar.

Efter rundvandringen är Anna Ekström tydligt tagen. Samtidigt är hon medveten om Paul Hansens kamera. Därför passar hon på att torka sig runt ögonen när DN:s fotograf är utom synhåll. Hon vill inte gråta på bild, är orolig att det ska framstå som exploaterande.

– Men jag skulle vilja möta den person som kan gå igenom här utan att vid något tillfälle ha tårar i ögonen.

Mest drabbande för Anna Ekström var de bilder och vittnesmål där man såg olika former av förnedrande handlingar.

– Och där förövarna skrattade.

När man undervisar om Förintelsen får man inte glömma stegen som föregick utrotningslägren och gaskamrarna, säger Anna Ekström.

– Undervisningen måste ha sin utgångspunkt i alla människors kapacitet att göra ont, och alla människors kapacitet att göra gott.

Det brutala brott i det judiska folkets fyratusenåriga historia som Förintelsen innebar är inbyggt i själva arkitekturen på Yad Vashem. I stället för att använda den varmt beige gula kalksten som kallas Jerusalemsten och som används överallt i Jerusalem, så är Förintelsemuseets byggnader konstruerade av grå, rå betong.

Vackert beläget på en hög kulle är Yad Vashem ett enormt, ständigt växande arkiv som samlar fotografier, filmer och vittnesmål. I samlingarna finns 210 miljoner dokument, bland dem 131 000 vittnesmål från överlevande från Förintelsen. Här finns också en lista med 4,8 miljoner namn på judar som mördades (det saknas fortfarande drygt en miljon namn).

Utbildning om Förintelsen är ett av Yad Vashems viktigaste uppdrag. Forskare och pedagoger försöker här utveckla bättre undervisningsmetoder för att begripliggöra nazisternas industriella massmord och försök att utrota Europas judar.

Guiden Noa McKayton är biträdande chef på Yad Vashems europeiska avdelning. Genom åren har hon blivit en smula cynisk vad gäller politiker som besöker hennes institution.

– Man känner redan efter tio minuter var det är för sorts politiker. En del, säger Noa McKayton, kliver ur sina svarta limousiner och är mest oroliga att de ska göra något misstag som kan skada deras

karriärer. Andra vill inte lyssna, utan är bara intresserade av att prata själva.

– Säg ”aldrig mer” och bla bla bla och sedan åka igen. De är inte nyfikna på de människoöden vi berättar om här.

Sveriges utbildningsminister är enligt Noa McKayton en lyssnande sort. – Och av de saker hon säger, så förstår jag att hon är en person som begriper utbildningsfrågor på djupet.

Mellan 2011 och 2016 var Anna Ekström generaldirektör för Skolverket. 2016 frågade statsministern om hon ville bli statsråd med ansvar för gymnasieskolan. Sedan i januari i år är Anna Ekström Sveriges utbildningsminister.

Det är i den egenskapen som hon har flugit till Israel. I regeringsförklaringen i tisdags valde Stefan Löfven att lyfta fram antisemitismen som ett särskilt samhällsproblem:

– Hatet mot judar finns i vår historia, i högerextrema grupper, i delar av vänstern och i islamistiska miljöer. Vi ser antisemitism hos vuxna och barn som flytt till Sverige från länder där judehat präglar skolundervisning och statlig propaganda, sa statsministern.

I regeringsförklaringen nämnde Löfven den internationella konferens för hågkomst av Förintelsen som ska hållas i Malmö den 27–28 oktober 2020. På Anna Ekströms departement har ett kansli just bildats för att förbereda Malmökonferensen.

– Det är ingen slump att konferensen hålls i Malmö, säger utbildningsministern.

Malmö stads ledning har bett regeringen om att få värdskapet för konferensen. Malmö och Skåne har en historisk roll som fristad för förföljda judar. 1943 genomfördes en räddningsaktion över Öresund, då 7 000 danska judar fördes i båtar över till Sverige från det naziöckuperade Danmark. Vid krigsslutet 1945 kom många judar som överlevt koncentrationslägren till Malmö, med Folke Bernadottes vita bussar.

– Men konferensen hålls också i Malmö eftersom vi har sett uttryck av antisemitism där som vi inte vill sopa under mattan, utan tvärtom ta tag i, säger Anna Ekström.

Malmökonferensen hålls tjugo år efter att dåvarande statsminister Göran Persson (S) ordnade en Förintelsekonferens i Stockholm. Den utmynnade i den så kallade Stockholmsdeklarationen, där en rad länder bland annat kom överens om att Förintelsen aldrig får glömmas. Tanken är att Malmökonferensen ska återbekräfta Stockholmsdeklarationen, och även sätta fokus på nätet och sociala medier där dagens judehat ofta sprids.

Det andra skälet till utbildningsministerns Israelresa är att grupper av svenska lärare som möter antisemitism och intolerans i sin vardag sedan en tid tillbaka utbildas vid Yad Vashem.

Utbildningsdagarna vid Yad Vashem ingår i en kurs som Segerstedtinstitutet och Göteborgs universitet ger: ”Tolerans, identitet och extremism”. Förutom lärare är kursen öppen för andra som tvingas hantera intolerans, som socialarbetare, fritidspedagoger och präster. I måndags avslutade 25 svenskar en intensiv niodagarskurs vid Yad Vashem. Att tala med lärarna på kursen om deras svenska vardag ger glimtar av intolerans och extremism från olika delar av Sverige.

Här finns lärare från de exklusiva friskolorna Campus Manilla och systerskolan Fredrikshov i Stockholm, där några niondeklassare häromåret under en skolresa till Auschwitz spelade in en film där de heilar och imiterar Hitler. En av lärarna vittnar om ett snävt och intolerant skolklimat med en norm som det kan vara svårt att avvika från.

– Man ska till exempel vara höger politiskt på vår skola, säger läraren. Här finns socialarbetare och lärare från ett par mellansvenska kommuner som har gigantiska problem med de våldsbejakande nazisterna i Nordiska motståndsrörelsen (NMR), som riktar in sig på att rekrytera högstadieelever.

I somras avslöjade tidningen Expo att några av NMR:s mest våldsamma ledare bildat en ny organisation, Nordisk styrka. Ledaren Klas Lund dömdes redan som 18-åring till fängelse för dråp, efter en rasistiskt motiverad dödsmisshandling i Nynäshamn.

– Nazisterna är ständigt närvarande hos oss. Flera har flyttat till kommunen och det skrämmer många. Du vet inte om elektrikern som kommer hem till dig är en NMR-medlem eller inte, berättar en kvinna som jobbar på ett högstadium.

Av rädsla för NMR och Nordisk styrka vill hon inte att DN skriver hennes namn, eller kommunen där hon arbetar. På hennes skola har hon och lärarna mött nazistiskt influerade tonåringar som förnekar Förintelsen.

– Vi hade elever som sa: Ni ljuger!

Bland de svenska lärarna på Yad Vashem finns även Darko Maric, lärare på Hjo folkhögskola. Han undervisar nyanlända vuxenelever

från Syrien, Palestina, Afghanistan och Somalia. De senaste åren har han och en kollega tvingats bemöta grova antisemitiska föreställningar.

– Vi möter alla de klassiska idéerna. Att Förintelsen är en myt, eller tvärtom: att den var något bra som bör hyllas. Att man ska hata judar. Att judar ligger bakom allt ont. Att judar inte har rätt att existera. Darko Marics elever är vuxna kvinnor och män. Flera berättar öppet att antisemitismen varit en del av samhället och kulturen där de växt upp.

– Det händer att våra elever ändrar sin inställning till judar. Vi har två jättetydliga exempel, en palestinsk kvinna och en man som först uttryckte grov antisemitism. Efter en tid började de i stället bemöta antisemitiska föreställningar. ”Vi förstår att vi lärde oss fel”, sa de.

Och de som inte ändrar sig?

– De lär sig åtminstone att antisemitism inte är något som accepteras av det svenska samhället, säger Darko Maric.

Pedagogiken vid Yad Vashem handlar om att bygga relationer till eleverna, inte minst till dem som har extrema åsikter. Att kasta ut en elev som förnekar Förintelsen ur klassrummet gör ofta mer skada än nytta, anser Yad Vashems experter.

Vid ministrarnas besök går några av lärarna från Sverige upp i en talarstol och berättar på engelska om sin svenska skolverklighet.

– My name is Björn Westerström and I teach history at a secondary school in Malmö, börjar en av dem.

Han blickar ut över salen, där israeliska och svenska experter på Förintelsen sitter intill ministern och hennes medhjälpare. I publiken finns även Sveriges Israelambassadör Magnus Hellgren.

– Jag har mött många antisemitiska uttryck och föreställningar genom åren. Hatet mot judar kan komma från individer, grupper av elever och även från föräldrar, säger Björn Westerström.

Under många år, fortsätter Malmölärares från talarstolen, bagatelliserades problemet med antisemitism från samhällets sida.
– Det är en skam och en sorg.

Från en Malmöskola minns Björn Westerström Förintelseförnekarna som spottade på skolans väggar för att det fanns symboler som såg ut som Davidsstjärnor där. Och pappan som först grälade argt på sin son för att sonen misshandlade sig och blev inkallad till rektorn – en pappa som plötsligt vände helt och visade ömhet mot sonen. Förklaringen till helomvändningen: sonen sa till sin pappa att rektorn var jude. Far och son kunde enas i sitt hat mot judar.

Björn Westerström är generös med att dela med sig av det som han kallar ”mina misstag” och ”mina idiotiska grejer”. Misstagen: att strunta i att få en verklig kontakt med de antisemitiska och stökiga eleverna och i stället prioritera konfrontation.

– Jag skulle styra skeppet rätt genom strikt ordning och disciplin. Det slutade med att jag körde ut en elev från klassrummet.

Eleven, som visat upp en rik provkarta på antisemitism, homofobi och sexism, försökte komma in – men Björn Westerström vägrade släppa honom över tröskeln.

– Då gav han mig en liten smäll, och sa att han skulle döda mig och leta upp mina barn. Jag fortsatte med den konfrontativa linjen, och var säker på att jag gjorde helt rätt.

En tid senare uttryckte skolans rektor missnöje. ”Förstod du inte att han tyckte jättemycket om dig, Björn?” sa rektorn. ”Han satt hos mig och grät för att han inte fick gå på dina lektioner.”

Björn Westerström insåg att rektorn hade rätt. Ju mer kompromisslös han blev i sin lärarroll, desto mer konfrontativ blev eleven. Om han haft samma elev i sin klass i dag, skulle han försökt närma sig honom på tu man hand. Inte markera hårt inför alla pojkens kompisar där han måste hålla uppe sin tuffa fasad. Björn skulle ha frågat saker som ”hur har du det hemma?” och ”vad tycker du om att göra?”.

– För det har jag ju märkt nu: När du väl har etablerat en relation till en elev så kan det ske så oerhört mycket. Då kan du förändra det andra, det som ligger som en yta ovanpå, en yta som allt bara studsar bort från.

Särskilt svårt är det att argumentera bort konspirationsteorier, säger Björn Westerström.

– De är omöjliga att tränga igenom med fakta, för allt du säger blir en del av själva konspirationen, i elevens ögon. Det är själva relationen med eleven som kan hjälpa dig att komma framåt.

När Björn Westerström på allvar började odla relationer till sina elever så fick han ”de lugnaste klassrummen på hela skolan”, säger han. Några kolleger blev provocerade.

– De tyckte att jag var för snäll och slapp och trodde att jag inte följde ordningsreglerna. Men det gjorde jag! Mina elever bröt bara inte mot dem längre, säger Björn Westerström.

Sveriges utbildningsminister Anna Ekström påminner om att det här är ett arbetssätt som kräver mycket av lärarna.

– Det enklaste man kan göra som lärare som möter antisemitism är att låtsas att man inte hörde. Det näst enklaste är att köra ut den elev som säger det antisemitiska. Det absolut svåraste är att i undervisningen hantera det här, säger hon.

När jag skriver om antisemitism i skolor får jag ofta reaktioner som ”markera hårdare, stäng av eleverna som hatar judar!” Det som du och Yad Vashem förespråkar är något annat.

– Det ska finnas en tydlighet från skolan. Om vad som är lagligt och vad som är olagligt, vad som är bevisat, och vad som inte stämmer om man går till källorna. Men det allra kraftfullaste budskapet till en ung man eller ung kvinna som söker sig till främlingsfientliga grupper, det är ju att säga: Du kommer att vara välkommen i vårt svenska samhälle. Det finns en plats för dig. Att ta värderingsdiskussionerna är jättetufft. Men det är just det som vi vet faktiskt kan fungera, säger ministern.

I Malmö finns ett judiskt lärarpar, som i decennier drabbats av antisemitism i skolorna. Hustrun tog av sig sitt halssmycke för att ingen skulle lista ut att hon var judinna. Hur ska man hantera den situationen?

– Otroligt svårt. Lärare som talar öppet om problemen är värda ett stort tack från samhället. Den läraren måste få ett jättestarkt stöd av sin

rektor. Men också huvudmannen för skolan har ett mycket stort ansvar för att stödja läraren.

Många lärare får inte det här stödet som du talar om. De känner sig vilsna och övergivna. Du var generaldirektör för Skolverket i fem år. Tycker du att du har ett delansvar för att det ser ut så här på svenska skolor?

– Jag tycker att jag själv har ett mycket stort ansvar för det som sker i svenska skolor. Och ett av skälen till att jag tackade ja när Stefan Löfven ringde och frågade om jag ville vara statsråd är att jag vill göra mer för att stärka svensk skola. Det här är ett av många områden där vi måste ge lärarna bättre verktyg och tydligare stöd.

Därför, säger ministern, är utbildningssamarbetet mellan Sverige och Israel om Förintelsen viktigt. Samverkansavtalet skrivs mellan Yad Vashem, som är en israelisk statlig myndighet, och de svenska statliga myndigheterna Forum för levande historia samt Göteborgs universitet. – Jag hoppas att lärare och rektorer över hela Sverige ska förstå att här finns det kunskap att hämta. Här finns en verktygslåda som vi kan bygga upp i just vår kommun och i vår skola.

När avtalet ska skrivas under på Yad Vashem placerar sig Anna Ekström och Sveriges ambassadör Magnus Hellgren bakom de tre undertecknarna från Forum för levande historia, Segerstedtinstitutet och Yad Vashem.

En israelisk och en svensk flagga ställs intill varandra på podiet. Men både Israels och Sveriges flaggor envisas med att glida ner längs sina små metallstänger.

– We have a flag problem, ropar en assistent, och försöker hissa upp flaggorna igen.

Till slut lyckas det. Applåderna är varma, alla ler. Men leendena kan inte skyla över det faktum att relationerna mellan Sverige och Israel är spektakulärt usla.

– Det råder inte en normal politisk relation mellan Sverige och Israel, säger Magnus Hellgren, som de senaste två åren har varit Sveriges ambassadör i Israel.

Så har det varit sedan 2014, när Sverige erkände Palestina som självständig stat. Från israeliskt håll har kritiken fokuserat hårt på Sveriges nyss avgångna utrikesminister Margot Wallström, som varit portad från att besöka Israel.

Genom att vara hårda mot Sverige har Israel velat avskräcka andra europeiska länder från att erkänna Palestina, enligt ambassadör Magnus Hellgren.

– Antisemitism används generellt som ett slagträ i politiska sammanhang. Och ibland väljer man att blanda samman riktig antisemitism med legitim kritik mot staten Israel och den nuvarande regeringens politik.

Antisemitistiska incidenter i Sverige kan bli politiska redskap för israeliska politiker. Det behöver inte ens vara bekräftade antisemitiska incidenter, säger Magnus Hellgren.

Den 14 maj i år knivhöggs en kvinna i 60-årsåldern i Helsingborg, aktiv i judiska församlingen, på gatan. Angriparen var en psykiskt sjuk man. Polisen såg inga hatbrottsmotiv.

– Men den israeliska presidenten twittrade väldigt hastigt om en upprörande antisemitisk attack i Sverige, säger Magnus Hellgren. Delvis har sådana snabba tvärsäkra utsagor att göra med den nya Twitterpolitikens tid, tror ambassadören. Den israeliska presidenten vill plocka politiska poäng innan någon annan hinner före.

– Men jag upplever också att det har funnits en vilja från Israel att markera mot Sverige – en vilja som har gått utöver en förväntad och normal kritisk relation, säger Magnus Hellgren.

I tisdags fick Sverige en ny utrikesminister, Ann Linde. Hon utsågs 2011 till "Årets Palestinavän" av Palestinska föreningen i Sverige. Som utrikeshandelsminister har Ann Linde även försökt bygga goda relationer med Israel, och 2017 var hon i Israel och träffade landets forsknings- och teknikminister för att tala om innovationer.

På tisdag, den 17 september, är det val i Israel. På sin första dag på jobbet som svensk utrikesminister får Ann Linde i direktsänd tv kommentera Israels premiärminister Benjamin Netanyahus vallöfte om att annektera stora palestinska områden. Netanyahu lovar att införa israelisk suveränitet i Jordandalen på den ockuperade Västbanken och över Döda havets norra del.

Sveriges nya utrikesminister är relativt återhållsam i sin kritik. I SVT:s Aktuellt använder hon ordet "olyckligt" för att beskriva Netanyahus annekteringsplaner.

– Som både EU och det internationella samfundet säger så är det emot folkrätten, säger Ann Linde.

Israels ambassadör i Stockholm, Ilan Ben-Dov, säger till DN att han glad över det svensk-israeliska Yad Vashem-avtalet, och över antisemitismkonferensen i Malmö nästa höst.

Men åtgärder mot antisemitism räcker inte för att normalisera relationerna, säger Ilan Ben-Dov. För att det ska ske krävs "ett svenskt initiativ för en mer balanserad Israelpolitik". Det behöver inte innebära att Sverige måste kyla ner sina relationer med palestinierna. Däremot måste Sverige rösta mer Israelvänligt i FN, anser Israels ambassadör. I Ilan Ben-Dovs ögon var det "förödande" när Sverige som enda EU-land röstade för en Unesco-resolution som underkänner Israels rätt till suveränitet över Jerusalem.

Utbildningsminister Anna Ekström säger sig inte ha funderat över vad samarbetsavtalet med Yad Vashem kan betyda för de svensk-israeliska relationerna i stort.

– Men jag är övertygad om att det är bra för alla våra internationella samarbeten om vår undervisning om Förintelsen och vårt arbete mot antisemitism stärks. Samma sak gäller förstås vårt arbete mot all främlingsfientlighet, även islamofobi.

Antisemitism i Sverige och Malmö används ibland av den antimuslimska rörelsen som ett slagträ mot muslimer, såväl i Israel som i Sverige.

– Det är att göra det alldeles för enkelt för sig. Jag är 60 år gammal och har bott i Sverige hela mitt liv. Den antisemitism som finns i Sverige kan säkert sägas ha fått nya uttryckssätt när den kopplas ihop med starka islamistiska rörelser till exempel. Men antisemitismen fanns i Sverige långt tidigare.

Vad minns du av antisemitism från din egen uppväxt?

– I min högstadieskola fanns en liten men ganska röststark högerextrem gruppering. Det var klotter och skrik i korridoren som var tydligt antisemitiska. Så det minns jag absolut. Jag gick i Äppelviksskolan i Bromma. Ett välbärgat område.

I Sverige finns även hat mot andra minoritetsgrupper, som muslimer och romer. Varför är det just bekämpandet av antisemitism som regeringen satsar på nu?

– Förintelsen var en unik händelse. Samtidigt finns det väldigt många lärdomar att dra av Förintelsen – precis de lärdomar som man behöver för att bekämpa till exempel islamofobi, säger Anna Ekström.

Ökar antisemitismen i Sverige? Anna Ekström säger att hon inte vet. EU:s byrå för grundläggande rättigheter publicerade i december förra året en omfattande studie där 16 000 europeiska judar deltog. 89 procent av dem upplever att antisemitismen ökat de senaste fem åren. Över en tredjedel undviker att delta i judiska evenemang eller besöka judiska platser på grund av rädsla.

Bland de över tusen svenska judar som besvarat enkäten anser 82 procent att antisemitism är ett ganska eller väldigt stort problem, jämfört med 60 procent 2013.

Drygt en tredjedel av de svenska judarna i enkäten har de senaste fem åren funderat på att lämna landet på grund av att de inte känner sig säkra som judar i Sverige. I Tyskland, Frankrike, Belgien och Ungern är andelen judar som funderat på att utvandra över 40 procent. I Danmark är andelen lägre: 25 procent.

30 procent av svenskarna i enkäten uppger att de personligen har drabbats av antisemitiska trakasserier under senaste året (Europasnittet är 28 procent).

Morgonen efter besöket på Yad Vashem checkar en grupp långa, välbyggda israeler med tennisväskor in på samma Stockholmsflyg som utbildningsministerns stab. Det visar sig vara Israels tennislandslag, som ska spela Davis Cup-match mot Sverige i Kungliga tennishallen.

Vid samtal med lagkaptenen, Harel Levy, hamnar vi snabbt i Malmö igen, och stadens problem med antisemitism. Harel Levy var en av de israeliska spelarna som spelade Davis Cup mot Sverige i mars 2009 – i just Malmö. Malmö stads dåvarande ledning beslutade att matchen av säkerhetsskäl skulle spelas inför tomma läktare och stoppade biljettförsäljningen.

– Enda gången jag varit med om det under min karriär. Det kändes väldigt konstigt, säger Harel Levy.

Bojkottrörelsen mot Israel i Sverige var stark och samlades under parollen ”Stoppa matchen!”. Malmös dåvarande kommunstyrelseordförande Ilmar Reepalu (S) stödde den. Till Sydsvenskan sa Reepalu att han inte tyckte att matchen mot Israel borde spelas alls, på grund av Israels bombningar i Gaza.

Protesterna mot matchen i Malmö samlade tusentals och urartade till kravaller och stenkastning och angrepp mot polisen. Flera demonstranter dömdes senare för våldsam upplöpp.

Judehatet visade sig i proteströrelsen när den antisemitiska Khaybar-ramsan skanderades av några demonstranter:

”Khaybar, Khaybar, o judar, Muhammeds armé ska återvända!” Ramsan refererar till berättelsen om hur islams profet Muhammeds styrkor dödade judar i staden Khaybar på den arabiska halvön på 600-talet.

– Vi märkte inte så mycket av protesterna mer än att det var extremt stort säkerhetspådrag. Vi var inne i hallen och fokuserade på matchen. Jag tror att protesterna störde svenskarna mer än oss, säger Harel Levy vars lag besegrade Sverige med 3–2 i matcher.

Bland de israeliska tennisspelarna på planet till Stockholm finns även Noam Okun, som även han var med i Malmö 2009. Både Harel Levy och Noam Okun minns att Malmös politiska ledning valde ”den palestinska sidan”, som de uttrycker det.

– Men vi har inget emot svenskar. Det är de politiska ledarna som bråkar med varandra. Israeler i allmänhet gillar svenskar, säger Noam Okun.

Harel Levy och Noam Okun är båda glada över att helgens Davis Cup-match spelas i Stockholm, och inte i Malmö.

MALMÖ, BORGARSKOLAN

I måndags började Peter Vig sitt nya jobb på Borgarskolan. Den tjänst som han, halvt på skämt och halvt på allvar, beskriver som ”vandrande jude i korridoren”.

Lärarassistent är den formella titeln. Tanken är att Peter Vig ska besöka olika klasser och röra sig runt på skolan vid lunchtid, när det är mycket folk i korridorerna. Han ska prata och luncha med elever.

– Min erfarenhet är att de flesta elever är positivt nyfikna. De har uppfattningar om judar och judendom. ”Gör du verkligen si och så?” Det finns exempelvis föreställningar om att alla judar är rika. Så den frågan kommer säkert från elever: ”Vad gör du här, du har väl pengar?”

På Borgarskolan möter vi rektor Martin Roth, som nappade när Peter hörde av sig och erbjöd sina tjänster. Det är inget volontärarbete, poängterar rektorn, utan ”en deltidstjänst med bra lön”.

– Peter har en specialistkompetens. Han känner till den judiska traditionen och kan frågorna kring antisemitism och Israel-Palestinakonflikten.

Borgarskolan är en av de gymnasieskolor i Malmö som anses lugnast – men även här har antisemitiska angrepp mot judiska elever inträffat. Martin Roth och Peter Vig tror båda att den nya tjänsten kan bli en temperaturmätare på hur stort problemet med antisemitism är på skolan. Skulle det bli problem är rektorn ”beredd att ta fajten”, säger han.

– Våra elever är skötsamma. Men jag är säker på att det kan finnas strömningar under ytan, säger Martin Roth.

Peter Vig vill inte låta de mörka erfarenheterna tynga ner honom. Visst har han varit en måltavla – men han bär också på många ljusa berättelser om elever som tagit sig igenom svårigheter.

– Även elever som varit väldigt konfrontativa kommer ibland fram till mig efteråt, när de har mognat, och vill ge stöd. ”Hur orkade du?” kan de fråga.

Idén om Malmö som en stad där olika människor ska kunna leva tillsammans är viktig för Peter Vig. Han ser positiva tecken, som samarbeten mellan muslimer och judar samt att stadens högsta politiker numera tar kampen mot antisemitismen på större allvar.

Det nya jobbet på Borgarskolan är ett sätt att ta plats som judisk medborgare i Malmö. I en stad där medlemsantalet i judiska församlingen har halverats under 2000-talet, från 1 000 till drygt 500, känns det extra viktigt.

Vi finns här, påminner Peter Vig, innan han trampar i väg på sin elcykel. – Vi är få. Men vi finns.

Niklas Orrenius
niklas.orrenius@dn.se"

Niklas Orrenius är reporter på DN och bor i Malmö. Han skriver ofta om frågor som rör demokrati och mänskliga rättigheter. Många bilder i tidningen:

Paul Hansen är en av landets mest prisade bildjournalister. Utnämnd till Årets fotograf vid nio tillfällen, senast i år.

Reportaget i tre punkter

- * Svenska lärare larmar om antisemitism och Förintelseförnekande i klassrummen. Vissa judiska lärare, som ”Monica” i Malmö, följer sin identitet av rädsla för angrepp.
- * Statsminister Stefan Löfven (S) framhåller kampen mot antisemitism som en viktig prioritet. Nästa år arrangerar Sverige en stor konferens om Förintelsen i Malmö.
- * Svenska lärare utbildas i Israel, vid Förintelseforskningscentret Yad Vashem. I söndags var utbildningsminister Anna Ekström (S) i Jerusalem när ett svensk-israeliskt avtal skrevs.

Fakta. Andra världskriget och Förintelsen

Omkring 50 miljoner människor dog under andra världskriget, ungefär sex miljoner av dem var europeiska judar som mördades av de tyska nazisterna.

Av de sex miljoner judar som mördades, dog närmare hälften i de stora lägren och gettona. Andra dödades under transport, i mindre läger eller genom direkta avrättningar.

Tre miljoner judar dog i Polen. 1,1 miljoner i Sovjetunionen och 569 000 i Ungern. Även i Rumänien, Litauen, Tyskland och Nederländerna mördades många judar.

Utöver judarna mördades omkring 4–5 miljoner romer, krigsfångar, politiska fångar, och andra.

Källor: Forum för levande historia, Nationalencyklopedin.

Tre röster från svenska klassrum

Christer Mattsson, grundare och föreståndare för Segerstedtinstitutet.

Vi utbildar och handleder lärare och andra yrkesgrupper som arbetar med ungdomar på platser där det finns problem med antisemitism, och där det pågår rekrytering till högerextrema grupper och till jihadism. Vi upptäckte ganska snart att kunskaperna om Förintelsen och om antisemitism inte var tillräckliga. Då inledde vi ett samarbete med Yad Vashem. Här finns en kompetens som inte finns i Sverige.

Ida Zachrisson, kurator på Ytterbyskolan i Kungälv.

När jag gick i skolan så var inte undervisningen om Förintelsen särskilt fördjupande. Den handlade inte om personer. Den handlade om judar som en enhetlig grupp. Om nazister, årtal. Jag tänker att man måste förstå hur det såg ut innan. Annars blir det obegripligt: Hur kunde nazisterna plötsligt bestämma sig för att mörda judar? För det var ju inte så plötsligt. Det finns en lång historik. När man tittar på stegen i avhumaniseringen så blir det skrämmande – men också viktigt för att förstå processer som sker i dag. Synen på romer, exempelvis, gör mig mörkrädd.

Björn Westerström, gymnasielärare på S:t Petri skola i Malmö.

På en Malmöskola där jag jobbade tidigare var det mycket antisemitism, homofobi och sexism. Jag var övertygad om att jag skulle styra skeppet rätt genom ordning och disciplin. Full konfrontation. Det slutade med att jag körde ut en elev från klassrummet och sa att han inte var välkommen tillbaka. Nu inser jag att det var idiotiskt. Jag skulle ha försökt närma mig honom som person, på tu man hand. Inte markera inför alla hans kompisar där han måste hålla uppe sin fasad. "

”Kriminalpolitisk kapprustning bortser från forskningsresultat”

DN SÖNDAG 15 SEPTEMBER 2019

"DN. DEBATT 20190915

Den senaste tidens dödsskjutningar har utlöst rättmätig oro och frustration. Men i stället för att agera med medkänsla och förnuft fortsätter politikerna kapprustningen. Senast med förslaget om så kallade visitationszoner där vissa av rättsstatens principer sätts ur spel och polisen utan misstanke har rätt att visitera alla, skriver fyra forskare i kriminologi.

Den senaste tidens dödsskjutningar lämnar ingen oberörd och har utlöst rättmätig oro och frustration. I denna situation är det viktigt att politikerna agerar med såväl medkänsla som förnuft vad gäller föreslagna åtgärder. Men i stället fortsätter den kriminalpolitiska kapprustningen; våra folkvalda tävlar om att framställa sig själva som de som kräver tuffast tag. Det är svårt för forskningen att vinna gehör.

I stället föreslås åtgärder som i bästa fall är symboliska och verkningslösa, i värsta fall direkt kontraproduktiva.

Vi har tidigare på denna sida hänvisat till såväl svensk som internationell forskning som visar att längre fängelsestraff, avskaffande av straffreduktionen för unga gärningspersoner och sänkt straffmyndighetsålder varken minskar antalet brottsoffer eller hejdar rekryteringen av nya brottslingar.

I dag råder politisk samstämmighet kring att fler poliser ska utbildas. Men hur ska dessa arbeta? Utifrån vår forskningserfarenhet ser vi med oro på de återkommande förslagen om att utöka kårens repressiva uppdragsbeskrivning i socialt utsatta områden. Det senaste exemplet är förslaget på så kallade visitationszoner, det vill säga platser där vissa av rättsstatens principer sätts ur spel och polisen utan misstanke har rätt att visitera alla. Detta initiativ bör läggas till listan över kriminalpolitiska åtgärder som syftar till att framstå som handlingskraftiga, men vars effekter är direkt skadliga för både enskilda och samhället som helhet.

I dagarna är Harvardforskaren Joscha Legewie i Sverige för att ta emot Hans L Zetterberg-priset. Han kommer också att föreläsa på Stockholms universitet om relationen mellan aggressiva polismetoder och studieresultat hos unga från minoriteter i USA. Legewie undersöker effekterna på brottsligheten av de senaste årens intensifierade gatukontroller, samt på de unga som utsatts för proaktivt polisarbete, till exempel i form av visitationer. Sedan 2004 har omkring 1 500 nyutbildade poliser i New York placerats ut på så kallade impact zones. Dessa områden, där i huvudsak afroamerikaner lever, präglades av social utsatthet och hög brottslighet. De nyutbildade polisernas uttalade uppgift var att agera snabbt, tidigt och repressivt, med målet att pressa tillbaka brottsligheten.

Legewies forskning visar att våldet pressades tillbaka något medan insatsen pågick. Men effekten visade sig bli kortvarig. Konsekvensen för invånarna blev dock desto mer långtgående. De återkommande gatukontrollerna påverkade skolgången för områdets barn negativt.

Skolresultaten hos de afroamerikanska 13- till 15-åriga pojkarna sjönk markant och den negativa effekten kvarstod långt efter att operationen upphört.

Legewies slutsats är att de repressiva polisinsatserna ökade ojämlikheten i livschanser, utan att brottsligheten minskade på ett hållbart sätt.

På kriminologiska institutionen vid Stockholms universitets hemsida samlar vi kortfattad information från en rad andra internationella studier om vad vi kan förvänta oss för resultat om politikerna avkräver polisen ett arbetssätt som präglas av repression.

Grovt sammanfattat visar den internationella forskningen:

*** Att ett aggressivt polisarbete ofta är verkningslöst vad gäller såväl brottsnivåer som de boendes rädsla för brott.**

*** Att allmänheten lägger stor vikt vid att polisen uppträder korrekt och respektfullt.**

*** Att upplevd orättvis behandling i kontakt med polisen leder till minskad vilja till samarbete och benägenhet att anmäla brott.**

Dessa slutsatser är kända inom svensk polis och det är därför inte konstigt att högt uppsatta poliser uttryckt kritik mot förslaget om visitationszoner och kallat det för en politisk ”pappersprodukt”. När vår institution i samarbete med Civil rights defenders nyligen tog fram en rapport om rasprofilering bekräftades den internationella forskningens resultat. Att stoppas och kontrolleras är kränkande och diskriminerande för dem som utsätts upprepade gånger utan grund. Erfarenheter om dessa möten lever kvar mycket länge och sprids som sedelärande historier som spär på misstänksamheten minoritetsgruppen har gentemot polisen och samhället i stort.

Hur ska då de tusentals nya poliser vi får ut de kommande åren arbeta för att göra nytta och undvika att riskera kontraproduktiva effekter? Polisen är alltså beroende av goda kontakter med allmänheten och många boende i brottsbelastade områden efterfrågar med rätta stöd av

polisen när de utsätts för brott. Ett framgångsrikt sätt att arbeta för att skapa både närvaro och tillit har visat sig vara att ha lokalt förankrade poliser som känner befolkningen i området och arbetar långsiktigt med att inte bara ingripa mot brott utan även skapa goda relationer med de boende.

Också i turbulenta situationer har just den lokala polisen man redan känner lyfts fram som den man fortsatt har tilltro till. För detta krävs poliser som är utbildade i betydelsen av respektfullt bemötande, och framför allt också poliser som har tid och möjlighet att skapa sådana relationer. Poliser som i stället får som huvuduppdrag att enbart gå in repressivt riskerar däremot att förstöra redan befintliga relationer som lokalt förankrade poliser under lång tid arbetat med att bygga.

I denna artikel har vi pekat på faran med att kriminalpolitiken rycks med i en signalspiral där inga insatser kan vara hårda nog. Om denna kriminalpolitik inte gjorde ont värre kunde vi forskare kanske rycka på axlarna – problemet är att det finns gott om kunskap som visar att många av de allvarliga brottsproblem vi redan har snarare förstärks än förebyggs av den inslagna repressiva kriminalpolitiken. Det finns andra vägar att gå.

Felipe Estrada
Tove Pettersson
Leandro Schclarek Mulinari
Henrik Tham

Artikelförfattarna är forskare verksamma vid Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet "

Kapitel 3: Sammanfattning om förslag

Innehåll:

Sida

159	Kapitel 3: Sammanfattning om förslagen
160	Museer, myndigheter, skolor m m ska ha tydlig information om framtidsproblemen
165	Alla statsråd bör samarbeta i planeringar för världens och Sveriges framtid
165	Det är 129 verksamhetsområden som vardera innehåller hundratals eller tusentals mindre verksamhetsområden
166	Utbildning i grundskolor, gymnasier, högskolor och universitet samt forskning behöver förbättras
167	Utveckling av de inre verkligheterna
169	Religion och levnadskunskap.
169	Inkomstskatterna
170	Mer om skatter och bidrag
171	Fastighetsskatter och förmögenhetsskatter.
172	Nyss har nämnts om kapital
172	Vad ingår i skattetabellerna?
172	Ensamstående förvärvsarbete är missgynnade i förhållande till makar/sambor
173	Sammanräknad förvärvsinkomst efter deciler
174	Om värnskatten
175	Barnfamiljer med bostadsbidrag
176	Bostadsbidrag för barnlösa i åldrar över 29 år upp till pensionsåldrar
177	Socialförsäkringsbalken om förmögenhet

177	Bostadstillägg och garantipension för pensionärer. Verkan av kapital
178	Varken regeringen, myndigheterna eller de politiska partierna har några offentliga redovisningar om pensionärernas levnadskostnader,
178	Årskostnaderna för pensionärer 2020
179	Ensam väntad ändring 2020
179	Bostadstillägg för pensionärer. 16 mars 2006
180	I samband med småhus finns två sätt att bo. (8 april 2004).
181	Viktiga händelser i bostadstilläggens historia. (8 april 2004)
182	Befolkningsstorlek per kommun, 2015
182	197 Var finns rum för våra barn? – om trångboddheten i Sverige
182	Antal hushåll efter hushållstyp

Från <http://wimnell.com/omr36-39zzzzzj.pdf>

Museer, myndigheter, skolor m m ska ha tydlig information om framtidsproblemen

I artikeln "Krav och disciplin i skolan riskerar driva unga till gäng" står bland annat :

"Eleverna blir som mest motiverade när de får tillämpa sina kunskaper och förmågor i praktiken så att värde skapas för någon annan än dem själva, allra helst en person i det omgivande samhället. Starkt motivation leder sedan till fördjupade kunskaper och förmågor.....

Det som förvånar mest är att altruism, den direkta motsatsen till egoism, har visat sig vara en oväntat kraftfull motivationsfaktor i skolan. Elever förväntas ju annars i skolan främst göra sådant som är bra för dem själva i en mer avlägsen framtid, inte sådant som är bra för någon annan här och nu. Det studerade arbetssättet har anammats av allt fler lärare som kallar det för värdeskapande lärande. Värdet som skapas är sällan ekonomiskt. Mer vanligt är att eleverna skapar socialt, kulturellt eller ekologiskt värde för andra. "

Detta torde gälla för all information, inte bara i skolan utan överallt. Museerna sysslar numera mest om det som varit. Den nya museilagen betonar att de måste bidra till samhället och dess utveckling genom att främja kunskap, kulturupplevelser och fri åsiktsbildning.

Det största prblemen i världen nu är klimatkrisen och problemen bakom FNs 17 mål för framtiden, Därför bör museer, myndigheter, skolor m m ha tydlig information om de problemen.

I Museilagen står att "Ett museum ska utifrån sitt ämnesområde bidra till samhället och dess utveckling genom att främja kunskap, kulturupplevelser och fri åsiktsbildning. "

Nu har jag den 16 augusti 2013 gjort ett förslag om hur det kan ske.

**Jag har gjort en text med fyra rubriker:
Förenta nationernas mål i Agenda 2030
Klimatförändringen och miljöerna
Hav och marina resurser
Ekosystem och biologisk mångfald**

Jag föreslår att det läggs på första sidan på hemsidan hos alla museer och myndigheter, högskolor, universitet och skolor o d enligt mitt förslag.

Texten är hämtad från Regeringens hemsida på Internet. Och slutar med:

**För mer om detta se regeringens hemsida på internet
<https://www.regeringen.se/sveriges-regering/>**

Det börjar med FNs alla 17 mål som innehåller alla problem i världen och Sverige och jag har ordnat så att man enkelt kan klicka fram delmål. Därefter kommer texter om klimatkrisen, hav och biologisk mångfald (mål 13,14 och 15). Det angår alla museer och myndigheter o d. Varje museum eller myndighet kan sedan anknyta till de FN-mål och delmål som de tycker passar dem.

Demokrati- och kulturministern bör se till att alla museer och myndigheter, skolor o d inför dessa texter i början på sina hemsidor

Förenta nationernas mål i Agenda 2030

Mars 2019

Mål 1 är att avskaffa all form av fattigdom överallt.

- **Ingen fattigdom**

Mål 2 är att avskaffa hunger, uppnå tryggad livsmedelsförsörjning, uppnå en bättre kosthållning och främja ett hållbart jordbruk.

- **Ingen hunger**

Mål 3 är att säkerställa att alla kan leva ett hälsosamt liv och verka för alla människors välbefinnande i alla åldrar.

- **Hälsa och välbefinnande**

Mål 4 är att säkerställa en inkluderande och jämlik utbildning av god kvalitet och främja livslångt lärande för alla.

- **God utbildning för alla**

Mål 5 är att uppnå jämställdhet, och alla kvinnors och flickors egenmakt.

- **Jämställdhet**

Mål 6 är att säkerställa tillgång till och hållbar vatten- och sanitetsförvaltning för alla.

- **Rent vatten och sanitet**

Mål 7 är att säkerställa att alla har tillgång till tillförlitlig, hållbar och modern energi till en överkomlig kostnad.

- **Hållbar energi för alla**

Mål 8 är att verka för en inkluderande och långsiktigt hållbar ekonomisk tillväxt, full och produktiv sysselsättning med anständiga arbetsvillkor för alla.

- **Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt**

Mål 9 är att bygga upp en motståndskraftig infrastruktur, verka för en inkluderande och hållbar industrialisering och främja innovation.

- **Hållbar industri, innovationer och infrastruktur**

Mål 10 är att minska ojämlikheten inom och mellan länder.

- **Minskad ojämlikhet**

Mål 11 är att städer och bosättningar ska vara inkluderande, säkra, motståndskraftiga och hållbara.

- **Hållbara städer och samhällen**

Mål 12 är att främja hållbara konsumtions- och produktionsmönster.

- **Hållbar konsumtion och produktion**

Mål 13 är att vidta omedelbara åtgärder för att bekämpa klimatförändringarna och dess konsekvenser.

- **Bekämpa klimatförändringen**

Mål 14 är att bevara och nyttja haven och de marina resurserna på ett hållbart sätt i syfte att uppnå en hållbar utveckling.

- **Hav och marina resurser**

Mål 15 är att skydda, återställa och främja ett hållbart nyttjande av landbaserade ekosystem, hållbart bruka skogar, bekämpa ökenspridning, hejda och vrida tillbaka markförstörelsen samt hejda förlusten av biologisk mångfald.

- **Ekosystem och biologisk mångfald**

Mål 16 är att främja fredliga och inkluderande samhällen för hållbar utveckling, se till att alla har tillgång till rättvisa samt bygga upp effektiva och ansvarsskyldiga och inkluderande institutioner på alla nivåer.

- **Fredliga och inkluderande samhällen**

Mål 17 är att stärka genomförandemedlen och återvitalisera det globala partnerskapet för hållbar utveckling.

- **Genomförande och globalt partnerskap**

Klimatförändringen och miljöerna

Enligt den nya museilagen 2017 ska ett museum bidra till samhället och dess utveckling genom att främja kunskap, kulturupplevelser och fri åsiktsbildning.

Förenta nationens 17 mål gäller för hela världen och också för Sverige.

Som de viktigaste problemen nu kan ses FN:s mål om klimat, hav och marina resurser och ekosystem och biologisk mångfald.

Här från regeringens skrivelse till riksdagen: [Politiken för global utveckling i genomförandet av Agenda 2030, skr. 2015/16:182 \(pdf 782 kB\)](#) :

Klimatavtalet från Paris från december 2015 är en milstolpe i klimatarbetet. För första gången har världen ett globalt klimatavtal där alla länder åtar sig att bidra med allt ambitiösare åtaganden. Avtalet skapar förutsättningar för ökat stöd till utvecklingsländer, både för att begränsa utsläppen och för att anpassa sig till klimatförändringarna.

Fattiga och sårbara länder som inte har resurser att anpassa sig samt kvinnor, män, flickor och pojkar som lever i fattigdom och utsatthet drabbas särskilt hårt av klimatförändringar. Åtnjutandet av de mänskliga rättigheterna kan påverkas av miljöförstöring och klimatförändringar, inklusive ursprungsbefolkningars rättigheter.

Fattigdomsbekämpningen riskerar att avstanna eller gå om intet om inte klimatförändringarna hejdas. Detta på grund av klimatförändringarnas effekter som t ex. extremare väder som torka, skyfall och

stormar, vilket i sin tur också påverkar bl.a. vattentillgång och livsmedelsproduktion, men också stabilitet och säkerhet samt migrationsflöden. Arbeten som syftar till att reducera riskerna för, och minska konsekvenserna av, olyckor och katastrofer är också viktiga för anpassningen till ett förändrat klimat.

Sverige ska gå före i klimatfrågan som är vår tids ödesfråga. Alla länder måste ställa om till ett hållbart samhälle med låga utsläpp och hög motståndskraft mot klimatförändringarnas effekter. Det kräver ett sammanhållet globalt och nationellt klimatarbete samt att klimatarbetet, såväl utsläppsminskningar som anpassning, integreras på ett samstämmigt sätt i alla politikområden.

Sverige ska fortsatt vara en pådrivande part för genomförandet av klimatavtalet från Paris, inte minst i förhållande till utvecklingsländer. OECD-länder som Sverige har ett särskilt ansvar för att gå före genom ambitiösa utsläppsmål. Sverige ska bli ett av världens första fossilfria välfärdsländer. Sverige driver på inom EU för en ambitiös klimatpolitik samt arbetar aktivt med andra länder och aktörer för att stärka allianser och samarbeten.

Sverige bidrar substantiellt till ett flertal globala klimatfonder. Sverige bidrar även till att främja kapacitetssuppleering, teknikutveckling och innovativa lösningar för minskade utsläpp och klimatanpassning inte minst i utvecklingsländer. Sverige ska också bidra till att stödja utvecklingsländernas genomförande av de nationella klimatplanerna.

Kopplingarna mellan utvecklingsstrategier och klimatplanerna bör därmed också stärkas. Det är dock viktigt att även utvecklingsländerna har åtaganden under det nya avtalet och att fler länder uppmanas att bidra till klimatfinansiering.

Hav och marina resurser

Sammanfattat handlar det om att förebygga och avsevärt minska alla slags föroreningar i havet, i synnerhet från landbaserad verksamhet, inklusive marint skräp och tillförsel av näringsämnen, samt om att hållbart förvalta, skydda och återställa marina och kustnära ekosystem. Havsförsurningens konsekvenser ska minimeras och åtgärdas. Effektiv fångstreglering ska införas. Överfiske, olagligt, orapporterat och oreglerat fiske liksom destruktiva fiskemetoder ska stoppas.

Vetenskapligt baserade förvaltningsplaner ska genomföras i syfte att återställa fiskbestånden på kortast möjliga tid till minst de nivåer som kan ge maximal hållbar avkastning. Minst 10 procent av kust- och havsområdena ska skyddas. Fiskesubventioner som bidrar till överkapacitet, överfiske eller olagligt, orapporterat och oreglerat fiske bör avskaffas och nya sådana ska förhindras.

Utvecklingsländers och de minst utvecklade ländernas behov bör integreras i WTO-förhandlingarna om fiskesubventioner. Den ekonomiska nyttan av ett hållbart nyttjande av marina resurser bör öka för små önationer under utveckling och de minst utvecklade länderna, bl.a. genom en hållbar förvaltning av fiske, vattenbruk och turism.

Vetenskaplig kunskap, forskningskapacitet och havsteknik ska utvecklas, med hänsyn till Oceanografiska kommissionens kriterier och riktlinjer, med fokus på små önationer under utveckling och de minst utvecklade länderna. Tillträde för småskaliga icke-industriella fiskare till marina resurser och marknader ska säkerställas. Bevarandet

och hållbart nyttjande av haven och havsresurserna ska stärkas, bl.a. genom att genomföra FN:s havsrättskonvention.

Havens resurser bidrar till global livsmedelstrygghet och kan bidra till en hållbar tillväxt. Detta är viktigt för många fattiga länder och människor som är beroende av kustnära fiske. Det är också av betydelse för utveckling av hållbar turism där attraktiva miljöer med friska kustvatten och korallrev är viktiga.

Tillståndet för kustvatten och haven är mycket allvarligt. Ekosystemen och därmed havets ekosystemtjänster påverkas negativt av bl.a. klimatförändringar, havsförsurning, utvinning av mineral och bottenrålning, marin nedskräpning och miljögifter. Havens motståndskraft och förmågan att uppta och bryta ner näringsämnen och gifter, reglering av klimat m.m. försämras. Många fiskebestånd minskar kraftigt och arter dör ut.

Arbete mot ohållbara fiskesubventioner och överfiske är centralt. Att utveckla och genomföra vetenskapligt baserade förvaltningsplaner i syfte att återställa fiskbestånden till minst de nivåer som kan ge maximal hållbar avkastning är nödvändigt för att säkra livsmedelsresursen i utvecklingsländer och bidra till en hållbar ekonomisk utveckling.

För att bidra till arbetet med hållbara hav behövs samarbete över landgränser och samstämmiga åtgärder mellan flera politikområden som t.ex. miljö-, jordbruks-, fiske-, närings- utbildnings- och utrikespolitik.

Ekosystem och biologisk mångfald

Sammanfattat handlar det om att bevara, återställa och hållbart använda ekosystem på land och i vattendrag och deras ekosystem-tjänster, särskilt skogar, våtmarker, berg och torra områden, i enlighet med de skyldigheter som anges i internationella överenskommelser.

Hållbart brukande av alla typer av skogar ska främjas, avskogning stoppas, utarmade skogar återställas och ny- och återbeskogningen kraftigt ökas i hela världen. Ökenspridning ska bekämpas och förstörd mark och jord ska återställas. Bergsekosystemen ska bevaras.

Omedelbara åtgärder ska vidtas för att minska förstörelsen av naturliga livsmiljöer, hejda förlusten av biologisk mångfald och skydda utrotningshotade arter. En rimlig och rättvis fördelning av den nytta som uppstår vid användning av genetiska resurser ska främjas samt lämpligt tillträde till sådana resurser, i enlighet med internationella avtal.

Omedelbara åtgärder ska vidtas för att stoppa tjuvjakt på och handel med skyddade djur- och växtarter. Åtgärder ska införas för att förhindra införseln av invasiva främmande arter samt kontrollera eller utrota prioriterade arter. Ekosystemens och den biologiska mångfaldens värden ska integreras i nationella och lokala planerings- och utvecklingsprocesser, strategier för fattigdomsminskning samt räkenskaper.

Finansiella resurser för biologisk mångfald, ekosystem och hållbart brukande av skogar ska öka och utvecklingsländer ska ges lämpliga incitament att utveckla ett sådant bruk, inklusive bevarande och återbeskogning. Globalt stöd mot tjuvjakt och illegal handel med skyddade arter ska öka, bl.a. genom ökade möjligheterna till hållbar försörjning i lokalsamhällen.

Fungerande ekosystem och biologisk mångfald är grunden för de processer som förser oss med mat, vatten, energi, kläder etc. Skydd, bevarande av och hållbart nyttjande och restaurering av ekosystem och naturresurser samt bevarande av biologisk mångfald är därför nödvändigt.

De viktiga sambanden mellan ekonomisk utveckling och behovet av att skydda och bevara ekosystem, inklusive biologisk mångfald behöver tydliggöras.

Den pågående utarmningen av den biologiska mångfalden drabbar i särskilt hög grad människor som lever i fattigdom vilka ofta livnär sig på naturresurser. Många av dessa är kvinnor. Arbetet i konventionen om biologisk mångfald och de s.k. Aichimålen är väsentligt för att nå flera av de globala målen.

Hållbart brukande av skogsresurser, inklusive minskning av avskogning, är viktigt bl.a. vad gäller klimatpåverkan, hållbar energi, tryggad livsmedelsförsörjning, ekonomisk tillväxt och fattigdomsbekämpning.

Olagliga avverkningar och handel med associerade trävaror ger negativa effekter på skogar och på människorna som lever av och i dessa skogar. Utvecklingsländer har särskilda behov av tekniskt och vetenskapligt kunnande, liksom av resurser, för att utveckla, bevara och hållbart bruka skogsekosystem, inklusive återbeskogning.

Arbete med skog och hållbar utveckling kräver samstämmiga åtgärder mellan olika politikområden som närings-, jordbruks-, miljö-, klimat- och utrikespolitik.

För mer om detta se regeringens hemsida på internet
<https://www.regeringen.se/sveriges-regering/>

Alla statsråd bör samarbeta i planeringar för världens och Sveriges framtid.

September 2019

Alla statsråd bör för sina respektive politikområden ha planeringar för världens och Sveriges framtid.

Statsministern bör samordna de andra statsrådets planeringsverksamheter till en planering för världen och en planering för Sverige. Det går inte att planera Sverige utan att ha en svensk planering för världen.

Planering innehåller fyra moment: hur det var, hur det är, hur det kan bli (flera alternativ) och hur det bör bli.

Ministern för internationellt utvecklingssamarbete. Peter Eriksson borde kunna hantera den svenska planeringen av världen.

Miljö- och klimatministern samt vice statsministern Isabella Lövin borde kunna hantera planeringen av Sverige. Men det har visat sig att miljöministern kanske inte intresserar sig så mycket för miljöerna utan mest för klimatet (som behöver planeras för världen).

Det finns fysiska och sociala miljöer som båda är viktiga och som behöver planeras för hela Sverige och kan sägas gälla välfärdsfördelningen, som gäller bl a hushållsverksamheter och service av alla slag bl a skolor, informationer, sjukvård, hälsovård, bostäder, transporter, energi, digitalisering, butiksservice, kulturella verksamheter, hus-hållens inkomster och skatter. näringsverksamheter , arbetsförmedling o s v.

Det är 129 verksamhetsområden som vardera innehåller hundratals eller tusentals mindre verksamhetsområden.

Att få grepp om dem är inte lätt, professionella djuplodande forskare behöver flera års arbete för att beskriva vad som händer. Vill man få veta vad som händer nu måste man gå till journalister som är kunniga och följer utvecklingen.

Problemen är i grunden fyra: hur var det, hur är det, hur kan det bli och hur bör det bli. För att det inte ska bli för mycket får man inte lägga för mycket tid på de första momentet, hur det var och är bara så mycket som behövs för de följande momenten.

Och i de följande momenten måste man se till att ägna sig åt väsentligheter, något som är svårt.

Vad som är väsentligt beror på individernas uppfattningar, av deras inre verkligheter. Alla har inre verkligheter, se avsnittet om de inre verkligheterna i kapitel tre i innehållsförteckningen till

Sven Wimmell 20 mars 2018 del 1 av 3: Samhällsplaneringens problem. Områden 1-5 samt 1-9 med myndigheter och professorer, yrken och utbildningar m m.
<http://wimmell.com/omr40zl.pdf>.

Utbildning i grundskolor, gymnasier, högskolor och universitet samt forskning behöver förbättras.

September 2019

Under tjugo års tid har detta påpekats många gånger i de särskilda utredningarna som finns förtecknade på winnell.com

Innehållen i alla skolämnen behöver kollas och justeras så att de motsvarar kunskaper som behövs i dagens förändrade värld.

Ämnet Hem- och konsumentkunskap behöver förbättras i grundskolan och på något sätt införas på gymnasiet.

Ämnet Samhällskunskap behöver förbättras mycket.

Ämnet Religionskunskap bör ombildas till ett ämne med filosofi och psykologi, bli Religion och levnadskunskap. Även på gymnasiet

Dessa ämnen kommenteras närmare i det följande avsnittet om Hushållsverksamheter.

Regeringen bör se till att det på internet upprättas en förteckning över universitetens och högskolornas professorer med uppgifter om vad de forskar om, och professorerna bör få till uppgift att på internet redo-visa sina forskningar så att forskningarna kommer till nytta för allmänheten, politiker och organisationer.

Regeringen bör redovisa vilka andra som forskar och förmå dem att redovisa sina forskningar på internet. Regeringen bör använda sig av de forskningar som finns och uppmuntra forskningar som inte finns men behövs .

I <http://winnell.com/omr40zl.pdf>. finns mycket om ämnen och forskning.

Varkan borgerliga eller socialdemokratiska regeringar har sett till att lärare har lämplig utbildning.

Utbildningsministrarna har inte sett till att lärarna har lämplig utbildning vid högskolor och universitet. Ämneskunskaper får de kanske enligt ämnesplaner, men ämnesplanerna har brister. De får inte lämplig utbildning ifråga om hur de ska umgås med eleverna.

De som tänker blir offentligt eller privat anställda eller chefer i organisationer får nog inte tillräcklig utbildning om hur man bör umgås med andra.

I det följande avsnittet om Hushållsverksamheter finns en skiss till En komplettering av religionsämnet till ett ämne Religion och levnadskunskap för grundskolan och gymnasiet. Där kan föreskrivas hur man umgås med elever. Psykologi för hur man kan få eleverna att lära sig.

Samma kunskaper behövs i alla verksamheter.

I slutet kapitlet nu visas två tidningsartiklar, en om hur lärare kan hantera rasism och en om hur poliser kan hantera terrorism.

646 Utveckling av de inre verkligheterna

Individens inre verklighet är det som finns i huvudet.

Individen vet nog inte själv allt hon har i huvudet, än mindre vet man vad andra har i huvudet. Det finns statistik om individernas utbildning i skolor o d och om kunnande och erfarenheter, men det säger inte mycket om vad kunskaper, åsikter o s v de har. Det finns forskningar med intervjuer där man försöker lista ut de inre verkligheterna, och det finns mycket spekulationer om det. Men på det hela taget är de inre verkligheterna mest okända för världen utanför. Man frågar och diskuterar för att få reda på kunskaper och åsikter. När man anställer folk görs intervjuer för att få veta om vad folk kan och tycker. Inför valen görs det opinionsundersökningar om väljarnas tycken. Så är läget.

Hushållsverksamheterna 641-645 och 647-649 handlar huvudsakligen om de materiella, yttre verkligheterna. Men en viktig resurs i hushållen är hushållsmedlemmarnas inre verkligheter, som är grunden för välfärden. Det vill säga att man uppfattar sig som en samhällsmedborgare som är minst lika mycket värd som alla andra.

På fritiden i hemmet bör man ha möjlighet att göra det man vill inom ramen för allmän moral så att man trivs. Man bör ha sociala kontakter och andra verksamheter så att de inre verkligheterna utvecklas, bl a med lämpliga kunskaper och värderingar om de ständigt pågående förändringarna i världen, och så att möjligheterna att anpassa sig och påverka andra utvecklas på lämpligt sätt.

Här handlar det om personlig hygien, kläder och hur vi umgås i hemmet med familj, släkt och vänner. Vi ser på TV, läser tidningar och böcker, skriver, har hund, katt, hobby med hantverk m m. Vad gör arbetslösa och sjuka hemma hela dagarna?

Behöver de hjälp med att göra något nyttigt med tiden? Vad gör de

som på grund av sjukdom eller arbetslöshet o d inte har något arbete att gå till? Och kriminella o d?

Livsmedel o d, boende, vatten-och avloppsförjning, energitillgång, tillgång till prylar och pengar som ingår i områdena 641-649 är materiella resurser som måste kompletteras med välfungerande inre verkligheter som kan behandlas i område 646.

Människorna påverkar och påverkas genom verksamheter i fyra olika roller i livet:

A. Huvudroll: allmän levnadsroll lekmanroll-fritidsroll.

- A1:** att i största allmänhet leva med kropp och psyke i de fysiska och sociala miljöerna med de möjligheter och innanför de ramar som ges av de politiska styrningarna.
- A2:** att påverka de politiska styrningarna som direkt eller indirekt styr individernas levnadsförhållanden, som beror av de fyra ovan nämnda faktorerna.

B. Biroll: förvärvslivsroll-expertroll-yrkesroll.

- B1:** att hitta lämplig plats i de gemensamma förvärvslivssystemen och göra arbetet med hänsyn till egna egoistiska krav.
- B2:** att sköta arbetsuppgifterna i förvärvsarbetet med hänsyn till vad de övriga samhällsmedlemmarna kan begära att få utträttat i den gemensamma arbetsfördelningen.

Välfärden beror av dessa fyra områden. Individernas inre verkligheter kan få det grundläggande utformat i förskolan, grundskolan och gymnasiet, men måste sedan under livet få kompletteringar i sina vardagliga verksamheter i hushållen.

Det räcker inte med att man har bostad, telefonledningar, telefoner. TV-abonemang, datorer, soffor, tidningar och skrivbord etcetera, det behövs också kunskaper för att kunna utnyttja det materiella, diskutera det med anhöriga och bekanta.

Som serviceområden till hushållen kan ses skolornas verksamheter.

Klart är att grundskolans ämnen Samhällskunskap, Religionskunskap och Hemkunskap behöver förbättras med hänsyn till vad man behöver. Likaså Samhällskunskap och religionskunskap på gymnasiet. Där skulle det också vara bra med ett ämne Hemkunskap, men om det inte finns plats för det borde Samhällskunskapen kunna ökas på med viktiga hemkunskapsproblem.

Högervridningen, våldet och allt annat elände gör att man måste förbättra undervisningen i skolan. Religionskunskapen bör ändras till Religion och levnadskunskap, Samhällskunskapen behöver bli mycket bättre och Hemkunskapen behöver utökas. Med rätta förbättringar blir barnen lyckligare som barn och sedan som vuxna och demokratin förbättras.

För de svenska barnen är det viktigt att de får kunskaper för de fyra roller de har , A1, A2, B1 och B2.

Utbildningen i samhällskunskap bör utgå från systemet för mänskliga verksamheter, som är en fullständig samhällsbeskrivning.

Förbättringar av undervisningen i de två ämnena är av stor betydelse för kultur och demokrati. Demokrati- och kulturministern har anledning att övertyga utbildningsministrarna om vikten av förbättringar.

Det är särskilt viktigt för invandrare att de får en bra samhällsbeskrivning som utgår från svenska förhållanden och också innehåller beskrivningar om samhällen utanför Sverige, så att invandrarna får kunskaper som passar till deras speciella förutsättningar.

Slutsats:

Grundskolor och gymnasier måste ge barnen kunskaper om sig själva och sina beteenden och världens problem så att de kan leva väl ihop med andra och med demokratin kan förbättra levnadsförhållandena för sig själva och alla andra.

Religioner ger gammalmodiga bilder av världen och om hur man bör bete sig, som inte fungerar idag. Religionsämnet bör utvidgas till att omfatta levnadskunskap om hur man kan utveckla sig själv och om hur man bör samverka med andra.

Ämnet om samhällskunskap måste göras mer fullständigt i både grundskolor och gymnasieskolor. Kunskaper i hemkunskap bör förbättras i grundskolorna och förmedlas också i gymnasierna.

Det här gäller de svenska barnen och också de nyanlända, invandrarna, för vilket det är särskilt viktigt att läroplanerna ger en bra modern utbildning i de nämnda ämnena, som passar till deras speciella förutsättningar.

Utbildningen ska direkt hjälpa de enskilda individerna och hjälpa dem att på politisk väg förbättra välfärden för alla.

De utbildningar som nu nämnts för skolorna är utbildningar som bör ske hela tiden genom verksamheterna i hemmet.

Om religionsämnet ombildas till ett ämne

med filosofi och psykologi kommer det ämnet att innehålla många universitetsämnen. Av ämnena kan man anse att religionen var först och om man lägger ämnena i en kronologisk och logisk ordning kan man börja med religion:

Religion och levnadskunskap. (Barnen lär också föräldrarna)

1. Religionskunskap.
2. Filosofihistoria.
3. Idé-och lärdomshistoria.
4. Vetenskapshistoria
5. Utbildnings- och skolhistoria.
6. Skolverkets läroplan för grundskolan.
7. Arkiv-och bibliotekskunskap.
8. Individernas kunskaper och erfarenheter.
9. Framtidsplanering. För Sverige och världen för kroppsliga och psykiska förhållanden och fysiska och sociala miljöer, med samhällsbeskrivning, sambandsforskning och demokratins krav.
10. Estetik och värderingar.
11. Livsåskådningar och världsåskådningar. Världsbilder.
12. Psykologi. Biologisk psykologi. Kognition. Utvecklingspsykologi.
13. Socialpsykologi.
14. Sociologi och informationskunskap.
15. Logik och vetenskapsteori.
16. Etik och moral.
17. Konsten att inte ha tråkigt. (Tillägg 18 feb 2014)
Ämnet bör utformas i flera alternativ passade till utbildningsnivåerna. Enklare för lägre klasser och mer utvecklade för högre.

Inkomstskatterna

Sverige var under 1800-talet ett utpräglat klassamhälle. Sverige styrdes av kungen med hjälp av de fyra stånden i riksdagen, adel, präster, borgare och bönder. Någon plats för arbetare fanns inte.....

I skattereformen 1990 fick kapitalinkomstskatten nuvarande form med statlig skatt 30% oavsett inkomstens storlek. Den sattes till 30% för att ungefär motsvara kommunalskatterna som ligger ungefär där.

De flesta betalar ingen statlig inkomstskatt, bara kommunal inkomstskatt. Kapitalinkomstskatten på 30 % är för de flesta ungefär som kommunalskatten.

Progressiviteten i inkomstskattesystemet ombesörjs av den staliga inkomstskatten som 2017 börjar vid inkomst cirka 38000 kr per månad. I sista minuten 1990 gjordes i skattereformen på förslag av LO en ändring av reglerna för kommunalskatten. För att lindra skatten för de lägsta inkomsterna bestämes att grundavdraget vid låga inkomster skulle ökas ett antal procent upp till inkomst litet över 100 000 kr per år, istället skulle sedan grundavdraget minska en viss procent vid inkomst däröver.

Inkomstskattesystemet består enligt detta av en kommunalskatt som med nyss nämnda undantag är lika med den skatt kommunerna bestämmer samt en statlig skatt vid inkomst över en viss nivå som riksdagen avgör. Till det en kapitalinkomstskatt på 30% oavsett arbetsinkomstens storlek. Man bör observera, att skuldräntor (negativ kapitalinkomst) bör medge avdrag 30%.

Kvar står sedan att de med de lägsta inkomsterna får orimligt höga skatter på grund av att grundavdraget inte når upp till lägsta rimliga levnadskostnader.

Mer om skatter och bidrag.

Politikerna har under årens lopp då och då talat om att skatt ska utgå efter bärkraft och skattekraft och bidrag ska utgå efter behov. Men varken regeringen, riksdagen eller partierna har någonsin under de senaste femtio åren visat upp hushållsbudgetar som visar behov eller visat hur bärkraft hänger ihop med hushållsbudgetar.

Jag har nästan varje år under denna tid redovisat hushållsbudgetar och påpekat att inkomsterna vid låga inkomster inte räcker till hushållsbudgetarna och att skatter och bidrag bör bestämmas med hänsyn till det. Tyvärr har politikerna inte rättat sig efter det, och fortfarande måste många med låga inkomster betala skatter trots att inkomsterna inte räcker till rimliga levnadskostnader.

Skattefördelningen bör ske efter bärkraft. Den bör ske med hänsyn till inkomst och med hänsyn till hushållsutgifter för rimliga behov.

Skattefördelningen har två dimensioner: Vertikal och horisontell fördelning.

Den vertikla fördelningen gäller fördelningen på personer med samma rimliga utgifter men med olika höga inkomster. Den horisontella fördelningen gäller fördelning på personer med olika rimliga utgifter men samma inkomster.

I den allmänna skattedebatten talas nästan bara om den vertikala fördelningen av skatterna - med hänsyn till inkomstens storlek.....

Det borgerliga blocket vann valet 2006 med löften om skattesänkningar för låg- och medelinkomsttagare och åtgärder som skulle ge jobb åt arbetslösa och minska "utanförskapet". Det blev stora skattesänkningar för dem med höga inkomster och nedskärningar som mest drabbar dem med låga inkomster. Arbetslösheten är stor. De borgerliga har ställt i utsikt att de ska försätta på samma sätt.

En central fråga, som alltid, är skatterna. Vem ska betala dem och vad ska de användas till. De som ska betala är individer, hushåll och företag och skatterna ska gå till saker som är till nytta för de kategorierna. Skatterna tas ut på skattebaser: skatter på arbetsinkomster, inkomster av företag, vinster och kapital, skatt på varor mm.

En högerfilosofi är att de som har höga arbetsinkomster inte arbetar om de inte får lägre skatter och högre bidrag och att de med låga inkomster inte arbetar om de får lägre skatter och högre bidrag.

Den borgerliga alliansen hatar bidrag och har satt ett annat namn på jobbskatteavdragen, nämligen avdrag, som är detsamma som bidrag. Jobbskatteavdragsbidragen är vid höga inkomster mycket stora.

Folkpartiet framför krav om att den s k värnskatten ska tas bort, annars vill ingen utbilda sig, och utbildat folk är nödvändigt i den globala konkurrensen. Kravet är nonsens. De som inte vill utbilda sig på grund av värnskatten har fel inställning till utbildning och om de avstår utbildning är det bara bra. Samhället bör undvika att släppa fram giriga personer till välbetalda platser där de bara tänker på att skaffa sig själva förmåner.

De som nu ihärdigt propagerar för lägre skatter för höginkomster borde istället intressera sig för dem med låga och de lägsta inkomsterna och kräva förbättringar för dem. Skattesänkningarna bör bedömas med hänsyn till levnadskostnaderna.....

Fastighetsskatter och förmögenhetsskatter.

Kd-ledaren Göran Hägglund gjorde en stor insats för att förbättra fastighetsbeskattningen. En stor del av befolkningen äger småhus och för dem har fastighetsskatten många år varit en pina. Skatten har byggt på fastighetstaxeringarna, som bygger på uppmätta marknadspriser för fastigheter i omvärlden. Skatterna har byggt på fiktiva inkomster på husen, inkomster som i verkligheten inte funnits. Husägarna har inte haft inkomster av husen som kunnat användas till fastighetsskatten.

Det gamla systemet har fått en bättre efterföljare. För reavinstskatten finns förmånliga regler om uppskov som kostar mycket pengar för staten, regler som kanske är alltför förmånliga.

Fastighetsskatten, förmögenhetsskatten, arvs- och gåvoskatterna bör ej återinföras. Statliga inkomstskatten bör ej tas bort.

Fastighetsskatterna och förmögenhetsskatterna är ett elände därför att fastigheter och förmögenheter för många inte alltid inbringar pengar som räcker till skatterna. Arvs- och gåvoskatter ger upphov till onödigt manipulerande.

Den mest rättvisa skatten är skatten på förvärvsinkomster som handlar om pengar man disponerar och är mer kontrollerbara än de andra skatterna.

Om förmögenheter: det finns olika slags förmögenheter, man kan ha ett hus eller pengar på banken, men en viktig typ av förmögenhet är den förmåga man har genom kunskaper och erfarenheter. Denna förmögenhet beskattas inte, man beskattar avkastningen av kunnandet, dvs inkomster man har av kunnandet, avkastningen av kunnandet. Samma bör gälla för de materiella förmögenheterna, man beskattar avkastningen.

Ränteavdrag och kapitalinkomstskatter bör ligga kvar på 30 %

De svenska politiska partierna har aldrig förstått sig på problemen med fördelningen av inkomstskatterna, isynnerhet för de lägsta inkomsterna där de olika hushållskostnaderna, mest på grund av bostadskostnaderna, för ensamma och makar/sambor spelar stor roll.

För pensionärer och barnfamiljer görs en sorts anpassning genom bostadstillägg vid låga inkomster. Samma sorts anpassning borde ske för icke-pensionärer utan barn, för dem borde införas lämpliga bo-stadstillägg. Sådana tillägg har funnits en tid men tagits bort.

Genom jobbskatteavdragen har skattefördelningen ytterligare försämrats.

Man bör observera, att makar/sambor (utan barn) vanligen klarar sig bra om båda har inkomster. Ensamstående är missgynnade i skattesystemet eftersom de ensamma ska betala hela levnadsstandarden. Om man sänker skatterna så att ensamma klarar sig vid låga inkomster kommer makar/sambor att bli överkompenserade. Man kan klara detta problem bara med hjälp av lämpligt utformade bostadsbidrag.

Under de senaste 40 åren har man i riksdagen inte kunnat få syn på någon vettig sammanhängande framställning om skatte- och bidragsfördelningsproblem. Varken de rödgröna eller de borgerliga partierna har gjort någon redovisning om levnadskostnaderna och satt skatter och bidrag i relation till det. Skattelättnaderna: bör bedömas med hänsyn till levnadskostnaderna.....

Nyss har nämnts om kapital:

"Fastighetsskatten, förmögenhetsskatten, arvs- och gåvoskatterna bör ej återinföras. Statliga inkomstskatten bör ej tas bort.

Fastighetsskatterna och förmögenhetsskatterna är ett elände därför att fastigheter och förmögenheter för många inte alltid inbringar pengar som räcker till skatterna. Arvs- och gåvoskatter ger upphov till onödigt manipulerande.

Den mest rättvisa skatten är skatten på förvärvsinkomster som handlar om pengar man disponerar och är mer kontrollerbara än de andra skatterna.

Om förmögenheter: det finns olika slags förmögenheter, man kan ha ett hus eller pengar på banken, men en viktig typ av förmögenhet är den förmåga man har genom kunskaper och erfarenheter. Denna förmögenhet beskattas inte, man beskattar avkastningen av kunnandet, dvs inkomster man har av kunnandet, avkastningen av kunnandet. Samma bör gälla för de materiella förmögenheterna, man beskattar avkastningen.

Ränteavdrag och kapitalinkomstskatter bör ligga kvar på 30%

De svenska politiska partierna har aldrig förstått sig på problemen med fördelningen av inkomstskatterna, isynnerhet för de lägsta inkomsterna där de olika hushållskostnaderna, mest på grund av bostadskostnaderna, för ensamma och makar/sambor spelar stor roll.

Vad ingår i skattetabellerna?

I beräkningen av skattetabellerna ingår kommunal och statlig inkomstskatt på förvärvsinkomster, allmän pensionsavgift, begravningsavgift och avgift till registrerat trossamfund. Även den nya public service-avgiften är inkluderad i skattetabellerna för 2019. Avdrag och skattereduktioner för grundavdrag, allmän pensionsavgift, jobbskatteavdrag och skattereduktion för sjuk- och aktivitetsersättning ingår också i tabellerna.

Kolumn 1

Avser löner, arvoden och liknande ersättningar till den som vid årets ingång inte fyllt 65 år om inkomsten ger rätt till jobbskatteavdrag. Tabellen ska tillämpas oavsett om allmän pensionsavgift ska betalas eller inte.

Ensamstående förvärvsarbete är missgynnade i förhållande till makar/sambor.

Ensamståendes levnadskostnader per år 2019 är 174000kr

En makes/sambos kostnad är 134500 kr, dvs 39500 kr lägre och därför blir överskottet för en make 39500 kr högre för en ensamstående. Om makarna var för sig har samma inkomst som en ensamstående har makarna tillsammans $2 \times 39500 \text{kr} = 79000 \text{kr}$ mera disponibelt sedan inkomstskatter och levnadskostnarna betalats.

Underskott tillsammans för ett par makar blir på motsvarande sätt 79000 kr lägre än för en ensamstående

Sammanräknad förvärvsinkomst efter deciler. Kvinnor och män 20-64 år. Kr/år

Sammanräknad förvärvsinkomst efter deciler. Personer folkbokförda i Sverige både 2016-01-01 och 2016-12-31

Sammanräknad förvärvsinkomst efter deciler. Personer folkbokförda i Sverige både 2017-01-01 och 2017-12-31

<u>Decilgrupp</u>	<u>2016</u>	<u>2017</u>	<u>2019 antagande. cirka samma årliga ökning som 216-217. Månad ca</u>	
1	11 855	12 096	13 000	1083
2	96 357	99 028	104 000	8667
3	177 761	183 315	194 000	16167
4	241 790	249 625	265 000	22083
5	289 357	298 285	316 000	26333
6	327 932	337 863	358 000	29833
7	366 546	377 964	401 000	33417
8	414 336	426 988	452 000	37667
9	486 239	499 991	527 000	43917
(9,5				ca 57000)
10	789 273	809 306	849 000	70750

Statistiken är inte uppdelad efter ensamstående och makar/sambor. Men ensamstående behöver 2019 inkomst 19000 och makar var för sig 14000 per månad för att klara hushållsbudgetarna på plus. Genomsnitt cirka 16000 kr

Det betyder att cirka 30 % av inkomsttagarna inte klarar sig.

Inkomstskattesystemet är inte uppbyggt efter skatteförmåga och inget talar för att svenska folket vill ha det.

Brister i detta system kompenseras i någon mån av bidrag av olika slag, bland annat barnbidrag och bostadsbidrag för ensamma och makar/sambor med barn.

Ungdomar utan barn kan få ungdomsbostadsbidrag. Äldre utan barn har några år fått bostadsbidrag, men de har i ovist nit tagits bort, det bör snarast återinföras. Det kan enkelt ske genom att höja åldersgränsen för bidrag. Ungdomsbidragen avtrappas med 30% av viss stigande inkomst. I ett nytt bidrag för äldre kan det vara 33,33 % eller 20%, som gäller för barnbostadsbidrag.

Se senare utredning: Sven Winnell 22 april 2019:
Bostadsbidrag för barnfamiljer och nya för barnlösa.
Bostadstillägg för pensionärer. Utredningar om verksamheter som styr världen. Vårbudgeten 2019.
<http://winnell.com/omr36-39zzzzze.pdf>

Om värnskatten

Agenda började för hösten den 25 augusti 2019 och hade bl a en intervju med den nya liberalledaren Nyamkon Sabuni.

Expressen skrev om intervjun:

Sabuni: – Det viktigaste från vår sida är att vi gör det som är bäst för Sverige: att vi säkrar goda förutsättningar för företagande, för arbetsmarknaden så att vi får fler i arbete, och att vi säkrar kompetensen.

Hon menar att den budgetram som finansministern presenterat ger utrymme både för sänkta marginalskatter och satsningar på rättsväsendet, som är en hjärtefråga för L.

Partiet har stridit hårt för att slopa värnskatten, något som beräknas kosta 6 miljarder kronor.

– Så statistiskt är det inte, säger Nyamko Sabuni.

– Genom att ta bort värnskatten kan vi få fler att vilja avancera men också att vilja jobba lite mer.

Agenda: Varför inte satsa de där miljarderna på kommunerna?

– Vi har också pengar som vi kommer att satsa på kommunerna.

Den s k värnskatten avskaffas sista december 2019. Den ger cirka 6 miljarder kr till statskassan.

Jag föreslår att en ny värnskatt införs fr o m 1 januari 1920 med samma regler som för den gamla värnskatten som avskaffas, men att skatten tillförs försvarsdepartementet.

2019. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 5700 kr per mån = 68400 kr per år för ensam och 7000 kr per mån för makar/sambor= 84000kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 174 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 269000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam	Mån. Prelskatt		Efter skatt		Över-	Inkomstskatt	Årsinkomst
lön	/mån	/år	/mån	/år	skott/år	i% av inkomst	per person
6001	626	7512	5375	64500	-109500	10,4	72 000
7001	854	10248	6147	73764	-100236	12,2	84 000
8001	1081	12297	6920	83040	-90960	13,5	96 000
9001	1308	15696	7693	92316	-81684	14,5	108 000
10001	1535	18420	8466	101592	-72408	15,3	120 000
11001	1765	21180	9236	110832	-62168	16,0	132 000
12001	1997	23964	10004	120048	-53952	16,6	144 000
13001	2268	27216	10733	128796	-45204	17,4	156 000
14001	2568	30816	11433	137196	-36804	18,3	168 000
15001	2859	34308	12149	145704	-28296	19,0	180 000
16001	3149	37788	12852	154224	-19776	19,7	192 000
17001	3440	41280	13561	162732	-11268	20,2	204 000
18001	3730	44760	14271	171252	-2748	20,7	216 000
19001	4020	48240	14981	179772	5772	21,2	228 000
20001	4340	52080	15661	187932	13932	21,7	240 000
21001	4630	55560	16371	196452	24252	22,0	252 000
22001	4921	59052	17080	204960	30960	22,3	264 000
23001	5211	62532	17790	213480	39480	22,7	276 000
24001	5501	66012	18500	222000	48000	22,9	288 000
25001	5792	69504	19209	230508	56508	23,2	300 000
26001	6082	72984	19919	239028	65028	23,4	312 000
27001	6373	76476	20628	247536	73536	23,6	324 000
29001	6953	83436	22048	264576	90576	24,0	348 000
30001	7244	86928	22757	273084	99084	24,1	360 000
35001	8848	106176	26153	313836	139836	25,3	420 000
40001	10498	125976	29503	354036	180036	26,2	480 000
45001	12782	153384	32219	386628	212628	28,4	540 000
50001	15432	185184	34569	414828	240828	30,7	600 000
55001	18164	217968	36837	442044	268044	33,0	660 000
60001	21045	252540	38956	467472	293472	35,1	720 000

2019 är skatten 33 % av inkomsten vid inkomst 55000 och 35,1 60000

Inkomst 60000 månad = 720 000 per år ligger 30 700 över 689 300 och värnskatten blir 5% av det = 1535 kr som är 0,21% av 720 000 Skatten blir 35,1-0,21= cirka 34,9 av inkomsten.

Vid inkomst 100 000 kr/månad = 1200 000 kr per år är inkomsten 480 000 kr högre och värnskatten 24 000 kr högre= 25535 kr som är 2,1 % av inkomsten. Vid inkomst mellan 60 000 och 100 000 kr per månad är alltså värnskatten 0,21 - 2,1 % av inkomsten. Vid 70 000 cirka 0,9%

Ensam barnlös med inkomst 18-19 000 kr/månad, och som efter skatt knappt har till rimliga levnadskostnader 174 400 kr, betalar 21 % av inkomsten i skatt.

Den med månadsinkomst 60 000 har överskott i hushållsbudgeten på 293 473 kr sedan rimliga levnadskostnader betalats. Och , räknat på 2019, betalar bara 34,9 % av inkomsten i skatt sedan värnskatten tagits bort.

Man kan nog säga att borttagandet av värnskatten är en onödig lyx för dem med de höga inkomsterna.

Ensam med inkomster under 19 000 kr per månad har underskott i hushållsbudgetarna. Ensam med inkomst 60 000 kr/månad har överskott 293457 kr på året.

Cirka 35 % av inkomsttagarna ha inkomster under 19 000 kr.

För den med månadsinkomst 60 000 kr och överskott 293473 kr minskar skatten med 0,21 av inkomsten när värnskatten tas bort, det är inte troligt att man arbetar mer för det. Om inkomsten är 70 000 kr/månad = mitt- eller medel för de 10% med de största inkomsterna, minskar skatten med 0,9% av inkomsten och det får nog inte vederbörande att arbeta mer.

Barnfamiljer med bostadsbidrag. Förslag för 2019

Enligt gällande regler för barnfamiljernas bostadsbidrag ska de trappas av med 20% av den del av inkomsten som överstiger 150 000 kr per år.

Det bör höjas till 200 000 kr per år= 16 666 kr per månad.

För ensamma med 1, 2 och 3 barn räcker då inkomsterna efter skatt till levnadskostnader ungefär enligt konsumentverkets beräknade kostnader mm och hyror för lägenheter enligt boverkets krav.

Enligt beräkningarna i det föregående ligger den lämpliga inkomstgränsen för ensamma på cirka 17000 kr per månad= 204 000 kr per år

För makar/sambor med 1 barn skulle avtrappningen kunna börja vid cirka 14 000 kr per månad, för 2 barn vid inkomst cirka 16 000 kr och för 3 barn vid cirka 17 000 kr. För enkelhets skull kan man nog sätta gränsen till 16 666 kr per månad = 200 000 kr/år.

Marginalskatten i avtrappningsperioderna är cirka 30% , bostadsbidragen avtrappas med 20% och barntillsynsavgifterna ligger kanske på 2-4% av inkomsterna. Summan blir marginal-effekter cirka 52-54%.

Om inkomstgränsen för avtrappnings början höjs med 50000 kr innebär det att avtrappningarna minskar med 10000kr under året. Om man behåller gränsen vid 150000 kr betyder det att levnadskostnad 174000 kr för ensam förälder minskar till 164000 kr. För makarna minskar 269000 till 259000. Men vill man ha mer exakt måste man räkna mer exakt.

Bostadsbidrag för barnlösa i åldrar över 29 år upp till pensionsåldrar. Förslag för 2019

För bostadsbidrag till enamma utan barn föreslås här samma bidrag som för åldrarn 18-29 år och samma avtrappningsfaktor 33,33%, men inkomstgräns för avtrappningens början som är satt så att bidraget är avtrappat vid inkomst där underskotten är noll. Cirka 18300 kr/månad = cirka 220000 kr/ år för ensam och cirka 13700 kr/månad = 164400 kr/år per make för makar.

Enligt reglerna kan bostadsbidraget bli 90% av hyran mellan 1800 och 2600 kr per månad = 720 kr per månad = 8640 kr per år. Samt 65% av hyran mellan 2600 och 3600= 650/mån = 7800 kr per år. Ensam summa bidrag och makar summa bidrag 16440 kr per år =1370 kr/månad.

16440 är 9,45% av hela levnadskostnaderna 174000 för ensam. 16440 är 6,11% av hela levnadskostnaden 269000 för makar. Då bör man komma ihåg att skattesystemet gynnar makar med 39000kr på året i förhållande till ensam.

Om makarna var för sig har samma inkomst som en ensamstående har makarna tillsammans $2 \times 39500 \text{kr} = 79000 \text{kr}$ mera disponibelt sedan inkomstskatter och levnadskostnarna betalats.

Avtrappningssträckan blir 49320 kr per år. Inkomst när bidraget för ensam tar slut om avtrappning sker från inkomst 41000 kr blir: $41000 + 49320 = 90320$ per år = 7527kr/mån.

Om man höjer gränsen för avtrappnings början till 220000-49320= 170 680=14223kr/månad ska underskottet bli noll.

Kontroll:

Inkomst 220000 minus skatt cirka 45802= 174198 nästan precis som ensams levnadskostnader 174000

För makarna blir avtrappningsgänsen 164400×2 minus 49320= 279480. 139740 per make.

Kontroll:

Inkomst 164400 minus skatt 29376 =134664 för varje make= 269328 för båda, nästan precis som makars levnadskostnader 269000

Bostadsbidragen bör trappas av från inkomst 170680 kr för ensam och trappas av från inkomst 139740 för make.

De beloppen bör rundas av på lämpligt sätt, förslagsvis inkomstgräns när bostadsbidrag ska börja trappas av med 33,33%:
170 000 för ensam = 14157 kr /månad och
140 000 för make = 11667 kr/månad.

Bidragen är slutavtrappade vid inkomst cirka
För ensam 18300 kr/ månad
För makar 13700 kr/månad för make

Avtrappning sker

För ensam: inkomster mellan 14157 och 18300 kr/ månad.

För make: inkomster mellan 11667 och 13700 kr/ månad.

Marginalskatten är i dessa intervall cirka 29% för ensam och cirka 23% för makar. Med avtrappning 33.33% för bostadsbidrag gör det summa marginaleffekt cirka 62% för ensam och cirka 56% för makar.

Vid kommunal utebitering 33% som är nästan precis som genomsnittet i Sverige.

Om avtrappningseffekt 20% hade valts hade marginaleffekterna blivit lägre, men avtrappningarna hade börjat vid en lägre inkomst så att bidragen blivit lägre vid lägre inkomster. Därför har faktorn 33,33% valts istället för 20%. 33,33% är också det som gäller för ungdomsbostadsbidragen. Förslaget för äldre har tidigare innehållit 20% och det kanske kan accepteras, men då får man räkna om.

Socialförsäkringsbalken

Kapitel 97

"Förmögenhet

6 § Tillägg till den bidragsgrundande inkomsten ska göras med 15 procent av den sammanlagda förmögenhet som överstiger 100 000 kronor, avrundad nedåt till helt tiotusental kronor.

I den sammanlagda förmögenheten ingår förmögenhet för varje försäkrad samt för varje barn som avses i 96 kap. 4, 5 a och 9 §§. I fråga om barn som avses i 96 kap. 5 a § ska dock endast hälften av den förmögenhet som tillhör barnet ingå i den sammanlagda förmögenheten. *Lag (2017:1123).*

7 § Tillägg för makars förmögenhet ska fördelas på makarna i förhållande till deras respektive andel av den sammanlagda förmögenheten.

Tillägg för barns förmögenhet ska fördelas lika mellan makar.

8 § Förmögenheten beräknas enligt lagen (2009:1053) om förmögenhet vid beräkning av vissa förmåner, om inte annat följer av 9 och 10 §§.

Förmögenheten beräknas per den 31 december det år som bostadsbidraget avser. "

Regeln om att 15 % av förmögenheter ska tas upp som inkomst vid beräkning av bostadsbidragen bör avskaffas. Regeln bör avskaffas även för bostadsbidrag till personer utan barn och för pensionärernas bostadstillägg.

Detta bör gälla också för ungdomsbostadsbidragen och bidragen till äldre barnlösa

Bostadstillägg och garantipension för pensionärer.

Verkan av kapital

Varken promemorian, regeringen eller utredningarna behandlar inverkan av kapital enligt de gällande reglerna.

De gällande reglerna om att 15 % av kapital ska tas upp som inkomst vid bostadstillägg för pensionärer bör tas bort. Det är särskilt viktigt att taxeringsvärden för pensionärernas fritidshus tas bort.

De gällande reglerna säger att kapital över 100 000 kr för ensam och 200 000 för makar ska inverka på bostadstilläggen så att 15% ska tas upp som inkomst. Det innebär en förmögenhetsskatt för dem med låga inkomster vilket är synnerligen orättvist eftersom de med högre inkomst inte betalar någon förmögenhetsskatt.

Vid skattereformen 1970 sattes de nuvarande gränserna 100 000 och 200 000 till 75 000 och 150 000 och skulle de ha räknats upp med inflationen enligt KPI skulle de nu ha varit drygt 400 000 och 800 000.

Att de gällande reglerna för bostadstilläggen är mycket krävande och olämpliga för pensionärer med låga inkomster har påpekats under flera decennier och det är anmärkningsvärt att regeringen och utredningarna inte beaktar detta.

Varken regeringen, myndigheterna eller de politiska partierna har några offentliga redovisningar om pensionärernas levnads-kostnader, i förhållande till inkomster, skatter och bidrag som gör att det går att bedöma skäligheten i de regler som gäller.

När det gäller bostadstillägg finns i socialförsäkringsbalken följande:

- 99 kap. Innehåll
- 100 kap. Allmänna bestämmelser om bostadstillägg
- 101 kap. Rätten till bostadstillägg
- 102 kap. Beräkning av bostadstillägg
- 103 kap. Särskilda handläggningsregler för bostadstillägg
- 103 a kap. Innehåll
- 103 b kap. Allmänna bestämmelser om boendetillägg
- 103 c kap. Rätten till boendetillägg
- 103 d kap. Beräkning av boendetillägg
- 103 e kap. Särskilda handläggningsregler för boendetillägg

Årskostnaderna för pensionärer 2020

Kostnaderna 2019 156330 är genomsnittskostnader i riket.

Kostnaderna 156330 kr för ensam 2019 kommer kanske att öka med 2% = 3127 kr. Då skulle kostnaderna öka och bli cirka 159457, avrundat 160000 kr. Detta skulle vara genomsnittskostnaden i Sverige. Hyran skulle vara ca 5814 kr/månad i genomsnitt.

Bostadstilläggen för ensam höjs förmodligen för hyror upp till 7000 kr/månad. Men 7000 kan inte anses vara genomsnittskostnaden i Sverige. Hyra 7000 kan vara hyran i vissa fall, i nyproduktionen. Och då kan bostadstilläggen vara så att de verkliga kostnaderna för hyran mellan 5814 och 7000= 1186 kr reduceras.

Enligt promemorian: "en person som är berättigad till bostadstillägg får full ersättning för bostadskostnad upp till 3 000 kronor. Från 3 001 kronor till 5 000 kronor är ersättningsgraden 90 procent. För boendekostnader från 5001 till 7000 kronor ersätts 70 procent"

Den verkliga kostnaden för pensionären för 1186 kr blir 30% av 1186= 356 kr/månad =4272 kr/år, och det ligger inom ramen för de variationer som kan förekomma kring genomsnittskostnader. Om hyran ökar över genomsnittskostnaden får man minska på andra kostnader.

Genomsnittskostnader är underlag för inkomstskatter. När inkomster går över vissa belopp uppstår överskott som kan ta hand om variationer kring genomsnittskostnaderna. Men vid låga inkomster uppsår underskott och då är det viktigt att det finns bidrag som kan ta hand om dem. Och viktigt veta var det finns överskott och underskott.

Regeringen har ingen politik för hushållsverksamheterna och vet inte vilka som får överskott och underskott. Det måste regeringen visa.

Ensam väntad ändring 2020:

Reducering av tillägg vid stigande inkomsten blir bara med en faktor, 62%. Det s k fribeloppet höjs med cirka 500 kr. Avtrappningen går snabbare på slutet. Den avtrappning med 50% som 2019 sker mellan inkomsterna 147405 och 223185 kr/år skulle ha blivit 62% och avtrappningen slutat vid inkomst 208518 kr/år

Garantipensionen ökas med cirka 200 kr/månad= cirka 2400 kr/år

De regler som föreslås innebär sammantaget att maximalt bostadstillägg höjs från 5 560 kronor till 6 540 kronor per månad. Ökning per år från 66720 till 78480= ökning 11760 kr/år

Höjningen av bostadstillägg och garantipension blir cirka 14160 kr. Om man gjort det 2019 skulle underskottet 417 kr vid pension 5000 kr/månad blivit ett överskott på 13473 kr/år och medgivit en hyra 7000 kr/månad med kostnad 4272 kr/år utöver den normala hela levnadskostnaden 156000kr.

Men det hjälper inte ensam med fritidsfastighet. Maximalt bostadstillägg 2019 är 66720 kr/år. En ensam med fritidsfastighet ska ta upp 15 % av taxeringsvärdet som inkomst. Om tillägget reduceras med 62% av denna inkomst faller hela bostadstillägget bort när taxeringsvärdet är 717419 kr. $717419 \times 0,15 \times 0,62 = 66720$. Det är idag en mycket torftig fastighet.

Att den skulle kunna anses ge en inkomst på 15% av taxeringsvärdet=107612 kr är bortom allt förnuft, det borde en statlig pensionsutredare förstå. Statsminister Göran Persson har inte förstått det och han ses nu kunna bli styrelseordförande i Swedbank och reda upp alla bankens svindlerier.

Bostadstillägg för pensionärer. 16 mars 2006

Från <http://wimnell.com/omr36-39k.pdf>. 060316

Sid

59 **Pensionärer med låga inkomster.**

61 I samband med småhus finns två sätt att bo.

62 Viktiga händelser i bostadstilläggens historia.

62 **I 1990 års skattereform ändrades kapitalinkomstbeskattningen.**

62 **1995 föreslog regeringen att skärpningsregeln skulle tas bort.**

63 **Dråpslaget kom i prop 1995/96:150 och 1996/97:1,**

mot pensionärer med fritidshus.

63 **I intervju av Thomas Hempel i P1:statsminister Göran Persson sa, att han var beredd dra tillbaka förslagen**

63 **I prop 2000/01:140 har det istället blivit ytterligare försämringar.**

64 Kommentar 051122:

65 Avskrift av brev Till statsminister Göran Persson.

66 Skattereduktion för fastighetsskatt.

67 Andra påpekanden o förslag.

68 Summa marginaleffekt 2004.

70 Ett alternativ med bara en faktor 57%_för avtrappning av bostadstillägg.

73 Innehållet i sidorna 3380-3459: Sven Wimnell 20040208: Pensionärer födda 1937 eller tidigare.

75 Påminnelser om pensionärsproblemen. Har gått till statsråd och partiledare.Flera gånger efter 8 april 2004.....

I samband med småhus finns två sätt att bo. **(8 april 2004).**

Det ena sättet är att man bor i en villa, och vanligen är en sådan tämligen rymlig och större än det minsta rimliga. Reglerna för bostadsbidrag till villaboende är generösa. Garage, bilplats stor källarevåning od räknas inte som förmån.

Det andra sättet är att man bor i en liten hyreslägenhet och har ett fritidshus vid sidan om för kontakt med naturen. Den som bor i villa får bostadsbidrag för den stora bostaden, den som har fritidshus får inget bostadsbidrag för fritidshuset.

Pensionärer med låga inkomster, med fritidshus kan räknas ha haft dem under en stor del av livet, troligen ofta byggt dem själva långt tillbaka i tiden och huset ingår i levnadsättet. De har ådragit sig stora taxeringsvärden på grund av att andra sålt hus dyrt. Budgeten tillåter bara en liten billig permanentbostad-hyreslägenhet. Det är inte troligt, att nyblivna pensionärer med BTP skaffar fritidshus.

Taxeringsvärdena har höjts så att fastighetsskatterna stigit. Pensionärerna med inkomster i skikt som ger bostadstillägg har svårt betala dessa höjningar, än mindre betala minskningar av bostadstilläggen. Fritidshusen är vanligen sådana att de bebos bara en del av året. Tillsammans med andra pålagor på fritidshusen blir det en dryg kostnad räknat per boendemånad, och man kan räkna med att fritidshusägare i inkomstskikt med bostadsbidrag måste sänka sina hushållskostnader mer än rimligt för att kunna ha råd ha husen om det överhuvudtaget är möjligt att ha dem kvar.

Taxeringsvärdena i fritidshusen är fiktiva värden, som inte motsvaras av några verkliga inkomster. Enda sättet att få ut några pengar från fritidshusen är att sälja dem. (En pensionär med låg inkomst får vanligen inte låna på husen). Men det är olämpligt att genom minskning av bostadsbidragen för fritidshusägare tvinga dem att sälja husen. De bör få ha den stimulans som fritidshusen ger. Det finns i så fall lika goda skäl att på samma sätt sänka bostadstilläggen för dem som bor i villor.

Jämför två fall för ensam pensionärer med låga inkomster:

1) pensionär som bor i en liten hyreslägenhet och har ett genomsnittligt fritidshus med taxeringsvärde 460 000. Inget på banken. På grund av fritidshuset minskas bostadstillägget: Fritidshuset anses ge en inkomst på 15% av 360 000= 54 000. Bostadstillägget minskas med 62% av 39300 = 24366 plus 50% av 14700=7350, Summa bidragsminskning. 31 716 kr. Ingen reduktion av fastighetsskatten.

2) pensionär som permanentbor i en villa med samma eller högre taxeringsvärde. Ingen minskning av bostadstillägget. Men reduktion av fastighetsskatten med uppemot 3000 kr om taxeringsvärdet är 762000 kr = genomsnitt för permanentboendehus.

Skillnaden till fritidshusägarens nackdel är i runda tal 35 000 kr per år. För pensionären med fritidshus innebär det katastrof, pensionären kan inte öka sina disponibla inkomster genom förvärvsarbete eftersom det intjänade till nära 100 %försvinner i skatt och minskning av bostadstillägg.

Viktiga händelser i bostadstilläggs historia. (8 april 2004).

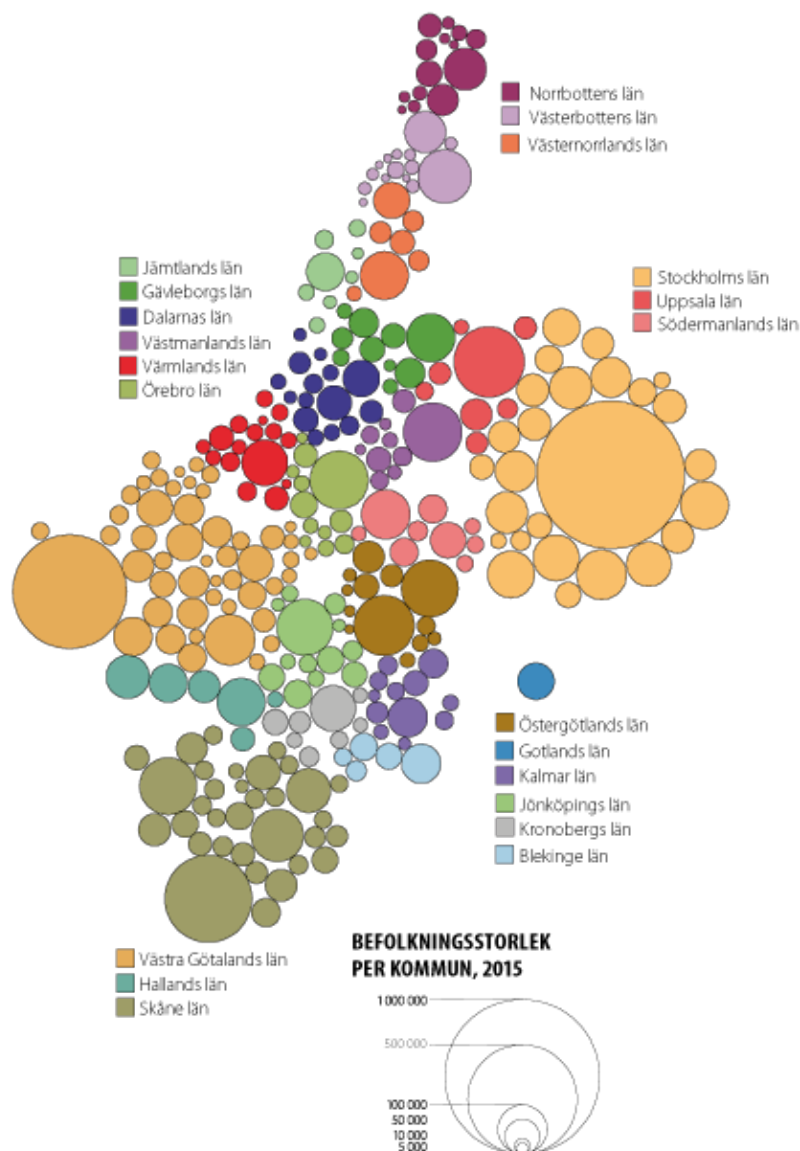
I 1990 års skattereform ändrades kapitalinkomstbeskattningen.

Bl a infördes regler om kapital som ska påverka pensionärernas bostadstillägg, BTP. Från min sida 2275: Efter den 1 januari 1990 gällde att förmögenhet i form av privatbostadsfastighet eller privatbostad inte skulle påverka inkomstberäkningen för bostadstillägg om bostaden beboddes av pensionären:

“Ett småhus eller en bostadsrätt pensionären bor permanent i och som pensionären söker bostadstillägg för skall således inte påverka årsinkomsten och därmed inte heller minska bostadstilläggets storlek. Inte heller skuld på sådan bostad påverkar inkomstberäkningen.

När det gäller privatbostadsfastighet eller privatbostad som pensionären inte bebor men har för privat bruk (fritidsfastighet) gäller samma regler, dvs. inte heller sådan bostad påverkar inkomstberäkningen”

En orsak till att fritidsfastigheter var undantagna från inkomstprövningen var att en sådan fastighet inte inbringar någon verklig inkomst. Det ansågs rimligt att utforma inkomstprövningen i större utsträckning med hänsyn till faktisk inkomst än med hänsyn till möjlig inkomst, det var önskvärt att göra inkomstprövningen efter faktisk inkomst.....

Befolkningsstorlek per kommun, 2015

Från SCB Publicerad: 2017-03-06 (<http://www.scb.se/hitta-statistik/>)

I kartan ser vi hur många kommuner som finns i varje län, det varierar från 1 i Gotlands län till 49 i Västra Götalands län. Men också att de flesta län har en befolkningsmässigt dominerande kommun, som Östersund i Jämtlands län eller Växjö i Kronobergs län. Det finns dock undantag där det är två kommuner som dominerar befolkningsmässigt, exempelvis Linköping och Norrköping i Östergötlands län samt Falun och Borlänge i Dalarnas län.

I norra Sverige finns flera av de större kommunerna vid kusten och mindre kommuner i länens inland. Men det finns också befolkningsmässigt mindre kommuner i de södra delarna av landet, exempelvis i gränstrakterna mellan Värmlands och Västra Götalands län och diagonalt ned mot gränsen mellan Östergötlands och Kalmar län.

Sida i <http://wimnell.com/omr36-39zzzzze.pdf>

- 197 Var finns rum för våra barn? – om trångboddheten i Sverige
- 197 Antal hushåll efter hushållstyp
- 202 De föreslagna nya lägenhetstyperna
- 204 Bostad 2 rum och kök och 3 rum och kök i mindre skala
- 205 Bostad 2 rum och kök i större skala
- 206 Bostad 3 rum och kök i större skala
- 207 Fyra rum och kök.
- 208 Två studentbostäder med gemensamma utrymmen
- 209 Bostad 2 rum och kök med större sovrum
- 210 Bostad 2,3 och 4 r o k, beskrivning
- 211 Två studentbostäder med gemensamma utrymmen
- 212 Bostad 2 r o k med större sovrum, beskrivning
- 212 Det är viktigt med rejäla balkonger
- 213 Antal lägenheter i flerbostadshus efter storlek. Riket
- 214 Trångboddhet

Kapitel 4: Budgetpropositionen för 2020: Reformen för ett starkare samhälle

Innehåll:

Sida

183	Kapitel 4: Budgetpropositionen för 2020: Reformen för ett starkare samhälle
184	(Ny version) Budgetpropositionen för 2020: Reformen för ett starkare samhälle Publicerad 18 september 2019
187	Budgetpropositionen för 2020 Prop. 2019/20:1
189	Budgeten för 2020 på fem minuter
193	Riksdagens snabbprotokoll 2019/20:6 Debatt med anledning av budgetpropositionens avlämnande

•Budgetpropositionen för 2020: Reformers för ett starkare samhälle

18 september 2019

I dag överlämnade regeringen budgetpropositionen för 2020 till riksdagen. Regeringen föreslår åtgärder för att jobben ska bli fler, klimatutmaningen mötas, välfärden tryggas i hela landet och brottsligheten och dess orsaker bemötas.

- [Pressmeddelande: Budgetpropositionen för 2020: Reformers för ett starkare samhälle](#)
- [Hela budgetpropositionen för 2020 som pdf](#)
- [Sammanfattning: Budgeten för 2020 på fem minuter](#)

Pressmeddelande från [Finansdepartementet](#)

(Ny version) Budgetpropositionen för 2020: Reformers för ett starkare samhälle

Publicerad 18 september 2019

I dag överlämnar regeringen budgetpropositionen för 2020 till riksdagen. Regeringen föreslår åtgärder för att jobben ska bli fler, klimatutmaningen mötas, välfärden tryggas i hela landet och brottsligheten och dess orsaker bemötas. Förslagen i propositionen bygger på januariavtalet, den sakpolitiska överenskommelsen mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet.

Rättelse

En tidigare bilaga var ofullständig. Bilaga Reformers och finansiering i budgetpropositionen för 2020 är nu komplett.

- De problem vi har i Sverige i dag kan bara lösas om vi tar ett större gemensamt ansvar för vår trygghet och sammanhållning. I den här budgeten tar vi nya initiativ för fler i arbete, en starkare välfärd i hela landet, bättre ekonomi för pensionärer, bättre miljö och en ambitiös klimatomställning som alla, i hela landet, kan vara med på. Vi genomför kraftfulla öknings av resurserna till trygghet och säkerhet, säger finansminister Magdalena Andersson.

Avmattning i ekonomin – men Sverige står väl rustat

Efter några år med hög tillväxt sker nu en konjunkturavmattning i världsekonomin och i Sverige, även om resursutnyttjandet i svensk ekonomi fortsatt är högre än normalt. Samtidigt har flera av de risker som regeringen lyft fram under de senaste åren ökat – till exempel handelskonflikten mellan USA och Kina och Storbritanniens utträde ur EU.

Svensk ekonomi står väl rustad för att möta osäkerheterna i omvärlden och nationellt. Statsfinanserna uppvisar överskott, statsskuldskvoten är den lägsta sedan slutet av 1970-talet och arbetslösheten har sjunkit. Vi har fört en ansvarsfull finanspolitik så att Sverige kan möta avmattningen med väl avvägda reformer, säger finansministern.

Fler ska komma i arbete

Arbete är den viktigaste förutsättningen för egen försörjning och etablering i samhället, men också för att finansiera den gemensamma välfärden. I budgetpropositionen för 2020 föreslås därför åtgärder för att fler ska ha ett jobb att gå till. Regeringen föreslår att medel tillförs extratjänster, introduktionsjobb och arbetsmarknadsutbildning, samt att ett ingångsavdrag införs. Arbetsförmedlingen ska reformeras och ett nytt system införs där fristående aktörer matchar arbets sökande med lediga jobb. Regeringen avser även att införa etableringsjobb för att stimulera anställningar för nyanlända och långtidsarbetslösa. För att främja en hög sysselsättning föreslås också åtgärder för en aktiv näringspolitik, bland annat genom en utveckling av den befintliga exportstrategin.

Sverige ska bli ett fossilfritt föregångsland

Sverige ska gå före och visa att en fossilfri värld är möjlig. Det övergripande målet för miljöpolitiken är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser.

Klimatförändringarna ska mötas med en ambitiös omställning som hela landet kan vara med på. I budgetpropositionen för 2020 föreslås därför bland annat ytterligare förstärkningar och effektiviseringar av Klimatklivet och Industriklivet, åtgärder för skydd av värdefull natur, åtgärder för rent hav och vatten och solcellsstöd. Regeringen föreslår också att en elektrifieringskommission tillsätts för att påskynda arbetet med att elektrifiera de tunga vägtransporterna och transportsektorn som helhet.

Välfärden ska stärkas

Sverige ska vara ett modernt välfärdsland. En hög sysselsättningsgrad, generella välfärdssystem och ordning och reda i de offentliga finanserna utgör grunden för den svenska samhällsmodellen. Att många svenskar lever allt längre är en positiv utveckling men ställer också krav på omfattande resurstillskott de kommande åren för att upprätthålla hög kvalitet i välfärden. Förstärkningen av de allmänna bidragen till kommunsektorn fortsätter i jämn takt.

Tillgängligheten i sjukvården ska öka och köerna kortas. Alla som har jobbat och betalat skatt i Sverige under ett helt yrkesliv ska se fram emot en trygg ålderdom. Alla skolor ska vara bra skolor med kunskapsfokus och studiero.

För att stärka välfärden föreslår regeringen bland annat förbättrade möjligheter till vidareutbildning för sjuksköterskor, förstärkta satsningar på barn- och ungdomspsykiatri och insatser för barn och unga med psykisk ohälsa, ett förbättrat grundskydd för pensionärer, fler lärarassistenter och ett förstärkt stöd för en likvärdig skola.

Hela landet ska växa

Hela Sverige ska inte bara leva utan också växa. Såväl landsbygd, glesbygd som städer ska utvecklas så att hela Sveriges potential utnyttjas. Möjligheterna att bo och verka i hela landet ska förbättras. I budgetpropositionen för 2020 föreslår regeringen därför bland annat satsningar på underhåll av vägar och järnvägar liksom ytterligare medel för att underlätta och öka tempot i bredbandsutbyggnaden, ett bondepaket för att stärka livsmedelsbranschens konkurrenskraft, ett mer effektivt och ändamålsenligt investeringsstöd för bostäder och fler servicekontor. Dessutom ska det nationella skogsprogrammet utvecklas för att ytterligare främja en växande skogsnäring och ett hållbart skogsbruk. Regeringen avser även att föreslå en skattereduktion riktad till boende i vissa glest befolkade kommuner.

Tryggheten ska öka och demokratin ska värnas

Kampen mot brottsligheten och dess orsaker intensifieras. Samhället ska vara starkt nog att skydda människor från allt från vardagsbrott till terrorism. Det är grundläggande för att samhället ska hålla ihop. En ökad försvarsförmåga krävs för att öka tryggheten i Sverige och stabiliteten i vårt närområde. Demokratin ska värnas, både i Sverige och i omvärlden.

I budgetpropositionen för 2020 föreslår regeringen åtgärder för att tryggheten ska öka och demokratin värnas. Utöver de förstärkningar som redan beslutats för kommande år tillförs rättsväsendet ytterligare resurser för att möta den grova och organiserade brottsligheten. Polisen, Säpo, Åklagarmyndigheten och Tullverket förstärks.

Dessutom föreslås en bred satsning mot brottslighet riktad mot välfärdssystemen. Utöver detta föreslås bland annat fortsatta satsningar för att bekämpa mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck. Regeringen har också aviserat ökade medel 2022 för ett starkare militärt försvar.

Skatteförändringar för jobb och hållbar tillväxt

Skattepolitiken ska säkra stabila skatteintäkter och skapa förutsättningar för en hållbar tillväxt och en hög sysselsättning. De föreslagna skatteförändringarna syftar till att bidra till en ökad sysselsättning, ett ökat antal arbetade timmar och till att klimat- och miljömål nås. Detta samtidigt som välfärdens finansiering säkras.

Skatteförändringar i budgeten:

- Den övre skiktgränsen för statlig inkomstskatt avskaffas (s.k. värnskatt)
- Skatten för personer över 65 år sänks
- Ett krav på elektronisk betalning vid rot- och rutarbeten införs
- En skattereduktion för boende i vissa geografiska områden bör införas
- Medel för ytterligare skattesänkningar på jobb och företagande inom ramen för den gröna skatteväxlingen sätts av för 2021
- Ett ekonomiskt arbetstagarbegrepp bör införas
- Ett ingångsavdrag bör införas
- Ett förstärkt avdrag för forskning och utveckling bör införas
- Taket för uppskov vid bostadsförsäljningar bör höjas
- En skatt på finanssektorn bör införas från 2022
- Skatt på avfallsförbränning bör införas
- Skatten på drivmedel bör sänkas
- Skatt på plastbärkassar bör införas

Kontakt

Isabel Lundin

Pressekreterare hos finansminister Magdalena Andersson

Telefon (växel) [08-405 10 00](tel:08-4051000)

Mobil [076-296 46 38](tel:076-2964638)

[e-post till Isabel Lundin](mailto:isabel.lundin@finansdepartementet.se)

Viktor Nyberg

Tf. pressekreterare hos finansminister Magdalena Andersson

Telefon (växel) [08-405 10 00](tel:08-4051000)

Mobil [073-051 03 71](tel:073-0510371)

[e-post till Viktor Nyberg](mailto:viktor.nyberg@finansdepartementet.se)

Ladda ner

- [Budgetpropositionen för 2020](#)
- [Höständringsbudget för 2019](#)
- [Nyckeltal prognos september 2019.pdf](#)
- [Reformer och finansiering i budgetpropositionen för 2020 .pdf](#)

Genvägar

- [Sammanfattning av budgeten för 2020](#)
- [Presentationbilder från pressträffen](#)

Dela

- [Facebook](#)
- [Twitter](#)
- [LinkedIn](#)
- [E-post](#)

Sidan är uppmärkt med följande kategorier

- [Finansdepartementet](#)
- [Magdalena Andersson](#)
- [Pressmeddelande](#)
- [Statens budget](#)

Relaterat

- **Lokala effekter av satsningar i höstbudgeten**
18 september 2019 · [Pressmeddelande](#) från [Magdalena Andersson](#), [Finansdepartementet](#)
- **Stora tillskott till kommuner och landsting nästa år**
18 september 2019 · [Pressmeddelande](#) från [Magdalena Andersson](#), [Finansdepartementet](#)
- **Åtgärder för fler i arbete**
17 september 2019 · [Pressmeddelande](#), [Webb-tv](#) från [Eva Nordmark](#), [Magdalena Andersson](#), [Arbetsmarknadsdepartementet](#), [Finansdepartementet](#)
- **Investeringsstöd för fler hyresbostäder och bostäder för studerande i hela landet**
16 september 2019 · [Pressmeddelande](#) från [Per Bolund](#), [Finansdepartementet](#)

Proposition från [Finansdepartementet](#)

Budgetpropositionen för 2020

Prop. 2019/20:1

Publicerad 18 september 2019

Den 18 september 2019 lämnade regeringen budgetpropositionen för 2020 till riksdagen. Budgetpropositionen innehåller regeringens förslag till statens budget för 2020 samt de övriga förslag och bedömningar som följer av riksdagsordningen och budgetlagen.

Ladda ner:

- [Förslag till statens budget för 2020, finansplan och skattefrågor, kapitel 1-12, bilagor 1-8 \(pdf 4 MB\)](#)
- [Utgiftsområde 1 Rikets styrelse \(pdf 1 MB\)](#)
- [Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning \(pdf 6 MB\)](#)
- [Utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution \(pdf 573 kB\)](#)
- [Utgiftsområde 4 Rättsväsendet \(pdf 1 MB\)](#)
- [Utgiftsområde 5 Internationell samverkan \(pdf 702 kB\)](#)
- [Utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap \(pdf 1 MB\)](#)
- [Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd \(pdf 869 kB\)](#)
- [Utgiftsområde 8 Migration \(pdf 834 kB\)](#)
- [Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg \(pdf 3 MB\)](#)
- [Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning \(pdf 3 MB\)](#)
- [Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom \(pdf 1 MB\)](#)

- [Ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget \(pdf 868 kB\)](#)
- [Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn \(pdf 1 MB\)](#)
- [Utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering \(pdf 1 MB\)](#)
- [Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv \(pdf 1 MB\)](#)
- [Utgiftsområde 15 Studiestöd \(pdf 790 kB\)](#)
- [Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning \(pdf 4 MB\)](#)
- [Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid \(pdf 2 MB\)](#)
- [Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik \(pdf 1 MB\)](#)
- [Utgiftsområde 19 Regional tillväxt \(pdf 928 kB\)](#)
- [Utgiftsområde 20 Allmän miljö och naturvård \(pdf 1 MB\)](#)
- [Utgiftsområde 21 Energi \(pdf 1 MB\)](#)
- [Utgiftsområde 22 Kommunikationer \(pdf 2 MB\)](#)
- [Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel \(pdf 1 MB\)](#)
- [Utgiftsområde 24 Näringsliv \(pdf 1 MB\)](#)
- [Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner \(pdf 685 kB\)](#)
- [Utgiftsområde 26 Statsskuldräntor m.m. \(pdf 1 MB\)](#)
- [Utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska unionen \(pdf 198 kB\)](#)
-

För beställning av Budgetpropositionen för 2019 kontakta:
 Riksdagens tryckeriexpedition, 100 12 Stockholm
 Tel: 08-786 58 10
 E-post: ordermottagningen@riksdagen.se

Mer om budgeten för 2020

- [Pressmeddelande: Budgetpropositionen för 2020: Reformen för ett starkare samhälle](#)
- [Sammanfattning: Budgetpropositionen för 2020 på fem minuter](#)
- [Statens budget i siffror](#)

Genvägar

- [Höständringsbudgeten för 2019](#)
- [Tidigare budgetförslag](#)

Budgetpropositionen för 2020 som excel

- [Specifikation av budgetens utgifter och inkomster för 2020.xlsx](#)
- [Tabellsamling makroekonomisk utveckling offentliga finanser och fördelning.xlsx](#)

Rapport

- [Teknisk bilaga till Ekonomisk jämställdhet september 2019](#)

Dela

- [Facebook](#)
- [Twitter](#)
- [LinkedIn](#)
- [E-post](#)

Sidan är uppmärkt med följande kategorier

- [Finansdepartementet](#)
- [Proposition](#)
- [Regeringen](#)
- [Rättsliga dokument](#)
- [Statens budget](#)

Relaterat

- [Höständringsbudget för 2019, Prop. 2019/20:2](#)
 18 september 2019 · [Proposition](#), [Rättsliga dokument](#) från [Finansdepartementet](#), [Regeringen](#)

Vårändringsbudget för 2019, Prop. 2018/19:99

10 april 2019 · [Proposition](#), [Rättsliga dokument](#) från [Finansdepartementet](#), [Regeringen](#)

- **2019 års ekonomiska vårproposition, Prop. 2018/19:100**
10 april 2019 · [Proposition](#), [Rättsliga dokument](#) från [Finansdepartementet](#), [Regeringen](#)
- **[Extra ändringsbudget för 2019 – Sänkt mervärdesskatt på elektroniska publikationer, Prop. 2018/19:73](#)**
15 mars 2019 · [Proposition](#), [Rättsliga dokument](#) från [Finansdepartementet](#), [Regeringen](#)

- Artikel från [Finansdepartementet](#)

Budgeten för 2020 på fem minuter

Publicerad 18 september 2019

Den 18 september 2019 lämnade regeringen sitt budgetförslag för 2020 till riksdagen.

I budgetpropositionen redovisar regeringen sitt samlade förslag till hur statens utgifter ska fördelas mellan olika verksamheter samt sin beräkning av hur stora inkomsterna väntas bli. Budgetpropositionen innehåller också regeringens bedömning av hur den svenska ekonomin och de offentliga finanserna utvecklas och vilka ramar det ger för finanspolitiken.

Förslagen i budgetpropositionen för 2020 bygger på januariavtalet, den sakpolitiska överenskommelsen mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet.

-De problem vi har i Sverige i dag kan bara lösas om vi tar ett större gemensamt ansvar för vår trygghet och sammanhållning. I den här budgeten tar vi nya initiativ för fler i arbete, en starkare välfärd i hela landet, bättre ekonomi för pensionärer, bättre miljö och en ambitiös klimatomställning som alla, i hela landet, kan vara med på. Vi genomför kraftfulla öknings av resurserna till trygghet och säkerhet, säger finansminister Magdalena Andersson.

Reformer för ett starkare samhälle

Regeringen föreslår åtgärder för att jobben ska bli fler, klimatutmaningen mötas, välfärden tryggas i hela landet och brottsligheten och dess orsaker bemötas.

Fler ska komma i arbete

Arbete är den viktigaste förutsättningen för egen försörjning och etablering i samhället, men också för att finansiera den gemensamma välfärden.

Följande förslag vill regeringen genomföra för att fler ska komma i arbete:

[Åtgärder för fler i arbete](#)

[Regeringen föreslår utvecklingstid för anställda](#)

[Förstärkt avdrag för forskning och utveckling i höstbudgeten](#)

[Ingångsavdrag för att fler ska komma i arbete](#)

Sverige ska bli ett fossilfritt föregångsland

Det övergripande målet för miljöpolitiken är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser.

Följande förslag vill regeringen genomföra för att Sverige ska bli ett fossilfritt föregångsland:

[Regeringen föreslår 100 miljoner till biogasstöd 2019](#)

[500 miljoner kronor mer till solcellsstödet i höständringsbudgeten](#)

[Budgetsatsningar för växande skogsnäring och hållbart skogsbruk](#)

[Utredning om ökat samarbete för minskad övergödning i Östersjön](#)

[Klimatdeklaration vid uppförande av byggnader](#)

[Nytt stöd för gröna och trygga samhällen](#)

[Satsningar på bonusbilar och skydd av värdefull natur](#)

[70 miljoner för att gynna pollinerande insekter](#)

[Bättre och säkrare vandringsleder ska öppna upp naturen för fler](#)

[Regeringen föreslår ökad takt i klimatarbetet](#)

[Stora satsningar på värdefull natur i regeringens budgetproposition](#)

[Mer pengar till klimatbonusbilar och för utbyggnad av snabbbladdning
längs större vägar](#)

Välfärden ska stärkas

Sverige ska vara ett modernt välfärdsland. En hög sysselsättningsgrad, generella välfärdssystem och ordning och reda i de offentliga finanserna utgör grunden för den svenska samhällsmodellen.

Följande förslag vill regeringen genomföra för att stärka välfärden:

[Ökade möjligheter till anpassning inom bilstödet](#)

[Kunskapslyftet bland de stora satsningarna i budgeten](#)

[Statens stöd till kulturskolan återinförs](#)

[Stärkt möjlighet till betald specialistutbildning för sjuksköterskor](#)

[Skolpaket för att alla elever ska lära sig mer](#)

[Sänkt skatt, höjt grundskydd och nya insatser för Sveriges äldre](#)

[300 miljoner till barn- och ungdomspsykiatri och första linjens vård](#)

[Satsning på lärarassistenter fördubblas](#)

[Karriärtjänster ska ge bättre villkor för specialistsjuksköterskor](#)

[Kompensation till landstingen för vårdmoms](#)

Hela landet ska växa

Hela Sverige ska inte bara leva utan också växa. Såväl landsbygd, glesbygd som städer ska utvecklas så att hela Sveriges potential utnyttjas. Möjligheterna att bo och verka i hela landet ska förbättras. Följande förslag vill regeringen genomföra för att hela landet ska växa:

[Stora tillskott till kommuner och landsting nästa år](#)

[Investeringsstöd för fler hyresbostäder och bostäder för studerande i hela landet](#)

[Nya servicekontor öppnar](#)

[Fortsatt förstärkt driftstöd till små butiker i sårbara och utsatta glesbygder](#)

[Budgetsatsning för att stärka livsmedelskedjans konkurrenskraft](#)

[Stor satsning på landsbygds politik i budget 2020](#)

[Grön skatteväxling - skattereduktion för boende i vissa geografiska områden](#)

[Extra satsningar på nattåg i Sverige och till Europa](#)

Tryggheten ska öka och demokratin ska värnas

Kampen mot brottsligheten och dess orsaker intensifieras. Samhället ska vara starkt nog att skydda människor från allt från vardagsbrott till terrorism. Det är grundläggande för att samhället ska hålla ihop. Demokratin ska värnas, både i Sverige och i omvärlden. Följande förslag vill regeringen genomföra för att öka tryggheten och värna demokratin:

[Regeringen föreslår ny modell för beräkning av biståndskostnader för asylsökande och skyddsbehövande](#)

[Förstärkning av penningtvättstillsynen och andra åtgärder mot penningtvätt](#)

[Satsningar på ett stärkt rättsväsende och ökad trygghet](#)

[Historisk satsning mot rasism och för hbtq-personers lika rättigheter](#)

[Storsatsning för ökad jämställdhet och minskat våld och förtryck](#)

[Fortsatta satsningar för att förebygga brottslighet i arbetslivet](#)

[Ytterligare åtgärder i höstbudgeten för ordning och reda,](#)

[konkurrensneutralitet och för att bekämpa välfärdsfusk](#)

[Budgetsatsning på journalistik i hela landet](#)

[Långsiktig finansiering av det militära försvaret](#)

Skatteförslag i höstbudgeten

På den här sidan finns information om de skatteförslag som regeringen föreslår och aviserar i höstbudgeten.

[Skatteförslag i budgeten för 2020](#)

Reformer och finansiering

[Reformer och finansiering i budgetpropositionen för 2020 \(pdf\)](#)

Regeringens bedömning av ekonomins utveckling

Efter några år med hög tillväxt sker nu en konjunkturavmattning i världsekonomin och i Sverige, även om resursutnyttjandet i svensk ekonomi fortsatt är högre än normalt. Samtidigt har flera av de risker som regeringen lyft fram under de senaste åren ökat – till exempel handelskonflikten mellan USA och Kina och Storbritanniens utträde ur EU.

Nyckeltalstabell, prognos september 2019

	2018	2019	2020	2021	2022
BNP, kalenderkorrigerad, procentuell förändring	2,5	1,5	1,2	1,7	2,0
Sysselsatta, 15–74 år, procentuell förändring	1,8	0,8	0,4	0,6	0,6
Arbetslöshet, % av arbetskraften 15–74 år	6,3	6,3	6,4	6,4	6,5
Offentliga sektorns finansiella sparande, % av BNP	0,9	0,4	0,3	0,4	1,2
Strukturellt finansiellt sparande offentlig sektor, % av BNP	0,0	0,0	0,2	0,5	1,3

Anm: Försörjningsbalansen avser fasta priser

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar

Nästa steg - riksdagsbehandlingen av budgetförslaget

När regeringen har lämnat sitt budgetförslag till riksdagen påbörjas riksdagens behandling. Den är uppdelad i två steg:

Steg 1: Först beslutar riksdagen om riktlinjerna för den ekonomiska politiken samt de ekonomiska ramarna för statens budget. Rambeslutet, det vill säga beslutet om ramarna för hur stora utgifterna får vara per utgiftsområde, är sedan styrande för den fortsatta riksdagsbehandlingen eftersom utgiftsramarna inte får överskridas.

Steg 2: I det andra steget tar riksdagen ställning till hur utgifterna ska fördelas inom varje utgiftsområde, det vill säga hur mycket pengar (anslag) olika verksamheter ska få. Budgetpropositionen är slutbehandlad när riksdagen har tagit ställning till förslagen för samtliga 27 utgiftsområden. Då sammanställer riksdagen statens budget.

Utifrån resultatet av riksdagsbehandlingen beslutar sedan regeringen om regleringsbrev för alla myndigheter och anslag.

Genvägar

- [Budgetpropositionen för 2020](#)
- [Höständringsbudget för 2019](#)
- [Budgetpropositionen för 2020: Reformen för ett starkare samhälle](#)
- [Finansplan - utdrag ur budgetpropositionen för 2020](#)

Dela

- [Facebook](#)
- [Twitter](#)
- [LinkedIn](#)
- [E-post](#)

Sidan är uppmärkt med följande kategorier:

- [Artikel](#)
- [Finansdepartementet](#)
- [Magdalena Andersson](#)
- [Statens budget](#)

Relaterat

- **Politikens inriktning - april 2019**
10 april 2019 · [Artikel](#) från [Magdalena Andersson](#), [Finansdepartementet](#)
- **Vårbudgeten 2019 på fem minuter**
10 april 2019 · [Artikel](#), [Webb-tv](#) från [Magdalena Andersson](#), [Finansdepartementet](#)
- **Ändrade skatter från 1 januari**
20 december 2018 · [Artikel](#) från [Magdalena Andersson](#), [Finansdepartementet](#)
- **Genomförande av riksdagsbesluten om statens budget för 2019**
21 december 2018 · [Artikel](#) från [Magdalena Andersson](#), [Finansdepartementet](#)

Den 18 september lämnade regeringen budgetpropositionen för 2020 till riksdagen. Finansminister Magdalena Andersson presenterade budgeten på en pressträff.

- [Webb-tv: Se pressträffen i efterhand \(extern länk\)](#)
- [Pressinbjudan: Presentation av budgetpropositionen för 2020](#)
- [Presentationsbilder från pressträffen](#)

Riksdagens snabbprotokoll 2019/20:6

Debatt med anledning av budgetpropositionens avlämnande

Onsdagen den 18 september Kl. 13.0016.08 Det justerade protokollet beräknas utkomma om tre veckor.

§ 1 Debatt med anledning av budgetpropositionens avlämnande

Anf. 1 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):
Herr talman! I lördags träffade jag EU:s finansministrar i Helsingfors. Det som förenar oss, oavsett hemland eller parti, är att vi alla jobbar för att säkra jobb, tillväxt och ekonomisk utveckling för våra medborgare. Som européer möter vi alla en avmattning i världsekonomin, risken för att Storbritannien lämnar EU utan avtal och faran för handelskonflikter. Men på hemmaplan har vi finansministrar väldigt olika förutsättningar.

I euroområdet finns länder som har stora underskott och hög skuldsättning. Några ser sitt handlingsutrymme begränsat av politisk instabilitet. Men här i Sverige går vi in i avmattningen med helt andra förutsättningar. Regeringen har rustat Sverige. Statsskulden är på sin lägsta nivå sedan 1977, 300 000 fler arbetar jämfört med 2014, och under förra mandatperioden ökade resurserna till välfärden med 35 miljarder kronor. Och i ett komplicerat parlamentariskt läge har vi ett brett och konstruktivt samarbete här i Sveriges riksdag som ger handlingskraft att långsiktigt kunna ta itu med samhällsproblemen.

Det saknas inte problem att ta sig an. Vi kommer aldrig att acceptera att människor skjuts på öppen gata, att pensionärer som har jobbat ett helt arbetsliv och betalat skatt ändå inte får pengarna att räcka till eller att ungdomar som mår dåligt inte får stöd och hjälp i tid.

De här samhällsproblemen kan vi bara lösa genom att vara ett starkare samhälle. Med den budgetproposition som jag i dag lägger på riksdagens bord bygger vi samhället starkare genom att bekämpa brotten, ta hand om våra äldre och anställa fler i välfärden.

Herr talman! Alla som kan jobba ska jobba. Det är fundamentet i ett starkt samhälle. Trygg försörjning genom eget arbete ger både självbestämmande och möjlighet att styra över sitt eget liv.

Arbetsmarknads- och utbildningspolitiken ska därför utvecklas så att människor skaffar sig de kunskaper som efterfrågas på svensk arbetsmarknad. Kunskapslyftet byggs ut, studiestartsstödet förlängs och fler högskoleplatser inrättas för ingenjörer, lärare och läkare. I ekonomisk avmattning är det särskilt viktigt att understödja dem som har svag anknytning till arbetsmarknaden. Medel tillförs därför till extratjänster, introduktionsjobb och arbetsmarknadsutbildning.

I en internationell jämförelse är det många utrikesfödda som jobbar i Sverige, men samtidigt är sysselsättningsgapet mellan utrikes och inrikes födda fortfarande stort, särskilt bland kvinnor. Efter förslag från arbetsmarknadens parter kommer etableringsjobb att införas och möjligheten att lära sig svenska språket att förbättras.

Svenska företag ska kunna växa och skapa fler jobb. Vi ska konkurrera på världsmarknaden med exportsatsning i hela landet, och inom ramen

för den gröna skatteväxlingen höjs avdraget för forskning och utveckling.

En av Sveriges främsta fördelar är vår kunniga och kompetenta arbetskraft. Fler måste därför få möjlighet att ställa om och skaffa sig nya kunskaper som efterfrågas på arbetsmarknaden. Låt mig därför redan nu förekomma den kritik som säkert kommer att komma från oppositionen i dag om utvecklingstid. Det här är en av flera möjligheter att vid en kommande avmattning rusta fler med utbildning i de bristyrken som finns – brevbäraren som lär sig köra buss, vårdbiträdet som läser vidare till undersköterska och lagerarbetaren som i stället kan bli elektriker. Regeringen har valt väg. Sverige ska konkurrera med kunskap, inte med sänkta löner. (Applåder)

Herr talman! Det är tack vare Sveriges höga sysselsättningsgrad som vi bygger det välstånd som finansierar en välfärd av hög kvalitet för alla. Sverige har en sjukvård i världsklass, men tillgängligheten måste öka. För att korta köerna införs en förbättrad kömiljard. Fler unga som kämpar med psykisk ohälsa ska få ökade resurser, för köerna i barn- och ungdomspsykiatri behöver kortas. Den växande sjuksköterskebristen ska mötas med karriärtjänster och ökade möjligheter till betald vidareutbildning.

Att fler svenskar lever allt längre är ett styrkebesked för Sverige, men det ställer också krav på oss politiker. De kommande åren ska tio-tusentals medarbetare anställas i vård och omsorg. De senaste årens tillskott till välfärden fortsätter i jämn takt, och fem nya välfärds miljarder skjuts till nästa år. Äldreomsorgen får ett särskilt tillskott för att människor med demens ska få bättre vård.

Vi har mycket resurser i välfärden, och vi måste använda de resurserna så smart och effektivt som möjligt. Därför ska regeringen inrätta en välfärdskommission för att tillsammans med kommuner, landsting och berörda fackförbund hitta nya och bättre arbetssätt i välfärden när behoven växer så att brukarna ska få bättre omsorg och personalen rimliga arbetsvillkor. Så tar vi gemensamt ansvar för våra barn när de är små och för våra föräldrar när de blir äldre.

I stora delar av världen och även Europa ses det här som ett obetalt kvinnogöra, men i Sverige skapar vi viktiga jobb som sysselsätter hundratusentals stolta medarbetare över hela landet. Vård, skola och omsorg av hög kvalitet – det är så vi minskar ojämlikheten och gör det möjligt för alla att jobba.

Herr talman! Grunden för det starka samhället lägger vi i skolan. Den svenska skolan ska ge alla barn likvärdiga förutsättningar oavsett vilka de är, var de bor eller vilka föräldrar de har. Därför ska det statliga stödet till likvärdighet i skolan utökas hösten 2020 så att det når den nivå som Skolkommissionen föreslår.

Läraryrkets attraktivitet ska stärkas med ett utbyggt lärarlyft, fler lärarassistenter, ett professionsprogram samt höjt lönetillägg för förstelärare i de skolor som har svåra förutsättningar. Vi vill också förbättra styrningen av skolan och minska krånglet genom att riktade statsbidrag blir färre, vilket är ett steg i en riktning som länge efterfrågats av mindre kommuner och huvudmän.

Herr talman! I dag lägger regeringen förslag på högre garantipension och höjt tak i bostadstillägget, vilket kan förbättra förutsättningarna för de 675000 pensionärer som nu får ett stärkt grundskydd.

Vi sänker skatten för 1 miljon äldre. Med detta steg hade vi helt kunnat avskaffa den orättfärdiga högre skatten på pension, men tyvärr kommer ytterligare åtgärder att krävas eftersom Moderaterna, - och Sverigedemokraterna införde en ny skatteklöfta för pensionärerna medan Sverige fortfarande hade en övergångsregering.

För mig är det här en fråga om moral. Våra pensionärer ska inte betala högre skatt än löntagare. I Sverige ska vi hedra de äldre som har byggt upp det här landet som vi är så stolta över. (Applåder) Herr talman! Den värld vi lever i har vi till låns av kommande gene

rationer. Vi har ett ansvar för att bygga samhället hållbart, inte bara för oss utan också för dem som kommer efter. Klimatomställningen ska genomföras. Men för det krävs också en bred uppslutning så att det sker på ett sådant sätt att alla kan vara med, oavsett var man bor och oavsett vad man tjänar. Därför ska stödet till klimatinvesteringar i hela landet öka.

Skyddet av värdefull natur tillförs ökade resurser samtidigt som hänsyn ska tas till markägares rättssäkerhet. För att kompensera för längre avstånd och sämre service genomförs den gröna skatteväxlingen, en skattereduktion för människor som bor i norra och nordvästra Sverige.

Svensk industri gör stora investeringar för att minska sina utsläpp. Regeringen kommer att möta upp deras ansträngningar med mer resurser till Industriklivet. Det är genom de här investeringarna vi bygger Sverige mer hållbart samtidigt som vi säkrar framtidens jobb genom att utveckla företag med klimatsmart teknologi som kan ge sig ut på världsmarknaden och konkurrera.

Herr talman! Sverige ska vara ett land med både gemenskap och sammanhållning. Hela vårt land ska inte bara leva utan också ha möjlighet att växa. Den svenska livsmedelsproduktionen finns över hela vårt land. Den är central för jobb och tillväxt på landsbygden och ska därför förstärkas. Närheten till kommersiell service i glesbygd ska också säkras.

Såväl fysisk som digital infrastruktur ska rustas med förbättrat underhåll av vägar och järnvägar och högre tempo i utbyggnaden av bredband.

Vi ska också förbättra den statliga servicen utanför storstäderna med nya servicekontor i Storuman, Torsby, Vansbro och Åsele.

Mindre kommuner som i förhållande till sin folkmängd har tagit emot många nyanlända kommer att tillföras särskilda medel i den här budgeten.

Därutöver vill vi förstärka den lokala journalistikens förutsättningar. Det är viktigt att ha granskande medier i hela landet. Politiker i hela landet behöver granskas av oberoende journalister. Men att ha lokala medier är också viktigt för sammanhållningen i ett samhälle. Därför förstärker vi mediestödet i glesbygd.

Bostadsbyggandet har under de senaste åren legat på de högsta nivåerna sedan miljonprogrammet. Men i många delar av landet är bristen på bostäder vanlig. Det gäller framför allt bostäder som vanligt folk har råd att hyra. Investeringsstödet för att bygga hyresrätter förstärks därför. Vi kommer då att komma upp till 3 miljarder. Men för att underlätta bättre utnyttjande av det befintliga bostadsbeståndet höjs också taket för uppskov med beskattning vid försäljning av bostäder.

Herr talman! Jag vet att alla i den här kammaren känner en oerhörd vrede över den senaste tidens skjutningar. Därför är det välkommet att vi har en bred politisk enighet om att samhället ska vara starkt nog att både bekämpa och förebygga brott. Det är bra att det nu hålls breda samtal kring hur vi ska bekämpa brottsligheten.

Nästa år får Polismyndigheten sin största anslagsökning i modern tid för att kunna nå målet om 10000 fler polisanställda till 2024. Det ska ses i ljuset av de resurstillskott som redan gjort det möjligt för polisen att anställa 3200 fler medarbetare sedan 2016.

När vi har fler poliser fångas även fler bovar. Det gör att antalet rättegångar ökar. Rättsväsendet får därför ett tillskott på 700 miljoner utöver tidigare planerade resursökningar. Medlen kommer att gå till Åklagarmyndigheten, Sveriges Domstolar, Kriminalvården, Statens institutionsstyrelse, Kustbevakningen, Tullverket, Säkerhetspolisen och Rättsmedicinalverket.

Tullverket får ökade resurser för att bekämpa inflödet av vapen och narkotika i Sverige. Det är också viktigt att myndigheterna får bättre möjligheter att samarbeta mot välfärdsbrott, penningtvätt och finansierad organiserad brottslighet och terrorism. Mycket av brottsligheten handlar nämligen om att få tag på resurser. Att ta de resurserna och minska möjligheterna för brottslighet via våra välfärds-system är centralt i arbetet mot den organiserade brottsligheten.

Brottens orsaker kan bekämpas långsiktigt och uthålligt. Därför är det viktigt att socialtjänsten har förutsättningar när resurserna till kommunerna nu ökar, särskilt att vi kan satsa på de kommuner som har socioekonomiska utmaningar i störst utsträckning.

För att skapa bättre förutsättningar för socialt hållbart flyktingmottagande begränsas också möjligheten för asylsökande att ordna eget boende i vissa särskilt utsatta områden.

De senaste åren har det säkerhetspolitiska läget försämrats i vårt närområde. Regeringen kommer därför att förstärka det militära försvaret med 5 miljarder kronor år 2022 och ytterligare 5 miljarder kronor årligen under innevarande inriktningsperiod. Tillskotten kommer bland annat att finansieras med en högre skatt på finanssektorn. Det är hög tid för bankerna att dra sitt strå till stacken.

Herr talman! Låt mig avslutningsvis å regeringens vägnar tacka Centerpartiet och Liberalerna för ett gott samarbete om budgetpropositionen för 2020. I ett komplicerat parlamentariskt läge har vi partier tillsammans valt samarbete och kompromiss för att gemensamt ta oss an samhällsproblemen. Tillsammans lägger vi nu grunden för ett starkare samhälle där sammanhållning och trygghet går hand i hand med människors frihet och möjligheter. Så tar vi Sverige framåt. (Applåder)

Anf. 2 ELISABETH SVANTESSON (M) replik:

Herr talman! Hittills i år har vi haft 214 skjutningar i Sverige. Vi har haft 144 sprängningar – Sverige 2019. Det dödliga våldet ökar. Och de kriminella gängen blir alltmer aggressiva och alltmer våldsbenägna. Jag menar att det här utmanar rättsstaten och hotar samhällskontraktet. Dessutom ökar utsatthet för sexualbrott. Personrån ökar. Ja, listan kan göras lång.

I Moderaternas och Kristdemokraternas budget, som Magdalena Andersson nu styr på, gjorde vi historiska satsningar på rättsväsendet,

därför att det behövdes och därför att vi prioriterade utifrån de behov som Sverige hade och har.

Man blir förvånad när man läser den här budgeten. Jag kan bara konstatera att när regeringen och de två stödpartierna ska göra satsningar på rättsväsendet lägger de mer pengar på friåret än de gör till polisen. Hur tondöva kan en regering och dess stödpartier bli? Det är här vi har de stora problemen.

Min fråga till finansministern är: Hur kan finansministern och regeringen återigen prioritera så fel? (Applåder)

Anf. 3 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:
Herr talman! I den här budgeten läggs 200 miljoner på utvecklingstid och 2,4 miljarder till polisen för nästa år. (Applåder)

Det är tio gånger mer till polisen.

I den här budgeten gör vi den största anslagsökningen i modern tid på polisen. Och vi kommer att fortsätta satsa på polisen eftersom vi ser att den behöver växa. Det behövs 10000 nya polisanställda fram till 2026. 563 kunde anställas i juni. Ytterligare 1700 har blivit antagna till polisutbildningen. Det är en stor framgång att det är fler som söker till polisutbildningen. Vi behöver fortsätta stärka polisen.

Därutöver gör vi mycket omfattande satsningar på domstolarna, åklagarna, kriminalvården och andra rättsvårdande myndigheter. Det är ett sammantaget mycket kraftfullt paket.

Men det räcker inte. Vi måste också bekämpa brottens orsaker. Det är oerhört viktigt att slå sönder de kriminella gängen och att vara stenhårda mot brotten.

Vi måste också se till att det finns sociala insatser så att det finns en annan framtid för ungdomar än att dras in i de kriminella gängen. Därför är de satsningar som vi gör på socioekonomiskt utsatta områden också en viktig brottsbekämpande verksamhet. Jag kan bara konstatera att det var någonting som Elisabeth Svantesson slaktade i sin budget. (Applåder)

Anf. 4 ELISABETH SVANTESSON (M) replik:

Herr talman! Tack för applåderna som Magdalena Andersson fick efter det första inlägget! Det handlade ju om den satsning som Kristdemokraterna och Moderaterna gjorde och den bana som vi fortsätter på det här året.

Jag är glad över att ni inte skär ned ytterligare, som ni gjorde i våras. Det är självklart. Frågan är dock vad ni gör. Jag rekommenderar Magdalena Andersson att slå upp s.70 i utgiftsområde4 och läsa tabellen där. Ni satsar 120 miljoner på polisen. Detta berättade även Liberalerna om när de presenterade hela denna satsning. Det här är ett faktum. Ni kan inte gömma er bakom något annat.

När gängvåldet eskalerar och när det behövs fler poliser och större polisnärvaro ska man, enligt oss, göra ordentliga satsningar på polisen – även 2020. Poliserna behöver få högre lön. Polisutbildningen behöver bli betald. Vi behöver locka fler pensionerade poliser att komma tillbaka till yrket.

Det krävs reella satsningar. För vet ni vad? Det är i budgetar som man visar vad som är viktigt, och i den här budgeten är friåret viktigare än polisen. (Applåder)

Anf. 5 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:
Herr talman! Budgetbeslut är ettåriga, och kammaren beslutar om budgeten för nästa år. Mitt förslag är att för nästa år ska anslagen till Polismyndigheten öka med 2,4 miljarder kronor samtidigt som jag föreslår 200 miljoner för utvecklingstid. Detta är vad som står i tabellerna. (Applåder)

Anf. 6 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik:
Herr talman! I SVT:s *Uppdrag granskning* sändes för, tror jag, tre veckor sedan ett reportage från Filipstad. Det är en socialdemokratiskt styrd kommun med oerhörda bekymmer. Dessa är direkt kopplade till en synnerligen omfattande asylinvandring med skyhögt arbetslöshet och bidragsberoende bland utomeuropeiska asylinvandrare.

Arbetslösheten för de utomeuropeiska invandrarna ligger på 80 procent. Som framgår av nämnda reportage kombineras detta med en påtaglig utflyttning av inrikes födda i arbetsför ålder. Överlag är detta, milt uttryckt, en dålig kombination.

Bland det sista som denna regering, med understöd av några andra partier, gjorde innan riksdagen stängde inför sommaren var att driva igenom en lagstiftning som syftar till att ytterligare öka - till Sverige. Min fråga till finansministern är därför: Hur tror finansministern att exempelvis Filipstad – det finns också andra kommuner – kommer att

påverkas av ytterligare och ännu högre invandring den närmaste tiden givet de problem som vi vet finns där redan i dag?

Anf. 7 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:
Herr talman! Jag är väl medveten om de ekonomiska utmaningar som finns i Filipstad. Jag talade med kommunalrådet för mindre än en vecka sedan. Det är också mot denna bakgrund som vi i budgeten kommer med särskilda satsningar för de kommuner som har tagit ett oproportionerligt stort ansvar för flyktingmottagandet. Det är uppenbart att de behöver stöd, och de kommer under kommande år att behöva fortsatt stöd.

Det är också viktigt att vi tar ett större gemensamt ansvar för asylmottagandet. Regeringen drev igenom en lagstiftning för att alla kommuner skulle ta sin del av ansvaret. Påminn mig gärna, Oscar Sjöstedt! Var det inte så att Sverigedemokraterna inte tyckte att det var någon bra idé?

En annan sak vi gör i budgeten är en förändring av EBO-lagstiftningen för att minska risken för att vissa områden blir särskilt utsatta och för att vi ska ta ett jämnare gemensamt ansvar för asylmottagandet.

Anf. 8 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik:
Herr talman! Jag tycker inte att det är att ta ansvar om man hamnar i ett läge som exempelvis Filipstad har gjort. De är ju inte ensamma, utan det finns många andra kommuner också. Det finns kommuner som visar vägen och verkligen tar ansvar. Sölvesborg är ett bra exempel.

Det är bra att regeringen gör dessa särskilda satsningar på kommuner som har hamnat i detta läge. Jag tycker att det är bra eftersom det behövs. Men det är bara ena änden av problemet. Man måste ju även skaffa sig kontroll över utgiftssidan, inte bara skjuta till bidrag från staten. Vi vet alla vad utgiftssidan beror på.

Jag vill ställa en genuint menad fråga, som inte på något sätt är retorisk. Kommer Socialdemokraterna att våga driva sin egen linje i den nu tillsatta kommittén som har representation från alla åtta riksdagspartier? Eller kommer man att än en gång låta sig kidnappas av sina mer eller mindre extrema samarbetspartier?

Anf. 9 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:

Herr talman! Oscar Sjöstedt svarade inte på frågan om de är för eller emot vår ståndpunkt att inte bara hela Europa bör ta ansvar för människor på flykt utan också alla kommuner i Sverige. Jag antar att det beror på att Sverigedemokraterna var emot våra förslag om att alla ska ta ansvar, även om man nu beklagar sig över Filipstad.

Oscar Sjöstedt säger att man måste ha kontroll över utgiftssidan. Ja, det är viktigt att ha ordning och reda i statsfinanserna. Den här regeringen lade faktiskt om migrationspolitiken. Jag har i dag kunnat visa att vi har halverat kostnaderna för migration och integration. Det syns tydligt i de siffror som jag redovisar.

Samtidigt är det viktigt att stötta de kommuner som har särskilda utmaningar. Det finns förslag för detta i budgeten. Jag hoppas naturligtvis att detta vinner brett stöd i riksdagen. Men jag kan notera att Oscar Sjöstedt tryckte igenom en budget som slaktade just de stöd

som går till kommuner som Filipstad i och med M-KD-budgeten. Du, Oscar Sjöstedt, röstade emot stora stöd till Filipstad (Applåder)

Anf. 10 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Herr talman! Att kunna sitta ned och hålla en skrynklig hand, att ha tid att vara medmänniska, att ha tid och ork för jobb som faktiskt behöver utföras och att helt enkelt ha rimliga arbetsvillkor så att man också orkar vara tillsammans med familjen när man kommer hem kan tyckas vara rimliga krav. Men så är det inte. Undersköterskor har försökt slå larm, bland annat genom Kommunal och undersköterskeupproret. Vad de kräver är något så skäligt som rimliga arbetsvillkor. De kan förstås även tänka sig en bättre lön för sitt ansvarsfulla arbete.

Jag möter och hör om undersköterskor som gråter när de kommer hem, som inte har tid för toalettbesök och som äter mat i bilen. De åker hemifrån när barnen sover och kommer hem när barnen har lagt sig, men de får bara betalt för två tredjedelar av arbetstiden. Ändå kommer besparingarna inom äldreomsorgen att fortsätta, för det har Socialdemokraterna nu bestämt.

I Bollnäs stängs korttidsboenden. I Hälleforsnäs ska man spara 14 miljoner inom hemtjänsten så att varje äldre får mindre hjälp, motsvarande 77000 kronor per gammal person. I Ludvika ska det sparas 12 miljoner inom äldreomsorgen. I Mjölby blir det ensamarbete nattetid med ansvar för 24 boende med demens och så vidare.

Men inte är det krisen inom äldreomsorgen, underfinansieringen av välfärden eller de 100000 av Kommunals medlemmar som tvingas jobba på delade turer som prioriteras i denna budget. ”Guldregn över landets höginkomsttagare” kunde vi läsa i tidningsrubrikerna. Det blir

6000 miljoner till dem med absolut högst inkomster, medan det blir noll kronor i nya riktade bidrag till äldreomsorgen. Den ekonomiska eliten vann på walk-over mot de gamla i hemtjänsten och mot undersköterskorna.

I socialdemokratins Sverige sliter underbetalda kvinnor ut sig i välfärden, medan högavlönade välbeställda män får stora skattesänkningar. Varför då, Magdalena Andersson? (Applåder)

Anf. 11 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik: Herr talman! Ulla Andersson tar upp undersköterskornas arbetsvillkor, och det är väldigt bra att detta debatteras i riksdagen. Det är fantastiska insatser som undersköterskor runt om i hela landet utför varje dag, dygnet runt, året om. De är vardagens hjältar, som gör att våra äldre har en trygg vardag.

Dessa undersköterskor behöver bättre arbetsvillkor, och därför tillför vi också ytterligare resurser till kommunerna i år. Kommuner och landsting får 8 miljarder. Men vi vill fortsätta öka resurserna under kommande år. Detta är nämligen en avgörande fråga för framtiden. Den riktigt stora uppgiften inom politiken under kommande år är att se till att kommuner har möjlighet att anställa tillräckligt många för att säkerställa en trygg vardag för de äldre och rimliga arbetsvillkor för alla dem som jobbar inom hemtjänsten.

Med de tiotusentals som man kommer att behöva anställa måste arbetsgivare, både privata och kommunala, se till att arbetsvillkoren är rimliga. Annars kommer nya generationer inte att söka sig till dessa yrken. Delade turer är ett exempel som gör att ungdomar som funderar över yrken kanske inte har just hemtjänsten högst upp på önskelistan.

Därför är de ökade resurserna till välfärden i den här budgeten – men också de som kommer – en viktig investering i våra äldre och för framtiden. (Applåder)

Anf. 12 ULLA ANDERSSON (V) replik: Herr talman! Jag citerar Magdalena Andersson: "Välfärd mot skattesänkningar består som konflikt i svensk politik." Jag får väl konstatera att Socialdemokraterna nu har valt sida i den konflikten. Det blev skattesänkningarna som vann mot välfärden. På något annat sätt kan jag inte tolka den här budgeten. Det är en underfinansiering av välfärden som kommer att slå väldigt hårt mot undersköterskor och mot gamla. Det blir inte en enda ny krona i riktat statsbidrag till äldreomsorgen, men 2½ miljon i sänkt skatt till Volvos vd. Det blir noll kronor till kommuner i riktat statsbidrag för förbättring av kvaliteten och arbetsvillkoren i äldreomsorgen.

Man kan ge undersköterskor beröm, men det de behöver är bättre arbetsvillkor, mer resurser och fler arbetskamrater. Det ger inte den här budgeten. Besparingarna kommer att fortsätta att rulla fram. Jag beklagar att ni sviker på det här sättet. (Applåder)

Anf. 13 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik: Herr talman! I och med den här budgeten ökar resurserna till kommuner och landsting med 8 miljarder kronor. Det är ganska mycket pengar. Men det kommer att finnas behov av ytterligare resurser framöver. Detta finns också som en del i januariavtalet.

Sedan är det ingen hemlighet att det finns kompromisser i budgeten. Det finns förslag i den här budgeten som jag inte hade gått fram med

om vi hade haft en socialdemokratisk majoritetsregering eller en socialdemokratisk majoritet i riksdagen. Men Ulla Andersson vet att alternativet till januariavtalet inte är en socialdemokratisk ensamledd regering utan en högerregering ledd av Ulf Kristersson. Då är det här ett betydligt bättre alternativ. Det tror jag att Ulla Andersson och jag är överens om. (Applåder)

Anf. 14 JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Herr talman! Om man kliver in i januaripartiernas budgetbygge i Rosenbad är det inte utan att man känner sig lite som tv:s Arga snickaren, som kommer in i byggdammet hos ett renoverande hushåll som hamnat snett och konstaterar: Ni har ju ingen plan! Arga snickaren identifierar snabbt de sedvanliga orsakerna till problembygget. De som ska renovera ihop har motstridiga viljor.

Husets grundläggande funktioner negligeras till förmån för diverse projekt som framstår som trevliga för stunden. Nu riskerar pengarna för byggprojektet att ta slut innan det mest nödvändiga är fixat. Så är det även här. Det finns 73 punkter. Det finns en budget. Men det finns ingen plan. Partimärkta arkitekter har tvingat på varandra sina favoritprojekt, som ska genomföras med just deras verktyg:

byggsbventioner, marknadshyror, klimatkiv, utvecklingstid, ingångsavdrag och värnskatt. Det slukar resurser och tar tid och kraft från annat. Men medan det målas om i sovrummet och skåpluckorna byts i köket läcker omsorgsrören. Det är stopp i vårdkranarna, och trygghetstaket sviktar. De nödvändiga reparationerna uteblir. När materialet nästan är förbrukat försöker man laga välfärdshålen med den lilla plastic padding-tub som man har kvar.

Skyll inte på mig – jag är tvingad till detta, säger byggchefen, som tillåtits fortsätta. Jag tror i grunden att Magdalena Andersson inser problemet och kanske vill annorlunda än det här. Då är min fråga: I det läge som Sverige befinner sig i och med de utmaningar vi har, vilket av alla projekt anser finansministern bör avbrytas till förmån för reformer och resurser till välfärd och trygghet? Handlar det om ingångsavdrag, utvecklingstid eller kanske värnskatt? (Applåder)

Anf. 15 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:

Herr talman! Det var en elegant metafor av Jakob Forssmed. All kredd för detta!

Den här budgeten tar itu med de samhällsproblem som vi står inför. Vi som ingår i detta samarbete kommer aldrig att sitta stilla så länge människor skjuts på öppen gata, så länge äldre som har jobbat ett helt långt liv ändå inte får ekonomin att gå ihop, så länge barn och unga som mår dåligt och lider av psykisk ohälsa inte får vård i tid eller så länge våra äldre inte är trygga i sin vardag. Därför är det här ett samarbete och en budget där vi långsiktigt tar ansvar för de samhällsutmaningar som vi ser.

Vi gör de största tillskotten till polisen i modern tid. Vi ser till att över 1½ miljon pensionärer som har jobbat och betalat skatt får mer pengar kvar i plånboken. Vi stärker välfärden och gör särskilda satsningar på barn- och ungdomspsykiatri. Sammantaget går 8 miljarder till att stärka välfärden. Därutöver har vi satsningar på klimat, på att hela landet ska leva och på växande företag.

Det är sammantaget en väl balanserad budget som tar itu med de samhällsutmaningar vi har och bygger ett starkare Sverige inför framtiden. (Applåder)

Anf. 16 JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Herr talman! Det här är inte en väl balanserad budget. Den tar inte itu med de samhällsproblem vi har.

Det är utmärkt att de satsningar på kommuner som Moderaterna och Kristdemokraterna lade fram för denna kammare nu ligger fast och att resurser tillskjuts till kommunerna. Men det räcker inte. Mer måste göras.

Man tar inte ansvar för välfärdens viktigaste verksamheter när man inte skjuter till mer pengar till äldreomsorgens personal och äldreboendena. Solcellsstödet får flerdubbelt mer än skolan av de 25 miljarder som regeringen anses ha i reformutrymme.

Byggsubventionerna får tio gånger mer än äldreomsorgen av dessa 25 miljarder. Äldreomsorgen får 60 miljoner av 25 miljarder i nya resurser. Den överlägset största satsningen görs på att sänka skatten för dem som tjänar allra mest, medan en undersköterska i Emmaboda får noll kronor i sänkt skatt. Det här är inte bra. (Applåder)

Anf. 17 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:

Herr talman! Att Jakob Forssmed skulle vara nöjd med budgeten hade jag inte förväntat mig. Jakob Forssmed vill hellre ha en liten regering som är ledd av Moderaterna och Kristdemokraterna och sitter helt i

knät på Sverigedemokraterna. Det är Kristdemokraternas önskedröm. Det är klart att det här är en lite annan politik.

Det som Jakob Forssmed glömmer när han talar om undersköterskorna är att vi har 8 miljarder i ökade resurser till välfärden. Det är inte bara riktade pengar som går till äldreomsorgen och skolan, utan de generella statsbidrag som vi har gör också det. Kommunerna, som är ansvariga för verksamheten, tycker att generella statsbidrag ger ett mycket bättre stöd än små riktade statsbidrag som går till specifika verksamheter. På så sätt stärker vi kommunerna långsiktigt och gör det möjligt för dem att långsiktigt skapa en bra uppväxt för våra barn och en trygg ålderdom för våra äldre. (Applåder)

Anf. 18 ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Vad är viktigast för Sverige? Den frågan förutsätter jag att regeringen ställer sig själv varje dag, men allra särskilt när den tar fram och förhandlar fram en budget. Om man gör det ser man snabbt att det inte saknas akuta problem och inte heller långsiktiga utmaningar att ta tag i. Det kräver handling, särskilt nu när vi går in i ett sämre konjunkturläge.

Men under fem år med den här regeringen har man slösat bort en högkonjunktur. Man har bedrivit en ansvarslös invandringspolitik, och man har inte tagit tag i problemen. Därför är behovet av reformer stort. Kommunernas kostnader skenar. Vårdköerna ringlar långa.

Integrationen fungerar inte. Företag tvingas avstå från att expandera på grund av elbrist. Tillväxten per person är bland de lägsta i EU. Men framför allt, herr talman: Det allt grövre våldet, och särskilt nu gängvåldet, präglar svensk vardag. Det är inte bara en sommar av sol

och bad som vi lämnar bakom oss. Vi lämnar bakom oss en sommar av fasansfulla sprängningar, fruktansvärda skjutningar och mord som är rena avrättningar.

Det drabbar människor. Det oroar människor. Deras blickar vänds mot oss härinne. De förväntar sig att vi ska göra någonting åt det. De kräver av oss att vi prioriterar rätt. Det är därför de betalar skatt. Det är vår uppgift att se till att deras skattepengar går till rätt saker, och det allra nödvändigaste först. Det som är viktigast för Sverige. Därför blir jag förvånad när jag läser budgeten.

Vad borde vara viktigast och allra mest nödvändigast? Var är behoven störst? Den som har svårt att orientera sig kan påminna sig om högstadiet när vi talar om behovstrappan. När människor tvingas välja så väljer de trygghet före självförverkligande. Det är helt rimligt. Innan vi kan förverkliga oss själva måste vi först och främst både vara och känna oss trygga.

Att garantera medborgarnas trygghet är också statens, vår, men främst regeringens, viktigaste uppgift. Därför förvånar det mig att regeringen och de två stödpartierna verkar tycka att så mycket annat är viktigare än att Sverige ska bli tryggt igen och att man i budgeten satsar dubbelt så mycket på friår som på polisen.

Herr talman! Jag vill stanna till här en stund. Det är allvarligt på så många sätt. Jag tror att vi är överens om att integrationen är en av vår tids ödesfrågor. Nästan alla politiska partier har sina favoritförslag för det. Det handlar om jobb, utbildning och språk. Det är otroligt viktigt. Det finns mycket att ta tag i.

Men sanningen är den att regeringen inte ens klarat av att garantera tryggheten i de områden där många av de personer bor som vi tycker ska integreras. Hur ska man kunna förverkliga sig själv, tänka på utbildning, ett jobb eller att byta jobb om man inte först är trygg?

Det borde inte komma som någon överraskning att det i utsatta områden bor en del människor som är och känner sig utsatta. Det är kvinnor och män som bor grannar med mördare och gängmedlemmar. Det är människor som riskerar att få bilen uppeldad och butiken sönderslagen. Det är barn som vaknar mitt i natten livrädda för att det smäller så hårt utanför fönstret.

Qasim som bott på Malmvägen i Sollentuna i 20 år känner ingen trygghet. Han säger så här till Aftonbladet: ”Det känns som om dåliga saker kan hända när som helst. Polisen borde vara här oftare, och vi borde få övervakningskameror”, så att man kan hålla koll på vilka bilar som kommer in.” Det är hans behov. Jag tror inte att alla hans grannar och Qasim själv längtar efter friår. De längtar efter att bli tagna på allvar. De vill vara trygga.

Det är vårt ansvar, allas vårt ansvar härinne, att tillgodose det. Vi moderater har framfört att vi gärna lägger annat åt sidan, samarbetar om skarp lagstiftning och mer resurser, för att komma till rätta med det grova våldet. Det behövs här och nu. Det hade behövts mer av det i budgeten. Det brådskar.

Herr talman! Det finns delar i budgeten som jag tycker är bra, självklart. Det gäller satsning mot hedersvåld, borttagande av värnskatten och att fortsätta att sänka skatten för pensionärer. Men problemet är att man med den här budgeten inte har haft Sveriges bästa för sina ögon. Man har inte tittat ut över Sverige. I stället har

man tittat ned i sitt papper med de 73 punkterna och bockat av önskelistan. Då blir det precis så här.

Jag vill citera en av huvudpersonerna i förhandlingen som sa till Dagens industri i förrgår: ”Det är partier som inte vill samma sak med Sverige och då är det klart att det blir svårt att förhandla.” Det syns.

Det finns ingen samsyn kring de långsiktigt viktiga reformer som Sverige behöver för att öka tillväxten och få tillbaka full sysselsättning. Det är allt det som är så viktigt om Sverige ska ha en chans att vara starkare i morgon än i dag, om vi ska ha mer att dela på i framtiden.

Vad är det man ska åstadkomma? Är det fler jobb? Varför lägger man då fram förslag om att vi ska jobba mindre? Kanske vill man åstadkomma mindre ekonomiska klyftor. Varför sänker man då skatten för de mest välbetalda men inte för alla som går till jobbet?

Kanske är det ökad trygghet man vill åstadkomma. Det är tveksamt, som jag tidigare har sagt, eftersom man knappt gör några nya satsningar på polisen. Kanske är det en grön skatteväxling för rädda klimatet man vill åstadkomma. Nej, det är snarare en röd skattesmäll mot alla dem som bor på landsbygden eller dem som varje dag är beroende av bilen.

Herr talman! Sverige har stora behov. Men Sverige behöver inga familjeveckor, inga friår och inga byggsubventioner som inte fungerar. Sverige behöver inte alla de särlösningar som nu uppstår i skattepolitiken. Vi behöver en skattereform som ser till att fler kommer i jobb, fler startar företag och som leder till ökad tillväxt.

Vi moderater presenterar vår budget inom kort. Den kommer att utgå från Sveriges behov på kort och lång sikt. Jag menar att det är dags för skattebetalarna i Sverige att få valuta för sina skattepengar. På kort sikt handlar det om samhällskontraktet. Det handlar om att upprätta trygghet på gator och torg, att se till att kommunerna klarar av att upprätthålla välfärden.

Sverige ska vara ett land där alla invånare vet att varje arbetad timme, varje ansträngning, lönar sig men att varje skattekrona den ansträngningen genererar också går till rätt sak. Till skillnad från regeringen vet vi vilket Sverige vi vill se i framtiden.

Sverige ska vara ett tryggt land där flickor som nu växer upp och blir tonåringar vågar ta bussen hem efter en fest. Sverige ska vara ett land där arbetslinjen gäller alla och där bidragstak förhindrar passivitet. Sverige ska vara ett land där entreprenörer vågar satsa, misslyckas, och sedan försöka igen för att till slut lyckas.

Sverige ska vara ett land där företag väljer att etablera sig i stället för att flytta härifrån. Sverige ska vara ett land där integrationen, som i dag ofta är ett problem, i stället kan bidra till att lösa problemen. Med språkrav, bidragstak för vuxna och en skola som fokuserar på kunskap ges förutsättningar för alla att göra sitt livs resa.

Sverige ska vara ett land där alla vågar drömma om att kunna äga sin egen bostad och där inte bara några få har möjligheten att förverkliga den drömmen.

Vi vill se ett Sverige och en värld som bekämpar klimatförändringar tillsammans i stället för att som i dag låta dem skapa motsättningar och orättvisor såväl mellan stad och land som mellan nationer.

Herr talman! Avslutningsvis: Ska allt detta bli möjligt måste man i Sverige först ta tag i de absolut mest akuta problemen och tillgodose de största behoven. Jag ställer frågan igen. Vad är viktigast för Sverige? Vilka behov har Sverige i dag den 18 september 2019? Är det ökad polisnärvaro, fler övervakningskameror som Qasim i Sollentuna efterlyste, eller är det drejkurser för civilingenjörer som Miljöpartiet vill ha?

Ni borgerliga ledamöter härinne som inte tycker att skattebetalarnas pengar ska gå till ineffektiva byggsubventioner, som inte tycker att Sverige bör prioritera familjeveckor framåt, som ser vad som händer när landsbygden får dra det tyngsta lasset för regeringens lyxprojekt, är tillsammans med alla andra varmt välkomna att rösta på Moderaternas budget när det blir dags, för vi är i opposition mot just den politiken. (Applåder)

Anf. 19 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik: Herr talman! Elisabeth Svantesson säger: Vad är det som är viktigast för Sverige? Vad är det Moderaterna har ägnat sig åt de senaste veckorna? Det är att det ska vara söndagsöppet på Systembolaget och att vi ska ha reklam i public service. *Aktuellt* ska avbrytas med reklamavbrott för Online Casino, bag-in-box-vin och sms-lån.

Jag tänkte ställa en helt annan fråga. Det råder bred politisk enighet om att kampen mot brottsligheten behöver intensifieras. Det är bra att vi nu har blocköverskridande samarbete och samtal om det. Förra mandatperioden gjorde regeringen stora tillskott till polisen. Målet är 10000 nya polisanställda. Förutsättningen för det är att det finns en polisutbildning. Den har nu byggts ut. I juni anställdes 563

nyutexaminerade poliser, och över 1700 nya har antagits till polisutbildningen.

Här noterar jag att Moderaterna i regeringsställning hade en väldigt annorlunda syn på just polisutbildningen. När Moderaterna satt i regeringsställning minskade man antalet platser på polisutbildningen från 1710 hela vägen ned till 141. Sedan drog man i nödbromsen och återinförde ytterligare ett hundratal platser. Men det är först under den här regeringen som polisutbildningen har byggts ut rejält så att vi nu utbildar alla de poliser vi behöver.

Jag är lite nyfiken, för också Moderaterna ser ju behovet av att vi har polisanställda. Då är frågan: Varför? Hur tänkte man när man bestämde sig för att utbilda bara några hundra poliser varje år när man satt i regeringsställning? Vad var idén och tanken bakom det? (Applåder)

Anf. 20 ELISABETH SVANTESSON (M) replik:

Herr talman! Det är fascinerande att vi har en finansminister som har haft ansvar för Sverige i fem år och som hellre pratar om Moderaternas partistämman och om gammal politik än att ta ansvar för Sverige. Det är allvarligt på riktigt. (Applåder)

För det första har väldigt mycket hänt i Sverige under fem år. Det har jag har noterat, och det har nog nästan alla i den här lokalen utom finansministern noterat. Den utsatthet för brott, våld och gängkriminalitet som vi nu ser har vuxit fram under senare år.

Jag är stolt över att vi ökade antalet poliser under alliansåren. Jag är också stolt över att vi nu har tagit fram förslag på en betald polisutbildning. Jag tror att det är en av nycklarna. När Magdalena

Andersson försöker stoltsera med nya poliser kan jag lägga till att bara under de tre senaste åren har 2700 poliser slutat. De har lämnat yrket, inte som pensionärer utan för att de inte längre orkar. De tjänar för dåligt, och de är utsatta för alltför hög risk.

Och vad gör Magdalena Andersson? Hon tar inte ansvar för Sverige och inte ansvar för sin egen budget. Hon pratar i stället om Moderaternas partistämman och om politiska förslag där. Jag tror att svenska folket förväntar sig någonting annat.

Hur ska regeringen skapa trygghet för människor? Och hur kan ni prioritera friår före poliser? (Applåder)

Anf. 21 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:
Herr talman! Jag tar ansvar varje dag för Sverige. Vi har tagit ett stort ansvar för att bygga upp polisen igen efter Moderaternas neddragning av polisutbildningen. Det är nu 3600 fler polisanställda jämfört med 2016, och vi vill fortsätta att bygga ut polisen.

Jag noterar att Elisabeth Svantesson inte svarar på min fråga. Den var ärligt ställd. Ni vill ha fler poliser i Moderaterna, och det måste ni väl ha velat också tidigare. Varför drog ni då ned polisutbildningen med 90 procent? Det var ju inte ont om pengar, eftersom ni sänkte skatten med 140 miljarder. Varför var det så viktigt att inte utbilda fler poliser? Vad var tanken bakom det?

Anf. 22 ELISABETH SVANTESSON (M) replik:
Herr talman! Det här är märkligt. Det är en märklig debatt, för vi nådde ett mål om 20000 poliser under de åtta åren. Jag är glad, nöjd och stolt över det.

Men jag kan inte vara nöjd med ett läge där befolkningen har ökat kraftigt och där polistätheten minskar. När jag satt och pratade med Christer, som är chef för poliserna i Lappland, i Lycksele, berättade han att de är två personer som täcker hela södra Lappland under helgen. Det är ett område lika stort som Danmark.

Nej, *nu* har finansministern ansvar! Vi lägger fram konkreta förslag. Vi stärker polisen med resurser. Det gjorde vi i vår budget, och det kommer vi att fortsätta att göra. Vi har förslagen framåt. Men Magdalena Andersson vill aldrig ta ansvar. Hon vill prata om åtta år under Alliansen. Det passar henne bättre, antagligen för att verkligheten är så brutal. Verkligheten är fruktansvärd för många människor där ute. Jag önskar att regeringen skulle ta ansvar. (Applåder)

Anf. 23 EMIL KÄLLSTRÖM (C) replik:
Herr talman! I denna budget tillåts inte överindexeringen av drivmedelsskatterna slå igenom. Det motsvarar ett skattebortfall på närmare 1 miljard. Utöver det genomförs en riktad skattesänkning till alla som bor i norra och västra Sverige, stödområde A och B. Det är en ren landsbygdsskattesänkning.

Totalt sett gör vi skattesänkningar på jobb, företagande och mycket annat med 13 miljarder kronor – eller, som Elisabeth Svantesson beskriver det: en röd skattesmäll. Frågan är, Elisabeth Svantesson: Hur ser din definition av begreppet röd skattesmäll egentligen ut? (Applåder)

Anf. 24 ELISABETH SVANTESSON (M) replik:
Herr talman! Det är en mycket bra fråga, Emil. Min poäng med denna skattepolitik och min poäng med den budget som jag nu ser är att den slår orättvist.

Jag ser inte att landsbygden kommer att få det så mycket bättre. Jag kan ärligt säga att utan Centerpartiet hade landsbygden haft mindre resurser; det är jag övertygad om. Men jag tror inte på ett slags postkodlotteriskatt där man delar Sverige i olika delar och säger: Du som har det här postnumret får den här skatten. Om du är undersköterska i Bollnäs får du en skattesänkning, men om du är undersköterska i Mönsterås får du ingen skattesänkning trots att skatten är mycket högre i Mönsterås. Jag tror inte på den typen av skattepolitik.

Jag tror inte heller på en skattepolitik som gör det dyrare för fordonsägare. Faktum är att nästa år kommer alla som har bil i Sverige, särskilt de som bor på landsbygden, att drabbas rätt hårt. Fordonsskatten på väldigt många fordon ökar, och bensinskatten blir per definition dyrare med detta förslag. Eller har jag missuppfattat detta? Kan Emil Källström ge besked om att skatten eller bensinpriset kommer att bli lägre till följd av det här samarbetet? (Applåder)

Anf. 25 EMIL KÄLLSTRÖM (C) replik:

Herr talman! Tack så mycket; jag tycker att det var ett fint erkännande från Elisabeth Svantesson!

När det gäller bensinpriset opererar ju inte jag drönare i Saudiarabien eller något liknande, och i och med det är det väldigt mycket som jag inte kan påverka. Däremot har vi sett till att drivmedelsskatterna inte höjs i den här budgeten. Det som görs är en indexering till inflation.

Den motsvarade 17 öre i den budget som Elisabeth Svantesson lade fram för ett år sedan, och nu är det 15 öre. Så här har det sett ut sedan 1994.

Jag tycker att det är glädjande att Moderaterna är kritiska på den här punkten, för det måste ju innebära att den moderata budgetmotionen kommer att presentera något ännu bättre för Sveriges landsbygdsbefolkning. Vi har valt en väg när det gäller stödområde A och B, för det var den framkomliga vägen om man snabbt vill sänka skatten för dem som betalar allra mest.

Moderaterna har kanske en ännu bättre lösning. Vi kommer att studera er budgetmotion. Om förslaget där är bättre kommer vi att verka för att genomföra det. Jag tycker att det är bra att Moderaterna är offensiva här, och jag hoppas att budgetmotionen är lika offensiv som Elisabeth Svantessons retorik. (Applåder)

Anf. 26 ELISABETH SVANTESSON (M) replik:

Herr talman! Vänta bara, Emil Källström! (Applåder)

Jag kan lova några saker redan nu. Jag kan lova att vi inte bara kommer att sänka skatten för dem som tjänar allra mest, för jag tror att alla som går till jobbet varje dag behöver känna att man får ut någonting av detta. Detta kan jag alltså lova, och det måste jag säga är offensivt. Det skapar också tillväxt. Vi vet att sänkt skatt på inkomst ger ökad sysselsättning, så det här kan jag lova redan här och nu. Men det kommer fler satsningar, så bänka dig och köp chips och dricka så ska jag sms:a när vi har budgetpresentation! (Applåder)

Anf. 27 KAROLINA SKOG (MP) replik:

Herr talman! Vi som kan kalla Sverige för vårt hem är lyckligt lottade. Vi bor i ett av världens rikaste länder, som har byggt välfärd över generationer.

Men i andra delar av världen är läget allvarligt. Den demokratiska utvecklingen går åt fel håll, och kvinnors och flickors rättigheter attackeras. Konflikter och klimatkris tvingar människor på flykt från sina hem.

I detta läge är det nedslående att Moderaterna nu vill överge enprocentsmålet och skära i biståndet med mer än 7 miljarder kronor per år. Det är i grunden att ta pengar från de allra fattigaste i världen och ge till oss som är allra rikast. Jag tycker att Sverige som land kan bättre än så. Svenskt bistånd går till fattigdomsbekämpning, till utvecklingsinsatser, till att stärka kvinnors rättigheter, till - klimatarbete, till förstärkning av internationella institutioner och till mycket, mycket mer.

Elisabeth Svantesson talar om prioriteringar. Jag vill passa på att ge henne möjlighet att här och nu berätta vad det är i det svenska biståndet som hon vill ta bort. (Applåder)

Anf. 28 ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Tack för frågan! För er som ser detta och som lyssnar till debatten kan det vara bra att lägga till att biståndet nästa år per automatik kommer att skrivas upp med 1,4 miljarder. Det är 50 miljarder i år, och nästa år blir det 1,4 miljarder mer. Biståndet är det enda politikområde i den här riksdagen som per automatik bara växer.

Det innebär också att när vi kommer till slutet av ett år händer ofta detta: Vi ser att bni växer, vi har ett enprocentsmål och då skyndar vi oss att pumpa in pengar i fler projekt. Detta är helt ohållbart!

Och det är inte så, herr talman, att vi tar pengar från fattiga. Våra skattebetalare här i Sverige ska förvänta sig att vi sköter biståndet på ett korrekt sätt, och jag är helt övertygad om att pengarna skulle komma till ännu bättre nytta om man gör som vi föreslår: tar bort enprocentsmålet, som bara Norge och Sverige har, och har en fyraårig biståndsram. Då kan vi ha en diskussion här, precis som vi har om forskning, infrastruktur och annat, om hur biståndet ska användas.

Alla de saker som Karolina Skog nu räknade upp är viktiga saker, men kom ihåg att 15–20 procent av biståndet bara är just katastrofbistånd.

Det finns många andra viktiga satsningar.

Jag tycker inte att det är en seriös politik att varje år skriva upp biståndet på det sätt som vi har gjort. Med vårt förslag kommer Sverige att vara den tredje största givaren i OECD. Det ska vi vara, och det ska vi vara stolta över. Jag är dock övertygad om att det vore bättre att slopa enprocentsmålet. (Applåder)

Anf. 29 KAROLINA SKOG (MP) replik:

Herr talman! OECD gav nyligen det svenska biståndet väldigt högt betyg och lyfte fram att vi är ett av de få länder som ser till att biståndet når de allra fattigaste i världen. Vi är också väldigt duktiga på jämställdhetsfrågorna inom biståndet och står för stabiliteten för flera viktiga internationella institutioner. Jag och många svenskar med mig är väldigt stolta över vårt bistånd. Jag kan lova att Miljöpartiet tar kampen för enprocentsmålet varje gång vi behöver.

Jag har dock fortfarande inte fått svar på frågan vad det är i det svenska biståndet som Elisabeth Svantesson och Moderaterna vill ta bort. Det kommer en ny möjlighet nu.

Anf. 30 ELISABETH SVANTESSON (M) replik:

Herr talman! Detta är ändå lite fascinerande. Jag håller med om att vi gör fantastiskt mycket bra i världen; det vill jag bara säga. Det är därför jag tycker att 43 miljarder, vilket är enormt mycket pengar, ska fortsätta gälla. Men om det inte finns några problem, varför tillskjuter ni nu ganska många miljoner till Sida för att komma åt korruption? Det finns alltså problem i det svenska biståndet.

När biståndet bara växer år från år har vi ännu mindre chans att ha kontroll på pengarna. Ni låter det växa; vi tänker att det ska vara en ram. Det betyder inte per definition att man år fyra och fem sparar pengar på det, utan vi har en annan ram, en annan nivå.

Vi kommer fortfarande att vara den tredje största givaren i OECD, och det tycker jag att vi ska vara stolta över. Men vi har också behov på hemmaplan, och dem vill vi också prioritera. (Applåder)

Anf. 31 OSCAR SJÖSTEDT (SD):

Herr talman! Normalt brukar vi i dessa sammanhang prata finanspolitik, såklart, men jag skulle vilja passa på att prata lite penningpolitik också – valutapolitik, för att vara mer exakt.

Den svenska valutan, kronan, befinner sig nämligen på historiska bottenivåer gentemot andra valutor – dollar, euro, schweizerfranc, you name it. Man får ge nästan 10 kronor för en dollar i dag. För fem

år sedan var det under 8 kronor och för hundra år sedan, om vi vill backa bandet jättelångt, omkring 3 kronor.

Detta kan man tycka lite vad man vill om. Det är tråkigt om man ska åka på semester till USA, exempelvis, men det kan också vara bra för vissa av våra mer exportinriktade företag eftersom deras varor då blir billigare relativt sett – kortsiktigt bra i alla fall, absolut inte långsiktigt.

Men det är inte det som är poängen. Det intressanta i sammanhanget är varför marknaden betar sig på det här sättet. Man kan tycka att marknaden inte är rationell om man så vill, men det är en ganska konstig sak att tycka, milt sagt.

Det här med valutor som ställs mot varandra innehåller ganska komplexa samband. Det är många parametrar som påverkar.

Man *kan* ju skylla på Stefan Ingves och Riksbanken, som insisterar på att hålla en så låg ränta att ingen vill ”parkera” sina tillgångar i just svenska kronor. Det vore faktiskt i alla fall delvis korrekt. Men den svenska centralbanken är ju inte ensam i världen om att omge sig med en lågräntemiljö. ECB, den europeiska centralbanken, har minusränta. Danmark har minusränta, mer än Sverige till och med.

Men man kan också skylla på Stefan Löfven, som jämte finansministern är ytterst ansvarig för den ekonomiska politiken.

”Fallet i kronan liknar det man ser i länder där en statskupp har ägt rum.” Det var Nordeas chefsstrateg som yttrade sig på det sättet, inte jag.

Jag tror, herr talman, att detta är en effekt av omvärldens förtroende för den svenska ekonomin, den ekonomiska politiken, det politiska systemet och tillståndet i landet i stort – en effekt av den internationella viljan att över huvud taget investera i Sverige. Det handlar om låg produktivitetsutveckling, låg tillväxt avseende bnp per capita och lågt förtroende för regeringen, en regering som dessutom uppvisat en flagrant oförmåga att lösa omedelbara och akuta problem, inte minst avseende brottsligheten.

Internationellt vill man inte befatta sig med svenska kronor eftersom man saknar förtroende för det svenska politiska styret. Det är så sambandet ser ut. Man behöver inte vara nationalekonom för att förstå det. Det ansvaret faller i första hand på Stefan Löfven och på hans finansminister.

Herr talman! Precis innan den här församlingen gick på sommarledighet drev Socialdemokraterna igenom en ny migrationspolitisk lagstiftning som syftade till att ytterligare öka anhöriginvandringen till Sverige. Socialdemokraterna, med understöd av sina lydpartier C, L och MP samt kommunisterna och tyvärr också Kristdemokraterna, driver aktivt igenom lagstiftning som syftar till att öka invandringen till Sverige. Man har ingenting lärt av den migrationskris vi hade i Sverige hösten 2015 och som vi har än i dag. Man har ingenting lärt om hur det faktiskt ser ut runt om i landets kommuner.

Först bedriver man en fullkomligt ansvarslös invandringspolitik.

Sedan tvingar man kommunerna att ta emot en massa folk, alldeles oavsett deras förmåga, deras kapacitet eller deras vilja att bedriva en framgångsrik integrationspolitik. Sedan får man en kris som ett brev på posten, och den krisen landar på kommunerna, inte sällan på

socialdemokratiskt styrda kommuner. Och notan för krisen landar också på kommunerna.

Det handlar om små kommuner, glesbygdskommuner, kommuner där kvadratmeterpriset på en bostadsrätt inte uppgår till 100000 kronor som i vissa områden i Stockholm utan kanske till 1000 kronor, om ens det. Det är de kommunerna och deras invånare som betalar priset för er ansvarslösa politik i form av en nedmonterad välfärd och en ökad otrygghet. Det är så den här regeringens prioriteringar ser ut. Det är skrämmande. Det är sorgligt.

I *Uppdrag granskning* för bara några veckor sedan kunde vi sett ett reportage från Filipstad, en socialdemokratiskt styrd kommun som tyngs något oerhört, inte minst ekonomiskt, av ett väldigt stort asylmottagande och har 80 procents arbetslöshet bland utomeuropeiska invandrare. Kommunens egen integrationsansvarige beskriver situationen som att ”vi håller på och byter befolkning”.

”Det finns ingen efterfrågan på utrikes födda analfabeter”, säger en verksamhetssamordnare på Arbetsförmedlingen.

I takt med att arbetslösa, bidragsberoende nyanlända flyttar in flyttar inrikes födda svenskar i arbetsför ålder ut och försätter kommunen i en ännu större kris. Detta är alltså något som regeringen har tvingat på kommunerna, mot deras vilja.

Herr talman! Även om det måhända ligger något utanför detta ärendes ram vill jag ändå belysa valet av den nya EU-kommissionsordföranden Ursula von der Leyen – ett val som inte minst Socialdemokraterna stod bakom och alltså gjorde möjligt.

Det är säkert en duglig och kompetent person på alla sätt och vis, men det är också en person som vill normera lönebildningen på europeisk, federal nivå. Det är en person som vill flytta a-kassan till europeisk, federal nivå och som vill genomföra den så kallade sociala pelaren, vilket i praktiken skulle innebära att Sverige förlorar kontrollen över stora delar av arbetsmarknadspolitiken samtidigt som vi tvingas betala för andra staters sociala rättigheter. Detta är fullständigt orimligt, som jag ser det.

Socialdemokraterna har alltså aktivt valt att ge makt åt en person som vill flytta kontrollen och inflytandet över lönebildningsprocessen och arbetslöshetsförsäkringen från de svenska parterna till EU-nivå – i praktiken alltså ett nedmonterande av den svenska modellen, om hon får som hon vill. Den svenska modellen ska tydligen inte alls utvecklas, utan avvecklas. Vi röstade emot detta förslag, och vi kommer att med näbbar och klor försvara den svenska modellen, i denna kammare och i kamrarna i Strasbourg och Bryssel.

Det övergår verkligen mitt förstånd, herr talman, hur majoriteten av de svenska fackförbunden fortfarande står bakom socialdemokratin i Sverige. Jag förstår det inte. Jag är helt övertygad om att majoriteten av dessa fackpampar inte agerar i sina medlemmars bästa intresse utan i någon annans intresse.

Herr talman! Sverigedemokraterna kommer att ta krafttag för att återupprätta lag och ordning, skapa trygghet på gator och torg och stärka den kommunala välfärden. Vi är beredda att göra detta tillsammans med andra partier. Men den här regeringen är uppenbart oförmögen att ta sig an denna stora uppgift. (Applåder)

Anf. 32 TALMANNEN:

Innan jag ger ordet till finansministern vill jag uppmärksamma kammaren på att vi på läktaren har fått besök av Norges stortingspresident Tone Wilhelmsen Trøen med delegation, som är här på officiellt besök. Jag tycker att vi välkomnar våra norska kollegor med en applåd. (Applåder)

Varmt välkomna till kammaren i Sveriges riksdag!

Anf. 33 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:

Herr talman! En grundläggande moralisk princip för mig och hela regeringen är att man inte ska betala högre skatt på sin pension än på den lön man får när man jobbar. I budgeten för nästa år fortsätter arbetet med att sluta den skatteklyfta för pensionärer som infördes genom Moderaternas jobbskatteavdrag. Faktum är att vi hade slutit klyftan för alla över 65 med denna budget, om det inte hade varit för det sjätte jobbskatteavdrag som röstades igenom vid årsskiftet och skapade en större skatteklyfta än övergångsbudgeten.

Denna nya skatteklyfta för pensionärer hade inte funnits om inte Oscar Sjöstedt och Sverigedemokraterna hade röstat ja till att införa ett sjätte jobbskatteavdrag. Och det är inte första gången Sverigedemokraterna sviker landets pensionärer. Hösten 2014 stoppade ni regeringens första skattesänkning för pensionärerna med de allra lägsta inkomsterna. Inte någon gång under valrörelsen berättade Oscar Sjöstedt, Jimmie Åkesson eller någon annan sverigedemokratisk företrädare att de skulle rösta för ett sjätte jobbskatteavdrag och skapa en ny skatteklyfta för pensionärerna.

Jag skulle vilja veta, Oscar Sjöstedt: Varför röstade ni igenom ett sjätte jobbskatteavdrag utan att pensionärerna fick motsvarande sänkning av sin skatt? (Applåder)

Anf. 34 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik:

Herr talman! Det ska jag absolut svara på. I det budgetförslag som vi för ganska exakt ett år sedan lade på riksdagens bord hade vi tagit bort hela skillnaden i beskattning mellan inkomst av tjänst och inkomst av pension. Sedan föll ju det förslaget; det vann inte gehör här i kammaren. Det var kanske inte helt otippat, men så blev det. De två förslag som stod mot varandra i slutvoteringen var alltså regeringens budget och Moderaternas och Kristdemokraternas budget.

Efter att vårt eget alternativ hade fallit satte vi oss och tittade på dessa två förslag och konstaterade helt enkelt att M-KD-budgeten tilltalade oss något mer, bland annat för att man gick fram med större skattesänkningar för pensionärerna än vad regeringen gjorde i sitt budgetalternativ. Det var en sak som tilltalade oss i Moderaternas och Kristdemokraternas budgetförslag.

Hade jag fått bestämma hade det inte funnits någon skillnad över huvud taget. Nu får jag inte bestämma, men jag kan i alla fall tycka. Jag kommer även i år att lägga ett förslag på riksdagens bord, där vi tar bort hela skatteskillnaden mellan tjänst och pension. Om detta är en brinnande fråga för finansministern kan hon uppmana sin riksdagsgrupp att rösta på mitt budgetförslag i stället. (Applåder)

Anf. 35 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:
Herr talman! Faktum kvarstår: Sverigedemokraterna har två gånger, en gång under förra mandatperioden och en gång under denna mandatperiod, röstat på ett sådant sätt att skatteklyftan för pensionärer blir större än den skulle ha varit utan den knapptryckning som du är ansvarig för, Oscar Sjöstedt. På hösten 2014 stoppade ni en skattesänkning för pensionärerna, och i december 2018 valde ni att vidga klyftan i förhållande till det som låg på riksdagens bord. Det är så Sverigedemokraterna röstar när de har chansen. De säger nej till skattesänkning och vidgar skatteklyftan – det är så Sverigedemokraterna trycker i praktiken. Detta har Sveriges pensionärer fått känna av två gånger. (Applåder)

Anf. 36 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik:

Herr talman! Vad är mest relevant för en pensionär, eller för en löntagare för den delen? Är det effekterna på den egna plånboken? Ja, förmodligen. Finansministern pratar om klyftor. Jag tycker att klyftan ska bort, men det är uppenbart att finansministern är nöjd om alla har jättehög skatt och knappt får behålla något alls av sin inkomst, bara det är lika för alla. Får jag bestämma tar vi bort klyftan helt och hållet, men det är också viktigt att vi kan sänka skatten för exempelvis pensionärerna, som vi talar om nu.

Är detta viktigt kan man rösta på det budgetförslag som jag kommer att lägga på riksdagens bord om ungefär två veckor. Där kommer det inte att finnas någon klyfta. Men ibland hamnar vi i situationen att vårt förslag faller och vi har två förslag kvar. I detta fall var det så enkelt att det förslag som Moderaterna och Kristdemokraterna presenterade var bättre, bland annat av skälet att det innehöll lägre skatt för pensionärer än det förslag som finansministern presenterade. Det var

därför vi i vår riksdagsgrupp valde att rösta som vi gjorde. Det är ganska enkelt. (Applåder)

Anf. 37 EMIL KÄLLSTRÖM (C):

Herr talman! Världens modigaste människor återfinns just nu i Hongkong. Några av världens just nu modigaste unga människor står upp för demokrati och mänskliga rättigheter.

I en annan del av världen attackerades för några dagar sedan ett av världens största oljeraffinaderier i vad som troligen var en drönarattack. Omedelbart påverkas världsmarknadspriset på olja. Minuter och timmar senare kan vi när vi tankar våra bilar utläsa vad som har hänt genom prishöjningar vid pump.

Här i vår närhet har det de senaste månaderna stått alltmer klart att Tyskland, som har varit Europas draglok de senaste åren, håller på att sakta in. Sveriges största handelspartner balanserar farligt nära recessionens brant.

Dessa tre skeenden kan alla läggas till den redan ganska långa listan över osäkerhetsfaktorer när det gäller hur världsekonomin utvecklas framgent: Brexit, handelskriget mellan primärt Kina och USA och politisk och ekonomisk oro i både södra Europa och Sydamerika. Allt detta påverkar världsekonomin på kort och lång sikt, och det påverkar oss också här hemma i Sverige. Det påverkar jobben, privata investeringar och – direkt och indirekt – varje aspekt av hur vårt samhälle fungerar.

I denna kammare, herr talman, finns det 349 ledamöter från åtta partier. Vår enskilt viktigaste gemensamma uppgift är att rusta Sverige starkare för att klara orostider, såväl ekonomiska som andra. Herr talman! Den budget vi i dag debatterar är en försvars- och säkerhetsbudget. Denna budget innehåller satsningar som stärker trygghetens själva fundament.

En stats viktigaste uppgift är ju alltid att garantera medborgarna frihet och trygghet, säkerhet, från såväl externa som interna hot. Men låt oss vara ärliga: Det har funnits ett rejält mått av slapphet i synen på Sveriges försvar och rättsväsen de senaste åren och decennierna.

Denna budget tar stora steg ifrån detta. Hela rättskedjan stärks, med tillskott till polis, åklagare, domstolar, kriminalvård och tull. När vi behöver sätta hårt mot hårt mot gängen och punktmarkera, lagföra och låsa in individer som helt svurit sig fria från samhällets normer, när vi – om jag ska vara helt frank – måste försvara det goda mot det onda, är mer resurser och befogenheter helt och hållet nödvändiga. Vi tar höjd för det i denna budget.

Vad gäller försvarsekonomin skriver vi med denna budgetproposition historia. De tillskott som nu aviseras efter Försvarsberedningens process är den största förstärkningen av försvaret sedan 1960-talet. Ökningar på 5 miljarder årligen innebär att vi inom kort kommer att nå försvarssatsningar på 1,5 procent av bnp – ett bra steg på vägen mot Centerpartiets långsiktiga ambition att nå Natos gemensamma målsättning om 2 procent av bnp.

Här vill jag passa på att ge ett erkännande till förra årets budgetmotion från Moderaterna och Kristdemokraterna. Också den gav försvar och rättsväsen ordentliga tillskott. De tillskott som nu görs överstiger de

ambitionshöjningar som då skedde. De dokumenten, det som gjordes för ett år sedan och det som görs nu, innebär totalt sett ett nytt läge och en ny spelplan för dessa en stats helt fundamentala uppgifter.

Herr talman! Den budget som i dag lagts på riksdagens bord är en budget för hela landet. Förstärkningar när det gäller bredband, regionala järnvägar och enskilda vägar är alla exempel på satsningar på landsbygdens förutsättningar i form av handfast infrastruktur.

Denna budget erkänner också den skatteflykta som finns mellan framför allt våra små landsbygdskommuner och riket i snitt när det gäller hur mycket kommunalskatt man betalar varje månad. I regel gäller tyvärr sambandet att ju befolkningsmässigt mindre kommun man bor i, ju längre avstånd man har och ju sämre samhällsservice man får, inte minst den statliga, desto högre kommunalskatt betalar man.

Vi tar nu steg för att utjämna denna orättvisa genom sänkt skatt i stödområdena A och B, det vill säga stora delar av norra och västra Sverige.

Det finns de i denna kammare som tycker att en skattesänkning om 1650 kronor per person och år är för lite. Jag välkomnar verkligen den kritiken, för den kan ju inte innebära något annat än att fler partier och aktörer nu ämnar flytta fram sina positioner i landsbygdspolitiken. Jag ser fram emot konkurrens på det området. Fram tills att andra partier går från snack till verkstad och börjar leverera kommer jag och Centerpartiet att satsa på satsning, skattesänkning för skattesänkning och budget för budget fortsätta skapa ett Sverige som är i någorlunda och bättre balans än det är just nu. Det är så här det

kommer att se ut: en skattesänkning här och en satsning där men totalt sett små steg i rätt riktning.

Herr talman! Det här är en skattesänkarbudget. Totalt sänks skattetrycket med drygt 13 miljarder. De stora förändringarna är den skattesänkning för Sveriges landsbygd som jag precis beskrivit, en justering nedåt av marginals-katten genom värnskattens borttagande, en rejäl skattesänkning för landets pensionärer och en sänkning av arbetsgivaravgifterna för de företag och arbetsgivare som anställer dem som är nya på svensk arbetsmarknad.

Fullt utbyggd handlar sänkningen av arbetsgivaravgifterna om en skattesänkning för svensk företagsamhet på närmare 7 miljarder årligen. Det är viktigt och bra i sig. Men denna skattesänkning innebär också att vi genom borttagna arbetsgivaravgifter ordentligt sänker kostnaden för att anställa den som är ny på svensk arbetsmarknad, oavsett om man är 19 år och söker sitt första jobb eller 42 år och nyligen hitkommen från Syrien och försöker få in en fot på svensk arbetsmarknad. Detta är människor som i dag inte är en del av vår arbetsmarknad eller vår samhällsgemenskap, som kommer att få en enklare väg in i arbete. Det är viktigt, och det är en problematik som är större än bara skattesänkningar. Det handlar om utbildning och om politiken för företagare, de som skapar jobben. Men vi kan inte blunda för att vi måste sänka kostnaderna för att anställa dem som i dag inte kommer in på arbetsmarknaden.

Jag kallar det en skattesänkarbudget, och jag anser att det finns ett egenvärde i att sänka det svenska skattetrycket. Det är bra i sig, då lägre skatter innebär att folk och företag får behålla mer av sina egna resurser och sina egna pengar. Men det handlar också om att genom en klok utformning av skattesänkningarna åstadkomma ökad ekonomisk

aktivitet i form av fler företag, fler växande företag, fler jobb och fler arbetade timmar. Kloka skattesänkningar innebär att den totala kakan växer. Det är bra.

Herr talman! Trots denna budgets status som skattesänkarbudget finns det också utrymme för viktiga satsningar.

Utöver redan nämnda satsningar på försvar och rättsväsen finns i denna budget viktiga satsningar på utbildning och förstärkningar för kommuner och regioner, viktiga satsningar på jämställdhet och vård och inte minst en viktig satsning för att motverka barns och ungas psykiska ohälsa.

Vi prioriterar även en rejäl klimat- och miljöbudget, till omfånget den största Sverige någonsin sett. Här skulle jag vilja lyfta fram ett antal satsningar som är extra viktiga.

När vi nu ska ställa om fordonsflottan, när fler och fler fordon – såväl privata bilar som i förlängningen tung trafik – kommer att gå på el, måste vi se till att elfordon går att nyttja i hela landet. Därför är det klokt att satsa på laddstolpar och en infrastruktur för dessa som byggs ut i hela vårt land. De vita fläckar som i dagsläget finns ska tas bort. Det är också därför vi driver på för att nyttja vår skog på ett bättre och rimligare sätt. Självklart ökar acceptansen för en offensiv klimatpolitik och en offensiv miljöpolitik om det är svenska råvaror, svenska företag och svenska jobb som levererar den utvecklingen.

Det är också därför den så kallade överindexeringen inte tillåts slå igenom när det gäller beskattningen av drivmedel. Vi måste klara av balansen mellan offensiv klimatpolitik och folklig acceptans för densamma. Vi bär på båda dessa värden. De är en del av vårt partis

DNA, och jag tycker att vi har landat de olika intressena på ett bra sätt i denna budgetproposition.

Herr talman! Trots alla kloka satsningar är det mesta ogjort. Det är fascinerande, för denna budget har precis presenterats och kommer inte att börja gälla förrän vid årsskiftet. Ändå diskuterar vi vad som ska in i nästa budget.

Vi ser behov av ytterligare förstärkningar av kommunsektorn. Den kommer att behöva fyllas på med ytterligare medel. Vi ser fortfarande behov av att ta tag i de grundläggande strukturbedöv som Sverige har. Vi måste modernisera arbetsmarknaden och bostadsmarknaden. Vi tar ett antal viktiga steg i denna budget. Det pågår processer parallellt med denna budget. Utredningar är på plats när det gäller den nya arbetsmarknadspolitiken och den nya bostadspolitiken.

Det är helt enkelt så när det gäller de gemensamma satsningar som vi 349 ledamöter i åtta partier måste ta tag i att de allra flesta är ogjorda, men den här budgeten tar viktiga steg i rätt riktning. (Applåder)

Anf. 38 ELISABETH SVANTESSON (M) replik:

Herr talman! Den här riksdagen lägger totalt sett ungefär 75 miljarder varje år på arbetsmarknadspolitiken. Trots det har vi stora problem när det gäller matchning och arbetskraftsbrist. Politiken är inte bara dyr; den är också ineffektiv.

Jag vill passa på att gratulera den nya arbetsmarknadsministern, som snart lämnar salen, till uppdraget. Men jag kan bara konstatera att Arbetsförmedlingen inte behöver mer pengar. Det är inte det som är problemet med Arbetsförmedlingen, utan problemet är att man behöver effektivitet och bättre organisation.

När man tittar på de neddragningar vi gjorde i budgeten för 2019 ska man komma ihåg att det var den näst största budgetpost som Arbetsförmedlingen någonsin haft när det gäller arbetsmarknadspolitik och insatser.

Nog om det. Jag ska citera en centerpartistisk riksdagsledamot. Han har sagt att tiden och utvecklingen har sprungit förbi byråkratiska kolosser som Arbetsförmedlingen. Vidare har han sagt: Att en enda gigantisk koloss ska lösa alla problem på ett bra sätt är fel tänkt. Arbetsförmedlingen klarar inte sitt uppdrag.

Orden är Emil Källströms!

Men samma Emil Källström ger nu Arbetsförmedlingen mer pengar och nya uppdrag. Senaste uppdraget är att utforma, sjösätta och administrera intensivåret, som Centerpartiet vill göra till sin stora integrationssatsning.

Om det var fel tänkt förut, varför är det rätt tänkt nu, det vill säga en gigantisk koloss ska få mer pengar till att vara med och lösa ett av vår tids största samhällsproblem?

Anf. 39 EMIL KÄLLSTRÖM (C) replik:

Herr talman! Jag kan försäkra Elisabeth Svantesson att de allra flesta som jobbar med politikområdet inte tycker att de får för mycket pengar. De tycker tvärtom att de får alldeles för lite pengar. Bulken av de nedskärningar som skedde i och med M-KD-budgeten ligger faktiskt kvar.

Vi har varit mycket kritiska mot stora delar av den svenska arbetsmarknadspolitik under lång tid. Vi har haft offensiva förslag på att ställa om, effektivisera och också minska omfånget. Det främsta sättet detta har mynnat ut i är det som nu pågår, det vill säga denna totala omgörning av arbetsmarknadspolitik och Arbetsförmedlingens organisationsstruktur och arbetssätt som vi är mitt upp i just nu. Vi får ofta kritik för att det går för snabbt, att det görs alldeles för drastiskt och att reformerna är för stora.

Jag vet inte riktigt vad Elisabeth Svantesson egentligen kritiserar oss för, men det vi gör i budgeten är att ge Arbetsförmedlingen något mer pengar. Vi fyller till exempel på området stöd och matchning så att man ska klara av den enorma omgörningen på ett rimligt sätt så att den inte alltför mycket går ut över de arbetssökande. Jag kan verkligen lugna Elisabeth Svantesson att den gamla Arbetsförmedlingen inte kommer att finnas kvar, utan den kommer att göras om i grunden i enlighet med vad vi i allianskontext har varit hyfsat överens om borde göras och har drivit i riksdagen under ett flertal år. Det arbetet pågår just nu.

Nu ges ett mindre tillskott så att det arbetet ska gå så bra, snabbt och klokt som möjligt. Men en stor del av effektiviseringarna ligger kvar. Det är klokt att även i fortsättningen effektivisera den svenska arbetsmarknadspolitik eftersom det fortfarande finns delar av den som är för dyra och för dåliga.

Anf. 40 ELISABETH SVANTESSON (M) replik:

Herr talman! Emil Källström ägnade två minuter åt att inte svara på frågan. Min fråga var enkel: Om Emil Källström ena dagen tycker att det är en gigantisk koloss som inte klarar sitt uppdrag, varför ger Emil

Källström nya uppdrag i en så viktig fråga som integration? Den frågan fick jag inte svar på.

Nu säger Emil Källström att jag inte ska oro mig. Jag oroar mig. Jag och vi moderater anser att Arbetsförmedlingen behöver effektiviseras, göras om och reformeras. Men nu är det en enorm stress. Man ser en konjunkturedgång, och man vill snabbt införa lagen om valfrihet. Vad jag vet är det bara ett enda parti i riksdagen som vill ha den, nämligen Centerpartiet. Det oroar mig eftersom det kommer att bli problematiskt.

Svar på frågan fick jag inte. Varför får myndigheten ett nytt uppdrag, intensivår om integration, om myndigheten är så dålig, som Emil Källström själv har sagt, på att genomföra den typen av uppdrag?

Anf. 41 EMIL KÄLLSTRÖM (C) replik:

Herr talman! Svaret är enkelt. Vi måste klara av att göra flera saker samtidigt. Vi behöver snabba på integrationsprocessen. Intensivåret innebär att en del av dem som kommer till vårt land ska få ta del av validering, språkkunskaper och samhällsintroduktion betydligt snabbare än i dag. Det arbetet måste sätta igång.

Fram till dess en ny struktur kommer på plats är Arbetsförmedlingen den naturliga hemvisten för detta, precis som under allianstiden när vi lade stora delar av integrationspolitiken på Arbetsförmedlingen eftersom det var den del av den statliga myndighetsfloran som kunde hantera den bäst här och nu. Det kommer sannolikt att förändras när strukturen förändras.

Man kan inte tycka allt samtidigt, Elisabeth. Man kan inte tycka att förändringen går för snabbt och samtidigt tycka att myndigheten får för mycket pengar men att det inte ska läggas på nya uppgifter på den. Kritiken hänger inte riktigt ihop.

Det vi nu gör är ett stort omtag, men samtidigt måste integrationen fungera. (Applåder)

Anf. 42 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik:

Herr talman! Förra mandatperioden höjdes bensinskatten varje enskilt år; 28 öre, 60 öre, sedan 24 öre till och sedan med ytterligare 30 öre. Just det här var, herr talman, såklart inte ledamoten Källströms fel. Det vill jag inte påstå på något sätt.

Det som däremot sker den här mandatperioden är ledamoten Källström i högsta grad ansvarig för. Utan Centerpartiets stöd kommer inte regeringens budgetproposition att passera riksdagens kammare. Så enkelt är det.

Över 60procent – eller däromkring – av bensinpriset utgörs i dag av skatt. I och med denna budget går man fram med ytterligare höjningar av skatten genom att återinföra den så kallade överindexeringen av bensinskatten, vilket gör att skatten kommer att öka varje enskilt år även under resten av den här mandatperioden.

Min fråga är enkel: Varför är det angeläget för ledamoten Källström att göra det dyrare för alla dem som har långa avstånd att ta sig fram och tillbaka till jobbet, inte minst för dem som bor utanför tätort?

Anf. 43 EMIL KÄLLSTRÖM (C) replik:

Herr talman! Jag måste ha varit otydlig i min replik mot Svantesson och det jag sa i mitt anförande. Det som nu sker är att den så kallade överindexeringen inte slår igenom. Detta sker genom att vi tar ett grepp som innebär att statens inkomster minskar med 900 miljoner jämfört med vad som annars hade varit fallet. Detta innebär att det inte blir någon skattehöjning annat än inflationsjustering, som har skett i varje budget sedan 1994, vid pump.

Det är ingen hemlighet att Centerpartiet har varit med och dragit i detta eftersom vi inte vill ha den automatiska skattehöjningen. Vad som händer i kommande budgetar vet ingen, allra minst Oscar Sjöstedt. De är föremål för fortsatta förhandlingar, men möjligen skulle det vi har presenterat i denna budget kunna vara någon form av ledning.

Svaret är enkelt. Vi ser ett litet – nära noll – utrymme att diskretionärt höja drivmedelsskatterna så som läget nu är givet kronan och givet osäkerheten i omvärlden, för att vi vill ha en landsbygdspolitik som håller ihop och för att vi vill ha landsbygdens folk med oss i klimatomställningen. Så enkelt är det.

Centerpartiet har skrivit i Aftonbladet, och jag trodde att den faktiska förda politiken var klar vid det här tillfället.

Låt mig vara ännu tydligare ännu en gång. Det sker ingen skattehöjning på bensin eller diesel nästa år. Detta är tack vare de grepp som tas i budgetmotionen. (Applåder)

Anf. 44 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik:

Herr talman! Det var någon som beskrev skattemanövern som ledamoten Källström pratar om som att gräva en grop, fylla igen den och sedan peka på gropen och anmärka på hur duktig man har varit på att fylla igen gropen.

Let me rephrase. Kommer överindexering av bensinskatten, som vi tog bort tillsammans med Moderaterna och Kristdemokraterna, att återinföras? Ja eller nej. Vad blir effekten av återinförandet mot slutet av mandatperioden? Blir effekten av just denna budgetproposition – vi glömmer bort drönare i Jemen och Saudiarabien – att bensinpriset ökar eller minskar?

Det var en enkel fråga – två frågor, till och med tre enkla frågor! Ledamoten Källström är en klok person, så han kan hålla många tankar i huvudet samtidigt. Det är jag övertygad om.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag säga att i min värld finns absolut ingen naturlag någonstans att skatten ska indexeras – över huvud taget, vare sig överindexeras eller indexeras.

Anf. 45 EMIL KÄLLSTRÖM (C) replik:

Herr talman! Jag ska försöka vara lika glasklar som kollegan Sjöstedt. Det som sker i budgeten är att bensin- och dieselskatten justeras efter inflation. Det var det som hände i M-KD-budgeten, som Sjöstedt röstade för för ett år sedan.

Någon måtta på dimridåer får det vara. Skälet till att vi över huvud taget har denna diskussion är att lagstiftningen om den så kallade överindexeringen ligger kvar efter den budgetmotion som röstades

igenom av Sverigedemokraterna. Den togs inte bort, utan den pausades. Ni gjorde förra året vad vi gör nu. För er innebar det 17öre i inflationsjustering. I vårt fall innebär det 15öre. Det kan vi skylla på Ingves mer än någon annan.

Frågan kommer att återkomma. Det finns lite olika viljor i kammaren för politikområdet. Jag är helt övertygad om att det kommer att vara en dragkamp, och på de dragkamperna brukar Centerpartiet vara på landsbygdens sida. Så kommer vi också att vara om ett år. (Applåder)

Anf. 46 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Herr talman! Emil Källström verkar både stolt och nöjd. Det ska väl till ett samarbete med Socialdemokraterna för att man i Centerpartiet ska bli det. Fröjden över att öka den ekonomiska ojämlikheten och underfinansiera välfärden är påtaglig. Frågan är om de är lika nöjda i centerstyrda Sala, Lindesberg eller Nordmaling, där besparingarna rullar fram.

Eftersom Emil Källström inte verkar ha tagit del av de besparingar som planeras tänkte jag ta upp en del av dem.

I Sala ökar antalet elever men inte skolbudgeten. Man ska spara motsvarande 50 lärartjänster.

I Örebro ska det sparas motsvarande 140 lärartjänster i skolan.

I Huddinge ska det sparas motsvarande 60 barnskötare i förskolan.

I Lindesberg görs besparingar på 50 miljoner i skola, barnomsorg och socialnämnd. Det motsvarar 100 tjänster.

I Nordmaling läggs äldreboenden ned. De mensboendena är redan stängda.

I Örnsköldsvik planeras bland annat för besparingar med förslag om att stänga mindre skolor, nattis, kulturskolan och fritidsgårdar.

Dessa kommuner, och många fler, genomför alltså stora besparingar, och de är styrda av Centerpartiet. Detta är beslut som påverkar människors tillgång till välfärden. Barn, unga och äldre påverkas direkt. De anställda tvingas stressa mer och får mindre tid för varje enskilt barn och varje enskild äldre.

40 kommuner beräknas höja skatten. Det är fler än under finanskrisen. 100 beräknas gå med underskott, men besparingarna kommer bara att fortsätta rulla fram. Den här regeringen kunde ha motverkat besparingarna genom att kraftigt höja statsbidragen men valde att prioritera skattesänkningar för de rikaste, att sänka arbetsgivaravgifter för McDonalds och RUT-bolag och att ha en massa avdrag – bidrag – för trädbeskärning och privat städning i Djursholm och Danderyd. Hur har Emil Källström tänkt att kommunerna ska finansiera välfärden – genom crowdfunding eller?

Anf. 47 EMIL KÄLLSTRÖM (C) replik:

Herr talman! Min hemkommun Örnsköldsvik styrs inte av Centerpartiet och har inga planer på att lägga ned mindre skolor. Ska man slira på sanningen får man ta ett annat exempel än min egen hemkommun, för jag har faktiskt hyfsad koll på vad som händer där. Centerpartiet tar oerhört allvarligt på den utmaning vi har på lokal och regional nivå. Det är där bulken av välfärdsutmaningar de kommande åren finns, och det är där vi måste fylla på med ytterligare medel på

flera olika sätt. Vi måste öka skatteintäkterna på lokal och regional nivå genom att fler får ett arbete att gå till genom en klok jobbpolitik. Vi kommer att behöva jobba med digitalisering och effektivisering. Vi måste få upp produktivitetsutvecklingen i den offentliga sektorn. Men det handlar också om ökade statsbidrag. Det är solklart.

Den trappa som nu ligger med ökade generella statsbidrag om minst 5 miljarder per år är golvet, inget annat. Det kommer att behövas ytterligare tillskott. Det görs också ytterligare tillskott redan i den här budgeten. Totalt är det drygt 8 miljarder.

Det som dessutom görs är att vi rensar bort en del av Vänsterpartiets gamla kvarlevor med specialdestinerade bidrag som göder administration, alltså att man ska söka, få och rapportera, och om man har gjort något fel blir man återbetalningsskyldig. Små kommuner använder över huvud taget inte den här dyra och dåliga socialistiska politiken. Där rensar vi ganska ordentligt.

Ingen kan anklaga oss. Vi är faktiskt det främsta kommunpartiet i svensk politik just nu. Vi är med och styr i alla landsting utom två. Vi styr i 70 procent av kommunerna. Jag vet mycket väl vad mina kommunpolitiker vill. De vill ha ökade generella statsbidrag, och det kommer vi att leverera i budget efter budget. Det vi nu har lagt ut är golvet, inget annat.

Detta är oerhört viktigt. Men för att finansiera det på lång sikt behöver man en jobbpolitik som håller ihop. Vänsterpartiet kommer säkert att presentera ett budgetalternativ med lite mer pengar här och nu, men när man förstör för företagsamheten och jobben blir det heller ingen välfärd. (Applåder)

Anf. 48 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Herr talman! Emil Källström menar alltså att sänkta arbetsgivaravgifter för McDonalds och RUT-bolag är framtiden för att säkra välfärdens finansiering. Jag tycker att det är en mycket märklig tolkning.

De statsbidrag som Emil Källström är väldigt upprörd över och som Vänsterpartiet fick igenom var till exempel 2 miljarder i riktat stöd till äldreomsorgen för att man skulle kunna anställa fler. De är borta nu. Det var för att sexåringar skulle kunna lära sig simma. Det är borta nu. Så viktiga är sådana frågor för Centerpartiet. Jag beklagar det, för dessa statsbidrag hade behövts.

De 5 miljarder ni säger att ni har lagt som golv är betydligt mindre än vad ni satsar på sänkta arbetsgivaravgifter för McDonalds eller på att sänka skatten för högavlönade i Danderyd och Djursholm.

De små landsbygdskommunerna kan inte höja skatten mer. De behöver kraftigt höjda statsbidrag, men det som nu kommer att ske är stora besparingar.

I Örnsköldsvik styr Socialdemokraterna med stöd av Centerpartiet. De besparingar jag tog upp kommer från personer boende i Örnsköldsvik, så Emil Källström kanske ska kolla lite vad som händer där hemma. Det verkar behövas.

Anf. 49 EMIL KÄLLSTRÖM (C) replik:

Herr talman! Det är ett härligt självförtroende från Ulla Andersson att hon tror att hon kan berätta för mig vilka som styr och på vilken grund

i det kommunfullmäktige som jag sitter i. Centerpartiet är inte med i styret. Så enkelt är det.

(ULLA ANDERSSON(V): Med stöd, sa jag.)

Det stämmer inte heller.

Vänsterpartiets pressmeddelandepengar från förra mandatperioden löser inga riktiga problem. Det göder administration och byråkrati. Små kommuner använder inte detta. Det är med fröjd som man bakar ihop detta till större, mer generella satsningar som verkligen stärker kommunerna och innebär att medlen kan nyttjas på det sätt man finner lämpligt. Så jobbar vi med effektivitet och resurstillskott.

Detta kommer vi att fortsätta med. Det kommer att öka de generella satsningarna för varje budget som jag är med och lägger fram under den här mandatperioden. Det är riktiga pengar, till skillnad från Vänsterpartiets numera pressmeddelade pengar, och det är det som kommunerna behöver. (Applåder)

Anf. 50 JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Herr talman! Först vill jag tacka för erkännandet från Emil Källström och konstatera att det var ett trevligt erkännande.

Jag kom av mig lite här när du pratar om pressmeddelandepengar. Då tänker jag på den strida ström av pressmeddelanden med minisatsningar som olika partier som ingår i januarisamarbetet har strösslut ut den senaste tiden. Därför kom jag av mig lite grann.

Jag tänkte återknyta till något vi talade om i våras, nämligen problemet med januaripartiernas hyresrättsfixering. Partierna tvingar så att säga

på varandra reformer för bostadsmarknaden som har tre saker gemensamt: Värdet av dem kan ifrågasättas, något annat parti i januariöverenskommelsen ogillar dem och de rör bara hyresrätter. Det är marknadshyror i hyresrätter, förstås. Det är mångmiljardsatsningar på de byggsubventioner som Emil Källström enligt egen utsago hundratals gånger har dömt ut som ineffektiva. Så har vi lagen om att kunna fängsla människor som i desperation köper ett hyreskontrakt svart. Det rör också hyresrätter.

Samtidigt får allt färre med normala, stabila inkomster möjlighet att ta sig in på den ägda bostadsmarknaden. Detta talade vi om i våras. Förstagångsköpare stängs ute i kommun efter kommun och drivs in i de dyrare hyresbostäderna samtidigt som byggandet viker.

Jag efterlyste reformer då, och Emil Källström lovade ett högt reformtempo på det här området. Han sa: Självklart kommer vi att göra allt för att få reformerna på plats så fort som möjligt!

I budgeten noterar jag två saker på det här området. Den första är att regeringen ska samla alla aktörer. Den andra är att man ska återinföra uppskovstaket, om än på en högre nivå. Den första åtgärden har karaktär av en politisk regndans. Den andra är en åtgärd som, om något, minskar rörligheten på bostadsmarknaden och faktiskt försvårar det ägda boendet.

Då är min fråga: Hur ska man förstå detta försök att kompensera låg reformtakt med fel riktning?

Anf. 51 EMIL KÄLLSTRÖM (C) replik:

Herr talman! Jag fick först ett tack för erkännandet. Jag får väl tacka för tacket. Jag tycker att det är viktigt att poängtera när andra gör bra

saker. Den budget som M och KD fick igenom innehöll många bra satsningar. Det var försvar, rättsväsen och jobbskatteavdrag. Det är saker som vi har kvar i den här budgeten och som gör Sverige på marginalen lite bättre. Det är bra, oavsett varifrån det kommer.

Jag vill också passa på att avsvära mig ansvaret för den kommunikationsplanering som har gjorts. Det är inte mitt fel, och jag tänker heller inte berätta vems fel det är. Men detta får vi ta med oss. Det är många som påpekar just det som också Jakob Forssmed påpekar, nämligen den lite splittrade budgetkommunikationen.

När det gäller bostadsmarknaden och förändringar där kommer diskussionen att bli något av en upprepning från i våras. Så mycket har inte hunnit hända under sommaren. Den process utöver budgetdokumenten och januariavtalets olika punkter som jag sätter mitt största hopp till när det gäller bostadspolitiken är arbetet med en skattereform.

Jag vet, Jakob Forssmed vet och de flesta vet att det arbetet inte är operativt än. Den processen är inte igångsatt. Detta ska göras under mandatperioden – ju förr, desto bättre. Och det är fullständigt omöjligt att diskutera svensk skattepolitik utan att en stor del av diskussionen handlar just om skatter som kringgärdar boendet – ägande, köpande och säljande av bostäder. Här behövs det tag för en bättre fungerande bostadsmarknad.

Vi har väldigt många gemensamma nämnare här. Jag hoppas att de gemensamma tagen också kommer att utmynna i en bred överenskommelse om skattepolitiken, inklusive bostadspolitiken.

Anf. 52 JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Herr talman! Ja, här får vi ytterligare ett exempel på detta samarbete: Det är någon annans fel. Nu är det budgetkommunikationen som någon annan så att säga får ta ansvar för. Jag är egentligen inte så bekymrad över den splittrade kommunikationen. Jag är mer bekymrad över den splittrade budgeten, men det är en annan sak.

Emil Källström har i grunden rätt. Jag vänder mig till Emil Källström eftersom jag vet att Centerpartiet är engagerat i frågan om eget ägande och att Centerpartiet tycker att det här är viktigt. Detta är en fråga där vi länge har haft en gemensam hållning. Emil Källström är en klok person, som tycker att det är en viktig fråga. Jag är helt övertygad om detta. Det är därför jag är lite på här.

Samtidigt tycker jag att det blir problematiskt att låsa fast allting vid denna skatteöversyn. Då blir ju ingenting gjort på en massa år. Det är unga människor, förstagångsköpare, här och nu som inte får chansen att komma in.

En översyn av kreditrestriktionerna kan gå fortare. Man kan se över bolånetaket. Om man är rädd för att lösa upp restriktionerna för hela kollektivet kan man se över möjligheten, som många länder i vår omvärld gör, med startlån för förstagångsköpare. Det finns mycket att göra bortom skatterna. Det behöver inte vänta så länge.

Anf. 53 EMIL KÄLLSTRÖM (C) replik:

Herr talman! Låt oss föra till protokollet att jag tycker att också Jakob Forssmed är klok.

I Riksbankskommittén, som både jag och Forssmed är en del av, konstaterade vi gemensamt att en fråga måste gå lite snabbare. Det var frågan om kontanthantering. Där gick nämligen utvecklingen snabbt åt fel håll. Det vi då gjorde, alla partier tillsammans, var att vi kom överens om de frågorna först och skickade iväg ett delbetänkande.

Jag tycker inte att vi ska utgå från att alla frågor ska låsas till ett slutdatum när vi börjar diskutera skatter. Finns det gemensamma pragmatiska vägar framåt om till exempel delar av bostadspolitiken måste vi kunna agera på ett sådant momentum.

Vi pratar lite om påvens skägg, givet att processen inte är igång än. Jag hoppas att processen kommer igång så fort som möjligt, att ansvars-tagande partier deltar pragmatiskt i detta och att vi löser ett antal av Sveriges problem. Det är därför vi är här, antar jag. (Applåder)

Anf. 54 ULLA ANDERSSON (V):

Herr talman! Sedan Stefan Löfven valdes 2012 har Socialdemokraterna eftersträvat detta samarbete med Centerpartiet och Liberalerna, så politiken i denna budget är något som Socialdemokraterna har valt. Det är väl bara att gratulera den ekonomiska eliten. Det var ni som vann. Denna budget är er. Nitlotten drog undersköterskorna, de ekonomiskt utsatta, de sjuka, barnen i förskolan och de gamla i hemtjänsten. Tyvärr är den här regeringen inte er regering.

Att bygga ett samhälle som håller ihop kräver såklart politiska reformer, politisk vilja och politiska prioriteringar. Att målet för denna budget inte har varit ett samhälle som håller ihop framgår mycket tydligt. En liten ekonomisk elit ska få det ännu bättre medan undersköterskans rop på värdiga villkor klingar ohörda.

Dagen efter undersköterskeupprorets demonstrationer mot orimliga arbetsvillkor kunde vi läsa rubriken: Höginkomsttagarna skattejublar.

Undersköterskorna vill ha ett arbete de orkar med och där kroppen och hjärnan håller. De vill ha tid att utföra sitt arbete på det sätt som behövs för att möta de äldres behov av omsorg och vård. De vill ha rimliga arbetstider så att de kan ha en fungerande fritid. Det kan tyckas vara skäligena villkor. Men på landets äldreboenden är sjukfallen nästan dubbelt så många som på övriga arbetsmarknaden. I hemtjänsten i Luleå förväntar sig arbetsgivaren att hemtjänstpersonalen ska fixa viktig dokumentation i obefintliga pauser samtidigt som de i sina scheman varken har kör- eller gångtider inlagda. Vi har ett förskoleuppror, ett skoluppror och ett undersköterskeuppror på grund av välfärdens underfinansiering. Och på grund av underfinansieringen är det alltför få som orkar vara kvar i jobbet. De flyr snarare därifrån.

I Socialdemokraternas Sverige sliter kvinnorna ut sig i välfärden medan högavlönade och välbeställda män får stora skattesänkningar. Drygt 6 miljarder kostar skattesänkningarna för höginkomsttagarna. 5 miljarder i generella statsbidrag får landets alla 290 kommuner och 20 regioner dela på. Viktigare än så är inte de nödvändiga verksamheterna inom vård, skola och omsorg. Där får de anställda, oftast kvinnor, lågavlönade och med stort ansvar, fortsätta att bära välfärden på sina axlar. Utslitna kroppar och hjärnor blir priset de får betala för att de tar det ansvar som politiken borde ta.

Ett av överskottsmålets viktigaste syften var att vi skulle klara de demografiska förändringarna. De är här nu, men var är pengarna? Jaha, de gick till Danderyd i stället. Högavlönade män i Danderyd och Djursholm behöver inte demonstrera för att bli hörda. De får vad de vill ändå av det här 73-punktsgänget.

The never ending story om den underfinansierade välfärden försätter sitt tondöva mummel och bryter sönder samhället och sammanhållningen. Ojämligheten gror som maskrosorna har grott hemma i trädgården i somras.

Visst finns det mycket bra i Sverige. Vi toppar många listor, och det kan vi ofta vara stolta över. Men vi toppar också listor som vi aldrig borde toppa. Till exempel har bara Schweiz och Cypern fler superrika per capita i Europa. Vi ligger på topplistan när det gäller den skevaste förmögenhetsfördelningen, och vi har under flera decennier ökat de ekonomiska klyftorna mest bland OECD-länderna.

I Sverige är faktiskt ägarförhållandena som i England under 1600-talet. En av fem svenskar klarar inte en oförutsedd utgift på 12000 kronor utan att låna. Men vi har fler dollarmiljonärer än antalet invånare i Malmö. Och den tiondel av befolkningen med de största förmögenheterna beräknas äga tre fjärdedelar av den sammanlagda förmögenheten i Sverige.

Men vi har ingen förmögenhetsskatt. Vi har ingen arvsskatt. Vi har en fastighetsskatt som är lika för en herrgård som för ett litet hus. Vi har en bolagsskatt som är otroligt låg, för att inte tala om skattefrälset inom 3:12-reglerna, där riskkapitalister, jurister och Icahandlare betalar betydligt mindre i skatt än en hårt arbetande undersköterska eller byggnadsarbetare. Sverige har blivit skatteparadis för er med mycket pengar. Grattis till er!

Medan bidragen – förlåt, jag menar avdragen – haglar över de rikaste i samhället stänger man demensboenden i Nordmaling. I Vindeln saknas pengar motsvarande 10 procent av budgeten. I Norrköping ska man

spara 700 miljoner och i Hudiksvall motsvarande 120 tjänster. Sjuka tvingas leva utan ekonomisk ersättning.

Socialdemokraterna är nog nöjda med sina nya borgerliga partner då de precis som Socialdemokraterna inte vill använda skattesystemet i sig för omfördelning – om det inte är från låginkomsttagare till höginkomsttagare, förstås. Så ojämlikheten traskar på mot ökade orättvisor, växande ekonomisk ojämlikhet och hopplöshet i stället för hopp och framtidstro. De 44000 barn som år ut och år in lever i familjer där man inte ens har pengar till det mest basala, som mat, hyra, tandkräm och hushållspapper, får konstatera att denna regering inte är deras regering.

McDonalds och RUT-bolagen kan däremot konstatera att det är deras regering. De får nu 6 miljarder per år för att anställa arbetskraft som de ändå skulle ha anställt. Centerpartiet får göra samma misstag som de gjorde förra gången, något mer begränsat dock. Förra gången kostade varje jobb motsvarande fyra jobb. Den här gången kanske det blir två till tre jobb. Ett jobb kan komma att kosta lika mycket som två eller tre jobb. Samtidigt skriker välfärden efter resurser.

Vad dessa unga behöver är en utbildning – en gymnasieutbildning, en yrkesutbildning. Men vi har numera ett antal utbildningsplatser för arbetslösa som är på en nivå som på 1950-talet.

Fru talman! Det går säkert att ta en annan väg. Utvecklingen är ju ingen naturlag. Vi skulle i stället kunna ge unga i fattiga bostadsområden hopp och framtidstro så att de känner att här finns en plats för mig. Här är jag välkommen och behövd. De satsar på mig, och det är jag värd.

Barnfattigdom är ingen naturlag. Genom att bygga socialförsäkringssystem som håller ihop och inte lämnar människor i sticket vid sjukdom, arbetslöshet eller när en olycka sker kan föräldrar och barn få värdiga ekonomiska förhållanden. Behovet av nya gummistövlar eller en ny vinteroverall ska inte behöva leda till en gnagande oro. Ett biobesök eller en liten semestertur under sommarlovet ska inte behöva förbli en dröm utan kunna bli verklighet.

Det går att ge kommande generationer en planet som är beboelig genom att investera i järnväg i hela landet, i kollektivtrafik, i snabbtåg och i energiomställning. Det går att bygga bort det fossila Sverige och bygga det förnybara landet.

Det går att göra så att välfärden omfamnar fler människor och fler områden. Det går att göra så att välfärdens anställda kan få rimliga arbetsvillkor och bra löner. Det går faktiskt att göra så att de skattepengar vi betalar går till det de är avsedda för och inte till Academias och Engelska Skolans ägare. Det går att få slut på vinstjakt i välfärden och på skatteflykt.

Det går också att fördela resurser rättvist för allas vårt bästa. Det går att göra så att de bäst ställda betalar så att de sämst ställda kan få det bättre.

Det går att bygga ett jämlikt Sverige. Vi har en gång varit världens mest jämlika land – låt oss bli det igen!

Ekonomisk jämlikhet är nämligen bra för hela landets utveckling, både socialt och ekonomiskt. Det är en förutsättning för hållbarhet. I jämlika samhällen är tryggheten större och den ekonomiska tillväxten högre. Till och med skolresultat och hälsa är bättre. Även

jämställdheten mellan kvinnor och män har kommit längre i jämlika länder.

Fru talman! Det där med en politik för ekonomisk jämlikhet kan vi dock glömma den här mandatperioden. I förhandlingsrummet där budgeten tas fram finns ingen strävan efter jämlikhet. Där finns tyvärr enbart den ekonomiska elitens representanter.

Återigen: Grattis till er i Djursholm och Danderyd! Det var ni som vann. (Applåder)

Anf. 55 JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Fru talman! Ulla Andersson är kritisk mot regeringen, tror jag att man kan säga. Bland annat talar hon om att politiken bryter sönder samhället.

Då är min fråga: Är det här ett spel för galleriet? Ulla Andersson är ju den som håller regeringen under armarna. Hon kan köra regeringen av banan och tvinga fram en ny politisk process och en möjlig ny politisk inriktning med större satsningar på vård och omsorg, exempelvis.

Jag är inte överens med Vänsterpartiet i särskilt många frågor, även om vi är överens ibland. Vi är inte överens om företagspolitik och hur man ska driva politik för ekonomisk tillväxt och så. Men vi skulle tillsammans kunna vara emot att den här regeringen får fortsätta. Det skulle vi snart kunna åstadkomma i den här kammaren.

Man undrar lite vad det står på det papper som Jonas Sjöstedt har berättat att vi aldrig kommer att få se. Står det att regeringen lovar att driva en viss politik och att Vänsterpartiet ska få skälla på den

politiken under den här mandatperioden? Eller är den kritik som Ulla Andersson riktar här från talarstolen på riktigt?

Anf. 56 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Fru talman! Vänsterpartiet lade ned sina röster vid statsministeromröstningen, precis som Moderaterna gjorde 2014. Då tyckte jag att Moderaterna hade väldigt rätt i att skälla på den regering som då fanns. Det var deras uppgift som opposition.

Jag tycker att Vänsterpartiet har samma rätt att skälla på den här regeringen som Moderaterna hade då. Och nej, Moderaterna och Kristdemokraterna med stöd av Sverigedemokraterna är inte en regering som jag skulle förorda. Självklart får dock den här regeringen stå för sin politik – att de vill öka den ekonomiska ojämlikheten, underfinansiera välfärden och att lämna landet skört när lågkonjunkturen nu kommer att rulla in.

Vi är inte beredda på detta bland annat till följd av Kristdemokraternas och Moderaternas budget som slaktade Arbetsförmedlingen och som den här regeringen i stora delar låter ligga kvar. Jag beklagar det. Det vi behöver göra är ju att samla de rörelser som nu finns runt om i landet där man skär ned på välfärden – undersköterskeuppror, läraruppror och förskoleuppror – och visa att det är nog nu. Vi kan inte fortsätta att ha en underfinansierad välfärd.

Jag tror att denna rörelse kommer att växa sig så stark att vi i valet 2022 kommer att ha en vänstermajoritet i det här landet, och då kommer vi att ha en ekonomisk jämlikhet som växer och en välfärd som får mer resurser. Fram till dess är det en kamp. (Applåder)

Anf. 57 JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Fru talman! Jag konstaterar ändå att jag har hört Vänsterpartiet säga att man är beredda att använda sitt misstroende mot regeringen om de skulle lägga fram förslag om marknadshyror i nyproduktion.

Man kan säga mycket om den reformen, men den bryter inte sönder landet, vilket Ulla Andersson säger att den politik som regeringen nu för gör. Ändå är hon inte beredd att tvinga fram en ny politisk process med en annan politisk inriktning som vi faktiskt inte på förhand kan veta vilken den är. Det är inte så att det med nödvändighet blir de alternativ som Ulla Andersson pekar på som skulle stå mot varandra. Det är bara en fråga och en fundering kring detta, och då har vi fått ett svar: Vänsterpartiet kommer inte mot bakgrund av den politik som regeringen lägger fram att misstro denna regerings politik fram till nästa val.

Anf. 58 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Fru talman! Vänsterpartiet har sagt att vi är beredda att agera om regeringen gör inskränkningar i LAS eller inför marknadshyror.

Jakob Forssmed tror inte att marknadshyror bryter sönder det här landet. Jakob Forssmed kanske skulle klara av marknadshyror, men jag tänker på alla de undersköterskor, byggnadsarbetare och pensionärer som skulle få hyreshöjningar med flera tusen i månaden. Inte kommer deras inkomster att stiga så att de klarar av den hyreshöjningen.

Jag förstår att Jakob Forssmed inte är så bekymrad över att folk behöver lämna sina hem, men mig bekymrar det djupt. Marknadshyror skulle kasta omkull livet för väldigt många människor. Det är bara att

se på de renoveringar som sker nu. Alldeles nyligen kunde vi i tidningen läsa om en pensionär som sa att hans hyra skulle höjas med 4000 kronor, och det klarade han och frun inte av. De tvingas flytta, men vart? Det finns inga bostäder.

Jag tycker att det är ett stort och allvarligt samhällsproblem, och marknadshyror skulle bara späda på det. (Applåder)

Anf. 59 JAKOB FORSSMED (KD):

Fru talman! Det är ekonomisk sensommar. Hösten är i antågande. Solen tittar fortfarande fram, men det blir kallare. Mörka moln drar in: handelskrig mellan USA och Kina, brexit, eskalerande konflikter i Mellanöstern och ett EU som inte uppvisar nödvändig handlingskraft. Vi ser också en växande nationalegoism utmana internationell samverkan. I dess kölvatten ökar polarisering och konflikt. Kampen mot fattigdom och klimatförändringar försvåras. Demokrati och mänskliga rättigheter trängs tillbaka.

Denna nationalegoism påverkar också internationell ekonomi, handel och framtidstro. Dystrare ekonomiska utsikter, konjunktorellt och strukturellt, slår mot ett litet, handelsberoende land som Sverige.

Fru talman! Nu ser vi att sysselsättningen minskar. The Economist uppmärksammar att arbetslösheten nu ökar snabbt i Sverige. Sverige är på 22:a plats, tror jag, i den europeiska arbetslöshetsliga som regeringen till alldeles nyligen hade som mål att Sverige skulle toppa. Sverige betalar ett högt pris för den passivitetens politik som har bedrivits under lång tid. Utsatta personer på arbetsmarknaden som i högkonjunktur har fått stå i jobbans telefonkö och bara höra att ”du

behåller din plats i kön” riskerar nu en helt bruten linje. Det blir tyst i luren. ”Det finns ingen plats för dig.”

123000 personer har väntat olagligt länge på specialistvård eller operation på grund av ett sjukvårdssystem som inte fungerar. ”Det finns inte tid för dig.” Sjuka äldre blir sämre när ensamhet och isolering kryper längs väggarna i väntan på en äldreboendeplats. ”Det finns inte rum för dig.”

Herr talman! Problemen är tydliga. Välfärdspersonalen i Kommunsverige slår larm om orimliga arbetsvillkor. Kommuner brottas med sviktande ekonomi, som kommer att förvärras om konjunkturen viker. Skolmisslyckandena är orimligt många och förstärker utanförskapet. Enkla drömmar – och tillväxt – hotas när vanliga inkomsttagare inte kan få en egen bostad och flytta till det nya jobbet. Den trygghetskris som under lång tid växt i styrka har slagit ut med full kraft. Där blir oskyldiga offer för vapenvåldet, och statens våldsmonopol urholkas när mörkret flyter ut längs våra gator och skuggorna blir längre.

Herr talman! Sverige är ändå ett fantastiskt land med stora möjligheter. Det finns rikedomar, hårt arbetande människor, entreprenörskap, myndigheter som ger samhällsservice och stadga, ljusnande framtider för många, tillit, kärlek och civilsamhällets solidaritet och värme. Den moderata och kristdemokratiska budgeten tillförde stora resurser till vård, polis och försvar samt kommuner. Breda grupper fick sänkt skatt på arbete och pension. Det blev fler utbildningsplatser och borttagen särskild löneskatt för äldre som jobbar, liksom fler äldreboenden. Reformerna har påbörjats – men det räcker inte.

Det finns grundläggande samhällsfunktioner som inte fungerar som de ska, och jag har många gånger här i kammaren pekat på hur tilliten och värmen då kan få svårare att spridas – och hur även tillväxt och affärsmöjligheter kan påverkas negativt när tilliten avtar. Det kan bli mer ”jag och mitt” än ”vi och vårt”. Men ”Förbanna inte mörkret, tänd ett ljus!”, brukar man säga. Rätt så! Politiker har ett ansvar att inte svartmåla och underblåsa rädsla för att sedan kapitalisera på den.

Politikens kraft ska användas så att hopp kan växa och ljus förstärkas. Framtidstro för verkligen Sverige framåt, men det sker inte genom långa regeringsförklaringar om att allt ska bli bättre. Frånvaron av fokus bör heller inte förväxlas med framtidstro. Januaripartiernas budget präglas tyvärr alltför mycket av spridda reformskurar som svarar lite mer mot partiintern behov och lite mindre mot samhällets behov. Det duger inte, utan nu måste politiken orka rikta sökarljuset dit där det skymmer och lägga sina begränsade resurser på det mest angelägna. Politiken måste få en annan riktning – ja, den måste *få* en riktning.

Där Alliansens signum var en gemensam analys av samhällets problem och ett gemensamt utarbetande av reformer för att möta dem är januaripartiernas propositioner produkter som är präglade av ett slags politiskt påtvingeri där partier ska genomföra politik som de kanske har bekämpat i decennier. Detta leder till en brist på ansvarstagande – man säger: ”Någon annan ville ha den här reformen, inte vi.” Det gäller värnskatt, friår – förlåt, utvecklingstid – familjevecka, ingångsavdrag, arbetsrätt, hyresrättsfixeringen, ja, listan kan göras lång. Ibland tar inte ens de som tryckt igenom de mest radikala förslagen ansvar för dem när de möter verkligheten.

Det finns förstås sådant som är bra i budgeten; det finns satsningar på snabbare integration och språkkunskaper, förbättringar för utsatta äldres ekonomi enligt Pensionsgruppens förslag, förstärkta möjligheter för sjuksköterskor, satsningar på våtmarker och pollinerande insekter.

Det är mycket bra. Ambitionen att underlätta för företag så att fler jobb kan växa fram finns också. Men när alla dessa reformbloss har slocknat i natten saknas de stora reformer och resurser som liksom ska lysa vägen för vården. Nu behövs reformer som på kort sikt ger mer resurser till att förbättra primärvården, öka antalet vårdplatser och ge rekryteringsmöjligheter inte minst i glesbygd. Det behöver också tillföras av de nya resurserna. Vi behöver släppa loss kraften i vården och påbörja övergången till en landstingsfri sjukvård.

Samma sak gäller tryggheten. Det duger inte att domstolarna får mindre än hälften av vad de har begärt. Snabba reaktioner behövs, inte minst för unga lagöverträdare, och en satsning måste till för att locka tillbaka poliser som lämnat yrket. Det är ett underbetyg för staten att 14 erfarna poliser i dessa tider använder sitt kunnande för att lösa påhittade brott i dokusåpor i stället för att lockas tillbaka till polisen. Socialtjänsten måste stärkas och få bättre verktyg, vilket polisen också länge har efterlyst.

Fru talman! Vi måste nu få till sociala reformer som förebygger ohälsa och utanförskap även på sikt, motar ensamheten bland barn och äldre och ökar motståndskraften mot psykisk och fysisk ohälsa. Vi måste få miljardsatsningar på äldreboenden och på äldreomsorgens personal, inte minst för att värna deras möjlighet till hälsa och familjeliv. Vård, omsorg, trygghet, skattelättnader för låginkomsttagare och breda grupper måste gå före slopad värnskatt. Men tyvärr blev det tydligt

redan i våras, fru talman, att det under den sista förhandlingsnatten är välfärden som får stå tillbaka.

Med 25 miljarder i nya resurser i reformutrymme lägger regeringen 60 miljoner på äldreomsorgen. Samtidigt låter man besparingarna på äldreomsorgen från i våras, på ungefär 300 miljoner, ligga kvar. Med 25 miljarder i reformutrymme får skolan netto 100 miljoner mer. I vården är det något bättre, men det är fortfarande ganska låga summor. Regeringen har 25 miljarder i reformutrymme, och det är bra att den satsning på kommunerna som var aviserad ligger kvar – men det är bara 580 nya miljoner till kommunerna. Jag tycker att detta illustrerar en oförmåga att prioritera några av de stora utmaningarna för Sverige. Jag tycker inte att det riktigt duger.

Vi var beredda att ta över ledarskapet för Sverige. Nu blev det inte så, men vi står redo varje dag att ta över regeringsmakten. Sverige har många utmaningar och problem, och dessa kommer inte att vara lätta att åtgärda, oavsett regering. Det kommer att ta tid och vara besvärligt, men därför krävs särskild klokskap för att använda resurserna ännu mer rätt, vara mer pricksäker och välja rätt områden. Det handlar om att använda de begränsade resurser man har till sitt förfogande till att göra det som är allra mest angeläget här och nu. Då kan vi gå i närkamp med de samhällsproblem vi ser. Med kloka, fokuserade och kraftfulla reformer kan vi stärka trygghet, välfärd, arbete, öppenhet, idealitet och gemenskap.

Vi kan bygga ett bättre samhälle tillsammans, där politiken gör sin del – för gamla och nya svenskar, i alla gemenskaper som familjer, föreningar, församlingar och företag. Vi kan göra det för ett samhälle där vi inte lämnar någon efter oss men inte heller håller någon tillbaka. (Applåder)

Anf. 60 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Fru talman! Jag reagerade på det Jakob Forssmed sa om att Kristdemokraterna är beredda varje dag att ta över och regera det här landet. Det betyder, förstår jag, att ni är beredda att göra det med Sverigedemokraternas stöd, Jakob Forssmed.

Jag tyckte att du pratade om skymningspolitik, och jag skulle vilja säga att det väl är Sverigedemokraternas politik om något. I den är människovärdet inte så stort, och man målar ut människor som fiender eller misstänkliggör dem och sprider otrygghet. Jag tycker inte att det borde vara en samarbetspartner för ett parti som säger sig stå upp för människovärdet, men Kristdemokraterna verkar ha valt den vägen. Jag beklagar det djupt. Men var det detta Jakob Forssmed menade när han sa att han var beredd att ta över det här landet redan i morgon?

Anf. 61 JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Fru talman! Tack för frågan, Ulla Andersson! Vi har en budget i Sverige som antogs i denna kammare i vintras. Den var - mellan Moderaterna och Kristdemokraterna och antogs här. Den hade inte förhandlats på något sätt med Sverigedemokraterna.

tycker att det är ett oppositionspartis uppgift att varje dag vara beredd att ta över regeringsmakten och försöka göra det man kan för att lösa de samhällsproblem som finns. Kristdemokraterna har bestämt sig för att prata med alla partier i Sveriges riksdag i enskilda sakfrågor i utskotten, men vi har inget organiserat samarbete med Sverigedemokraterna. Vi har inget budgetsamarbete – och inget planerat regeringssamarbete heller, för den delen – med Sverigedemokraterna. (Applåder)

Anf. 62 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Fru talman! Vad jag har förstått har Kristdemokraternas partiledare uttalat att man är beredd att samarbeta med Sverigedemokraterna i enskilda frågor. Därmed har man öppnat dörren för ett samarbete, och Jakob Forssmed vet ju att stöd för ens politik knappast är gratis i förlängningen.

Jakob Forssmed säger att man är beredd att jobba i enskilda frågor och försöka göra det man kan. Vi kan ju ta värnskatten, som är en väldigt orättvis skattesänkning där framför allt de boende i Djursholm och Danderyd värnas medan de i Dorotea, Nordmaling och Örnköldsvik får betala ett högt pris eftersom välfärden är kraftigt underfinansierad. Skulle Kristdemokraterna kunna vara intresserade av att jobba för att vi tar bort värnskatten ur denna budget? Att lägga pengarna på sjukvård och äldreomsorg skulle ju kunna vara något – det skulle det här landet behöva.

Anf. 63 JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Fru talman! Kristdemokraterna kommer inte i vårt budgetalternativ att prioritera att avskaffa värnskatten. Före detta kommer vi att prioritera satsningar på äldreomsorgen, vården och rättsväsendet. De skattesänkningar vi gör kommer att ha en annan skatteprofil, så att fler får del av skattelättnader – fler som sliter och släpar och tar sig till arbetet. På den punkten är detta vår politik och det som vi kommer att gå fram med.

Jag värnar också vår budgetprocess i riksdagen. Det går inte att bryta ut enskilda saker. Jag tycker att det är en god ordning att man tar saker och ting i ett sammanhang. Det är en god ordning, som har tjänat Sverige väl.

Det förvånar mig lite att Ulla Andersson skulle vilja bryta sönder den samlade budgetprocess vi har. Jag tycker inte att det vore en god ordning, och det är inte något jag pläderar för.

Jag har redan förklarat detta för Ulla Andersson i denna kammare: Om Ulla Andersson är beredd att säga att denna regering har förbrukat sitt förtroende och att det borde prövas i kammaren huruvida statsministern åtnjuter förtroende kan vi göra det.

Anf. 64 KAROLINA SKOG (MP) replik:

Fru talman! Klimatkrisen är här och nu; den är inte någon annanstans. Den behöver inte åtgärdas någon annanstans utan nu.

Förra hösten blev det tyvärr svart på vitt att det blir en slakt på miljö- och klimatpolitiken när moderater, kristdemokrater och sverigedemokrater får välja. Ebba Busch Thor förklarade denna miljöslakt med att man drog ned på det som var kul men inte nödvändigt.

Listan på vad Ebba Busch Thor tydligen tycker är kul men inte nödvändigt kan göras lång. Det handlar om pengar till miljöövervakning, det vill säga att myndigheter följer utvecklingen i naturen och märker hur gifter sprids och hur det går för olika arter. Det handlar om skydd av den allra mest värdefulla naturen och om utvecklingen av våtmarker. Det handlar om sanering av förorenade områden. Det handlar också om miljötillsyn, vilket är att myndigheter reagerar och agerar mot miljöbrott – detta görs framför allt av våra länsstyrelser.

När Brå meddelar att det finns tydliga samband mellan miljöbrott och organiserad brottslighet avfärdar Kristdemokraternas partiledare arbetet med att beivra detta som ”kul”. Jag tycker att det sannerligen är provocerande.

Jag vill ge Jakob Forssmed möjlighet att förklara hur Kristdemokraterna ser att vi kan bedriva ett miljöarbete i detta land utan att våra myndigheter har möjlighet att utföra sina mest grundläggande uppgifter.

. 65 JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Fru talman! Jag tycker att detta var en lite slirig tolkning av Ebba Busch Thor. Det var ju vissa inslag i till exempel den miljöpolitik som bedrevs som särskilt åsyftades. Inte minst gällde det elcykelpremien – vi har varit starkt kritiska till om det är rimligt att lägga den typen av pengar på den typen av insats på en fungerande marknad där försäljningen fungerar väldigt bra i alla fall. Det var framför allt denna typ av åtgärder som åsyftades med dessa utsagor. Jag tror inte att hon specifikt talade om miljöövervakning i det sammanhanget. Jag kan se att det blev väldigt mycket kvar till att bedriva en offensiv, kraftfull miljöpolitik i Sverige även med de förändringar som vi gjorde.

Sedan tycker jag att Miljöpartiet självt borde göra en hemläxa och se över Klimatklivet ordentligt. Det har ju kritiserats av både Riksrevisionen och Konjunkturinstitutet. Det kanske är förändrat nu – jag har inte hunnit läsa i detalj vilka ändringar av Klimatklivet som föreslås i denna budget – men det har ju varit ineffektivt. Det har inte fungerat tillräckligt väl. Det har inte lett till de utsläppsminskningar som Miljöpartiet har hoppats på.

Man kan inte bedriva en ineffektiv politik med skattebetalarnas pengar. Då behöver man ompröva den och se om man kan göra saker bättre.

. 66 KAROLINA SKOG (MP) replik:

Fru talman! Vi har ju facit, eftersom denna budget gick igenom i riksdagen och fick genomslag i våras. Det var tydligt att till exempel myndigheternas miljötillsynsarbete blev underfinansierat; de kunde inte längre kontrollera företag på det sätt som de gjort tidigare. Forskare slog larm om att miljöövervakningen haltade. Det var det som faktiskt skedde.

Citatet från Ebba Busch Thor är ett citat. Hon beskrev det som att ni hade dragit ned det som var kul.

Det finns självklart skäl att utvärdera och effektivisera klimatpolitiken, och Klimatklivet kommer att förändras utifrån kritik från bland annat Riksrevisionen. Det är ett ständigt arbete. Men det håller inte att använda detta som ursäkt för att slakta det som är basen i miljöpolitik. Det handlar om att man vill göra mindre – inte annorlunda.

Anf. 67 JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är otroligt viktigt att vi har en effektiv och bra klimatpolitik och miljöpolitik.

Jag kan se att ni i ändringsbudgeten ändrade på en del av de saker som skedde med den moderata och kristdemokratiska budgeten. Det tyckte jag var bra. Det är precis så en ändringsbudget ska fungera – man ser att någonting inte blev exakt som man ansåg och ville att det skulle

vara, och då ändrar man det när det är dags för ändringsbudget. Det hade vi också gjort om vi hade fått chansen. Vi matchade också flera av de ändringar som ni föreslog.

Vår ambition var att få en mer effektiv politik och att ta bort en hel del av det som ni nu återinför, som har dömts ut som ineffektivt för att nå fram till klimatmålen. Vi får återkomma och se vem som kan bedriva en politik som faktiskt klarar av detta och som kan göra det på ett effektivt sätt. Vi har väldigt många behov, och vi har inte råd att slösa bort skattekrönor på klimatpolitik som inte fungerar. (Applåder)

Anf. 68 MATS PERSSON (L):

Fru talman och åhörare! Historien lär oss att det var företagare som byggde det svenska välståndet. Det var entreprenörer som byggde upp internationellt konkurrenskraftiga företag. Det är detta som har gjort vårt lands resa från ett fattigt till ett rikt land möjlig.

Jag är själv uppvuxen i småländska Markaryd, utmed E4:an. Där ligger värmepumpstillverkaren Nibe, som konkurrerar på världsmarknaden och säljer produkter på fem kontinenter.

Jag bor i Lund, som är min hemstad sedan 20 år tillbaka. Där stoltserar många gamla och nya företag som utvecklar de bästa och mest moderna tekniker som finns att hitta på denna planet.

Det är denna företagaranda, som har kompletterats med hårt arbete och människor som har levt efter devisen ”gör din plikt, kräv din rätt”, som har byggt och gjort Sverige till ett rikt land.

Historien lär oss att det är när företagen anställer och växer som vi bygger vår gemensamma välfärd. Det är när barn ser kopplingen mellan att mamma och pappa går till jobbet på morgonen och att det finns mat på bordet på kvällen som arbetslinjen överförs från en generation till nästa.

Det är när människor står på egna ben och försörjer sig själva som friheten blomstrar. Det är så vi bygger ett modernt välfärdsland. Med denna historiska erfarenhet är det allvarligt att vi ser ett antal orosmoln på den svenska himlen som specifikt gäller i Sverige. Ett sådant är att bnp per capita växer långsamt och att ekonomin inte är så produktiv som vi vill att den ska vara. Ett annat orosmoln är att företagens investeringar i forskning och utveckling har fallit med över 20 procent mellan 2003 och 2014, vilket motsvarar 20 miljarder mindre som årligen investeras i den nyaste och senaste tekniken.

Detta är inte bara statistik. Vi ser det till exempel när det gäller 5G-teknik, nästa generations mobiltelefoni. Den utvecklingen sker inte i Europa utan i USA och Asien. Det är där utbyggnaden av den nya tekniken sker. Detta drabbar på sikt Sverige.

Fru talman! Den globala konkurrensen är stenhård – står Sverige still springer andra länder förbi. På samma sätt som svenska företag varje dag funderar på hur de ska vara bättre än sin danska, tyska eller brittiska konkurrent behöver Landet Sverige AB fundera på hur vi ska kunna ha bättre ekonomiska villkor här än i konkurrentländer som USA, Tyskland och Storbritannien. Sverige, som en liten, öppen ekonomi i norra Europas utkanter, måste ha bättre ekonomiska villkor än våra konkurrentländer. Vi är ett litet, exportberoende land.

Fru talman! I den här budgeten har Liberalerna drivit igenom en politik som just handlar om att företagen ska kunna växa och anställa. Ska vi ha de bästa villkoren i världen kan vi inte längre ha världens högsta marginalskatt på arbete. Och för att locka hit kompetens och för att företagen ska kunna investera i forskning och utveckling höjer vi det avdrag som finns för just den typen av medarbetare. Vi sänker flyttskatten med 2,4 miljarder, som gör att bostadsmarknaden fungerar bättre och därmed också arbetsmarknaden.

Vi tar nu steg för att göra den svenska ekonomin mer konkurrenskraftig. Och vi tar steg i den här budgeten för att också modernisera den svenska ekonomin. Vi vet att klimatfrågan är här och nu och måste lösas med politiska initiativ, men den nya tekniken och näringslivet är grunden för att kunna lösa klimatfrågan. Vi har i budgeten bland annat drivit igenom en elektrifieringskommission som ska påskynda elektrifieringen av våra vägar och se till att den tunga trafiken kan bli mer hållbar. Svenska företag ska utveckla den modernaste teknik som finns för att lösa klimatfrågan. Det är vår politiska vision.

Fru talman! Jag känner en stor frustration över att ingen tar itu med samhällsproblemen. Politiken fastnar i långa diskussioner och käbbel, och det handlar för mycket om politiskt spel och för lite om att lösa de samhällsproblem vi ser i Sverige i dag.

Liberalernas roll i svensk politik är att driva Sverige i liberal riktning och se till att vi nu kan förändra politiken för att kunna ta itu med de här problemen.

Sverige är ett land med otroligt stora möjligheter men också med stora problem. Om man, som jag, bor i Skåne kan man inte komma undan

hur de kriminella gängen inte bara blir starkare utan kommer allt djupare in i allt större delar av det svenska samhället. Det handlar om Malmö, Kristianstad och Helsingborg, för att ta tre exempel där vi ser hur städer förpestas av de kriminella gängens framfart.

Vi har under sommaren kunnat se hur utländska stöldligor opererar ganska fritt, stjälar saker i Sverige och kan lämna vårt land utan att myndigheterna har befogenheter eller pengar för att kunna stoppa införsel av vapen och narkotika eller utförsel av det som stöldligor tar med sig från vårt land.

Fru talman! Därför har det varit viktigt för Liberalerna i den här budgeten att stå upp för och stärka rättssamhället.

I vintras tog den här kammaren ett beslut, när Moderaternas och Kristdemokraternas budget gick igenom, som verkligen var steg i rätt riktning när det gäller rättsväsendet. Det tillsköts då mycket pengar till i huvudsak polisen. Den inriktningen på politiken fortsätter vi med nu. Liberalerna drev igenom att den politiken ska fortsätta. Och det är inte bara polisen som får mer pengar utan också andra myndigheter inom rättsväsendet. Det satsas uppemot 4 miljarder under mandatperioden till rättsväsendets alla centrala myndigheter, därför att vi måste bryta de kriminella gängens framfart.

Trygghet handlar också om försvaret. Ett nyckfullt Ryssland ökar risken för en väpnad konflikt i vårt geografiska närområde. Den politiska majoritet som fanns i Försvarsberedningen i våras har gjort att det i budgeten avsätts pengar till Försvaret i enlighet med majoritetens förslag i Försvarsberedningen. Det är en framgång, inte för enskilda politiska partier utan för Sverige som land, att säkerställa

att vi kan stå upp för trygghet när det blåser i vår omvärld och när Ryssland blir alltmer aggressivt.

Fru talman! Den svenska välfärdsstaten tycker jag är någonting att känna stolthet över. Den ger alla människor eller har åtminstone som syfte att ge alla människor samma livschanser. Det handlar om att ge människor trygghet. Det handlar om att staten ska finnas där när man ibland behöver statens trygghet.

Därför är det få saker som bekymrar mig så mycket som när vi nu ser att skolresultaten är på för låga nivåer, att lärarbristen växer och att kommunerna har en tuff och ansträngd ekonomi. Hundratusentals unga lever under hedersrelaterat våld och förtryck, och personer med funktionsnedsättning blir i dag av med det stöd och den frihet som de har rätt till.

Därför prioriterar Liberalerna i budgeten just skolan och insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck. Vi gör det därför att vi menar och tror att välfärdsstaten är någonting som vi ska slå vakt om och värna, och det krävs politiska prioriteringar för att göra det.

Fru talman! Sverige ska vara möjligheternas land. Det ska vara ett land där det faktiskt inte spelar någon roll var man är uppvuxen eller bor, om det är i södra eller i norra Sverige, om man har rötter i ett annat land eller är född här. Det ska vara ett land där det är möjligt att göra klassresor och där det spelar mindre roll varifrån man kommer och mer vart man är på väg, ett samhälle där vi inte ser miljardärer utan fattigdom som problemet. Den största klyftan går mellan den som har ett arbete och den som inte har ett arbete, och det är den klyftan vi ska bekämpa.

Ett Sverige som är möjligheternas land är ett Sverige där barn ska ha rättigheter och där vi måste bryta den ojämställdhet som trots allt finns – ett samhälle som fokuserar på att det är viktigare vart man är på väg än varifrån man kommer. (Applåder)

Anf. 69 ELISABETH SVANTESSON (M) replik:

Fru talman! Tack, Mats Persson!

Det finns inga friår. Det är alltid någon annan som betalar. Det är en sanning som gällde när de första friåren fanns på plats i Sverige, och det är en sanning som gäller nu. Nu försöker regeringspartierna och stödpartierna ompaketera detta lite, men faktum kvarstår att någon ska ta ledigt från jobbet, göra någonting helt annat, utveckla sig själv och att någon annan betalar kostnaden för detta. Jag tycker att det är en orimlig prioritering av väldigt många skäl. Dels leder det inte till fler jobb, tvärtom, dels är det orimligt i en tid när vi har så stora problem i Sverige.

Liberalerna höll en pressträff där de berättade om det som Mats Persson nu berättar om: stora satsningar på rättsväsendet. Jag tycker att det är bra, och jag sade det då, att ni gör det och att ni fortsätter på den bana som vi har lagt. Men ingen kan komma undan att 120 miljoner av reformutrymmet går till polisen. Det presenterade också Nyamko Sabuni, partiledare för Liberalerna, vid pressträffen. Man kan heller inte komma undan, om man jämför satsningen på polisen och satsningen på friår, att satsningen på friår är större.

Jag tycker att detta är djupt problematiskt och vill fråga Mats Persson om han tycker att det är en rimlig prioritering.

Anf. 70 MATS PERSSON (L) replik:

Fru talman! Om vi liberaler hade haft regeringsmakten själva hade vi inte gjort en sådan prioritering. Men nu är detta en kompromiss som vi tar ansvar för.

När det gäller polisen tycker jag att det är viktigt att säga att det ju tillskjuts 3,3 miljarder de närmaste åren till polisen. Som jag sa i mitt anförande tycker jag att det är väldigt bra att Moderaternas och Kristdemokraternas budget, som gick igenom i riksdagen vid årsskiftet, hade så stora satsningar på polisen och att vi nu kan fullfölja den satsningen. Och jag tycker att det är bra att det i Sveriges riksdag finns en stor enighet om att vi behöver förstärka polisen. De 3,3 miljarderna kommer att göra väldigt mycket nytta i polisens verksamhet.

lyssnar på kritiken som finns, och vi ser problemen och tycker att det är otroligt bekymmersamt att andra myndigheter också har svårt att fullgöra sitt uppdrag, till exempel Tullverket. Utländska stöldligor har den här sommaren åkt in i Sverige och stulit båtmotorer i hamnar, gjort villainbrott eller inbrott i fritidshus. De lämnar Sverige utan att tullen har resurser att stoppa dem. Och om tullen stoppar dem har inte polisen resurser att omhänderta dem som tullen har stoppat. Att tjuvar och utländska stöldligor kan lämna vårt land med det som de har stulit är helt orimligt. Därför har vi i budgeten också prioriterat tullen. Den sammantagna bilden och inriktningen på politiken är att se till hela rättsväsendet och alla myndigheter. Polisen är naturligtvis en mycket viktig del, men det finns också andra viktiga myndigheter, och Tullverket är en sådan.

Anf. 71 ELISABETH SVANTESSON (M) replik:

Fru talman! Jag tackar Mats Persson för svaret.

Jag delar helt och hållet bilden att hela rättsväsendet måste ha mer resurser, och det fick det också 2019. År 2019 fick bara polisen mer resurser än vad hela rättsväsendet får i den del av reformutrymmet som regeringen och stödpartierna presenterar.

Det är inget konstigt med det; jag håller helt med – och vi kommer att göra stora satsningar, större än regeringen. Det kan även Mats Persson räkna med.

Det bekymmersamma är att man skickar signaler till svenska skattebetalare. Får de valuta för sina skattepengar? Är det rimligt när inget verkar fungera vad gäller trygghetsfrågor? Det är gängkriminalitet och sexualbrott, och många unga blir rånade på sina mobiler. Är det då rimligt att man lägger pengar på friår i stället för att stärka polisen ytterligare? Jag tror att många upplever att det är helt orimligt att ställa klockan på morgonen, gå till jobbet och betala för att andra ska få göra lite vad de vill under ett år. Det kan de få betala själva.

Anf. 72 MATS PERSSON (L) replik:

Fru talman! Jag kan lova Elisabeth Svantesson att jag har samma ideologiska grundsyn på friår som du har. Men detta är en politisk kompromiss. Januariavtalet innehöll att friår skulle införas. Nu blir det på en väsentligt lägre nivå än vad som har diskuterats i debatten och som den statliga utredaren föreslog. Det är dock inget som Liberalerna har drivit eller vill driva, men vi respekterar och står upp för den kompromiss som finns.

Betyder det att vi inte behöver göra mer för rättsväsendet? Att vi inför friår, tar det så mycket pengar att vi inte kan göra saker på rättsområdet? Så mycket pengar tar det inte. Det är 200 miljoner i kommande budget. Det vi ska göra nu och som jag hoppas att Moderaterna vill vara med på är att bygga ut rättsväsendet och ge polisen och andra myndigheter inte bara pengar utan digitala verktyg och andra verktyg för att kunna stoppa kriminella gäng och utländska stöldligor.

Anf. 73 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Fru talman! I Djursholm ligger Djursholm Country Club. Klubben ska vara en samlingsplats för bygden, säger de, och de ser sig som ett litet kollektiv. Även om de säger så är det inte en klubb för vem som helst precis. Avgiften för deltagande är så hög att den snarare visar hur långt utanför samhällsgemenskapen de lever. Första året kostar det 300000 kronor att vara med.

Men tänk vad glada de ska vara där under kristallkronorna och den dyra konsten på väggarna när de kan höja sina kristallglas i en skål för att de värnas från skatten. De ska slippa betala värnskatt till sjukvård, skola, förskola och äldreomsorg.

Den nästan enda progressiva skatt Sverige har kvar tas bort. Medlemmarna i Djursholm Country Club kan nu lägga ännu en framgång till sina tidigare, och de skickar ett stort tack till Mats Persson och Liberalerna. Ja, de skickar nog ett litet tack även till Magdalena Andersson och Socialdemokraterna, som har hjälpt till att förverkliga detta.

Fru talman! Själv kan jag tycka att den som är kroniskt sjuk och har 10700 kronor före skatt att leva på borde ha prioriterats – eller undersköterskan som med tidtagarur springer in och ut hos de gamla, sliten och trött och med en lön på 25000 kronor i månaden. Hon tvingas alltså jobba ett helt år för att få ihop 300000 kronor, och det är före skatt, för att betala den där medlemsavgiften.

Det är en mycket märklig prioritering. Ni ger 6000 miljoner till dem som har det absolut bäst ställt i samhället och 100 miljoner till skolan. Jag kan villigt erkänna att jag aldrig skulle ha kommit på tanken att prioritera dem i Djursholm Country Club. Men Mats Persson har gjort det, och jag undrar: Hur kommer det sig?

Anf. 74 MATS PERSSON (L) replik:

Fru talman! Det är ingen hemlighet för någon att jag och Ulla Andersson har två helt olika bilder av vilket Sverige vi vill ha och vad vi tror bygger Sverige starkt.

Jag hör sällan Ulla Andersson tala om företagens betydelse, men det gör vi. Vi vet nämligen att om företagen inte växer och kan anställa har vi ingen välfärd. Svenska företag verkar i en stenhård global konkurrens, och då kan Sverige inte ha världens högsta marginalsatt på arbete. Detta noterade Ingvar Carlsson redan 1990, och 2019 diskuterar vi det som om det vore jättekonstigt att Sverige inte längre ska ha världens högsta marginalsatt på arbete.

Innebär detta att man inte samtidigt kan satsa på välfärden? Jo, det är klart att man samtidigt kan satsa på välfärden, och det görs i denna budget. Det är 5 miljarder i allmänna bidrag, och det är riktade statsbidrag på ett par miljarder. Det är 8–9 miljarder som går direkt till

välfärdens kärna, just för att se till att vi ska ha en välfärdsstat som ger lika livschanser till alla.

Det gäller att kunna göra både och: ibland göra det som kortsiktigt måste ske här och nu, som att investera i välfärden, och samtidigt bygga villkor för svenska företag långsiktigt så att de blir bättre och så att vi i långa loppet kan få mer skatteintäkter och en större kaka att fördela. Det är denna koppling mellan företag och välfärd som jag ser men som jag sällan hör Ulla Andersson beskriva i sina anföranden.

Anf. 75 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Fru talman! Mats Persson säger att det handlar om vilket Sverige vi vill ha och att vi har olika bilder av det. Ja, det måste jag verkligen säga. Ni lägger 6000 miljoner på att sänka skatten för dem som har det bäst ställt i samhället, den ekonomiska eliten, de boende i framför allt Djursholm och Danderyd. En stor majoritet av dem är dessutom män. Samtidigt lägger ni 100 miljoner på skolan. Det är en rätt skev prioritering.

Det är många som hade behövt de där pengarna bättre, inte minst lärarna i skolan – eller den som är sjuk, som i dag kanske inte ens får ersättning eller har en genomsnittlig sjukersättning på 10700 kronor i månaden.

På vilket sätt förbättras villkoren för företagen om Volvos vd får 2½ miljon i sänkt skatt per år? Det är mycket svårbegripligt. Det gör inte precis att folk köper fler Volvobilar, eller? Är det vad du förväntar dig?

Anf. 76 MATS PERSSON (L) replik:

Fru talman! Vi skjuter till 8 miljarder till välfärden i denna budget. Det gör vi samtidigt som vi avskaffar värnskatten och ser till att Sverige inte längre har världens högsta marginalskatt på arbete. Detta betyder att vi långsiktigt kommer att bygga Sverige mycket bättre, för med attraktiva villkor kan företagen växa, vilket ger mer skattepengar till vår gemensamma välfärd.

Jag har en annan ideologisk grundsyn än Ulla Andersson. Jag tycker inte att rikedom är problemet; jag tycker att fattigdom är problemet. Ulla Andersson ondgör sig över att Sverige har många miljardärer, men jag ser ärligt talat inte problemet. Problemet är väl inte att vi har miljardärer i Sverige; problemet är att vi har människor som är fattiga i Sverige. Det ska vi göra något åt, så därför skjuter vi till 8 miljarder till välfärden för att se till att välfärdsstaten fungerar och ger trygghet. (Applåder)

Anf. 77 JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Fru talman! Jag uppskattade mycket Mats Perssons anförande. Det var en bra analys och spännande att lyssna till. Han fick mig att haka till och tänka till, och det uppskattar jag verkligen.

Mats Persson har lite ärvt 73-punktsöverenskommelsen och få nu ta ansvar för den. Vi har bestämt oss och sätter skolan först, var Liberalernas budskap till väljarna 2018. Det är inte så länge sedan. Då var Mats Persson upprörd över att regeringen inte satsade tillräckligt på skolan. Regeringen hade offrat skolan när den satsade lika mycket pengar på skolan som på elbåtmotorer, tror jag att Mats Persson sa. Han sa att Liberalerna ville satsa 6–7 miljarder mer än regeringen på skolan.

Nu blir det 100 miljoner till skolan, som jag också pekade på i mitt anförande. Det blir inga 6–7 miljarder, vilket Liberalerna krävde. Värns-katten råkar kosta staten 6–7 miljarder. Jag känner väl till de argument för att avskaffa värns-katten som Mats Persson drog. Jag delar dem i stora stycken; vi behöver sänka marginalskatterna. Jag tror dock mer på att göra det som Moderaterna och Kristdemokraterna gjorde, nämligen sänka den statliga inkomstskatten brett för 1½ miljon löntagare, att börja i den änden snarare än att i ett slag avskaffa värns-katten. Vi behöver inte orda mer om det. Jag begär inte att Mats Persson ska dela min prioritering i skattepolitiken.

är 100 miljoner till skolan medan tre gånger mer går till solcellssubventioner och sex gånger mer till att utöka de byggs-subventioner som jag tror att också Mats Persson bedömer som ineffektiva. Berätta gärna hur Liberalerna har resonerat när det gäller skolan kontra de stora satsningar som sker på annat.

. 78 MATS PERSSON (L) replik:

Fru talman! Jag tackar Jakob Forssmed för hans frågor. De är av en trevlig karaktär. Jag ska därför försöka besvara dem på ett trevligt sätt. Vi driver i den här budgeten igenom att det avsätts 1 miljard till lärarassistenter. Det är för att vi ser att med den lärarbrist som vi har i dag och med de låga antagningsnivåer som finns för att komma in på lärarutbildningen finns det inte tillräckligt med lärare just nu. Därför behöver vi prioritera det som på kort sikt gör skillnad i klassrummet. Det är att lärare får vara lärare och att de administrativa

arbetsuppgifterna görs av någon annan, så att de alltför få lärare som vi har trots allt kan få lägga all sin tid på eleverna. Utöver det ser vi till

att de som i dag jobbar i skolan men som ännu inte har behörighet får möjlighet att läsa upp denna behörighet.

Sedan frågar Jakob Forssmed varför det är så lite pengar. Det beror till stor del på att flera av de stora reformer som vi vill genomföra och som vi i opposition ville genomföra tar tid att genomföra. Vi tar ett litet steg i denna budget genom att det avsätts pengar till att fortbilda lärare inför införandet av tioårig grundskola. Det finns än så länge ingen majoritet i riksdagen för att driva igenom en tioårig grundskola.

Men det ingår i januariavtalet att en sådan proposition ska läggas fram på riksdagens bord under denna mandatperiod. Det är det sakliga svaret på varför en del av de stora reformer som vi gick fram med i opposition inte finns med i denna budget. Det beror helt enkelt på att de inte går att genomföra från ett år till ett annat. Men vår politiska prioritering och det politiska innehållet ligger kvar. Det kan du lita på, Jakob Forssmed.

Anf. 79 JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Fru talman! Jag har en lång rad med kritik mot denna budget. Jag tycker att det är för lite till äldreomsorg, äldreboenden och äldreomsorgens personal. Mats Persson talade i ett tidigare replikskifte om 8 miljarder till kommunsektorn. I stort sett allt det fanns ju redan i den moderata och kristdemokratiska budgeten. De nya satsningarna på välfärden är mycket små. Domstolarna får för lite. Det är en lång rad prioriteringar som jag tycker att man borde göra i stället för det som nu sker. Jag begär inte att Mats Persson ska dela det.

Men just frågan om skolan tycker jag förtjänar lite uppmärksamhet, eftersom det har varit en så tydlig prioritering från Liberalerna – 25

miljarder i reformutrymme, och 100 miljoner i nettosatsning på skolan nu. Då har jag förstått det som att det inte går att göra mer. Det finns inga reformer där man kan satsa mer pengar, utan man måste lägga det på solcellsstöd, byggsubventioner och så vidare. Är det så man ska förstå svaret?

Anf. 80 MATS PERSSON (L) replik:

Fru talman! Man ska förstå svaret på följande sätt: Jag kan som exempel ta en av de större reformer som vi vill genomföra och som handlar om fler undervisningstimmar, särskilt i matematik eftersom barn behöver bli bättre i matte. Resultaten i matematik sjunker i svensk skola. Men det går inte att genomföra fler undervisningstimmar, eftersom det inte finns utbildade lärare som vi kan anställa för detta. Så ser den krassa verkligheten ut.

Denna problematik har förstärkts de senaste åren med lärarbrist kombinerad med att vi inte har kunnat öka söktrycket och kvaliteten på dem som söker till lärarutbildningen. Och flera av de reformer som vi vill genomföra går inte att genomföra från ett år till annat, till exempel att införa en tioårig grundskola.

Men Jakob Forssmed kan känna sig trygg i att Liberalerna alltid kommer att prioritera skolan därför att vi vet att en bra start i livet börjar med att man lär sig tillräckligt mycket i skolan.

Anf. 81 KAROLINA SKOG (MP):

Fru talman! Ett anständigt samhälle byggs inte enbart på kronor och ören som fördelas i statens budget, utan det byggs på värderingar om demokrati och medmänsklighet.

Sverige är inte på något sätt vaccinerat mot det som sker i vår omvärld. Konservativa och främlingsfientliga krafter tar makten i allt fler länder runt oss, och de kryper allt närmare.

Sedan valet 2018 styrs en rad sydsvenska kommuner av moderater, kristdemokrater och sverigedemokrater i olika konstellationer. Resultaten av detta är skrämmande.

I Eslöv och i Trelleborg stryps insynen och handlingsutrymmet för oppositionen. I Staffanstorps försöker kommunen förbjuda barn att bära slöja. I Hässleholm centraliseras kommunens verksamheter till tätorten, och tillgången till kultur minskas drastiskt. I Sölvesborg tas prideflaggan ned, den fria konsten begränsas och kommunen kräver ett lagvidrigt flyktingstopp.

Det som händer i dessa sydsvenska kommuner sker inte i en annan politisk verklighet, utan det sker här och nu. Det är en påminnelse om vad som kan hända här på ett nationellt plan om samma partier får regeringsmakten. Vi får aldrig glömma att det är det som är det andra regeringsalternativet.

Anständighetens tid måste vara nu. Genom januariavtalet fick Sverige en regering där solidariteten har en röst, men där rasismen inte har någon röst. Medan vissa moderater och kristdemokrater tillsammans med sverigedemokrater runt om i kommuner sluter samhällen och vänder människor mot varandra gör vi det motsatta. När de försöker stänga människor ute, tillför vi mer pengar till arbetet mot rasism. När de centraliserar bygger vi servicekontor på landsbygden. När de begränsar kulturens utrymme gör vi kulturskolan tillgänglig för fler och utökar stöden till journalistik i hela landet. Inga politiker ska slippa granskning.

Fru talman! Ett anständigt samhälle finns där du behöver det. Det innebär att polisen svarar när du ringer och kommer när du behöver det grundläggande i ett rättssamhälle. Det behövs fler poliser i Sverige. Men det räcker inte. Tullen, Åklagarmyndigheten och domstolarna ges nu ökade resurser. Att kriminalvården och våra statliga ungdomshem erbjuder en rehabilitering värd namnet handlar om att förebygga att fler och nya brott begås och om att ge människor en väg tillbaka. Nu ger vi dem förutsättningar för att kunna bedriva denna verksamhet. En politik för trygghet är en politik som förhindrar nya brott. Och det är inte en tävling om vem som kan låsa in flest.

Ett anständigt samhälle kämpar för varenda unge. Barn och unga som skadar sig själva måste ges någonting annat än ett plåster och en kölapp. De medel som vi nu tillför barn- och ungdomspsykiatri kommer att rädda liv. Vi har alla sett siffror på hur den psykiska ohälsan ökar. Bakom varje siffra finns det någon som behöver stöd och hjälp, och det är upp till oss att skapa förutsättningar för att varje barn ska känna framtidstro.

Fru talman! Ett anständigt samhälle står upp för asylrätten och skapar förutsättningar för människor som har kommit till Sverige att bli en del av vårt land. De ska ges möjlighet att lära sig svenska från dag ett. Att kombinera studierna med föräldraledighet är inte bara en investering i människor, utan det är en investering för hela samhället. Människor som har kommit till vårt land ska mötas med möjligheter och inte med murar.

Fru talman! Ett anständigt samhälle har lärt sig att inte ta demokratin för given. Vi vet nämligen att anständigheten faktiskt lätt kan förhandlas bort. (Applåder)

Anf. 82 ELISABETH SVANTESSON (M) replik:

Fru talman! Jag har en mycket kort och enkel fråga till Karolina Skog. Kommer skatten på bensin att höjas eller sänkas nästa år?

Anf. 83 KAROLINA SKOG (MP) replik:

Fru talman! Det hade varit enklare att svara på denna fråga om kommunikationen kring den budget som gick igenom riksdagen i december hade varit lite mer rak och tydlig, eftersom detta består av flera led. Det finns en indexering av miljöskatter som jag uppfattar att alla partier faktiskt verkar stå bakom eftersom den finns med i budgetar oavsett vem som lägger fram dem. Det finns ytterligare en indexering, som vi kan kalla KPI+2, som togs fram av den förra rödgröna regeringen. Den har varit mer omdebatterad. Den är reglerad i lag och ligger fast. Den har inte tagits bort ur någon budget – inte heller ur den budget som Elisabeth Svantesson lade fram just eftersom den regleras i lag. Däremot har flera budgetar lagts fram på ett sätt där man minskar annan skatt på bensin med samma summa. Det har gjorts av förra regeringen under förra mandatperioden, det gjordes i den budget som Elisabeth Svantesson lade fram och det görs igen i denna budget.

Den grundläggande indexeringen kommer att höja bensinskatten med 15 öre i år. Det var 17 öre förra gången. Hur mycket det blir beror på inflationen. KPI-indexeringen ligger kvar och regleras i lag, men det kommer också att göras en justering av skatten på motsvarande summa. Skatten kommer också att sänkas med ungefär 900 miljoner.

Anf. 84 ELISABETH SVANTESSON (M) replik:

Fru talman! Det var en kort fråga och ett långt svar. Jag tror att jag hörde att det blir en skattehöjning, eller i alla fall en kostnadsökning på

bensin, på 15 öre. Jag tackar för svaret och får det som jag trodde bekräftat.

Anf. 85 KAROLINA SKOG (MP) replik:

Fru talman! Det motsvarar den indexering som skedde i den budget som Elisabeth Svantesson presenterade och fick igenom. Det är en justering som det verkar finnas ett brett stöd för. Miljöpartiet tycker att den är för låg. Koldioxidskatt är det absolut mest effektiva styrmedel vi har i klimatpolitiken, och därför hade vi gärna använt det mer.

Anf. 86 JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Fru talman! Till att börja med vill jag, i den mån det över huvud taget råder någon tvekan om detta, understryka att i varje regering som Kristdemokraterna ingår i kommer rasismen inte att ha någon plats. Då har vi det sagt.

Jag vill knyta an lite till Elisabeth Svantessons fråga, men jag har kanske en lite annan vinkel. Jag minns hur det var i vintras när den moderata och kristdemokratiska budgeten röstades igenom och språkröret Isabella Lövin i princip försökte hävda att den körde klimattoppmötet i Polen av banan. Hon pekade då på hur det stod klart för omvärlden att Sveriges riksdag mitt under pågående klimattoppmöte röstat igenom en budget som gjorde det billigare att släppa ut koldioxid. Hon pekade bland annat på att vi pausade extraindexeringen. ”Det togs emot med bestörtning” sa Isabella Lövin då. Hon skrev artiklar om historieböckerna och barnen och allt detta.

Karolina Skog själv kommenterade den pausade extraindexeringen så här: ”Världen samlas för att diskutera ökat tempo i klimatarbete och

Sveriges riksdag kan imorgon besluta att det ska bli billigare att släppa ut co2. Jag vill sjunka genom marken.”

Anf. 87 KAROLINA SKOG (MP) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att välkomna den här tydligheten. Jag hoppas verkligen att Jakob Forssmed står för detta fullt ut. Det skulle göra mig och många med mig i Sverige betydligt tryggare. Det handlar framför allt om dem som drabbas av rasismen. Det är ju inte jag som hotas av rasismen i Sverige, men för dem som gör det skulle det vara mycket tryggare om det här beskedet verkligen står fast.

Jag representerade Sverige i en annan roll på klimattoppmötet i december. Jag kan verkligen vittna om att det var ett stort samtalsämne på plats vilken regering Sverige skulle få. Det var många som diskuterade den frågan. Det handlade om vilken roll Sverige spelar i det internationella klimatarbetet. Det diskuterades framför allt från miljörörelsens håll men också från andra regeringar som frågade vad som skulle hända. Många var oroliga över vad som skulle hända.

Det var också väldigt mycket diskussioner om vad vi skulle göra med koldioxidskatten, för det är på det området som vi är mest kända och är ett föredöme internationellt. Det är många som inte riktigt får ihop att Sverige pratar om att koldioxidskatten är effektiv men att frågan ändå uppenbarligen har ett svagt stöd i riksdagen när det gäller att verkligen använda den.

Det är tydligt att Miljöpartiet är det parti som i vissa delar står själva när det gäller att verkligen stå upp för att använda det här verktyget fullt ut. Jag beklagar det. Vi har hittat en kompromiss i den här

budgeten som är rimlig, men jag vill göra det väldigt tydligt att Miljöpartiet gärna hade använt verktyget koldioxidskatt fullt ut.

Anf. 88 JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Fru talman! Jag hade dålig koll på klockan och hann inte ställa min fråga. Jag beklagar det.

Jag konstaterar att Karolina Skog själv kommenterade att hon med direkt referens till den här extraindexeringen ville sjunka genom marken, och jag konstaterar att hon står kvar här i riksdagens talarstol och själv genomför detta. Det är ju så.

Det är egentligen en tonlägesdiskussion jag vill ha om detta. Jag vill egentligen inte nagla fast Karolina Skog vid det hon skrev. Jag förstår att Karolina Skog var upprörd då för att Miljöpartiet ville ha en högre koldioxidbeskattning. Men det förvånar mig lite att ni är kvar i regeringen som nu genomför samma sak fast dubbelt så mycket som vi gjorde. Vi pausade ett halvår. Ni pausar ett år. Jag tror inte att det är en katastrof. Uppenbarligen gör Karolina Skog inte det heller när hon själv sitter vid regeringsmakten, för annars kan jag inte förstå varför man är kvar i regeringsställning.

Nu är det snart ett nytt klimattoppmöte. Ska ni åka dit? Kommer de att reagera med bestörtning? Vad kommer att hända? Kommer Isabella Lövin ens att åka på det här klimattoppmötet och berätta om hur ni har hanterat frågan om bränslebeskattningen, eller vad kommer att hända?

Anf. 89 KAROLINA SKOG (MP) replik:

Fru talman! Det sas innan att jag gav ett långt svar, men jag hann ändå inte redogöra för allt. Det är faktiskt en ganska komplicerad fråga. Den

justering av skatten som vi gör nu är kopplad till reduktionsplikten som innebär att vi höjer andelen biobränsle i det bränsle som vi alla köper vid pumpen, och det är en reform som går väldigt bra. Eftersom biobränslen är dyrare görs det helt enkelt en justering av skatten som är kopplad till reduktionsplikten just för att biobränslena inte ska drabbas.

Isabella Lövin, Sveriges klimatminister, kommer att åka till New York med stolthet, och hon kommer att kunna berätta att vi nu har återställt den svenska miljö- och klimatpolitiken och lägger den största klimatbudgeten någonsin på riksdagens bord. Vi har klimatarbetet på banan igen genom den budget som nu är presenterad för riksdagen, och det är vi mycket stolta över. (Applåder)

Debatten med anledning av budgetpropositionens avlämnande var härmed avslutad.

Budgetpropositionen bordlades.

**Kapitel 5: DN-artiklar i krono-
logisk odning 1-11 september
2019 om inrikes förhållanden**

Ledare: Vi ska välkomna den som kan försörja sig i Sverige

SÖNDAG 1 SEPTEMBER 2019

Förra året kom 20 800 personer från länder utanför EU till Sverige för att arbeta. De flesta av dem var it-specialister från Indien och bärplockare från Thailand

och Ukraina. De hade sökt och beviljats tillstånd att ta jobb som arbetsgivarna inte ansåg sig hitta personal till i Europa.

Arbetskraftsinvandrarerna fick en inkomst på en välorganiserad arbetsmarknad, uppdragsgivarna hittade rätt kompetens, det offentliga fick ökade skatteintäkter och kontakter knöts mellan människor från olika delar av världen. Idel vinnare, synes det.

Enligt Stockholms handelskammare uppgår produktionsvärdet av den högkvalificerade arbetskraftsinvandringen till nära 17 miljarder kronor. Dessutom skriker arbetsgivare i de tre storstadsregionerna efter fler välutbildade personer inom it- och finansbranscherna. Potential för ökad tillväxt finns således. OECD har också tidigare dragit slutsatsen att systemet för arbetskraftsinvandring till Sverige i stort sett fungerar bra.

Arbetskraftsinvandring borde alltså vara en tämligen okontroversiell fråga. Men så är det inte.

LO har länge varit angeläget om att göra det svårare för den som vill arbeta i Sverige. Och liberala Expressens politiska redaktör, Anna Dahlberg, uppmanar nu den politiska högern att "identifiera sin blinda fläck" i migrationspolitiken (29/8). Med det menar hon att Moderaterna och Kristdemokraterna måste ompröva alliansreformen som liberaliserade arbetskraftsinvandringen från 2008.

Dahlberg skriver att "en del asylsökande är i själva verket ekonomiska migranter och en del arbetskraftsinvandring är i själva verket förtäckt asylinvandring".

Verkligen? Förra året fick 670 personer från Irak, 373 från Iran, 154 från Afghanistan, 138 från Syrien och 0 från Somalia arbetstillstånd i Sverige. Det är

alltså inga jättevolymer från de länder som människor flyr ifrån.

Och även om läget varit annorlunda – om det funnits en stor grupp som kom som asylsökande och senare fick arbete och kunde stanna tack vare det – vad vore problemet?

Det vore olyckligt om fler anammar tankefiguren och också ger sig på arbetskraftsinvandringen. Asylrätten är som bekant redan ifrågasatt. Moderaterna deklarerade på torsdagen att de vill få ner asylansökningarna till en lika låg nivå som antalet kvotflyktingar ligger på i dag, mellan 5 000 och 8 000 om året.

Det man måste bestämma sig för är om man tycker att invandring ska begränsas för att det är invandring, eller för att kostnaden blir för stor om människor inte får jobb. För den som tilltalas av det senare svaret borde

arbetskraftsinvandring vara en självklarhet.

Att kunna rekrytera kompetenta personer från hela världen är en viktig pusselbit för många företag i Sverige. Dessutom är det ett rimligt besked till människor som vill etablera sig i Sverige: Du är välkommen om du kan försörja dig.

Det vore ogynnsamt om den infekterade migrations- och integrationsdebatten slog undan benen för

arbetskraftsinvandringen. Vi borde tvärtom välkomna fler att komma hit och bidra till landets utveckling.

DN 1/9 2019

”Svensk välfärd behöver en digital modernisering ”

SÖNDAG 1 SEPTEMBER 2019

DN. DEBATT 20190901

**Svensk välfärd står inför enorma
utmaningar. Men gamla, dyra och
krångliga it-system i den offentliga**

sektorn hjälper inte till utan skapar i stället frustration för tiotusentals medarbetare och miljoner medborgare. Det är därför dags för en Sverigeförhandling om digitaliseringen av välfärden, skriver Daniel Forslund (L), Mats Persson (L) och Anna Starbrink (L).

Välfärden måste ta klivet in i framtiden. Den digitala infrastrukturen är minst lika viktig som höghastighetståg och tunnelbanor. It i offentlig sektor kan bli den viktigaste faktorn för en modern välfärd – om vi vågar investera, och om stat, kommuner och regioner satsar tillsammans. Det är dags för en Sverigeförhandling om digitaliseringen av välfärden.

Svensk välfärd står inför enorma utmaningar. Förutsättningarna är väl kända och är i grunden positiva: ökad

livslängd, fler äldre, ökade behov av vård, omsorg och utbildning. Tekniska och vetenskapliga framsteg gör att möjligheterna men också kraven ökar alltmer. Vi kan lösa allt fler mänskliga problem, och människors förväntningar på att välfärden hänger med kommer fortsätta att stiga. Utmaningen kan formuleras ekonomiskt: bara de ökade vård- och omsorgsbehoven för en åldrande befolkning beräknas, bara till 2026, handla om 90 miljarder, enligt regeringens egna beräkningar. Men den kan också formuleras i form av bemanning: prognoserna pekar på att hundratusentals personer behöver rekryteras till kommuner och regioner för att täcka pensionsavgångar och möta ökade behov – allt annat lika.

It i offentlig sektor framstår ibland som en del av problemet. Dyrt, tidsödande och

krångligt vållar gamla it-system frustration för tiotusentals medarbetare och miljoner medborgare. Nyligen rapporterades om hur många statliga myndigheter använder föråldrade it-system, som både är dyra att driva och begränsar möjligheten till innovation – dels för att pengarna inte räcker, dels för att alla nya applikationer och tjänster måste passa in i en gammal mall. Det är självfallet svårt, för att inte säga omöjligt, att fullt ut nyttja de modernaste möjligheterna med appar och e-tjänster när det ibland måste fungera ihop med över 40 år gammal teknik. Statens it-problem bleknar dock i relation till regioner och kommuner. Om statens samlade it-nota på uppskattningsvis 30 miljarder kronor låter hög, uppskattas it-kostnaderna bara i Region Stockholm till 3–4 miljarder. Bara en enskild region kan ha hundratal olika it-system för vården –

en mardröm för både vårdpersonal och it-tekniker.

I vårdens verklighet existerar fortfarande faxar i brist på säkra och moderna kommunikationssätt, läkare och sjuksköterskor tvingas lägga dyrbara timmar på att logga in och ut ur kanske tiotals olika system under ett arbetspass och rapportera in samma data upprepade gånger i olika system.

Medborgaren, eleven/föräldern eller patienten som möter välfärden gör det samtidigt alltför ofta i en föråldrad form.

Onödigt krångliga it-lösningar – eller, fortfarande, i väntan i telefonköer.

Utvecklingen går framåt. Smarta e-tjänster finns för allt från deklaration till elektroniska recept på läkemedel. Men det kunde finnas så mycket mer. Vi borde själva få bestämma och välja fritt hur och när vi kontaktar välfärden. Detta kommer

också kunna bidra till att minska behovet av personal på en arbetsmarknad med hård konkurrens om kompetensen. Sveriges kommuner och landsting (SKL) pekar på hur tiotusentals jobb kan lösas genom digitalisering, om välfärdstekniken kan införas snabbare och mer strategiskt. Medborgaren borde varje dag, dygnet runt kunna kontakta myndigheter och med säker inloggning sköta alla sina ärenden och kontakter digitalt. Patienten borde kunna använda de modernaste apparna i sin smarta telefon för att rapportera in hälsodata som landar direkt i journalen och hjälper vården att boka bästa tid för återbesök – i stället för att behöva komma på rutinbesök som kanske inte ens behövs. Trygghetskameror som sparar nattliga hemtjänstbesök, AI som effektiviserar handläggning i socialtjänsten och frigör tid för professionella medarbetare att ägna sig

åt direkta kontakter med medborgare och brukare och annat där människan och hens kunskap är överlägsen – allt sådant som prövas runt om i landet borde enkelt och självklart sedan kunna rullas ut i bred verksamhet. Innovationskraften bland välfärdens medarbetare och bland alla entreprenörer borde kunna agera fritt utan att hämmas av föråldrad it.

It i offentlig sektor borde inte vara ett problem, utan en del – kanske den största delen – av lösningen för framtidens välfärd. Men så länge vi tvingas kvar i gamla it-system kommer varken medarbetare eller medborgare att kunna känna den fulla potentialen. Offentlig sektor och svensk välfärd kommer att akterseglas och inte leva upp till allmänhetens berättigade förväntningar. En modern välfärd och en modern offentlig sektor kräver både nationell

samordning – och nationell finansiering. Varje enskild kommun eller region har varken kompetensen eller de ekonomiska musklerna att sköta omställningen på egen hand. Det vore också ett enormt resursslöseri.

Liberalerna föreslår nu en sådan nationell samordning. Vi är vana att tala om långsiktiga, gemensamma planer kring transporter och bostäder – om höghastighetsbanor, tåg, tunnelbana, broar och tunnlar runtom i landet. Samma investeringstänk behövs för framtidens digitala infrastruktur i offentlig sektor.

1 Starta en Sverigeförhandling för modernisering och digitalisering av välfärden. Utgångspunkten bör vara att staten och deltagande kommuner och regioner finansierar hälften var. En förhandling ska också leda fram till

gemensamma prioriteringar och samordning.

2 Säkra tillgången till uppkoppling i hela landet. Januariavtalets skrivning om att 95 procent av hushållen och företagen ska ha tillgång till 100 Mbit/s nästa år, och att alla ska ha stabila mobila tjänster av god kvalitet 2023, måste förverkligas.

3 Säkra den tekniska mångfalden.

Avsikten med en förhandling och ett nationellt investeringsprogram är inte teknisk likriktning, utan en gemensam strategi och finansiering av

”bottenplattan” för nya it-lösningar.

Avsikten är att frigöra innovationskraften och komma ifrån fastlåsnings i dagens föråldrade system.

4 Gör e-förvaltning till norm. Offentlig sektor ska systematiskt införa digitala tjänster utifrån vad som ger bäst nytta för medborgarna. Digitalt ska vara norm,

papper ska vara undantag. Gemensamma standarder ska tillämpas och rättsliga regelverk utvecklas.

Ingen myndighet, region eller kommun kan uppfinna hjulet på egen hand.

Tillsammans gör vi det betydligt bättre och snabbare.

Daniel Forslund (L), ordförande innovations- och utvecklingsutskottet Region Stockholm

Mats Persson (L), riksdagsledamot och ekonomisk-politisk talesperson

Anna Starbrink (L), regionråd och sjukvårdspolitisk talesperson

Dan Lucas: Kunderna får betala bankskatten

SÖNDAG 1 SEPTEMBER 2019

De svenska storbankerna gör mångmiljardvinster årligen så en särskild skatt på dem kommer nog att vara en av de minst impopulära skatterna.

Men det är naivt att tro att bankerna inte kommer att försöka att bolla skatten vidare – till kunderna.

De fyra storbankerna, SEB, Swedbank, Nordea och Handelsbanken, gjorde tillsammans en vinst på över 100 miljarder kronor i fjol. Vinsterna har varit höga i många år, i stort sett sedan finanskrisen var övervunnen. Och ungefär lika länge har olika politiker, i synnerhet på vänsterkanten, sneglat på dessa vinster och pratat om lämpligheten i att skatta bankerna hårdare.

Finansminister Magdalena Andersson (S) har säkert också rätt i att det finns ett stöd hos allmänheten för skatten. Banker hör inte till de mest populära företagen.

Exakt hur den kommer att utformas vet vi ännu inte, men frågan är om allmänhetens stöd kommer att bestå när de som ska betala notan får den – nämligen bankkunderna.

För nog kommer bankerna att försöka bolla kostnaden för skatten vidare, genom

höjda avgifter eller sämre villkor för kunderna. Visserligen har nischbankerna inneburit en viss ökad press på de traditionella storbankerna, men fortfarande kan man säga att svensk bankmarknad domineras av ett oligopol. Kunderna är dessutom trögrörliga, vilket gör det relativt lätt att skicka notan för bankskatten vidare.

Att Bankföreningens vd, Hans Lindberg, tycker att skatten är ”olycklig” är väl närmast en självklar kommentar från en branschförening när medlemsföretagen får ökade pålagor. Men att fem miljarder kronor i höjd skatt i en sektor som gör över 100 miljarder i vinst, skulle slå särskilt hårt mot jobb och tillväxt är en överreaktion.

En mycket större utmaning än en skatt väntar dock bankerna. Det är vad som kallas för fin-tech; hur den senaste it-

teknologin, inklusive artificiell intelligens (AI), kommer att omvandla hela branschen. Den här processen har bara börjat och den bank som inte hänger med i den kommer att få det svårt att överleva. Mer betydelsefull kritik från Hans Lindberg är i stället hans ifrågasättande av legitimiteten. Bara för att en sektor går bra ska den då utsättas för en extra beskattning? Den frågan får nog partierna bakom uppgörelsen ge svar på.

Dan Lucas

dan.lucas@dn.se

Bankskatt ska finansiera miljardsatsning på försvaret

SÖNDAG 1 SEPTEMBER 2019

En bankskatt ska bidra till att finansiera miljardsatsningen på försvaret. Det har regeringen enats med C och L om.

– Det är rimligt att bankerna är med och betalar, säger finansminister

Magdalena Andersson.

M tycker skatten är ”aningslös”, och Bankföreningen är rädd att den slår mot jobb och tillväxt.

I fredags blev det klart att regeringen gjort upp med samarbetspartierna L och C om att förstärka anslagen till försvaret med 50 miljarder till och med 2025.

På lördagen berättade försvarsminister Peter Hultqvist (S) och finansminister Magdalena Andersson (S) hur en del av satsningen ska finansieras.

Totalt ska försvaret få 50 nya miljarder fram till 2025. De första fem extra miljarderna, som gäller år 2022, ska finansieras med en bankskatt.

Bankerna gör stora vinster och kan bidra mer än vad de gör nu, enligt Magdalena Andersson.

– Det är rimligt att bankerna är med och betalar, för finanssektorn kan orsaka stor skada för ekonomin. Det såg vi senast 2008, sade finansministern.

Hon framhöll också att bankerna gynnats av att bolagsskatten sänkts i flera steg.

Hälften av det som ska tillföras åren 2023–2025 ska mejslas fram ur befintlig budget och hälften ska tas ur det reformutrymme som förväntas uppstå när ekonomin växer.

De inblandade partierna var överens om en bankskatt som finansieringsmodell.

– Så finansieringen kommer att gå igenom i budgetpropositionen. Hur man sedan ska använda de här pengarna kommer alla partier att bjudas in till samtal om, sade Andersson.

Även Peter Hultqvist lyfte fram att bankerna tjänar mycket pengar och därför borde klara en ny skatt.

– Jag noterar att de fyra storbankerna gjorde en vinst på 112 miljarder under 2018, tre miljarder mer än under 2017.

– Varje skattebetalare ska känna att de pengar staten förvaltar kommer till så stor nytta som möjligt, sade Hultqvist.

Både han och Magdalena Andersson menade att det finns ett stöd i opinionen för att beskatta finanssektorn mer. Åren efter 2022 ska steg för steg ytterligare fem miljarder per år tillföras försvarsanslaget. Den ena hälften av detta tillskott ska alltså enligt regeringen finansieras krona för krona. Det innebär besparingar eller skattehöjningar. Fördelningsprofilen ska vara "rimlig", enligt finansministern, som antydde att det betyder att de med stora inkomster också kommer att få betala mer i skatt. Den andra hälften av de sista årens extraanslag ska tas ur den växande ekonomiska kakan. Men eftersom bnp-tillväxten väntas avta de närmaste åren minskar utrymmet. Samtidigt ser regeringen stora behov i välfärden. – Är det så att vi kommer in i en kraftig lågkonjunktur är det klart att man ska

kunna ha underskott i statsfinanserna och låna pengar, sade Magdalena Andersson. Exakt hur bankskatten ska se ut ska regeringen återkomma till i höstbudgeten. Under 2020 läggs sedan en försvarspolitisk proposition på riksdagens bord.

Moderaternas ekonomisk-politiska talesperson Elisabeth Svantesson är kritisk till bankskatten. "Svaret på alla Sveriges problem kan inte alltid vara höjda skatter", skrev hon i en kommentar.

Hon menar också att det är "aningslöst" att möta en sämre ekonomi med höjd skatt.

Vänsterpartiets talesperson Ulla Andersson är tvärtemot mycket nöjd: – Vi drev igenom och förhandlade fram en bankskatt som var klar alldeles före valet. Det är lite roligt om Centern och

Liberalerna nu ska driva igenom vår reform.

Regeringen motiverar alltså bankskatten bland annat med att bankerna och andra delar av finanssektorn tjänar stora pengar. Men bankerna gör inga övervinster, enligt Svenska bankföreningens vd Hans Lindberg. Han befarar att en bankskatt ”skulle slå hårt mot jobb och tillväxt”.

”Tillfället är dessutom olyckligt då ekonomin nu är på väg in i en avmattning”, skriver Lindberg i en kommentar.

Storbanken Nordea vill än så länge inte kommentera regeringens förslag innan det har presenterats mer konkret.

Handelsbankens presschef Johan Wallqvist skriver i ett meddelande till TT: ”Vi har inga synpunkter på olika politiska förslag. Vi följer de lagar och regler som gäller i de länder där vi är verksamma.”

Juan Flores

juan.flores@dn.se

Anders Bolling

anders.bolling@dn.se

Fakta. Extra pengar till försvaret

Utöver tidigare beslutade anslag har regeringen, C och L enats om att tillföra försvaret sammanlagt 50 miljarder kronor till 2025.

De första fem miljarderna gäller 2022 och aviseras i höstbudgeten.

Dessa fem miljarder ska finansieras med en bankskatt. Precis hur den ska utformas är inte klart.

För åren 2023 till 2025 ökar tillskottet med fem miljarder varje år, vilket ger en trappa:

10 extra miljarder 2023.

15 extra miljarder 2024.

20 extra miljarder 2025.

Hälften av dessa 45 miljarder ska finansieras med besparingar och/eller skattehöjningar – vilka är ännu oklart – och hälften ska tas ur reformutrymmet.

Nytt värmerekord möjligt i dag

SÖNDAG 1 SEPTEMBER 2019

Det kan bli rekordvarmt när en pust av högsommarvärme nu sveper upp över södra Sverige. Kanske nås 30-gradersstrecket någonstans på söndagen. Det har aldrig tidigare noterats i september.

– Det finns chans till det, säger meteorolog Alexandra Ohlsson.

En kil av mycket varm luft pressas upp från kontinenten över södra Sverige över helgen. I Berlin var det till exempel 33 grader varmt på lördagen. På söndagen är

det framför allt sydöstra Sverige som får ta del av värmen. Det blir kanske ett sista besök av högsommaren innan den tar adjö med dunder och brak senare på dagen. Då väntas nämligen kraftiga skurar med åska dra in.

Om förutsättningarna är rätt kan temperaturen på någon plats nå 30-gradersstrecket, vilket skulle betyda nytt svenskt rekord för september.

– Det finns en viss chans till det, ja, säger Alexandra Ohlsson, meteorolog på SMHI. Med den varma luft som ska ta sig upp är det inte helt omöjligt, och det skulle vara anmärkningsvärt.

Rätt förutsättningar betyder att solen får skina ostörd av stackmoln under tillräckligt lång tid och att den väntade kallfronten från väster inte hinner dra förbi innan dagen är över. Enligt prognosen på lördagseftermiddagen

kommer kallfronten fram till ostkusten först på söndag kväll.

Det gällande svenska septemberrekordet lyder på 29,1 grader och sattes i Stehag i Skåne den 1 september 1975 (det finns några noteringar från sydöstra Götaland om temperaturer mellan 30 och 32 grader från 1886, men de anses för osäkra).

Den extrema värmen kulminerar på söndagen, och en kallfront sveper undan den, först i väster och senare på kvällen alltså även i öster.

– Det kan bli besvärligt väder med en hel del åska och kraftigt, skyfallsliknande regn, säger Ohlsson.

SMHI flaggar för risk för stora regnmängder över norra Götaland, större delen av Svealand samt södra Norrland.

Anders Bolling
anders.bolling@dn.se

Ska vårdnad av barn regleras i skilsmässodokument?

SÖNDAG 1 SEPTEMBER 2019

Fråga: Ska vårdnad av barn regleras i skilsmässodokument? Om man är överens om fördelning av ägodelar krävs då ingen bouppteckning? / Madeleine

Svar: I samband med äktenskapsskillnad bör de tillgångar och skulder som har utgjort giftorättsgods regleras i ett avtal mellan parterna, så kallat ”bodelningsavtal”.

Någon möjlighet att reglera annat än ekonomin i sådant avtal – så som fråga om vårdnad – finns inte.

Om man vill styra upp vårdnaden så kan detta göras redan i ansökan om äktenskapsskillnad.

Om man ansöker gemensamt kan man exempelvis uppge att vårdnaden fortsatt ska vara gemensam även efter äktenskapsskillnaden.

Om man vill kan man även i egen ansökan om skilsmässa begära att domstolen ska ta upp fråga om vårdnad.

Frågan om vårdnad kan i övrigt regleras mellan parterna i avtalsform som kan fastställas av socialnämnden i kommunen där barnet bor eller genom att dom fattas av domstol separat efter handläggning av ett vårdnadsmål.

Britt-Marie Svensson

Här är dina rättigheter som inneboende

SÖNDAG 1 SEPTEMBER 2019

Bostadsbristen slår hårt mot stora delar av landet. I väntan på ett eget hem hyr hundratusentals ett rum hos någon annan. DN har pratat med Hyresgästföreningen om vilka rättigheter du har som inneboende.

Hela nio av tio invånare bor i en kommun med bostadsbrist. Flera människor tvingas hitta snabba och tillfälliga lösningar för att få tak över huvudet. Ett sätt är att hyra ett rum i en annan persons bostad. Bara i Stockholm beräknas 90 000 personer leva

som inneboende, enligt Boverket. Den klassiska bilden av en inneboende är en student eller ung person.

– Men även människor som hamnar i en oförutsedd situation brukar vara inneboende, till exempel kan det handla om en skilsmässa, säger Susanna Skogsberg, förbundsjurist på Hyresgästföreningen.

Hur ska inneboende tänka när de får tag på ett rum? Och vilka rättigheter har personen? Det enklaste tipset är att skriva ner så mycket som möjligt i ett skriftligt hyreskontrakt.

Framför allt är det viktigt att anteckna vilken tidsperiod kontraktet gäller. Är det en begränsad period eller tillsvidare? Men även andra saker som kan leda till konflikter är värt att komma överrens om. Till exempel hur parterna gör med gemensamma köksredskap eller om

kompisar ska få sova över i bland.

Försäkra er om att båda två har samma bild av vad det innebär att bo tillsammans.

Susanna Skogsberg tipsar också om att fotografera rummet innan inflyttning. Samma sak gäller vid utflyttning. I samma veva kan man göra en inventarieförteckning över allt som står i rummet.

– I bland går möbler sönder och då är det upp till den som hyr ut att bevisa att det är den inneboende som har orsakat skadan. Ju längre tid som går efter att personen har flyttat ut desto svårare blir bevisläget, säger Susanna Skogsberg.

I de fall där parterna är oeniga om hur möbeln gick sönder kan det bli ett domstolsärendande, men det är ovanligt att situationen går så långt.

En viktig sak att komma överrens om är hyresbeloppet. Oftast är det kostnaden som avgör om hyresgästen slutligen flyttar in. Hur mycket kostnaden blir styrs av om det är ett rum i en hyresrätt eller en bostadsrätt. Gemensamt är att det är antalet kvadratmeter som bestämmer priset.

Även gemensamma rum räknas med. Badrum, kök och vardagsrum är utrymmen som inneboende inte automatiskt har rätt att använda. De brukar dock räknas in i hyran. Därför är det bra att skriva ner gemensamma utrymmen i hyreskontraktet.

– Men om du hyr ett rum i en bostadsrätt påverkas hyran även av hur attraktiv platsen är, säger Susanna Skogsberg. I bostadsrätter påverkas kostnaden av en schablon som tittar på fastighetens marknadsvärde. Därefter får hyran vara

högst två procent över referensräntan. Det är en räntesats som Riksbanken fastställer varje halvår. I juli låg referensräntan på 0,00. Eftersom bostadsrättspriserna är dyrare i storstäder, såsom Stockholm, kan det vara billigare att hyra ett rum i en hyresrätt.

Vad händer om den inneboende redan har betalat för mycket i hyra? I så fall ska personen vända sig till Hyresnämnden och få sin hyra prövad. I bästa fall kan man få tillbaka pengarna.

Vanligtvis flyttar den inneboende ut när hyreskontraktet löper ut. Men i bland blir det konflikter som gör det svårt för parterna att bo tillsammans. Personen som hyr ut rummet måste trots det följa uppsägningsreglerna. Det är bara vid akuta händelser som man får säga upp hyreskontraktet med kort varsel. Till

exempel om bostaden drabbas av vattenläckor.

– Det är aldrig tillåtet att kasta ut en inneboende eller byta låset på ytterdörren.

Om en inneboende inte flyttar efter uppsägning får man vända sig till Kronofogdemyndigheten, säger Susanna Skogsberg.

Raffaella Lindström

raffaella.lindstrom@dn.se

Medianboendekostnaden för en inneboende.

Stockholm: 4 000 kronor.

Malmö: 3 400 kronor.

Göteborg: 3 700 kronor.

Hela landet:

Cirka 3 500 kronor.

69,3 procent unga vuxna saknade ett skrivet kontrakt när de hyrde ett rum 2017.

24,9 procent av unga vuxna, som i någon form hyr sitt boende, har ej tillgång till ett eget rum.

Källa: Hyresgästföreningen.

Fakta. Tips till dig som hyr ut ett rum

1 Det krävs inget tillstånd för att hyra ut ett rum. Så länge du själv bor där under perioden behöver du inte tillstånd från hyresvärden eller bostadsrättsföreningen.

2 Respektera personens gränser.

Om du har bott ensam länge är det lätt hänt att du fortsätter att leva på det viset. Kom i håg att du borde undvika att gå in i det uthyrda rummet utan tillstånd från din inneboende. Likaså är det den personen som ska städa rummet och inte du.

3 Ett möblerat rum får kosta mer.

Hyresbeloppet beräknas utifrån hur stort det uthyrda rummet är. Om rummet är möblerat har du rätt att ta en extra kostnad på mellan 10 och 15 procent.

4 Fotografera rummet både innan och efter uthyrningen.

I bland händer det att möbler går sönder. Då har du fotobevis på vem som har orsakat skadan och kan kräva ett skadebelopp av personen. Passa på att göra en inventarielista över allt som står i rummet.

5 Lyd uppsägningsreglerna.

Du har alltid rätt att säga upp ett hyreskontrakt.

Men om ni har skrivit ett tidsbestämt avtal måste

du lyda datumet som står där. Om hyrestiden är längre än två veckor, men längst tre månader, ska uppsägningen ske en vecka i förväg. Om hyrestiden är längre än tre månader gäller tre månaders uppsägningstid.

Källa: DN

1 Skriv ett utförligt hyreskontrakt.

Begär alltid att ni skriver ner vad som gäller och begär en kopia. I hyreskontraktet ska det framkomma hur länge du får bo i rummet och när du ska flytta ut. Skriv också ner hur ni gör med gemensamma utrymmen och gemensamma köksredskap. På så sätt har du allt som kan skapa en konflikt nedskrivet.

2 Begär en rimlig hyra på rummet.

Kostnaden påverkas av om du bor i en hyresrätt eller bostadsrätt. Om du bor i en hyresrätt ska du betala för utrymmet i rummet du hyr. Likaså för de gemensamma rummen ni använder. Bor du i en bostadsrätt påverkas hyran av fastighetens marknadsvärde och referensräntan. Dessutom kan det tillkomma en avgift om rummet är möblerat.

3 Kolla upp din hyresvärd innan du flyttar in. Till exempel kan du be om referenser från tidigare inneboende.

4 Ju längre tid som går desto svårare är bevisningsläget.

Har en möbel gått sönder efter att du har flyttat ut? I så fall är det upp till personen som hyrde ut rummet att bevisa att det är ditt fel. Det räcker inte med att bara påstå det. Dessutom blir läget svårare när lång tid har gått sedan du flyttade ut.

5 Teckna en egen hemförsäkring.

Kolla med din hyresvärd om hemförsäkringen även täcker ditt rum och dina föremål. Om så inte är fallet kan du teckna en egen. Även om den täcker ditt rum kan det vara en fördel att ha en egen, till exempel om du råkar ha sönder något eller orsaka en skada på fastigheten.

Källa: DN

William Zackrisson, 24: ”Att vara inneboende skapar stress”

SÖNDAG 1 SEPTEMBER 2019

William Zackrisson, 24 år, hyr ett rum i Husby, utanför Stockholm. Det är inte första gången han är inneboende och snart ska han flytta igen.

– Jag tror att det bidrar till en försämrad livskvalitet, säger han till DN.

Det doftar kattsand i lägenheten. På var sin sida om William Zackrisson vilar hans katter Whiskey och Soda. I över ett års tid har han hyrt ett rum i en hyreslägenhet i Husby, utanför Kista. Han delar bostaden med personen som står på kontraktet, vilket är en kvinna som han känner sedan tidigare.

I det gemensamma sovrummet finns en klädkammare. I vanliga fall är en garderob fylld med skjortor, byxor och hattar. Men så är inte fallet i den här ettan. I garderoben sover kvinnan som hyr ut rummet till William Zackrisson. Själv sover han i en säng som står i rummet. På så vis kan båda två vara ifred när det behövs.

Att många ungdomar saknar ett fast boende tror William stressar de flesta. Den känslan kan han relatera till. I september behöver han flytta igen.

– Jag känner flera i min ålder som är inneboende, jag tror definitivt att boendeformen skapar stress hos oss ungdomar. Förutom att vi saknar ett fast boende är det många som har otrygga anställningsformer. Totalt bidrar situationen till en sämre livskvalitet, säger William Zackrisson.

Att ha ett skriftligt hyreskontrakt tycker han är viktigt. I sitt hyreskontrakt har han och personen som hyr ut skrivit ner hur de gör om katterna har sönder något. I så fall står William Zackrisson för kostnaderna. När det gäller städning och inköp av varor har de enats om att båda två bidrar när de ser att något saknas i hemmet.

– Utan ett skriftligt hyreskontrakt kan personen kicka ut dig plötsligt. Jag tror att många väljer att hyra ett rum av en vän eftersom det är enklare att kommunicera. Att bo med en främling kan säkert vara mer utmanande, säger William Zackrisson.

Raffaella Lindström

raffaella.lindstrom@dn.se

Kvinnor e-handlar mer – mäns köp är dyrare

SÖNDAG 1 SEPTEMBER 2019

Söndagskvällar mellan klockan 21 och 22. Då handlas det som mest på nätet. Flest köp gör kvinnorna som även spenderar mest pengar, enligt statistik från betaltjänstföretaget Klarna.

Företaget har i en e-handelsrapport tittat på köpmönster utifrån den faktiska försäljningen genom Klarnas betallösningar. Det är en tydlig skillnad mellan könen. Medan män har ett högre

snittordervärde görs merparten av köpen (66 procent) av kvinnorna.

Kvinnorna spenderar också mer pengar på onlineköp (67 procent av totalsumman i sammanställningen) än männen.

– Det är svårt veta varför, men vad vi vet är att när det gäller köp i fysiska butiker så gör kvinnor totalt sett fler än män. Det tror vi beror på att kvinnor gör flera hushållsköp vilket man också märker på vilka varor det handlar om. Vi har trott att vi har ett samhälle som är jämställt men när det gäller handel så är vi inte riktigt där än, säger Viveka Söderbäck, expert på konsumentbeteende vid Klarna.

Åldersmässigt återfinns inte oväntat den mest köpstarka kategorin i åldersgruppen 36–55 år. Men den snabbast växande åldersgruppen är 56 år och äldre.

De flesta köpen sker framför allt i slutet av helgen.

– Ju senare i veckan desto färre köp för att sedan explodera på söndagen och spilla

över lite på måndagen. Vi tror att det är så att man kollar runt under veckan och sedan tar beslut.

Hur bör e-handlare tänka kring sin verksamhet?

– Jag tror generellt sett att man ska tänka mer och mer på att ha såväl en onlinelösning som en fysisk butik. Tidigare såg vi fysiska butiker som skaffade onlinehandel, nu ser vi även det motsatta där man till exempel kan ha ett showroom eller liknande, säger Viveka Söderbäck. Statistiken från Klarna visar att ökningen under första halvåret 2019 var allra störst i Gävleborg, Kronoberg och Stockholms län. Timrå i Västernorrlands län är den snabbast växande enskilda kommunen. Allra högst snittordervärde återfinns däremot i Danderyds kommun med Lidingö som tvåa och Arjeplog som trea.

TT

Bör anställda jobba var de vill?

SÖNDAG 1 SEPTEMBER 2019

Att jobba exakt var du vill låter som ett drömscenario. Flexibla arbetsplatser är i ropet, men forskningen är splittrad kring hur bra det är. Är det dags att låta anställda jobba var de vill? DN har pratat med forskarna Petra Lindfors och Calle Rosengren för att få svar på frågan.

Stationära arbetsplatser hamnar allt längre ner på trendlistan. I stället jobbar allt fler på flexkontor och aktivitetsbaserade arbetsplatser.

Arbetssättet innebär att medarbetare får välja själva var någonstans de vill utföra sina arbetsuppgifter.

– Det här är en diskussion som har ökat de senaste åren, säger Petra Lindfors, professor i arbets- organisationspsykologi, vid psykologiska institutionen på Stockholms universitet.

Att få arbeta var du vill kan låta lockande. Tänk att få arbeta på favoritkaféet? Eller varför inte i parken? En studie från University of Michigan visar att 20 minuter i naturen minskar stress.

Trots att arbetsupplägget låter bra har det sina utmaningar. Det finns saker som arbetsplatser borde se över innan de tillåter flexibelt jobb.

– Mycket beror på hur pass förberedda cheferna är, en risk är att arbetsplatser inför flexibelt arbete innan allt är

strukturerat, då riskerar det att bli stökigt, säger Petra Lindfors.

När anställda får arbeta varifrån de önskar behöver cheferna ta mer ansvar. Framför allt om en nyanställd börjar arbeta inom verksamheten. Normalt sett tar det längre tid att skapa ett förtroende när chefen sällan träffar personen. Då gäller det som arbetsgivare att hålla tät kontakt.

– Det är knepigt för arbetsgivare att ha arbetsmiljöansvar och leda arbetet när de slutar att träffa sina anställda. I stället behöver de lära sig att styra på ett nytt sätt, säger Lindfors.

Hennes bästa tips är att införa en policy. Till exempel kan medarbetare och chefer tillsammans svara på frågorna: när får vi kontakta varandra på dygnet och hur ofta får vi arbeta från olika platser?

– Det är viktigt att alla har en gemensam bild av vad det innebär att jobba flexibelt,

en idé kan vara att alla anställda jobbar på kontoret minst en gång i veckan, säger Petra Lindfors.

Metoden passar inte alltid alla medarbetare heller. Därför finns det inget enkelt svar på hur pass bra flexjobb egentligen är. Det menar Calle Rosengren, universitetslektor i arbetsmiljöteknik vid Designvetenskaper, på Lunds universitet. – Vi vet att egenkontroll är positivt ur ett arbetsmiljöperspektiv, men det går inte att säga att det passar alla personer, säger han.

Stressforskning visar att om man jobbar flexibelt och har en hög arbetsbelastning arbetar man oftast mer. En förklaring kan vara att det är svårt att hålla isär arbetslivet och privatlivet. Gränserna suddas enklare ut när du jobbar hemifrån. I så fall gäller det att öva på att tidsseparera och platsseparera.

– Till exempel kan du bestämma dig för att sluta arbeta efter ett särskilt klockslag, så

gör du på vanliga kontor när du går hem för dagen, säger Calle Rosengren.

Ur ett ergonomiskt perspektiv kan flexjobb vara bra. Påfrestande arbetsställningar är en av de vanligaste orsakerna till belastningssjukdomar. Att jobba varifrån du vill gör det enklare att välja en plats där kroppen mår bra. Å andra sidan kan det också bli tvärtom. Dessutom behöver arbetsplatsen vara anpassad efter dina arbetsuppgifter.

– En stimmig kafémiljö är mindre lämplig om du behöver koncentrera dig, däremot kan det vara rätt plats om du arbetar kreativt, säger Calle Rosengren.

I framtiden tror Petra Lindfors att fler kommer att arbeta där de önskar. Framför allt inom yrken där arbetsuppgifterna kan genomföras på mobiltelefoner. Exempel på yrken är telefonförsäljare, frilansare eller lärare som vill lägga upp sin undervisning utanför skolbyggnaden.

Raffaella Lindström

raffaella.lindstrom@dn.se

Fakta. Så lägger du upp flexjobbet

1 Välj en arbetsmiljö som passar dig. Ett stimmigt kafé är kanske inte den lämpligaste platsen om du behöver koncentrera dig. Däremot kan det vara bra för kreativiteten.

2 Ta ställning till om du vill sära på privatlivet och arbetslivet. När du jobbar flexibelt finns det en risk att rollerna blandas ihop. I så fall är det klokt att bestämma en tid då du slutar att jobba. Du kan även bestämma dig för att bara jobba vid en specifik plats.

3 Uppmana chefen att införa en tydlig policy. Det är viktigt att alla har en gemensam bild av vad det innebär att jobba på var sitt håll. Därför bör man gemensamt bestämma vilka tider det är tillåtet att kontakta varandra. Likaså kan arbetsplatsen bestämma hur ofta alla ska jobba på egen hand.

4 Tumma inte på ergonomin. Om du jobbar hemifrån är det lätt att välja soffan. Möjligheten att välja var du vill utföra dina arbetsuppgifter innebär att du oftare kan byta arbetsställning. Använd det till något positivt.

Källa: Petra Lindfors och Calle Rosengren

Björn Wiman: Tågresan är en lustfylld motståndshandling mot vår tids nihilism

SÖNDAG 1 SEPTEMBER 2019

Synen är smått historisk. Tavlan för avgående tåg på Stockholms central ser vid första anblick ut som vanligt: Flen, Hallsberg, Katrineholm... Men mitt bland dessa hemtama orter dyker det denna morgon upp en oväntad destination: ”Berlin Bolzano Venedig”.

De som kan sin tåghistoria säger att det var länge sedan den typen av direkttåg gick till kontinenten. Men i helgen kommer alltså det första tåget tillbaka till Stockholms central, bara för att genast rulla ut på en ny resa. 350 resenärer återvänder, 350 nya och förväntansfulla packar in sig i de chartrade tyska tågvagnarna för att göra en resa som – vågar jag lova – kommer att bli ett minne för livet.

I vilket fall har jag själv aldrig upplevt något som liknar detta 400 meter långa tåg genom Europa. Redan efter några

timmar har en ny sorts sammanhållning skapats ombord. Det lyser i ögonen också på de mest rutinerade resenärerna, många av oss har ett nästan barnsligt pirr i magen.

Tidigt den första morgonen kliver vi av på Berlin Hauptbahnhof och kan gå rätt ut i staden utan att först filtreras genom själlösa shuttlebussar och flygplatstransporter. En lång tågresa skapar på så sätt ett nästan fysiskt förhållande till Europa: de vidunderliga vyerna över Alperna när man vaknar i Brennerpasset, Dolomiternas oanständiga skönhet och svetten i kupéer med lynnig luftkonditionering; spänningarna när en italiensk besättning tar befälet över ett tyskt tåg och en sen ankomst till den mytomspunna men smärtsamt verkliga lagunstaden Venedig. Kanske är den svaga relation som många har till Europa ett

resultat av att vi i dag mest har upplevt vår världsdel som isolerade nedslagsplatser, frikopplade från varandra. En rälsbunden strapats skapar en annan, gradvis framväxande samhörighet.

Men tåget genom Europa är samtidigt något mer än bara en resa i rummet. Det är också en tidsresa. ”Jag känner mig ung, som att vara 18 år på tågluff – det är underbart”, säger en av premiärresenärerna. Att åka tåg tillsammans blir en dröm om ett annat sätt att resa – och kanske också om ett annat sätt att leva.

Och DN-tåget i all ära så har de senaste veckornas både viktigaste och mest medialt uppmärksammade resa ägt rum någon helt annanstans. Bara timmarna efter att vi har klivit av vaporetton i Venedig anlöpte racersegelbåten Malizia II New Yorks hamn med världens för tillfället

tyngsta opinionsbildare ombord. I Berlin berättar DN:s korrespondent Lina Lund att en av fyra tyskar, 15 miljoner människor, har påverkats i sitt politiska ställningstagande av Greta Thunberg. Det lär bli ännu fler över hela världen nu när hon lyckosamt nått fram till USA. Greta Thunberg tog segelbåt över Atlanten och DN-resenärerna tar tåget genom Europa. Inget av detta kommer i sig att lösa klimatkrisen, men båda dessa resor kan ändå ses som föregripande symboler för den större strukturomställning som måste komma. Resorna blir ett eget budskap: det går att göra saker på ett nytt sätt genom att använda gammal teknik. DN:s vetenskapsredaktör Maria Gunther rapporterade i veckan om hur äldre tekniker som segelfartyg och båtar med så kallad Flettner-rotor – en hög cylinder som roterar med hjälp av en elmotor – kan

bli nyskapande transportmedel i en fossilfri framtid. I luften kan tunga transporter gå med förarlösa zeppelinare och gigantiska väteballonger. Poängen är förstås inte att alla måste åka segelbåt eller luftskepp eller att dessa farkoster ensamma kommer att klara klimatkrisen. Poängen är att nyckeln till framtiden inte alltid finns där man tror – och inte bara på ett enda ställe. För att tillsammans klara den största existentiella krisen i vår civilisations historia behövs ju allt samtidigt. Det behövs ny teknik och gammal teknik, nya sätt att tänka och gamla sätt att tänka. Det behövs begränsningar i vårt befintliga sätt att leva och det behövs expansivt nytänkande och investeringar på helt nya områden. Det behövs andra val i våra individuella liv och stora strukturella omställningar på högsta globala nivå. Det

behövs enskilt medborgerligt engagemang och en kollektiv politisk omvälvning. Det behövs medvetna konsumentval och det behövs civilt motstånd. Det ena utesluter inte det andra. Tvärtom. Det ena ger det andra, som i alla sociala omvälvningar. Historien om stora samhällsförändringar visar att de ofta inleds med små grupper som från början ter sig löjeväckande i förhållande till storleken i det system de utmanar – det gäller kampen mot slaveriet i USA, mot apartheid i Sydafrika eller för mänskliga rättigheter i kommunistdiktaturernas Östeuropa. Ingen av dessa rörelser växte linjärt utan exponentiellt; plötsligt uppstod ett oförutsägbart ögonblick, en ”social tipping point”, som fick regimer och system som tidigare trott sig ointagliga att falla. Och i samma stund som systemet störtades

föreföll det otänkbart att det över huvud taget hade existerat.

Drivkraften till denna förändring kan aldrig vara skam. De som väljer att resa till Berlin, Bolzano och Venedig med tåg i stället för med flyg gör det av lust, inte av skam. Och just därför blir resan också en glädjefylld motståndshandling mot den sortens nihilism som säger att vi kan gå vidare som vanligt, när allt i själva verket måste förändras.

Jag är nog inte ensam om att minnas denna tågresa som en av de mer meningsfulla jag har gjort i mitt liv.

Björn Wiman

bjorn.wiman@dn.se

Ett testamente över kolossala klimatföränd- ringar

SÖNDAG 1 SEPTEMBER 2019

Jag har känt Ólafur Elíasson i några år nu och vi har ofta pratat om det isländska landskapets betydelse: dess skepnader, dess former och det viktiga i att uppskatta dess skönhet och skydda den. När han 1999 gjorde "The Glacier series" handlade projektet om att fånga den rena, råa prakten i den flödande isen, med hans

särskilda sätt att fånga och dela med sig av ogenerad skönhet.

Den här sommaren har Ólafur skapat en ny Glacier-svit. I dessa par ser vi glaciärerna Tungnakvíslarjökull och Rótarjökull och hur mycket de har förändrats mellan åren 1999 och 2019. Skillnaden är enorm. Blotta faktum att den nya sviten kan användas som ett vetenskapligt dokument eller ett klimatiförändringarnas testamente, är något helt nytt i mänsklighetens historia. Ingen tidigare konstnär skulle ha kunnat vänta i endast tjugo år för att måla en fullständigt annorlunda bild av en glaciär; ingen tidigare forskare kunde ha väntat sig att under sin karriär få uppleva att en glaciär förändrar sig mer än den gjort under de föregående femhundra åren. Nu har den första isländska glaciären formellt dödförklarats. Okjökull –

glaciären på berget Ok – räknas inte längre som glaciär. När forskare vid Rice university i Texas frågade om jag kunde skriva en text till en plakett till minne av Okjökull, ställdes jag inför ett dilemma. Hur skriver man en gravskrift om en glaciär? Tänk själv. Hur skulle man kunna fixa det här, när man har växt upp med glaciärer som geografiska ofrånkomligheter; symboler för evigheten? Hur tar man farväl?

Jag mindes ett av mina favoritstycken ur Kurt Vonneguts roman "Slakthus 5":
"Vet du vad jag säger till folk när jag får höra att de håller på att skriva antikrigsböcker?

Nej. Vad säger du, Harrison Starr?

Jo, jag säger: 'Varför skriver du inte en antiglaciärbok i stället?'"

Poängen är förstås att det alltid kommer att finnas krig, precis som det alltid kommer att finnas glaciärer.

Tja, tro det eller ej Harrison Starr. Vi människor har besegrat glaciärerna. Nästan varenda glaciär på planeten har slutat växa och de flesta krymper i en skrämmande hastighet. Okjökull är den första på Island att officiellt förklaras som död is. Glaciärerna smälter i Himalaya och Alperna på Grönland och Island. I Vonneguts anda skulle man kunna säga att professorerna i Texas bad mig att skriva ett försvar för glaciärerna.

Vår döda glaciärs namn har många dimensioner. Det isländska Ok motsvarar det svenska ok och det danska åg – träställningen som traditionellt använts för att bära vattenspann. Ok kan också betyda börda, att vara under oket. Det isländska berget Ok bar vattnet i isform.

Och nu när vattnet blivit till hav, har det blivit en långsamt stigande börda för kommande generationer.

Om man lutar sig mot tendenserna så kommer Islands samtliga glaciärer att vara försvunna inom 100–200 år. Så plaketten vid Ok skulle kunna vara den första av 400 på enbart Island. Glaciären Snæfellsjökull, där Jules Verne inledde resan mot jordens medelpunkt, är sannolikt borta om 30 år och en betydande förlust. Den glaciären är för Island vad berget Fuji är för Japan. Den kombinerade förlusten av Islands glaciärer kommer att höja havsnivån med en centimeter. Det kanske inte verkar så mycket, men när man lägger till vad som händer i resten av världen så kommer ythöjningen att påverka hundratals miljoner människor, inte minst ytnära länder som Danmark. Det allra mest oroande är om Himalayas glaciärer

smälter. De är huvudkällan till dricksvattnet för en miljard människor. Min familj har ett särskilt förhållande till glaciärerna. Mina farföräldrar tillhörde grundarna av Isländska glaciärforskarsamfundet. När farfar 1955 ville ta med sig farmor på en treveckors forskningsresa, fanns det de som undrade om han var galen. Ta med en kvinna på en forskningsresa? Mina farföräldrar och glaciologerna kartlade och mätte glaciären och blev instängda i ett litet tält under tre dygn. ”Frös ni inte?” frågade jag dem. ”Frös? Vi var ju nygifta”, svarade de. Jag var bara elva år så jag fattade inte riktigt. Hur kan man bli varm av att bli gift? Platsen på glaciären där de slog ner sina tältpinnar hade inget namn på den tiden. I dag kallas den Brúðarbunga, Brudputningen.

För tillfället täcks tio procent av Island av glaciärer. De tjockaste isskikten finns vid Vatnajökull – uppemot tusen meter av is. Tänk att stapla tre Empire State Building på varandra och dra den massan mot alla horisontlinjer. Att tänka sig att något så kolossalt faktiskt är ömtåligt är svårt att begripa. När mina farföräldrar mätte dem så tycktes glaciärerna vara eviga vita jättar. Men om man tänker på hur länge de kommer att överleva i detta uppvärmda klimat så förefaller deras framtid minst sagt dyster. Vi vet sedan förr att glaciärer växer och krymper, men detta är en kollaps, en explosion i slow motion. Det är inte så att vi är ovana vid förändringar i naturen. Vi är vana vid vulkanutbrott som är så våldsamma och kraftiga att de får alla våra små mänskliga göranden och låtanden att verka futtiga. Man frågar: vad spelar vi människor för

roll, när en vulkan kan spy ur sig miljoner ton koldioxid? År 2010 stängde det ryktbara Eyjafjallajökull-utbrottet ner Europas flygplatser. Men utsläppen av koldioxid var bara cirka 150 000 ton per dag, i jämförelse med de 100 miljoner ton per dag som människan är ansvarig för. Mänsklighetens dagliga geologiska inverkan kan likställas med 600 vulkaner som denna. Tänk er utbrott som detta, på varje kontinent, dygnet runt, året om och fråga er om inte detta påverkar klimatet. Samtliga naturkrafter förändras i en alarmerande hastighet. Mammutgravarna i Sibirien tinar och förurningen i haven når nivåer som är de högsta på 50 miljoner år. Det är inget dramatiskt med en döende glaciär. En smältande glaciär är inte mycket mer dramatisk än våren: ena dagen har vi snö, nästa dag är snön borta. Men vi lever i det Stora upptinandet. Den

väldiga smältan. Vi måste komma underfund med att detta inte är normalt. Att det inte är okej att skriva en minnesplakett till en glaciär som hette Ok. Ett av vår civilisations grundläggande tillkortakommanden är dess oförmåga att tänka bortom nuet. När en forskare pratar om 2100 kan vi inte fatta att det har något med oss att göra. Så när jag ibland talar inför studenter på universitetet ber jag dem att göra ett enkelt tankeexperiment. Jag säger: om du föddes år 2000 så kommer du att kunna få ett bra och sunt liv i 90 år. Vid det laget har du kanske en 20-åring som favorit i ditt liv. Det kan vara ett barnbarn, eller i alla fall någon du har känt och älskat i 20 år. När kommer denna person att vara en frisk och sund 90-åring, som kanske pratar om dig som den viktigaste förebilden i livet? Studenterna räknar i huvudet och kommer fram till något år som kanske 2160. Detta är tid de kan greppa med sina händer. Om vi

känslomässigt kan fatta en sådan tidsrymd, vad tänker vi om forskarnas varning om en katastrof år 2070? Eller 2090? Hur kan detta vara bortom vår fattningsförmåga, som om det vore någon science fiction-framtid?

Så på kopparplaketten till minne av Okjökull har vi skrivit till dessa anhöriga från framtiden: "Vi vet vad som håller på att ske och vad vi måste göra. Bara ni vet om vi klarade av det".

De som leder våra demokratier står inför en utmaning de antagligen aldrig förberett sig inför. Den här sommaren var den varmaste som någonsin uppmätts.

Värmerekord har överskridits, inte snudd på utan med upp till fyra grader. Vi ser varningssignaler överallt och självklart har ingen politisk ideologi förberett någon politiker på en kris som inbegriper världens alla glaciärer, alla världshav, all växtlighet, hela mänskligheten.

Andri Snær Magnason

Andri Snær Magnason, född 1973, är en isländsk författare med starkt miljöengagemang. Hans barnbok "Berättelsen om den blå planeten" är översatt till många språk. Bästsäljaren "Draumalandið (Drömlandet)" utkom i samband med finanskraschen på Island och har även blivit film. Magnason var kandidat i det isländska presidentvalet 2016.

Denna essä är en förlängd version av en text publicerad i brittiska The Guardian, inför invigningen av minnesplaketten över den bortsmälta glaciären Okjökull den 18 augusti.

Konstnären Ólafur Eliasson är född 1967 i Danmark av isländska föräldrar. Han är mitt uppe i en dokumentation av vad som hänt med 42 av Islands glaciärer sedan "The glacier series" 1999. Denna fotoserie ingår i Olafurs retrospektiv "In real life" på Tate Modern i London (t o m 5/1). Den ska snart kompletteras med nya foton av samma landskap, vilket avslöjar den globala uppvärmningens dramatiska inverkan under de senaste 20 åren.

Ólafur Eliassons engagemang i klimatkrisen har aktivt gestaltats i installationer som "Ice Watch", med smältande isblock från Grönland, senast i vintras utanför Tate Modern.

Arbmans resedagbok. Dansparty på tåget

SÖNDAG 1 SEPTEMBER 2019

Fem timmar i Wien. Vad ska man göra då? Turistbyrån ger mig en karta som visar ett par promenader runt de mest sevärda byggnaderna. I stället hamnar jag på Musikhaus Dopplinger. Några människor går stillsamt och bläddrar bland notböckerna.

Sedan 1817 har Doplinger försett wienborna med just noter. Här finns allt. Körsång har ett eget rum. Kammar- och orkestermusik, blockflöjt och blåsinstrument har egna avdelningar. Väg i väg finns en egen butik för populärmusik som pop och jazz. En trappa upp ligger musikförlaget med samma namn. Josef har jobbat i butiken sedan 1978 och har musikböcker som sin specialitet.

– Det som säljer mest är verk av klassiska kompositörer som förknippas med Wien – som Mozart, Hayden, Beethoven och Schubert, berättar Josef.

En bit därifrån ligger det lite bedagade och charmiga Café Leopold Hawelka. Det är mörkt och murrigt med knarriga parkettgolv. Många kommer in, tar några bilder och går ut igen. Men det bekommer inte den artige kyparen.

Så dyker ett par bekanta ansikten från DN-tåget upp, Lena och LarsGöran Thambert. De beställer var sin ”kleiner schwarzer”, ett slags espresso. LarsGöran bodde i Wien en period i början av 70-talet, när han gjorde praktik under sin arkitektutbildning.

– Då var kaféet fullt av fattiga studenter som satt i timmar och diskuterade politik över en ”kleiner schwarzer”, berättar han. Kvällen avslutas med ett dansparty som fortsätter långt in på natten medan DN-tåget rusar fram genom Tyskland.

Hans Arbman

hans.arbman@dn.se

Ledare: Alla har rätt till en så värdig död som möjligt

MÅNDAG 2 SEPTEMBER 2019

Det framstår nog för de flesta av oss som den yttersta skräcken: att dö ensam, i smärta och kaos. Ändå är detta verkligheten för förskräckande många svenskar i dag – trots att det inte skulle behöva vara så.

I den nya årsrapporten från Svenska palliativregistret framgår att vården av

döende människor varierar stort beroende på var i landet man bor.

”Vi kan se att i Stockholm får nästan 30 procent av dem som avlider tillgång till någon typ av specialiserad vård, hemsjukvård, slutenvård eller konsulttjänster. Men i Gävleborg, Blekinge och Kronoberg är det färre än 10 procent av dem som avlider som får tillgång till sådan kompetens”, säger Staffan Lundström, överläkare på Stockholms sjukhem och forskningsansvarig för rapporten (Ekot 29/8).

Och inte heller de bästa siffrorna – 30 procent – är särskilt imponerande. Enligt tidigare beräkningar borde hela 80 procent av de döende egentligen komma i fråga för palliativ vård.

Till sådan hör lindring från smärta och andra besvärande symtom och läkemedel vid behov. Vård i livets slutskede fokuserar

mer på individernas önskemål än annars, och ges också i största möjliga mån på den plats där de själva känner sig trygga och vill vara. De har sällskap hela tiden, så att de slipper vara ensamma. Det ingår också att de närstående informeras om situationen och även de erbjuds stöd.

Så blir det tyvärr inte för de flesta.

”Många av oss dör på äldreboenden eller på korttidsboenden, det byts personal hela tiden och det finns inte läkemedel att ge vid svåra symptom. Den boende och de anhöriga har inte heller informerats om att det handlar om att det är den sista tiden i livet. Då blir det stor osäkerhet och rädsla”, säger Staffan Lundström.

I praktiken åsidosätts alltså många gånger till och med det mest grundläggande, nämligen en chans att få ta farväl efter ett helt långt liv.

Tidigare forskning visar att även den medicinska biten är eftersatt och lämnar en hel del att önska. För få av de döende får hjälp med smärta, andnöd och ångest, det framgick i distriktssköterskan Sofia Anderssons doktorsavhandling häromåret. Och som Socialstyrelsens genomgång visat är det personer över 80 år som får de allra mest sporadiska insatserna.

Det här duger inte. Utbildning i palliativ vård ingår i dag visserligen i både läkarutbildningen och sjuksköterskeutbildningen, men i vilken utsträckning varierar, och fortbildningen är också av skiftande omfång och kvalitet.

Här krävs helt enkelt ett samlat, nationellt grepp. Värmland, som för några år sedan hade de absolut sämsta siffrorna i hela landet, löste exempelvis problemet genom att inrätta särskilda ombud som har

övergripande ansvar för frågan på sina respektive arbetsplatser.

Men allt ordnar sig inte med hjälp av utbildning. Det krävs också att man faktiskt avsätter personal, tid och resurser för personer som befinner sig i livets slutskede. Döden går inte att effektivisera eller rationalisera, den låter sig omöjligen klämmas in på 15 minuters bestämd tid, när det passar schemat.

Och att dö är svårt, blotta vetskapen i sig kan inge ångest och är dessutom ofta förenad med smärta och sorg. Men det finns saker vården kan göra också sedan en patient är bortom bot: den kan lindra, och trösta. Ett så värdigt slut som möjligt ska inte vara en fråga om tur, det ska tillkomma alla.

DN 2/9 2019

Per Svensson: Det är lågt i tak i åsiktsbunkern

MÅNDAG 2 SEPTEMBER 2019

I Trelleborg har den tillträdande kommunikationschefen slutat innan han börjat. Sverigedemokraterna ville inte ha honom i stan.

I maj i år fick Trelleborgs kommun en ny kommunikationschef.

Johan Adolfsson hade rekryterats från motsvarande post i den mer än dubbelt så stora kommunen Gävle. I cv:t fanns också flera år som press- och informationschef i Gävleborgs landsting. Dessförinnan hade

Adolfsson varit reporter och nyhetschef på Sveriges Radio.

En välmeriterad person med andra ord, som i en intervju med lokaltidningen Trelleborgs Allehanda motiverade sin flytt så som chefer brukar motivera byten av arbetsplats: En ”ny utmaning”. Att han hade ”släkt och vänner i Trelleborg och Skåne” hade förstås också bidragit till beslutet.

I samma artikel i TA spann Trelleborgs kommundirektör Fredrik Geijer belåtet: ”Johans ankomst till Trelleborg kommer att stärka vår profil som en attraktiv kommun i framkant.”

Johan Adolfsson skulle ha börjat sitt jobb i Trelleborg den 2 september. Men han har redan slutat utan att ha arbetat en enda dag. Han har i stället slutit en uppgörelse med kommunen som innebär att han säger upp sig och får lön, 69 000 kronor i

månaden, i ett och ett halvt år. Kommunen ska också ersätta Adolfsson för kostnader förenade med hans köp av en villa i Trelleborg i maj.

Det låter ju absurt! Över en miljon i lön utan att behöva göra ett handtag. Borde vara mums för sverigedemokratiska etablissemangsätare. Men i en intervju med Trelleborgs Allehanda (15/8) förklarade i stället Sverigedemokraternas starke man i kommunen, oppositionsrådet Helmuth Petersén, att ”detta är väl investerade pengar”. Sverigedemokraterna tycker att de mellan 1,2 och 1,9 miljoner skattekrönor som slutnotan för den rekordkorta anställningen lär hamna på är ett billigt pris för att slippa en för partiet misshaglig tjänsteman.

Det är i praktiken Sverigedemokraterna, och deras sympatisörer i den sociala mediesfären, som drivit bort Johan

Adolfsson från Trelleborgs kommun. Vid flera tillfällen har Helmuth Petersén återkommit till frågan på SD-Trelleborgs Facebookkonto. Bland annat la han i juni ut skärmdumpar av SD-kritiska Facebookinlägg som Johan Adolfsson gjort, detta ”så att ni inte ska glömma vem som skall börja som kommunikationschef i Trelleborg”. Inläggen genererade flera kommentarer, bland annat denna: ”En sådan typ är ej berättigad att bli trelleborgare, han är ej välkommen till stan. Säg upp eländet, gör vad som behövs, hjälper till med en enkel resa.” I slutet på juli kallade Helmuth Petersén via Facebook till informationsmöte i partilokalen den 6 augusti. Han berättade att det nu var beslutat att den nya kommunikationschefen ”skulle börja sin anställning den 2 september”. Men Peterséns partivänner kunde ändå se

framtiden an med förtröstan: ”Det är ingen hemlighet att SD kommer att agera kraftigt mot detta och på mötet får ni veta hur vi går vidare, det kommer att bli ett nytt politiskt landskap till hösten.” Sverigedemokraterna fick i kommunvalet 2018 drygt 25 procent av rösterna i Trelleborg och är därmed största parti, om än med knapp marginal. Socialdemokraterna fick drygt 23 procent, Moderaterna drygt 22. Kommunen styrs av M och KD. Men koalitionen stöder sig på SD. Upplägget har påtagliga likheter med den modell för regeringsbildningen som Ulf Kristersson och Ebba Busch Thor slogs för efter förra årets val. Det är därför extra intressant att notera hur Sverigedemokraterna argumenterar och agerar när de får makt. Då kan 25 procent vara fler än 75. Sverigedemokraterna representerar en fjärdedel av väljarna i

Trelleborg, men tycks i fallet med den oönskade kommunikationschefen ta för givet att de representerar alla.

När kommunstyrelsens arbetsutskott i Trelleborg sammanträdde den 17 juli sa fyra ledamöter nej till utköp av kommunikationschefen. De företrädde Moderaterna, Socialdemokraterna, Liberalerna och Kristdemokraterna, det vill säga en majoritet av väljarna. Bara SD-ledamoten Helmuth Petersén ivrade för en ekonomisk uppgörelse.

Men några veckor senare fattade det moderata kommunalrådet Mikael Rubin ett ordförandebeslut som gick på SD:s linje. Det är svårt att dra någon annan slutsats än att Sverigedemokraterna påmint Moderaterna om mandatfördelningen i fullmäktige och vilka konsekvenser den skulle kunna få.

Ulf KristerSSon, som på söndagen höll sitt sensommartal i Strängnäs och ivrade för partiöverskridande samling mot gängkriminaliteten, bör i dag känna stark tacksamhet mot de tidigare allianskollegorna Liberalerna och Centern som med januariavtalet räddade honom från att tas som gisslan av ett på en och samma gång så självöverskattande och ömhudat parti som SD.

För vad var det Johan Adolfsson egentligen hade gjort? Vad var det som var så fruktansvärt att SD i Trelleborg tyckte det kunde vara värt halvannan miljon att slippa honom? Han hade på sitt eget Facebookkonto skrivit att den som röstar på SD nog måste vara ”dum i huvudet”. Det var absolut mycket dumt skrivet, av en lång rad skäl.

Men med tanke på hur skribenter och bloggare och twittrare i SD-sfären i årtal

har hånat och hatat den svenska "åsiktskorridoren", och ondgjort sig över hur "pk-eliten" försöker hindra dem från att fritt säga sanningen om invandrare i allmänhet och muslimer i synnerhet, är det lite komiskt att Sverigedemokraterna i Trelleborg är så lättkränkta. Det är lågt i tak i åsiktsbunkern.

I rättvisans namn bör dock tilläggas att Johan Adolfsson gjort sig skyldig till ytterligare en försyndelse. I vintras lät han under en kortare tid en digital skylt med en bild på en kvinna i huvudduk hälsa bilister välkomna till Gävle. Det gjorde honom till hett byte för "alternativmedier" och opinionsbildare i den högernationalistiska bubblan. Kvinnan påstods ha "kopplingar" till den erkänt problematiska moskén i Gävle och Adolfsson pekades ut som "lands-

förrädare" och "aningslös nyttig idiot åt salafister/islamnazister".

Drevet följde honom till Trelleborg.

Trelleborgs moderata styre vek ner sig.

Värt att lägga på minnet.

Per Svensson

per.svensson@dn.se

”Ge de obehöriga lärarna stöd – skolan klarar sig inte utan dem”

MÅNDAG 2 SEPTEMBER 2019

DN. DEBATT 20190902

Centerpartiet presenterar i dag ett nytt utbildningspolitiskt program. En av de reformer vi föreslår är att obehöriga

lärare ska få bättre stöd för att göra undervisningen mer likvärdig. Vi kan inte bortse ifrån att obehöriga lärare i dag och lång tid framöver kommer att undervisa hundratusentals elever i svensk skola, skriver Annie Lööf (C) och Fredrik Christensson (C).

Skolan är avgörande för att ge varje barn en bra start i livet. Alla elever har rätt att mötas av en bra utbildning, oavsett var i landet man bor, vilken bakgrund man har eller om man är flicka eller pojke. Alla ska ges förutsättningar att lyckas. Det är grundläggande för Centerpartiets skolpolitik. Men utmaningarna är stora och vi lever i en verklighet där vi riskerar att sakna 80 000 lärare år 2030. Inför vår partistämma tar vi nya kliv på utbildningsområdet och presenterar en rad reformer. Vi vill ta ansvar för att

utveckla skolan såväl nationellt som lokalt. Hela Sverige måste ha en skola att lita på. Att det finns stora utmaningar i svensk skola är tydligt. Kunskapsresultaten har sjunkit de senaste decennierna enligt internationella kunskapsmätningar och likvärdigheten i skolan har försämrats. En stor lärarbrist riskerar att hundratusentals elever under överskådlig tid kommer att undervisas av obehöriga lärare. Var sjätte elev klarar inte grundskolan och var fjärde elev lämnar gymnasiet utan fullständiga betyg, enligt Skolverket. För elever som inte klarar skolan är dörren till många jobb och vidare studier stängd och risken för ett framtida utanförskap stor. Att skapa en bättre skola som ger alla elever en chans att lyckas är därför en av våra stora samhällsutmaningar. Centerpartiet har tillsammans med Liberalerna och regeringen genom

januariavtalet kommit överens om flera viktiga insatser för svensk skola. I grunden handlar det om att stärka skolans kunskapsuppdrag, ledarskap och likvärdighet. Bland annat behandlas frågor om professionsprogram, fler karriärtjänster och lärarassistenter. Men även insatser för trygghet och studiero, digitaliserade och externt rättade nationella prov och ett mer rättssäkert och likvärdigt betygssystem. Det är många viktiga steg som kommer att genomföras kommande år. Men mer behövs. Skolans utmaningar klaras inte av över en natt, lärarbristen och dåliga resultat kommer att ta tid att få bukt med. Lärare och rektorer måste kunna lita på att de har verktygen för att skapa studiero och fokusera på att alla ska få en god utbildning. Föräldrar måste kunna lita på att deras barn får en bra utbildning som

leder till jobb, oavsett var de bor. Skolan ska utjämna livschanser. Med detta som utgångspunkt har Centerpartiet tagit fram ett nytt utbildningspolitiskt program. För att möta skolans utmaningar med bristande likvärdighet och låga kunskapsresultat vill vi särskilt lyfta fyra nya reformer:

1 En lärarutbildning med stark vetenskaplig koppling. Alla elever har rätt till bra lärare och första steget är en bra lärarutbildning. Att undervisa är ett hantverk. Blivande lärare måste få både den ämneskunskap de behöver och den praktiska kunskap som krävs för att leda ett klassrum och undervisa elever. För att svara upp till detta behöver den verksamhetsförlagda utbildningen byggas ut och bättre vävas samman med ämnesdidaktik och metodik. Samtidigt borde de lärarkandidater som anses

olämpliga lättare, jämfört med i dag, kunna stängas av.

Synen på undervisning borde också bli mer som synen på medicin. Ingen skulle tycka att det var rimligt att brett erbjuda en medicin som vi inte vet om den fungerar. På liknande sätt bör man vara försiktig med nya undervisningsmetoder innan man vet vilket resultat det ger. De ska bygga på vetenskap och beprövad erfarenhet.

2 Bättre stöd för obehöriga lärare för mer likvärdig undervisning. Kompetens måste användas rätt för att höja kunskapsresultaten och stärka likvärdigheten. Det går inte att bortse ifrån att obehöriga lärare i dag och lång tid framöver kommer att undervisa hundratusentals elever i svensk skola. I stället för att tränga undan och försvåra för obehöriga lärare att arbeta i skolan

behöver vi ta till vara på kompetensen med målet att ge alla elever en likvärdig utbildning. Det långsiktiga arbetet för att fler ska söka sig till läraryrket med bland annat fler vägar in i yrket behöver tillta, men vi måste samtidigt agera utifrån det aktuella läget.

Den modell som redan finns i vissa kommuner med undervisande assistenter bör därför spridas, arbetsmaterial som kan användas i undervisningssituationer behöver utarbetas av expertis och obehöriga lärare ska kunna anställas under en längre period än ett år och ges rätten att sätta betyg om rektorn godkänner det. Genom att stötta obehöriga lärare och ge dem bättre förutsättningar lättar vi samtidigt arbetsbördan för behöriga lärare som i stället för att ansvara för obehöriga lärares betygssättning kan

fokusera på sin undervisning. Kompetens ska användas rätt.

3 Ökat fokus på kunskap och central granskning av läromedel. Förutom att stärka skollag och läroplaners fokus på sakkunskaper är bra läromedel en central del av en god och likvärdig undervisning. Det är viktigt att de läromedel som används speglar läroplanen och är av hög kvalitet. Särskilt viktigt blir det när allt fler elever undervisas av obehöriga lärare. I dag är det upp till varje skola eller huvudman att avgöra om ett läromedel uppfyller läroplanen och är av god kvalitet. Tyvärr blir det i praktiken oftast upp till den enskilda läraren att genomföra granskningen. För att säkra likvärdigheten och underlätta lärarnas arbete bör det införas en centralt samordnad granskning av läromedel där de graderas utifrån huruvida de följer läroplanen och deras

kvalitet. Det ska inte resultera i en tvingande lista utan ses som ett stöd för lärarna i deras val av läromedel.

4 Stärkt ledarskap för lärare, rektorn och skolchefer. En skola med höga kunskapsresultat där alla elever kan lyckas kräver ett gott pedagogiskt ledarskap.

Kravet att rektorn ska ha uppnått pedagogisk insikt behöver därför höjas, bland annat genom krav på att rektorn tidigare har arbetat som lärare. Samtidigt måste rektorns mandat och inflytande i den egna verksamheten stärkas. I dag har rektorn ett stort ansvar, men som inte matchas av ett lika starkt mandat. För att stärka upp hela skolans organisation bör även skolchefer erbjudas en befattningsutbildning likt rektorerna.

Skolan ska vara en språngbräda till jobb och fortsatta studier. Centerpartiet har tagit fram ny politik med utgångspunkt i

de verkliga utmaningarna och kommer fortsätta att driva på för en skola som ger alla elever möjligheter att skapa sig ett liv i delaktighet. Genom mer samarbete och konkreta lösningar kommer vi att kunna ta svensk skola framåt. Alla tonåringar ska stolt kunna gå ut från gymnasiet och ha dörrar mot studier eller jobb öppna.

Annie Lööf (C), partiledare

Fredrik Christensson (C), utbildningspolitisk talesperson

Sigtuna väljer partnerskap framför upphandling

MÅNDAG 2 SEPTEMBER 2019

Sigtuna var den första jouren i landet att ingå i ett idéburet offentligt partnerskap, IOP, med kommunen. Avtalet innebär ett tätt samarbete i arbetet mot våld i nära relation och är ett alternativ till offentlig upphandling. Men hur och när en kommun får ingå i partnerskap med en ideell organisation är inte helt juridiskt klarlagt.

Kvinnojouren Sigtuna startade 1982 och erbjuder precis som många andra lokala kvinnojouren skyddat boende och samtalsstöd. Ordförande Marie Unander-Scharin har varit med sedan slutet av 1980-talet och var den som skrev på IOP-avtalet med kommunen 2015. Hon säger att skillnaderna mellan hur kommunen och jouren samarbetar då och nu är stora. – Det var många barriärer tidigare. Nu är vi ett och kan hjälpa kvinnorna utifrån deras individuella behov.

Selma Koso, verksamhetsansvarig på jouren, håller med. Hon säger att det historiskt sett funnits en stor rädsla hos många våldsutsatta kvinnor att söka sig direkt till socialtjänsten.

– De kanske har fått hot om att bli av med barnen eller känt sig tvingade att delta i en jobbig rättsprocess. Nu kan jouren, som kvinnan ofta har ett större förtroende för,

hjälpa till att förklara våra respektive roller och få henne att känna sig trygg.

Selma Koso lyfter fram kunskap som den viktigaste faktorn till att jourerna har varit framgångsrika i sitt arbete med att stödja våldsutsatta kvinnor. Att dela den kompetensen med kommunen genom samarbetet gynnar de våldsutsatta kvinnorna, menar hon.

– Det är förbluffande hur stor okunskapen kan vara hos socialtjänster i andra kommuner. Vi får ofta samtal där man vill ha råd om hur man ska bemöta våldsutsatta kvinnor i deras situation, många vet inte hur de ska gå till väga. Modellen idéburet offentligt partnerskap utvecklades 2010 av organisationen Forum och Lars Bryntesson, dåvarande kommunalråd i Sigtuna. I dag finns cirka 150 partnerskap runt om i landet. Förutom kvinnojourer har kommuner ingått avtal

med bland annat hvb-hem, stödorganisationer för missbruk och studieförbund.

Stödet för att ideella organisationer ska verka inom välfärden är stort.

Intresseorganisationen Sveriges Kommuner och landsting, SKL, har ett tydligt mål att stödja kommuner och regioner i att hitta nya samarbetsformer med aktörer inom civilsamhället. De vill även att kvinnojourer ska undantas från upphandling och att kommuner i stället ingår avtal med lokala kvinnojourer, precis som i Sigtuna.

Lena Langlet är ansvarig för demokratifrågor på SKL:

– Vi ser att civilsamhället är en viktig, enande kraft som många gånger gått före i att hitta former för att stödja människor som inte fått stöd på annat sätt. Därför är det viktigt att hitta samarbetsformer för

att civilsamhället ska kunna vara välfärdsproducenter, säger hon. Men regelverket är snårigt. Snart tio år efter att modellen utvecklades är det fortfarande inte helt juridiskt klarlagt när ett partnerskap får ingås. I dag är IOP tillåtet när det inte finns någon marknad för den tjänst en kommun vill köpa av en annan aktör. Men det är otydligt var gränsen går. Just nu pågår en strid mellan Alingsås kommun och Konkurrensverket. I två instanser har Alingsås dömts för otillåten direktupphandling för att ha ingått IOP med en stiftelse som bedriver demensvård. Kommunen, som tycker att man fortfarande inte rätt ut vad som gäller, har överklagat till Högsta förvaltningsdomstolen. Men oavsett utgången ser Forum inte att domen skulle påverka andra IOP-avtal i

någon större utsträckning. Dessutom finns ett brett politiskt stöd för IOP på både lokal och nationell nivå. Regeringen vill se fler samarbeten mellan det offentliga och det ideella och har därför tillsatt en utredning som ska ta fram en tydlig definition av idéburna verksamheter samt riktlinjer för hur IOP ska fungera. Utredningen presenteras i december i år. – Hur våra förslag påverkar kvinnojourerna och vad man kan göra för att skapa så bra förutsättningar för dessa som möjligt är något som vi tittar särskilt noga på, säger utredaren Samuel Engblom.

Clara Fritzon
clara.fritzon@dn.se

Idéburet offentligt partnerskap, IOP, är en samverkansmodell mellan det offentliga och den idéburna sektorn.

Forum – idéburna organisationer med social inriktning, tog fram modellen 2010 för att möjliggöra problemlösning mellan sektorer för ett hållbart samhälle.

IOP har bland annat använts för att motverka mäns våld mot kvinnor, minska utsatthet hos EU-migranter och i etableringsarbetet med nyanlända.

Källa: Forum

Stark oro hos kvinnojourerna när statsbidrag ska göras om

MÅNDAG 2 SEPTEMBER 2019

Systemet för statsbidrag till ideella organisationer inom brottsofferområdet ska göras om. Förändringen påverkar kvinnojourerna, där verksamheten med skyddade boenden kan komma att konkurrensutsättas på en marknad.

– Vi är jätteoroliga. Hela rörelsen står och vacklar, säger Jenny Westerstrand, ordförande för Roks,

riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer.

Det nuvarande bidragssystemet för ideella kvinnojourer är krångligt och innebär onödig administration för både bidragstagare och bidragsgivare. Därför föreslås nu ett nytt system som ska förenkla hanteringen.

I förslaget som lagts fram ska även kommunernas ansvar att skydda våldsutsatta kvinnor tydliggöras. En utredning genomförd av socialdepartementet visar att det nuvarande systemet medverkat till att flera kommuner använt kommunala och statliga bidrag på ett felaktigt sätt. I stället för att betala för tjänsten skyddat boende, som kommuner ofta anlitar ideella kvinnojourer att utföra, har de bidragsfinansierat.

Ola Florin är kansliråd vid arbetsmarknadsdepartementet och arbetar med de förslag som utredningen lämnat.

– När kommunen lämnar över genomförandet av en socialtjänstinsats måste ersättningen ge full kostnadstäckning. Men många kommuner har i stället bidragsfinansierat, troligtvis för att det blir mycket billigare.

Konsekvensen är att verksamheten blir underfinansierad och att jourerna kan hamna i en beroendeställning till kommunen.

– Det finns flera exempel där kommunerna satt upp villkor och sagt till jouren att tar ni mer än 500 kronor per kvinna så sänker vi ert föreningsbidrag, och det vill jouren givetvis inte.

Sammanblandningen av bidrag och ersättning är väldigt olycklig och påverkar de våldsutsatta kvinnorna och barnen.

Det nya systemet innebär att det blir tydligare att insatsen skyddat boende är att betrakta som en ekonomisk verksamhet som inte kan bidragsfinansieras. Flera remissinstanser, däribland Unizon, tidigare Sveriges kvinno- och tjejjourers riksförbund, och Roks, Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige, vänder sig emot förslaget. De menar att det riskerar att leda till att de skyddade boendena konkurrensutsätts på en marknad.

- Det här sättet att resonera, som är marknadsanpassat, passar inte vi som är ideella in i. Nu funderar vi på om vi ska hävda oss eller sluta erbjuda skyddat boende till kommunerna, säger Jenny Westerstrand, ordförande för Roks.

Kvinnojourrörelsen som startade i slutet av 1970-talet började tidigt skydda våldsutsatta kvinnor och barn i särskilda

boenden. Det var först långt senare som kommunerna fick det formella ansvaret. Men eftersom jourerna redan hade en etablerad verksamhet fortsatte många kommuner att använda jourernas boenden.

Kommunerna har sedan lagen om offentlig upphandling kom haft möjlighet att upphandla skyddat boende. Men en skrivelse i socialtjänstlagen gör att de kan undanta skyddat boende från upphandling, vilket många kommuner valt att göra. I dag drivs cirka 70 procent av landets skyddade boenden av en ideell kvinnojour. Resterande drivs i kommunal regi eller av privata vinstdrivande verksamheter.

- Förslaget bjuder in till att fler kommuner börjar tänka att de ska upphandla. Vi har över 30 års erfarenhet av att skydda våldsutsatta kvinnor och den

verksamheten hänger tätt samman med vår övriga verksamhet – att erbjuda stöd och opinionsbilda om mäns våld mot kvinnor. Risken är att även den delen försvinner om boendena blir privata, säger Jenny Westerstrand.

Ett färskt exempel är kvinnojouren i Ale kommun i Västra Götaland som nyligen avvecklat sin jour efter att kommunen valt att samarbeta med en privat aktör. Även i Stockholms län har flera kommuner gått i samma riktning. I våras valde sex kommuner att gå ut i en gemensam upphandling av tjänster som ligger nära den verksamhet som kvinnojournerna bedriver. Flera privata bolag vann upphandlingen.

– Hela poängen med att jobba i en jour är att du får uppdrag och förtroende för att andra i jouren tycker att du klarar det. Det ska nu ersättas med personer som kanske

har en socionomexamen men som inte utbildats i mäns våld mot kvinnor och där lämpligheten inte spelar någon roll.

Ola Segnestam Larsson är ekonomie doktor vid Ersta Sköndal Bräcke högskola. Han forskar om ideella organisationer i civilsamhället och säger att synen på deras roll i den svenska välfärden har förändrats.

– Från början utvecklades välfärden av de ideella organisationerna på 1800- och 1900-talen med vård, omsorg och skola. Men så småningom började den offentliga sektorn ta över ansvaret, man började prata om folkhemmet och om att organisera samhället.

I stället för att producera välfärd ägnade sig de ideella organisationerna alltmer åt att påverka genom opinionsbildning, säger han. De som fortfarande producerade välfärd sågs som komplement i nischade

områden där det offentliga inte reglerat eller tagit ansvar. Under den här perioden fanns också ett synsätt att de ideella organisationerna hade som uppgift att utveckla välfärden, skapa nya innovationer och hitta nya målgrupper som det offentliga inte fångat upp.

– Sedan 1980- och 90-talen har vi sett en privatisering där andra aktörer än offentliga organisationer fått leverera välfärd. Det är mycket utifrån ett skattebetalarperspektiv där man vill ha så mycket välfärd som möjligt för pengarna. Och också att det är rimligt att ställa frågan: ska vissa tjänster vara reserverade för ideella organisationer när andra aktörer kan utföra det lika väl?

Samtidigt säger han att det finns områden som vi fortfarande anser för samhällsviktiga eller känsliga för att konkurrensutsätta. Systembolaget och

militären är exempel på verksamheter där varken ideella eller privata aktörer släpps in.

– I slutändan handlar det om hur vi ska organisera vårt samhälle, ska allt vara en marknad och konkurrensutsättas eller finns det områden där vi inte har råd med att det går fel? De är diskussionerna som förs i dag och där det finns olika läger. Förra året presenterades en utredning som kan komma att påverka kvinnojourers verksamhet ytterligare. Förslagen, som just nu bereds på socialdepartementet, kan innebära att det kommer att krävas tillstånd för att driva skyddat boende och att skyddat boenden ska regleras i lag.

– I dag kan vem som helst starta en verksamhet och kalla den för skyddat boende. Det gör att det saknas en gemensam standard för att bedöma kvaliteten och att kvaliteten kan variera

mellan olika skyddade boenden i landet, säger Ola Florin.

Han påminner om att det kan vara nödvändigt att skilja mellan rätten att få driva föreningsverksamhet och rätten att som våldsutsatt få skydd och stöd.

– Det offentliga brottsofferstödet måste utgå från behov och rättigheter hos enskilda våldsutsatta kvinnor och barn. Att tillgodose dessa behov och rättigheter behöver för en kommun inte vara samma sak som att ge föreningsbidrag till en ideell kvinnojour.

Både Unizon och Roks är positiva till att skyddat boende definieras och att kommunernas ansvar blir tydligt. Men riksförbunden är ändå oroliga för vad förändringarna kan innebära.

– Man förstår inte hur attraktiv vår sektor är, att det finns människor som ser det här som en chans att tjäna pengar. Som privat

företag kan du ta 2 500 per kvinna och natt och bor hon där i flera månader blir det stora pengar, säger Jenny Westerstrand.

Clara Fritzon

clara.fritzon@dn.se

Fakta. Förändringarna kvinnojourerna står inför

Promemorian "Ny modell för statsbidrag till vissa ideella organisationer inom brottsofferområdet" lades fram av arbetsmarknadsdepartementet i maj i år och har under sommaren varit ute på remiss. Syftet med den nya förordningen är att underlätta statsbidragshanteringen för organisationer som bedriver verksamhet med huvudsakligt ändamål att stödja brottsoffer. Utredarna vill också tydliggöra det kommunala ansvaret att skydda våldsutsatta kvinnor genom att skyddade boenden ska ses som en ekonomisk verksamhet. Det nya systemet kan börja gälla från och med 2020. Källa: Regeringen

Kristersson: Mobilisera mot de kriminella gängen

MÅNDAG 2 SEPTEMBER 2019

Strängnäs. Moderaterna föreslår en politisk mobilisering mot den grova kriminaliteten och de kriminella gängen. Samtidigt vill M införa ett system med anonyma vittnen.

– Det är allvar, vi har pratat färdigt om de här sakerna nu, säger M-ledaren Ulf Kristersson.

I samband med sitt sensommartal i Strängnäs presenterade Ulf Kristersson en ny plan för att komma till rätta med de kriminella gängen och den grova kriminaliteten.

Enligt M-ledaren hade han tänkt ägna talet åt andra frågor än gängkriminalitet och grova brott men den senaste veckans händelser gjorde att han ändrade sig.

– Det går helt enkelt inte att tala om spännande framtidsutmaningar samtidigt som unga kvinnor skjuts ihjäl i Stockholm och Malmö, säger Ulf Kristersson.

Tidigare på dagen hade Ulf Kristersson kontaktat statsminister Stefan Löfven (S) via mejl för att presentera sitt förslag till en bred politisk mobilisering.

Kristersson förväntar sig ett snabbt svar från statsministern.

– Jag förväntar mig att han svarar ja eller nej. Antingen är han beredd att genomföra

saker och leda landet ur den här krisen, eller så vill han inte det. Då bör han säga det – att han vill ha nya utredningar och allmänna manifestationer men inte fatta skarpa beslut. Ytterst måste man leda landet eller lämna uppgiften, säger Ulf Kristersson.

Enligt Ulf Kristersson är utvecklingen med skjutningar och gängkriminalitet så akut att samtliga partier nu måste mobilisera för att komma till rätta med situationen. M listar tio punkter som partiet vill genomföra för att vända utvecklingen, de flesta av dem redan kända förslag som till exempel skärpta straff för gängkriminella och slopad straffrabatt för dem mellan 18 och 21 år.

– Våldet eskalerar. Det vi har sett den senaste veckan går bortom allt förstånd. Vi har sett tecknen tidigare men nu ser vi att det inte finns någon gräns för våldet. Då

måste politiken dra slutsatser. Jag menar att en mobilisering av samtliga svenska politiska, polisiära och ekonomiska resurser måste användas för att stoppa det grova våldet, säger Ulf Kristersson. Det finns redan en bred enighet i riksdagen om att polisen behöver mer resurser och befogenheter men Ulf Kristersson anser att samsynen nu måste gå från ord till handling.

– Det händer inget. Nästan alla förslag som lagts på bordet har regeringen sagt nej till. Och när det händer någonting ska det vara allmän samling, nya beredningar och samtal. Det är inte det vi behöver i Sverige just nu. En politisk mobilisering är motsatsen. Då fattar man skarpa beslut, man anslår pengar, man ändrar lagar och man bestämmer sig för att lösa uppgiften här och nu, säger han.

För att förbättra möjligheterna att få gängkriminella fällda i domstol föreslår Moderaterna att ett system med anonyma vittnen bör provas. Det är en fråga som M tidigare vändats över eftersom den skulle påverka rättssäkerheten och innebära en grundläggande förändring i svenskt rättssystem.

Enligt M-ledaren orsakar klanstrukturer och hot om hämnd att många inte vågar vittna. Därför är det motiverat att pröva ett system med anonyma vittnen.

– Vi har så många fall där väldigt många var på plats men ingen har sett något och ingen vill vittna. Det utmanar hela vår uppfattning om rättssäkerhet i Sverige. Vi menar därför att vi bör införa på prov anonyma vittnen så vi ser om vi inte kan få fler människor att vittna i hägnet av anonymitet, säger Ulf Kristersson.

Hans Olsson

hans.olsson@dn.se

Fakta. M:s tio förslag

Sätt in fler poliser mot gängkriminaliteten.

Fördubbla straffen för gängkriminella.

Inför visitationszoner.

Inför vistelseförbud.

Sänk gränsen för obligatorisk häktning.

Öka polisens rätt till hemlig teleavlyssning och dataavläsning.

Fler övervakningskameror.

Inför kronvittnen.

Pröva system med anonyma vittnen.

Slopa straffrabatten för unga.

Högre risk vid behandling av övergångsbesvär

MÅNDAG 2 SEPTEMBER 2019

Risken för bröstcancer vid hormonbehandling av klimakteriebesvär är större än vad man tidigare trott. Detta eftersom riskökningen ofta finns kvar i flera år efter det att behandlingen upphört, visar forskning.

Värmevallningar, svettningar, sömnproblem och humörsvängningar. För

vissa kvinnor innebär klimakteriet ett svårt lidande.

För att motverka besvären äter hundratusentals kvinnor världen över hormonet östrogen, ofta i kombination med gestagen (syntetiskt gulkroppshormon). Besvären lindras ofta, men en sedan tidigare känd nackdel är att risken för bröstcancer och, i viss mån även äggstockscancer, ökar.

Frågan är dock hur stor denna riskökning är och om det, trots detta, är värt att medicinera.

För att ta reda på mer har forskare vid bland annat University of Oxford genomfört en så kallad metaanalys där man analyserat 58 epidemiologiska studier där fler än 100 000 kvinnor ingår.

Resultaten visar bland annat att behandlingen innebär att cancerrisken totalt sett nästan är fördubblad mot vad

man tidigare trott. Bland medelviktiga kvinnor i 50-årsåldern och som äter hormoner i fem år drabbas en av 50 kvinnor av bröstcancer som en följd av behandlingen. Om gestagen-hormonet äts mer sällan eller inte alls drabbas en av 70 alternativt en av 200 av cancer i stället. Forskningen, som publiceras i tidskriften The Lancet, visar också att riskökningen finns kvar, i vissa fall upp till tio år, efter det att kvinnan slutat med medicineringen. Ju längre medicineringen pågått, desto längre finns riskökningen kvar.

– Våra nya fynd tyder på att vissa förhöjda risker finns kvar, även efter att man upphört med behandlingen. Om man inkluderar denna riskökning så är den sammanlagda risken med östrogenbehandling ungefär dubbelt så stor jämfört med tidigare uppskattningar,

säger en av forskarna bakom studien, professor Valerie Beral vid University of Oxford, till The Lancet.

Sir Richard Peto, professor i medicinsk statistik och epidemiologi vid University of Oxford, säger att man nu säkert kan säga att denna hormonbehandling orsakar bröstcancer och att risken ökar ju längre behandlingen pågår, samtidigt som ”bara” ett års behandling sannolikt innebär en mycket liten riskhöjning.

– Det finns ett tydligt orsak/verksammande samband, inte bara ett samband, eftersom det är behandlingen som ökar risken för bröstcancer. Det stora problemet är hur man beskriver denna riskökning, säger Sir Richard Peto till The Guardian, utan att vilja förminska, men inte heller överdriva, riskerna med hormonbehandling vid klimakteriebesvär.

Tord Naessen, senior professor vid institutionen för kvinnors och barns hälsa vid Uppsala universitet, är dock inte lika övertygad om nyhetsvärdet av den aktuella studien och riskerna med hormonbehandling vid klimakteriebesvär.

– Om en kvinna har svåra klimakteriebesvär och påbörjar behandlingen inom tio år efter sista mensesen, så anser jag att fördelarna vida överväger eventuella nackdelar. Den ökade upptäckten av bröstcancer som man ser i den här studien är endast aningen högre än den man ser vid övervikt, säger han till TT.

Dessutom bygger den nu aktuella studien huvudsakligen på observationsstudier som inte är lika vetenskapligt tillförlitliga jämfört med studier där deltagarna lottats till olika behandlingar, så kallade randomiserade studier, säger han.

– I randomiserade studier ser man ingen säkerställd ökad dödlighet i bröstcancer. Man ser även en rad fördelar med hormonbehandling. Exempelvis en minskad risk för åderförkalkning av hjärtats kranskärl, halverad risk för hjärtinfarkt och frakturer, samt minskad risk för tjocktarmscancer och diabetes. Om man jämför med kvinnor som inte medicinerar alls är den totala dödligheten, oavsett orsak, för kvinnor som äter hormoner 40 procent lägre, säger Tord Naessen.

TT

Fakta. Symtom och behandling av klimakteriebesvär

Genomsnittet för när mensesen uppför ligger hos kvinnor i västvärlden på 51,5 års ålder – men det finns stor variation.

70–75 procent av alla kvinnor upplever någon form av symtom under klimakteriet och var tredje

har rejäla problem. För ungefär hälften av kvinnorna har symtomen upphört cirka fem år efter menopaus, men hälften kan ha symtom längre. Det första som händer när östrogennivåerna sjunker är att mensen blir oregelbunden, något som inträffar i genomsnitt 3,5 till 4 år före menopaus.

När östrogennivån blir ännu lägre och det är väldigt glest mellan blödningarna drabbas många av värmevallningar, även om svettningarna är vanligast när mensen har upphört helt.

Det mest effektiva sättet att behandla besvär under övergångsåldern är att öka mängden östrogen i kroppen. Alternativa metoder som också fungerar mot klimakteriebesvär är träning, akupunktur och en speciell form av kognitiv beteendeterapi.

Källa: Mats Hammar, professor i obstetrik och gynekologi vid Linköpings universitet.

Höjda avgifter ska tvinga bort tiggare

MÅNDAG 2 SEPTEMBER 2019

Under en månads tid har tiggare i Eskilstuna behövt ha tillstånd för att få samla in pengar. Elva ansökningar om tillstånd har kommit in till Eskilstuna-polisen under den perioden. Samtidigt vill stadens kommunalråd skärpa kraven ytterligare.

Den 1 augusti blev Eskilstuna först i Sverige med att införa krav på att de som tigger pengar i staden behöver ha ett tillstånd som utfärdats av polisen.

Polisen har utfärdat tillstånd som gäller i tre månader och dessa kostar 250 kronor varje gång man ansöker. Men Eskilstunas

kommunalråd Jimmy Jansson (S) vill att man ska behöva ansöka om ett nytt tillstånd för varje dag man tigger.

– Avgiften har effekten att det skadar det ekonomiska incitamentet att tigga. Kostar det 250 kronor att sitta där, och du får 70 kronor på en dag, så är det en ren förlustaffär. Då måste framför allt de som vill hjälpa någon som tigger fråga sig hur de i stället kan se till att pengarna de vill ge faktiskt når personen, med skillnaden att personen inte måste be på sina bara knän, säger Jimmy Jansson.

Målet är att tiggeriet helt och hållet ska försvinna från Eskilstuna. Trots det anser Jimmy Jansson att ett tillståndskrav är bättre än ett förbud.

Tillståndskravet har kritiserats, bland annat av Stadsmissionen i Eskilstuna, som anser att de nya reglerna har ökat tiggarnas utsatthet.

TT

Allt fler frias för dödsskjutningar

MÅNDAG 2 SEPTEMBER 2019

Mellan 1995 och 1999 dömdes nästan alla som stod åtalade i domstol för inblandning i mord med skjutvapen – men mellan 2013 och 2017 friades nästan hälften.

Det visar en undersökning av Sveriges Radio P1-programmet I lagens namn.

Antalet fall har ökat betydligt – under perioden på 1990-talet förekom 16 fall, ett antal som under perioden på 2010-talet ökat till 47.

Av 24 åtalade personer 1995–1999 dömdes 22 för mord, dråp, medhjälp eller något annat brott kopplat till skjutningen. 2013–2017 åtalades 125, varav 67 dömdes och 58 friades. TT

Statsskulden har krympt

Skuldens andel av bnp 1980-2020. Procent.

Siffrorna avser skulden i staten - inte hela den offentliga sektorn.

Prognos från 2019,

Källa: Riksgälden

Grafik: DN

Carl Johan von Seth: Skenande skuldproblem i låglånelandet Sverige

MÅNDAG 2 SEPTEMBER 2019

Gröna obligationer och hundraåriga lån är det allra hetaste inom statsskuldspolitiken. Redan nästa år kan svenska Riksgälden hoppa på tåget.

Kruxet är bara att vår statsskuld har blivit så fruktansvärt liten.

Sveriges statsskuld är oroande låg. Jo, det är sant. Det tillsattes faktiskt en statlig utredning redan 2013 som undersökte hur man bäst tacklar detta lyxproblem. Ekonomistyrningsverket talar numera om "orosmoment för statsskuldsförvaltningen".

Först några siffror. Svenska statens skuld är för närvarande omkring 1 100 miljarder kronor. Det är inget jätteras jämfört med för 20 år sedan, då summan var närmare 1 400 miljarder. Men eftersom ekonomin vuxit har nivån blivit futtigare.

Dilemmat har betydelse för Sveriges ekonomiska krisberedskap. Men storleksproblemet leder också till konkreta bekymmer här och nu. Det begränsar möjligheten att ge ut gröna obligationer. Staten har också svårare att utnyttja det ultralåga ränteläget för att ta hundraåriga lån.

Varför då?

Svaret har att göra med den speciella marknaden för statsobligationer. Man kan tänka sig ett slags torghandel. Statliga Riksgälden dyker regelbundet upp och håller auktion, och ett tiotal stora grossister står på torget och budar på färska statsobligationer med högsta kreditbetyg.

Grossisterna förmedlar dem sedan vidare till svenska och utländska placerare.

Mellan auktionerna pågår också en livlig andrahandshandel.

Marknaden fungerar smidigt. Det går att införskaffa eller göra sig av med statsobligationer snabbt, enkelt och utan risk eller höga kostnader. Torget är fullt av placerare.

Vad som händer när statsskulden krymper är att Riksgälden bjuder ut allt mindre volymer. Grossisternas bord glesas ut. Det

går trögare att sälja och köpa statsobligationer. Den myllrande torghandeln börjar snart likna en sömnig bakluckeloppis. Placerarna slutar att komma.

Det heter att marknaden har sjunkande likviditet.

Andra trender på marknaden har sänkt aktiviteten ytterligare. En sådan faktor är Riksbanken, som efter de senaste årens stimulanser äger uppemot 400 miljarder av statsskulden.

Låg likviditet och en glesare marknadsplats är ett problem eftersom det innebär högre kostnader för skattebetalarna när staten väl behöver ta lån. Särskilt om det blir kris. Då kan Riksgälden bli stående på bakluckeloppisen med en lastbil full av statsobligationer som inte kan omsättas.

Så till nymodigheterna. Nästa år ska Riksgälden, enligt instruktion från regeringen, börja ge ut gröna statsobligationer. Förhoppningen är att det ska sporra den gryende marknaden för klimatfinansiering.

I normala fall skulle det inte vara någon konst. Riksgälden brukar ha många olika sorters låneformer. Men de senaste årens bekymmer har tvingat myndigheten att fokusera på sitt grundutbud. Riksgälden har därför tydligt motsatt sig regeringens initiativ. Gröna obligationer sägs kunna splittra den torghandel som finns kvar. När Riksgälden i veckan avslöjade att myndigheten själv sonderar möjligheterna att utfärda en ny statsobligation med hundraårig löptid kom det därför som en överraskning.

Österrike har testat att låna på hundra år, och fick då en ränta på 1 procent. Det är

alltså ett sätt att säkra superlåga lånekostnader. Men problemet för Sverige borde vara detsamma som med gröna obligationer: ytterligare sönderdelning av en skör marknad.

Lösningen på dilemmat? Ett förslag är ”överupplåning” – att staten ska börja låna pengar som den inte behöver och att lägga dem på hög.

Det vore en märkvärdig sats att hamna i. Om statsfinanserna är så starka att de blir en börda finns enklare svar. Att sluta krympa statsskulden, till exempel.

Carl Johan von Seth
carljohan.vonseth@dn.se

”Unga behöver tala om svåra frågor”

MÅNDAG 2 SEPTEMBER 2019

Att komma ut som homosexuell, mobbning, sociala medier och psykisk ohälsa. Oskar Sternulf tar upp känsliga och angelägna frågor i sina föreställningar för elever i högstadiet och gymnasiet.

I Oskar Sternulfs nya ungdomsmonolog *”#snygg #snyggare #utbränd”* skickar huvudrollsinnehavaren Wille en dickpic till en kille han varit intresserad av ett tag. Dagen efter har bilden spritts till alla elever på skolan.

– Jag spelade föreställningen i en mindre stad i våras, där en tjej en vecka tidigare skickat en bröstbild till en kille som sedan spred den över hela skolan. Det här är verkligheten för dagens högstadieelever, säger Oskar Sternulf.

Han vet en del om detta. Sedan 2013 har han spelat tusen föreställningar av monologen *”Ondskan”*, som bygger på Guillous roman, samt *”Komma ut”*, den första pjäs som Oskar Sternulf skrivit själv. Där den förra handlar om mobbning, handlar den senare om att komma ut som homosexuell.

Känsliga men brännande frågor för högstadiet och gymnasiet. Och frågor som definitivt är lättare att diskutera med en ung skådespelare än med sin lärare, framför allt efter att de har gestaltats nära, på en scen i ett klassrum.

Efter tusen besök i skolor har Oskar Sternulf också märkt hur elevernas relation till sina mobiltelefoner förändrats. Något många lärare pratat om också.

– Det är ett extremt stort problem på skolorna. Enbart det senaste halvåret har jag märkt att det tar längre och längre tid innan föreställningarna kan börja. På min uppmaning säger lärarna till eleverna att de ska stänga av sina mobiltelefoner innan de får gå in till föreställningen.

– Alltså inte på ljudlöst utan på flygplansläge eller helt avstängt. Och då är det alltid någon som säger ”varför?” och sen är argumentationen i gång.

En del lärare vill samla in mobilerna och lägga dem i en låda, men då finns det de elever som absolut vill hålla sin smartphone i handen.

– Dessa elever tar hellre ogiltig frånvaro och sticker från lektionen än att låta sin

mobil ligga synlig, men utom räckhåll, för dem. Det är helt sjukt!

Oskar Sternulf är utbildad musikalartist och blandar medverkan i stora musikaler med turnéer i det mindre formatet på skolor runt om i landet. Innan han skrivit sina pjäser har han besökt fokusgrupper med lärare och elever.

– När jag frågade vad sociala medier är för dem, var det många som svarade ”asociala medier”. Så fort de kommer ut från klassrummet tar de upp sin mobil, de pratar inte med varandra utan kan sätta sig tio personer i rad och messa till varandra i stället.

– Jag överdriver inte nu, det här är väldigt tydligt. Jag hoppas å elevernas vägnar, ja lärarnas också, att det ska bli ett totalförbud för mobiler i skolan.

I sociala medier kan man visa upp den mest lyckade bilden av sig själv. Hur dåligt

man än mår så kan man lägga ut en bild och låtsas att allt är toppen. Kanske med en paraplydrink, kanske på sina ”deffade” muskler.

Det är det ”Snygg, snyggare, utbränd” handlar om. Sociala medier och psykisk ohälsa. En kille i gymnasiet, Wille, som lägger ut bilder på sitt ”lyckade” jag med vältränade magmuskler, men mår allt sämre, får ätstörningar och går till slut in i en depression.

Det är tunga och känsliga ämnen att gå in i en högstadielklass med. Varför utsätter du dig för det?

– För att unga människor behöver tala om de här sakerna. De kan vara väldigt ensamma i detta, och det finns inget naturligt forum i en skola att samtala kring sådant.

– Men det är också en fantastisk känsla att stå framför en hel grupp som är knäpptyst,

och att ha eleverna i sin hand under en hel timme. Att ha dem så nära och visa magmuskler, och gråta, det blir väldigt sårbart. Och jag får väldigt mycket direktrespons från dem.

En gång i våras var Oskar Sternulf i Uppsala med föreställningen ”Komma ut”. Han hade blivit förvarnad om att det var en tuff klass med mycket attityd. Efter föreställningen reser sig två av de tuffaste killarna och går fram till Oskar. Lärarna håller andan.

”Mannen, du är en legend, får jag ge dig en kram?”, säger den ene inför hela klassen.

– Och så fick jag en kram av den andre också. Då har man väl lyckats?

Vi träffas i Oskars och hans fästmans lägenhet i Vasastan i Stockholm. Dagen innan var de och skrev på kontraktet för en ny och större våning, och han är himla glad. Så naturligtvis vill han visa

prospektet, och har redan lagt ut nyheten på sociala medier.

– Jag är ju precis likadan som ungdomarna, är klart beroende av att få så många likes som möjligt.

Hur många timmar per dygn lägger du själv ner på sociala medier?

– Tre fyra timmar, kanske. Det är helt galet. Men jag sitter ju inte tre timmar i rad utan kanske 20 minuter åt gången. Och jag har inte mobilen i sängen på kvällen, vill inte att det sista jag ser innan jag somnar är det där blåa ljuset.

Efter att ha spelat "Ondskan" så länge hade Oskar Sternulf god koll på monologens form och hur man bör lägga upp skrivandet. Vad som fungerar, hur man jobbar med energi, vändningar, hög- och lågstatus, det dramatiska spannet. Men kärleken till monologen som form tändes redan när han var 18 år och såg Brasse Brännström i "Grottmannen".

– Det var en föreställning om att vara en nyskild man i 40-årsåldern, om manligt och kvinnligt. Jag tyckte att det var så oerhört mäktigt. En person, en text, en scen. Han stod där i två timmar och jag var helt knockad. Jag kände direkt att jag ville göra en monolog själv. Så tack, Brasse!

Ingrid Borggren

ingrid.borggren@dn.se

Fakta. Oskar Sternulf

Aktuell med: Egna monologen "#snygg #snyggare #utbränd" om sociala medier och psykisk ohälsa. Formen: "Direkt efter föreställningarna har jag ett samtal med eleverna så att de inte bara lämnas med sina frågor och känslor. Och sedan får läraren extra material att ta upp med eleverna." Bok: Har samlat många av elevernas frågor och sina svar i boken "Gay, straight eller mittmellan?". Familj: Fästmannen Jonas, pappa, mamma och deras vilda tax Fideli.

Ålder: 34 år.

Bor: I Stockholm. Uppvuxen i Karlskrona. Började dansa när han var 6 år. Gick Performing arts school i Göteborg. Har bland annat medverkat i "Mamma Mia" i Helsingfors. Tenor.

Arbmans resedagbok. DN-tåget går i mål

MÅNDAG 2 SEPTEMBER 2019

Strax efter 22 på lördagskvällen gled DN-tåget in på Stockholms central, en timme före utsatt tid, efter en rundresa i Europa. Ombord fanns 350 DN-prenumeranter, guider, DN-representanter, tågvärdar, kockar, serveringspersonal, städare, tågspecialister. Under sju dagar befann vi oss som i en helt egen värld. Vi är nog alla

överens om att vi varit med om något speciellt. Att så många människor som inte känner varandra, förutom det närmaste resesällskapet, reser genom Europa tätt intill varandra i ett chartrat tåg gör någonting med oss.

Dörrarna till kupéerna står nästan alltid öppna. Överallt står människor och pratar med varandra. I restaurangvagnen är det oftast fullsatt och samtal sker över borden. På kvällar och morgnar rör vi oss helt ogenerat i pyjamasar eller nattlinnen i korridorerna. Visst var det en och annan som tyckte att standarden på tåget hade kunnat vara högre, men de flesta var förberedda på det. Någon hade tagit med sig en potta för säkerhets skull, om det skulle bli kö till toaletten. Men pottan behövde inte användas.

En majoritet av resenärerna var 60-plussare, men åldersspridningen var stor.

Den yngsta på resan var inte fyllda 20, den äldsta en bra bit över 80. Med tanke på att det här är en resa som inte gjorts tidigare är det lite förvånande hur allting har flutit på, även om det varit några små incidenter. Inga borttappade eller kvarglömda resenärer. Inga toaletter som slutat fungera. Inga kontaktledningar som fallit ned.

Det går att åka tåg från Sverige ut i Europa. Nu är det bevisat.

Hans Arbman

hans.arbman@dn.se

Kopia?

Vänstern vägrar erkänna att hedersvåld hotar kvinnans rättigheter

MÅNDAG 2 SEPTEMBER 2019

1961 publicerade Eva Moberg artikeln ”Kvinnans villkorliga frigörelse” i Liberal debatt. Den svenska modellen var på väg mot sin glansperiod. Torpstugan hade ersatts av betongförorten. Kvinnan skulle

inte längre stå vid spisen och föda barn, hon behövdes på arbetsmarknaden.

I tidens högerretorik hade kvinnor fått full valfrihet. De var ju inte tvingade att stanna i hemmet. Men frigörelsen skedde på manliga villkor. Eva Moberg tydliggjorde den haltande logiken. ”För mannen är framgång i yrket och karriären samtidigt ett attribut för hans manlighet. En kvinnas yrkesframgång kan aldrig, utom i ett fåtal ’feminina’ yrken, räknas som ett plus till hennes kvinnlighet, däremot ofta som ett minus.”

Skulle hon ha betraktat några kvinnors erövring av vd-poster som ett avgörande historiskt framsteg? Knappast. Däremot är det en säker gissning att hon skulle ha tillämpat metaforen om kvinnors villkorliga frigörelse på 2000-talets hederskulturer.

Dagens vänsterparti är ett nutida exempel på tidlösheten i hennes slutsats, att kvinnofrigörelsen sker på mannens villkor. Den dåtida högern hävdade personlig valfrihet som grund för könsdiskriminering. Vänsterpartiets ledning tillämpar samma logik på tvångskulturer. Ska kvinnor med invandrarbakgrund bära huvudduk eller inte? Enligt partiet kan de välja fritt. Vad förorternas moralpoliser säger om deras heder har ingen betydelse.

Förra lördagen riktade Amineh Kakabaveh ett budskap till Vänsterpartiet på sin Facebooksida: ”Men jag kan inte acceptera underkastelse, vara tyst och låta mig styras som straff för att jag jobbar med hedersfrågorna.” I onsdags meddelade partiledningen att hon kastas ut ur partiet. Problemet är att vänstern (liksom flera andra partier i dag) bygger sitt varumärke

på att ta avstånd från SD och därför måste tycka precis tvärtom i alla frågor för annars är man rasist. Detta har lett till att man vägrar erkänna att det i frågan om hedersvåld finns en principiell konflikt mellan religionsfrihet och kvinnans rättigheter. Att friheter står i konflikt med varandra är en del av den liberala demokratin och måste därför kunna diskuteras.

Nu väljer vänstern bort den möjligheten och förenklar i stället det hela till en personkonflikt där man gör sig av med den besvärliga delen. Vi har sett det förr. Hur personer offras för att ”rädda” partiet. Det är en oroande utveckling för demokratin om takhöjden inom partierna blir så låg att det inte finns någon som helst plats för ett intellektuellt samtal.

När ska vänsterpartiets ledning inse att tiderna förändras? Eva Moberg gick bort

2011. Hon blev 79 år. I en dödsruna sammanfattade Ulrika Knutson hennes budskap med citatet ”Manlighet är det som kan göra en kvinna knäsvag utan våld.” Amineh Kakabaveh blev inte knäsvag när partiledningen försökte tysta henne med symboliskt våld. Hon står kvar upprätt. Som politisk vilde bemöter hon Sverigedemokraternas taktik: att utnyttja andra partiers tystnad om hederskulturer. Att hon är rakryggad har haft följder. Hon lever under hot.

Eva Mobergs namn är ristat i betongen på Östermalms tunnelbanestation. Där gör hon sällskap med feministiska vänsterlegender som Fogelstadkvinnorna, Ada Nilsson och Simone de Beauvoir. Konstnären Siri Derkert har valt kvinnonamnen med en känsla för platssymbolik. Även män på Övre Östermalm ska veta att ingenting förblir

som det alltid har varit. The times they are a-changin'. Och detta gäller också kvinnors rättigheter, oberoende av etnisk bakgrund. Stina Oscarson och Arne Ruth är fria skribenter.

Stina Oscarson
kulturdebatt@dn.se
och Arne Ruth

Ledare: Det här måste göras i kampen mot gängen

TISDAG 3 SEPTEMBER 2019

Socialdemokraterna har efter Moderaternas önskemål bjudit in samtliga partier utom SD till samarbete mot gängvåldet. Initiativen är bra, men betydligt viktigare är vad man faktiskt gör.

Redan i dag vet vi rätt väl vilka åtgärder som behövs för att stärka samhället mot de systemhotande brottslingarna. Om något kan man hoppas på att regeringens aviserade samarbete gör att kampen trappas upp än snabbare.

Här är några av de åtgärder som måste till. Några är redan påbörjade, andra borde bli ett faktum så snart som möjligt:

Låt polisen koncentrera sig på det som bara polisen kan.

Polismyndigheten är på väg att få en förstärkning med fler poliser på gatan och i brottsutredningar. Det kommer att göra skillnad. Men fortfarande ägnar sig poliser åt sådant som skulle kunna skötas av andra, som transporter av personer till institutioner och häkten. Fortsätt att befria polisen från dessa arbetsuppgifter.

Se över straffen vid sprängdåd.

Den 1 januari i fjol skärptes straffen för vapenbrott så att minimistraflet för grovt vapenbrott blev två år i stället för ett. Det har gjort att antalet personer som häktas för brottet ökar kraftigt, en mycket välkommen utveckling. Som DN tidigare rapporterat ökar nu antalet sprängningar

– kanske som en följd av att riskerna att åka dit för vapenbrott ökat. Här måste lagstiftningen hänga med. Sprängdåd är ett mycket allvarligt hot också mot tredje man.

Se till att få fler och bättre utbildade ordningsvakter.

Vakter skapar trygghet, stör brottsligheten och kan omhänderta hotfulla personer. Men deras utbildning är för kort och grund. Bättre utbildade ordningsvakter kan få ökade befogenheter och avlasta polisen än mer.

Ingrip tidigt mot individer.

Det har länge varit känt att det redan i förskoleåldern kan gå att identifiera vilka barn som är i riskzonen för att utveckla asocialt beteende. Samhället måste ta möjligheten att ingripa tidigt, förhoppningsvis med små medel, för att slippa gå in med stora och bryska metoder

senare. Socialtjänsten kan behöva större, riktade resurser för att hantera utagerande barn och tonåringar.

Ingrip tidigt mot strukturer.

Det kallas "trasiga-fönster-teorin". Synligt förfall i en miljö uppmuntrar till kriminalitet. Samhället måste snabbt och resolut laga krossade rutor, tvätta bort graffiti, tömma papperskorgar, fixa trasiga gatlyktor och konsekvent ingripa även mot småbrott – annars skickar man budskapet att här är allt tillåtet, ingen bryr sig.

Gör det obekvämt att vara kriminell.

Intensifiera arbetet med att punktmarkera särskilt grova brottslingar. Gör tillslag mot deras bilar och lägenheter. Stör deras verksamhet på alla sätt som lagen tillåter. Låt polisen följa med sin tid.

Polisen har i dag för små möjligheter till bland annat hemlig dataavläsning och att komma åt krypterad information hos

kriminella. Var lyhörd för polisens egna förslag till lagändringar på området.

Samarbeta.

Det finns gott om exempel på att samhället når goda resultat i kampen mot brottsligheten om flera krafter samverkar.

När till exempel polis, kronofogdemyndighet och skatteverk jobbar ihop kan man komma åt brottslingar genom deras plånbok. Det är en framgångsmodell värd att bygga vidare på.

Det ger också bra resultat när polisen samarbetar med lokala företagare, föreningar, samfund och myndigheter för att visa att det finns ett levande lokalsamhälle som håller ihop mot gängen. Utvisa brottslingar.

Sverige ska inte skicka tillbaka människor till förföljelse och tortyr. Men finns ingen sådan risk ska inte en grovt kriminell

utländsk medborgare få stanna här.
Anknytningen till Sverige ska spela mindre roll: den som väljer att ställa sig utanför det svenska samhället kan förstås inte räkna med dess beskydd.

Avskaffa straffrabatterna.

Att avskaffa, eller kraftigt förändra, systemet som ger lägre straff till yngre brottslingar är kontroversiellt. Tunga remissinstanser avråder och menar att det riskerar att bli kontraproduktivt. Samtidigt utnyttjas systemet av äldre kriminella som låter yngre sköta deras blodiga verksamhet. Det är grovt stötande när dessa unga brottslingar kan skratta rättsstaten i ansiktet.

Fortsätt stärka vittnenas roll.

Det blir allt vanligare att varken misstänkta, vittnen eller brottsoffer svarar på polisens frågor. Det är på tiden att Sverige får ett system med kronvittnen,

där en misstänkt för brott vittnar mot andra i samma mål och därmed själv kan få ett mildare straff. En än viktigare åtgärd är att skärpa vittnesskyddet – den som vittnar för polis och i domstol ska veta att den har hela samhället i ryggen och inte behöver frukta repressalier.

Över huvud taget måste den växande tystnadskulturen i samhället bekämpas, och det bästa sättet att få människor att våga vittna är att de ser att brottslingarna verkligen åker in.

DN 3/9 2019

Om gigekonomin är så hemsk som journalister säger hade ingen jobbat där

TISDAG 3 SEPTEMBER 2019

**Journalisters beskrivningar av den nya
gigekonomin är lika förutsägbara som**

**ensidiga. Lite nyfikenhet hade inte
skadat.**

Timmerflottare, råttfångare, bowlingkägeluppställare – den tekniska utvecklingen har förpassat många yrken till historiens soptipp. Men det kommer alltid att finnas yrken och arbetsuppgifter som anses sämre än andra. Just nu är den framväxande så kallade gigekonomin i skottgluggen.

Enkelt uttryckt innebär gigekonomin att människor med hjälp av en webbtjänst eller telefonapp köper och säljer enkla tjänster, som att skruva ihop Ikeamöbler, köra till soptippen eller olika former av persontransporter. Kritiken går ut på att dessa sysslor är dåligt betalda och inte ger samma trygghet som en fast anställning. Många kritiker gör det emellertid väl enkelt för sig. I Sydsvenskan berättade exempelvis journalisten Elina Pahnke att

hon provade att jobba som elsparkcykelladdare. Under sin första och enda arbetsdag hittade hon bara två cyklar att ladda, vilket gav henne 80 kronor före skatt. Pahnke konstaterade förvisso att hon nog skulle bli bättre med lite övning, men hennes uppgift om hur lite cykelladdare tjänar har redan getts spridning av exempelvis LO-utredaren Marika Lindgren Åsbrink. Även Sveriges Radio har granskat gigekonomin i sin serie "De nya daglönarna".

Det är såklart bra att nya arbetsgivare och samhällsfenomen granskas, men reportagen kokar huvudsakligen ned till att kulturskribenter och journalister halvhjärtat provar på någon syssla inom gigekonomin, konstaterar att lönen är dålig och att det känns kymigt att utföra tjänster åt någon annan. Det är både förutsägbart och ensidigt.

Rapporteringen lider dessutom av det vanliga fenomenet att negativa nyheter får större genomslag. Journalisternas syfte med sina inlägg i gigekonomin är inte att faktiskt hitta försörjning, dryga ut hushållskassan eller skapa sig en väg in på arbetsmarknaden. De agerar i uppmärksamhetsekonomin, och de vet att ju mörkare bild de tecknar av de nya yrkena, desto mer uppmärksamhet får deras reportage. Av god journalistik bör vi ändå förvänta oss något mer, som att hjälpa oss att förstå och värdera det som sker i vår samtid.

En nyckelfråga är: Om nu gigekonomin är så hemsk, varför vill människor arbeta där? Till Pahnkes försvar ska sägas att hon ställer just denna fråga: "Hur kommer det sig att gigekonomin ändå är så framgångsrik, trots att arbetarna tjänar under existensminimum och på samma

gång ingår i ett anställningsförhållande där de blir av med grundläggande rättigheter – som att kunna få sjukersättning?”

Läsaren skulle kunna få för sig att den frågan bäst besvaras genom att ge röst åt de människor som arbetar inom gigekonomin. Pahnke hänvisar i stället till en amerikansk satirfilm: Boots Rileys ”Sorry to bother you” som driver med storföretagens behandling av arbetskraft i USA. Filmen är stundom kul på ett absurt sätt – men den ger inga svar för den som vill veta hur det är att vara i en situation där laddning av elcyklar framstår som ett rimligt sätt att dryga ut hushållskassan. Jag vet naturligtvis inte heller detta. Däremot vet jag att lågstatusjobb alltid kommer att finnas och att elsparkcykelladdare sannolikt har många fördelar framför forna tiders lågstatusjobb.

Dessutom vet jag att uppfattningar om vad som är dåligt betalt, dålig arbetsmiljö och obekväma arbetstider varierar från person till person. Tjänster och produkter som ter sig meningslösa och fåniga för vissa är fantastiska för andra.

Gigekonomin tjänster bygger på att tillräckligt många vill betala, tillräckligt många vill arbeta och att någon kan tjäna pengar på plattformen som matchar utbud och efterfrågan. Vad som blir framgång och vad som blir förlustprojekt avgörs när var och en fattar beslut utifrån sin situation. Marknadsekonomin är på så sätt en experimentell process där människor hittar samarbeten som ger ömsesidig vinning.

Det betyder inte att man alltid bör låta folk bestämma allt själva. Ibland kommer andra till skada, och när det gäller exempelvis droger och prostitution kanske

inte ens individen vet sitt eget bästa. Jag lutar ändå åt att vuxna människor klarar av att avgöra om laddning av elsparkcyklar är något för dem eller inte, och det vore kul att läsa en artikel om gigeekonomin där människors val bemöts med ödmjukhet och nyfikenhet.

Själv är jag just nu nyfiken på hur det ska gå för elsparkcykelföretagen. De hotas av människors oförmåga att framföra och parkera dem trafiksäkert, av politikers regleringsiver och – inte minst – av den krassa ekonomin: trots de påstått usla lönerna är det ingalunda självklart att det går att tjäna pengar på affärsmodellen. Det är fullt möjligt att vi i framtiden kommer att skratta åt stollar som försökte lansera elsparkcyklar i Sverige, likt vi i dag skrattar åt försöket att lansera plastcykeln på 1980-talet.

Men det är också tänkbart att vi i framtiden kommer att skratta åt den tid då städerna var fulla av tunga, bullrande, avgasalstrande rullande explosionsmotorer med plats för minst fyra men sällan fyllda med mer än en person.

Andreas Bergh är välfärdsforskare vid Ekonomihögskolan i Lund och Institutet för näringslivsforskning, och fristående kolumnist i Dagens Nyheter.

Andreas Bergh

”Situationen med brott och otrygghet är självförvållad”

TISDAG 3 SEPTEMBER 2019

DN. DEBATT 20190903

Allt fler ställer sig frågan hur vi har kunnat hamna i en situation med gängkriminalitet, skjutningar, bilbränder och påtaglig otrygghet i många kommuner. Handlar det om slumpen, otur eller tillfälligheter? Svaret är att situationen är självförvållad. Till följd av ett antal

beslut och händelser har vi själva försatt oss i detta allvarliga läge, skriver Magnus Lindgren.

Under det senaste decenniet har samhällets möjligheter att skapa och upprätthålla säkra och trygga miljöer för medborgare och näringsliv utmanats dramatiskt. En förändrad demografi, växande utanförskapsområden, ökad segregation, dåligt underhållna offentliga miljöer och minskad tillit till grundläggande samhällsfunktioner är några utmaningar.

Situationen i flera förortsområden är mycket allvarlig med social oro, upplopp, parallella samhällsstrukturer och kriminella gäng.

Läget kompliceras ytterligare av att både polisens brottsutredningsverksamhet och brottsförebyggande arbete uppvisar brister, vilket resulterar i att det tar för

lång tid att utreda brott och att för få brott klaras upp.

Sammanfattningsvis riskerar de senaste årens utveckling att underminera tilltron till det demokratiska systemet och bidra till en mycket besvärlig situation i många kommuner framöver.

En relevant fråga är hur vi har hamnat i denna situation. Handlar det om slumpen, otur eller tillfälligheter? Svaret är att situationen är självförvållad, där vi till följd av ett antal beslut och händelser eller ”tipping points” under de senaste 50 åren själva har sett till att vi hamnat i detta allvarliga läge:

1 Den fysiska utformningen av bostadsområden och problem med anonymitet, bristande social kontroll, brottslighet och otrygghet. Till följd av en påtaglig bostadsbrist på 1960-talet byggdes på kort tid många nya

bostadsområden efter tidens tankar och ideologier. I stället för en mix av funktioner, småskalighet och naturliga mötesplatser byggdes ABC-städer med uppdelade och utspridda arbets-, bostads- och centrumområden. Dessutom skapade trafiksepareringen isolerade stadsenklaver, ödsliga gång- och cykelvägar, samt många återvändsgator och små gränder. Detta har bidragit till att förutsättningarna för brott och otrygghet delvis har byggts in i många bostadsområden.

2 Polisens förstatligande och avsaknad av en lokalt förankrad och närvarande polis. År 1965 förstatligades den tidigare kommunala polisen med konsekvensen att polisens möjligheter att följa och förstå vad som händer i lokalsamhället har minskat. Eftersom kommunerna inte får bedriva en egen polisverksamhet har de

successivt blivit alltmer sårbara när brottsligheten har brett ut sig. Problemen förvärras ytterligare av att kommunerna i dagsläget inte har något lagstadgat krav att förebygga brott. Detta gör att kommuninvånarna lätt känner sig utlämnade och tappar tilltron till både stat och kommun.

3 Ett delat ansvar för brottsutredningsverksamheten och effektivitetsförluster. Ända sedan förstatligandet, då landsfiskalens arbetsuppgifter som polischef, åklagare och kronofogde delades upp i tre olika myndigheter, har det funnits problem med frågor som rör ansvarsfördelning och samverkan. Exempelvis har åklagaren ett helhetsansvar för förundersökningen men saknar befogenheter att disponera över utredningsresurserna, som ligger hos polisen. Åklagaren har inte heller något

personalansvar för de poliser som genomför förundersökningsåtgärderna. Trots detta har åklagaren ett ansvar för att de resurser som polisen ställer till förfogande används på ett riktigt sätt.

4 En ny typ av gängbrottslighet och en tystnadskultur. I slutet av 1980-talet fick den moderna gängbrottsligheten med så kallade motorcykelgäng fäste i Skåne utan att myndigheterna kunde tränga tillbaka dem. I dess spår följde en ny sorts "tystnadskultur" där brottsdrabbade och vittnen inte alltid vågar berätta om sina upplevelser. Dessa problem har blivit än mer påtagliga med dagens gängbrottslighet och diskussioner om behov av till exempel kronvittnen, anonyma vittnen med mera.

5 Närpolisreformens misslyckande och en fjärrpolis. En annan bidragande orsak till den situation och de utmaningar som finns

i dag kan spåras tillbaka till början av 1990-talet och närpolisreformens misslyckande. Trots ambitionerna om en mer lokalt närvarande polis och ett tydligare fokus på att förebygga och förhindra brott kom satsningen att misslyckas, med konsekvensen att polisen ytterligare fjärmat sig från kommunerna.

6 En misslyckad narkotikapolitik och ett överflöd av narkotika. Till detta kommer en misslyckad narkotikapolitik med konsekvenser i form av ett omfattande narkotikamissbruk, ett stort antal öppna drogsener, organiserad brottslighet samt höga dödstal i narkotikarelaterade sjukdomar och enormt mänskligt lidande. Ändå har ingen debatt förts på allvar om hur vi ska komma till rätta med problematiken, utan mantrat är fortfarande ”ett narkotikafritt Sverige”.

7 Polisreformerings misslyckande och ett maktvakuum som fyllts av kriminella gäng. Polisens roll i samhället bygger på tanken om en lokalt förankrad polis som genom personkännedom och kunskap om den lokala problembilden kan förebygga och förhindra de problem som uppstår. Genom polisreformen år 2015, då de 21 fristående länsmyndigheterna slogs ihop till en nationell polismyndighet, har polisen fjärmat sig ytterligare från medborgarna. I dess spår har det uppstått ett maktvakuum som fyllts av kriminella gäng.

8 Migrationskrisen och stora utmaningar för kommunerna. Samtidigt som polisen genomförde den största omorganisationen sedan förstatligandet tog Sveriges kommuner på kort tid emot närmare 163 000 asylsökande. Det medförde stora praktiska och ekonomiska utmaningar när

frågor som rörde boende, skolgång och arbete skulle hanteras vid sidan av alla andra arbetsuppgifter. Samtidigt som frågor som rör utanförskap, brott och ordningsstörningar i det offentliga rummet ställer nya krav på ett samordnat, långsiktigt och professionellt arbete, har många av kommunerna tvingats prioritera bland sina arbetsuppgifter. Detta har bland annat fått negativa effekter på det brottsförebyggande och brottsofferstödande arbetet.

Sammantaget är det alltså ingen slump, otur eller tillfällighet som har gjort att brottsligheten och otryggheten är ett av vår tids största samhällsproblem. Det positiva i sammanhanget är att det fortfarande går att göra någonting åt situationen, även om det självklart hade varit bättre att göra rätt från början.

Magnus Lindgren, generalsekreterare Stiftelsen tryggare Sverige

SD vill göra upp med S och M om migrationspolitiken

TISDAG 3 SEPTEMBER 2019

På tisdagen möts migrationskommitténs åtta partier för första gången.

Men SD vill helst göra upp med S och M.

– Det borde finnas en stabil majoritet hos de tre största partierna om en

ganska stram migrationspolitik, säger Paula Bieler, SD:s migrationspolitiska talesperson.

I dag tisdag samlas riksdagens partier för ett inleda arbetet med att ta fram Sveriges nya migrationspolitik. Syftet är att ersätta den tillfälliga lagen, som med undantag för ett antal ändringar, gällt sedan 2016. En komplicerad uppgift med deadline om ett år där flera av partierna står mycket långt ifrån varandra.

De två största oppositionspartierna har positionerat sig inför mötet. Medan SD vill att Sverige ska ta emot noll asylsökande vill Moderaterna införa ett ”volymmål” i linje med de andra nordiska ländernas. För Sveriges del skulle det innebära mellan 5 000–8 000 asylsökande per år mot förra årets 21 500 personer.

SD pekar inför samtalen ut Socialdemokraterna och Moderaterna som

de två partier man skulle ha lättast att enas med.

– Även om det är en utredning med alla partier så borde det finnas en stabil majoritet hos de tre större partierna om att ha en ganska stram migrationspolitik. Att lägga en grund som gör hela samhället hållbart. Partier som är statsbärande behöver ha det tänket, säger Bieler. Ett exempel där hon tror att de tre partierna kan enas är tillfälliga uppehållstillstånd.

– Där hade ju både M och S uttryckt det tidigare och det är en fråga som inte ingår i 73-punktsavtalet. S borde stå för det de säger sig tycka, säger hon.

Men Socialdemokraterna ger kalla handen till en dylik allians.

– SD vill lämna konventionerna och vill inte hålla sig till EU-rätten. Det är rätt uteslutet att det kommer att sluta där. Jag

tror dessutom inte att SD vill ha en uppgörelse, de vill nog gärna stå vid sidan om för att kunna ha kvar det här som en konfliktfråga, säger migrations- och justitieminister Morgan Johansson (S). Moderaterna vill i första hand samarbeta med Socialdemokraterna men utesluter inget.

– Ju bredare överenskommelse desto bättre. Vi har ända sedan Kristersson tillträdde lyft fram behovet av att S och M borde utgöra axeln i migrationsfrågan. Tyvärr verkar dock S gå i motsatt riktning och vill ha en större invandring, säger partiets migrationspolitiska talesperson Maria Malmer Stenergard.

Morgan Johansson säger att man ska diskutera flera av Moderaternas förslag om uppehållstillstånd, anhöriginvandring och försörjningskrav inom ramen för kommittén. Men att sätta ett tak för hur

många asylsökande Sverige ska ta emot är han inte beredd att göra, det påverkas av vad som sker i omvärlden.

– Blir det krig någonstans så kommer fler asylsökande till Europa. Ska man inte lämna internationella konventioner, EU och EU-rätten så är det svårt att sätta ett sånt tak, säger Johansson.

När han presenterade kommitténs direktiv i somras var ledorden en långsiktigt hållbar, human, rättssäker och effektiv migrationspolitik.

Samtidigt lovade Johansson att Sverige under inga omständigheter ska hamna i samma situation som under flyktingkrisen 2015. I övrigt håller partiet korten tätt intill.

Det finns flera förklaringar till varför Socialdemokraterna är så försiktiga. När Stefan Löfven och dåvarande migrationsminister Heléne Fritzon i maj

2018 presenterade partiets nya striktare migrationsförslag gick delar av rörelsen i taket.

– Både S och M har interna oppositioner att ta hänsyn till. Också i Moderaterna finns grupper som vill närma sig SD och grupper som står för Reinfeldt-linjen. Och inom S finns de som vill ha en restriktivitet som ser ut som den gör i dag och de som vill tillbaka till den politik vi hade tidigare, säger Marie Demker, professor i statsvetenskap vid Göteborgs universitet. Hon menar att Socialdemokraterna kommer att spela en nyckelroll i kommittén, en snårig och delvis sårbar position.

– S kommer att försöka tänja repet så långt som möjligt för att gå åt det restriktiva hållet men man har väldigt starka begränsningarna genom Centern och Liberalerna å ena sidan och

regeringspartnern Miljöpartiet å andra sidan, säger hon.

Att göra upp med M om migrationen på samma sätt som på 1990-talet eller 2000-talet är i dag otänkbart för S, även om partierna inte står så långt ifrån varandra. Sverigedemokraternas inträde har partipolitiserat frågan, menar Marie Demker.

– Det var en fråga som kanske avgjorde regeringsmakten, förhållandet till SD och därmed indirekt migrationspolitiken, säger hon.

Ett frågetecken som kommer att förfölja utredningen är vilka partier som blir kvar till slutet. Vänsterpartiet har tidigare hoppat av migrationssamtal mellan regeringen och dåvarande Alliansen. Och det finns inga garantier för att SD inte kliver av även om ambitionen är att stanna, säger Paula Bieler (SD).

– Ingen i det här landet kan tro att vi kommer att komma överens med V och MP i de här frågorna. Vad ska de diskussionerna utmynna i? Det finns också risk att vi blir bakbundna av ett eventuellt resultat så att vi inte kan driva på för ansvarsfulla förändringar. Då blir det omöjligt för oss att ställa oss bakom det. Men samtidigt finns starka incitament för Sverigedemokraterna att visa för Moderaterna och Kristdemokraterna att partiet besitter förmågan att kompromissa.

– För SD handlar det om att med M och KD skapa den konservativa polen som Jimmie Åkesson talar om. Men det kan vara så att partieliten har en något mer kompromissvillig inställning än medlemskader eftersom partieliten tänker sig att partiet har något att vinna på det, säger Marie Demker.

Hanna Jakobson

hanna.jakobson@dn.se

Fakta. Migrationskommittén

I somras röstade riksdagen igenom en tvåårig förlängning av den tillfälliga asyllagen som gällt sedan 2016.

Samtidigt bjöds alla riksdagspartier in till en parlamentarisk utredning om hur den svenska migrationspolitiken ska se ut från och med sommaren 2021.

Migrationskommittén ska bland annat ta ställning till:

- Om skyddsbehövande ska få tillfälliga eller permanenta uppehållstillstånd och hur långa de tillfälliga tillstånden i så fall ska vara. Tidigare var permanenta uppehållstillstånd huvudregeln i Sverige, men efter flyktingkrisen 2015, då 163 000 sökte asyl här, skärptes asyllagstiftningen till EU:s miniminivå och tillfälliga uppehållstillstånd blev regel.
- Om man ska återinföra en humanitär skyddsgrund för ömmande fall som annars inte skulle kunna få asyl. Det är något som MP, C och

L drivit på för och fått igenom i 73-punktsprogrammet med S.

- Vad som ska gälla för anhöriginvandring, inklusive vilka försörjningskrav som ska gälla om någon som har beviljats uppehållstillstånd vill ta hit sin familj.

Kommittén ska lämna sina förslag senast den 15 augusti 2020.

Källa: Regeringen

Direktiven finns att läsa i sin helhet på regeringens hemsida.

Dela

Ewa Stenberg: Invandring är den viktigaste och svåraste frågan

TISDAG 3 SEPTEMBER 2019

Socialdemokratin står i spagat.

Moderaterna är kluvna.

Känslorna är starka och opinionen svart-vit. Invandring är svensk politiks svåraste fråga. Och samtidigt den som

väljarna tycker är viktigast när de ska välja parti.

Analys. Ewa Stenberg

Nu ska den svenska invandringspolitiken stöpas om. På tisdagen träffas representanter för de åtta riksdagspartierna. Sällan har en utredning kantats av så mycket vanda och press. Efter flyktingkrisen hösten 2015 är den svenska migrationspolitiken ett provisorium. En tillfällig lag har förlängts i väntan på att EU ska lösa de svenska partiernas problem genom att kvotera de asylsökande mellan medlemsländerna. Det kommer troligen inte komma att hända. Därför blir de svenska partierna tvungna att ta tjuren vid hornen. För M och S är det särskilt svårt. Statsminister Stefan Löfven lovade våren före valet en stramare migrationspolitik. Det ledde till stark intern kritik. Inför valet

talade S tyst om invandring, och partikongressen i våras berörde inte frågan alls.

Efter valet lyckades Stefan Löfven regera vidare med stöd av en uppgörelse med C, L och MP. Den innebär att reglerna för anhöriginvandring ska bli mer generösa och att en ny asylgrund ska utredas. Samarbetet har alltså surrat S vid en mer liberal migrationspolitik.

Moderaternas har gjort ett präktigt lappkast: Från att vädja till svenska folket om att öppna sina hjärtan för människor på flykt till att kräva ett tak för hur många asylsökande som maximalt ska tas emot. Partiet vill minska flyktingmottagandet med 70 procent, något som riskerar att komma i konflikt med asyldrätten.

M har dessutom ändrat sin syn på integration, och säger att den viktigaste åtgärden för att nyanlända ska komma in i

samhället är att Sverige håller flyktingmottagandet nere. Det är ett synsätt som bara Sverigedemokraterna hade förut.

SD har vunnit väljare på att ha den stramaste invandringspolitiken. Men också SD har ändrat linje. Målet är numera att ingen asylsökande alls tas emot. Partiets rötter, som ju ofta har vänts emot SD, framhålls numera som en förtjänst.

”Till skillnad från Moderaterna är Sverigedemokraterna ett parti att lita på. Vi har under decennier byggt upp och förfinat breda handlingsprogram, fyllda med skarpa och precisa åtgärder...” skrev SD:s Jimmie Åkesson och Paula Bieler på Aftonbladet Debatt förra veckan.

På 1990-talet ville SD att all invandring från ”etniskt avlägsna kulturer” skulle

stoppas och invandrare som kommit efter 1970 skulle tvingas återvända.

Väljaropinionen har blivit mer negativ till flyktingmottagande och enligt SOM-undersökningen från Göteborgs universitet är invandringspolitiken den enskilda fråga som påverkar väljarnas val av parti mest. I den bemärkelsen är det politikens viktigaste fråga.

Eftersom frågan är så viktig för väljarna kan det kosta röster att kompromissa. Det talar för att både M och SD kommer att ställa sig vid sidan av en uppgörelse. De vill båda ha en tydlig linje som står i skarp opposition till januarisamarbetet.

Det är mycket som står på spel för partierna. Och för dem som flyr undan förföljelse eller krig.

Ewa Stenberg

ewa.stenberg@dn.se

Nära nytt svenskt värmerekord för september

TISDAG 3 SEPTEMBER 2019

September inleddes med flera mycket höga noteringar för månaden. I Målilla var det 29 grader, bara en tiondel från att tangera septemberrekordet från 1975.

– Här i Norrköping hade vi 27,8 grader och det är det högsta någonsin, sedan vi började mäta 1944. De flesta varmaste tillfällena ligger efter det, så det är ett

signifikant rekord, säger Sverker Hellström, klimatolog på SMHI

I Målilla började mätningarna 1946 och där slog man sitt stationsrekord på söndagen med 29 grader. På flera håll i sydöstra Sverige hade man sina högsta temperaturer på 50 år eller mer, däribland Falsterbo, Visby, Västerås, Södertälje, Uppsala och Gävle.

– Sedan var det en region i norr också där det var ovanligt varmt. I Katterjåkk, till exempel, hade man den varmaste septemberdagen sedan 1958 med 21,2 grader. Om söndagens kallfront med moln och nederbörd inte hade kommit så snabbt, då hade vi säkert fått många fler rekord, säger Sverker Hellström.

29,0 grader har uppmätts i september flera gånger förr, och sannolikheten att det överträffas är stor, enligt Hellström. Den klimatologiskt möjliga topptemperaturen

för månaden ligger över 30 grader, med tanke på att det har varit 32 så sent som de sista dagarna i augusti.

– Nu blir det nog inte så i år för att vi fått svalare luft och prognoserna framåt talar för att den ligger kvar. Skulle en ny portion varmluft komma i mitten av september är vi så pass långt fram då solen står lägre och det gör det ju svårare att slå värmerekord, säger Sverker Hellström.

Ossi Carp

ossi.carp@dn.se

Dela

Jonas Fröberg: Det är Sveriges kanske viktigaste rättsfall

TISDAG 3 SEPTEMBER 2019

Välkommen till Sveriges kanske mest känsliga rättsprocess. Svenska staten står mot samebyn Girjas i en känslig landfråga. Frågan är vad som händer om staten skulle vinna.

Ibland döljer sig sugande virvlar under en småkrusig yta. Så är det när Högsta

domstolen på måndagen inledde fallet Svenska staten mot Girjas sameby. Det är Sveriges kanske viktigaste rättsfall. Bara att svenska staten driver ett rättsfall mot en sameby om markfrågor reser ögonbryn. Sverige har ett kolonialt förflutet där staten, förenklat, såg samer som en lägre stående ras med dokumenterade skullmätningar och tvångsförflyttningar, något som fick förnyad aktualitet i och med Amanda Kernells spelfilm "Sameblod" från 2016. Men markfrågan är extra pikant: Sverige får nämligen tung och alltmer gäll kritik från FN och Europarådet att vi inte respekterar samernas markrättigheter. För samernas rättigheter betyder markfrågan allt – det andra är mest fluff. På papperet handlar rättsfallet om att samebyn vill ha ensamrätt till jakt och fiske i deras fjällområde i samebyn, för att

kunna fördela jakt- och fiskerätten och skydda sina renar. Staten tog nämligen ifrån samebyarna den rätten 1992. Därefter har länsstyrelserna fördelat jakt och fiske. Utan framgång, enligt samebyarna.

Genom Girjas sameby stämde därför Svenska samernas riksförbund 2009 svenska staten i det mål som du just nu läser om.

Tingsrätten dömde först till samernas fördel 2016. Hovrätten ansåg 2018 att samebyn hade rätt i själva sakfrågan – ensamrätt att jaga och fiska, men sedan var det som om hovrättens ordförande tryckte ut en tjock rökridå på ett klubbgolv:

Länsstyrelsen skulle nämligen fortsätta att få fördela rätten.

Va? Var det som förut? Nja, när hovrätten gav samebyn ensamrätt att jaga hänvisade de till "sedvanerätt att bruka marken".

Just ordet "marken" var en viktig markering – i en av Sveriges känsligaste konflikter:

Urfolket samernas rätt till sina traditionella landområden.

Domen tycktes framför allt vara en stenhård passning till regeringen och lagstiftarna att klargöra samernas landrättigheter.

I ett vidare perspektiv kan rättsfallet nämligen sägas handla om samernas rätt att bestämma över sina traditionella landområden på halva Sveriges yta. Exakt där staten har stora planer för gruvor och vindkraft och där det på sina håll finns samefientliga strömningar.

Det är en politisk krutdurk med beröringsskräck.

Sverige har folkrättsligt bundit sig att garantera samernas landrättigheter genom att skriva på flera bindande FN-konventioner.

Men vi följer dem inte. Kritiken är stenhård från exempelvis FN:s rasdiskrimineringskommitté.

Sverige har också gett sitt stöd till urfolksrättens ena rättsliga grunddokument: FN:s urfolksdeklaration. Men bäst illustreras Sveriges rådvillhet – eller ska man skriva hyckleri – genom att vi under 30 år förhållat att ratificera urfolksrättens andra rättsliga grunddokument – urfolkskonventionen ILO169. Vi har visserligen sagt att vi ska göra det ända sedan 1989, men begravt frågan i ett otal utredningar. Som inte lett någonstans.

Om vi ska skriva på måste Sverige nämligen, förenklat, erkänna och

garantera samerna mer landrättigheter och det skulle ju äventyra ... ja, du förstår. Men när SvD intervjuade dåvarande näringsminister Mikael Damberg (S), med ansvar för gruvnäringen, förra sommaren sade han att regeringen inte har några planer på ökade landrättigheter åt samerna. Ändå sägs regeringens linje vara att jobba i riktning mot att ratificera ILO169.

Det går inte ihop.

På plats i sessionssalen i Bondeska palatset är statens juridiska ombud – justitiekanslern (JK) som alltså driver frågan åt staten.

Talande är att förra JK, Anna Skarhed, för exakt ett år sedan valde att ta bladet från munnen när hon gick i pension. Hon sade då att regeringen lämnat walkover i hela den känsliga samefrågan som i stället landat i stora jobbiga rättsprocesser som

Girjasmålet, som hon menade inte leder någon vart utan enbart skärper motsättningarna.

Det var sprängstoff.

Skarhed hade då själv lämnat in ansökan om resning i HD för statens räkning, En politisk ”walkover” innebär också allt större konflikter mellan gruvbolag och berörda samer.

I dag ligger känsliga gruvfrågor färdigutredda på regeringens bord, bland annat den välkända planerade Kallakgruvan i Jokkmokk.

De ligger där sedan årtal. Inga beslut fattas. Det är alltför känsligt.

Allt medan alla undrar: vad är det egentligen som gäller?

I HD-processen maler nu målet på.

Och det viskas ett möjligt scenario: tänk om staten vinner målet, men att samesidan därefter tar det till

Europadomstolen – och vinner. Vilken dager skulle det ställa Sverige i – som snäll urfolksmånande nation?

Sida har, enligt SvD, de senaste tio åren skänkt 1,44 miljarder kronor till urfolk. Det mesta har gått till kampen för urfolks landrättigheter.

I andra länder.

Jonas Fröberg

jonas.froberg@dn.se

C: Ge rabatt till dem som vattensnålar

TISDAG 3 SEPTEMBER 2019

Centern vill ge skatteavdrag för teknik som sparar vatten. Man vill också avskaffa toaletter som inte är snålspolande.

Inför Centerns partistämman i slutet av september föreslår partiledningen ett nytt system för att minska förbrukningen av dricksvatten. C vill införa ett skatteavdrag för den som installerar vattenbesparande teknik. Det kan handla om att använda så kallat gråvatten till att spola toaletter eller duschsystem som kan återvända vatten.

– Det finns problem med vattenförsörjningen och därför behöver vi använda vattnet smartare, säger Rickard Nordin, C:s talesperson i klimat- och energifrågor.

I januariavtalet mellan regeringen och samarbetspartierna C och L finns redan en uppgörelse om att satsa på grön teknik. C anser att gynnade av vattenbesparande teknik ryms under den punkten och tänker driva frågan i budgetförhandlingarna nästa år. Utgångspunkten är att avdraget storleksmässigt ska vara ungefär som dagens Rot- och Rut-avdrag, det vill säga 30–50 procent.

– Någonstans i det härandet är tanken. Men hur stort det blir är en fråga som får tas i budgetförhandlingen, säger Nordin. Han hänvisar till att det finns studier som visar att hushållen skulle kunna minska sin vattenförbrukning med hälften med

hjälp av vattenbesparande teknik. Det skulle också kunna ge en bonuseffekt i och med att åtgången av varmvatten skulle bli mycket mindre. Därmed skulle även elförbrukningen kunna minska.

Bakgrunden till förslaget är att flera områden i landet de senaste åren haft problem med grundvattennivåerna.

– Det finns ett par ställen där det är akut. Men tittar du på förra sommaren så var det bevattningsförbud i otroligt många kommuner. Så det här är inte ett enskilt problem på några platser, det är större än så.

C vill att avdraget i första hand ska gälla för avancerad teknik, den som köper en snålspolande toalett av standardsnitt kan inte räkna med att få göra avdrag.

– Det här handlar om att få ut toppprodukterna i hemmen, säger Rickard Nordin.

– Dessutom är renoveringsbehovet av VA-anläggningar gigantiskt ute i kommunerna så att underlätta för dem är en fråga för hela landet.

C vill även att EU ska införa ett system för att få bort blandare och toaletter som gör av med mycket vatten. Tanken är en modell liknande den som gäller för märkning av kylskåp och diskmaskiner.

Hans Olsson

hans.olsson@dn.se

Levde lyxliv för bistånd från Sida

TISDAG 3 SEPTEMBER 2019

Sida betalade ut över hundra miljoner kronor till en organisation för att stimulera småföretag söder om Sahara. Men ledningen använde en del av pengarna för att berika sig själv.

Organisationen African Enterprise Challenge Fund (AECF) fick 114 miljoner kronor av Sida i fjol. I en rapport framgår hur ledningen levte lyxliv för biståndspengarna, skriver Aftonbladet.

ANNONS:

Vd:n hade en 54 procent högre lön än sin föregångare och 2018 införde man ett nytt bonussystem som ökade

bonusutbetalningarna med 341 procent. Cheferna har rest i business class och betalt medlemskap i exklusiva klubbar med pengarna från Sida.

– Vi reagerade direkt när vi fick de här uppgifterna och frös våra utbetalningar i år, säger Hans Magnusson, chef för Sidas Afrikaavdelning.

Problemen upptäcktes när Sida fick in den årliga revisionsrapporten från organisationen. Man beslutade att gå vidare och granska uppgifterna i en särskild rapport.

TT

Hepatit C-behandling en succé – 30 missbrukare botades

TISDAG 3 SEPTEMBER 2019

30 deltagare i sprutbytesprogrammet i Malmö har blivit botade från hepatit C. De friskförklarade missbrukarna visar att medicinering fungerar, även för en person med en kaotisk tillvaro.

– Vi vet ju att medicinerna funkar, men det vi inte visste var om den här gruppen

verkligen skulle kunna tillgodogöra sig behandlingen, säger Marianne Alanko Blomé, enhetsansvarig infektionsläkare på sprutbytesmottagningen i Malmö.

De nationella riktlinjerna ändrades 2018 så att alla som har kronisk hepatit C ska kunna få tillgång till botande behandling, inte bara de svårast sjuka. Men hur får man åtta veckors medicinering att fungera för intravenösa missbrukare?

Inom ramen för ett forskningsprojekt har man i Malmö behandlat 50 patienter på sprutbytesmottagningen.

Utvärderingen av de första 30 av dem visar på en succé, rapporterar SVT Nyheter Skåne. Tre månader efter avslutad behandling är samtliga smittfria.

– Det vi gör är att vi försöker motivera. Det här är en grupp som flyger lite under radarn på andra ställen, de kommer till exempel sällan till bokade tider. Vi

erbjuder en väldigt flexibel approach, berättar Marianne Alanko Blomé.

Deltagarna har i vissa fall fått dossetter med medicin för en vecka åt gången. När det varit dags för en ny omgång har de inte kallats till ett visst klockslag, utan bara en given dag. Om det har behövts har deltagarna fått påminnelser via sms och telefonsamtal och ibland har de också blivit uppsökta.

Extra provtagning har också gjorts för att motivera deltagarna att fortsätta med medicineringen hela vägen till mål.

– De blir fascinerade av att se hur de går från att ha miljoner virus i blodet till att inte ha någonting alls, då blir de jättemotiverade.

Patienterna kommer att fortsätta följas under fem år för att upptäcka eventuella återinfektioner.

– Vi vet att i den här gruppen kan man förvänta sig att någon får en ny smitta, säger Alanko Blomé.

Världshälsoorganisationen (WHO) rekommenderar att alla smittade med hepatit C som är tolv år eller äldre ska behandlas med de nya medicinerna, men så ser inte verkligheten ut i Sverige ännu. Därför kan Malmöstudien få betydelse i andra delar av landet.

När de nya läkemedlen introducerades var behandlingen mycket dyr, men priserna har pressats och var förra året nere på cirka 100 000 kronor för en standardbehandling.

Även om detta också är ett stort belopp, måste det sättas i relation till vad obehandlad hepatit C kostar i pengar och lidande, anser Marianne Alanko Blomé. Hon säger att personalen på sprutbytet

ofta talar om den nya medicinen som revolutionerande.

– Den är revolutionerande, den har omkullkastat hela tänket kring hepatit C.

TT

Fakta. Hepatit C

Hepatit C är en virussjukdom som infekterar levern.

Det är vanligt att kronisk hepatit C inte ger några symptom, men inflammationen i levern ger skador på sikt och kan efter lång tid leda till levercirros.

I Sverige är ungefär 50 000 personer smittade.

Den pågående forskningsstudien i Malmö genomförs av infektionsläkarna Anna Jerkeman och Marianne Alanko Blomé samt beroendeläkare Martin Bråbäck.

Källor: Nationalencyklopedin och 1177.se

Imam i Helsing-borg döms för hets mot judar

TISDAG 3 SEPTEMBER 2019

En imam i Helsingborg döms för hets mot folkgrupp efter att ha uttalat sig nedsättande om judar under en demonstration.

Han sade bland annat att judarna är ”apornas och svinens avkommor”.

Han har försvarat sig med att det han sade inte var riktat mot judar utan mot den israeliska regimen.

Imamen döms till villkorlig dom och 60 dagsböter och ska även betala 800 kronor till brottsofferfonden.

Talet, som spelades in, hölls på arabiska i juli 2017 vid en demonstration mot Israels agerande kring al-Aqsamoskén i Jerusalem. TT

Det är ett ifrågasättande av vetenskapen. Du har rätt att ha en egen åsikt, men inte egna fakta.

TISDAG 3 SEPTEMBER 2019

Margot Wallström (S), Sveriges utrikesminister, är starkt kritisk till USA:s agerande i Arktiska rådet, säger hon i en intervju med Financial Times. Tidigare i år vägrade USA att godkänna en gemensam deklaration från rådet, eftersom dokumentet innehöll ordet klimatförändringar. TT

Kristersson utesluter inte privat möte med Åkesson

TISDAG 3 SEPTEMBER 2019

Moderatledaren Ulf Kristersson

**utesluter inte att i framtiden sitta ned
med Sverigedemokraternas partiledare
Jimmie Åkesson för ett privat möte.**

**– Det är ingenting jag är främmande för.
Jag talar med alla människor i politiken,
säger han.**

Samtliga riksdagspartier, utom
Sverigedemokraterna, kommer under den
kommande veckan att få en inbjudan till
samtal om gängvåldet i Sverige. Det

meddelade inrikesminister Mikael
Damberg (S) på söndagskvällen.

– Vi har en annan värdegrund än
Sverigedemokraterna, försvarar Damberg
sitt beslut.

Utestängandet av SD från samtalen har
mötts av kritik.

”Det är förstås rimligt att en nationell
samling inrymmer alla partier i riksdagen.

Låt alla delta”, tycker Andreas Carlsson,
KD:s gruppleadare i riksdagen på Twitter.

Även Centerpartiet anser att SD borde få
vara med i samtalen, rapporterar Ekot.

M-ledaren Ulf Kristersson kallade
regeringens ställningstagande mot SD för
”respektlöst” i ett inlägg på sin Facebook.

Han säger också att hans
ställningstagande i frågan inte bygger på
något nytt beslut inom partiet.

– Det är inget nytt ställningstagande över
huvud taget. Till och med regeringen har

ju tyckt att de ska vara med i försvarsberedningen och migrationsutredningen. Så att de inte ska vara med i just det här fallet är helt obegripligt.

Har du haft några privata möten med Jimmie Åkesson?

– Nej, vi har inte haft några sådana möten. Vi brukar ju träffas i riksdagen rätt ofta och diskutera och debattera där. Men det är ingenting jag är främmande för.

Alexandra Carlsson Tenitskaja

Carl Johan von Seth: Första AP-fonden måste förklara vad som faktiskt hänt

TISDAG 3 SEPTEMBER 2019

Vd:n för Första AP-fonden, en av det statliga pensionssystemets stora buffertfonder, fick på måndagen

sparken med omedelbar verkan efter brott mot det "interna regelverket".
DN:s Carl Johan von Seth svarar på tre frågor.

1 Vad gör Första AP-fonden?

– Det svenska pensionssystemet fungerar i huvudsak så att pengar löpande överförs från de som jobbar till landets pensionärer. Pengar in, pengar ut. Men det finns också ett slags buffertkonto i systemet. Första AP-fonden är en av fem fonder som är tänkt att stabilisera pensionerna. Nu när pensionsavgångarna är stora använder staten en del av pengarna från fonderna för att täcka underskott i systemet.

– Första AP-fondens jobb är att ge så god avkastning som möjligt på pengarna.

2 Varför är Första AP-fonden viktig?

– Första AP-fonden förvaltar över 300 miljarder kronor av de totalt ungefär 1 400

miljarder som i finns buffertfonderna. Att fonderna sköts effektivt är viktig. Dels för att resultaten direkt påverkar nivån på våra pensioner. Dels för att AP-fonderna är tunga spelare på finansmarknaden.

– Hur AP-fonderna uppträder och vad de investerar i påverkar alla.

3 Vad betyder det att vd:n fått sparken?

– Det hör inte till vanligheterna att en vd för ett stort statligt bolag sparkas under så drastiska former. Det måste kallas ett slags kris när bolaget blir av med sin chef med så kort varsel.

– Styrelseordförande Urban Hansson Brusewitz säger att vd Johan Magnusson har brutit mot de interna reglerna som rör handel med finansiella instrument. Brottet sägs ha varit tillräckligt allvarligt för att han skulle få sparken, men inte så grovt att händelsen har polisanmälts. Vad det betyder vet vi inte, och mer ville Hansson

Brusewitz inte säga på måndagen. Så kan styrelsen knappast fortsätta. Så snabbt som möjligt måste man redovisa vad som faktiskt har hänt. Första AP-fonden bär en del av förtroendet för vårt pensionssystem – ett pensionssystem med ett ganska skört förtroende hos allmänheten. Att hålla affären hemlig gynnar ingen.

Carl Johan von Seth

carljohan.vonseth@dn.se

Brott mot det egna regelverket fällde Första AP-fondens vd

TISDAG 3 SEPTEMBER 2019

Som vd för Första AP-fonden var det Johan Magnussons uppgift att löpande se över regelverket för de anställdas egna affärer. Nu ska han själv ha brutit mot det regelverket, vilket ledde till att styrelsen gav honom sparken.

Anställda hos Första AP-fonden har ett strängt regelverk att följa när det gäller egna affärer med finansiella instrument, så som aktier och optioner.

De får till exempel inte utnyttja eventuell kunskap om vilka placeringar som fonden har eller kan tänkas göra inom kort, för att sedan själva handla för egen räkning i samma typ av värdepapper.

De anställda ska också hålla sig borta från alla affärer där det kan tänkas uppstå en intressekonflikt i förhållande till fondens affärer.

Exakt hur Johan Magnusson brutit mot regelverket vill inte styrelseordförande Urban Hansson Brusewitz gå in på.

– Det är ett brott mot vårt interna regelverk för innehav och handel med finansiella instrument som berör medarbetarnas egen handel, säger Hansson Brusewitz.

– Mer detaljerat än så har vi valt att inte kommentera, tillägger han.

Hansson Brusewitz säger dock att det rör sig om en ”en händelse som skett under året”.

Styrelsen fick kännedom om händelsen efter sommaren och tog upp den på styrelsemötet i fredags. Där konstaterades att Johan Magnusson inte längre hade styrelsens förtroende, och han fick omgående sparken.

Enligt kommunikationschefen Sara Christensen är inte Magnusson misstänkt för ett brott; ingen polisanmälan har gjorts.

Det interna regelverket finns i ett dokument som omfattar ett tiotal sidor. Här påpekas bland annat att de anställda inte får göra snabba klipp. Minst en månad måste de äga ett värdepapper innan de säljer den och tar hem vinsten.

De ska också regelbundet uppge vilket innehav av finansiella instrument de har. Ändringar ska anmälas omedelbart.

Det kan nämnas i sammanhanget att det är just verkställande direktören som har ansvar att löpande se över regelverket och se om det finns behov av att uppdatera det. Johan Magnusson får 8,2 miljoner kronor i lön och pensionsavsättningar när han sägs upp, skriver Expressen. Det betyder att han får lön i 18 månader utan att behöva jobba.

Finansmarknadsminister Per Bolund blev informerad i förväg om styrelsens åtgärd.

Han betonar att det är ett rent styrelsebeslut – som han välkomnar.

– Jag tycker att det är bra att styrelsen agerar när de interna reglerna inte efterlevs, säger han.

– AP-fonderna måste upprätthålla förtroendet från allmänheten och oss

pensionssparare. Då är det viktigt att vara väldigt tydlig att om man inte har följer de interna reglerna, är styrelsen beredd att agera, tillägger han.

Finansinspektionen (FI) har inte tillsyn över Första AP-fonden eller dess interna regelverk. Däremot har inspektionen tillsyn över delar av handeln på värdepappersmarknaden.

– Vi förutsätter att vi informeras om alla misstankar om oegentligheter på värdepappersmarknaden så de kommer till vår kännedom om det är fråga om ett agerande som faller under vårt ansvarsområde, skriver Peter Svensson på FI:s presstjänst i ett mail till DN.

Chefsjuristen Teresa Isele har utsetts till tillförordnad vd, i väntan på att en ny vd utses.

DN har sökt Johan Magnusson.

Dan Lucas

dan.lucas@dn.se

Fakta. Första AP-fonden

Första AP-fonden är en central del av det svenska allmänna statliga pensionssystemet.

Tillsammans med andra statliga AP-fonder bildar de en buffert när pensionsutbetalningarna är större än inbetalningarna till systemet.

Första AP-fonden förvaltar 338 miljarder kronor åt pensionsspararna.

Slarvigt om en akademi som har tappat glansen

TISDAG 3 SEPTEMBER 2019

Elegant, men småtråkig. Skildringen av den skandalomsusade Svenska Akademien vet inte vilka ben den ska stå på och blir därför förvånansvärt - irrelevant.

Christian Catomeris och Knut Kainz Rognerud

”Svenska Akademien. Makten, kvinnorna och pengarna”

Polaris, 297 sidor

I mitten av november är det premiär för tredje säsongen av tv-serien "The crown", hett emotsedd av många. Det främsta skälet till att serien blivit så enormt populär handlar inte bara om hur välgjord den är, utan också om att man kan se den med behållning utan att ens vara särskilt intresserad av kungligheter: den är också en spegel av det brittiska samhället under en händelserik epok, från politik och medier till klassamhällets förändring.

Att göra en svensk tv-serie på samma sätt vore omöjligt: det svenska kungahuset är en alltför intetsägande spegel att reflektera utvecklingen i. Nej, en svensk "The crown" skulle bara kunna göras genom att utgå från Svenska Akademien (och vid närmare eftertanke är det faktiskt tjänstefel om inte den beställningen redan gått ut till någon begåvad manusförfattare). Här finns allt:

både den makt, de kvinnor och de pengar som Catomeris–Rogneruds bok har med i sin titel (även om det hade varit mer relevant att lyfta fram männen i titeln, snarare än kvinnorna, givet vad som varit problemet) och ett antal saftiga kulturstrider, konflikter med hovet och lagom doser storpolitik. "Akademien" skulle man, verkligen, vilja se som Netflixserie.

Catomeris och Rogneruds bok är dock inte det praktverk om Akademien som man skulle ha kunnat lita en sådan skapandeprocess mot. Den är heller inte den stora och avgörande sammanfattningen av skandalerna kring den våldtäktsdömde kulturprofilen Jean-Claude Arnault och hans nära band till Akademien. Jag vet inte vad boken är faktiskt: den säger sig vilja förklara Akademiens "annus horribilis" efter DN:s

avslöjande om Kulturprofilen genom att blicka tillbaka ett helt sekel och förstå Akademiens problem på djupet. Det gör den till dels. Samtidigt ägnas mer än hälften av sidorna åt just Arnaultskandalen, dess bakgrund och dess enorma efterverkningar.

Det är på ett sätt naturligt: att inte ge mycket utrymme åt den vore som om tredje säsongen av "The crown" skulle ignorera prinsessan Diana (spoiler: det kommer den inte att göra). Problemet är att historien om Arnault och Akademien redan är så oerhört väldokumenterad och att Catomeris och Rognerud inte kommer djupare i den. De redovisar ett antal intervjuer de gjort, med personer i både skandalens kärna och periferi, men intervjuerna och den egna researchen bidrar inte med något nytt och ger inte djupare förståelse. I stället blir det en

utmanande, men skickligt genomförd skrivövning: att summera det andra redan rapporterat, men med egna ord. Bitvis görs det effektivt och med böljande flyt, i växlingarna i tid och mellan nyckelpersonerna. Men för den som följt nyhetsutvecklingen kring Akademien de senaste 651 dagarna blir det också lite småtråkigt. Då hänger man lätt upp sig på slarvet och småfelen i stället: en dag för en akademisammankomst som inte stämmer, uppgiften om att kungafamiljen reste sig för akademiledamöterna vid högtidssammankomsten 2018 (det gjorde de inte, de förblev stående för att just slippa resa sig), uppgiften om att Katarina Frostenson inte tilläts delta i en sammankomst (hon var välkommen, men fick inte delta i delar av diskussionen). Och så vidare.

Det är egentligen först i sista meningen det bränner till ordentligt: när de berättar hur de porträtt av kvinnliga inspiratörer som Sara Danius låtit hänga på framstående plats snabbt tas bort när Anders Olsson tar över tjänsterummet. ”Ett enda kvinnoporträtt får hänga kvar: Selma Lagerlöf.”

Där knyter författarna an till det som förefaller ha varit det ursprungliga anslaget – och som är det klart mest intressanta jämte den eviga vänskaps- och pengakorruptionen: Akademiens genomgripande problem att förhålla sig till starka kvinnor. Det speglas exempelvis i hur Carl David af Wirsén på sin tid gjorde allt han kunde som ständig sekreterare för att förhindra att Selma Lagerlöf skulle få Nobelpriset.

Men tyvärr slarvar Catomeris och Rognerud bort även denna berättelse. De blir alltför förtjusta i att teckna sidoporträtt av de stora

kulturpersonligheterna i Akademiens väg, från Alfred Nobel och Bertha von Suttner till Vilhelm Moberg och Harry Martinson. Det är förstas inte ovidkommande – och porträtten är väl underbyggda och elegant skrivna. Men det bidrar till bristen på fokus.

Att Svenska Akademiens guldglans har falnat, eller rent av förötts, är i dag uppenbart. Det gyllenglänsande omslaget på den här boken torde knappast förändra bilden i någon riktning. Men innehållet skiner heller inte tillräckligt av egen kraft. Dessutom är det en sak som verkligen saknas om man vill skriva om ”makten, kvinnorna och pengarna”: berättelserna från de utsatta kvinnorna själva. Deras ord är, med några få undantag, nästan osynliga i de avsnitt som inte hade existerat om det inte varit för deras berättelser.

Martin Jönsson
martin.jonsson@dn.se

Unilabs polisanmäls efter fördröjda provsvär

TISDAG 3 SEPTEMBER 2019

Företaget Unilabs polisanmäls nu efter att sjuka patienter med misstänkt cancer fått vänta i månader på provsvär och röntgen.

– Jag anser att jag och många andra är utsatta för brott. Då måste jag, som kan formulera mig, sätta ner foten, säger Angelica Nelson.

Många svårt sjuka patienter har fått vänta på provsvär om bland annat misstänkt cancer i månader, och kön till röntgen är lång efter att Unilabs efter upphandling tagit över ansvaret för laboratorietjänster och röntgen i delar av Region Stockholm. Som DN berättat fick Angelica Nelson en remiss till datortomografi i slutet av juni, efter att ha sökt vård för kraftiga blödningar och magsmärtor. Fortfarande har ingen kallelse kommit, och när hon lokaliserade sin remiss till Unilabs vid Odenplan i Stockholm fick hon veta att patienter ännu inte börjat tas emot, och att remisser lagts på hög. Samtidigt har det framkommit att hon inte var ensam om att drabbas efter att Unilabs slutit avtal om röntgen och laboriemedicin i Region Stockholm. Företaget har inte kunnat analysera provsvär i tid, och patienter har fått vänta i

månader på svar om bland annat misstänkt cancer.

Klagomål från ett stort antal vårdgivare som DN tagit del av visar att hälso- och sjukvårdsförvaltningen känt till problemen sedan i våras och även haft möten med företaget. Hälso- och sjukvårdsdirektören har tagit initiativ till ett möte med företagsledningen under måndagen .

I lördags lämnade Angelica Nelson in en polisanmälan mot företrädare för Unilabs. – Jag anser att jag har blivit utsatt för ett brott, och jag är djupt kränkt på grund av det. Ännu mer när jag förstår att många andra är utsatta för brott. Och det här får bara fortgå. Då får jag, som kan formulera mig, sätta ner foten, säger Angelica Nelson.

Anmälan gäller framkallande av fara för annan. I anmälan pekar Angelica Nelson på Unilabs underlåtenhet genom att

undersökningen inte genomförts under de två månader som gått. Angelica Nelson hänvisar till det så kallade standardiserade vårdförloppet som slår fast att vid misstänkt coloncancer, cancer i tjocktarmen, ska undersökning genomföras inom tio dagar. Beslut om behandling ska tas inom tre veckor.

Angelica Nelson och hennes man Reine Nelson, som båda är advokater, bedömer att det handlar om grov oaktsamhet genom att många patienter är drabbade. – Tusentals personer är berörda, vilket borde öka ansvaret att inte ta sig vatten över huvudet när man åtar sig uppgiften. Genom att de har tagit det här på sig har de också fått exklusivitet – alla patienter blir inmålade i ett hörn, säger Reine Nelson, som också för ett allmänt resonemang om ansvar.

– I förlängningen handlar det om sjukvårdslandskapet som vi rör oss i med privatiseringar och upphandlingar. Var går då gränsen för straffbarhet gällande underlåtenhet om man utsätter patienter för risk för allvarlig skada?

Anmälan görs mot företrädare för Unilabs, men i förlängningen bär Region Stockholm ett stort ansvar, säger Angelica Nelson.

– Det är företaget, som skulle ha utfört undersökningen, som begår ett brott genom att inte göra det. Ansvar hos andra aktörer får en utredning utvisa, säger hon. I anmälan understryks att rapporteringen i medierna visar att bolaget varit medvetet om sina kapacitetsproblem. Som DN tidigare berättat har bolagets verksamhetsansvarige för röntgenverksamheten i ett mejl till hälso- och sjukvårdsförvaltningen skrivit att man

har haft en ”tuff sommar”, men att rekrytering av radiologer och röntgensjuksköterskor pågår.

Ulf Höglund, förundersökningsledare vid enheten för grova brott vid Citypolisen, bekräftar att polisanmälan kommit in.

– Jag kommer att lämna anmälan vidare till åklagare för bedömning.

Charlotta Wikström, Sverigechef med ansvar för patologi och radiologi inom Unilabs säger att hon inte har tagit del av polisanmälan.

– Jag förstår om folk är upprörda men jag kan inte kommentera den. Den juridiska processen får ha sin gång, säger hon.

I nuläget annonserar Unilabs efter laboratoriepersonal på Facebook, och mejlväxling mellan bolagets ansvarige för röntgen och hälso- och sjukvårdsförvaltningen, som DN begärt ut och tagit del av, visar att Unilabs inte

räknar med att ha all röntgenkapacitet på plats förrän senare i höst.

”Vi börjar se ljuset i tunneln”, skriver den ansvarige chefen till tjänstemannen på hälso- och sjukvårdsförvaltningen i slutet av augusti.

Unilabs har medgivit att man missbedömt åtagandet när det gällde laboratorieverksamheten, och inte levt upp till avtalet inledningsvis.

Charlotta Wikström anser däremot att företaget levt upp till avtalet om röntgenverksamheten, trots att en röntgenavdelning inte öppnats enligt plan.

– Det är en röntgenavdelning av sex som inte är i gång, och som är försenad. Det är Sollentuna sjukhus som inte är klart och som vi ska öppna under hösten, säger Charlotta Wikström.

Hon anser att köproblemen beror på en generell kapacitetsbrist i regionen.

– Det finns ett underskott i röntgenkapacitet i hela Stockholm. Nu öppnar det flera röntgenanläggningar under hösten, och det kommer att förbättra situationen avsevärt.

Anna Gustafsson

anna.gustafsson@dn.se

24 kilo sprängmedel hittades i skogsdunge

TISDAG 3 SEPTEMBER 2019

**I lördags påträffades 24 kilo
sprängmedel i en skogsdunge i
Sundbyberg.**

**En förundersökning om förberedelse
till allmänfarlig ödeläggelse har
påbörjats.**

Det var i lördags kväll som två personer
hittade 24 kilo sprängmedel i ett mindre
skogsområde i Sundbyberg.

– Nu jobbar vi med spårsäkring och vi får
se vad det leder till. I nuläget ser jag
beslaget som en viktig del i vårt arbete
med att minska tillgången på explosiva
ämnen och vapen i den kriminella miljön,
säger Anders Rissel, chef för
lokalpolisområde Solna.

Sprängämnena låg i en väska och
personerna som gjorde fyndet kontaktade
polisen som sedan kom till platsen.

Innehållet i väskan är skickat på analys för
att se om det är möjligt att säkra spår.

En förundersökning om förberedelse till
allmänfarlig ödeläggelse är inledd.

Carina Skagerlind, presstalesperson vid
polisen i Stockholms län, säger att den här
typen av fynd är mycket ovanliga.

– Det här är inget som händer särskilt ofta.
24 kilo sprängmedel är väldigt mycket, och
att de låg gömda i en skogsdunge tyder på
att de förmodligen inte var tänkta att

användas för exempelvis byggnadsarbete.
Om några dagar kommer innehålllet
tillbaka från analys, säger Carina
Skagerlind.

Var det någon fara för personerna som
gjorde fyndet?

– Nej, sprängämnenen var inte apterade, så
ingen fara förelåg för de personer som
hittade väskan.

Anton Karlsson

Svårt bevisläge där få sekunder står i fokus

TISDAG 3 SEPTEMBER 2019

**Tre poliser sköt 25 skott mot Eric Torell
i gryningen den 2 augusti 2018 i
Vasastan. Poliserna träffade med var
sitt skott – ett av dem dödade Eric
Torell.**

**Två av poliserna som sköt och den
polis som ledde insatsen åtalades.
Målet är principiellt viktigt för polisens
fortsatta arbete.**

Bland annat kommer några få sekunder att hamna i fokus.

Han: en ung man med Downs syndrom, på en nattlig utflykt från hemmet – med ett större, svart vapen av plast i händerna.

Leksaksvapnet liknar en kulsprutepistol.

De: tre poliser, varav två är nyutexaminerade. De är övertygade om att de letar efter en sedan tidigare känd kriminell man som är kopplad till adressen. Han har bland annat hotat sin före detta partner med ett vapen och placerat en bomb under hennes bil.

Deras möte på innergården på Norrbackagatan får en katastrofal utgång.

Klockan 04.07.21 den 2 augusti 2018 meddelar patrull 9430 via polisradion:

”Man nere, man nere. Han ligger på backen”.

Ett par timmar senare står omfattningen av tragedin klar. Svensk polis har skjutit

ihjäl en ofarlig 20-årig man med Downs syndrom. Eric Torell. Det dödande skottet träffade honom i ryggen. Dödsskjutningen blir en världsnyhet.

När rättegången inleds i dag, tisdag, står flera svåra, så väl juridiska som

beteendevetenskapliga, frågor i fokus:

Begick insatschefen tjänstefel när han ledde och planerade insatsen?

Enligt åklagaren var 23 av de 25 skotten legitima. När de avlossades befann sig de tre poliserna i en inbillad

nödvärnssituation. Men enligt åklagaren hade nödvärnssituationen upphört när de två sista skotten föll. Är det möjligt att dela upp en mellan 3 och 10 sekunder lång skjutsekvens i två delar – en laglig och en straffbar?

Skulle rätten komma fram till att nödvärnet bestod uppstår nästa fråga –

var det våld de brukade ”uppenbart oförsvarligt” eller inte?

Vilka mänskliga förutsättningar hade poliserna att agera annorlunda i den situation de då befann sig?

Det är principiellt avgörande frågor för svensk polis. Rätten kommer att behöva väga de modeller för taktiska grundprinciper och risk- och hotbedömning som finns i teorin mot en polisiär verklighet som inte alltid följer den förutsägbara mallen.

Samma slags överväganden kommer att behöva göras när det gäller den av polisen upplevt hotfulla situationen. I det här fallet visade sig verkligheten vara ofarlig – men poliserna trodde att vapnet var äkta, det riktades mot dem och de visste inte att den misstänkte var en 20-åring med Downs syndrom.

Sedan 1990 har polisen skjutit ihjäl 36 personer – ingen av poliserna har fällts i domstol. När chefsåklagare Martin Tidén den 11 april i år åtalade den 39-årige insatschefen och två av de tre poliser som sköt stod det dock klart att han anser att bevisningen håller för att döma två av dem för tjänstefel och en till vållande till annans död. Åklagaren påstår inte att poliserna hade något uppsåt – de sköt av oaktsamhet.

Försvaret är av motsatt uppfattning. Anton Strand och Thomas Martinson, som försvarar de poliser som sköt, anser att polisutredningen och de expertvittnen som granskat den på deras uppdrag visar att brott inte begåtts.

– Som jag ser det borde åtal aldrig ens ha väckts, säger advokat Anton Strand, som försvarar den 31-åring som sköt det dödande skottet.

Han menar att det är omöjligt att bevisa om och i så fall när nödvärnssituationen upphörde. Enligt den granskning av polisens tekniska protokoll som försvarets expertvittne forensikern Sonny Björk har gjort, går det inte heller att fastställa i vilken ordning de 25 skotten avlossades. – Alla poliserna på plats agerar på exakt samma sätt. Åtalar man vissa personer och inte andra, då måste man veta vem som skjutit det första och det sista skottet. Utredningen ger inte svar på det, hävdar Anton Strand.

Även advokat Thomas Olsson, som försvarar polisen som ledde insatsen, anser att det saknas bevisning:

– Ifrågasätter man det min klient gjorde, ifrågasätter man hela polismyndighetens sätt att arbeta, sa han när åtal väcktes.

Kjell Ahlin, andre vice ordförande i Polisförbundets Stockholmsregion, vändas inför rättegången.

Hans uppgift har varit att stötta de involverade poliserna. Han förhåller sig avvaktande till att deras agerande nu ska prövas i domstol. Det gick fruktansvärt fel, den där tidiga morgonen. Men var det som skedde brottsligt, frågar han sig.

– Åklagaren har funnit att det finns objektiva skäl att väcka åtal. Det kan man ha olika syn på. Jag har all respekt för att Erics anhöriga vill veta vems ansvar det var. För poliserna innebär rättegången en stor press, det har varit väldigt tungt för dem också, säger Kjell Ahlin.

– Det är så lätt att i efterhand säga att poliserna borde handlat annorlunda. Men då har man inte förstått hur poliserna uppfattade situationen där och då.

I förhör beskriver poliserna att de upplevde ”allvarlig fruktan”.

”När han riktade vapnet emot mig igen och jag då inte hade någonstans att fly, var enda utvägen för mig att skjuta för att överleva”, säger den polis som sköt 12 skott, träffade med ett, men som friades från alla misstankar.

Den 31-årige polis som avlossade fem skott, varav ett var det dödande säger:

”Jag känner mig fruktansvärt trängd där jag står. I min värld var det ingen annat än att han ska ju skjuta ihjäl min kollega. När jag bestämmer mig för att skjuta då har jag liksom skarpt tunnelseende”.

Rättegången inleds med att åklagare och försvar redogör för sina respektive inställningar. Dag två, den 5 september, hörs den 39-åring som ledde insatsen.

Eric Torells pappa, som var ute och letade efter sin son, tog kontakt med honom

precis när insatsen inletts. Insatschefen satt då i sin radiobil tillsammans med en kollega. Erics pappa talade dock aldrig direkt med insatschefen, utan med kollegan.

– Jag hann uppfatta att det handlade om en bortsprungen person, det gick på några sekunder. Min kollega sa att vi håller på med ett högprioriterat ärende och att vi tyvärr inte kunde vara behjälpliga.

Mannen nickade, sa ”absolut” och gick, säger insatschefen i förhör.

Borde han kopplat ihop det med den insats han ledde? Ja, anser åklagaren. Omöjligt i den situationen, menar försvaret.

Åklagaren kommer också sannolikt att driva linjen att insatschefen, med tanke på den bakgrundsinformation man hade om en eventuellt farlig man i området, borde fryst läget och lagt upp en säkrare plan. Trots hotbilden bar poliserna till exempel

ingen extra skyddsutrustning, det kallades inte på förstärkning från insatsstyrkan förrän det var för sent.

Av radiotrafiken framgår dock att insatschefen klockan 04.04.41 uppmanar de två patruller som är i området att ”iaktta största försiktighet”. Skulle de möta mannen ska ”flera koordinera samtidigt”. Knappt tre minuter senare skjuts Eric till döds.

Insatschefen visste inte heller att den kände kriminelle man som i polisens register fanns kopplad till adressen i själva verket satt häktad. Den uppgiften fanns i ett annat system, som polisen inte hade tillgång till.

Rättegångens tredje dag hörs poliserna som sköt. Frågan om nödvärn kommer då att ställas på sin spets. Det rör sig om en sekvens på mellan tre och tio sekunder – och 25 skott.

Annika Norée, docent i straffrätt och expert på just nödvärnsrätt, har på uppdrag av försvarets granskat förundersökningen. Hon avböjer intervju innan rättegången. Hennes utlåtande är glasklart: poliserna har inte agerat på något sätt som kan medföra straffrättsligt ansvar – det handlar om ett ”godtagbart misstag”.

Enligt praxis fastslagen av Högsta domstolen ska bedömningen av situationen utgå från polisens uppfattning av situationen i skottögonblicket. Hon hänvisar också till så väl svensk som amerikansk polisforskning som visar att det är mentalt i princip omöjligt för en polis att avbryta ett försvar med skjutvapen när det väl inletts.

Rättegången pågår i sex dagar. Vad utgången än blir kommer den med största sannolikhet att överklagas.

Tommy Hansson, som är ledamot av polisförbundets i Stockholms styrelse säger:

– Oavsett om det blir en friande eller fällande dom så är det viktigaste att det går att förstå domen när den vinner laga kraft. Så att vi på riktigt kan lära oss någonting av det som hänt.

Poliserna kommer att få behålla sina jobb även om de fälls, det har

Polismyndighetens

personalansvarsnämnd, PAN, redan beslutat.

Ulrika By

ulrika.by@dn.se

Fakta. Tre poliser inför rätta

Den 39-årige polisinsatschefen åtalas för tjänstefel. Enligt åklagaren har han "av oaktsamhet åsidosatt vad som gället för uppgiften genom att han underlåtit att vidta åtgärder, väga in arbetsmiljöaspekter och den grundläggande

taktiska förklaringsmodellen som ett led vid planering och ledning" på fyra punkter:

Han gjorde en felaktig hot- och riskbedömning.

Trots att man sett en person med vapen som man då trodde tidigare hade hotat att skjuta polis - agerade han inte utifrån den vetskapen.

Han samordnade inte poliserna på ett sätt att risken för att de skulle skjuta på varandra minimerades.

Agerandet efter att han mött Eric Torells pappa och fått veta att det i området fanns en bortsprungen person. Han informerade sig inte ytterligare, han försäkrade sig inte om att pappan eller Eric skulle kunna vara samma person som setts med ett vapen eller om de var utsatta för fara med anledning av insatsen.

Han kontrollerade inte heller om den kvinna, som tidigare varit utsatt för allvarliga hot från en man som man nu misstänkte rörde sig i området, nu var utsatt för fara.

En 31-årig polis åtalas för vållande till annans död. Enligt åklagaren avlossade han det dödade skottet då han inte längre hade rätt till nödvärn.

Skottet träffade i mellersta delen av ryggen.

Eric Torell hade då vänt ryggen till och enligt åklagaren borde polisen "på något sätt försöka

förvissa sig om vilken verkan tidigare eldgivning haft” och om ”hotet mot poliserna var sådan att det fortfarande motiverade verkanseld mot Eric Torell”. Straffansvar för vållande till annans död förutsätter att det skett av oaktsamhet.

I andra hand yrkas att polisen döms för tjänstefel. En 36-årig polis åtalas för tjänstefel då han upprepade gånger skjutit verkanseld mot Eric Torell.

Ett av skotten träffade Eric Torell i högra axelns baksida. I den sekunden hade polisen enligt åklagaren inte längre nödvärnsrätt och har därmed agerat ”oaktsamt”.

Åklagaren menar att även om tingsrätten skulle finna att 36-åringen haft nödvärn så var det ”uppenbart oförsvarligt” att skjuta i detta skede.

Fakta. Verkanseld

Polis har rätt att skjuta när de själva eller andra utsätts för hot eller allvarligt våld.

Om en polis skuter mot en person ska de sträva efter att tillfälligt oskadliggöra personen. Skottet ska i första hand riktas mot benen. Om den hotfulla personen befinner sig nära i avstånd och

angreppet går fort får man skjuta mot överkroppen.

Polis ska göra så kallad verkansk kontroll när de skuter verkanseld. De innebär att de inför varje enskilt skott måste bedöma om det fortfarande finns förutsättningar för att skjuta verkanseld. Svensk polis skuter verkanseld i snitt 15 gånger per år och varningsskott ungefär lika många gånger. 2018 sköt svensk polis sex personer till döds. Under 90- och 00-talet sköts i snitt en person per år till döds.

Källa: Polisen

”Det finns inga vinnare i det här”

TISDAG 3 SEPTEMBER 2019

Ett drygt år har gått sedan dödsskjutningen. Varje dag, varje timme sedan dess har Katarina Söderberg, Erics mamma, levt med det faktum att svensk polis skjutit ihjäl hennes son. När rättegången nu inleds är det första gången hon kommer att möta poliserna som gjorde det, ansikte mot ansikte.

Nej, hon vet inte hur det kommer kännas. Eller hur man förbereder sig inför ett sådant möte.

Men hon vet en sak:

– Vad domstolen än kommer fram till finns det inga vinnare i det här, bara förlorare. Jag förstår att det måste vara hemskt även för poliserna, säger hon. De visste inte att de sköt mot en person med Downs syndrom, det förstår hon. Hon kan också se den långa kedja av olyckliga omständigheter som låg bakom dödsskjutningen, men själva skottlossningen har hon svårare att förstå. 25 skott, som skjutna i panik.

– Skjuter man ihjäl ett barn i ryggen måste ett fel begåtts. För mig är det fortfarande obegripligt att det inte fanns någon plan för hur insatsen skulle gå till. Jag tycker att utredningen visar att poliserna liksom tog det som det kom, utan någon eftertanke. Så ska det väl inte gå till? När åtalet väcktes upplevde hon det som ett slags upprättelse gentemot Eric. Att

vad som än hänt så var det i alla fall inte hans fel.

Varken sorgen eller saknaden har mattats av under det dryga år som gått. Det finns därför inga sår som kan rivas upp, nu när rättegången startar:

– Det gör fortfarande lika ont hela tiden, säger hon.

Hon tystnar. Sedan säger hon:

– Jag går inte in i den här processen och tänker att det är en kamp mot polisen, att de ska straffas. Jag vill bara att skuldfrågan ska redas ut så att de fel som begicks aldrig begås igen.

Hon vet inte hur många gånger under året som gått hon ältat tankar som inletts med orden ”om bara...”

Om bara polisen vetat att det omöjligen kunde ha varit den tidigare, kände våldverkaren som synts beväpnad i kvarteret.

Om bara insatschefen den där natten hade kopplat ihop informationen från Eric Torells pappa om att Eric försvunnit från sitt hem med den just då pågående insatsen i kvarteret kring Norrbackagatan. Om bara de poliser som mötte hennes son haft mer erfarenhet.

Efter dödsskjutningen har ingen från polismyndigheten ännu tagit kontakt med henne personligen.

– Det tycker jag är jättekonstigt. Jag hade faktiskt gärna sett att någon från polisen beklagat sorgen, hört av sig. Att de två poliser som sköt inte gjort det kan jag förstå, men någon överordnad kunde väl ha lyft luren, sagt åtminstone ”förlåt, det blev fel, allt blev fel”.

Ulrika By

ulrika.by@dn.se

Ledare: Sverige måste genast skärpa till biståndet

ONSDAG 4 SEPTEMBER 2019

Knappt hann skandalen lägga sig efter miljonrullningen till International Center for Trade and Sustainable Development, ICTSD, förrän det var dags igen. Ännu ett svenskt biståndshaveri. Den här gången gäller det African Enterprise Challenge Fund, AECF. Blotta namnen borde väcka

misstankar. Internationellt center för handels- och hållbarhetsutveckling och Afrikansk företagsutmaningsfond, vad betyder det ens?

114 miljoner fick AECF av Sverige i fjol, vilket gör fonden till en av våra allra största biståndstagare. En stor del av de pengarna tycks ha gått till allt annat än bistånd. Vd:n har inte bara lyft en lön på 245 000 kronor – i månaden. Han har dessutom fått en årlig bonus på en halv miljon kronor, samt använt fondens kreditkort för privat räkning. Han, en annan chef samt vänner till dem båda har på så sätt kunnat leva ett liv i lyx med dyra medlemskap i exklusiva klubbar, ständiga flygresor i businessklass och vidlyftiga vistelser på flotta hotell.

Vad gällde ICTSD framkom det snart att det inte var statens biståndsmyndighet, Sida, som upptäckt oegentligheterna, utan

det brittiska bistandsdepartementet som i samband med en rutinkontroll fattat misstankar. Många har också länge varnat för att Sida helt enkelt saknar kapacitet att hantera sitt uppdrag.

Den tidigare Sidachefen Bo Göransson, som brukar hållas för Sveriges främsta expert på bistånd, sade häromåret att myndigheten egentligen skulle behöva anställa 300 personer till för att mäta med.

Biståndet regleras därtill på ett märkligt sätt. Det rimligaste vore ju att det, precis som alla andra bidrag, handlade om att sätta ett konkret mål och sedan anpassa budgeten efter vad det målet kostar. Men Sverige gör alltså tvärtom: Vi avsätter regelmässigt 1 procent av bruttonationalinkomsten – vilket gör biståndet till en av de största posterna i statsbudgeten och innebär ständigt nya

rekordsummor – och anpassar verksamheten efter detta.

Inga-Britt Ahlenius, före detta chef för FN:s internrevision, påtalade nyligen det vanskliga med att Sida har just ett utbetalningsmål. ”Man har gott om pengar, och man har ont om bra projekt. Då är risken väldigt stor att man hittar en utvecklingsfond med en talför chef”, som hon sammanfattar saken i en intervju med Aftonbladet (2/9).

Kort sagt utgår alltså det svenska biståndet från ett uttalat krav att göra sig av med en enorm summa pengar, utan möjlighet att vare sig kontrollera mottagarnas seriositet eller följa upp vart pengarna går. Och när skandalen väl är ett faktum svarar Sida genom att hytta med näven – och rycka på axlarna.

”Detta är helt oacceptabelt och man blir väldigt upprörd”, kommenterar Hans

Magnusson, chef för Sidas Afrikaavdelning, den senaste skandalen. Någon polisanmälan har inte gjorts. Inga pengar kommer att krävas tillbaka. Sveriges stora bistånd beror på att vi gärna vill se oss som en humanitär stormakt. Men vår generositet gör att vi i praktiken ofta blir motsatsen: en sponsor av odemokratiska krafter. För det värsta är inte att den svenska staten tar pengar från hårt arbetande medborgare och slösar dem på ingenting; på lycksökare, nej – det värsta är att miljonerna i många fall går till krigsherrar och förtryckare.

Sida har uppenbarligen tappat kontroll över situationen. Så kan det inte fortsätta. Inte en enda skattekrona till ska skänkas bort utan att vi noga försäkrar oss om vad den faktiskt går till.

DN 4/9 2019

Stockholm är en liten stad som försöker se ut som en stor

ONSDAG 4 SEPTEMBER 2019

"Hejhej", säger servitrisen som inte serverar. "Have a nice day", ropar svenskar som inte talar svenska. Solen skiner i Stockholm, men annars har det mesta förändrats.

Ett besök i Stockholm en makalös sensommarvecka är som att besöka en värld som inte existerar. Men den finns. Från Norrtull tar jag taxi ner till stan (ett misstag – bara den som har rätt till färdtjänst har råd med sådant) och för chauffören, en äldre kurd från Irak, utgjuter jag mig lyriskt om det vackra vädret och min barndomsstad. Han håller med. Vädret är vackert och Stockholm en idyll. Dessutom har han noterat att folk som inga problem har talar om just ingenting annat än vädret. Och Greta är ju på väg över Atlanten för att göra det ännu vackrare fast hon kallar det klimat. I Irak, säger chauffören, talar man aldrig om vädret. Hans svenska är smidigare än min stelopererade och innan Stureplan har han hunnit berika vårt språk med både

”gräshoppare” (för gräshoppa) och ”blondinare” (maskulinum). Det tackar jag för. Det var så litet, säger han blygsamt. Men kring Stureplan är svenska språket försvunnet ur gatubilden. Allt har namn på engelska. Också den talade svenskan är försedd med engelska ord och hela fraser, en lingvistisk trasmatta där de utrikiska stuvbitarna stadigt växer på svenskans bekostnad. Have a nice day! En helt normal, vänlig avskedsfras på Hamngatan två svenskar emellan, omedvetna om att små nationers språk under historiens gång ideligen försvunnit och nationerna med dem. Fast kanske har vi svenskar inte så mycket att säga varandra. Kungsträdgården känner jag numera knappt igen. Från park med gräsmattor (med den vackra lilla skylten ”beträd ej gräset!”) och grusgångar har den blivit till

stadens "vardagsrum" där ljud ersatt suset i trädkronor och diverse gatukökslukter blomdoften. På Stora scenen sprattlas som alltid för Hans och för Greta. Med barn i vagn och på pappas axlar beundrar unga familjer sprattlet. I en stor stad finns inga småbarn i centrum, på sin höjd hundar, och i en riktigt stor stad pågår vad som är stress, ovänlighet och ensamhet dygnet runt.

Men stockholmarna bor i en liten stad som försöker se ut som en stor och om sommaren lägger de av sin urbana stass, klär bokstavligen av sig och drar fram genom stadens centrum med en maklig långsamhet som mer hör hemma på landet. Finns det en stockholmsk stil så har den med fritid och natur att göra. Utan vare sig herde eller riktkarl tycks denna folkmassa valla sig själv i godan ro; bara några enstaka män i trånga mörka

kostymer tar sig knyckigt och ryckigt fram genom den som vore de i New York eller Tokyo och hade mycket bråttom.

Och solen skiner.

Så kallade skjutningar? Inte i centrala Stockholm. Här skiner solen. Skjutandet är utlokaliserat till stadens förorter. Här finns det bara i de tidningar som inte längre finns. Längre får jag leta efter ett ställe där man bland smågodis och tipskuponger kan köpa vad som förr kallades kvällstidningar. I dem läser jag att 45 personer förra året sköts ihjäl. Bara två av tio fall klaras upp. Sådant skulle ute i Europa väcka förskräckelse, i mitt Wien framkalla panik. Här noteras visserligen varje ny skjutning på tidningens förstasida, men med samma skenbara uppgivenhet och kanske frusna skräck som musen noterar giftormen.

Jag läser om den senaste utan att få klara svar på journalistikens allra viktigaste frågor. Vem? När? Var? Hur? Bara ”varför” besvaras, fast misslyckad skola och utanförskap känns aningen tunt som urskuldande förklaring. Bristen på fakta gör mig inte klokare, befäster bara mina fördomar. I Wien publiceras foto med namn på förövarna just för att inte alla ska dras över samma kam. Anonymiserad kollektivskuld tillhör den värsta formen av diskriminering och desinformation; båda tidningarna här verkar odla den. Ganska länge får jag på kajen nedanför Grand Hotel leta efter en papperskorg där jag kan göra mig av med dem.

På kajen säljer en flicka svenskarnas favoritgodis. Några förbluffade turister köper lakrits på både längden och tvären; här tas till och med kontanter. Och solen skiner.

På Skeppsholmen ska jag träffa en gammal skolkamrat, sig oföränderligt lik över mer än 50 år. För att som svensk vara säker på att växa upp och åldras måste man flytta utomlands. Serveringen saknar personal. Vi hittar den i köket. ”Hejhej”, säger den blonda servitrisen som ingenting serverar: bestick, glas och pappersservett får vi hämta själva. Och vår beställning kan dröja, kökspersonalen vilar upp sig. Två räkmackor à 225 kronor – det blir ungefär en tia per skalad. Med fyra små glas halvtaskigt vin går alltsammans på en styv tusenlapp. Efteråt dukar vi som gäster av. ”Hejhej”, säger servitrisen glatt, ungefär som damen som tigger utanför mitt snabbköp vid Norrtull.

Hemma igen lyssnar jag på radio: folk ringer in och vädrar ofiltrerat (?) sina meningar om allt möjligt. Milt terapeutiskt hyfsar programvärden de allra värsta, ett

slags social desarmering fast den gäller
åsikter och inte bomber. Sedan hör jag en
knarrig professor intervjuas, världsberömd
till på köpet, som lika milt påpekar att våra
husdjur förorsakar mer koldioxidutsläpp
än flyget. Vetenskapen har sagt sitt. Folket
hör det väl ogärna; många lider redan av
luthersk flygskam.

Snart är Greta framme.

Och över alltsammans skiner den
svenskaste av solar.

Richard Swartz är journalist, författare och
fristående kolumnist i Dagens Nyheter.

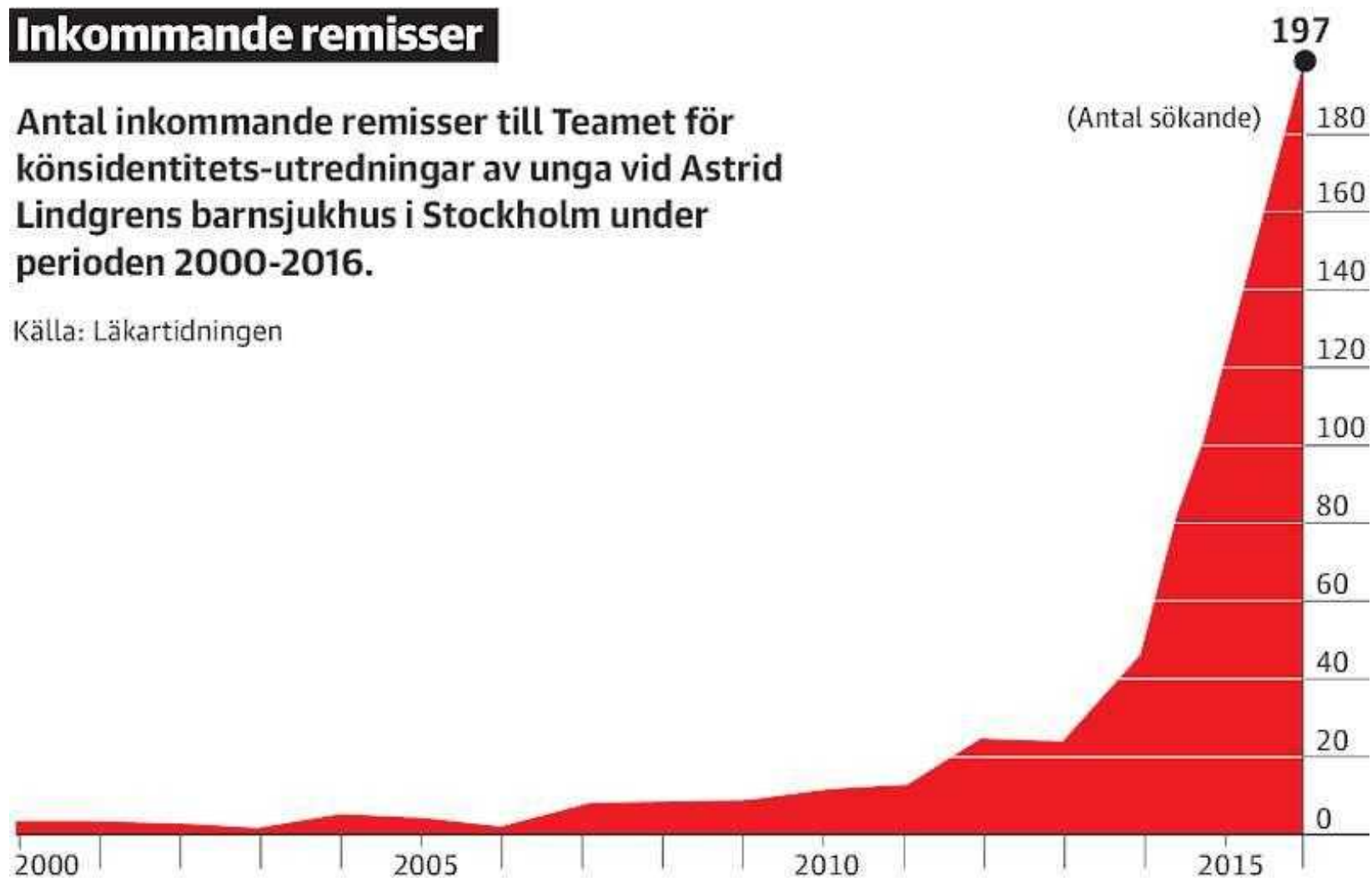
Richard Swartz

richard.swartz@chello.at

Inkommande remisser

Antal inkommande remisser till Teamet för könsidentitets-utredningar av unga vid Astrid Lindgrens barnsjukhus i Stockholm under perioden 2000-2016.

Källa: Läkartidningen

”Vi kräver att vården slutar experimentera med våra barn”

ONSDAG 4 SEPTEMBER 2019

DN. DEBATT 20190904

Vi är en växande grupp föräldrar med barn som i tonåren plötsligt uttrycker en stark känsla av att ha ”fel” kön.

Vårdens ensidiga fokus på hormoner och kirurgi innebär att annat stöd prioriteras ned. Vi kräver omsorg och vård för våra barns lidande – inte en lång kö till kirurgiska och medicinska

experiment, skriver Jannika Häggström med 16 andra föräldrar.

Vi är föräldrar till barn och unga med plötslig könsdysfori. På torsdag träffar vi Anna Starbrink (L), hälso- och sjukvårdsregionråd i Stockholm, för att beskriva våra barns möten med vården och ställa krav på en säker och kunskapsbaserad vård.

Vi är en växande grupp föräldrar med barn som i tonåren plötsligt uttrycker en stark känsla av att ha ”fel” kön, så kallad könsdysfori. När vi jämför våra erfarenheter upptäcker vi många likheter: Inget av barnen har tidigare i barndomen uttryckt tvivel över sin könsidentitet.

De allra flesta är flickor.

För samtliga barn har könsdysforin kommit i nära anslutning till annan psykisk ohälsa som ångest, trauma, depression eller ätstörningar.

Många av barnen har haft svårt med vänner och grupptillhörighet. Flera har diagnoser i autismspektrumet.

Alla har läst och interagerat om transfrågor på olika nätcommunityn strax innan de uttryckte sin könsdysfori. Många har haft vänner som identifierat sig som trans eller ickebinära.

Vi vill stötta våra barn och ungdomar i att utforska sin personlighet och hitta sitt sätt att leva – utan att styras av könsroller och normer. Men vi är förtvivlade över att de mår dåligt och känner sig obekväma i sina kroppar. Därför har vi vänt oss till barn- och ungdomspsykiatri (bup). Det vi har upplevt har gjort oss förskräckta.

Vården behandlar könsdysfori bland unga på ett helt annorlunda sätt än andra psykiatriska diagnoser. Om en ung människa lider av ätstörningar, självskadebeteende eller ångest går

behandlingen ut på att utforska, förstå och förändra tankar och känslor. Men när ett barn uttrycker könsdysfori, är vårdens första åtgärd i stället att bekräfta avståndstagandet från den egna kroppen. Därefter följer en snabb utredning av medicinska ingrepp. Detta kallas ”affirmativt bemötande”.

Psykisk ohälsa uttrycks och tolkas på olika sätt över tid. Sedan några år tillbaka finns en enkel förklaring och lösning tillgänglig för barn och unga:

Din ångest kan bero på att du är född i fel kropp.

Om du genomgår en könskorrigering kommer du att bli lycklig.

Det finns skäl att tro att den snabba ökningen av unga med könsdysfori till stor del hänger samman med denna tidsanda. Sköra, identitetssökande unga är extra sårbara.

Detta samband spelar förstås mindre roll för våra barn. Vad de upplever är verkligt för var och en. Många är övertygade om att operationer och hormonbehandling är det enda alternativet. Men vi vuxna måste kunna se helheten, samtidigt som vi möter deras tankar och känslor med respekt. Det är vårt ansvar att skydda våra barn mot kirurgiska och medicinska ingrepp som de kan komma att ångra i vuxen ålder.

Många av dem har andra svårigheter som de behöver få hjälp med. Hur ska en 14-årig flicka med autism kunna ta ställning till sin framtida fertilitet? Hur kan en 18-åring efter år av ätstörningar fatta beslut utifrån sina känslor av ångest inför den egna kroppen? Hur kan en 15-åring med ångest och depression förstå de livslånga effekterna av hormonbehandling?

När vi föräldrar tvekar inför irreversibla ingrepp på våra barn, möts det ibland med

orosanmälningar till socialtjänsten. Barn har omhändertagits, och ingrepp har gjorts mot föräldrars vilja.

Våra barn ingår i en grupp som fått namnet ROGD – Rapid onset gender dysphoria. I hela västvärlden har denna grupp ökat lavinartat på bara några år. En övervägande majoritet är flickor, men det blir fler och fler pojkar. I Stockholm utreds och behandlas runt 400 barn, och mångdubbelt fler står i kö – tidigare var det enstaka barn årligen. Eftersom utvecklingen är så snabb, saknas än så länge forskning om den här gruppen. Det finns därför ingen evidens för att snabb medicinsk behandling är bättre än samtalsstöd. Det finns inget stöd för att det affirmativa bemötandet är bättre för barnen än ett utforskande. Och det finns heller ingen forskning som visar att unga i den här gruppen skulle ha större suicidrisk

än andra med psykisk ohälsa. Tvärtom har forskning entydigt visat att suicidrisk inte minskar efter könskorrigering. Trots det får vi föräldrar ofta höra från vården att självmordsrisken är så stor att medicinsk behandling anses livräddande. Det är ett effektivt hot, vilket varje förälder nog kan föreställa sig.

Behandlingen av våra barn görs i dag alltså utan grund i forskning. Sådan medicinsk behandling brukar kallas för experiment. Historiskt finns många liknande exempel som vi borde ha dragit lärdom av. Kvinnor med "hysteri" har tidigare fått livmodern bortopererad. Ångest har behandlats med lobotomi. Experimenten har ofta genomförts på redan sköra patientgrupper och påfallande ofta är det kvinnors kroppar som ska korrigeras. Vi föräldrar kräver nu att vården slutar experimentera med våra barn. Både

transpersoner och unga människor med psykisk ohälsa har rätt till säker och kunskapsbaserad vård.

Vi kräver en sjukvård som är grundad på forskning och evidens. Allt bemötande, utredning och vård ska utgå från forskning och beprövad erfarenhet.

I väntan på forskningsstöd, ska vården av barn och unga med könsdysfori präglas av försiktighet. Förstahandsalternativet vid könsdysfori ska vara samtalsterapi.

Se barnet i hela sitt sammanhang: i familjen, i skolan och med vänner. Öppna för olika förklaringar till att barn inte känner sig helt hemma i sin kropp under tonåren. Följ hur symtomen utvecklas över tid och hänger ihop med andra svårigheter.

Respektera steriliseringslagens gräns på 25 år för ingrepp som orsakar sterilitet.

Stoppa omedelbart all medicinsk och kirurgisk behandling vid Kid-teamet (bup-team för könsidentitetsutredningar i Stockholm). Gör en total översyn av klinikens verksamhet och följ upp alla barn och unga som behandlats där. Flytta diagnostik och utredning till ordinarie bup-kliniker där behandlande läkare kan ta ett helhetsansvar.

Det är bråttom. Hundratal barn står i kö till Kid-teamet. Utifrån våra erfarenheter får många av dem inget adekvat stöd under väntetiden. Flera kommer säkert – i likhet med flera barn inom vår grupp – att tillfriskna från sin könsdysfori på egen hand. Men i de flesta familjer kommer stressen och oron att växa.

Antalet detransitionerare – transpersoner som återgår till sitt födelsekön – ökar nu snabbt. Bland dem som bara bytt namn och kläder kan många gå vidare i livet en

erfarenhet rikare. Men efter hormonell och kanske kirurgisk behandling är kroppen för alltid förändrad, och resan vidare kan bli svår. Om inget görs snarast, kommer många unga människor att utsättas för onödigt lidande och livslånga medicinska risker.

Vårdens ensidiga fokus på hormoner och kirurgi innebär också att andra former av stöd prioriteras ned. Vi vill ha omsorg och vård för våra barns lidande nu – inte en lång kö och väntetid till kirurgiska och medicinska experiment.

Jannika Häggström, tillsammans med 16 andra föräldrar till barn som har eller har haft könsdysfori

Socialdemokraterna pressas om migrationen av M och SD

ONSDAG 4 SEPTEMBER 2019

Både M och SD försöker öka pressen på S efter att migrationskommittén hållit sitt första möte. Maria Malmer Stenergard (M) siktar in sig på de interna motsättningarna inom socialdemokratin.

– Jag hoppas att de socialdemokrater som delar vår problemformulering får genomslag, säger hon.

Representanter för samtliga åtta riksdagspartier möttes på tisdagen för ett första möte i den kommitté som ska ta fram förslag för en framtida svensk migrationspolitik. Spännvidden är mycket stor i synen på hur restriktiv eller generös politiken ska vara.

Sverigedemokraterna har en nollvision för asylinvandringen och Moderaterna vill ha en skarp gräns för hur många flyktingar Sverige kan ta emot per år (max 8 000). Samtidigt utlovar januariavtalet mellan S, MP, C och L att möjligheterna till anhöriginvandring ska utökas och att asylsökande även ska kunna få stanna av humanitära skäl, exempelvis om man är svårt sjuk.

M-ledamoten Maria Malmer Stenergård menar att möjligheterna att få en bred uppgörelse hänger på var S sätter ner foten.

– Jag ser en annorlunda inställning från socialdemokrater ute i kommunerna jämfört med den politik man drivit i riksdagen den senaste tiden. Jag hoppas att de socialdemokrater ute i landet som delar vår problemformulering får mer genomslag, säger hon efter kommitténs möte och fortsätter:

– Jag tror att om M och S kan utgöra basen i en överenskommelse så får vi mycket bättre förutsättningar för en långsiktig och hållbar migrationspolitik som kan stå sig över val. Det skulle Sverige behöva.

Även Jimmie Åkesson (SD), den ende partiledaren som deltog i tisdagens möte,

hoppas på att hitta ”en minsta gemensam utgångspunkt” med S liksom med M.

– Åtminstone de tre stora partierna är överens om att vi behöver en skärpt asylpolitik. Det är utgångspunkten. Men S är väldigt pressade både från höger och vänster att liberalisera, säger SD-ledaren. Han kan tänka sig att kompromissa om nivån på invandringen om kommittén samtidigt höjer målen för återvandring.

– Det handlar om nettot, säger Jimmie Åkesson.

Rikard Larsson är vice ordförande i socialförsäkringsutskottet och S-ledamot i migrationskommittén. Han vill inte uttala sig specifikt om möjligheterna att just S, M och SD skulle enas.

– Det viktiga för oss är att ha en migrationspolitik som är human men att vi också klarar av integrationsuppdraget och klarar välfärden i kommunerna, det måste

vi skydda. Vi har kongressbeslut om att Sverige inte kan ta ett oproportionerligt stort ansvar när inte övriga EU gör det. Det är vägledande för oss, säger Rikard Larsson.

Hans Rosén

hans.rosen@dn.se

Fakta. Tre frågeställningar

De frågeställningar som migrationskommittén ska behandla:

1. Ska flyktingar få tidsbegränsade eller permanenta uppehållstillstånd?
2. Ska uppehållstillstånd kunna ges av humanitära skäl, exempelvis om någon är svårt sjuk eller har hunnit få en mycket stark anknytning till Sverige?
3. I vilken mån ska den som fått asyl få ta hit sina anhöriga och vilka försörjningskrav ska i så fall gälla?

Kommitténs förslag ska vara klart senast den 15 augusti 2020.

KD vill strama åt anhörigin- vandringen

ONSDAG 4 SEPTEMBER 2019

Kristdemokraterna stramar åt sin inställning till frågan om anhöriginvandring. De vill att det ska finnas ett försörjningskrav för alla familjemedlemmar, utom minderåriga barn.

Så sent som i maj valde partiet att stötta ett regeringsförslag som underlättade för anhöriginvandring – något de fick kritik för.

DN har tidigare skrivit om att migrationsfrågan – och inte minst frågan

om anhöriginvandring – är en viktig fråga internt i partiet.

Bara dagar före EU-valet valde Kristdemokraterna att stötta en regeringsproposition som ger flyktingar och alternativt skyddsbehövande rätt till familjeåterförening. Företrädare för både Moderaterna och Sverigedemokraterna kritiserade partiet för ställningstagandet. I ett Facebookinlägg som publicerades på tisdagen redogör partiet för sin nya, stramare inställning till frågan om anhöriginvandring.

KD:s partistyrelse har tagit ställning för ett nytt förslag som innebär att försörjningskravet ska gälla samtliga anhöriga som en asylsökande vill få med till Sverige – förutom egna barn under 18 år.

I dag finns det inget försörjningskrav för asylsökandes familjemedlemmar så som makar, sambor och barn.

KD menar att deras nya förslag skulle minska risken att föräldrar skickar iväg sina barn på riskfyllda resor till Sverige ”i syfte att säkra uppehälle för resten av familjen”.

De nya stramare reglerna är ett förslag som Kristdemokraterna kommer att driva i migrationskommittén.

Alexandra Carlsson Tenitskaja

alexandra.carlsson.tenitskaja@dn.se

Kvinna födde på parkering – sjukhuset ska fixa ny skylt

ONSDAG 4 SEPTEMBER 2019

Lujain Sawad födde i bilen utanför BB i Karlstad när hennes man inte hittade ringknappen till avdelningen, vars dörr var låst. Sjukhusets har nu utrett händelsen och menar att de inte har gjort något fel.

Den 18 juli, strax före midnatt, ringde Wael Sawad till BB Karlstad och berättade att det var dags för hans fru Lujain att föda, vattnet hade gått, och att de var på väg till förlossningen.

Men när paret kom fram var dörren låst. Sjukhuset har som rutin att hålla dörrarna låsta efter klockan 22 och under hela natten. Wael Sawad berättar att han tryckte på alla knappar som han kunde se. Men ingen dörr öppnades och ingen personal kom ut. Wael Sawad körde till akuten samtidigt som han ringde till BB – som bad honom att vända tillbaka.

– När vi åker tillbaka fanns ingen där och snart började min fru som låg i bilen, att föda. Jag fick panik och blev rädd när jag såg barnets huvud ute. Jag var så rädd att dra för hårt och min fru skrek, säger Wael Sawad.

Till slut kom personal ut. De klippte av navelsträngen och mamman och den nyförlösta pojken togs in på BB.

Enligt Anna Hessel, verksamhetschef för kvinnosjukvården i Karlstad, är händelsen unik. Hon berättar att en utredning gjordes omgående.

– Tillförordnad chef på förlossningen pratade med föräldrarna. Pappan visade att han inte kunde se knappen när han satt i bilen. Den var dold för honom. I samband med det skickade hon en avvikelserapport till fastighetsansvarig för en skyltning som ska bli tydligare, säger Anna Hessel.

Efter att ha tagit del av journalen ser Anna Hessel att inga fel har gjorts i hänvisningen när pappan kontaktade BB första gången.

– De var välkomna in direkt. Men vi har inte personal som står och väntar när någon har ringt. Vi får många samtal varje dag och har 3 000 förlossningar hos oss varje år, säger Anna Hessel.

Enligt pappan fick han ingen information om knappen och att dörren skulle vara låst.

Viviana Canoilas

viviana.canoilas@dn.se

Känsliga patientuppgifter skickades okrypterade

ONSDAG 4 SEPTEMBER 2019

Upp till 10 000 personer kan ha berörts när Akademiska sjukhuset i Uppsala skickade personuppgiftsdata till andra länder okrypterade. Region Uppsala har rapporterat incidenten till Datainspektionen och infört tillfälliga krypteringslösningar.

– Vi hade vid tillfället ingen funktion för att kryptera mejlen, säger Region Uppsalas chefsjurist Anne Nilsson.

– Akademiska sjukhuset utför högspecialiserad vård av personer som inte är folkbokförda i Sverige. Där har man till andra länder skickat journaler över öppna nät. Det finns regler om att man inte ska göra det, men vi hade vid tillfället ingen funktion för att kryptera mejlen. Men detta har vi nu infört, säger Anne Nilsson, chefsjurist vid Region Uppsala. Akademiska sjukhuset tar emot patienter från drygt 45 länder varje år och patienterna kommer både från länder inom och utanför EU/ESS. I Region Uppsalas anmälan av personuppgiftsincidenterna framgår det att man skickat sekretessbelagda och känsliga personuppgifter okrypterade från sjukhuset till patienternas hemländer. I

anmälan uppskattar man att mellan 10000 och 100000 uppgifter om mellan 1000 och 10000 personer påverkats.

Man har även gjort en annan anmälan som rör att Region Uppsalas olika förvaltningar för en rad olika ändamål tagit ut stora datamängder som innehåller patientuppgifter, som till exempel uppgifter om namn, personnummer, diagnoser och åtgärder, som sedan skickats som excelfiler i okrypterade mejl. Man har saknat skyddsåtgärder för att förhindra läsning och ändring av informationen samt skyddsåtgärder för att förhindra att obehöriga tar del av den. Den 8 maj tog Uppsalas regiondirektör Staffan Isling beslut att godkänna användningen av tillfälliga krypteringslösningar för att förhindra att känslig information skickas utan kryptering i väntan på att en långsiktig

krypteringslösning finns på plats. I beslutet framgår det att det inte är tillåtet att lagra eller sända patienters personuppgifter utan kryptering, men att regionen saknat standardiserade lösningar för att kryptera känslig information. I går tisdag meddelade Datainspektionen att man inlett en granskning av Region Uppsala.

– Vi har fått in två personuppgiftsincidenter från Region Uppsala. Med anledning av de här incidenterna har vi valt att inleda en granskning. Det vi kommer att titta på är vilket stöd man har haft för att skicka patientuppgifter okrypterat, säger Alli Abdulla, jurist vid Datainspektionen. Region Uppsala kommer, förutom att svara på frågan om vilket stöd man haft för att behandla patientuppgifter okrypterat, även att behöva svara på frågan om man

gjort och gör återkommande och systematiska kontroller om någon obehörig kommer åt de specifika personuppgifterna.

Hugo Ewald

hugo.ewald@dn.se

Ny dom för hänsynslösa dubbelmord

ONSDAG 4 SEPTEMBER 2019

Två män från rivaliserande gäng i Örebro mördades förra sommaren. Tingsrätten dömde två män till långa fängelsestraff – nu har Göta hovrätts dom kommit.

Det var ett mycket brutalt och hänsynslöst våld som användes när två unga män, som tillhörde var sitt gäng, mördades på kvällen den 3 juli i stadsdelen Vivalla. En av männen sköts ihjäl, den andre misshandlades till döds.

Sju personer åtalades för inblandning i mordet. Av de fyra som åtalades för dödsmisshandeln dömde tingsrätten två för mord – 15 år och 10 månader respektive 13 år och 10 månader – men personen som åtalades för själva dödsskjutningen friades.

Åklagarsidan hade överklagat en friande dom som man menar borde ha gett 14 års fängelse och ville skärpa domarna för tre andra till samma påföljd. Försvaret hade å sin sida invänt mot flera fällande domar, påföljder och skadestånd, men hovrätten gör samma bedömning som tingsrätten och fastställer domen.

Ulrika By

ulrika.by@dn.se

Ossi Carp

ossi.carp@dn.se

Många ämneslärarstu- denter hoppar av

ONSDAG 4 SEPTEMBER 2019

Knappt hälften av de ämneslärarstudenter som påbörjat utbildningen går kvar termin sex, visar statistik som Universitetskanslersämbetet tagit fram på uppdrag av GP. 47 procent är kvar i utbildningen i slutet av tredje läsåret.

TT

Cancer främsta dödsorsak i i-länder

ONSDAG 4 SEPTEMBER 2019

Cancer är den vanligaste dödsorsaken bland medelålders personer i höginkomstländer, visar en genomgång i tidskriften The Lancet.

Bland medelålders män är dödsfallen i cancer cirka 50 procent fler än i hjärt-kärlsjukdom, skriver Sahlgrenska Akademin som har lett den svenska delen av studien. I motsvarande grupp kvinnor och i gruppen män och kvinnor i tidig medelålder dör dubbelt så många i cancer som hjärtkärlsjukdom.

Genomgången omfattar 21 länder och 162 534 personer i åldrarna 35–70 år.

TT

Dyrare försäkra elbilen än en dieseldriven bil

ONSDAG 4 SEPTEMBER 2019

Det är dyrare att försäkra en elbil än motsvarande dieselbil, visar DN:s granskning. Men bolagen är inte eniga om hur mycket som beror på ökad skaderisk eller dyrare reservdelar. – Vi följer detta mycket noga, säger Trygg-Hansas motorexpert Stefan Brala.

Norge har sprungit före de flesta andra länder i världen när det gäller övergången till fossilfria bilar, i dag finns det en bra bit över 220 000 registrerade laddbara bilar.

Det är mer än dubbelt så mycket som i Sverige, trots hälften så många invånare. Norge har kallats elbilens förlovade land. Utvecklingen har drivits av generösa villkor med alltifrån skattebefrielse till gratis biltullar och p-platser. Nästan var tredje nyregistrerad bil i fjol drevs enbart med el – storsäljarna var Nissan Leaf och VW E-Golf.

Men under det senaste året har flera försäkringsbolag höjt sina premier rejält för laddningsbara bilar, på grund av större antal skador och dyrare reparationer. Några av dem säger att kraftfulla Tesla sticker ut i statistiken.

Ett av de bolag som omprövat sin premiesättning i Norge är If, en av de stora aktörerna även i Sverige, där Johan Granholm är motorexpert.

– Det svenska laddbilsbeståndet är litet, men det växer ganska snabbt. Vad vi ser är

att de har högre skadefrekvens, en orsak är att folk är ovana med att hela motoreffekten kommer direkt när de trycker på gaspedalen. Elbilarna är ju också dyrare i inköp, vilket ökar vår kostnad om bilen totalförstörs.

Johan Granholm tror dock att premieskillnaderna mellan fossilbilar och laddningsbara kommer att jämnas ut med tiden:

– Även om reservdelarna kan vara dyrare så är det färre grejer som kan gå sönder på en elbil. Dessutom kommer bilisterna att köra lugnare för att maximera räckvidden. Så här är det i många teknikskiften, folk kommer att vänja sig vid hur elbilarna uppträder.

Sverige hade i juli drygt 88 000 laddningsbara bilar, vilket fortfarande är en bråkdel av bilbeståndet på 4,9 miljoner bilar. Populärast, enligt elbilsstatistik.se,

är Renault Zoe bland elbilarna och Passat GTE bland laddhybriderna.

Ökningen är stadig och pådriven av Bonus malus, ett system som skattepremierar klimatsmartare bilar. I juli var 10 procent av de nyregistrerade bilarna laddhybrider eller rena elbilar. Antalet nyregistrerade elbilar fördubblades jämfört med samma månad i fjol.

DN har jämfört tre olika modeller av VW Golf – en diesebil, en laddhybrid och en ren elbil – hos de fyra stora svenska bilförsäkringsbolagen, se tabell nedan. Alla bolag har högre premie för den rena elbilen, hos tre av fyra kostar det dock mest för laddhybriden – som har en förbränningsmotor och en elmotor som kan laddas i väggen. Förklaringen är bland annat att denna är tyngre och har fler delar som kan skadas.

Alla företag betonar att underlaget fortfarande är litet, ändå skiljer de sig i bedömningen av hur skaderisken påverkar premierna. Minst skillnad, 255 kronor, mellan el- och dieselbilen finns hos Trygg-Hansa, som bland annat har ett samarbetsavtal med Tesla.

– Jag är inte villig att hålla med om att elbilarna har fler skador än en fossilbil, inte än så länge i alla fall. Men vi har ju inte så mycket historiska data att utgå från, så vi håller intensiv koll på detta, säger Stefan Brala, bolagets specialist på motorförsäkringar.

De skillnader som bolaget ändå har förklarar han snarare med högre vikt, effekt och inköpspris, som påverkar premien oavsett hur bilen drivs. Och fortsätter:

– Det är möjligt att elbilarnas komponenter är dyrare, men de är färre –

här finns ju inte alla de maskinskadorna som kan uppstå på fossilbil. Dessutom har elbilarna flera aktiva system som förebygger skador – som mer sofistikerade farthållare och autobromssystem.

Klart lägst premie för den rena elbilen hittar vi hos Länsförsäkringar, som är störst i Sverige på motorförsäkringar.

– Vi är dock inte marknadsledande på de allra nyaste bilarna, så våra konkurrenter har bättre skadestatistik för elbilar. Vi kan ännu inte dra några säkra slutsatser om riskerna, men jag skulle säga att även de högre reservdelspriserna påverkar vår premiesättning, säger Petra Wahlund, motorchef på Länsförsäkringar AB.

Tills vidare är dock till exempelvis elbilens vikt, effekt och pris mer avgörande faktorer för Länsförsäkringar, men Petra Wahlund tittar framåt:

– Nästa år kommer nya modeller, som är lättare och billigare. Det är en spännande utveckling att även vardagsbilarna drivs med el, och när dessa får ett genombrott på marknaden, kommer det att ge oss bättre kunskap om skaderiskerna. Den billigaste premien för laddhybriden finns hos Folksam. En förklaring kan vara att bolaget är populärt bland ägare till Toyota, som var tidigt ute med den första generationen hybridbilar. Men bolaget har också den dyraste premien för den rena elbilen.

– Nej, vi kan inte se några tydliga mönster vad gäller mer skador eller dyrare reparationer för elbilar. Men bilarna är fortfarande unga och vi följer kostnadsbilden hela tiden, säger Kerstin Axelsson, affärschef motor på Folksam. Hon säger som konkurrenterna att vikt och effekt påverkar i högre grad, men också hur länge och var en bil körs. Men

det finns något som skiljer ut de rena elbilarna.

– Ja, vi har fått en helt ny typ av skador – där en elbil på laddning hemma drabbas av åsknedslag. Det kan bli en totalskada, men det är bara några enstaka fall.

Hans Strandberg

hans.strandberg@dn.se

Fakta. Så mycket kostar det att försäkra en elbil

DN har jämfört premierna för tre bilar – dieseldrivna 1.6 TDI, laddhybriden GTE och en ren elbil – av märket Golf från 2017. Bilarna halvförsäkras utan rabatter hos de fyra största bolagen för en körsträcka på 1 500 mil per år. Försäkringstagaren i exemplet är en man 60+ i Stockholms innerstad.

Försäkringskostnad, kronor per år

Bil Folksam If* Trygg-Hansa Länsförsäkr.

VW Golf 1.6 TDI 3 744 4 104 3 894 2 842

VW Golf GTE 4 116 4 619 4 151 4 572

VW E-Golf 4 524 4 438 4 149 3 179

*Premierna gäller VW-försäkring, som hanteras av If. Källa: DN

Global oro kan tvinga Riksbanken tänka om

ONSDAG 4 SEPTEMBER 2019

Veckans besked från Riksbanken väntas bli att styrräntan ligger fast på minus 0,25 procent. Men i takt med den vikande globala konjunkturen stiger förväntningarna på nya stimulanser, kanske redan efter årsskiftet.

– Läget är helt annorlunda nu jämfört med före sommaren, säger Susanne Spector, senioranalytiker på Nordea.

När riksbankschefen Stefan Ingves på torsdag kommer med ett nytt räntebesked väntas inga lättnader för svensk ekonomi. Eniga bedömare spår att styrräntan ligger fast.

Samtidigt ökar trycket på Riksbanken att anpassa sina planer efter en oroligare världsekonomi och svagare inhemsk utveckling. Torbjörn Hållö, LO-ekonom, ser en tudelad bild:

– När man kollar ut globalt är det deppigt för industrin. Vi har en massa politiskt konstruerade konstigheter som påverkar negativt. Men tjänstesektorernas barometrar är samtidigt bättre.

Susanne Spector gör bedömningen att Riksbankens styrränta ligger kvar på minus 0,25 procent.

– Men vi ser ett försämrat läge sedan Riksbankens möte i juli. Oron kring den globala konjunkturen, handelskriget och

Brexit har blivit större. Sammantaget ser vi nu också ett negativt trendbrott på svensk arbetsmarknad som Riksbanken tidigare inte har räknat med, säger hon. Under sommaren har de två stora centralbankerna Fed och ECB också lagt om kursen i penningpolitiken. USA fick i juli sin första räntesänkning på tio år. ECB har utlovat nya stimulanser för en sviktande europeisk ekonomi. Det försvårar ytterligare för Riksbanken, som har hoppats kunna höja styrräntan till 0 procent i slutet av 2019.

– Räntemarknaden har en annan syn än vad Riksbanken själv har. Snarare är det en sänkning av styrräntan i början av nästa år som ligger i förväntningarna, säger Susanne Spector.

Torbjörn Hållö säger att Riksbanken kommer att vara uppmärksam på inflationsförväntningarna, särskilt inför

den stora avtalsrörelse som nästa år kommer att avgöra lönerna för nästan 3 miljoner svenskar. Inflationen och lönebildningen påverkar nämligen varandra.

– Riksbanken är medveten om hur viktigt det är att den uppfattas som ett ankare i avtalsrörelsen, säger han.

För den svenska kronan, som har tappat mer än 10 procent av sitt värde mot dollarn sedan årsskiftet, syns samtidigt ingen ljusning.

– Marknaderna är nervösa och det straffar ofta kronan. Oavsett vad Riksbanken gör på kort sikt ser det inte så bra ut, säger Susanne Spector.

Carl Johan von Seth
carljohan.vonseth@dn.se

Ny sajt ska hjälpa svenskar att skydda sin integritet på nätet

ONSDAG 4 SEPTEMBER 2019

Vi lämnar digitala spår när vi är ute på internet – det vet de flesta svenskar. Däremot brister kunskapen om hur det går till och hur man kan skydda sin

personliga integritet. Det vill Internetstiftelsen ändra på.

DN har tidigare berättat om hur människor kan kartläggas via till exempel appar i sina mobiler.

Men problemet gäller inte bara en kartläggning av var man arbetar bor och hur man reser. Spåren som vi lämnar kan samlas in och användas för marknadsföring eller annan påverkan.

Internetstiftelsen har genom enkäter mätt svenskarnas oro för hur den personliga integriteten kan påverkas genom internet. Och den oron har ökat.

När stiftelsen bad deltagarna i enkäten år 2015 om de var oroade över hur företag som Google och Facebook kunde inkräkta på deras personliga integritet svarade 29 procent att de var oroade. Den siffran hade ökat till 42 procent i fjol.

– Det finns en statlig utredning som visar att den personliga integriteten på nätet har försämrats under ganska lång tid, säger Björn Appelgren, projektledare på Internetstiftelsen.

– Och Datainspektionen kom med en rapport som visade att nio av tio är medvetna om att surfbeteende och data samlas in när de är ute på nätet. Men de vet inte riktigt hur det går till, eller hur dessa uppgifter används, tillägger han. Genom sajten internetkunskap.se vill stiftelsen dels göra människor medvetna om hur uppgifterna samlas in och hur de kan användas, dels vad de själva kan göra för att få större kontroll över sina egna uppgifter.

– Det handlar mycket om att man kanske inte ska mata in data man själv anser vara extra känslig, säger Appelgren. Och han påpekar att det finns saker varje individ kan göra själv, bland annat att

stänga av plats- och positionstjänsterna i mobilen.

Projektet är digitalt och allt material samlas på interkunskap.se.

– Men samtidigt försöker vi nå målgruppen där den befinner sig. Vi försöker stimulera ett intresse. Sajten är en del av det, men vi försöker också nå ut via till exempel sociala medier, säger Appelgren.

Målgruppen är, minst sagt, stor: vuxna från 35 års ålder och uppåt.

De som går in på sajten kommer att få besked om allt från krångliga användarvillkor, hur man spåras på internet och vad man ska tänka på när man delar bilder i sociala medier. Det yttersta målet är att användarna ska kunna ta kontroll över sin personliga integritet på internet.

Dan Lucas
dan.lucas@dn.se

Mer pengar från staten krävs till privat jobsökande

ONSDAG 4 SEPTEMBER 2019

Arbetsförmedlingen är i kris. Efter omfattande budgetneddragningar har 3 000 anställda sagts upp eller slutat självmant. Innan årets slut beräknas den siffran stiga till 4 000. Samtidigt blöder privata aktörer där tre av de tio största företagen gick i konkurs ifjol.

Bara i år har 800 miljoner kronor dragits in för insatser hos privata aktörer, som ska ta över i stort hela matchningsuppdraget och 30 procent färre arbetssökande har fått ta del av insatser. Faktum är att privatiseringen kommer att kosta. Frågan är om partierna bakom januariavtalet – Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Centerpartiet och Liberalerna – insett det.

1 Privat arbetsförmedling är dyrare än offentlig. Det är en slutsats baserad på svensk och internationell forskning, som visar att kostnaderna riskerar att öka med privatiseringen då offentlig arbetsförmedling får arbetslösa snabbare i jobb än privat arbetsförmedling.

Ekonomiprofessor Lars Calmfors menar därför att privatiseringen av Arbetsförmedlingen riskerar att gå snett.

2 Kontroll och upphandling kräver stora resurser. Regeringen framhåller att

Arbetsförmedlingen ska motverka felaktiga utbetalningar där kontroller är centralt för att säkra systemets legitimitet. Men det här kostar och kräver stora resurser. Statskontoret menar att just transaktionskostnaderna ofta underskattas.

Etableringslotsarna drogs in 2015 efter att myndigheten bedömt att man inte kunde garantera tjänstens kvalitet. Bland lotsarna förekom mutor och rekrytering till terrorverksamhet. Riksrevisionen konstaterar att det fanns stora brister i Arbetsförmedlingens kontrollarbete då myndigheten saknade resurser att kontrollera och upphandla etableringslotsarna. Låt inte det nya systemet bli ett upprepat misstag!

3Ökad administration. Till följd av systemet med fristående aktörer kommer administrationen att öka. Systemet kräver

ett omfattande informationsutbyte mellan Arbetsförmedlingen och de fristående aktörerna och kommer leda till dubbelarbete. En undersökning från 2010 gjord i Australien visar att hela 30 procent av de privata leverantörernas administration även gjordes en gång till av den offentliga arbetsförmedlingen.

4 Arbetsförmedlingen har varit underfinansierad de senaste åren. Bara förra året saknades över en halv miljard kronor till förvaltningskostnader och personalen har upplevt en mycket ansträngd situation med en kraftigt ökad sjukfrånvaro sedan 2013. Situationen har givetvis blivit ännu värre efter beskedet om att en tredjedel av de anställda sägs upp – och lär tyvärr förvärras. Anställda på lokalkontoren går på knäna, med konsekvensen att arbetssökande inte får den hjälp de behöver.

Avgående arbetsmarknadsminister Ylva Johansson (S) har tidigare uttryckt ”att med rätt förutsättningar kan Arbetsförmedlingen fortsatt bidra till ökad sysselsättning, framtidstro och trygghet för alla som söker arbete på morgondagens arbetsmarknad”. Jag har svårt att se att den ekvationen kommer att gå ihop om inte myndigheten ges de resurser som krävs. Den avgående generaldirektören Mikael Sjöberg säger i en intervju i Sveriges Radio att resurserna inte kommer räcka till för att myndigheten ska kunna klara av ett nytt kontrolluppdrag. Reformen får inte bli ännu ett misslyckande där arbetslösa betalar priset. Väntar dessutom en lågkonjunktur runt hörnet lär problemen förvärras ytterligare. Johan Berg, arbetsförmedlare, Örebro

”Om vi vågar visa upp oss kanske andra också gör det”

ONSDAG 4 SEPTEMBER 2019

Sara Dahlström var väldigt smal, men efter en allvarlig sjukdom gick hon upp kraftigt i vikt. Hon försökte träna på löpbandet och banta. Men först när hon började lyfta vikter försvann hennes strävan att kroppen skulle bli som förr. Min kropp och jag
Del 2.

Smal eller kurvig. Stark eller svag. Små eller stora bröst. Kroppsidealen skiftar. I några artiklar skildrar vi synen på framför allt den kvinnliga kroppen. Den första delen i serien publicerades 3/9.

Sara Dahlström hade i hela sitt liv varit smal, rent av underviktig. Tills läkarna för tio år sedan upptäckte en tumör på hypofysen som opererades bort redan dagen efter diagnosen. Hon var sjutton år då.

Större delen av hypofysen som styr produktionen av hormoner i kroppen fick tas bort. Det innebär att Sara var tvungen att börja med en hel del mediciner för att över huvud taget kunna överleva, till exempel kortison.

– Läkarna berättade redan dagen efter operationen att i princip alla som råkar ut för detta får problem med vikten. Men jag

brydde mig inte så mycket om det då. Jag hade trots allt alltid varit underviktig.

– Men jag märkte att jag gick upp i vikt, oavsett vad jag gjorde. Så jag blev besatt av att förhindra det.

Sara tränade spinning och gick på löpbandet minst en timme varje dag och åt minimalt med mat – ofta tillät hon sig bara att äta så mycket som hon trodde sig ha bränt under träningen. Hon var konstant hungrig och avskydde träningen.

– Men av en slump bestämde jag mig för att testa crossfit – något som kan beskrivas som cirkelträning där man blandar konditionsträning, styrketräning, gymnastik och mycket mer. Där fick jag för första gången lära mig att lyfta vikter.

– Jag upptäckte snabbt hur kul det var att lyfta tungt och började träna på Kalmar Atletklubb. Sakta men säkert började mitt

fokus förändras. Jag tränade inte längre för att bli smal, utan för att bli stark.

Ju tyngre Sara lyfte, desto mer uppskattade hon sitt utseende. Hon kände att det viktigaste i livet inte var att hennes kropp skulle vara så smal som möjligt – hon började tycka om den för vad den faktiskt klarade av.

Under den här tiden upptäckte Sara också den kroppspositiva rörelsen på Instagram. Det hjälpte henne att komma till en insikt om att hennes kropp är ”asbra”, som hon uttrycker det. Oavsett hur den ser ut.

I dag kallar sig Sara för ”kroppsaktivist”. Hon kämpar för att alla ska bli accepterade som de ser ut, och för att alla ska känna sig hemma i sin kropp – oavsett hur den ser ut.

Vad är kroppsaktivism för dig?

– För mig handlar det om en kamp för att alla typer av kroppar ska accepteras och få ta plats i dagens samhälle.

Har kroppshetsen ökat i dag, tror du?

– Jag är inte säker på att den har ökat, det har alltid funnits ideal som man har försökt passa in i. Med sociala medier har det dock blivit tydligare än någonsin.

– Från det att vi mest såg ”idealkropparna” på modeller i tidningar och på tv så möts vi nu av bilderna så fort vi öppnar mobilen. Det följer liksom alltid med oss var vi än går. Det gör också att vi själva känner press att se ut på ett visst sätt när vi visar oss på sociala medier.

Hur påverkades du av kommentarer efter din viktuppgång?

– När jag först gick upp i vikt efter operationen fick jag mycket kommentarer från personer som helt enkelt var ovetande. De kunde till exempel fråga när

jag skulle gå ner den där vikten igen, eftersom de antog att det var något tillfälligt efter att jag hade opererat bort hjärntumören.

– I dag möts jag framför allt av kommentarer på sociala medier, från personer som till exempel ifrågasätter att jag lägger upp bilder på mig när jag är tjock och som tycker att jag inte kan ge träningstips för att jag inte ser ut som normen.

Hur påverkas du av idealen i medierna och i reklamen?

– När det handlar om reklam och tidningar fungerar det helt enkelt som ytterligare en påminnelse om att jag har en kropp som inte accepteras av dagens samhälle.

Hur ska utvecklingen brytas?

– Genom att visa en större mångfald i tidningar, i reklam, på tv och i sociala

medier. Något som gjorde stor skillnad för mig var när jag började följa många personer vars kroppar inte följer normen, men som visar dem ändå. Det har fått mig att förstå att det inte bara är en typ av kropp som duger och tillåts existera i sådana utrymmen.

Killar, tjejer, män, kvinnor – är alla lika utsatta för kroppshets?

– Jag är säker på att alla är utsatta till viss del, men under alla tider har det framför allt varit kvinnor som har förväntats passa in i samhällets ideal. Så tror jag det även är nu.

Möter du många som mår dåligt av kroppshets, och vad säger de i så fall?

– Absolut, i sommar har jag till exempel dagligen fått meddelanden från kvinnor och tjejer som berättar att de har vågat visa sig i bikini på stranden för första

gången på flera år – tack vare mig och andra kroppsaktivister.

Sara konstaterar att många ser träning som något jobbigt, och främst ett sätt att gå ned i vikt. Men det är en felaktig utgångspunkt, säger hon.

– Enligt forskningen är träning inget bra recept för att uppnå varaktig viktnedgång. Kroppen vill gärna kompensera de kalorier vi förbränner under ett träningspass och därför äter vi snart ”i kapp”.

I stället borde träningen rikta in sig på att vi ska få ett bra självförtroende, menar Sara. Som det blev i hennes fall. Det är en inställning hon försöker sprida till andra i sitt arbete som personlig tränare.

– En bra psykisk hälsa och styrka, och ett sätt att undvika skador får man på köpet. Sara har lagt upp flera videor på Instagram och fått många gillande kommentarer. Hon kallar sig själv för tjock och ser inga problem med att betrakta sig som det.

– Tjock ska inte behöva vara ett skällsord, det är en kroppsform på samma sätt som ”smal”.

Sara tvekar inte att lägga upp bilder på sig själv i bikini. Hon säger att smala får visa upp sig lättklädda och dansa.

– För mig är det inte några problem med att gå i täten för kroppspositivismen. Om några av oss tjocka offentligt visar upp oss som vi ser ut kanske andra vågar göra det – och sedan kanske alla blir accepterade som de ser ut.

Efter operationen avskydde Sara till en början sin kropp, säger hon.

– I dag är jag hellre stark än smal, säger hon.

Thomas Lerner

thomas.lerner@dn.se

Fakta. Kroppsaktivism

”Kroppsaktivism” var årets nyord 2016.

Företeelsen har vuxit sedan dess, främst på sociala medier.

Det handlar enkelt uttryckt om att lyfta fram och synliggöra även kroppar som inte är smala, genom att protestera mot samhällets smalhetsnorm.

En kroppsaktivist har beslutat sig för att ta makten över sin kropp och visa upp den oavsett vad andra tycker. Ofta sker det på sociala medier som Instagram och Facebook.

Ofta drabbas kroppsaktivister som lägger ut bilder på sina kroppar av hat och trakasserier. De betraktas som ohälsosamma och till och med som äckliga.

Kända svenska kroppsaktivister är konstnären Stina Wollter samt Karin Kajjan Andersson, journalist och samhällsdebattör.

Fakta. Sara Dahlström

Ålder: 27 år.

Bor: Stockholm.

Familj: Mamma, pappa, två systrar och hunden Sivan.

Ålder: 27.

Bakgrund: Efter att ha varit en smal tonåring gick hon kraftigt upp i vikt efter att ha drabbats av en hjärntumör. Lärde sig att åter uppskatta sin kropp efter att ha börjat ”lyfta skrot” på ett gym där hon märkte att hon blev starkare.

Gör: Journalist och personlig tränare på gymmet Rosa skrot. Deltar ofta i debatten som engagerad kroppsaktivist eller kroppspositiv.

Forskare vittnar om krockande kroppsideal för idrottstjejer

ONSDAG 4 SEPTEMBER 2019

”I simhallen vill man se biffig ut, men inte i skolan.”

För idrottande flickor blir det ofta en konflikt mellan samhällsidealet och idealet i idrottens värld, enligt forskaren Karin Grahn.

Är idrottsungdomar mer nöjda med sina kroppar än unga som inte idrottar? Forskningen ger inget entydigt svar. Studier visar att flickors missnöje över att ha för lite muskler är lika vanligt som missnöjet över att inte vara tillräckligt smal.

Karin Grahn, lektor i idrottsvetenskap vid Göteborgs universitet, intervjuade simmare för att ta reda på deras förhållande till sina kroppar – och även om hur de såg på den ideala kroppen. – Under puberteten beskrivs flickors kroppar generellt sett i mer negativt ordalag än pojkars. Pojkarnas kroppsliga utveckling ses som positiv både för att prestera och för att se bra ut; pojkar får vara starka, ha muskler och prestera. – Det gäller inte på samma sätt för flickor. Samhällsidealet för en tjej är ofta att vara smal. Inom idrottens värld är det ett annat

ideal som gäller, där är en mer muskulös kropp eftersträvarsvärd. Detta leder till att idrottande flickor får ett konfliktfyllt förhållande mellan den egna traditionellt önskvärdt feminina kroppen och "idrottskroppen". Samtidigt är det den senare som gör det möjligt att prestera väl. I skolan möter idrottaren en smalhetskultur, medan muskler är eftersträvarsvärdt för de flesta för kvinnliga idrottare. Som en av de simmare som Karin Grahn intervjuat uttrycker det: "I simningen vill man se biffig ut, men när man är i skolan vill man inte se så biffig ut".

– Idrottande pojkar brottas inte med samma motsägelse. De framhåller att muskler är ett ideal såväl i skolan som när de idrottar. Men det är inte givet att en så muskulös kropp som möjligt är funktionell inom idrotten, så även här sker en viss

förhandling mellan samhället och idrottens ideal, konstaterar Karin Grahn. Hon säger att flickor tycks skapa sig en egen "idrottsfemininitet", en medelväg där de balanserar mellan samhällets och idrottens ideal. Bland sina idrottskamrater hittar de en gemensam syn på den kvinnliga idrottskroppen.

Karin Grahn forskar om genusfrågor inom idrotten, framför allt frågor kring hur genus konstrueras inom föreningsidrotten. Hennes doktorsavhandling handlade om analyser av läromedel som används för att utbilda ungdomstränare i olika idrotter.

Thomas Lerner

thomas.lerner@dn.se

”Problemen kan inte få växa i tystnad”

ONSDAG 4 SEPTEMBER 2019

Anställda inom offentlig sektor är rädda för att kontakta medier om missförhållanden, visar en Ipsos-undersökning beställd av flera medieföretag i Västerbotten. Jessica Wennberg är chefredaktör på Västerbottens-Kuriren, en av redaktionerna bakom granskningen #tystnaden.

1 Varför vill ni granska tystnadskulturen?

– Det har blivit svårare att få folk att berätta om missförhållanden. Tidigare gällde det främst privata arbetsgivare, men nu har kulturen spridit sig till offentlig sektor. Vi upplever att kunskapen kommit bort, och att det finns en tanke om att man inte ska kritisera sin arbetsgivare.

2 Varför känns det viktigt att lyfta?

– Vi kan få höra att det finns problem inom vården, men när vi söker källor säger de att de inte vågar berätta. Jag tycker att det är farligt. Om man inte berättar med sitt namn får historien inte samma genomslag, och dessutom är det lättare för ledningen att vifta bort. Kortsiktigt blir förstås våra tidningar inte lika bra, men långsiktigt kan det leda till att vår gemensamma vård blir sämre. Därför berör det oss alla.

3 Vad hoppas du att granskningen ska leda till?

– Att anställda inom offentlig sektor får mer kunskap om sina rättigheter och förstår hur de ska gå till väga för att kontakta en journalist. Dessutom hoppas jag att det sätter i gång en diskussion på arbetsplatserna, där arbetsgivarna funderar över sitt eget ansvar. Ska vi leva i ett bra samhälle kan problemen inte få växa i tystnad.

Lovisa Ternby

Kampen mot hedersförtryck har blivit ett redskap för islamofober

ONSDAG 4 SEPTEMBER 2019

Historien om Vänsterpartiets riksdagsledamot Amineh Kakabaveh når en annan nivå med en rasistisk video. Och det är symtomatiskt att Arne Ruth och Stina Oscarsson helt struntar i att nämna detta när de nu attackerar Vänsterpartiet

och ”vänstern” för att blunda för hedersvåld (DN 2/9).

Videon som delades av Kakabaveh på Facebook var extrem och synliggjorde det problem som vissa som kämpar mot hedersförtryck dras med: oförmågan att skilja mellan legitim kritik mot religiöst förtryck och rasistiska idéer.

Klippet som spreds var från fascistiska Nordisk Ungdoms Youtubekanal. Det var en grov uppvisning av samtidens värsta hat mot muslimer och afrikaner.

I sitt Facebookinlägg skrev Kakabaveh: ”Grattis Sverige till en etablerad Islamisk stat och utropad Kalifat snart i fler förorter.”

Trots att jag då inte hade varit medlem i Vänsterpartiet på många år skämdes jag å partiets vägnar. De flesta riksdagsledamöter hade blivit uteslutna efter en sådan propagandadelning. Men

bland annat rädslan för den fanklubb av liberala profiler som Kakabaveh har, fick Vänsterpartiet att göra ett undantag, trots att dessa liberala röster inte direkt är intresserade av partiets bästa.

Nu skriver Stina Oscarsson och Arne Ruth att det i stället handlar om att vänstern ”vägrar erkänna att det i frågan om hedersvåld finns en principiell konflikt mellan religionsfrihet och kvinnans rättigheter”. I stället borde de se vilken kontext den här typen av debatt förs i. Vår tid briserar av hat mot muslimer.

Terrorattacken i Christchurch och nu senast dådet mot en moské i Oslo är de yttersta tecknen men våldet och trakasserierna sker dagligen.

En gång i tiden hade kampen mot hedersförtrycket de unga kvinnornas bästa i sikte. Nu har det ofta blivit ett mycket

grumligt angreppsfält mot muslimer i allmänhet.

Det finns bra röster och seriöst arbete. Ofta i det tysta. Och de tar ställning både mot det förtryck som Oscarsson/Ruth talar om och den starka islamofobi som råder.

Det borde vara lika upprörande att tvinga någon att bära slöja som att tvinga någon att ta av den. Det borde vara lika hemskt att misshandla en kvinna för att hon inte vill vara muslim som för att hon vill vara det.

De viktigaste rösterna i denna fråga är själva muslimska kvinnor som vill tala, men svensk offentlighet accepterar dem ofta inte. De hörs på finalen av "Ortens bästa poet", de hörs i sina orter, de hörs i sina grupper. Varför är det så farligt att lyssna till dem?

I Göteborg gick det före detta kommunalrådet Ann-Sofie Hermansson så långt att hon portade två muslimska intellektuella kvinnor från att tala i hennes stad. Det blir närmast komiskt. Arne Ruths känsla för vad som händer i samtiden är förbi. Stina Oscarsson har den senaste tiden stolt intervjuat en nazist på ett bibliotek och högerextremister i en svensk dagstidning. Tiderna förändras och vissa anpassar sig snabbt.

America Vera-Zavala

Hovrätten river upp domen

ONSDAG 4 SEPTEMBER 2019

Hovrätten har nu beslutat att riva upp tingsrättens dom gällande mordet på Asad Ali i Märsta. Anledningen är att hovrätten anser att det finns allvarliga brister i tolkningen vid förhören. Det kan ha haft betydelse för hur tingsrätten har värderat den dömdes berättelse, menar hovrätten.

Det var den 4 februari som 15-åriga Asad Ali försvann från Valstaskolan i Märsta. Han hittades nio dagar senare i ett mindre skogsparti i närheten av skolan. I juli dömdes en skolkompis till sju års fängelse och utvisning för mordet. Domen

överklagades av skolkompisens advokat Jonas Granfelt.

Nu har hovrätten beslutat att riva upp tingsrättens dom då man har bedömt att det fanns allvarliga brister i tolkningen vid förhören med den tilltalade. I ett pressmeddelande skriver hovrätten att ”det kan ha haft betydelse för hur tingsrätten har värderat den dömdes berättelse och hur tingsrätten dömt i målet”.

Beslutet innebär att hela målet tas om i tingsrätten så att nya förhör ska kunna hållas.

Jonas Granfelt välkomnar hovrättens beslut.

– Tolkningen håller alldeles för låg kvalitet för att det ska vara tillfredställande i ett mål av det här slaget. Med hänsyn till de svåra och komplexa frågorna som

domstolen behöver ta ställning till, säger advokaten.

Varför framförde du inte detta i tingsrätten?

– Jag framförde dessa synpunkter i tingsrätten, men fick inte riktigt gehör för detta. Sedan är det naturligtvis ytterst svårt att i en direktsituation bedöma innehållet med översättning i ett språk som man själv inte behärskar, säger Jonas Granfelt.

Viviana Canoilas

viviana.canoilas@dn.se

Nödvärnsrättegången i fokus när rättegången inleddes

ONSDAG 4 SEPTEMBER 2019

– En svart dag för svensk polis.

Så inledde åklagarsidan rättegången om dödsskjutningen av Eric Torell, som inträffade den 2 augusti förra året.

Tre poliser står åtalade. Försvaret hävdar att det är omöjligt att leda deras eventuella skuld i bevis.

När rättegången i målet mot de tre poliser som åtalades efter den tragiska

dödsskjutningen av Eric Torell, 20, inleddes i går kunde ljudet av de första skotten som föll höras i bakgrunden av den radiotrafik som strax innan lunch spelades upp i rättssalen.

”Skottlossning, skottlossning, vi blir eventuellt beskjutna” hörs också en polis ur den patrull som befann sig ute på gatan ropa på polisradion.

Då är katastrofen redan ett faktum. För det är inte polisen som blir beskjuten. Det är polis som skjuter – mot 20-åriga Eric Torell, en man med Downs syndrom som just den här tidiga morgonen befinner sig på rymmen med ett leksaksvapen som kan förväxlas med en riktig kulsprutepistol i handen.

I fokus under rättegången kommer främst två frågor att stå: begick insatschefen tjänstefel när han ledde insatsen och

befann sig de två poliser som sköt i en nödvärnssituation eller inte?

Åklagarsidans utgångspunkt är klar:

Insatschefen borde ha prioriterat att planera en insats utifrån risken att poliserna faktiskt skulle ställas öga mot öga med den misstänkte gärningsmannen. Det gjorde han inte, enligt åtalet.

Inledningsvis borde insatschefen ha reagerat på det faktum att Eric Torells pappa tog kontakt med polisen och berättade att sonen var bortsprungen.

– Klockan var fyra på morgonen, det var väldigt få människor i rörelse.

Insatschefen borde först ha förvissat sig om att Erics pappa inte var gärningsmannen. Sedan borde han sett till att pappan inte svävade i fara med anledning av den insats som pågick. Han gjorde ingetdera, konstaterade åklagaren.

När mötet mellan poliserna och Eric Torell väl skedde borde två av de poliser som sköt också insett att den nödvärnssituation de befann sig i upphörde när Eric Torell vände sig om. De hade enligt åklagaren både tid och möjlighet att avbryta sitt skjutande för att göra en verkanskontroll, det vill säga kontrollerat om de skott de redan avlossat haft avsedd effekt.

– Smaka på rimligheten i det resonemanget, kontrade Anton Strand, som försvarar den 31-årige polis som står åtalad för vållande till annans död.

Enligt försvaret visar inte polisutredningen vare sig i vilken ordning de 25 avlossade skotten föll, eller hur Eric Torell rörde sig under det han blev beskjuten.

Det leder, enligt försvaret, till slutsatsen att det inte går att säga när i förloppet den kula som orsakade Eric Torells död avlossades.

– En av poliserna som var på plats tömde hela sitt magasin, tolv skott. Polisen

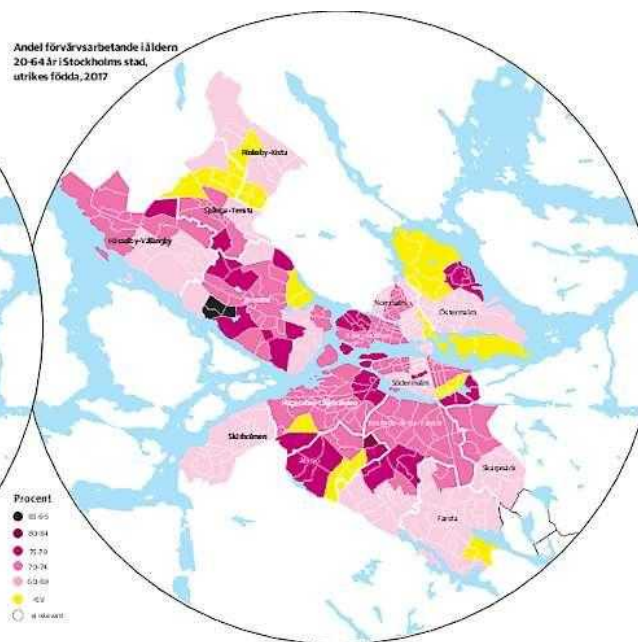
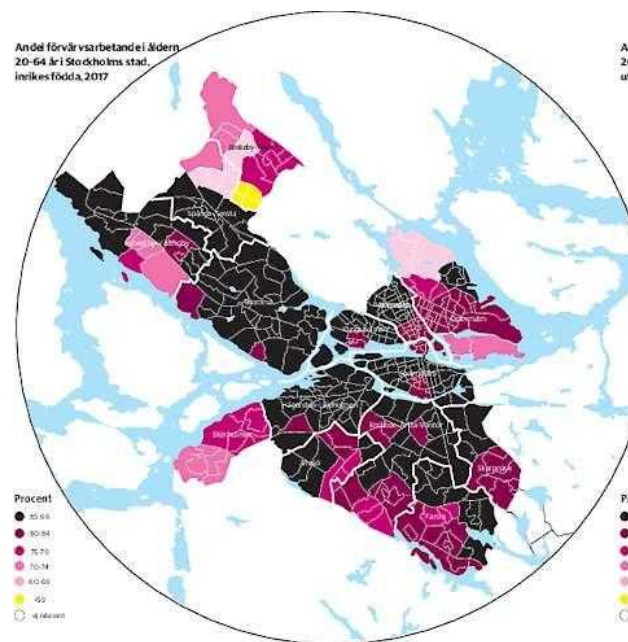
avskrevs från utredningen – trots att det inte går att bevisa i vilken ordning skotten föll. Det är en inkonsekvens som präglar hela åtalet, menade Anton Strand under försvarets sakframställan.

Hans uppfattning är att alla åtalade poliser borde ha avskrivits från utredningen, åtal borde helt enkelt inte ha väckts eftersom poliserna befann sig i en nödvärnssituation under hela den mellan tre och tio sekunder långa sekvens som skjutningen pågick.

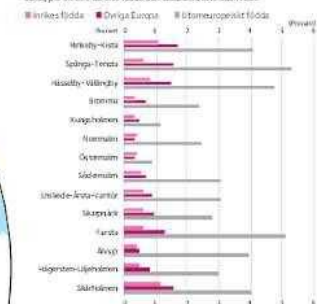
Rättegången kommer att pågå i ytterligare fem dagar. Katarina Söderberg, Eric mamma, hoppas att den kan ge hennes svar på frågan om hur det kunde ske:

– Det finns inga vinnare i den här processen, jag är inte ute efter att någon straffas. Jag vill bara att de fruktansvärda misstag polisen begick lyfts upp så att det aldrig kan hända igen.

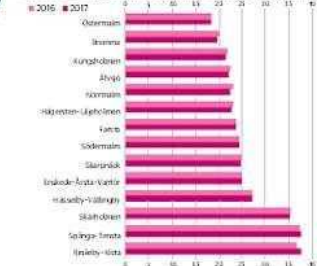
Ulrika By
ulrika.by@dn.se

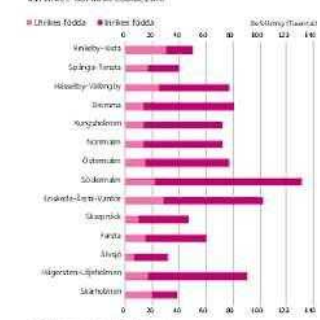
Andel löst arbetssökande 25-64 år under minst 12 månader i Stockholms stad 2018, per inrikes- och utrikes födda och stadsdel

Andel hushåll med barn i Stockholm 2016-2017

Befolkning i Stockholms stadsdelar för utrikesfödda 2018

Source: Migrationsverket, Statistics Sweden

Stora skillnader mellan stadens områden

ONSDAG 4 SEPTEMBER 2019

I Rinkeby-Kista och Spånga-Tensta är 38 procent av hushållen trångbodda, där får också flest invånare ekonomiskt bistånd. Stockholmarnas levnadsförhållanden varierar starkt mellan stadsdelarna, visar en ny analys från Sweco.

– Om vi inte gör något kommer det att fortsätta gå bra för dem det går bra för

och sämre för dem det går sämre för, säger vikarierande integrationsborgarrådet Fredrik Lindstål (C).

I dag onsdag har Stockholms stads nya integrationsutskott sitt första möte. Då får de bland annat ta del av ”En nulägesanalys. Integrationen i Stockholms stad”. Det finns i dag inget tydligt samlat grepp om integrationen, Stockholm går bra men utanförskapet är lika tydligt, menar Fredrik Lindstål.

– Vi måste sätta det alla pratar om högst upp på agendan. I utskottet ska vi bolla upp frågor till borgarråden för utbildning, sociala frågor med mera, där alla får hjälpas åt, säger han.

Kista ger en tydlig bild av Stockholm – på ena sidan ett världsledande teknologiskt centrum och några hundra meter därifrån de andra Järvastadsdelarna med sin

samhällsproblematisering, menar Fredrik Lindstål.

– Det målar upp en bild av en stad som inte når hela vägen fram. Vi måste förhålla oss till den grupp som inte är i arbete med nya ögon och nya lösningar. Det går bättre för fler, men de andra hamnar ett steg längre utanför för varje dag.

Fördelningen av inrikes- och utrikesfödda skiljer sig kraftigt mellan stadsdelsområdena 2018.

Högst andel inrikes födda har Södermalm, 84 procent, Bromma, 83 och

Kungsholmen samt Norrmalm 82 procent.

Högst andel utrikes födda har Rinkeby-Kista, 59 procent, Skärholmen, 51 och Spånga-Tensta 42 procent.

Biståndstagandet ligger på en historiskt låg nivå, 2018 fick 2,5 procent av stadens befolkning ekonomiskt bistånd. Men

antalet biståndshushåll ökar under 2019, enligt en prognos av Sweco.

– Jag tror att det är för tidigt att bedöma om det är ett trendbrott. Det kan också ha bidragit till minskningen att biståndsbedömningen har blivit tuffare de senaste sex åren, säger Fredrik Lindstål. Lägst andel biståndstagare finns i innerstaden medan Rinkeby-Kista, Spånga-Tensta och Skärholmen har högst med 6,9, 5,2 respektive 5,1 procent.

Den andel ungdomar som blir behöriga till gymnasiet skiljer sig också. Högst andel finns bland pojkar med svensk bakgrund, 94,7 procent 2017. Bland elever med utländsk bakgrund är andelen behöriga högre för flickor, 83,1 procent, än för pojkar, 77,7 procent. Skillnaderna mellan könen bland elever med utländsk bakgrund har även ökat under de senaste 3 åren.

– Pojkar utan gymnasiebehörighet är en grupp som porträtteras utan tydlig framtid. Det är helt uppenbart att det skulle kunna gå bra för dem. Staden tuffar på, men vi når inte varandra. Vi måste hitta nya lösningar, säger Fredrik Lindstål. Under 2017 lämnade 1 043 inskrivna nyanlända etableringsuppdraget i Stockholms stad – 42 procent av dem hade 90 dagar senare påbörjat arbete eller studier.

När det gäller resultatet för SFI hade 34 procent i Stockholm klarat minst de två kurser som varje studieväg omfattar. Sett ur ett nationellt perspektiv är det en relativt låg andel, för riket som helhet uppgår andelen till 44 procent.

– Ur ett Stockholmsperspektiv är det positivt – folk löser det själva och får jobb tidigt. Men det oroar att vi har för dålig statistik om de som avslutar SFI och inte

får jobb, det finns ett mörkertal, säger Fredrik Lindstål.

Definitionen av trångboddhet är att det finns fler än två boende per sovrum, kök och vardagsrum oräknade. Störst andel trångbodda hushåll finns i Rinkeby-Kista och Spånga-Tensta, 38 procent, samt Skärholmen, 35 procent – områden med en hög andel utrikes födda i befolkningen. Läst är andelen trångbodda hushåll på Östermalm med 18 procent, följt av Bromma på 20 och Kungsholmen 22 procent.

Jämfört med 2016 har andelen trångbodda hushåll ökat i Rinkeby-Kista, Hässelby-Vällingby och Spånga-Tensta. I övriga stadsdelsområden har andelen trångbodda hushåll minskat.

– Paradoxen är att det finns en väldigt stark lokalpatriotism på Järvafältet – samtidigt är det ett affischnamn för

samhällsproblemen 2019. Skatteverket hade innan de flyttade sitt stora kontor från Järvafältet en viktig funktion. Den totala avsaknaden av samhällsfunktioner är väldigt negativ, säger Fredrik Lindstål. Den gentrifiering som rör sig ut från innerstaden och så småningom spås nå även Järvafältet har två komponenter, menar han – plats och person.

– För platsen är satsningar väldigt gynnsamma, men det blir problem om de som bor där inte är med på tåget och måste flytta. Det måste finnas innovativa bostadsformer och inte bara hyres- och bostadsrätt, säger Fredrik Lindstål.

Centerpartiet i Stockholm förespråkar sedan tidigare det de inte vill kalla social housing utan ”överkomliga bostäder” med inkomsttak. Byggherrar kan åläggas att en viss procentandel av lägenheterna ska få en ”överkomlig” hyra.

Mia Tottmar

mia.tottmar@dn.se

Abrahamsberg

14.45. ”Vad har du i buren?”

undrar flickan

ONSDAG 4 SEPTEMBER 2019

Vad har du i buren?

Flickan på cykeln är kanske 7 år, och har ingen aning om att hennes fråga går igenom mitt hjärta som tusen glasskärvor. Han hette Sigvard Potatisprinsen, annars kallad Sigge. Han hade abnormt långa morrhår, en kattunges uppsyn och var

kanske den mest korkade katten jag någonsin träffat. Han var också det mest sociala odjuret jag mött.

Sigges favoritter var barn i grundskoleåldern och pensionärer – de hade gott om tid. Vi brukade sitta på balkongen och titta på skådespelet som utspelade sig på gångstigen nedanför. Där satt Sigge och lurade i buskarna. Plötsligt stod han framför någons fötter, med ett ”brrrrrr” som lät som en korsning mellan småfågel och katt. Väl infångade fick människorna på stigen möta en blekrandig mage: uppdukad för klapp.

När hans bror, brottspartner och konkurrent till titeln ”världens dummaste husdjur”, Grim försvann i sviterna av en magtumör för några år sedan fick Sigge en liten svacka. Men katten var snart tillbaka på sin plats på stigen. Lika kelsjuk som alltid.

Fast inte på slutet. Då var Sigge bara skinn och ben, en blek kopia av sig själv. Sista tiden jagade han inga människor, han kom inte längre hem med blöt päls efter att ha låtit sig dras ner i plaskdammen av glada små barn.

Det gick inte längre.

– Vad har du i buren?

– Ingenting, svarar jag.

Flickan på cykeln är redan på väg bort, hennes hår fladdrar under hjälmen.

– Vad synd, ropar hon över axeln.

– Ja, svarar jag tyst.

Amanda Johansson Murie

amanda.johanssonmurie@dn.se

Amanda Johansson-Murie är nyhetsredaktör på DN.se och tycker att det värsta med husdjur är allt de tar med sig när de går.

Äntligen kan vi göra upp med myten om ett snällt vänsterparti

TORSDAG 5 SEPTEMBER 2019

Inget parti kommer undan som Vänsterpartiet. Och ett av skälen till det är förstås Jonas Sjöstedt. Han är en av landets mest sympatiska politiker och leder ett av våra mest extrema partier. Det är en olycklig kombination.

Med honom har V tillåtits inta rollen som Det snälla partiet – inte minst i ungas ögon. De vill ju att barn ska få glasögon! Men nu kanske den illusionen äntligen spricker en gång för alla. Den hårdhänta behandlingen av Amineh Kakabaveh säger mer om partiet än vad det vill erkänna. V har den senaste veckan försökt med konststycket att både peta den mest profilerade rösten mot hedersförtryck, och samtidigt låtsas som att hedersfrågan aldrig var kontroversiell. Det går inte jättebra.

Det råder inga tvivel: Kakabaveh är inte en nyanserad person. Och det finns en kraft i det, en svartvit kompromisslöshet, som gör henne till en av landets starkaste röster mot hedersförtryck. Men det har också lett till att hon begått misstag, som när hon delade en rasistisk film som angrep islam.

I tisdagens ”Min sanning” påminner SVT:s Anna Hedenmo om händelsen, och visar ett klipp från Jonas Sjöstedts besök hos en grupp somalier i Kista. Där står han, i egenskap av partiledare, och talar om en av sina riksdagsledamöter: ”Hur kan man vara så korkad så att man delar den här filmen och inte ser att det här är lögn?” säger han. Tänk er att en moderat partiledare talat så om en kvinna i sin riksdagsgrupp, och föreställ er Vänsterpartiets genusanalys av det. De hade inte varit nådiga. Behandlingen av Kakabaveh är ett resultat av hur fanatiskt V har varit i sin övertygelse att alla händelser kan tolkas utifrån samma mall: skurkarna är vita västerländska högermän. När verkligheten inte gått ihop med mallen har de omedelbart gått vilse.

Oavsett om det har handlat om att tala högt om hedersförtryck – eller att förstå vad regimen i Venezuela haft för sig. För det är inte bara i synen på hedersförtrycket som partiet är extremt. När en högerman som Viktor Orbán saboterar sitt land förstår man vidden av problemet. När Hugo Chávez demolerade Venezuela och hans efterföljare fortsatte arbetet skickade man grattishälsningar. ”Jag tror att det är väldigt svårt för de borgerliga att komma åt oss genom att kritisera hur vi sköter ekonomin i Sverige, då kastar man in Venezuela i stället”, har Sjöstedt spekulerat (DN 26/8 2018). ”Vi har noll inflytande i Venezuela. Vi tar hela ansvaret för Sveriges ekonomi.” Det är ett skralt försvar. Dels är partiets syn på vad som hänt i Venezuela högtintressant med tanke på tidigare relationer till blodröda diktaturer. Dels har

Vänsterpartiet lyckligtvis aldrig vare sig fått eller tagit "hela ansvaret" för rikets ekonomi. Då hade den nämligen varit körd i botten.

Många förhåller sig till Vänsterpartiet som om det enda som spelade roll var budskap på valaffischer. Tycker jag om solidaritet?

Ja. Vill jag ha ett jämställt samhälle? Ja.

Ogillar jag att man trampar på människor med sämre förutsättningar? Självklart!

Men hur ska det gå till?

I Vänsterpartiets program går att läsa: "De rättigheter som springer ur ägandet måste begränsas och ägandet i sig övergå till gemensamma former." En röst på

Vänsterpartiet är med andra ord en röst för att kasta omkull hela det ekonomiska systemet och slopa den äganderätt som visat sig vara en av de enskilt viktigaste sakerna för att skapa samhällen med bra levnadsstandard.

Inte ens Jonas Sjöstedt själv kan peka ut en plats där partiets idéer gett goda resultat. I SVT:s utfrågning inför valet ville han inte "recensera" andra socialistiska styren. Han tyckte i stället att Sverige var det bästa exemplet på vad ideologin lett till.

Men att det gått så bra för Sverige beror ju till stor del på att Socialdemokraterna tidigt valde att anamma just den marknadsekonomi som Sjöstedt avskyr. Det var utifrån det som välstånd skapades och reformer kunde sjösättas.

I dag lockas ungefär var tionde svensk av Vänsterns röst mot förtryck och ojämlikhet. Men om vi börjar prata mindre om vad de vill och mer om hur de ska nå dit kommer det snart stå klart att det här är allt annat än ett snällt parti.

Amanda Sokolnicki

amanda.sokolnicki@dn.se

”Studieförbundet Ibn Rushd har idémässiga svagheter”

TORSDAG 5 SEPTEMBER 2019

DN. DEBATT 20190905

Det muslimska studieförbundet Ibn Rushd är en betydelsefull aktör som bidrar till att målen med folkbildningen delvis uppfylls. Men här finns idémässiga svagheter och direkta felsteg som är problematiska utifrån det statliga folkbildningsanslagets syften och villkor. Förbundet behöver

utvecklas för att öka den i dag låga tilliten till förbundet, skriver Erik Amnå. Tio studieförbund delar varje år på cirka 1,8 miljarder kronor i statsbidrag. Med statens egna ord stöds folkbildning för att stärka och utveckla demokratin. Staten önskar att en ökad mångfald av människor ska kunna påverka sin livssituation och delta i samhällsutvecklingen. Den hoppas att utbildningsklyftor ska utjämnas och att bildnings- och utbildningsnivån ska höjas liksom att intresset för och delaktigheten i kulturlivet ska öka. Medlen fördelas i ett tillitsbaserat självförvaltningssystem där den ideella föreningen Folkbildningsrådet agerar i myndighets ställe. För elva år sedan blev Ibn Rushd ett statsbidragsberättigat studieförbund. Det har sina rötter i en av de stora världsreligionerna. I likhet med flertalet andra studieförbund är det organiserat

efter en särartsprincip med bas i idéburna rörelser. I år är Ibn Rushds andel av studieförbundsanslaget 1,5 procent eller 27 miljoner kronor.

Ibn Rushds lämplighet som bidragsmottagare har ifrågasatts i etablerad dagspress, i riksdagen och av myndigheter. I de sociala medierna har det pågått en klappjakt på hela "Ibn Rushd-sfären". Ibland har retoriken haft en otvivelaktigt hätsk islamofobisk karaktär. Den polariserade debatten har inte sällan paralyserat Ibn Rushd så att det har haft svårt att ta till sig även saklig och rimlig kritik.

Kritikerna har angripit både idéer och påstådda felsteg. De har frågat sig vilka de egentliga religiösa och politiska syftena är. De konkreta verksamheterna har påståtts vara islamistiska och antidemokratiska. De statliga myndigheterna har behandlat Ibn

Rushd till synes motsägelsefullt. Det har skapat en osäkerhet om studieförbundets tillförlitlighet men också mer allmänt om statens förhållande till civilsamhället.

På uppdrag av Folkbildningsrådet har jag försökt bedöma om det finns fog för kritiken och vad Ibn Rushd gör med sitt statsbidrag.

I dag presenteras rapporten "När tilliten prövas". Den grundar sig på cirka åttio samtalsintervjuer med företrädare för Ibn Rushd och andra studieförbund, myndigheter, forskning och folkvalda. Även dokumentanalyser, internetstudier, analyser av registerdata och deltagande observation har använts.

Slutsatserna handlar om Ibn Rushd som en betydelsefull aktör som bidrar till att målen med folkbildningen delvis uppfylls. Men de handlar också om idémässiga svagheter och direkta felsteg som är

problematiska utifrån folkbildningsanslagets syften och villkor. Till framgångarna hör att Ibn Rushd inte minst genom sina åtta mer eller mindre aktiva medlemsorganisationer och över 200 lokala samarbetsorganisationer lyckas rekrytera i synnerhet människor med utländsk bakgrund, kort utbildning, svag förankring på arbetsmarknaden och låga inkomster. Totalt nås årligen 13 000 människor genom studiecirklar, föreläsningar, utställningar, bokmässor och kurser inom främst kultur och livsåskådning. Med hjälp av särskilda, riktade offentliga anslag ordnas förtjänstfullt också särskilda utbildningar för grupper av nyanlända – till exempel lågutbildade kvinnor. När kompetens utvecklas möjliggörs en fredlig social rörlighet. Det är särskilt viktigt i miljöer

där även våldsbejakande salafister opererar.

I sina bästa stunder möjliggör folkbildningen en socialisation av demokratiska värderingar och en integration i samhället genom frigörande (ut)bildningsresor såväl utåt till främmande idévärldar som inåt till egna erfarenheter, känslor och traditioner. Men folkbildningens syften motarbetas om människor inte inbjuds till jämlika, öppna möten där även tabubelagda teman och åsikter får utmanas i kritiska konfrontationer med motsatta idéer. I stället för frigörelse skapas då inlåsning. Ibland har Ibn Rushd gjort folkbildningsmässiga övertramp. Det gäller framför allt när det engagerats föreläsare med demokratifientliga åsikter för att oemotsagda delta i olika sammankomster. Tack vare medielarmen

har Ibn Rushd kunnat rädda sig från ännu större katastrofer genom att avboka. Ibn Rushd har inlett ett självkorrigering lärande med en hårdare förhandskontroll av samarbetspartner, arrangemang och medverkande.

Men Ibn Rushd står inför tre större övergripande utmaningar:

1 För det första brottas det med en ambition att samla det svenska muslimska civilsamhället. Det ska förstås utifrån att Ibn Rushds vision förskjutits. Från början skulle islam göras till en självklar del av det svenska samhället. Nu är strävan att göra muslimer till en självklar del av det svenska samhället.

Ibn Rushd vill representera ett vidare svenskt muslimskt civilsamhälle kring en svensk-muslimsk identitet. Men det projektet försvåras av de spänningar som finns mellan och bland sunnimuslimer,

shiamuslimer och sekulära muslimer. Ibn Rushds politisk-teologiska förankring i en sunnimuslimsk, samhällstillvänd tolkningstradition med ideologisk anknytning till Muslimska brödraskapet utmanar realismen i den ekumeniska visionen.

2 För det andra framstår vissa ämnen som ”no go-zones” som till exempel antisemitism och homofobi. Tabun är knappast något unikt för Ibn Rushd. Men det är inte försvarbart att ett statligt finansierat studieförbund undviker att hantera värderingsmotsättningar och värdekonflikter som är centrala i en demokratisk samhällsutveckling.

3 För det tredje är makten över verksamheten i långa stycken fördelad inom ett begränsande, mansdominerat nätverk. Det undergräver studieförbundets självständighet. Det blir svårare att leva

upp till bidragsgivarens förväntningar om demokratisk organisering, jämställdhet och delaktighet.

Min sammanfattande bedömning är att Ibn Rushd utgör ett folkbildningsprojekt i behov av fortsatt utveckling. Ett allmänt riktmärke bör vara att Ibn Rushd låter en reaktiv och urskuldande framtoning vika för ett proaktivt och självkritiskt egenansvar. Det skulle kunna höja många låga tillit till projektet.

När allt kommer omkring är statsbidragsberättigad folkbildning ett intellektuellt och andligt högriskprojekt med oviss utgång. Något paradoxalt behöver folkbildningen ändå en större frihetsgrad än andra mottagare av demokratibidrag. Annars kan den inte förverkliga den tolerans, mångfald och nyfikenhet som den bygger på.

Men kommer den att få behålla den friheten?

Sannolikt kommer felsteg att begås även framöver – i fler än ett studieförbund. Inte ens en aldrig så långt driven kontroll kan förhindra det. Men

självförvaltningsorganen –

Folkbildningsrådet och studieförbunden – måste utveckla sina egna styrsystem. De bör leverera en mer transparent redovisning, granskning, kvalitetssäkring och sanktionering. Då kan de ge ett bättre underlag för den prövning av tilliten som av allt att döma kommer att intensifieras med globalt växande terrorhot och ökad religiös intolerans.

Visst förutsätter friheten tillit. Men tillit förutsätter öppenhet.

Bakgrund. Granskningen

I november 2018 fick professor Erik Amnå av Folkbildningsrådet uppdraget att utröna hur studieförbundets Ibn Rushds verksamhet förhåller sig till statsbidragets ändamål och Folkbildningsrådets demokrativillkor.

I dag presenteras rapporten "När tilliten provas". Folkbildningsrådet är en ideell förening med vissa myndighetsuppdrag givna av riksdagen och regeringen. Folkbildningsrådets huvudsakliga uppgift är att fördela de pengar (drygt 4 miljarder kronor) som staten årligen ger till folkbildningen, och utvärdera om pengarna används som det är tänkt.

Folkbildningsrådet har tre medlemsorganisationer: Studieförbunden i samverkan, Rörelsefolkhögskolornas intresseorganisation samt Sveriges kommuner och landsting.

Erik Amnå, professor emeritus i statskunskap

Krypterade - mobiler gör polisen hjälplös

TORSDAG 5 SEPTEMBER 2019

Krypterade "gangsterlurar" och appar gör det omöjligt för polisen att lyssna av kriminellas mobilsamtal. Inför torsdagens partiledarmöte om gängvåldet vill polis och åklagare se en snabb politisk lösning.

– Det skulle ha oerhört stor betydelse. Många kriminella kommunicerar nästan bara via krypterade kanaler, säger

riksåklagare Petra Lundh, som för snart två år sedan gav regeringen ett färdigt lagförslag.

De kostar ungefär 30 000 kronor om året att använda och funkar i nästan alla länder. Allt som sägs eller skrivs i chattar förblir hemligt, informationen krypteras med avancerad teknik. En särskild panik--knapp gör att användaren kan radera all information.

– Eftersom man vet att det är hundra procent säkert kan man diskutera allt, vilka brott som helst. Sen är allt borta och det går inte att återskapa, berättar ”Johan”, en före detta kriminell som själv använt en av de modeller som finns på marknaden.

De modifierade mobilerna, varav många säljs av det holländska bolaget Encrochat, beskrivs av poliser och åklagare som förödande för arbetet mot grova brott i

gängmiljö. DN:s genomgång av polisutredningar och domar visar att krypterade mobiler hittats hos personer inom Bandidos MC, Bredängsnätverket, Södra Biskopsgården, Dödspatrullen och en rad andra kriminella grupperingar.

– Betydelsen av traditionell telefonavlyssning har minskat väsentligt mot den här typen av grupper, säger kriminalkommissarie Gunnar Appelgren, samordnare för polisens insatser i Stockholms utsatta områden.

I princip alla moderna mobiler har i dag krypterat minne och det finns gott om appar som krypterar informationen. Men de specialbyggda mobilerna har tjänster för krypterad kommunikation förinstallerade, och dessutom specialfunktioner för att stoppa polisen från att komma åt informationen.

– Förut var utmaningen att knäcka de misstänkta kodspråk. I dag hörs ofta ingenting alls på avlyssningen, säger kammaråklagare Sara Nilsson, Riksenheten mot internationell och organiserad brottslighet, som just nu försöker skaffa tillräckliga bevis mot ett brottsnätverk i Örebro som använt krypterade mobiler. Men problemet är alltså större än enbart krypterad hårdvara. Även populära appar som exempelvis Wickr, Signal, Telegram, Whatsapp och Imessage kan, på i princip vilken mobil som helst, användas för att undgå att bli avlyssnad av svensk polis. ”Dessa applikationer har oftast inbyggd kryptering som gör att vanliga avlyssningsmetoder i många fall blivit verkningslösa”, skriver Åklagarmyndigheten i sin senaste resultatredovisning till regeringen.

Siffrorna visar en klar nedgång: Under 2018 ledde bara 34 procent av polisens telefonavlyssningar till åtal, jämfört med 42 procent 2015. USA, Kanada och många andra länder har rundat problemen med kryptering genom att ge polisen rätt att hacka och placera spionprogram i mobiler och datorer, så kallad hemlig dataavläsning. Danmark införde till exempel redan i början av 2000-talet en lag som gjorde detta möjligt. Även i Sverige ville en statlig utredning då gå denna väg. ”Det är helt nödvändigt för samhället att myndigheterna inte hamnar hjälplöst efter utan, inom ramen för att ett godtagbart integritetsintrång, får rätt att använda brottsutredande metoder som är effektiva och anpassade till den tekniska situation som råder vid varje givet tillfälle”, skrev utredaren Anders Eriksson år 2005.

Någon lagändring skedde dock inte – hotet mot enskildas integritet ansågs för stort. Upprepade krav från polisen och säkerhetspolisen har mötts med kallsinne av såväl den tidigare alliansregeringen som Socialdemokraterna. Först våren 2016 tillsatte S-MP-regeringen en ny utredning och i november 2017 låg ett lagförslag färdigt.

– Vi ansåg att det var angeläget att få en ny lagstiftning och gjorde de analyser och bedömningar som vi ansåg nödvändiga, säger riksåklagare Petra Lundh, som ledde utredningen.

Efter en remissrunda, där kritik kommit från bland annat Datainspektionen och Advokatsamfundet, förbereder justitiedepartementet nu en proposition till riksdagen. C, KD, M, S och SD är för hemlig dataavläsning. L och MP är positiva med reservation. V säger nej.

– Varför det har dröjt vet jag faktiskt inte, det är en fråga för Regeringskansliet. Men varje dag spelar roll, det kan jag säga, fortsätter Petra Lundh.

På torsdag eftermiddag träffar regeringen övriga riksdagspartier utom SD för att diskutera eskalerande skottlossningar och andra grova brott, ett möte som föranletts av förra veckans brutala mord på kvinnor i Malmö respektive Råcksta.

Förhoppningarna om att partierna nu ska gå i mål med dataavläsningslagen är stora hos de brottsbekämpare DN pratat med.

– Det här skulle vara ett av de absolut viktigaste verktygen mot den grova organiserade brottsligheten. Sverige ligger i topp när det gäller skjutningar, men långt efter andra länder när det gäller lagstiftning och teknik, säger spaningsledare Mats Lindström inom Stockholmspolisens specialstyrka Team

2022, som just nu utreder flera gängrelaterade mord.

– Vi är väldigt intresserade av att det kommer en ny lag. Från utländska kollegor hör jag förvåning över att vi fortfarande saknar det här verktyget, det skapar problem när allt fler kriminella från Sverige begår grova brott i utlandet, säger kammaråklagare Sara Nilsson.

När det gäller planerade mord, likt de i Malmö och Råcksta, tror Sara Nilsson att en ny lag skulle öka chansen att hitta eventuella anstiftare. En kartläggning från polisen i Region Stockholm visar att tre av fem skjutningar tros ha beordrats av någon annan.

– I dag får vi i bästa fall fast den som har hållit i mordvapnet eller på annat sätt varit nära själva brottet, säger Sara Nilsson.

”Johan”, som själv är dömd för flera grova brott, hävdar att våldet förvärrats just på

grund av att det blivit så lätt att ge instruktioner över krypterade mobiler och appar.

– Du kan sitta hemma i soffan och chatta helt skyddat med en 17-åring som ingen vet vem det är och som går i väg och skjuter någon. Då spelar det ingen roll hur mycket polisen spanar och lyssnar på dig. Utan de här mobilerna skulle nog ganska många mord ha varit lösta, för det är egentligen inga särskilt smarta personer i de här gängen.

DN har sökt både inrikesminister Mikael Damberg (S) och justitieminister Morgan Johansson (S). Ingen av dem vill säga när en proposition om hemlig dataavläsning kan presenteras för riksdagen.

Lasse Wierup

lasse.wierup@dn.se

Fakta. Många säljer krypteringstjänster

Militärer, regeringsmedlemmar, diplomater och företagsledare har länge efterfrågat säkra kommunikationsvägar, vilket fått företag runtom i världen att ta fram digitala lösningar med stark kryptering.

Ett exempel är svenska Sectra, som levererar krypterade mobiler till svenska staten, medan andra riktar sig till privatpersoner.

Förutom krypterad informationsöverföring finns tjänster som avstängning av kamera, mikrofon och gps, larm vid hackningsförsök och radering av all information vid fysisk manipulation.

Sju knäckfrågor för politikerna om de ska kunna hejda våldet

TORSDAG 5 SEPTEMBER 2019

Under torsdagseftermiddagen inleder regeringen samtal med C, L, KD, M och V om hur de tillsammans ska kunna bromsa gängvåldet och få ner dödstalen.

Flera lagförslag ligger redan på bordet, inte sällan inspirerade av grannlandet Danmark.

Men oenigheten är på flera punkter stor.

Här är några av de frågor som partierna ska försöka enas kring.

1 Inget att vinna på att berätta

I många länder kan åtalade som berättar om andras brottslighet få sänkt straff, däribland Norge och Danmark. Denna möjlighet saknas i Sverige.

Ett kronvitnesssystem utreddes av alliansregeringen men stoppades 2014 av justitieminister Beatrice Ask (M).

Resultatet blev en kompromiss som skulle ge viss straffflindring för den som medverkade till att egen brottslighet blev uppklarad. En utvärdering visade att effekten blev liten – och obefintlig i fråga om grova brott i gängmiljö.

Är Sverige redo för kronvittnen?

Kritikerna varnar för risker med falska utpekanden. En del menar också att det är moraliskt stötande att skyldiga kommer undan för billigt genom att tjalla på andra. När riksdagen i våras röstade om ett förslag från justitieutskottet att utreda frågan vann KD, L, M och SD över C, MP, S och V. S har dock tidigare sagt sig vilja utreda frågan på egen hand.

2 Vittnen vågar inte träda fram

Vid flera olösta mord i gängmiljön har polisen fått namn på dem som anses skyldiga av människor med god insyn.

Men när personerna ombetts vittna i rätten har svaret blivit nej. Poliser och åklagare som DN pratat med hyser förståelse för att människor inte riskerar säkerheten för sig och sina anhöriga genom att vittna. Att flytta hela familjer

eller släkter till skyddade boenden anses inte realistiskt.

Fler partier vill nu se att Sverige följer efter länder som Danmark, Norge och Storbritannien och möjliggör anonyma vittnesmål. Andra menar att rättssäkerheten är hotad om åtalade inte får veta vem som pekat ut dem och förordar i stället stärkt vittnesskydd.

I våras röstades ett förslag från justitieutskottet om att utreda frågan igenom med siffrorna 160–157. KD, L, M och SD sa ja. C, MP, S och V sa nej. Inget lagförslag finns.

3 Unga kan utnyttja straffrabatt
Dödligt våld har, enligt polisen, blivit en karriärväg för unga kriminella. En person under 18 år kan vara beredd att avtjäna fyra års slutna ungdomsvård för mord i utbyte mot fullvärdigt medlemskap i en kriminell gruppering. En

uppmärksammas dom från i fjol, där en 16-årig pojke sköt ihjäl en fiende i Rinkeby, visade att påföljden kan stanna vid tre års slutna ungdomsvård.

Praxis säger att dömda mellan 18 och 21 år automatiskt har rätt till sänkt straff. Den som precis blivit myndig döms exempelvis hälften så hårt som en person som fyllt 21. Är det dags att överge straffrabatten?

Regeringen är splittrad. Efter en färsk utredning säger S ja, MP nej. Liberalerna, M och SD är också för medan V inte vill se någon ändring. C och KD är positiva med reservation. En farhåga är att längre straff riskerar att förstärka den kriminella identiteten.

4 Alla brott bestraffas inte
Livsstilskriminella åtalas ofta för en lång rad brott när de väl ställs inför rätta. Enligt praxis gör det att vart och ett av brotten får ett lägre straffvärde än om det hade hållits

separata rättegångar. Den som döms för fyra rån i stället för ett kan exempelvis i praktiken bara få dubbelt straff, inte fyrdubbelt. Mindre allvarliga brott som grov olovlig körning, ringa narkotikabrott och häleri ger ofta ingen straffskärpning alls.

M, KD, C, L och SD vill nu se en förändring. I våras uppmanade partierna regeringen att säga ja till en skärpning som innebär att de tre grövsta brotten i ett samlat åtal ska leda till straff utan rabatt. S har hittills inte svarat. MP och V är emot en ändring och menar att en borttagen straffrabatt skapar risk för att många mindre allvarliga brott sammantaget skulle kunna leda till påföljder i nivå med straffet för mord.

5 Fler ska lockas att hoppa av
En brottsaktiv gängmedlem kan kosta samhället tiotals miljoner kronor. Varje

individ som väljer att byta livsstil är en stor vinst för samhället. Men många brottsdrabbade orter saknar avhopparprogram. Därför lovade S inför valet 2018 en nationell satsning i form av pengar till kommuner och organisationer, forskning och metodutveckling.

Förslaget stöddes av MP och V, som bägge betonade behovet av fler sociala insatsgrupper där polis, kommun och andra samarbetar. Även L och M har presenterat liknande förslag. Trots detta har inga konkreta satsningar ännu skett.

6 Hårdare straff för gängmedlemmar?

M-ledaren Ulf Kristersson har den senaste veckan tryckt hårt på att han vill kopiera en dansk lag som innebär extrahårda påföljder för brott som är knutna till gängkriminalitet och väpnade uppgörelser. Sedan drygt tio år kan danska domstolar lägga på upp till dubbelt så lång tid på

fängelsestraff för brott som begås med dessa förtecken, vilket kan drabba ett antal svenska medborgare som just nu sitter häktade i Danmark för mord och sprängdåd.

Andra partier har hittills varit svala. Den svenska brottsbalken säger redan att straffvärdet kan höjas för brott som ”utgjort ett led i en brottslighet som utövats i organiserad form eller systematiskt eller om brottet föregåtts av särskild planering”.

MP vill däremot skärpa straffen för den som rekryterar ungdomar in i gängkriminalitet.

7 Visitationszoner och zonförbud

Danmark har inspirerat ytterligare förslag, däribland möjlighet att på vissa platser visitera personer utan brottsmisstanke och att porta kriminella från platser där de

begått brott. M lanserade dessa idéer 2017, men KD var det enda parti som hakade på. Dåvarande inrikesministern Anders Ygeman (S) menade att lagen redan gav möjlighet att förbjuda enskilda att vistas på vissa platser och att det är bättre att gripa personer för de brott som de faktiskt begår. Justitieminister Morgan Johansson (s) skulle senare säga att han ville utreda möjligheten till visitationszoner. Partiet har tidigare föreslagit en ny påföljd som förbjuder unga att vistas på vissa platser under helger och kvällar.

Lasse Wierup

lasse.wierup@dn.se

Ewa Stenberg: Kamp mot brott blev ett sätt att normalisera SD

TORSDAG 5 SEPTEMBER 2019

Moderaterna kunde få uppmärksamhet och politiskt stöd för sin kriminalpolitik. Men partiet lät debatten gå över i ett gräl om Sverigedemokraterna. KD:s och M:s behov av att normalisera SD överröstade frågan om gängvåldet.

Sverige skakas av mord och väpnade våldsdåd. En mamma med sitt lilla barn i famnen sköts med flera skott i Malmö. En kvinna i Räcksta sköts med automatvapen genom sitt lägenhetsfönster.

Det är inte märkligt att riksdagspartierna söker snabba motåtgärder. Det gäller särskilt Moderaterna, som väljarna har överlägset högst förtroende för när det gäller brott och straff.

Ulf Kristersson föreslog i söndags statsministern en bred politisk uppgörelse om åtgärder mot den grova kriminaliteten. Han hade en lista med tio konkreta förslag. Bara några timmar senare bjöd inrikesminister Mikael Damberg (S) in till samtal i direktsändning i SVT:s "Agenda". Men svensk politik hade inget stort ögonblick när oppositionsledaren och inrikesministern skulle diskutera hur de ska trycka tillbaka de kriminella gängen.

De grälade friskt. Det är svårt att förstå att två politiker med huvudbudskapet att de vill samarbeta är så oförsonliga.

Kristersson och Damberg blåste sedan till strid om Sverigedemokraterna.

Inrikesministern sade att han inte tänkte bjuda SD. Detta tog Kristersson fasta på.

”Det är fel att alla inte får vara med. Stefan Löfven talade så sent som i helgen om ”nationell samling”. Då börjar man inte med att utesluta företrädare för drygt 17 procent av väljarna”, skrev M-ledaren samma kväll på Facebook. Han sekunderades av Kristdemokraterna och mer uppseendeväckande av regeringens samarbetspartier Centern och Liberalerna.

KD gick längst. Andreas Carlson är vice ordförande i riksdagens justitieutskott och deklarerade på Twitter att om inte regeringen bjuder in SD ”kommer jag ta

initiativ till ett möte i justitieutskottets sal där alla riksdagspartier som vill bidra är välkomna”.

Moderaternas rättspolitiska talesperson Johan Forssell berättar här att han tagit kontakt med SD för att höra vad partiet anser om Moderaternas förslag.

Kristdemokraterna har inlett arbetet för att normalisera SD, som tidigare isolerades på grund av sina rasistiska rötter. Ebba Busch Thor bjöd SD:s Jimmie Åkesson på arbetslunch i juli och diskuterade migrationspolitik.

Moderaterna följer försiktigt efter. Utan SD i ekvationen är det svårt för M och KD att nå tillbaka till regeringsmakten. Strategin för att få med SD vid förhandlingsbordet är så viktig för Moderaterna att den tillåts skymma partiets paradfråga – kriminalpolitiken.

Det återstår att se om Centern och Liberalerna – som ju övergav sin statsministerkandidat Ulf Kristersson efter valet på grund av att de inte ville bli beroende av SD – kommer att följa med hela vägen.

Ewa Stenberg

ewa.stenberg@dn.se

M söker stöd hos SD för skärpt kriminalpolitik

TORSDAG 5 SEPTEMBER 2019

**Moderaterna har sonderat med Sverigedemokraterna för att hitta stöd för en skärpt kriminalpolitik. M är skeptiskt till att samtalen med övriga riksdagspartier leder till en uppgörelse som Moderaterna kan acceptera.
– Jag har ställt frågan vad SD tycker om våra krav. Det är naturligtvis viktigt för**

oss att veta hur majoritetsläget ser ut i riksdagen, säger Johan Forssell (M).

På torsdagseftermiddagen träffas sju av de åtta riksdagspartierna för att diskutera gemensamma lösningar för att motverka problemen med gängkriminalitet, skjutningar och bombdåd. Bakgrunden är den senaste tidens uppmärksammade fall där två unga kvinnor sköts ihjäl i misstänkta uppgörelser.

I söndags efterlyste Moderatledaren Ulf Kristersson en politisk mobilisering för att komma till rätta med problemen.

Kristersson lade samtidigt fram en lista med tio punkter på åtgärder som M anser bör genomföras snarast. Regeringens svar blev att bjuda in samtliga riksdagspartier utom Sverigedemokraterna till överläggningar.

Moderaternas rättspolitiska talesperson Johan Forssell beklagar att SD inte bjöds in till samtalen.

– Det är en dålig startpunkt att utesluta 17 procent av väljarkåren. Det var märkligt av regeringen att fatta det beslutet, och det underlättar inte att nå en

överenskommelse, säger Johan Forssell. Han har nu gjort sonderingar med SD om hur de ställer sig till Moderaternas krav.

– Jag har inför vårt möte på torsdag samtalat med flera olika partier om vår tiopunktslista – däribland

Sverigedemokraterna. Syftet med det är inte konstigare än att jag vill veta vad de tycker om våra tio punkter. Regeringen har bestämt att de inte får vara med så då fick det här bli lösningen, säger Johan Forssell.

– Det är egentligen ingen praxisändring. Men det är nödvändigt för att veta hur

majoritetsläget ser ut i kammaren, fortsätter han.

Innebär det att du är beredd att gå in i en förhandling om de tio punkterna med SD?

– Nu är de inte med i förhandlingen. Jag har bara ställt frågan vad de tycker om våra tio punkter, jag har inte förhandlat med dem eller något annat parti i den här frågan. Men det är naturligtvis viktigt för oss att veta hur majoritetsläget ser ut i riksdagen. När vi träffas i morgon så speglar det inte sammansättningen i riksdagen – 17 procent är borträknade.

M har tidigare sagt att partiet inte går in i sakpolitiska förhandlingar med SD, men nu verkar det fönstret ändå vara öppet. Är det riktigt uppfattat?

– Sakpolitiska förhandlingar sker redan i försvarsberedningen och migrationsutredningen. Nu har regeringen valt att inte bjuda in SD. Vi beklagar det.

Jag har inte tagit kontakt med SD för att förhandla någon politik, jag har ställt frågan: vad tycker ni om våra tio förslag? Skulle ni vara beredda att stödja den här typen av reformer om de hamnar på riksdagens bord? Ungefär så.

Vad fick du för svar?

– De får svara på det själva. Men det är klart, vi har ett rekordstort antal tillkännagivanden i justitieutskottet och de har kommit till genom att SD har röstat på borgerlig politik. Jag tycker naturligtvis att det är bra och jag välkomnar det. Jag önskar att de gör det fler gånger för jag vill ha igenom min politik. Men jag har inte suttit ner och startat en förhandling.

Om arbetet i sjuupartigruppen går i en riktning som ni inte gillar, är ni då beredda att gå till SD för att söka stöd?

– Vi menar allvar när vi säger att vi tror att det är väldigt viktigt för Sverige med en

sån här överenskommelse. Är det kris så är det kris. Vi har en majoritet i riksdagen för en skärpt rättspolitik, det måste vara utgångspunkten. Ska det bli en överenskommelse så bygger det på att S är beredda att ta sjumilakliv.

Moderaterna säger samtidigt att de är beredda att stödja ökade anslag till regeringskansliet för att snabbutreda olika lagförslag.

– Om vi bestämmer oss för och får till en operativ handlingsplan där väldigt många saker ska ske på kort tid, då kommer det att innebära att vi inte kan arbeta på samma sätt som tidigare. Det kräver att vi gör saker och ting i närtid och till exempel har kortare utredningstider. Det har en ekonomisk faktor i sig och den typen av saker kan vi ställa upp på, säger Johan Forssell.

Han understryker att M ser sin tiopunktslista som en bottenplatta i förhandlingarna.

– Det handlar inte om att man gör tre eller fyra av dem och sen är det bra. Det handlar snarare om tio eller nio eller tolv. Dubblerade straff för gängkriminella, visitationszoner, riktade lönesatsningar till polisen, fler poliser. Även den betalda polisutbildningen är viktig. Flera av de sakerna finns det redan majoritet för i kammaren.

Hans Olsson

hans.olsson@dn.se

Fakta. M:s tio förslag

- 1 Sätt in fler poliser mot gängkriminaliteten.
- 2 Fördubbla straffen för gängkriminella.
- 3 Inför visitationszoner.
- 4 Inför vistelseförbud.
- 5 Sänk gränsen för obligatorisk häktning.

6 Öka polisens rätt till hemlig teleavlyssning och dataavläsning.

7 Fler övervakningskameror.

8 Inför kronvittnen.

9 Pröva system med anonyma vittnen.

10 Slopa straffrabatten för unga.

Sänkt skatt för boende i glesbygdskommuner

TORSDAG 5 SEPTEMBER 2019

Sänkt skatt för invånare i glesbygdskommuner och mer pengar till vägunderhåll. Det är två förslag som genomförs i höstbudgeten.

– Vi vill att hela landet ska fortsätta växa, säger C-ledaren Annie Lööf.

Redan i somras i Almedalen presenterade Centerpartiet ett förslag om skattesänkningar för de kommuner som

ligger i stödområde A och B, det vill säga nästan hela Norrland samt Dalarna och delar av Värmland och Dalsland.

Motiveringen är att många av kommunerna i det här området är ekonomiskt pressade och har stora problem med finansieringen av välfärden. Många kommuninvånare i den här delen av landet betalar också generellt högre kommunalskatt än övriga Sverige.

I ursprungsförslaget ville C genomföra skattesänkningar som motsvarar cirka 3 700 kronor per person och år. Efter budgetförhandlingarna med regeringen landar det istället på en skattesänkning med cirka 1 650 kronor per år. Ungefär 830 000 berörs av skattesänkningen.

– Vi hade gärna sett en högre skattesänkning för dem som bor på landsbygden. Syftet med detta är att sluta den orättvisa skatteklöfta som finns mellan

skattebetalare i städer respektive glesbygd. Nu tar vi ett första viktigt steg, säger Annie Lööf.

C fick i somras en del kritik för att förslaget skulle ge skattesänkningar även till välmående kommuner som Sundsvall, Umeå och Luleå. Nu är de kommunerna undantagna från förslaget, liksom Falun och Borlänge, trots att alla till delar tillhör stödområde A eller B.

– På grund av skattetekniska skäl har vi valt att bara ta med de kommuner som i sin helhet finns i stödområde A eller B. Det gör att fem kommuner faller ifrån. Vi tycker att det är rimligt eftersom dessa kommuner har en befolkningstillväxt och är bland de 50 största kommunerna i Sverige, säger Annie Lööf.

Förslaget innebär ändå att hyggligt välmående kommuner som Östersund får skattesänkningar medan ansatta

kommuner i Västra Götland och Blekinge blir utan.

– Vi hade gärna sett en skattesänkning för människor i hela landet. Men vi behöver börja med de etablerade områden som finns för att kunna genomföra detta, säger Annie Lööf.

Förslaget kommer att träda i kraft den 1 januari 2020 och skattesänkningen beräknas innebära 1,35 miljarder kronor i lägre skatteintäkter för staten per år.

– Det här är ett tydligt kvitto på att Centerpartiet gör skillnad och att det ibland går snabbt att få igenom skattesänkningar, säger Lööf.

C-ledaren presenterar samtidigt en rad andra förslag som ska stärka landsbygden. Det handlar bland annat om ersättning för vårdmoms och en satsning på underhåll av vägar i glesbygden.

– Genom att satsa ytterligare över 100 miljoner på dessa vägar gör vi människors vardag enklare, säger Annie Lööf.

Notan för glesbygdssatsningarna landar totalt på 2,2 miljarder kronor i höstbudgeten.

– Hela Sverige ska växa och då ska vi förstås ta hänsyn till att folk har olika förutsättningar i olika delar av landet. Nu inför vi en grön skattereduktion på 137 kronor i sänkt skatt i månaden för folk som bor i norra och nordvästra Sverige. Det innebär att en del av de höjda miljöskatterna används för att kompensera för längre avstånd och sämre tillgång till service, kommenterar finansminister Magdalena Andersson (S).

Hans Olsson

hans.olsson@dn.se

Fakta. Hit går pengarna

Skattereduktionen på 1650 kronor per år går till dem som bor i följande kommuner:

Västra Götland: Dals-Ed, Färgelanda, Bengtsfors, Mellerud och Åmål.

Värmland: Eda, Torsby, Storfors, Munkfors, Årjäng, Sunne, Filipstad, Hagfors, Arvika och Säffle.

Dalarna: Vansbro, Malung-Sälen, Gagnef, Leksand, Rättvik, Orsa, Älvdalen, Smedjebacken, Mora, Säter, Hedemora, Avesta och Ludvika.

Gävleborg: Ockelbo, Ovanåker, Nordanstig, Ljusdal, Söderhamn, Bollnäs och Hudiksvall.

Västernorrland: Ånge, Timrå, Härnösand, Kramfors, Sollefteå och Örnsköldsvik.

Västerbotten: Nordmaling, Bjurholm, Vindeln, Robertsfors, Norsjö, Malå, Storuman, Sorsele, Dorotea, Vännäs, Vilhelmina, Åsele och Skellefteå.

Jämtland: Ragunda, Bräcke, Krokom, Strömsund, Åre, Berg, Härjedalen och Östersund.

Norrbotten: Arvidsjaur, Arjeplog, Jokkmokk, Övertorneå, Pajala, Gällivare, Älvsbyn, Piteå, Boden, Haparanda och Kiruna. TT

Försvunnen flicka hittad – man anhållen

TORSDAG 5 SEPTEMBER 2019

Den 15-åriga flicka som anmälts försvunnen i Ludvika i söndags har hittats i samband med en husrannsakan i en lägenhet i Gävle.

I söndags anmäldes den 15-åriga flickan försvunnen och polisen inledde en förundersökning om misstänkt människorov.

Strax efter midnatt natten till onsdag hittades flickan i en lägenhet i Gävle. – Det var efter en husrannsakan i en lägenhet som flickan anträffades med en

man. Denna man är nu anhållen misstänkt för människorov och våldtäkt, säger Stefan Dangardt, polisens presstalesperson i Bergslagen.

Vad låg bakom att ni hittade flickan?

– Det var inre spaning, iakttagelser och tips från allmänheten som ledde till att vi kunde göra en husrannsakan i den här lägenheten, säger Stefan Dangardt.

Polisen vill inte berätta om flickan och mannen, som är i 20-årsåldern, kände varandra sedan tidigare.

Viviana Canoilas

viviana.canoilas@dn.se

Svarta trafikskolor god affär för kriminella – nu ska fusket stoppas

TORSDAG 5 SEPTEMBER 2019

Svarta trafikskolor har blivit ännu en bransch där den organiserade brottsligheten tjänar stora pengar. Nu ska regeringen stävja fusket.

– Vi måste agera innan det här får allvarliga följder, säger infrastrukturminister Tomas Eneroth (S).

Illegal trafikskoleverksamhet är ett av de områden där flera myndigheter samverkar för att komma åt den organiserade brottsligheten. Det handlar om Ekobrottsmyndigheten, Skatteverket, Polisen och Trafikverket.

Stefan Lundberg är chefsåklagare på Ekobrottsmyndigheten.

– Vi myndigheter och branschen har en gemensam bild av att det här är väldigt utbrett i hela Sverige, inte bara i storstadsområdena. Vi ser också en koppling till organiserad brottslighet. Alltid där det finns mycket pengar i omlopp, där äter sig kriminaliteten in, säger han.

På torsdagens regeringssammanträde klubbas ett uppdrag till Transportstyrelsen. Myndigheten ska utreda ett antal åtgärder och återkomma med skarpa förslag.

Ansvarigt statsråd är infrastrukturminister Tomas Eneroth (S).

– Omfattningen ökar och då måste vi agera snabbt innan det här får allvarliga följder för trafiksäkerheten men också för branschen med seriösa trafikskolor som har investerat i duktiga lärare och utsätts för illojal konkurrens, säger Tomas Eneroth.

Förra året rullades en härva upp i Karlstad vilket ledde till att huvudmannen dömdes i Värmlands tingsrätt för grovt bokföringsbrott till ett och ett halvt års fängelse samt näringsförbud. Utredningen kom fram till att verksamheten hade omsatt miljonbelopp.

En sida av saken är att vissa har satt i system att skaffa sig ett stort antal tillstånd att fungera som handledare för personer som vill ta körkort. I dag kan man få upp till 15 tillstånd och Tomas Eneroth vill att Transportstyrelsen föreslår en kraftig begränsning.

– Det är stor skillnad på att man som förälder övar med sina barn eller ungdomar och att man systematiskt använder detta till att bedriva en olovlig verksamhet. Människor utnyttjas att tro att de går hos en utbildad körskollärare, säger infrastrukturministern.

Tomas Eneroth menar att även om man klarar körkortsproven så är man sämre förberedd för trafiken om man gått hos en oseriös handledare.

Det är dyrt att ta körkort, många har inte råd. Kan inte det i sig vara ett skäl till att

folk känner sig tvungna att köpa svarta tjänster?

– Det är ett av skälen till att vi har infört möjlighet till CSN-lån för arbetslösa, det gör det möjligt för fler att ta körkort, säger Tomas Eneroth.

Enligt Stefan Lundberg på Ekobrottsmyndigheten förekommer även systematiskt fusk vid teoriproven och etablerade trafikskolor har utsatts för allvarliga hot.

– Man har skurit däck på deras bilar, det har placerats sprängladdningar utanför deras lokaler. Motivet kan vara att få någon att lägga ner sin verksamhet eller tvinga dem att medverka i brottslighet. Det är en ny företeelse som gör att vi ser att det finns inslag av organiserad brottslighet här, säger chefsåklagare Stefan Lundberg. Han uppger också att den illegala verksamheten är särskilt vanlig i

invandrartäta områden. En del av kunderna har behov av handledning på andra språk än svenska.

– Har man nyligen kommit till det här landet så är ett körkort en bra biljett in i samhället, säger Lundberg.

Hans Rosén

hans.rosen@dn.se

Fakta. Förslag på åtgärder

Transportstyrelsen får i uppdrag att överväga och utforma följande åtgärder:

Sanktioner mot dem som fuskar eller hotar i samband med förarprov.

Begränsning av antalet handledartillstånd som en person kan få.

Att endast fordon från Trafikverket eller godkänd trafikskola får användas vid prov.

Särskild färg på registreringsskyltarna på fordon som trafikskolor använder vid övningskörning.

Transportstyrelsen ska återkomma med förslag senast i maj nästa år.

Knutbypastorn kan snart vara ute

TORSDAG 5 SEPTEMBER 2019

Helge Fossmo, Knutbypastorn som 2004 dömdes till livstids fängelse för anstiftan till mord och mordförsök, kan snart vara frisläppt, rapporterar Aftonbladet.

Enligt tidningen har åklagaren i ärendet gått med på ett tidsbestämt straff på 28 år, medan Fossmos advokat Anton Strand kommer att begära att straffet sätts till 25 år. TT

Swish vill växa – men lägger locket på om störningarna

TORSDAG 5 SEPTEMBER 2019

– Ju mer betaltjänsten Swish växer desto större blir samhällsansvaret, säger Anna-Lena Wretman, vd på Getswish AB.

Hennes vision är att svenskarna på sikt ska kunna lämna både kontanter och kort hemma. Samtidigt är Anna-Lena Wretman inte helt öppen kring

problemen bolaget haft med plötsliga störningar och avbrott.

Hittills är det över sju miljoner privat användare som laddat ner appen och använder den regelbundet, enligt bolagets egna siffror. Användarantalet växer dessutom fortfarande och med varje ny kund ökar pressen ytterligare.

– Ju längre vi kommer i volym och liknande, desto närmre ett samhällsansvar kommer vi. Vi måste se till att vi har en tjänst som alltid funkar. Det är vårt största mål, säger Anna-Lena Wretman.

Utvecklingsmöjligheterna i segmentet privatperson till privatperson börjar närma sig ett stopp. Framöver är ambitionen i stället att komma med nya lösningar i både butik och e-handel. Då är det inte längre bara kontanter man konkurrerar mot, utan även kortjättarna och andra betalaktörer.

– Vi vill kunna säga att nu kan du lämna plånboken hemma helt och hållet, inte bara kontanterna, förklarar Anna-Lena Wretman.

Hur långt fram i tiden det ligger vågar hon inte spekulera i. Men oavsett när det blir av så står en sak klar. Swish behöver se till att tekniska brister av typen som syntes under våren och försommaren inte dyker upp igen.

Under maj och juni i år hade tjänsten problem som gjorde att appen låg nere till och från under flera dagar. Vissa av avbrotten varade i flera timmar.

Det kan verka bagatellartat när avbrotten inte är längre än så. Men för Anna-Lena Wretman, som vill erövra hela betalmarknaden, är det fullt allvar.

– Med den kundbasen och stora användningen vi har så följer ett stort ansvar. Dels att vi fortsätter hålla tjänsten

attraktiv. Och sedan självklart att vi har en tjänst som fungerar, säger hon.

– Swish är en väldigt viktig funktion i människors vardag och om det inte funkar, då är det inte bra. På så sätt är vi en kritisk tjänst.

På bolagets hemsida och sociala medier finns aktuell störningsinformation om tjänsten och ett par dagars historik. Men någon statistik som ger en helhetsbild av problemen vill vd:n varken ta fram eller berätta om.

– Vi lämnar inte ut sådan statistik till marknaden. Jag ser inte vad det skulle tillföra för värde till våra kunder eller marknaden.

I diskussionen om samhällsansvar och att lämna plånboken hemma kan det väl vara bra för användarna att ha en bild av stabiliteten?

– Det är precis det bankerna har. Vi har stenkoll på allt som sker och rapporterar allt till bankerna, säger Anna-Lena Wretman.

Trots att Swish vuxit sig in i en form av ofrivilligt samhällsansvar är statens intresse för att betaltjänstens stabilitet svalt. Bolaget står inte under direkt tillsyn från någon myndighet.

Avbrott och störningar rapporteras visserligen alltid till bankerna som i sin tur, om störningen är tillräckligt allvarlig, rapportera vidare till Finansinspektionen. Men det finns ingen myndighet som aktivt håller koll på Swish.

Vad som är tillräckligt allvarligt för att rapportera avgörs av det nya PSD2-direktivet.

– Det finns trösklar där gällande bland annat volym och hur många som drabbats som avgör, säger Åsa Thalén,

avdelningschef operativa risker på Finansinspektionen

Vilka rapporter som kommit till inspektionen vill hon dock inte svara på. Anna-Lena Wretman tycker att det är rimligt att banken sköter rapporteringen, eftersom det är den som har kundkontakten. Både när det kommer till frågor om stabilitet och vad gäller penningtvättsfrågor.

– Vi är ju mer som en tredjepartsaktör. Samtidigt kan jag så klart också se att det har väckts frågor kring hur stora vi kan bli som transaktionsnav innan någon ska intressera sig för oss.

Kan det inte vara bra om det finns en utomstående som sätter press?

– Jag skulle inte ha några problem med det. Jag kan till och med tycka det finns något sunt i det, säger Anna-Lena Wretman och förklarar:

– Vi brukar prata internt om att vi kan hamna under tillsyn i framtiden. Det ingenting vi rör över, men om det blir så ska vi kunna hantera det direkt. Vi bygger vår verksamhet på den premissen. Som jämförelse har teleoperatörerna i Sverige, varav de flesta är helt privata aktörer, hårda krav på rapportering om störningar och haverier till Post- och Telestyrelsen (PTS). PTS kan också komma med kännbara sanktioner för den som inte uppfyller vissa krav. Riksbanken är den myndighet som ska se till att betalningar i ekonomin kan ske säkert och effektivt. Där har frågan om Swish väckts, men myndigheten kan inte ställa några formella krav på betaltjänsten. ”Riksbanken följer utvecklingen av Swishtjänsten eftersom den utgör en allt viktigare del av betalningsväsendet i Sverige. Vi har därför en dialog med

Getswish i frågor som rör betalningsväsendets funktion”, skriver Riksbankens presskontakt Susanne Meyer Söderlind i ett mejl till DN. Något formellt mandat för att bedriva tillsyn eller övervakning av Swish finns dock inte, förklarar hon vidare. Inte heller Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) har någon särskild insyn eller kunskap om tjänsten. Men viss analys har ändå gjorts. – Vi kan inte på något sätt säga att man inte ska använda Swish. Digitaliseringen för med sig många förbättringar, säger Carl Örne, informationssäkerhetsspecialist på MSB, och tillägger: – Men man har också ett antal sårbarheter i Swish. Till exempel blir det väldigt systemberoende.

Tjänsten kräver att en rad externa aktörer inte fallerar. Teleoperatörerna måste fungera, det behövs el för att ladda telefonen, som i sig måste fungera. Mycket hänger också på Bank-id.

– Om någonting ligger nere i det här komplexa systemet så fallerar betalningen. Och fallerar betalningen för sju miljoner människor, och man inte har en kontantberedskap, ja då har man en störning, säger Carl Örne.

MSB:s rekommendation är att man alltid ska ha kontanter hemma för att klara dagliga utgifter för minst 72 timmar.

Andreas Lindberg

andreas.lindberg@dn.se

Fakta. Swish

Swish är en betaltjänst som gör det möjligt att skicka pengar mellan privatpersoner i realtid, oavsett om personerna har samma bank eller inte.

På senare tid har det också blivit allt vanligare att man kan betala med Swish i butiker och på nätet. Tjänsten lanserades 2012 som ett samarbete mellan sex banker: Handelsbanken, Swedbank och Sparbankerna, Danske Bank, Länsförsäkringar, Nordea och SEB.

Driften och utvecklingen av Swish sköts av Getswish AB, som ägs av samma banker. Men det är de tolv anslutna bankerna som tillhandahåller den till sina kunder.

I augusti gjordes totalt 46,7 miljoner transaktioner och sedan starten har det gjorts över 1,4 miljarder transaktioner via Swish. Tjänsten har 7,1 miljoner aktiva användare.

Getswish.se

Carl Johan von Seth: Naiv marsch mot det kontantlösa samhället

TORSDAG 5 SEPTEMBER 2019

"Svisch" säger det när vi svenskar överger kontanterna och kastar oss i famnen på virtuella betalsystem som drivs utan offentlig insyn, tillsyn eller

krav på teknisk stöttålighet. När det väl säger "krasch" är vi oförberedda.

Sedlarnas och myntens sista bastioner – loppisarna, jordgubbsstånden, föreningsfikaborden – håller på att falla. I juli slog betaltjänsten Swish nytt rekord med 23 miljarder kronor överförda inom systemet. Fler än 7 miljoner privatpersoner har anslutit sig. Tillväxten bland företag och organisationer är urstark.

Det är fantastiskt bekvämt. Uttrycket "jämna pengar" kommer snart att vara en språklig fossil. Få kommer att sakna att irra runt efter närmaste bankomat.

Sommarens strul med Swish har samtidigt varit en påminnelse om att de nya systemen har svagheter. Och att politiken ligger alldeles hopplöst efter tekniken.

Efter Tele2:s driftproblem i juni genomför nu Post- och telestyrelsen en tillsyn.

Konsekvenserna kan bli kännbara för en teleoperatör som har slarvat. Stränga EU-direktiv reglerar bolagets ansvar.

Men ingen myndighet utreder störningarna hos Swish. Att det har varit många stopp i tjänsten får inga som helst följder. Bolaget, som ägs av bankerna, har inte heller någon skyldighet att redovisa avvikelser eller berätta om eventuella åtgärder. När svenska banker och myndigheter höll en stor krisövning förra hösten deltog för övrigt inte Swish.

Det växande samhällsansvar som vd Anna-Lena Wretman pratar om i intervjun med DN är än så länge alltså en hypotetisk fråga.

Det borde falla på Riksbanken, som enligt lagen ska "främja ett säkert och effektivt betalningsväsende".

Men Riksbanken har ingen formell makt över ett bolag som Swish. Verktygen fattas.

Över huvud taget saknas det trovärdig beredskap för den kontantlösa ekonomi som vi snabbt marscherar mot. Farorna gäller kanske inte främst krig utan om saker som förr eller senare brukar ske: finansiell oro, tvivel kring bankernas stadga, tekniska haverier, cyberattacker. Den lösning som Riksbanken själv har lanserat är e-kronan, alltså en digital form av pengar som skapas och garanteras av staten i stället för av affärsbankerna. E-kronan kan stå emot en del av – men inte alla – svagheter i de privata betalsystemen.

Det är inte säkert att e-kronan är svaret. Men ett minimikrav som allmänheten borde kunna ställa på det vi kallar pengar är att man ska kunna begära svar och utkräva ansvar om något går snett. Just nu leder den kontantlösa utvecklingen i en helt annan riktning.

Carl Johan von Seth
carljohan.vonseth@dn.se

Uppgången och fallet för de sociala sajternas svenska pionjärer

TORSDAG 5 SEPTEMBER 2019

I början av 2000-talet lockade svenska sociala plattformar som Lunarstorm, Playahead och Kamrat till sig hundratusentals besökare. Vilken

betydelse hade de för den digitala eran i Sverige? Hur nådde de sådan framgång? Och vad ledde till deras nedgång?

En efter en kom de. De svenska sociala plattformarna som uppstod efter millennieskiftet är en central del i berättelsen om internets genombrott i Sverige.

Men bara några år senare började användarna försvinna och plattformarna började tyna bort. I vissa fall försvann de helt.

En som minns eran väl är it-entreprenören Oskar Kalmaru. År 2005 startades Youtube ovanför en pizzeria i San Mateo i Kalifornien. Ett år senare spred sig fenomenet till Sverige och Oskar Kalmaru och företaget Netclips lanserade sommaren 2006 videosajten Bubblare.se.

– Det var en speciell tid. Internet hade ännu inte blivit lika globalt som det är i dag och det fanns utrymme för lokala och framgångsrika digitala satsningar, säger han.

Oskar Kalmaru berättar att Bubblare snabbt tog positionen som den stora videoleverantören i Sverige och Norden.

– I dag kan det nästa vara svårt att föreställa sig, men då var det inte en självklarhet att man kunde ladda upp videoklipp på nätet och sprida dem, säger han.

Sju månader efter starten köpte sökföretaget Eniro 48,1 procent av Netclips för 9,2 miljoner kronor.

– En av framgångsfaktorerna låg i att det just var möjligt att göra tekniken mer lokalt. Tanken på att man skulle fungera som inloggningstjänster till andra sajter, så som vi ser i dag med Facebook och

Google, fanns inte då, varken i Sverige eller i USA, säger Oskar Kalmaru.

Den första och största svenska sociala plattformen var Lunarstorm. Under sin storhetsperiod hade sajten 1,2 miljoner medlemmar, enligt IDG Sverige.

Grundaren Rickard Eriksson tror att de har betytt mycket för svenskarnas förhållande till digitala plattformar och tjänster.

”Sannolikt har vi knuffat in stora skaror i den digitala världen, och gjort att de inte varit lika främmande eller avoga när de väl kom i kontakt med de digitala verktygen i arbetslivet”, skriver han i ett mejl till DN.

Rickard Eriksson menar att framgången handlade om tur och tajmning.

”Vi hade ett brinnande intresse för hur människor och relationer fungerar, samt

hur man mildrar friktion människor emellan.”

Han förklarar att Lunarstorm nästan var ett monopol eftersom man var tre gånger större än den närmaste svenska konkurrenten Playahead.

”Cirka 80 procent av alla i åldrarna 12–24 år hängde på ’Lunar’. Det fanns ett 50-tal community sajter på den tiden, som mer eller mindre fungerade som Lunarstorm, fast med lite olika inriktningar. De hade det sannolikt lika besvärligt att slå mot den stora jätten, som nationella sociala medier har svårt att slå mot dagens globala jättar”, skriver Rickard Eriksson.

Ett hinder som han minns var att tekniken var betydligt mer komplicerad och dyr och att detta skapade innovationströsklar.

”I dag finns mer snabbutvecklade miljöer och kostnadsmässiga fördelar som snabbar upp utvecklingsprocesserna och

tjänstebyggandet. Med hjälp av hushållskassan kan stora idéer komma betydligt längre i dag, innan sponsorerna behöver kallas in. Om de ens behöver kallas in.”

Facebook grundades 2004. Företagets entré förändrade hela marknaden för digitala plattformar. Rickard Eriksson menar att det inte är hela orsaken till Lunarstorms stagnation.

”Allt fler började lägga mer tid på Bilddagboken. LunarWorks (företaget som drev Lunarstorm) köpte dock upp Bilddagboken, på ungefär samma sätt som Facebook förvärvade Instagram. Men sedan fick Bilddagboken smaka på Facebooktrenden. Så man kan säga att Lunarstorm dog grundarflykts-/ Bilddagboksdöden, och Bilddagboken dog Facebookdöden”, skriver han.

I sitt fortsatta resonemang kritiserar han dåtidens svenska riskkapitalmarknad.

”Det var en riskfeg miljö. Riskkapitalvilliga Kalifornien blev i stället där det globala hände, som det så ofta gör. Och varför inte, de skapar bevisligen fantastiska tjänster. Det är så det ska fungera”, skriver Eriksson.

Olle Lidbom är medieanalytiker och har nyligen skrivit en bok om 101 händelser som har förändrat Mediesverige i den digitala eran. Han berättar att det då var naturligt att räkna in lanseringen av Lunarstorm och de andra tidiga sociala plattformarna.

– Jag tror helt klart att de tidiga sociala plattformarna gjorde svenskarna mer internetmogna, säger Olle Lidbom.

Alla som var på internet vid den här tiden var på Lunarstorm, berättar Lidbom.

– En annan intressant skillnad i jämförelse med i dag var förstås användandet av smeknamn och anonymiserade användarnamn på nätet. Det berodde mest på rent tekniska begränsningar, men även på att många tidiga sociala plattformar kom från en nätkultur där anonymitet var en central del, säger han och tillägger:

– Lockelsen att leva ett annat liv än det fysiska var kanske större då än nu. Det var i alla fall en viktig del av tjusningen i att vara på nätet. I dag är det betydligt svårare att leva ett digitalt dubbelliv.

Olle Lidbom menar att Facebook tog tillvara på känslan av att man inte ville vara anonym på nätet längre. Företaget blev en alltför tuff konkurrent till de övriga sajterna.

– Sedan hade de förstås avsevärt större resurser. De svenska sajterna hade många användare, men få resurser, säger han.

En annan orsak till att användarna flydde de svenska sociala plattformarna var enligt Olle Lidbom lanseringen av Iphone år 2007.

– Det var en klart bidragande faktor. Nätanvändarna flyttade ut till mobilerna och de svenska plattformarna hade ingen framgångsrik mobilstrategi, säger han. I en essä från 2010 beskriver den brittiske författaren Zadie Smith när hon går på en visning av filmen "Social Network". I David Finchers och Aaron Sorkins film om hur Mark Zuckerberg hösten 2003 kläcker idén till Facebook i sitt studentrum på Harvard, nämner en karaktär den tidiga sociala plattformen LiveJournal, grundad 1999, och publiken brister ut i skratt. Smith skriver att hon inte kan föreställa sig ett liv utan filer, men att hon kan tänka sig en tid där Facebook framstår som lika skrattretande obsolet som LiveJournal.

Det var för nio år sedan. Är Facebook förlegat i dag?

I Internetstiftelsens senaste rapport "Svenskarna och internet" (2018)

framkommer det att även om Facebook fortfarande är det största sociala nätverket (76 procent) så är det främst ungdomar i åldrarna 12–15 och 15–25 år som överger plattformen.

Enbart en av sex (16 procent) använder Facebook dagligen; bland 76-åringar och äldre är det vanligare att använda plattformen varje dag (25 procent).

– Med tanke på att det har funnits i så många år – för många i hela deras vuxna liv – lär det fortsätta ha en plats i våra liv om tjugo år, fast förmodligen inte en lika central som tidigare, säger Olle Lidbom. Annakarin Nyberg är internetforskare vid Umeå universitet.

– Man gör plattformen till det man vill att den ska vara. Studier visar att äldre användare interagerar frekvent på egna och andras inlägg. Man är flitiga med att kommentera och diskutera, men även att etablera relationer med nya och gamla bekantskaper, säger hon.

Hon konstaterar att detta är ett sätt att använda Facebook som ungdomar har rört sig vidare från.

– Unga beskriver att Facebook inte längre bara ses som ett socialt forum där man ska umgås utan mer som en plattform eller offentlig anslagstavla som man använder för att sprida information, säger

Annakarin Nyberg.

Hon lyfter även fram betydelsen av att video får allt större genomslagskraft i allt fler sammanhang. Plattformarna som i dag ligger i topp bland unga stödjer rörliga och stilla bilder.

”Vi var störst i tolv år, så det stämmer inte riktigt med myten att ungdomar hoppar från tuva till tuva. Facebook är som ett operativsystem för internet, för relationer, handel och mycket mer. Jag tror inte att det behöver vara så värst coolt, hippt och ligga i tiden. Windows är då inte det. Facebook är och kommer nog förbli basplattformen för många, i kombination med andra mer nischade tjänster”, skriver Lunastormgrundaren Rickard Eriksson.

Joakim Lundberg

joakim.lundberg@dn.se

Här är de största tidiga svenska sociala plattformarna

Lunarstorm

Grundades 1996. Lades ned 2011, men återuppstod 2016 under det tidigare namnet Stajl Plejs.

Playahead

Grundades 2001 (efterträdare av Hångelguiden, grundad 1996). Lades ned 2010.

Hamsterpaj

Grundades 2003. Fortfarande aktiv med drygt 50 000 medlemmar.

Apberget

Grundades 2003. Lades ned 2011.

Kamrat

Grundades 2000. Fortfarande aktiv. Har upprepade gånger använts för grooming – vuxna personer som tar kontakt med minderåriga för att längre fram begå övergrepp.

Bubblare

Grundades 2006. Drivs numera i form av videoproduktionsbolaget Snabbfilm AB.

Bilddagboken

Grundades 2004. Fortfarande aktiv, numera under namnet Dayviews.

Sparkade vd:n gjorde egna affärer samtidigt som AP-fonden

TORSDAG 5 SEPTEMBER 2019

Första AP-fondens vd Johan Magnusson köpte egna aktier i ett bolag samtidigt som fonden gjorde det. Det är skälet till att en enig styrelse i måndags sparkade honom.

När beskedet om Johan Magnusson tvingades bort, var styrelsens ordförande Urban Hansson Brusewitz mycket fåordig om skälen. Det hette bara att Magnusson brutit mot det interna regelverket.

På onsdagsmorgonen lämnade dock fonden i ett pressmeddelande ytterligare information.

I våras gick Första AP-fonden in som en så kallad ankarinvesterare i John Mattson Fastighetsföretagen AB. Fonden lovade att köpa drygt åtta procent av företaget för ett fast pris, inför en börsintroduktion.

Beslutet om investeringen togs av Johan Magnusson i början av maj. Ett par veckor senare blir prospektet offentligt och då tecknade sig Magnusson privat för aktier.

I juni rapporterade Johan Magnusson sitt privata köp till fondens avdelning för regelefterlevnad, den så kallade Compliancefunktionen. Där ifrågasattes affären just med hänvisning till regelverket som säger att en anställd inte får ”utnyttja kunskap om fondens placeringar eller handla i finansiella instrument där fonden för tillfället gör eller inom kort kan

förväntas göra affärer för fondens räkning”.

Regeln finns för att förhindra intressekonflikter.

Johan Magnusson delade inte Compliancefunktionens bedömning och påpekade att han tecknade sig för aktierna efter det att prospektet, där Första AP-fondens investering beskrevs, blev offentlig.

Dan Lucas

Han blir ny Saab- vd

Micael Johansson blir ny chef för försvarskoncernen Saab efter Håkan Buskhe, skriver Saab i ett pressmeddelande. Han är sedan drygt två år vice vd på Saab och har en lång karriär i bolaget. Michael Johansson tillträder den 23 oktober.

Håkan Buskhe kommer att vara kvar på Saab fram till februari 2020, men övergår till en position som rådgivare när Micael Johansson tar över som vd och koncernchef.

TT

Veckans Affärer läggs ner vid årsskiftet

TORSDAG 5 SEPTEMBER 2019

Affärstidningen Veckan Affärer läggs ner. Delar av tidningens verksamhet – VD-nätverk och skilda event – ska dock fortsätta under Dagens Industris försorg. Peter Fellman, affärschef för Di Gruppen och chefredaktör för Dagens Industri, beskriver en framtida inriktning där DI blir den dominerande nyhetskanalen: – Vår strategi innebär att Dagens Industri ska vara vår breda nyhetskanal för näringslivet. De andra titlarna i DI-gruppen ska komplettera med fördjupande

branschbevakning inom utvalda områden, säger han i en kommentar till beslutet kring Veckans Affärer.

Veckans Affärer har givits ut sedan 1965 och har under 2000-talet bland annat fått genomslag för rankningar av näringslivets mäktigaste kvinnor och av framtida supertalanger. På senare år har redaktionen via månadsmagasin, premiumläsning och sajttjournalistik fokuserat på tillväxtinriktade framtidsföretag.

Georg Cederskog

Mentorskap lockar pensionärer

TORSDAG 5 SEPTEMBER 2019

Allt fler personer kan tänka sig att arbeta efter pensionsåldern. Hela sju av tio kan tänka sig att vara mentor åt yngre kollegor, visar en ny rapport. – Äldre vill fortsätta tillföra något till samhället, säger Lisbeth Ekström, 73 år, som är mentor.

Drömmen om en ny karriär lever i många personer oavsett ålder. Trots det tycker 42 procent av alla som är mellan 40 och 55 år att det är svårt att byta jobb. Varför? Deras

stigande ålder. Det visar Folkuniversitetets årliga rapport "Mitt i karriären".

– Dessutom finns det en rädsla för att byta jobb och att inte räckta till på den nya arbetsplatsen, säger Agnes Mellstrand, psykolog och kursledare inom hållbart arbetsliv, på Folkuniversitet.

91 anmälningar om om åldersdiskriminering har hittills i år kommit in till

Diskrimineringsombudsmannen (DO).

Både män och kvinnor drabbas av stereotyper och fördomar kopplade till sin ålder, visar forskning. DN har tidigare skrivit om hur situationen ser ut för kvinnor över 50.

Efter pensionsåldern vill 66 procent fortsätta att jobba. Ett sätt att fortsätta engagera sig är att vara mentor åt yngre kollegor och dela med sig av sina yrkeserfarenheter. Sju av tio personer kan

tänka sig att göra det, visar rapporten.

Lisbeth Ekström, 73, är en av dem som agerar bollplank åt yngre branschkollegor inom olika branscher.

– Som pensionär innebär det att jag får vara med i ett sammanhang och dela med mig av mina erfarenheter, säger hon.

2014 gick hon i pension efter en lång karriär inom medicinteknik. I 16 år var hon även personalchef. Trots att karriären nådde sitt slut kände Lisbeth Ekström att hon hade mer att dela med sig av.

Nu leder hon en mentorsgrupp för ekonomer som är med i fackförbundet Civilekonomerna. Finansanalytiker, ekonomichefer och redovisningsspecialister är exempel på personer som deltar i träffarna.

– Jag tycker inte att vi tar tillräckligt tillvara äldres kunskaper och erfarenheter. Vi har redan upplevt alla misstag som de

yngre riskerar att göra och vi vet hur man tar sig igenom det, säger Lisbeth Ekström. Var sjätte vecka träffas hennes mentorsgrupp. Oftast består gruppen av fem eller sex personer i åldersspannet 28 till 45. Mötesplatsen är valfri och ibland har Lisbeth Ekström bjudit hem deltagarna.

– Det skulle vara enormt lönsamt för samhället om yngre och äldre blev bättre på att förstå varandra. Det finns mycket att lära sig av varandra, säger Lisbeth Ekström.

Men det är inte alla som uppskattar yngre medarbetare. 15 procent värdesätter ingenting hos yngre kollegor. Samtidigt tycker 51 procent att de kompetensutvecklas av kollegor.

På mentorträffarna talar deltagarna om ämnen som alla känner igen sig i oavsett yrkesroll eller ålder. Till exempel hur du

hanterar stress, breddar ditt kontaktnät eller vad du gör om du känner dig ensam på arbetsplatsen.

– Jag tror att många drar sig för att prata med chefen om saker som är jobbiga. De flesta är rädda att det ska påverka deras karriärer negativt. Då kan mentorer hjälpa till, säger Lisbeth Ekström.

I dag finns det knapphändig forskning kring hur pass populärt mentorskap är i Sverige. Likaså hur effektivt det är. Men intresset är tillräckligt stort för att både arbetsplatser och skolor ska använda sig av metoden.

Bland annat har Sveriges Radio testat ett omvänt mentorprogram. Det innebär att yngre medarbetare lär ut till äldre personer. Lisbeth Ekström tycker att intresset för mentorskap har ökat de senaste 15 åren. Framför allt är det fler som har besökt träffarna.

– Att vara mentor är ett slags payback till samhället. Det är också en chans för mig som pensionär att hålla mig uppdaterad om vad som händer på arbetsmarknaden, säger Lisbeth Ekström.

Raffaella Lindström

raffaella.lindstrom@dn.se

Fakta. Så här har rapporten gjorts

Undersökningen är genomförd av marknadsundersökningsföretaget YouGov. Under juli i år har totalt 1 014 intervjuer genomförts. Yrkesverksamma män och kvinnor har intervjuats. Samtliga har en anställning. Personerna har varit mellan åldrarna 40 till 55 år.
Källa: Folkuniversitetet

Jakt på pengar ligger bakom - kriminaliteten i förorterna

TORSDAG 5 SEPTEMBER 2019

Den utveckling vi ser i storstädernas förorter är avskyvärd. Barn blir vittnen till avrättningar. Föräldrar går runt med en klump i magen när deras barn är ute i bostadsområden som inte längre är trygga. Tonåringar behöver kolla över axeln när de är på väg hem. Men när fokus i

debatten riktas mot dem som begår brott blir politiken kortsiktig.

När jag växte upp i en Stockholmsförort hade jag en vän. Vi gick i samma skola och var lika gamla. När vi var mindre brukade vi leka på gården tills våra mammor skrek ”nu är det mat” – min mamma på spanska och hans mamma på arabiska.

En dag när vi möttes i skolan var det något som bekymrade honom. Det visade sig att hans pappa hade lämnat dem. Han var 8 år när det hände. Vi blev äldre och jag började på en annan skola, medan han stannade kvar. Vi tappade kontakten, men sågs med jämna mellanrum i centrum.

När vi blev tonåringar sågs vi på ungdomsgården. Jag hade mitt gäng, han hade sitt. En dag fick jag höra att hans mamma hade blivit sjuk. Hon kunde inte jobba längre. Jag var 16 då. När jag var 17 började ungdomsgårdar stänga i området

och jag träffade mest nya vänner från gymnasiet.

En dag när jag såg jag honom i centrum stod han själv och såg ut att vänta på någon. Han berättade att hans mamma blivit sämre och att han måste ta hand om sin lillasyster eftersom det började bli ekonomiskt knapert i familjen.

Han hade blivit avstängd från gymnasiet efter ett bråk med en annan elev. Jag frågade om de inte kan få ekonomiskt bistånd från kommunen, men han blev upprörd: ”Ser jag ut som ett soc-barn, eller?”

Jag försökte motivera honom att gå tillbaka till skolan, men svaret blev:

”Sanning, bror, jag behöver inte skola, jag behöver pengar.”

Skolan hade valt att stänga av honom i stället för att stötta och se vad problemet var. Fritidspedagogerna som vi brukade prata med blev allt färre.

Till en början hade vi lika förutsättningar, men sedan blev livet ett helvete för honom. Han började umgås med folk som jag visste var kriminella. Åren gick och jag tog studenten, det gjorde inte han. Jag började på högskolan, det gjorde inte han. I dag har jag en universitetsexamen och ett jobb. Han sitter i fängelse.

Det ekonomiska system som präglat Sverige sedan 1990-talet där välfärden bortprioriteras och monteras ner skapar samhällen som slits itu. Ungdomar med problem lämnas utan stöd. Polisen skrämmar inte dem. Det som motiverar många är pengar, samma sak som motiverar många av oss att gå till jobbet varje dag.

En överväldigande majoritet av invånarna i förorten går också till jobbet varje dag. Men för många räcker inte jobbet till för att leva ett drägligt liv när hyrorna höjs och allting blir dyrare.

När hemmet inte längre är en trygg plats för barn behöver samhällets olika instanser som skola, ungdomsgårdar och polisen finnas där. Ingenting ursäktar att en människa tar en människas liv. Oavsett hur illa livet varit finns det ingenting som kan rättfärdiga ett sådant avskyvärt brott. Vi inte kan prata om långsiktiga lösningar när värnskatten avskaffas, marknadsmässiga hyror blir vanligare, arbetsmarknaden blir allt mer osäker och privatiseringar av välfärden fortsätter. Sådan politik skapar segregation och ett trasigt samhälle där många unga ser kriminalitet som enda vägen till ekonomisk frihet.

Att skapa en större ekonomisk jämlikhet är den viktigaste uppgiften vi har framför oss.

**Daniel Vencu, ordförande för -
Socialdemokraterna i Kista**

Kampen mot korsetten skulle befria kvinnorna

TORSDAG 5 SEPTEMBER 2019

Kriget mot korsetten rasade i slutet av 1800-talet. Men enligt forskaren Henric Bagerius är kopplingen mellan kvinna, kropp och kläder lika känslig i dag. Nu är det fettsugning, fillers, pushups och plastikoperationer som ska omforma kvinnan.

Min kropp och jag
Del 3.

Smal eller kurvig. Stark eller svag. Små eller stora bröst. Kroppsidealen skiftar. I några artiklar skildrar vi synen på framför allt den kvinnliga kroppen. Tidigare delar i serien publicerades 3 och 4/9.

Powershorts med hög midja som ger stöd på rätt ställen, sexiga stay up-modeller med spets och söta rosetter, minimizers som ska få bröstet att se mindre ut och inte verka så dallriga ... modemagasinen och nätet är fulla av annonser som ska locka kvinnor att köpa plagg som fulländar deras kroppar.

– Syftet är att få en fast, naturlig och tilltalade kropp. På samma sätt som det var för drygt hundra år sedan då kampen mot korsetten startade och var som mest intensiv, säger historikern och forskaren Henric Bagerius vid Örebro universitet. På den tiden var det kläderna som skulle hjälpa kvinnor att få den där fasta kroppen

som var så eftersträvarsverd. I dag handlar det om att träna på gym, låta sig fettsugas eller att genomgå en plastikoperation för att få till det perfekta utseendet. Det talas allt oftare om ”body sculpturing” eller kroppsskulptering. Kampen för kvinnans ekonomiska och politiska frigörelse i slutet av 1800-talet och början av 1900-talet är känd och omskriven, det vill säga att kvinnor skulle få rösträtt och kunna arbeta på samma villkor som männen. En ny utställning vid Örebro universitet uppmärksammar en okänd del av den tidiga svenska kvinnorörelsen.

Utställningen har fått namnet ”Korsettkriget – modeslaveri och kvinnokamp vid förra sekelskiftet”. Den invigs den 24 september och bygger på Henric Bagerius forskning samt den bok som han gav ut i våras. Bland annat

kommer klänningar och korsetter som visar klädedräktens utveckling att visas. Vintern 1885 gick en grupp kvinnor i Stockholm till storms mot korsetten. De menad att den skadade kroppen och hindrade kvinnor från att delta i samhällslivet. Korsetten sågs som en symbol för den tidens modeslaveri. Krigsförklaringen ledde till att en dräktreformrörelse växte fram. Genom att studera debattartiklar, dagböcker, obduktionsprotokoll och anteckningar från olika möten har Henric Bagerius skapat sig en bild av den här tiden.

– Kvinnors klädesplagg har alltid haft en stark symbolisk laddning. Motståndarna mot korsetten hävdade att den skulle vara så hårt snörd att en kvinna inte kunde sitta på en stol under ett politiskt möte och inte heller arbeta.

– Andra menade att det var löjligt att kämpa mot ett enstaka klädesplagg, som korsetten eller klänningar med släp. Situationen skulle inte förändras förrän kvinnors underordning i samhället diskuterades på allvar, enligt denna grupp. Kläders starka symboliska betydelse finns det även mer moderna exempel på. I slutet av 1960-talet lanserades klädföretaget Mah-Jong. Namnet var hämtat från det kinesiska brädspellet och designen skulle associera till ett politiskt engagemang och stöd för Kina.

De kläder som till en början lanserades var enkelt skurna basmodeller som inte skulle ha några modedetaljer. Ironiskt nog blev just Mah-Jongs kläder stilbildande för svenskt vardagsklädmode under slutet av 1960-talet och början av 1970-talet. I samband med debatten om Svenska Akademien blev knytblusen ett sätt att visa

stöd för dess dåvarande sekreterare Sara Danius, säger Henric Bagerius. Många kvinnor bar knytblusar som ett sätt att protestera mot patriarkala strukturer i akademien och i samhället i stort.

Även diskussionen om huruvida muslimska kvinnor och ungdomar som bär slöjor verkligen är föremål för förtryck visar på laddningen ett klädesplagg kan ha.

De svenska kvinnor som under 1880-talet rasade mot korsetten kom i de flesta fall från en borgerlig och intellektuell överklass. Där fanns författare, historiker, dramatiker och kvinnor gifta med professorer, landshövdingar eller politiker. Alla tillhörde de en elit som menade att all förändring måste komma uppifrån för att sedan sippra ned till den breda massan. Kampen mot modeslaveriet handlade om att kvinnor måste sluta snöra sig så hårt i

midjan och helst slänga bort korsetten helt och hållet. Tanken var att korsetten inte hörde hemma i ett modernt samhälle; den vittnade om fåfänga och lettsinne – och påverkade också hälsan negativt.

Till en början betonades likheten mellan könen. Kvinnor skulle kunna klä sig mer fritt, som männen börjat göra efter franska revolutionen med dess tal om frihet, jämlikhet och broderskap. Men i början av 1900-talet kom en motreaktion.

Henric Bagerius berättar att de som ville förändra dräktmodet snart insåg att kvinnors förhållande till korsetten var mer komplext än vad de kunnat ana.

Snörningen av midjan ansågs av många vara modern, hälsosam och anständig i stället för förlegad, skadlig och omoralisk. – Nu skulle det speciellt kvinnliga tas till vara och kvinnor skulle klä sig i klänning eller kjol. Korsetten blev en symbol för att

”vara en kvinna”. Den var ett av de första klädesplagg som var föremål för en massiv annonsering i den tidens tidningar, tidskrifter och magasin. Det fanns reklam för både billiga och mer exklusiva korsetter.

Som ung pojke besökte Henric Bagerius slottet Läckö i Västergötland med föräldrarna. Guiden pekade på ett porträtt av Magnus Gabriel De la Gardie och dennes hustru. I den unge betraktarens ögon var det bara ett ganska tråkigt porträtt av mannen som byggde slottet. Men så pekade guiden på en rad symboliska detaljer. Hustrun stod överst på ett trappsteg vilket markerade att hon också stod över sin man i rang som syster till Karl X Gustaf. Ett åskmoln symboliserade framgångar i krig, en hund trofasthet. Snart var Henric fast.

– Sedan dess är historia mitt stora intresse. Jag vill utforska och studera varför samhället ser ut som det gör. Med tanke på bland annat kön, klass och etnicitet.

Berättelser om att unga kvinnor avled efter att ha snört åt korsetten för hårt fanns kvar länge. Men när Henric Bagerius studerade obduktionsprotokollen efter några dödsfall fann han en annan verklighet. I ett fall hade en ung kvinna till exempel som påstods ha dött ”korsettdöden” drabbats av en hjärnblödning som inte hade att göra med att hon snört ihop sin midja för hårt. För att bättre förstå hur det kunde kännas att bära detta klädeplagg lät Henric Bagerius sy upp en egen korsett. Efter att ha snört åt den riktigt hårt krympte hans midjemått 17 centimeter. Så testade han att springa ett hinderlopp, cykla på en

testcykel och göra ”plankan”. Det senare är en övning som går ut på att hålla kroppen rak som en planka stående på alla fyra.

– Hinderloppet tog dubbelt så lång tid som utan korsett, andningen blev dubbelt så häftig under testcyklingen och jag kände inte av några magmuskler när jag gjorde plankan. Dagen efter hade jag dock träningsvärk i magen i muskler jag inte använder normalt.

– Jag förstår att unga kvinnor kunde svimma när de dansade häftigt under en bal. Annars var det en inte helt oangenäm känsla att bära korsett. Jag blev smalare och fick en bättre hållning. Det har funnits korsetter för män, men annars kunde en väst som drogs åt i ryggen delvis ha samma funktion.

Henric Bagerius tror att acceptansen för att den mänskliga kroppen ser olika ut är större i dag än i slutet av 1800-talet. Men

det finns fortfarande fördomar. En stor och tjock kropp ses som något ohälsosamt, som att den som bär den är odisciplinerad och saknar förmåga till självbehärskning och kontroll.

– Samtidigt kan kvinnor i dag gå klädda i det som traditionellt betraktas som manskläder och franska modeskapare använder inte längre enbart trådsmla modeller.

Men, påminner Henric Bagerius, det råder en stor kroppsfixering hos många. Något som märks i sociala medier och reklamen, säger han. Det finns fortfarande en föreställning om att en fast och smal kropp signalerar något positivt.

– Trots en diskussion om att alla ska få vara sig själva och se olika ut finns ett tydligt kroppsideal. På samma sätt som under slutet av 1800-talet.

Thomas Lerner thomas.lerner@dn.se

Fakta. Henric Bagerius

Ålder: 44 år.

Bor: Göteborg.

Familj: Maken Daniel och hunden Stene, en blandras i tyg.

Bakgrund: Har tidigare skrivit boken "Olydnadens söner" (2017) om sodomi på medeltiden och varit en av redaktörerna för boken "Politik och passion" (2015) om svenska kungliga äktenskap.

Gör: Universitetslektor och docent i historia vid Örebro universitet

Aktuell: Med boken "Korsettkriget" (Natur & Kultur) och utställning på Örebro universitet med samma namn. Invigs den 24 september och pågår till och med 20 december.

Fakta.

Korsett

På medeltiden fanns det snörliv som framhävde kvinnors midjor. Runt 1550 började skräddare göra korsetter av trä, läder och järn. Kundkretsen var en liten grupp förnäma adelsdamer. Senare ersattes järnet först av fiskben och senare med ett indiskt gummimaterial. Längre syddes korsetterna

för hand, men år 1868 kom en tillverkare på en ny teknik för massproduktion.

Med jämna mellanrum var korsetten ifrågasatt av läkarkåren som ansåg att den var skadlig och orsakade allt från missfall till tuberkulos och hysteri. Men nya rön tyder på att det snarare var hårt arbete och brist på näring som orsakade sjukdomarna och skadorna. Kvinnor med hårt åtsnörda korsetter hade däremot lätt att svimma eftersom det var svårt att ta riktigt djupa andetag. Även män, ofta militärer, använde korsett för att få en rak och elegant kroppshållning.

1800-talets korsetter gjorde midjan smal medan barmen lyftes upp och framåt. Modet efter första världskriget byggde på att höfterna skulle synas. Sedan återkom getingmidjan ett par årtionden senare, men de tajta jeansen som kom på 1970-talet gjorde korsetten överflödig.

Dräktreformrörelsen

För drygt hundra år sedan fylldes svenska dagstidningar, veckoblad och månadsmagasin med debattinlägg om kvinnors slaveri under modet. På en utställning i Stockholm förevisades en enkel klänning i fornnodisk stil som en protest mot den franska och "hälsovådliga" klädstilen.

Dräktreformrörelsen var en rörelse under 1800-talet som syftade till att reformera den dåtida kvinnliga klädedräkten för att göra den mer hälsosam och bekväm.

En rad föreningar grundades mellan cirka 1850 och 1900 i flera länder för att informera om hälsoriskerna med det dåtida kvinnomodets korsetter, långa kjolar och många lager underkläder.

Det fanns olika alternativa ”reformdräkter”, i vissa fall med byxor eller med enbart en förenkling av underkläderna.

Rörelsen fick mest uppmärksamhet i USA. I Sverige försökte den först lansera en reformdräkt, men övergick sedan till att förespråka en reformering av underkläderna och en diskret justering av de synliga kläderna.

Rörelsen nådde viss framgång, men tynade sedan bort och upplöstes.

Källa: Henric Bagerius, NE

Så frossade arbetarförfatta- ren i bilden av kvinnor som smutsiga och liderliga

TORSDAG 5 SEPTEMBER 2019

**Ivar Lo-Johanssons socialreportage
brukar framhållas som förnyande och
radikal samhällskritik. I själva verket
rymmer de både rasism och kvinno-**

förakt. Det är dags att nyansera bilden av Ivar Lo-Johansson som en - betydande reportageskribent, skriver Cecilia Aare.

Arbetsförfattaren Ivar Lo-Johansson brukar räknas till förgrundsgestalterna för en social reportagetradition i Sverige. Han anses ha förnyat reseskildringen när han under 1920-talet for ut i världen och skildrade arbetarmiljöer, storstadsslum och kringvandrande romer. Vad som är mindre känt är att hans resereportage inte bara är fyllda av tidsenlig rasism utan också av beskrivningar där fattiga kvinnor konsekvent sexualiseras och skildras genom reporterns äckelkänslor.

I en scen i Ivar Lo-Johanssons "Nederstigen i dödsriket" (1929), reportageboken från Londonstadsdelen East End, blir reportern vittne till två gatudanserskors föreställning. Motviljan

är uppenbar när han beskriver den ena danserskan: "Under det mjöligt dråsande pudret såg den syfilisättna ansiktshuden fram, påbättrad här och var med grellt smink, som gjorde det hela än värre." Längre fram heter det: "Den långa tog några språng som en häst som stegrar sig, och föll ut i en benfläkning mitt på gatan. Här hade hundar och hästar för att inte tala om människor spillt ett och annat, här hade avfallen regnat ner från fönstren, här låg orenheten kvar sedan dagar och nätter. – Den långa gjorde en hel lång räckta av benfläkningar mitt på den smutsiga gatan."

Beskrivningen av gatumiljön förstärker associationen mellan kvinnans kropp och smutsighet. Efteråt summerar berättaren: "Så okvinnligt, så fritt från allt vad som kan kallas erotik detta uppträdande var!"

Reportageforskare som Gunnar Elveson och Britt Hultén placerar Lo-Johansson – jämte Josef Kjellgren och under inflytande av 1900-talslegendaren Egon Erwin Kisch – som förbindelselänk i en svensk, social reportagetradition mellan August Strindbergs ”Bland franska bönder” från 1886 och 1960- och 1970-talens vänsterradikala samhällsskildringar. I förlaget Ordfronts utgivning av reportageantologier (tolv samlingar 1989–1999) har Lo-Johansson förärats en egen volym. Där utnämner seriens redaktörer Stig Hansén och Clas Thor honom till ”förnyare av rese-reportaget”, ”outtröttlig och uthållig samhällsreporter” och som den vars 1920-talsreportage lärde dem själva att som reportrar ”angripa världen underifrån”. Frågan är vad det betyder. De fem reseböckerna är inte rebelliska i Kischs anda. Reportern strövar runt och

iakttar men ställer ingen överhet till svars. I stället beskriver han människors yttre samtidigt som han spekulerar i vad de tänker och känner och, inte minst, hurdan deras karaktär och moral är. Det som gör texterna till ”sociala reportage”, menar jag, är dels ämnesvalet, i form av arbetarmiljöer eller socialt utsatta miljöer, dels angreppssättet, som är – eller förefaller att vara – systematiskt undersökande. I ”Kolet i våld”, boken om engelska kolgruvor från 1928, går reportern kartläggande till väga. Redovisade faktauppgifter kan gälla engelsk kolgruveindustri, gruvorternas historik, löner, arbetsförhållanden, fackföreningar, olycksstatistik, bostäder etcetera. I samtliga reportageböcker från 1920-talet drar han dock även slutsatser om grupper av människor, eller snarare ”typer”, men

här redovisas inga faktaunderlag. Människors utseenden och egenskaper - beskrivs efter om de hör till den engelska typen, den franska, den svenska, den norska och så vidare, men också (den manliga) "gruvarbetaren" blir en egen typ, som beskrivs med beundran, ibland även med homoerotiska ordval ("En halvnaken, svettig man i hophukad ställning mot den gnistrande svarta väggen, mörka muskler i en sällsamt skimrande polityr av svett {---} Han log oss till mötes – jag minns så tydligt detta eldsvedda, manliga leende."). I "Nederstigen i dödsriket" och "Zigenare", båda från 1929, tillkommer kategorin "raser" (den judiska och den zigeniska/romska).

Under en intervju från 1989 förklarar Lo-Johansson sin strävan efter att kategorisera: "I min estetiska teori är det ingen skillnad på att skriva reportage om

människor och om landskap. En människa har också en urform som man måste finna en kod till för att tolka."

När det gäller slummens kvinnor tycks denna urform handla om två saker: smutsighet och prostitution. Vid ett tillfälle väntar reportern utanför en chokladfabrik i East End på att de arbetande kvinnorna ska komma ut på lunchrast. Visserligen konstaterar berättaren beklagande att flertalet inte verkar ha råd att äta någon lunch. Men sedan fortsätter texten: "Något fuktigt erotiskt, fattigt liderligt, tandlöst och anfrätt ligger över flertalet. De skratta rått mot de mötande manfolken och visa sina tandlösa munnar."

Påtagligt är att fattigdom kopplas ihop med liderlighet ("fattigt liderligt") och att prostitutionens kroppslighet ("fuktigt erotiskt", "skratta rått mot de mötande

manfolken”) kopplas ihop med fattigdomens kroppslighet (”tandlöst och anfrätt”). Berättaren ställer därpå en retorisk fråga: ”Hur spänns den båge mot skyn, som beskriver fabriksarbeterskans liv i East-end?” Utan att hänvisa till annat än sina egna iakttagelser svarar han sig själv att de här kvinnorna – eller deras ”typ” om man så vill, notera den bestämda formen i ”fabriksarbeterskans” – är eller kommer att bli prostituerade.

Efter att reportern har besökt ett härbärke för kvinnor gör berättaren följande reflektion: ”Det är något särskilt ohyggligt för en man att se och sysselsätta sig med djupt fallna kvinnor. De kunna kanske också falla djupare än männen, eller vi utgå i varje fall ifrån att de skola hålla sig lyfta över smutsen, som de sällan uthärda eller kunna bemästra. Redan salarna med dessa fysiskt förverkade och moraliskt

förfäade kvinnovarelser likt bylten och knyten bland skrubbiga möbler och tarvlig inredning i det lilla natthärbärgets skumma vrår, stötte en storm av förnedring och förgängelse mot besökaren.”

Att vara hemlös kvinna blir här synonymt med att höra till de ”djupt fallna”, ett uttryck som förtydligas ytterligare: dessa kvinnor är ”moraliskt förfäade”. Den tankebana som impliceras är denna gång att samtliga hemlösa kvinnor är prostituerade, och är de inte det så tycks hemlöshet i sig leda till att kvinnans moral ändå måste ifrågasättas. En fattig kvinna tycks med andra ord ha sig själv snarare än ett klasssamhälle att skylla för sitt öde. Sexualiseringen av kvinnors kroppar liksom ifrågasättandet av fattiga kvinnors moral är inte begränsade till East End-boken. Om unga flickor i ”Kolet i våld”

heter det till exempel: "Ibland kan man hos byns flickor få se rörelser och poser av en så förslagen charm, att man kan börja undra över, vilka vägar sådant har kommit in i gruvbyn." Vid ett tillfälle blir reportern vittne till ett slagsmål om en kolbit mellan en "halvvuxen pojke", vars utseende inte beskrivs alls, en äldre man som kallas "en gubbe med giriga fingrar och lur blick" och en flicka i 17-årsåldern. Hur hennes utseende ter sig för reportern får vi veta desto mer om: "Hon är höljd i trasor, vilka därjämte äro så underbart smutsiga att man måste känna sig nästan imponerad. Ögonen rulla i det dunkla ansiktet {---} Under smutsen och koldammet skymtar flickans rödbitna och halvt förvildade ansikte. Med ena handen till ett slags kam stryker hon undan det svarta håret och väser fram en serie fräckheter. {---} Vad vet jag förresten om detta hår? Kanske

skulle dess bärarinna på en ljusare och skönare fläck av denna samma jord vara en solig femtonåring med lingula lockar. Tvättvatten syns före allt annat vara föremål för hennes eländiga råa hat ..." De inledande hyperbolerna ("underbart smutsiga", "man måste känna sig nästan imponerad", "Ögonen rulla") befinner sig långt från den renlighet likaväl som den förnöjsamhet som i samma bok tillskrivs gruvarbetare. Flickans karaktär tycks vara fördärvad, att döma av det "halvt förvildade" ansiktet och de "fräckheter" som hon "väser". Även om berättaren antyder att hon är präglad av sin miljö (och av att hon inte är blond (!)) måste man konstatera: Hos denna flicka är fattigdomen bara smutsig på ett vämjeligt sätt. Nu var inte ett frosseri i elände något ovanligt under 1920-talet. Skildringarna

från East End kan på många sätt inordnas i en svensk Jack London-vurm, som pågick under 1900-talets första decennier, visar Mats Rehn i sin doktorsavhandling från 1974, "Jack London i Sverige". Londons "Avgrundens folk" i svensk översättning trycktes i upplaga på upplaga, och Rehn pekar på hur svenska efterföljare, bland dem Lo-Johansson, både tematiskt och stilistiskt (överdrifterna!) tog efter storsäljaren. Han värderar dock Lo-Johansson som mindre socialt radikal och mindre anklagande mot samhället än London. Hur kvinnor framställs i "Kolet i våld" kommenterar han däremot inte. En annan jämförelse kan göras med George Orwell, som åtta år efter Lo-Johansson även han skrev en reportagebok från de engelska kolgruvedistrikten, "Vägen till Wigan Pier". Här finns en helt annan inlevelse

och medkänsla med fattiga kvinnor än hos den svenska författaren.

Genom sina generaliserande anspråk (att hitta en bestämd "urform" för varje människotyp) uppträder Lo-Johansson i sina reportage som någon som ålägger sig en social undersökning. I den kvinnosyn som då blir synlig förkläs hans uppfattning om fattiga kvinnor till vissa specifika, generaliserbara "sanningar". Dessa innebär att kvinnors kroppar associeras med äckel inför två former av "smuts", som ofta glider ihop: fattigdomens och prostitutionens. I beskrivningarna bidrar hyperbola stilfigurer till att sexualisera, moralisera och förfrämliga bilden av kvinnor som tänkande och kännande individer.

Även om Ivar Lo-Johanssons 1920-talsreportage genom ämnesvalet förblir en viktig länk i en svensk, social reportage-

tradition bör kanske de långtgående generaliseringarna och den kvinnosyn som kommer till uttryck nyansera uppfattningen om arbetarförfattarens journalistiska insatser.

Cecilia Aare

TORSDAG 5 SEPTEMBER 2019

Cecilia Aare är journalist, lärare i journalistik vid Södertörns högskola och doktorand i litteraturvetenskap vid - Stockholms universitet.

Riskerna ökar när det blir allt mer trängsel på Slussen

TORSDAG 5 SEPTEMBER 2019

Om nio år – 2028 – ska nya Bytespunkt Slussen vara i drift. Vänsterpartiet vill möta den ökande trängseln med öppna spärmlinjer och plattformsdörrar i tunnelbanan.

Miljöpartiet gick till val på öppna spärrar 2018, men regerar nu i regionen tillsammans med M, C, L och KD.

– Vi vill fortfarande ha öppna spärmlinjer, men det är inte vad vi har kommit överens om i koalitionen, säger kollektivtrafikregionrådet Tomas Eriksson (MP).

Regionen ska för, grovt uppskattat, drygt en miljard kronor renovera Slussens t-banestation. Brandsäkerheten i tunnelbanan ska förbättras och gestaltningen rustas upp. Bytespunktens olika delar – med t-bana, bussar och Saltsjöbanan – ska knytas ihop, fler hissar installeras från plattformarna i flera nivåer och entrén mot Hökens gata rätas upp. Däremot breddas inte perrongerna, det anses vara för komplicerat och ta för lång tid.

Vänsterpartiet menar därför att det är viktigt att den fortsatta utredningen studerar åtgärder för att öka passagerarnas trygghet på perrongerna,

där det redan i dag råder omfattande trängsel. En sådan möjlig åtgärd är att införa plattformsdörrar.

– Station Slussen är så trång redan i dag. Det är smala perronger och vi vill ha plattformsdörrar på de tio stationer i tunnelbanenätet som är mest trånga för att hindra att någon faller ner på spåren, säger Anna Sehlin (V), oppositionsregionråd.

Tomas Eriksson håller med, delvis.

– Jag tror personligen att det optimala är plattformsbarriärer, men vi måste analysera det dels budgetmässigt och dels om det är praktiskt möjligt, säger han. Ett fullskaletest av plattformsbarriärer ska inledas i slutet av 2019 eller början av 2020 på stationerna Medborgarplatsen och Åkeshov.

– Men plattformsbarriärer vid Slussen är inget jag kan lova, säger Tomas Eriksson.

Vänsterpartiet anser att man i utredningen också bör undersöka hur resenärsflödena och tillgängligheten skulle kunna underlättas av en lösning med öppna spärmlinjer.

– Vi vill inte bara ha öppen spärmlinje från Nacka/Värmdöbussarna utan vid alla entréer till tunnelbanan, det förbättrar också säkerheten och underlättar vid utrymningar. Tanken är att skapa större flöden, människor får själva ta ansvar för att de har en giltig biljett, säger Anna Sehlin.

Det finns ingen majoritet för öppna spärmlinjer i den blågröna alliansen men Tomas Eriksson menar att ”det är en möjlig åtgärd om den uppfyller det resultat vi vill nå”.

– Men det handlar inte om ett steg mot öppen spärmlinje i hela systemet, utan snarare ungefär som i Liljeholmen där du

inte behöver visa biljetten en gång till om du kommer med tunnelbanan och ska vidare med buss, säger han.

Trafikförvaltningen konstaterar i sin utredning att riskerna för incidenter på plattformarna kommer att öka med ytterligare trängsel. I Slussen kommer flödena och trängseln att öka med ökad inflyttning fram till dess att Hagsätragrenen blir blå linje och passerar station Sofia istället för Slussen samt att tunnelbanan till Nacka blir färdig år 2026. Efter det lättar flödena under ett antal år innan de åter ökar.

Men ytterligare resenärsmängder till följd av en ökad kollektivtrafikandel har inte studerats närmare, ”eftersom stationen är så pass trång på vissa platser under rusning. Tillväxt av resenärer i bytespunkten utöver prognosen för 2050

behöver till stor del ske utanför rusning”, skriver trafikförvaltningen.

– Vi har föreslagit en särskild biljett för pensionärer i icke-rusningstid och att man bör undersöka en senarelagd skolstart. Men rusningstiden är mycket längre nu än tidigare, det finns inte jättemycket luft i systemet, säger Anna Sehlin.

Tomas Eriksson konstaterar att trycket på Slussen kommer att öka.

– Vi är uppmärksamma på frågan och kommer att göra fördjupade analyser av bland annat resenärsflöden. Snabbare flöden innebär att det blir mindre ansamlingar av folk. Vi har också diskuterat att minska omkretsen på plattformarnas mittpelare med 10–20 centimeter, det spelar faktiskt roll, säger han.

Mia Tottmar

mia.tottmar@dn.se

Fakta. 140 000 resenärer passerar Slussen varje dag

Slussens tunnelbanestation invigdes på 1950-talet men fanns redan tidigare som spårvägsstation. Slussen är i dag länets näst största knutpunkt för kollektivtrafik och Sveriges största bussterminal. Cirka 140 000 resenärer per dag gjorde sina byten här 2015, cirka 48 000 åker med buss, drygt 80 000 med tunnelbana och resterande med Saltsjöbanan samt båttrafik.

Under morgonens rusningstrafik angör cirka 220 bussar per timme terminalen vid Slussen och samtidigt är Nacka/Värmdö ett av Stockholmsregionens mest expansiva områden.

Läkarmottagning tvingas stänga

TORSDAG 5 SEPTEMBER 2019

Läkarmottagningen West Medic vid S:t Görans sjukhus har allvarliga brister när det gäller vårdkvalitet och patientsäkerhet, enligt en intern granskning som DN har tagit del av. Nu stängs verksamheten och hundratala patienter måste flyttas.

– Vi har kommunicerat ett återbetalningskrav på ungefär 800 000 kronor, säger enhetschefen Eva Bring vid SLL.

Resultaten av den interna granskningen som presenterades i augusti i år var tydliga: Läkarmottagningen West Medic vid neurocenter på S:t Görans sjukhus har gjort ”tydliga avsteg från lag, avtal och vetenskap och beprövad erfarenhet”.

Bristerna i verksamheten bedöms som allvarliga när det gäller vårdkvalitet, patientsäkerhet och kostnadseffektivitet, enligt rapporten som är författad av två specialistläkare som har gått igenom fler än 1 000 vårdkontakter.

Eva Bring, enhetschef vid hälso- och sjukvårdsförvaltningen i Region Stockholm bekräftar att rapporten riktar allvarlig kritik mot läkarmottagningen i fråga.

– Ja, det stämmer. Rapporten har konstaterat brister i verksamheten, säger hon och berättar att West Medic är en mottagning bestående av endast en läkare.

I rapporten framkommer att vårdens kvalitet har ”mycket allvarliga brister” och att i fem av sex patientkategorier som har undersökts bedöms upp till 70 procent av besöken vara medicinskt omotiverade. Journalföringen på läkarmottagningen kritiseras också och beskrivs som en ”tydlig patientsäkerhetsrisk”.

Rekommendationen från rapportförfattarna är kortfattad: avtalet med West Medic bör avslutas.

– Vi har i den här granskningen konstaterat att det finns risker för patientsäkerheten. Vi har dock inte några exempel på uppkomna patientskador, säger Eva Bring.

Förvaltningen följde rapportens rekommendation. Under ett möte den 22 augusti där både representanter från förvaltningen och läkaren vid West Medic närvarade stod det klart att frågan skulle

hanteras vid ett möte med avtalsutskottet den 11 september. Men redan dagen efter, den 23 augusti, sade han upp avtalet via mejl.

– Han har sagt upp sitt avtal av pensionsskäl. Om han inte hade sagt upp avtalet hade vi gått vidare med det, säger Eva Bring.

Det exakta antalet patienter som påverkas av händelsen är inte känt.

– Vi har en lösning för att omhänderta patienterna. De kommer att kunna omhändertas på Danderyds sjukhus, men det är självklart öppet för dem att söka sig vart de vill, säger Eva Bring.

Hon berättar vidare att förvaltningen ännu inte har tagit ställning till om ärendet ska polisanmälas eller skickas vidare till Inspektionen för vård och omsorg, Ivo. DN har varit i kontakt med den aktuella läkaren vid West Medic, och han bemöter

kritiken i ett kort mejl. Han menar att uppgifterna om företaget inte stämmer och att det har ”framkommit en jävs-situation hos granskarna”.

Adam Svensson

adam.svensson@dn.se

Hotad orkester kämpar för sin existens

TORSDAG 5 SEPTEMBER 2019

Stockholms ungdomssymfoniorkester – en plantskola för många professionella musiker – har blivit av med en tredjedel av sin budget och måste lägga ner verksamheten under slutet av året.

– Vi vill kämpa för vår existens, säger Glenn Mossop, chefsdirigent och musikalisk ledare.

Den sista sommarhelgen är Stockholms ungdomssymfoniorkester – som kallas Suso – på internat i Ytterjärna utanför

Södertälje. De repeterar Gustav Mahlers första symfoni i Vita huset, en sekel-skiftesvilla som konstnären Bruno Liljefors lät bygga, med vid utsikt över Järnafjärden.

Suso är en del av Kulturskolan i Stockholm. De besparingar den grönbå majoriteten i Stadshuset har ålagt kulturförvaltningen innebär att orkestern i år har förlorat en tredjedel av sin budget – 250 000 av totalt 750 000 kronor.

– Det är ett stort lass för Kulturskolan Stockholm med de neddragningar som görs. Jag tror att politikernas vilja är att göra det bättre. Men det är väldigt svårt med den minskade budgeten att ha de ambitioner som vi har, att spela mycket på många platser och vara yrkesförberedande för vissa elever, säger Susos producent Mirjam Allard.

Hon och Glenn Mossop planerar trots allt för en verksamhet efter nyår.

– Det är en ny organisation på Kulturskolan från den 1 september och där hoppas vi att att vi ska betyda så pass mycket – för det här är ju spjutspetsen – att de ska inse vad det innebär om vi försvinner. Men vi vet inte i dag, säger Mirjam Allard.

Suso är inne på sitt 41:a år. Orkestern består av 55–60 musiker mellan, på papperet, 14 och 23 år, men även yngre har varit med. Det kostar 300 kronor per termin.

Klara Angawa spelar altviolin och har varit med i Suso i sex år.

– Det är det enda alternativet för att få både mångfalden av åldrar och hög musikalisk nivå. Det finns några som är 12 år gamla, jag är 20 och det finns någon som är 23. Men vi kan ändå spela samma

musik, det är inte åldern som räknas utan det är nivån och musikalisk förståelse som binder samman oss, som människor också, säger hon.

Timmen före lunch fortsätter Glenn Mossop att nöta in Mahler. Det är ett stort projekt, symfonin ska uppföras den 20 oktober på Kungliga musikhögskolan i samarbete med två andra orkestrar – Norrbottens ungdomssymfoniker och Västra Götalands ungdomssymfoniker.

– Det är viktigt att Suso inte läggs ned. Det är en så viktig plattform för unga som vill utvecklas som musiker och för att få fram en ny generation av musiker. Men även en plattform för unga att kunna socialisera sig och skapa nya band. Det är en väldigt fin gemenskap i orkestern, säger violinisten Kevin Huang.

Mirjam Allard håller med.

– Det är en väldigt bra skola, de behöver lyssna på varandra och samarbeta, ingen kan bara säga ”här kommer jag!”

Orkestern samlas och övar i Kulturskolans lokaler på Kungsholmen varannan helg.

Det låter mycket?

– Det är en stor del av livet. Men man gör det ju frivilligt och man tycker att det är det bästa som finns. Det är en frizon, det här är den enda platsen där jag kan vara den tryggaste versionen av mig själv, säger Klara Angawa.

I juli deltog Suso i en ungdomsorkesterfestival i Neubrandenburg utanför Berlin.

Internathelger och resor gör mycket för gemenskapen, menar musikerna.

– Det är så himla bra sammanhållning och man får ett större socialt liv. Man träffar många andra och kan prata med andra som går i gymnasiet och över. Annars

skulle jag aldrig ha vågat prata med en 17-18-åring när jag var tio. Alla är så snälla och tar verkligen hand om alla, säger Emma Lörstad.

Mirjam Allard och Glenn Mossop är bägge anställda av Kulturskolan på 20 procent.

– Det är mycket idealism i det här också, i verkligheten är det ju inte en dags arbete i veckan. Som det nu är försöker vi ju också få det här att fungera utan några pengar och det är ganska psykiskt påfrestande, säger Mirjam Allard.

Suso har elever från 15 kommuner i Stockholms län.

– Men det är bara Stockholms stad och någon kommun till som betalar. Om alla kommunerna kunde gå in och ta sitt ansvar skulle vi kunna fortsätta bedriva det här på ett annat sätt. Då skulle vi ha en budget på 1,5 miljon och kunna utveckla orkestern otroligt, säger Mirjam Allard.

Mia Tottmar

mia.tottmar@dn.se

Benbitar hittade under vägarbete vid Odenplan

TORSDAG 5 SEPTEMBER 2019

Benbitar har hittats under ett vägbygge vid Odenplan i centrala Stockholm.

Larmet kom till polisen strax efter klockan 8 på onsdagsmorgonen sedan vad som ser ut att vara mänskliga benrester hittats av byggarbetare vid Norrtullsgatan.

En patrull begav sig till platsen för att dokumentera fyndet. Enligt polisen finns det inga misstankar om att ett brott.

– Det lutar åt att det ska ha funnits en gammal kyrkogård på platsen, säger vakthavande befäl Jens Mårtensson.

Expressen uppger att även länsstyrelsen har varit på plats för att analysera benresterna.

DN

”Välbärgades gömda välfärd raserar den offentliga vården”

FREDAG 6 SEPTEMBER 2019

DN. DEBATT 20190906

Framväxten av ett parallellt sjukvårdssystem kallas i internationell forskning ”den gömda välfärden”. Den är delvis offentligt finansierad men finns sällan med i statistiken över offentliga utgifter. Men den gömda

väljärden urholkar den synliga, offentliga välfjärden på alla tänkbara plan, skriver ekonomihistorikern John Lapidus.

Den svenska välfärdsmodellen förlorar gradvis sina kännetecken. Här avses ofta den omfattande driftsprivatisering – vinster i välfjärden – som inleddes i början av 1990-talet. Men även finansieringen privatiseras som aldrig förr. Det främsta exemplet är privata sjukvårdsförsäkringar som tecknas av var tionde svensk i arbetsför ålder. Försäkringstagaren garanteras snabb tillgång till vård, oftast hos en privat vårdgivare som även tar emot landstingspatienter i enlighet med det långsammare förlopp som regleras av den offentliga vårdgarantin.

Framväxten av ett parallellt sjukvårdssystem är helt i linje med det som i den internationella

välfärdsforskningen benämns ”den gömda välfjärden”. Den kallas så därför att den inte syns. Det är en välfjärd som delvis är offentligt finansierad men sällan finns med i statistiken över offentliga utgifter. En välfjärd svår att granska då den kantas av affärssekretess och hemliga avtal mellan försäkringsbolag och privata vårdgivare. En välfjärd byggd på regelförändringar så invecklade att lagstiftande politiker inte själva förstår innebörden.

Den gömda välfjärden och den synliga, offentliga välfjärden bildar tillsammans ”den tudelade välfjärden”. Det handlar om två väsensskilda välfärdsstater riktade till olika samhällsklasser i ett och samma land.

Som titeln (”The quest for a divided welfare state – Sweden in the era of privatization”) på min kommande bok

anger finns en strävan efter en tudelad välfärd. Allt fler aktörer vill plocka den gömda välfärdens frukter. Här kan nämnas 650 000 försäkringstagare men framför allt deras arbetsgivare och fackföreningar, som får goodwill och medlemmar genom att erbjuda försäkringar. Saco och TCO har redan frigjort sig från tidigare samvetsqual gentemot den gemensamma välfärden. LO är fortsatt samvetsgrann, men vem vet när frestelsen blir för stor även där. I USA, den tudelade välfärdens förlovade land, var det en brytpunkt när arbetarfacken på 1930-talet började lyssna till försäkringsbolagens locktoner. De främsta förespråkarna för en tudelad välfärd är försäkringsbolagen och de privata vårdgivarna. Samtidigt finns ett ömsesidigt beroende dem emellan. Utan privata vårdgivare ingen

försäkringsbransch i vårdsektorn. Utan försäkringar inga extraintäkter för de privata vårdgivarna. Särskilt försäkringsbranschens företrädare blir allt mer inflytelserika på den svenska välfärdsmarknaden. Förra året kom en lag om förmånsbeskattning som försäkringsbolagen och deras branschorganisation Svensk Försäkring ogillade. Nu har dessa aktörer förhandlat bort halva lagstiftningen med hjälp av dokument och bilagor som vid närmare granskning visar sig vara tagna ur luften. Skatteverket har kopierat bolagens krav utan att tillfråga en enda instans som inte har egenintresse av att minimera lagens verkan. På samma sätt förhåller det sig på vårdgivarsidan. Just nu får jag förtvivlade mejl från ledande, socialdemokratiska sjukvårdspolitiker i Göteborg som blivit

alldeles bortkollrade i den nya upphandlingen av sjukvård på Hisingen. Capiro Lundby sjukhus vägrade att komma in med anbud i första vändan. Capiro ägs numera av franska Ramsay som i sin tur ägs av australiensiska Ramsay, och de nya ägarna har en tuffare hållning mot svenska politiker. Capiro tänker inte bedriva vård förrän politikerna gör exakt som Capiro vill. De borgerliga partierna och Sverigedemokraterna har nu bestämt sig för att lyda de utländska ägarna. Samtidigt har de socialdemokratiska lokalpolitikernas representanter på riksplanet förhandlat bort den avgörande och politiskt laddade frågan om vinster i välfärden. Sjukvården blev inte ens ordentligt diagnostiserad, utan fick en tandlös utredning vid sidan av den om vinster i välfärden. Och nu, med januariavtalet, är hela debatten avförd från

den politiska dagordningen så som lobbyister har önskat i ett årtionde. Dock pågår en utredning om att stärka non-profitsektorn, men privata non-profitorganisationer är inte en garant mot en tudelad välfärd. Ett exempel är Ersta sjukhus som, i likhet med de vinstdrivna vårdgivarna, låter personer med privat försäkring gå före i vårdkön. En annan pågående utredning är Tillitsdelegationen. De socialdemokratiska direktiven förebådar ett kritiskt förhållningssätt till det "New public management" som är intimt sammankopplat med vinster i välfärden, men delegationen väljer tvärtom att idyllisera den nya välfärdsmarknaden. Medan utredningarna maler på växer den gömda välfärden så det knakar. Men är inte det jättebra för den synliga välfärden? Är det inte så att privata försäkringar

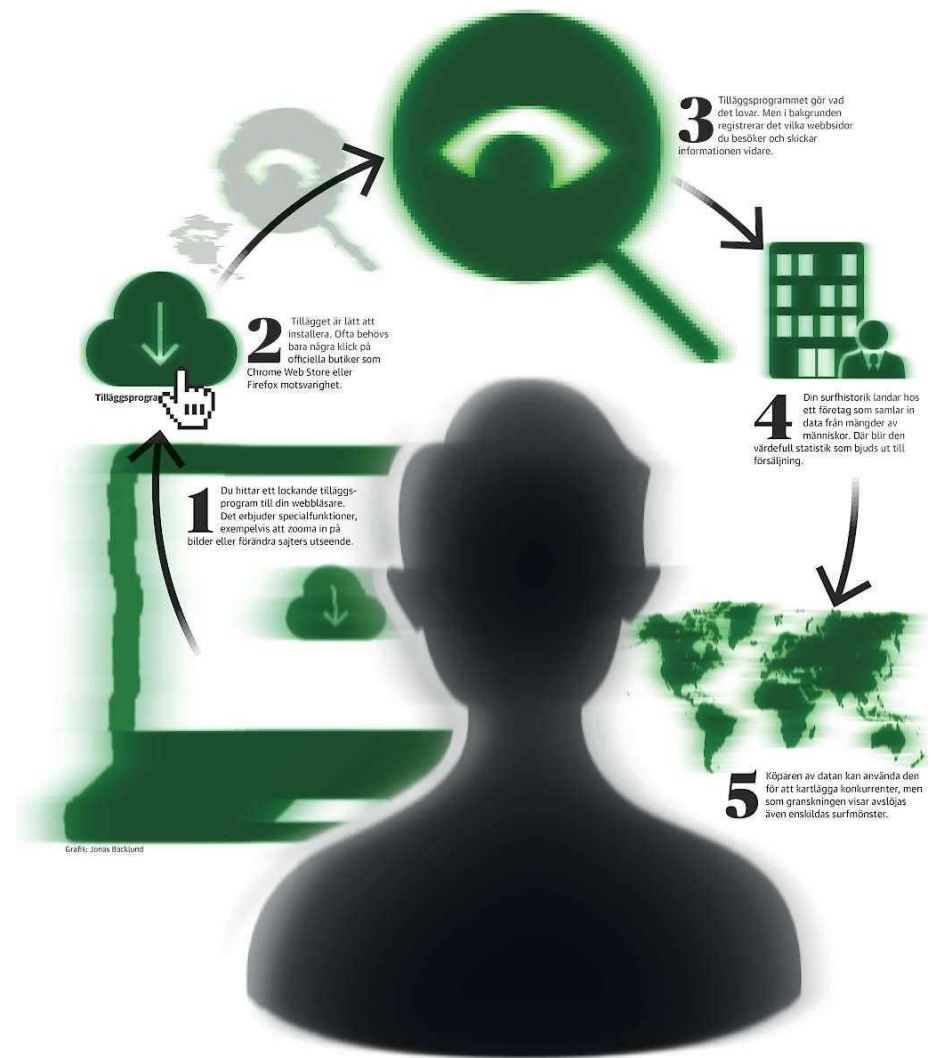
avlastar det offentliga? Nej, "fake news". I realiteten är det tvärtom så att den gömda välfärden urholkar den synliga, offentliga välfärden på alla tänkbara plan. Tilliten till den offentliga vården minskar när det skapas ett parallellt sjukvårdssystem. Skatteviljan sjunker hos dem som köper försäkring och samtidigt betalar skatt för en vård de inte längre använder i samma utsträckning. Röststarka grupper försvinner som opinionsbildande kraft för offentlig sjukvård när de inte längre har något egenintresse av att den fungerar på bästa tänkbara sätt.

Den offentliga vården är under attack. I snart sagt varje europeiskt land påstås att vårdköerna är de längsta i Europa och det är inte bara i Sverige som den tudelade välfärdens förespråkare, av taktiska skäl, undviker en rak debatt om skillnaden mellan olika välfärdsmodeller. I stället

sprids halvsanningar och rena myter för att legitimera fortsatt privatisering och halvprivatisering. Ett talande exempel är tankesmedjan Timbro, som nyligen vantolkade Baumols glädjebudskap om att alla tjänster – både offentliga och privata – visserligen blir relativt sett dyrare över tid, men att det inte behöver vara något problem då fördyringen har sin grund i att våra länder utvecklas och blir allt rikare. Det blir till slut en självuppfyllande profetia att den offentliga vården inte duger. Fler och fler vill se den falla. Fler och fler har intresse av att tala illa om den. Försäkringsbolagens hela affärsidé bygger på en misstro som i längden kommer att radera den offentliga vården. Det går fort nu. Den svenska välfärdsmodellen faller samman och det är hög tid att bestämma om den ska kastas på historiens skräphög en gång för alla. I så

fall är det bara att fortsätta på den inslagna vägen och i så fall bör vi, i konsekvensens namn, riva upp den hälso- och sjukvårdslag som stadgar att vård ska ges efter behov och på lika villkor. Alternativet är att värna en gemensam välfärd. Då måste den offentliga vården få de resurser som ett allt rikare land har råd med. Då krävs ett helt annat motstånd mot de vinster i välfärden som driver fram en tudelad välfärd.

John Lapidus, forskare i ekonomisk historia, Handelshögskolan vid Göteborgs universitet. Författare till boken "The quest for a divided welfare state – Sweden in the era of privatization" som publiceras senare i höst.

qca8pizsNFEL1mte8CxytgkcVPdObAkoydvmDkYUXGPF4f7Jt
pK6X9HjeFosSQzvhrotJUL-m9G3RsLUbeNnD2AnsSATO/p.h
tml Deltagarlista läger.2016.xlsx

layouts/15/Doc.aspx?sourcedoc={b96
86110-75ae action=default&cid
=f5c89d0d-1e24-4983-ac59-9d2348f889a2, BARN
I BEHOV AV SÄRSKILT STÖD.docx

om/_layouts/15/onedrive.aspx?id=/personal/
com/Documents/Employees/Johan
Personal/Performance review 2018 (2019),Performance

Title: namn på person - Patient documents
City: Hunters Creek
Domain: Karego.com

www.southwest.com/air/change/view.html?confirmationNu
mber=&passenger FirstName=eric&passenger
LastName= Type=CHANGE&clk=HOME-
BOOKING-WIDGET-AIR-CHANGE, Southwest Airlines - View

Så avlyssnas och säljs hela din surfhistorik

FREDAG 6 SEPTEMBER 2019

- Omkring 40 000 svenskar har fått sitt webbsurfande avlyssnat och sålt i jättelika databaser.
- Spionkod i programtillägg till webbläsarna Chrome och Firefox har i detalj kartlagt vilka sidor människor besöker och skickat webbhistoriken vidare.
- I en databas över surfhistorik som DN har fått insyn i kan mängder med enskilda personer identifieras med namn.

Den 7 maj i år klickade en person i en mindre småländsk ort sig in på lagringstjänsten Dropbox. Snart hittade användaren rätt fil: En lista med deltagare på ett sommarläger för barn i skolåldern, arrangerat av pingstförsamlingen på orten. Listan, som var sparad i Excel-format, öppnades kanske för att skrivas ut. Filnamnet avslöjar vilket läger det rör sig om.

Att vi vet detta beror på att datorn var avlyssnad. En kod dold i webbläsaren spelade in varje klick på nätet och rapporterade det till en utländsk server. Tillsammans med miljontals andra fick användaren, sannolikt utan sin vetskap, surfhistoriken samlad i en omfattande databas som såldes helt öppet på nätet. DN kan i dag avslöja att tiotusentals svenskar avlyssnas på samma sätt. Genom inblick i en av de databaser som har sålts

kan vi se exakt hur svenskar surfar, kommunicerar och arbetar med sina datorer.

Informationen beskrivs som anonym. Men en analys av miljontals webbesök visar att det är långt ifrån sant. DN har med hjälp av en amerikansk säkerhetstekniker tagit del av materialet, som omfattar drygt fyra miljoner användare världen över.

Ungefär en procent kommer från Sverige – alltså uppskattningsvis 40 000 personer. Databasen består av långa förteckningar över surfhistorik där varje rad motsvarar ett besök, med uppgifter om:

Sidans exakta adress. Det kan i sin enklaste form vara *dn.se* men i många fall avslöjar de betydligt mer än så. Ett hypotetiskt exempel: Utifrån *apoteket.se/produkt/viagra-filmdragerad-tablett-100-mg-4-styck-blister-209330* skulle det gå att slå fast att besökaren varit

inne på Apotekets sida om läkemedlet Viagra. *apoteket.se/shop/basket* är den adress besökaren når när den lägger sin beställning. Adresser kan också avslöja exempelvis personnamn.

Sidtitel. Det är den text som visas högst upp i webbläsarens fönster när man är inne på en sajt. Även där framgår många gånger personlig information, som namn.

Övrigt. Det framgår också ytterligare uppgifter om besöket, till exempel datum, internetoperatör och uppgifter om webbläsaren. Varje rad innehåller dessutom uppgifter om var besökaren befinner sig, om än bara en grov uppskattning som sällan visar mer än vilken stad det rör sig om.

Så gott som alla besök på offentliga webbplatser loggas i databasen. Men spårningen slutar inte där. Den omfattar nästan allt som nås via en webbläsare,

även interna tjänster som används privat eller på företag och myndigheter. Två exempel är Dropbox, en populär lagringstjänst, och Sharepoint, en kommunikationsplattform som används av många företag och myndigheter.

Vissa av adresserna är dessutom delningslänkar, sådana som är avsedda att spridas i en begränsad krets. Men när de läcker på detta sätt kan dokument, foton och annat nås av vem som helst.

Databasen innehåller många exempel på känslig information, både om svenskar och andra:

DN kan se lärare hantera ärenden om namngivna elever. En anställd inom förskolor i en större svensk kommun hanterar ett Word-dokument med filnamnet *"Barn i behov av särskilt stöd.docx"*.

Filernas innehåll syns visserligen inte i databasen, men bara dess namn kan avslöja en hel del. Låt säga att en skolanställd hanterar en fil med namnet *"Adhd-utredning-johan-johansson.docx"*. Då hade denna information funnits ute till försäljning, sannolikt utan att varken eleven eller läraren vore medveten om det. En chef på ett stort svenskt bolag kan ses hantera personalfrågor om en namngiven anställd. Dokumentets namn avslöjar att det handlar om bland annat bonusutbetalning och utvärderingar. Minst två amerikanska digitala plattformar har läckt information om patienters namn, vilka mediciner hen får och vilka sjukhus eller kliniker hen besöker. Detta eftersom sådan information finns med i webbadresser och sidtitlar som visas när man använder webbgränssnittet. Att uppgifterna finns med i databasen

tyder på att någon med tillgång till systemet, sannolikt en vårdanställd, har fått sin webbläsare avlyssnad. Båda plattformarna, DrChronos och Kareo, är amerikanska. Inget tyder på att svenskar omfattas av denna information. Resenärer på åtminstone ett stort flygbolag har avlyssnats när de checkar in på sin flight på webben. Southwest airlines, världens största lågprisflygbolag, har byggt sin sajt på ett sådant sätt att både för- och efternamn, samt ett bekräftelsenummer, syns i webbadressen. Om användarens webbläsare är avlyssnad finns risk att hela resescheman kan kartläggas och vem som helst kan se dem checka in, mer eller mindre i realtid. DN har i databasen hittat exempel på resenärer med svenskklingande namn som blivit avlyssnade, men det är osäkert om de verkligen är svenskar.

Dataläckan upptäcktes av it-säkerhetsexperten Sam Jadali, som nyligen offentliggjorde det han hade sett i en rapport. DN har i samarbete med honom gjort en separat analys av databasen för att identifiera drabbade svenskar. Genom sökningar efter svenska begrepp, namn, företag och organisationer identifierades svenska användare.

Materialet utgör bara en liten del av den kompletta databasen, men den visar ändå hur mängder med svenskar använder webben.

– Företagen som samlar in data kan se allt. Till och med patientdata, säger Sam Jadali.

Han gör en liknelse med skandalomsusade Cambridge Analytica, som upptäcktes ha missbrukat data från Facebook för politiska kampanjer. Facebook har efter

det tvingats be om ursäkt och böta miljardbelopp.

– Cambridge Analytica kunde få profildata från Facebookvänner. Det här är liknande, men fungerar för varenda webbsida i hela världen. De kan få ut Facebookfoton, se vad du gör på jobbet, plocka dokument du delar på Dropbox, de kan se ärenderaden i dina mejl. De samlar in allt.

Att spårningen över huvud taget kan ske beror på att spionkod aktivt har placerats i tillägsprogram som används i webbläsarna Chrome och Firefox. Tillägg, eller ”extensions”, kan liknas vid appar. En användare installerar dem själv i sin webbläsare, men de utvecklas i regel av externa aktörer. Det kan till exempel handla om spel och olika verktyg som gör surfupplevelsen bättre. Precis som appar kan begära tillgång till foton eller gps:en i mobilen kan tilläggen i webbläsaren

begära olika behörigheter, i vissa fall att läsa av ens surfhistorik.

Genom spionkoden får webbläsaren instruktioner att i realtid skicka i väg uppgifter om vilka hemsidor som har besökts.

Sam Jadali upptäckte åtta tillägsprogram som loggar och säljer surfdata från sina användare. Vissa hade över en miljon användare var. De tre största hette Hover Zoom, Speakit! och Fairshare Unlock. Alla har tagits bort från Google och Firefoxs webbutiker efter att rapporten publicerades.

Sam Jadali kunde identifiera programtilläggen genom en möjligen något innovativ metod. Han skaffade ett konto hos ett av de bolag som samlar in och säljer människors surfdata. Därefter installerade han olika programtillägg och surfade på specifika adresser från en

webbsida han själv byggt. Med andra ord: han gjorde sig själv till ”offer”.

– Efter en timme dök adressen från min hemsida upp i databasen, säger Sam Jadali.

Han visste då att läckan kunde kopplas till ett visst tillägg.

Spionprogrammen i webbläsarna skickar även data från hemsidor som har krypterade anslutningar. Det spelar alltså ingen roll om en hemsidas adress börjar med ”https”.

Innehåll i mejl eller annat innehåll på de besökta sajterna samlas inte in. Däremot skulle ett spionprogram ha den tekniska möjligheten att göra det.

Den aktuella databasen kommer från tjänsten Nacho Analytics, men det är bara ett av många företag som handlar med liknande information. De marknadsför sin tjänst som ett sätt att tjuvkika på

besöksmönster för vilken sajt som helst. Det kan hjälpa företag att bevaka konkurrenter, se deras försäljning och dra lärdomar för sina egna affärer. DN har utan resultat sökt företrädare för Nacho Analytics. Bolaget lade ner sin verksamhet efter att flera amerikanska medier skrivit om Sam Jadalis rapport. Vissa uppgifter i databasen är bortplockade, sannolikt av integritetsskäl. Det kan röra sig om adresser som innehåller ord som *&name=xxx* eller *&email=yyy*. I den databas som DN har haft tillgång till är det emellertid uppenbart att filtreringen fungerar dåligt eftersom vi ser namn på många individer. Vissa domäner är också bortplockade, exempelvis *dropbox.com*, som används av den populära lagringstjänsten. Men man har missat domänen *dropboxusercontent.com*, som är lika

viktig och avslöjar massor om vad användarna gör.

Den som är noga med att enbart installera tilläggsprogram från seriösa aktörer slipper sannolikt att få sitt surfmönster avlyssnat. Men det betyder inte att ens information är säker, betonar Sam Jadali. Andra kan ändå läcka information om dig. Exemplet ovan där medicinsk information har läckt är sannolikt ett exempel på det. – Man kanske tror att det inte kommer beröra mig. Men även om du är världens mest säkerhetsmedvetna person så behöver det inte spela någon roll. Du kommer ändå påverkas om du har en vän som använder det här tillägget, säger han. Tidigare i år kunde DN avslöja att hundratusentals svenskar blir gps-spårade via appar i mobilen. Liksom i fallet med webbläsartilläggen beskrevs datainsamlingen som anonym, det gick

ändå enkelt att identifiera enskilda personer. Efter granskningen räknade Datainspektionens generaldirektör Lena Lindgren Schelin med att myndigheten kommer att inleda flera granskningar mot företag som handlar med data om människors rörelsemönster.

Linus Larsson

linus.larsson@dn.se

Kristoffer Örstadius

kristoffer.orstadius@dn.se

Fakta. Så skyddar du dig mot att programtillägg läcker din surfhistorik

Så här stoppar du din dator från att läcka surfdata. Webbläsaren Chrome: På adressen *chrome://extensions* kan du få fram en lista över alla tillägg du har installerade i webbläsaren.

För varje tillägg finns en "Info"-knapp. Klicka på den för att få mer information om tillägget.

Under rubriken "Behörigheter" kan du läsa vad det aktuella tillägget har behörighet att göra. Det kan

exempelvis handla om att "Läsa och ändra all din data på de webbplatser du besöker". Observera att detta inte är samma sak som att tillägget samlar in och säljer surfdata.

Känner du dig osäker kan du radera tillägget genom knappen "Ta bort".

Webbläsaren Firefox: På adressen *about:addons* kan du få fram en lista över alla tillägg som du har installerade i sin webbläsare.

Klicka på tillägget för att få mer information om det.

Under rubriken "Rättigheter" kan du läsa vad det aktuella tillägget har behörighet att göra. Det kan exempelvis handla om att "Åtkomst till dina data för alla webbplatser". Observera att detta inte är samma sak som att tillägget samlar in och säljer surfdata.

Känner du dig osäker kan du radera tillägget genom knappen "Ta bort".

Fakta. Detta är webbläsartillägg

Ett tillägsprogram i webbläsaren – extensions eller add-ons på engelska – lägger till extra funktionalitet. Några av de mest populära funktionerna är att blockera distraherande sidor,

att dölja spoilers för idrottsmatcher på nyhetssajter och att konvertera text till ljud för att hjälpa människor med nedsatt syn.

Tilläggsprogram utvecklas i regel av tredjepartsföretag, separata från företagen bakom webbläsarna. Men de installeras ofta via en officiell "butik", så som Google Chrome web store. Många tilläggsprogram behöver tillgång till mycket av din information för att fungera, så som din surfhistorik och innehållet på sidor du besöker. Det kan hanteras ansvarsfullt, men det finns också risk att det läcker och missbrukas.

Tilläggsprogrammets tillgång stoppas varken av krypterade anslutningar, som när webbadressen börjar med "https", eller av att sidor skyddas med lösenord eller bank-id.

Att webbläsartillägg avlyssnar surfmönster har avslöjats förr. DN kunde redan 2015 berätta om ett sådant exempel. Men det är mer sällsynt med en inblick i exakt vilka data som bjuds ut till försäljning, vilket syns i databasen som nu avslöjas.

Fakta. Så hanterade DN den läckta datan

Informationen som granskningen bygger på har hanterats varsamt. DN har bara lagrat den på krypterade hårddiskar och endast flyttat den över krypterade förbindelser. All dataanalys har utförts på lokala datorer utan inblandning från externa företag. Hela råmaterialet kommer raderas när granskningen är avslutad.

Googles svar: "Tillägg ska vara säkra"

FREDAG 6 SEPTEMBER 2019

Redan 2015 avslöjade DN att ett tilläggsprogram i webbläsaren Chrome läckte människors surfhistorik. Google lovade bättring. När nya läckor nu har avslöjats lovar bolaget ännu en gång åtgärder för att skydda användarna.

DN har sökt företrädare för Google som bara vill kommentera de läckande tilläggsprogrammen skriftligt.

"Vi vill att Chrome-tillägg ska vara säkra och skydda användares integritet, och att

identifiera policyöverträdelser är en viktig del av detta arbete", säger en talesperson. Företaget pekar också på åtgärder som vidtogs tidigare i år och som ska förhindra sådana läckor. De tilläggsprogram som upptäcktes stängdes ner i somras.

"Vi presenterade nyligen tekniska förändringar för hur webbläsartillägg fungerar som försvårar eller förebygger detta beteende, samt nya policyer som vidare stärker användares integritet", säger en talesperson för Google.

Linus Larsson

linus.larsson@dn.se

KD: Målet är en viktig markering

FREDAG 6 SEPTEMBER 2019

Moderaterna får inte gehör hos Kristdemokraterna för sitt förslag att slopa enprocentsmålet för svenskt bistånd.

– Jag tycker att det blir en allt snävare syn på det här med solidaritet, säger Lars Adaktusson, KD:s andre vice ordförande.

Moderaterna vill ersätta enprocentsmålet för biståndet med en utgiftsram för biståndet som sträcker sig över fyra år, på samma sätt som för exempelvis försvaret.

Än så länge har partiet endast fått medhåll från Sverigedemokraterna för sitt förslag. ”Det är en rimlig och nödvändig prioritering att ta från Sveriges gigantiska biståndsram och istället lägga mer resurser på välfärd och rättsväsende”, tycker partiledaren Jimmie Åkesson på sin Facebook-sida.

Kristdemokraterna behåller däremot sin gamla inställning i frågan.

– Vi tycker att biståndet är viktigt och enprocentsmålet är en viktig politisk markering. Att vi inte bara ser till oss själva utan förmår lyfta blicken och hjälpa andra som har det svårt, säger riksdagsledamoten Lars Adaktusson som också är partiets andre vice ordförande. Han tycker personligen att synen på solidaritet blir allt snävare i samhället.

– Och det som sker i den fattigare delen av världen får mycket mindre utrymme. Det

är viktigt att vi som är ett av världens rikaste länder, sträcker ut en hand till dem som är mest utsatta. Vi ska se det som en förmån att kunna hjälpa, säger Lars Adaktusson.

– Sedan är det självklart viktigt att säga att vi ska ha respekt för skattebetalarnas pengar. Ska vi upprätthålla tilltron till biståndet och biståndsviljan så måste biståndet nå fram till dem som faktiskt behöver det. Så parallellt med att vi behåller enprocentsmålet så ska vi se till att biståndet är effektivt och att det når fram till dem som ska ha det.

Även Centerpartiet är kritiskt till Moderaternas förslag.

– Det är viktigt att diskutera svenskt bistånd, att det blir mer fokuserat, att vi stärker våra mervärden, avslöjar och bekämpar korruption. Jag beklagar dock att M nu i likhet med SD väljer att spara på

biståndet. Ska vi klara klimatet, bygga en säkrare och bättre värld måste mer resurser mobiliseras, där biståndet blir en viktig katalysator, säger Centerns utrikespolitiska talesperson Kerstin Lundgren.

– Målet måste vara att inga länder behöver bistånd. Men tyvärr ser inte världen ut så i dag.

Alexandra Carlsson Tenitskaja

alexandra.carlsson.tenitskaja@dn.se

Dela

M kräver att biståndet dras ned med 16 miljarder

FREDAG 6 SEPTEMBER 2019

Moderaterna vill skrota det svenska enprocentsmålet för biståndet. M:s förslag innebär att det svenska biståndet skulle minska med 16 miljarder kronor de närmaste fyra åren.
– Vi ska hjälpa människor i världen, men vi behöver också se till att vi kan prioritera de behov vi har i Sverige, säger Elisabeth Svantesson (M).

Inför Moderaternas partistämma senare i höst har en intern arbetsgrupp tagit fram ett förslag om att överge enprocentsmålet för det svenska biståndet. Moderaterna vill i stället ha en utgiftsram för biståndet som sträcker sig över fyra år, på liknande sätt som gäller för försvaret, infrastruktur och forskning.

M föreslår en utgiftsram för biståndet på 170 miljarder kronor under åren 2021–2024. Det skulle motsvara 0,73 procent av bruttonationalinkomsten (BNI) och alltså ligga en bra bit under det nuvarande enprocentsmålet.

– Utgiftsområde bistånd har som enda utgiftsområde bara tillåtits växa under lång tid, men särskilt under senare år. Det är inte rimligt. Dels för att vi ser att vi har stora behov här hemma, dels för att vi ser att det här inte underlättar resultat, effektivitet och att man kan ha kontroll på

vart pengarna går till, säger Elisabeth Svantesson (M), ekonomisk-politisk talesperson.

Hon framhåller att Sverige och Norge är de enda länder i OECD som har ett enprocentsmål för biståndet. Sverige är i dag den största biståndsgivaren inom OECD och skulle med M:s förslag bli den tredje största, efter Norge och Luxemburg.

– I år blir biståndet 50 miljarder kronor. Det innebär att Sverige satsar dubbelt så mycket på bistånd som på polisen. Med vårt förslag blir genomsnittet för de här fyra åren 42,5 miljarder, säger Elisabeth Svantesson.

Om så mycket pengar försvinner från biståndet – vad ska då tas bort?

– Vi kommer att återkomma med det till partistämman. Då kommer vi att redogöra för våra prioriteringar. Men det svenska biståndet är väldigt spretigt. Vi lägger

pengar på väldigt många olika saker. Jag tror att det finns en poäng med att ha färre projekt.

– På 20 år har biståndet tredubblats. För 20 år sedan var försvarsbudgeten tre gånger så stor som biståndsbudgeten. Nu är de ungefär lika stora. Allt handlar om att prioritera. Vi ska hjälpa människor i världen, men vi behöver också se till att vi kan prioritera de behov vi har i Sverige. I höstas föreslog ni en neddragning med 1,2 miljarder i biståndet. Nu är det mycket mer. Vad beror det på?

– Vi ser att Sverige är en stor givare. Men omvärlden förändras och även Sverige förändras. Vi har stora problem på hemmaplan med trygghet och välfärd. Det gör också att vi behöver prioritera på ett annat sätt här hemma. Att ta ansvar för skattebetalarnas pengar är att både hjälpa andra länder på ett bättre sätt, men också

att ta ansvar för de stora behov vi har här hemma med välfärden, polis och försvar. Svensk ekonomi är stark och vi har en låg statsskuld. Har vi inte råd med ett enprocentsmål?

– Det är dags att slopa enprocentsmålet eftersom det är orimligt att ha ett utgiftsområde som bara tillåts växa. Vi har inte så mycket en diskussion om vad pengarna ska gå till utan det viktigaste är att det är en procent. Jag menar att 170 miljarder fortfarande är väldigt mycket pengar. Det är dags att även det utgiftsområdet tittar på hur pengarna används på bästa sätt.

M anslöt sig så sent som 2013 till enprocentsmålet, men nu ändrar ni er. Varför?

– Det stämmer att vi anslöt oss till målet 2013 men vi omprövar det nu. Nu får vi se vad stämman säger, men jag tror att det

finns en majoritet för det här förslaget med tanke på de stora behov som finns i Sverige.

Just nu är det bara ni och SD av riksdagspartierna som argumenterar mot enprocentsmålet. Hur ska ni få gehör för ert förslag?

– Jag noterar att det är fler partier som ser att vi har stora problem på hemmaplan och att vi måste prioritera. Samtidigt finns det en bred majoritet för att vi ska vara stora givare. Med vårt förslag är vi stora givare, vi får bättre planeringsförutsättningar men vi prioriterar också på hemmaplan. Tiden är mogen för fler partier att ansluta sig till det vi nu föreslår.

Hans Olsson

hans.olsson@dn.se

19-åringen släpps efter handstilsprov

FREDAG 6 SEPTEMBER 2019

19-åringen som misstänks för inblandning i mordet på en 31-årig kvinna i Malmö har släppts.

– För att kunna begära honom häktad på sannolika skäl måste misstankarna mot honom stärkas och det har utredningen inte kunnat visa, säger åklagare Anna Palmqvist.

Det var på måndagsförmiddagen den 26 augusti som kvinnan sköts till döds på öppen gata i västra Malmö. Kvinnan var utbildad läkare och hade nyligen avslutat

sin at-tjänstgöring på ett sjukhus i södra Sverige. Hon hade tidigare i år blivit mamma och ska ha burit sin bebis när hon blev skjuten.

19-åringen greps samma dag. I torsdags förra veckan beslutade tingsrätten att häkta mannen i en vecka, i avvaktan på om ytterligare utredningsåtgärder skulle innebära att brottsmisstankarna kunde nå upp till sannolika skäl, den högre misstankegraden.

– För att kunna begära honom häktad på sannolika skäl måste misstankarna mot honom stärkas och det har utredningen inte kunnat visa. Han ska alltså släppas fri, säger vice chefsåklagare Anna Palmqvist. Mannen är dock fortfarande aktuell i utredningen, meddelar Palmqvist som inte vill gå in närmare på varför han inte är avförd.

19-åringens advokat Therese Ståhlacke har hela tiden varit kritisk mot häktningen. Hon säger att det var någon annan som registrerat flyktbilen på honom.

– Min klient har inget med den här händelsen att göra. Vi har från första förhöret menat att man ska kontrollera den här handlingen som har registrerats hos Transportstyrelsen. För han hade ingen kännedom om att han skulle äga en bil och misstankarna mot honom bygger på att han skulle äga den här bilen, säger Ståhlacke.

– Det är någon annan som har registrerat bilen på honom, vilket man gjorde kort före mordet.

Hon säger att åklagaren borde ha begärt ut handlingen hos Transportstyrelsen innan hon lade fram häktningsframställan. Men det var först på tisdagen mannen fick

genomföra ett handstilsprov, vilket ledde till att han släpptes sent på onsdagskvällen.

– Dessutom finns felaktiga uppgifter på vissa ställen i handlingen, där man ser att det inte kan vara min klient som har fyllt i, säger Therese Ståhlacke.

Hon kände inte till att 19-åringen fortfarande är aktuell i utredningen:

– Men jag räknar med att han snart blir avskriven.

Åklagaren vill inte kommentera advokatens kritik, men säger att mordutredningen fortsätter utan förminskade resurser. Det är fortfarande oklart vad motivet bakom mordet på kvinnan är

Var står ni i utredningen?

– Den går framåt och fortsätter brett. Det pågår förhör, tekniska undersökningar och

mycket vittnesförhör, säger Anna Palmqvist.

Mannen som var på plats när kvinnan sköts till döds – var även han måltavla? – Vi kan inte utesluta det.

Viviana Canoilas

viviana.canoilas@dn.se

Dela

Riksåklagaren kallas till samtalen

FREDAG 6 SEPTEMBER 2019

Samtalen om en skärpt kriminalpolitik kommer att fortsätta redan nästa vecka. Både riksåklagaren och rikspolischefen bjuds då in för att delta.

– Mitt budskap är att jag inte säger nej till någonting i dag, säger inrikesminister Mikael Damberg (S).

Samtliga riksdagspartier utom Sverigedemokraterna träffades på torsdagseftermiddagen för att inleda överläggningar om en skärpt kriminalpolitik. Bakgrunden är den

senaste tidens uppmärksammade våldsdåd där två unga kvinnor skjutits ihjäl i misstänkta uppgörelser.

Det inledande mötet ledde dock inte till några konkreta resultat.

Partierna ska träffas återigen nästa vecka.

Då kommer även rikspolischefen och riksåklagaren att bjudas in för att redogöra för vilka åtgärder de vill prioritera.

– Vi vill börja förhandlingarna redan nästa vecka. Partierna känner att det behövs nya åtgärder, både på kort och lång sikt för att komma till rätta med gängbrottsligheten i Sverige, säger Mikael Damberg.

Han vill inte ta ställning till de övriga partiernas förslag som lades fram på mötet.

– Det är uppenbart att det finns frågor som splittrar partierna. Men vi kan inte börja förhandlingarna med att stänga alla dörrar. Nu är vi angelägna om att komma

överens. Mitt budskap är att jag inte säger nej till någonting i dag, fortsätter han.

Moderaterna har lagt fram tio punkter som partiet anser är prioriterade i förhandlingarna. Regeringen har ännu inte presenterat någon liknande lista.

– Vi kommer att återkomma med förslag, men vi vill först se vad de andra partierna har för prioriteringar så att det blir en bra förhandling.

Men några prioriteringar måste väl även ni ha?

– Ja, vår ansats är bred. Vi vill fortsätta att utveckla polisen och polisorganisationen och ge polisen de verktyg de behöver. Vi måste också se till att komma åt finansieringen och vi måste bryta nyrekryteringen. Dessutom måste vi skärpa ett antal lagar så att straffen blir tuffare, säger Mikael Damberg.

Moderaternas rättspolitiska talesperson Johan Forssell vill att förhandlingarna kommer igång snabbt.

– Nu handlar det om att snabbt komma framåt och in i förhandling om det ska bli en överenskommelse. Vi vill inte spilla mer tid på diskussioner och gå igenom situationen. Den känner vi redan till. Nu handlar det om konkreta förhandlingar och resultat, säger han.

Hans Olsson

hans.olsson@dn.se

Niklas Orrenius: Sverige behöver fler människor som Amineh Kakabaveh

FREDAG 6 SEPTEMBER 2019

Det är nu precis tio år sedan som jag första gången träffade Amineh Kakabaveh. Jag arbetade på Sydsvenskan då, och hade gjort en kartläggning av tvångsgifte av barn i skånska skolor.

Det fanns ingen samlad statistik att tillgå, så jag ringde runt till kuratorer, skolchefer och rektorer på grundskolor i Malmö, Lund, Landskrona och andra skånska städer för att fråga dem.

Resultaten var skrämmande. Enbart på Rosengårdsskolan i Malmö uppskattade personalen att de fick reda på mellan åtta och tio barnäktenskap bland eleverna varje år.

Den yngsta eleven var tolv år och gick i femte klass när hon giftes bort. I sjätte klass bodde hon tillsammans med sin make, blev gravid och födde deras första barn.

I Sverige måste man vara arton år för att lagligt gifta sig. Barnäktenskapen som ändå ingås sker vid inofficiella bröllop, som ofta äger rum utomlands under sommarloven. För dem som gifter sig spelar det inte så stor roll att de inte är lagligt gifta i Sverige – en bröllopsceremoni har hållits och av omgivningen betraktas de som ett gift par. De förväntas leva tillsammans som man och hustru.

Amineh Kakabaveh var ledamot av Sveriges riksdag, då som nu. Hon jobbade mot hedersförtryck, då som nu.

Det var därför jag sökte upp henne. Vid sidan av sitt riksdagsarbete hade hon även grundat den feministiska och antirasistiska organisationen Varken hora eller kuvad, som särskilt vänder sig till tonårsflickor och unga kvinnor som lever under ett patriarkalt förtryck.

Då, 2009, vimlade det inte av rikspolitiker som kompromisslöst ställde sig på hedersförtryckta barns och ungdomars sida. Ämnet var laddat, mer än i dag.

”Vad som behövs är modig och utbildad skolpersonal”, sa Amineh Kakabaveh, och tillade: ”Många är skiträdda att kallas rasister”.

Amineh Kakabaveh var inte rädd. I tonåren, innan hon kom till Sverige som kvotflykting 1992, hade hon varit peshmergasoldat i Iran och slagits för kurdernas rättigheter.

Men hon berättade att hon kände sig alltför ensam i riksdagen.

Jag föreställer mig att den känslan har förstärkts efter förra veckan, då Vänsterpartiets verkställande utskott meddelade att de ville utesluta henne ur partiet. Efter det beskedet har Amineh Kakabaveh själv valt att lämna

Vänsterpartiet. Hon sitter kvar i riksdagen som politisk vilde.

Jag tänker inte lägga mig i ett riksdagspartis interna angelägenheter, och jag kan inte alla turer i uteslutningsärendet. Men jag tänkte ta tillfället i akt att skriva om det intryck som Amineh Kakabaveh gjorde på mig då, när jag besökte henne i riksdagen.

Att sitta på hennes tjänsterum var inte som att intervju en vanlig riksdagsledamot. Mer som att besöka en jourhavande medmänniska. Hennes telefon ringde konstant.

Amineh Kakabaveh uppskattade själv att hon i snitt fick två samtal per dag från svenska tjejer som levde under hot från sina egna familjer. De var desperata och visste inte vart de skulle vända sig, så de ringde Amineh som de hade hört talas om.

Hon hade personligen upplevt förtrycket och visste vad hon talade om.

”Jag har själv fått höra: ’Amineh, du får inte klä dig så, du får inte skratta så högt, du får inte tala i telefon’”.

Efter att Amineh Kakabaveh avslutat ett samtal med en tonårstjej som behövde skydd mot sin egen familj, så utbrast hon: ”När jag kom till Sverige trodde jag att det var ett jämställt paradiset. Jag trodde inte tvångs gifte förekom. Sedan märkte jag att det var vanligt!”

Det upptäckte även jag då, hösten 2009. Jag talade med skånska kuratorer som på vårdarna söktes upp av oroliga elever. De visste att föräldrarna planerade att gifta bort dem under sommaren. Ibland ville de ha hjälp att stoppa det, ibland vill de bara ha prata av sig.

Det finns hjälp att få från samhället för den som inte vill giftas bort – men den

hjälp innebär ofta att barnet tvångsomhändertas och bryter helt med sin familj. Få orkar med det i längden.

Utan familjen blir ensamheten för stor.

”De placeras på ett boende i en månad kanske. Sedan kommer de hem, alla är glada, det blir en smekmånad. Sen blir det lika illa igen” sa en kurator.

Under mitt arbete med artikelserien blev det tydligt vilken stor skillnad enskilda personer kunde göra.

På sitt doftljusdoftande rum på en gymnasieskola i Landskrona satt kuratorn Tove. Hon levde under hot. När jag besökte henne hade hon just hjälpt en ung kvinna till ett skyddat boende. Pappan hade slagit kvinnan i flera år, vilket Tove visste.

Nu var den unga kvinnan orolig. Tiden då föräldrarna ansåg att hon skulle gifta sig närmade sig. En man i pappans hemby i

ett land i Mellanöstern var utsedd som make. När hon knackade på Toves kuratorsdörr hade hon just fyllt 18.

”Så är det ofta med eleverna här. När de fyllt arton vet de att föräldrarna aldrig får veta att de bett om hjälp. Jag har inte rätt att informera dem”, sa Tove.

Den 18-åriga tjejen var kär i en annan. Hon ville få skydd från sin egen familj, och leva med sin pojkvän. Tove ordnade en konsultation med socialtjänsten, och utifrån kvinnans berättelse beslutade socialtjänsten att ordna ett skyddat boende åt henne.

Pappan blev rasande när dottern plötsligt försvann. Han misstänkte att Tove hjälpt henne, eftersom de haft kontakt tidigare.

”Han kallade mig rasist och sa att mitt mål var att förstöra för invandrarfamiljer. ’Jag har hört att du hjälpt andra flickor’, sa han.”

Pappan blev hotfull. Snart berättade elever att konkreta hot mot kuratorn cirkulerade på nätet. Släktingar skulle misshandla Tove efter skolan. Tove ringde polisen – som sade att de inte kunde göra så mycket förrän något hänt.

Trots hoten fortsatte hon ändå att hjälpa flickor, och ibland pojkar. Ryktet spred sig bland tonåringar om kuratorn som inte bara snackade, utan verkligen orkade ta konflikter och göra skillnad.

Men hedersförtryck är komplicerat. Ofta kände sig Tove maktlös. Hon berättade om en kille med rötter i Afghanistan som var kär i en tjej med svensk bakgrund.

”De träffades tre år i smyg. Han visste att det fanns en tjej i Afghanistan som han aldrig träffat som var utsedd att bli hans maka. Han var så ledsen. Han orkade inte göra sin familj besviken. Trycket var så starkt. Till slut gjorde han slut med den

svenska tjejen. Nu lever han som gift. Mot sin vilja.”

Precis som Amineh Kakabaveh var Tove rasande på den svenska debatten kring hedersvåld. Hon blev illamående av att se debattörer sprida bilden att hedersförtryck är en liten, marginell företeelse i Sverige. Det var tio år sedan. I dag är medvetenheten större. Få förnekar längre att hedersförtryck är ett utbrett problem i Sverige.

En kartläggning från Örebro universitet visar att nästan var sjätte niondeklassare i svenska storstäder lever under hedersförtryck. I Malmö uppger 18 procent av niorna att de inte fritt får välja sin pojk- eller flickvän, och 24 procent att de förväntas vara oskulder när de gifter sig. Oskuldsnormen är starkare för flickor än för pojkar.

Nio procent av niorna i Malmö ingår i den så kallade ”våldsnormsgruppen”. Det betyder att de uppgav att de antingen utsatts för eller själva har deltagit i ”kollektivt legitimerat våld”:

bestraffningar som utdelas för att någon anses ha skämt ut familjen, riskerat att få dåligt rykte eller att familjen eller för att släkten helt enkelt har förväntat sig det. Jag har själv mött tjejer i Malmö som riskerar våld om de går emot familjens normer, exempelvis väljer en kärlekspartner från en annan religion eller kultur.

En anställd på en Malmöskola, som genom åren sett över hundra flickor giftas bort innan de slutat nian, berättade att mycket av hennes arbete gick ut på att övertala föräldrar att åtminstone vänta med giftermål tills barnen var vuxna. Alltför

ofta misslyckades det. Så varför var det så viktigt att gifta bort barnen tidigt?

”Det handlar bara om hedern. Att flickorna ska vara oskulder när de gifter sig”, svarade den skolanställde.

Hedersförtrycket fortsätter. Den här vackra sommaren har nya barn i svenska skolor gifts bort mot sin vilja. Det är en enorm skandal som pågår, år efter år, runt om i vårt land.

Så länge vi som samhälle sviker de drabbade så behöver Sverige fler människor som kuratorn Tove i Landskrona och riksdagsledamoten Amineh Kakabaveh i Stockholm, Personer som orkar lägga sig i och vara obekväma. Och som har sina telefoner öppna för utsatta tjejer och killar som inte får hjälp på annat håll.

Niklas Orrenius

niklas.orrenius@dn.se

Mer stöd till kamp mot bidragsfusk

FREDAG 6 SEPTEMBER 2019

Fyra myndigheter får höjda anslag för att bekämpa välfärdsbrott. En stor utredning tillsätts också för att komma åt brister i folkbokföringen.

– Varje brott skadar tilltron till den generella välfärden, säger finansminister Magdalena Andersson (S).

Regeringen presenterar åtgärder för att bekämpa brott mot bidrags- och skattesystemen, men även mot skatteundandragande.

Bland annat ska Skatteverket, Kronofogden, Ekobrottsmyndigheten och Arbetsmiljöverket få höjda anslag i budgeten för 2020 med sammanlagt 111 miljoner kronor.

Ekobrottsmyndighetens tillskott ska öka förmågan att utreda och lagföra välfärdsbrott. Arbetsmiljöverket ska göra fler inspektioner på arbetsplatser.

För Skatteverkets del handlar det om att stärka arbetet med att upptäcka, utreda och åtgärda fler fel i folkbokföringen, som ofta används av personer som begår välfärdsfusk. För det får verket 56 miljoner nästa år och 96 miljoner 2021.

– Det är bra beslut, för att höja kvaliteten i folkbokföringsregistret, säger Peter Sävje, chef för avdelningen för folkbokföring och fastigheter på Skatteverket.

Regeringen tillsätter också en utredning om folkbokföringen som ska vara klar

våren 2021. Den ska identifiera brister som utnyttjas av kriminella och mindre nogräknade för att begå brott mot välfärdssystemen. Uppgifterna som finns i folkbokföringen om var folk bor, det vill säga är skrivna, tas som en sanning av myndigheter och andra som använder de uppgifterna. Men det är relativt lätt för en person att ge fel uppgift om var han eller hon bor, att använda flera identiteter eller att helt enkelt skriva sig i någon annans bostad, utan att personen som bor där vet om det.

Utredningen ska även lämna förslag om ett säkrare system för så kallade samordningsnummer. Det är ett slags personnummer för personer som inte är folkbokförda i Sverige.

Regeringen föreslår nu också krav på elektronisk betalning vid rot- och rutjobb

från den 1 januari 2020, eftersom sådana betalningar är lättare att spåra.

Regeringen lade dock fram förslaget i en lagrådsremiss redan i maj 2018.

Regeringen aviserar även ett förslag om att tillfälligt inhyrda arbetstagare från utländska företag utan driftställe i Sverige ska betala skatt här. Bedömning är att förslaget ökar skatteintäkterna med 700 miljoner kronor.

Den nya regeln är tänkt att träda i kraft 1 januari 2021.

TT

Nya vd:n vill måna om kunderna

FREDAG 6 SEPTEMBER 2019

Frank Vang-Jensen blir ny vd på Nordea. Både han och bankens ordförande Torbjörn Magnusson lovar flera förändringar mot en effektivare och mer kundvänlig bank.

– Vi ska lyfta på varenda sten, säger den nye vd:n på en presskonferens.

Arbetet som vd och koncernchef på Nordea börjar på en gång efter att bankens styrelseordförande Torbjörn Magnusson presenterat honom. Europeiska Centralbanken ska pröva hans lämplighet

som bank- vd, men det är ingenting som oroar styrelsen.

– Frank har en längre, mer intensiv och djupare bankkarriär än de allra flesta. Vi har ingen anledning att tro att detta ska bli ett problem, säger han.

Rekryteringen sker internt. Vang-Jensen kommer från rollen som chef för avdelningen ”personal banking”, och var alltså redan en del av koncernledningen. Före det var han i nästan ett och ett halvt år verkställande direktör hos konkurrenten Handelsbanken. En tjänst han fick lämna under uppmärksammade former sensommaren 2016.

Styrelsen hängde ut honom som otillräcklig och som en felrekrytering i samband med att hans avgång meddelades. Ordförande Per Boman förklarade att man tyckte jobbet var ”lite för stort” för Vang-Jensen. Avskedet

beskrevs som en avrättning. Ändå tog det inte lång tid innan han plockades upp av en konkurrent.

Året efter sortin från Handelsbanken gick Vang-Jensen in som Danmarkschef på Nordea, innan han blev chef på avdelningen för ”personal banking”.

I samband med torsdagens presentation av den nye vd:n talas det storögt om den nya riktningen Nordea ska ta. En ny affärsplan är på gång som ska göra banken bättre på i princip alla plan.

– Nordea är en stor stabil bank, men är vi en snabb och effektiv bank? Gör vi det bästa av våra anställdas kunskap och energi? Är vi en bra investering för våra aktieägare, frågar sig Frank Vang-Jensen. Nej, svarar han själv på alla sina frågor.

– Vi har inte gett aktieägarna en rimlig värdeökning de senaste åren. Jag vet också

att vi måste bli både snabbare, enklare och mer effektiva.

Den exakta planen för Nordeas nya riktning, som Vang-Jensen själv varit med och tagit fram, ska banken berätta mer om efter nästa kvartalsrapport. Men det ser redan nu ut som att bankens anställda står inför en del förändringar.

– Vår start är att gå igenom i princip alla saker i banken. Hur lång tid saker tar, varför vi gör saker, hur vi kan göra saker enklare, hur vi kan hjälpa alla medarbetare som jobbar med kunderna, kan vi automatisera? Vi kommer att ifrågasätta allt, säger Frank Vang-Jensen.

Nordeas tidigare vd Casper von Koskull, 59, har tidigare under sommaren meddelat att han tänker gå i pension nästa år. De planerna tidigareläggs något i och med Vang-Jensens tillträde.

– Vi hade tidigare tillsammans med Casper sagt att han skulle gå i pension när vi hade hittat rätt kandidat att efterträda honom, säger Torbjörn Magnusson.

Andreas Lindberg

andreas.lindberg@dn.se

Carl Johan von Seth: Riksbanken kan få äta upp torsdagens ränteskräll

FREDAG 6 SEPTEMBER 2019

Trots en turbulent världsekonomi och avmattning i Sverige står Riksbanken fast vid att styrräntan snart kan höjas.

Carl Johan von Seth svarar på fem frågor om torsdagens oväntade räntebesked.

1 Vad var det som överraskade med torsdagens räntebesked?

Att Riksbanken skulle låta styrräntan ligga kvar på minus 0,25 procent låg helt i linje med förväntningarna. Skrällen gällde färdriktningen framåt.

Räntebanan, alltså Riksbankens prognos för kommande beslut om styrräntan, har tidigare pekat mot en höjning kring årsskiftet. Men princip alla bedömare har trott att den åtstramningen skulle skjutas på framtiden, med tanke på avmattningen i svensk ekonomi och oro globalt.

Men så blev det alltså inte. En sänkning är "inte på agendan", sa riksbankschefen Stefan Ingves, som står fast vid att höjningen är på gång.

Det fanns också en knorr på budskapet. Samtidigt som Riksbanken räknar med att snart höja räntan föreställer man sig långsammare åtstramningar därefter. Ytterligare räntehöjningar kan, enligt räntebanan, dröja ända till slutet av 2021.

2 Varför tycker Riksbanken att räntan behöver höjas?

Riksbanken räknar visserligen med lite lägre tillväxt och svagt stigande arbetslöshet framöver. Men Stefan Ingves tar fasta på den underliggande styrkan i svensk ekonomi.

Nedgången som nu anas ser Riksbanken som om en harmonisk dämpning av högkonjunkturen. På torsdagen talade Ingves om "fortsatt tryck i svensk ekonomi", ingen lågkonjunktur lurar bakom hörnet. Ingves pekar också på inflationen, som länge har varit nära det

viktiga målet på 2 procent. Dags att höja, alltså.

3 Hur är det med tajmningen?

Det är ytterst få andra centralbanker i världen som planerar räntehöjningar i år. Ett undantag är Norges Bank, som faktiskt stramar åt just nu. Men norsk ekonomi lever sitt eget liv, med stigande tillväxt, högre inflation och sjunkande arbetslöshet.

Tendenserna på andra håll är de motsatta. Amerikanska Fed sänkte räntan i juli, och euroländernas centralbank ECB har utlovat nya åtgärder för att mota bort den hotande nedgången.

Att släppa loss stora stimulanser i Sverige redan nu skulle vara för tidigt. Ekonomin står och väger. Men det vore också fel att invänta alla symtom på lågkonjunktur.

Man ska ta influensavaccin innan

influenzasäsongen. Det är ingen idé om man redan ligger i feber.

Penningpolitiken fungerar lite på samma sätt. En räntehöjning vid årsskiftet kan faktiskt bli riktigt usel tajmning.

4 Kommer beskedet att påverka boräntorna?

Det är inte troligt att boräntorna kommer att stiga efter torsdagens besked. I samband med Riksbankens senaste höjning – det var i slutet av förra året man höjde från minus 0,5 till minus 0,25 – försökte bankerna klämma åt kunderna. Men de tvingades backa snabbt.

Förmodligen är det först när styrräntan stiger en bit över nollstrecket som vi kommer att märka effekter. Enligt Riksbankens räntebana sker det alltså framåt 2021–2022. Att räntorna skulle stiga snabbt från dagens nivå verkar alltså långsökt.

5 Hur påverkas kronan?

Den svaga svenska kronan stärktes efter torsdagens besked. Dollarn blev snabbt tio öre billigare, vilket är en markant förändring på en enskild dag. Om Riksbanken gör slag i saken och snart höjer styrräntan kan kronan stärkas ytterligare. Särskilt om det sker samtidigt som andra centralbanker sänker sina räntor.

Det är samtidigt många andra faktorer som påverkar kronkursen. Ytterligare oro i världen – Brexitkaos, upptrappat handelskrig, ett tillspetsat läge i Hongkong – skulle stärka de stora, trygga valutorna på bekostnad av den lilla kronan.

Carl Johan von Seth
carljohan.vonseth@dn.se

”Min sambo har gått in och läst mina mejl och meddelanden”

FREDAG 6 SEPTEMBER 2019

Hennes behov av personlig integritet är stort, han är sedan tidigare van vid att ”dela allt” i en relation. De tampas med olikheterna. Men att han flera gånger gått in i hennes dator och tittat på meddelanden och bilder känns alltför kränkande.

Fråga:

Jag skulle behöva lite input på frågan om personlig integritet i ett förhållande.

Min sambo och jag har en historia som går några år tillbaka i tiden. Han hade då skilt sig. På våren 2017 gick jag igenom detsamma, men helt utan övriga likheter. Jag och min man hade haft det jobbigt en längre tid då han valde en plötslig separation som utväg.

När han sedan ganska omgående ångrade sig började en besvärlig tid då jag hade att hantera inte bara min egen bearbetning av fem jobbiga år då jag tagit huvudansvaret för våra tre tonåringar, hem, trädgård, familj och vänner – förutom mig själv och honom – utan också skilsmässan, mina egna känslor, hans känslor, barnens känslor med mera. Det var upp och ner om vartannat. Jag bestämde mig dock för att ta ut skilsmässan.

Några månader senare utvecklade jag och min nuvarande sambo en relation. Som nyskilda hade vi en hel del gemensamt och fann glädje i varandra. Men jag gissar att vi råkade ut för det klassiska: att det aldrig är särskilt lyckat att ge sig in i en ny relation innan den tidigare är helt bearbetad. Min nuvarande sambo tyckte att han var helt klar med sin separation medan jag försökte sköta min för mig själv.

Då började problemen med det behov av integritet jag har, och hans helt annorlunda behov och vana vid att leva helt transparent: dela all tid, ekonomi, barn och liv med en och samma människa under alla vuxna år. Han, med vana att visa känslor, prata, penetrera och gräla – jag, med vana av egna ”rum”, egen tid, respektfullhet men också själslig

gemenskap och djup kärlek. Men svårigheter att prata på djupet.

Jag har alltid haft lättare att skriva än att prata och vid några tillfällen skrev vi mejl till varandra, min exman och jag. Dessa brev läste min nuvarande sambo då han upptäckte att min mailbox inte var lösenordsskyddad. Det var första gången jag kände mig oerhört kränkt och förbannad, i första hand för att han bröt sig in i min utrustning, men också för att han ursinnigt ifrågasatte min korrespondens med min exman. Mitt sätt att skriva var för honom inte ett tydligt avslut och han anklagade mig för att inte tydligt nog ta avstånd.

Sedan hände det en gång till att han läste min mejl samt kollade min Messenger. Vi diskuterade det omöjliga i att bygga en relation på sådan uppenbar brist på

förtroende och var nära att separera vid ett par tillfällen.

Men så gick lite tid, och vi utvecklade det som är bra mellan oss och lät det överskugga och reparera skadan. Tills i dag då. Då han tar ett av mina USB-minnen och går igenom bildmapparna som ligger där. Hans uppenbara nyfikenhet på gränsen till självskadande beteende drabbar inte bara honom själv utan också mig.

Jag kan inte och vill inte behöva vare sig förklara eller försvara mig, och definitivt vill jag få min egen integritet respekterad. Sambon

Svar:

Jag vill börja med att säga att det på vissa sätt faktiskt kan vara lyckosamt att träffas trots att separationerna inte är alldeles ”klara”. Vi kan hitta mycket kraft, energi

och hopp i det där samförståndet du beskriver. Att dela det som är svårt, kunna stötta varandra utifrån en djup förståelse av vissa skeenden är positivt. Att kunna känna sig förälskad igen ger ju också en del styrka – och kan hjälpa oss en bit på vägen med läkningen. Dessutom är det svårt att bestämma när man ska träffa någon man blir kär i. Det händer ju inte så himla ofta för de flesta. Men, precis som du är inne på, så innebär det också en del svårigheter. Det krävs förstås stor lyhördhet inför den andres situation, också när den skiljer sig från den egna. Det krävs förmåga att se vilka olikheter man står i, kunna läsa av den andre, ta ett steg tillbaka och ge utrymme om så krävs. Som jag ser det så finns det två problemområden i ditt brev. Det ena handlar om era olika förhållningssätt när det kommer till att leva ihop i en kärleksrelation. Din

sambo har ett större behov transparens, öppenhet, medan du värnar integritet och har behov av ”de egna rummen” mer. Det är så bra att du lyckats sätta fingret på det här – det är när vi kan se olikheterna, utan att leta syndabock eller ”rätt och fel”, som vi gemensamt kan prata om hur vi kan hantera dem. Annars riskerar problemen att växa. Det är något jag ofta ser hos de par jag arbetar med, kanske känner du igen det också? Din partner har behov av att prata, dela, göra allt ihop, medan du har svårare att rätt och upp ner prata ”på djupet”. Din sambo får inte riktigt det gensvar han önskar. Därför tar han i ytterligare, går ännu lite närmare, pratar lite mer, lite högre, kanske klagar han lite, och hoppas på resultat.

Du å andra sidan känner dig kanske närmast överväldigad av hans krav på transparens och behov av öppenhet. Det i

sin tur väcker ett ökat behov av att backa undan. Era olika beteendemönster har därmed förstärkt varandra, och olikheterna har vuxit sig större. Här finns ju inget rätt eller fel riktigt, det är bara våra olika egenskaper, förutsättningar och inlärningshistoria som styr. Ofta går det att både lära sig att bättre acceptera olikheterna, och ”skruva” lite på dem så att man åtminstone halvvägs kan gå varandra till mötes. Halvvägs är ofta tillräckligt. Det andra problemområdet handlar om brist på tillit och intrång i den privata sfären. Det här ser jag som ett rejält övertramp och inte på något sätt acceptabelt. Vi har alla rätt till våra ”egna rum” och vi måste få välja om vi vill dela vissa saker eller inte. Kanske kommer hans behov av att gå över gränsen delvis ur en osäkerhet över ditt lite mer privata sätt.

Kanske hade han gjort på samma sätt oavsett hur öppen du är.

Men mitt kanske viktigaste budskap i den här frågan är: det är inte okej, oavsett anledning. Din sambo behöver hitta andra sätt att hantera sin oro eller nyfikenhet. Om han känner sig orolig får han uttrycka det, ställa frågor eller på andra sätt försöka nå fram till dig. Ingen människa har rätt att utan lov bara ta för sig av någon annans liv. Det är faktiskt att stjäla. Tänk om han hittat och läst en dagbok med dina innersta tankar, fantasier, hemligheter, drömmar, rädslor, något du aldrig självmant skulle dela med någon endaste annan? Nej, det är egoistiskt, respektlöst och faktiskt stöld.

Din förmåga att lättare uttrycka dig i skrift kan du använda på ett värdefullt sätt. Att skriva brev gör att vi hinner tänka till och bättre formulera oss kring saker som

annars kan vara svåra att uttrycka. Kanske är det något du kan göra också till din nuvarande sambo. Skriv och berätta hur illa det känns när han ger sig rätt in i dina högst privata rum och utan hänsyn börjar riva runt bland dina personliga tillhörigheter. Berätta för honom att det faktiskt gör skada för din tillit till honom. Tala om att det måste upphöra och föreslå kanske att ni tar hjälp med det om ni inte lyckas lösa det på egen hand.

Att snoka omkring, leta efter – ja, vad? – och kontrollera någon är alltid en dålig strategi. Delvis för att den inte räcker så långt. Nästa vecka kan det finnas nya mejl i inkorgen, eller ett nytt USB i blickfånget, som kanske utlovar någon eventuell hemligstämplad information. Att känna sig granskad och misstrodd som du gör leder dessutom till ökad stress – och i förlängningen ett ännu större behov av de

där egna rummen. Att stövla rätt in i dig utan tillåtelse kommer inte tillföra något annat än skada. Vill din sambo ha några fler pusselbitar av dig behöver han göra precis tvärtom.

Anna

Anna Bennich

fragainsidan@dn.se

Två av tre unga får hjälp av föräldrar vid bostadsköp

FREDAG 6 SEPTEMBER 2019

En ny undersökning från fackförbundet Unionen visar att två av tre unga behöver ekonomisk hjälp från föräldrar eller närstående för att kunna köpa bostad. Unionens chefsekonom vill se fler billiga hyresrätter för att möta företagens krav på kompetens, men enligt forskaren Håkan Forssell är lösningarna mer komplexa än så.

I stort sett alla europeiska storstäder lider av mer eller mindre akut bostadsbrist, och Stockholm är inget undantag.

Fackförbundet Unionen, som företräder tjänstemän inom olika branscher, presenterar under fredagen en rapport som visar hur den del av Stockholms bostadskris som drabbar tjänstemannasektorn ser ut rent statistiskt.

I rapporten, där 1017 tjänstemän i privata sektorn tillfrågats, framkommer att så många som 22 procent av de utbildade tjänstemännen i landet drar sig för att flytta dit jobben finns, det vill säga storstadsregionerna, på grund av svårigheterna med att hitta en bostad. Att ta sig in på Stockholms hyresmarknad för lägenheter kräver ofta tur, skicklighet eller många år av stoiskt köande.

Katarina Lundahl, som är chefsekonom på Unionen, oroas av siffrorna.

– Många människor stängs ute från att söka de jobb de vill ha, och många arbetsgivare går miste om kompetenta människor. Det här handlar om utbildade unga personer, framtidens arbetskraft, som missar en möjlighet att få komma in på arbetsmarknaden, säger Katarina Lundahl.

Studien visar också att de som haft möjlighet att köpa sig in på Stockholms bostadsmarknad ofta har fått ekonomisk hjälp. I Stockholm har 65 procent, alltså två av tre personer, i åldersgruppen 26 till 36 år fått hjälp av föräldrar eller någon annan närstående att finansiera sitt boende.

– Delvis beror detta på att det har blivit mycket tuffare att köpa bostad på senare år. Kreditkraven har blivit skarpare och

prisnivån är högre. För en person som inte har föräldrar med möjlighet att bidra med ekonomisk uppbackning blir

uppförsbacken ännu brantare, menar Katarina Lundahl, och lägger till att läget är ännu tuffare för de vars föräldrar bor i hyresrätt.

– Om ens föräldrar inte har möjlighet att belåna exempelvis sin egen lägenhet, så blir det svårare för deras barn att hitta någonstans att bo.

I studien går också att utläsa att de som oftast låter bli att söka jobb på grund av rädsla för att inte hitta bostad är

låginkomsttagare. På bostadsrättsmarknaden är stöd hemifrån en förutsättning för många, på hyresmarknaden är det andra saker som håller människor utanför.

– Dels gäller det personer som inte har bott så länge i Sverige, dels är det också

svårare för personer som inte kommer från Stockholm, då vet man kanske inte ens i vilken ände man ska börja.

Även om du har stått i kö länge är det ingen självklarhet att du kommer ha någonstans att bo inom en överskådlig framtid. Förra året ökade antalet köande till 636 000, medan knappt 8 000 lägenheter förmedlades, enligt siffror från Bostadsförmedlingen.

Spotify utgör ett exempel på när företag försökt sätta press på politikerna. 2016 skrev grundarna Daniel Ek och Martin Lorentzon ett uppmärksammat öppet brev där de beskrev det svenska företagsklimatet och i synnerhet bostadsbristen i Stockholm som ett så allvarligt problem att de funderade på huruvida de kunde ha kvar sitt Stockholmskontor.

De klagade då på att bostadsmarknaden i Stockholm saknade flexibilitet, vilket skapar problem för unga människor som kanske kommer från ett annat land eller inte har möjlighet att köpa en bostadsrätt. De uppgav hyresreglering, skattestruktur och regelverken som bristande funktioner. – Man går miste om kompetens, vilket gör att man tappar i konkurrenskraft gentemot företag i andra städer, samtidigt är det just unga som har den digitala kompetensen som efterfrågas, säger Katarina Landahl på Unionen.

Håkan Forsell, forskare i stadshistoria vid Stockholms universitet, är särskilt insatt i äganderättsfrågor, bostadspolitik, stadsplanering och segregation. Han berättar att frågan om boende kopplat till arbete inte är ny i Stockholm.

– Strax efter andra världskriget arbetades en modell fram som höll fram till 80-talet

ungefär, där kommuner och företag i Sverige arbetade tillsammans för att skaffa bostäder åt industriarbetare, så att det skulle vara lätt att flytta och starta ett nytt liv där jobben fanns, säger han.

Modellen gick ut på att man hade ett stort kommunalt bostadsbestånd och en modell där priserna höll en stabil nivå. Men efterfrågan på de industriella jobb som funnits på landsbygden har successivt försvunnit, medan jobb inom tjänstemannasektorn i allt större utsträckning hamnat i storstäderna, där bostadsmarknaden inte hängtt med. Därför tror Håkan Forsell att lösningen på krisen bli komplicerad.

– Det finns många faktorer i systemet som inte överensstämmer med vare sig marknadsekonomiska eller politiska teorier. Jag tror att det som krävs är ett samordnat ansvar mellan ekonomi och

politik. Problemet för politikerna är att det finns mycket att förlora, det är svårt att positionera sig eftersom alla lösningar skulle innebära att stora grupper av de som redan är på bostadsmarknaden hade behövt göra avkall.

Anton Karlsson

anton.karlsson@dn.se

Upphandlingen kritiseras: Det var ett skambud

FREDAG 6 SEPTEMBER 2019

När laboratoriemedicin och röntgen upphandlades 2017, innebar de vinnande anbuderna en kostnadsminskning med över 40 procent för Stockholms läns landsting. Men det låga priset kan inte förklara de problem med försenade provsvar som nu uppstått med Unilabs, enligt Region Stockholm.

– Priset är inte en fråga. De har bundit sig till en leverans som de inte har klarat av, säger Björn Eriksson, hälso- och sjukvårdsdirektör.

Det var i förra veckan som Region Stockholm medgav stora brister i Unilabs hantering av provsvar och röntgen för svårt sjuka patienter.

Hälso- och sjukvårdsdirektören Björn Eriksson uppger att han inte förrän i slutet av augusti blev medveten om omfattningen av problemen, och i måndags var det första gången det hölls möten mellan regionen och bolaget på ledningsnivå.

– Det var ett bra möte. Vi är helt överens om att de patienter som väntar på provsvar ska prioriteras, säger han. Det var i februari som avtalet för röntgenverksamheten började gälla. I mars började det komma klagomål från

klirik- och verksamhetschefer från länets vårdcentraler och specialistläkare med varningar om patientsäkerhet, visar underlag från hälso- och sjukvårdsförvaltningen, som DN begärt ut. Efter att ha fått veta att remisser lagts på hög har en patient som väntat i månader på röntgen anmält bolaget för framkallande av fara för annan.

Det handlar om två separata avtal och upphandlingar för verksamheten inom provsvar och röntgen, där det nu inkommit allvarliga klagomål på Unilabs. Upphandlingen om röntgen avgjordes under våren 2017, och värderades till 548 miljoner kronor för att bedriva röntgenverksamhet inom fem geografiska områden i länet, visar underlag från Region Stockholm. Av de fyra anbuds-givarna var det två – Unilabs och Aleris – som stack ut genom den låga

prissättningen. Den låg betydligt under värdet på upphandlingen. Landstinget lät de två bolagen dela på röntgenuppdraget för 288 miljoner kronor, vilket skulle innebära en kostnadssänkning med 47 procent jämfört med 2015.

När laboriemedicin upphandlades parallellt lade sig Unilabs på en betydligt lägre nivå än konkurrenterna. Bolagets anbud innebar att tjänsterna skulle kosta 115 miljoner kronor per år mot tidigare 192 miljoner kronor, vilket beräknades minska landstingets kostnader för laborietjänster med 40 procent jämfört med 2015.

De ovanligt låga anbuden gjorde att landstinget ställde detaljfrågor för att få en förklaring till den låga prisnivån, vilket lagen kräver. Bolagen framhöll då, i sitt skriftliga svar till landstinget, att den tidigare prisnivån från 2009 inte var

marknadsmässig. Ny teknik och automatisering skulle också pressa kostnaderna. Unilabs framhöll att bolagets upphandlingar i Europa möjliggjort pressade priser och prisjämförelser.

– Jag var inte med då men jag vet att man ställde frågor, och att man godtog förklaringen, säger Björn Eriksson.

Unilabs skriver också att målet med ”det mycket seriösa anbudet”, var att vinna en betydande del av upphandlingsobjekten. Bolaget framhöll också att Stockholms läns landsting är en mycket viktig kund.

Unilabs AB omsatte 1,3 miljarder kronor 2018. Bolaget finns i ett tiotal länder, och av årsredovisningen framgår målsättningen att fortsätta köpa verksamheter inom laboriemedicin och röntgen. Moderbolaget Unilabs Holding AB omsatte 10 miljarder kronor

och ägs i sin tur av bolaget Cidra SARL med säte i Luxemburg.

Hur sannolikt är det att man kan leverera med samma kvalitet om priset sänks med 40 procent?

– Jag tycker inte att priset är intressant här. Nu handlar det om att man slutit ett avtal, som man inte levt upp till, säger Björn Eriksson.

Unilabs uppger att bolaget inom laboriemedicin gjort en felaktig analys av mängden prover, och därför inte levt upp till avtalet inledningsvis.

– Patologin handlar det om att vi estimerade att få in 170 prover om dagen och det kom det dubbla. Det var en ny volym att ta hänsyn till, som är anledning till köerna, säger Charlotta Wikström, Sverigechef för radiologi och patologi inom Unilabs.

När det gäller röntgenavtalet påpekar Charlotta Wikström att Unilabs och Aleris lade sig på samma prisnivå i upphandlingen.

– Det är alltid en marknadsprocess i sådana här upphandlingarna, och vi vet att det går att genomföra röntgenverksamhet med den prisbilden. Kösituationen beror på att för få röntgenanläggningar är igång. I samband med det nya avtalet har röntgenverksamhet vid flera mottagningar i regionen stängt ner eller fått förändrat utbud, andra mottagningar har bytt ägare samtidigt som utbyggnad av ett par mottagningar försenats.

Att priset inte har påverkan på kvaliteten är en uppfattning som inte delas av läkare och andra källor som DN talar med. Läkare på länets vårdcentraler har bland annat klagat på svårigheter att tyda röntgenbilderna från Unilabs, liksom på

att komma i kontakt med företagets röntgenläkare för att diskutera bilderna med dem, visar klagomål som kommit in till hälso- och sjukvårdsförvaltningen på Region Stockholm.

Läkarföreningens ordförande i Stockholm, Johan Styrud, säger att kritiken mot hur laboriemedicin och röntgen fungerar efter upphandlingen är enorm.

– I den här upphandlingen har man gått otroligt mycket efter priset. Det var ett skambud som lades. Bekymret är att man har slagit sönder fungerande vårdkedjor framför allt för distriktsläkarna, som hade upparbetade kanaler in till sjukhusen, säger Johan Styrud.

På sjukhusen märker läkarna att de prover som Unilabs utför ofta har kvalitetsbrister, enligt Styrud som själv är överläkare och kirurg på Danderyds sjukhus.

– Vi är inte vana vid att undersökningar behöver göras om – när patienter kommer med cancersjukdomar så kan vi fortsätta på dem som är gjorda. Nu händer det ofta undersökningar med datortomografi till exempel är slarvigt gjorda och måste göras om.

När beslut skulle fattas i hälso- och sjukvårdsnämnden ifrågasattes de låga priserna av oppositionspartierna S, V och MP i beslutet om laboriemedicintjänster.

Jonas Lindberg, Vänsterpartiets talesperson i vårdfrågor, säger att det låga priset inte kändes seriöst.

– Från Vänsterpartiet tycker vi inte att man kan upphandla enligt lägsta pris, det äventyrar kvaliteten och hur det kan gå ser man nu. När det handlar om liv och död ska man inte anta ett bud som är så lågt och där den som lägger det dessutom ska

tjäna pengar på det. För patienten är det en fullständig katastrof, säger Jonas Lindberg.

Socialdemokratiska

oppositionsregionrådet Talla Alkurdi (S):

– Jag reagerade på den stora skillnaden i buden och att det aldrig blev någon diskussion om kvaliteten utan enbart om priset. Politiker måste resonera kring om en leverantör kan leva upp till förväntningarna, säger Talla Alkurdi.

Vänsterpartiet anser att beslutet bör rivas upp.

– Det är rimligt att häva avtalet då ett företag inte kan leverera så viktiga saker, säger Jonas Lindberg.

Sjukvårdslandstingsrådet Anna Starbrink (L) säger att det är för tidigt att säga om avtalet bör rivas upp.

– Fokus ligger nu på förseningarna som drabbar patienterna.

Att säga nej till en leverantör som visat på möjligheten att pressa priset är inte möjligt enligt lagen om offentlig upphandling, säger hon.

– Jag håller inte med om bilden av att priset är avgörande. Inga leverantörer kommer på fråga om man inte först kan visa att man lever upp till kvalitetskraven i avtalen, säger Anna Starbrink.

Prisfrågan var på bordet även innan nämnden fattade beslut.

– Absolut. Vi bedömde att vi fick tillförlitliga svar.

Björn Eriksson tillträdde sin tjänst i april i år. Han har tidigare sagt att han inte kände till vidden av problemen förrän i slutet av augusti. Förvaltningen hade då haft kontinuerliga möten med bolaget under flera månader. Eriksson är kritisk till hanteringen och har nu tillsatt en extern utredning om processen.

När hälso- och sjukvårdsnämnden sammanträdde den 27 augusti var frågan inte på bordet.

– Omfattningen blev ju känd i förra veckan, säger Anna Starbrink.

Är det här en lämplig typ av verksamhet att handla upp, som berör många patienter och svårt sjuka?

– Ja, absolut. Det har gjorts framgångsrikt tidigare. Jag tycker att det är bra för sjukvården med många olika aktörer. Jag är inte alls säker på att regionen skulle bedriva verksamheten på ett bättre sätt. Johan Höglund, vd för Unilabs Sverige, säger till DN att ledningen i dag sitter i möten med Region Stockholm.

– Just nu saknar vi en del viktig information. Vi kommer att svara på alla frågor under fredagen, säger Johan Höglund.

Anna Gustafsson anna.gustafsson@dn.se

Fakta. Rapporterade brister

Upp till tre månaders väntan på provsvar om misstänkt cancer.

Långa väntetider, upp till tre månader på datortomografi vid misstänkt cancer.

Sammanblandningar av patienter vid provtagning.

Prover för klamydia har inte fungerat vilket lett till omprov.

13 dagar väntan på ett positivt svar på HIV.

Svårt sjuk fick vänta en månad på datortomografi, trots att läkare försökte skynda på. Diagnos – spridd pancreascancer.

Provmaterial har kommit bort, och svar har uteblivit.

Transport av prover till Unilabs har uteblivit.

Svårigheter att tolka röntgenbilder.

Problem att nå Unilabs per telefon, även för läkare inom primärvården.

Enligt bolaget har provsvaren blivit försenade, och 6 000 standardprover väntar på bedömning.

Källa: Region Stockholm, hälso- och sjukvårdsförvaltningen

Alexandra Urisman Otto: Domstolens uppgift är inte att "ta reda på sanningen"

FREDAG 6 SEPTEMBER 2019

Vid så många tillfällen under natten då Eric Torell sköts till döds, kunde allt ha blivit annorlunda. Men trots att allt tycks ha gått fel, är det inte säkert att

något brott har begåtts. Det kan vara så att ingen är juridiskt ansvarig för det som har hänt.

Det är plågsamt för vem som helst att följa rättegången om dödsskjutningen av Eric Torell. Hur det då måste ha varit för Eric Torells pappa att berätta om sina upplevelser inför rätten på torsdagen, går inte att föreställa sig. Det var under rättegångens andra dag, det blir åtminstone fyra till.

Steg för steg framträder händelseförloppet den där ljumma sommarnatten för drygt ett år sedan. Ju mer som sägs, desto starkare blir känslan av sorg. Vid så många tillfällen kunde något ha hänt som förändrade allt. Ett sådant var stunden när Eric Torells pappa stannade en polisbil och berättade att han letade efter sin son som hade rymt hemifrån. Sonen hade Downs syndrom, sa han. I bilen satt polisen som

ledde den insats som kort därefter skulle leda till att Eric Torell sköts till döds. Insatsen gällde en misstänkt beväpnad person som synts på platsen. Patrullerna hade på väg dit fått information från ledningscentralen om att det tidigare hade varit en ”extremt farlig”, beväpnad man på just den adressen.

Insatsledaren sköt inte mot Eric Torell.

Men enligt åtalet borde han ha tagit mer information av pappan, för att kunna avgöra om sonen hade något med händelsen på natten att göra. Han borde också ha planerat insatsen annorlunda, bland annat för att undvika att poliserna skulle kunna skjuta på varandra.

Det fanns flera ingångar till den innergård där Eric blev skjuten och åtminstone en av de skjutande poliserna har under utredningen berättat att han sköt själv efter att ha hört skott från andra sidan. De

enda fungerande vapnen på platsen tillhörde poliserna, Eric Torell bar på en leksak. Pappan berättade att Eric inte hade lekt med den sedan han var mycket liten. Han berättar också att det var flera år sedan sonen senast rymde hemifrån. I det här fallet finns inget uppsåt, ingen ville att Eric Torell skulle dö. Insatsledaren och en av de skjutande kollegorna står åtalade för tjänstefel, ytterligare en av de poliser som sköt misstänks för vållande till annans död. I nästa vecka kommer rättegången att fokusera på de skjutande poliserna. Både när det gäller deras agerande och när det gäller det från insatschefen, är det svåra juridiska ställningstaganden som ska göras. Ibland misstas domstolens uppgift för att vara den att ”ta reda på sanningen”. Så är det inte. Rättens ledamöter ska ta in all relevant information i målet, lyssna på alla

som kan berätta något om det som har hänt och sedan bedöma vad av det som åklagaren hävdar, som är styrkt med bevisning. Hur uteslagnigt sorglig och orättvis en händelse än är, kan det ibland vara så att ingen juridiskt kan dömas till ansvar. Hur det blir i fallet Eric Torell återstår fortfarande att se.

Alexandra Urisman Otto
alexandra.urisman@dn.se

Konflikten med Amineh Kakabaveh handlar inte om hedersfrågan

FREDAG 6 SEPTEMBER 2019

Vänsterpartiet arbetar mot det hedersförtryck som drabbar så många kvinnor och även män Sverige. I Sverige

ska alla ha rätt att bestämma över sina egna liv och göra sina egna val. Fritt från våld och förtryck. Våra ståndpunkter i denna fråga har varit tydliga i många år, och den som vill kan läsa vår analys och våra förslag i program och riksdagsmotioner.

Hedersförtryckets särskilda karaktär kräver särskilda kunskaper och insatser. Därför har vi medverkat till skärpt lagstiftning, exempelvis vad gäller barnäktenskap. När denna fråga behandlades i riksdagen för några år sedan var Vänsterpartiet det enda parti som röstade för ett totalförbud. Vi är glada att andra partier sedan dess skärpt sin hållning.

Vi har länge verkat för att dödsfall där kvinnor dödas av män ska utredas mer grundligt. Vi har fått igenom särskilda nationella satsningar på kvinnojourer,

socialtjänst och rättsväsende för att kampen mot hedersförtrycket ska stärkas. Nu vill vi öka stödet ytterligare till kvinnojourerna och skydda dem från kommersiell upphandling. På lokal nivå har vi varit pådrivare i många kommuner och hundratal vänsterpartister är aktiva i de kvinnojourer som i praktisk handling hjälper de som utsatts för hedersförtryck. Men i DN 2/9 påstår Arne Ruth och Stina Oscarson att detta arbete och dessa åsikter inte finns. På det grundas sedan ett resonemang om att det var hedersfrågan som gjorde att Amineh Kakabaveh lämnade Vänsterpartiet. Men efter valet 2018 var till och med Amineh Kakabaveh tydlig med att partiet tar dessa frågor på stort allvar. Konflikten med Kakabaveh handlar i stället om sådant som att hon vägrar delta på partiets möten, vägrar träffa partiets företrädare för att lösa

konflikter, för fram åsikter som inte är Vänsterpartiets och inte följer demokratiska beslut om hur vi ska rösta i riksdagen.

Det finns också en politisk dimension i konflikten. Kakabaveh vill inskränka religionsfriheten för elever i skolan, en åsikt som Vänsterpartiet inte delar.

Amineh Kakabaveh har också delat grovt rasistisk propaganda riktad mot somalier, en film från en högerextrem organisation. Till och med när hon insåg att den film hon delat var falsk hävdade hon att den speglade verkligheten i Sverige.

Vänsterpartiet försvarar religionsfriheten och accepterar inte rasism. Det är viktigt inte minst i denna tid då rasism och hat mot muslimer breder ut sig. Det går alldeles utmärkt att kombinera med ett arbete för att bekämpa hedersvåld.

Maj Karlsson

Ola Larsmo: Menar Ivar Arpi att FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna är överspelad?

FREDAG 6 SEPTEMBER 2019

Jag blev medlem i Amnesty International 1974. Jag gick i gymnasiet och blev drabbad av några klasskamraters stora engagemang. Det var förmodligen det bästa jag gjort.

Jag har skrivit om detta förut: men den politiska skolning jag fick där var grundläggande. Ena veckan arbetade vi i vår grupp för en sovjetisk baptistpastor fängslad i Sibirien eller mot dödsstraffet i USA. Nästa för en försvunnen fackföreningsledare i Malaysia eller en kubansk dissident. Våldigt få politiska illusioner överlevde att gnuggas mot verkligheten på det sättet. När vi arbetade för kubaner fick vi höra att vi gick USA-imperialismens ärenden; när vi tog oss an hotade fackföreningsledare var vi kommunister. Man blev van. Men det fanns en grund för arbetet: FN:s deklaration om de mänskliga

rättigheterna, så som de slagits fast i Paris 1948 under ledning av den genialiska Eleanor Roosevelt, som lade oändlig möda på att alla, oberoende av religiös eller politisk bakgrund, skulle vara ombord. I skuggan av andra världskriget, av Förintelsen och Hiroshima, naglades de rättigheterna fast, i ett allmänt erkänt dokument, som skulle bli rättesnöret för efterkrigstidens demokratier.

Rättigheterna skulle antas som paket – det gick inte att skriva under på vissa men inte andra, vilket fick Sovjetblocket, Sydafrika och Saudiarabien att avstå. (Av dem har alla utom Saudiarabien slutat existera i sin dåvarande form.) Men nu fanns ett undertecknat dokument och en demokratisk grund bortom ”vänster” och ”höger”. Deklarationen var och är ett riktmärke för enskilda nationers lagstiftning.

På den punkten blev jag som sjuttonåring fundamentalist. Det är jag fortfarande. Det spelade mindre roll om de rättigheterna byggde på någon mer eller mindre metafysisk naturrätt eller slogs fast där och då, 1948. Det hycklades förstås med dem, men detta var spelplanen för efterkrigstidens demokratier.

Deklarationen var det vassaste vapnet i kampen mot apartheid i Sydafrika och för den Helsingforskommitté som gav stöd till Sovjetväldets dissidenter. Den blev en överideologi, aldrig öppet ifrågasatt förrän nu. Dagens högerpopulistiska rörelser avskyr just den sortens internationella och bindande överenskommelser. Föga förvånande försöker de sätta ett motsatstecken mellan "mänskliga rättigheter" och "medborgerliga rättigheter". De säger: har flyktingar internationellt erkända rättigheter, i kraft

av att helt enkelt vara människor, kommer det att drabba dig i din egenskap av medborgare i ett enskilt land.

Ingen vid sina sinnens fulla bruk tror att det finns en enkel och snar lösning på det som kallas "flyktingfrågan". Den bestämmer dagens världspolitik och kommer att göra det i morgon. Den skrämmer människor, vilket populisterna är snara att utnyttja för att ställa frågan: är det inte dags att upphäva det där dokumentet? Väl vetande att man då äntligen får sätta spaden mot efterkrigsdemokratins grundstenar.

Man är dum om man sväljer vartenda klickbete. Det är gott om opinionsbildare som finner sitt existensberättigande i att kräkas upp nåt på Twitter så att andra kan springa runt och säga: har ni hört vad dom har sagt! Panik på gatorna! Men sedan

finns det sådant som inte går att ta sig runt.

Som när Svenska Dagbladets ledarskribent Ivar Arpi i fredags twittrade ”Asylrätten bör upphävas. Den har spelat ut sin roll.” Arpi hävdar alltså frankt att paragraf 14 i FN:s deklaration, som slår fast rätten att söka asyl, har ”spelat ut sin roll” och bör ”upphävas”.

Låt oss påminna oss vad asylrätten är. Det handlar om en rättighet att söka skydd från förföljelse i andra länder än det egna – inte att med automatik få det, eller att få bo var du vill, utan att få sin sak prövad enligt nationell och internationell lag. Slut med det, alltså. Jag utgår från att ledarskribenten Arpi menar vad han skriver. Han skriver inte att asylrätten ”tillämpas fel” eller att den är missförstådd. Han säger att den ska avskaffas. Han ställer sig då i den alt-right-

gruppering som menar att Deklarationen om de mänskliga rättigheterna, ”MR”, är överspelad. ”MR” handlar om vem du är, just du.

1948 gick det inte att godkänna vissa rättigheter och stryka andra. Det var *take it or leave it*. Deklarationen gäller, eller den gäller inte.

Och utan den? Vilka spelregler återstår då? Jag tror att det är här den grundläggande skiljelinjen i dagens politik går, snarare än mellan borgerlighet och vänster. Jag vill veta vilka politiker i riksdagen som står bakom FN:s deklaration och vilka som anser att den spelat ut sin roll. Själv skulle jag, om jag finge, ställa mig i riksdagens plenisal och fråga: vilka av er folkvalda ställer sig i dag bakom FN:s deklaration?

Räck upp en hand.

Ola Larsmo kultur@dn.se

Så kan kulturen lära oss att hålla två tankar i huvudet samtidigt

FREDAG 6 SEPTEMBER 2019

Vår tids kriser ropar efter snabba och entydiga lösningar. Men så enkel är inte världen. Konst och kultur kan träna oss i att hantera en motsägelsefull

verklighet – utan att bli handlingsförlamade, skriver Beate Schirmacher, lektor i film och litteratur.

Vad behövs för att hantera en kris? Ofta kräver en kris snabba beslut och handling. Vi tänker att det är bråttom för när som helst kan krisen förvandlas till katastrof. Ett sätt är då att sortera världen i svart och vitt, i vän eller fiende, i god eller ond för att förskaffa oss överblick och få fram den entydighet som vi behöver för att kunna fatta snabba beslut. Vi sorterar den oöversiktliga tillvaron i små kategoriseringslådor så att vi kan se bättre. Hoppas vi. Men när kriserna avlöser varandra? När vi inte ens vet vilken kris vi ska fokusera på först?

När vi bestämt oss vad som är rätt eller fel, då blir det mycket enklare att veta vad som ska göras. Att bygga en mur! Att lämna EU! Det kan kännas befriande att ha

bestämt sig även om det inte löser problemet de påstår att ge svar på. Och om man inte vill förenkla? Om man vill erkänna att det finns fler sidor att ta hänsyn till och lösa ett problem på ett sätt kanske för med sig att två nya uppstår? När det inte finns en enkel karta vi kan köra efter? Tvetydighet är handlingsförlamande. Den skapar ambivalens, en känsla av motstridighet som vi vill kunna lösa upp. När du kör på motorvägen och undrar om du ska ta nästa avfart vill du inte höra svaret ”Det beror på...”, då vill vi ha snabba och entydiga besked för att kunna handla. Hur ska vi navigera när vi inte riktigt vet hur vi ska nå målet? Vi måste bland annat lära oss att stå ut med att saker och ting är motsägelsefulla. Vi måste med andra ord träna vår ambivalenstolerans. Det är i detta sammanhang som jag förstår varför

Eyvind Johnson mitt under brinnande världskrig ger så mycket utrymme åt konsten och samtalet i romansviten om Krilon. Vi behöver konst, det kreativa skapandet och en förståelse för hur kommunikationen dem emellan fungerar mer än någonsin när det är kris. För konstnärligt skapande och berättande är människans språk för att tala om flera saker samtidigt. Till exempel att vi måste handla snabbt men även måste ha tålamod. Allt sedan de stora myterna formades är berättelser ett redskap för att förhandla frågor om liv och död i all dess motstridighet och ambivalens. Berättelser förmedlar ett sammanhang men för också ihop och förmedlar det som vi med våra sorteringstekniker har fört isär – som liv och död, som kropp och ande, som vän och främling.

Den isländska filmen "Woman at war" i regi av Benedikt Erlingsson är ett exempel på hur man svarar på en kris genom motsägelsefullhetens språk. "Woman at war" handlar om Halla, en medelålders kvinna som blir "ekoterrorist". Hon saboterar strömledningarna till det energislukande aluminiumsmältverket. Hon tvekar inte, hon är kompromisslös som vilken isländsk sagohjälte som helst. Men när hon plötsligt får möjlighet att adoptera ett barn som hon så länge velat göra, då börjar hon våndas. Vad är viktigast? De stora gesterna, eller de lilla vardagliga stegen? Måste hon lämna allt bakom sig eller ta ansvar för andra människor genom att dela med sig av det hon har. Hur löser hon detta? "Woman at war" talar motsägelsefullhetens språk genom att introducera musik i en kontext av våld och

förstörelse. Det är ett motiv många känner igen från betydligt mer spektakulära filmer, från "Clockwork orange", där hooliganen Alex dyrkar både våld och Beethoven, till Vietnamfilmen "Apocalypse now" där amerikanska soldater anfaller vietnamesiska civilbefolkningen till klangerna av Richard Wagners Valkyrieritt. Vi förstår något i denna gestaltning men vet inte riktigt vad. Att krig är vackert? Att musiken är ond? Man kan enkelt skapa entydighet här också. I synnerhet "Clockwork orange" är en film som antingen dyrkas eller förkastas. Kvar blir någonting som skaver, för musik och våld skapar en skarp kontrast som vi samtidigt inte kan avfärda som sammanhangslös. Den pekar ut och bygger på ett samband som förenar det till synes motsägelsefulla.

Halla i filmen "Woman at war" lyssnar, inte endast på musik, utan hon upplever och känner på alla ljud i sin omgivning. Men hon känner även på jord, mossa och gräs när hon pressas in i jordhålor, gömmer sig i vatten för att undgå att bli upptäckt. Hennes upplevelser lyfter fram musikens kroppsliga påverkan, en påverkan som musik delvis delar med vår upplevelse av våld. För musik rör vid oss, den överskrider våra kroppsgränser. Likt sex kan detta vara en njutning när det är frivilligt. Det kan vara som en smekning och gåshud eller den dunkande rytmen på en rockkonsert som förenar lyssnare och musiker, den kan hela och läka. Men när vi saknar kontroll över vad vi hör kan musiken bli ett övergrepp som är både kroppsligt och symboliskt. Att föra ihop musik och våld inom film och inom litteratur är ett redskap för att

utmana människans ambivalens-intolerans. Vi provoceras så omåttligt när vi möter något vi inte kan sortera in i sorteringslådorna, som till exempel då vi möter musik som många på något sätt har en positiv erfarenhet av i en kontext av våld och förstörelse som vi vill ta avstånd ifrån. Vi kan avfärda det eller pressa in det i rätt "låda". I och för sig kan vi uppskatta ett budskap om att det alltid finns fler sidor, men denna tillåtande attityd mot ambivalens slutar när det gäller våld och övergrepp. Då är det slut på det roliga. "Woman at war" lyfter fram sambandet mellan det som vi tycker inte hör ihop. Därför finns det även mycket i filmen som inte verkar passa ihop. Vart Halla än går följer henne ett band som spelar östeuropeisk musik, från landet där en flicka har blivit föräldralös. Orkestern spelar ute på fjällen, längs motorvägen in

till Reykjavik och inne i kopieringsrummet. Det är felplacerat, osammanhängande. Men samtidigt insisterar soundtrackets synliga felplacering på att det inte handlar endast om en sak utan alltid minst om två. Och när Halla genomför sin mest spektakulära aktion och spränger högspänningsmasten, då blandas pianoackorden med ljudet av Hallas motorsåg och explosionen som låter nästan som ett avslutande ackord men utan att helt smälta in i musikstycket. Om det skulle vara helt synkroniserat och allt hade fogats in i samma rytm skulle musiken tala om för oss att det Halla gör är det rätta. Men genom att låta det överlappa men inte fullt smälta ihop; genom att låta oss höra hur sågens vinande tillsammans med pianoljudet börjar påminna om violin, skapas en skärrande ambivalens. Våra

tolkningsramar börjar dallra – ska vi fokusera på musiken eller på förstörelsen? Men det Halla gör är ju både förstörelse och kreativitet, både rätt och fel, både meningslöst och en betydelsefull gest. Musikens fysiologiska likhet med förstörelsens oljud bildar en motsättning som inte enkelt kan lösas upp. Att bestämma sig för att endast se det ena gör att vi missar hälften av bilden. Det är som den kända synvillan, bilden som både kan föreställa en anka och en kanin. Musik kan användas i konflikt för att öka klyftan, genom att bekräfta endast en sida. Men musik erbjuder också möjligheter för att gestalta motsättningar: som en melodi kan få en motstämma så har filmen många speglingar: en spegling är både lik och samstämmig och kastar samtidigt om allt. Hallas tvillingsyster är lika kompromisslös men samtidigt raka motsatsen: en

yogalärare som ska utveckla sin andlighet i ett tibetanskt kloster. Med hjälp av speglingar och klanger visar filmen hela tiden hur det inte finns ett enda rätta svar, utan att vi måste stå ut att det är mer komplicerat än så.

Sambandet mellan musik och våld återfinns i filmer och romaner när det handlar om att gestalta det som inte kan lösas upp i svart och vitt. Första steget är att erkänna att det inte finns något som är "det enda rätta", men att du ändå måste bestämma dig. För att kunna handla i en översiktlig värld krävs det att vi står ut med ambivalensen som detta skapar. Det sker i "Woman at war" genom att musiken speglas i våld – genom att den både uppmanar till handling och till att hålla komplexiteten närvarande.

Vi måste träna vår ambivalenstolerans för att stå ut med att inte se hela bilden. Det är

inte en lyx utan en överlevnadsfaktor.

Samhällsvetenskaplig forskning visat att när man möter ambivalens och motsägelsefullhet inom ett område så har man en större förmåga till att tolerera nästa ambivalenta situation. Det är denna förmåga vi tränar när vi utsätter oss för konst, musik, teater och annat kreativt skapande. Det är därför vi behöver konstnärer, filmskapare och författare som skapar verk som inte endast för ut enkla budskap, utan där fler perspektiv lyfts fram än endast ett. Och vi behöver litteraturvetare, konstvetare, filosofer och musikvetare som är tränade att sätta ord på denna komplexitet.

Att konfronteras med motstridiga gestaltningar, att lära sig att diskutera och lyssna på olika uppfattningar, att möta olika tolkningar som bottnar i en och samma text eller objekt och att kunna sätta

ord på denna motsägelsefullhet, det är inte bara en lyx. Det är en grundläggande kompetens som vi behöver för att möta samhällsutmaningarna – lika mycket som ny teknologi och dataprogrammering. Att konfronteras med och utsätta sig för ett krävande konstverk är som ett träningsredskap, som vi behöver precis som vår kropp mår bra av regelbunden träning. När vi tränar på att hålla två motsägelsefulla tankar i huvudet utan att gå sönder lär vi oss samtidigt att stå ut med livets obönhörliga motsägelsefullhet.

Beate Schirrmacher

”Höj straffen för dem som rekryterar unga till brott”

LÖRDAG 7 SEPTEMBER 2019

DN. DEBATT 20190907

De personer som leder in unga i kriminalitet slipper ofta ansvar. Det är oerhört cyniskt att utnyttja unga människor, ofta med svåra hemförhållanden eller problematisk skolgång, på det sättet. Det är hög tid att de som rekryterar unga till

kriminalitet straffas hårdare, skriver Per Bolund (MP) och Rasmus Ling (MP).

Den senaste tidens tragiska skjutningar och explosioner har involverat väldigt unga personer. Men bakom varje 15-årig knarkkurir döljer sig en äldre kriminell som lockat in den unge i gängbrottslighet. Barn och unga ska gå i skolan, inte begå brott. Vi måste ta krafttag för att strypa nyrekryteringen till de kriminella gängen. Miljöpartiet föreslår därför höjda straff för dem som begår brott tillsammans med eller rekryterar unga till kriminalitet. Häromdagen rapporterade polisens nationella operativa avdelning, NOA, att flera av den senaste tidens explosioner är rena beställningsjobb utförda av yngre personer som polisen inte känner till sedan tidigare. Samtidigt visar statistik från Polismyndigheten att antalet barn under 15 år som misstänks för våldsbrott

har ökat med 40 procent sedan 2015. Vi har också sett flera dödsskjutningar där väldigt unga personer varit inblandade. Den utvecklingen måste få ett stopp. Bakom varje ung person som börjar sälja droger står en äldre kriminell som förser den yngre. Bakom varje ung vapenkurir finns äldre personer som lämnar och tar emot vapnet. Ofta rekryteras unga in i kriminalitet av äldre som själva vill vara osynliga för polisen och rättsväsendet. Det är oerhört cyniskt att utnyttja unga människor, ofta med svåra hemförhållanden eller problematisk skolgång. Det är hög tid att de som rekryterar unga till kriminalitet straffas hårdare.

En ung person som lockas in i brottslighet påverkas negativt under många år, i värsta fall hela livet – skolgång och framtidsmöjligheter slösas bort och

känslan av hopplöshet växer. Det kostar även oerhört mycket pengar för samhället och riskerar att förstöra livet för brottsoffer och anhöriga. Den onda cirkeln är ett faktum.

Forskning visar att det mest effektiva sättet att hindra att unga hamnar i kriminalitet är genom tidiga brottsförebyggande åtgärder. Miljöpartiet vill verka för att det ska finnas stöd och möjligheter för kriminella som vill hoppa av den brottsliga världen och att vi får fler poliser synliga i vår vardagsmiljö.

Samtidigt vet vi att kriminella har ett intresse av att få respekt och beundran av unga och säkra återväxt i de kriminella gängen. Där kan straffrätten spela en stor roll.

Dagens rättssystem har särskilda insatser för och tar särskild hänsyn till unga som begår brott. Det tycker vi är bra. Men de

personer som leder in unga i kriminalitet slipper ofta ansvar för de brott som begås och de följer detta får för unga medbrottslingar.

Anstiftan och medhjälp till brott är förbjudet och att utnyttja en ungdom kan vara en förvärrande omständighet vid straffbestämning. I straffbestämningen ska det även tas hänsyn till en persons ringa ålder, beroendeställning eller oförstånd. Vad som saknas är en generell regel som säger att brott där en underårig på något sätt involveras ska ha ett högre straffvärde för de vuxna än brott där alla involverade är vuxna.

Det är alla vuxnas ansvar att barn och unga inte hamnar i en brottslig bana. Att den unge tagit initiativ till brottet, medverkat frivilligt eller deltagit till en låg grad ska inte göra att den vuxne som medverkat inte ska anses ha något ansvar

för dennes gärningar. Det är rimligt att det i viss mån påverkar straffet i hur hög grad den unge själv valt att delta, men blotta faktum att den unge involveras anser vi ska innebära ett skärpt straff för den äldre medgärningsmannen. Den extra kostnaden för att ha med en ung eller ett barn som drogkurir, vapenbärare eller något annat ska vara så hög att kriminella ser den unges medverkan som en belastning snarare än ett sätt att själva komma lindrigare undan. I dag är det tyvärr tvärtom.

Barn och unga ska gå i skolan, inte begå brott. För att göra det möjligt behövs ett flertal åtgärder som både handlar om förebyggande arbete i skolor och genom socialtjänsten, straffrättsliga justeringar likväl som en stärkt avhopparverksamhet och en mer tillgänglig polis. Bara så kan vi

hindra rekryteringen av nästa generations kriminella.

Per Bolund (MP), språkrör

Rasmus Ling (MP), rättspolitisk talesperson

Utrikesminis- tern: ”Gör det av familjeskäl, inte av protest”

LÖRDAG 7 SEPTEMBER 2019

Margot Wallström har meddelat statsminister Stefan Löfven att hon vill avgå som utrikesminister. Hon anger familjeskäl som orsak till att hon slutar efter fem år på posten.

– Jag gör det för att jag vill vara mer med min man, mina barn och mina barnbarn, säger Margot Wallström.

Margot Wallström tar emot DN i sitt magnifika kontor på utrikesdepartementet på fredagsmorgonen. Några få medarbetare har då fått veta att hon tänker sluta.

– Jag har meddelat statsministern att jag vill avgå i närtid, säger hon och fortsätter:

– Jag gör det av familjeskäl, inte av protest. Jag gör det för att jag vill vara mer med min man, mina barn och mina barnbarn. Det är ju så att ingen av oss blir yngre, och vi har under ganska lång tid levt mer eller mindre åtskilda.

Margot Wallström har varit utrikesminister i den rödgröna regeringen i fem år. Att hon nu lämnar sin post innebär att Stefan Löfven måste hitta en ny departementschef redan till på tisdag när han ska läsa upp regeringsförklaringen i riksdagen. Vem det blir är inget som Margot Wallström vill spekulera om.

– Jag är så glad för att jag varken behöver eller ska svara på det. Det lägger jag med varm hand i händerna på statsministern. Att Margot Wallström lämnar regeringen lär komma som en överraskning för många. De senaste veckorna har hon engagerat sig personligen i fredsförhandlingarna om Jemen. Det är en process som nu någon annan får driva vidare.

– Det är aldrig rätt ögonblick att avgå. Men jag agerar för Sveriges bästa och för sakens bästa. Jag vet att det här kommer att föras vidare. Det handlar inte bara om mig som person, säger hon. Hon säger att tiden är mogen för att lämna över till någon annan.

– Jag lämnar med stolthet. Jag tycker att vi har uträttat viktiga saker. Sen är det alltid ett vemod. Efter den här tiden tycker man att man börjar kunna det här. Men

man måste också veta att allting har sin tid och sin ände. Där är vi nu.

– Jag känner att jag inte har någonting att skämmas för. Vi har spelat i den högsta utrikespolitiska ligan och varit en uppskattad samarbetspartner och gjort ett väldigt viktigt arbete i Säkerhetsrådet.

Margot Wallström konstaterar att hon varit aktiv inom politiken i 40 år. När hon kom in i riksdagen 1979 var Olof Palme partiledare och knappt tio år senare fick hon sin första ministerpost.

– Jag läste nyligen i en bok en mening som fastnade: vad vill du göra med resten av ditt liv? Det fick mig att bestämma mig.

Hur länge har du funderat på det här beskedet?

– Gång på gång har jag lovat min familj att jag ska komma hem. Sen blev det så att när Stefan Löfven tillträdde som ny partiledare tänkte jag att jag kan tänka mig

att gå tillbaka till inrikes- och utrikespolitiken en tid till. Men jag känner av familjeskäl att nu är det rätt tid att sluta.

Det var bara ett halvår sedan som du accepterade att återinträda som utrikesminister för en ny mandatperiod?

– Jag tyckte att i det där läget när allt var upp och ner var det inte läge att också utrikesministern skulle gå. Det här är ändå en sådan post där omvärlden tittar på oss och undrar vad vi gör. Man kan bidra tills det lugnar ner sig med saker och ting.

När lämnade du beskedet till Stefan Löfven?

– Jag vill inte gå in på exakt hur vi har pratat med varandra.

Vad har varit bäst respektive sämst under dina fem år?

– Det var en helt annan situation då för fem år sedan. Det var några år när vi fick

till stånd Parisavtalet, överenskommelser om hållbarhetsmålen och det var mycket mer av framtidstro. Efter det här har det blivit mer alarmistiskt och gått i fel riktning. Då var fortfarande Obama president – nu har vi Trump. Och vi har Brexit. Klimatrapporterna blir också mer och mer domedagsliknande. Vi har själva varit med om de värsta skogsbränderna på mer än 200 år. Det här gör att det blir en väldigt negativ känsla av vart världen är på väg. Vi ser också att det är fler länder som ifrågasätter frihandel. Allt det här som vårt välstånd har byggt på i så hög grad är nu ifrågasatt, inklusive internationellt samarbete.

Är det bara familjeskäl som är anledningen till att du avgår?

– Ja. Jag tänker inte sluta att vara engagerad. Om jag får mer tid vill jag

gärna fortsätta att arbeta med några saker, som kvinnor, kärnvapen och klimatfrågan. Margot Wallström säger att hon hade fyra huvudpunkter som hon drog för personalen på UD när hon tillträdde för fem år sedan. Hon kallar dem de fyra F:en: Fred och säkerhet i vårt närområde, FN i fokus, Folklig förankring och Feministisk utrikespolitik.

– För mig är den feministiska utrikespolitiken ett demokratiprojekt, men det är också utrikespolitik. Vi vet att fler kvinnor betyder mer fred. Om kvinnor är med i fredsprocesserna så varar de längre. Det är en av de insikter jag tycker att vi har fått förstärkt under de här fem åren.

Kvinnor måste ta över, tror jag. Alltså ta över i meningen att skaffa sig rättmätigt inflytande.

– Jag tycker att vi har levererat på de där fyra punkterna som gör att jag känner mig

stolt. Sen vet jag att det finns väldigt mycket kvar att göra.

Hon framhåller tre insikter som förstärkts under henne tid som utrikesminister.

– Den första är det här med kvinnorna.

Det är så rätt att kämpa för kvinnor och att kvinnor ska kunna ta på sig den roll de bör ha eftersom de är hälften av jordens befolkning. Det är jag stolt över.

– Den andra insikten är att man inte ska isolera länder. Det är en så dålig politik.

När nu Mugabe har dött, titta tillbaka på Zimbabwe:s historia och vad som hände när landet blev isolerat. Hur har det hjälpt Nordkorea, hur hjälper det Iran? I samma ögonblick som länder isoleras sluter de sig. De tittar inåt och slutar att utvecklas. Att tycka att man inte ska träffa dem för att man tycker illa om deras politik är det sämsta – det ger bara mer kraft åt de reaktionära krafterna och dem som inte

vill ha demokrati eller en demokratisk utveckling. Då går själva civilisationen bakåt.

– Den tredje insikten är jämlikhet. Hur viktigt det är att inte skapa klyftor mellan människor eller mellan stad och land. Vi ser en polarisering mellan människor. Många gånger identifierar man sig med det man inte är, inte vad man står för utan vad man är emot. Det blir en hänsynslöshet i det där som är hemsk. I somras meddelade regeringen att Sverige inte kommer att skriva under en FN-konvention för att förbjuda kärnvapen. Margot Wallström var länge en anhängare av att den skulle skrivas under.

– Idealt sett hade det varit bra. Men jag är också stolt över och tar fullt ut ansvar för det vi har gjort. Jag vet inte om det är något annat land som är så aktivt i nedrustningsfrågan som vi är. Jag är

realist också, jag kan se att det inte finns någon majoritet i riksdagen för en ratificering. Det var heller ingen perfekt konventionstext och vi har anmält oss som observatör. Så jag står för det. Det är inte så att jag går för att jag är bitter över någonting.

När hon blickar tillbaka kommer hon att minnas Arlanda som en plats både för det roligaste och det sorgligaste som har hänt under hennes tid som utrikesminister. Glädjen var stor när Johan Gustafsson kom tillbaka efter sin tid som gisslan.

– Det var helt otroligt att se honom återförenas med sin familj efter så många år i en sandgrop. Det sorgligaste var när Zaida Cataláns kvarlevor kom tillbaka till Arlanda.

Hon understryker att sådant som handlar om enskilda personer har en tendens att beröra särskilt mycket.

– Det vet jag att Carl Bildt också har sagt att det är sådant som alltid stannar i hjärtat och gör att man aldrig kan vara nöjd. Det finns några välkända fall som vi inte har fått lösta.

– Jag och Carl Bildt gjorde en överenskommelse när jag började. För att visa den här samsynen skulle vi inte hålla på och ständigt recensera och kommentera varandra eller skylla på varandra. Och det har vi heller inte gjort. Vi har för det mesta hållit ihop och haft samma syn.

Kommer du att flytta till Värmland nu?

– Jag bor ju i Värmland. Jag hoppas att jag kommer att vara huvuddelen där och inte huvuddelen här. Vi har i princip levt åtskilda Håkan och jag. Här lever man också med ständig bevakning, man kan inte gå ut och köpa mjölk ens. Värmland är mitt hem.

Vilka är de största utmaningarna för nästa utrikesminister?

– Att fortsätta att värna demokratin när det är så många länder som går i fel riktning. Att bekämpa polariseringen och slåss för det som har gjort oss starka och framgångsrika. Dit hör frihandeln, att kämpa mot protektionism och att försvara internationellt samarbete. Att fortsätta använda EU som viktigaste plattformen och att hålla ihop EU-kretsen. Och att se att vi också behöver vara aktiva i FN.

Margot Wallström stannar upp en stund och visar sitt halsband som pryds av ett hästskoformat smycke:

– Jag har sett att det finns knäppskallar på Twitter som säger: är inte det där en muslimsk symbol? Detta har Efva Attling gjort och det fick jag av mina barn när jag tillträdde för fem år sedan: Det står ”take no shit”. Jag har burit det sedan dess.

– Jag tycker också att det är det som Sverige har gjort under de här åren. Vi har verkligen stått upp när det blåst som tusan, och vi gjorde det även för Palestina och tvåstatslösningen. Det känner jag mig stolt över.

Är det här din sista arbetsdag?

– Nej, jag lämnar inom kort. Tills dess jobbar jag på. Det är också något trösterikt i det, att man är en liten länk i en kedja. Det är en politik som är etablerad här som någon annan kommer att fortsätta. Man ska inte tro att man är oersättlig, det vore ju förfärligt. In i kaklet.

Hans Olsson

hans.olsson@dn.se

Ewa Stenberg: Löfven förlorar regeringens mest karisma- tiska och kontroversiella minister

LÖRDAG 7 SEPTEMBER 2019

Stefan Löfven förlorar regeringens mest karismatiska och kontroversiella minister, Margot Wallström. Hennes aktivism när det gäller feminism och nedrustning har gett en vilsen socialdemokrati ideologisk glöd och skapat het politisk strid.

Nu måste Löfven avgöra hur arvet ska tas tillvara: Ska han välja en kvinna?

Analys

Chefen för den feministiska regeringen har nu på kort tid blivit av med två av sina mest rutinerade kvinnliga ministrar.

Arbetsmarknadsminister Ylva Johansson ska bli EU-kommissionär och utrikesminister Wallström flyttar hem till familjen i Värmland.

Ylva Johansson gör fortsatt nytta för Löfven. Men det sista är en tung förlust. För även om Margot Wallström återkommande dragit på sig kritik i sin

aktivistiska utrikespolitik har hon haft en lyskraft, ett engagemang och en förmåga att få väljare att lyssna som ingen annan S-minister. Hon var regeringens populäraste minister när SVT/Novus listade förtroendeligan i februari. Löfven låg först på andra plats.

Hon är den som tydligast försökt föra arvet efter Olof Palme vidare, den partiledare hon samarbetade med när hon som ung valdes in i riksdagen första gången.

Likt honom har hon skaffat sig både vänner och fiender, få är likgiltiga inför hennes namn.

Hon har pekats ut av Simon Wiesenthalcentret på listan över antiisraeliska eller antisemitiska uttalanden efter att ha vädrat misstankar om utomrättsliga avrättningar i Israel. Hon rev ner en kritikstorm när hon inte skakade hand med Irans utrikesminister

utan lät honom praktisera sin sed att inte ta kvinnor i hand. Men när hennes kabinetssekreterare var på besök i Iran tog hon seden dit hon kom och täckte håret med en sjal.

Margot Wallström har kritiserats för att ägna för lite energi åt EU och för mycket åt det allt sämre fungerande FN. Hon har återkommande fått kritik från riksdagens konstitutionsutskott för att inte följa offentlighetsprincipen.

Wallström har ofta skapat strid, och det har passat henne ganska bra.

Hon har bedrivit en aktivistisk utrikespolitik med feminism, FN och nedrustning som honnörsord. Det feministiska budskapet har låtit höra om sig över världen. Sverige knep dessutom en plats i FN:s säkerhetsråd med överraskande stor majoritet.

Men utrikesministern har inte bara haft konflikter med politiska motståndare. Det har varit konflikter i regeringen.

Sverige röstade överraskande för FN:s konvention för förbud mot kärnvapen i FN, trots att de länder Sverige samarbetar militärt med starkt avrådde. En lång strid i regeringen följde, där försvarsminister Peter Hultqvist (S) krävde att Sverige inte skulle slutligt underteckna konventionen. Han vann.

Margot Wallström säger till DN att det idealt sett hade varit bra om Sverige hade ratificerat konventionen, även om hon tillägger att hon inte är bitter.

Striderna mellan försvars- och utrikesministrarna har påverkat svensk säkerhetspolitik, och Stefan Löfven har haft svårt att hantera dem. Hultqvist och Wallström låter stundtals som om de kom från skilda partier, trots att det är

statsministerns uppgift att se till att Sverige har en linje i säkerhetspolitiken, inte två. Nu har Löfven möjlighet att forma en säkerhetspolitik som hänger ihop.

När statsministern nu lägger sitt nya ministerpussel provas det politiska arvet efter Margot Wallström. Hur mycket av hennes utrikespolitik blir bestående?

Klimatengagemanget kommer utan tvekan att leva kvar, det är en av huvudfrågorna för regeringen och i det nya samarbetet med C och L. Knäckfrågorna blir hur stor del av nedrustningsengagemanget och den feministiska utrikespolitiken som förs vidare.

Margot Wallström har konsekvent lyft fram kvinnor i utrikespolitiken och i sina egna tjänstetillsättningar. Kommer hon själv att efterträdas av en kvinna?

EU-minister Hans Dahlgren och försvarsminister Peter Hultqvist är två

möjliga efterträdare till henne, men de är ju båda män.

På tisdag läser statsministern upp sin ministerlista i riksdagen. Då får vi se hur väl chefen för den feministiska regeringen sört för återväxten av kvinnliga utrikespolitiker.

Ewa Stenberg

ewa.stenberg@dn.se

Vem tar över?

LÖRDAG 7 SEPTEMBER 2019

Ingen slår nuvarande EU-ministern Hans Dahlgrens meriter och erfarenhet. Vill Stefan Löfven ha en kvinna i UD-toppen kan valet falla på Annika Söder eller Ann Linde.

När Hans Dahlgren i vintras blev EU-minister fanns spekulationer om att han plockades in i regeringen för att senare kunna ta klivet upp på den högsta UD-toppen.

En UD-bakgrund kan heller knappast bli mer gedigen än Hans Dahlgrens. Sedan hans första UD-jobb 1975 har han bland annat varit utrikespolitisk rådgivare åt flera statsministrar, kabinetssekreterare, FN-ambassadör och ambassadör.

Den 71-årige Dahlgren har i en DN-intervju gjort klart att han inte har några planer på att trappa ner.

Mot honom talar att han är man.

Om Stefan Löfven vill att Sverige fortsätter att ha en kvinnlig utrikesminister är den nuvarande kabinetssekreteraren Annika Söder ett naturligt val.

Hon kom till UD redan 1982 och har varit rådgivare åt flera utrikes- och statsministrar. Som kabinetssekreterare har hon rattat UD:s ärenden starkt, inklusive den omfattande kampanjen för platsen i FN:s säkerhetsråd.

Söder är dock samtidigt omstridd och har fiender i vissa läger på grund av sitt tydliga försvar för den feministiska utrikespolitiken.

Handels- och Nordenminister Ann Linde har mångårig erfarenhet av utrikesfrågor, framför allt europeiska, inom

socialdemokratin. Den delen av karriären toppades med posten som chef för de europeiska socialdemokraternas internationella avdelning i Bryssel. Mot henne talar att hon tidigare hade Hans Dahlgrens jobb men blev nedpetad. Det finns också frågetecken kring hennes hantering av it-skandalen på Transportstyrelsen när hon var statssekreterare på justitiedepartementet. Sida-chefen Carin Jämtin är en annan hyggligt stark kandidat. Efter en period som biståndschef vid Olof Palmes internationella centrum var hon biståndsminister 2003–2006. Politiskt har hon framför allt utmärkt sig i rollen som partisekreterare för Socialdemokraterna 2011–2016, bland annat under blåsvädret kring Håkan Juholt.

Relationen med Stefan Löfven utsattes dock för påfrestningar i samband med flyktingvågen 2015–2016.

FN-ambassadören Olof Skoog är en slipad karriärdiplomat som smidigt skulle kunna sättas i Arvfurstens palats. Han fick en stor del av äran för Sveriges inval i FN:s - säkerhetsråd.

I sitt sommarprat vittnade Skoog om ett engagemang för en rättvisare värld, och sade sig vara irriterad på stormakternas cyniska agerande.

Frågan är om han har tillräckligt starka band till partiet, och det är oklart om han skulle stå bakom en stark feministisk utrikespolitik.

Anders Bolling

anders.bolling@dn.se

Karin Eriksson: Vilken S- kvinna ska gå i Wallströms fotspår?

LÖRDAG 7 SEPTEMBER 2019

Hon var den sista i trion som skulle ta makten över Socialdemokraterna och Sverige.

Margot Wallström förde ut feminismen i världen.

Men frågan är vilka kvinnor som kan följa i hennes fotspår på hemmaplan.

Den blev svensk politiks mest kända hemliga förening: Kräklklubben med medlemmarna Margot Wallström, Mona Sahlin och Anna Lindh.

Trion hade tagit plats i riksdagen efter Socialdemokraternas valframgång 1982. De var frustrerade över alla äldre män som försökte styra och ställa. De behövde kräka ur sig sitt missnöje. Och första gången som de möttes drack de för mycket vin.

Wallström, Sahlin och Lindh blev Socialdemokraternas arvtagare i en ny tid. De inspirerades av Olof Palme och de blev upplyfta av Ingvar Carlsson. De förde in andra perspektiv i politiken – perspektiv från freds rörelsen, miljö rörelsen, kvinnorörelsen, den antirasistiska rörelsen

och hbtq-aktivisterna. Det är frågor som i dag förknippas med begrepp som identitetspolitik, och som blivit omstridda i Socialdemokraterna.

Mona Sahlin missade möjligheten att bli partiledare på 90-talet, och hade svårt att ta kommando när hon fick en ny chans ett årtionde senare. I dag är hon belastad av privata affärer, och kan inte göra politisk comeback.

Anna Lindh mördades 2003.

Till slut blev det Margot Wallström som fick förvalta arvet av Kräklklubben.

Feminismen löper som en röd tråd genom hennes gärning.

Valrörelsen 1998 blev hon själv ett symboliskt offer för manlig härskarteknik. Hon var på valturné med den nye partiledaren Göran Persson. DN:s fotograf Roger Turesson – som då var anställd på Expressen – dokumenterade ett möte i

Kalmar där Wallström pratade arbetsrätt medan Persson sneglade åt sidan, kliade sig i skallen, himlade med ögonen, småskrattade och trummade med fingrarna. Sedan blev det svårt att dölja sprickan mellan de två toppolitikerna. Socialdemokraterna behöll regeringsmakten, men Margot Wallström lämnade politiken för ett biståndsprojekt. Göran Persson övertalades att nominera henne som ny EU-kommissionär. Då var Anna Lindh på väg att bli den starkast lysande kvinnliga stjärnan i svensk socialdemokrati. När hon knivhöggs till döds under EMU-valrörelsen i september 2003, miste Göran Persson sin kronprinsessa. Han bad Wallström att komma tillbaka till regeringen. Hon vägrade, hon ville stanna i Bryssel.

Efter valförlusten 2006 gjorde tunga politiker förgäves nya försök att värva den omåttligt populära Margot Wallström som partiledare. Hon stod emot lockropen den gången, och när Mona Sahlin avgick 2011, och när Håkan Juholt fick gå 2012.

Kanske var det mordet på Anna Lindh som omöjliggjorde alla tankar på topposter i svensk politik. ”Hennes död skakade om mig på ett sätt som jag fortfarande inte har hämtat mig från”, säger Margot Wallström i en biografi från 2012.

Först våren 2014, när opinionsvindarna blåste i riktning mot ett regeringsskifte, sa hon sig vara sugen på att komma tillbaka till Sverige. Den 3 oktober samma år utsågs hon till utrikesminister i regeringen Löfven, och samtidigt kom beskedet att Sverige skulle erkänna Palestina.

I delar av partiet fanns en längtan efter en mer aktivistisk utrikespolitik, med tydlig

inspiration från Palme-eran. Margot Wallströms lansering av den feministiska utrikespolitiken blev svaret.

Det var inte alla diplomater som jublade. Inte alla socialdemokrater heller. Den politiska retoriken krockade med den krassa verkligheten i Saudiaffären våren 2015. Margot Wallströms kritik mot förtrycket i Mellanöstern landade särskilt illa när Sverige samtidigt skulle hantera ett känsligt samarbetsavtal. Arbetet för en plats i FN:s säkerhetsråd, med demokrati och öppenhet som honnörsord, fördunklades av utrikesdepartementets ansträngningar om att hemlighålla kampanjarbetet.

Men Margot Wallström fick sin revansch när Sverige med oväntat bred marginal valdes in i säkerhetsrådet. I internationell press uppmärksammades den stridbara svenska utrikesministern i positiva

ordalag. Long May it Reign, må den styra länge, skrev tidskriften Foreign Policy om Sveriges feministiska utrikespolitik efter senaste regeringsbildningen.

Ibland kan det vara intressant att stämma av högstämd retorik mot verkligheten:

Sverige har aldrig haft en kvinnlig statsminister. Grannländerna Danmark, Norge, Finland och Island är uppe i två vardera. Det är inte bara

Socialdemokraternas problem, men det är ett särskilt problem för ett parti som vill lyfta in genusperspektiv i politiken.

Stefan Löfven har inget av Göran Perssons buffelrykte. Även om han ofta omger sig med män som Mikael Damberg, Ibrahim Baylan och Tomas Eneroth, så är det en självklarhet med kvinnor på tunga poster i regeringen. Finansminister Magdalena Andersson som pekas ut som kronprinsessan.

I valrörelsen 2018 utsågs både Andersson och Wallström till vallokomotiv tillsammans med Stefan Löfven och Peter Hultqvist. Prioriteringen av fyra politiker i kategorin 50+ antydde möjligen att Socialdemokraterna har bekymmer med återväxten som inte har med kön att göra. Ett svar inifrån regeringskansliet var att det var omöjligt att förbigå Margot Wallström, som trots alla stormar fanns kvar i toppen i väljarnas rankning av ministrarna.

I nästa valrörelse behöver Socialdemokraterna andra kvinnliga dragplåster. Men arbetsmarknadsminister Ylva Johansson styr i höst mot Bryssel och uppdraget som EU-kommissionär. Annika Strandhäll, som tidigare betraktades som ett av stjärnskotten i regeringen Löfven, har stukats av turerna runt chefsbytet på Försäkringskassan, och är borta från

arbetet på grund av dödsfall i familjen. Aida Hadzialic befinner sig i Stockholmspolitiken. Även Kristina Persson, Helene Hellmark Knutsson, Anna Johansson och Heléne Fritzson har kommit och gått som socialdemokratiska statsråd i regeringen Löfven.

Den sista kvarvarande medlemmen i kräklklubben gjorde sannerligen ingen dålig karriär: EU-kommissionär, FN-företrädare, internationellt uppmärksammas utrikesminister.

Men hon lämnar Sveriges feministiska regering kvar med frågan: Var finns den nya generationen av socialdemokratiska kvinnor med lyskraft?

Regeringsförklaringen på tisdag är nästa möjlighet att ge ett svar.

Karin Eriksson

Hyllas för insatser för kvinnors rätt

LÖRDAG 7 SEPTEMBER 2019

Det är den feministiska utrikespolitiken som kommer att bli Margot Wallströms arv från åren som utrikesminister. En ny utrikesminister presenteras tidigast den 10 september.

– Det är viktigt att det blir en efterträdare som kan föra detta vidare, säger Vänsterpartiets utrikespolitiska talesperson Håkan Svenneling.

Stefan Löfven skriver till DN att han förstår Wallströms beslut samtidigt som han beklagar det:

”Det är ett tråkigt besked för vårt land. Men jag är mycket stolt och tacksam över att få ha arbetat med Margot Wallström. Vi har känt varandra i många år. Sedan dess har vi mötts i valkampanjer och -mötesrum. Vi har jobbat, diskuterat och skrattat tillsammans”, skriver Löfven. Löfven konstaterar också att Sverige under Wallströms tid som utrikesminister gjort ”viktiga diplomatiska insatser bland annat på Koreahalvön, för Jemen och för kärnvapennedrustning”:

”Med Margot Wallström har Sverige haft en skicklig, modig och kompetent utrikesminister. En förklaring till att hon är så respekterad här hemma och i omvärlden är att hon alltid står upp för vad hon tror på. Det har gett resultat. Hennes fredsarbete, tro på diplomatins kraft och strävan efter jämställdhet har märkts över hela världen. Det är

imponerande. Den feministiska utrikespolitiken har fått ett enormt genomslag i världen.”

”Så, tack till dig Margot! Tack för ditt ihärdiga arbete med vår feministiska utrikespolitik. Tack för dina resultat, som säkerställt att Sverige är ett land som omvärlden lyssnar på. Och tack för att du varit en utrikesminister som jag och så många andra svenskar känner stolthet över. Jag är övertygad om att vi kommer att få se mer av ditt starka engagemang även i framtiden.”

Vem som ska efterträda Wallström är ännu inte klart, enligt Löfven som skriver: ”Jag kommer i samband med riksmötets öppnande att återkomma till frågan om vem som blir Sveriges nästa utrikesminister.”

Riksmötet öppnas den 10 september.

Centerledaren Annie Lööf kommenterar Wallströms beslut på Twitter:

”Wallström har en imponerande uthållighet som politisk ledare nationellt och globalt under 40 år. Vi har tyckt olika ibland, men jag hyser stor respekt för hennes engagemang för jämställdhet, fred- och konfliktlösning och miljö. Tack Margot Wallström för alla år i demokratins tjänst!”

Vänsterpartiets utrikespolitiske - talesperson Håkan Svenneling lyfter fram Wallströms arbete för kvinnors rättigheter:

– När man är med henne i FN märks det vilken gigant hon är på det området och hon har verkligen lyft fram kvinnors rättigheter i världspolitiken. Det vill jag tacka henne för. Nu är det bara att hoppas att den feministiska politiken blir kvar och inte försvinner med Margot Wallström.

Det är viktigt att det blir en efterträdare som kan föra detta vidare.

Håkan Svenneling är mera kritisk till hur Wallström och regeringen har skött frågan om FN:s kärnvapenkonvention:

– Där har man varit för passiv och hon borde ha skrivit under konventionen. För mig är den saken hennes stora plump i protokollet.

Liberalernas partiledare Nyamko Sabuni skriver i en kommentar att Wallström varit en röst för ökad jämställdhet: ”Margot Wallströms långa politiska karriär kännetecknas av ett gediget engagemang för Sverige, EU och globalt samarbete. Även om vi inte landat lika i alla politiska ställningstaganden, har hon varit en röst för ökad jämställdhet, solidaritet och demokratiutveckling. Jag önskar Margot all lycka med framtida utmaningar och mer tid för sina nära och kära.”

Vice statsminister Isabella Lövin (MP) skriver att hon ”alltid uppskattat Margots starka fokus på jämställdhet och hållbarhet” och fortsätter: ”Hon har satt ett stort avtryck inte minst genom begreppet feministisk utrikespolitik som flera länder tagit till sig. Kommer sakna henne som kollega, men önskar all lycka framåt.”

Moderaternas partiledare Ulf Kristersson skriver i ett uttalande till DN: ”Vi har ofta gjort olika politiska bedömningar av internationella frågor, men jag har också lärt känna Margot Wallström som en sympatisk och djupt engagerad politiker som vill värna Sveriges ställning i världen.”

Margot Wallström blev utrikesminister den 3 oktober 2014. Under sina år hann Wallström också bli den första av EU:s utrikesministrar som erkände en

palestinsk stat. Något som fick Israel att kalla hem sin ambassadör.

2015 kallade Saudiarabien hem sin ambassadör efter Wallströms kritik mot att Saudiarabien bestraffade bloggaren och människorättsaktivisten Raif Badawi med piskstraff.

Wallström har också kritiserat USA:s president Donald Trump sedan han i ett tal inför FN:s generalförsamling i september 2017 hotat med att utplåna Nordkorea.

Så sent som den 21 januari i år fick Wallström förnyat förtroende då hon kom att ingå i Stefan Löfvens andra regering.

Clas Svahn

clas.svahn@dn.se

”Tillverkare av webbläsare har stort ansvar”

LÖRDAG 7 SEPTEMBER 2019

De stora webbläsarna behöver skärpa upp sitt arbete med säkerheten i programtillägg. Det säger Robert Jonsson, biträdande chef på MSB:s cybersäkerhetsfunktion Cert-se.

DN har skrivit om hur spionkod i flera programtillägg till webbläsarna Chrome och Firefox i detalj har kartlagt vilka webbsidor människor besöker.

Informationen har sålts öppet.

– Det finns stora risker med programtillägg till webbläsare. Det

handlar både om personlig integritet och om risken för att känslig information kan komma på vift. Det är svårt att göra någon jämförelse mellan hur stort hotet är jämfört med andra hot, men med tanke på att många påverkas av det och kan påverkas av det så är fenomenet i sig allvarligt, säger Robert Jonsson, biträdande chef på MSB:s cybersäkerhetsfunktion Cert-se.

Tillägg, eller ”extensions”, kan liknas vid appar. En användare installerar dem själv i sin webbläsare, men de utvecklas i regel av externa aktörer. Det kan till exempel handla om spel och olika verktyg som gör surfupplevelsen bättre.

Ett programtillägg kan få mycket djup tillgång till vad som sker i en webbläsare, till exempel att läsa vad man surfar på för sajter. I många fall kan det vara helt legitimt. För till exempel

annonsblockerare är det ofta en förutsättning för att tillägget över huvud taget ska fungera.

Mot bakgrund av det är det snårigt som användare att veta hur man ska skydda sig.

– Jag har funderat lite på vad man kan ge för råd och tips på att undvika att få sitt surfande läckt. Tyvärr finns inget heltäckande och enkelt svar på det. Ett sätt är att använda en separat webbläsare utan tillägg när det handlar om känslig information. Men det är ju kanske inte så praktiskt, säger Robert Jonsson.

Han efterlyser att de stora webbläsarna ska skärpa upp sitt arbete.

– Browsertillverkarna har ett stort ansvar. Det är bara dem som kan ställa krav på tillverkare av tilläggen så att de inte samlar in info på det sätt de gör. Jag tror att dem har möjlighet att göra mer. De kan

åtminstone vara tydligare med vad det betyder när en extension säger att de samlar in viss information.

Linus Larsson

linus.larsson@dn.se

Kristoffer Örstadius

kristoffer.orstadius@dn.se

Känslig information läcker från svenska företagsjättar

LÖRDAG 7 SEPTEMBER 2019

- **Tiotusentals svenskar har fått sin surfhistorik avlyssnad och såld, kunde DN berätta i går. Nu fortsätter granskningen.**
- **Inte bara privat surfning avlyssnas. Även intern kommunikation på en lång rad storföretag kartläggs. Volvo,**

Ericsson, SAS, Husqvarna och SKF är alla drabbade.

- **I databasen som DN har tillgång till syns diskussioner om alltifrån tekniska problem till personalärenden om namngivna svenska anställda.**

Spionkod i flera programtillägg till webbläsarna Chrome och Firefox har i detalj kartlagt vilka webbsidor människor besöker. Surfhistoriken har sålts öppet. 40 000 svenskar tros ha fått sin dator avlyssnad på detta sätt.

DN kan i dag avslöja att även intern kommunikation har läckt från några av Sveriges största företag. Det framgår av den databas som vi har tagit del av i samarbete med en amerikansk säkerhetstekniker.

Databasen kommer ursprungligen från ett av de företag som öppet har sålt människors surfhistorik. I materialet går

det att se att tekniker diskuterar utvecklingsplaner, chefer som hanterar personalfrågor och ärenden till bolags it-support.

Att intern kommunikation har läckt beror på att många företag använder sina interna arbetsverktyg genom webbläsaren. Ett exempel på ett sådant system är Microsofts tjänst Sharepoint med vilket företag kan organisera det interna arbetet. Ett annat exempel är Atlassian som är vanligt för att samordna programutveckling.

Om en enskild anställd har ett programtillägg med inbyggd spionkod får hen inte bara sin egen surftrafik läckt utan även trafiken som sker med dessa arbetsverktyg i webbläsare.

I databasen hittar DN flera av Sveriges största bolag: Ericsson, SAS, Husqvarna,

Tele2, SKF samt både AB Volvo och kinesiskägda Volvo Cars.

Någon med tillgång till interna system på dessa bolag har med andra ord – sannolikt omedvetet – låtit sig avlyssnats.

Åtminstone en person vid den svenska säkerhetskoncernen Assa Abloy besöker regelbundet bolagets interna kommunikationssystem. Den 24 juni i år registrerades det exempelvis att någon laddat ner filen "HID Network Security Policy.pdf" i en mapp med namnet "Information Security". HID är ett dotterbolag till Assa Abloy.

Ett annat bolag som finns i databasen är it-bolaget Atea, en av de största leverantörerna till svenska staten som har fått uppdrag av bland annat Regeringskansliet. Även där har alltså en eller flera personer med tillgång till interna system använt en avlyssnad dator.

I databasen framgår rubrikerna i Ateas ärendesystem, bland annat syns hur tekniker försöker lösa tekniska problem. ”*Change script for chat*”, står det i en rad. Verisure, som säljer larmprodukter till privatpersoner, är ytterligare ett exempel. Den avlyssnade trafiken visar hur en mellanchefer på bolaget hanterar personalärenden rörande en namngiven anställd. Ett dokument heter ”Performance review 2018”, ett annat handlar om bonus.

Verisure kommenterar händelsen skriftligt: ”Som säkerhetsföretaget är kundernas och medarbetarnas säkerhet och trygghet viktigast för oss. Vi har höga certifieringskrav att leva upp till och över 30 års erfarenhet av att hantera viktig data och information”, skriver bolaget och tillägger att man följer utvecklingen och

uppdaterar kontroller därefter, utan att nämna någon specifik åtgärd.

Ännu ett företag där surfdata läckt är mediekoncernen Gota Media, med lokaltidningar som Barometern, Borås Tidning och Kristianstadsbladet.

Säkerhetsteknikern Sam Jadali, som DN har samarbetat med, har upptäckt flera internationella exempel som ytterligare väcker frågor om säkerheten hos stora kända företag. Hos rymdbolaget SpaceX kunde han se uppgifter om fel i en raketmotor för en rymdfarkost som transporterar astronauter till och från den internationella rymdstationen ISS. Ett annat exempel är elbilstillverkaren Tesla, där information har läckt om arbetet med nya fordon. I materialet återfinns flera ansedda säkerhetsfirmor som Symantec, Trend Micro och Palo Alto Networks.

DN har sökt alla de drabbade företagen. Inget av dem vill kommentera den specifika händelsen, men flera betonar att de ser allvarligt på frågan och utreder uppgifterna.

– Vi ser allvarligt på detta och undersöker händelsen, men avböjer att kommentera, säger Ann Holmberg, kommunikationschef på Assa Abloy. Mattias Forsberg, it-chef på SAS, säger att företaget har vidtagit åtgärder för att hitta spionmjukvaror, men medger att det är svårt.

– Vi arbetar ständigt med att förbättra oss, bli starkare, säkrare och snabbare, men motståndarna är skickliga och välorganiserade, vilket gör vårt arbete utmanande, säger han.

Linus Larsson

linus.larsson@dn.se

Kristoffer Örstadius

kristoffer.orstadius@dn.se

Fakta. Fem frågor och svar om den läckta surfhistoriken

Bara datorer? Är min mobil drabbad?

Enbart datorer berörs i den aktuella läckan.

Vilka sajter är avlyssnade?

Spionkoden har inte legat på sajternas servrar utan i de drabbade personernas webbläsare. Det innebär att uppgifter om alla de sidor hen besökt skickats vidare till en utländsk server och bjudits ut till försäljning.

Varför tillåts spionkoden?

Svårt att säga. Programtilläggen laddas ner genom Googles ”programtilläggs-butik”. Google säger att de gör sitt bästa för att hålla sådant här missbruk borta men uppenbart är att kontrollen har brustit.

Vem har kunnat se surfhistoriken?

Uppgifterna från den aktuella databasen har bjudits ut till försäljning via företaget Nacho Analytics. De som köper analysdata från bolaget kan se användarnas surfdata. Vi vet i dag inte mycket om vem det är och i vilka syften informationen har köpts.

Kan mejl ha blivit avlyssnade?

Nej, inte innehållet i mejl. Däremot kan ämnesraden i vissa fall ha varit avlyssnad. Men det är oklart i vilken utsträckning detta har filtrerats bort.

Regeringen lägger miljarder på klimatet i nästa års budget

LÖRDAG 7 SEPTEMBER 2019

Nästa år satsar regeringen totalt 2,9 miljarder kronor på olika miljö- och klimatåtgärder. En hel del av pengarna går till att få ned utsläppen, men också till att skydda värdefull skog och rena haven.

– Klimatarbete är inget för fegisar. Det kräver att man kan prioritera och göra de satsningar som är nödvändiga, säger finansmarknads- och bostadsminister Per Bolund (MP) på en pressträff tillsammans med miljö- och klimatminister Isabella Lövin (MP).

Förslagen som presenterades kommer att ingå i budgeten för 2020 och är en överenskommelse mellan regeringen, C och L.

Den största enskilda satsningen är på Klimatklivet, där organisationer och företag kan få pengar för att investera i exempelvis laddstationer, elbussar och biogasmackar. Anslaget ökas med 1,16 miljarder kronor nästa år och uppgår då till nästan 2 miljarder kronor.

– Barn och ungdomar kräver av oss vuxna, och särskilt av oss som är i politiken, att ta ansvar och att städa upp gamla miljösynder efter oss, säger Isabella Lövin.

En del av den städningen består i att sanera förorenade sediment i haven och miljöfarliga vrak. Det arbetet får ytterligare 65 miljoner kronor 2020.

Regeringen föreslår även 240 miljoner kronor bland annat för insatser mot övergödning 2020.

Regeringen har antagit ett mål om att Sverige senast år 2045 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser. För att kunna lyckas med det måste inte minst industrin minska sina utsläpp.

Regeringen vill därför öka stödet till det så kallade industriklivet. Nästa år får åtgärden dubbelt så mycket som i dag, det vill säga 600 miljoner kronor. Stödet är till för de industrier som har svårast att få ned sina utsläpp, till exempel stålindustrin, och ska gälla årligen 2020–2022.

En annan större satsning nästa år är 400 miljoner kronor som ska stärka skötseln av naturreservat och nationalparker och restaurering av våtmarker.

Naturvårdsverket och länsstyrelserna får också 200 miljoner nästa år för att förstärka arbetet med att skydda värdefulla skogar.

En riktad satsning på 20 miljoner kronor går till att rusta upp vandringsleder, framför allt i fjällen.

TT

Fakta. Några satsningar för klimatet i budgeten 2020

Utökning av klimatklivet: 1,16 miljarder

Utökning av industriklivet: 300 miljoner

Skydd av värdefull natur: 200 miljoner

Åtgärder för värdefull natur: 400 miljoner

Åtgärder för havs- och vattenmiljö: 240 miljoner

Miljöövervakning: 80 miljoner

Stöd till pollinatörer: 70 miljoner

Sanering av haven: 65 miljoner

Gröna städer: 50 miljoner

Totalt uppgår de nya miljö- och klimatåtgärderna till 2,9 miljarder 2020.

Källa: Regeringen

Spektakulära fynd vid vraket Gribshunden

LÖRDAG 7 SEPTEMBER 2019

Ytterligare fynd har gjorts under utgrävningen av det kungliga flaggskeppet Gribshunden, som förliste våren 1495 utanför Ronneby i Blekinge. – De föremål vi hittar berättar samma historia som skeppet i sig gör, att det är precis i brytningen mellan två tidsepoker, säger Johan Rönnby, professor i marinarkeologi som leder dykningsarbetet.

Johan Rönnby ringer upp från fyndplatsen för att berätta om den senaste veckans

upptäckter. Gruppen dyker en sista gång för att städa upp efter sig.

– Nu är vårt arbete här ute slut för i år. Vi får se hur vi fortsätter nästa säsong, men nu har vi tillräckligt mycket att skriva och prata om framöver.

Under de tre veckor som den omfattade utgrävningen har pågått har forskargruppen på omkring 40 forskare från tio länder bärgat flera spektakulära fynd. Tidigare har man gjort fynd i form av bland annat mynt, djurben, en ring, ett armborst och tunnor som tros ha fraktat danskt öl.

– Vi har hittat mycket och det finns en del speciella grejer, men det är helheten som är spännande. Den ger en bild av hur ett kungligt 1400-talsskepp såg ut och vad de hade ombord under den perioden.

Johan Rönnby menar att fynden, liksom skeppets konstruktion, tydligt berättar om

brytningsperioden mellan medeltiden och nya tiden, och inte bara ur eller lokalt eller regionalt perspektiv.

– Den var den här typen av fartyg som Columbus använde vid sina upptäcktsresor till Amerika. Så det är kopplat till världshistoria: både globalisering och kolonialism.

Mitt i samtalet får han ett intressant besked om ett av de fynd som gjorts – något som verkar vara en liten sländtrissa, som användes för att spinna ull med.

– Det är spännande eftersom det kan indikera att kungen hade med sig en gemål och att det fanns tjänstekvinnor som det på den tiden oftast var ombord.

Enligt Johan Rönby brukar det vara svårt att se spår av att kvinnor funnits med ombord på historiska fartyg, även om de ofta misstänker att så är fallet.

Utöver sländtrissan har de funnit en handkanon, ett slags bössa som kläms fast under armbågen.

– Det är ett av de mest märkligaste vapen vi hittat – en blandning mellan armborst och nya tidens krutvapen som vittnar om brytningen mellan tidsepokerna.

De har även funnit ett dryckesstop som dekoreras med en krona. Forskarna misstänker att det är kungens eget, något som nu ska undersökas. Fynd i form av flera tunnor som innehåller dryck och mat har också gjorts.

– Öl, och kanske till och med vin, fanns ombord.

Marcus Sandekjer, chef för Blekinge museum, är överväldigad.

– Helt fantastiskt! Det är föremål som legat i vattnet i 524 år och som ändå är i så bra skick.

Anna Skoog

Fakta. Gribshunden

Fartyget, som tillhörde danske kung Hans, var på väg till Kalmar för förhandlingar om Kalmarunionen. När det låg för ankar utanför Ronneby utbröt en brand ombord.

Vraket har varit känt sedan 1970-talet, men först 2013 fastställdes att det var just Gribshunden.

Marinarkeologer uppskattar att Gribshunden var 35 meter långt och 10 meter brett, och hade en besättning på 150 man.

Skeppet var i dansk tjänst åtminstone från 1486 fram till förlisningen utanför Ronneby år 1495.

Gribshunden är ovanligt välbevarad eftersom det inte finns skeppsmask i Östersjön.

Källa: Blekinge museum

SOS larmades 27 minuter efter tågolycka

LÖRDAG 7 SEPTEMBER 2019

Det dröjde 27 minuter innan SOS Alarm larmades efter tågkrocken vid Knutpunkten i Helsingborg i februari. Enligt Trafikverkets rutiner ska trafikledningen slå larm direkt. Nu skedde det först efter att den olyckplatsansvarige kommit till platsen, rapporterar SVT. Ombord på det ena tåget fanns 155 passagerare. Efteråt klagade flera på nack- och ryggsmärtor, enligt räddningstjänsten, men ingen fick allvarliga skador.

TT

Ostflytten som skapade en massrörelse

LÖRDAG 7 SEPTEMBER 2019

Mejerkoncernen Arlas besked om att lägga ned osttillverkningen i Boxholm väckte vrede i kommunen. Invånarna har tagit strid genom stödköp, protestmarscher och en ostfest. Den här veckan har ystningen fått ett slutdatum men Boxholm fortsätter att utmana Arlas beslut. Konflikten har ställt både lokala bönder och kommunledningen inför svåra avväganden.

Intill riksväg 32 i Boxholm finns en gammal oljecistern som är utsmyckad till en ost, själva symbolen för orten. I tisdags skulle kommunstyrelsen besluta om cisternens öde. Det gick inte. Frågan är för känslig och sköts på framtiden. Dagen innan hade osttillverkningen fått sitt slutdatum. Den sista ystningen ska ske den 12 december.

Det har snart gått ett år sedan Arla kallade till stormöte i Boxholm Osts mejeri.

Klockan var tolv och i rummet fanns mejeriets 24 anställda. Arla meddelade att de skulle lägga ner osttillverkningen som skett på samma plats i 130 år.

Ägarkoncernen vill spara pengar och därför flytta produktionen från östgötska Boxholm till jämtländska Östersund.

Arlas presschef Erik Bratthall menar att det var ett svårt men nödvändigt beslut.

– Bakgrunden var att vi hade två halvfulla mejerier, ett i Boxholm och ett i Östersund. Arlas svenska bönder ska inte behöva subventionera en ostproduktion som inte är optimerad. Flyttar vi produktionen minskar vi våra kostnader vilket möjliggör ett högre mjölkpris till bönderna, säger han.

För ystaren Magnus Hedå kom beslutet som ett slag i magen.

– Ingen trodde att det var så allvarligt, säger han medan han visar runt i lokalerna som varit i Arlas ägo sedan 2011. Många av de anställda har varit här länge. Själv har han arbetat där sedan 1983. På den vita tröjan under galonförklädet skymtar Arlas logotyp.

När Arla tog över investerade de i mejeriet och personalen såg ljust på framtiden. Produktionen ökade och slog rekord för några år sedan. Även i dag råder full

aktivitet. Iförd hörselkåpor rör sig Magnus Hedå mellan maskinerna. Mjölken som de lokala Arlabönderna levererar ska ystas, pressas, saltas, förpackas och lagras. Varje timma vänds de 20 kilogram tunga ostblocken av två personer.

– Det är ett tufft jobb. Jag börjar bli till åren och det är tungt att gå upp kvart i två på morgonen för att åka hit. Många utanför fabriken reagerar värre på nedläggningen än vad jag gör, säger han. Två veckor efter nedläggningsbeskedet började kommuninvånarnas kampanj för osten. 500 personer samlades i en protestmarsch på Boxholms gator under parollen ”Ost ska vändas, inte flyttas”. Idén kom från Facebookgruppen ”Boxholmsostens vänner” som snabbt hade samlat många medlemmar. Gruppen har fortsatt att växa och i dag är de över 13

ooo. Det är nästan tre gånger så många som Boxholms samlade befolkning.

○ ○ ○

Kommunen vid sjön Sommen har byggts upp kring ett stålverk, en träindustri och ostproduktionen. I dag har stålverket krympt och delar av det köpts upp av finskjapanska Ovako. Sågverket köptes även det upp och lades ner kort därpå. — Nedläggningen av Boxholm Ost blev en smäll för mycket. Det handlar om ett historiskt kulturarv, för osten är synonym med orten. Vi tycker att de stjal något från oss, säger Johan Birath (S), andra vice ordförande i kommunstyrelsen och högstadielärare. Själv beskriver han sig som ”kommungubbe, lokalpatriot och Boxholmsostälskare”. — Det finns de som är bittra och undrar varför det inte blev samma protester när sågen lades ner. ”Det var fan-i-mig ingen

som slogs för sågen”, säger de. Men man kan ju inte stödköpa virke och kalldraget stål i mängder.

Det är lunchdags hemma hos Johan Birath. När han öppnar kylskåpsdörren skymtar en Boxholmsost och diverse mejeriprodukter. Ingen av dem är märkta med Arlas logotyp.

Johan Birath är medveten om att han som företrädare för kommunen inte får uppmuntra till bojkott av produkter. Däremot menar han att det är upp till var och en att fatta sina egna köpbeslut. Konsumentmakt har blivit rörelsens främsta medel.

○ ○ ○

Det ringer samtidigt i Michael Libbs båda telefoner. Butikschefen på Coop i Boxholm har haft ett ovanligt och intensivt år. Personalen har fått möblera om mejeriavdelningen i takt med att kunderna har

ändrat sina köpvanor. Arlamjölken har flyttats upp från de stora rullvagnarna på golvet till en mindre plats i hyllan ovanför. En helt ny kyldisk med mejeriprodukter från småländska Emåmejeriet har installerats och fyllts upp. För att få lönsamhet i distributionen började också den närliggande Ica-butiken att sälja varorna.

— Försäljningen av Coopmjölk ökade med 500 procent första veckan efter att beskedet om nedläggningen kom. Den totala volymen mjölk som säljs är densamma så det är främst Arlas mjölk som tappat försäljning, säger Michael Libb.

○ ○ ○

Jonas Carlgren sitter i sin traktor när vi talar med varandra över telefon. Han är östgötsk mjölkbonde och styrelseledamot i Arlakoncernen.

— Det är klart att det aldrig är roligt att lägga ner mejerianläggningar. Men det handlar om långsiktig konkurrenskraft för att möjliggöra ett högt pris till oss bönder för den mjölk vi producerar, säger Jonas Carlgren.

Genom att flytta produktionen räknar Arla med att spara 14 miljoner kronor per år.

— Vi fattar sådana här beslut flera gånger per år. Men den här gången blev effekterna påtagliga i och med att det ligger geografiskt nära mig. Jag är inte känslokall men som styrelseledamot måste jag agera precis på samma sätt som om rationaliseringen hade skett någon annanstans, säger Jonas Carlgren.

På Facebook berättar medlemmarna om varför de väljer bort Arlas produkter.

Tonläget i konflikten har ofta varit högt.

— Det som skrivits om mig och min familj i Facebookgruppen har stundtals varit

olustigt att ta del av. Det är obehagligt att ha personer som man inte känner som spekulerar om en själv. Jag måste veta vad som skrivs för jag har också ett ansvar för personalen på min gård, säger han.

○ ○ ○

— Vi kallar oss för gula mössorna på skojs. Som gula västarna men snällare, säger Anna Törnström, styrelseledamot i Boxholmsostens vänner.

Hon har fäst en dekal från föreningen på sin bil. I framsätet ligger en gul mössa med intressegruppens tryck. För Anna Törnström är osten en symbol för Boxholm. Hon har gett bort den som present och känt en stolthet över dess ursprung. Samtidigt ser hon konsekvenserna av konsumentmakten som gruppen utövat.

— Jag tycker att det är fruktansvärt synd att bönderna kommer i kläm i frågan.

Ingen Boxholmsbonde vill väl lägga ner mejeriet. Men jag tror inte att jag som konsument kan påverka på annat sätt än att välja vilken mjölk jag köper, säger Anna Törnström.

I våras sade en centerpartistisk politiker till östgötska Corren att hon tyckte att ”ostens vänner fått orimligt mycket uppmärksamhet” och att den ”polarisering de skapat har skadat mer än folk förstår”. Hon kallade Boxholmsostens vänner för mobb.

— Jag tycker inte vi är en mobb. Vi modererar inläggen i Facebookgruppen så gott vi kan och försöker hålla en bra stämning, säger Anna Törnström.

○ ○ ○

Kommunledningen i Boxholm har gått från att försöka skademinimera nedläggningens effekter till att bli mer aktiva i diskussionen med Arla och

bönderna. Kritiker har menat att kommunpolitiker inte borde ta ställning och agera så kraftfullt som Johan Birath har gjort. Även årskurs ett från Stenbockskolan blev inblandade i konflikten när de skulle besöka ett kosläpp hos en lokal Arlabonde. Denne var motvillig inför att bjuda in till besöket med hänvisning till att kommunen engagerat sig i ostkonflikten.

— Jag har hoppat av Facebookgruppen nu eftersom jag riskerade att ta fokus från huvudfrågan. Även om jag lämnar barrikaderna så kommer barrikaderna vara fulla ändå, säger Johan Birath. Han menar att även om kommunallagen och ekonomin begränsar kommunens möjlighet att agera finns ett visst engagemang från politikerna på orten. — S och M har blivit ostkramare. För Centern är det en känsligare fråga.

Kommunen har undersökt möjligheten att företag inte ska få tillverka något med namnet Boxholm utanför kommungränsen. Johan Birath tror dock att det kan vara svårt att få ihop en politisk majoritet för att lyfta frågan till högre instanser.

— Då börjar det handla om sexsiffriga belopp och frågan om kommunen ska ta folks skattepengar till processen kommer upp. Och det är klart, en kommun ska kanske inte vara en rättshaverist, säger han.

○ ○ ○

Erik Westholm, professor emeritus vid Institutionen för stad och land på Sveriges lantbruksuniversitet ser konflikten i Boxholm som ett exempel på en landsbygd i förändring.

— Upplevelsen av att det inte är så mycket som är nytt och innovativt i en kommun

väcker en känsla av uttunning. Varje sådan här uttunning av en bygd skapar tankar som ”Hjälp, hur ska det här gå?”. Det finns en beredskap på landsbygden att bli upprörd. Det beror möjligtvis på en känsla av utanförskap, säger han.

Erik Westholm menar att sådana här konflikter ofta väcker kritik mot politiken på ett nationellt plan då invånarna lätt kan känna sig övergivna av staten. Det finns dock positiva följder som kan komma ur en situation likt den i Boxholm.

—Vi har mindre gemensamt med varandra nu än tidigare men en konflikt som ostkampen kan väcka liv i gemenskapskänslan. På individnivå skapar de nya förbindelserna möjligheter till framtida engagemang, säger han.

○ ○ ○

Veckan innan midsommar åkte fyra personer från Boxholmsostens vänner till

Arlas huvudkontor i danska Århus. Under mötet i företagets lunchmatsal föreslog boxholmarna att osttillverkningen skulle få fyra års respit och då ansöka om en ursprungsmärkning likt Västerbottensosten. Därmed skulle osten inte kunna produceras någon annanstans. Intresseföreningen hoppas nu på att få ett nytt möte med Arla. Enligt Arlas presschef Erik Bratthall står dock beslutet om flytten fast.

– Vi var givetvis beredda på reaktioner på beslutet. Det här är en fråga som väcker känslor och jag har full förståelse för det engagemang som finns, säger Erik Bratthall.

Ostvännerna vägrar dock att ge upp och fortsätter att planera för nästa evenemang. Den 24 oktober arrangerar de ett fackeltåg. Efteråt ska de slå en spik i en stock för att markera slutet på en lång

ystningstradition, berättar Morgan Sehlstedt, ostkapten i Boxholmsostens vänner.

— De flesta i Boxholm hoppas fortfarande att osttillverkningen får vara kvar, även om många också tror att det är kört. Men vi ger oss aldrig, säger han.

Lovisa Bergström

Fakta. Boxholm

Boxholms kommun ligger i södra Östergötland och har omkring 5 400 invånare. Under 2018 var Boxholm en av 77 kommuner i Sverige där befolkningssiffran sjönk, om än ett litet tapp. Andelen utrikes födda är 9 procent, hälften av riksgenomsnittet.

Andelen anställda inom tillverkningsindustrin är ungefär tre gånger så många som i övriga riket. En fjärdedel av befolkningen är 65 år eller äldre, vilket kan jämföras med en femtedel för riket.

Källa: corren.se och boxholm.se

Osttillverkning i 130 år

Mejeriet grundades 1890 i Boxholm. Första ostsorten var "helfet storpipig skogsbetesost".

1939 byggdes det nuvarande mejeriet.

1952 tillverkades Sveriges första gräddost – Boxholms gräddost.

2011 köper Arla upp Boxholm Ost.

2018 meddelade Arla att de kommer att lägga ner produktionen i Boxholm.

I dag produceras ungefär 1 700 ton ost om året av mejeriets 24 anställda.

Mjölken kommer från gårdar inom fem mils radie.

Källa: boxholmsost.se

Bostadspriser- na stiger på bred front

LÖRDAG 7 SEPTEMBER 2019

Efter ett och ett halvt år av avvaktande marknad med stillastående priser, har bostadsmarknaden nu repat sig. Priserna stiger på bred front, om sakta. – Vi har fått en normaliserad marknad, säger Per-Arne Sandegren, analyschef på Svensk Mäklarstatistik.

Snittpriset på bostadsrätter och villor i riket steg med en procent under augusti, enligt Mäklarstatistikens senaste mätning. I storstadsregionerna stod dock villapriserna stilla, men

bostadsrättspriserna steg med två procent i centrala Stockholm och centrala Göteborg. I centrala Malmö och i storstadsregionerna i övrigt steg bostadsrättspriserna med en procent. På årsbasis är det endast i Storgöteborg som bostadsrättspriserna har stått still. I övrigt har bostadsrättspriserna stigit överallt och i riket med tre procent. Som vanligt sticker Malmö ut; i centrala Malmö har bostadsrättspriserna stigit med sju procent och i Stormalmö med åtta procent. Den genomsnittliga prisökningen på villor på årsbasis var två procent. I Storstockholm och Storgöteborg har de stigit med en procent och i Stormalmö med fyra procent. Det intressanta är att det inte finns några minustecken någonstans i statistiken och därmed bekräftas bilden av att bostadsmarknaden har återhämtat sig

efter en liten svacka som inleddes i slutet av 2017.

– Under hela 2018 och även under våren i år har vi haft en avvaktande marknad.

Någon månad har priserna stigit för att sedan sjunka, säger Per-Arne Sandegren.

– Men nu har vi haft ett antal månader med bara plustecken eller nollor i statistiken, tillägger han.

Sandegren ser att marknaden bli mer ”normal” i bemärkelsen att prisökningarna också är måttliga.

– Årstakten är mer rimlig nu, priserna stiger i stort sett i takt med inflationen.

Det är inte som det var för några år sedan när vi hade tvåsiffriga ökningstal, säger han.

Erik Olsson, grundare till Erik Olsson fastighetsförmedling, tror att den konjunkturavmattning som Sverige nu är inne i, kan vara en fördel för marknaden.

– En lägre aktivitetsnivå i den svenska ekonomin och lägre räntor i omvärlden minskar risken för svenska ränteökningar under lång tid. Ett tydligt exempel på det är att man kan få bostadslån med en femårsränta som är lika låg som den rörliga räntan, säger han i ett skriftligt uttalande.

Marcus Svanberg, vd för Länsförsäkringar Fastighetsförmedling menar att allt fler bostadsspekulanterna vågar byta bostad då priserna är stabila och räntehöjningar sannolikt skjuts en bra bit in i framtiden.

– Det har ökat efterfrågan under sensommaren. I storstäderna håller vårtrenden i sig – allt fler bostadsrätter säljs till högre pris och redan innan ordinarie visning, säger han.

Dan Lucas

dan.lucas@dn.se

Älgtest och snökörning – så här avgörs däckens vinnare och förlorare

LÖRDAG 7 SEPTEMBER 2019

Är du klar över vilka däck din bil ska rulla på i vinter? Nästa vecka presenterar biltidningen Teknikens Värld årets test av 18 vinterdäck – goda

råd till dig som står inför skifte av kanske den viktigaste säkerhetsutrustningen på din bil. Innan halkan kommer du att kunna läsa om det även här i DN Motor. Här är historien bakom Sveriges mest gedigna däcktest.

Hur går det till att utse vinnare och förlorare i en granskning av denna typ, där däckens egenskaper i de vitt skilda trafiksituationer som kan uppstå i vårt avlånga land ska identifieras och värderas? Målet är klart: att för konsumenter med olika utgångspunkter och behov ge ledning när det kommer till det slutliga valet. Det vinterdäcktest som kollegor på Teknikens Värld utfört, och delar med sig av till DN Motor, är resultatet av ett idogt arbete som drog i gång redan på senhösten förra året med genomgång av vilka nya däck

marknaden erbjuder, dubbade såväl som odubbade.

– Att välja däck är verkligen ett tufft jobb. Vi slutförde det strax innan julhelgen, säger Linus Pröjtz, som i par med Ruben Börjesson svarat för Teknikens Världs däcktester ända sedan 2001.

Duon har nyligen avslutat efterarbetet med den faktaspäckade redovisningen av vad man kommit fram till under de fem deltesterna, från den första på snö och is i lappländska Arvidsjaur, till den femte och sista då däckens egenskaper vid vattenplaning testas i laboratoriemiljö – den enda del som utförs av extern operatör. Den detaljerade redovisning som Teknikens Värld publicerar inom kort ligger klar för tryckning. Pröjtz ser lättad ut, men trots det gäller varken ro eller vila: – Vinterdäcktestet 2019 är klart, men nu rullar sommardäcktestet inför 2020 i gång

och snart även vinterdäcktestet inför 2020 med inkörningsperioden.

– Att köra in sina vinterdäck är väldigt viktigt, allra mest för dubbade däck. Här gäller det att följa tillverkarnas rekommendationer för att maximera dubbens livslängd. Normalt kör vi 100 mil med dubbade och 50 med dubbfria däck innan teststart.

De första deltesterna körs på snö och is i ett vinterkallt Norrlands inland på avlysta banor i Arvidsjaur. Här testas däckens vägegenskaper samt broms- och accelerationsprestanda på stabila underlag. Linus Pröjtz poängterar vikten av det så kallade referensdäcket, ett inslag som återkommer i alla deltester de utför.

– Referensdäcket visar om, och i så fall hur, greppet i banorna förändras. Testdata utan referenspunkter saknar verklighetsförankring, oavsett underlag.

I övriga delar av det avlånga Sverige gäller att vintervägarna kan bjuda på alla möjliga typer av underlag.

– Bara för att det heter vinterdäck innebär det ju inte att däcken rullar på snö och is hela tiden, snarare tvärtom, säger Linus Pröjtz, som understryker att när däck ska väljas är det bilägarens körförhållanden som ska tillåtas styra, inte nödvändigtvis den geografiska hemvisten.

Exempelvis kan en bilinnehavare i Skåne, ett landskap som under en vanlig vinter som värst drabbas av slask, ändå motivera bruk av dubbdäck på sin bil:

– Den skåning som bor uppe på en ås och dagligen kör ut på en brant väg i norrläge, där det ofta fryser på, ska förstås inte tveka att använda sig av dubbdäck för att klara halkan, säger Linus Pröjtz.

Andra deltestet, då bränsleförbrukning och komfort bedöms, följer under senare

delen av mars eller inledningen av april. Det genomförs oftast på det tidigare flygfältet Björkvik ring i södra Sörmland.

– Vi kör på torr bana och däcken slits nästan inte alls.

När tredje deltestet genomförs återfinns Pröjtz och Börjesson på klassisk ”däckmark”, på en liten men mycket ändamålsenlig testbana intill den sedan länge nedlagda däckfabriken i småländska Gislaved. Det är sen påsk och försommarvärmen tar över så snart de svala morgontimmarna passerat.

– Vi testar däckens prestanda på vått underlag, dels under körning på en slingrig bana, dels med bromsprov.

Vätan säkras med noggrant kontrollerad bevattning. Teknikens Värld-testarna assisteras av ett lokalt servicelag som sköter skiftet av hjul. Undertecknad är på plats och åker med när Linus Pröjtz under

forcerad körning med en Volvo V60 avverkar varv på varv på den snäva och rätt korta banan i den täta tallskogen.

– Här bedömer jag subjektivt hur däcken uppför sig. Det jag inte vill uppleva är all form av sladdbenägenhet och plötsliga greppbortfall, säger Linus Pröjtz.

Ruben Börjesson tar över och genomför ett antal bromsprov med en av de två Volvobilar som används, medan Pröjtz inne i banboden knappar in både hårddata och den subjektiva upplevelsen av körningen på sin dator.

– Testet igenom bedöms alla däcken utifrån en skala 1–10 mot ett referensdäck med bedömning 7. Det innebär att samtliga resultat är rakt jämförbara med varandra – oavsett om det handlar om ett dubbat däck, ett nordiskt dubbfritt eller ett centraleuropeiskt dubbfritt. Dessutom

mäter vi varvtiderna runt testbanorna, säger Linus Pröjtz.

Det fjärde deltestet handlar om undanmanöver: älgtestet. Det utförs på torr barmark med en noggrant uppmätt bana med koner och samtidigt utförs bromsproverna på torr bana.

Det avslutande femte testet gäller vattenplaning, då helt nya exemplar av de olika testdäcken används. Det körs i laboriemiljö på en raksträcka med kontrollerad väta, vattendjupet är konstant nio millimeter och bilen är spårbunden för att alla testdäcken ska gå i exakt samma spår. Mätvärdena registreras under acceleration och vattenplaningen inträffar när drivhjulsgreppet går förlorat. Linus Pröjtz betonar att vinterdäcket som klarar alla underlag och körförhållanden är en utopi. Allt handlar om en

kompromiss som förhoppningsvis landar rätt:

– Basera inte ditt val av vinterdäck på en resa per vinter. Bygg i stället upp din egen poängskala, baserad på dina behov. Vårt test hjälper dig att nå dit.

Kalle Holmberg

kalle.holmberg@dn.se

Fakta. Vinterdäcktest

När bantesterna på snö och is genomförs läggs extrem tonvikt på förhållanden som är repeterbara. Våtttesterna körs på bana med kontrollerad väta. Torrbromsning testades denna gång på Björkvik ring, banan där den absoluta merparten av Teknikens Världs bromstester utförs.

Ett däck som klarar vattenplaning bra är även bra vid slaskplaning, något som under årens lopp visat sig stämma gång på gång. Korrekt repeterbarhet vid slasktester är dock mycket svår att åstadkomma. För den som mestadels kör på motorvägar i södra delen av Sverige kan därför ett mellaneuropeiskt dubbfritt däck vara ett alternativ.

Komfort är testets enda del av rent subjektiv karaktär, objektiv mätning låter sig inte göras då godtagbar repeterbarhet inte kan uppnås. I stället faller ansvaret helt på testförarna (alltid två i bilen vid dessa tester) att lyssna och känna efter vilka skillnader som finns. Referensdäcket används här flitigt.

Genvägen till ett framgångsrikt test är att kunna repetera sitt beteende, alltså att alltid köra likadant. Farthållare används och samtliga tester har utförts av samma förare ända sedan 2001. Körningen sker på dubbslitna asfaltsvägar, grusvägar, allt från helt slätt till potthål, skarvar och andra märkligheter – sådant som bilister på vägnätet i vårt land drabbas av mest hela tiden. De testade däcken är hämtade från tre huvudgrupper: dubbdäck, nordiska dubbfria och centraleuropeiska dubbfria.

Dubbade däck är inte tillåtna på kontinenten – bilister som drabbas av problem med greppet på alpvägen får ta hjälp av medhavda snökedjor.

Högre skatt för husbilar — igen

LÖRDAG 7 SEPTEMBER 2019

Det blir, trots tidigare besked från Transportstyrelsen, högre fordonsskatt för nya husbilar.

Nu är branschinitiativet Husbilskampen upprörda över tvärvändningen.

– Vi är besvikna eftersom myndigheterna gav ett helt annat besked i juli. Nu intensifierar vi kampen där vi menar att husbilarna är ett miljövänligt semesteralternativ, säger Maria Valentin, engagerad i branschinitiativet Husbilskampen.

Husbilar med stora motorer och därmed höga utsläpp av koldioxid blir lidande när Transportstyrelsen byter metod för att beräkna fordonsskatten. Tidigare har bilarnas utsläppsvärden baserats på den standardiserade mätmetoden för förbrukning – som i Europa kallats NEDC. Men efter ett beslut i EU ska hela bilbranschen redovisa utsläppsvärden baserade på en tuffare mätmetod med namnet WLTP – och som ligger närmare verkligheten.

Förbrukningen, och därmed utsläppen av koldioxid, ökar i vissa fall med så mycket som 20 procent, vilket i sin tur ger betydligt högre fordonsskatt.

Husbilar drabbades hårt av bonus/malus-skatten när den infördes 1 juli 2018. I många fall höjdes skatten från 6 000 kr/år till drygt 15 000 kr/år. Och nu är det dags igen.

Övergången från redovisning enligt NEDC-metoden till WLTP-metoden drabbar nya husbilar. Branschinitiativet Husbilskampen har under en längre tid försökt att få politiskt stöd för en generell sänkning av fordonsskatten för husbilar på 50 procent. Husbilskampens argument är att husbilen är ett miljövänligt semesteralternativ och att husbilarna bara används halva året.

I somras fick Husbilskampen besked från Transportstyrelsen att effekten av införandet av WLTP-metoden inte skulle drabba husbilarna. Men nu har Transportstyrelsen ändrat sig och införandet av den nya mätmetoden slår med full kraft från och med den 1 september.

– Vi är så klart besvikna.

Transportstyrelsen erkänner att de gjort fel men det är allvarligt när en myndighet går ut med felaktiga uppgifter, säger

husbils- och husvagnsföretaget Forsbergs Fritidscenters vd Maria Valentin som är aktiv i Husbilskampen.

Maria Valentin och Husbilskampen ger inte upp och tror att de ska kunna åstadkomma en förändring.

– Nu fortsätter vi Husbilskampen för att driva på politiker i rätt riktning och påpeka nyttjandet av husbilarna och att det är ett miljövänligt sätt att semestra, säger Maria Valentin.

Husvagns- och husbilsbranschen samlas nästa vecka på Elmia-området i Jönköping för den årliga mässan. Där kommer fordonsskatten att bli en glödhett fråga och Husbilskampen förbereder flera aktiviteter.

Transportstyrelsen har erkänt att de gav felaktiga uppgifter i somras.

– Vi har tidigare lämnat felaktiga uppgifter om att beskattningen av husbilar inte

påverkas och det beklagar vi, skriver Jonny Geidne på Transportstyrelsen, i ett pressmeddelande.

Den nya beräkningen av utsläppsvärden gäller de husbilar som registreras efter den 1 september i år.

– En tumregel som vi använder är att en normalstor husbil som i dag kostar 40 kronor per dag i skatt kommer med denna förväntade dubblering kosta cirka 80 kronor per dag de första tre åren, därefter mindre än 40 kronor per dag, säger Maria Valentin.

Husbilskampen har också mött kritik då vissa menar att det är fråga om en rimlig skatt på en dyr vara med höga koldioxidutsläpp.

– Det vi vill se är en rimlig beskattning av husbilar. Att taxera husbilar på samma sätt som en personbil trots att husbilen används endast hälften så mycket är varken rimligt eller rättvist, säger Maria Valentin.

Jan-Erik Berggren

Fakta. Fordonsskatt

Tidigare har EU:s utsläppstest varit alldeles för släpphänt. Testen i labbmiljö har inte alls speglat vad bilen dragit och släppt ut ute på vägen. I lagstiftningen finns därför övergångsregler. De innebär att tillverkaren under en period måste ta fram koldioxidvärden för både nya WLTP- och gamla NEDC-metoden.

Det betyder att en testad husbil kommer att bli beskattad utifrån något av följande alternativ:

1 En husbil som bara har ett WLTP-värde kommer att bli beskattad utifrån det värdet.

2 En husbil som även har ett NEDC-värde kommer att bli beskattad utifrån det värde som är lägst av NEDC och WLTP (vanligen NEDC) om husbilen tas i trafik första gången senast 31 december 2019.

Från och med 1 januari 2020 gäller dock att det värde som är högst av NEDC och WLTP ger underlag för beskattningen. I praktiken betyder det att WLTP då gäller fullt ut och att en högre fordonsskatt gäller för husbilar som registreras efter 1 januari 2020.

”Oskäligt lång” väntetid till polisen

LÖRDAG 7 SEPTEMBER 2019

Väntetiden för stockholmare som försökt lämna tips till polisen var under augusti ”oskäligt lång”, enligt polisen. Inte ens hälften av samtalen som placerades i kö nådde fram till en handläggare.

– Det är väldigt olyckligt, säger Peter Allheim, ansvarig för utvecklingen av Polisens kontaktcenter, PKC.

Under flera år har det rapporterats om hur väntetiden för att på telefon lämna ett tips till polisen varit lång. Under våren

startades så ett projekt bland annat för att medborgarnas tips skulle prioriteras och att väntetiden för den som vill lämna sådan information skulle bli väsentligt kortare.

I augusti låg den genomsnittliga kötiden för att lämna tips via 11414 på mellan en och fem minuter – i alla regioner utom Stockholm. Där var den genomsnittliga väntetiden 37 minuter.

– Det är väldigt, väldigt olyckligt. Det handlar om att det funnits ett konfigurationsfel i vår tekniska lösning som vi identifierade vid den senaste kvalitetsuppföljningen av detta projekt, säger Peter Allheim, ansvarig för utvecklingen av Polisens kontaktcenter, PKC.

Av de cirka 1000 samtal som i augusti hamnade i tipskön nådde ungefär 400 fram till en handläggare.

När Värmdöbon Maria Böhm, i början av augusti, såg Nackapolisens uppmaning om att den som sett eller hört något gällande 12-årige Mahmouds försvinnande försökte hon höra av sig på 11414.

– Det stod att antingen kunde man prata med poliser som var ute i området, eller ringa 11414.

För den elektroniska rösten berättade hon att hennes ärende gällde tips och fick höra att hon blev vidarekopplad för att lämna ett sådant.

– Jag satt i i kö i en timme och 16 minuter innan jag gav upp.

Några timmar senare försökte hon igen och köade då i en och en halv timme innan hon la på.

– Då gick jag in på polisens sida och hittade ett formulär. Men det stod som jag uppfattade väldigt tydligt att ”här ska du

inte lämna tips till pågående utredning”. Så då kunde jag inte lämna tips där heller. Till slut skrev Maria Böhm en kommentar på polisens facebookside om den långa väntan på att få lämna tips och blev på så vis uppringd några dagar senare.

– Men om jag hade sett något ännu mer avgörande, hur hade jag kunnat kommunicera till polisen då?

Peter Allheim på polisens Nationella operativa avdelning (NOA), säger att för den som har ett tips av mer akut karaktär är det inte 11414 som ska ringas – utan nödnumret 112.

– Om det rör sig om exempelvis försvunna personer eller skottlossning som skett i närtid så är det 112 man ska använda sig av.

Han säger att det är svårt att slå fast vad de långa väntetiderna kan ha fått för konsekvenser.

– Den yttersta konsekvensen kan bli att det påverkar vår förmåga att gripa och lagföra. Tipsen är något som är extremt viktigt för oss och detta är förtroendeskadligt för polisen. Däremot säger Peter Allheim att väntetiden för att lämna tips i juli och augusti inte varit längre än månaderna dessförinnan.

– Men den förbättring som var planerad skedde inte. Framöver kommer svarstiden även för tips i stockholmsregionen att ligga under fem minuter i medelvärde, säger han.

Amanda Lindholm

amanda.lindholm@dn.se

Fakta. Väntetider

Genomsnittlig väntetid för att lämna tips på 11414 i augusti per polisregion.

Bergslagen: 4 minuter

Mitt: 5 minuter Nord: 3 minuter

Stockholm: 37 minuter

Syd: 1 minut Väst: 2 minuter Öst: 2 minuter

En misstänkt för anstiftan till mordförsök

LÖRDAG 7 SEPTEMBER 2019

På fredagsmorgonen sköts en man i 50-årsåldern på Kungsholmen. Mannen är advokat och har anmält att han under en längre tid haft en hotbild mot sig, utan koppling till hans yrkesutövning. En person anhölls på fredagen misstänkt för anstiftan till försök till mord – men den misstänkte skytten är fortfarande på fri fot.

Strax innan klockan nio på fredagsmorgonen hördes flera skott avlossas på Kungsholmen. När polis och

ambulans kom fram påträffades en skadad man.

Aetmat Eismael arbetar i närheten och råkade passera platsen kort efter att skjutningen hade ägt rum. Två personer hade då hunnit fram till den skadade mannen och försökte hjälpa honom.

– Det gick så snabbt. Han låg bara på marken med huvudet mot väggen. En kvinna och en man höll i honom och det var blod vid huvudet på honom, säger hon.

Kort därefter kom polis till platsen, berättar Aetmat Eismael.

– Polisen kom först. Ambulansen kom ungefär tre minuter senare. Jag hörde mannen säga ”Det gör ont”.

Den skottskadade mannen, som är i 50-årsåldern, fördes med ambulans till sjukhus där han opererades. Under fredagseftermiddagen uppgav sjukhuset

att mannens skadeläge är allvarligt men stabilt.

Polisen bekräftar att mannen var vaken och talbar när polis och ambulans kom fram.

– Vi kunde prata med målsäganden men vad som framkommit där kan vi inte berätta, men vi har kunnat få viss information, säger Anna Westberg, presstalesman på Stockholmspolisen. Ett stort polisuppbåd arbetade under fredagen med fallet. Flera personer togs in till förhör och vid 15-tiden meddelade åklagarmyndigheten att en person har anhållits misstänkt för anstiftan till försök till mord. De ville inte uppge om den anhållna är en kvinna eller en man. Senast på måndag klockan 12 måste åklagaren besluta om den anhållna personen ska släppas eller begäras häktad, uppger åklagarmyndigheten på sin hemsida.

Den skjutne mannen är advokat och har jobbat med flera stora mål.

Advokatsamfundets generalsekreterare Mia Edwall Insulander bekräftar för DN att det är en av deras medlemmar som har skjutits.

– Jag har inte hört talas om att det har hänt tidigare. Jag känner inte till att en advokat har blivit skjuten på det här viset. Så det är ju oerhört allvarligt, säger Mia Edwall Insulander.

Mannen har under en längre tid uppgett att han haft en hotbild mot sig. Han har vid flera tillfällen anmält en person och ansökt om besöksförbud. Hotbilden ska inte ha någon koppling till hans yrkesutövning.

Polisen meddelar att man utreder mordförsöket som en isolerad händelse utan känd koppling till nyligen inträffade våldsbrott.

– Vi ser ingen koppling till våldsbrott som har varit i närtid mellan kriminella grupperingar, säger Anna Westberg.

Om dådet har en koppling till den hotbild mannen anmält eller till hans yrke som advokat vill polisen inte svara på.

– Vi kan inte kommentera den eventuella motivbilden än, det är för tidigt i utredningen. Men vi håller på att sammanställa all information, säger Anna Westberg.

Händelsen chockade många boende på Kungsholmen. Den inträffade när många var på väg till jobbet och flera blev vittne till efterdyningarna av skottlossningen.

– Jag skulle precis till tandläkaren. Man läser och hör om det men när det sen händer är det skakande, säger Maarit Kauppi.

– Jag skakar, jag trodde aldrig det här skulle hända på Kungsholmen. Det

kommer närmare och närmare, säger Cristian, boende i området.

Alvaro Romero som jobbar i närheten av den misstänkta brottsplatsen såg den skottskadade ligga utomhus intill en husfasad.

– Jag såg honom göra tummen upp mot ambulanspersonalen, säger han.

En annan person som DN talat med och som kom ut på gatan strax efter skottlossningen såg mannen ligga blödande på trottoaren.

– En polis var redan där, de kom innan ambulansen, och polismannen höll över hans mage för att stoppa blodflödet. Han var vaken och pratade, säger vittnet till DN.

En teknisk undersökning har gjorts och polisen har även genomfört en dörrknackning i området för att samla

uppgifter. Ärendet utreds som försök till mord.

Linda Hjertén

linda.hjerten@dn.se

Alexandra Urisman Otto

alexandra.urisman@dn.se

Adam Svensson

adam.svensson@dn.se

Unilabs vd: Vi arbetar intensivt med att lösa situationen

LÖRDAG 7 SEPTEMBER 2019

Johan Höglund, vd för Unilabs Sverige, säger att han ser allvarligt på de förseningar och kvalitetsbrister som framkommit efter att företaget tagit över röntgen och labbverksamhet i Region Stockholm. Men att många anställda sagt upp sig har inte att göra

med kvaliteten i verksamheten, menar han.

– Vi har ett enormt kvalitetsfokus i vår verksamhet och har alltid patienten i fokus.

Ledningen för Unilabs har under veckan haft möten med Region Stockholm, och enligt Johan Höglund, vd för Unilabs Sverige, finns nu nya handlingsplaner för hur svårt sjuka patienter ska få sina provsvar och röntgenundersökningar i tid.

– Vi arbetar intensivt med att lösa situationen. Det viktigaste är att öka vår kapacitet ytterligare, säger Johan Höglund.

Höglund uppger att bolaget tagit fram ytterligare handlingsplaner, som de presenterat för hälso- och sjukvårdsdirektören på fredagen.

– Vi klarar alla akuta provsvar och alla standardiserade vårdförlopp inom utsatt

tid, men det finns en kö på standardremisser, och den är på 5800. Det var i slutet av april som Unilabs tog över en stor del av ansvaret för laboratoriemedicin åt primärvården och specialistmottagningar i Region Stockholm. Kort därefter började klagomålen strömma in, om förseningar, borttappade provsvar, och om att patienter med misstänkt cancer fick vänta orimligt länge på allvarliga besked, vilket DN berättade i förra veckan. Samma dag informerade Region Stockholm om att det fanns stora problem.

Johan Höglund vittnar själv om att övergången, då Unilabs fick överta ansvaret för laboratoriemedicin, höll ett högt tempo.

– Jag känner till att vi öppnade 17 nya primärvårdslabb under en helg. Fredag lunch fick vi tillgång till lokalerna och

skulle igång med möbler, IT-system och personal och i uppstarten framkom en del kritik och avvikelser, och de har vi hanterat. Vi har en helt annan stabilitet i verksamheten nu.

Ni tycks inte ha haft tillräcklig kapacitet. Kunde ni inte ha förutsett den här situationen?

– Det skiljer sig lite när det gäller radiologi har det varit en situation av underkapacitet inom Region Stockholm vilket har påverkat de långa väntetiderna. På våra enheter har vi ökat kapaciteten med 30 procent genom att vår personal jobbat kvällar och helger för att försöka korta väntetiderna så mycket som möjligt i Region Stockholm.

I de många klagomål som kommit in till Region Stockholm från distriktsläkare och verksamhetsansvariga hos länets

vårdgivare pekar många på patientsäkerhetsrisker.

– Långa väntetider betyder i sig både onödigt lidande och oro. Inom laboriemedicin hade vi kunnat vara mer uppmärksamma på tillströmningen av prover, där vi fick en fördubbling jämfört med prognosen. Nu har vi förstärkt under sommaren och rekryterat biomedicinska analytiker och patologer, så att vi klarar det dagliga inflödet.

Samtidigt pekar distriktsläkare på kvalitetsbrister både när det gäller provtagning och röntgen. Enligt Stockholms Läkarförening kan röntgenbilderna ofta inte användas av sjukhusen efter utförd datortomografi på cancerpatienter när undersökningen är gjord hos Unilabs.

– Vi beklagar att Läkarföreningen har den uppfattning. Vi har inte själva fått in några

signaler om dålig bildkvalitet från läkare eller enskilda sjukhus.

Samtidigt vittnar personal om en försämrad arbetssituation, när personalägda Praktikertjänsts verksamhet tagits över Unilabs, och arbetstempot drivits upp för att klara patienttrycket i kombination med det snäva avtalet. I samband med övertagandet har stora grupper av röntgensjuksköterskor sagt upp sig.

– Jag beklagar att vi har tappat en del av personalen. Vi har anställt 17 nya röntgensjuksköterskor under de senaste månaderna, säger Johan Höglund, som inte medger kvalitetsförsämringar.

– Vi optimerar ständigt våra undersökningstider men aldrig genom att tumma på kvaliteten.

Den ökade belastningen på Unilabs enheter har inneburit svårigheter att göra

medicinska prioriteringar mellan patienterna, då det är svårare att snabbt få in akuta patienter, enligt en röntgenläkare.

Men Johan Höglund säger att det inte finns någon koppling mellan kvalitet och priset.

– Vi gör alltid medicinska prioriteringar. Det är beklagligt om det finns personal som säger något annat, säger Johan Höglund.

Anna Gustafsson

anna.gustafsson@dn.se

Kommunan- ställda misstänks för fusk med upphandlingar

LÖRDAG 7 SEPTEMBER 2019

Upplands-Bros kommunledning har stängt av flera medarbetare efter misstankar om "oegentligheter kring flera upphandlingar". Medarbetarna har också polisanmälts.

Flera medarbetare vid Upplands-Bro kommun har blivit avstängda från sina tjänster, skriver kommunen på sin hemsida.

Anledningen är misstankar om oegentligheter kring flera upphandlingar,

uppgger tidningen Mitt i som var först med att rapportera om händelsen.

– Det var i samband med en kontroll av vårt sätt att arbeta med upphandling som detta uppdagades. Vi fann underlag som gav oss skäl att gå vidare med detta till rättsvårdande instans. Det togs beslut att i väntan på en eventuell polisutredning stänga av dessa medarbetare. De är avstängda utan lön, säger Ida Texaell, kommundirektör i Upplands-Bro kommun till DN.

De misstänkta medarbetarna polisanmäls samtidigt för brott mot lagen om offentlig upphandling.

– Jag ser mycket allvarligt på detta, annars hade jag inte agerat som jag gör. Vi är noga med att följa lagar och regler, säger Ida Texell.

Hon vill inte gå in på hur många eller vilka upphandlingar det handlar. Hon vill heller inte ange vilka summor det rör sig om.

– Det här pågår fortfarande, vi är mitt inne i det, och jag vill inte hänga ut medarbetare ifall att det visar sig att det inte begåtts några felaktigheter, säger Ida Texell.

Kommunstyrelsens ordförande Fredrik Kjos (M) kommenterar händelsen på kommunens hemsida:

– Det som nu uppdagats är ett brott mot det tydliga regelverk som omger upphandlingar. Vi kommer aldrig att acceptera att invånarnas förtroende för kommunen naggas i kanten av tvivelaktiga omständigheter. Det handlar ytterst om att alla skattebetalares pengar ska behandlas med respekt och komma till nytta för rätt ändamål.

Linda Hjertén

linda.hjerten@dn.se

Adam Svensson

adam.svensson@dn.se

Världens enklaste (och godaste) brödrecept

LÖRDAG 7 SEPTEMBER 2019

Ju mer bröd Martin Johansson bakar, desto enklare vill han att det ska vara. I sin senaste bok vill han lära ut bakningens grunder.

Ljusa frallor

Det här kan vara världens enklaste brödrecept. Du förbereder degen på kvällen och bakar ut och gräddar frallorna till frukost dagen efter. Variera receptet genom att

byta ut 100–150 gram av mjölet mot en annan sort.

9–12 frallor

Ca 9 timmar

½ tsk jäst (3 g)

3 ½ dl vatten (350 g)

7 ½ dl vetemjöl (450 g)

2 tsk salt (12 g)

1. Smula ner jästen i en bunke och tillsätt sedan resten av ingredienserna. Rör ihop degen med en träslev eller en slickepott och blanda ordentligt.

2. Täck bunken med ett lock och låt den jäsa i rumstemperatur över natten, eller 6–10 timmar.

3. Sätt ugnen på 275 grader.

4. Använd en slickepott och skrapa ut degen på ett mjölat bakkbord. Dra ut degen till en kvadrat och vik ihop degen till ett

paket (se faktaruta). Låt degen vila i 30–45 minuter.

5. Strö på lite mjöl och dela degen i tre remsor, och därefter i lagom stora frallor, 9–12 stycken.

6. Lägg frallorna på en plåt med bakplåtspapper.

7. Sätt in i mitten av ugnen och grädda tills de fått fin färg, cirka 15 minuter.

8. Ta ut frallorna och låt svalna i ett par minuter på plåten innan du hugger in.

Tips!

Toppa gärna bröden med solrosfrö, pumpakärnor, sesamfrö, svart sesamfrö, kalonjifrö eller och vallmofrö. Om du vill ha frön på frallorna är det bra att pensla på lite vatten innan. Då fastnar de ordentligt.

Lingonbröd

I det här receptet ingår rågkross, men det går fint att byta mot till exempel vetekross eller fyrkornskross. Man kan också använda hela kärnor av råg eller vete, men då får man koka och blötlägga dem först.

1 bröd

4 ½ timmar

1 dl rågkross (80 g)

3 ¼ dl hett vatten (375 g)

¼ pkt jäst (12 g)

1 dl rårörda lingon (100 g)

hel kummin (1 tsk)

3 ½ dl vetemjöl (200 g)

3 ½ dl rågsikt (200 g)

2 tsk salt (12 g)

1. Rör ihop rågkross och hett vatten. Låt stå tills det svalnat, cirka 1 timme.

2. Smula ner jästen och tillsätt sedan övriga ingredienser. Rör tills allt blandats. Täck bunken med lock eller plastfolie och

låt jäsa i cirka 2 timmar. Halvvägs under jäsningen kan du röra några varv i bunken.

3. Smöra en brödform som rymmer cirka 1 1/2 liter och klicka sedan ner degen. Strö på lite mjöl eller frön, lägg på en bakduk och låt jäsa i cirka 45 minuter.

4. Sätt ugnen på 225 grader när 20 minuter återstår av jäsningen.

5. Sätt in brödet i ugnen och grädda i cirka 40 minuter.

6. Ta ut brödet och vänd ut det ur formen och låt det svalna på ett galler. Om brödet ser blekt ut undertill kan du ställa in det direkt på ugnsgallret i ytterligare 10 minuter.

Lantbröd

Att ett bröd kallas just lantbröd kan betyda lite olika saker. I det här fallet heter det så för att det bakas med ett fullkornsmjöl av vete. Mjölet är lite brunare än vanligt

vetemjöl, har mer smak och är dessutom mycket nyttigare. Var beredd att tillsätta mer vatten om det behövs. Det ska vara en kladdig deg.

1 bröd

3 1/2 timmar

1/4 pkt jäst (12 g)

3 3/4 dl vatten (375 g)

7 1/2 dl lantvete eller vetemjöl med fullkorn (450 g)

1 msk honung (15 g)

2 tsk salt (12 g)

1. Smula ner jästen i en bunke och blanda sedan ner resten av ingredienserna.

2. Rör ihop degen med en träslev eller en slickepott och blanda ordentligt.

3. Täck bunken med lock eller plastfolie och låt jäsa i 1 1/2 timme. Efter halva tiden kan du röra några varv i bunken – det gör degen ännu smidigare.

4. Sätt ugnen på 235 grader och ta fram en plåt med bakplåtspapper.

5. Strö rikligt med mjöl på ett bakkbord och skrapa ut degen i mjölet. Forma till ett bröd genom att vika ihop degen till ett paket (se förra uppslaget). Lägg brödet på plåten och låt jäsa i 20–30 minuter.

6. Sätt in brödet mitt i ugnen, sänk temperaturen till 230 grader och grädda i 35–40 minuter.

7. Ta ut brödet och låt det svalna på ett galler.

Fröknäcke

Knäckebrödet som är omöjligt att misslyckas med. Dessutom väldigt gott! Om man vill kan man ersätta rågmjölet med majsmjöl. Då blir knäcket helt glutenfritt.

1 plåt knäcke

1 ½ timmar

1 dl sesamfrö (60 g)

1 dl pumpakärnor (60 g)

1 dl solroskärnor (60 g)

½ dl hela linfrön (30 g)

1 dl rågmjöl (50 g)

½ tsk salt (3 g)

1 msk honung (15 g)

½ dl rapsolja (40 g)

2 dl hett vatten (200 g)

1. Sätt ugnen på 135 grader varmluft.

2. Blanda alla torra ingredienser i en bunke. Tillsätt honung, olja och hett vatten. Rör om och låt stå i cirka 30 minuter.

3. Lägg ett bakplåtspapper på en plåt och bred ut degen (som mest liknar gröt). Använd en slickepott och bred till ett så jämnt lager som möjligt, hela vägen ut i kanterna.

4. Grädda knäcket i mitten av ugnen i cirka 60 minuter.

5. Dra över pappret med knäcket till ett galler och låt svalna en stund innan du bryter det i bitar.

Nattjästa baguetter

Den här degen rör du ihop på kvällen innan du går och lägger dig, så får du nybakade baguetter till frukosten. Eller så gör du degen på morgonen och bakar baguetter att servera till middagen. Välj själv!

3 baguetter

8–12 timmar

½ tsk jäst (3 g)

3 ½ dl vatten (350 g)

7 ½ dl vetemjöl (450 g)

2 tsk salt (12 g)

1. Rör ihop alla ingredienser till en deg i en bunke. Degen behöver inte knådas, bara röras tills den precis går ihop. Täck bunken med lock eller plastfolie och låt

degen jäsa i rumstemperatur i cirka 8 timmar.

2. Sätt ugnen på 275 grader.

3. Skrapa ut degen på ett mjölat bakbord och vik ihop den till ett paket (se sidan 35). Täck med bakduk och låt jäsa i 40–60 minuter.

4. Dela degen i tre långa längder. Sträck ut dem en aning på längden, snurra dem ett varv och lägg på en plåt med bakplåtspapper. Sätt in plåten mitt i ugnen och grädda tills baguetterna har fått ordentligt med färg, 15–20 minuter.

5. Ta ut bröden och väck familjen.

Recept Martin Johansson ur ”Baka bröd. Enkla recept för stora och små” (Bonnier Fakta)

Foto Lennart Weibull

Recept Martin Johansson

LÖRDAG 7 SEPTEMBER 2019

Så viker du degen

1. Dra ut degen till en kvadrat.
2. Vik kanterna mot mitten – först uppifrån och nerifrån, sedan från sidorna.
3. Vänd degen så att den släta sidan hamnar uppåt. Efter jäsning kan du sedan dela degen till frallor.

1. Blanda för hand: Degarna i dessa recept blandas för hand, så du behöver ingen elektrisk degblandare eller så. Allt du behöver är en bunke (som rymmer cirka 4 liter, gärna med lock), något att blanda degen med (om du har en slickepott med stadigt skaft kan du använda den i stället för en traditionell träslev), en ugn med plåtar och några bakplåtspapper.

2. Väg i stället för att mäta. Om du har tillgång till en våg (gärna en digital) så använd den. Då kan du enkelt mäta upp ingredienserna direkt i bunken. Nollställ sedan vågen och väg upp nästa.

3. Mindre stök med små degar. De här degarna är ganska små. Dels är de enkla att blanda för hand, dels blir det inte så väldigt stökigt och

rörigt när man arbetar med en lite mindre deg. Vill man ändå göra mer bröd på en gång så går det alltid bra att dubbla eller flerdubbla recepten.

4. Vänd på logistiken. I flera recept står det att du ska låta degen jäsa över natten så att du får nybakat bröd på morgonen. Det går naturligtvis precis lika bra att blanda degen på morgonen, låta den jäsa över dagen och grädda brödet på eftermiddagen eller kvällen.

5. Nyttigt med fullkorn. Vill du ha ett lite grövre bröd kan du alltid byta ut en del av vetemjöllet till ett fullkornsmjöl. Ersätt till exempel en fjärdedel av vetemjöllet med fullkornsmjöl av dinkel eller råg. Ibland kan man då behöva tillsätta lite extra vatten eftersom fullkornsmjöl tar upp mer vatten. Man får känna sig fram!

6. Testa olika vetemjöl. Det finns en uppsjö av olika sorter i butikshyllorna nu för tiden. Det finns vetemjöl special, lantvete, rustikt vetemjöl, patisserivetemjöl och massor med andra sorter.

Jäsningen påverkar slutresultatet

Vanligtvis jäser en deg två gånger. Först i bunken där den blandats, därefter när man har

bakat ut den till bröd. Hur länge ett bröd jäser innan det åker in i ugnen kan påverka resultatet mycket. Det kan i princip bli helt olika bröd! På bilderna nedan syns en ljus limpa som har fått jäsa olika länge.

Allt fler äldre idrottare – men får betala allt själva

LÖRDAG 7 SEPTEMBER 2019

Veteranidrotten växer. Fler och fler äldre tävlar på gamla dar. Men pensionärerna får betala allt själva. Något stöd till äldres idrottande finns inte.

– Det är som om den här gruppen glöms bort, säger Riksidrottsförbundets ordförande Björn Eriksson, 74 år, som nu kräver att -

regeringen i höstbudgeten gör en satsning på de äldre.

Inför det senaste valet lovade Socialdemokraterna ett statligt stöd till ett äldrelyft. Ett sådant stöd – 20 miljoner kronor – fanns också med i den budget som Kristdemokraterna och Moderaterna presenterade efter valet.

Men i den vårbudget som Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Liberalerna och Centerpartiet presenterade i år fanns stödet inte längre kvar.

– Varför vet jag inte, men nu är ett gyllene tillfälle att rätta till det. Om man har lovat det här i valrörelsen är det dags att leverera nu, säger RF-ordförande Björn Eriksson och tillägger:

– Skulle man svika oss den här gången är det illa.

I dag får RF 1,9 miljarder av staten att fördela. Allt går till att i första hand stötta barn och ungdomar. Och att ta pengar från de unga för att stötta de äldres idrottande är inte aktuellt.

– Det är en omöjlighet, säger Björn Eriksson och Peter Mattsson, verksamhetschef på RF förtydligar:

– Det idrotten haft som utgångspunkt är att inte ta pengar från barn och ungdomar och lägga på vuxna. Däremot ser vi att samhället skulle vinna mycket på att lägga pengar på en äldre kategori idrottare och därmed minska kostnaderna i form av sjukskrivningar och hälsa och sjukvård. RF har också som mål att väcka ett intresse för motion och idrott som ska kunna hålla livet ut.

– Det vi har sett är att människor är intresserade av att hålla på med en organiserad idrott, och också gärna tävla,

högre upp i åldrarna, säger Peter Mattsson.

Veteran blir man vid olika åldrar beroende på sport. Inom simningen räknas man som veteran redan vid 25 års ålder. Inom friidrotten sätts gränsen vid 35 år och för bordtennis gäller 40 år.

81-årige Hans Westling är lite av grand old man inom svensk bordtennis. Förutom att spela själv – och han gör det fortfarande – har han suttit i Bordtennisförbundets styrelse- och tävlingskommitté under många år.

Men framför allt var han mannen som såg till att det blev ett veteran-VM i sporten. Det första hölls 1982 i Göteborg – Westlings hemstad.

– Det var ett lokalt initiativ. Då var intresset från de nationella förbunden obefintligt. Veteraner sågs lite över axeln, men vi fick ganska snabbt svar från det

internationella förbundet som sa att det var okej. Och på den vägen är det, berättar Hans Westling.

I dag är han ordförande för den internationella kommitté som arrangerar veteran-VM. Ett så stort uppdrag att han själv inte hinner spela VM.

1982 i Göteborg var det 500 spelare från 22 länder som deltog. Vid senaste VM, i Las Vegas i fjol, var det 4 000 spelare. – Nu går det i Bordeaux nästa gång och ett år innan tävlingen ska äga rum har vi fyllt alla 5 000 platser som vi har. Vi har en reservlista på 1 350 namn och då är det förmodligen ytterligare tusen spelare som hade för avsikt att bestämma sig före nästa sommar, säger Hans Westling.

Det är många fler deltagare än vid ett vanligt pingis-VM och faktum är att det är mycket lättare att hitta länder och städer

som vill arrangera veteranmästerskap än ett mästerskap för världseliten.

– Det här är en grupp människor som är en dröm för en destination. De är ganska köpstarka, de bor på hotell snarare än i skolsalar och de drar inte runt på stan och ställer till elände, säger RF:s Peter Mattsson.

Men i dag måste de äldre stå för alla kostnader själva när de ska träna och när de ska ut och tävla.

– Det blir en jämlikhetsutmaning i det här. Vi som har möjligheten att hålla oss i form och kan lägga pengar på det blir bättre och bättre tränade och så ökar gapet till de som inte har de förutsättningarna i samhället, säger Peter Mattsson och tillägger:

– Vi vet att idrotten är en kraft som skulle kunna bidra till ökad jämlikhet i stället för tvärtom.

Hans Westling har sett hur intresset för veteranpingisen exploderat sedan 80-talets början. I dag finns det rena pensionärsklubbar runt om i hela landet.

– Jag skulle nog vilja påstå att det inte finns en pingishall i Sverige som inte används under dagtid av pensionärer. Hur förklarar man det?

– Många säger att det är för att hålla kroppen i gång, att jaga den där lilla bollen, men också att träffa människor och ta en kopp kaffe. För många, som kanske förlorat sin respektive och sitter hemma i sin lägenhet och inte har så mycket umgänge, har det blivit en livsform att åka i väg och spela pingis några gånger i veckan och dricka kaffe och ha skoj, säger Hans Westling.

Vad har bordtennisen betytt för dig?

– Våldigt mycket. Jag har sysslat med pingis i hela mitt liv som spelare och som

ledare. Jag spelade i veteran-EM i Budapest för ett par månader sedan och jag spelar i ett reservlag i föreningen och deltar i veteranturneringar.

– Det är det stora fritidsintresset, säger Hans Westling.

Den 18 september ska regeringen presentera höstbudgeten. RF-ordföranden Björn Eriksson hoppas att äldrestödet då finns med.

– Det finns undersökningar som visar att det här är lönsamt för samhället och det behöver man väl inte vara Einstein för att räkna ut.

Nils Palmgren

nils.palmgren@dn.se

Dela

77-årige Åke Jonson kunde knappt gå: Idrotten gjorde mig frisk

LÖRDAG 7 SEPTEMBER 2019

För 15 år sedan kunde Åke Jonson inte gå uppför en trappa. Smärtan i kroppen försökte han döva med mediciner. Till sist förtidspensionerades han.

I nästa vecka springer han – som 77-åring – 2 000 meter hinder vid veteran-EM i friidrott i Venedig.

– Jag tillverkade mina egna endorfiner och blev frisk, säger Åke Jonson och skrattar.

För ett par veckor sedan avgjordes veteran-SM i friidrott i Huddinge. 700 tävlande innebar nytt deltagarrekord och en som deltog var 77-årige Åke Jonson, tävlande för Malmöklubben Heleneholms IF.

– Jag hade anmält mig till tio grenar, men de kolliderade ibland, så jag genomförde åtta. Jag tog två guld, tre silver och ett brons, berättar han på sin stockholmsdialekt i telefon från Malmö. Och så skrattar han.

Det gör Åke Jonson ofta under den halvtimme vi pratas vid på telefon. Men det gjorde han inte för 15 år sedan. Då gjorde osteoporosen (benskörhet) och artritens hans liv till ett helvete.

– Ett år var jag sängliggande. Jag gick inte upp förrän hustrun kom hem på kvällen. Det gjorde så jäkla ont när jag rörde mig, berättar Åke Jonson och fortsätter:

– Jag är maskiningenjör och jobbade med konstruktion och produktionsteknik, men jag blev sakta sämre och sämre och var sjukskriven till och från. Till slut blev det förtidspension.

– Det var en jobbig tid, säger han som ett konstaterande.

Efter sju år av smärta hamnade Åke Jonson så småningom på en smärtklinik i Lund. Då kom vändningen. Och hur det gick till var lite oväntat.

– Det var en kvinnlig läkare som sa att jag skulle börja träna. ”Men det gör ju ont”, sa jag. ”Det ska göra ont”, sa hon.

– Och då började jag cykla. Jag kunde knappt gå och det gjorde jäkligt ont, så jag hade knappt styrfart när jag började.

– Men jag fortsatte och fortsatte och för att få en sporre började jag tävlingscykla lite. Jag blev faktiskt svensk mästare i cykel i veteranklassen en gång i tiden, säger han som i förbigående och skrattar.

Men vid 69 års ålder – och utan några som helst tidigare erfarenheter – började Åke Jonson med friidrott.

– Jag skulle se om jag kunde springa också. Då var det ett sådant där motionslopp i Malmö och då såg jag att jag kunde springa lika fort som 17-åringarna (skratt) och på den vägen är det.

– Och sedan tyckte jag det var roligt. Då gick jag med i Heleneholm. Jag tyckte det kunde vara kul med lite gemenskap och så där och då sa en kille till mig att ”vi vill gärna att du börjar tävla när du tränar med oss”.

Så vad har du vunnit?

– Jag har vunnit SM i en massa grenar. Jag satt på läktaren på ett SM och var bara anmäld till några löpgrenar och så tänkte jag ”varför ska jag inte hänga med på teknikgrenarna också?”. Så då gjorde jag det.

– Sjävlärd ställde jag upp på allt och för några år sedan bestämde jag att jag skulle ställa upp i alla grenar jag känner till och då hade jag tiokampen kvar och den gick inte i Sverige, men den gick på EM i Danmark.

– Så jag åkte dit för två år sedan bara för att genomföra den och fick bronset, berättar Åke Jonson och återigen hörs ett glatt kluckande läte i telefonen.

– Det är en liten saga för sig, säger han när han hämtat andan.

Du måste ha en järnvilja?

– Jag har starkt pannben och vilja, det har jag.

Hur mycket tränar du?

– Jag tränar tre dagar, ungefär en timme varje gång, och så vilar jag den fjärde dagen.

Vad betyder friidrotten för dig?

– Den betyder nästan allt just nu. Jag blir nästan tårögd när jag säger det. Jag tycker det är så jäkla kul. Nu känner jag en massa och som nu senast uppe på SM, alltså vi skrattade så mycket som man aldrig gör annars. Det är verkligen en höjdare.

Den 12 september klockan 15 går startskottet för 2 000 meter hinder vid veteran-EM i Venedig. På startlinjen då står Åke Jonson, Heleneholm.

– För två år sedan satte jag svenskt rekord och jag blev så jäkla överraskad, så nu tänkte jag prova på ett stort mästerskap. Åke Jonson får betala allt själv, anmälningsavgift, resa, hotell och mat.

Totalt handlar det om en kostnad på 6 000 kronor.

– Det är lite surt alltså. Det var ju lite uppror bland de kvinnliga lagidrottarna för att de inte fick så mycket pengar. Men jämför det med oss pensionärer.

– Det är knappt jag har råd, jag får avstå från annat.

Hans stora mål är veteran-VM i Göteborg 2022. Då kommer minst 8 000 deltagare från hundra länder att göra upp om medaljerna.

– Jag har en sån jäkla tur att jag fyller 80 bast i februari det året, så jag tar klivet upp i 80-klassen. Så jag blir yngst och det är en jäkla skillnad.

Så du kan göra rent hus där då?

– Ja, faktiskt. Får jag vara frisk och leva så. Om jag fortfarande kommer över hindren tänker jag satsa på det och eventuellt också en tiokamp.

Vad säger du i dag – var det idrotten som gjorde dig frisk?

– Ja, definitivt. Jag tillverkade mina egna endorfiner. Läkaren sa att ”du får egna bedövningsmedel om du tränar”.

Känner du av värken någonting i dag?

– Nej, ingenting, säger 77-årige Åke Jonsson.

Och så skrattar han.

Nils Palmgren

nils.palmgren@dn.se

800 meter: 4:a på tiden 3.17,83.

300 meter häck: 2:a på 67,35.

Vikt (slägga): 5:a med 7,14 meter.

2 000 meter hinder: 1:a på tiden 10.53,07.

Stavhopp: 1:a med 1,90 meter.

10 000 meter: 2:a på tiden 51.18,48.

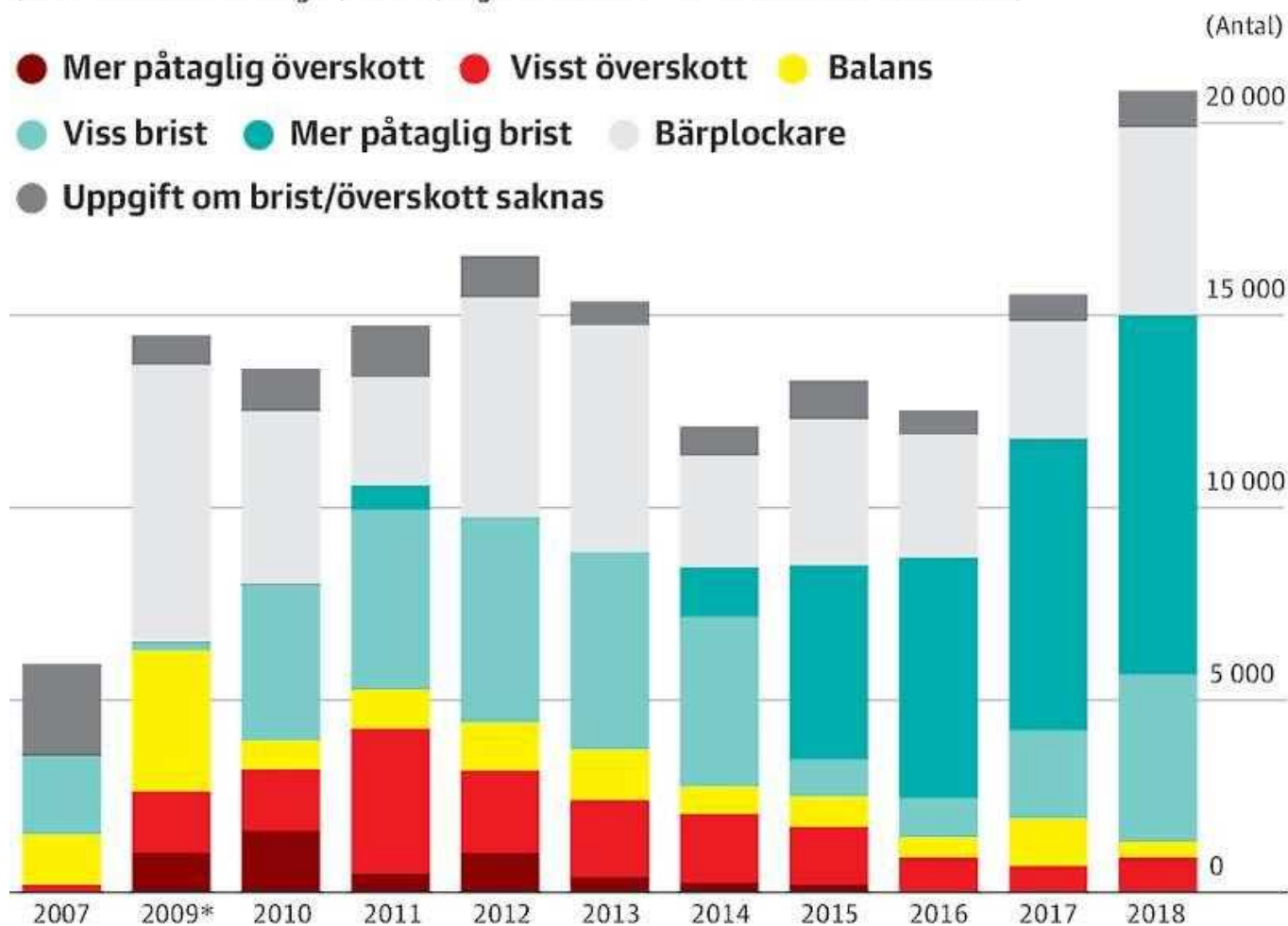
80 meter häck: 3:a på tiden 21,23.

Höjdhopp: 2:a på 1,18 meter.

Beviljade arbetstillstånd per år

Fördelade på yrken med överskott respektive brist på arbetskraft

(Källa: Arbetsförmedlingen/Timbro/Migrationsverket. *År 2008 saknas i statistiken)

”Arbetskraftsinvandringen fungerar bättre än någonsin”

SÖNDAG 8 SEPTEMBER 2019

DN. DEBATT 20190907

Den svenska modellen för arbetskraftsinvandring fungerar bättre än någonsin. Bidraget till ekonomin är större än tidigare, matchningen mot bristyrken är bättre. Sverige är nu ett av världens mest attraktiva länder för högkvalificerade. Ogenomtänkta begränsningar kan därför bli mycket

kostsamma, skriver Caspian Rehbinder och Karin Svanborg-Sjövall, Timbro.

Den svenska modellen för arbetskraftsinvandring innebär att arbetsgivare, inte myndigheter, avgör behovet av kompetens, att arbetskraftsinvandrare ska ha samma löner och villkor som gäller andra på den svenska arbetsmarknaden, och att facken inte ska ha vetorätt mot anställningar från andra länder. Modellen har ett brett stöd. M, C, L, KD och MP, som genomförde politiken 2008, står fast vid sin linje och S har bundits till den genom januariavtalet. Därtill värnar TCO, Saco och Svenskt näringsliv om grunderna i systemet. Trots det breda stödet finns ett visst motstånd, som i huvudsak bygger på missuppfattningar och överdrifter. En vanlig uppfattning är att reformen 2008 öppnade för mer invandring till yrken där

det inte behövs arbetskraft och försämrade villkoren för den mest eftertraktade arbetskraften. Det är inte sant.

Varje år gör Arbetsförmedlingen en prognos där myndigheten bedömer behovet av arbetskraft för varje yrke: mer påtagligt överskott, visst överskott, balans, viss brist eller mer påtaglig brist. Vi har samkört denna prognos med Migrationsverkets statistik över beviljade arbetstillstånd och kan visa att reformen av arbetskraftsinvandringen inte bara inneburit fler arbetstillstånd utan också högre träffsäkerhet i matchningen över tid. Fler arbetstillstånd till yrken med mer påtaglig brist, främst civilingenjörer och programmerare, beviljades 2018 än vad som beviljades totalt 2007.

För att kunna jämföra utvecklingen över tid räknar vi bort de yrken som saknar prognos från Migrationsverket. Det är

främst bärplockare, som bara befinner sig i landet några veckor per år. Utöver dem är bortfallet knappt 5 procent av arbetstillstånden, huvudsakligen till chefspositioner.

År 2007 utgjorde bristyrkena knappt 60 procent av arbetstillstånden (bärplockare oräknade) – i dag har denna andel ökat till över 90 procent. Andelen beviljade arbetstillstånd till yrken med mer påtaglig brist har gått från 0 procent till mer än 60 procent, och efter en initial ökning är överskottsyrkena nu på samma låga nivå som före reformen. Samma mönster syns om man tittar på de arbetskraftsinvandrare som beviljats permanenta uppehållstillstånd. Bara under 2017 och 2018 beviljades fler permanenta uppehållstillstånd till bristyrken, än samtliga permanenta

uppehållstillstånd för arbetskraft under hela perioden 2000–2008.

I högkonjunktur ökar bristen på de flesta yrken, men även om man använder ett fast balansmått för alla år går utvecklingen åt samma håll. Till skillnad från tidigare har vi nu också ett flexibelt system som låter ökad generell efterfrågan matchas av fler beviljade arbetstillstånd.

Tidigare forskning har visat att invandringen framför allt ökade till överskottsyrken vid reformens införande. Träffsäkerheten blev sämre och samtidigt uppdagades betydande problem med uppföljning, regelefterlevnad och missbruk av systemet. Under åren 2011–2014 genomfördes dock en rad skärpningar för att vårda systemet och motverka fusk. Nya regleringsbrev, samverkan mellan arbetsmarknadens

parter och förändrad lagstiftning gav effekt.

Det är tydligt att högt eftertraktad arbetskraft från andra länder har fått bättre möjligheter att komma hit efter reformen. Fler har fått jobb och fler har fått stanna. Om man inte tycker att det är dåligt att människor från andra länder arbetar i Sverige, är det svårt att se den svenska modellen för arbetskraftsinvandring som annat än en framgång.

Bilden stämmer överens med en bredare internationell värdering av den svenska arbetskraftsinvandringen. När OECD granskade vilka länder som är mest attraktiva för högkvalificerad arbetskraft ligger Sverige i topp, jämte Australien. OECD konstaterar att krångliga system gör länder som Kanada och USA mindre attraktiva, vilket bidrar till Sveriges

topposition. Det kan jämföras med läget före reformen, då Sverige var ett av de mest restriktiva länderna i OECD och få sökte sig hit.

Det är en värdefull utveckling.

Kompetensbristen är skriande på många håll. Under 2018 bidrog arbetskraftsinvandringen med 34 miljarder kronor i ökad produktion och 12 miljarder kronor i ökade skatteintäkter. Utöver de direkta ekonomiska effekterna innebär det att företag som annars inte kunnat expandera eller ens fortsätta med sin verksamhet kan växa och frodas. Arbetskraftsinvandringen möjliggör allt från klockreparationer och tyghandel till tung industri och programmering. Men politiska system måste vårdas. Att dagens regelverk i huvudsak fungerar väl innebär inte att det saknas behov av fortsatta reformer. Sedan Alliansen

förlorade makten har regeringen inte lagt två strån i kors för att lösa uppenbara brister, trots stora problem med kompetensutvisningar – som i sig påverkat Sveriges rykte negativt – och flera exempel på missbruk.

Migrationsverket bör få större möjligheter att motverka fusk genom större informationsdelning mellan myndigheter. Möjligheten att resa in i landet för den som har rätt att arbeta måste säkras. Fler sanktionsmöjligheter än bara utvisning bör införas så att inte all risk ligger på arbetstagaren. Kortare handläggningstider, mer överblickbara processer och större möjlighet att byta jobb skulle göra systemet mer attraktivt för både arbetsgivare och arbetstagare. Flera av de här frågorna har utretts, tillkännagivits av riksdagen eller lyfts av opinionsbildare. Det är hög tid att

regeringen släpper sin passivitet och vårdar systemet för framtiden.

Motståndare mot den svenska modellen för arbetskraftsinvandring säger ofta att de inte vill försvåra för den högkvalificerade arbetskraftsinvandringen eller invandringen till bristyrken, utan bara begränsa antalet lågkvalificerade invandrare eller invandring till överskottsyirken. Men det är vårt generella system som har möjliggjort de stora värden arbetskraftsinvandringen bidrar med. Sveriges attraktivitet för högkvalificerad arbetskraft är högre tack vare vårt system, det nya systemet har inneburit bättre matchning mot bristyrken och vinsten för samhället är enorm. Skulle en skärpning av regelverket stoppa var femte arbetskraftsinvandrare hade det 2018 inneburit 2,4 miljarder kronor i lägre skatteintäkter och nästan 7 miljarder

förlorade kronor i lägre produktivitet. En återgång till systemet före 2008 vore ännu dyrare. Ogenomtänkta begränsningar skulle slå hårt mot företagen, ekonomin och människor som vill och kan arbeta i Sverige.

Caspian Rehbinder, programansvarig
arbetsmarknad, Timbro
Karin Svanborg-Sjövall, vd Timbro

Ann Linde om Wallström: ”Vemodigt att hon slutar ”

SÖNDAG 8 SEPTEMBER 2019

Sveriges utrikeshandelsminister Ann Linde har besökt World Economic Forum i Kapstaden, under en av de mest turbulenta veckorna på många år i Sydafrika. Samtidigt har Sveriges utrikesminister Margot Wallström aviserat sin avgång. Nu nämns Linde i spekulationerna om vem som ska efterträda Wallström.

– Det är naturligtvis hedrande på alla sätt, säger hon i en intervju med DN. När statsminister Stefan Löfven på tisdag presenterar sin nya regering är den stora frågan vem som kommer att efterträda utrikesminister Margot Wallström, som i fredags meddelade sin avgång. Ett av stalltipsen är Ann Linde (S), som i dag har ansvar för utrikeshandel och som i veckan besökt Sydafrika och World Economic Forums Afrikamöte. Hon arbetade första gången med Wallström på sent 1980-tal då hon anställdes som opolitisk tjänsteperson på dåvarande civildepartementet där Wallström var biträdande statsråd.

– Jag har hela tiden kunnat se vad hon har gjort så det är klart att jag tycker att det känns vemodigt att hon bestämmer sig för att sluta. Jag tycker att hon har gjort så mycket bra, säger Linde till DN.

Då, 1989, var Wallström 34 år gammal och Linde var 27 år och departementet behövde någon som kunde arbeta med ungdomsfrågor och Europafrågor. Ett nytt ungdomsutbytesprogram hade sjösatts och Linde fick på sitt bord att ta hand om förhandlingarna.

– Margot hade en väldigt tydlig agenda, att Sverige bör närma sig Europa och så småningom bli medlem. Det var fantastiskt roligt, jag hade lyckan att få jobba med Margot, med en minister som redan hade en agenda om att ”vi ska dit” – det är underbart för en ung tjänsteperson. Ann Linde befinner sig i Johannesburg, Sydafrikas ekonomiska nav som under veckan drabbats av omfattande attacker mot invandrare från andra länder i Afrika. Linde har rest många gånger till landet sedan första gången 1985, då apartheidsystemet fortfarande rådde.

Sverige var under tre decennier den enskilt största finansiären av ANC, som fick över hälften av sin civila budget från svenskt håll. Partiet är i dag djupt splittrat och den sydafrikanska ekonomin befinner sig i ständig kris.

– Ingen hade då räknat med att det skulle gå så fort att bli av med apartheid. Sedan har det visat sig vara väldigt svårt att utveckla Sydafrika fullt ut till ett välfärdsland. En hel del beror på arvet från apartheid, säger hon till DN.

President Cyril Ramaphosa, som Ann Linde hyllar för hans initiativ mot korruptionen i landet, har desperat försökt visa exempel på utländska investeringar men varje månad förlorar tusentals människor sina arbeten i ett land där den officiella arbetslösheten ligger på 29 procent.

– Jag tror inte att det var någon som inte förutsåg att det skulle bli enorma svårigheter. Den största delen av befolkningen har inte fått utbildning, tillgång till jobb där de kan utvecklas, har inte fått äga företag – så helt plötsligt kommer du in och ska styra landet och få allt att fungera. Självklart går det inte på tio år.

DN följer henne under ett par timmar när hon träffar lokala entreprenörer som vill exportera till andra marknader. Linde vill hjälpa till med att matcha sydafrikanska produkter med svenska företag.

Budskapen hon velat få fram under veckan i Kapstaden kretsar kring e-handel, där hon vill övertyga tveksamma afrikanska regeringar om att hoppa på förhandlingarna om ett globalt ramverk i en sektor som i dag är närmast oreglerad, samt feministisk handelspolitik.

– Det finns utredningar som visar att en sidenblus har sex gånger högre tull än en sidenskjorta. Sportkläder för kvinnor har 21 procents tull medan sportkläder för män har sju procents tull och alla undrar ”varför då?”. Där är jag kanske en del av problemet som handelsministern som gått med på alla sådana här tariffer i handelsavtalen för vi har inte ens tänkt tanken att det är olika tullsatser.

Om den feministiska handelspolitiken är ett nytt initiativ så har regeringen redan fått uppmärksamhet för sin dito inom utrikespolitiken som drivits på av Margot Wallström.

Hur känns det att nämnas i spekulationerna om hennes efterträdare?

– Det är naturligtvis hedrande på alla sätt. Men jag fokuserar på handelspolitiken. Har du fått frågan?

– Det är statsministerns sak att sköta det. Jag fokuserar på handelspolitiken och tycker att det är väldigt kul att vara handelsminister. Det är verkligen meningsfullt.

Erik Esbjörnsson

erikesbjornsson@gmail.com

Fakta. Ann Linde

Ann Linde, 57, har en lång erfarenhet från regeringskansliet där hon bland annat arbetat med EU- och försvarsfrågor.

Hon har suttit i styrelsen för Olof Palmes internationella center och har arbetat för Socialdemokraterna i Bryssel.

Under skandalen kring Transportstyrelsen var hon statssekreterare på justitiedepartementet.

Hon var EU-minister från 2016 till februari 2019 då hon blev utrikeshandelsminister och minister med ansvar för nordiskt samarbete.

”Tar inte lärarbristen på allvar”

SÖNDAG 8 SEPTEMBER 2019

Majoriteten av lärarna som handleder studenter får varken extratid avsatt eller ekonomisk ersättning.

Lärarbristen tas inte på allvar, anser lärarstudenterna.

Adam Kedert är vice ordförande på Lärarnas riksförbunds studerandeförening och känner väl till problematiken.

– Det är ännu ett exempel som visar att man inte tar lärarbristen på allvar, säger han till TT.

Enligt en undersökning från Lärarnas riksförbund uppger 90 procent av de lärare som har svarat att de inte fått någon avsatt tid alls inom den reglerade arbetstiden och drygt hälften att det inte fått någon ekonomisk ersättning, rapporterar Sveriges Radio Ekot.

– Det allvarligaste är att det är så få av dem som är handledare som faktiskt har tid för sitt uppdrag. Det gör att studenternas viktigaste del i utbildningen – den verksamhetsförlagda utbildningen – har ganska dåliga förutsättningar, säger Åsa Fahlén, ordförande i Lärarnas riksförbund, till radion.

TT

Hundratal protesterade mot naturgas- terminal

SÖNDAG 8 SEPTEMBER 2019

Hundratal aktivister samlades i Göteborgs hamn för att delta i en otillåten protestaktion mot en planerad naturgasterminal. Syftet var att få uppmärksamhet och stoppa bygget.
– Vi har testat alla andra metoder, säger Sigrid Magnusdotter som är talesperson för gruppen ”Folk mot fossilgas”.

Aktivisterna tillbringade natten till lördagen i ett tältläger i Färjenäsparken på Hisingen innan de satte i gång med protesterna på lördagsmorgonen. De blockerade in- och utfarter till hamnen så att lastbilar inte kunde passera.

De flesta aktivisterna kom från Sverige, men det fanns även personer från länder som Irland, USA, Tyskland, Danmark och Finland på plats.

– Vi måste stoppa bygget av fossilgasinfrastruktur i Sverige. Det är inte rimligt att satsa på mer fossilbränslen i den klimatkris vi befinner oss i, säger Sigrid Magnusdotter.

Aktivisterna hävdar att de har försökt förhindra bygget på lagligt sätt genom att skriva insändare, demonstrera med tillstånd och prata med politiker – utan resultat. Därför har de medvetet underlåtit

att ansöka om tillstånd för lördagens protest.

– Vi vill belysa frågan för att se till att det här inte händer. Civil olydnad är en väldigt effektiv metod för att få uppmärksamhet, säger Sigrid Magnusdotter och menar att ungefär 500 aktivister deltog i demonstrationen.

Polisen bedömer att 300–400 aktivister befann sig vid hamnen. Vid lunchtid hade de stoppat fem–tio lastbilar, men det var samtidigt väldigt lugnt på platsen.

– Det är god ton, de lyssnar på vad vi säger, säger polisens presstalesperson Christer Fuxborg.

Polisen hade flera enheter på plats, men valde att inte ingripa eftersom aktivisterna inte inverkar tillräckligt mycket på hamnens verksamhet.

Trots att aktivisterna inte hade demonstrationstillstånd bröt de i nuläget

inte mot någon lag, det sker först om de vägrar att flytta på sig efter tillsägelser från polis. Då kan de göra sig skyldiga till ohörsamhet mot ordningsmakten, vilket kan ge böter eller fängelse i högst sex månader.

– Just nu låter vi dem sitta där. Vi bedömer situationen minut för minut, det handlar lite om de ekonomiska värdena för hamnen. Vi har hela tiden en kommunikation med hamnen om hur mycket det här inverkar på deras verksamhet.

Swedegas, som ligger bakom den planerade satsningen på naturgasanläggningen, säger att man inte är direkt drabbad av aktionen eftersom företaget är inne i en uppstartsfas och inte hade några planerade aktiviteter på lördagen. I stället var det andra företags transporter som berördes.

– Men vi har haft en dialog med hamnen redan innan och informerat andra aktörer om vad som var på gång, säger Peter Blomberg, chef för affärsutveckling vid Swedegas.

Syftet med naturgasterminalen är att leverera bränsle till framför allt sjöfarten, men även till tunga vägtransporter och industrier.

Vad säger du om aktivisternas kritik – att ni satsar på fossila bränslen mitt under en klimatkris?

– Vi är helt eniga om att man på sikt måste gå över till förnyelsebara alternativ som exempelvis biogas, men som läget är i dag är flytande gas det renaste alternativet man kan använda till fartygsbränsle. Det här är inget man kan ställa om över en natt, säger han.

Marit Sundberg
marit.sundberg@dn.se

C: 100 miljoner till tjej- och - kvinnojourer

SÖNDAG 8 SEPTEMBER 2019

Centerpartiet har enats med Liberalerna och regeringen om en fortsatt satsning på landets tjej- och kvinnojourer.

100 miljoner kronor per år fram till 2022 ska utbetalas till verksamheter runtom i landet.

– Centerpartiet har drivit igenom att grundfinansieringen ska finnas kvar resten av mandatperioden, säger partiledaren - Annie Lööf.

I vårbudgeten för 2019 satsades 140 miljoner kronor på att stödja landets tjej- och kvinnojourer. Men från och med

årsskiftet fanns inga sådana pengar budgeterade, säger Lööf.

– Runtom på landets tjej- och kvinnojourer har man varit medveten om att det skulle varit noll, så jag tror att många känner stor lättnad över att grundfinansieringen på 100 miljoner kommer att finnas kvar fram till och med 2022.

Satsningen är en del av regeringens budget för 2020 som kommer att presenteras inom kort. Men Annie Lööf tror att det kommer att behövas mer pengar framöver.

– Tjej- och kvinnojourer är en fristad för misshandlade kvinnor och barn som har levt under fruktansvärda förhållanden, och de ska kunna lägga fokus på de utsatta, inte på oro för ekonomin. Detta möjliggör att de kan fortsätta sitt ovärderliga arbete.

TT

Företag som lurade gamla får böta 1,5 miljoner

SÖNDAG 8 SEPTEMBER 2019

2017 dömdes företaget Fastcom att betala en halv miljon kronor för att anställda ringt upp äldre och erbjudit dem en ”seniorrabatt”, som i själva verket var ett byte av operatör och abonnemang. Men KO, konsumentombudsmannen, ansåg att böterna var för låga och överklagade till Patent- och marknadsöverdomstolen. Domstolen slår nu fast att böterna ska vara 1,5 miljoner kronor i det som kallas marknadsstörningsavgift.

– Det är illa att äldre personer har utsatts för fula metoder. Därför välkomnar vi den skärpta domen, säger Ida Nyström, processråd vid KO, i ett pressmeddelande.
DN

Guldläge för bostadssäljare

SÖNDAG 8 SEPTEMBER 2019

Under augusti minskade antalet misslyckade bostadsrättsaffärer kraftigt, enligt bostadssajten Hemnet som för TT:s räkning tagit fram statistik över antalet lägenheter som togs bort från sajten osålda. I augusti var det knappt en femtedel av lägenheterna som inte såldes, en nedgång med 13 procent jämfört med samma period förra året.

– Det vi ser nu är ännu ett tecken på att marknaden kommit i gång och är piggare efter tidigare turbulens, säger Erik Holmberg, analytiker på Hemnet. Men på ett regionalt plan syns tydliga skillnader. I Stockholm var minskningen 14 procent och i Skåne nästan 30 procent.

TT

Städare får arbetsskador när upphandlingar prutas

SÖNDAG 8 SEPTEMBER 2019

Hundratals privata städföretag kritiseras av Arbetsmiljöverket efter myndighetens inspektioner. En slutsats är att företag som köper städtjänster sällan kräver bra arbetsmiljö.

Sandra Danielsson, 26 år, har jobbat som städare i sju år. Till slut gick hon in i väggen och sjukskrev sig.

– Jag sade till mig själv att ingen människa ska behöva må så här på grund av sitt arbete. Jag tror att många sliter ut sig inom städbranschen eftersom vi knappt pratar om ergonomi, säger Sandra Danielsson, som bor i Västerås. För sju år sedan tog hon studenten och började jobba som städare. Det bästa med jobbet var att se hur rent allt blev. Men 2016 började kroppen strejka. Sömnproblem, magont och ångest kom med tiden. Hon fick ont i ryggen, men tänkte att det var en naturlig del av yrket. – Jag tänkte att det gäller att härda ut och visa framfötterna, säger Sandra Danielsson, som slutligen sjukskrev sig. Förra året granskade Arbetsmiljöverket 532 privata städföretag i landet. Utredningen, som släpptes nyligen, visar att hela 84 procent av företagen får bakläxa för bristande arbetsmiljö. Bolagen

kritiserar för att inte arbeta tillräckligt med belastningsskador. Stora delar av yrket består av repetitivt arbete, tunga lyft eller besvärliga arbetsställningar. – Det är ett stort problem att alldeles för få arbetsgivare undersöker arbetsmiljön för medarbetarna och tittar på vilka risker de kan utsättas för, säger Peter Burman, regionchef på enhet Syd vid Arbetsmiljöverket. Framför allt kritiserar städbolag inom offentlig upphandling. Eftersom städtjänsterna upphandlas av skattemedel ska kostnaderna inte bli för höga. Samtidigt innebär ett billigare pris oftast en sämre arbetsmiljö, hävdar fackförbundet Fastighetsanställdas förbund. – Många medlemmar upplever att varje upphandling leder till att det prutas på arbetstiden, då blir det stressigare

eftersom städarna ska göra samma arbeten på kortare tid, säger Torbjörn Johnsson, ombudsman på fackförbundet. På Arbetsmiljöverket känner Peter Burman igen den bilden. Åtminstone baserat på bolagen som myndigheten nu har utrett. Något han reagerar på är att det ofta saknas samtal om arbetsmiljön mellan uppdragsgivaren och städbolagen.

– De som köper städtjänsterna ställer sällan krav på bra arbetsförhållanden i upphandlingen, säger han.

Genom åren har Sandra Danielsson arbetat både på privata och offentliga arbetsplatser. Många gånger var tiden alldeles för knapp för att hinna med arbetsuppgifterna.

– Det var i princip omöjligt att hinna städa allt. Jag blev stressad och undrade om det var jag som inte dög till eftersom jag har

adhd. Sedan förstod jag att flera kollegor kände likadant, säger hon.

På ett kontor jobbade hon klockan 06.00 till 08.30. Hon skulle hinna dammsuga, byta sopphåsar och damma av alla ytor. Även toaletterna skulle rengöras. När tiden inte räckte till tvingades Sandra Danielsson lämna arbetsplatsen ostädad. – Det kändes inte alls bra. I bland märkte uppdragsgivaren att det var ostädad och då ringde de till mina chefer och klagade, säger hon.

Sandra Danielsson åkte tillbaka till kontoren på sin fritid och städade. Det tog mellan 30 minuter och en och en halv timme.

När en upphandling sker finns det inget tvång på att företaget ska ha kollektivavtal, enligt lagen om offentlig upphandling och EU-rätten. Dock kan man ställa krav på att

företaget uppfyller vissa villkor i kollektivavtalen.

– Det går att dra ut delar från kollektivavtalen. Varje myndighet gör en egen bedömning om det behövs, säger Ann Fryksdahl, jurist vid allmän upphandlingstillsyn, på Konkurrensverket. Sandra Danielsson lämnar ett tips till framtidens unga städare.

– Eftersom jag är ung tyckte jag att det bara är äldre, som har jobbat i flera år, som får klaga. Men ställ krav på arbetsmiljön från första början, säger hon.

Raffaella Lindström

raffaella.lindstrom@dn.se

Fakta. Städbranschen

Ungefär 73 000 personer jobbade som städare 2017, den senaste statistiken från SCB:s yrkesregister. 74 procent är kvinnor. Städare är det

nionde mest vanliga yrket bland kvinnor.

Medellönen är 23 100 kronor i månaden.

Arbetsmiljöverkets utredning ingår i ett projekt som pågår fram till 2020. Syftet är att undersöka kvinno- och mansdominerande yrken och jämföra skillnader i arbetsmiljön.

Källa: SCB yrkesregister och Arbetsmiljöverket

Nostalgi och nyttig historie- lektion på Nationalmuseum

SÖNDAG 8 SEPTEMBER 2019

1989 föll Berlinmuren och hur denna politiskt omvälvande tid påverkade den visuella kulturen skildras i Nationalmuseums stora höstutställning. Bo Madestrand blir nostalgisk.

”1989 – kultur och politik”

Nationalmuseum, Stockholm. Visas t o m 12/1

1989 har beskrivits som ett av de viktigaste årtalen i modern historia – på goda

grunder. Berlinmuren rasade, studentprotesterna på Himmelska fridens torg i Peking ledde till en massaker, Michail Gorbatsjov lät Sovjetunionen braka ihop som ett korthus, Irans andlige ledare Khomeini utfärdade en dödsdom över författaren Salman Rushdie, presidentparet Nicolae och Elena Ceaușescu avrättades i Rumänien och jag själv läste konstvetenskap på Stockholms universitet.

Jag skojar förstås, men för oss som var med under den här epokgörande perioden kan det vara svårt att hålla isär de stora världshändelserna från personliga upplevelser. Nationalmuseum är naturligtvis fullt medvetna om det när de nu öppnar sin stora utställning om ödesåret 1989 – trettio år senare är händelserna på en gång tillräckligt nära i tiden och tillräckligt avlägsna för att locka

fram en nostalgisk känsla hos den lite äldre publiken. För yngre generationer fungerar den som en nyttig historielektion. Att sätta ihop en utställning kring detta omvälvande år, då historien tycktes ta slut och därefter starta om, måste på en gång vara oerhört enkelt och oerhört svårt. Dramatiken i de gryniga nyhetsbilderna har man så att säga gratis, men hur kan man bäst väva ihop tidens politik, konst, design, musik och mode i ett sammanhållet narrativ? Enkelt är det inte, och Nationalmuseum har uppenbarligen varit tvungna att ta en del genvägar. Eftersom många emblematiske verk från tiden är svåra att låna in har man fått hålla till godo med sådant som redan finns i samlingarna eller inom nära räckhåll, vilket förstås begränsar urvalet.

Det är förmodligen också förklaringen till att utställningen till så stor del bygger på fotografier. Det handlar dels om nyhetsbilder från framför allt revolutionens Östeuropa, dels om halvdokumentära bildprojekt av kända fotografer som Boris Michailov, Nan Goldin, Susan Meiselas och Lars Tunbjörk. Den senare är ju en av Sveriges främsta fotografer genom tiderna, men eftersom flera av bilderna nyligen visades i en stor retrospektiv på Fotografiska känns det som en väl enkel lösning. Utställningen är uppdelad i ett antal stationer, organiserade utifrån geografi och genre. I det första rummet finns huvudsakligen nyhetsfoton och en samling politiska affischer från gamla Östeuropa, in till vänster berättas om apartheids sönderfall i Sydafrika, i ett litet mellanrum har väggarna tapetserats med gamla

skivomslag från 1989. Därefter följer konstverk av bland andra Barbara Kruger och det feministiska kollektivet Guerrilla Girls, och slutligen kliver man in i en stor stal med möbler och andra designobjekt från tiden.

Det är en logisk och tydlig struktur, men också lite tråkig. Det är som om Nationalmuseum visar två utställningar parallellt, en om samhället, berättad genom fotografier, och en om tidens konst och design. Förmodligen hade resultatet blivit mer dynamiskt om man vågat blanda genrerna och tydligare gestalta hur politiken och konsten samverkar i tvinnandet av historiens trådar.

Med undantag för de reservationerna finns förstås mycket att stanna till inför i utställningen, oavsett om det är ett kärt återseende eller en nyupptäckt. Guerrilla Girls affischer är visuellt slagkraftiga och

politiskt vassa, som skapta för vår tids Instagram-snabba kommunikation. Ingrid Orfalis på en gång sensuella och skrämmande bild av ett rött läppstift i ett hajkranium är en svensk postmodern klassiker, även om det varit påtagligt tyst om dess skapare sedan dess.

Thomas Sandell och Jonas Bohllins restauranginredning för Rolfs kök i Stockholm är en av få interiörer från tiden som lämnats i stort sett orörd, och har tålt tidens tand extremt väl, liksom Andres Serranos hädiska foto "Piss Christ", där ett krucifix sänkts ner i konstnärens eget urin. Annat har förstås åldrats sämre. Tracey Moffatts iscensatta, högblanka cibachromebilder kändes nyskapande när de först presenterades, men ter sig i dag manierade och banala. Ron Arads och Philippe Starcks lekfullt postmoderna, men aningen pompösa möbeldesign sammanföll med högkonjunktorens sista suck, och ersattes snabbt av Jasper

Morrisons nyenkla, minimalistiska design. I Paris protesterade den belgiske modeskaparen Martin Margiela mot tidens glamourösa lyxdesign med en mer konstnärlig och konceptuell kollektion, presenterad på en övergiven lekplats i Paris utkanter.

Det var på alla sätt en brytningstid. Kommunismen föll, demokratin segrade. Det postmoderna tillståndet ledde till en uppgörelse med alla gamla sanningar. En författare valdes till president i Tjeckoslovakien. Apple presenterade sin första bärbara dator. Första avsnittet av "Seinfeld" sändes i amerikansk tv. Trettio år senare har vi delvis halkat in i välbekanta hjulspår. Återigen bygger presidenter murar mellan nationerna, fascismen är på tillväxt, de gamla öststaterna börjar än en gång likna åsiktsförtryckande diktaturer. Är det då så konstigt om man blir lite nostalgisk till sinnet?

Bo Madestrand

kultur@dn.se

3 centrala verk

Barbara Kruger, "Your body is a battleground"

Barbara Krugers affisch där ett kvinnoansikte täcks av titelns text är ett slagkraftigt försvar för kvinnors rätt till sin egen kropp och till fria aborter. Krugers samhällskritiska, feministiska verk är lika relevanta än i dag.

Cecilia Edefalk, "En annan rörelse"

Målningen väckte uppståndelse när den visades 1990. Inte för att motivet uppfattades som ekivokt, utan för att ursprunget var ett foto från en damtidning där en man smörjer en kvinnans rygg med solkräm. I dag är den sortens citatkonst allmängods, då var det en radikal gest.

Jeff Koons, "Art Magazine Ads"

Den före detta finansmannen Jeff Koons är ett pr-snille i Andy Warhols anda. I en serie annonser för olika konsttidningar poserar han själv framför kameran, och framställer sig självironiskt som den konstnärliga superstjärna han senare kom att bli.

Världsarv med vida vyer

SÖNDAG 8 SEPTEMBER 2019

Dramatiskt vacker skärgård, mäktig kuststräcka, unika boenden och läckra matupplevelser. Vårt kanske vackraste naturvärldsarv Höga kusten är som gjort för smakrika äventyr.

Byn Rö ligger en halvtimme med bil från Härnösand. Efter att ha svängt av från E4:an går färden längs slingriga vägar genom ett landskap som andas svensk 50-talsidyll. Blomstrande ängar, tät granskog, öppna betesmarker och faluröda gårdar. Resterna av det gamla sågverket finns kvar. Den stilfulla, men något slitna disponentvillan rymmer nu för tiden STF-vandrarhemmet Sågverket beläget ett

stenkast från Sannasundet, med Hemsön i fonden.

– Många av mina gäster bor här i upp till en vecka, för att vandra, spela golf och göra utflykter längs Höga kusten, säger värden Annika Grenje, som köpte gården för fyra år sedan.

Och så är det Hemsö fästning som drar. Det tar inte många minuter med bil till färjan över till Hemsön. Annika samarbetar dessutom med olika lokala krögare, som svarar för gedigna matupplevelser på Sägverket. För här kan du bo med både frukost och middag. Nästa morgon går färden vidare in i världsarvet. Höga kusten-bron är ett arkitektoniskt mästerverk, som gör att man får lust att svänga tillbaka efter att ha kört över, bara för att få njuta än en gång av vyerna. Den 1800 meter långa hängbron över Ångermanälven är ett av

Sveriges högsta byggnadsverk, där bropelarna sträcker sig upp till 180 meter ovan vattenytan. Att den dessutom leder in i ett av Sveriges mest natursköna områden är givetvis en bonus.

Vid norra brofästet passar jag på att luncha på hotell Höga kusten. En anledning är köksmästaren Jon Zetterblad, som fått matintresserade turister att stanna till. Här finns en meny med idel lokalt och regionalt, även under luncherna.

Jon tipsar om sina favoriter: carpaccio på innanlår från Västernorrlandsgården och smörstekt fjällröding med picklad rödlök och regnbågsrom.

– Vi satsar på årstidsbaserade menyer, även när det gäller desserterna, säger Jon och berättar att det är mammas rabarber i kakan som serveras till kaffet på uteterrassen.

Jons mamma levererar även plommon, och plockar hjortron till köket när det är säsong.

– Och jag har själv ett riktigt bra kantarellställe ett par mil bort, säger Jon. Efter lunchen rullar jag vidare längs den betydligt lugnare turistvägen. Åter in i ”nostalgiland” med idel smala grus- och asfaltvägar i det böljande landskapet. Målet är Bönhamn, som är en god utgångspunkt för ett besök på Högbondens fyr. Fyrplatsen är Sveriges mest spektakulära vandrарhem, med en utsikt som verkligen tar andan ur besökarna. I det gamla fiskeläget står sjöbodarna tätt runt den väderskyddade hamnen, och bakom dem de gamla kokhusen. Det sägs att byn fick sitt namn därför att fiskarna gick in här för att ”böna” sina båtar, vilket innebar att man tätar skroven.

Jag ska paddla med Martin Göransson, en kajakfrälst skåning som flyttat hit med familjen just för den säregna naturen vid Höga kusten och närheten till havet. Med Bönhamn som bas går det att göra många fina turer, med eller utan övernattning, berättar Martin, samtidigt som vi lägger i kajakerna nere i hamnen.

Det är ett vilt hav som möter oss, med rejäla vågor. Det blir ett äventyr som tar ett par modiga timmar. För vi paddlar en omväg runt den betydligt större ön Höglosmen för att söka lä och få vågorna rakt framifrån. Med viss möda tar vi oss sedan i land på Högbondens klippiga östsida, nedanför själva fyren, där hela ön ser ut att stupa rakt ner i havet.

– Det är Sveriges näst högst belägna fyrplats och har haft vandrарhem sedan mer än 30 år tillbaka, berättar Martin där

vi sakta vandrar uppför den branta och klippiga stigen.

Marie och Olle Eriksson möter i receptionen, och konstaterar att det finns tid för en vedeldad bastu före middagen. Familjen Eriksson, som har drivit anläggningen sedan 2014 stortrivs även om det blir mer än tolv timmars dagligt arbete under de hektiska sommarmånaderna.

– Men vår son Simon fixar middagarna, vilket underlättar. Och frukostbrödet står jag för, säger Olle.

Nästa morgon är havet än mer vilt, och vågorna bryter mot klipporna så att skummet yr. Frukosten tar sin goda tid, med nybakat surdegsbröd, stärkande gröt och ägg med kaviar. Vinden ökar, så det är definitivt inte läge för att paddla tillbaka. Så kajaken får ligga kvar.

I stället får jag skjuts av den väderbitne fiskaren Per-Arne Näslund, som transporterar en och annan Högbonden-besökare som har missat båten.

– Du är inte den förste paddlaren som blivit inblåst och som jag hämtat på ön, bekräftar han.

Dags för Mannaminne. Konstnären Anders Åbergs märkliga allkonstverk kan liknas vid ett friluftsmuseum med inslag av natur, kultur och teknik i över 50 byggnader. Till de mer udda inslagen hör dragspelsmuseet, kinapaviljongen, bogserbåten från Ångermanälven och ett gäng gamla tågvagnar. Här ligger också Höga kustens Kafferosteri.

Efter ett par timmars rundvandring är det tid för en skärgårdslunch på hamnkrogen Fiskarfänget i Norrfällsvikens fiskeläge, ett par mil norrut. Ännu en idyll – i synnerhet en sensommardag som denna. De röda

fiskebodarna vilar tryggt vid havsvikens spegelblanka vatten.

Här vid Höga kustens ytterskärgård finns en grön och lummig campingplats, stor gästhamn, restaurang och en 18-håls golfbana, som lockar entusiaster från hela Sverige att gå en runda – med vy över Ullångersfjärden, Ulvön och Bottenhavets horisontlinje. Delar av Norrfällsviken är också ett naturreservat.

Hamnkrogen Fiskarfänget ligger i en sjöbod nere vid hamnen, med rustik, maritim inredning. Allt från gamla ekor och fiskeredskap till en uppstoppad säl. Laxplankan är favoriten för många av stamgästerna. Men allra populärast är skärgårdsbuffén under helgerna, med rökt, gravad och inkokt lax samt ett 40-tal inlagda strömmingssorter.

Skuleberget nästa! Vid foten av berget har Jerry Engström, tidigare marknadschef på

Fjällräven, skapat en unik mötesplats där natur- och friluftsentresserade besökare kan vandra, paddla och klättra utifrån sina egna förutsättningar.

– Dessutom arrangerar vi flera friluftsfestivaler under sommaren, säger Jerry och nämner i samma andetag sin absoluta favoritutflykt – kajaktur till Mjältön, Sveriges högsta ö. Att paddla ut i morgonsolen med Skuleberget i ryggen för att vandra upp på Mjältöns topp slår det mesta.

Det är lätt att hålla med honom. Det inser jag nästa förmiddag när Jerry och jag drar upp kajakerna på stranden för att bege oss mot Mjältöns topp, efter ett par timmar paddling i medvind. Några kilometers svettig vandring senare väntar belöningen. En sen lunch under flödande sol med panoramavy över världsarvet.

Rakt i väster ligger Ulvön, där vi har bokat nattlogi på Ulvö hotell. Fortfarande tillverkas det surströmming på ön, om än i betydligt mindre skala än förr.

Kanske vi får ett smakprov i samband med middagen.

Text och foto: Cenneth Sparby

Se & göra

1 Skuleberget – världens största landhöjning
Här finns världens största landhöjning, 286 meter. Du vandrar till Skulebergets topp via norra Europas häftigaste "Via Ferrata"-led. Normalt finns en linbana som tyvärr är stängd på grund av reparation.

hogakusten.com

2 Naturum Höga kusten - lär dig mer om världsarvet

Ett populärt besökscentrum där du kan få tips om platser i världsarvet väl värda att besöka.

varldsarvethogakusten.se

3 Skuleskogens nationalpark – höga berg, skog och kust

Höga kusten bjuder både på vandringsleder längs kusten och en skärgård med mängder av små öar att besöka och flera naturreservat.

sverigesnationalparker.se/skuleskogen

4 Ulvön – surströmmingens hemvist

Ta en båttur med M/F Ulvön ut i skärgården till surströmmingens hemvist och Trysunda.

hogakustenturer.se, mfulvon.se

5 Hemsö fästning – fläkt av kalla kriget

Djupt ned i Storråberget på Hemsön norr om Härnösand ligger Hemsö fästning – en militär anläggning från kalla krigets dagar. Guidade turer varje dag under högsäsong. Passa på att luncha på Hemsö Fästning krog och konferens.

hemsofastning.se

6 Mannaminne – konstverksområde i full skala

Mannaminne är skapat av Barbro och Anders Åberg och består av byggnader från alla världens hörn, samt konst och utsmyckningar av kända och mindre kända konstnärer.

Häggvik, Nordingrå

mannaminne.se

Äta & dricka

7 Hotell Höga kusten och Ulvö hotell – för höga smaker

Hotell Höga kusten, vid Höga Kustenbron, och Ulvö hotell har två av regionens bästa restauranger.

Hotell Höga kusten, Hornöberget
hotellhoga-kusten.se

Ulvö hotell, Ulvö Hamngata 105, Ulvöhamn
ulvohotell.se

8 Fiskafänget – ät i gammal sjöbod

Fiskarfänget i Norrfällsvikens gamla fiskeläge är en klassiker. Krogen ligger i en sjöbod. Skärgårdsbuffé och populär laxplanka.

Norrfällsvikens fiskehamn 100, Mjällom
fiskarfanget.se

9 Hernö Gin – prisbelönt gin

I byn Dala strax utanför Härnösand skapar Jon Hillgren Europas mest prisbelönta gin, utnämnt till världens bästa 2017 och 2018. Besök Hernö för en guidad tur och provsmakning. Bokas i förväg.

Dala 152, Härnösand
hernogin.com

10 High Coast Distillery – restaurang och whiskybar

High Coast Distillery i Sörviken gör whisky med vatten från Ångermanälven. I det gamla kraftverket nära älvstranden, tronar de stora kopparpannorna.

Restaurang, bar och guidade visningar. I slutet av juni hålls en whiskyfestival.

Sörviken 140, Bjärträ
highcoastwhisky.se

Bo bra

11 Sågverket – sov som en stock

I byn Rö strax norr om Härnösand ligger ett vandrarhem vackert beläget vid Ångermanälven och det som en gång i tiden var Rö Sågverk. En god utgångspunkt för utflykter. Erbjuder även yoga, vandrings- och kajakpaket. Tvåbäddsrum med frukost från 880 kronor.

Rö 303, Utansjö
sagverket.se

12 Friluftsbyn – passion för friluftsliv

Friluftsbyn erbjuder udda boende i Friluftsbodarna, med kompakt boende och 2-4 bäddar. Dusch och toalett i annex. Utanför dörren finns kök, grillplatser och stora sällskapsytor. Kostar från 890 kronor/natt.

Gällstasjön 102, Docksta
friluftsbyn.se

13 Högbondens fyr – inget för höjdrädda

I den gamla fyrvaktarbostaden har många rum en svindlande havsutsikt med klippstup. Frukost och möjlighet till middag. Dubbelrum från 1 100 kronor

med frukost för två personer. Båt till Högbonden från Barsta och Bönhamn flera gånger varje dag under högsäsong.

hogbondenfyr.se, hkship.se

Resfakta.

Resa dit: Det går bra att åka tåg till Härnösand från Stockholm, Göteborg och Malmö. Det går också att åka buss till Härnösand från Stockholm, Göteborg och Malmö. Flyg från Stockholm eller Bromma till Sundsvall.

Koldioxidutsläpp: Flyg Stockholm–Sundsvall cirka 112 kilo per person, tur och retur, inklusive höghöjdseffekt. (För beräkningsmetod se www.klimatsmartsemester.se)

Dela

”I (S)eptembermanifestet har vi rättat felen i januariavtalet”

MÅNDAG 9 SEPTEMBER 2019

DN. DEBATT 20190909

Enligt vår genomgång har tre av fyra förslag i januariavtalet en god potential att bidra till en progressiv samhällsutveckling. De mer problematiska delarna behöver genomföras på ett sätt som minimerar

skadorna. I en omskriven version av avtalet – septembermanifestet – tydliggör vi S egna idéer i politikens Saltsjöbadsavtal, skriver Daniel Färm, Tankesmedjan Tiden.

På tröskeln till det nya rikspolitiska året står svensk socialdemokrati inför en svår men avgörande balansgång. Å ena sidan ska januariavtalet hållas. Det kommer inte att bli en dans på rosor. Men, som det heter, ”pacta sunt servanda”, alltså avtal ska hållas. Det är resultatet av en kompromiss utifrån det extremt komplicerade parlamentariska läge som följde på väljarnas röster för ett år sedan. Enligt Tankesmedjan Tidens genomgång har tre av fyra förslag i regeringsöverenskommelsen en god potential att bidra till en progressiv samhällsutveckling. Men även de mer problematiska delarna behöver genomföras på ett sätt som

minimerar skadorna. Detta kommer att styra den socialdemokratiskt ledda regeringens arbete.

Det är bra att socialdemokratin – utifrån valresultatet – nu återigen kan samarbeta med fler partier. Att de låsningar som Alliansen bidrog till har brutits upp och att de konservativa högerpartierna inte kan genomföra sin löntagarfientliga politik har skapat förutsättningar för en socialdemokratiskt ledd regering. Låt oss inte glömma det.

Men man ska inte ens låtsas att socialdemokrater och marknadsliberaler har samma idégrund i de centrala ekonomisk-politiska, arbetsmarknadspolitiska eller välfärdspolitiska frågorna. Januariavtalet kan därför snarare förstås som en politikens motsvarighet till Saltsjöbadsavtalet, som väger in både

löntagar- och företagsperspektiv, både hållbarhets- och tillväxtperspektiv, och så vidare.

Å andra sidan behöver socialdemokratin – som parti och rörelse – bli tydligare i sina egna analyser, prioriteringar och politik. För att bidra till detta har vi på Tankesmedjan Tiden skrivit om januariavtalets 73 punkter till ett (ännu) mer progressivt septembermanifest. Det kan tjäna som både inspiration för framtiden, en påminnelse om vad arbetarrörelsen egentligen tycker (och vad som är resultatet av kompromisser) och en möjlig utgångspunkt för fortsatta förhandlingar kring genomförandet av vissa reformer.

Septembermanifestet innehåller både befintliga, omskrivna och nya förslag till vad som kan bli arbetarrörelsens utgångspunkter för en revidering av det

politiska Saltsjöbadsavtal, som framöver kan skapa en mer progressiv samhällsutveckling. Manifestet visar att många punkter i januariavtalet är bra.

Men det lyfter även ett antal förslag som på ett ännu bättre sätt hade stärkt vanliga löntagares, pensionärers och andras livsvillkor. Här ett axplock:

Den ekonomiska politiken ska vara både hållbar och ambitiös. En ambitiös reformagenda ska stå på en gedigen finansiell grund. Vi ska inte vare sig populistiskt lova mer än vad vi kan hålla eller vara överdrivet försiktiga och hålla igen när det behöver investeras.

Överskottsmålet bör ersättas av ett balansmål. Företagen bör få bättre förutsättningar, men kan också bidra mer till gemensamma ansträngningar att skapa ett samhälle för alla.

Skattereformen bör inte syfta till att sänka skatterna, utan till att minska klyftorna, stärka välfärdens finansiering och bidra till klimatomställningen. Särskilt fokus bör läggas på att omfördela de extremt ojämnt fördelade kapitalinkomsterna bättre.

Värnskatten på de allra högsta inkomsterna bör höjas, inte slopas.

Klimat- och miljöskatterna är viktiga och bör höjas. Eftersom de inte utgör någon långsiktigt stabil skattebas bör vi dock inte ha någon grön skatteväxling. Låg- och medelinkomsttagarnas andel av skatteintäkterna bör ändå minska.

Pensionerna ska höjas genom att inbetalningarna till pensionssystemet under de yrkesverksamma åren ökar, samtidigt som garantipension, bostadstillägg med mera höjs via statsbudgeten.

Marknadsexperimenten inom skola, vård och omsorg ska rullas tillbaka. LOV och skolvalssystemet ses över för att minska de segregering och orättvisa effekterna av dagens system. Samtidigt införs vinstbegränsningar för företag inom den skattefinansierade välfärden. Välfärden är till för patienter, elever och personer i behov av omsorg – inte för att privata välfärdsbolag ska kunna tjäna orimligt mycket pengar på att erbjuda sämre löner och villkor än offentliga utförare.

Experimentet med en återgång till privata arbetsförmedlingsaktörer stoppas och ersätts av en reformerad men förstärkt statlig arbetsförmedling samt partsgemensamma branschvisa arbetsförmedlingar som finansieras med skattemedel.

A-kassan återupprättas som en omställningsförsäkring baserad på

inkomstbortfallsprincipen, med höjda ersättningsnivåer och tak, sänkta kvalifikationskrav och tydlig kontroll. A-kassan ska – tillsammans med stöd och utbildningar – fungera som en studsmatta från det gamla till det nya, inte som vare sig en hängmatta för livslång försörjning utan krav eller som en spikmatta som slår undan benen på den som blir arbetslös. Arbetsrätten kan förändras – om och när parterna så önskar, utan politiska påtryckningar eller försök att tippa balansen inför förhandlingar. Glesbygdssatsningarna kompletteras med en storstadssatsning. Kärnkraftens förutsättningar att bidra till klimatomställningen utreds, utan att förringa dess problem eller dämpa andra klimatåtaganden.

Hyresregleringen värnas för att vanligt folk ska ha råd att bo i alla delar av en kommun.

Betyg ges först från årskurs åtta, och betygssystemet görs om så att fler får möjlighet att läsa vidare på gymnasiet – som i sin tur blir obligatoriskt. Kraven på dagens arbetsmarknad förutsätter gymnasieutbildning. Allt annat leder till utanförskap.

Alla religiösa friskolor stoppas. Skolan ska vara en mötesplats för elever med olika bakgrunder, inte en plattform för ensidig religiös påverkan på barn från enskilda fristående skolor eller samfund som driver dessa. Samma regler som redan gäller för kommunala skolor ska även gälla för samtliga fristående: hela skoldagen (både undervisningen och utbildningen i övrigt) ska vara fri från religiös eller annan livsåskådningsmässig påverkan.

En mer kraftfull satsning på att ge alla människor med funktionsnedsättning förutsättningar för att leva ett rikt och utvecklande liv.

Ett nationellt tiggeriförbud införs, med möjlighet för kommuner att införa vissa begränsade undantag. Tiggeri är ett uttryck för en extrem form av över- och underordning som inte hör hemma i ett modernt samhälle.

Biståndet höjs med 10 procent, till 1,1 procent av bni.

Detta är ingen fullständig lista. Behoven av reformer är mycket stora. Men septembermanifestet kan tjäna som en inspiration för den reformlusta som bär svensk arbetarrörelse.

Samtidigt som regeringssamverkan ställer höga krav på kompromissande med de liberala mittenpartierna, behöver den grundläggande höger-vänsterkonflikten i

svensk politik förtydligas. Högerens skattesänkningar, marknadsexperiment och acceptans för utnyttjande på arbetsmarknaden leder till ökade klyftor. Mot dessa står socialdemokratins vänsteranalys som skapar förbättrade livschanser för vanligt folk: ambitiösa välfärdsreformer, en progressiv ekonomisk politik samt insatser för fler jobb och schysta villkor. Septembermanifestet bidrar med en färdplan för hur det ska kunna ske.

Daniel Färm, chef Tankesmedjan Tiden

Familjen kritisk efter 70- åringens försvinnande

MÅNDAG 9 SEPTEMBER 2019

I augusti förra året försvann 70-åriga Hans från Huddinge sjukhus. Nio månader senare hittades han avliden i ett skogsområde drygt en kilometer från sjukhuset. Hur han kom dit och vad som hände kommer de anhöriga aldrig att få veta.

Nu riktar familjen skarp kritik mot polisen och sjukhuset.

– Jag har fullständigt tappat förtroende för myndigheter, säger hustrun Ann-Britt.

Det 29 april skulle en markägare kontrollera vattennivåerna i en bäck som rinner genom ägorna. Då hade Hans varit försvunnen i nästan nio månader. Efter försvinnandet den 8 augusti 2018 hade ett stort antal frivilliga i Missing People engagerat sig i sökandet. De hade letat på andra sidan vägen. Men inte just där, vid den lilla bäcken där markägaren gjorde den makabra upptäckten.

Ungefär 50 meter därifrån finns en busshållsplats och två delvis hårt trafikerade vägar. Frågorna är många. Tog Hans bussen för att åka hem men ångrade sig och hoppade av, eller gick han den dryga kilometern från sjukhuset? Hur hamnade han i det lilla skogsområdet?

Ovissheten plågar fortfarande familjen. De undrar varför inte mer gjordes för att hitta honom.

– Det blir inte lättare, helvetet fortsätter. Vi kommer aldrig få veta vad som hände, säger Ann-Britt.

Hans led av Parkinsons, men var aktiv och spelade fortfarande golf. I slutet av juli 2018 började han få hallucinationer, vilket kan vara en del av sjukdomsbilden för Parkinsons. Sommarens extrema värme påverkade medicineringen, tror familjen. För att korrigera doseringen blev Hans inlagd, först några dagar på Sabbatsberg sjukhus, innan han flyttades över till Huddinge. Under tiden på Sabbatsberg försökte Hans avvika tre gånger, något som var antecknat i journalen. På kvällen den 7 augusti, dagen före försvinnandet, är Ann-Britt på sjukhuset för att äta middag

med sin man. Hon berättar att han då var helt klar i huvudet.

– Han visste att han hallucinerat och kunde berätta om det för mig. Då hade han full koll och förstod att han måste vara inlagd, säger Ann-Britt.

Men morgonen därpå försvinner Hans från sjukhuset och kommer aldrig tillbaka. Under månaderna Hans är försvunnen förstår de anhöriga att han är död eftersom han inte kunde klara sig utan medicinen. Men då han med största sannolikhet legat på samma plats utomhus hela tiden kunde obduktionen inte fastställa dödsorsak.

Ann-Britt är besviken på polisen som, menar hon, inte ansträngde sig tillräckligt för att hitta Hans.

– Det rådde en handlingsförlamning hos dem. De avskrev i princip ärendet samma dag eftersom de bedömde att ingen

räddningsinsats var nödvändig. Men han var ju beroende av sin medicin för att överleva. Och hela tiden låg han där, en kilometer från sjukhuset.

Peter Lindgren är chef över den grupp som hanterar försvunna personer på polisen i södra Stockholm. Han hade inte den rollen när Hans försvann och kan därför bara berätta vad som står i rapporter om händelsen.

– Anmälan kom in på eftermiddagen samma dag som försvinnandet och då kontaktades ordningsvakter på sjukhuset som sökt genom alla offentliga utrymmen. Vakthavande befäl beslutade då att det inte skulle genomföras några polisinsatser.

Dagen därpå tar polisen kontakt med Hans bank för att se om han tagit ut pengar. De kollar även med andra sjukhus i regionen för att se om han befinner sig

där. På fredagen, två dagar efter försvinnandet, påbörjar Missing People att söka omkring sjukhuset, men polisen vidtar inga åtgärder.

– Nej inte den veckan. I efterhand har vi varit i sjukhuset och haft hundar som sökt men det var först långt senare.

Hur kom det sig att ni inte gjorde något de första dagarna?

– Det står inte noterat varför så jag det kan inte svara på.

Peter Lindgren kan heller inte svara på om polisen kände till att Hans var beroende av sina mediciner för att överleva.

– Det rimliga är att man hade tillgång till den informationen som naturligtvis är väldigt viktig. Har det utelämnats beror det på slarv, men jag har svårt att se att vakthavande inte fått den informationen. Hade ni kunnat göra något annorlunda?

– Ja, men det är svårt att svara på. Det här är ett arbete vi ständigt tittar på, om våra rutiner ska ändras och hur vi ska hantera de här ärendena. Det är olyckligt när en person som försvinner hittas avliden så pass långt senare, det är klart att det är tragiskt.

Familjen riktar även kritik mot Huddinge sjukhus.

– Det fanns ingen handlingsplan och det var noll återkoppling, empati eller engagemang från deras sida. Först i oktober fick vi till ett första möte men de kunde inte se att de hade något ansvar, säger Ann-Britt.

Torbjörn Söderström är chefläkare vid avdelningen för kvalitet och patientsäkerhet på Huddinge sjukhus och är den som haft kontakt med Hans anhöriga.

– Jag är väldigt ledsen att de upplevde bemötandet så dåligt. Jag förstår att det var en väldigt svår situation när deras anhöriga försvann.

I februari gjorde sjukhuset en lex Maria-anmälan där de skriver att konsekvenserna av händelsen är mycket allvarliga eftersom närstående har drabbats av stark oro och psykisk påfrestning på grund av ovisshet om vad som hänt.

Anser ni att ni gjorde tillräckligt?

– Ja, vi har gjort väldigt mycket i det ärendet. Vi släppte in Missing People minst två gånger och hade polisen som gick med hundar vid flera tillfällen. Det var ett väldigt stort pådrag.

Han tillägger att situationen är komplicerad eftersom det handlar om vilka åtgärder sjukhuset kan och får vidta för att förhindra händelser av det här slaget.

– Det vill säga vad vi har för möjligheter till skyddsåtgärder som inte inkräktar på individens självbestämmande och integritet. Vi kan inte tvinga en patient till någonting, om en patient som inte är frisk vill gå från sjukhuset är det en svår sits för alla.

Har ni ändrat era rutiner sedan den här händelsen?

– Vi har utrustning som rätt använt skulle kunna förhindra sådana här typer av händelser. Det är en form av frivilligt tjuvlarm som patienten har på sig där personalen blir larmad. Det har funnits tidigare också men vi använder det bredare nu.

Sedan slutet av april har Ann-Britt besökt platsen där Hans hittades flera gånger. Det har gått ett år sedan försvinnandet men sorgen är lika stor i dag som då.

– Man kommer aldrig över det. Vi kommer aldrig få veta vad som hände. Tanken på att han låg där och insåg att ingen hittar mig eller hör mig om jag ropar. Vilken fasa. Jag tror inte man kan föreställa sig det.

Clara Fritzon

clara.fritzon@dn.se

Polisens expert: Några är mer eller mindre borta för gott

MÅNDAG 9 SEPTEMBER 2019

Varje år anmäls tusentals människor försvunna. De allra flesta kommer tillbaka eller hittas kort efter försvinnandet men cirka 130 personer varje år är fortsatt försvunna efter 60 dagar.

– Det finns inga hundra procentiga sökmetoder, säger Anders Leicht, ämnesansvarig för räddningstjänst vid polisen.

Av de tusentals anmälningarna och samtal om försvunna personer som kommer in till polisen leder bara en bråkdel till insatser. Vid 350-400 händelser varje år bedöms situationen för den försvunne som så allvarlig att polisen inleder en räddningsinsats.

Vid insatserna hittas 97 procent av de som polisen söker efter. Ett mindre antal, 3 procent, avslutas utan att den försvunne hittats. Polisens statistik om försvunna personer visar att cirka 130 personer varje år är fortsatt försvunna efter 60 dagar. Förra året var 146 personer fortfarande försvunna efter 60 dagar.

– Det är de som är kvar efter att vi gjort vad vi kunnat för att hitta dem. Men det är

en väldigt levande siffra. Vi kan ha si och så många som är borta ena stunden, sedan försvinner det en till medan två kommer tillbaka. Det äldsta ärendet vi har i databasen är från 1951. Några enstaka varje år är mer eller mindre borta för gott, säger Anders Leicht.

Utifrån statistiken delas försvunna personer in i olika kategorier baserat på varför de tros vara försvunna. Kategorin deprimerade står för en fjärdedel av alla ärenden. Även gruppen dementa är stor. – Tillsammans utgör deprimerade, dementa och äldre hälften av våra insatser. De andra kategorierna så som svamp- och bärplockare, barn och personer med psykiska funktionshinder är mindre. I Sverige finns bara begreppet försvunnen person medan det i den anglosaxiska världen används två begrepp, saknad respektive vilse. Saknad innebär lite

förenklat att någon saknar någon annan. Personen som saknas är dock medveten om var han eller hon befinner sig. Vilse betecknar de som både saknas av närstående och som inte själva vet var de befinner sig eller hur de ska ta sig hem. Polisen eftersöker alla försvunna men det är den senare kategorin som man kraftsamlar för att söka efter.

– Folk försvinner av olika anledningar. Det viktiga är att hitta omständigheterna kring försvinnandet och ibland är det ganska uppenbart. Ofta handlar det om sjuka eller förvirrade äldre som vandrar i väg och råkar illa ut. Sen har vi de vuxna som är fullt friska som försvinner utan ett spår, de är knepigare. Men ofta kan det finnas fullständigt naturliga förklaringar, säger Anders Leicht.

Hur stort område polisen söker i beror på vilken kategori den försvunna personen

tillhör. Området väljs ut utifrån erfarenheter om var personer som tillhör en viss kategori brukar hittas i förhållande till platsen där de försvann.

– Det finns alltid en möjlighet att man går förbi en person som ligger död, det har jag sett flera gånger. Både människor och sökhundar kan missa, det händer.

– Men det finns inget facit, det får man i efterhand. Det här är ingen absolut vetenskap. Man får göra det bästa möjliga utifrån det man vet. Det finns de fall där vi inte har ett smack att gå på och då är det jättesvårt.

Clara Fritzon

clara.fritzon@dn.se

Polisen får varje år in 6 000–7 000 anmälningar om försvunna personer. Men siffran är egentligen högre då många samtal om försvunna personer aldrig blir någon formell anmälan, ofta på grund av att personen hittas kort efter. Totalt rör det sig om

cirka 25 000 ärenden om försvunna personer som polisen hanterar varje år.

Av de ärendena leder bara cirka 350–400 till sökinsatser. Vid räddningsinsatserna hittas 97 procent av de som polisen söker efter. Ett mindre antal av insatserna, 3 procent, avslutas utan att den försvunne hittats. De flesta av dessa hittas dock så småningom, även om det i vissa fall kan ta flera år.

Registret med personer som varit försvunna i mer än 60 dagar och ännu inte hittats innehåller cirka 900 personer (april 2019).

Källa: Polisen

Antal fortsatt försvunna efter 60 dagar, per år:

Källa: Polisen

2014 83

2015 189

2016 129

2017 135

2018 146

V-ledaren kräver snabbtåg snarast möjligt

MÅNDAG 9 SEPTEMBER 2019

Vänsterpartiet kräver en satsning på höghastighetsbanor för tåg mellan storstäderna samt utbyggnad av kuststräckor i Norrland snarast möjligt. V-ledaren Jonas Sjöstedt undrar varför regeringen aldrig kommer till skott.

– De drar fötterna efter sig, de inser inte vilket akut läge det är (för klimatet), sade

Jonas Sjöstedt efter sitt sommartal i Döbelns park i Umeå.

I talet, inför ett par hundra åhörare i fint sensommarväder, var Sjöstedts huvudspår klimatsatsningar. Det gäller då särskilt krav på att göra verklighet av planerna på höghastighetsbanor mellan Stockholm och Göteborg och Stockholm och Malmö. Men det räcker inte, anser han, inte minst för att människor måste känna att det är viktigt för hela landet. Därför vill V också se att dubbelspår byggs mellan Gävle och Härnösand och att Norrbotniabanan mellan Umeå och Luleå tidigareläggs.

– Jag vill inte bara att mina barnbarn ska kunna åka tåg på Norrbotniabanan till Luleå eller ta snabbtåget mellan Stockholm och Malmö. Jag vill kunna göra det själv, sade Sjöstedt i talet angående att det går för sakta med planerna.

Infrastrukturminister Thomas Eneroth (S) har ända sedan han tillträdde i januari sagt att en inbjudan till samtal mellan riksdagens partier om höghastighetsbanor och hur de ska betalas är på gång. Än har inget hänt.

Notan, 280 miljarder kronor, är inget att vara rädd för om man tänker rätt om finansieringen, enligt Sjöstedt.

– Låna? Är det ansvarsfullt? Vårt svar är ja, det är det som är ansvarsfullt, att investera för framtiden och miljön, det är precis det vi behöver göra nu, sade han i talet.

Vänsterpartiet föreslår att riksdagens partier förhandlar om det ekonomiska ramverket för statens finanser och att målet om att de ska gå med 0,33 procent av BNP i överskott varje år görs om till ett balansmål, det vill säga att budgeten ska gå plus minus noll. Det är rimligt i ett läge

där statsskulden är unikt låg och minskar och att räntan dessutom är låg.

Men V samarbetar denna mandatperiod inte längre med regeringen om budgeten, det gör Centern och Liberalerna.

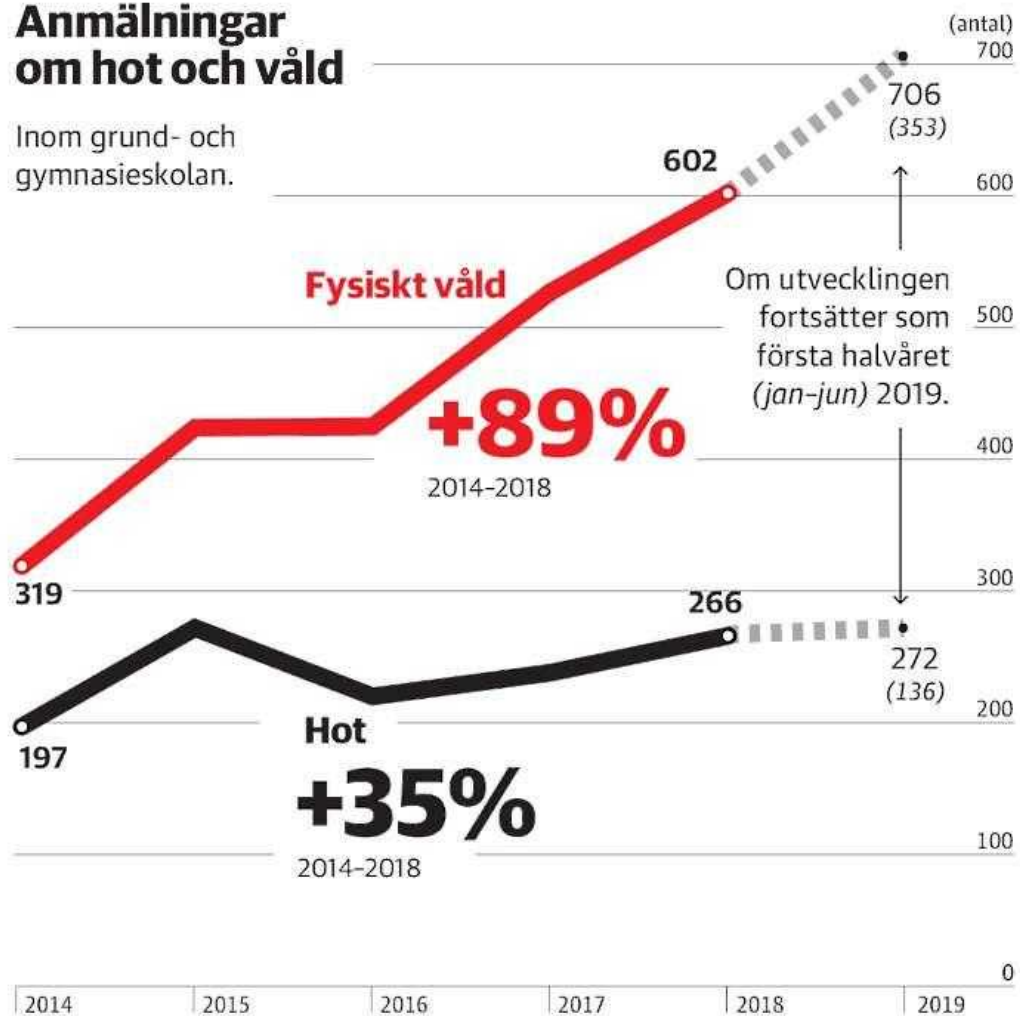
Spelar det någon roll vad Vänsterpartiet tycker, om man ska vara krass?

– Ja, vi ska ju förhandla om de här snabbtågen och många verkar ganska rådvilla om hur det ska lösas. Vi föreslår en lösning, säger Sjöstedt.

TT

Anmälningar om hot och våld

Inom grund- och
gymnasieskolan.

Grafik: DN Källa: Arbetsmiljöverket

Anmälningar om hot och våld i skolan fortsätter öka

MÅNDAG 9 SEPTEMBER 2019

Antalet anmälningar om hot och våld i skolan fortsätter att öka stort under det första halvåret i år. Det visar siffror som DN fått från Arbetsmiljöverket.

Under den senaste femårsperioden har anmälningar om hot i skolorna ökat med 35 procent, från 197 anmälningar till 266.

ANNONS:

När det kommer till det fysiska våldet så har anmälningarna ökat ännu mer, från 319 för fem år sedan till 602 förra året. Det motsvarar en ökning med 89 procent. DN har också fått siffror för det första halvåret i år och som visar att 353 anmälningar om fysiskt våld har kommit in till Arbetsmiljöverket. Om det är en ökning som håller i sig fram till årsskiftet så rör det sig om en 17 procentig ökning på bara ett år.

Frågan är om siffrorna återspeglar en faktisk ökning eller om det rör sig om toppen av ett isberg där vi bara ser en bråkdel.

– Det tråkiga svaret på den frågan är att vi faktiskt inte vet, säger Kristian Hansson som är sakkunnig skola och utbildning vid Arbetsmiljöverket.

– Men vi ser att det är en allmän trend i samhället, oavsett bransch, att anmälningar om hot och våld ökar. Ökningen inom skolan är dock större än inom i stort sett samtliga andra branscher, enligt Kristian Hansson.

– Vi tycker så klart att det är bra att vi får in fler anmälningar, eftersom vi tror att det finns en underrapportering, säger Kristian Hansson.

Han tror att en förklaring kan vara att Arbetsmiljöverket gjorde en stor tillsynsinsats 2013-2016 då myndigheten besökte en tredjedel av alla skolor i landet.

– Vi tittade på vad det fanns för rutiner om någon blir utsatt och hur man jobbade förebyggande.

Det kan ha lett till att fler i dag anmäler allvarliga incidenter som äventyrar personers hälsa, vilket man är skyldig till

enligt arbetsmiljölagen, enligt Kristian Hansson.

– Våldigt ofta kan man se att det är situationer mellan lärare och elever som har gått över styr och som har utmynnat i hot eller fysiskt våld, säger Kristian Hansson.

Det bekräftas av siffror från Skolinspektionen och Barn- och elevombudet BEO där man kan se en dramatisk ökning av elever och föräldrar som anmäler lärare och personal.

Förra året kom det in 1910 anmälningar om kränkande behandling till myndigheten. Det är en fyrfaldig ökning jämfört med 2006 då endast 389 anmälningar kom in.

I 41 procent av fallen förra året uppgav anmälare att det var lärare eller någon annan personal som hade kränkt.

Skillnaden är att anmälningarna till Arbetsmiljöverket inte leder till att anmälaren får skadestånd vilket enligt en del kritiker kan ligga bakom vissa anmälningar till BEO.

En annan förklaring till en ökad anmälningsbenägenhet är att det har blivit lättare att anmäla, enligt Kristian Hansson.

På BEO:s hemsida står det ”Gör din anmälan här” med en länk till ett formulär. Motsvarande uppmaning och tillhörande länk finns på anmalarbetsskada.se.

Det är en webbportal som Arbetsmiljöverket startade 2012 för att göra det lättare att anmäla incidenter till Arbetsmiljöverket och Försäkringskassan på samma gång.

Samtliga anmälningar av allvarliga händelser, alla branscher, har sedan dess nästan fördubblats, från 11 209

anmälningar när portalen startade 2012, till 19 550 förra året. Det är en ökning med 43 procent, enligt Arbetsmiljöverket.

– Vi är säkra på att det finns en underrapportering. Därför är det bra att fler anmäler, så vi får en bild som stämmer bättre överens med hur verkligheten ser ut, säger Kristian Hansson.

Peter Letmark

peter.letmark@dn.se

SVA uppmanar ägare: Undvik hundsamlingar

MÅNDAG 9 SEPTEMBER 2019

Dödssiffran av hundar som dött i blodiga diarréer stiger i Norge.

Jordbruksverket uppmanar svenska ägare att vara försiktiga – det är fortfarande oklart om det rör sig om en smittsam sjukdom.

– Man ska inte låta sin hund träffa okända hundar, säger smittskyddshandläggare Karin Åhl.

Fram till fredagen hade 30–40 fall inrapporterats i Norge och på lördagen uppgavs minst 23 hundar ha dött. De

flesta fallen finns i Osloområdet, men hundar har även blivit sjuka i en rad andra samhällen som Hamar, Moss och Tynset. Tiril Aasheim tog sin hund, pomeraniern Bolla, till veterinären på fredagen sedan hon uppvisat symptom. Bolla hade haft diarré hela natten, som bara blev värre, och när hon lyfte upp hunden märkte hon att den hade ont i magen.

– Så sprutade det blod och bajs ur rumpan. Jag önskar inte att någon annan djurägare ska uppleva samma sak, säger hon till Verdens Gang.

Norska Veterinærinstituttet har obducerat fyra hundar för att se om det finns en koppling mellan dödsfallen. Tre av hundarna bar på de två bakterierna *Clostridium perfringens* och *Providencia alcalifaciens*.

– Den ena är väldigt vanlig. Den kommer som en följd av onormala förhållanden i

tarmen, och kan växa till sig och förvärra tillståndet. En annan bakterie som vi måste titta närmare på kan samspela med den första, säger Bjarne Bergsjø, forskare vid Veterinærinstituttet till NRK.

En av de två bakterierna är känd för att kunna producera giftämnen, uppger myndigheten enligt NRK.

De norska myndigheterna vet ännu inte om hundarna blivit sjuka av samma sak eller om det rör sig om flera isolerade händelser.

– Vi undersöker brett vad som ligger bakom utbrottet. Vi tittar närmare på om det kan vara infektioner, förgiftning, bakterier eller virus. Vi utesluter ingenting, säger Ann Margaret Grøndahl, sektionschef på norska myndigheten Mattilsynet till NRK.

Svenska Jordbruksverket har kontakt med Mattilsynet och följer utvecklingen. Än så

länge har man inte gått ut med några varningar, det finns till exempel inga restriktioner om att åka över gränsen. Men smittskyddshandläggare Karin Åhl uppmanar ändå alla hundägare att vara försiktiga.

– I nuläget bör man inte låta sin hund ha kontakt med hundar med okänd hälsostatus. Så fort man har möten mellan individer finns risk för att smittor sprids, säger hon till DN.

Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA) tycker inte att hundägare ska vara jätteoroliga, men råder också till försiktighet.

– Om en hund får symptom kan man kontakta veterinär, man kan också undvika stora hundsamlingar, säger veterinär Lotta Gunnarsson som ansvarar för hundfrågor på myndigheten.

Svenska kennelklubben tillåter tills vidare inte norska hundar delta i utställningar i Sverige.

Marit Sundberg

marit.sundberg@dn.se

Sänkt arbetsgivaravgift i höstbudgeten

MÅNDAG 9 SEPTEMBER 2019

Arbetsgivaravgiften sänks från 31 till 10 procent när företag anställer unga, nyanlända eller långtidsarbetslösa under de två första åren på eller tillbaka på arbetsmarknaden. Reformen i budgeten kallas ingångsavdrag och kommer fullt utbyggd att kosta sex miljarder kronor under tre år, varav 1,67 miljarder kronor nästa år när avdraget införs den 1 juli.

TT

Massrymning från Migrationsverket

MÅNDAG 9 SEPTEMBER 2019

Omkring tolv personer rymde från Migrationsverkets anläggning i Märsta, norr om Stockholm, under natten till söndagen. Hittills har polisen fått tag på sex av personerna.

Det är inte olagligt att fly från förvar, och de brottsmisstankar som är aktuella i samband med rymningen i Märsta är den skadegörelse som utförts då ett fönster krossats på förvaret.

TT

Miljoner till arbete mot rasism och hatbrott

MÅNDAG 9 SEPTEMBER 2019

Regeringen stärker den nationella planen mot rasism och hatbrott med 10 miljoner kronor per år från och med 2020.

Pengarna ska bland annat gå till förebyggande arbete inom skolan.

Regeringen vill även stärka hbtq-personers rättigheter genom en handlingsplan som ska titta närmare på utmaningar och åtgärder. 14 miljoner kronor tillförs per år från och med 2020, samt ytterligare 10 miljoner kronor per år mellan 2021 och 2022 som en tidsbegränsad förstärkning.

”Få saker väcker lika mycket skam som ofrivillig ensamhet”

MÅNDAG 9 SEPTEMBER 2019

”Kallprat” är en väldigt orättvis benämning på hur vi kommunicerar i våra viktiga vardagskontakter, tycker psykologen Anna Bennich som skrivit en bok om ensamhet. Även korta möten, som i mataffären eller med

grannen i hissen, är betydelsefulla, säger hon.

Sverige är ett bra land att flytta till när det gäller barnomsorg och sjukvård. Men när det handlar om att hitta nya vänner hamnar vi på bottenplats i den internationella undersökningen Expat insider survey.

Anna Bennich, psykolog och psykoterapeut som besvarar läsarfrågor på Insidan i DN, har funderat över ensamheten i många år. Som terapeut möter hon ofta människor som pratar om sin ensamhet. När hon medverkar som expert i ”Nyhetsmorgon” i TV4 finns det inget ämne som väcker så mycket reaktioner som när hon pratar om ensamhet.

– Då kan jag få flera hundra brev. Det är så många som skriver, ifrån hela landet, unga och gamla, män och kvinnor, säger hon.

Det har fått henne att skriva boken ”Att vinna över ensamheten” (Norstedts).

Enligt Anna Bennich upplever mellan en halv och en miljon svenskar ett lidande i sin ensamhet. Många har inte någon nära vän att vända sig till. Men ensamheten kan se väldigt olika ut, menar hon. Vissa har hamnat i en ensamhet som närmast kan liknas vid ett utanförskap. Andra upplever en känslomässig ensamhet fast de har både släkt och vänner omkring sig.

Ytterligare andra uppskattar sin ensamhet. Anna Bennich delar upp ensamheten i två huvudgrupper: den självvalda och den oönskade.

– Så länge ensamheten är självvald och man mår bra är det ju ingen fara. Snarare tvärtom. Alla behöver kunna dra sig undan ibland, sjunka ned i soffan helt för sig själv en kväll, kanske få spretiga tankar på plats,

reflektera. Det är otroligt viktigt för de flesta, säger hon.

Den ofrivilliga ensamheten är något helt annat. Anna Bennich ser den som ett folkhälsoproblem av samma klass som rökning, alkohol och stress. Alla får via vården veta hur viktigt det är med kost, motion och god sömn, men ingen pratar om betydelsen av sociala nätverk, menar hon.

Ändå toppar ”social interaktion” listan över faktorer som påverkar hur länge vi lever, enligt en amerikansk studie som Anna Bennich hänvisar till i sin bok. Social interaktion handlar om de korta kontakter vi har med grannen i hissen, bokcirkeln på biblioteket eller kassörskan i mataffären eller simklubben på söndagarna. På andra plats kommer ”nära relationer”.

Båda dessa kommer före faktorer som fysisk aktivitet eller ren luft. Anna Bennich

lyfter gärna fram vikten av detta småprat, eller ”kallprat” som det brukar kallas i Sverige.

– Kallprat är en extremt orättvis benämning på dessa viktiga kontakter. Relationer börjar alltid med småprat. Tyvärr har tillfällena till det blivit allt färre med åren. Några orsaker till det kan vara ökad sekularisering, ett minskat engagemang i föreningsliv och att vi nu kan sköta mycket hemifrån. Vi går inte längre till banken, posten, biblioteket. Lika viktigt som att småprata är det att kunna lyssna aktivt på en annan människa. Att bli ordentligt lyssnad till ger en god känsla av bekräftelse, menar Anna Bennich. Utan detta lyssnande känner vi oss inte sedda, inte förstådda, inte bekräftade.

– Jag ser i mitt jobb varje dag hur otroligt viktigt det är att känna sig lyssnad till –

inte minst i parterapi. Att bli lyssnad till är en enorm kraft för oss människor, säger hon.

I boken ger Anna Bennich flera råd om hur man kan öva både på att småprata och lyssna aktivt.

Varför blir vi ensamma?

– Det finns många olika orsaker till det. Dels har vi biologiska och psykologiska sårbarhetsfaktorer som vi föds med och som påverkar oss i samspel med andra. Vi är olika blyga, har olika svårt att läsa av alla snåriga, oskrivna sociala koder.

Fysiska och psykiska funktionshinder eller sjukdom kan hindra socialt umgänge. Flytt till ny ort och skilsmässa är andra riskfaktorer för ökad ensamhet liksom att bli äldre då släkt och vänner dör ifrån oss. Varför är det så skamfyllt att känna sig ensam?

– Vi är flockdjur och existerar till största delen via andra människor, att tillhöra en grupp är en av våra viktigaste överlevnadsfunktioner. Vår identitet är kopplad till de människor vi har runt omkring oss. Har man ingen grupp att tillhöra eller känna sig välkommen i ger det starka signaler om att inte duga, vara oälskad, att ingen vill vara med en. Det är något av det värsta vi kan tänka oss. Därför är det få saker som väcker så mycket skam som ofrivillig ensamhet. Vad gör den ofrivilliga ensamheten med oss?

– Den skadar oss i grunden. I förlängningen leder det till ökad risk att bli sjuk, drabbas av hjärt- och kärlsjukdomar, stroke, eller depression. Risken att dö i förtid är också högre för den som är långvarigt ofrivilligt ensam än för den som har ett bra socialt nätverk, säger hon.

Anna Bennich tycker att det är på tiden att ensamhet sätts på den svenska folkhälsokartan. Hon menar att det är farligare att vara socialt isolerad än att ha ett stillasittande liv eller lida av en ohälsosam övervikt.

– Det ska vara naturligt att kunna gå till sin vårdcentral och säga att man känner sig ensam. Jag är själv i startgroparna för att öppna en klinik specialiserad på ensamhet och relationer, säger hon. När har du själv känt dig ensam?

– När jag för länge sedan flyttade till England för att jobba. På dagarna var det trevligt, men efter jobbet gick alla hem till sitt. Jag satt ensam på mitt uthyrningsrum och grät. Det var förskräckligt.

– Ett annat tillfälle var den första tiden efter min skilsmässa. De veckor jag inte hade barnen bokade jag upp varenda kväll för att inte behöva vara ensam. Jag fick så

småningom börja träna på att vara ensam.
Jag kunde ju inte gå ut jämt!

Tillbaka till undersökningen Expat insider survey. Det är en av världens största mätningar som årligen undersöker hur det är att flytta till ett nytt land och etablera sig där. Sverige hamnade 2017 sist av alla 65 undersökta länder i fråga om att hitta nya vänner. 2018 näst sist, efter Kuwait.

– Våldigt många flyttar härifrån efter några år på grund av svårigheten att få vänner. De kanske aldrig har blivit hembjudna till en svensk, säger Anna Bennich.

– Men det kan vara samma sak när vi svenskar flyttar inom landet. Vi är ett svårt folk på det här området av någon anledning.

Hans Arbman

hans.arbman@dn.se

Fakta.

Så kan du få hjälp med din ensamhet

1 Var inte rädd för att söka psykologiskt stöd.

Många gånger är det nödvändigt.

2 Arbeta som volontär. Det skapar både sociala kontakter och mening i tillvaron.

3 Försök hitta ett sammanhang där du kan hitta nya kontakter, till exempel i någon förening.

Så hjälper du andra ur ensamheten

1 Lyssna aktivt på någon en stund.

2 Alla kan göra något, att bjuda en ensam granne innebär inte att man sedan har allt ansvar för den personen. Det bestämmer man själv. Bättre att göra något litet än ingenting alls.

3 Fråga någon hur det är. Ofta drar vi oss undan ensamma, ledsna personer av rädsla för att säga något klumpigt eller fel. Därför blir människor i kris ofta ännu ensammare. Säg hellre något lite klumpigt än ingenting alls.

4 Förmedla hopp. Hjälp till med kontakt till någon vårdcentral eller psykolog.

Källa: Anna Bennich

Maria Schottenius: Under kampen med jordhögen fick jag ny kontakt med den svenska arbetarlitteraturen

MÅNDAG 9 SEPTEMBER 2019

**De svenska folkrörelserna skapade
generationer av bildade arbetare och**

bönder. De hade skaffat sin egen kulturtradition och ju mer jag grävde och krattade fram sten ju mer kändes det som ett fenomen hur detta lilla land kunnat frambringa en sådan skatt av - litteratur.

Plötsligt stod jag framför fyra ton jord, som jag hade råkat beställa för att bättra på en gräsplätt som en gång varit äng. Den svarta högen var gigantisk. Jag hade inte fattat att det skulle bli så mycket jord. Och jag hade absolut inte fattat att det var så mycket sten i den. Jorden var "oharpad" och jag visste att det skulle finnas en del knytnävsstora stenar i den. Men inte värre än att jag rätt lätt skulle kunna plocka bort dem.

Helgen var kort, snart skulle regnet komma och jag skulle tillbaka till Stockholm och jobbet, så det var bara att gå loss på jordhögen.

Herregud så tungt det var. Vi hade köpt fyra ton natursten också för att bättra på infarten. Min man höll på med singlet. Så en hel dag, alla ljusa timmar som stod till buds, var jag ensam med högen och skyfflade jord som en dåre. De stora stenarna var en baggis. Men alla andra stenar, i olika storlekar? Jag vet inte hur många skottkärror fulla med sten som jag plockade ur den satans jorden medan jag svor och emellanåt grät en skvätt. Sedan började jag tänka på alla småländska bönder som i århundraden gått och plockat sten ur sina åkrar. Och på Vilhelm Moberg, som gripande skildrat deras tröstlösa arbete i sin Utvandrarserie. Plötsligt när jag stod där med ryggen värkande fick jag en ny sorts kontakt med mina småländska förfäder från Långaryds socken och med den svenska arbetarlitteraturen, som gjorde böndernas,

lantarbetarnas och fabriksarbetarnas eviga slit synligt.

Det är ingen tillfällighet att dessa skildringar från första delen av 1900-talet finns just här i folkbildningens förlovade land. De svenska folkrörelserna skapade generationer av bildade arbetare och bönder. De hade skaffat sin egen kulturtradition genom möteslivet, diskussionsaftnar, studiecirklar och bibliotek i den folkrörelsevåg som demokratiserade Sverige. En aktad svensk 1900-talsförfattare behövde inte ha någon vit studentmössa eller deltagit i gasker i nationslivet. Det fanns andra sorters universitet och autodidakter som Eyvind Johnson och Harry Martinson, Pär Lagerkvist och Artur Lundkvist kunde ta plats i Svenska Akademien. Ju mer jag grävde och krattade fram sten, ju mer kändes det som ett fenomen hur

detta lilla land kunnat frambringa en sådan skatt av litteratur från Maria Sandel och "Virveln" – om storkonflikten 1909 – och vidare ett halvt sekel till Per Anders Fogelströms "Mina drömmars stad" och serien under 1960-talet.

Utan folkhögskolor och organisations-Sveriges mobilisering av den så kallade begåvningsreserven är det mycket vi aldrig hade fått veta, i varje fall inte på sjungande dikt eller i berättelser med gripande livsöden.

Hur kolarna i skogarna hade det till exempel? Dan Andersson berättade suggestivt i sina "Kolarhistorier" 1914. Och rallarna och flottarna? Det visste bondsonen Gustav Hedenvind- Eriksson som i "De förskingrades arv" 1926, den första i en trilogi som skildrar rallarepoken i svensk historia. Eyvind Johnson började försörja sig själv som 15-åring. Jobbade på

tegelbruk, sågverk och som timmerflottare. Erfarenheter han beskriver enastående i Olof-serien.

Harry Martinson var som ung luffare och sjöman, det skriver han om och Moa Martinsons liv som piga, statarbarn och arbetare har lärt oss ovärderliga ting om att klara sig mot alla odds. Har man en gång träffat Jan Fridegårds "Lars Hård" glömmar man honom aldrig och Ivar Lo-Johansson tillhör dem som påverkar svensk socialpolitik.

Det här är bara några av dem jag mindes i min kamp med jordhögen. Efteråt tänkte jag att jag ringer firman och ger lite feedback på den där jorden, säger hur fruktansvärt mycket sten det var i den. "Men tog du bort all sten, sa han, inte bara de stora? Det skulle du inte ha gjort. Jorden behöver ha lite stenar för att kunna andas."

Maria Schottenius
maria.schottenius@dn.se

”Det är hög tid att Sverige får ett nationellt fotomuseum”

MÅNDAG 9 SEPTEMBER 2019

Eva Dahlman, tidigare på Nordiska museet och Kungliga biblioteket, blir första hedersdoktorn i fotografi vid Stockholms universitet.

1. Varför fick just du den äran?

– Jag har jobbat med fotografi i 45 år och vid två stora institutioner och sett till att det tagits in fotosamlingar att bevara. Men också för att jag arbetar med den hittills

dolda kvinnliga fotohistorien och i Nätverket för nationellt ansvar för fotografi i Sverige för att fotografin ska komma in i kulturpolitiken.

2. Varför syns inte fotokonsten mer på institutionerna?

– För den har ingen riktig hemvist, trots att det enbart 2017 togs 1,6 miljarder bilder i Sverige. Att människor kommunicerar alltmer med bild är ju en mycket positiv utveckling, baksidan är att mängden bilder är svårhanterlig. Och samtidigt dör nu en hel generation av stora fotografer – vad händer med det kulturarvet?

3. Den målade konsten visas i museer runt om i Sverige – varför är fotografin så eftersatt?

– Jag tror att det handlar om att fotografi kan vara så mycket, reklam, konstfoto,

amatörbilder, dokumentärfoto, dessutom finns det inte så många fotospecialister inom institutionerna. Fast både Danmark, Finland och Norge har samtidigt nationella fotomuseer, i Sverige finns ingen motsvarande infrastruktur. Vi ligger efter – det är hög tid att något görs nu.

Georg Cederskog

georg.cederskog@dn.se

”Vi tar 'Tolvskillingsoperan' tillbaka till ursprunget”

MÅNDAG 9 SEPTEMBER 2019

I höst sätter Folkoperan och Kulturhuset Stadsteatern tillsammans upp ”Tolvskillingsoperan”, i färsk nyöversättning och med utlovat extra allt. ”Människans begär är desamma, men tiden är ny”, säger regissören Mellika Melouani Melani.

Ingen av rollfigurerna i
”Tolvskillingsoperan” är särskilt

sympatisk. Folk super och knullar, stjälar, dödar och våldtar, och är beredda att köpslå om allt och alla för egen vinnings skull.

Mellika Melouani Melani ser påtagligt förtjust ut när hon berättar:

– Alla är totalt korrupta! Gangsterkungen Mackie Kniven är bästa kompis med polischefen, och poliserna kämpar för att få ut Mackie ur fängelset, trots allt han har gjort sig skyldig till.

Här finns folkrevolt och populism, fortsätter hon:

– Men så plötsligt mot slutet, då kommer ett sändebud från kungen – och alla börjar sjunga opera! Sedan får Mackie Kniven både slott och livpenning!

”Tolvskillingsoperan”, skriven av Bertolt Brecht med musik av Kurt Weill, hade urpremiär i Berlin år 1928 (verkets titel var en signal om att biljettpriserna var

överkomliga även för de som inga pengar hade). Operan gjorde oväntad succé, hade Sverigepremiär året därpå och har spelats otaliga gånger sedan dess, över hela världen. Ursprunget till verket är äldre än Brecht, som bygger sin berättelse på John Gays ”Tiggarens opera”, från 1728.

– När Bertolt Brecht och Kurt Weill tog sig an Gays text såg samhället helt annorlunda ut, och det märks förstås i vad de skrev. Kapitalismen fanns. Brecht och Weill gjorde som Gay, de tog in sin tids populärmusik och kultur. Människans drifter är desamma, även om tiden är ny: Vad händer när kapitalismen får styra begäret? säger Mellika Melouani Melani, allvarligare nu.

Bertolt Brecht ger utrymme åt samhällets patask, de kriminella, de fattiga och desperata, och visar vad nöd och tvingande

strukturer gör med människans karaktär, med uppenbar samhällskritisk udd. Hon bläddrar fram ett citat ur sitt tummade pocketexemplar av "Tiggarens opera":

– Här sammanfattar John Gay så väl vad han vill ha sagt med hela verket: "... människor ur den lägre klassen är fullt ut lika lastbara som rikt folk – med den skillnaden att de straffas för sina förbrytelser", läser hon.

En sensmoral som gäller alla sekel.

– Det som gör verket relevant i dag, tycker jag, är att det visar det omöjliga i att fullt ut leva i strukturen.

När regissören har funderat en stund börjar hon tala om fascinationen över Mackie Kniven:

– Han är storskurken, han är expert på allt: rån, mord, bränder, våldtäkt, han dödar barn och har sadistiska, ondskefulla

drag – och han är gränslös. Ändå är han en person som alla älskar, en person som vägrar inordna sig. Han blir som en gud. I det berömda ledmotivet "Moritat" berättas likt ett skillingtryck i nio verser allt han tar sig för. Mellika Melouani Melani säger också att många av valörerna i verket har förändrats sedan det skrevs, och att till exempel girighet – som var förkastligt då – är legitimt i dag, och att religiösa referenser sällan biter i ett sekulärt samhälle som vårt.

Under repetitionerna av första akten yr glaskrosset och revolverar går av. Gruppen av banditer cirklar runt Mackie Kniven som insekter kring socker. Även Polly – dotter till tiggabyråchefen Jonathan Peachum – dras till honom, med både exponerad kåthet och våldsam svartsjuka. På scenen gott om kroppsvätskor, många "oooh!", "aah!", en del vrål – avbrutna av

operasång till orkester. Publiken, när den så småningom släpps in, kommer att bli varse gangstermiljön redan i foajén, med en del logistiska utmaningar.

Hela produktionen är ett samarbete mellan Folkoperan och Kulturhuset Stadsteatern, som är tillfälligt hemlös på grund av renoveringen av Kulturhuset. Det är också en samverkan mellan olika professioner som inte är helt enkel – skråkulturerna skiljer sig åt mellan operasångare, skådespelare, musiker och burleskartister, säger Mellika Melouani Melani (och ser hemskt förtjust ut igen). När jag ber henne om exempel på det dröjer svaret, men sedan säger hon:

- En operasångare kommer alltid extremt väl förberedd till repetitionerna, och kan redan sina sånger väl. En skådespelare, däremot, räknar ofta med att läsa och lära sig replikerna under tiden.

Hon skrattar och säger att det är roligt och en viss utmaning att dra in alla i hela arbetet.

Skådespelaren Maja Rung, som sedan 2015 tillhör Stadsteaterns fasta ensemble, gör rollen som Polly, som mot sina föräldrars vilja gifter sig med ärkegangstern. Maja Rung säger att mötet med de övriga grupperna ofta har varit ögonöppnande:

- Som skådespelare besitter jag så mycket tyst kunskap, men den kan vara svår att formulera. Vad en sångare och musiker kan känna mer konkret, varje dag blir jag imponerad av vad de gör. När det sker åt andra hållet påminns jag om vad jag gör, och kan.

Vad kan en skådespelare då, som andra inte är lika bra på?

- Jag tycker att vi är bra på kontakt – med publiken, varandra och med oss själva,

säger Maja Rung efter att ha funderat en lång stund.

På scenen bär hon brudklänning, för att fira äktenskapet. Den skrupelfria maken hamnar så småningom i fängelse, och allt ser hopplöst ut, men (efter många om och men) tar historien en vändning och han belönas med frihet och rikedom.

Texten är nyöversatt av Magnus Lindman. Att det skulle bli så var inte självklart, men Mellika Melouani Melani säger att de översättningar som fanns (och som hon har lusläst) kändes daterade. När de provade att ersätta eller byta ut mindre partier eller repliker blev det mycket bättre, säger hon, och eftersom Lindman är en Brechtkännare av rang, var beslutet lätt. Helt räckte det inte: Melouani Melani ansåg att banditernas jargong kändes så omodern och onaturlig att gänget rollbesattes med kvinnliga burleskartister.

De slåss om Mackie, men tar också med sig kvinnlig sexualitet som styrs av lust, snarare än undergivenhet, in på scenen. – Jag tror att vi i hög grad rör oss ”back to Brecht”, tillbaka till den ursprungliga tanken. Det finns också något självkritiskt i det här verket, en kritik gentemot både teatern och operan, säger hon.

”Tolvskillingsoperan” är en verklig blandning mellan teater och opera, och Maja Rung säger att musikens plats och betydelse har större betydelse här än i tidigare uppsättningar hon har medverkat i. Hon sjunger själv en rad inte helt lätta sånger, bland dem den välkända ”Sjörövar-Jennys visa”, men också till exempel ”Barbarasången”.

– Jag är definitivt ute på djupt vatten, även om jag alltid har sjungit. Men i arbetet här har jag också känt hur givande det faktiskt är att inte vara helt trygg.

Hur menar du, ofta säger man att trygghet är avgörande för kreativiteten?

– Jo, men det är skillnad. Det handlar om att känna trygghet i rummet och med sina kollegor, om att veta att man kommer att falla mjukt om man testar. Det är något annat än att inte veta exakt hur allt går till, och att i den farsartade tornado som ”Tolvskillingsoperan” är ändå försöka få fatt i något som är ... rent? Som kärleken. För Maja Rung är Pollyrollen tredje gången gillt: hon har fått frågan om att göra den två gånger tidigare, utan att det har blivit av.

– Till slut kände jag att det nog måste vara något här, för mig, och att jag måste se vad det är.

Hon beskriver Polly som en till en början ganska blåögd ung kvinna, i klorna på föräldrarnas ekonomiska intressen, men genom att välja kärleken tar hon makten

över i sitt eget liv, i alla fall för en stund. Hon vågar gå emot sina föräldrar och gör det, trots att alla varningslampor blinkar. För henne är det attraktivt.

Är det inte destruktivt, då?

– Det är det absolut.

Vad som händer med henne efter giftermålet med Macheath (som skurkchefen egentligen heter) och efter det att hon, när han är bakom lås och bom, styr över skurkgänget, är Maja Rung inte lika klar över – när vi ses återstår ännu ett par intensiva veckor av repetitioner.

– Men jag tror att hon också är ganska rutten, hon lever i en miljö där alla är det. Det är också vad verket handlar om – att alla människor styrs av var de befinner sig. Fast hon tror att kärleken till Mackie Kniven är äkta.

– Ja. Ja, det tror jag!

”Tolvskillingsoperan” har premiär den 11 september och kommer att spelas en bra bit in i november. Det blir en av Melouanis sista produktioner här – hon slutar som teaterchef nästa sommar, efter nio år, och efterträds av Tobias Theorell.

Nästa vår är det också dags för Folkoperan att renoveras. För stökiga operabesökare går det alltså bra att spilla på stolarna.

Sanna Torén Björling

”Tolvskillingsoperan”

Premiär den 11 september på Folkoperan.

Skrevs av Bertolt Brecht och Kurt Weill 1928.

Flera av sångerna ur detta musikteaterstycke har blivit välkända långt utanför operakretsar, och har gjorts av en lång rad artister. Till de mest kända hör ”Moritat”, ”Sjörövar-Jenny” och ”Kanonsången”.

På Folkoperan regisseras verket, som nyöversatts av Magnus Lindman, av Mellika Melouani Melani.

Musikalisk ledning av Jonas Nydesjö.

I rollerna bland andra Fredrik Lycke, Sven Ahlström, Karolina Blixt, Maja Rung, Lennart - Jähkel, Peter Gardiner, Richard Hamrin och Sanna Gibbs.

Vad gör vi när ingen längre kan någonting?

MÅNDAG 9 SEPTEMBER 2019

Vi lever i ett högteknologiskt samhälle där vår överlevnad är beroende av - andras kunskap. Men vad händer när ingen längre förstår hur systemen fungerar? Det är en kollaps som kan bli verklighet – och det har hänt förut, - skriver Ulf Danielsson.

Vad är det för nytta med kunskap som hänger i luften? Den går från dator till

dator. Den förändras och växer för varje dag. Men ingen vet egentligen någonting. I samband med en luftburen toxisk incident funderar den fjortonårige Heinrich i Don DeLillos "Vitt brus" (1985) över den enskilda människans okunnighet. Vad skulle just du kunna berätta för stenåldersmänniskor, antikens greker eller någon från medeltiden som var av verklig betydelse? Skulle du kunna förklara hur en radio fungerar eller hur man bygger en månrocket? Hur man utvinner metaller ur sten eller gör glas av sand? Vi lever i ett högteknologiskt samhälle där vår överlevnad är beroende av andras kunskap. Så länge samhällsstrukturerna upprätthålls och kunskapen är intakt hos åtminstone några individer, och förs vidare till kommande generationer, kan man hoppas vara trygg. Men vad händer när det inte längre finns någon som

besitter kunskapen och har kontroll över hur systemen fungerar? Till vad nytta är kunskap som går från dator till dator om ingen egentligen vet någonting? Det ligger inget självklart eller ödesbundet i att teknologin och civilisationen alltid måste gå framåt. Kunskap kan också gå förlorad och glömmas bort. I ett skeppsvrak utanför den grekiska ön Antikythera upptäcktes 1901 ett mekaniskt underverk från runt år 100 f Kr. Först på senare år har man fullt ut förstått hur sofistikerad mekanismen är. Den förmår visa planeternas position på himlen med hjälp av ett invecklat system av stänger och kugghjul som med våra moderna mått mätt var närmare 2 000 år före sin tid. Några hundra år senare kunde romarna demonstrera praktisk kunskap i materialfysik genom att skapa det slags färgade glas som ingår i Lykurgos bägare från 300-

talet. Beroende på hur ljuset passerar blir glaset grönt eller rött. Bara ett par exempel på kunskap som gått förlorad och måste återupptäckas.

Och det var länge sedan vi kunde åka till månen. Det är snart ett halvsekel sedan någon sist var där och raketerna är sedan länge skrotade. Den ingenjörsmässiga kunskapen om hur man praktiskt går till väga finns inte längre kvar. De gamla ritningarna är ofullständiga och ingenjörerna som kunde tolka dem är borta. I Nasas nya månprojekt börjar man om från början med hjälp av annan och modernare teknik. Poängen är att man inte skulle kunna kopiera det gamla Apolloprojektet ens om man ville. Den amerikanske datorspelsutvecklaren Jonathan Blow ser paralleller inom dagens datorteknologi. Nyligen, på en stor konferens om datorspel i Ryssland,

beskrev han hur civilisationen hotas av kollaps och gav råd om hur den kan undvikas. Problemet är att datorprogrammen växer i omfång i en sådan utsträckning att det till slut inte finns någon som förstår hur de fungerar eller har förmåga att rätta till misstagen. Och felen blir allt vanligare och vi blir alltmer villiga att acceptera att det inte fungerar som det är tänkt. Det är ju alls inget märkvärdigt att under det att jag skrivit dessa rader har min överlastade ordbehandlare flera gånger varit nära att krascha och leda till blå skärm. Dataspråken blir allt mer abstrakta och ligger allt längre från maskinspråkets ettor och nollor. Kunskapen om mellanleden och själva grunden går förlorad. Man putsar på fasaden och har ingen aning om vad som händer under ytan. När ingen orkar eller kan gå på djupet växer

komplexiteten och flygplanen ramlar ner från himlen.

Hur långt kan det gå innan systemen rasar samman? Det kommer till en början smygande och man vänjer sig successivt men i det långa loppet leder det till en civilisationens återgång och slutgiltiga fall. Som så många gånger förut. Det stora hotet från teknologin handlar alltså inte om hur intelligenta robotar tar över, utan om hur livsnödvändig teknologi degraderar beroende på vår egen oförmåga, ointresse och lathet.

Receptet för tillbakagången är att låta djup och generell kunskap ersättas av trivialiteter. Man kan se detta som en del i en övergripande samhällsutveckling. Mångas ideal är inte längre att vara den som har faktisk kunskap om hur någonting görs utan hellre vara den som talar om för andra vad de skall göra. Helst skall kedjan

vara så lång som möjligt – ju fler led bort man befinner sig från att faktiskt göra något på riktigt desto mer upphöjd är positionen. Men vad händer när det i änden på kedjan inte finns någon som kan utföra ordern? När det inte längre finns någon med förmåga att göra, skapa, konstruera eller upptäcka? När cirkeln sluts utan att någonting kommer ut? Man kan se exempel på precis just en sådan utveckling inom undervisningen och forskningen på universiteten. Det spelar inte längre så stor roll om ingenjören förstår fysikens lagar med något större djup när hen ändå bara skall ratta en svart låda och lita till de siffror ett redan existerande program spottar ut. Och målet för den talangfulle forskaren är att bli akademisk ledare och säga till andra, mindre talangfulla forskare, vad de skall

göra. Kunskapen i sig ses inte längre som värdefull, betydelsen ligger i det triviala. Det är just i detta den riktigt stora faran ligger. När vi förlitar oss på att det alltid finns någon annan som har det egentliga kunnandet, men inte försäkrar oss om att det faktiskt finns någon, blir inget väsentligt gjort. När vi förlitar oss på att allt finns i böckerna eller går från dator till dator glöms kunskapen bort. Till slut är det ingen som egentligen vet någonting.

Ulf Danielsson

Ivar Lo-Johanssons syn på kvinnor förändrades

MÅNDAG 9 SEPTEMBER 2019

När Cecilia Aare tycker att det är dags att omvärdera Ivar Lo-Johansson som reporter (DN 5/9), är det delvis ett riktigt påpekande. Hans tidiga reportage, som kom för 90 år sedan, innehåller i flera delar en nedlåtande kvinnosyn och det är förstås beklagligt.

Men de innehöll också så mycket mer: han tog oss med ner i smutsiga gruvor, han skildrade statarnas eländiga villkor, han kritiserade idrotten, han belyste åldringsvårdens stora brister – sådant som var nytt för svenska läsare.

När vi därför för 30 år sedan i en urvalsvolym med hans reportage lyfte fram honom som reporter och skrev att han lärde oss att angripa världen underifrån – vilket Cecilia Aare nu ifrågasätter att han själv gjorde – var det för att våra blickar såg just de huvuddragen. Och hur han bedrev journalistik på många fronter: i radio, i tidningar, i böcker. Han såg till att missförhållanden belystes. Hans syn på kvinnor förändrades också efterhand och han åstadkom samhällsförändringar. Inte minst hans avgörande bidrag till att få slut på statarsystemet i jordbruket var viktigt för kvinnorna.

Och vi, vi var unga och reste med honom och hans hållning som förebild bland annat till Kina och ut i Europa och skrev reportage därifrån, om städer och landsbygd, om kejsare och bönder, om förtryckare och förtryckta. Vi ville se världen. Precis som han gett sig ut i världen. Allt var möjligt. Det gick att fånga motsättningarna!

För att än starkare belysa verklighetens sprickor och olika sätt att se på livet, vandrade vi i vår bokserie ”Reportagets mästare”, som Ivar Lo-Johansson alltså inledde, sedan vidare för att lyfta fram andra som i Sverige olyckligtvis inte var kända som reportrar, som Hanna Krall, Jane Kramer, Djuna Barnes, Martha Gellhorn och Svetlana Aleksijevitj. De har bland annat skildrat Förintelsen, krig, kärnkraftskatastrofer. Och kärlek,

bohemer, hur folk som reser tas emot när de kommer till främmande länder.

Om 30 och 90 år kommer kanske deras sätt att se på tillvaron att omvärderas. Det viktiga nu och framöver är att fortsätta att arbeta med reportaget som litterär och allsidig konstform, för som Svetlana Aleksijevitj så tidlöst sa till oss 20 år innan hon fick Nobelpriset i litteratur: ”Jag vill förstå. Människor har ett behov av att berätta. Jag har ett behov av att lyssna. Varför är det så eller så? Vad är det för människor som fördöms och hyllas?”

Läs Cecilia Aares text på dn.se/kultur

Stig Hansén

stig.hansen@telia.com

Clas Thor

Som en spegel för vår tid. Torbjörn Elensky skriver kyligt om - smutsens och rödsotens tidevarv

MÅNDAG 9 SEPTEMBER 2019

Torbjörn Elensky

”Eldungen”

Norstedts, 382 sidor

Det är en underbar tid Torbjörn Elensky placerar sin nya roman i, alldeles i början av 1800-talet. På de värmländska bruken drivs stånghammaren fortfarande med vattenkraft, men från England kommer nyheter om en eld-och-vattenmaskin som kan mångfaldiga produktionen. Även på konstens område görs revolution, genidyrkan och romantiskt svärmeri går sida vid sida med nyplatonism och ett växande intresse för bred folkbildning. I framtiden kommer det bara att behövas patroner och ingenjörer, filosoferar Gummérus, som själv är patron och en av huvudfigurerna i romanen: det kommer inte att finnas plats för alla hans drängar och pigor när han väl fått sin ångmaskin. Hans hustru sitter under tiden vid sitt

klavikord , drömmer om ett modernare fortepiano och komponerar sfärisk musik som ingen förstår. De två barnen undervisas i hemmet av en avdankad präst som bland sina religiösa skrifter gömmer ett litet häfte med instruktioner om hur man med helvetets och alla djävlar hjälp utvinner guld ur ondskan. Se där scenariot för ”Eldungen. En herrgårdsroman”.

In på denna scen träder Per, en torparunge som blir svårt misshandlad av sina föräldrar för att han har mage att säga emot i stället för att som sina syskon foga sig i sitt öde. Gummérus, vars idéer om begåvningsreserv och bildning har framtiden för sig, tar sig an pojken och låter honom växa upp på herrgården och undervisas tillsammans med patronens egna barn, som inte är odelat förtjusta i arrangemanget. Dottern i huset frågar elakt när Per har namnsdag, hon vet att

det inte finns någon mellan Peregrinus och Perpetuus, och vill gärna göra tillvaron osäker för sin nye kamrat. Hon tecknas från romanens början till slut som en osedvanligt vasskload katta, medan hennes mor, ”patronessan”, tar avstånd på ett mer passivt och världsfrånvänt sätt. Om det inte vore för värmen i köket hos hushållerskan skulle man kunna misstänka författaren för ett kvinnoförakt som hör hemma i en 1800-talsroman i stället för en roman om 1800-talet, men Elensky behöver skapa ett sammanhang där Per kläms mellan flera starka krafter som drar åt olika håll. Mellan underklass och överklass, mellan kvinna och man, mellan upplysning och ockultism. Pojkens välgörare, patronen, är på sitt sätt också en svärmare som inte förutser konsekvenserna av sina drömmar, vare sig de handlar om ångkraft eller utbildning.

Pastorn gläds åt Pers läshuvud men är rädd att han ska tillägna sig fel kunskap och gör därmed sina egna ockulta böjelser desto mer lockande. Pigorna och drängarna ogillar lika mycket som patronessan och hennes dotter att Per ”kommit sig upp”. Själv inser han allt tydligare att han inte är hemma någonstans, inte längre i torpet och inte på herrgården; han är en peregrinus perpetuus, en evig vandrare. Det gör honom också till den ende som berör och engagerar på djupet, han lider av ensamhet men har också stort behov av den, han vill förändra sitt liv men plågas av de offer det innebär. Förlaget marknadsför ”Eldungen” som ”härligt otidsenlig”. Det är både sant och falskt. Det otidsenliga ligger inte så mycket i tiden och miljön som i själva konstruktionen: Personerna, utom Per, är

medvetet klichéartade representanter för sin tid mer än levande gestalter i den. De påminner vagt om figurer hos 1800-talsförfattare som Almqvist, Selma Lagerlöf och Jane Austen, men framför allt om den tidens kolportageromaner där gestalterna förblir lika sig själva och spelar de roller de tilldelats från början. Det är inte så konstigt, "Eldungen" är ingen utvecklingsroman i första hand, utan en idéroman som håller fram 1800-talets första decennier som en spegel för vår egen tid. Och som sådan är den knappast otidsenlig.

En underbar tid, sedd på 200 års avstånd, men en tid full av nöd, smuts och klyftor när man går närmare inpå och som Elensky iakttar med en kyla som inte är så lätt att förhålla sig till. Han besöker torparstugor där det varken finns avlopp eller avträde, där de barnrika familjerna

trängs med djur av alla de slag på små utrymmen. Han lyfter på täcket och blottar fantasier som måste hållas dolda, han ger detaljerade sjukjournaler från rödsotens och podagerns tidevarv.

Ingenting av detta lever kvar i den omfattning det en gång hade, Lortsverige finns inte mer, men på ett strukturellt plan går det att se likheter med 2000-talets första decennier. Motsättningen mellan utvecklingstro och apokalyps, mellan vetenskap och faktaresistens, och mellan dem som har mer än de behöver och dem som inte har livets nödtorft, tar sig andra uttryck, men i grunden är vi lika övertygade i dag som då att vi lever på randen till något radikalt nytt som kommer att förändra villkoren för hela mänskligheten.

Denna "herrgårdsroman" har med andra ord större anspråk än undertiteln antyder,

den handlar inte om en fröken som gifter sig med en tiggargosse sedan han förvandlats till prins: Elensky lyckas få oss att se en värld som bara på ytan är främmande och avlägsen.

Ingrid Elam
kultur@dn.se

Frivilliga rensar Riddarfjärdens botten från miljöfarligt skrot

MÅNDAG 9 SEPTEMBER 2019

Tonvis av skrot och miljöfarliga bil- och båt batterier döljer sig under Riddarfjärdens yta. Men varken staden eller Stockholms hamnar har ansvaret

att hålla bottenarna rena. Därför har dykaren och socionomen Fredrik Johansson – på ideell basis – tagit på sig uppdraget.

Till sin hjälp har han deltagarna i dagverksamheten Främja.

– Jag har svårt att tänka mig något mer betydelsefullt att göra än just det här, säger Christina Eriksson.

Hon står på Norr Mälarstrand i Stockholm och halar upp skrot ur vattnet med hjälp av ett rep. Nere på ungefär tre meters djup fäster dykaren Fredrik Johansson dess ände i föremål som under decennier dumpats här – i Stockholms mest centrala och osynliga soptipp: Riddarfjärden.

Ett ryck i repet betyder klartecken från Fredrik – och Christina börjar dra.

På kajen runt omkring henne växer högarna av skrot sakta men säkert. Det är ett slags retrospektiv över mänsklig

aktivitet, nu täckt av grumligt bottensediment: handfat, toalettstolar, kundvagnar, bilar, bildäck, dammsugare, gräsklippare, grillar, cyklar, elsparkcyklar...

– Och så alla dessa batterier. Man blir tokig. Hur kan människor bara slänga sådant i vår natur? säger Marcus Ousbäck. Christina och Marcus är bara ett par av deltagarna i dagverksamheten på Främja, som erbjuder vuxna med olika typer av funktionsvariationer inom autismspektrat, sysselsättning med mening och mål.

Vore det inte för den lyckliga slump att en av föreståndarna på Främja, Fredrik Johansson, också är en passionerad dykare, skulle de inte stå här och stolt bidra till att göra världen lite bättre och mindre farlig.

– Det är sorgligt att se allt det här skräpet. Men det känns väldigt bra att vi får vara

med och ta bort det, säger Sara Backteman, en annan av de runt femton deltagarna från Främja som arbetar med skräpupptagningen denna dag. Under året som gått har de gjort tre dagslånga insatser för att rensa Riddarfjärden från skrotet. Runt tio kubikmeter har det blivit varje gång. Den här dagen är det en stor dag. I princip alla bil- och båt batterier Fredrik Johansson och hans dykarkollegor hittat längs med kajen från Kungsholmstorg till Stadshuset är nu uppe ur vattnet.

– Vi har baxat upp 4,5 ton båt- och bilbatterier. Det är galet. Jag vågar knappt tänka på vad som skulle hända med vår vattenmiljö om de börjar läcka bly och svavelsyra, säger Fredrik Johansson när han bryter ytan med ännu ett batteri som han lyft från botten med hjälp av en flytsäck.

John Edgardh, projektets maskinist, vinschar upp den miljöfarliga, sextio kilo tunga klumpen och ser till att den landar på durken av den gamla timmerflottarbåt som tjänstgör som dykplattform. Vinschen är ny och har förenklat det tunga arbetet avsevärt. Den har sponsrats av Stockholms hamnar – ett slags bevis för att det kommunala bolaget tycker att det ideella arbetet som utförs är viktigt. Men trots att man inser vikten av att bli av med det miljöfarliga avfallet har varken Stockholms hamnar eller Stockholms stad något formellt ansvar att städa stadens sjöbottnar.

– Det är märkligt. I min värld borde det definitivt ligga i det allmännas intresse att få bort batterierna. Bly är en av de giftigaste tungmetallerna som finns. Om plasthöljerna inte spricker nu så kanske de gör det om 30 år. Tanken på att alla

stockholmares stora färskvattentäkt bara ligger några kilometer härifrån skrämmer mig, säger Fredrik Johansson.

Det var när han för drygt ett år sedan gjorde ett dyk för att hjälpa en vän att kontrollera ett båtskrov som idén till projektet föddes. Båten låg förtöjd vid Norr Mälarstrand och dyket kom att förändra hans syn på tillvaron under ytan. – Det var chockartat att upptäcka att Riddarfjärden är en soptipp.

Där och då bestämde sig Fredrik Johansson för att göra en insats. Han insåg dock att han skulle behöva hjälp. Och den fanns att få – så nära som på hans arbetsplats som coach på Främja, ett vårdbolag som erbjuder ett 50-tal vuxna personer dagverksamhet enligt LSS (lagen om stöd och service).

– Vår ambition är att erbjuda meningsfull sysselsättning för våra deltagare. Men vi

vill också att den ska vara socialt och miljömässigt hållbar. Att dra upp skrot ur Riddarfjärden har blivit ett viktigt – och tungt – komplement, ler Fredrik Johansson.

Sedan tidigare driver deltagarna en ekologisk stadshandel på Södermalm, de producerar äppelmusten ”Palla” som säljs av flera restauranger i stan och de ägnar sig åt småskalig odling.

– Men det här slår allt, det är så tydligt att vi gör nytta, säger Christina Eriksson.

Projektet har döpts till ”Rena Mälaren” och de har tillstånd av Stockholms hamnar att göra dykningar längs med Norr- och Söder Mälarstrand hela oktober ut.

– Vi uppskattar verkligen det här projektet och gör vad vi kan för att stötta det. Vårt formella ansvar sträcker sig dock bara fram till kajkanten, säger Tor Wildenstam, enhetschef på Stockholms hamnar, som

förutom att man sponsrat med vinschen också ställer ut containrar för att underlätta bortforslandet av skrotet. Även Juha Salonsaari, enhetschef på Stockholms stads vattenmiljöenhet tycker att projektet är värdefullt. Staden hade förväntat sig att det skulle ligga en del skrot på botten, men också han har förvånats över mängden skrot som man hittat.

Att varken Stockholms stad eller Stockholms hamnar har det formella uppdraget att rensa bottnarna förklaras med att det i första hand är den som skräpar ner som bär ansvaret.

– Det är förbjudet att dumpa skrot i våra vatten, inte minst miljöfarligt avfall, säger Juha Salonsaari.

Som fastighetsägare har Stockholms stad ansvar för att städa stränder och ta upp båtar som har eller är på väg att sjunka.

Upptäcker man att det finns risk för föroreningar ”för man en dialog med miljöförvaltningen om lämpliga åtgärder”, förklarar Fabian Kjessler, enhetschef på exploateringskontoret.

De senaste mätningarna av bottensedimentet i Riddarfjärden har dock inte visat på några förhöjda blyhalter.

– Men visst kan man se alla dessa batterier som ett slags tickande bomb. De måste upp innan skyddshöljerna spricker. Börjar det läcka är riskerna stora, framför allt för djurlivet, säger Juha Salonsaari.

Fredrik Johansson suckar.

– Om allt det här skrotet hade legat i skogen, är jag säker på att någon redan tagit det fulla ansvaret. Men när det ligger under ytan syns det inte. Jag skulle önska att staden åtminstone rensade bottnarna vid alla småbåtshamnar på båt batterier, säger han.

Projektet har väckt uppmärksamhet och både staden och Stockholms hamnar hoppas att det kan leda till att dumpningen av skrot och miljöfarligt avfall i Riddarfjärden minskar och medvetenheten ökar.

Fred Rydén, en av deltagarna, säger:
– Hur som helst kommer vi att fortsätta städa bottenarna. För om inte vi gör det, vem ska då göra det?

Ulrika By

ulrika.by@dn.se

”Regeringen måste satsa på arbetsmarknad sutbildning”

TISDAG 10 SEPTEMBER 2019

DN. DEBATT 20190910

Det är inte ofta LO och Almega är överens om hur politik bör utformas, men när det gäller arbetsmarknadsutbildningen står vi helt eniga: Regeringen och samarbetspartierna behöver tillföra resurser och skyndsamt öka antalet utbildningsplatser, skriver Thomas

Erséus, vd för Almega och Karl-Petter Thorwaldsson, ordförande för LO.

Såväl de rödgröna partierna som allianspartierna har under lång tid prioriterat arbetsmarknadsutbildningen alltför lågt. Under flera årtionden har den yrkesinriktade arbetsmarknadsutbildningen varit den svenska arbetsmarknadspolitikens flaggskepp. Tack vare de förhållandevis korta yrkesinriktade kurserna har tusentals arbetslösa varje år rustats för jobb som kockar, busschaufförer, maskinförare och undersköterskor. Utvärderingar visar att utbildningarna har lett till lägre arbetslöshet, högre sysselsättning och bestående ökade arbetsinkomster. Sveriges innovationskraft och välstånd bygger i hög grad på att

strukturuomvandlingar genomförs under ordnade former med hjälp av kompetensutveckling och omskolning.

Arbetsmarknadsutbildning kom till för att ge dem som förlorar jobbet till följd av strukturförändringar på arbetsmarknaden ny kompetens och nya färdigheter. Detta för att de ska kunna ta de nya jobben som växer fram. På så sätt ska löntagarna inte behöva ta smällarna vid strukturuomvandling eller sämre konjunkturlägen.

Arbetsmarknadsutbildningen har också använts för att förebygga kompetensbrist. Den ökar därigenom sysselsättningen och produktiviteten i näringslivet. Här finns fortfarande en viktig roll att spela. Enligt Svenskt näringslivs rekryteringsenkät från 2018 upplever sju av tio företag att det är svårt att rekrytera nya medarbetare.

Särskilt besvärligt är det att hitta personer med yrkeskompetens.

Trots stora utmaningar med arbetslöshet och kompetensbrist och strukturförändringar på arbetsmarknaden till följd av digitalisering, artificiell intelligens och automatisering, satsar samhället i ett historiskt perspektiv lite på arbetsmarknadsutbildning.

Faktum är att antalet utbildningsplatser har minskat kraftigt de senaste åren. En färsk LO-rapport uppmärksammar att antalet utbildningsdeltagare är på den lägsta nivån sedan den moderna arbetsmarknadspolitiken implementerades i början av 1960-talet. Sedan M–KD-budgeten, som innehöll stora nedskärningar i arbetsmarknadspolitiken, röstades igenom i riksdagen har nedgången accelererat. Detta har regeringen, Centerpartiet och

Liberalerna inte åtgärdat, trots att de i januariavtalet kommit överens om ett utbyggt kunskapslyft med fler platser. Snabbt fallande volymer har tvingat flera utbildningsleverantörer att stänga kontor och säga upp lärare. Några företag har till och med försatts i konkurs. Detta i ett läge där reformeringen av Arbetsförmedlingen förutsätter att seriösa utbildnings- och matchningsföretag överlever.

Siffror som Almega bearbetat visar att osäkerheten inom Arbetsförmedlingen har bidragit till att de avsatta programmedlen inte nyttjas i tillräcklig utsträckning.

Prognoserna för antalet deltagare i olika insatser har under året gång på gång skrivits ned. Risken är stor att myndigheten lämnar tillbaka medel till staten vid årets slut – pengar som hade kunnat användas till att rusta de

arbetslösa och tillgodose arbetsgivarnas kompetensbehov.

Det finns även strukturella problem inom arbetsmarknadsutbildningen att ta tag i.

De flesta utbildningar är riktade mot traditionellt mansdominerade yrken, vilket syns i att 8 av 10 av deltagarna är män, trots att nästan lika många kvinnor som män är arbetslösa. Kvinnor är, å andra sidan, överrepresenterade inom kommunala yrkesvux som utbildningsdeltagarna i större utsträckning själva får finansiera.

Samhället bekostar med andra ord mäns omställning i högre grad än kvinnors.

Yrkesvux är inriktad mot kommunsektorns egen kompetensförsörjning. Nästan två tredjedelar av yrkesvuxplatserna finns inom traditionellt kvinnodominerade yrken inom vård, skola och omsorg.

I förståndets och samförståndets anda manar vi partierna bakom januariavtalet till krismedvetenhet och handling.

Vi rekommenderar följande åtgärder:

1 Utöka skyndsamt antalet platser i den yrkesinriktade

arbetsmarknadsutbildningen. För att kunna möta utmaningarna med arbetslöshet och kompetensbrist måste dagens låga nivå på drygt 5 000 utbildningsdeltagare mångdubblas.

Avsätt tillräckliga resurser i höstbudgeten och i kommande budgetar. Ge

Arbetsförmedlingen i uppdrag att prioritera utbildningsinsatser.

2 Bredda utbildningsformen. Genom att ge Arbetsförmedlingen möjlighet att anvisa arbetslösa till utbildningar i det reguljära utbildningssystemet, såsom yrkesvux, yrkeshögskola och högskola, på samma sätt som till den upphandlade

arbetsmarknadsutbildningen, kan både kapaciteten och jämställdheten öka.

Det tillgodoser behoven hos de arbetssökande med olika bakgrund och gör det lättare att smidigt anpassa dimensioneringen efter konjunkturen. Samtidigt kan det leda till att utbudet inom yrkesvux breddas och till att statsbidraget kommer till större användning.

3 Ta till vara de arbetslösas erfarenheter. På senare tid har det skett en förskjutning där utbildningsinsatser inom arbetsmarknadspolitiken riktas till arbetslösa med svagast anknytning till arbetsmarknaden.

Vi menar att det är viktigt att även de som förlorar jobbet till följd av exempelvis företagsnedläggningar ska få möjlighet att uppgradera sina kunskaper eller skolas om till ett nytt yrke. När Arbetsförmedlingen

bedömer behovet av utbildning bör den också väga in hur den arbetslöses kunskaper bäst kan komma till nytta. Nedmonteringen av arbetsmarknadsutbildning och färre utbildningsplatser gynnar ingen, varken de arbetslösa eller arbetsgivarna, i synnerhet inte samhället som helhet. Trenden måste brytas och resurser tillföras.

Bakgrund. Arbetsmarknadsutbildning

Den yrkesinriktade arbetsmarknadsutbildningens (YI-AMU) syfte är att stärka arbetssökandes möjligheter till en anställning samt underlätta för arbetsgivarna att få arbetskraft med lämplig kompetens.

En utbildning pågår i normalfallet i sex månader, men kan vara längre.

Arbetsförmedlingen upphandlar arbetsmarknadsutbildningarna.

Thomas Erséus, vd Almega

Karl-Petter Thorwaldsson, ordförande, LO

Väljarna mer positiva till SD-samarbete

TISDAG 10 SEPTEMBER 2019

Sex av tio M-väljare ser positivt på att partiet i framtiden förhandlar och sluter överenskommelser med Sverigedemokraterna. Det visar en ny mätning från DN/Ipsos. Men även bland andra partiers väljare har synen på SD mjuknat.

– Det har skett en förskjutning i opinionen, säger Nicklas Källebring på Ipsos.

När riksdagen åter öppnar i dag, tisdag, har det gått nio år sedan

Sverigedemokraterna första gången tog plats där. Fortfarande skapar frågan om hur andra partier ska förhålla sig till SD konflikter.

Så sent som i förra veckan när regeringen kallade till nationell samling mot kriminaliteten gick inbjudan ut till samtliga riksdagspartier – utom SD.

– Deras förklaringsmodell i de här frågorna är för grund, motiverade inrikesminister Mikael Damberg (S).

– Jag tycker att det är en väldigt konstig inställning att utestänga företrädare för 17 procent av väljarna från den diskussionen, sade Ulf Kristersson (M).

Väljarnas uppfattning om detta förändras, visar DN/Ipsos mätningar. Nicklas Källebring är opinionsanalytiker på Ipsos.

– Det har skett en tydlig förskjutning i opinionen i synen på SD. Det är framför allt andelen väljare som är negativa till

samtal, förhandlingar och uppgörelser som minskar, säger han.

Tydligast är trenden bland moderater och kristdemokrater. Andelen moderata väljare som är positiva till förhandlingar med SD har stigit från 45 procent i februari till 63 i augusti, enligt DN/Ipsos. En majoritet vill nu också gå så långt som att sluta överenskommelser, 57 procent jämfört med 45 i februari.

Kristdemokraternas väljare har länge legat steget före Moderaternas i åsikten att relationerna till SD borde normaliseras. Andelen KD-väljare som är positiva till förhandlingar är 7 av 10 i augusti mot 6 av 10 i februari. 6 av 10 vill också se uppgörelser med SD, något fler än motsvarande andel bland moderata väljare.

Partiledaren Ebba Busch Thor har alltså haft opinionen med sig när hon först

öppnat för diskussioner med alla partier och därefter ätit en arbetslunch med Jimmie Åkesson. Även Ulf Kristerssons markeringar om att inkludera SD i breda förhandlingar är förankrade i hans stödtrupper.

– Det var just sådana budskap som fällde förra M-ledaren Anna Kinberg Batra. Då fanns det fortfarande ett kompakt motstånd mot att samtala och sluta överenskommelser med SD. Det är intressant vad tajming betyder i politiken, säger Nicklas Källebring.

Även om det är i dessa grupper som SD:s normalisering är mest slående så syns också en förskjutning i samma riktning på bredare front. Centerpartiets och Liberalernas väljarkårer är mindre negativa till samverkan med SD än tidigare, även om en klar majoritet, särskilt inom C, säger nej.

Även bland socialdemokratiska väljare har det kompakta motståndet mot SD luckrats upp en aning, visar mätningen.

Det var frågan om relationerna till SD som avgjorde regeringsbildningen i vintras och spräckte den borgerliga Alliansen. Den springande punkten var om man skulle ta stöd mot SD för att kunna bilda regering eller inte. M och KD tyckte det, men C och L sade nej och röstade därför emot Ulf Kristersson som statsminister. I stället valde man att släppa fram Stefan Löfven (S) efter att ha förhandlat fram januariavtalet.

Samma dynamik fortsätter att polarisera den borgerliga väljarkåren, visar data från DN/Ipsos mätningar. De som deltar i mätningarna får svara på frågor som gör att de kan placeras på den så kallade Gal-tan-skalan. Gal står för grön, alternativ och liberal medan tan är en förkortning för

traditionell, auktoritär och nationalistisk. Frågorna handlar om synen på mångfald, globalisering, brottslighet med mera.

Svaren visar att väljare med gal-värderingar i stigande utsträckning samlas i vissa partier och de med tan-värderingar i andra.

Både Centern och Liberalerna har väljare som placerar partierna på gal-sidan av den skalan. Sedan fjolårets val har bägge partierna tappat väljare i betydligt högre grad bland dem med tan-värderingar än bland dem med gal-värderingar.

Kristdemokraterna, vars väljare tydligt väger över åt tan på samma skala, har haft en motsatt utveckling. Här är tappet störst bland gal-väljare medan tan-väljarna i hög grad förblivit partiet troget.

– Det finns en dynamik i det här som driver isär de forna allianspartierna. Deras

väljarbaser blir alltmer olika, säger Nicklas Källebring.

Moderaterna håller dock ställningarna i bägge väljargrupperna medan Socialdemokraterna utvecklas starkare bland gal-väljare än bland tan-väljare. Som DN/Ipsos tidigare har kunnat visa finns det fog för att i grova drag dela in den svenska väljarkåren i tre kluster: ett konservativt högerblock bestående av SD, KD och M, ett liberalt med C och L och ett vänsterblock med S, MP och V.

Hans Rosén

hans.rosen@dn.se

Detta har hänt. Turerna kring SD sedan valet

Dubbelt budskap, september 2018

Alliansen valkampanjar med två olika besked i regeringsfrågan. M och KD vill försöka ta makten även om de rödgröna blir större. C och L vill i så fall söka en lösning över blockgränsen.

Ett mandat avgör, september 2018

Valet slutar med 144 riksdagsmandat för de rödgröna, 143 för de borgerliga och 62 för SD. Stefan Löfven röstas ner som statsminister av Alliansen plus SD. Alliansen vill ha S-stöd för en borgerlig minoritetsregering men får kalla handen. Ända in i kaklet, november 2018

Ulf Kristersson (M) vill bilda en M-KD-regering med stöd av C och L – men även SD:s röster krävs. SD ger honom sitt stöd men C och L röstar nej med argumentet att en sådan regering skulle tvingas ge SD inflytande.

Budget men ingen regering, december 2018

Ett budgetförslag för 2019 från M och KD antas av riksdagen med stöd av SD. Annie Lööf (C) har lagt fram en lista på krav för att Stefan Löfven ska få hennes stöd men förhandlingarna bryter samman. Löfven röstas ner av riksdagsmajoriteten en gång till.

En regering till slut, januari 2019

Stefan Löfven släpps fram av riksdagen sedan han gjort upp med C, L och MP om januariavtalet. Samarbetet motiveras med att SD ska hållas borta från inflytande. Ulf Kristersson dödförklarar Alliansen som politisk kraft på nationell nivå. KD öppnar dörren, mars 2019

Ebba Busch Thor förklarar i ett inlägg på Facebook att från och med nu ska KD interagera med alla riksdagspartier, inklusive SD, på samma sätt. M-ledaren Ulf Kristersson tycker att principen är klok men ger inga klara besked om hur han själv tänker agera.

En lunch stjälar rubrikerna, juli 2019

Under Almedalsveckan hamnar det som sker i Visby i skuggan av en händelse i Stockholm. Ebba Busch Thor äter lunch med Jimmie Åkesson. De diskuterar energi, sjukvård och migration. KD-ledaren ser "goda förutsättningar för gemensamt agerande".

M vill låta alla vara med, september 2019

Ulf Kristersson kritiserar regeringen för att inte ha inkluderat SD när man bjudit in till nationell samling mot gängvåldet. Han skickar sin rätts-politiska talesperson Johan Forssell för att sondera om SD kan stödja M-förslagen mot brottsligheten.

Så gjordes undersökningen:

DN/Ipsos har den 13–25 augusti gjort 1 014 digitala intervjuer med röstberättigade väljare som

är ett kvoturval från en slumpmässigt rekryterad webbpanel.

Frågan som ställdes var: *Är du positivt eller negativt inställd till att övriga partier i riksdagen för samtal/förhandlar/sluter överenskommelser med - Sverigedemokraterna?*

Ewa Stenberg: Kartan är omritad, men inte huggen i sten

TISDAG 10 SEPTEMBER 2019

Nio års försök av sju partier att trycka ut Sverigedemokraterna ur politiken har misslyckats.

M och KD vill nu ha med SD vid förhandlingsbordet, och de har de flesta av sina väljare bakom sig.

Den stora utmaningen för dem är att locka tillbaka Centern och Liberalerna till ett regeringssamarbete där SD får inflytande.

Analys

Nu är det bara timmar kvar till statsminister Stefan Löfven ska läsa upp sin nya regeringsförklaring. Det var han som vann den senaste rondan i kampen om det nya politiska landskapet. Ett av hans viktigaste argument för att få behålla makten var Sverigedemokraterna.

Räknar man med SD finns en högermajoritet i den svenska riksdagen. Isolerar man SD finns ingen sådan majoritet.

Borgerligheten splittrades i två delar. M och KD var beredda att räkna in SD i underlaget medan C och L vägrade och föredrog samarbete med S.

Nu står vi inför ett nytt riksdagsår. Kartan är omritad, men inte huggen i sten.

Striden fortsätter.

Den handlar ytterst om vilken politik som ska bedrivas, vilka nya verktyg brottsbekämparna ska få, hur flyktingpolitiken ska formas och klimatutsläppen minskas.

Politik är inte bara åsikter och förslag.

Parterna behöver kunna driva igenom förändringar. Därför är diskussionerna om SD:s roll i riksdagen inte bara spelteori.

Den avgör vilken politik som bedrivs.

Försöken att isolera SD har nått vägs ände.

Kristdemokraternas Ebba Busch Thor bröt isoleringen med besked genom att diskutera migrationspolitik över en lunch med SD:s Jimmie Åkesson. Moderaterna rör sig försiktigt efter henne, och ställer krav på att SD ska få vara med vid

förhandlingsbordet när rättspolitikens förhandlas med regeringen.

M-ledaren Ulf Kristersson har majoriteten av sina väljare bakom sig i detta, visar den nya DN/Ipsos. Detsamma gäller KD.

Båda partierna har skärpt sin migrations- och rättspolitik och ligger närmare SD än förut. Åkessons parti har ändrat kurs i den ekonomiska politiken och lade utträdeskravet ur EU på is. Det är svårt för M och KD att säga att man vill isolera SD om politiken är snarlik.

M har ett problem som är större än att en sjundedel av väljarskaran är emot uppgörelser med SD. Ska statsministerkandidaten Ulf Kristersson skaffa ett stabilt underlag för en regering behöver han Liberalerna och Centerpartiet.

Men Centern verkar funnit sig väl till rätta i samarbetet med S och MP. Valet av

Nyamko Sabuni till ny L-ledare har däremot gett M hopp. Liberalerna valde i januari att släppa fram Löfven som statsminister för att inte behöva stödja sig på SD. Även om partiets väljarkår sedan dess blivit mer positiv till att förhandla med Åkessons parti är majoriteten fortfarande emot. S lär inte försumma att påminna C och L om priset för att gå tillbaka till sina gamla allierade. Men Löfvens parti har lika stora bekymmer som M. S har förlorat röster till SD och ju mer debatten handlar om migration och brottslighet, desto större är risken att fler S-väljare byter parti. Flera i partiledningen skulle vilja föreslå en hårdare linje, men då hamnar S i konflikt med sina bundsförvanter MP, C och L. Är det något vi kan vänta oss av det kommande riksdagsåret är det att

regeringen behandlar Centern och Liberalerna ömt. Det är deras gunst som nästa regeringsbildning kommer att kretsa kring.

Ewa Stenberg

ewa.stenberg@dn.se

Rättsväsendet får 700 miljoner extra

TISDAG 10 SEPTEMBER 2019

**Det svenska rättsväsendet får ett tillskott på drygt 700 miljoner kronor nästa år. Mest pengar går till domstolarna och kriminalvården.
– Tilltron till rättssamhällets möjlighet att hantera våldsverkare står på spel, säger L-ledaren Nyamko Sabuni.**

ANNONS:

I höstbudgeten som presenteras nästa onsdag kommer de rättsvårdande myndigheterna att få ett tillskott med

drygt 700 miljoner kronor. Det är resultatet av budgetförhandlingarna som genomförts mellan regeringspartierna, Centern och Liberalerna.

– Det är många som är både förbannade och oroliga över den gängkriminalitet som breder ut sig i samhället, säger L:s partiledare Nyamko Sabuni.

Från och med nästa år kommer polismyndigheten att få ytterligare 120 miljoner kronor per år, utöver de pengar som redan har anslagits.

– Polisen måste få bättre förutsättningar att återigen prioritera det brottsförebyggande arbetet. De måste frigöras från det administrativa arbetet och i större utsträckning vara ute på gator och torg, säger Nyamko Sabuni.

Samtidigt får Sveriges domstolar 280 miljoner kronor extra medan kriminalvården får 130 miljoner. Även

andra rättsvårdande myndigheter, till exempel Tullverket, får ytterligare tillskott nästa år.

Enligt L:s rättspolitiska talesperson Johan Pehrson ska satsningarna ses som ett första steg. Kommande år kommer det att behövas ytterligare resurser för att stärka rättskedjan. Till exempel behöver det byggas nya fängelser för att få plats med de brottslingar som döms i domstolarna.

– Vi måste dra i gång cementblandarna på allvar i Sverige, säger Johan Pehrson.

Parallellt med budgetförhandlingarna har sju av riksdagens åtta partier inlett samtal om en skärpt kriminalpolitik. Ett första möte hölls i förra veckan och nästa äger rum nu på onsdag.

– Pengar är en sak, verksamhet och verktyg är en annan. Det räcker inte med att ha 10 000 nya poliser och fler fängelser, vi måste också se till att

verktygen är vassa för att nå den typ av brottslighet som vi ser dagligen i vår verklighet, säger Johan Pehrson.

Hans Olsson

hans.olsson@dn.se

Stefan Löfven tvingas ombilda regeringen

TISDAG 10 SEPTEMBER 2019

Bara drygt ett halvår efter tillträddandet tvingas statsminister Stefan Löfven göra en regeringsombildning. Två av de mest profilerade kvinnliga statsråden försvinner i och med att både Margot Wallström och Ylva Johansson lämnar sina ministerposter.

Strax efter klockan 14 på tisdagen inleds det nya riksdagsåret genom att kung Carl

Gustaf förklarar riksmötet öppnat. Därefter läser statsminister Stefan Löfven upp sin regeringsförklaring och listan över vilka ministrar som ingår i regeringen. Den nuvarande regeringen tillträdde så sent som den 21 januari i år efter en rekordlång regeringsbildningsprocess. Mindre än åtta månader senare tvingas Stefan Löfven nu stuva om bland ministrarna och även lyfta in ett par nya statsråd.

I fredags meddelade utrikesminister Margot Wallström i DN att hon lämnar sin post av familjeskäl. Wallström har varit en av regeringens populäraste ministrar och tjänsten som departementschef på UD är en av regeringens tyngsta poster. Några av förhandsfavoriterna till att ta över efter Margot Wallström är utrikeshandelsminister Ann Linde tillsammans med bland andra förra

partisekreteraren och nuvarande Sida-
chefen Carin Jämtin samt EU-minister
Hans Dahlgren.

Som efterträdare till Ylva Johansson har
det allmänt tippats att Löfven väljer att
flytta på någon av de nuvarande
ministrarna. Infrastrukturminister Tomas
Eneroth är en av dem som nämns, liksom
civilminister Ardalan Shekarabi och
näringsminister Ibrahim Baylan. Namn
utanför regeringen som lyfts fram är TCO-
ordföranden Eva Nordmark och förra
statssekreteraren Irene Wennemo.
På grund av dödsfall inom familjen är
socialförsäkringsminister Annika
Strandhäll för närvarande ledig från sitt
uppdrag. Hur länge hon blir borta är
oklart.

Regeringen består i dag av 23 statsråd
varav 12 är kvinnor.

Hans Olsson

hans.olsson@dn.se

Fakta. Detta händer i dag, tisdag

12.20 hålls gudstjänst i Storkyrkan i närvaro av
kung Carl Gustaf, drottning Silvia, kronprinsessan
Victoria, prins Daniel, prins Carl Philip och
prinsessan Sofia.

13.00 öppnar riksdagshusets entré på Riksplan
och gästerna anländer. På Riksplan spelar Arméns
musikkår och Livgardet paraderar när ledamöterna
och de inbjudna gästerna anländer.

14.00 inleds ceremonin i riksdagens kammare. På
talmannens begäran öppnar HM Konungen
riksmötet. Statsminister Stefan Löfven läser upp
regeringsförklaringen och presenterar ministrar.

15.00 har talmannen en mottagning i
Sammanbindningsbanan i riksdagen för ledamöter
och inbjudna gäster.

21 januari i år tillträdde den nuvarande regeringen efter en rekordlång
regeringsbildning.

Sjöstedt står bakom V:s agerande

TISDAG 10 SEPTEMBER 2019

Riksdagsledamoten Amineh Kakabaveh lämnade Vänsterpartiet innan V hann gå vidare med processen för att utesluta henne. V-ledaren Jonas Sjöstedt försvarar, inte helt oväntat, partiets agerande.

– I praktiken har hon varit politisk vilde i många år. Hon har inte deltagit i riksdagsgruppens möten, hon har fört fram åsikter som inte är partiets och vägrat prata med partisekreteraren, till exempel, säger Sjöstedt.

Det är inte så konstigt, som han uttrycker det, att ”både partiet och hon själv har kommit överens om att hon inte kan vara medlem längre”.

Kakabaveh själv hävdar att Vänsterpartiet har velat bli av med henne länge för att hon har kritiserat partiets, som hon ansett, veka hållning i frågor om hedersvåld och hedersförtryck bland invandrare.

Hon har både fått starkt stöd och stark kritik bland medlemmar och andra förtroendevalda V-politiker.

TT

Prorektor avgår efter utredning om fusk

TISDAG 10 SEPTEMBER 2019

Karolinska institutets prorektor Karin Dahlman-Wright avgår sedan hon anklagats för forskningsfusk.

Bakgrunden är de anmälningar om misstänkt oredlighet som lämnades in till KI sommaren 2018 och som var riktade mot prorektor Karin Dahlman-Wright. Göteborgs universitet fick KI:s uppdrag att

utreda för att undvika en potentiell jävssituation.

Förra veckan presenterades utredarnas slutsatser. Två av de tio publicerade forskningsartiklarna som granskats innehåller så allvarliga fel att det handlar om oredlighet i forskning. Det handlar om bildmanipulation av flera vetenskapliga studier, där Dahlman-Wright stått som medförfattare.

Inför universitetsstyrelsens möte på måndagen valde hon själv att avgå med omedelbar verkan, enligt ett pressmeddelande.

”Det har gjorts tydligt för mig att den koppling som finns mellan ’oredlighet’ och mitt namn gör det omöjligt för mig att fortsätta mitt uppdrag som prorektor”, skriver Dahlman-Wright.

Mia Holmgren

mia.holmgren@dn.se

Jan Björklund tillbaka i uniform

TISDAG 10 SEPTEMBER 2019

I somras avgick Jan Björklund som partiledare för Liberalerna. Nu är den tidigare majoren och bataljonschefen tillbaka i uniform, som reservofficer. Han har krigsplacering i Mellersta militärregionens ledningsstab som ställföreträdande operationsledare, skriver Försvarsmakten i ett pressmeddelande. – Jag kontaktade mitt gamla regemente och frågade om jag kunde bidra på något sätt och de sa ja direkt. Jag tycker det är både viktigt och roligt att tjänstgöra inom Försvarsmakten, i synnerhet när vi ser på omvärldens och inte minst Rysslands utveckling, säger Jan Björklund.**DN**

Jämförelse- sajterna som tjänar på dina kasinoförluster

TISDAG 10 SEPTEMBER 2019

Parallellt med svenskarnas ökande spelande på nätkasino har flera jämförelsesajter vuxit fram. Sajterna utger sig för att vara oberoende, men samtidigt tjänar de pengar när användare spelar på kasinon som de rekommenderar.

Ju större vinster kasinot gör desto mer tjänar jämförelsesajterna. DN har granskat kasinovärldens lockfåglar.

Tusentals svenskar spelar på nätkasino varje år. I takt med det har omsättningen på spelmarknaden ökat de senaste åren. Kommersiella onlinespel, såsom nätkasino, omsatte 3 450 miljoner kronor under det andra kvartalet i år, enligt Spelinspektionen. I dag har 221 nätkasino tillstånd att driva sin verksamhet.

Nätspelmarknaden har gjort det möjligt för ett nytt slags jämförelsetjänst att etablera sig på internet. I dag finns det cirka 150 sajter som jämför olika kasino. Där kan användarna jämföra spelsajters villkor och bonusar. Syftet anges vara att de vill ge oberoende rågivning.

”Du kan lita på att vi alltid presenterar all information, alla villkor och bonusar så

som det är bäst för oss casinospelare”, skriver en av sajterna på sin hemsida. DN har granskat de 25 jämförelsesajter som Google listar högst och som vänder sig till svenska casinospelare. Alla beskriver sig som oberoende. Men samtidigt får de en andel av kasinosajternas vinster, som kommer från spelare som har förlorat pengar. Affärsmodellen innebär att en tredje part, i det här fallet jämförelsesajterna, tjänar pengar på att länka till kasino som de recenserar på sina hemsidor. När konsumenterna klickar på länkarna kommer de till kasinots hemsida. Varje klick får jämförelsesajten betalt för. På sätt och vis är de kasinosajternas lockfåglar, men facktermen är ”affiliatemarknadsföring”. I många liknande branscher tjänar lockfåglarna bara pengar första gången användaren klickar på länken. Men i

kasinobranschen tjänar jämförelsesajterna pengar under hela den specifika spelarens "livstid". Med andra ord varje gång användaren besöker eller spelar på nätkasinot.

Exakt hur mycket pengar jämförelsesajterna tjänar skiljer sig åt. Bland annat påverkas beloppet av hur stora vinster nätkasinot gör. Ju större förluster för spelarna desto mer pengar går till kasinot och jämförelsesajten.

Av de 25 jämförelsesajter som DN har granskat skriver nio att de är "opartiska" eller "oberoende". Nio anger inte vem det är som ligger bakom sajten. Och bara fem skriver tydligt ut att de tjänar pengar på att leda vidare spelare till nätkasinet.

– Varför ska jag marknadsföra ett bolag om jag inte får pengar för det? Det känns meningslöst då, säger ägaren av

jämförelsesajten Casinofox, som inte vill namnges när DN kontaktar företaget. Casinofox förklarar för DN varför många aktörer inte skriver ut vem som ligger bakom hemsidan.

– Konkurrenterna kan gå in och kika på vad vi gör, till exempel hur mycket vi tjänar. Exakt hur mycket pengar det handlar om skiljer sig åt, vissa kasinoföretag erbjuder mer än andra, säger ägaren.

Hur många kasinon som faktiskt jämförs på sajterna skiljer sig åt. Det kan handla om allt från ett tiotal till flera hundra. Men ingen av sajterna jämför alla 221 kasinon som har svensk licens på sina webbplatser.

– Det går inte att ha med alla. Då måste vi ha kontakt med 221 olika affiliate-managers. Dessutom kostar det mycket att skriva sökoptimerat innehåll. Oftast är det

en text på cirka 1 500 ord om varje kasino, säger ägaren till Casinofox.

Tillsynsansvaret för sajterna landar på Konsumentverket. Myndigheten ska se till att konsumenters intressen tas till vara.

Likaså att företag följer lagar och regler, som marknadsföringslagen. I den står det att företag måste vara tydliga med ägarförhållanden och med om det är reklam eller redaktionellt innehåll.

– Det är svårt att svara på om sajterna ska räknas som reklam, men allt som är ägnat åt att främja försäljningen, eller tillgången till en produkt, är marknadsföring, säger Linda Halvarsson, jurist på Konsumentverket.

Innebär det att en sajt, som får betalt för varje klick som går till en annan sida, sysslar med marknadsföring?

– Det går inte att säga att så är fallet i varje ärende. Vi behöver till exempel gå in och

kolla på ägarförhållanden och hur de får betalt, men det skulle kunna vara marknadsföring, säger Linda Halvarsson. Reklamombudsmannen tycker att svaret på frågan är solklart.

– För oss är det självklart att den här typen av ”affiliatelänkar” är reklam, säger Gunilla Welander, jurist på Reklamombudsmannen (RO).

Stiftelsen är näringslivets egen självreglering. Den prövar om reklam är etisk eller om den strider mot regler för reklam- och marknadskommunikation. De senaste sex åren har Reklamombudsmannens opinionsnämnd, RON, fått in flera ärenden som berör jämförelsesajter.

2017 fälldes en kasin jämförelsesajt av RON. Orsaken var att den fick betalt varje gång användare klickade på kasinon som sajten länkade till – samtidigt beskrevs

tjänsten som oberoende. RON:s domar leder aldrig till avgifter eller böter och frågan har ännu inte prövats i en svensk domstol.

– Om jämförelsesajterna påstår att deras tjänst är objektiv ska den inte bestå av reklam, RON har bedömt att ”affiliatelänkar” räknas som reklam eftersom de får betalt för att länka till en viss produkt, säger Gunilla Welanders. Just nu driver inte Konsumentverket något ärende om jämförelsesajterna och deras affärsmodeller. Men Linda Halvarsson utesluter inte att myndigheten kan komma att göra det i framtiden.

Hugo Ewald

hugo.ewald@dn.se

”Jag tänker inte bli smalare för att folk har synpunkter”

TISDAG 10 SEPTEMBER 2019

När Naomi Mignone började skolan blev hon retad och mobbad för sin vikt. I dag målar hon tjocka människor med budskapet att alla duger som de är. ”Även tjocka har rätt att finnas till”, säger hon.

Min kropp och jag
Del 4.

Smal eller kurvig. Stark eller svag. Små eller stora bröst. Kroppsidealen skiftar. I några artiklar skildrar vi synen på framför allt den kvinnliga kroppen. Tidigare delar i serien publicerades 3, 4 och 5/9.

Högst upp i en fastighet på Första Långgatan i Göteborg kommer Naomi Mignone att arbeta under det kommande året. Här vill hon utveckla sin konst och fortsätta att i sina färgrika akvareller skildra tjocka personer .

– Tjocka kroppar har lika mycket rätt till glädje och kärlek som alla andra, påpekar hon.

Naomi säger inte att hon är överviktig. Det begreppet rymmer en värdering om att hennes kropp bryter mot den smalhetsnorm som präglar hela samhället, menar hon.

– Jag är stolt över att jag efter många år accepterar hur jag ser ut, fortsätter Naomi.

Redan i första klass blev hon mobbad för sitt utseende. Hon kallades för ”tjock”, ”ful” och andra tillmälen som små barn kan komma på.

– Som ung tänkte jag ofta att jag ville bli smal. Jag fick så ofta höra att en kropp måste vara smal och det gjorde att jag fick svårt att hitta tryggheten i mig själv. Jag accepterade inte hur jag såg ut. Jag kände mig utstött och lärde mig tidigt att jag inte skulle tycka om min kropp.

– Hemma fick jag höra att jag var fin, men att jag kanske borde gå ned i vikt. Det var nog välvilja från mamma och mina systrar, men ändå ett uttryck för att jag nog borde pressa in min kropp i normen. I dag är hela familjen och även mina vänner stöttande. De förstår hur jag har haft det och hur jag känner.

Under tonåren var Naomi skoltrött, ville bli vuxen och flytta hemifrån – och fortsätta måla.

– Att vara tonåring är inte lätt, särskilt inte för någon som ser ut som jag gör. Jag kunde inte ha samma kläder som mina kamrater för de fanns inte i min storlek. Och i reklamen och tidningar fanns inga tjocka personer på bild.

Naomi berättar att hon även i vuxen ålder upplevde att det var fel på hennes kropp, att den borde se annorlunda ut. Hon säger att självkänslan tidigt fick sig en knäck som det tog lång tid att reparera.

För cirka fem år sedan började Naomi följa kroppsaktivister på Instagram, varav en hel del tjocka och stolta kvinnor. Stina Wollter är en av dem och Sara Dahlström, även hon intervjuad i Insidans serie, en annan.

– När jag upptäckte andra tjejer och kvinnor som sprider ett positivt budskap om sina kroppar blev det också lättare för mig att bejaka hur jag ser ut. Det går att vara tjock och stolt, säger Naomi.

Redan i lågstadiet började hon rita och måla, att skapa blev tidigt ett viktigt andningshål. I högstadiet höll hon sig ofta för sig själv, och konsten hade fortsatt en stor betydelse i hennes liv.

– Jag vågade inte drömma om att kunna arbeta med det på heltid. Men för två år sen var känslan att ”det här är min grej” så stark att jag sökte till Göteborgs konstskola. Jag kom in och här är jag hemma! Nu tänker jag gå vidare och söka till en konsthögskola.

I sina akvareller avbildar Naomi tjocka människor. Hon tror att ju mer kropp som visas i konsten och i andra sammanhang,

desto mer normaliserat kommer det att bli att människor är olika.

– I medier och filmer tenderar man ännu att driva med tjocka personer. De ses som lata, ohälsosamma och till och med ibland som lite dumma. I min konst vill jag lyfta fram en annan sida.

Inför sin utställning ”Tjock”, som visades i Göteborg i slutet av av förra året, bad Naomi tjocka personer att skicka in foton på sig själva via Facebook. Sedan använde hon dem som referens i sin konst.

– Gensvaret blev stort och det förvånade mig. Men jag tror att en rad tjocka personer, typ Stina Wollter, inspirerar andra som känt sig missförstådda och missanpassade. När de ser att andra vågar ”komma ut” så vågar de också det.

Naomi vill i sin framtida konst även utforska andra grupper som hamnar vid sidan av samhällets normer. Hon talar om

hbtqia+. Där bokstäverna står för homosexuella, bisexuella, trans och queer – och ”i” står för intersex och ”a” för asexualitet. Plustecknet symboliserar att det kan finnas ännu fler termer som också ryms inom paraplybegreppet.

– Alla måste få finnas och bli accepterade för dem de är oavsett utseende, sexuell läggning, etnicitet och så vidare. Den tanken och känslan är stark inom mig. Efter högstadiet valde hon att inte studera på gymnasiet, men utbildade sig senare till barnskötare.

Några gånger försökte Naomi gå ned i vikt och då fick hon höra kommentarer som att hon blivit sååå snygg ...

– Folk tar sig ofta rätten att lägga sig i andra människors vikt och att uttala sig om någon annans kropp. Jag har inte aktivt bantat men ibland tänkt på min vikt. Men nu har jag lagt ned det.

– Jag tänker inte bli smalare för någon annans skull, för att folk har synpunkter på hur jag ser ut. Min vikt är min ensak. I dag är det inte alltid lätt att vara tjock, fortsätter Naomi. Många är rädda för att gå till läkaren, och oroliga för att möta nedlåtande läkare och sjuksköterskor. Eller för att gå in en butik för att köpa kläder, men som tur är finns nätet, säger hon.

– Jag blev som sagt tidigt medveten om att jag är tjock. Det var inte lätt att acceptera min kropp när samhället och omgivningen säger precis tvärtom. När budskapet är att du är helt fel.

Men övervikt kan ju leda till sjukdomar och sämre hälsa?

– Jag använder ju inte ordet övervikt. Jag tycker att det är folks ensak vad de gör med sina kroppar, alla måste få välja fritt hur de vill se ut. Att stigmatisera

människor, se ned på dem och hävda att de är ett hot mot folkhälsan hjälper ingen. Naomis del i kampen för att alla en gång ska bli accepterade som de är består i att göra och visa bilder på tjocka kroppar, säger hon. Även om hon inte vill beteckna sig som aktivist.

– Om jag är stolt över min kropp kommer det inte att leda till att andra människor börjar vräka i sig mat för att se ut som jag. Men kanske till att en del som nu sitter hemma och inte vågar ge sig ut på stan till och med vågar visa sig på stranden i baddräkt.

Senare i år kommer Naomis bilder att visas under en utställning på Tjörn, norr om Göteborg. Hennes förhoppning är att ännu fler blir intresserade att ta del av hennes konst.

– De sista fem åren i mitt liv är de allra lyckligaste, säger Naomi. Här är jag och min kropp!

Thomas Lerner

thomas.lerner@dn.se

Fakta. Naomi Mignone

Ålder: 28 år.

Bor: Göteborg.

Familj: Fyra systrar och föräldrar.

Bakgrund: Uppvuxen i Lund. Utbildad barnskötare.

Har alltid skissat och målat.

Gör: Går andra året på Göteborgs konsthögskola.

Hoppas komma in på en konsthögskola. Är konstpedagog på Röda Sten konsthall.

Aktuell: Utställningen "Tjock" visas senare i år på Klädesholmens bibliotek på Tjörn. Har tidigare visats på Frilagret (2018) och på Konstrundan Österlen 2019. Naomi var även med på samlingsutställningen "Helt vanlig" i Blåherremölla 2019.

Mobbning kan styra kroppsuppfattningen på mycket lång sikt

TISDAG 10 SEPTEMBER 2019

När barn och unga mobbas kan det få konsekvenser för deras kroppsuppfattning långt upp i åren. Det visar ny forskning från Göteborgs universitet. De mobbade har en mer negativ syn på sin kropp – det gäller både pojkar och flickor.

I snart tjugo år har forskare vid Göteborgs universitet studerat hur kroppsuppfattningen förändrats hos nära tusen pojkar och flickor. De var tio år när projektet inleddes, och har med jämna mellanrum fått frågor om hur de ser på sitt utseende.

Professor Ann Frisén vid psykologiska institutionen vid universitetet är ansvarig för forskningen. Hon och hennes kollegor har fått en unik inblick i hur kroppsuppfattningen formas och ändras under uppväxten.

– En av våra allra senaste studier handlar om vilka effekter mobbning som handlar om utseendet har på kroppsuppfattningen. Och resultatet förvånade oss. Mobbning har många hemska följder, men kopplingen till kroppen verkar inte ha uppmärksamats så mycket.

– Att många som mobbats får en negativ kroppsuppfattning är kanske inte så svårt att förstå. Men att den håller i sig så länge som vår forskning visar är anmärkningsvärt. Att hånas för sin kropp och sitt utseende under tonåren, som ju är en känslig tid, verkar sätta djupa spår. I en pågående studie, där data precis har börjat sammanställas, valde forskarna ut unga personer som dels hade varit mobbade som barn, dels hade dålig psykisk hälsa som unga vuxna, och intervjuade dem.

– Vi blev förvånade över hur centrala konsekvenser av sådan mobbning, som handlat om utseendet, fortfarande var för deras syn på kroppen nu när de var unga vuxna – och hur mycket de fortfarande kämpade med missnöje och osäkerhet relaterat till hur de ser ut.

Forskarna har också tittat närmare på nätmobbning specifikt och fann att den i mycket hög utsträckning handlar om kommentarer om kroppen, och att konsekvenserna ofta blir väldigt stora.

– Vi fann olika aspekter som var relaterade till nätmobbning. Som bland annat kroppsskam och upplevt tryck från medierna om hur man ska se ut.

En annan färsk studie handlar om hur personer med negativ bild av sin kropp lyckas vända den till något positivt – utan någon professionell hjälp. Hur kommer det sig att en del är eller blir mer kroppspositiva?

– De som blir mer positiva till sin kropps utseende tycks mer fokusera på dess funktion, och är upptagna av vad de kan göra med kroppen. Att den är frisk och att den fungerar.

– Den positiva inställningen till kroppen bygger inte på ”jag är snygg” utan på att kroppen är användbar och att ”jag trivs med den”. Man accepterar kroppens skavanker och accepterar att den inte är helt perfekt.

Finns det skillnader mellan kvinnor och män som gått från en negativ till positiv kroppsuppfattning?

Det finns vissa viktiga skillnader, svarar Ann Frisé:

– Lite förenklat kan vi säga att kvinnorna vänder sig ifrån den traditionella bilden av hur deras kroppar ska se ut, medan männen vill uppnå traditionella maskulina idel. Och det är något som förvånat mig. Kvinnor som gått från negativ till positiv syn på sin kropp talar om ett konstant och hårt psykologiskt arbete för att behålla den positiva inställningen, berättar Ann Frisé. Kvinnorna menar att en tydlig

feministisk hållning hjälper dem, liksom att de slutat vara aktiva i utseendefokuserade sociala medier.

– Männen berättar att de måste investera för att behålla sin positivism, genom att till exempel gå till gymmet eller träna på andra sätt. För män är det också viktigt att deras kroppar ligger nära idealbilden av en manlig kropp.

Ann Frisé skrev sin doktorsavhandling om hur kortväxta barn med tillväxthormonbrist uppfattade sina kroppar. Det väckte hennes intresse för utseendets betydelse för människors självbild och självförtroende.

Varför tycks kroppen, eller synen på den, ha blivit allt viktigare?

– Det handlar om starka kommersiella intressen som vill påverka vår kroppsuppfattning. Vi ska känna oss missnöjda och vara villiga att spendera

stora summor på att köpa produkter och tjänster som förbättrar våra kroppar och vårt utseende.

– Vi borde egentligen vara chanslösa mot denna kraft. Därför är det så intressant att försöka hitta orsaken till att en del lyckas förändra sin kroppsuppfattning. Var finns vändpunkten?

Anna Frisé är medförfattare till böckerna ”Nätmobbing” (Natur & Kultur) och till ”Projekt perfekt” på samma förlag.

I den aktuella forskningen har Kristina Holmqvist Gattario och Sofia Berne haft en stor roll. Mer information om det forskningsprojekt Ann Frisé leder finns på: www.gu.se/omuniversitetet/personal/?userId=xfrisa

Thomas Lerner

thomas.lerner@dn.se

”Vi riskerar att få en innerstad som inte är attraktiv”

TISDAG 10 SEPTEMBER 2019

I en ny utredning konstaterar Kulturförvaltningen att innerstadens musikscener blir allt färre. Kulturborgarråd Jonas Naddebo (C) vill hantera den negativa utvecklingen genom att bland annat bjuda in fastighetsägare och nattklubbsaktörer till samtal.

Den grön-blå majoriteten i Stockholms stadshus presenterar under tisdagen en ny utredning som undersöker vilka förutsättningar och behov som huvudstadens fria kulturliv har. Kultur- och stadsmiljöborgarråd Jonas Naddebo (C) beskriver utredningen som en värdefull lägesbild över den rådande situationen.

– Vi har under många år sett en oroväckande utveckling där flera av Stockholms scener för musik och kultur tvingats stänga. Det är förödande för stadens kulturliv och därför ser vi utredningen som ett viktigt verktyg i arbetet för att vända den här trenden, säger han.

Ett av utredningens huvudsakliga fokusområden är Stockholms musik- och nattliv, en fråga som varit uppmärksammat under året. I närtid har

ett flertal populära barer, nattklubbar och konsertlokaler i innerstaden tvingats stänga ner sina verksamheter på grund av bland annat höjda fastighetshyror och klagomål på störande ljudnivåer.

Rapporten konstaterar att innerstadens musikscener minskar, samtidigt som nya scener etableras i närförorter. Ett aktuellt exempel är de två kulturarenor som väntas öppna i Slakthusområdet.

– Utvecklingen oroar mig, eftersom vi riskerar att få en innerstad som inte är lika attraktiv och kreativ som tidigare. Vi måste säkerställa att vi har kultur i både inner- och ytterstaden, säger Jonas Naddebo.

Enligt utredningen förväntas utvecklingen fortgå. Hur ska ni förhindra detta?

– Vi jobbar både kortsiktigt och långsiktigt för att hantera utvecklingen. Kortsiktigt måste vi bli bättre på att utnyttja våra

befintliga lokaler. Där behövs större flexibilitet. Livescener med konserter på kvällstid skulle under dagarna kunna utnyttjas av till exempel en barnteater, så att lokalerna genererar högsta möjliga intäkter, säger han.

I arbetet för en långsiktig lösning meddelar Naddebo att han under hösten kommer att bjuda in fastighetsägare och nattklubbsaktörer till samtal om musik- och nattlivets förutsättningar.

– Vi kan inte tro att problemet går att lösa genom enbart kommunala satsningar. Jag måste ha med mig fastighetsägarna i det här. De måste förstå kulturens värde i både sina egna lokaler, och i stadsdelarna där de verkar. Jag hoppas att samtalen gör att de olika aktörerna kan förstå och komma närmare varandra.

Som ett positivt exempel lyfter han fram fastighetsägaren Atrium Ljungberg, som

driver projektet med de två kulturarenorna i Slakthusområdet.

– De har varit jättetydliga i sin ambition att stadsdelen ska ha stora kulturinslag, för de vet att det ger värde för den stadsdel de nu bygger där ute. Vi behöver fler sådana fastighetsägare, säger Jonas Naddebo.

Kulturborgarrådet berättar också att han framöver ska träffa nattborgmästare från Berlin, Amsterdam och Detroit. De arbetar, i likhet med Natträdet i Stockholm, för att lyfta nattlivets förutsättningar i sina respektive städer.

– Jag vill höra mer om deras erfarenheter. Vilka innovativa lösningar har de inrättat? Hur hanterar de konflikter mellan närboende och nattklubbar?

Han vänder även blicken mot London. Enligt undersökningen har 35 procent av stadens livescener försvunnit sedan 2007. I en efterföljande räddningsplan ingick ett

förslag om att märka vissa scener som ”värdefulla för lokalsamhället”.

– Jag är öppen för det. Man k-märker ju viktiga fastigheter men kanske kan man också k-märka kulturinstitutioner, för att säkerställa att de på ett eller annat sätt kan finnas kvar. Det vore spännande att titta på sådana lösningar, säger Jonas Naddebo.

Mohamed Yussuf
mohamed.yussuf@dn.se

Klubbarna som har tvingats att stänga i Stockholm.

Under 2019 har ett flertal barer och nattklubbar i Stockholm tvingats stänga ner på grund av bland annat höjda fastighetshyror och klagande grannar. I början av året fick Nobelbergets kulturarena i Sickla lämna plats för bostadsbyggande. Några månader senare stängdes både Bitter Pills i Hornstull och Kägelbanan vid Södra teatern, intill Slussen. Dessutom hotades Debaser Strand i Hornstull av nedläggning på grund av renovering, men beslutet revs upp under sommaren och den anrika rockklubbens nya hyreskontrakt löper ut sista september 2020.

Hederskultur och feminism. V-ledningen ville begränsa min rätt att yttra mig, skriver Amineh Kakabaveh

TISDAG 10 SEPTEMBER 2019

Maj Karlsson påstår att uteslutningsförslaget om mig inte handlade om mitt engagemang mot - hedersförtryck (DN 6/9). Detta är bara lögner. Ett exempel på hur ledningen motarbetade mig var när jag offentligt kritiserade studieförbundet Ibn Rushd och ville hindra mig från att ställa en interpellation till dåvarande kulturministern.

Ibn Rushd hade för regeringens pengar låtit en kampanj mot islamofobi urarta till ett ifrågasättande av hedersförtryck och av muslimer som inte delade Ibn Rushds ideologiska linje. På Facebook har till exempel Ida Gabrielsson, riksdagsledamot för Vänsterpartiet, försvarat en ledande person inom Ibn Rushd som ”en av de

bästa krafterna för jämställdhet och jämlikhet i Sverige”.

När professor Erik Amnå nyligen släppte en granskning av Ibn Rushd så gav han mig rätt på i stort sett alla punkter i min kritik (DN 4/9). Studieförbundet var toppstyrt och mansdominerat, det fanns ideologiska kopplingar till Muslimska Brödraskapet, i sin verksamhet undviker man ämnen som hbt-rättigheter och bristande jämställdhet och i den interna retoriken stämplades muslimer med avvikande åsikter som ”husblattar”. Det är min kritik av konservativa religiösa krafter som partiledningen har velat stoppa och som man kallat för ”islamofobisk”.

Karlsson säger att V nu vill se grundligare polisutredningar av dödsfall med kvinnor, men hon glömmer berätta att partiet tidigare har gått emot mina motioner med samma krav. Vänsterpartiet reserverade

sig så sent som förra våren mot ett förslag om en särskild brottsrubricering för hedersbrott med motiveringen att detta skulle leda till att ”personer från en viss kultur kommer att misstänkliggöras”. Ledningen ville begränsa min rätt att yttra mig och krävde att jag inte längre skulle driva fall med balkongflickor – mord på invandrade flickor – offentligt, varken i riksdagen eller i organisationen Varken hora eller kuvad. Strax före sommaren stoppade även talespersonen i arbetsmarknadsutskottet min interpellation om invandrade kvinnor som har bott i Sverige mellan sju och trettiofem år men både saknar färdigheter i svenska språket och en egen försörjning eftersom man tidigt blir bortgift i hederskulturen. Karlsson påstår att mitt förslag om att skolflickor ska slippa bära slöja under skoldagen är ett hot mot religionsfriheten.

För mig går barnens rätt först. På samma sätt som kvinnors rättigheter väger tyngre än religionsfriheten i frågan om samvetsklausul mot att utföra aborter. Jag står på kvinnornas och barnens sida. Karlsson anklagar mig för att vara frånvarande. Jag var sjukskriven på grund av utfrysning och mobbning. Hon anför också ett grovt misstag jag gjorde på sociala medier för över tre år sedan i samband med att jag obetänksamt delade en film med rasistiskt innehåll om polygami eftersom jag lurades av en SVT-logga. Efter 23 minuter tog jag bort det och bad i ett pressmeddelande om ursäkt samt tog avstånd från innehållet i klippet. Denna ursäkt har jag sedan upprepat. - Partistyrelsen och jag enades i en uppgörelse 2017 om att "lämna detta bakom oss".

Det är vanligt inom vänstern att anklaga oss utlandsfödda feminister som kämpar mot hedersförtrycket. Det vore bättre om Vänsterpartiet bedrev opposition mot regeringen i stället för att göra personpåhopp på en feminist som själv bestämt sig för att lämna partiet.

Amineh Kakabaveh

Har e-ciggen redan dragit sin sista suck?

TISDAG 10 SEPTEMBER 2019

Av allt som är sorgligt med att det just nu pågår en mystisk e-cigarettsepidemi i USA är kanske inte det sorgligaste att det sker just som e-cigaretten blivit cool. Men lite sorgligt är det.

Den bland tonåringar så populära *vapen* har på senare tid främst blivit uppmärksammas i samband med en rad allvarliga lungsjukdomsfall – potentiellt så många som 450 stycken, enligt den

amerikanska folkhälsomyndigheten. Enligt New York Times har fem personer avlidit. Men vad som leder till vapesjukan, som liknar en svår lunginflammation, är ännu inte utrett. Många av de insjuknade har uppgett att de inhalerat THC, den aktiva substansen i cannabis, i stället för det nikotin som är brukligt i en vape.

Samtidigt som den traditionella cigaretten i kulturen kommit att signalera antingen ”förr i tiden” eller ”djup kris” förknippas vapeandet numera inte med halsskägga män utan med ungdomligt uppror à la ”Euphoria”. Frågan är om den – högst obekräftade och ännu ovanliga – sjukdomsrisk kan ändra på det.

Greta Thurfjell

greta.thurfjell@dn.se

Polisen om våldsvågen: ”Läget är ansträngt och vi är hårt pressade”

TISDAG 10 SEPTEMBER 2019

Två män skadades allvarligt när okända gärningsmän öppnade eld i ett bostadsområde i Nacka under söndagskvällen – ett dåd som

misstänks ha kopplingar till mordet i Råcksta i augusti.

Bara sedan januari månad har 15 personer skjutits ihjäl och 18 skadats i 65 skottlossningar i Stockholm.

Skjutningen på söndagskvällen väckte stor uppmärksamhet i bostadsområdet på Alphyddevägen i Nacka. Vid 21-tiden på kvällen avlossades ett stort antal skott. Många boende i flerfamiljshusen, med sina fönster mot platsen där skottlossningen inträffade, hörde salvorna.

– Det var jätteotäckt. Min dotter blev helt hysterisk, hon är tio år. Det var väldigt otäckt, så där överkligt, säger en boende till DN.

När polis och ambulans kom till platsen fann man en skjuten man i en bil och en annan man med skottskador inne i en lägenhet.

Enligt polisen var de män som sköts inte de tilltänkta måltavlorna. De sköts av misstag när gärningsmännen egentligen var på jakt efter en annan person – samma person som var menad att skjutas i Råcksta i västra Stockholm den 28 augusti. I Råcksta öppnade okända gärningsmän eld mot ett lägenhetsfönster men den som träffades av skotten var 18 år gamla Ndella Jack. En teori som polisen har är att skytten var ute efter en närstående till den unga kvinnan.

– Vi bedömer att samma person har varit mål för båda de här mordförsöken, säger Carolina Paasikivi, polisområdeschef i Stockholm.

De skjutna männen vårdas fortfarande på sjukhus och deras skador bedöms som allvarliga. Ingen har ännu gripits vare sig för dödsskjutningen i Råcksta eller för söndagens skjutningar i Nacka.

Gunnar Appelgren, expert inom polisen på bland annat gängkriminalitet, säger att den senaste tidens skjutningar i Stockholmsområdet är resultatet av en våldsvåg där kriminella bland annat utkräver hämnd för olika tidigare gärningar.

Skjutningarna i Nacka och Råcksta är två av totalt 60 pågående mordutredningar och 66 utredningar om mordförsök i region Stockholm som polisen just nu har på sitt bord. En dryg tredjedel av utredningarna har koppling till kriminella nätverk och i nästan hälften av de totalt 126 öppna utredningarna har skjutvapen använts. Men hur många av dessa utredningar som de facto drivs framåt är oklart.

Regionpolischef Ulf Johansson säger att skjutvapenväldet är polisens absolut högst prioriterade uppgift.

– Konfliktläget i de kriminella kretsarna är väldigt allvarligt just nu, säger Ulf Johansson och konstaterar att tillgången till vapen är på en hög nivå i regionen. Men utredningarna slukar resurser – och de gängrelaterade morderna prioriteras framför mordförsöken och andra grova våldsbrott.

Gunnar Appelgren, som tillsammans med forskarna Joakim Sturup och Amir Rostami på nära håll studerat det dödliga skjutvapenvåldet i kriminella miljöer i region Stockholm, är bekymrad:

– I skuggan av morderna har vi en lång rad mordförsök som borde uppmärksammas mycket mer. Egentligen handlar det om samma brott, det är bara det att offret råkat överleva.

Forskaren Amir Rostami håller med:

– Om polisen hade resurser att utreda mordförsöken skulle man kunna göra

större strategiska vinster i kampen för att bryta våldsspiralen.

Men det är långt ifrån bara mordförsöksutredningarna som läggs på hög. DN har talat med flera erfarna utredare som ger samma bild – även allvarlig brottslighet utreds inte på grund av brist på resurser.

– Det rasslar in anmälningar om våldtäkter, utpressningar och andra allvarliga våldsbrott som blir liggande. Vi mår inte med, säger en av dem.

Jan Evensson, chef för den regionala utredningsenheten säger:

– Läget är ansträngt och vi är hårt pressade. Men än så länge har vi inte behövt begära nationell förstärkning.

Ulrika By

ulrika.by@dn.se

Adam Svensson

adam.svensson@dn.se

Stadsmissionen vill förmedla bostäder till ensamkommande

TISDAG 10 SEPTEMBER 2019

Stadsmissionen startar en bostadsförmedling, med syfte att ordna långvariga lösningar för ensamkommande. Förhoppningen är att stockholmare ska välja att hyra ut genom dem för att hjälpa de som annars riskerar att hamna i hemlöshet.
– Att få bo någonstans och kunna bli självständig skulle betyda allt för mig,

då kan jag mycket lättare skapa mig ett eget liv, säger Ahmad, 20.

Det är Stadsmissionen i Stockholm och Uppsala som nu startar upp en bostadsförmedling för att hjälpa de ensamkommande som kom till Sverige 2015.

Ensamkommande saknar ofta det nätverk som kan behövas för att få tag i ett andrahandsboende i Stockholm. Tanken är att Stadsmissionen ska fungera som en brygga mellan de ensamkommande som behöver ett eget boende, och de som har en lägenhet, ett rum eller något annat utrymme att hyra ut.

– Kontakt och nätverk är bland det viktigaste när det kommer till att hitta en bostad, det vi främst vill göra är att kompensera för avsaknaden av kontakter i Sverige. Många som är födda i Sverige kanske har en kusin eller en kollega till en

förälder eller så, men dessa ungdomar har i princip enbart haft kontakt med varandra eller med myndigheter, berättar områdeschef Jonas Wihlstrand som vi träffar på Statsmissionens kontor i Liljeholmen.

– Vi tror att det finns många ytor runt om i Stockholm och Uppsala som skulle kunna bli till bostäder för unga ensamkommande som jobbar eller läser på gymnasiet, säger Jonas Wihlstrand.

Ahmad, som fyller 21 om några månader, är en av de ensamkommande afghanska ungdomar som just nu är inkvarterad i en villa i Älvsjö som Stadsmissionen har hyrt in sig i. Ahmad säger att det är helt avgörande för honom att få en egen bostad, även om det bara skulle gälla en kortare period, och även om han inte har ett permanent uppehållstillstånd.

– Att få bo någonstans och kunna bli självständig skulle betyda allt för mig, då kan jag mycket lättare skapa mig ett eget liv, berättar Ahmad, som har flyttat sex gånger och i perioder bott på gatan sedan han kom till Sverige 2015.

– Det gäller inte bara mig utan alla som fått uppehållstillstånd via gymnasielagen. Om man inte kan sova bra, äta eller orka ta kontakt med andra så är det svårt. I början bodde jag i ett familjehem som jag fick lämna när jag fick mitt första avslag från Migrationsverket. Efter det har jag sovit utomhus, i kyrkan några gånger och på andra ställen.

Det finns inga exakta siffror på hur utbredd hemlösheten är bland ensamkommande, men det är en av de grupper som har svårast att hitta en bostad, särskilt på grund av bristen på mellanmännsliga kontakter. Bland

grupperna av ensamkommande unga så tillhör ändå afghanerna de som har kommit längst. Många engagerar sig i afghanernas vardag och det är ingen slump att det är just de ensamkommande från Afghanistan som främst varit påtänkta för bostadsförmedlingen.

– I nuläget så har vi prioriterat dem eftersom vi har identifierat det mest skriande behovet i den gruppen, säger Jonas Wihlstrand.

Det initiala målet är att förmedla 300 bostäder i Stockholm och Uppsala innan årsskiftet. Kontrakten kommer att anpassas efter hur långt uppehållstillstånd hyresgästen har, och det huvudsakliga målet är att ge dem en så normal situation som möjligt. Tanken är att Stadsmissionens förmedling ska fungera precis som vilken bostadsförmedling som helst, med trygga avtal och tydlig kontakt

för både den som hyr ut och den som ska hyra.

– Det viktigaste för oss är att det känns tryggt för båda parter. Vi berättar om alla små och stora saker för den som hyr, om hyreslagen, om vilka rättigheter och skyldigheter man har, om vilka bråk som kan uppstå i tvättstugan. Det som kanske är outsagt, det vill vi hjälpa till med, säger Jonas Wihlstrand, och tillägger att man också fungerar som en trygghetsskapande garanti och ett stöd för den som hyr ut.

– Matchningen av hyresvärd och hyresgäst sker efter behov, främst beror det på var personen som behöver hyra ska gå i skolan.

Stadsmissionen har inte ställt några formella krav på den som hyr ut, och menar att bostadsförmedlandet ska ses som en del deras sociala engagemang.

Jonas är optimistiskt inställd inför projektet och frågar med ett stort leende och med uppmuntrade ton om Ahmad gillar projektet.

– Jag tror att det kan ge en bra möjlighet att få ett stabilt liv. Det är svårt att få kontakt med människor i Stockholm, men de flesta är snälla när man väl lär känna dem, säger Ahmad glatt, samtidigt som han har svårt att dölja sin oro inför framtiden.

Hans mamma bor kvar i Afghanistan och är sjuk i diabetes. När hans pappa dog skickade hon honom till Sverige. Ahmad berättar att han lever under en enorm stress.

– När jag fick mitt uppehållstillstånd så tänkte jag bara på hur jag skulle kunna skaffa mig ett jobb. Nu har jag ett jobb, men är stressad över att skaffa en bostad. Men om jag kämpar på så tror jag att det

kommer att ordna sig, och det här nätverket kan hjälpa oss att bli som andra ungdomar, säger Ahmad.

Solidaritet är kanske inte det första man kommer att tänka på när Stockholms bostadsmarknad kommer på tal, men det är vad Stadsmissionen hoppas på när man lanserar sin bostadsförmedling. Minimiperioden för uthyrning är sex månader, inspirationen kommer från Göteborg där förmedlingen Hjärterum har fungerat som ett positivt exempel.

– Alla vi i samhället måste hjälpas åt för att skapa en normal situation åt de här ungdomarna. De ska inte behöva bo på institution hela livet. Det som är socialt hållbart är att vi alla blir lika, att vi bor i egna lägenheter, att vi studerar eller arbetar, säger Jonas Wihlstrand.

En stor utmaning är att få hyresvärdarna att välja att hyra ut genom Stadsmissionen

i stället för att annonsera på egen hand. Jonas Wihlstrand berättar att man har tittat på just detta, och att man identifierat ett stort behov av en trygg plattform där man kan hitta hyresgäster som betalar marknadsmässig hyra.

– Vi vill att de som kanske har något att hyra ut – attefallshus, landställen eller rum – ska tänka till, att de ska känna sig uppmuntrade. Vi har gjort undersökningar som visar att långt fler än vad vi trodde är beredda att hyra ut utrymmen. Jag blev väldigt positivt överraskad, säger Jonas Wihlstrand.

– Vi står redo i verksamheten och bara väntar på att kunna få förmedla vår första bostad.

Anton Karlsson

anton.karlsson@dn.se

Unilabs anmäler sig själva för hantering av provsvär

TISDAG 10 SEPTEMBER 2019

Unilabs gör en lex Maria-anmälan till Inspektionen för vård och omsorg efter att bolaget har stora problem i hanteringen av provsvär och röntgen för svårt sjuka patienter. Anmälan gäller ett av de 6 000 provsvär som bolaget ligger efter med att analysera.

Som DN rapporterat har klagomålen på Unilabs strömmat in från vårdgivare i länet efter att företaget tagit över laboriemedicin och röntgen i regionen. Bolaget vann en kritiserad upphandling som sänkte Region Stockholms kostnader med 40 procent. Svårt sjuka patienter, många med misstänkt cancer, har fått vänta i månader på provsvar och röntgen. Bolaget har nu fått godkänt att ta in underleverantörer för att beta av de tusentals provsvar som måste analyseras, för att de ska leva upp till avtalet med Region Stockholm. Nu förbereder Unilabs en lex Maria-anmälan till Inspektionen för vård och omsorg. Det framkom under de samtal som hälso- och sjukvårdsförvaltningen hade med Unilabs ledning i förra veckan, enligt Region Stockholm.

”Unilabs har cirka 6 000 prover inom klinisk patologi som väntar på att analyseras i enlighet med avtalet med hälso- och sjukvårdsförvaltningen. Vid mötet i fredags informerade Unilabs hälso- och sjukvårdsförvaltningen att de hade för avsikt att lämna in lex Maria-anmälan till IVO rörande hanteringen av ett specifikt provsvar”, skriver presstjänsten på Region Stockholm i ett mejl till DN. Unilabs är mycket förtegn om vad anmälan gäller, men Johan Höglund, vd för Unilabs Sverige skriver att en vårdgivare klagat på Unilabs hantering, och att kommunikation pågår. Han bekräftar att en Ivo-anmälan förbereds. ”Det stämmer att det gäller ett specifikt provsvar”, skriver Johan Höglund i ett mejl till DN.

Lex Maria innebär att vårdgivare enligt lag har skyldighet att anmäla vårdskada eller risk för vårdskada till Ivo.

– Vi anmäler hellre en gång för mycket än en gång för litet. Det är vår policy, uppger Johan Höglund.

Anna Gustafsson

anna.gustafsson@dn.se

”Jag skjuter tills han faller till marken”

TISDAG 10 SEPTEMBER 2019

Poliserna var övertygade om att de befann sig i livsfara – och de sköt fram till dess att de uppfattade hotet som avvärjt. 25 skott senare hade 20-åriga Eric Torell mist livet. Två av poliserna som sköt hördes i rätten på måndagen.

– Jag tänker att: ”ja, nu skjuter han NN (kollegan). Då väljer jag att skjuta, berättade den 31-åriga polis som står åtalad för vållande till annans död när han förhördes i Stockholms tingsrätt om dödsskjutningen förra sommaren.

Av totalt 25 avlossade skott träffade tre Eric Torell. Två träffade honom i ryggen – ett konstaterades vara dödligt. Det skottet avlossades av 31-åringen.

– Jag fortsätter skjuta tills han faller till marken. Då tappar han vapnet och jag slutar att skjuta, sade han i rätten.

Åklagare och försvar är överens om att skotten som avlossades då Torell stod vänd mot poliserna var inom nödvärnsrätten, då poliserna upplevde att de befann sig i livsfara. Åklagare Martin Tidén hävdar dock att nödvärnsrätten försvann när Torell vände ryggen mot poliserna.

Både 31-åringen och hans 36-årige kollega, som åtalats för tjänstefel, berättade om när de fick larmet om en beväpnad man i Vasastan. På vägen informerades de om att det i det aktuella området fanns en

person som tidigare har haft vapen och sprängmedel och hotat att skjuta poliser. – Det höjer min vaksamhet ännu mer, givetvis, sade den 36-årige polisen.

Vid en innergård möter de den de tror är den beväpnade mannen – vilket i verkligheten är Eric Torell. När han kommer emot dem, med ett plastvapen i handen, uppfattar de situationen som hotfull.

36-åringen ser mannen höja vapnet och hör att skottlossning utbryter.

– Det går fruktansvärt fort, och jag väljer att öppna verkanseld mot personen, sade han.

Han slutar skjuta när han ser personen falla till marken. Han hävdar bestämt att han aldrig sett Eric Torell vända sig om. Skottlossningen kan ha varit över inom loppet av tre sekunder, har förundersökningen visat. 31-åringen

menar därför att det inte funnits någon möjlighet för honom att under det snabba förloppet utvärdera vilken effekt varje skott fick.

– Baserat på hur jag har uppfattat det här hotet, så anser jag inte att jag har kunnat stanna upp och analyserat varje enskilt skott, sade han under sitt förhör.

TT

”De här lagarna behövs för att få ordning på elsparkcyklarna”

ONSDAG 11 SEPTEMBER 2019

DN. DEBATT 20190911

Kommuner måste själva kunna reglera elsparkcyklarna. Vi kan inte förlita oss på välvilja från de kommersiella aktörerna. Jag lyfter nu därför en rad förslag på hur lagstiftningen och trafikförordningen bör ändras och

hoppas att infrastrukturminister Tomas Eneroth genomför dessa skyndsamt, skriver Daniel Helldén (MP), trafikborgarråd i Stockholm.

Elsparkeyklar. Just nu Stockholms mest hatade trafiklösning? När man nästan blir påkörd, eller snavar sig fram på trottoaren är elsparkcykeln för många inte en lösning på ett problem utan ytterligare ett. Jag har stor förståelse för alla som irriteras, stressas och bävar för detta nya trafikslag. Inte minst för personer med olika funktionsnedsättningar är detta ett stort problem.

Men jag ser också möjligheter. För elsparkcykeln har en viktig roll, tillsammans med poddtaxi och elmopeder i den framtida alltmer fossiloberoende staden. Nya innovativa trafikslag utgör ett viktigt steg mot lösningen. Men lagar och regleringar behöver styras upp. I dag har

en enskild kommun ingen möjlighet att själv bestämma över nya trafikslag. Det är de kommersiella aktörerna som har makten. Jag är säker på att acceptansen för elsparkcyklarna bland de som ännu inte själva använder dessa skulle öka med tydligare regleringar.

Elsparkeyklarna är i dag inte en fråga enbart för huvudstaden utan finns även i bland annat Göteborg, Malmö, Uppsala och Helsingborg. I Stockholm har vi gått före och i samarbete med elsparkcykelbolagen antagit en avsiktsförklaring. Detta har bland annat inneburit parkeringsförbud på platser där många rör sig, hastighetsbegränsningar på gågator och ett åtagande från bolagens sida att samla in felparkerade fordon inom 120 minuter. Det har inneburit tydliga förbättringar, men det räcker inte.

Både Stockholms stads egna jurister, Polisen och Sveriges kommuner och landsting (SKL) har gjort bedömningen att nuvarande lagstiftning inte tillåter kommuner att utfärda specifika regleringar eller tillståndskrav varken när det gäller elsparkcykelbolagen eller elsparkcyklarna. Vi har därför hittills behövt förlita oss till ett gott samarbete med elsparkcykelbolagen.

Som trafikborgarråd tycker jag inte angelägna trafikregleringar ska bygga på en potentiell välvilja hos kommersiella aktörer. Kommuner måste själva kunna reglera elsparkcyklarna. Därför vill jag nu lyfta en rad förslag på hur lagstiftningen och trafikförordningen borde ändras:

1 Lagen om vägtrafikdefinitioner (paragraf 2) måste ändras. I dag definieras elsparkcyklar, segways och liknande färdmedel som cyklar, inte som ett eget

fordonsslag. Ändras detta skulle kommuner kunna införa parkeringsförbud för elsparkcyklar på platser där man så anser önskvärt, utan att för den sakens skull vara tvungna att samtidigt införa parkeringsförbud för vanliga cyklar. Vi måste med andra ord ha rätt att sätta upp en skylt om parkeringsförbud specifikt för elsparkcyklar på platser där många människor rör sig och det lätt blir rörigt.

2 Trafikförordningen (1 kapitlet, paragraf 4) reglerar även att eldrivna fordon utan trampor, som exempelvis elsparkcyklar, ska räknas som gående när de framförs i gångfart. Den regleringen gör det omöjligt för kommuner att reglera att elsparkcyklarna enbart ska framföras på cykelbanor och inte på trottoarer och gångbanor. Den här regeln skapar konfliktpunkter mellan gående och elsparkcyklister i en tid där en stor del av

trafikpolitiken både i Stockholm och i andra städer syftar till att minska konfliktpunkterna mellan olika trafikslag. Elsparkcyklarna bör kunna hänvisas till cykelbanor och gator där så är rimligt, till exempel vid hårt trafikerade platser eller i tät stadsmiljö där trottoarerna är smala. Vår bedömning är att det inte är sannolikt att samma reglering skulle fungera i hela landet. Även i Stockholm skiljer sig trafiksituationen mellan olika stadsdelar när det kommer till elsparkcyklar och liknande nya innovativa trafikslag. Därför bör staten ge kommunerna utrymme att reglera dessa frågor genom lokala trafikföreskrifter, snarare än att försöka hitta en nationell reglering som skulle vara tvungen att kunna fungera lika väl i såväl Tensta eller i Ystad som i Stockholms innerstad.

3 Vid sidan av ändringar av lagstiftningen för att möjliggöra lokala parkeringsförbud och begränsa möjligheten att köra på trottoarer borde regeringen göra det möjligt för kommuner att kräva tillstånd av kommersiella aktörer som vill göra affärer genom att ställa ut ett större antal elsparkcyklar eller liknande fordon på offentlig plats. I dag är det inte möjligt att kräva i Sverige. Detta eftersom elsparkcyklar ses som cyklar, och cyklar får placeras ut i stort sett var som helst i 24 timmar. Trafikförordningen gör ingen skillnad på om det är ett stort företag eller en privatperson som äger det fordon som ställts ut.

Blir denna verksamhet tillståndspliktig enligt lag kan kommuner kräva att aktörerna uppfyller ett antal kriterier för att få och behålla sitt tillstånd, det blir

alltså ett slags licens för att få bedriva elsparkcykelverksamhet.

Exempelvis skulle kommunen kunna kräva att företagen själva tar ansvar för felparkerade fordon och ställa krav på var de ställs ut så att elsparkcyklarna inte är i vägen. En licens skulle också innebära att kommuner ges möjlighet att begränsa antalet elsparkcyklar och antalet uthyrningsaktörer som får finnas i en stad. Liknande reglering finns exempelvis i Köpenhamn men är inte möjligt enligt nuvarande lagstiftning, enligt den bedömning både SKL, Polisen och Stockholms stads egna jurister gjort.

4 Nyligen gick Polisen i Stockholm ut med att de kommer utföra fler kontroller av elsparkcyklister, för att exempelvis bötfälla de som kör mot rött eller agerar oaktsamt i trafiken och kör direkt trafikfarligt. Det är bra, och gäller så klart alla i trafiken. Såväl

bilister, cyklister, gående som elsparkcyklister ska följa både lagar och trafikvett. Samtidigt har vi i dag en hårt belastad polis med begränsat med resurser, resurser som behövs för att till exempel bekämpa skjutningar.

Därför borde de kommunala parkeringsvakterna inte enbart övervaka och bötfälla parkering utan även ges mandat att övervaka andra brott i trafiken oavsett trafikslag.

Ny teknik och nya transportslag ställer nya krav på regleringen av trafiken. Jag hoppas att infrastrukturminister Tomas Eneroth genomför dessa förändringar skyndsamt – något som skulle bidra till bättre ordning i trafiken och skapa ett tydligt regelverk när transportsystemet fortsätter förändras och vi ser än fler nya innovationer på gatorna.

Morgondagens trafik är något helt annat än gårdagens. Från att ha byggts med den egna bilen som utgångspunkt så förändras städer runt om i världen i rasande fart. Motorvägsdrömmar ersätts av visioner om ett fossilfritt samhälle där allt fler väljer cykeln eller kollektivtrafiken när de tar sig till jobbet, fritidssysselsättningen eller för att lösa vardagsärenden. Detta handlar inte bara om en övergång från bil till cykel och kollektivtrafik, utan även om att göra plats för nya trafikslag i stadsmiljön. Något framtiden och mänskligheten är i stora behov av.

Daniel Helldén (MP), trafikborgarråd i Stockholms stad

Tre nya ministrar tar plats i Stefan Löfvens regering

ONSDAG 11 SEPTEMBER 2019

Stefan Löfven utnämner tre nya ministrar och får godkänt av samarbetspartierna för sin regeringsförklaring. Landsbygden får stort utrymme men oppositionen saknar konkreta åtgärder mot brottsligheten.

– Det är Sveriges just nu största problem, säger M-ledaren Ulf Kristersson.

Under sedvanlig pompa och ståt öppnade kung Carl Gustaf på tisdagseftermiddagen Riksmötet 2019–2020. Statsminister Stefan Löfven läste därefter upp regeringsförklaringen och presenterade sin nya regering, som innebär att tre nya och nygamla ministrar tar plats kring regeringens bord.

Nuvarande utrikeshandelsminister Ann Linde tar över utrikesdepartementet efter Margot Wallström, som i fredags meddelade att hon lämnar sitt uppdrag. Anna Hallberg lämnar det statliga företaget Almi Företagspartner för att ta över som utrikeshandelsminister och TCO-ordföranden Eva Nordmark blir ny arbetsmarknadsminister efter Ylva Johansson.

– Arbetsmarknadspolitiken står inför stora förändringar men målet för regeringen är detsamma: alla som kan jobba ska jobba, säger Stefan Löfven.

Förändringarna innebär att regeringen Löfven fortfarande består av 23 statsråd, varav 12 är kvinnor och 11 är män. Övriga ministerposter förändras inte av regeringsombildningen.

Statsministern bedömer att Sverige i och med januariavtalet har ett stabilt parlamentariskt läge.

– Det finns en stabilitet nu. Vi har ett januariavtal, vi ska presentera en budget och det ska vi fortsätta med under mandatperioden. Det viktigaste är att reformarbetet är igång, säger Stefan Löfven.

Statsministern hade inte med sig några direkta nyheter sin regeringsförklaring. Flera kända ståndpunkter som

alliansfrihet, värnande av asylrätten och satsningar på välfärden var närmast självklara inslag.

– En generell välfärd med skola, omsorg och vård av hög kvalitet åt alla är den viktigaste omfördelande kraften i samhället, sade Stefan Löfven.

En ovanligt stor del av regeringsförklaringen ägnades detta år åt landsbygdsfrågor och statsministern tillät sig att citera Mikael Wiehe för att beskriva läget: "Landet, det tillhör dig och mig."

– Vi ska hålla ihop i vårt land och det ska finnas förutsättningar att leva ett gott liv i hela Sverige, sade han.

Stefan Löfven argumenterade för omfördelningar från stad till land och hyllade även förslaget om skattesänkningar i norra och nordvästra Sverige som ger invånarna där i snitt 137 kronor lägre skatt per månad. Han utlovade också

en rad nya servicekontor i mindre kommuner.

– Servicekontor där flera myndigheter erbjuder medborgarna tjänster är ett effektivt sätt för staten att vara närvarande på fler platser. Redan nu kan jag berätta att bland andra följande orter får servicekontor: Storuman, Torsby, Vansbro och Åsele, sade Löfven.

Både Centerns Annie Lööf och - Liberalernas Nyamko Sabuni var nöjda med de löften som Stefan Löfven gav om att förverkliga januariavtalet. C-ledaren lyfter särskilt fram satsningarna på landsbygden.

– Januariavtalet syns väldigt mycket och inte minst de delar som Centerpartiet fått igenom med en offensiv landsbygdspolitik: satsningar på enskilda vägar, bredband, regionala järnvägar, att stärka bönderna

och skogsägarna. Det är viktigt för att hela landet ska växa, säger Annie Lööf.

KD:s Ebba Busch Thor anser att Centern och regeringen ”ger med ena handen och tar med den andra” i landsbygdspolitiken. Hon syftar bland annat på det skatteavdrag som kommer att tillfalla vissa delar av Norrland och Svealand.

– Man får med ena handen ett avdrag motsvarande två pizzor, med andra handen får man höjda drivmedelsskatter. Det där Capricciosa-avdraget kommer snart att vara uppätet. Det är symptomatiskt för januaripartierna att det inte hänger ihop. Det är ett hån, säger Ebba Busch Thor.

Indexeringen som ger automatiska höjningar av drivmedelsskatterna ska återinföras, men enligt Annie Lööf kompenseras det fullt ut med en skattesänkning på 900 miljoner kronor.

– Ebba Busch Thor har valt en populistisk retorik, säger C-ledaren.

Både KD och M saknade fokus på brottsbekämpningen i regeringsförklaringen. En del förslag på det området fanns med: kommunerna ska få ett tydligare ansvar för det förebyggande arbetet, polisen ska få utökade möjligheter till kamerabevakning, straffen för sexualbrott ska skärpas.

Inte tillräckligt, enligt Ulf Kristersson (M):

– Det var enstaka småsaker. Man borde kraftsamla kring beslut och lagändringar som löser framför allt den grova kriminaliteten och därefter migrationen och integrationen. Det är det hela svenska folket diskuterar och är oroliga för.

Kritiken mot Stefan Löfvens regeringsförklaring kommer inte bara från höger. Även Vänsterpartiets ledare Jonas Sjöstedt har invändningar. Kommunernas

och regionernas ekonomiska kris borde ha lyfts fram mycket mer, anser han.

– Vi ser hur man skär i kulturskolan, biblioteken, lägger ner barn- och ungdomspsykiatri och drar ner i äldreomsorgen. Det är en kris i stora delar av välfärden men det berördes aldrig. Det beror på att man lovat bort pengarna till Centern och Liberalerna för skattesänkningar, säger Jonas Sjöstedt.

Hans Olsson

hans.olsson@dn.se

Fakta. Här är Sveriges regering

Stefan Löfven (S)

Statsminister

Isabella Lövin (MP)

Vice statsminister och miljö- och klimatminister

Magdalena Andersson (S)

Finansminister

Ann Linde (S)

Utrikesminister

Amanda Lind (MP)

Kulturminister samt demokrati-, idrotts- och ungdomsminister

Anders Ygeman (S)

Energi- och digitaliseringsminister

Anna Hallberg (S)

Utrikeshandelsminister och minister med ansvar för nordiska frågor

Anna Ekström (S)

Utbildningsminister

Annika Strandhäll (S)

Socialförsäkringsminister

Ardalan Shekarabi (S)

Civilminister

Hans Dahlgren (S)

EU-minister

Ibrahim Baylan (S)

Näringsminister

Jennie Nilsson (S)

Landsbygdsminister

Lena Hallengren (S)

Socialminister

Eva Nordmark (S)

Arbetsmarknadsminister

Matilda Ernkrans (S)

Minister för högre utbildning och forskning

Mikael Damberg (S)
Inrikesminister
Morgan Johansson (S)
Justitieminister
Per Bolund (MP)
Biträdande finansminister och bostadsminister
Peter Eriksson (MP)
Biståndsminister
Peter Hultqvist (S)
Försvarsminister
Tomas Eneroth (S)
Infrastrukturminister
Åsa Lindhagen (MP)
*Jämställdhetsminister med ansvar mot
diskriminering och segregation*

Ewa Stenberg: Statsministern gjorde en riktig Persson

ONSDAG 11 SEPTEMBER 2019

Statsminister Stefan Löfven (S) är sällan överraskningarnas man, men när riksdagen öppnade gjorde han en riktig Persson.

Likt sin föregångare Göran Persson presenterade han en helt okänd minister och helt nykläckt socialdemokrat, vid sidan av de förväntade.

Analys

Den 11 oktober år 2000 surrade presskonferensrummet Bella Venezia av frågor. Vem var egentligen den där stilige blonde mannen som kom in vid statsminister Göran Perssons sida när de nya ministrarna skulle presenteras? Är det inte den där fotbollsspelaren? Advokaten? Alltså sonen till tidigare utrikesministern? frågade förvånade journalister varandra. Ingen visste att den unge Bodström var socialdemokrat eller att han hade politiska ambitioner. Inte konstigt. Samma dag som han tackade ja till posten som justitieminister ansökte han om partimedlemskap. Thomas Bodström blev ändå en färgstark minister. Det kan hända igen. Denna gång är det den vanligen förutsägbara och stundtals fyrkantige statsministern som dragit ett "wild card".

Stefan Löfven avslutade sin regeringsförklaring med att läsa upp namnen på sina ministrar och fick i ett slag många ledamöter, journalister och den diplomatiska kåren att förvånat googla "Anna Hallberg". "Inte poeten väl?", frågade några. Nej, vår nya minister Anna Hallberg har varit vice vd på det statligt ägda Almi Företagspartner, vars uppdrag är att skapa tillväxt och förnyelse i näringslivet. Hon hade 57 följare på Twitter när statsminister Löfven höll sin presskonferens. Hallberg har i likhet med Bodström inte gjort sig känd som socialdemokrat, hon gick nyss med. Hennes mest kända S-koppling har fram till i dag varit hennes sambo, den tidigare näringsministern Anders Sundström.

Hon konkurrerade nu ut S-riksdagsledamöter och utrikespolitiker om ansvaret för Sveriges handelspolitik i tider av handelskrig och oro.

Eva Nordmark har stått på Stefan Löfvens ministerlista förut. Och nu lyckades han uppenbarligen övertala henne att släppa uppdraget som TCO-ordförande och axla ett av regeringens allra svåraste uppdrag. Nordmark har faktiskt varit riksdagsledamot för S för länge sedan, men också suttit i en M-ledd framtidskommission. Som TCO-ordförande har hon en bra utgångspunkt. Hon ska helst förmå arbetsmarknadens parter att komma överens om en liberaliserad arbetsrätt, så att regeringen slipper stifta en lag som ger företagen större makt att säga upp. Hon ska dessutom försöka få Arbetsförmedlingen att fungera, trots stora nedskärningar och

planer på en total omorganisation. Och svårast av allt: detta ska ske medan konjunkturen viker och arbetslösheten kan öka.

Stefan Löfvens viktigaste politiska löfte har ju varit att Sverige ska ha EU:s lägsta arbetslöshet 2020. Det påminner regeringen inte om längre, nu när 2020 närmar sig och det verkar helt orealistiskt att nå.

Målet om Europas lägsta arbetslöshet förekommer inte i den regeringsförklaring som Stefan Löfven läste upp.

Regeringsförklaringen hade tidigt ett långt stycke om utrikes- och säkerhetspolitik.

”I en osäker omvärld ska vår utrikespolitik värna vårt lands trygghet”, inledde statsministern det. Formuleringen andas mer av pragmatism och mindre av idealism.

Detsamma gör valet av Ann Linde som utrikesminister. Hon har arbetat mycket länge med Socialdemokraternas utrikes- och säkerhetspolitik och har ett stort kontaktnät. Hon fanns nära partiets förre utrikespolitiske talesperson, Urban Ahlin, och jag hade trott att hon skulle ha blivit kabinetssekreterare på UD när S tog tillbaka regeringsmakten 2014. Men Margot Wallström gjorde ett annat val och Ann Linde blev i stället statssekreterare åt inrikesminister Anders Ygeman och lyftes snart av Stefan Löfven till minister.

Ewa Stenberg

ewa.stenberg@dn.se

ANNONS:Så här navigerar du i Dagens Nyheter.

TCO:s ordförande blir minister

ONSDAG 11 SEPTEMBER 2019

TCO-ordföranden Eva Nordmark tar över som arbetsmarknadsminister efter Ylva Johansson. Nordmark får ett av regeringens svåraste uppdrag när hon ska genomföra stora förändringar av arbetsrätten och Arbetsförmedlingen.

Vilken är den viktigaste frågan för dig att ta tag i som ny arbetsmarknadsminister? – Bristen på personer med rätt kompetens är ett hinder både för ekonomisk tillväxt och för välfärdstjänsterna. Så det är en oerhört viktig fråga att ta sig an.

Hur ser du på förändringarna av arbetsrätten i januariavtalet?

– Det är ju kompromisser som är gjorda i avtalet. Jag har i min roll som ordförande i TCO kritiserat blockpolitiken och sagt att den är skadlig för Sverige och att vi behöver kompromisser. Är det något som jag lärt mig som facklig ledare genom åren så är det att avtal är till för att hållas. Jag kommer att bära januariavtalet, jag tycker att det är viktigt för att Sverige ska fortsätta att utveckla reformer.

Du har skrivit att det är oacceptabelt att staten gör ingrepp i en fungerande partsmodell. Hur ska du kunna försvara förändringar av arbetsrätten?

– Det har varit ett tydligt uppdrag i rollen som TCO-ordförande att värna partsmodellen. Det kommer jag att fortsätta att göra. Det som ligger i januariavtalet är skrivningen om att ifall

parterna själva kommer överens, så är det det som regeringen och samarbetspartierna kommer att gå vidare med.

Enligt regeringsförklaringen ska Arbetsförmedlingen kunna ge service medan reformarbetet pågår – hur ska det gå till?

– Oavsett var du bor i landet och på vilken ort måste du ha en möjlighet att få stöd. Det här är ett prioriterat område. Som arbetsmarknadsminister, med de förändringar som skett på Arbetsförmedlingen, så blir det prioriterat för mig att ta mig an de frågeställningarna. Ser du några risker för att Arbetsförmedlingen inte klarar sitt uppdrag?

– Jag har inte sett några sådana tecken. Jag har snarare sett en stor lojalitet från personalen på Arbetsförmedlingen.

Hans Olsson
hans.olsson@dn.se

Född 1971 i Luleå.

Är sedan 2011 ordförande för TCO och tidigare förbundsordförande för fackförbundet SKTF innan namnbytet till Vision 2011.

Var riksdagsledamot för Socialdemokraterna 1995-1998.

Var medlem i regeringen Reinfeldts Framtidskommission 2011–2013.

Anna Hallberg kastas rakt ut i Brexitkaoset

ONSDAG 11 SEPTEMBER 2019

Sveriges nya utrikeshandelsminister är en doldis med bakgrund i näringslivet. Nu kastas hon rakt ut i höstens Brexitkaos.

– Alla som har handel med Storbritannien blir starkt påverkade av en Brexit och det blir ännu mer turbulent om den blir avtalslös, säger hon.

När Ann Linde lämnar posten som utrikeshandelsminister för att ta över efter

Margot Wallström ersätts hon av en doldis med rötter i Trollhättan, Anna Hallberg. 55-åriga Hallberg har en bakgrund inom näringslivet, senast som vice vd på Almi Företagspartner, och blev enligt hennes pressekreterare medlem i Socialdemokraterna ”i närtid”.

– Jag fick mitt första sommarjobb på Saab i Trollhättan och där såg jag hur viktigt ett arbete är för såväl individen som för orten och hela samhället. Det bär jag med mig, sa hon vid en presskonferens tillsammans med statsminister Stefan Löfven på tisdagseftermiddagen.

Alla som får frågan om att bli ministrar får frågan om det finns några oegentligheter, vad svarade du?

– För 20 år sedan gjorde jag två saker som jag inte skulle ha gjort i dag. Jag betalade en gymnasieelev för barnpassning och jag betalade också för städning. Det här skötte

jag inte på ett korrekt sätt. Jag insåg det för 20 år sedan och sedan dess har jag heller aldrig gjort något liknande.

Du anlidade svart arbetskraft?

– Jag gjorde inte en riktig bedömning av hur det skulle hanteras.

Anna Hallberg sitter i styrelsen för nio företag och beskriver sig som en ”styrelsedirektör med över tio års erfarenhet från stora aktienoterade bolag, riskkapitalfonder och universitetsvärlden”. Du är okänd för de flesta, hur skulle du beskriva dig själv och din bakgrund?

– Jag är uppvuxen i Trollhättan, i en familj med ett starkt samhällsengagemang. Mina föräldrar fick kämpa hårt för att utbilda sig, de kom från enkla ekonomiska förhållanden. Min mamma var en stark och tidig feminist, det har präglat mig genom livet.

– I mitt eget yrkesliv har jag jobbat många år i bank- och finansbranschen. Där jobbade jag framför allt med att hjälpa storföretag i Sverige med att hitta finansiering på svenska och internationella kapitalmarknader. De sista elva åren har jag jobbat i Almi Företagspartner och fått en djup inblick i små och medelstora företags förutsättningar, möjligheter och utmaningar.

Den här portföljen beskrivs ofta som känslig och svår, vilka utmaningar ser du framför dig?

– Det är alltid utmaningar i utrikeshandel. Dels är det känsligt med handelsavtalens utformning, det finns mycket politiskt känsligt i det. Men jag ser också många möjligheter för oss att påverka med svenska värderingar. Jag tror att handeln är ett sätt att bygga relationer som ger en

unik möjlighet att påverka andra länder i demokratisk riktning.

Din företrädare Ann Linde har uttryckt stark oro för vad som kan hända den här hösten på flera fronter – inte minst med Brexit men också med handelskrig. Vad tänker du?

– Det är viktigare än någonsin att Sverige är en stark kraft för öppen och fri handel och så mycket som möjligt motverkar handelshinder. Det är en helt avgörande fråga för svenska företag och för svenska jobb.

Vad hoppas du blir nästa steg för brittena?

– Sverige har ju fortfarande en ambition att verka för ett avtal för brittiskt utträde. Men vi har också god beredskap för ett avtalslöst utträde. Det här får vi följa väldigt noga. Det är också viktigt att

näringsliv och företag följer de olika scenarierna och gör sig beredda.

Hanna Jakobson

hanna.jakobson@dn.se

Hugo Ewald

hugo.ewald@dn.se

Clas Svahn

clas.svahn@dn.se

Fakta. Anna Hallberg

Ålder: 55.

Bakgrund: Inom näringslivet, senast som vice vd på Almi Företagspartner. Hon sitter i styrelsen för nio företag och beskriver sig som en "styrelsedirektör med över tio års erfarenhet från stora aktienoterade bolag, riskkapitalfonder och universitetsvärlden".

Jobbade tidigare som chef för "private banking" på SEB fram till 2007 och därefter på Almi Företagspartner fram till december 2018.

Utbildning: Handelshögskolan vid Göteborgs universitet 1983-1987.

Privat: Bor tillsammans med ex-ministern Anders Sundström.

Karin Eriksson: Ann Linde kan vända blicken mot EU

ONSDAG 11 SEPTEMBER 2019

Ann Linde har lång dokumenterad erfarenhet av internationella frågor. Och gedigen kunskap om hur man överlever maktspelet i svensk politik.

Det sägs att det är mycket Ann Linde i Ann Linde. Med det avses att Sveriges nya utrikesminister är en energisk person med

ett påtagligt temperament. Till och med humör – om hon är på det humöret. Sådana omdömen kan förstås sätta kristallkronor i gungning hos de tonlägeskänsliga diplomaterna i Arvfurstens palats, där utrikesdepartementet, UD, huserar. De kan trösta sig med att Ann Linde lär veta väl när hon ska tala och när hon ska tiga. Annars skulle hon inte ha klarat sig kvar i politiken under alla stormiga år inom socialdemokratien. Det var vid millennieskiftet som hon utsågs till internationell sekreterare för Socialdemokraterna. Då var Göran Persson statsminister och partiordförande. I EU-valen 2004 fick hon även agera valledare. År 2006 skapade hon rubriker när det visade sig att hon som partifunktionär fått regelbunden information från försvarsdepartementet.

Efter valförlusten 2006 avgick Göran Persson. Men Ann Linde blev kvar på partihögkvarteret. Hon fanns med på resorna när i tur och ordning Mona Sahlin, Håkan Juholt och Stefan Löfven skulle skolas in som efterträdare. Resor till London, New York, New Delhi och Chicago. Palestina och Israel. Först 2013 lämnade hon posten som internationell sekreterare för att bli permanent chef för Europeiska socialdemokraternas partis internationella avdelning i Bryssel. Det blev en kort sväng, för efter maktskiftet kallades hon hem för att bli statssekreterare hos den nya inrikesministern Anders Ygeman. Hon sades ha en stor del i det mediala utbrottet av Ygemanian, när statsrådet gav ett kapabelt intryck i hanteringen av terrorhot och flyktingkris. Men hon var

också den i Regeringskansliet som först nåddes av uppgifterna om it-haveriet på Transportstyrelsen. När skandalen rullades upp 2017 vägrade hon länge att besvara DN:s frågor om ansvaret för den senfärdiga reaktionen från Regeringskansliet.

Vid det laget var Ann Linde minister på UD, med ansvar för EU och utrikeshandel. Hon hade också kritiserats för att hon bar sjaal i samband med ett ministerbesök i Iran – en bild som lär återkomma i debatten om feminismen.

När hon miste ansvaret för Europafrågorna vid regeringsbildningen i januari i år trodde många att hennes karriär hade passerat zenit. Men på tisdagen utsågs Ann Linde till chef för utrikesdepartementet, ett av de mest attraktiva och eftertraktade uppdragen i svensk politik.

Det var inte alla på UD som applåderade – men de applåderar ganska sällan på UD. Hur kommer Ann Linde att förvalta arvet efter Margot Wallström?

Regeringsförklaringen gav ett par ledtrådar. Den feministiska utrikespolitiken blir kvar som etikett för till exempel Sveriges ansträngningar för att främja sexuell och reproduktiv hälsa i världen. Men FN har en undanskymd plats i texten, med en hänvisning till det kommande klimattoppmötet i New York. Medlemskapet i EU beskrivs däremot som ett fundament för Sverige.

Nyansskillnaden ska inte överdrivas – Sverige har precis avslutat en period i FN:s säkerhetsråd – men möjligen återspeglar skrivningarna den nya utrikesministerns ambitioner.

Utrikespolitik kan beskrivas som en balansgång mellan idealism och realism. I

teorin är detta helt olika skolor. I praktiken är de flesta internationellt engagerade politiker både bärare av värderingar och pragmatiker som sätter Sveriges intressen i främsta förhandlingsrummet.

Olof Palme är ett tydligt exempel. Han talade om solidaritet med tredje världen och värnade den svenska alliansfriheten i närområdet. Det var ett förhållningssätt som väckte både beundran och aversion. Men när socialdemokrater talar om Palme-eran så vårdar de främst minnet av en tid när Sverige hade en tydlig röst i världen. Det var partimedlemmarnas längtan efter en mer aktiv utrikespolitik som banade väg för Margot Wallström för fem år sedan.

Oppositionen provocerades av utrikesdepartementets slogan om Sveriges ”oberoende röst”. En återkommande kritik

var att Wallström inte prioriterade Europasamarbetet.

Ann Linde uppfattades inte som en del av den innersta kretsen i utformningen av den nya utrikespolitiken. Snarare förknippades hon med gänget runt den tidigare utrikespolitiska talespersonen Urban Ahlin, ett gäng med en mer realpolitisk agenda.

Ann Linde formulerar sig i den andan, när hon betonar att hennes viktigaste uppdrag är att se till att Sverige ska vara tryggt och säkert. Säkerheten i närområdet har försämrats och kommer att kräva stor uppmärksamhet.

Dessutom pockar händelseutvecklingen i Mellanöstern på den nya utrikesministerns uppmärksamhet. Det finns förhoppningar om att Ann Linde ska förbättra relationerna med Israel. Men någon skarp kursändring är kanske inte att

vänta: Linde har ett dokumenterat engagemang i Palestina och utsågs 2011 till "årets Palestinavän".

Allvaret väntar – men först några timmars fest. Man riktigt hör hur det klirrar i kristallen på Arvfurstens palats när hon i en paus mellan intervjuer säger att hon är "skitglad" över sitt nya jobb.

Karin Eriksson

karin.eriksson@dn.se

Dela

Ann Linde: Det viktigaste är att Sverige är tryggt

ONSDAG 11 SEPTEMBER 2019

Det främsta uppdraget handlar om Sverige, anser nya utrikesministern Ann Linde (S).

– Det viktigaste är att se till att Sverige är tryggt och säkert, säger hon.

Vilka blir de största utmaningarna i utrikespolitiken framöver?

– Det viktigaste är att se till att Sverige är tryggt och säkert och att man använder

utrikes- och säkerhetspolitiken till det. Det är det viktigaste uppdraget. Sedan har det naturligtvis blivit mycket oroligare. Man pratar återigen om kärnvapenhotet, vi har inte löst frågan om kärnvapen i Nordkorea. Det är även frågan om stora klimatförändringar som kan få säkerhetspolitiska konsekvenser.

Var det rätt beslut att Sverige inte skrev under kärnvapenkonventionen?

– Ja. Det var rätt beslut. Det föregicks av många analyser och utredningar. Det var inte rätt läge att skriva på nu.

Sverige ska fortsatt bedriva en feministisk utrikespolitik. Vad betyder det?

– Det betyder många saker. Vi ser att kvinnor och flickor behandlas olika och på ett dåligt sätt runt om i världen, men också att fredsavtal blir mer hållbara om kvinnor är med. Jag lanserade själv den feministiska handelspolitiken för några

månader sedan. Där kan man se hur kvinnor i dag får betala högre tulltariffer än män.

Vad gör Sverige när det gäller barnen i lägret i al-Hol i Syrien vars föräldrar kopplas till IS?

– Vi försöker göra allt för att få hem barnen. Det första vi gjort är att vi satsat över 360 miljoner kronor på att förbättra situationen i de här lägren. Det är en fruktansvärd situation.

Häromdagen larmade Rädda Barnen återigen om situationen i lägret och uppmanade än en gång den svenska regeringen att ta hem barnen.

– Det är väldigt komplicerat och inte så lätt. Det har med folkrätten att göra, och handlar om hur man tar hem barn eller inte och om relationen med föräldrarna. Men också om relationen till det land de är i. Vi jobbar med det väldigt mycket.

Hanna Jakobson

hanna.jakobson@dn.se

Född 1961 i Helsingborg.

Har lång erfarenhet från regeringskansliet där hon bland annat arbetat med EU- och försvarsfrågor.

Under skandalen kring Transportstyrelsen var hon statssekreterare på justitiedepartementet.

Hon var EU-minister från 2016 till februari 2019 då hon blev utrikeshandelsminister och minister med ansvar för nordiskt samarbete.

Första nya Gripenplanet överlämnat till Brasilien

ONSDAG 11 SEPTEMBER 2019

Det första exemplaret av den nya generationen Jas-plan, Gripen E, har överlämnats till Brasilien.

Den nya Gripen är ett gemensamt svensk-brasilianskt plan där Saab och svenska försvaret utvecklat planet tillsammans med exportkunden.

Brasilien, en stor nation med 209 miljoner invånare, blir därmed det sjätte landet

som flyger Gripen. Överlämningen av planet, som tidigare kallats "Super-Jas", skedde vid en ceremoni hos Saab på tisdagen.

Moderna stridsflygplan kan för blotta ögat se likadana ut när de flyger, men att det var ett brasilianskt plan i luften över Linköping gick inte att ta miste på. Stjärten är målad i den brasilianska flaggans gröna färg. Mitt på fenan syns flaggans gula rektangel med en blå jordglob.

– Det är med stolthet vi ser leveransen av den första Gripen, vilket varit en dröm för Brasiliens försvarsmakt. Det är ett viktigt historiskt ögonblick för Brasilien – men detta är mer än ett försvarssystem, sade Brasiliens försvarsminister Fernando Azevedo e Silva.

Han underströk hur generöst samarbetet med Sverige är och hur teknik överförs

mellan ländernas industrier. Till exempel krävde Brasilien att piloten skulle ha en stor datorskärm framför sig. Skärmen som utvecklats av ett brasilianskt företag blev så bra att svenska flygvapnet beslutade sätta in den i alla sina Gripen E.

På samma sätt har en rad andra krav på planet samordnats och harmoniserats.

– Det är i allt väsentligt samma plan som vi och Brasilien får. Vi lever upp till bägge ländernas krav. Framför allt får vi möjlighet att dela kostnader för utveckling på ett sätt som vi kanske inte orkat med på egen hand, säger Sveriges flygvapenchef Mats Helgesson till DN.

I princip är det ett nytt plan, större och med högre kapacitet än dagens Gripenplan (se fakta). Sverige har beställt 60 Gripen E för 36 miljarder kronor och Brasilien 36 plan för 40 miljarder kronor.

– Det är mycket pengar – men det är också i grunden ett erkännande av svensk teknologi och vår förmåga att utveckla stridsflygplan. Vi är ett av de få länder i världen som har den kompetensen. Detta är ett viktigt bevis för att vi står oss väl i konkurrensen och att våra produkter är bra, säger försvarsminister Peter Hultqvist (S).

Den brasilianska tillverkaren Embraer gör delar till planet och slutmonteringen av hälften av de brasilianska planen ska ske lokalt. Brasilien utvecklar också en två-sitsig modell, Gripen F, som det svenska försvaret inte hade råd att satsa på.

– För Sverige är det viktigt att ha en långsiktig kund av det här slaget. Det är ett strategiskt partnerskap som leder till en säkerhetspolitisk dialog och till arbetstillfällen, påpekar Peter Hultqvist.

– Det finns även andra länder i Latinamerika som har visat intresse för Gripen. Jag har till exempel träffat en delegation från Colombia som ställt väldigt många frågor, säger försvarsminister Peter Hultqvist.

Det brasilianska planet ska provas ett år i Sverige innan det flygs till Brasilien. Svenska flygvapnet får sitt första plan senare i år.

– Vi börjar därefter leveranserna till Sverige 2020 och 2021. Sedan är det upp till Flygvapnet när det väljer att ta materielsystemet i drift, säger Jonas Hjelm vid Saab.

Mikael Holmström
mikael.holmstrom@dn.se

Fakta. Gripen E

Det nya Gripenplanet är den femte versionen av planet, Gripen E. Jämfört med dagens C- och D-

versioner är den nya E-versionen tyngre och starkare. Flygplanskroppen är tjockare. Därmed ryms mer bränsle och en kraftigare motor med högre dragkraft (bägge ökar 40 procent). Det ökar också planets räckvidd.

I planets nos finns en ny typ av radar och sensorer som upptäcker fienden tidigare. Planet kan bära 20 procent mer vapen.

Sölvesborg vill inte ta emot nyanlända

ONSDAG 11 SEPTEMBER 2019

SD-ledda Sölvesborgs kommun har bestämt sig för att ta strid mot bosättningslagen, för att slippa ta emot nyanlända. Skälet är att den inte vill ha kostnaderna eller utanförskapsområden, enligt kommunalrådet Louise Erixon (SD). Sölvesborgs kommunfullmäktige beslutade på måndagskvällen att inte acceptera Migrationsverkets rätt att fördela nyanlända i Sverige genom så kallade kommunplaceringar, skriver Sveriges Radio.

Det är i bosättningslagen från 2016 som Migrationsverket getts rätten att fördela nyanlända mellan kommunerna. Av förra årets 14 200 kommunplaceringar var det 12 som hamnade i Sölvesborg. Kommunen kommer nu att driva frågan rättsligt för att se om bosättningslagen bryter mot principen om kommunernas rätt till självbestämmande.

– Gäller inte principen migration är det en urvattnad princip. Då är det också en skandal, säger Louise Erixon (SD), till radion.

Även om kommuner inte kan överklaga beslut som fattas med bosättningslagen kan frågor gällande det kommunala självstyret prövas i domstol.

DN

Femton öre dyrare per liter att tanka nästa år

ONSDAG 11 SEPTEMBER 2019

Den omdebatterade "överindexeringen" av bensinskatten är tillbaka i nästa års budget. För att kompensera för det, och för att mer biodrivmedel blandas i bensinen, väljer regeringen att sänka bensinskatten med lika mycket. För bilägarna blir bensinen ändå dyrare.

Regeringen, C och L har nu enats om att både den och den automatiska, oomstridda uppräknings för inflationen

finns med i budgeten 2020. Men för att den förstnämnda uppräkningsen inte ska slå igenom vid pumpen sänker man samtidigt bensinskatten.

– Det gör att priset vid pump inte kommer att förändras mer än med den vanliga KPI-uppräkningsen, säger finansminister Magdalena Andersson (S) till TT.

Även M-KD-budgeten innehöll den automatiska uppräkningsen av KPI, som funnits sedan 1990-talet. För 2020 innebär den att bensinen blir runt 15 öre dyrare per liter för den som tankar.

Beslutet om överindexering av bensinskatten fattades 2016 och den tickar på om politikerna inte gör något. Därför anser regeringen att den sänker skatten, fast den egentligen höjs.

Krångligt? Skatteförändringarna är tre till antalet vid årsskiftet. Summa summarum blir ändå att skatten höjs, med KPI, det vill säga inflationen.

TT

”Ilskan mot Swedbank har minskat”

ONSDAG 11 SEPTEMBER 2019

Många bankkunder var upprörda efter Swedbanks penningtvättsskandal tidigare i år, men enligt undersökningar har ilskan minskat betydligt.

Det sade Swedbanks styrelseordförande Göran Persson till reportrar vid PwC:s Finansdagen i Stockholm på tisdagen, enligt Bloomberg News. Swedbank arbetar nu med att åtgärda sina tillkortakommanden.

– Det är mycket bekymmersamt och utmanande för oss, och en mycket svår

uppgift som tar upp mycket av min tid, sade styrelseordföranden som inte vill kommentera eventuella framtida myndighetsböter.

Beträffande bolånekonkurrensen uppger Göran Persson att de gamla spelarna SEB och Nordea har blivit mer aktiva igen.

– Det innebär att konkurrensen har intensifierats, sade han.

Angående regeringens planer på att införa en ny bankskatt sade Göran Persson att det historiskt inte har varit lyckosamt att införa nya skatter på finanssektorn i en tid när ekonomin försvagas.

Direkt

När tvångs- tankarna tar över – så kan du få hjälp

ONSDAG 11 SEPTEMBER 2019

Du räknar trappsteg, undviker golvbrunnar eller oroar dig för att du oavsiktligt ska skada någon. Det kan tyckas jobbigt, men i vissa fall övergår irriterande tankar och ovanor i det som kallas tvångssyndrom.

Ungefär 2 procent av befolkningen uppskattas lida av tvångstankar och tvångshandlingar som leder till

**allvarliga konsekvenser för deras
välmående. Men det finns hjälp att få.**

Tänk dig att du körde till jobbet i morse och råkade köra på någon – utan att märka det. Du har en naggande känsla av att någonting hände och efter en stund beger du dig tillbaka samma väg för att se om det finns några spår efter olyckan. Du går in på flera nyhetssajter för att se om de har skrivit något om den olycka som antagligen hände under din morgonpendling, och som du ligger bakom.

För vissa är sådana känslor av att ha orsakat skada något som skapar stora problem i livet. De är rädda för att de har skadat någon eller kommer att råka göra det, trots att de inte vill det. Det kan vara tankar som ”tänk om jag skulle sticka en kniv i mitt barn” eller ”tänk om jag

glömmer stänga av spisen så att lägenheten brinner upp”.

Det kallas för tvångstankar – och de skiljer sig från de vanliga tankar och oroskänslor som de flesta känner någon gång.

– Tvångstankarnas karaktär är att de är påträngande och obehagliga tankar som du inte vill ha, eller att du tänker att du inte borde tänka som du gör. Det kan kännas som att det inte är ens egna tankar, säger Christian Rück, vid Psykiatri Sydvest och lektor vid Karolinska institutet.

De flesta människor känner någon gång tabubelagda tankar – men de allra flesta släpper dem snabbt.

– Skillnaden hos dem som utvecklar ett mer kliniskt tillstånd är att det ofta blir följder av det – man börjar göra ritualer, oroar sig mycket för tankarna och för vad de betyder. Man kan till exempel tänka att bara en dålig människa skulle tänka på det

sättet som jag just tänkte – vilket måste innebära att jag är en dålig person.

Det finns flera vanliga teman för de här destruktiva tankarna – som att man ska råka skada någon, eller att man ska orsaka problem på grund av sin egen slarvighet. Det kan också handla om en rädsla för att bli smittad av sjukdomar om man inte tvättar sig efter att ha rört vid saker. Ett annat vanligt tema hos tvångstankarna är sexualitet.

– De kan vara av typen ”tänk om jag är pedofil”. Och den typen av tankar är ju väldigt svåra att prata om eftersom de är så tabubelagda. Jag brukar fråga mina läkarstudenter om de kan bevisa att de inte är pedofiler. Det kan de ju oftast inte, de har bara gått runt med en känsla av att de inte är det. Men när någon tappar den känslan, och i stället börjar försöka ”bevisa” vad som är sant så leder det till en

spiral av osäkerhet. Och den är fruktansvärd, säger Christian Rück.

Tvångstankarna kan också bero på den sociala kontexten i det samhälle personen lever. I ett sekulärt samhälle som Sverige är det ovanligare med religiösa tvångstankar. Men i andra länder kan det vara vanligare med tvångstankar kring att till exempel ha förolämpat Gud eller att vara syndig.

– Det är också saker som är väldigt svåra att vara säker på om man gjort eller inte,, säger Christian Rück.

Tvångstankarna kan också ofta gå hand i hand med tvångshandlingar – och tillsammans bildar de det som kallas för tvångssyndrom. Tvångshandlingar utförs för att lindra ångesten av de tankar som uppkommer. Man kanske måste tvätta sig varje gång man rört vid något eller

tillbringar lång tid med att kolla om man verkligen låste dörren innan man gick ut.
– Tvångshandlingarna kan också vara mentala ritualer. Om jag tänkte något dumt om dig medan vi pratade så måste jag tänka något gott för att du inte ska drabbas av något dåligt, säger Christian Rück.

Så varför utvecklar vissa tvångstankar?
Enligt forskningen är det runt 2 procent av befolkningen som lider av tvångssyndrom.
– Det drabbar båda kön lika ofta. Det drabbar alla typer av människor, rika som fattiga. Och det är inte något som är mer vanligt i vissa länder. Det finns inte heller någon tydlig förklaring som att människor får tvångssyndrom på grund av att man fått fel uppfostran eller att ens föräldrar gjort något fel, säger Christian Rück.
Ungefär 50 procent av fallen beror på genetiska faktorer – resten beror på miljö.

Detta har forskarna sett bland annat genom tvillingstudier, där de jämfört enäggstvillingar och tvåäggstvillingar.
– Ju närmare genetiskt du är en person med tvångssyndrom, desto större är risken att du utvecklar tvångssyndrom. Det är så vi vet att det är genetiskt. Så vi vet att genetik är en viktig faktor, men det förklarar inte allt kring tvångssyndrom. Det säger David Mataix-Cols, professor i barn- och ungdomspsykiatrivetenskap på Karolinska institutet. Och även om forskarna vet att det finns en hel del genetik bakom tvångssyndrom, så vet de inte vilka gener som bidrar till att människor utvecklar det.
Därför pågår i Sverige och Norge nu den största studien hittills i världen, för att få reda på mer om vilka gener som ligger bakom problematiken. Forskarna samlar in dna från människor som har

tvångssyndrom för att föra forskningen framåt.

– Vi tror inte att vi kommer att hitta en specifik gen som förklarar allt, men vi tror att det kan finnas många olika gener som alla har en liten effekt. Och att kombinationen av dem ökar risken för tvångssyndrom, säger David Mataix-Cols. Så vad gör man då om ens tvångsmässiga tankar och handlingar får stora negativa konsekvenser i ens liv? Både Christian Rück och David Mataix-Cols säger att det är viktigt att snabbt få en korrekt diagnos. – Att få rätt diagnos gör det möjligt att få rätt behandling. Och det finns flera andra problem som kan ge liknande symtom – det kan röra sig om autism eller depression. Ofta får man tvångssyndrom tidigt i livet, redan som barn eller ungdom. Kan man då få en korrekt diagnos så finns

större chanser att få hjälp och slippa negativa konsekvenser.

För studier har visat att de som lider av tvångssyndrom som barn mer sällan når gymnasie- eller universitetsstudier, vilket leder till sämre ekonomiska möjligheter för personen. Det finns ett samband mellan tvångssyndrom och högre risk för självmord, och studier har visat en ökad risk för fysiska åkommor som typ 2-diabetes, fetma och hjärtsjukdomar bland dem med tvångssyndrom.

– Det beror antagligen på olika saker. Min hypotes är att tvångssyndromen kan leda till en mindre hälsosam livsstil. Man kanske tränar mindre, går ut mindre, och äter mindre hälsosamt. Så vi hoppas att tidig behandling av symtomen kan öka livskvaliteten på flera sätt, säger David Mataix-Cols.

Christian Rück säger att många som söker vård redan har lidit av tvångssyndrom i många år. Detta trots att det i Sverige finns en god vård där ett tolv veckor långt behandlingsprogram ger resultat hos stora grupper.

Så hur går behandlingen till?

– I stort sett ber vi människor göra det de är rädda för. Det kan handla om att utsätta sig för smuts utan att tvätta sig efteråt, eller gå ut utan att kolla om man har låst. Det kallar vi för exponering, och det kan låta lätt. Men det kan vara väldigt svårt eftersom den fruktade konsekvensen av att inte göra tvångshandlingarna kan upplevas så allvarlig, säger Christian Rück.

David Mataix-Cols säger att det finns två behandlingssätt för den som lider av tvångssyndrom: den ena är psykologisk behandling, i form av kbt-terapi. Den

andra är medicinering. Vid psykologisk behandling handlar de första sessionerna om att förstå mer vad tvångssyndrom är, och lära sig känna igen symtomen.

Därefter lär sig patienten stegvis att inte utföra de ritualer den vant sig vid, och utsätta sig för de situationer den är rädd för.

– Det är en behandling som kräver mod och att patienten verkligen är engagerad, eftersom den måste utsätta sig för saker den är rädd för. För en del människor är det så skräckinjagande att de inte kan få ut något av behandlingen. Men för de allra flesta fungerar det.

För dem finns i stället möjlighet till medicinsk behandling med hjälp av SSRI, selektiva serotoninåterupptagshämmare som används vid depression och ångestsyndrom.

David Mataix-Cols säger att det i dag inte finns tillräcklig forskning för att kunna motverka att människor drabbas av tvångssyndrom.

– Tyvärr kan vi inte motverka tvångssyndrom i dag. Men i stället kan vi försäkra oss om att människor får en diagnos så tidigt som möjligt, helst redan som barn. Så att de kan få behandling tidigare, och vi på så sätt kan motverka många av de negativa konsekvenserna som tvångssyndrom ger.

Evelyn Jones

evelyn.jones@dn.se

Vanliga former av tvångstankar och tvångshandlingar

Fakta. Internetterapi vid tvångssyndrom

Kognitiv beteendeterapi via internet har visat sig effektivt vid många tillstånd, bland annat tvångssyndrom. Internetpsykiatri i region Stockholm erbjuder sådan behandling, även för personer som inte bor i länet.

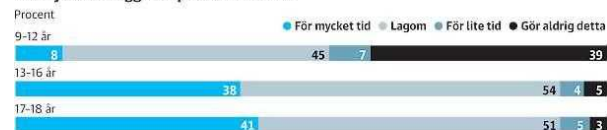
Läs mer på www.internetpsykiatri.se

Allt fler unga självkritiska till sin egen skärmtid

ONSDAG 11 SEPTEMBER 2019

Den digitala medieanvändningen stjälar tid från många barn och unga, som i stället försummar läxläsning, hemmasysslor och att lägga sig i tid. Det visar Statens medieråds nya undersökning över ungas medievanor. Allt fler är självkritiska till hur mycket tid de själva lägger på mobilen, sociala medier och Youtube.

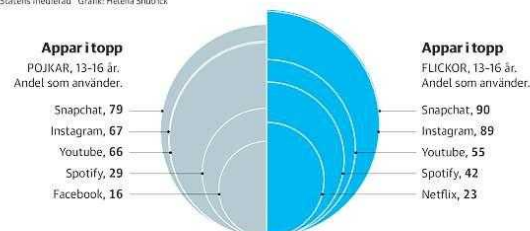
Hur mycket tid lägger du på sociala medier?

Ungdomars medievanor

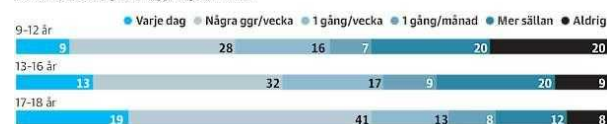
Skärmanvändningen ökar och pappersläsning minskar hos landets 9-18-åringar.

Källa: Statens medieråd Grafik: Helena Shutzick

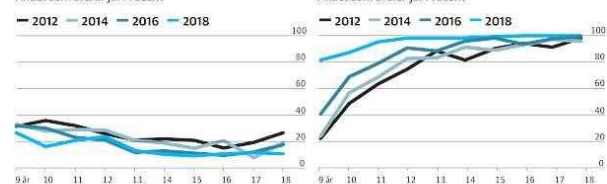
Hur ofta händer det att din medieanvändning leder till att du inte gör det du ska?

(Läxor, hjälpa till, gå och lägga dig ...) Procent

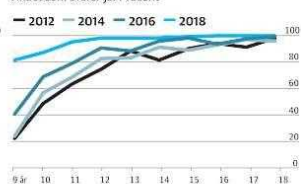
Läser du böcker/tidningar varje dag?

Andel som svarar ja. Procent

Använder du mobiltelefon varje dag?

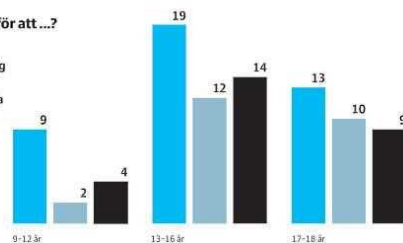
Andel som svarar ja. Procent

Under 2018, har du råkat ut för att...?

Andel som svarat ja.

- Någon varit elak mot/mobbat dig
- Någon har hotat dig
- Någon lagt ut bilder mot din vilja

Förstora bilden till cirka 300 % så går den att låsa

På tisdagen presenterar Statens medieråd resultaten från den återkommande enkätstudien där barn och unga besvarar frågor om sina medievanor. Årets resultat förstärker bilden av att digitala medier genomsyrar barn och ungas dagliga liv. I stort sett samtliga barn över tre år använder i dag internet. I tioårsåldern har nio av tio barn en egen smart mobiltelefon. Och 85 procent av alla 13- till 16-åringar använder kommunikationsappen Snapchat varje dag.

Undersökningen visar att den tid som barn och unga lägger på olika medieslag har blivit en viktigare fråga. Allt fler barn och unga ifrågasätter numera själva hur de disponerar sin tid med digitala medier. En fjärdedel av barnen mellan 9 och 12 år anser att de lägger för mycket tid på Youtube, digitala spel eller mobilen generellt. Bland 13- till 18-åringarna

menar nära fyra av tio att de ägnar för mycket tid till sociala medier, mobilen eller Youtube.

”Lagom” är fortsatt generellt sett det vanligaste svarsalternativet. Och gentemot den senaste rapporten, 2017, har endast mindre förändringar skett i andelarna som anser sig lägga för mycket tid på olika medieslag. Men årets resultat befäster och tydliggör en trend som pågått under tiotalet, menar Ulf Dalquist, forskningschef på Statens medieråd.

– Vi ser nu ännu tydligare att fler och fler unga är missnöjda med sin egen medieanvändning. Hur mycket tid man ägnar åt mobilen, sociala medier och digitala spel. Många är samtidigt missnöjda med att de läser för lite böcker och tidningar, säger Ulf Dalquist. En gemensam nämnare för samtliga åldersgrupper är att flickorna generellt sett

är mer självkritiska till hur mycket tid de lägger på ett visst medieslag.

Bland 9- till 12-åringarna tycker tre av tio pojkar att de lägger för mycket tid på digitala spel. Tre av tio flickor i samma grupp anger samtidigt att de ägnar för mycket tid till Youtube eller mobilen, och för lite tid för sport eller träning.

I den äldsta gruppen, 17- till 18-åringar, anger sex av tio flickor att de själva lägger för lite tid på läsning och för mycket tid på mobilen. Pojkarna är mindre kritiska mot sitt eget beteende, även om hälften i denna åldersgrupp anser att de läser för lite böcker och tidningar.

Ulf Dalquist påpekar att det med tanke på teknikutvecklingen inte är överraskande att mobilen pekas ut som en ofta förekommande tidstjuv. Mobilen används oftare och introduceras allt tidigare i barns

liv. och andelen unga som har en egen dator eller surfplatta ökar inte längre.

– Längre har det talats om teknisk konvergens, att digitala apparater tar över funktioner från en mängd andra maskiner. Nu har mobilen börjat käka upp surfplattan och datorn också, säger Ulf Dalquist.

– Det ligger i mobilens natur att den finns med oss hela tiden. Det är väldigt lätt att den åker fram fastän man inte vill, säger Ulf Dalquist.

Ungas självkritik kring hur de disponerar sin tid avspeglas även genom resultat på andra håll i studien. En ny fråga handlar om huruvida barnen själva anser att deras medieanvändning leder till att de inte gör vad ska. Det kan handla om sysslor såsom att göra läxor, gå och lägga sig i tid och hjälpa till hemma.

I gruppen 17–18 år uppger en av fem svarande att det här är något som sker varje dag. Och fler än hälften av alla barn mellan 9–18 år uppger att deras medieanvändning minst en gång i veckan medför att de inte gör vad de ska.

Statens medieråd presenterar senare i höst en fördjupad rapport om medier och hälsa. Ulf Dalquist betonar att medieanvändning i sig inte ska förstås som något negativt men påpekar att baksidorna i år syns tydligare än tidigare. Det gäller även frågan om hur stor andel barn och ungdomar som varit utsatta för kränkningar på nätet.

– Vi har under många år följt hur pass utsatta barn och unga uppfattar sig vara på nätet. För mobbning, hot eller att bilder på dem lagts ut mot deras vilja. I flera mätningar har resultaten legat stabilt men nu har det stuckit i väg. Andelen 13- till 16-

åringar som anger att de blivit mobbade har stigit från 11 till 19 procent sedan förra mätningen.

– Det går inte att bara dra slutsatsen att tonläget blivit råare. Det kan lika väl vara så att man i dag uppmärksammar kränkande beteenden som man tidigare inte talat om öppet. Sedan vi gjorde den förra mätningen har även metoorörelsen inträffat, något som var ett utmärkt exempel på det.

Hugo Lindkvist

hugo.lindkvist@dn.se

Statens medieråds rapporter.

Statens medieråd presenterar vartannat år undersökningar kring medievanor och attityder kring medier hos barn mellan 0–18 år.

Resultaten är fördelade på två rapporter: Ungar & medier (9–18 år) och Småungar & medier (0–8 år).

Underlaget till den senaste Ungar & medier består av två olika enkäter som sändes ut till 2 000 barn i åldern 9–12 år och 2 999 barn i åldern 13–18 år. SCB genomförde datainsamlingen under hösten 2018. Deltagarna, framtagna genom ett obundet slumpmässigt urval, kunde svara antingen genom en pappersenkät eller genom ett webbformulär. Svarsfrekvensen var 32,6 procent för 9–12 år och 32,9 procent för 13–18 år. Det är ungefär sex procentenheter lägre jämfört med undersökningen för två år sedan.

Småungar & medier, som bygger på svar från - föräldrar, genomfördes första gången 2010, men 2012/2013 var första gången som även 0- och 1-åringar ingick.

Underlaget för den rapporten består av två olika enkäter som sändes till 2 000 föräldrar till barn 0–4 år och 1 999 föräldrar till barn 5–8 år.

Svarsfrekvensen var 31,3 procent, respektive 31,7 procent för de två åldersgrupperna. Det är ungefär sju procentenheter lägre än den senaste undersökningen för två år sedan.

Källa: Statens Medieråd

”Det är ett beroende – som nikotin - eller alkohol”

ONSDAG 11 SEPTEMBER 2019

”Många av oss har inte koll. Det är ett beroende”, konstaterar Emma Arnborg om varför unga i dag använder sin - mobiltelefon oftare än de själva vill. DN har träffat henne och tre andra 14-åringar som ser mobilen, nätforum och sociala medier som nödvändiga ont – men också som något de själva försöker hitta strategier för att hantera.

Under lektionstid är mobilerna inlåsta i ett skåp. Nedstoppade i numrerade fack för att veta vilken som tillhör vem. När dagens sista lektion är klar strömmar åttondeklassarna på Grimstaskolan förbi skåpet och plockar upp dem.

När på samtliga 13–16-åringar i Sverige använder i dag mobiltelefon, visar Statens medieråds nya rapport. Fler än nio av tio i samma ålder använder sociala medier eller tittar på videoklipp på till exempel Youtube minst några gånger i veckan – sysslor allt fler barn och unga tycker själva att de lägger för mycket tid på.

– Jag använder mobilen typ hela tiden. Innan träningen, efter träningen. Direkt när jag kommer hem från skolan åker den upp, säger Jones Boutfadin.

Han, Debra Kldany, Emma Arnborg och Darin Nouri har stannat kvar i klassrummet. Ett fönster står på glänt.

Utifrån strömmar ljuden av skolgårdslek in.

– Häromdagen kollade jag min skärmtid på mobilen. Den låg på 38 timmar i veckan. Jag tänkte rent ut sagt: ”Vad i helvete lägger jag min tid på?” Mitt mål nu är att få ner det till under 24 timmar. Det går ganska bra hittills, säger Emma Arnborg.

Darin Nouri ser oftast inte mobilen som ett störningsmoment. Han brukar lyssna på musik när han gör läxorna. Då distraheras han inte av den.

– Men på morgonen brukar jag kolla på den. Då händer det att jag tappar bort tiden och allt blir stressigt. Jag hinner inte göra grejer jag planerat och glömmer jättemycket, säger Darin Nouri.

Framför allt talar de om tidsåtgången som ett problem snarare än innehållet. Mobiltelefon har många bra egenskaper,

menar de. Man kan hålla koll på sitt skolarbete, söka fram fakta, ta del av nyheter, kolla intressanta videoklipp och vara närvarande i kontakten med vänner.

Att sluta använda mobilen skulle inte vara ett alternativ, menar de. Problemen uppstår när mobilen åker fram utan syfte eller eftertanke.

– Många av oss har inte koll. Det är ett beroende. Som nikotin eller alkohol, säger Emma Arnborg, och de andra nickar.

Hur märks det?

– Huvudvärk. Ens vänner kan snabbt märka av att man inte är social, inte pratar lika mycket längre eller inte rör på sig. Om huvudvärken kommer brukar jag sova - eller dricka vatten. Det brukar hjälpa, säger Jones Boutfadin.

Här nämns Reddit, Youtube, musik-tjänsterna och skolverktygen som de viktigaste apparna. Snapchat, som 85

procent av alla 13 till 16-åringar säger sig använda, är inte avgörande för dem, men ett bra sätt att hålla kontakt med vänner världen över.

Flera skrattar instämmande åt rapportens ord om att Facebook mer och mer är en tjänst för vuxenvärlden.

Hur mycket påverkas ni av hur vuxna i er närhet använder mobilen?

– Många brukar säga att du gör som dina föräldrar gör. Jag tror inte alltid det är sant. Men nu sitter många föräldrar också mycket framför sina mobiler. Självklart blir vi också påverkade. Vi vill också göra det, säger Debra Kldany.

– Jag tror att det uppmanar till ett visst beteende, men typ indirekt. När jag var liten brukade min pappa ligga framför tv:n och kolla på nyheterna. Då tryggades min hjärna och jag ville också titta på

nyheterna i stället för att leka, säger Emma Arnborg.

Darin Nouri berättar om ett videoklipp han såg nyligen. En känd skådespelare berättade att denne inte använde mobilen förrän efter klockan tolv på dagen.

– Jag testade, men det gick inte så länge. Men det låter som en bra idé eftersom det är på morgonen som mobilen har mest negativa effekter för mig. Man ska hitta balans och varken använda den för mycket eller inte alls, säger Darin Nouri.

Debra Kldany tar, innan intervjun i slut, upp några av de risker som finns med ett liv där alltmer av kommunikationen pågår via nätet och sociala medier. Jones Boutfadin och Emma Arnborg stämmer in och berättar om vänner som varit med om att ha blivit pressade på pengar för att förhindra att kränkande bilder skickas till ens nära och kära.

– Man ska vara försiktig när man är i sociala medier. Folk som du inte känner kan adda dig som vän med fel avsikter. En bra sak att kontrollera är då att man har samma typ av följare, säger Debra Kldany.

Hugo Lindkvist

hugo.lindkvist@dn.se

Bostadshus försenas ytterligare

ONSDAG 11 SEPTEMBER 2019

Prognosen var att fortsätta bygga de 129 lägenheterna på Södermalm efter sommaren – men arbetet har fortfarande inte satt igång. Nu är planen att produktionen ska starta igen i oktober, rapporterar SVT.

I juni kunde DN avslöja att bygget av två nya stora bostadshus vid Rosenlundsparken på Södermalm hade avstannat till följd av att entreprenören BTH Bygg tvingades in i en företagskonstruktion. Därmed blev bygget

värt närmare 500 miljoner kronor uppskjutet. Ingen av de 129 planerade lägenheterna hade då hunnit bli färdiga. Då var planen att Stockholmshem, som är beställare av projektet, skulle kunna få igång produktionen igen efter sommaren, enligt Åsa Stenmark, kommunikationschef på Stockholmshem.

Nu är fortfarande inte produktionen igång. Anledningen är att de nödvändiga upphandlingarna ännu inte är färdiga, rapporterar SVT Nyheter.

Enligt Åsa Stenmark kommer den delen av processen vara klar senare under månaden.

–Tanken är att produktionen ska starta igen i oktober men än är inget inflyttningsdatum satt. Alla upphandlingar måste vara klara innan vi vet när det är klart för inflyttning, säger Åsa Stenmark till tv-kanalen.

Flera olika entreprenörer kommer nu att användas.

– För oss är det positivt. Vi får större kontroll över underentreprenören men samtidigt får vi ett större samordningsansvar, säger Åsa Stenmark till SVT.

Enligt Stockholmskem har 16 000 personer visat intresse för de 78 lägenheter som hittills har varit tillgängliga för anmälningar.

Adam Svensson

adam.svensson@dn.se

Hästgödsel kan värma husen i Stockholm – om regler ändras

ONSDAG 11 SEPTEMBER 2019

Hästgödsel är ett stort problem för Stockholmregionens ridstall eftersom de saknar åkrar att sprida den på. Men nu kan hästskiten förvandlas till

värdefull resurs och bli både fjärrvärme och biogas.

– Det kommer att vara huggsexa om hästgödsel de närmaste åren, säger Jonas Östlund, återvinningsansvarig på Wiggeby gård.

På stallgården vid Viggbyholms ridskola i Täby skyfflar Elin Björneheim hästgödsel i en container. Varje häst bidrar med uppemot tio ton gödsel årligen och ridskolans 30 hästar fyller snabbt en container på två veckor.

– Det är svårt för ridskolor i storstäder som inte har en egen åker att sprida gödsel på. För oss är det en väldigt stor utgiftspost att bli av med hästskiten, säger Elin Björneheim, som äger ridskolan.

I våras anslöt sig ridskolan till Fortums testprojekt Horsepower som skulle göra fjärrvärme av gödslet. Projektet drivs nu av Wiggeby gård och kraftvärmeverket i

Nynäshamn. Gödslet hämtas i containrar och körs till kraftvärmeverket för att bli fjärrvärme.

– Jag hakade på framför allt för miljöns skull. Det känns bra att man ser vilken jättetillgång hästskit faktiskt är, att det är en värdefull resurs som kan bli till energi och inte bara kastas, säger Elin Björneheim.

Varannan vecka hämtas containern av lastbilar från Wiggeby Jordbruk. Gården började samla in hästgödsel från stall för femton år sedan sedan och spred över åkrarna på Färingsö. Verksamheten växte och i dag har man fyra olika avsättningar för gödsel.

– Hälften använder vi som fosfortillskott i vårt eget lantbruk och sprider på åkermarken, resten går genom vår anläggning och blir till jordförbättringsmedel, biogas eller

fjärrvärme, säger Jonas Östlund, återvinningsansvarig på Wiggeby gård. Det finns klimatvinster med att bränna gödslet i en panna i stället för att lägga den på en åker i form av minskade koldioxidutsläpp. Hur stor klimateffekten blir beror bland annat på vad gödslet skulle ha använts till annars, vilket bränsle det ersätter samt vad energin som produceras ersätter för drivmedel. Men kretsloppstanken försvinner.

– För klimatet är det bättre att bränna gödslet, men om man lägger in fler parametrar som transporter, tror jag att det är bättre att återföra det till åkermarken. Det klassiska kretsloppet. Vi kan inte bara utarma jordarna, vi måste lämna tillbaka något också, säger Jonas Östlund.

På kraftvärmeverket Värmevärden i Nynäshamn rullar en lastbil in med gödsel

från tre stall i Stockholm. Det ryker och luktar stall när de varma gödselhögarna tippas på backen, förmultningsprocessen är redan i gång. Gödseln är mixad med stallströ och ska nu blandas med träflis för att få rätt fuktighet. Därefter lyfts det upp av robottraversens stora klor och lassas in i pannan för att brännas direkt.

– Ur miljösynpunkt finns det inga nackdelar att förbränna det. Vi ser ingen signifikant skillnad i utsläpp jämfört med att elda vanligt bränsle. Dessutom minskar mängden växthusgaser från jordbruket, säger Anders Gustafsson, drift- och underhållschef i Nynäshamn.

I augusti gav hästgödsel 175 MWh fjärrvärme, tillräckligt för att värma 14 villor på ett år.

– Det är bra att vi kan återanvända och återförbruka resurser till det cirkulära samhället. Sedan kan man alltid utveckla

och förbättra det i framtiden, säger Anders Gustafsson.

Han öppnar dörren till en särskild ugn där man bränner djurkadaver från slakterier. Lukten är kväljande och biomalen som förr gavs till djur och orsakade galna ko-sjukan förbränns i dag.

– Nu ser vi att vi kan göra biodiesel av biomalen – det som vi förr gjorde djuren sjuka med genom att låta djuren äta upp det. Allt kan förbättras, bli cirkulärt och återanvändas, säger han och stänger snabbt dörren.

Hästgödselprojektet kontrolleras av Södertörns miljö- och hälsovårdsförbundet som håller koll på att kraftvärmeverket inte överskrider de tillåtna utsläppen av bland annat kvävedioxid, lustgas och koldioxider.

– Om jag får ihop affären och får tillstånd så kommer jag att fortsätta med gödsel. Vi

får se, det kostar en del för oss med både hantering och logistik, säger Anders Gustafsson.

Att använda gödsel som bränsle är ännu inte helt jordat i svensk jordbruks- och avfallslagstiftning. Energibolaget Fortum som startade projektet Horse Power förra året tvingades ge upp projektet i somras. Bland annat för att man inte kunde få tillstånd att hantera, lagra och leverera gödseln på ett sätt som uppfyller Jordbruksverkets krav.

– Vi jobbade hårt för att hitta ytor där vi på ett effektivt sätt kan lagra hästgödsel under vår och sommar när behovet av bränsle minskar och gödseln måste lagras. Problemet är Jordbruksverkets tolkning av EU:s avfallslagstiftning och miljölagstiftningen kring hanteringen som jag anser inte är rimlig, säger Per Harsem,

tidigare ansvarig för Horse power på Fortum.

EU-direktivet som gjorde det möjligt att använda gödsel som bränsle kom 2017.

– Vi jublade när EU tog beslut om att vi nu får börja elda naturgödsel. Sverige var ett av de länder som drev hårdast för att få igenom direktivet. Ändå är vår lagstiftning inte alls anpassad för verksamheten, säger Per Harsem.

Trots att gödslet bara ska brännas är säkerhetsreglerna rigorösa. Hästgödsel klassas som avfall, men är också ett organiskt gödningsmedel och måste hanteras så att människor och djur inte smittas eller sprider vidare eventuell smitta. Därför måste gödseln beredas direkt och lastas in i pannans bränslelada när det levereras till kraftverket. Om hästgödseln mellanlagras på en terminal får det inte blandas med andra stalls

gödsel eftersom det måste finnas full spårbarhet. Man måste också lagra gödsel under tak och se till så att lakvatten inte hamnar i dagvattenbrunnar.

Redan efter ett par månader bedömde Fortum att Horse power-projektet inte skulle gå ihop sig och lade ned testprojektet. I Finland bränner Fortum med framgång hästgödsel och gör en god affär. Där levererar 5000 hästar gödsel till sju kraftverk.

– På stallet får gödslet ligga öppet, då är det inget problem, inte heller på åkern, men på kraftverket där det ska användas som bränsle, får det inte ligga öppet innan det förbränns. I Finland går det bra att lagra gödseln under bar himmel, där tolkar man miljölagstiftningen mer humant. Vi borde kunna tolka lagen mer pragmatiskt, säger Per Harsem.

Enligt Fortum räcker gödsel från två hästar för att värma en normalvilla under ett år. Bolaget skulle spara tiotals miljoner per år på att blanda hästgödsel i pannorna eftersom det är billigare än vanlig biomassa. Det minskar också koldioxidutsläppen. När hästgödsel ”brinner” på åkrarna bildas både metan och lustgas, genom att bränna det direkt i pannan minskar utsläppet.

– Genom att förbränna hästgödsel reducerar vi koldioxidutsläppen med cirka 250 kilo ekvivalenter per ton gödsel. Alla måste bidra till att stoppa klimatförändringarna och då kan myndigheterna inte tolka miljölagstiftningen på det här sättet. Det är helt inkonsekvent, säger Per Harsem. Två myndigheter delar på ansvaret för hästgödselhantering, Naturvårdsverket

och Jordbruksverket. Myndigheterna har olika syn på vad hästgödsel är.

Naturvårdsverket skiljer på hästar som blir livsmedel och hästar som inte äts upp.

Gödsel från livsmedelproduktionsdjur ses som biprodukt och övrigt gödsel klassas som avfall. Jordbruksverket vill att alla hästar räknas som produktionsdjur, likt EU:s förordning om animaliska biprodukter, och att all gödsel klassas som biprodukt.

– För att förenkla hanteringen tycker vi att hästens gödsel borde vara en biprodukt och inte ett avfall. Det är den första springande punkten, sedan tror jag inte att det är lösningen och en solklar väg för eldning. För nästa steg blir då att hantera gödseldningen utifrån smittskyddsreglerna, säger Johannes Eskilsson, handläggare på Jordbruksverket.

Jordbruksverket är medvetet om att reglerna försvårar för aktörer att återanvända materialet.

– Det hade varit smidigt om det gick att godkänna eldning av hästgödsel på ett enklare sätt. Den här återvändsgränden är inte till någon nytta för någon. Det finns ingen miljövinst, det blir bara ett problem att man inte kan hitta ett alternativt sätt att lösa det på, säger Johannes Eskilsson. Myndigheten ser helst att gödsel återanvänds i jordbruket men menar att energiproduktion kan vara ett alternativ på vissa platser.

– Även om det inte är den optimala användningen av hästgödsel, kan det vara bra för stall som inte har några alternativ. Annars är risken att gödsel dumpas på ett otillbörligt sätt och blir ett annat miljöproblem, säger Johannes Eskilsson.

Hästgödselhögarna på stallbackarna i Stockholmsregionen har god potential att förvandlas från problem till resurs. Länet är ett av landets mest hästtäta med cirka 40 000 hästar, de flesta på ridskolor i tätortsnära områden.

– Hästgödsel är ju en jättestor tillgång som dessutom är bra för miljön, det har varit lite konstigt att det inte tas om hand. I dag finns det ju fler hästar än kor i Stockholm, säger Elin Björneheim på Viggbyholms ridskola.

I framtiden kanske Elin Björneheim och andra stallägare kan få betalt för hästskiten, i stället för att behöva betala för att bli av med den.

– Det kommer att vara huggsexa om det här materialet de närmsta tio åren. Det finns så pass många intressenter att tippavgifterna troligen kommer att pressas, säger Jonas Östlund.

Jessica Ritzén

jessica.ritzen@dn.se

**Kapitel 6: DN-artiklar i krono-
logisk ordning 1-11 september
2019 om utrikes förhållanden**

Peter Wolodarski: Får jag inte Grönland, räddar jag inte Östersjön.

SÖNDAG 1 SEPTEMBER 2019

**Det svenska försvaret kommer att få en
välbehövlig resursförstärkning. Men**

**den kompenserar inte för förlusten av
USA som yttersta säkerhetsgarant.**

Det finns små och stora bråk på Twitter. Och så finns konflikter som är så förnedrande, att man önskar att de inblandade aldrig hade behövt delta i dem. När Danmarks statsminister inte ville diskutera en försäljning av Grönland till USA, valde president Donald Trump att – via Twitter – ställa in sitt planerade statsbesök i september.

Men inte bara det. Att Danmarks statsminister haft fräckheten att kalla Grönlandsidén för absurd, var enligt Donald Trump ”elakt”. Så besvarar man inte ett allvarligt menat förslag från USA, enligt presidenten.

Det finns kanske de som betraktar det bisarra Grönlandsbråket som bara en i raden av trumpska galenskaper, som vi

inte behöver bry oss så mycket om. Så är det inte.

Problemet är större och berör många fler länder än Danmark, Sverige inräknat. Förnedringen på Twitter slutade nämligen inte med det inställda statsbesöket. Vad färre noterat är att Trump snart var i gång igen, och kopplade ihop Danmarks ointresse att sälja större delen av sitt territorium med frågan om försvarsalliansen Natos framtid.

Återigen på Twitter gav sig USA:s president på Danmark, denna gång genom att påpeka att landet bara lägger 1,35 procent av sin BNP på försvaret. Natos rekommendation är 2 procent.

Förnedringsvalsen drogs därmed åter i gång och den tidigare statsministern Lars Løkke Rasmussen kände sig manad att svara Trump direkt på Twitter. Han påpekade att Danmark, sett till sin

befolkningsstorlek, förlorat lika många soldater i Afghanistan som USA.

I det kriget ställde de europeiska allierade upp mangrant vid USA:s sida. Kriget i Afghanistan var ett direkt svar på 11 september-attackerna 2001, för övrigt den enda gången i Natos historia som artikel fem, den kollektiva försvarsgarantin, aktiverats.

Förre CIA-chefen Michael Hayden fyllde på med svar till Trump: "Danmark, ett land med färre än 6 miljoner invånare, förlorade 43 soldater när man stödde oss i Afghanistan. Du är patetisk."

Om Trump kände till de danska uppoffringarna i Afghanistan, eller för den delen i Irak, är oklart. Få europeiska länder har varit så villiga att assistera USA militärt som Danmark. Lars Løkke Rasmussen har till och med kallat USA för "Danmarks viktigaste allierade".

Men hur många vågar lita på att känslorna är ömsesidiga? Får Trump inte som han vill om Grönland, tvekar han tydligen inte att kasta in Nato i konflikten. Han sår medvetet tvivel om hållfastheten i den kollektiva försvarsgarantin, det vill säga grunden till hela Nato. Att ett angrepp på ett medlemsland är ett angrepp på samtliga.

Det är denna princip som gjort Nato till världens mäktigaste försvarsallians, trots att organisationen i sig varken har några egna soldater eller stridsflyg. Bara det faktum att världen vet att medlemsländerna solidariskt ställer upp för varandra håller eventuella fiender lugnare.

Om inte detta längre gäller, då faller Nato. Och då faller hela den idé som format säkerheten i Europa efter andra världskriget. Det får konsekvenser för

långt fler än dem som är medlemmar i försvarsalliansen.

Sverige står utanför Nato, men har mer och mer utformat säkerhetspolitiken efter samma tankegång. Den så kallade Hultqvistdoktrinen, uppkallad efter den nuvarande socialdemokratiske försvarsministern Peter Hultqvist, bygger på ett tätt samarbete med USA.

Under lång tid var denna nära samverkan dold, men på senare år har makthavarna inte gjort någon hemlighet av den.

När Peter Hultqvist 2017 besökte Trumps förre försvarsminister James Mattis i Washington, frågade DN:s säkerhetspolitiske reporter Mikael Holmström om USA skulle komma till Sveriges undsättning vid ett ryskt angrepp. Mattis svarade: "Amerika kommer inte att överge sina allierade och partners. Vi kommer att stå vid Sveriges och alla andra

demokratiers sida. Sverige är inte en Natoallierad men det är ändå från vår synpunkt en vän och allierad.”

Peter Hultqvist välkomnade det amerikanska beskedet, som han såg som en fortsättning på vad Obama-administrationen redan lovat. ”Mycket tillfredsställande”, sade han.

I slutet av förra året avgick James Mattis som USA:s försvarsminister – i protest. I en ny memoarbok, slår han i några nyckelmeningar fast vad han ser som avgörande för USA:s roll i världen: ”Nationer med allierade blomstrar, de som står utan vissnar”, skriver han och fortsätter:

”Att vara polemiker räcker inte för en ledare. Strategiskt skarpsinne kräver en förmåga till grundläggande respekt för andra länder som stått bredvid oss när problem tornat upp sig.”

Det vill säga: den exakta motsatsen till vad Trump ägnar sig åt.

I politiken är det trevligt att drömma. Men det krävs också ett stort mått av realism.

Den nya verkligheten är att USA:s allierade i Europa inte längre kan räkna med det stöd från Vita huset, som alla tagit för givet ända sedan slutet av 1940-talet. Det är en historisk tragedi att det blivit så här.

Kanske kommer det att ljusna efter nästa presidentval. Men det är långt ifrån säkert. Trenden att USA avskärmar sig från världen startade före Trump. Han har förstärkt den kraftigt.

Europa kan inte längre räkna med någon annans hjälp om det smäller i vår del av världen.

Sverige är kanske mer påverkat än de flesta av detta skifte, eftersom Östersjön är

av särskild strategisk betydelse vid en större konflikt med Ryssland.

Regeringen blev i fredags överens med Centern och Liberalerna om en rejäl resursförstärkning till försvaret.

Återstår för partierna i Sveriges riksdag att på allvar analysera hur Europa ska kunna ta ansvar för sin säkerhet, i en tid då USA vänder sig inåt.

Detta är inte något avlägset framtidsscenario. Med Trump är vi redan där.

Peter Wolodarski

peter.wolodarski@dn.se

Så demonteras en demokrati

SÖNDAG 1 SEPTEMBER 2019

Polen var för 30 år sedan symbolen för frihetslängtan i det kommunistiska östra Europa.

Nu raderas viktiga byggstenar i landets demokrati. Vad har hänt?

DN möter människorna som känt förändringen inpå bara huden: pride-arrangören som drabbats av en hatfylld kampanj, journalisten som fått sparken, domaren som utsatts för klappjakt.

Vi befinner oss i ett ögonblick där flera avgörande minnesdagar i Polens historia korsar varandra; i dag för 80 år sedan inleddes andra världskriget med att de två totalitära grannländerna, det nazistiska

Tyskland och det kommunistiska Sovjetunionen, anföll Polen. Det fick bland annat till följd att en sjättedel av landets befolkning utplånades.

Samtidigt har Sveriges södra granne firat att det har gått 30 år sedan den Moskvastyrda kommunistiska diktaturen avvecklades på fredlig väg.

Men historien tar aldrig slut, och sedan en tid backar Polen tillbaka på ett sätt som få hade väntat sig för några årtionden sedan.

Värdet av grundläggande demokratiska institutioner, som fria medier, oberoende domstolar och respekt för minoriteter, ifrågasätts av det styrande

nationalkonservativa partiet Lag och rättvisa, som i rask takt river ned viktiga byggstenar i den polska demokratin.

Vad händer i en människa när de demokratiska fri- och rättigheterna dras tillbaka?

1. Pride- arrangören: Utan skydd från rättsväsendet får vi göra jobbet.

Białystok. Till synes hände henne inget värre än att hon träffades av ett ägg. Men Katarzyna Rosinska, som leder föreningen Teczowy Białystok (Regnbågs-Białystok), är ändå skakad av det våld som konservativa riktar mot homosexuella och andra minoriteter, senast i samband med en pridemarsch genom hennes stad.

– Vi hade fått varningar, och var därför i kontakt med polisen inför vår marsch den 20 juli. De verkade vara beredda, men det räckte inte och de klarade inte av att skydda oss mot den olagliga motdemonstrationen, berättar Katarzyna Rosinska.

Hon är en 24-årig jurist som för ett år sedan grundade Regnbågsföreningen, som har till uppgift att försvara hbtq-personers

rättigheter, juridiskt, psykologiskt och politiskt.

Hon menar att det var en hatfylld kampanj i den konservativa staden mot en påstådd ”hbtq-ideologi” – från en koalition av höga katolska präster, politiker från det högernationalistiska partiet Lag och rättvisa, fascistiska grupper och fotbollshuliganer – som bäddade för det gatuvåld som drabbade den fredliga marschen i juli.

Toleransen för sexuella minoriteter har på senare år ökat något bland polackerna. Men nationen är kluven mellan en liberal befolkning i de större städerna och en mer konservativ landsbygd, dit även Białystok får räknas, trots att staden har 300 000 invånare.

– I avsaknad av skydd från rättsväsendet får vi göra det jobbet, som går ut på att alla som i dag är offer för övergrepp och

diskriminering ska kunna känna sig säkra i sitt eget land, säger Katarzyna Rosinska.

En annan deltagare i marschen var Katarzyna Sztop-Rutkowska, 47, som är doktor i sociologi på universitetet Białystok. Hon chockades över det hon såg och utsattes för under marschen.

– Jag är en akademiker, så jag var inte van vid sådant. Aggressiva fotbollshuliganer som skriker ”Gud, Ära, Fosterland”, och i nästa mening vrålar mot ”böggjävlar” och ”perversa” som ska dra åt helvete – fast med ännu grövre uttryck, berättar hon när vi möts på ett kafé i Białystoks centrum. Vi befinner oss strax intill det torg där den våldsutsatta marschen för jämlikhet den 20 juli startade. På en kulle ovanför torget tronar ett socialrealistiskt betongmonument, som restes på 1970-talet till minne av de polska motståndskämpar som mördades under

kriget, senare kompletterat just med de katolsk-patriotiska kodorden "Gud", "Ära", "Fosterland".

Denna varma sensommardag är det solstekta torget nästan tomt. Det kontrasterar starkt till de krigsliknande scener som utspelade sig här för drygt en månad sedan.

Sztop-Rutkowska beskriver marschen som något annat än en sedvanlig karnevalisk pride-parad; det var snarare en politisk manifestation där olika utsatta grupper som handikappade, minoriteter och hbtq-personer samlades under regnbågsflaggorna.

Planerna på marschen var kända månader i förväg, vilket fick länets marskalk, den högsta folkvalda personen i Białystok-regionen, att försöka sätta stopp för den. Han arrangerade bland annat en "familjepicknick" som alternativ till

marschen, som fick stöd av såväl den katolske ärkebiskopen som den ortodoxa kyrkans biskop.

Lokala politiker från det styrande högnationalistiska partiet Lag och rättvisa (PIS) hade också fått eldunderstöd från högsta ort: PIS-ledaren Jaroslaw Kaczynski manade under ett möte i juli sina anhängare att försvara nationen från "västlig dekadans", och han sade att "vi behöver inte stå under regnbågsflaggan". Signalen var tydlig. I somras deklarerade ett 30-tal kommuner i Polen sina områden för "hbtq-fria zoner". I början av augusti jämförde ärkebiskopen i Krakow "regnbågs-pestens" med den kommunistiska "röda pesten". Två veckor före marschen skrev ärkebiskopen i Białystok ett öppet brev "till de troende" som lästes upp i alla kyrkor i regionen, med innebörden att

”hbtq-ideologin” är främmande för det djupt kristna Białystok.

”Under dessa parader hånar man kristna värderingar och hädar heliga symboler, Gud och de troende”, skrev biskopen.

– Han gav därmed legitimitet åt försöken att stoppa marschen, och han fick starkt gensvar, säger Sztop-Rutkowska.

Hon befann sig mitt på torget bland ett hundratal deltagare som samlats för att delta i marschen, och de blev snabbt omringade av betydligt fler fotbollshuliganer, hon uppskattar dem till flera tusen, som anlänt från olika delar av Polen.

För dagen hade de olika klubbarnas kiboli – det gängse ordet för fotbollshuliganer – slutit tillfällig borgfred. I stället för att ryka ihop inbördes gick de samman för att attackera den fredliga manifestationen.

Med spottloskor, stenar, käppar och glåpord.

Dussintals av demonstranterna blev skadade. Polisen grep över hundra kiboli och medlemmar i den nyfascistiska och antisemitiska organisationen Allpolsk ungdom. Många av dem bötfälldes, men ingen fick något mer kännbart straff.

– Våldsamma upplopp kan ge upp till två års fängelse, dessutom blundade man för att stenar kastats på demonstranter. Det var ren tur att ingen dödades eller fick allvarliga skador, säger Katarzyna Rosinska.

Hon anser att det som hände vid marschen borde få myndigheterna att inse att hbtq-personer faktiskt är diskriminerade i Polen, och att det krävs effektiva åtgärder mot det våld som riktas mot dem.

Problemet är att det styrande partiet Lag och rättvisa (PIS) ser politiska fördelar

med att lyfta fram hbtq-frågan i sin propaganda. Inför det stundande parlamentsvalet den 13 oktober satsar PIS på att mobilisera partiets konservativa och religiösa kärnväljare, särskilt på landsbygden, genom att spela på homofobi och skepsisen mot ”avvikare” och gayaktivister.

En jämförelse har gjorts med valet 2015, då PIS framgångsrikt tog till främlingsfientlighet och motstånd mot flyktingmottagande i sin kampanj.

– I det syftet visade de vad de är beredda att göra, att gå ut på gatan och misshandla folk som försvarar de diskriminerades rättigheter, säger Rosinska, som kandiderar i valet för vänsterkoalitionen. Hennes medaktivist Katarzyna Sztop-Rutkowska säger att hon faktiskt fruktade för sitt liv. Hon beskriver polisen som

ganska passiv, även om flera huliganer som slogs med polisen blev arresterade. – De jagade enskilda demonstranter med käppar och stenar, vilket påminde om en antijudisk pogrom från slutet av 1800-talet, säger Katarzyna Sztop-Rutkowska. Det är en aspekt som har kopplingar till Białystoks dramatiska historia. Hon flyttade till Białystok från Łódź för 20 år sedan och säger att hon älskar denna östpolska stad, endast sju mil från gränsen till Belarus. Före Polens självständighet 1918 var omkring 70 procent av stadens befolkning judisk, och före andra världskriget – då staden först ockuperades av Sovjetunionen och sedan av det nazistiska Tyskland – var 50 procent judar.

Hon pekar mot ett kvarter på andra sidan torget:

– Den stora synagogan som stod där är borta. När tyskarna invaderade i slutet av juni 1941 stängde de in 2 500 judiska pojkar och män i byggnaden och brände ned den.

Stadens övriga judar fördes till gettot, för vidare befordran till Treblinka och andra nazistiska utrotningsläger. Ett helt samhälle utplånades. Av de 50 000 judar som levde i Białystok vid krigsutbrottet fanns efter Förintelsen endast några hundra kvar.

– Men detta är till stor del utsuddat ur den polska historien, nu för tiden talar ingen om det, säger hon.

Denna blinda fläck har gett utrymme för dagens ultranationalister att breda ut sig. Även om hon såg en del bekanta ansikten i marschen såg hon också många som lät sig dras med i massans hets mot demonstranterna.

– En av huliganerna skrek åt en kvinna som vinkade åt demonstranterna från en balkong: ”Din hora, jag vet var du bor!” Det var skrämmande.

2. Den tystade journalisten: Ingen vill ha med mig att göra.

Warszawa. Så här kan det också gå till när regeringspartiet PIS (Lag och rättvisa) stryker pressfriheten i Polen: Ministern med ansvar för landets säkerhetstjänster beordrar direktören för Polens public service-bolag TVP att avskeda en viss medarbetare.

Om tv-chefen inte lyder, får han sparken. Det är den polska varianten av maffians sentens: ”An offer you can’t refuse.” Detta ”erbjudande” kunde därför tv-chefen Jacek Kurski inte säga nej till. Och Mariusz Kowalewski, en erfaren tv-producent och journalist, visades på

dörren. Det var i oktober 2018, och han har sedan dess inte kunnat få ett nytt arbete.

– Ingen vill ha med mig att göra. Eftersom jag betraktas som en person som har arbetat för tv-bolaget TVP, en megafon för den nationalkonservativa regeringens propaganda, så kommer de liberala medierna, som privatägda TVN eller tidningen Gazeta Wyborcza, inte att anställa mig, säger Kowalewski.

– Och eftersom jag tidigare var knuten just till TVN och Gazeta Wyborcza kan jag inte arbeta på de statskontrollerade medierna. Därför att ministern i fråga, Mariusz Kaminski, som i dag är inrikesminister, gav order om mitt avsked.

Han har hamnat ordentligt i kläm. I praktiken är han svartlistad, vilket innebär att han efter årtionden som framgångsrik

reporter och tv-producent är arbetslös och nu måste leva på sin frus inkomster.

Denna anmärkningsvärda historia har Kowalewski inte berättat offentligt tidigare. Inför vårt möte utbyter vi några textmeddelanden, där han bland annat skriver att han kan berätta saker som kommer att göra intryck på svenskarna, och att det i Polen skulle kunna leda till att chefen för TVP blir avskedad. Men han tillägger att ”här är det ingen som bryr sig”.

När vi sedan träffas i ett köpcenter i skuggan av Warszawas stalinistiska Kulturpalats säger Kowalewski att han har bevis, i form av sms, för att hans version är riktig.

Men vi backar tillbaka i tiden. Han tog jobbet på TVP år 2016, alltså i ett läge när den ny tillträdde PIS-regeringen just hade sparkat den gamla tv-ledningen och var i

full färd med att rensa ut alla icke-lojala journalister. Varför?

Han förklarar – eller försvarar – sig med att polsk television alltid har varit sådan; även om den är mer politiserad i dag, måste ursprunget sökas i den tid efter 1945 då Polen hamnade bakom järnridån och inte hade fria medier.

– När skulle vi ha lärt oss att ha fria massmedier? Sedan föll kommunismen och demokratin kom 1989, och då fick vi en del fria medier, som Gazeta Wyborcza och andra tidningar. Men den statliga televisionen fortsatte som tidigare, även om den kallades för public service. Den användes av det parti som satt vid makten, och det partiet satte in sitt folk i tv-ledningen.

Han vill alltså nyansera bilden något; det är inte så enkelt som att det som dagens högernationalistiska regering gör är något

unikt eller nytt. Under den högerliberala PO:s (Medborgarplattformen) regeringstid var modellen liknande, menar han, men propagandan var inte så påträngande.

– Allt gjordes snyggare. När man tittade på tv fick man känslan av att det var objektivt. Men om man tittade närmare på materialet kunde man se att det alltid var det regerande lägret som hade tolkningsföreträde.

Nu görs det fulare och grövre och man ljugar mer skamlöst, säger Kowalewski. Men innehållet går fram till PIS kärnväljare, lågutbildade i småstäder och folk på landsbygden, menar han. Där tittar man i stort sett bara på TVP, och har inte tillgång till alternativa medier. Få har tillgång till internet. Därmed har de ofta inte ens hört talas om olika korruptionsskandaler kring PIS-

regeringen, eftersom TVP talar tyst om dem.

Han återkommer till sitt val att gå till public service-bolaget TVP: Han ville göra någonting nytt efter att i huvudsak ha varit tidningsman, och fick nu chansen att arbeta med en webbportal och skapa nya magasinsprogram.

– Var det värt det? Nej, i dag skulle jag inte ha gjort det. Nu är det politiker som leder TVP, och de får allt vad de gör godkänt på PIS partikansli. De professionella journalisterna har slutat, och ersatts av människor utan erfarenhet och utbildning som i ett normalt marknadsstyrt företag aldrig skulle ha fått anställning. Men de har en viktig egenskap: de är lojala med det styrande partiet.

Avskedandet gick till så att vice tv-chefen ringde och kallade in honom och där fick han ett avtal att skriva på om att parterna

var ense om en uppsägning. När Kowalewski frågade vad saken gällde fick han svaret att de måste göra så, för annars åker tv-chefen Jacek Kurski ut. Det stod då klart att ministern Kaminski personligen ingripit i frågan.

Kowalewskis analys av varför demokratin backar i Polen är ungefär följande:

1989 återvann vi friheten, vi kunde äntligen andas, tack vare Solidaritetsrörelsen. Under de 30 år som gått har vi betalat ett högt pris för omvandlingen, fabriker försvann och folk förlorade jobbet. Men ingen enda regering har uppfyllt sina ekonomiska vallöften. Inte förrän PIS kom till makten och sade att nu skulle man dela ut pengar.

Kowalewski konstaterar att det var smart av PIS att i valet 2015 lova 500 zloty (ungefär 1 350 kronor) i barnbidrag från och med det andra barnet och en 13:e

pensionsutbetalning, medan den dåvarande regeringschefen Donald Tusk i ett olyckligt uttalande sade att det inte fanns pengar för det i budgeten.

Det fanns pengar, visade det sig. PIS har inte bara uppfyllt vallöftet, utan har nu detta valår sockrat det ytterligare med 500 zloty för det första barnet. Vilket de kan göra tack vare att Polen ligger bland de främsta i Europa när det gäller ekonomisk tillväxt.

– Du förstår, den polska allmänheten är inte bara konservativ, utan älskar också bidrag, en vana sedan kommunisttiden. Många vanliga polacker resonerar så, att de i toppen kanske stjälar och berikar sig och ljuger, det gjorde de tidigare regeringarna också, men de gav oss inga pengar, vilket PIS gör. Jag kan ha fel, men jag tror att för många är det viktigare än demokratin och det fria ordet.

Han noterar att barnbidraget är så generöst att den som till exempel har fem barn och lever i en mindre stad inte måste arbeta för sin försörjning. 2 500 zloty (nära 7 000 kronor) är mer än den lagstadgade minimilönen i Polen.

Några förhoppningar om en snar vändning hyser han inte. Tvärtom kommer Polen att fortsätta följa den dystra utvecklingen i Ungern, där regeringen under Viktor Orbán har sett till att medierna är rensade på avvikande röster.

– Det ungerska scenariot gick ut på just det, att ge de väljare som inte bryr sig om skandaler i huvudstaden och inskränkningar i pressen vad de vill ha; mer pengar i plånboken. Vår opposition är helt oförmögen att göra något, de saknar program. Så jag kan garantera att PIS vinner valet och kommer att regera i fyra år till.

3. Förtalade domaren: En del av staten ägnar sig åt att förgöra människor

Katowice. Det har gått mindre än två veckor sedan en av de värsta skandalerna som har drabbat den nationalkonservativa PIS-regeringen i Polen exploderade: Landets vice justitieminister Łukasz Piebiak hade under flera år orkestrerat en hat- och förtalskampanj mot utvalda domare.

Ett dygn senare sparkades Piebiak, utan närmare förklaring. I övrigt fanns det inga kommentarer i frågan, varken från regeringen eller från PIS-ledaren Jarosław Kaczyński, som i praktiken styr allt som sker i Polen.

Den anonyma hetskampanjen, som bedrevs på såväl Twitter och andra sociala medier som i den statskontrollerade televisionen, riktades mot de domare som

varit kritiska till PIS-regeringens försök att ta kontroll över det oberoende rättsväsendet sedan den tillträdde i slutet av 2015.

På kort tid lyckades regeringspartiet få direkt kontroll över Författningstribunalen och den nämnd som utser polska domare. Genom tvångspensioneringar av domare försökte PIS också att partipolitiserar Högsta domstolen, men på den punkten tvingades regeringen att backa efter protester från EU.

De polska reformerna av rättssystemet har ändå fått EU-kommissionen att öppna tre olika förfaranden mot regeringen i Warszawa, som potentiellt kan leda till att Polen förlorar rösträtten i Europeiska rådet.

Den främsta måltavlan för justitiedepartementets klappjakt var Krystian Markiewicz, en högt respekterad

distriktsdomare och juridikprofessor i Katowice. En annan som utsattes var Malgorzata Gersdorf, ordförande i Polens högsta domstol.

Markiewicz utsattes för en särskilt smutsig kampanj som syftade till att diskreditera honom i allmänhetens ögon. Han betraktades som regeringens fiende som ordförande i "Iustitia", landets största domareförening med över 3 500 medlemmar – en tredjedel av Polens alla domare. Föreningen har konsekvent bekämpat PIS-regeringens försök att snöpa landets domstolar.

– Vi har att göra med en organiserad hatverksamhet från statsmakten och högst troligt en brottslig verksamhet riktad mot domare i Polen, säger Krystian Markiewicz.

Han hamnade, inte helt frivilligt, i centrum av en förbittrad politisk skandal –

som potentiellt kan hota högerregeringens överlevnad. Det är nämligen parlamentsval i Polen om sex veckor, och även om PIS hittills har varit immunt mot olika skandaler, är röstmarginalerna inte större än att ett tapp i opinionen på några procentenheter kan betyda valförlust.

Hatkampanjen mot domarna tycks ha styrts från en "trollfarm" på justitiedepartementet, varifrån anonymt förtal av Krystian Markiewicz har spridits. Främst rykten, skvaller och obekräftade påståenden om hans privatliv och intima relationer med kvinnor.

Han fick de första anonyma förtalsmeddelandena för ett år sedan, både i mejl och som vanliga brev.

– De sändes till mig och till dem som stod mig nära.

Det var webbportalen Onet.pl som publicerat mejl mellan viceminister

Piebiak och mellanhanden "Emilia" med förklenande uppgifter om Markiewicz och andra domare. Bland annat om obevisade utomäktenskapliga affärer och om att han ska ha pressat en gravid älskarinna att göra abort. Och värst av allt, uppgifter om hans son, ett förskolebarn.

"Emilia" postade dessa uppgifter till 2 500 journalister och till flera domares privata adresser. I ett av mejlen skriver Piebiak till "Emilia": "Jag tror att det här kommer att hjälpa ... folk kommer att sprida det och Markiewicz kommer att tystna."

Markiewicz tystnade inte. Men det tog honom hårt att hans nära och kära blev smutskastade.

Trots den psykiska stress den 43-årige domaren har utsatts för visar han inga tecken på nervositet när han tar emot i den moderna domstolsbyggnaden i kolstaden Katowice. Inte ens den gassande solen får

Krystian Markiewicz att tappa stilen i sin prydliga blå kostym, inte heller när han för DN-fotografens skull drar på sig domarens toga med violett krage.

Att polska domare länge har trakasserats av justitiedepartementet, som leds av justitieminister Zbigniew Ziobro, är ingen nyhet. Det senaste avslöjandet och den senaste skandalen kallas numera "Ziobro-affären" i de medier som inte är regeringskontrollerade.

Få tvekar om att Ziobro på något sätt har varit inblandad i affären. Han är en person med örnkoll på vad som sker i hans departement, och dubblerar också som Polens riksåklagare. Det är en garanti för att frågan inte utreds på ett hederligt sätt. Skulle det komma fram handfasta fakta om att Ziobro har haft ett finger med i spelet lär han tvingas att avgå – mycket olägligt så här nära valet. I måndags

demonstrerade tusentals Warszawabor utanför premiärministerns kansli och krävde Ziobros avgång.

Den klassiska "Watergatefrågan" inställer sig alltså: Vad visste han, och när visste han det?

– Det är en historia som helt saknar tidigare motsvarighet, att justitiedepartementet i ett stort land i Europa i stället för att bekämpa hat och brottslighet själv organiserar detta hat, säger Krystian Markiewicz.

– Det är ett samhälle som är vänt på ända. I stället för att göra allt för att skydda medborgarna, ägnar sig en del av staten åt att förgöra människor, enligt samma metoder som under den mörkaste kommunistiska tiden.

Den polske premiärministern Mateusz Morawiecki hävdade i veckan att "det inte

finns några bevis för att Ziobro var medveten om detta handlingssätt".

Krystian Markiewicz har för sin del ett svar på frågan huruvida Ziobro var medveten om smutskastningskampanjen:

– Vad jag inte tvivlar på är att ministern är ansvarig, oavsett om han kände till detaljerna eller inte. Han har en så stark ställning och är sheriffen som alla är rädda för. Det vore osannolikt att han inte visste. Det är också Ziobro som har lett attackerna mot landets domare och åklagare för att försvaga rättsstaten. Han har dessutom, tillsammans med presidenten och premiärministern, ägnat sig åt att svärta ner domarkåren.

Ett av PIS-regeringens mer krystade argument har varit att domarkåren måste förnyas, eftersom många i den tjänade den kommunistiska regimen.

– Det är absurt, snittåldern för domare i Polen är 43 år, precis som jag är. När kommunismen föll 1989 var jag 13 år, och var knappast i en position att vara kommunistisk domare, säger Krystian Markiewicz och skrattar.

– Det är något slags paranoia. Det vi slåss för i dag är ju samma sak som kampen gällde 1989, att det ska finnas grundläggande demokratiska institutioner. Men de som bryter ner dem nu säger att det är vi som är de onda.

Vad som händer nu kan ingen gissa, men Krystian Markiewicz säger sig vara optimist.

– Det är bra att det här har kommit fram, att maskerna har fallit och att tänkande människor nu får se hur makthavarna beter sig. För domarkårens del är jag övertygad om att den är mer enad än tidigare, och jag har fått starkt stöd från

hela landet. Även från åklagare och advokater. En sådan solidaritet har inte funnits tidigare.

Mycket hänger nu på vad EU-domstolen i Luxemburg säger, vad EU-kommissionen gör – och sedan hur de polska makthavarna reagerar på dessa utslag. Och så handlar det förstås om valet i oktober.

– Om politiken fortsätter som de senaste åren, så finns det tyvärr mycket som talar för att Polen om fyra år inte i någon mening kan göra anspråk på att vara en europeisk stat. Det blir en stat som snarare är en diktatur. Det är följden av att man bryter mot författningen på ett så uppenbart sätt.

Michael Winiarski

Fakta. Republiken Polen

Befolkning: 38 miljoner.

Yta: 312 000 kvadratkilometer.

Bakgrund: Under andra världskriget ockuperades Polen av Nazityskland och Sovjetunionen. Efter 1945 blev landet en lydstat under Moskva fram till 1989. Polen blev medlem i Nato 1999 och i EU 2004.

Bakgrund. Angreppen på den polska demokratin sedan 2015

1. I de två valen 2015 vann högernationalistiska partiet Lag och rättvisa (PIS) presidentvalet och egen majoritet i parlamentet.
2. Det dröjde inte länge innan PIS-regeringen började undergräva rättssäkerheten och inledde försöken att få kontroll över oberoende sektorer av samhället och statsförvaltningen.
3. Parlamentet stiftade en lag som gav regeringen direkt rätt att tillsätta och avsätta cheferna för Polens public service-tv och radio. Oppositionen anklagade regeringen för att strypa yttrande- och

mediefriheten. En ny partilojal direktör tillsattes.

Följande veckor sparkades hundratals journalister på dessa medier.

4. Nästa måltavla blev det oberoende rättsväsendet. Först ströps författningsdomstolens oberoende, genom att PIS-regeringen rensade ut tre domare som tillsatts av det tidigare regeringspartiet. Därefter gav man sig på Högsta domstolen, där 27 av de 73 domarna tvingades gå i förtida pension. Efter att EU-domstolen underkänt åtgärden togs dessa domare tillbaka.

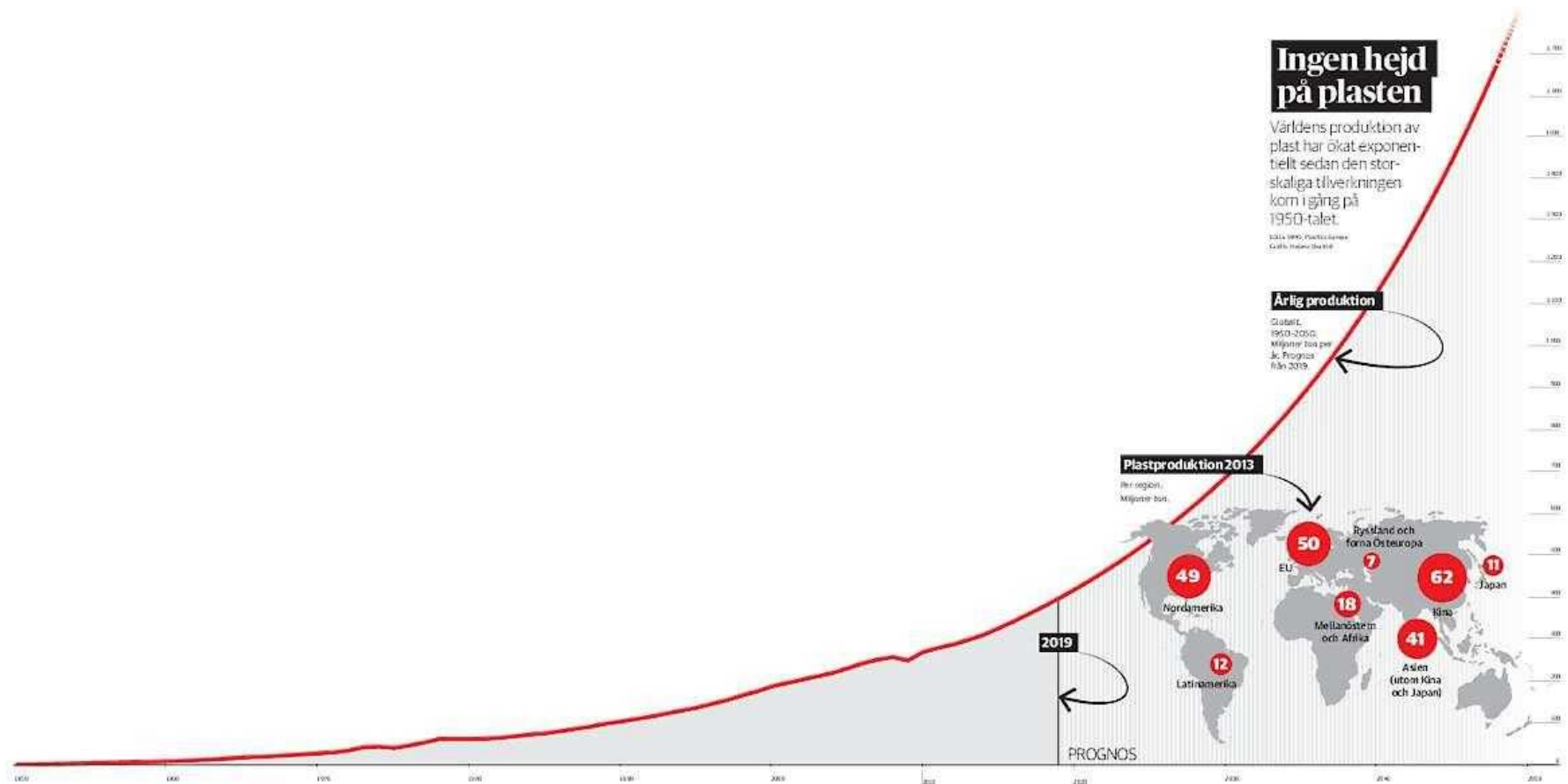
5. En lag genomdrevs som kriminaliserar påståenden om polsk medverkan i Förintelsen av landets judar under andra världskriget. Efter internationella protester mjukades lagen upp.

Fakta. Det händer i Polen i dag

I dag, söndag, genomförs en minnesceremoni på Pilsudskiplatsen i centrala Warszawa för att högtidlighålla 80-årsdagen av Tysklands anfall mot Polen och andra världskrigets utbrott den 1 september 1939. Vård är den polske presidenten Andrzej Duda.

Flera utländska stats- och regeringschefer deltar. USA:s Donald Trump ställde in sitt besök i sista stund, på grund av att en orkan är på väg in över Florida i helgen. Han ersätts av vice president Mike Pence.

Den mest prominenta av de utländska gästerna blir nu den tyska förbundskanslern Angela Merkel. Även Tysklands president Frank-Walter Steinmeier kommer. Andra deltagare är Ukrainas president Volodymyr Zelenskyj och Frankrikes premiärminister Édouard Philippe.

Att sila mikroplast och svälja tungmetaller

SÖNDAG 1 SEPTEMBER 2019

Mikroplast i dricksvattnet är ingen hälsofara. Men det är ett tydligt tecken på att vi använder alldeles för mycket plast.

Vi hittar mikroplaster överallt: i havsvatten och avloppsvatten, på glaciärer, i luften, i maten och i både kranvatten och flaskvatten. Människan får i genomsnitt i sig mikroplast motsvarande ett kreditkort i

veckan, enligt en rapport från Världsnaturfonden WWF i början av sommaren. Men det finns ingen anledning att tro att mikroplast i vattnet är farligt för oss.

– Baserad på de belägg vi har så menar vi att mikroplaster utgör en mycket låg risk för människors hälsa. Allmänheten kan känna sig trygg med att dricka vattnet, säger Jennifer de France, teknisk expert på vatten, sanitet och hygien på avdelningen för folkhälsa och miljö vid Världshälsoorganisationen WHO.

Jennifer de France är också en av författarna till en ny WHO-rapport om mikroplaster i dricksvatten, där forskarna har sammanställt den forskning som finns på området.

Mikroplaster är bitar eller fibrer av plast som är mindre än fem millimeter. Får vi dem i oss i dricksvattnet eller maten är det

mycket troligt att de bara passerar genom magen och tarmarna utan att tas upp av kroppen.

– Hela idén med att ha ett matsmältningssystem är att det bara ska utvinna de delar av maten som vi behöver. Systemet är helt enkelt mycket bra på att hålla partiklar borta från resten av kroppen, säger Thomas Backhaus, professor vid Institutionen för biologi och miljövetenskap vid Göteborgs universitet och medförfattare till en liknande rapport, som organisationen Science Advice for Policy by European Academies, SAPEA, lämnade till Europakommissionen i början av året.

Mikroplast i dricksvattnet är i stället ett symptom på ett mycket allvarligare problem.

– Att vi hittar mikroplast överallt visar hur mycket vi påverkar vår miljö och vår

omgivning, och hur hela systemet läcker. Vi måste begränsa vår plastkonsumtion generellt, säger Thomas Backhaus.

Han jämför med hur vi skulle reagera om vi upptäcker koffein i kranvatten.

– Ingen skulle se det som ett folkhälsoproblem eftersom vi får i oss mycket mer koffein när vi dricker kaffe och te. Men koffeinet i vattnet är ett tecken på att avloppsvatten läcker in i dricksvattnet. Vi måste se på hela systemet, och fixa hela systemet. Mikroplasterna visar att hela systemet behöver optimeras.

Jennifer de France håller med:

– Vår rapport ska inte användas för att undergräva ansträngningarna att minska plastföroreningarna. De är ett verkligt problem, säger hon.

Prognoserna visar att vi kan komma att fyrdubbla produktionen av plast till mitten av seklet.

– Nästan all plast görs av fossila bränslen, och det går åt mycket energi i tillverkningen. Allt detta ger avtryck i utsläpp av växthusgaser, säger Thomas Backhaus.

Eftersom det finns så många typer av plast är det svårt att få återvinningen att fungera.

– Vi kan inte använda återvinning som en lösning på problemet. Det är ett helsikes arbete att skilja ut alla olika sorts plaster med olika tillsatser i ett väldigt blandat och smutsigt flöde av olika förpackningsmaterial. Det kostar mycket mer än att tillverka nytt.

Men vi bör begränsa plastanvändningen till där det verkligen behövs, menar Thomas Backhaus.

– Plast är för närvarande ett av de mest mångsidiga och användbara material vi har för produkter som matförpackningar,

kläder och bilar, och tjänster som sjukvård och äldreomsorg. Men när man ser bananer inpackade i plast kan man fundera på vad vi håller på med: bananen har ju redan ett bra och fullt biologiskt nedbrytbart skal.

Tepåsar är ett annat exempel.

– Kommer du ihåg tepåsarna för tio år sedan? Då var de inte inlindade i tre, fyra eller fem lager med plast, som nu. Och te är ju inte något som lätt blir förstört. Vi överanvänder plast så extremt.

Om det ändå finns hälsofaror med mikroplast i dricksvattnet är de försumbara jämfört med andra problem.

– Två miljoner människor i världen måste dricka vatten som är förorenat med avföring, och nästan en miljon dör varje år av diarré till följd av det. Vårt fokus måste vara att ge dem tillgång till avloppshantering och rent dricksvatten. Vi

måste koncentrera oss på det som verkligen är viktigt, säger Jennifer de France.

– Det som är riktigt, riktigt farligt är när oron för mikroplaster blir så överhettad att det tar bort resurser för övervakning av välkända och därför kanske mindre spännande gifter i dricksvatten, som till exempel bly. Bly är verkligen farligt för barns hälsa, och det skadar nervsystemet och påverkar små barns utveckling, säger Thomas Backhaus.

Rapporten från WHO är ett svar på en växande oro för hälsorisker med mikroplaster, antingen direkt från plastpartiklarna eller från farliga ämnen eller sjukdomsalstrande bakterier och andra mikroorganismer som de kan föra med sig. Men gifter eller mikroorganismer som sitter fast på plastpartiklarna kommer

i alldeles för låga koncentrationer för att vara farliga.

– Kadmium är till exempel ett ämne som är förbaskat giftigt och potent, och som har diskuterats som en hälsorisk när vi odlar grönsaker och gödslar med avloppsslam med kadmium i. Och det är definitivt ett miljöproblem och ett hälsoproblem. Men det kadmium vi kan få i oss från mikroplaster ökar inte på exponeringen mer än försumbart, eftersom vi äter mycket mer mat än plast, säger Thomas Backhaus.

Farliga ämnen i plaster får vi i oss på andra sätt än via mikroplaster.

– Vi har ju mat i plastförpackningar. Finns där farliga ämnen, som PFAS, ftalater och bisfenoler, läcker de in från plasten direkt i maten, säger Thomas Backhaus.

Några av studierna som i WHO-forskarnas sammanställning har visat att riktigt små

plastpartiklar, mindre än 0,15 millimeter stora, skulle kunna tas upp av kroppen och orsaka inflammationer i levern.

– Det är små studier, och de har använt enormt höga koncentrationer av plastpartiklar. De är mycket, mycket högre än vad som finns i naturen, och så höga att alla normala biologiska system blir helt översvämmade och slås ut, säger Jennifer de France.

Människan har alltid fått i sig småpartiklar med maten och drycken, och nu har vi fått i oss plastpartiklar i decennier utan att några tydliga effekter på hälsan. Men Jennifer de France och Thomas Backhaus är överens om att mer forskning behövs.

– Vår slutsats i rapporten är att mikroplaster är en låg risk, och vi rekommenderar inte rutinmässig övervakning av halten av mikroplaster i dricksvatten. Men det finns få studier på

detta, och vi rekommenderar också fortsatt forskning på eventuella hälsorisker, säger Jennifer de France.

Maria Gunther

maria.gunther@dn.se

Karin Bojs: Den fåfänga jakten på ”bög- genen”

SÖNDAG 1 SEPTEMBER 2019

Det utbröt tumult där på vetenskapsmötet i USA för tjugo år sedan. En man i publiken reste sig och skrek:

”Homosexualitet är inte ärftligt! Det kan inte vara så! Männen i din studie har väl bara inte haft tillfälle att träffa några kvinnor.”

Efter en stund grep ett par vakter in och ledde ut den skrikande mannen. Det blev åter lugnt i salen och forskaren framme på scenen fortsatte att redogöra för sina rön. Han hette Dean Hamer och hade upprättat träd över homosexuella personer och deras släktingar. För de homosexuella männen – men inte för de lesbiska kvinnorna – visade hans beräkningar ett mönster. Det verkade finnas en viss ärftlighet. Den såg ut att gå via mammorna och själva anlaget tycktes ligga på X-kromosomen. Det tog ett tag innan jag fattade varför den skrikande mannen i publiken blev så upprörd. I USA finns en stor opinion, framför allt inom konservativa och religiösa kretsar, som anser att homosexualitet är synd. Eftersom det är synd väljer man själv och man kan även välja att sluta synda, anser de, och därför accepterar de inte att homosexualitet

skulle förklaras med ärftliga anlag eller andra medfödda, biologiska faktorer. Hamers studie var liten, men ur ett evolutionärt perspektiv verkade resultaten rimliga.

Kanske hade genen ifråga någon effekt som gjorde att kvinnor som bär på anlaget får något fler barn. Då skulle det inte vara konstigt om genvarianten kunde överleva - genom generationer och årtusenden.

Några år senare, 2015, gjorde en annan forskargrupp, ledd av Michael Bailey, en större studie, med nästan tusen individer i närmare 400 familjer. Deras resultat tycktes stödja Dean Hamers slutsats.

Bailey och hans medförfattare såg till och med två ärftliga mönster: förutom en gen på X-kromosomen såg det ut att finnas en till, på kromosom åtta.

Dock har den nya tidens genetiker synpunkter även på denna studie. Inte för

att den nya tidens genetiker skulle vara fanatiskt religiösa och se homosexualitet som självvald synd. Utan för att den gamla genetiken är alltför enkel.

Sedan Dean Hamers och Michael Baileys studier har det inträffat ett vetenskapligt paradigmskifte, alltså en omvälvande förändring som totalt ändrar förutsättningarna.

Hamer och Bailey arbetade med den gamla tidens genetik – ungefär på samma sätt som munken Gregor Mendel i Brno gjorde i mitten av 1800-talet när han upptäckte själva principen med gener.

Det nya kallas för GWAS – Genome Wide Association Studies och bygger på ny dna-teknik, ny datorkraft och jättestora internationella samarbeten.

Några hundra ärtor, som Mendel arbetade med, kan duga om man letar efter enkelt nedärvda anlag. Till exempel om en

ärtskida är slät eller skrynklig, eller om en ärtblomma är vit eller rosa.

Men de flesta mänskliga egenskaper är mycket mer komplexa. Homosexualitet är inget undantag.

I veckans nummer av Science publicerar en internationell forskargrupp – inklusive flera forskare från Karolinska institutet – en stor GWAS-studie om homosexualitet. De har arbetat med nästan en halv miljon individer, bland annat från en stor brittisk databas, från det svenska tvillingregistret och från företaget 23andme, där privatpersoner testar sig och uppger om de vill bidra till forskning.

Resultaten visar att homosexualitet mycket väl kan ha ärftliga inslag. Kanske upp till 25 procent. Men det är väldigt komplext. Någon enskild ”bög-gen” existerar inte. Tusentals gener är inblandade, varav fem sticker ut som

statistiskt signifikanta. Däribland en gen som har samband med luktsinnet och en annan som har samband med manlig skullighet. Ingen enskild gen påverkar mer än någon enstaka procent. Och att försöka förutsäga homosexualitet med gentest eller rentav försöka ”bota” – om någon skulle få för sig att göra det – är dömt att misslyckas.

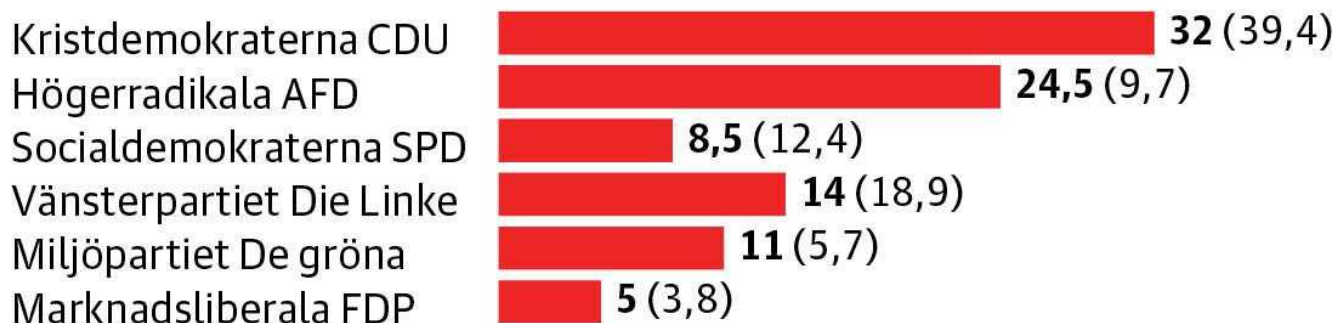
Karin Bojs

vetenskap@dn.se

ANNONS:

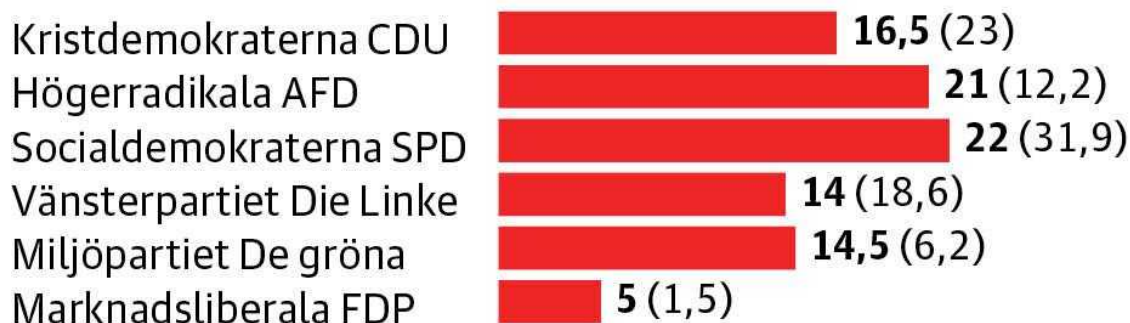
Fakta. Opinionsläget

● Väljarstödet i Sachsen (procent). Valresultatet 2014 inom parentes.

Källa: Opinionsinstitutet INSA på uppdrag av tidningen Bild. 1 018 väljare tillfrågades den 19 augusti till 26 augusti.

● Väljarstödet i Brandenburg (procent). Valresultatet 2014 inom parentes.

Källa: Opinionsinstitutet INSA på uppdrag av tidningen Bild. 1 019 väljare tillfrågades den 19 augusti till 26 augusti.

De tyska väljarna har tröttnat på regeringsparti- erna

SÖNDAG 1 SEPTEMBER 2019

Analys

Berlin. Valen i östra Tyskland i dag, söndag, ser ut att sluta bittert för regeringspartierna CDU och SPD. Men panikslagna politiker som försöker hitta fel hos väljarna borde rikta blicken mot

sig själva i stället, skriver DN:s korrespondent Lina Lund.

Vore det inte enklare om regeringen avskedade folket och valde ett annat? frågade sig en gång den tyska diktaren Bertolt Brecht.

Frågan formulerades efter att sovjetiska stridsvagnar skjutit mot strejkande arbetare i Östberlin 1953, som demonstrerade för bättre matransoner, högre löner och en gnutta frihet. På platsen där upproret startade hänger i dag en skylt som påminner om blodbadet.

Det var ett av kommunistregimens kännetecken: att den kände fruktan för folket.

Sensommaren 2019 är de sovjetiska trupperna sedan länge utkastade från östra Tyskland och det råder fria val och yttrandefrihet. Stalinallé där upproret började heter i dag Karl-Marx-Allé och de

återkommande strejkerna inom exempelvis kollektivtrafiken och offentlig sektor möts i regel av en suck eller axelryckning.

Ändå ekar Bertolt Brechts ironiska fråga på nytt när invånarna i delstaterna Sachsen och Brandenburg i östra Tyskland går till val på söndag.

Valrörelsen har i stort sett handlat om två frågor: framgångarna för det högerradikala partiet Alternativ för Tyskland (AFD) och kräftgången för de två partier som dominerat den tyska politiken: Både Kristdemokraterna CDU och Socialdemokraterna SPD ser enligt opinionsmätningarna ut att backa kraftigt och fruktar att de ska förlora ställningen som givna maktpartier – såväl ute i landet som på riksplanet (se tabellerna ovan).

De tyska delstatsvalen brukar ses som ett lackmustest för vad väljarna anser om regeringen på riksplanet.

Men Angela Merkels stora koalition med CDU/CSU och SPD har faktiskt oförtjänt dåligt rykte. Den spridda uppfattningen om att regeringen är handlingsförlamad och bara ägnar sig åt att bevara status quo stämmer inte. Åtminstone inte om man ska tro den studie som gavs ut tidigare i veckan och som slog fast att regeringen under sina 15 första månader vid makten genomfört hela 60 procent av sina vallöften.

Alltså måste väljarflykten bero på något annat.

”Vi har misslyckats med att kommunicera vår politik”, brukar vara standardsvaret när det går dåligt i opinionen. Det har det gjort länge nu. Regeringspartierna har tappat så många väljare att om det skulle

hållas val till förbundsdagen i morgon så ser de inte längre ut att få en egen majoritet.

Den stora koalitionen har krympt till en liten.

Både Socialdemokrater och Kristdemokrater har förgäves försökt mota väljarflykten i grind genom att göra sig av med sina partiledare. Det har bara gjort saken värre. Annegret Kramp-Karrenbauer, som i vintras tog över efter Angela Merkel, har varken lyckats vinna tillbaka väljarna eller ena det splittrade partiet. I stället har hon hamnat i bråk med både partiets höger- och vänsterfalang och befinner sig ständigt i blåsväder.

EU-valet i maj slutade med brakförlust varpå Kramp-Karrenbauer gav en blåhårig youtuber skulden för det usla resultatet.

Socialdemokraterna – som har bytt partiledare i genomsnitt vartannat år de senaste 20 åren – befinner sig i fritt fall. När Andrea Nahles tackade för sig i juni i år var budskapet att hon fått lämna på grund av att hon är kvinna.

Men kanske är det så enkelt att det varken är pr-strategin eller partiledarens fel att det går utför – utan att väljarna helt enkelt inte gillar politiken som partierna står för. Allt fler tyskar frågar sig varför infrastrukturen i ett av världens rikaste länder är så eftersatt att det på många håll varken går att ringa eller surfa med mobiltelefonen.

Andra undrar hur det kommer sig att hyrorna i tyska städer ökat så mycket att även medelklassen fått det knapert, eller varför så många skolor befinner sig i förfall.

Om tillräckligt många väljare anser att de två partier som delat makten mellan sig under efterkrigstiden varken lyckas lösa människors vardagsproblem eller ge svar på framtidens frågor, ja då kommer de att rösta på någon annan. Precis som det är tänkt att fungera i en representativ demokrati.

I valen på söndag ser förutom AFD även miljöpartiet De gröna ut att skörda stora framgångar och kan fördubbla sitt väljarstöd. Bland väljare under 30 år är De gröna största parti. Medan gröna väljare anser att regeringen satt bilindustrin och kolbolagen före klimatet och människors hälsa, undrar AFD:s anhängare varför tyska fattigpensionärer letar mat i soporna medan landet anser sig ha råd att ta emot så många flyktingar.

Om gröna väljare ofta utmålas som naiva drömmare, stämplas AFD-anhängare som obildade, dumma och hatiska.

Sådana finns förstås – men hur vore det att ibland rikta blicken mot sig själv?

Lina Lund

lina.lund@dn.se

Tumult i Hongkong trots demonstration sförbud

SÖNDAG 1 SEPTEMBER 2019

Demonstrationsförbud hade utfärdats i Hongkong och tongivande demokratiaktivister hade gripits. Men lördagen blev tumultartad när tiotusentals trotsade förbudet.

För proteströrelsen hade lördagen en symbolisk betydelse. Demonstrationen

skulle uppmärksamma femårsdagen av att Peking avvisade ett krav på utökad demokrati och den så kallade paraplyrörelsen föddes. Trots att arrangörerna ställde in den officiella demonstrationen valde tiotusentals att bege sig ut på gatorna. Många valde kreativa taktiker för att runda demonstrationsförbudet. Människor samlades som bar kors och sjöng ”halleluja” – enligt demonstrationens deltagare en religiös sammankomst som inte omfattades av förbudet.

Oroligheterna inleddes sent på eftermiddagen. Demonstranterna blockerade vägar och startade bränder samt kastade bensinbomber mot de utkommenderade kravallpoliserna som bevakade Hongkongs avspärrade parlamentsbyggnad. Polisen svarade med tårgas, gummikulor och vattenkanoner,

vilka sprutade blåfärgat vatten för att identifiera misstänkta demonstranter i efterhand. Vid 22-tiden på kvällen tycktes protesterna ha bedarrat.

TT AFP Reuters

Bakgrund. Protesterna i Hongkong

De pågående protesterna inleddes i våras för att stoppa ett lagförslag om att tillåta utlämning av misstänkta brottslingar till Fastlandskina.

Häftiga orkaner hotar turismen på Bahamas

SÖNDAG 1 SEPTEMBER 2019

Washington. Orkanen Dorian kan redan i helgen skapa stor förödelse och skörda människoliv på Bahamas. Senaste årens häftiga orkaner har redan minskat turisttillströmningen till ett örike där omkring hälften av alla jobb är knutna till den näringen.

Klockan 22.00 på fredagskvällen lokal tid stängde den internationella flygplatsen på Bahamas, en stor grupp öar belägna mellan Floridas sydspets och Kuba.

Om det fortfarande är oklart exakt var eller när eller ens huruvida orkanen Dorian kommer att dra in över det amerikanska fastlandet – är det nära nog säkert att den kommer att plåga delar av Bahamas. Sannolikt sker det redan under helgen.

Bahamas befolkning – omkring 330 000 personer – skulle ha gjort klart sina orkanförberedelser under lördagen.

Häftiga regn och översvämningar väntas. Dorian kan piska upp svallvågor så höga som tre fyra meter vilket skulle kunna orsaka enorm förödelse på en ögrupp var högsta punkt ligger nio meter över havsytan.

Öarna som ligger i stormens framfart – Grand Bahama med landets andra största stad Freeport, och Abaco – är stora turistmål, inte minst för amerikaner. 30

procent av BNP kommer från turismen och hälften av alla jobb är knutna till turistnäringen.

2016 slog Matthew mycket hårt mot Bahamas och förstörde egendom, träd och vägar. Året därpå minskade turisttillströmningen med över 800 000 personer, enligt Reuters. Matthew uppskattas ha kostat Bahamas 580 miljoner dollar, nästan sex miljarder svenska kronor.

Omkring 50 svenskar är bosatta på Bahamas och 1 000 svenskar äger egendom där, enligt Sveriges regerings hemsida.

Under fredagen bunkrade boende på Bahamas vatten och förnödenheter. Det skapade långa köer till livsmedelsbutikerna och pressfotografer fångade tomma butikshyllor.

För närvarande ser det ut som om Dorian kan nå Floridas östkust och de nordliga grannstaterna Georgia och South Carolina i början eller mitten av nästa vecka. Men det är också möjligt att Florida klarar sig och att Dorian svänger norrut innan den träffar kusten. Orkanens väg är ovanligt svår att förutse, enligt myndigheter. Det är sannolikt att dess styrka avtar innan den träffar fastlandet.

Men National Hurricane Center i Miami uppmanar Floridabor att förbereda sig för en "extremt farlig" orkan och göra sig startklara för eventuell evakuering.

Floridas guvernör Ron DeSantis har utlyst nödläge i samtliga av Floridas 67 regioner. President Trump har kallat Dorian en av de "största orkaner som vi har sett på länge".

Donald Trumps privata residens och medlemsklubb Mar-a-Lago i Palm Beach på Floridas sydostkust ligger i riskzonen.

Björn af Kleen bjorn.afkleen@dn.se

Björn af Kleen: Den senaste konflikten i presidentpalat set är ovanligt sjaskig

SÖNDAG 1 SEPTEMBER 2019

Washington. Trumps personliga sekretare Madeleine Westerhout har fått sparken efter att ha skvallrat med reportrar om presidentens barn. Ytterst

är det presidenten som bär ansvar för arbetsplatsklimatet i Vita huset, påminner DN:s Björn af Kleen.

Haft en tuff vecka på jobbet? Trött på kollegorna? Längtar du redan tillbaka till sommarstugan?

Var glad att du inte jobbar i Vita huset. Den senaste arbetsplatskonflikten i presidentpalatset är ovanligt sjaskig även för att vara Vita huset. En av rätt få personer som varit med sedan starten av ämbetsperioden – Donald Trumps personliga sekreterare Madeleine Westerhout – lämnade sin tjänst i torsdags.

Westerhout hade en viktig funktion i Vita huset. När Washingtons mest kände reporter, Watergateveteranen Bob Woodward, intervjuade Trump över telefon förra hösten sade Trump om Westerhout: "Madeleine is the key." Hon

är nyckeln. Westerhout hade inflytande över vilka människor som fick tillgång till presidenten. En avgörande funktion i varje presidentstab.

Det steg tydligen Westerhout, 28 år gammal, åt huvudet. Under en middag med reportrar på Trumps golfklubb i New Jersey häromveckan skröt hon över sin närhet till presidenten. Hon sade att hon var närmare Trump än vissa av hans egna barn.

Som för att illustrera detta nämnde Westerhout för journalister att Trump ogärna låter sig fotograferas med Tiffany Trump, hans yngsta dotter. Skälet skulle enligt Westerhout vara att pappan finner dottern överviktig.

Det var inte veckotidningsreportrar som lyssnade: Washington Post, Wall Street Journal och Bloomberg satt runt bordet, enligt tidningen Politico. Skvallret nådde

efterhand fram till den tillförordnade stabschefen Mick Mulvaney, som övertygade Trump om att Westerhout var tvungen att offras. Presidenten ska ha varit motvillig. Westerhout var en av hans ögonstenar, som han kallade "my beautiful beauty".

Madeleine Westerhout förstörde sin karriär genom att skvallra med tunga reportrar "off record". Det var inte första gången som Trumpmedarbetare för vidare nedriga uppgifter till pressen, anekdoter som de räknar med ska stanna utanför spalterna. John Kelly, den tidigare stabschefen – en aktad general – berättade för Vita huset-reportrar hur det gick till när han ringde för att sparka Rex Tillerson. Dåvarande utrikesministern satt magsjuk på en toalett under en tjänsteresa i Afrika när han mottog de dåliga nyheterna.

Läser man memoarer av Obamas medarbetare slås man av hur disciplinerad och sträng den förre presidenten verkar ha varit som arbetsledare. Ben Rhodes, en av Obamas talskrivare, berättar i sin bok "The world as it is" hur han läxades upp av Obama när han en gång hade glömt att raka sig under en tjänsteresa. Den första afroamerikanske presidenten hade inte råd att tappa stilen. Medarbetarna förväntades utöva samma grad av självkontroll.

Madeleine Westerhouts öde påminner om varför det nog måste vara så. Och att president Trump själv ytterst bär ansvaret för illojaliteten som råder i leden strax under honom.

Björn af Kleen

bjorn.afkleen@dn.se

1,9 miljoner förlorar medborgarskap

SÖNDAG 1 SEPTEMBER 2019

Indien. Runt 1,9 miljoner människor blir av med sina indiska medborgarskap efter att delstaten Assam publicerat medborgarregister med syfte att rensa ut "utländska infiltratörer".

Den centrala regeringen vill att liknande åtgärder ska genomföras i hela landet.

Totalt finns 31,1 miljoner människor listade i registret, men 1,9 miljoner anses inte vara berättigade att vara med, enligt ett uttalande från delstatsstyret.

Endast de som kan visa att de eller deras förfäder var i Indien före 1971 får finnas med på listan. De flesta som inte finns med antas vara muslimer.

TT-AFP

Protester mot parlamentarisk paus

SÖNDAG 1 SEPTEMBER 2019

Storbritannien. Under parollen ”Stoppa kuppen” demonstrerade tusentals i London. Protesten är en av ett trettiotal som arrangerades under lördagen runt om i Storbritannien och riktar sig mot premiärminister Boris Johnsons beslut om ett månadslångt uppehåll i parlamentets arbete.

”Om du stänger ner vårt parlament stänger vi ner gatorna”, skrev protestgruppen Momentum i sin kallelse till lördagens demonstration utanför premiärministerbostaden på 10 Downing Street i London.

TT

Helikopter har störtat – flera döda

SÖNDAG 1 SEPTEMBER 2019

Norge. En helikopter med sex personer ombord har störtat i norra Norge utanför Alta, på lördagen. Fyra personer är bekräftat omkomna i olyckan, en person saknas och en person fick vid 19-tiden på kvällen behandling på olycksplatsen. Det rapporterar Aftenposten och norska TV2. Alta ligger i nordligaste Norge. Enligt räddningsledaren har ambulanshelikopter skickats till platsen från Tromsø, liksom räddningshelikopter och markpersonal.

Till den lokala nyhetssajten ifinnmark bekräftar en talesperson för transportföretaget Helitrans att den kraschade helikoptern är deras.

Sujay Dutt

Lugn vapenvila i Idlib

SÖNDAG 1 SEPTEMBER 2019

Syrien. Luftanfallen mot Idlib i nordvästra Syrien har avbrutits sedan regeringen gått med på ett Rysslands-stött eldupphör efter fyra månader av anfall.

– Det finns inga stridsflygplan i luften och luftanfallen har upphört, säger Rami Abdel Rahman, chef för det oppositionella Syriska människorättsobservatoriet (SOHR).

TT-AFP

Løkke Rasmussen slutar som partiledare

SÖNDAG 1 SEPTEMBER 2019

Danmark. Den tidigare statsministern Lars Løkke Rasmussen avgår som partiledare för Venstre, meddelar han på Twitter.

”Det är viktigt att hålla fast vid sin självrespekt. Kan inte vara partiledare för ett parti där jag som partiledare inte har möjlighet att diskutera och testa den politiska linje jag har lagt fram, i det forum där jag har valts. Tack för många goda år”, skriver han.

Vice partiledaren Kristian Jensen avgår också. Sedan Venstre förlorade valet i juli

har den interna kritiken varit hård, bland annat för att Løkke Rasmussen inte dragit sig tillbaka för att lämna plats för en yngre generation. Flera partidistrikt har den senaste tiden uttryckt sitt missnöje med honom.

TT-Ritzau

Moskvabor demonstrerar för demokrati

SÖNDAG 1 SEPTEMBER 2019

Ryssland. Över tusen personer deltog i en demonstration i Moskva mot politiskt förtryck. Kommunalvalet den 8 september närmar sig, och ryska oppositionen lovar att de tänker hålla upp trycket.

– Hur ska det här sluta? Det vet vi inte. Det är hemskt att tänka på det. Regeringen bara stänger alla vägar till dialog, säger Olga Alibajeva, 49.

Tillsammans med sin 19-åriga dotter Natalja Alibajeva står hon vid Gribojedovstatyn i centrala Moskva och

väntar på att demonstrationståget ska sätta i gång. Demonstrationen, som inte fick tillstånd av myndigheterna, har sammankallats av oppositionsledaren Ljubov Sobol i solidaritet med de politiska fångarna. Fjorton personer som greps under sommarens demonstrationer för fria val sitter fortfarande fängslade.

Rättsprocessen mot dem pågår. De hotas av upp till åtta års fängelse.

Trots att dagens demonstration var olaglig lät polisen bli att ingripa när folk började samlas vid Gribojedovstatyn i centrala Moskva.

Det är stor skillnad på hur polisen har agerat vid tidigare demonstrationer, då deltagarna helt enkelt har gripits på en gång.

Anna-Lena Laurén

ANNONS:Så här navigerar du i Dagens Nyheter.

Törsten efter Absolut Vodka minskar globalt

SÖNDAG 1 SEPTEMBER 2019

Den franska vin- och sprittillverkaren Pernod Ricard, som äger The Absolut Company, ökade sin omsättning med 6 procent till 9 182 miljoner euro, motsvarande runt 99 miljarder kronor, under det brutna räkenskapsåret 2018/2019.

Nettoresultatet minskade med 8 procent till 1 482 miljoner euro, eller cirka 16 miljarder kronor.

Trots stark tillväxt på marknader som Indien, Kina, Kanada, Brasilien, Turkiet

och Frankrike minskade försäljningen av Absolut Vodka organiskt med 3 procent globalt. Försäljningen på den amerikanska marknaden påverkades negativt på grund av lagerjusteringar, skriver bolaget i ett pressmeddelande.

”Absolut Vodka blir allt mer internationellt genom ökad närvaro på flera nya marknader runt om i världen. Nya konsumenter i bland annat Kina, Indien och Afrika får en egen relation till varumärket”, säger Anna Malmhake, vd för The Absolut Company, i en kommentar.

TT

Så hjälpte tyska författare högerextrema att ses som förlorare

SÖNDAG 1 SEPTEMBER 2019

Populister brukar ha svårt att rekrytera författare och intellektuella. Men i Tyskland har flera kulturpersoner lierat sig med det högerextrema partiet AFD. Motreaktionen lät inte vänta på sig. Inför dagens delstatsval reste Svante Weyler till östra Tyskland för att se vad

som hände efter kulturbråket som kallats "Diktarstriden i Dresden".

Berlin, utanför förbundsdagen

Sensommarvärme i Berlin, gassande sol, Michael Klonovsky kommer i elegant kostym, vit t-tröja och eleganta solbrillor. Utstrålar självmedvetenhet men frågar ändå: "Hur hittade du fram till mig?" Jag förklarar att jag sett hans namn bland undertecknarna av det upprop mot massinvandringen som väckte sådan storm i Tyskland förra hösten. Dessutom skriver han ju talen åt Alexander Gauland, en av de två ledarna för Alternativ för Tyskland, AFD, det bara sex år gamla högerextrema partiet som redan sitter i såväl förbundsdagen som alla tyska delstatsparlament.

– Ja, fast inte *det* talet, säger Klonovsky snabbt innan jag ens hunnit fråga.

”Det talet” är väl det enda av Gaulands tal som nått internationell ryktbarhet.

Gauland, som anses vara en bildad man och mycket upptagen av frågor om nationell identitet, ville ge sitt perspektiv på den tusen år långa tyska historien och liknade de tolv åren under Hitler vid en ”fågelskit”.

– Jag hade inte uttryckt det så, säger Klonovsky, men Gauland blev missförstådd. Han sökte efter ett starkt negativt uttryck för de där åren, han ville inte alls förminska betydelsen av dem. En tolkning som bara en som arbetar för AFD kan tro på.

Den allmänna bilden av AFD i Tyskland liknar den som många svenskar har av Sverigedemokraterna: ett parti för förlorare, avhängda, folk på landet och i småstäderna. Det ville Klonovsky ändra på. Partiet borde ”normaliseras”. Så föddes

tanken på att slå en brygga mellan intellektuella och AFD.

– Vi var tre journalister som tyckte att vi måste göra något. Ett upprop. Det skulle vara extremt kort och bara undertecknas av akademiker. Inga AFD-medlemmar, inga nynazister.

Planen höll. Uppropet blev verkligen extremt kort: ”Med stigande oro åser vi hur Tyskland tar skada genom den illegala massinvandringen. Vi stöder dem som med fredliga medel demonstrerar med krav på att rättsstatens principer återupprättas vid landets gränser.”

– Och vi lyckades, säger Klonovsky, de första 2 000 undertecknarna var alla akademiker. Sen blev trycket för starkt och alla som ville fick skriva under. Nu har mer än 165 000 människor gjort det. Störst uppmärksamhet fick namnteckningen från Uwe Tellkamp, en av

Tysklands mest kända och lästa författare. Född, uppvuxen och fortfarande bosatt i Dresden, huvudstad i delstaten Sachsen i sydöstra Tyskland. Han och den jämnårige diktaren Durs Grünbein är stadens litterära stoltheter. De är inte överens om någonting i dag.

Det är för deras skull jag åker dit.

Med Tellkamp och ett par andra oväntade men mycket kända namn kunde

Klonovsky vara nöjd: ett genombrott hade skett mellan AFD och den etablerade akademiska och kulturella världen.

Vandringen bort från bilden av Alternativ för Tyskland som förlorarnas parti hade fått ny fart.

Sensationen var begriplig: det som ännu inte har hänt i Sverige, men som väl varje ledande Sverigedemokrat drömmer om.

Det är som om Augustprisvinnaren från i förfjol tillsammans med ett par andra

välrenommerade författare, journalister och akademiker plötsligt skulle ställa sin auktoritet och personliga prestige bakom ett upprop som definitivt skulle uppfattas som ett stöd för massdemonstrationer på gatorna mot "massinvandringen".

Michael Klonovsky är egentligen mer intressant som typ än som makthavare.

Han är också noga med att framhålla att han inte är medlem i partiet – under uppväxten i DDR fick han nog av sådant. Han stängdes ute från studier på grund av "olämplighet", blev murare i stället, men började så småningom skriva artiklar och handplockades till det nystartade och uttalat borgerliga veckomagasinet Focus i München. Han steg snabbt i graderna men lämnade tidningen efter en konflikt med ledningen.

Det var bråk om vartenda ord, vartenda stycke, säger han i dag, men vill inte gå

närmare in på vad bråken handlade om. Att han var för långt till höger till och med för Focus är den enkla slutsatsen. Och nu har han fått en ny offentlighet. Att vända tillbaka till den gamla går inte, säger han, ”för den som gått över Rubicon finns ingen återvändo”. Och så är han inne på den nya högerens favorittema: det allmänna föraktet och alla åsiktskorridorer de tvingas vandra ensamma i.

Loschwitz, Dresden

Idyllen förefaller fullkomlig. Den lilla, trånga bokhandeln, i dessa dagar den mest omtalade i Tyskland, ligger i ett mer än tvåhundra år gammalt hus på norra stranden av Elbe och under det berömda Elbhang, de branta sluttningarna med slottsliknande praktvillor. Loschwitz, en gång en liten fiskarby, sedan kurort, skonades vid de allierades stora bombangrepp den 13 februari 1945 då

stora delar av Dresden förstördes i den eldstorm som följde.

Jag vet inte om det är en historiens ironi eller bara självklart att man just här, i den gamla tyska borgerlighetens hjärta, ska hitta den bokhandel som betraktas som den extrema högerens egen. Den kallas i folkmun Pegidabokhandeln efter de högerextrema marscherna som startade här i Dresden redan 2014 och som snabbt kopplades samman med då nygrundade Alternativ för Tyskland.

Snart in i bokhandeln, men först en utflykt uppför den branta sluttningen, der Elbhang. Här uppe ligger en av de tyngst borgerliga förorterna jag någonsin sett. Tänk er ett Djursholm med milsvid utsikt över floden Elbe och hela Dresden. Trevåningsvillor med prunkande trädgårdar, några med egna små vinodlingar. Två mer än hundraåriga

linbanor för invånarna upp till avskildheten. Tysk ingenjörskonst när den var världsbäst. Och världsunik. Det här är Uwe Tellkamp-land. Nästan hela hans prisbelönta roman "Tornet" utspelar sig i några av de här villorna, under kommunismen förvandlade till lyx-kommunalkor, det slags delade lägenheter som infördes efter revolutionen i Ryssland. Det är här som hjältens familj, alla med olika intellektuella yrken och föga intresserade av arbetar- och bondestaten men långtifrån öppet oppositionella, liksom väntar ut DDR och kommunismen och under tiden odlar en vurm för ett svunnet borgerligt Tyskland. Och det är här som Tellkamps världsbild formades, får man anta, en världsbild som måste ha präglats av borgerskapets nära undergång. Tellkamps del av förorten heter Weisser Hirsch, i en annan del, som i

romanen kallas Östrom (en snobbig vits som anspelar på att de ryska kommunisterna utropade den nya Sovjetstaten som det tredje Rom) hade partiet slagit sig ned, ungefär som om en svensk revolutions segrare skulle flytta in på Strandvägen i Stockholm. I Weisser Hirsch var det kanske möjligt att åtminstone då och då förtränga verkligheten, även om man, som i romanen, tvingas dela kök och badrum med partikoryféernas bortskämda ungar. I en annan, också en smula avskild förort växte Durs Grünbein upp, liksom Tellkamp mångfaldigt belönad, framför allt för sin lyrik. I en självbiografisk bok som kom på svenska för några år sedan, "Åren på Zoo", har han beskrivit vad denna tillvaro utanför både DDR:s och Dresdens centrum kunde ge upphov till för slags människor:

”Det var människor som likt snäckor hade dragit sig tillbaka till sin privatsfär, människor avskurna från all världsoffentlighet, amputerade, fullständigt lösgjorda från det egna förflutna. Ytterst få hade en föreställning om vad som en gång hade tilldragit sig här, vad man här hade drömt om, planerat, tillkämpat sig i strid mot många som var emot det.”

De är de människorna som i dag går till val, därmed liksom för ett ögonblick tvingade – eller lockade, beroende på hur man ser det – ut ur det privata och in i det offentliga.

Dessa stadens berömda söner drabbade samman i en diskussion på den stora scenen i Dresdens konserthus i mars i fjol. Anledningen var naturligtvis uppropet mot massinvandring som Tellkamp skrivit under och som Grünbein tillsammans med

flera andra svarat på med ett motuppprop. Rubriken för samtalet: Hur mycket yttrandefrihet tål vi? Intresset var enormt, delstatens tv direktsände, salen var proppfull, alla tidningar av betydelse var där.

Grünbein inledde med ett stramt hållet inlägg om yttrandefrihetens principer som knappast satte några hjärtan i brand, men det är han heller inte känd för att vare sig vilja eller göra.

Tellkamp, betydligt mer laddad, gick upp i talarstolen och levererade ett batteri med citat som alla skulle visa på det han kallar den framväxande åsiktsdiktaturen genom etablerandet av, ja just åsiktskorridorer.

Det samtal som följde ledde bara till att klyftan mellan dem båda fördjupades. Tellkamp hade publiken med sig, men det verkade inte göra honom lugnare eller gladare. Och så kom den fras som ute på

gatan eller uttalad av en AFD-politiker inte skulle tillmätas någon betydelse, men nu kom den från Uwe Tellkamp:

”De flesta flyr inte från krig eller förföljelse utan kommer hit för att vandra in i vårt välfärdssystem. Över 95 procent. Enligt en officiell undersökning. 95 procent av migranterna!”

Stormen bröt ut. Tellkamp och hans förlag Suhrkamp, som också råkar vara Grünbeins, bombarderades med upprörda mejl, läsare skickade tillbaka hans roman till förlaget som distanserade sig från sin författare i ett märkligt twitterinlägg.

Per mejl frågar jag nu Uwe Tellkamp om han blev överraskad.

”Jag var väl medveten om att jag satte hela mitt så kallade renommé på spel. Så: när det gäller innehållet i reaktionerna, ett nästan enstämmigt fördömande av min position, var det just vad jag hade väntat

mig. Vad kvantiteten anbelangar, blev jag överraskad, för jag hade inte sagt något egentligt nytt utan inskränkt mig till att citera, med angivande av källor, ur press, radio och tv. Det räckte för att medierna, besatta, ja berusade av sin egen höga moral och ofelbarhet skulle göra mig till paria. Det har gjort hyckleriet, arrogansen och föraktfullheten hos den så kallade kulturbranschen gentemot avvikande politiska uppfattningar, särskilt höger /---/ än mer tydligt.”

Lördag förmiddag, åter i den lilla - bokhandeln i Loschwitz

Susanne Dagen sitter vid ett litet bord på trottoaren framför bokhandeln, förbipasserande ropar godmorgon, några går också in för att handla. Där inne ser det ut som i vilken privatägd boklåda som helst, böcker från golv till tak, av alla de slag, inga kampskrifter, inga banderoller,

inget som kan få en att tro att detta är den nya tyska extremhögerens egen bokhandel.
– Men kunderna har blivit färre, det är klart att vi fått betala för vårt engagemang, säger hon. Men jag visste vad jag gjorde. I tjugofem år har hon och hennes man drivit bokhandeln. Massor av författarkvällar och bokpresentationer. Alltid fullsatt. Den har av branschen utsetts till årets bokhandel, fått lokala priser. Men hösten 2017 förändrades allt. Då författade Susanne Dagen det som hon, väl medveten om de historiska konnotationerna, valde att kalla Charta 2017, ett upprop riktat mot ledningen för bokmässan i Frankfurt med protester mot deras behandling av det högerextrema förlaget Antaios.
– Det var inte för att det var högern som behandlades felaktigt, utan för att det stred mot allt som jag kämpat för hela mitt

liv, säger hon. Skulle samma sak hända ett vänsterförlag skulle jag göra om det. Kanske lite svårt ändå att tro, för Charta 2017 innehåller alla de formuleringar som sedan ska återkomma i de närmaste årens högerinlägg: åsiktskorridor, åsiktsdiktatur. Första namn under protesten: Uwe Tellkamp.
Susanne Dagen är uppvuxen här i Sachsen, hon har tillbringat hela sitt liv i östra Tyskland, hon känner människorna här. Och de känner henne:
– De kom till mig och berättade. Att sälja böcker kan vara en ganska intim sak. De innehåller berättelser, människorna kom till mig med sina egna.
Hon säger att den förödmjukelse som människor omkring henne uttrycker är en känsla som kommer med trettio års fördröjning. Det är känslan av att ha blivit besegrade, och att segrarna finns kvar.

Blickar man upp mot höjden där villorna tronar förstår man vad hon menar. Där bor de hon kallar segrarna, många av dem kom från väst efter murens fall och fick positioner långt över vad de hade meriter för. Husen köptes ofta loss för ganska små summor, lagligt men möjligen inte helt moraliskt, i alla fall inte med östtyska ögon sett.

Allt detta utgör myllan för missnöjet. Och statistiken ger de missnöjda visst stöd. Östra Tyskland är nästan avindustrialiserat, levnadsstandarden är fortfarande, tre decennier efter murens fall, lägre än i väst på nästan alla områden som gäller mätbart välstånd.

Det finns något i Susanne Dagens egen biografi som gör att hon inte skyggar för rollen som Tysklands förföljda högerbokhandlare.

– Det här är min uppgift i livet, säger hon. Jag visste vad det skulle kosta och jag är beredd att betala priset. Det lokala biblioteket har förbjudits att anlita mig för bokpresentationer. Dresdens Thomas Mann-sällskap har uteslutits av moderorganisationen i Lübeck för att de vill ordna uppläsningar här. Skådespelaren som skulle läsa har plötsligt lämnat återbud. Författare som tidigare kommit för att tala om sina böcker tackar nu nej, utan att riktigt vilja tala om varför, i alla fall inte för mig.

Hon skulle kunna fortsätta länge till, tycks det. En högermartyr i den idylliska Dresdenförorten? Har hon också "gått över Rubicon"? Är Tellkamp och hon utsatta för åsiktsdiktatur?

För att förstå dramat i Dresden måste man förstå vad som gör högern här så speciell. I västra Tyskland står AFD för allt som

också Sverigedemokraterna står för: stäng gränserna, hejda ”islamiseringen”, odla den nationella identiteten, håna Greta plus en allt övergripande ambition att störta Merkel, alla olyckors moder.

Men i öst är det en lite annorlunda brygd. Till allt som extremhögern i väst också står för läggs förbittringen över det man uppfattar som etablissemangets svek mot hela det före detta Östtyskland. Men det får man inte tala om, säger AFD kränkt. ”Det börjar kännas som i det gamla DDR”, ropar AFD-ledaren Björn Höcke. Väldigt många av hans partikollegor i öst kommer från väst. Men det tycks inte anhängarna bry sig om, de jublar vilt varthelst Höcke kommer. Mest magstarkt av alla valplakat i Sachsen är ett där AFD tar åt sig hela äran av den fredliga revolutionen 1989: ”Då precis som i dag: Det är vi som är folket.”

De medborgarrättskämpar som för trettio år sedan länge slogs ensamma och som ofta fick betala med fängelse och utvisning är rasande, förstås.

Men det märkligaste av allt är det starka motståndet, ja ibland rena hatet mot flyktingar, eller ”så kallade flyktingar”. För de är så få här i öst. Det totala antalet medborgare ”med migrationsbakgrund” är inte ens 7 procent, en fjärdedel jämfört med västra Tyskland.

– Antalet är inte det viktigaste, förklarar bokhandlarens man, Michael Bormann, för mig. Vi här i öst ligger trettio år efter Västtyskland, vi behöver bara titta på invandrargettona i Berlin Neukölln och Duisburg för att veta vad som väntar oss här.

Eller som borgmästaren i den lilla sachsiska staden Riesa lär ha uttryckt det:

”Vi vill inte ha några västtyska förhållanden här.”

Invandrarskräck och undergångsvisioner utan invandrare och flyktingar. Det låter som ett slags projektioner.

Inte första gången i den tyska historien. Det förstår jag av en liten skrift av den gamle tyske filosofen och sociologen Theodor Adorno som lägligt nog ligger på alla bokhandlares diskar just nu. ”Aspekter på den nya högerradikalismen” bygger på ett föredrag för studenter 1967. Då handlade det om det nynazistiska NPD, men hans ord har en kuslig aktualitet och kan lika bra tillämpas på dagens östtyska högerradikaler när det exempelvis gäller skräcken för den ”islamisering” som de känner sig hotade av.

Adorno talar om en ”anticipation av skräcken”, men det handlar inte bara om psykologi, säger han med ett slags

inkännande: ”Den som inte ser någon framtid för sig och som inte gillar de samhällsförändringar som sker, för denne återstår inget annat än att som Wagners Wotan säga: ’Vet du vad Wotan vill? Undergången!’ denne önskar sig utifrån sin egen situation undergången, bara inte den egna gruppens undergång, utan helst att det hela går under.”

Adorno hade nazismen i eget färskt minne. Han var jude.

Varför tittar hela Tyskland den här helgen mot Dresden? Varför skulle ett genombrott för AFD i delstatsvalet just här vara så viktigt?

Sociologen Joachim Fischer vid stadens universitet vet och ger exempel på tre politiska händelser i Dresden som liksom föregripit utvecklingen i hela Tyskland. Den första: när Helmut Kohl för första gången besökte DDR och Dresden efter

murens fall, den 18 december 1989, möttes han av tusentals människor redan på flygplatsen. Efter hans tal intill den berömda ruinen av Frauenkirche inför en ännu större jublande folkmassa, sade han till sina medarbetare: ”Saken är redan avgjord.” Det fanns inte något alternativ till snabb återförening. Folket vann. Nästa gång: högtidlighållandet av minnet av alla som dog under bombattackerna den 13 februari 1945. En bit in på 2000-talet förvandlades denna manifestation, som ägt rum under stilla former i decennier, till en nazistisk uppmarsch. Det ledde till motattacker från vänsterns antifa-trupper, bråket kunde inte hejdas förrän tusentals medborgare i staden hindrade nazisterna genom att bilda en väldig mänsklig kedja runt kyrkoruinen. Och så den tredje: tillkomsten av Pegida, marscherna mot invandring som på bara

någon månad växte till massmanifestationer med över tiotusen deltagare varje måndag. Men som också har mötts av motdemonstrationer.

Folket mot folket.

I dag går Dresden till val, då får vi veta vilken del av folket som samlar flest.

Svante Weyler

Svante Weyler är författare, journalist och före detta förläggare. Han var Sveriges Radios korrespondent i Berlin 1991–1994.

Tyska delstatsvalet.

I dag går invånarna i delstaterna Sachsen och Brandenburg, som båda ligger i det forna Östtyskland, till regionalval.

Det högerradikala partiet Alternativ för Tyskland (AFD), som vuxit snabbt sedan starten 2013, spås bli största parti.

Partiet har fångat upp missnöjet över att klyftan mellan öst och väst fördjupats. Invånare i öst har i genomsnitt 85 procent av den disponibla inkomsten jämfört med invånare i väst.

I dag styrs Brandenburg av socialdemokratiska SPD och vänsterpartiet Die Linke. Sachsen styrs av kristdemokratiska CDU och SPD, samma konstellation som på riksplanet.

Ett testamente över kolossala klimatförändrin gar

SÖNDAG 1 SEPTEMBER 2019

Jag har känt Ólafur Elíasson i några år nu och vi har ofta pratat om det isländska landskapets betydelse: dess skepnader, dess former och det viktiga i att uppskatta dess skönhet och skydda den. När han 1999 gjorde "The Glacier series" handlade projektet om att fånga den rena, råa prakten i den flödande isen, med hans

särskilda sätt att fånga och dela med sig av ogenerad skönhet.

Den här sommaren har Ólafur skapat en ny Glacier-svit. I dessa par ser vi glaciärerna Tungnakvíslarjökull och Rótarjökull och hur mycket de har förändrats mellan åren 1999 och 2019. Skillnaden är enorm. Blotta faktum att den nya sviten kan användas som ett vetenskapligt dokument eller ett klimatförändringarnas testamente, är något helt nytt i mänsklighetens historia. Ingen tidigare konstnär skulle ha kunnat vänta i endast tjugo år för att måla en fullständigt annorlunda bild av en glaciär; ingen tidigare forskare kunde ha väntat sig att under sin karriär få uppleva att en glaciär förändrar sig mer än den gjort under de föregående femhundra åren. Nu har den första isländska glaciären formellt dödförklarats. Okjökull –

glaciären på berget Ok – räknas inte längre som glaciär. När forskare vid Rice university i Texas frågade om jag kunde skriva en text till en plakett till minne av Okjökull, ställdes jag inför ett dilemma. Hur skriver man en gravskrift om en glaciär? Tänk själv. Hur skulle man kunna fixa det här, när man har växt upp med glaciärer som geografiska ofrånkomligheter; symboler för evigheten? Hur tar man farväl?

Jag mindes ett av mina favoritstycken ur Kurt Vonneguts roman ”Slakthus 5”: ”Vet du vad jag säger till folk när jag får höra att de håller på att skriva antikrigsböcker?

Nej. Vad säger du, Harrison Starr?

Jo, jag säger: ’Varför skriver du inte en antiglaciärbok i stället?’”

Poängen är förstås att det alltid kommer att finnas krig, precis som det alltid kommer att finnas glaciärer.

Tja, tro det eller ej Harrison Starr. Vi människor har besegrat glaciärerna.

Nästan varenda glaciär på planeten har slutat växa och de flesta krymper i en skrämmande hastighet. Okjökull är den första på Island att officiellt förklaras som död is. Glaciärerna smälter i Himalaya och Alperna på Grönland och Island. I Vonneguts anda skulle man kunna säga att professorerna i Texas bad mig att skriva ett försvar för glaciärerna.

Vår döda glaciärs namn har många dimensioner. Det isländska Ok motsvarar det svenska ok och det danska åg – träställningen som traditionellt använts för att bära vattenspann. Ok kan också betyda börda, att vara under oket. Det isländska berget Ok bar vattnet i isform.

Och nu när vattnet blivit till hav, har det blivit en långsamt stigande börda för kommande generationer.

Om man lutar sig mot tendenserna så kommer Islands samtliga glaciärer att vara försvunna inom 100–200 år. Så plaketten vid Ok skulle kunna vara den första av 400 på enbart Island. Glaciären Snæfellsjökull, där Jules Verne inledde resan mot jordens medelpunkt, är sannolikt borta om 30 år och en betydande förlust. Den glaciären är för Island vad berget Fuji är för Japan. Den kombinerade förlusten av Islands glaciärer kommer att höja havsnivån med en centimeter. Det kanske inte verkar så mycket, men när man lägger till vad som händer i resten av världen så kommer ythöjningen att påverka hundratal miljoner människor, inte minst ytnära länder som Danmark. Det allra mest oroande är om Himalayas glaciärer

smälter. De är huvudkällan till dricksvattnet för en miljard människor. Min familj har ett särskilt förhållande till glaciärerna. Mina farföräldrar tillhörde grundarna av Isländska glaciärforskarsamfundet. När farfar 1955 ville ta med sig farmor på en treveckors forskningsresa, fanns det de som undrade om han var galen. Ta med en kvinna på en forskningsresa? Mina farföräldrar och glaciologerna kartlade och mätte glaciären och blev instängda i ett litet tält under tre dygn. "Frös ni inte?" frågade jag dem. "Frös? Vi var ju nygifta", svarade de. Jag var bara elva år så jag fattade inte riktigt. Hur kan man bli varm av att bli gift? Platsen på glaciären där de slog ner sina tältpinnar hade inget namn på den tiden. I dag kallas den Brúðarbunga, Brudputningen.

För tillfället täcks tio procent av Island av glaciärer. De tjockaste isskikten finns vid Vatnajökull – uppemot tusen meter av is. Tänk att stapla tre Empire State Building på varandra och dra den massan mot alla horisontlinjer. Att tänka sig att något så kolossalt faktiskt är ömtåligt är svårt att begripa. När mina farföräldrar mätte dem så tycktes glaciärerna vara eviga vita jättar. Men om man tänker på hur länge de kommer att överleva i detta uppvärmda klimat så förefaller deras framtid minst sagt dyster. Vi vet sedan förr att glaciärer växer och krymper, men detta är en kollaps, en explosion i slow motion. Det är inte så att vi är ovana vid förändringar i naturen. Vi är vana vid vulkanutbrott som är så våldsamma och kraftiga att de får alla våra små mänskliga göranden och låtanden att verka futtiga. Man frågar: vad spelar vi människor för

roll, när en vulkan kan spy ur sig miljoner ton koldioxid? År 2010 stängde det ryktbara Eyjafjallajökull-utbrottet ner Europas flygplatser. Men utsläppen av koldioxid var bara cirka 150 000 ton per dag, i jämförelse med de 100 miljoner ton per dag som människan är ansvarig för. Mänsklighetens dagliga geologiska inverkan kan likställas med 600 vulkaner som denna. Tänk er utbrott som detta, på varje kontinent, dygnet runt, året om och fråga er om inte detta påverkar klimatet. Samtliga naturkrafter förändras i en alarmerande hastighet. Mammutgravarna i Sibirien tinar och förurning i haven når nivåer som är de högsta på 50 miljoner år. Det är inget dramatiskt med en döende glaciär. En smältande glaciär är inte mycket mer dramatisk än våren: ena dagen har vi snö, nästa dag är snön borta. Men vi lever i det Stora upptinandet. Den

väldiga smältan. Vi måste komma underfund med att detta inte är normalt. Att det inte är okej att skriva en minnesplakett till en glaciär som hette Ok. Ett av vår civilisations grundläggande tillkortakommanden är dess oförmåga att tänka bortom nuet. När en forskare pratar om 2100 kan vi inte fatta att det har något med oss att göra. Så när jag ibland talar inför studenter på universitetet ber jag dem att göra ett enkelt tankeexperiment. Jag säger: om du föddes år 2000 så kommer du att kunna få ett bra och sunt liv i 90 år. Vid det laget har du kanske en 20-åring som favorit i ditt liv. Det kan vara ett barnbarn, eller i alla fall någon du har känt och älskat i 20 år. När kommer denna person att vara en frisk och sund 90-åring, som kanske pratar om dig som den viktigaste förebilden i livet? Studenterna räknar i huvudet och kommer fram till

något år som kanske 2160. Detta är tid de kan greppa med sina händer. Om vi känslomässigt kan fatta en sådan tidsrymd, vad tänker vi om forskarnas varning om en katastrof år 2070? Eller 2090? Hur kan detta vara bortom vår fattningsförmåga, som om det vore någon science fiction-framtid?

Så på kopparplaketten till minne av Okjökull har vi skrivit till dessa anhöriga från framtiden: ”Vi vet vad som håller på att ske och vad vi måste göra. Bara ni vet om vi klarade av det”.

De som leder våra demokratier står inför en utmaning de antagligen aldrig förberett sig inför. Den här sommaren var den varmaste som någonsin uppmätts.

Värmerekord har överskridits, inte snudd på utan med upp till fyra grader. Vi ser varningssignaler överallt och självklart har ingen politisk ideologi förberett någon

politiker på en kris som inbegriper världens alla glaciärer, alla världshav, all växtlighet, hela mänskligheten.

Andri Snær Magnason

Andri Snær Magnason, född 1973, är en isländsk författare med starkt miljöengagemang. Hans barnbok ”Berättelsen om den blå planeten” är översatt till många språk. Bästsäljaren ”Draumalandið (Drömlandet)” utkom i samband med finanskraschen på Island och har även blivit film. Magnason var kandidat i det isländska presidentvalet 2016.

Denna essä är en förlängd version av en text publicerad i brittiska The Guardian, inför invigningen av minnesplaketten över den bortsmälta glaciären Okjökull den 18 augusti. Konstnären Ólafur Eliasson är född 1967 i Danmark av isländska föräldrar. Han är mitt uppe i en dokumentation av vad som hänt med 42 av Islands glaciärer sedan ”The glacier series” 1999. Denna fotoserie ingår i Olafurs retrospektiv ”In real life” på Tate Modern i London (t o m 5/1). Den ska snart kompletteras med nya foton av samma landskap, vilket avslöjar den globala

uppvärmningens dramatiska inverkan under de senaste 20 åren.

Ólafur Eliassons engagemang i klimatkrisen har aktivt gestaltats i installationer som "Ice Watch", med smältande isblock från Grönland, senast i vintras utanför Tate Modern.

Bara en paus? Dikten "Vapenvila" ringde in freden på Nordirland

SÖNDAG 1 SEPTEMBER 2019

**I dagarna är det 25 år sedan vapnen -
tystnade på Nordirland. Men Brexit har
åter skapat oro på den gröna ön. Hur
stark är freden? DN publicerar i dag en**

svensk tolkning av Michael Longleys berömda dikt "Ceasefire".

För 25 år sedan, den 31 augusti 1994, utlyste Provisoriska IRA den vapenvila som blev början på slutet på den nordirländska konflikten, en av de blodigaste motsättningarna i Europa sedan andra världskriget. Eller så såg det åtminstone ut.

Ett par dagar senare, den 3 september, publicerade Belfast-poeten Michael Longley dikten "Vapenvila" i dagstidningen Irish Times. Longley hade skrivit sin sonett redan en vecka tidigare, när rykten om det förestående vapenstilleståndet hade börjat spridas. Nu blev den till en offentlig samlingspunkt för de nyväckta förhoppningarna, men också ett uttryck för de politiska utmaningar som väntade och de nästan omänskliga krav på

försoning som ställs på den som vill ha fred.

Sällan har väl en dikt haft en sådan verkan i offentligheten. I vanliga fall, säger Michael Longley, verkar en dikt i det privata. Och det är gott så. Men här var det annorlunda.

Liksom många av sina generationskamrater – Seamus Heaney, Meabh McGuckian, Paul Muldoon – använder sig Michael Longley av det antika Grekland för att närma sig "the Troubles", den konfliktplågade nordirländska samtiden. I "Vapenvila" är det mötet mellan Akilles och Priamos i den 24:e sången i Homeros Iliaden som utgör det poetiska materialet.

I korthet beskriver Homeros där hur Priamos, kungen av Troja (- Homerosöversättaren Erland Lagerlöf kallar honom så klart "drott"), besöker

fienden Akilles i dennes läger och bönfaller honom att utlämna kvarlevorna av Hektor, Priamos son. Akilles, som har förlorat sin vän Patroklos i det trojanska kriget och i en blandning av sorgearbete och hämndbegär varje dag i soluppgången släpat Hektors lik runt vännens gravhög, tillmötesgår Priamos, som kan ge sin son en värdig begravning.

I Michael Longleys version av berättelsen är det utan tvivel Priamos som är den större hjälten, eller i alla fall den större människan. Kompromissvilja är knappast något som utmärker de klassiska heroerna, men det är grunden för varje förhandling. Också för de fredsförhandlingar som 1998 ledde fram till Långfredagsavtalet. Denna överenskommelse har, trots alla sina brister, sedan dess fungerat som ett inspirerande exempel på hur man kan avvärja den dödliga nationalismen, utan

att någon måste erkänna ett nederlag eller proklamera en seger.

Det är den ömtåliga kompromissen som i dag står på spel. I skuggan av Brexit har det blivit mer än tydligt hur gammal sektarism och identitetspolitik kan reaktiveras så snart de politiska förutsättningarna för fredsprocessen ändras.

Och det är just det som sker nu. Om Boris Johnsons senaste parlamentskupp faktiskt leder till en hård Brexit kommer en omröstning om Nordirlands politiska hemvist att komma som ett brev på posten. Långfredagsavtalet gör detta möjligt. Ska Nordirland fortsätta vara en del av Storbritannien eller ska gränsen dras om och Ulster införlivas i Republiken Irland – och därmed också vara en del av EU?

Oavsett hur en sådan folkomröstning går – och det är det perfida i sammanhanget och något som knappt diskuterats – är det mycket svårt att föreställa sig att de paramilitära grupperingarna kommer att nöja sig med att stillatigande se på och acceptera resultatet.

I en dikt beskriver Michael Longley Långfredagsavtalet som ”ett fragment av en framtida oföreställbar himmel”. I dag liknar nordirländsk politik mest usel prosa, konstaterade han när han mottog Pen Pinter-priset 2017. ”Men fredsprocessen är en process”, lade han till. ”Den är långt ifrån över. Det kommer att ta generationer.”

På uppläsningar nämner Longley sällan det faktum att den vapenvila som möjliggjorde mötet mellan Akilles och Priamos var tillfällig. En kort paus.

Därefter fortsatte det trojanska kriget och även Akilles dödades.

”Jag antar att jag inte vill utmana ödet”, säger han.

Carl Henrik Fredriksson är publicist verksam i Wien och Programme director för debates on Europe i Belfast.

Carl Henrik Fredriksson

”Vapenvila” av Michael Longley

I
Påmind om sin egen far och
rörd till tårar
Tog Akilles kungens hand
och föste honom milt
Ifrån sig, men Priamos kröp
ihop på golvet
Och de grät ihop tills deras
sorg fyllde rummet helt.

II
Hektors döda kropp tog
Akilles hand om själv

Såg till att den blev ren och,
för den gamle drotten,
Klädd i uniform, inslagen
som en gåva,
Klar för Priamos att föra
hem i ottan.

III

De åt en bit tillsammans
och njöt sen båda av
Varandras skönhet, som
älskande kan göra,
Akilles gudalik, Priamos
ännu ståtlig
Och full av samtalslust, han
förut låtit höra:

IV

”Jag faller ner på knä, det
flyr jag inte från,
Och kysser den mans hand
som dödade min son.”

Europadebatt i Belfast.

Michael Longley, som i år fyller 80 år, kommer att
läsa sin dikt ”Vapenvila” vid öppningen av tre-

dagarskonferensen ”Belfast Debate on Europe”
som äger rum från den 13 till 15 september.
”Debates on Europe” är en serie offentliga
diskussioner som arrangeras av S Fischer-
stiftelsen i Berlin och Tyska Akademien i
Darmstadt och hålls på platser där Europas
framtid står på spel.

I Belfastdebatten deltar författare och intellektuella
från både Öst- och Västeuropa, bland andra
Fintan O’Toole, Dubravka Stojanović, Misha
Glenny, Katy Hayward och Durs Grünbein.
Mer information på debates-on-europe.eu

Det moderna Europa föddes med skarpa hjärnor och tekniska framsteg

SÖNDAG 1 SEPTEMBER 2019

Vad händer om man i stället för politik och krig sätter tekniken i centrum för Europas historieskrivning? Resultatet kan man ta del av i forskningsprojektet

”Making Europe”. Vetenskapen och tekniken var kärnan i civilisationen och imperialismen. Men författarna skyggar inte för teknologins mörka sidor, skriver Gunnar Wetterberg.

Veckan efter midsommar samlades de internationella ingenjörsvetenskapsakademierna i Stockholm. Vård för tillställningen var svenska IVA, som i år fyller 100. Svensken Johan Norberg inledde symposiet med att hylla vetenskapens och ingenjörskonstens bidrag till mänsklighetens allt ljusare tillvaro. Ett par timmar senare skakade sydafrikanen Edgar Pieterse på huvudet åt blomstermålningen. Hur kan man tala om de senaste hundra åren utan att nämna världskrig, folkmord och kolonial utplundring?

I den stort anlagda serien ”Making Europe: technology and transformations,

1850–2000” finns det mer av den balans som Pieterse efterlyste. Med nederländska stiftelsers stöd genomförde 300 teknikhistoriker i det tioåriga projektet *Inventing Europe*, som fjorton av deltagarna sammanfattat i sex volymer om Europas teknikhistoria.

I förordet till böckerna utmanar utgivarna den gängse historiesynen. ”Vi erbjuder en europeisk historia sedd genom teknologins lins snarare än genom krigen”, skriver Johan Schot och Philip Scranton. ”Vi tror att en europeisk historia med tekniken som kärna gör det lättare att förstå kontinuiteterna som bestått trots krigens avbrott.”

I bok efter bok ifrågasätter teknikhistorikerna begreppet ”det korta 1900-talet”, britten Eric Hobsbawms karakteristik av 1914 till 1991, med världskrigen, nazismen och

kommunismen som huvudteman. Det är fel, menar ”*Making Europe*”: med teknologin handlar det i stället om ett *långt* 1900-tal, som börjar med världsutställningen i London 1851 och knappast tagit slut ännu. I Crystal Palace samlades den tidiga industrialismens ingenjörer och visade världen vad de kunde – och sedan har det bara blivit mer och mer.

Det var med teknologin som Europa gick ut i världen. Teknologin möjliggjorde imperialismen och erövringarna, men det stannade inte vid den praktiska nyttan. - Teknologin hade också en ideologisk betydelse, påpekar Maria Paula Diogo och Dirk van Laak i sin volym om Europa och globaliseringen. Vetenskapen och tekniken var kärnan i civilisationen, den kultur som européerna lät andra få del av/tryckte på dem.

Det handlade inte bara om vapentechnologin, när de europeiska stormakterna tog över världen. Minst lika viktiga var kommunikationerna – ångan användes för att driva fartyg och lägga ut järnvägsnät över världen, och hand i hand med fartyg och lokomotiv gick telegrafen. Så hade det börjat redan i Europa. I en av seriens mest intressanta volymer skildrar KTH-historikerna Per Högselius och Arne Kaijser tillsammans med holländaren Erik van Vleuten hur infrastrukturen byggdes ut och knöt samman kontinenten. Järnvägarna fick tidigt huvudrollen. De första sträckorna byggdes av privata företag, men allt fler stater insåg värdet. Från början användes de för att forsla passagerare och varor, men den preussiska staten insåg att de kunde användas i militära strategier. Mot Danmark 1864–65 segrade tyskarna med gevär som gick att

ladda och avlossa dubbelt så snabbt som de danska, men i krigen mot Österrike 1866 och Frankrike 1870–71 utnyttjade järnkanslern Bismarck och generalstabschefen Moltke även järnvägen. Med tågen mobiliserade de sina bataljoner långt snabbare än motståndarna, och med segrarna lade de grunden till det kejsardöme som skulle präglade mycket av Hobsbawms korta 1900-tal. Under de kommande årtiondena blev järnvägarna huvudsaken i det ena projektet efter det andra. Den balttyske matematikern Sergej Witte blev direktör för de ryska järnvägarna och ansvarig för bygget av transsibiriska järnvägen, som långa tider (och kanske än i dag) skulle bli en av de mest trafikerade banorna i världen. Cecil Rhodes plan på en järnväg från Kap till Kairo höll på att driva

Storbritannien i krig med Portugal och Frankrike; Tyskland strävade efter Berlin-Bagdad för att sträcka ut sitt inflytande in i Asien. Under andra världskriget lade nazisterna koncentrationslägren nära stora järnvägsknutar, och Reichsbahns ansvariga såg till att transporterna av judar, kommunister och homosexuella fungerade geschwint.

Samspelet med telekommunikationerna är fascinerande. Ända till 1800-talets början var transporter och kommunikationer ett och detsamma, möjligen med undantag för brevduvor och vårdkasar runt kusterna. Med telegrafen fick kommunikationerna en helt annan snabbhet än transporterna. Det började med den franska revolutionsarméns flaggor och semaforer, men det var när man började använda elektricitet som telegrafen blev mer och mer effektiv. Börsspekulanter använde den

för att tjäna pengar snabbare än motspekulanter som inte visste lika mycket lika snabbt; men den ökade också järnvägsnätets säkerhet genom att ge snabba besked om vilka tåg som mötte var på linjen.

Det fascinerande med "Making Europe" är att teknikens historia inte bara är teknik. Andreas Fickers och Pascal Grisset betonar Samuel Morses betydelse. Först med hans alfabet kunde de nationella telegrafsystemen tala med varandra. Standardiseringen av Morsealfabetet vid den internationella telegrafunionens första konferens 1865 innebar att telegrafisterna inte längre behövde bära telegrammen över gränserna och översätta dem för att göra dem begripliga för mottagaren. Med tekniken att lägga undervattenskablar konsoliderade Storbritannien sitt världsherravälde. Då radion kom var det

till en början i samma syfte, att kontrollera avlägsna kolonier och nå skeppen ute på havet, men genombrottet kom när tusentals signalister under första världskriget lärde sig den nya tekniken och kom hem som radioamatörer, grunden för breda sändningar till många mottagare. Just samspelet mellan teknikerna och deras användare är temat för Ruth Oldenziels och Mikael Hårds volym i serien. Drivkraften i utvecklingen kom ofta från konsumenterna – cyklisternas betydelse för att riva gränser, bygga ut hotell och lägga bättre vägar är ett fascinerande kapitel. Men de pekar också på fixarnas betydelse, teknikens mellanhänder, de som med sina symaskiner tog Buttericks klädmönster för att sy eget efter det parisiska modet, eller för att lägga till och dra ifrån på fabrikskonfektionen.

För att tekniken skulle fungera krävdes ofta överenskommelser. Många teknologier är i sig gränsöverskridande, andra fungerar mycket bättre om de blir det. Teknologins behov blev drivkraften i mycket av det internationella samarbete som började växa fram från mitten av 1800-talet, visar Wolfram Kaiser och Johan Schot. De lyfter fram alla de tekniska kommittéer som arbetade inom Nationernas Förbund under mellankrigstiden. NF har hamnat i skymundan därför att man misslyckades med att bevara freden, men Kaiser och Schot menar att förbundet lade grunden till samarbetet i FN efter andra världskriget. Inom NF hade man också prövat fram många av de samarbetsformer som Jean Monnet tog med sig in i den framväxande europeiska gemenskapen.

”Making Europe” skyggar inte för teknologins mörka sidor. Kemisten Fritz Haber fick Nobelpriset för sin metod för att framställa ammoniak på syntetisk väg, ett genombrott för konstgödseln – men också för att tillverka sprängämnen. Han fick ansvaret för det tyska gaskriget under första världskriget och propagerade för att använda senapsgas. Radions Nobelpristagare, Guglielmo Marconi, hörde till Mussolinis mest verksamma supportrar; nazisterna använde moderna teknologier i krig och förintelse; och i Stalins Sovjetunionen stod ingenjörerna för femårsplanerna.

I ett par volymer undrar författarna om ingenjörerna lockades av att de autoritära regimerna fick saker gjorda, att de slapp demokratins omständliga processer och fick grandiosa uppgifter att verkställa.

Kanske var det så, men var lockelsen större för dem än för andra?

Betydligt mer problematisk är ingenjörernas oförmåga att förutse följderna när deras projekt omsätts i verkligheten. Ibland blir katastroferna tidigt uppenbara, som när Sovjetunionen försökte spränga nya lopp för de sibiriska floderna med hjälp av kärnexplosioner. Men ofta tar det några årtionden innan de stora upptäckterna värker ut i vardagen – transistorerna är det exempel som ofta återkommer i bokserien.

Ett sådant jättekliv ut i det okända rymdes också bland visionerna på ingenjörseminariet i Stockholm.

Miljöjuristen Jessie Reynolds från Los Angeles lanserade ”solar geoengineering” som lösning, om ”traditionella” klimatåtgärder inte hinner nå 1,5-gradsmålet i tid. Genom att pumpa ut

svavelpartiklar i atmosfären skulle världens ingenjörer kunna hejda solstrålningen och kyla ned jorden. Haken är att det prövats förut, men av naturen själv. År 536 e Kr pumpades enorma mängder aska ut i hela jordens atmosfär, av ett vulkanutbrott eller av ett nedslag från rymden. När det späddes på av ett vulkanutbrott ett par år senare vittnar samtida krönikörer om flera år då solen ”försvann”. Temperaturen sjönk med tre grader, trädens årsringar krympte till nästan ingenting, och stora delar av befolkningen svalt ihjäl eller dog i pestsjukdomar när det inte fanns något att äta.

Gudskelov finns det en historia att ta varning av, när Reynolds och andra entusiaster börja drömma. Hellre energiskatt än svavelmoln!

Gunnar Wetterberg

SÖNDAG 1 SEPTEMBER 2019

Gunnar Wetterberg är författare och ledamot i Ingenjörsakademien. Hans senaste bok är ”Träd – en vandring i den svenska skogen” (Albert Bonniers förlag). Projektet ”Making Europe: technology and transformations, 1850–2000” ges ut av förlaget Palgrave Macmillan.

Ta tåget till Rivierans finaste stränder

SÖNDAG 1 SEPTEMBER 2019

En tågresalängs Rivieran för med sig en doft av svunna tiders badsemestrar med blåvitrandiga badhytter på led och eftermiddagscocktails i skuggan. Även om trycket från turismen har ökat under åren gömmer sig pärlor på både den franska och italienska sidan. Häng med författarna bakom boken "Med tåg genom Europa" till deras favoriter!

Tåget var det som gjorde den Franska rivieran populärt redan på 20-talet, då det lyxiga Le train bleu transporterade filmstjärnor, kungligheter och författare ner till Medelhavets glittrande böljor, bekvämt sovandes i mörkblåa sovvagnar. Det sägs att Coco Chanel var den som på 1920-talet drev på trenden då hon efter en sommar på Côte d'Azur kunde uppvisa både eleganta badkläder och en nymodig solbränna. Efter det har Franska rivierans popularitet hållit i sig, även om Le train bleu ersatts av snabbtågen TGV – Train à grande vitesse.

En tidig morgon reser vi med just TGV söderut från pampiga stationen Gare de Lyon i Paris. Dimman ligger kvar över fält och gröna kohagar när tåget susar förbi i över 300 kilometer i timmen. Efter vad som känns som en blinkning anländer vi till Lyon, bara två timmar efter avfärd. Och

rätt som det är kommer vi fram till den gamla romerska staden Arles i Provence, vår första destination.

Första kvällen promenerar vi vilse i alla smala gränder, här och där avbrutna i vår vandring av magnifika romerska lämningar. Små mysiga restauranger finns i varje hörn, men eftersom vi kommer rätt sent på kvällen dröjer det innan vi hittar ett öppet kök. På Cuit Cuit är stämningen hög denna fredagskväll. Det lokala rödvinet smakar utmärkt och vi kan mätta oss med en rejäl och fräsch sallad.

Tipsad av en lokal bekant besöker vi därefter något helt annat. Baren på nyöppnade boutiquehotellet L'Arlatan är en mix av marockansk och modern design, med djärva färgval och snygga möbler. Här slår vi oss ner och njuter av en utmärkt cocktail före läggdags.

Efter någon dag längtar vi efter bad och tar tåget via Marseille mot kusten genom vinodlingar och terrakottafärgade provencalska byar. Vi hoppar av vid badorten Agay, känd för sin halvcirkelformade sandstrand som ibland syns på listor över världens vackraste vikar.

Extra bra för oss tågresenärer är att stationen (eller snarare perrongen, det finns inget stationshus) ligger direkt ovanför stranden, perfekt för ett bad innan fortsatt resa med nästa tåg. Bästa familjebadet är Plage de la Beaumette, en kvarts promenad från stationen. Här finns också ett par mysiga strandrestauranger. Stannar du längre i Agay och vill sträcka på benen bjuder omgivande naturreservatet Massif l'Esterel på vackra vandringsleder och krävande mountainbike-rutter.

Med salt i håret och en doft av kokosolja i näsan reser vi vidare längs havet. Den här delen av tågresan är mycket fin, med grönt kuperat landskap på ena sidan och ett glittrande Medelhav på den andra. Och tåget går verkligen nära stränderna, ibland känns det som om vi kunnat sträcka ut handen och köpa en glass från strandkiosken. Det fina är att det också är enkelt att kliva av för ytterligare ett bad när andan faller på och sedan resa vidare med nästa tåg. Regiontågen går hela tiden och här krävs ingen platsbiljett. Vid Nice blir det efterhand tätare bebyggelse och tjusiga villor med pool byts ut mot högre hus och storstadskänsla.

Vårt mål är staden Menton, en gång en del av sin berömda granne Monaco men numera sista franska utposten innan Italien. Beläget där Alperna försvinner ner i Medelhavet är Menton begåvat med ett

mikroklimat som gjort staden känd för sina citrusodlingar och vackra trädgårdar. Frukterna från odlingarna finns att åtnjuta i Mentons saluhall, som håller öppet dagligen. Vi besöker den på morgonen tillsammans med en del lokalbor och en och annan turist. Själva saluhallen är en fest för ögat, vackert målad i gult och omgiven av högresta palmer. Där inne trängs frukt, blomster och grönt med patéer, färsk fisk, ostar och nybakat. Vi får med oss en bit paté till lunchen som intas på en bänk i skuggan. Och det är nu, eller kanske någonstans på strandpromenaden med en limoncelloglass i handen, som känslan av den klassiska Rivieran infinner sig. Eleganta pastellfärgade badhotell med höga fönster och palmträdgårdar, en gammal stadskärna med kulörta hus och en fond av grönskande branter bidrar till

atmosfären. Men framför allt har Menton ett avslappnat lugn befriat från svindyra bilar, blingiga klockbutiker och den hetsiga lyxkommers som utmärker stora delar av Franska rivieran. Hit reser vi gärna igen.

Så är det dags att korsa gränsen och efter ett antal tunnlar är vi över på andra sidan. Italienska Ventimiglia är slutstation för de franska tågen, så här blir det byte till italienskt tåg. Vårt första riktiga stopp i Italien blir bara en kort bit bort i gulliga Bordighera, där stationen ligger precis vid havet. Den gamla delen av staden tronar högt på en kulle, här äter vi en fabulös tallrik spaghetti ai frutti di Mare på Ristorante Pizzeria Saraceno, fullspäckad med godbitar som små bläckfiskar samt en fyllig tomatsås och två stora räkor på toppen.

Efter middagen tar vi en promenad i gränderna och passerar ett litet hål i väggen som ser lovande ut. Det visar sig vara ett par från Neapel som driver en delikatessbar. De enda andra gästerna är tre unga fransktalande kvinnor. De är barndomsvänner från La Réunion, den lilla ön cirka 80 mil öster om Madagaskar, men jobbar eller pluggar nu alla i Frankrike eller Italien.

Och nu börjar det. Vi sippar på vårt glas prosecco när värden bjuder på hemkryddad romsnaps. Inom minuter har en Ipad kopplats till högtalare och det spelas vacker musik från Neapel. Men så tar tjejerna över och börjar spela svängig zouk, musik från franska Karibien. Plötsligt har vi ett dansgolv och alla dansar förutom värden som då och då hämtar olika hemkryddade eldvatten.

Tidigt morgonen efter står vi på perrongen vid Bordigheras station och lyssnar på vågornas brus som blandar sig med fågelkvittret – havet ligger bara ett tiotal meter bort. Tåget tar oss med vidare söderut och efter hand dyker det upp kända badortsnamn som Alassio, Imperia och Santa Margherita.

Vår bas för att utforska den liguriska kusten är emellertid mindre kända Moneglia som ligger mellan Portofino-halvön och nationalparken Cinque Terre. Här bor vi på tredje våningen med terrass mot havet precis ovanför en fin sandstrand.

De närmaste dagarna varvar vi utflykter i området med gastronomiska höjdpunkter, där den ena restaurangen överträffar den andra. En av våra favoriter, Bistrot Julia, ligger bara två minuters promenad från vår lägenhet. Restaurangen har funnits i

20 år, men drivs sedan tre år av Silvano som från början var kock och som när han tog över höjde nivån på maten rejält. Vi börjar med smårätter, ostron och fisktartar, därefter tempurafriterade hyvlade grönsaker med bläckfisk, allt gudomligt gott. Till huvudrätt helbakad fisk på liguriskt vis med oliver och citron. Efterrätten går inte heller av för hackor, mandelcannelloni med färska björnbär och maräng varvad med fryst färskvispad grädde. Man har höga ambitioner och Silvano tar verkligen hand om oss på allra bästa sätt.

En utflykt i Cinque Terre börjar med ett besök i byn Monterosso al Mare. Trots att det är en regnig dag i maj är trängseln stor. Hur det är en het julidag vågar vi inte tänka på. Men visst är det vackert!

En tågtur senare är vi i Riomaggiore, den sydligaste byn som man når via en tunnel

från tågstationen. Det är verkligen mycket vackert, men också exploaterat, nere i den lilla pittoreska hamnen. Vi missar tåget tillbaka med en minut så vi tar en utmärkt ståkaffe på stationskaféet mittemot för en euro. Ett par trappor som leder upp över spåren väcker vår nyfikenhet. Vi går över och upptäcker en bar ute på en klippa med den mest förtjusande utsikt! Plötsligt faller allt på plats. Hav, himmel, klippor, utsikt. En ost och chark-tallrik med ett glas rött vin. Till och med solen tittar fram! Sedan far vi vidare till Manarola som har områdets sötaste hamn, och trängsel därefter.

Efter några behagliga dagar i Moneglia blir historiska Pisa vårt sista stopp. Mest känd för sitt torn drar staden sin beskärda del av turister, men går man bara ett par snäpp bort från det lutande tornet kryllar

det av sköna ställen som varken är särskilt dyra eller turistiga.

Ett favoritområde är Piazza Dante Alighieri nära det gamla universitetet. Vi äter gott på Trattoria Da Stelio som skryter om att man haft samma meny sedan 1960-talet. Det är trångt mellan borden och serveringen är aningen brysk (speciellt när vi dristar oss till att fråga efter ketchup till fyraåringen), men maten är rejäl, vällagad och mycket prisvärd. Bordet intill får in lokala specialiteter som porchetta (fylld fläskkarrérulle) och inälvsrätten trippa, den sistnämnda lite för avancerad för oss även om de franska gästerna som provar den suckar nöjt.

Efter en gräddig tiramisù promenerar vi bort till det lutande tornet och de gräddtårteliknande byggnaderna på Mirakeltorget. Det är svindlande att flera

av dem stått här sedan 1100-talet och de är både vackra och unika.

Vår favorit är den mindre kända kyrkogården som ligger lite vid sidan av torget. Byggd som en pelarkantad arkad runt en gård liknar den mer en klostergång än en kyrkogård, men inskriptioner på golv och väggar visar att detta är en plats för sista vilan.

Det stora projekt som pågår just nu är renoveringen av de medeltida fresker som delvis förstördes under andra världskriget. Målningen "Triumfen över döden" blev till exempel klar 2018, målad i mitten av 1300-talet beskriver konstverket medeltidsmänniskans bild av himmel och helvete. Den beskriver i detalj både vägen till dessa ställen och hur det är där.

Himmelsdelen är för all del njutbar, men skärselden är både fascinerande och skrämmande med exempel på vad en

syndfull människa kan råka ut för. Det är lätt att bli stående och fundera över liv och död, men efter en stund konstaterar vi att det är hög tid för ett glas av något.

Bilfria lilla torget Piazza Chiara Gambacorti (eller Piazza della Pera, Pärontorget, som det kallas i folkmun) ligger gömt från huvudshoppinggatan bara ett stenkast från tågstationen. Ett fåtal serveringar erbjuder mat, vin och kaffe. Vi slår oss ner i eftermiddagssolen och det är skönt att vila benen i stillhet och läppja en aromatisk vermouth, Bianco Gamondi (från Turin) på Eleven Café.

Så småningom öppnar restaurangerna, ett ungt kärlekspar pussas på en bänk en bit bort och efterhand fylls torget på av vuxna och ett par barn på sparkcykel och vi börjar fundera på vad vi ska äta till middag denna sista kväll på vår resa. En behaglig

avslutning på dagen och en mycket bra avslutning på en fin tågsemester.

Text och foto: Anna W Thorbjörnsson och Marko T Wramén

1 Ät gott provençalskt till bra pris

Arles kryllar av små, bra restauranger med rimliga priser. Här är två favoriter med lokal meny.

Les Piques ou Rien, 53 Rue Condorcet, Place Voltaire, Arles

les-piques-ou-rien.business.site

Le Gibolin, 13 Rue Des Porcelet, Arles

2 Sippa lyxiga drinkar på designhotell

Det nyöppnade hotellet L'Arlatan har en snygg bar med magiska cocktails, sväng förbi efter middagen.

20 Rue du Sauvage, Arles

www.arlatan.com

3 Bada i en av Rivierans vackraste vikar

Gulliga badorten Agay har en fin strand som är lätt att nå från tåget, vi gillar speciellt Plage de la Beaumette, som också är mycket familjevänlig.

Boulevard de la Beaumette 446-490, Agay

4 Spana in frukt, grönt och lokala delikatesser

Vackra saluhallen Marché des Halles i Menton visar upp det bästa av regionens produkter. Missa inte alla varianter på de lokalt odlade citronerna.

Quai de Monleon, Menton

5 Shoppa roliga gamla skyltar och loppisprylar

På Centre d'antiquités Allo Robert hade vi lätt fyllt en lastbil med fina saker till hemmet med vackra och roliga prylar från förr.

3 Rue du Général Gallieni, Menton

allo-robert.monsite-orange.fr

6 Prova rom i gammal stadskärna

På Piccolo Bistrot Gourmet finns gott av både det ena och det andra, sitt ner och prova romsorter, vin och småplock.

Centro storico, unica sede, Via Dritta 10, - Bordighera

piccolo-bistrot-gourmet.business.site

7 Hälsa på hajar, sjökor och rockor

Acquario di Genova i Genua är ett av Europas största akvarium och har massor att se. Kul för både stor och liten, ligger dessutom bara en kort promenad från stationen.

Ponte Spinola, Genova

www.acquariodigenova.it

8 Bada och ät bra i Sestri Levante

La Sciamadda Dei Vinaccieri Ballerini och La Cantina del Polpo ligger på en landtunga med två fina stränder och flera bra restauranger. Perfekt för utflykt eller stopp på vägen.

La Cantina del Polpo, Via Camillo Benso Cavour 2, Sestri Levante

www.cantinadelpolpo.it

La Sciamadda Dei Vinaccieri Ballerini, Via XXV Aprile 179, Sestri Levante

www.lasciamadda.flazio.com

9 Bo mysigt på italienska rivieran

Lilla Moneglia är en lugn badort, perfekt för badsemester och Giada Residence är en fin bas för att utforska mer av Cinque Terre och Portofinohalvön.

Via Willi Burgo 3, Moneglia

www.appartamentigiada.it

10 Njut av gastronomi av toppklass

Moneglia har många bra restauranger, vi gillar både familjära Gli Amici Della Piazzetta och mer avancerade Bistrot Julia.

Gli Amici Della Piazzetta, Via Willi Burgo 32, Moneglia

Bistrot Julia, Via Vittorio Emanuele, Moneglia

www.facebook.com/RistoranteLePalmeMoneglia/

11 Ta ett glas vin vid magisk utsikt

Trots all trängsel är Cinque Terre vackert, på Bar e Vini a Piè de Må hittar du en bra utsiktspunkt för att pausa från vimlet.

Via dell'Amore 55, Riomaggiore

12 Vandra på kyrkogård under medeltidsvalv Camposanto Monumentale är en av Pisas mer hemliga sevärdheter nära det lutande tornet och bjuder på vackra valv och fantasieggande medeltida fresker.

Piazza del Duomo 17, Pisa

www.opapisa.it

13 Ät toskanskt på 1960-talsvis

Det är ofta fullsatt på Trattoria Da Stelio, så se till att komma tidigt för att njuta av det toskanska köket i Stelios hemlagade stil.

Piazza Dante Alighieri 11, Pisa

www.facebook.com/da.stelio/

Resfakta.

Resa till Arles med tåg: Tre byten från Köpenhamn, i Hamburg, Karlsruhe och Paris. Till Paris 13–14 timmars restid, mellan Paris och Arles drygt fyra timmar. Övernatta i Paris eller Hamburg.

Resa till Arles med flyg: Flyg med SAS direkt till Marseille från Stockholm, 3 timmar 10 minuter. Koldioxidutsläpp: Flyg Stockholm–Marseille cirka 646 kilo per person, tur och retur, inklusive höghöjdseffekt. (För beräkningsmetod se www.klimatsmartsemester.se)

Bästa tiden: Vår, försommar och tidig höst.

Tidsskillnad: Ingen.

Språk: Franska och italienska, många pratar lite engelska.

Valuta: Euro.

Prisnivå: Mat är något billigare än i Sverige, Italien billigare. Lägre priser på dryck.

Ta dig runt: Res med franska lokaltåg till italienska gränsen, köp franska biljetter via appen OUI.sncf och italienska med appen Trenitalia.

Bra att veta: Franska lokaltåg längs rivieran går till Ventimiglia i Italien, där man måste byta till ett italienskt tåg. I franska appen kan man köpa biljett dit, därefter i den italienska. Har du interrailkort kan du bara hoppa på och av regiontågen, du - behöver inte platsbiljett.

Sommaridyll i Topelius barndomsland

SÖNDAG 1 SEPTEMBER 2019

”Sov du lilla videung”, ”Blommande sköna dalar” är några av Zacharias Topelius mer kända sånger på svenska i Finland och Sverige. Förra året återinvigdes museet i författarens barndomshem i Kuddnäs.

Inspirationen till barnvisorna fick Zacharias Topelius i barndomshemmet i Nykarleby, en finsk stad i Österbotten norr om Vasa. Författaren, opinionsbildaren, historieprofessorn och sagofarbrorn fyllde 200 år förra året. Då nyinvigdes också

Kuddnäs, Topeliusmuseet, efter en tvåårig restaurering.

Huvudbyggnaden är åter skinande vit. Den flankeras av det gula huset och den röda bagarstugan och bildar en idyllisk helhet för Topelius barndomsland vid Nykarleby älv.

Invändigt är det en installation över ett borgarhem på 1800-talet. Där står Topelius vagga i sängkammaren. I förmaket flödar ljuset. Här är alltid sommar, skrev Topelius. I vindskammaren skrev den unge Zacharias sina första alster. Inte en dag utan en rad, manade hans pappa. Och det mottot levde Topelius efter.

Han skrev för och lästes av folket. Därmed blev han välkänd och igenkänd. Också när han kom till Stockholm med båt kantades kajerna av inte minst barn.

I byggnaderna och i parken vid Kuddnäs upplever man en blandning av verklighetens och sagans värld. Topelius

återvände under hela sitt liv från Helsingfors till Nykarleby om somrarna. Där kunde han få lugn och frid. Och få inspiration till nya naturlyriska sånger och sagor.

Samma lugn möter besökaren i den lummiga grönskan eller när man likt Topelius sätter sig på klippan vid älvstranden och blickar ut över vattnet: ”Blommande sköna dalar, hem för mitt hjärtas ro ...”

Anci Holm

Land: Finland.

Adress: Jakobstadsvägen 22, Nykarleby.

Öppet: Dagligen 15 maj–31 augusti.

Inträde: 40 kronor, guideade turer på begäran och för grupper.

Hemsida: nykarleby.fi/topelius

Övrigt: Här finns även Café Emilie, museibutik, festsal och Topelius bibliotek från Björkudden i Helsingfors.

Dina Abdul-Hamid – den motvilliga drottningen

SÖNDAG 1 SEPTEMBER 2019

Dina Abdul-Hamid ville bli litteraturprofessor. I stället gifte hon sig med Jordaniens gossekung Hussein. DN:s Mellanösternkorrespondent Erik Ohlsson minns en mångsidig aristokrat.

Dina Abdul-Hamid hörde hemma i två skilda världar i Mellanöstern. Hon föddes i Egyptens huvudstad Kairo år 1929, in i

arabvärldens högsta nobless, men kom att leva i stora delar av sitt liv nära den revolutionära palestinska befrielseörelsen.

Hennes släkt tillhör den egyptiska grenen av den hashemitiska ätten som sägs härstamma i rakt nedstigande led från profeten Muhammed. Trots familjens anor stödde hennes far kuppen 1952 där Egyptens korrupte kung Farouk störtades. Farouk ersattes av Gamal Abdel Nasser, en icke-religiös överste som lutade sig mot Sovjetunionen.

Den unga Dina fick en brittisk uppfostran och skickades i de sena tonåren till universitetet i Cambridge.

Kandidatexamen i engelsk litteratur avverkade hon på rekordtid och med högsta betyg. År 1953 var hon tillbaka i Kairo och en forskartjänst på universitetet.

”Jag ville skriva, forska och bli en oberoende kvinna med full kontroll över mitt liv”, sade Dina Abdul-Hamid när hon intervjuades av den libanesisk-amerikanska författaren Deborah Kanafani för boken

”Unveiled” (Obeslöjad).

Men så blev det inte. Kungahuset i Jordanien hade hamnat i ett besvärligt läge när kung Talal år 1952 fick diagnosen schizofreni. Det stod klart att kungen inte kunde sköta sitt ämbete. Han avsattes och Hussein, den blott 17-årige sonen, fick axla kungamanteln.

Pojkkungen behövde en maka, tyckte Husseins mor drottning Zein. Dina Abdul-Hamid ansågs vara det perfekta valet: bildskön, belevad och boklörd – och kortvuxen, precis som kung Hussein. Dina har själv berättat att hon inte var särskilt trakterad utan svävade på målet

när Hussein friade. Men den unge kungen ville inte höra på det örat. Parets bröllop eklaterades omgående, och Dina Abdul-Hamid hade inte nerver att stå emot. De gifte sig i april 1955.

Äktenskapet verkade dömt från början. Hussein var en playboy som gillade att dansa, spela trummor och köra snabba bilar, medan Dinas huvudintressen var litteratur och politik.

I februari 1956 föddes prinsessan Alia. När dottern var åtta månader råkade drottning Dinas far ut för en svår bilolycka. Dina skyndade till Kairo för att besöka honom på sjukhuset och lämnade Alia hos den engelska nannyn i slottet i Amman. Då meddelade kung Hussein att han ville skiljas – och behålla vårdsnaden om dottern.

I över fyra års tid kämpade prinsessan Dina för att få tillbaka sin dotter. Tvisten

löste sig inte förrän kung Hussein gifte om sig år 1961, med den unga brittiska militärdottern Avril Gardiner.

Drottning Dina gifte så småningom också om sig, med den tolv år yngre Salah Tamari, en palestinier som studerade vid universitetet i Kairo och var en av de drivande krafterna inom det sekulära palestinska partiet Fatah. Han kom att engagera sig i Fatah-fraktionen PLO, som en tid hade en fristad i Jordaniens huvudstad Amman. Salah Tamari utnämndes till befäl för PLO:s väpnade styrkor där.

I september 1970 beordrade kung Hussein sin armé att slå ned på den palestinska gerillan, som drevs ut. Händelsen kom att kallas "Svarta september" som också blev namnet på en palestinsk terrororganisation.

För Dina Abdul-Hamid betydde konflikten att hennes ex-man – kung Hussein – och hennes make – Salah Tamari – plötsligt stod med vapnen vända mot varandra. Men för hennes del ebade fiendskapen med kungen ut med tiden. Dina Abdul-Hamid förblev en del av det jordanska kungahuset och disponerade ett eget residens i Amman. Fram till sin död delade hon sin tid mellan prinsesspalatset, makens bostad i Betlehem och våningar i Kairo och i London.

Skrivandet återupptog Dina Abdul-Hamid till viss mån – bland annat skrev hon om sitt liv med Salah Tamari i boken "Duet for freedom" ("Duett för frihet") som utkom år 1988.

Erik Ohlsson

Dina Abdul-Hamid 1928–2019

Född i Kairo.

Utbildad vid Cambridge. Gifte sig 1955 med kung Hussein av Jordanien.

1956 föddes hennes enda barn. Samma år började kungaparet diskutera skilsmässa och de skilde sig officiellt år 1957. Dina ”degraderades” till prinsessa.

Gifte om sig år 1970 med PLO-aktivisten Salah Tamari.

Verkade för att stärka de muslimska kvinnornas ställning och verkade också politiskt – bland annat deltog hon i förhandlingarna om en fångutväxling mellan israeler och palestinier år 1985, där sex tillfångatagna israeliska soldater byttes mot 4 700 fängslade palestinier. Bland fångarna fanns Dina Abdul-Hamids egen make.

Diktaturen visar sitt fula tryne

MÅNDAG 2 SEPTEMBER 2019

Polisen förbjöd manifestationer på femårsdagen av paraplyrörelsens födelse i Hongkong. Minst åtta förmodade aktivistledare burades in på förhand. Inget hjälpte. Tiotusentals medborgare gick ändå ut på gatorna i helgen för att protestera mot den kinesiska kommunistdiktaturens försök att strypa stadens frihet. På sina håll utbröt åter våldsamma sammandrabbningar.

Årets rörelse har pågått i tre månader och utlöstes av ett lagförslag som skulle göra det möjligt att utlämna brottslingar till Fastlandskina. Där styr Kommunistpartiet rättsväsendet, vilket innebär att vem som helst kan spärras in på falska grunder. Eftersom det är olagligt att kritisera regimen i Peking skulle Hongkongborna leva i ständig skräck.

Stadens marionettstyre bordlade idén utan att formellt skrota den, på order från Peking som har bannlyst eftergifter till demokratikämparna. En bred kampanj har satts i gång för att skrämma Hongkongs invånare.

Myndigheterna har haft svårt att hitta några formella protestledare. Nästan 1 000 personer har gripits, något som visar hur Hongkongs ledning slår vilt omkring sig i hopp om att stoppa upproret. Företag

hotas med repressalier om deras anställda uppträder ”illojalt”.

Samtidigt sprids bilder på polis som tränar på att brutalt slå ned protester. Planer på undantagstillstånd antyds. Gangsterligor anlitas för att spöa upp människorna på gatan. Och kinesiska soldater blir alltmer synliga, i och kring Hongkong.

I vågskålen ligger ”ett land, två system”, modellen som Hongkong garanterades när Kina tog över kontrollen 1997.

Marknadsekonomin, de oberoende domstolarna och yttrandefriheten skulle bevaras. Efter att rättigheterna gradvis inskränkts är känslan att de är på väg att försvinna för alltid.

Därför protesterar Hongkongborna. Och därför måste omvärlden låta president Xi Jinping veta att det inte är gratis att dränka friheten i blod.

Gunnar Jonsson gunnar.jonsson@dn.se

Rysk lagstiftning sätter stopp för medicinen till Michail

MÅNDAG 2 SEPTEMBER 2019

Tjernogolovka. En obotligt sjuk rysk tioåring lider av smärtsamma epileptiska anfall. När hans mamma beställer medicin via nätet grips hon av polisen. Nu pågår en kampanj i Ryssland för att ändra på den snåriga

lagstiftningen kring utländska mediciner.

Mitt i det stora, ljusa köket sitter pojken i rullstolen. Tyst, orörlig.

– Hej Misja, säger jag.

Jag får inte ta honom i hand.

Infektionsrisken är för stor.

Tioåriga Michail Bogoljubov kan höra och känna, men varken tala eller se. Han lider av en sällsynt nervsjukdom som kallas Spielmeyer-Vogts eller juvenil Battens sjukdom.

Den beror på en mutation i ett arvsanlag, som hindrar produktionen av ett för cellerna viktigt äggviteämne.

Till sjukdomsbilden hör återkommande epileptiska anfall. Spasmerna är mycket kraftiga och kan pågå i flera timmar. Den enda medicin som hjälper är Frisium, som är förbjudet i Ryssland. När Misjas mamma Jelena Bogoljubova lyckades få tag på

medicinen genom en vän som köpte den utomlands var hon överlycklig.

– Det var en enorm lättnad för oss att hitta en medicin som fungerade. Äntligen fick han slippa ha ont. Kramperna kan pågå i flera timmar, i värsta fall dygn, och de tar död på honom om man inte får stopp på dem, säger hon.

I mitten av sommaren höll medicinen på att ta slut. Jelena Bogoljubova gjorde som många andra ryska föräldrar och beställde mer Frisium via nätet. När hon i juli skulle hämta paketet på posten i Tjernogolovka, en småstad 80 kilometer nordost om Moskva, greps hon av polisen.

– Det var som i en film. Plötsligt dök en polis och en tulltjänsteman upp och sade att jag hade beställt ett förbjudet ämne. Jag begrep ingenting. Läkaren hade ju rekommenderat den här medicinen åt oss.

I sju timmar förhördes Jelena Bogoljubova. Till sist släpptes hon och fick åka hem.

Under det senaste året har flera mödrar till svårt sjuka barn i Ryssland gripits av polisen eftersom de via nätet köper olagliga mediciner till sina barn. Att föräldrarna straffas har blivit en riksomfattande skandal. Mödrarna får ett massivt stöd av allmänheten och i de flesta fall har åklagarmyndigheterna låtit bli att väcka åtal.

Inte heller Jelena kommer att ställas inför rätta. Men problemet kvarstår: Hur ska hon få medicin till sitt barn?

– Det lager vi har räcker två, tre veckor. Sedan vet jag inte vad vi ska göra. Paketet jag skulle hämta på posten tog tullen i beslag.

Fallen är många. I början av 2018 dog en 28-årig kvinna i Saratov enbart därför att

apoteket slutade sälja hennes medicin mot diabetes.

Nu sätter det ryska medborgarsamhället till alla klutar för att ändra på situationen. De kräver ändringar i lagstiftningen för att få ett slut på medicinbristen.

Det finns flera underliggande orsaker till problemet. Att Frisium är förbjudet i Ryssland beror på att det innehåller klobazam, ett ångestdämpande och lugnande preparat som tillhör gruppen bensodiazepiner. Ryska myndigheter klassar ämnet som narkotika.

– Det är stor brist på medicin mot epileptiska anfall. Vi har varken Frisium eller Sobril, säger Lida Moniava till DN. Hon leder organisationen ”Dom s majakom”, som jobbar med palliativ vård för obotligt sjuka patienter.

Men ofta handlar medicinbrist helt enkelt om byråkrati.

– Ryssland har mycket besvärlig lagstiftning när det gäller utländska mediciner. För att de ska godkännas måste läkemedelsföretaget ansöka om att få registrera preparatet i Ryssland. Många utländska företag låter bli att göra det, helt enkelt eftersom det inte är lönsamt för dem, säger Lida Moniava.

Proceduren är krånglig och dyr. Det kan kosta upp till en miljon dollar för läkemedelsföretaget att registrera sin medicin i Ryssland. Det innebär att billiga mediciner med liten efterfrågan inte är intressanta att sälja på den ryska marknaden.

– Att föräldrarna köper medicinen på nätet i stället är inget nytt. Det nya är att polisen har börjat gripa dem, säger Lida Moniava.

Hemma hos Jelena och Misja Bogoljubov är det dags för Misjas lunch. Han kan inte

svälja och måste matas med gastrostomi, en kanal direkt till magsäcken.

Fram till att Misja fyllde tre år gick han på dagis och spelade fotboll. Efter att sjukdomen hade diagnostiserats framskred den snabbt. När Misja var fem år gammal hade han förlorat nästan alla sina kroppsliga funktioner, inklusive att tugga och svälja.

– Tidigare fick han mat via en nässond, vilket gjorde ont och var obehagligt. Det är mycket bekvämare för honom att få sin näring direkt i magsäcken. Utan Frisium hade det aldrig gått att operera in stomipåsen. De epileptiska anfallen var för kraftiga. Om vi inte får medicinen kan det leda till en farlig situation då han får kraftiga spasmer och såret kring stomipåsen rivs upp, säger Jelena. Problemet med de förbjudna medicinerna har uppmärksamrats ända upp på högsta

nivå. President Vladimir Putins presschef Dmitrij Peskov sade redan i juli att situationen är ”allvarligt oroande”.

– Det är en sak att hindra missbruk. Men här handlar det om en mor till ett sjukt barn, sade Peskov.

Ryska hälsovårdsministeriet har också reagerat. Nyligen lovade man köpa in 10 000 förpackningar epilepsimedicin, inklusive Frisium, som ska delas ut till behövande patienter. Men det är bara en tillfällig lösning.

– Tio tusen förpackningar? Hur ska det räcka åt alla? Bara min pojke behöver tusen tabletter om året! säger Jelena Bogoljubova.

Misja gör ett rosslande ljud. Hon suger rent hans mun på slem och spott, något hon får göra flera gånger i timmen för att han inte ska kvävas.

Bogoljubova anser att lagstiftningen borde ändras helt och hållet – att man slutar ”blanda ihop sjuka barn med narkomaner” och inför ett system där läkaren enkelt kan skriva ut mediciner till patienter som bevisligen behöver dem.

Misjas äldre syster Jevangelina dog i samma sjukdom när hon var nio och ett halvt år. Därför vet hans mamma vad som väntar om inte problemet med medicinerna blir löst.

– Med Jevangelina hade vi inte Frisium. Hon plågades svårt i två veckor innan hon dog. Ett litet barn som dog i smärtor, genomblöt av svett. Jag glömmer det aldrig. Hur kan man bli gripen av polis för att man inte vill se sitt barn plågas? Det är absurt.

Anna-Lena Laurén

Fakta. Medicinbristen i Ryssland

Under det senaste året har flera ryska föräldrar som beställt medicin på nätet åt sina barn gripits av polisen. Ett annat känt fall vid sidan om Jelena Bogoljubova är Jekaterina Konnova. År 2018 greps hon av polisen då hon försökte sälja överskottsmedicin innehållande diazepam. Efter en omfattande stödkampanj för Konnova väcktes inget åtal.

Medicinbristen har flera orsaker. Många utländska företag ser det inte som lönsamt att registrera sina mediciner i Ryssland. Proceduren är för byråkratisk och dyr, speciellt när det gäller mediciner som har begränsad användning. Att registrera en medicin kan ta nio månader och kosta från 1 miljon dollar och uppåt.

Också vanliga mediciner kan ta slut på hyllorna då staten sänker priset på medicinerna. Utländska företag slutar då sälja dem, eftersom det inte är lönsamt.

År 2018 beslöt Ryssland att införa importförbud på amerikanska mediciner, som svar på förnyade amerikanska sanktioner. Minst 90 mediciner som

saknar motsvarighet i Ryssland får dock
fortsättningsvis importeras. DN

Fakta. Spielmeyer-Vogts sjukdom

Spielmeyer-Vogts är en fortskridande sjukdom som inte går att bota. Den påverkar syn, motorik och tal. Sjukdomen är ärftlig och båda föräldrarna måste vara anlagsbärare för att den ska föras vidare.

Sjukdomen Spielmeyer-Vogts beror på en mutation i ett arvsanlag, som leder till att den skadade genen inte kan producera ett äggviteämne. Det leder i sin tur till att nervceller förstörs och till att patienten gradvis förlorar en rad kroppsfunktioner – allra först synen.

Om man får den i 2 till 4 års ålder blir man i allmänhet mellan 8 och 10 år gammal.

Det finns strax över 30 personer med diagnosen i Sverige. DN

Källa: www.sallsyntadiagnoser.se och Svenska Spielmeyer-Vogtföreningen

Flyg och tåg ställs in efter oroligheter

MÅNDAG 2 SEPTEMBER 2019

Flyg ställs in vid Hongkongs internationella flygplats, där tusentals aktivister samlats för att blockera vägar.

Samtidigt försöker regionen återhämta sig efter nattens våldsamma sammandrabbningar.

Arrangörer av protesterna har uppmanat allmänheten att blockera vägar och tåglinjer till flygplatsen under söndagen och måndagen, efter en kaotisk natt med sammandrabbningar med polisen.

Svartklädda demonstranter byggde bland annat barriärer vid flygplatsens busstation och förstörde övervakningskameror, samtidigt som de gömde sig från kamerorna med hjälp av paraplyer. Minst 16 avgångar ställdes in på söndagen enligt flygplatsens sajt, och i avgångshallen trängdes mängder av passagerare som haft svårt att ta sig dit.

Tågen till flygplatsen ställdes in tidigare under dagen, enligt spårtrafikoperatören MTR.

Hongkongpolisen uppmanade via Facebook demonstranterna att lämna flygplatsområdet omedelbart.

På lördagen hade polisen förbjudit demonstrationer men många trotsade förbudet och vissa startade bränder på gatorna och kastade tegelstenar mot polisen.

Under lördagskvällen och natten använde polisen tårgas, vattenkanoner och gummikulor, samtidigt som aktivister bland annat kastade bensinbomber.

Polisen uppger att två varningsskott avfyrades i luften för att skrämma bort en grupp demonstranter som omringat dem och försökt ta deras vapen. Det är andra gången som vapen har avfyrats under mer än tre månaders oroligheter.

De pågående protesterna inleddes i våras för att stoppa ett lagförslag om att tillåta utlämning av misstänkta brottslingar till Fastlandskina. I juli meddelade Hongkongs högsta politiker att man inte kommer att gå vidare med lagförslaget – men demonstranterna lät sig inte nöjas. Protesterna har sedan dess kommit att handla mer generellt om Pekings ökade inblandning i regionen.

TT AFP Reuters

Högerradikala AFD ser ut att gå starkt framåt

MÅNDAG 2 SEPTEMBER 2019

Berlin. Två ödesval som kunde få långtgående konsekvenser för regeringen på riksplanet. Så beskrevs söndagens delstatsval i Tyskland. Men efter att en första vallokalsundersökning visat att det högerradikala partiet Alternativ för Tyskland (AFD) inte ser ut att bli största parti andas många ut.

DN:s Berlinkorrespondent Lina Lund svarar på tre frågor.

1 **Opinionsmätningarna pekade mot att den politiska kartan i östra Tyskland var på väg att ritas om. Hur ser det ut att ha gått?**

Efter en valrörelse som framför allt kretsat kring frågan om hur stora det högerradikala partiet Alternativ för Tyskland (AFD) skulle kunna bli tycks valet ha slutat ungefär som förväntat, visar en första vallokalsundersökning som presenteras av public service-bolaget ZDF. AFD, som i valrörelsen utlovade en ny "fredlig revolution", går framåt kraftigt men ser inte ut att bli största parti i varken Sachsen eller Brandenburg.

Det får många från de övriga partierna att andas ut då AFD varit huvudmotståndare. Opinionsmätningarna har pekat mot brakförluster för de två partier som

dominerat politiken i de bägge delstaterna Sachsen och Brandenburg sedan Tysklands återförening. I Sachsen, där Kristdemokraterna CDU, innehaft regeringsmakten oavbrutet sedan 1990 ser partiet ut att backa kraftigt, men gör ändå betydligt bättre ifrån sig än vad partistrategerna befarat.

För Socialdemokraterna SPD, som har varit närmast uträknade i valrörelsen, tycks valet i Brandenburg sluta med att det krisande partiet försvarar sin ställning som största parti.

Många socialdemokrater hade befarat att partiet skulle förlora ett av sina allra sista starka fästen i Tyskland.

Medan en grön våg dragit fram över västra Tyskland det senaste året så lyser den med sin frånvaro i öst. Miljöpartiet De gröna ser förvisso ut att gå fram något, men lever inte upp till förväntningarna.

2 Varför röstade väljarna som de gjorde?

Trots att det i höst har gått 30 år sedan Berlinmurens fall har skillnaderna mellan öst och väst seglat upp som en av huvudfrågorna i valrörelsen. Alternativ för Tyskland har framgångsrikt tagit fasta på det missnöje som många väljare i öst uttrycker. Många är besvikna på uteblivna löften och känner sig som en andra klassens medborgare.

Andra röstar på AFD för att de anser att Tyskland har tagit emot för många asylsökande.

För att mota AFD:s framgångar har framför allt Kristdemokraterna CDU närmat sig partiets hållning i migrationsfrågan och genom att tala mer om vikten av säkerhet och brottsbekämpning. Det tycks ha fungerat i Sachsen, medan det har fungerat sämre i Brandenburg. Socialdemokraterna har å sin sida försökt adressera sociala frågor.

Från både Brandenburg och Sachsen har det rapporterats ett betydligt högre valdeltagande än i valet för fem år sedan. Partier från höger till vänster har mobiliserat för att nå ut till väljarna, men när DN träffade väljare i staden Prenzlau i Brandenburg ansåg flera att de knappt märkt av valrörelsen.

3 Varför ska man bry sig om två tyska delstatsval?

Tyska delstatsval brukar ses som en kvalificerad opinionsmätning av vad väljare anser om regeringen på riksplanet. Tidigare val har också utlöst stora förändringar i den tyska politiken. Dagen efter delstatsvalet i Hessen i oktober förra året, då CDU backade 11,3 procent, som Angela Merkel meddelade att hon skulle avgå som partiledare för CDU. Och efter ett lika uselt EU-val i maj meddelade SPD:s dåvarande partiledare Andrea Nahles att hon lämnade alla sina politiska poster. Det har därför spekulerats

i om söndagens val ska utlösa nya förändringar.

Inom SPD kan röster höjas för att partiet ska lämna Angela Merkels stora koalition.

Lina Lund

lina.lund@dn.se

Fakta. Resultat vallokalsundersökning

Sachsen

CDU/Kristdemokraterna: 32 procent

AFD/Alternativ för Tyskland: 27,5 procent

Die Linke/Vänstern: 10,5 procent

SPD/Socialdemokraterna: 8 procent

Die Grüne/De gröna: 9 procent

FDP/Marknadsliberala: 4,8 procent

Brandenburg

SPD/Socialdemokraterna: 27,5 procent

AFD/Alternativ för Tyskland: 22,5 procent

CDU/Kristdemokraterna: 15,5 procent

Die Linke/Vänstern: 11 procent

Die Grüne/De gröna: 10 procent

BVB/FW-RE/Fria väljare: 5 procent

FDP/Marknadsliberala: 4,8 procent

Netanyahu uppmanar israeler att bojkotta kritisk tv-kanal

MÅNDAG 2 SEPTEMBER 2019

Jerusalem. Israels premiärminister Benjamin Netanyahu uppmanar allmänheten att bojkotta tv-kanalen "12". Hans beskrivning av dess verksamhet som "terrordåd", skakar den israeliska medievärlden. Premiärministern har antytt att

kanalens ägare kan komma att straffas ekonomiskt.

Den nya och mycket omtalade tv-serien "Our boys", en israelisk produktion bekostad av HBO, är antisemitisk, hävdar Netanyahu. Serien behandlar Hamas-rörelsens mord på tre israeliska tonåringar sommaren 2014, och judiska extremisters mord på en palestinsk tonåring strax efteråt.

I själva verket är det dock knappast den serien som väckt Netanyahus misshag, utan annan rapportering i Kanal 12, i synnerhet reportern Guy Pelegs många scoop från de pågående polisutredningarna mot Netanyahu. Häromdagen berättade Peleg att ett vittne smulat sönder Netanyahus version av muthärvan kring det privatiserade televerket Bezeq.

I sitt senaste Twitterinlägg i frågan koncentrerade sig Netanyahu på denna aspekt av kanalens verksamhet, inte på tv-dramat:

– Guy Peleg är bara en marionett. Han är i händerna på en hemlig kvartett.

Dessa fyra skadegörare, sade Netanyahu, är två chefer på Kanal 12, men framför allt ”miljardärerna Dorit Wertheim och Yizhak Tshuva”.

Wertheim och Tshuva är Kanal 12:s viktigaste ägare, personer med vidsträckta ekonomiska intressen. Tshuvas företag Delek har stått för de flesta av de väldiga naturgas-upptäckterna i vattnen mellan Israel och Cypern, och har gynnats av regeringen när det gäller prissättningen på gasen i Israel.

Netanyahus parti Likud försökte på fredagen få Högsta domstolen att stoppa Guy Pelegs avslöjanden, men fick avslag.

Under valkampanjen har Peleg, jämte flera andra grävande journalister, figurerat på jätteaffischer med appellen: ”Låt inte dessa bestämma vem som styr landet!”

Peleg har försetts med livvakter.

Två av de tre korruptionsmålen mot Netanyahu handlar just om premiärministerns iver att skaffa sig kontroll över nyhetsrapporteringen.

Landets största tidning ”Israel ha-Yom”, liksom tv-kanalen ”20” är hans lydiga verktyg.

Men andra medier, som tidningen Haaretz, flera av tv-kanalerna och den statliga radion, har inte bara rapporterat om Netanyahus skandaler, utan upprepade gånger satt utredarna på heta spår.

Juridikprofessorn Mordechai Kremnitzer, känd demokratiaktivist, säger till Israels radio:

– Netanyahus metod är att peka ut kritiker och politiska motståndare som fiender. När han kallar nyheter för ”terrordåd” försätter han journalister i fara. Vuxna, rimliga personer kommer inte att attackera de utpekade, men vi vet alltför väl att det går andra sorter lösa här. Det är inte bara pressen som fått det hett om öronen sedan korruptionsutredningarna kastade sin skugga över Netanyahus fortsatta karriär. Under den extremnationalistiska justitieministern Ayelet Shaked (2015–2019) utsattes alla demokratins väktare för hårdhänta interventioner. Högsta domstolen har fått en mindre liberal sammansättning och ett försök av Shaked att ta bort ämbetsverkens juridiska experter avstyrdes med en hårsman. De senaste veckorna har dock Netanyahu noterat en viktig framgång i kampen mot

korruptionens bekämpare. Israels motsvarighet till Riksrevisionen, en myndighet med ett ärorikt förflutet när det gäller att vaka över politikers och tjänstemänsandel, har tills vidare satts ur spel.

Dess nye chef, handplockad av Netanyahu, har meddelat att granskningen av departementen och deras räkenskaper skall upphöra.

Nathan Shachar

naranjal@gmail.com

Bränderna i Amazonas ökar – trots förbud

MÅNDAG 2 SEPTEMBER 2019

Satellitdata visar att antalet bränder i Amazonas ökar även efter att den brasilianska regeringen förbjudit markägare att bränna skog. Under de följande 48 timmarna startade omkring 2 000 bränder i området.

Drygt hälften av alla bränder (nästan 89 000) som registrerats i Brasilien i år var inom regnskogsområdet, skriver AFP med

hänvisning till data från National Space Research Institute (INPE).

Det är en dramatisk ökning, och en direkt konsekvens av markägarnas avskogning, enligt experter.

Även efter att Brasiliens president Jair Bolsonaro nyligen gått ut med ett förbud mot att bränna skog fortsätter bränderna att öka, och politiska analytiker menar nu att agerandet kan ha varit ”för lite, för sent”, med tanke på att Bolsonaro tidigare försvarat skogsavbränningen för markägare som behöver odlingsmark för sin försörjning.

Av nästan 4 000 nya registrerade bränder efter förbudet var omkring 2 000 inom regnskogsområdet.

Bolsonaro har utsatts för stark press internationellt för att komma tillrätta med bränderna, men förbudet är mer en politisk än en praktisk gest, menar man.

Att avskogningen genom eldning tagit fart i år, med okontrollerade bränder som följd, tillskrivs Bolsonaros politik.

Samtidigt som han är klimatförnekare har han försvagat de grupper som övervakar illegal avverkning av regnskog, skriver AFP.

Juan Flores

juan.flores@dn.se

Växande orkan närmar sig Bahamas

MÅNDAG 2 SEPTEMBER 2019

Bahamas. Dorian kan bli den starkaste orkanen över Bahamas i modern tid, varnar den amerikanska myndigheten NHC.

Orkanen uppgraderades på söndagen till en femma på orkanskalan och myndigheterna vädjade till invånare i nordvästra Bahamas att sätta sig i säkerhet.

Dorian befaras orsaka höga vågor under en lång tid längs Grand Bahamas norra kust samt Abacos norra och östra kust, enligt

Jeffery Simmons, på Bahamas vädermyndighet.

– Vi ber invånarna i dessa områden att lämna kusten, vi väntar oss stormvågor på upp till fyra och en halv meter, sade Simmons.

Orkanen har enligt de senaste uträkningarna en vindstyrka på 72 meter per sekund och bedöms som livshotande.

TT-AFP-Reuters

Tysklands president bad om ursäkt

MÅNDAG 2 SEPTEMBER 2019

Polen. 80 år har gått sedan andra världskrigets första bomber föll över den polska staden Wielun. Under en minnesceremoni på söndagen bad Tysklands president Frank-Walter Steinmeier om förlåtelse för ett av historiens blodigaste krig.

– Vi kommer aldrig att glömma. Vi vill minnas och kommer att minnas, sade Steinmeier på en minnesceremoni i staden.

Han gjorde även en markering mot Alexander Gauland, ledare för främlingsfientliga Alternativ för Tyskland, som uttryckt att nazisternas förbrytelser endast är ”en fågelskit i över 1 000 år av framgångsrik tysk historia”.

– Det var tyskarna som begick ett brott mot mänskligheten i Polen. Den som hävdar att nationalsocialisternas terrorstyre är en marginell händelse i tysk historia bedömer det för sig själv, sade Steinmeier, som även deltog i en ceremoni i Warszawa.

TT-AFP

Experimentstaden som ska rädda Kinas framtid

MÅNDAG 2 SEPTEMBER 2019

Gör Shenzhen till en global metropol för innovationer. Uppdraget har getts till mångmiljonstaden i södra Kina mitt under handelskriget mot USA.

Uppbackningen är total från det styrande kinesiska Kommunistpartiet.

Det hela sker när USA hotat både med sanktioner mot teknikjätten Huawei och med att sluta sälja mikrochip till Kina.

Ledaren Xi Jinping har gång på gång sagt att den inhemska industrin måste göra Kina mer oberoende.

– Shenzhen ska fungera som ett levande laboratorium. Om policyn fungerar kan samma plan införas över hela Kina, säger David Li.

David Li beskrivs ofta som gudfadern för den tekniska utvecklingen i Shenzhen efter att ha skapat lokala plattformar för uppfinningar som gett gräsrötter chansen till forskning.

I 40 år fungerade staden som en historisk experimentverkstad för att utveckla marknadsekonomi i ett land med enpartistyre. Orten växte från 300 000 invånare till dagens 15 miljoner. Shenzhen var ökänt för att framställa piratkopior av mobiltelefoner, men har i dag blivit platsen där en stor majoritet av världens elektroniska produkter tillverkas.

– Shenzhen har alltid varit en föregångare. När marknadsekonomin (med kinesiska förtecken) fungerade blev den kopierad över hela Kina. Däremot har stadens roll aldrig tidigare varit så betonad i centrala dokument som nu, säger David Li på telefon från södra Kina, om planen som presenterades tidigare i sommar.

Den här gången har Shenzhen fått uppdraget att utveckla ett oöverträffat klimat för innovationer med globala influenser – parat med socialism.

Tillsammans med en övergripande strategi som involverar elva städer i ett kluster i södra Kina, inklusive Hongkong och Macau, hoppas ledningen i Peking ha hittat formeln som ska bära långt in i framtiden.

– Visst verkar tajmningen anpassad till handelskriget och till demonstrationerna som pågår i Hongkong, men tankarna har

funnits i 20 år. Att de genomförs nu beror troligen på att Kina vill hitta en stabilare grund för sin egen ekonomiska modell och se den utvecklas ytterligare, säger svensken Christer Ljungwall, gästprofessor och forskare vid ett av Kinas främsta universitet, bosatt i landet under många år och i Shenzhen sedan drygt ett år.

Den ekonomiska modellen i Kina bygger på ett enpartisystem som inte tillåter opposition. Till det har lagts en beståndsdel fri marknad och ett element av stort statligt inflytande. Det är den modellen landets ledning försöker optimera.

I Hongkong med betydligt större inslag av demokrati, yttrandefrihet och invånarnas rätt att demonstrera ser förutsättningarna helt annorlunda ut.

I framtiden kommer Shenzhen att prioriteras framför Hongkong tror

Christer Ljungwall, David Li och ett växande antal kinesiska ekonomer efter att den nya policyn deklarerades i juli. Flera av de traditionella fördelarna för Hongkong försvinner om ledningen i Peking ser att det blir svårt att få sin politik genomförd där.

På världsscenen handlar handelskriget mellan USA och Kina i grunden om betydligt mer än handelsbalans och tariffer. I potten ligger framtidens teknik och herravälde inom vissa områden.

– Absolut, det är en strategisk bild som Kina målar upp. Man vill bli bäst inom ett antal områden – det har man bestämt sig för att bli – och det här tros vara vägen dit, säger Christer Ljungwall.

David Li beskriver det hela som en politisk teater med aggressiva replikväxlingar.

– Allt det här pratet om vem som kommer att vara mest betydelsefull handlar mer om

att USA förlorat sin fördel än om Kinas uppgång i världen. Men i praktiken har konflikten inte påverkat ekonomin så mycket än. Vi får väl se vad det leder till, säger han.

Till slut efter att kampen är klar kommer det kanske inte att se så annorlunda ut, tror han. Kina kommer att vara ledande på 5 G-näten. Med mikrochip är det en annan sak. USA brukade ha en stark ställning, men branschen håller på att bli gammal och splittrad.

– I dag är allt tillgängligt på ett helt annat sätt. Huawei och Alibaba gör egna chip, och det finns inget nytt Intel i sikte som kommer att dominera marknaden, säger David Li.

Han beskriver mentaliteten i dagens Shenzhen:

– Det handlar inte längre om att vi tittar på vad amerikanerna gör. Hela den grejen

är slut. Folk är mer upphetsade av att tala om vad de själva gör, ser möjligheterna i Afrika till exempel som är en snabbt växande marknad. Så om Huawei förlorar lite i USA på en marknad med 300 miljoner människor, så finns det 6,7 miljarder människor kvar i världen, säger David Li.

Den amerikanska kritiken mot Huawei – teknikjätten som är världsledande inom 5 G-nät och näst störst på smarta telefoner – anser han har spelat stor roll.

– Huawei har blivit ett globalt varumärke nu, och ingen annan det senaste året har gjort mer för det än Donald Trump, konstaterar han.

Från att Huawei har setts som en anonym kinesisk efterapare har den amerikanske presidenten med sina ständiga utfall gjort företaget känt, menar David Li.

– Många av mina internationella vänner hade aldrig hört talas om Huawei tidigare. Men nu säger de att om det här kinesiska företaget är så sofistikerat att det skrämmer USA så måste det vara bra telefoner de gör.

Efter kritiken i omvärlden har företaget för närvarande dessutom en patriotisk boom i ryggen. Under andra kvartalet ökade försäljningen med 31 procent i Kina, vilket med god marginal kompenserade för vikande försäljning utanför landets gränser.

Staden Shenzhens historia är en oöverträffad framgångssaga. Ingen stad har vuxit snabbare, ekonomiskt och befolkningsmässigt i världen.

År 1979 utsedd till särskild ekonomisk zon av den dåvarande ledaren Deng Xiaoping. Därpå följde marknadsekonomiska reformer. Shenzhen blev ett Mekka för

piratkopiering, men har sedan länge förvandlats till en plats med egna idéer om hur uppfinningar och produktion av teknikvaror frodas i ett klimat av öppenhet och samarbete.

– Allt det där har vi hört. Men viktigast är människorna här. Entreprenörsandan är stark och det finns en flerhundraårig tradition av att handla med omvärlden. Inflödet av kapital och de många möjligheterna lockar de bästa företagen och studenterna hit. De är mer aktiva och framåt än i andra delar av Kina. Hela staden har ett positivt driv, beskriver Christer Ljungwall.

Förändringarna i Shenzhen planeras bli långtgående och öppna för förenklad byråkrati, modernare lagstiftning, mer investeringar och ökade transaktioner med utlandet. Det ska resultera i ett ännu gynnsammare klimat för inhemska och

utländska företag och därmed resultera i ökad produktivitet.

– Det här området i södra Kina har fantastiska möjligheter att utvecklas till något väldigt bra. Möjligheterna är till och med bortom vår fantasi. Men för att nå hela vägen dit måste Kina också hantera en extremt komplex politisk process och den processen är delikat, säger Christer Ljungwall.

I detta ligger bland annat frågan om hur Kina har tänkt sig en hållbar lösning i Hongkong, men exakt vilka övriga uttryck processen tar och vad resultatet blir vet vi inte, fortsätter den svenske gästprofessorn.

Någon fri rörlighet av arbetskraft och kapital, som inom EU, blir det i alla fall inte tal om.

– Jag är övertygad om att utvecklingen tar fart i den riktning man önskar sig från

Pekings horisont, men den komplexa politiska miljön ligger som en våt filt över allting, säger Christer Ljungwall. Och i Peking sitter ledningen för Kommunistpartiet med orubbat självförtroende. Förvissat om att allt kan genomföras utan att partiet på minsta sätt behöver släppa greppet ifrån sig. Inget har ju kunnat rubba ordningen tidigare. Hela den ekonomiska utvecklingen under 40 år har skett under samma enpartisystem, trots västvärldens övertygelse om att marknadsekonomin skulle leda till politiska förändringar. Men för att idén med Shenzhen och klustret av städer i södra Kina ska lyckas med sitt uppdrag krävs, enligt Ljungwall, också samverkan med Nordamerika, Europa, Japan och Sydamerika. – Kinas tankeexperiment är att bygga världens centrum för avancerad

tillverkning av varor och tjänster i Shenzhen, men det är en utopi. Det kommer inte att bli det enda centrumet i världen. I stället kommer nya värdekedjor att skapas och det sker i samverkan med andra regioner i världen. Fungerar inte det kommer Kina inte att lyckas, säger Christer Ljungwall.

Torbjörn Petersson

torbjorn.petersson@dn.se

Fakta. Shenzhen

För 40 år sedan fanns inte megastaden i deltat vid Pärlfloden i södra Kina. Då låg bara fiskebyar på rad längs kusten. Men när Kina beslöt att öppna för marknadsekonomi gjordes Shenzhen 1979 till en särskild ekonomisk zon. I dag bor här 15 miljoner invånare.

Historien om Shenzhen är den om en förvandling från fiskebygd till världens verkstadsgolv och vidare till ett globalt centrum för utveckling av ny teknik.

Omvandlingen sammanfaller med Kinas ekonomiska uppgång och Shenzhen har ibland blivit själva sinnebilden för den.

Kina har på 40 år lyft 700 miljoner invånare ur fattigdom, heter det ofta från officiellt håll. Men snarare handlar det om att invånarna själva fått möjlighet att lyfta sig ur fattigdom. Ett lysande exempel är staden Shenzhen, som nu fått ett nytt uppdrag att skapa en global metropol för innovationer.

Nya tullar infördes i helgen

MÅNDAG 2 SEPTEMBER 2019

USA och Kina höjde på söndagen insatserna i den 14 månader långa handelskonflikten då nya tullar infördes från båda sidor på en rad varor. Handelskriget går nu in i en period med risk för snabb upptrappning. Någon lösning finns inte i sikte.

Amerikanska tullsatser på utländska produkter hade redan tidigare höjts till den högsta nivån sedan 1960-talet.

På söndagen lade USA en ny 15-procentig tull på importerade kinesiska varor som

livsmedel, kläder, hushållsprodukter och tv-apparater, sammanlagt värda 110 miljarder dollar. Det innebär en genomsnittlig tull på kinesiska varor på 21 procent, jämfört med 3 procent när Donald Trump tillträdde som USA:s president, enligt en beräkning av Peterson Institute for International Economics, som redovisas i New York Times.

En andra omgång av tariffer är planerade till den 15 december, då i stort sett hela den amerikanska importen av varor från Kina planeras vara tullbelagd.

Kina svarade på söndagen med att höja tullarna på amerikanska varor värda 95 miljarder dollar, bland annat på sojabönor. Det betyder att sojabönor från USA får en tull på 33 procent, jämfört med endast 3 procent för sojabönor från Brasilien och Argentina.

Den 15 december planerar Kina att lägga en 43-procentig tull på amerikanska bilar och bildelar, jämfört med en tull på 13 procent för bilar från Japan och Tyskland. Kinas svar har ofta varit att höja tullarna på varor från USA och samtidigt sänka dem på varor från andra länder.

När Donald Trump inledde handelskriget lovade han att följden skulle bli en rättvis handel, både till storleken och genom att tvinga Kina att sluta stjäla teknologi och upphöra att subventionera sina företag. Men sedan förhandlingarna brutit samman och det blivit alltmer uppenbart att USA inte lyckas tvinga Kina till snabba eftergifter står det klart att konflikten riskerar att bli utdragen.

Donald Trump säger att en ny omgång av förhandlingar ska genomföras i Washington i september, men den uppgiften har inte bekräftats från Peking.

Trump kan backa om Kina gör eftergifter, samtidigt försvagar det hans förhandlingsposition om USA:s ekonomi försvagas – bland annat som en följd av handelskonflikten – och i takt med att nästa års presidentval närmar sig. I det perspektivet har Kina inte mer bråttom än Trump med en uppgörelse.

Torbjörn Petersson

torbjorn.petersson@dn.se

Presidenten nekar hjälp till brandhärjat Nationalmuseum

MÅNDAG 2 SEPTEMBER 2019

Brasiliens president Jair Bolsonaro har negligerat bränderna i Amazonas. Nu försvårar han även återuppbyggnaden av Nationalmuseet som brann ned i Rio de Janeiro för ett år sedan. Räddningen av museet kommer i stället från Tyskland.

På en kulle i den lummiga stadsparken Quinta de Boa Vista i centrala Rio reser sig Nationalmuseets brända fasad. Den historiska byggnaden, som var det kungliga slottet innan Brasilien blev en republik, omgärdas av en vit skyddsmur av korrigerad plåt. Endast arkeologer får beträda det kulturminnesmärkta museet. De söker fortfarande i askan efter material som har överlevt branden. Hittills har personalen funnit 4 382 föremål. Det mesta är keramik, kranium och metallsmcken.

– Vi trodde att allt var borta, men vi har faktiskt lyckats rädda nästan en tredjedel, säger Luciana Barbosa de Carvalho, kurator för den paleontologiska samlingen.

Redan under branden, söndagskvällen den 2 september 2018, åkte hon i ilfart till Museu Nacional för att rädda vad som kunde räddas.

– Branden hade ännu inte spridit sig till vår avdelning. Vi ville gå in, men brandkåren hindrade oss. De sa att väggarna skulle rasa. Det gjorde de aldrig. Stilla fick vi titta på när elden slukade vårt material en timme senare, berättar hon.

Brasiliens dåvarande regering lovade att hjälpa till med återuppbyggnaden av museet, men pengarna dröjde. När högernationalisten Jair Bolsonaro tog över makten i januari försämrades villkoren. Han menar att Brasiliens största universitet UFRJ, som driver museet, är fullt av vänstersympatisörer som staten inte längre vill försörja. Hans högernationalistiska läggning gjorde att kongressledamöterna i hans parti såg till att den redan minimala budgeten

till återuppbyggnaden drogs ned med ytterligare 20 procent.

Nationalmuseet har i stället vänt sig till allmänheten, men efter flera månaders intensiv kampanj var det endast 26 privatpersoner som tillsammans skänkte 267 685 kronor.

Med tanke på att Brasilien är världens åttonde största ekonomi är det en ytterst blygsam summa. Enbart i landets största stad São Paulo finns det lika många miljardärer som i Tokyo. Donationerna är inte ens en tusendel av de miljarder som skänktes till återuppbyggnaden av katedralen Notre-Dame i Paris. Vad som retar rektorn för UFRJ är att en av Brasiliens mest förmögna kvinnor, Lily Safra, skänkte 206 miljoner kronor till Notre-Dame, men inte en krona till återuppbyggnaden av Brasiliens viktigaste museum.

– Det är sorgligt att intresset för bevarandet av vår egen kultur är så lågt, säger Denise Pires de Carvalho, rektor för UFRJ.

En del menar att anledningen till att så få stött återuppbyggnaden beror på hur UFRJ tidigare

skött sin ekonomi. Många kritiserar UFRJ för bristande transparens. Denise Pires de Carvalho, som tillträdde efter branden, håller delvis med.

– Vi har tidigare varit lite slutna, men nu är vi verkligen utåtriktade. Varenda krona vi använder går att följa på vår sajt, säger hon. Museu Nacional är Latinamerikas största naturhistoriska museum och placerat i det kungliga slottet, där kejsarna av Brasilien tidigare bodde. Museet är också en vetenskaplig institution med en av Sydamerikas bästa forskarutbildningar. Vad som gör, eller rättare sagt gjorde, museet så värdefullt, var deras etnografiska samlingar. Nästan alla av de hundratal ursprungsbefolkningsgrupper som dött ut, eller fortfarande lever i Brasilien, var representerade i samlingarna.

– När urfolken hörde att museet brunnit ned ringde de mig och undrade om deras föremål fanns kvar? De kände att de förlorat sin historia, säger João Pacheco de Oliveira.

Han är en av de mest respekterade antropologerna på Museo Nacional och kurator för de etnografiska samlingarna. När han nåddes av nyheten att hans arbetsplats brann var han utanför Rio. Först två dagar senare kunde han bevittna på plats vad som hänt.

– Våra samlingar från urfolken består ju inte av sten och metall. Det är ritualsmyckningar av strå, vass och trä. Allt brann upp, säger han och sätter ansiktet i händerna.

För att samla nya objekt gav han sig i somras ut på en expedition till en av de mest svåråtkomliga regionerna i regnskogen. Han reste till det nordvästra hörnet av Amazonas där Colombia, Peru och Brasilien möter varandra och där Sydamerikas största ursprungsbefolkning, Ticunas, lever. Han deltog i gruppens ritualer och undrade efteråt om ledarna kunde tänka sig att skänka något så att museet kan återuppstå.

– Jag fick bland annat några tamburiner som är ytterst viktiga vid deras ritualer, säger João Pacheco de Oliveira

Han hoppas att samlingarna inom några år åter ska kunna visas upp för allmänheten.

– Vårt största problem är Bolsonaro. Vet du vad han svarade när medierna frågade honom om vad han tyckte om branden? ”Vad är det för vits att jag tycker något? Museet har ju redan brunnit ned.” Inte ens Hitler uttryckte sig så okänsligt.

Räddningen av Museo Nacional kommer i stället från oväntat håll. När det stod klart att varken privatpersoner, företag eller staten tänkte betala för återuppbyggnaden begav sig museidirektören, Alexander Kellner, ut på en tiggarturné i Europa. Han besökte bland annat Storbritannien, Frankrike och Tyskland.

– När jag kom till Tyskland fick jag träffa utrikesministerns statssekreterare direkt. Hon frågade: ”Vad behöver du?” ”Pengar”, svarade jag. Hon sa: ”Det ordnar vi.” I Brasilien lyckades jag inte ens boka in ett möte med en minister, berättar museidirektören Alexander Kellner. Tyska staten valde att stötta återuppbyggnaden med tio miljoner kronor, nästan hälften av alla

de pengar som museet skrapat samman genom bidrag från Unesco, brasilianska utbildningsdepartementet, gruvföretaget Vale och privatpersoner. De tyska pengarna gick till att placera ett gigantiskt plåttak över museet som skydd mot regn och stormar.

– Utan de pengarna hade vi inte ens haft råd att köpa gummihandskar och masker till arkeologerna som grävde fram föremålen ur askan, säger Alexander Kellner.

Han är kritisk mot att Bolsonaros regering inte visar större intresse av att bevara landets historia.

– När jag hade ett möte på utbildningsdepartementet möttes jag av sju män som satt med armarna i kors och behandlade mig som om jag vore en tiggare. Både Frankrike och Storbritannien har lovat att bidra med stöd. Även Sverige vill vara med på ett hörn. Vid en forskarkonferens i Wien i somras kom intendenten Adriana Munoz vid Världskulturmuseerna i Sverige överens med Museo Nacional om att bistå med hjälp. Det rör

sig bland annat om att skapa en databas av den unika samling som den tysk-brasilianske antropologen Curt Nimuendajú skänkte till den svenske forskaren Erland Nordenskiöld i början av 1900-talet. Samlingen innehåller nästan 7 000 föremål från olika urfolk i Sydamerika.

– Vi är så glada att vi kan hjälpa till. Genom att göra våra föremål tillgängliga via en databas bidrar vi till att forskningen kan fortsätta vid Museu Nacional, berättar Adriana Munoz.

Hon kommer från Argentina och är inte överraskad att brasilianskan Lily Safra valde att stötta återuppbyggnaden av Notre-Dame, men inte Museu Nacional.

– Eliten i Latinamerika är så stolt över att de varit kolonialiserade. De bryr sig inte om sin egen kultur utan föredrar att stödja den europeiska, säger hon.

Det enda positiva med museibranden i Brasilien är att den fungerat som en väckarklocka för världens andra museer, menar Adriana Munoz.

– I somras var jag i Tbilisi i Georgien. På grund av branden i Brasilien har regeringen tagit fram

pengar till att installera brandlarm på deras museer. Politiker måste inse att de inte kan fortsätta att dra ned bidragen till sina museer. Konsekvensen kan bli förödande.

Henrik Brandão Jönsson

Populisterna har kommunisterna att tacka för succén

TISDAG 3 SEPTEMBER 2019

När ett valresultat beskrivs som ”inte lika uselt som väntat” är det uppenbart att något har gått rejält snett. Tysklands båda stora, kristdemokratiska CDU och socialdemokratiska SPD, rasade ihop i Sachsen och Brandenburg. Den klena trösten var att det främlingsfientliga AFD i alla fall inte blev största parti någonstans.

AFD är likafullt numera östpartiet nummer ett. Massan av de missnöjdas röster i det gamla DDR går inte längre till vänstern, trots att även Die Linke spelar på invandringskritiska strängar.

Varför har AFD sådana framgångar just i östra Tyskland? Kommunismen bär en stor del av skulden.

Det börjar med historielöshet. Den östtyska diktaturen skyllde alltid nazismen på väst och storkapitalet, det där var inget DDR behövde bry sig om.

I över 40 år pekade kommunisterna också ut utlänningar som opålitliga, spioner och kontrarevolutionärer hela bunten.

Invandrare fanns knappt i DDR, med undantag av enstaka privilegierade personer från Vietnam och andra broderländer.

Och så var det ekonomin. När Berlinmuren föll 1989 visade sig DDR vara

bankrutt. Av politiska skäl fick alla östtyskar byta sina östmark mot D-mark, annars hade de flyttat till väst fortare än kvickt. Följden blev att den fallfärdiga östtyska industrin slogs ut.

Massarbetslösheten bredde ut sig. Ostalgin, en mytisk längtan efter flydda dagar när alla hade jobb och solidariskt delade armodet, blev ett begrepp. Förut levde Die Linke på den, i dag har AFD tagit över.

I östra Tyskland lever fortfarande en känsla av att ha blivit övergiven. Helmut Kohls löften om blommande landskap blev det minsann aldrig något av, de unga och ambitiösa har lämnat stället, kvar är en glesbygd där postkontoret läggs ned. Scenariot har spelats upp i många länder i Västeuropa, och främlingsfientlig populism är inget östtyskt monopol. Men frustrationen i det forna DDR har en särskild postkommunistisk prägel.

Fast föreställningen är falsk. Wessis lämnade inte Osis i sticket, i stället sköljde gigantiska subventioner över östra Tyskland. Kommunismen hade inte direkt fostrat entreprenörer, men otaliga försök gjordes att skaka fram nya arbetsplatser. Motorvägar byggdes, stadskärnor restaurerades.

Nu är arbetslösheten i öst rekordlåg. Löner och pensioner har ökat kraftigt, om än inte riktigt till västnivå. Återföreningen av Tyskland kostade massor, men var på de flesta sätt en framgång.

Det skulle AFD aldrig erkänna. Tvärtom lever partiet på att jämföra dagens Tyskland med det korrupta DDR. Givetvis har AFD inga lösningar som går utöver att låta staten "fixa" allt. Ungefär som under kommunismen.

Gunnar Jonsson
gunnar.jonsson@dn.se

Levde lyxliv för bistånd från Sida

TISDAG 3 SEPTEMBER 2019

Sida betalade ut över hundra miljoner kronor till en organisation för att stimulera småföretag söder om Sahara. Men ledningen använde en del av pengarna för att berika sig själv.

Organisationen African Enterprise Challenge Fund (AECF) fick 114 miljoner kronor av Sida i fjol. I en rapport framgår hur ledningen levte lyxliv för biståndspengarna, skriver Aftonbladet.

ANNONS:

Vd:n hade en 54 procent högre lön än sin föregångare och 2018 införde man ett nytt bonussystem som ökade bonusutbetalningarna med 341 procent. Cheferna har rest i business class och betalt medlemskap i exklusiva klubbar med pengarna från Sida.

– Vi reagerade direkt när vi fick de här uppgifterna och frös våra utbetalningar i år, säger Hans Magnusson, chef för Sidas Afrikaavdelning.

Problemen upptäcktes när Sida fick in den årliga revisionsrapporten från organisationen. Man beslutade att gå vidare och granska uppgifterna i en särskild rapport.

TT

Johnson tänker inte be EU om en förlängning

TISDAG 3 SEPTEMBER 2019

Boris Johnson uppmanar parlamentsledamöterna att inte rösta för oppositions nya lagförslag om att stoppa en hård Brexit. Trots spekulationer om nyval stod den brittiske premiärministern fast vid att Storbritannien lämnar EU 31 oktober.
– Jag kommer under inga omständigheter be EU om en

förlängning, sade Johnson i ett kort uttalande.

Oppositionen i brittiska parlamentet presenterade på måndagen ett nytt lagförslag för att stoppa en hård Brexit. Underhuset kommer att rösta om förslaget under tisdagen då man samlas igen efter sommarlovet.

I ett kort uttalande på måndagskvällen bad Boris Johnson parlamentsledamöterna, inklusive avhoppade Toryministrar, att inte rösta för Labours förslag.

– Jag tror inte att de kommer att göra det, jag hoppas att de inte gör det, sade han till reportrarna som samlats utanför 10 Downing Street.

Tidigare på måndagen kallade han till ett extrainsatt regeringsmöte. Källor uppgav för bland annat BBC News att Johnson kan utlysa nyval redan på onsdag om

lagförslaget röstas igenom och 14 oktober pekas ut som ett troligt datum för valet. Men i Johnsons uttalande på måndagskvällen fanns inget som tydde på ett stundande val.

– Jag vill inte ha ett val. Ni vill inte ha ett val, sade Johnson.

Men han uteslöt aldrig något.

Syftet med oppositionens lagförslag, som offentliggjordes av Labour-ledamoten Hilary Benn, är att stoppa regeringens möjligheter att genomföra en hård Brexit. Ett av kraven var att regeringen måste ha nått ett färdigt utträdesavtal den 19 oktober – eller annars be EU om förlängd förhandlingstid till den 31 januari 2020. Talmannen John Bercow vill inte att Boris Johnson ska genomföra en hård Brexit. Han förväntas därför öppna upp för Brexitmotståndarna att ta kontroll över

agendan i underhuset på onsdag och torsdag, något som är kontroversiellt. I sitt tal stod Johnson som så många gånger tidigare fast vid att Brexit sker på det datum som bestämts.

– Vi lämnar den 31 oktober, oavsett vad som sker. Jag kommer under inga som helst omständigheter att be EU om en förlängning, sade Boris Johnson. Han vill omförhandla Theresa Mays lösning för gränsen på Irland, men Europeiska rådets ordförande Donald Tusk säger nej. Trots detta hävdade Johnson att han fortfarande är optimistisk om diskussionerna med EU:

– Jag tror att vi kommer att nå ett avtal på det avgörande toppmötet i oktober.

Isabelle Nordström

isabelle.nordstrom@dn.se

I dag börjar Boris Johnsons strid mot parlamentet

TISDAG 3 SEPTEMBER 2019

Boris Johnson vill lämna EU den 31 oktober. Kosta vad det kosta vill. John Bercow, det brittiska parlamentets talman, försöker stoppa honom. Vem är det egentligen som bestämmer? Det är ganska oklart i ett land utan skriven konstitution.

I dag börjar den stora Brexitstriden mellan parlament och premiärminister.

På en av spiselkransarna inne på 10 Downing Street står en digital klocka. Den räknar ner till Brexit.

58 dagar, 13 timmar, 52 minuter och 20 sekunder.

Det är premiärminister Boris Johnson som har låtit placera klockan där: en digital urtavla ovanpå den öppna spisen i georgiansk stil. Premiärministern låter sig fotograferas framför klockan. Bilden går ut i The Sunday Times.

Budskapet måste nämligen gå fram. Och den svarta klockan är just nu den brittiska regeringens hela budskap.

”Vi kommer att lämna EU den 31 oktober. Kosta vad det kosta vill”.

Det säger Boris Johnson i varje intervju. I varje tal. Och i nästan varenda pressmeddelande.

Trots det är det många i Europa som inte tror honom.

Banker, ekonomer, skandinaver: folk som till sin natur är övertygade om att det finns en underliggande rationalitet i världen.

De tror att Boris Johnson bara skojar.

Det måste han väl ändå göra?

Boris Johnson vill omförhandla Theresa Mays Brexitavtal och göra sig av med hennes lösning för den komplicerade gränsen mot Irland.

Men EU säger nej.

De tycker att de redan har förhandlat fram ett Brexitavtal. Det tog två år och var på 585 sidor. Nu är de trötta på bångstyriga briter.

Lagt avtal ligger.

Boris Johnson säger nej. Hellre än accepterar Theresa Mays förhandlingsresultat tänker han låta

Storbritannien lämna EU helt utan avtal den 31 oktober i år.

Det skulle leda till handelskaos, problem på bägge sidor om gränsen, ekonomisk nedgång och risk för mat och medicinbrist i Storbritannien.

Boris Johnson satsar miljarder pund på att förbereda det brittiska samhället på en avtalslös Brexit. Han hoppas att EU därigenom inser att han faktiskt menar allvar. Eftersom hela Europa skulle förlora ekonomiskt på det resulterande handelskaoset hoppas Boris Johnson på att EU till slut kommer att ge med sig.

Och acceptera hans krav.

EU väntar i sin tur på att Boris Johnson ska ändra sig. Inom de närmaste 58 dagarna bör han få in i sin platinablonda skalle att han riskerar hela den brittiska ekonomin.

Helt i onödan.

Det är ett så kallat Chicken race: två fordon (Boris och Bryssel) kör mot varandra i full fart tävlandes om vem som vågar vänta längst med att väja. Den som vrider på ratten först förlorar. Men om ingen vrider på ratten kraschar bägge två. Hur vinner man en sådan lek? Det finns en klassisk strategi från spelteorins värld. Innan racet börjar sågar du helt enkelt av ratten på din egen bil. Nu vet motståndaren att vad som än händer kommer i alla fall du att fortsätta framåt i en rak linje. Detta är vad Boris Johnson försöker göra. Ända sedan han blev premiärminister har han aktivt försökt minska sitt eget handlingsutrymme att väja undan från en avtalslös Brexit. Om kraschen ska undvikas är det upp till EU.

Det sägs därför att Brexit är en kamp mot klockan. Men det är inte riktigt sant. Brexit är nämligen en kamp mellan två klockor. Den ena är Boris Johnsons digitala nedräkningsur på 10 Downing Street. Den andra ligger fem minuters promenad bort. Big Ben: klockan i det brittiska parlamentets torn. För där i klocktornet bor John Bercow: underhusets talman. Och han har bestämt sig för att vrida ratten ur händerna på Boris Johnson. John Bercow blev under vårens Brexitturer i parlamentet något av en världssensation. En liten man i gräll slips som vrålade ”ordning, ordning” och tycktes upprätthålla just någon form av ordning i parlamentet.

Men i Storbritannien är John Bercow en kontroversiell figur.

Det brittiska parlamentets talmannabostad ligger verkligen bokstavligen i det berömda klocktornet.

John Bercows hustru, Sally, talade en gång i en intervju om hur upphetsande hon fann det att ha Big Ben slåendes ovanför den äktenskapliga sängen.

”Sally will miss Big Ben’s Big Bonks” skrev tabloiden The Daily Mail när klockan stängdes ner för reparation.

Sally Bercow är hursomhelst något av en karaktär. Hon har deltagit både i dokusåpan Big Brother och The Jump: ett dokusåpakoncept där gallsrikande brittiska C-kändisar utsätter sig själva för backhoppning. Och Sally Bercow är relevant i den pågående Brexitsagan eftersom det är hon som brukar anklagas för att ha vänstervridit sin man.

En gång i tiden beundrade John Bercow nämligen Margaret Thatcher och var medlem i ”The Monday Club”, en förening på den konservativa högerkanten omtalad för sitt stöd till apartheidregimens Sydafrika.

Sedan träffade han Sally.

Sally var medlem i Labourpartiet. Deras stormiga äktenskap har resulterat i tre barn samt att John Bercows politiska åsikter bit för bit har förflyttats åt vänster. Det är vad de säger inom det konservativa partiet i alla fall. Sally Bercow har en dekal på sin bil där det står ”åt helvete med Brexit”. Hennes man däremot, ja han är underhusets talman. Han ska därför hålla sig neutral.

Det har han inte riktigt lyckats med.

Brexitörerna har i snart ett år anklagat talmannen för att försöka stoppa Brexit. I januari gick John Bercow rentav mot ett

råd från underhusets officiella jurister (de som sitter i svarta slängkappor och peruker framför talmannen). John Bercow lät Brexitmotståndarna tillfälligt ta kontroll över agendan i underhuset.

Det var en stor sak.

Storbritannien har ingen skriven författning. Brittisk politik styrs först och främst av praxis och sedvanor. Därför är det herrarna och damerna i peruk och slängkappa som har som uppgift att uttolka dessa sedvanor i parlamentet. Det är med andra ord de som är "grundlagen".

I detta sammanhang.

Och John Bercow valde att skita i dem. Denna vecka förväntas han göra något liknande igen. Brexitmotståndare i parlamentet kommer försöka lyfta fram det lagförslag som ska tvinga Boris Johnson att be EU skjuta upp Brexit igen.

Och John Bercow kommer antagligen att möjliggöra att förslaget går till debatt och till omröstning.

Det är en rätt extraordinär intervention.

Men detta är extraordinära tider.

Förra veckan meddelade Boris Johnson att han tänker stänga ner parlamentet i fem veckor. Premiärministern hävdar att han gör vad han gör som ren formalia. Men i själva verket handlar det naturligtvis om att hindra parlamentet från att stoppa Brexit. Med parlamentet stängt i fem veckor har Brexitmotståndarna bara denna vecka på sig om de vill hindra Storbritannien från att lämna EU i oktober.

Vem är det egentligen som bestämmer?

Parlament, eller premiärminister?

Brexit ställer allt på sin spets.

Boris Johnson säger att han representerar folket: de har ju röstat för en skilsmässa

från EU. Varför ska parlamentet stoppa sin egen premiärminister från att genomföra något som det brittiska folket vill ha?

Och fortfarande vill ha.

Titta bara på opinionsmätningarna! Eller titta en genomsnittlig britt i ögonen och säg att du vill skjuta upp Brexit i ytterligare ett antal månader och låta den politiska röran fortsätta. Det kommer att få den genomsnittlige britten att bli vit i ansiktet. Folk vill gå vidare. Och Boris Johnson tänker se till att det där med Brexit blir överstökat. En gång för alla. John Bercow i sin tur säger att Storbritanniens 900-åriga parlament är den högsta demokratiska instansen i landet. Parlamentets suveränitet var rentav ett viktigt argument för Brexit. Under folkomröstningen 2016 pratade brexitörerna om hur odemokratiskt det var att EU-lagstiftning kunde runda

parlamentet i London. Nu gör brexitörerna själva samma sak.

Och visst röstade folket för Brexit 2016 men ingen röstade för en avtalslös Brexit.

Den typen av extrem skilsmässa diskuterades inte ens för tre år sedan.

Hade brexitörerna sagt då vad de säger i dag: ”när vi lämnar EU kommer det eventuellt bli viss matbrist men ta det lugnt, vi har militären inkallad”, då hade de väl knappast vunnit?!

Att det brittiska folket i dag kan tänka sig att acceptera lite vad som helst bara frågan avgörs är inget argument för parlamentet att inte göra sitt jobb: ställa premiärministern till svars och ta ansvar för landet.

Vad kommer då att hända?

Boris Johnson har hotat med att konservativa parlamentariker som röstar mot honom kommer att sparkas ut ur

partiet. Det innebär även högdjur som den förre finansministern Philip Hammond, eller för den delen Winston Churchills barnbarn: Nicholas Soames. I skrivande stund ser det trots detta ut som att Brexitmotståndarna faktiskt har en chans att vinna striden i parlamentet. I så fall får de igenom en lag som tvingar Boris Johnson att gå till EU och försöka skjuta upp Brexit. Vad gör då Boris Johnson? Premiärministern kan vägra ta med den nya lagen till drottningen för underskrift. Eller så kan han helt enkelt ignorera den. Han kan också be någon av sina kompisar ute i Europa att lägga in veto mot en förlängning av Brexitförhandlingarna. Alla dessa alternativ skulle kasta in Storbritannien i ytterligare politisk kris. Det mest sannolika är nog ändå att Boris Johnson kallar till nyval. Fast ingen vet.

På spiselkransen av marmor står hans digitala nedräkningsur:

58 dagar, 13 timmar, 49 minuter och 30 sekunder.

Uppe i parlamentets klocktorn finns Big Ben.

Ett beslut i en folkomröstning. Mot ett 900-årigt parlament.

Århundradets konstitutionella strid i Storbritannien.

Brexit ställer allt på sin spets.

I världens äldsta politiska system.

Katrine Marçal

katrine.marcal@dn.se

Fakta. Brexit framöver

3 september

Parlamentet återsamlas efter sommaren och debatterar Brexit, antagligen till långt in på natten. Talmannen John Bercow förväntas öppna upp för Brexitmotståndarna att ta kontroll över agendan i

underhuset på onsdag och torsdag. Detta är kontroversiellt.

4 september

Om brexitmotståndarna har fått kontroll över agendan kommer de lyfta fram ett lagförslag som tvingar Boris Johnson att be de andra EU-ledarna att skjuta upp Brexit en gång till.

5 september

Förslaget om att skjuta upp Brexit bör nu gå till omröstning. I skrivande stund ser det ut som att Brexitmotståndarna kan vinna. Samtidigt inleds en juridisk process mot Boris Johnsons planerade tillfälliga stängning av parlamentet.

6 september

Om lagförslaget att tvinga premiärministern att skjuta upp Brexit har gått igenom underhuset går det nu vidare till överhuset.

7–8 september

Om Brexitmotståndarna lyckas hålla parlamentet öppet i helgen kan deras lagförslag nu vara redo att skickas till drottningen för underskrift.

9 september

Parlamentets suspenderas från och med denna vecka och stänger därmed tillfälligt portarna.

14–17 september

Liberaldemokraternas partikonferens i Bournemouth.

21–25 september

Labours partikonferens i Brighton.

29 september–3 oktober

Regerande Tories partikonferens i Manchester.

14 oktober

Parlamentets nya session inleds med Drottningens tal.

17–18 oktober

Europeiska rådet håller toppmöte i Bryssel. Kan vara sista chansen för EU-ledarna och Boris Johnson att komma överens om ett ordnat utträde för Storbritannien.

21–22 oktober

Debatt och omröstning om eventuellt omarbetat utträdesavtal med EU.

31 oktober

Storbritannien lämnar EU (om inget annat bestäms).

Förödelse efter att Dorian drog in över Bahamas

TISDAG 3 SEPTEMBER 2019

Röda korset varnar för att 13 000 hem kan ha skadats eller förstörts på Bahamas i samband med orkanen Dorian framfart, enligt AFP. Minst en person har omkommit.

Leigh Lamattina-Davis, boende i Marsh Harbour, beskriver orkanens framfart med bland annat sju meter höga vågor som en "total förödelse".

Även om vindstyrkan avtagit något lämnar orkanen Dorian förödelse efter sig när den nu drar vidare mot Floridas kust.

När Dorian drog in över Bahamas klassades den som en kategori fem, alltså den högsta graderingen. Sent på måndagseftermiddagen graderades den ned till kategori fyra. Vindhastigheten sänktes också från nästan 83 meter per sekund till 70 meter per sekund.

Tidigt på söndagskvällen, lokal tid, nådde Dorian Bahamas. Orkanen är den kraftigaste som någonsin drabbat önationen.

Leigh Lamattina-Davis som bor i området Marsh Harbour, en ort i Great Abaco, beskriver orkanens framfart som en "total förödelse".

– Jag har tur som har ett halvt hus kvar. Mina grannars är helt förstörda, säger hon till NBC News i ett sms.

Dorian svepte in över Bahamas med katastrofala vindar som gav upphov till sju meter höga vågor. Nedfallna träd, avslitna tak och översvämmande gator var några konsekvenser. Filmklipp på sociala medier visar hur vatten forsar fram på vägarna och in i husen.

Röda korset uppger nu att 13 000 hem på Bahamas kan ha skadats eller förstörts i samband med Dorian framfart.

– Vi har inte hela bilden av vad som har skett. Men det är klart att orkanen har haft en förödande påverkan, säger Sune Bulow, chef för organisationens kriscentrum i Genève, enligt AFP.

Lokala nyhetssajten Bahamas Press uppger att flera människor befaras döda och bilder visar kraftiga översvämningar i Marsh Harbour i Abaco.

Myndigheterna håller alla skolor, banker och myndighetskontor stängda de

närmaste dagarna. Prognoser på måndagen säger att Dorian kommer ge upphov till stormvågor längs Bahamas norra och östra kuster under minst två dygn. Myndigheterna har uppmanat boende i områdena att evakuera, men många har valt att stanna.

Premiärministern Hubert Minnis bröt ut i tårar under en presskonferens där han sa att han bara kunde hoppas att de som vägrar lämna sina hem skulle överleva orkanen, enligt The Nassau Guardian.

– Det här är nog den sorgligaste och värsta dagen i mitt liv.

– Jag har som läkare blivit tränad att stå ut med många saker, men inget som liknar det här, sa Hubert Minnis under presskonferensen.

Dorian närmar sig Florida och beräknades nå amerikanskt land sent på måndagen lokal tid. Florida har utlyst nödläge,

liksom delstaterna South Carolina och Georgia. Enligt CNN har 72 vårdhem evakuerats längs med kusten. Flera sjukhus förbereder sig för evakuering. Fem hamnar, Miami, Everglades, Fort Pierce, Palm Beach och Port Canaveral i delstaten Florida har stängts.

Viviana Canoilas

viviana.canoilas@dn.se

Alexandra Carlsson Tenitskaja

alexandra.carlsson.tenitskaja@dn.se

Dela

Utredning mot Tjeckiens premiärminister stoppas

TISDAG 3 SEPTEMBER 2019

Åklagare i Prag har stoppat korruptionsutredningen mot Andrej Babis, premiärministern som är en av Tjeckiens rikaste män. Det uppger tidningen Deník N på måndagen. Beslutet väntas utlösa nya protester mot miljardären.

Det kom som en present på Andrej Babis 65-årsdag på måndagen: beslutet att

stoppa utredningen om bedrägeri som har hängtt över honom.

Anklagelserna mot honom handlar om Capi hnizdo eller ”Storknästet”, ett exklusivt spa och konferenscenter som tilldelades motsvarande 20 miljoner kronor i EU-bidrag för tio år sedan. Problemet var att bidragen var särskilt öronmärkta för små och medelstora företag, men ”Storknästet” ägdes i praktiken av Agrofert, det enorma konglomerat inom livsmedel, jordbruk och fastigheter som är Babis skötebarn. Enligt tidigare utredningar har Babis och medlemmar av hans familj tillsammans försökt dölja de verkliga ägarförhållandena för att komma åt mångmiljonbidragen. Babis gav sig in i politiken när han grundade populistpartiet Ano 2011. Sedan 2017 är han premiärminister. Hans löfte

till väljarna är att ”styra Tjeckien som ett företag”.

Men skandaler har kantat hans tid vid makten. Bland annat har det avslöjats att han som ung i flera år var agent för STB, det kommunistiska Tjeckoslovakiens säkerhetspolis, motsvarande sovjetiska KGB. Han förnekar själv detta, men en domstol slog 2018 fast att han verkligen var STB-agent.

Ovanpå detta kommer anklagelserna om fusk med EU-medel. I fjol framtogs Babis sin immunitet som parlamentsledamot, och undersökningen mot honom hotar därmed hans position i politiken – kan till och med leda till fängelse.

Under våren och försommaren demonstrerade hundratusentals tjecker mot Babis i vad som beskrivs som de största protesterna sedan ”Sammetsrevolutionen” 1989. Protesterna

ebbade ut under sommaren, men kan nu få ny fart eftersom många misstänker att åklagarbeslutet att stoppa utredningen kommer på order uppifrån.

Tidigare i år avgick en justitieminister med hänvisning till turerna kring ”Storknästet”.

Han ersattes av Marie Benesova, en person som allmänt anses lojal med Babis och som många befarar kan påverka korruptionsutredningarna mot honom.

Åklagaren Jaroslav Saroch beslöt att stoppa utredningen redan i fredags, enligt tidningen Deník N. En talesman för åklagaren sa bara att han ”hade ändrat sig”, utan att ge några detaljer.

På en presskonferens i Prag fick Babis frågan om han hade försökt påverka åklagaren.

– Det är nonsens. Jag påverkar ingen, jag bara säger sanningen. Om någon försöker påverka åklagaren så är det

demonstranterna i Letnaparken, sa han med hänvisning till sommarens protester. Nu kommer den 20 000 sidor långa utredningen att ses över av en högre åklagare.

Ingmar Nevéus

Helikopterföretag ska undersökas efter krasch

TISDAG 3 SEPTEMBER 2019

Det företag som flög helikoptern som störtade med sex personer ombord ska utredas, har åklagare i Norge beslutat.

– Vi har inget skäl att tro att det inte stod rätt till. Men vi måste likväl vända på alla stenar, säger åklagare Lars Fause till Altaposten.

Polisen i Alta arbetar tillsammans med norska haverikommissionen och

civilförsvaret för att undersöka olycksplatsen och området runtomkring, utanför Alta i Nordnorge där helikoptern kraschade och där sex människor omkom. – Det är en väldigt krävande plats att arbeta på, säger Øyvind Lorentzen, länsman i Alta.

Åklagare har begärt en utredning av företaget Helitrans som flög helikoptern och polisen har fått i uppdrag att undersöka företagets luftfartstillstånd, tekniska tillstånd och certifikat bland annat, rapporterar tidningen Altaposten.

TT NTB

Kina: Protesterna har gått för långt

TISDAG 3 SEPTEMBER 2019

Hongkong. Kina varnar nu för att demonstrationerna i Hongkong har gått för långt och att slutet närmar sig. Universitet och skolor öppnade igen på måndagen efter sommaruppehållet, men tusentals studenter och elever valde att strunta i undervisningen och i stället delta i demonstrationerna. En två veckor lång universitetsbojkott har utfärdats. Det kinesiska utrikesdepartementets talesperson Geng Shuang sade på måndagen att protesterna har ”gått längre än omfattningen av mötes- och demonstrationsfrihet”.

– Det har utvecklats till extrema våldsamheter som på allvar utmanar rättsväsendet och samhällsordningen, sade han vid en presskonferens.

TT-AFP-Reuters

Mindre reglering – så vill Sverige få bättre fart på EU:s inre marknad

TISDAG 3 SEPTEMBER 2019

**Bagare i Tyskland, arkitekt i Belgien
eller taxiförare i Sverige. Alla är yrken
och branscher som på något sätt är**

**skyddade från konkurrens från andra
EU-länder.**

**Inför att nya EU-kommissionen
tillträder i höst driver Sverige på för att
förbättra EU:s inre marknadsplats.**

**Kanske får dessutom Sverige den
posten i kommande kommissionen.**

Bryssel

Den 1 november ska en ny EU-kommission
tillträda med Ursula von der Leyen som
ordförande. Sverige har nominerat
arbetsmarknadsminister Ylva Johansson
till kommissionär. Exakt vilken post hon
får är ännu inte känt, men ett område det
talas om är EU:s inre marknad.

Det är en post som nuvarande
handelskommissionären Cecilia
Malmström uppmanade regeringen att
sikta på i en DN-intervju i somras.

Regeringen anser att inre marknaden är viktig. Den är ett prioriterat område för de kommande fem åren.

– Den inre marknaden är himla avgörande för Sverige. Vi vill att nya kommissionen ser hur viktig den är. Det finns mycket kvar att göra där, säger utrikeshandelsminister Ann Linde.

Medan varor i stor utsträckning flödar fritt mellan EU:s 28 medlemstater är handel med tjänster krångligare. Ann Linde nämner att trots att 76 procent av alla företag i EU finns i tjänstesektorn är det bara 20 procent som rör sig över gränserna.

– Varför då? Jo, för att det finns så mycket hinder. Vi tror att det skulle gå att öka svenska BNP med 100 miljarder kronor om man får bort dessa hinder.

Exempel på hinder är att en verksamhet ska drivas i en särskild juridisk form eller

ha specifikt aktieäggande. För att kunna verka i till exempelvis arkitektbranschen i Belgien måste ett företag ägas till 60 procent av arkitekter.

Andra hinder är att reglera ett yrke så det skyddas. Ann Linde nämner att bagare och hårfrisörska är sådana yrken i bland annat Österrike och Tyskland.

– Ska du vara bagare i Tyskland måste du ha ett intyg från bagarskrået. Det är för att skydda nationella marknaden, säger Ann Linde.

Hon framhåller att Sverige tillhör de EU-länder som har minst skyddade yrken. Alla lägst antal finns i Litauen.

Sverige har cirka 90 reglerade yrken, motsvarande 15 procent av arbetskraften. De flesta finns inom hälso- och sjukvården. Utöver det finns särskilda krav för fastighetsmäklare, taxiförare, advokater, lärare, väktare med flera.

I hela EU finns omkring 800 reglerade yrken. Allra flest i Tyskland. Där verkar runt 33 procent av arbetskraften inom dessa yrken.

Sedan finns exempel på att i vissa medlemsstater regleras vilka varor som får säljas i en stadskärna eller utanför stadskärnan.

– Porslin får i vissa länder bara säljas i stadskärnan, inte utanför, och vi har ju ett stort företag som säljer möbler och porslin.

Inom e-handelsområdet kräver Tyskland att företag som vill ha .de i namnet har en lokal fysisk adress. Företag med .de i namnet kommer överst för den som söker på nätet.

Hur ska Sverige få med sig andra länder för att förändra inre marknaden?

– Vi en grupp av likasinnade som driver på. På det digitala området arbetar vi just

nu med ett brev med de olika problemen som vi tycker är jätteviktiga för den nya kommissionen, säger Ann Linde.

Pia Gripenberg

Fakta. EU:s inre marknad

När Romfördraget trädde i kraft 1958 togs det första steget mot en inre marknad. Men först 1985 tog arbetet verklig fart.

Mellan EU:s 28 medlemsländer ska varor, tjänster, personer och kapital kunna röra sig utan att hindras av tullar, avgifter, diskriminering eller nationella krav.

Den inre marknaden omfattar 500 miljoner människor, 24 miljoner företag och är världens största marknadsplats.

Kommerskollegium, regeringen

Leonidas Aretakis: Dags att granska den tyska extremismens upphov

TISDAG 3 SEPTEMBER 2019

Högerextremismen är tillbaka som politisk kraft i Tyskland. I öst gick man framåt igen i helgens delstatsval.

Sociologen Theodor Adorno skrev redan på 60-talet att extremism växer fram ur politiska misslyckanden.

I söndagens delstatsval i Brandenburg och Sachsen gick högerextrema Alternativ för Tyskland åter framåt, vilket kan tvinga fram nya samarbeten, och kanske även ett federalt omval om sossarna slutar spela kontrabas bakom CDU.

Samtidigt blir ytterhögern alltmer våldsam. I juni dödades CDU-politikern Walter Lübcke av en nazist, och terrorgruppen Nordkreutz avslöjades månaden efter med en dödslista på 24 522 vänsteraktivister och politiker.

Fascismen är alltså tillbaka som politisk kraft i Tyskland.

Detta dystra faktum har gjort en bortglömd föreläsning av Theodor Adorno från 1967 om ”den nya högerradikalismen” till en oväntad bästsäljare (”Aspekte des

neuen Rechtsradikalismus”, Suhrkamp 2019, se DN 1/9).

När högerextrema NDP snart efter grundandet 1964 vann några mandat tröstade sig många – som nu – med att en periferi av knäppgökar är oundviklig även i välmående samhällen.

Adorno däremot såg fascismens återkomst som ett nederlag för demokratin. För utan ekonomisk jämlikhet var denna endast formell, och även om arbetslösheten var låg, så kände sig många ”potentiellt överflödiga” i ”automatiseringens tidsålder”.

Låter det bekant?

Förmågan att nå fram medialt hade dessutom blivit viktigare än långsiktiga mål, och när medlen hamnar i centrum gynnas nihilistiska rörelser som är duktiga på propaganda. (Spoiler: Sedan kom Twitter.)

Analysen har fått sociologen orakelförklarad på tyska kultursidor. Och nog är det även på 2010-talet ekonomin, *Dummkopf!* Några läskiga muslimer syns knappt till: i Sachsen och Brandenburg bor 5 procent invandrare mot riksgenomsnittet på 13 procent. Ändå är hatbrott mot invandrare i öst fem gånger vanligare än i väst. Samtidigt är östtyskar pankare, sjukare och känner sig enligt en undersökning som ”andra klassens medborgare”.

Detta är Adornos poäng: högerextremismen växer inte fram ur sin egen röv, utan ur politiska misslyckanden. Det välfärdssamhälle han kritiserade höll dock högerextremismen stången; vårt liberala dito – med högre ojämlikhet, krympande socialt skyddsnät och försvagad fackföreningsrörelse – står sig bevisligen sämre.

Adornos motpol i spådomsbranschen är kanske Margaret Atwood, i höst aktuell med en uppföljare till sin dystopiska roman "Tjänstekvinnans berättelse". Där krossas ett harmoniskt liberalt samhälle av en patriarkal väckelserörelse, och tv-versionen ("Handmaid's tale") har setts som en skildring av Trumps USA.

Denna bekväma blindhet inför missnöjets upphov påminner om den gängse kristna läsningen av myten om Adam och Eva, där den inkräktande ormen beskylls för att ha frestat Eva. Men ligger inte skulden hos ordningen, Gud själv, som planterade äppelträdet?

Leonidas Aretakis

leonidas.aretakis@dn.se

Uppror och vrede mot Johnson i parlamentet

ONSDAG 4 SEPTEMBER 2019

Storbritannien. Under tisdagskvällen såg Storbritannien ut att komma allt närmare ett nyval. Boris Johnson leder en minoritetsregering, sedan Tory-ledamoten Philip Lee hoppat av till Liberaldemokraterna, och i parlamentet präglas stämningen av uppror och vrede.

När Boris Johnson tillträdde premiärministerposten den 24 juli återstod 99 dagar till Brexit.

Han har inte ens hunnit halvvägs.

Men redan ställs frågan om han kan undvika ett nyval om han ska kunna lotsa Storbritannien ut ur EU den 31 oktober. På tisdagen meddelade Tory-ledamoten och förre utrikesministern Philip Lee att han lämnar partiet och går över till Liberaldemokraterna, vilket gör att regeringen förlorar den sköra majoritet som den hittills baserat sitt maktinnehav på.

I sitt avskedsbrev skrev Lee att "Brexit har förvandlat det här en gång breda partiet till något som mest liknar en trång fraktion, där en persons 'konservatism' mäts utifrån hur pass besinningslöst denne vill lämna EU".

Avhoppet innebär de facto att Boris Johnson nu leder en minoritetsregering, och krav på nyval höjdes genast från oppositionen.

För Boris Johnsons möjlighet att sitta kvar är dock EU-utträdet den 31 oktober just nu det i särklass viktigaste. Han har vid otaliga tillfällen lovat att Storbritannien ska lämna EU på detta datum, med eller utan avtal.

Sent på tisdagskvällen väntades underhuset rösta om ett förslag som skulle ge ledamöterna möjlighet att stifta lagar för att tvinga regeringen att senarelägga EU-utträdet.

Vid denna upplagas pressläggning hade omröstningen inte ägt rum, och när det gäller EU-utträdet röstar inte ledamöterna alltid enligt partilinjerna. Men Boris Johnson gick redan på eftermiddagen till

rasande attack mot dem som planerade att lägga hinder i vägen för en ”no deal”.

– Tidigare var EU-ledarnas linje att inte ett enda komma fick ändras i utträdesavtalet. Så är det inte längre. Vi gör framsteg. Men så länge den här kammaren lägger fram förslag av den här typen har vi ingen möjlighet att göra framsteg i förhandlingarna, sa Johnson. Premiärministern ser hotet om en avtalslös Brexit som absolut nödvändigt för att tvinga EU till eftergifter.

Men en rad upproriska ledamöter – och inte bara i oppositionen, utan även i Johnsons eget regeringsparti – efterlyser konkreta bevis för de framsteg som premiärministern ständigt talar om.

– Nio dagar efter ditt möte med förbundskansler Merkel har EU ännu inte fått se något konkret om vad som skulle kunna ersätta nödlösningen för

Nordirland. Kan premiärministern lägga fram de förslag han talar om? frågade förre finansministern Philip Hammond, som är en av dem som nu vill lagstifta för att undvika en avtalslös Brexit.

Han lär inte ha lugnats av Johnsons svar, som var undvikande vad gäller detaljer.

I frågestunden i parlamentet lovade dock Johnson att följa de eventuella lagar som parlamentet stiftar i saken, något som en del av hans kritiker uttryckt tvivel om.

– Vi kommer givetvis följa konstitutionen och lyda lagen, sa premiärministern, något förnärmad över tvivlet.

Minst 15 konservativa uppgavs fundera på att rösta mot det egna partiet på tisdagen, däribland Nicholas Soames, barnbarn till ex-ledaren, krigshjälten och partiikonen Winston Churchill.

Bråket har fått somliga att befara att partiet helt riskerar att spricka.

Partiledningen satte på tisdagen press på de upproriska Tory-ledamöterna, som i privata samtal uppges ha fått beskedet att de kommer att strykas från valbar plats i nästa val om de trotsar partilinjen.

Klart är att Johnson fortsatt tänker kämpa för att behålla ett avtalslöst utträde som förhandlingsvapen gentemot EU.

– Jag kommer aldrig att ge upp kontrollen över våra förhandlingar på det sätt som oppositionsledaren kräver. Det kommer inte att bli några fler meningslösa förseningar, dundrade premiärministern. I nuläget har Tories ett stort försprång i opinionsmätningarna, vilket stärker Boris Johnsons position.

Blir han av med det han ser som sitt viktigaste vapen i förhandlingarna talar mycket för att han föreslår ett nyval. I så fall måste två tredjedelar av ledamöterna i

underhuset rösta ja, vilket sannolikt kräver att Labour går med på det.

Erik de la Reguera

erik@delareguera.se

Pia Gripenberg: Orbán kommer inte att hjälpa Johnson

ONSDAG 4 SEPTEMBER 2019

Bryssel. I Storbritannien tror väljare att Emmanuel Macron och Angela Merkel har mjuknat och vill gå britterna till mötes om irländska gränsen. Det finns också briter som hoppas att Ungerns

Viktor Orbán lägger in sitt veto och vägrar gå med på att skjuta upp Brexitdagen.

Allt detta är villfarelser.

De dagliga presskonferenserna hos EU-kommissionen i Bryssel är en påminnelse om hur olika synen är på Brexit mellan kontinenten och Storbritannien.

När en brittisk tv-reporter frågar om hur det tolkas i Bryssel att Angela Merkel och Emmanuel Macron mjuknat och är villiga att förhandla om Brexitavtalet, höjer vi andra lite förvånat på ögonbrynen. Vi har inte märkt någon förändring. Snarare var det ren artighet från Macron och Merkels sida att inte helt avspisa Boris Johnson när de nyligen träffade honom för första gången.

Som en maskin upprepar Mina Andreeva, talesperson för EU-kommissionen, samma sak hon sagt i månader: EU:s dörr är

öppen 24/7. EU väntar på att Storbritannien kommer med ett förslag om irländska gränsen som är förenligt med utträdesavtalet.

Liknande budskap kom i helgen från EU:s Brexitförhandlare Michel Barnier i brittiska Daily Telegraph.

Signalen från Storbritannien är tvärtom att samtalen går framåt. Senast är det Brexitministern Stephen Barclay som i en intervju med tyska Die Welt säger att flera EU-länder är öppna för flexibla och kreativa lösningar för irländska gränsen. Antingen förstår inte brittiska regeringen att EU27 lyssnar till sin chefsförhandlare och är supersolidariskt med medlemsstaten Irland. Eller så förstår regeringen, men vilseleder medvetet sin egen befolkning om möjligheterna att nå en ny uppgörelse med EU.

Samma sak gäller när regeringskällor läcker uppgifter till medier, i det här fallet The Times, om att Johnson skulle kunna be sin allierade Viktor Orbán lägga in Ungerns veto för att hindra att Brexit skjuts upp. Varför Orbán skulle göra det är oklart. Ungern förlorar också jobb om det blir en Brexit utan avtal, runt 30 000 stycken enligt en studie från universitetet i Leuven.

Pia Gripenberg

Parlamentet slopar sin egen immunitet

ONSDAG 4 SEPTEMBER 2019

Parlamentsledamöterna i Ukraina har röstat för att avskaffa sin egen åtalsimmunitet.

Beslutet är ett led i den nyvalde presidenten Volodymyr Zelenskyjs vallöfte att komma tillrätta med korruptionen.

Tidigare kunde parlamentariker endast förlora sin åtalsimmunitet genom omröstning i enskilda fall. Men de nya reglerna klubbades av parlamentet med

stor majoritet – 373 av 450 ledamöter röstade ja till förslaget.

– Vi lovade att ta bort immuniteten, och vi lovade att ingen i Ukraina skulle ha särskild status. Det är vår plikt att rösta för det här, och se till att människor utanför den här salen är jämlika med de som befinner sig här inne, säger parlamentsledamoten Alexander Dubinskij från presidentens parti Folkets tjänare.

Den före detta skådespelaren och juristen Volodymyr Zelenskyj vann en jordskredsseger i det ukrainska presidentvalet i april, framburen av en missnöjesvåg över de dåliga levnadsvillkoren i landet.

TT Reuters

Dela

Trumps freds-försök förmörkas av nytt självmordsdåd i Kabul

ONSDAG 4 SEPTEMBER 2019

Analys

Samtidigt som en fredsuppgörelse hägrar i Afghanistan skakades huvudstaden Kabul av ett nytt blodigt självmordsattentat natten till tisdagen. Varför trappar talibanerna upp attackerna just nu? Sannolikt för att

den extrema islamiströrelsen inte vill framstå som svag inför slutförhandlingarna.

Minst 16 människor dödades och 119 skadades när en kraftfull bilbomb sent på kvällen exploderade i stadsdelen Green Village, ett område som bebos av utlänningar och hyser många internationella organisationer. Rök steg upp från de raserade byggnaderna och i gatan hade en stor krater sprängts upp. Attacken skedde timmarna efter att USA:s särskilda förhandlare Zalmay Khalilzad, som befann sig i en annan del av Kabul, deklarerade att en principöverenskommelse om ett fredsavtal som avslutar USA:s snart 18-åriga krig i Afghanistan är nära. Detta bekräftades också av företrädare för talibanerna.

En talesperson för rörelsen förklarade de nya attackerna i en intervju med att ”om vi ger oss in i fredssamtal måste de förstå att vi inte är svaga och att vi går in i dem från en styrkeposition”.

Även USA-koalitionens krigföring, särskilt flygbombningarna, har ökat de senaste åren.

Uppgårelsen mellan USA och talibanerna har manglats fram under en serie förhandlingsrundor i Qatar under de senaste tio månaderna. Hittills har Afghanistans regering varit utesluten från samtalen, eftersom talibanerna vägrar att tala med en regim som de betraktar som en USA-marionett. Zalmay Khalilzad besök i Kabul syftade just till att få med president Ashraf Ghani på en fredsplan. Få detaljer om uppgörelsen har läckt ut, men en central punkt är att USA i en första omgång ska dra bort 5 000 av sina

omkring 14 000 soldater från Afghanistan. Det ska ske inom 135 dagar. Det skulle vara en återgång till den numerär som rådde när Donald Trump tillträdde som president.

Det är inte nog för talibanerna, som kräver att samtliga ockupationstrupper – totalt 20 000 man under Natos befäl – lämnar landet.

Trump – liksom den amerikanska opinionen – delar denna uppfattning. Att sätta punkt för USA:s längsta krig var ett av Trumps vallöften 2016, och han vill kunna peka på den framgången inför nästa års presidentval, dit det bara är 14 månader kvar.

Medaljens baksida är att ingen kan vara säker på vad som händer efter att USA drar sig ur Afghanistan. Hur ska till exempel talibanerna uppfylla Washingtons

krav på att landet inte åter blir en fristad för internationella terrorister?

I slutet av 1990-talet lät talibanerna – som då styrde i Kabul – al-Qaida och terrorledaren Usama bin Ladin verka i landet. Därifrån planerades attacken mot USA den 11 september 2001. Terrordådet besvarades med att USA invaderade Afghanistan. Talibanerna kördes bort från Kabul, men bet sig kvar på landsbygden och har övertagit kontrollen över halva landets yta från USA och den västinstallerade regimen i Kabul.

USA vill avkräva talibanerna ett löfte om att de inte än en gång blir beskydd för internationella jihadister. Men inte ens de kan garantera att hålla emot IS (Islamiska staten), som på senare år har blivit allt starkare i Afghanistan.

Talibanerna har inte bråttom, medan Trump snarast vill få ett slut på kriget.

Men det finns en politisk risk med för stor brådska. Efter en USA-reträtt kommer talibanerna sannolikt ta över och landet blir åter ”Islamiska Emiratet Afghanistan”, vilket var namnet 1996–2001. Då återinförs sharia – islamisk lag – med brutalt förtryck mot kvinnorna, förbud för musik och förbud mot politiska partier, där överträdelser straffas med stening, stympning eller döden.

Om talibanerna tar över makten före USA-valet i november 2020 riskerar Trump att anklagas för att vara den president som ”förlorade Afghanistan”.

Michael Winiarski

Bakgrund. Ville inte överlämna Usama bin Ladin

Afghanistans nutidshistoria har präglats av krig – från Sovjetunionens ockupation (1979–1989) till i dag.

I oktober 2001 invaderades Afghanistan av en USA-ledd allians, då den styrande talibanregimen vägrat att överlämna al-Qaida-ledaren Usama bin Ladin som hade en fristad i Afghanistan. Talibanerna störtades, men USA:s inblandning har inte åstadkommit fred. I dag beräknas talibanerna kontrollera drygt 50 procent av Afghanistan. Terrorgruppen IS har också en närvaro i landet. Den 28 september är det val i Afghanistan. Sittande presidenten Ashraf Ghani är en av 18 kandidater.

Kärnolyckan som Kreml inte lyckades mörklägga

ONSDAG 4 SEPTEMBER 2019

Dödlig explosion. Kärnolyckan utanför Archangelsk i augusti är en av de värsta sedan Tjernobyl. Kreml gör även denna gång allt för att dölja vad som hänt – men det sipprar ständigt ut nya uppgifter i oberoende ryska medier. Moskva.

De var döende redan när de anlände till sjukhuset. Sex personer flögs in till

Archangelsk i nordvästra Ryssland med helikopter från den hemliga testbasen för kärnvapen – Njonoksa vid Vita havet. De landade vid sjukhuset i Archangelsk den 8 augusti.

Några dagar senare skulle hela världen tala om kärnolyckan uppe i ryska Arktis. Hela världen – utom den ryska regeringen och president Vladimir Putin.

Tre patienter sändes till N.A. Semasjko-centret, som ligger i centrala Archangelsk, några hundra meter från floden Dvina. Tre till distriktssjukhuset i närheten.

Att de hade blivit utsatta för strålning talade man inte om för sjukhuspersonalen. Men på Semasjko-centret förstod man vad som antagligen hade hänt. Där fanns ett strålningslaboratorium, skyddsutrustning och mätinstrument. Läkarna mätte strålningsnivån.

Den var skyhögt. Sjukvårdspersonalen klädde sig i skyddskläder och andningsskydd.

De tre övriga patienterna togs emot på det kommunala sjukhuset i närheten. Klockan var 16.35 när de skrevs in. Männen var nakna och invirade i genomskinlig plast. – De var kontaminerade med radioaktiva ämnen. Ingen informerade personalen om det. Inte sjukhusdirektören, inte hälsovårdsministeriets tjänstemän, inte guvernören, säger en anonym läkare till Moscow Times.

Enligt en läkare intervjuad i Der Spiegel var männen kring trettio år gamla och yngre. En hade skador i ryggraden, en annan bäckenfraktur. Skadorna var svåra, men inte livshotande.

På det sjukhuset fanns varken mätinstrument eller skyddsutrustning.

Personalen kunde inte genast kontrollera patienternas strålningsnivåer.

De dödssjuka männen fick först vänta i det vanliga mottagningsrummet, där också övriga patienter stod i kö och nya hela tiden anlände. Därefter skickades de på skiktröntgen och flyttades sedan till operationsavdelningen. Männen placerades i tre olika operationssalar. Först då hade sjukhuset fått tag på en stråltekniker och kunde mäta strålningshalten. Det visade sig enligt Novaja Gazeta att patienterna hade kontaminerat alla utrymmen de befunnit sig i med cesium-137, en del av restprodukterna från en kärnreaktor. Ämnet är känt från olyckan i Tjernobyl år 1986. I tiotal år efter Tjernobyl uppmätte man förhöjda halter av cesium-137 hos älgar och rådjur i vissa delar av Sverige.

Mottagningsrummet stängdes, övriga patienter flyttades. Alla rum som patienterna hade befunnit sig i – mottagningsrummet, operationsrummet och korridorerna – desinficerades. Enligt läkarna blev sammanlagt 90 personer utsatta för strålning. Läkarna vägrar framträda med namn och bild i medier, men de vill absolut att det skedda ska komma fram. Personalen upplever en svår stress över att de har utsatt både patienter och anställda för potentiell livsfara.

– I samma byggnad finns ett centrum för för tidigt födda. Till det här sjukhuset kommer alla svåra förlossningar och de allra sjukaste patienterna från hela regionen, säger anonyma läkare till BBC.
– Framför allt vill vi inte att de nästa gång hämtar in tio radioaktiva patienter i stället

för tre, utan att tala om för oss vad det är frågan om. Därför talar vi ut.

På kvällen den 8 augusti flögs experter till Archangelsk från Moskvas statliga medicinska centrum A.I. Burnazian. Den 9 augusti klockan 8 på morgonen inleddes förflyttningen av patienterna till Moskva. Två av tre dog på vägen till flygplatsen. Vittnen berättar för Novaja Gazeta hur man timme för timme kunde se deras tillstånd förvärras. De hade fått en fruktansvärt hög strålningsdos och deras chanser att överleva var obefintliga. Kropparna flögs ner till Burnazian-centret där de skulle undersökas. Under tiden klippte soldater gräset kring sjukhuset där patienterna hade varit inlagda. Ett badkar som hade extra höga strålningsnivåer monterades ned och fördes bort. Men det var inte bara badkaret som avlägsnades. Patientjournaler beslagtogs,

elektroniskt lagrad information förstördes. Läkare och sjuksköterskor som hade deltagit i vården av patienterna tvingades skriva på ett avtal om total tystnadsplikt. Allt detta berättar en anonym läkare för Novaja Gazeta.

Ända sedan olyckan skedde har de ryska myndigheterna gjort allt för att dölja den. Mönstret är identiskt med agerandet under Tjernobylnkatastrofen.

Först tiger man. Sedan förnekar man. Sedan ger man små, små brottstycken information och gör därmed det hela ännu mer obegripligt.

I Moskva avbröts plötsligt alla tv-sändningar samma kväll som olyckan hade ägt rum. På tv-skärmen dök det upp en varning för storm och uppmaning till folk att hålla sig inomhus – trots att det inte blåste den kvällen.

Till sist blev det statliga kärnkraftsbolaget Rosatom tvunget att gå ut med ett pressmeddelande. Det lades ut på nätet natten till söndagen den 11 augusti, över två dagar sedan katastrofen hade skett. Texten var kryptisk. Under ”testkörningen av en motor” hade en olycka inträffat och fem anställda vid Rosatom förolyckats. Att två militärer enligt flera uppgifter också dog nämner pressmeddelandet inte. Rosatom talar inte om vad det handlade om för motor, bara att dess energikälla var isotoper. Det kan betyda ett batteri som drivs av naturligt sönderfallande radioaktiva ämnen – men det kan också betyda en kärnreaktor. Rosatom säger inte vilket. Pressmeddelandet är formulerat på ett sätt som i praktiken gör det obegripligt. Det tar inte många timmar förrän amerikanska experter lägger fram sin

teori: En explosion hade skett då man testade kryssningsroboten Burevestnik, eller Skyfall som den heter i Natosammanhang. Den drivs av en liten kärnreaktor och kan stanna i luften i dagar och veckor.

USA visade upp satellitbilder från Njonoksabasen på något som ser ut att vara en avfyringsramp för en Burevestnik. Burevestnik är en av de robotar som Putin själv visade upp i sitt tal till nationen den 1 mars år 2018. Han påpekade stolt att den kärnkraftsdrivna roboten har obegränsad räckvidd. Den är vingförsedd, kan flyga i sick-sack och därmed ta sig igenom vilket luftförsvar som helst.

Det var inte klart om Ryssland verkligen har en sådan robot, eller om Putin bara skrävlade.

– Den kan flyga hur länge som helst. Ingen i världen har något liknande. Antagligen

kommer det, men då har våra killar redan hittat på något ännu smartare, sade Putin med ett belåtet småleende.

Inte mycket har ändrats i kärnvapentechnik efter Berlinmurens fall. Därför väckte denna video häftiga reaktioner i USA. Det var också Putins avsikt – att tvinga jänkarna ta honom på allvar.

Det är inte bekräftat att just en Burevestnik var involverad. Enligt spekulationer i rysk press kan det lika gärna handla om en Skif.

En Skif är en atomdriven undervattensrobot, som kan gömma sig på havsbotten. Den klarar djup på över fyra kilometer och kan ligga gömd i årtal.

Enligt Novaja Gazeta är det svårt att tänka sig ett farligare vapen när det gäller att rubba den strategiska balansen mellan Ryssland och USA. (Den strategiska balansen betyder att bägge parter är lika

rustade och därför inte har ett intresse av att starta ett krig, eftersom det leder till att man själv blir utplånad.)

Några veckor senare dök en tredje teori upp. Enligt Radio Svoboda finns det tecken som tyder på att olyckan inte alls hände under en testkörning. I stället kan den ha skett då man försökte bärga en kryssningsrobot som tidigare hade fallit ner i Dvinabukten under ett annat misslyckat avfyrningstest. Radio Svoboda publicerar uppgifter om att fartyget Serebrjanka, som används för att samla in kärnavfall, körts in i Dvinabukten redan den 6 augusti. Det var två dagar före olyckan.

Explosionen skedde enligt flera källor under pontonbroarna, vilket enligt Radio Svoboda stärker teorin att det i själva verket handlade om en bärgning.

Rysslands vice premiärminister Jurij Borisov vidhåller i en intervju med Vedomosti att det handlade om en testkörning.

– Sådana här saker händer tyvärr när man testar ny teknik. Det går aldrig att utesluta, säger Borisov.

Enligt honom är det ”uteslutet” att sjukhuspersonalen har lidit skada.

Severodvinsk är den närmaste staden intill Njonoksa-basen, där testet ägde rum. Alla tre platser – Archangelsk, Severodvinsk och Njonoska – ligger på några tiotals kilometers avstånd från varandra inne i en naturskön bukt av Vita havet.

I Severodvinsk noteras en sextonfaldig höjning i strålningsnivåerna. Joden tar slut i affärerna då invånarna bunkrar jod för att skydda sig från sköldkörtelcancer. Det är en av de vanligaste sjukdomarna bland Tjernobyloffter.

Därefter sjunker strålningen relativt snabbt tillbaka till de vanliga nivåerna igen. Men tio dagar efter olyckan händer något märkligt – de två strålmätningsstationer som befinner sig närmast olycksplatsen stängs plötsligt ner. Närmare bestämt: De slutade rapportera uppgifter om strålningsnivåer till det internationella organet Comprehensive Nuclear-Test-Ban Treaty Organization (CTBTO).

Andra länder börjar ställa frågor. Kremls svar är som vanligt att låtsas som om ingenting hade hänt.

Först säger man att kontakterna till stationerna har avbrutits på grund av tekniska problem. Sedan kommenterar ryska utrikesdepartementet.

– Det är fullständigt frivilligt att rapportera in uppgifter om

strålningsnivåer, säger vice utrikesministern Sergej Rjabkov. Men faktum är att uppgifterna överförs automatiskt. Ryssland hade plötsligt, utan att meddela på förhand, beslutat att sluta informera världen om strålningsnivåerna. Varför?

– För att slippa lämna över bevis till internationella organisationer för att strålningsnivåerna har höjts. Då måste ju Ryssland förklara vad det beror på, säger Vadim Lukasjevitj, oberoende militäranalytiker, till Dozjd. Den stora skillnaden år 2019 i jämförelse med Tjernobylyolyckan är att myndigheterna inte längre kan hindra information från att spridas. Uppgifter från vad som egentligen hände i Njonoksa sipprar ut i oberoende ryska medier i en jämn ström.

Det kom tidigt fram att en läkare har cesium-137 i muskelvävnaden. Fallet bekräftades senare av hälsovårdsmyndigheterna i Archangelsk, som i ett pressmeddelande säger att över 110 personer har undersökts av experter i Moskva och alla utom en har normala värden. Personen med cesium-137 i muskelvävnaden har enligt myndigheterna fått i sig ämnet via maten. Sammanlagt 57 personer var involverade då de strålskadade patienterna behandlades på Archangelsk distriktssjukhus. Av de 57 som utsattes för strålning flögs bara 21 ner till det statliga medicinska centret A.I. Burnazian i Moskva. Resten undersöktes i Archangelsk. Enligt hälsovårdsmyndigheterna fattade man detta beslut för att ”minimera besvären” för de utsatta. Dessutom framför

myndigheterna det prosaiska argumentet att slutet av augusti är en ”besvärlig månad att resa”, eftersom flygplatserna då är som mest upptagna.

Till BBC säger läkarna att undersökningarna som gjorde i Archangelsk var undermåliga.

– De gjordes bara för att lugna ner folk. Vad var det egentligen som hände i Njonoksa den 8 augusti? Vi har fortfarande inte all information. Men en sak står klart: Det ryska myndigheterna har gjort allt för att dölja det. De har inte lyckats.

Den senaste nya uppgiften kom den 26 augusti då ryska Meteorologiska institutet Roshydromet publicerade en rapport med detaljerade uppgifter på radioaktiva ämnen i atmosfären efter att olyckan ägt rum. De är isotoperna strontium-91, barium-139, barium-140 och

lanthanum-140. De skapas av kedjereaktioner hos tunga isotoper som uranium-235.

Det betyder i praktiken att de nästan säkert har kommit ut i atmosfären på grund av en reaktorolycka. (Ryska myndigheter har hela tiden förnekat att en reaktor har varit involverad.) De förlorar snabbt sin radioaktivitet, vilket skulle förklara varför strålningsvärdena kring Severodvinsk plötsligt sköt kraftigt i höjden för att sedan falla. Barium-140 och lanthanum-140 absorberas inte lika lätt av organismen som cesium-137, det ämne som spreds i atmosfären efter Tjernobylolyckan.

Ryska Greenpeace påpekar att det är omöjligt att dra några slutsatser så länge vi inte vet hur koncentrerade isotoperna var eller vilka andra isotoper man hittat.

Enligt experter som oberoende Meduza har talat med innebär de här resultaten – om de stämmer – att reaktorn sannolikt fortfarande är hel och inget kärnbränsle har läckt ut.

Men varför har i så fall cesium-137 hittats på sjukhuset i Archangelsk, enligt de anonyma läkare som Novaja Gazeta har talat med? Varför hade en läkare den radioaktiva isotopen i sin muskelmassa? Om Roshydromets uppgifter stämmer borde inget cesium ha kommit ut. Vi kan räkna med att fler uppgifter kommer att läcka om katastrofen.

Anna-Lena Laurén

Fakta. Mätstationer slutade rapportera resultat om strålning

Den 8 augusti exploderade en kärndriven motor på militärbasen Njonoksa utanför Severodvinsk vid Vita havet.

Några dagar senare bekräftade det statliga ryska kärnkraftsbolaget Rosatom att fem anställda dog. Två officerare ska också ha dött, enligt uppgifter som den ryska militären vägrar bekräfta.

Strålningsnivåerna i närheten av olycksplatsen blev plötsligt sexton gånger högre, men sjönk sedan. Fem dagar efter olyckan evakuerades byn Njonoksa i närheten av basen.

Tio dagar senare slutade fyra ryska mätstationsstationer – två av dem i närheten av olycksplatsen – att publicera sina resultat om strålmätningar.

I mitten av augusti uppmätte norska strålskyddsmyndigheten DSA en förhöjd halt av radioaktivt jod i luften i Svanhøvd vid ryska gränsen. Proverna samlades in mellan den 9 och den 12 augusti, alltså dagarna efter olyckan i Archangelsk.

Gemensam massprotest föreslås

ONSDAG 4 SEPTEMBER 2019

Hongkong. Hongkongs demokratiörelse sträcker ut handen till Taiwan och hoppas på en gemensam massprotest före det kommunistiska Kinas 70-årsdag den 1 oktober.

– Jag hoppas att människor kan hitta på idéer tillsammans om hur man kan vinna detta krig mot Pekings ”vita terror” och auktoritära styre, säger Lester Shum, som var aktiv i Hongkongs prodemokratiska rörelse redan för fem år sedan under de så kallad paraplydemonstrationerna.

”Vit terror” är ett begrepp som ibland används för att beskriva ett agerande som skapar rädsla och skräck.

Shum säger att taiwaneserna inte står vid sidan av de prodemokratiska protesterna i Hongkong utan är en del av dem.

TT-Reuters

Expert: Våldet hotar Hongkongs status som finanscentrum

ONSDAG 4 SEPTEMBER 2019

Hongkongs plats som finanscentrum i världen hänger på en skör tråd efter demonstrationerna som de senaste veckorna blivit allt mer våldsamma. Företag har redan börjat skissa på planer för att flytta basen för affärer i Asien, enligt Kristian Odebjer,

ordförande för Svenska handelskammaren i Hongkong.

De internationella bankernas logotyper lyser i neon på Hongkongs skyskrapor. Hit har storföretag och bankjättar sökt sig i årtionden för sina affärer i Asien. De har lockats av ett fungerande, oberoende rättssystem och yttrandefrihet.

Men efter att Hongkongs regering lade fram planer på att införa en lag om att tillåta utlämning av misstänkta brottslingar till Fastlandskina och skakats av protester i snart tre månader har bilden av staden som en trygg hamn börjat svikta.

Många frågar sig hur länge Hongkong kommer att få behålla sin speciella status som en del av Kina. Ett land, två system som det heter.

– Det finns en stor risk för att företag börjar ifrågasätta ett land, två system i

grunden och Hongkongs regering har inte hjälpt till för att skingra den oron, säger Kristian Odebjer som är ordförande för svenska handelskammaren i Hongkong med runt 170 medlemsföretag.

Han konstaterar att Hongkongs politiska ledare Carrie Lam har hållit sig till Pekings linje och ser framför sig hur Hongkong är på väg in i en ny fas som i förlängningen kan gröpa ur det förtroende som staden har haft.

Den stora risken är att Hongkong helt går upp i Kina och upphör ha de friheter staden i dag har, såsom ett oberoende rättsväsende.

– Risken för att förtroendet minskar har ökat. Om inte situationen stabiliseras snart så förväntar jag mig att det ena utländska företaget efter det andra drar ner sina investeringar. Om de gör det över

en fem-tioårsperiod kommer Hongkong att förlora sin roll som finanscentrum. Sommarens oro tär redan på ekonomin. Detaljhandeln sjunker, hotell och restauranger rapporterar minskad beläggning och turisterna har börjat rata Hongkong.

Lyxbutikerna som står på rad i de många stora köpcentrumen har inte längre lika många kunder. Hit åker ofta Fastlandskineser för att handla. Efter protesterna har de slutat komma och kineser står för 75 procent av turism. Samtidigt har Hongkongbörsen tappat nära 500 miljarder dollar i värde och investerare flyr Hongkong. Till och med fastighetsmarknaden, Hongkongs bostadspriser är bland de högsta i världen, har börjat vackla. Den ekonomiska tillväxten i år förväntas nu knappt ta sig

över nollstrecket. Samtidigt förbereder rika Hongkongbor flytt till andra länder. – Hongkongs trumfkort har varit ett fritt rättssystem med stark lagstiftning, sprungen ur den brittiska. Man har haft det som krävs för att vara ett finanscentrum. Nu är det under lupp, säger Kristian Odebjer.

Han driver advokatfirma i Hongkong och har själv deltagit i en tyst marsch mot lagen om utlämning av misstänkta brottslingar till Kina, anordnad av juristkåren. Han upplever det som att en stor del av samhället är mot lagen och konstaterar att många företag redan har en plan B för hur de ska agera om Hongkongs speciella status försvinner. Många väljer redan i dag Singapore i stället.

– Om du sitter med ett vitt ark och ska sätta upp ett kontor i Asien tror jag att de

flesta i dagsläget väljer Singapore, säger Kristian Odebjer.

Även om det nuvarande kaosartade läget skulle lugna ner sig ser han flera tillfällen för ny oro i Hongkong framöver. I november i år hålls lokalval och nästa år ska en ny riksdag väljas. Förra gången förbjöds politiker som förespråkade ett självständigt Hongkong från att delta, vilket väckte protester.

– Det finns ett bubblande missnöje som hela tiden kan komma upp till ytan. Även om de här protesterna lugnar ner sig finns nya händelser framöver som åter kan utlösa kriser.

Det som kan avhålla Kina från att gå för hårt åt Hongkong är att även kinesiska företag är beroende av Hongkong för att göra internationella affärer.

– Det borde få företag att stå på sig lite mer mot Kina. Jag tycker det finns

anledning för en del företag att ta sig en fundering kring sina etiska värderingar, säger Kristian Odebjer.

Sedan protesterna började har en del företag aktivt tagit avstånd, ofta pressade av Kina. Bland annat avgick vd:n för Hongkongs flygbolag Cathay, Rupert Hogg, efter att han tillåtit att en del i personalen aktivt delta i protesterna. Även finländska Finnair har varnat sina anställda för att involvera sig. Finnairs näst största marknad är långdistansflygning till Kina.

Marianne Björklund

SAS lägger ned sitt direktflyg från Arlanda till Los Angeles

ONSDAG 4 SEPTEMBER 2019

SAS lägger ned sin direktlinje från Arlanda till Los Angeles från årsskiftet. Flygningen kommer i stället att gå från Köpenhamn.

– Det finns en stor efterfrågan från våra resenärer att flyga till Los Angeles från Köpenhamn som vi nu kan möta med en

attraktiv tidtabell, säger Karl Sandlund, bolagets kommersielle direktör i ett pressmeddelande.

SAS kommer att flyga från Köpenhamn till Los Angeles från och med januari, och menar sig ha planerat för goda anslutningar från Arlanda. Från mars blir det dagliga avgångar från Köpenhamn, mot i dag sex dagar i veckan.

– SAS har en stark närvaro på alla stora skandinaviska flygplatser. För oss är det viktigt att se över alla våra linjer kontinuerligt för att kunna optimera rutterna för våra passagerare, säger Karl Sandlund.

På Stockholms handelskammare reagerar man starkt på beskedet.

– Detta är en mycket tråkig nyhet med negativa konsekvenser. Våra företag är beroende av goda förbindelser med USA:s västkust, så förlusten av direktlinjen

kommer försämra vår konkurrenskraft och attraktivitet. I längden riskerar det att innebära färre jobb och lägre tillväxt, säger vd Andreas Hatzigeorgiou i ett pressmeddelande.

Hans Strandberg

hans.strandberg@dn.se

Ett farväl till författarnas och de stora gesternas epok

ONSDAG 4 SEPTEMBER 2019

Försvann de någonstans vid det tjugonde århundradets bardiskar, de grandiosa författarna för vilka liv och verk alltid sammansmälte? Jens Christian Brandt läser en nostalgiskt skimrande Parisroman.

Enrique Vila-Matas

”Man kommer aldrig ifrån Paris”

Övers. Yvonne Blank. Tranan, 275 sidor.

Om man säger att en författare ”liknar” (eller vill likna) Hemingway är det knappast skepparkrans och fiskartröja som avses utan en blandning av stil och miljö. Jaktscener kanske, eller ett kärlekspar som från hotellrummet iakttar hur regnet faller över en park med höga palmer och allt som sägs dem emellan är vardagsbanalt men tycks också, enligt isbergsteknikens manualer, dölja något djupare och outtalat.

Sedan kan man så klart också låtsas missförstå detta med att ”likna”

Hemingway. Katalanen Enrique Vila-Matas nu aktuella roman inleds med att jagberättaren åker till Key West i Florida för att där ”ställa upp i årets Ernest Hemingway-lookaliketävling”. Trots att han är i rätt ålder, rundlagd och utrustad med gråsprängt lösskägg blir det fiasko. Han diskvalificeras omgående och hånas

av tävlingsledningen som vägrar upptäcka någon som helst fysisk likhet med idolen. Djupt kränkt reser han vidare till Paris, en reträtt som också är en tillflykt bakåt i tiden – till de avlägsna, bitterljuva, bohemiska ungdomsår då han i en vindskupa under takåsarna skrev på sin debutroman.

Vad som sedan följer är den klassiska berättelsen om att söka sig själv i vimlet på en främmande storstadstrottoar. Det är tidigt sjuttiotal; revolutionens 1968 har redan förvandlats till ett minne eller en hörsägen. Nu gäller återigen att posera som ung intellektuell – svartklädd, ”lite som en bildad mördare”, och med pipan och anteckningsboken inom räckhåll – på de kaféer där de litterära hjältarna en gång höll hov. Där blir berättaren en eftermiddag burdust uppvaktad av den franska säkerhetstjänsten som misstänker

honom för att vara terroristen Carlos, mera känd som Schakalen. För att rentvå sig tar han med de båda agenterna hem till vindskupan där de läser manuskriptet han skriver på och till avsked citerar några ord av Georges Simenon.

Andra kapitel avhandlar biobesök, en lsd-tripp (med inställt självmord) i Eiffeltornets topp, limousinfärder med Paloma Picasso och det fåfängliga hoppet att Isabella Adjani ska förälska sig i berättaren. Men Enrique Vila-Matas är varken Modiano eller Knausgård. Här handlar det inte så mycket om att frambesvärja ett disigt förflutet och inte heller om att fabricera autofiktion.

Mycket lite av det som återberättas har förmodligen tilldragit sig på det sättet i verkligheten. Så är vissa mystifikationer enkla att genomskåda: den reellt existerande författaren Vila-Matas

debuterade inte alls (som det påstås i romanen) med ett verk han som ung skrev i Paris. Däremot tycks han verkligen ha levt där, inhyst i en vindskupa som han under två år inte betalade hyra för och som tillhörde den redan då legendariska Marguerite Duras.

Att minnesbilderna ofta inte stämmer utan är förfalskningar tycks även bekräftas av en nyckelpassage där en annan exilkonstnär konstaterar att "en självbiografi är också ett slags fiktion, bland många andra möjliga". Vad man kan lita på i denna kontrafaktiska memoar är därför något annat, något som döljer sig mellan raderna.

Kanske kärleken till litteraturen? Faktiskt är det möjligt att läsa hela denna vindlande, ständigt utsvävande och charmigt tankspridda roman som en variation på en fras hos Hemingway, det

berömda slutackordet i "En fest för livet": "Men det var sådant Paris var förr i tiden när vi var mycket fattiga och mycket lyckliga." Vila-Matas fångar upp den meningen, dissekerar och problematiserar den.

Resultatet blir då också ett sista avsked – en lång, vemodig blick över axeln – till den traditionella författarrollen. Underförstått är att de försvann någonstans vid det tjugonde århundradets bardiskar, de där grandiosa författarna för vilka liv och verk alltid sammansmälte till en underbar helhet. Men om det i dag, i vår fragmentariska och ironiska samtid, inte längre är möjligt att skriva som Hemingway – vilka berättelser ska då befolka vår fantasi?

I en drömlik passage beordras berättaren att nattetid köra Duras till Boulogneskogen. Hon har läst att det där

ska finnas prostituerade ”i konfirmationsklänningar”, vilket om det stämmer är ”oacceptabelt”. Den informella razzian ger inget resultat. I gengäld hänger Duras upp sig på att en av bilens strålkastare är trasig.

”Man skulle kunna säga sig att din stil”, kritiserar hon berättaren, ”i likhet med de flesta ungdomars stil, kännetecknas av bara en strålkastare.” Scenen är typisk för Vila-Matas gäckande stil. Någonting symboliskt avtecknar sig ett kort ögonblick men är i nästa sekund redan borta.

Litteratur om annan litteratur – och det är lönlöst att förneka att Vila-Matas skriver i den genren – avvisas ofta bryskt, särskilt i tider då det ”naturliga” och ”autentiska” står högt i kurs. Men man ska nog ta Vila-Matas på stort allvar. I slutändan handlar detta ömsinta porträtt av svunna tiders Paris om ironins gränser. Om nostalgin

(eller fantomsmärtorna) efter de stora gesterna. Och också om den ambivalenta insikten att ett visst sorts patos för länge sedan passerat sitt bäst-före-datum.

Om litteraturen ska fortsätta trollbinda oss, tycks Vila-Matas med utsökt vacker melankoli suggerera, måste vi på en gång ta farväl av Paris och för alltid dröja oss kvar på Café de Flores trottoarservering.

Jens Christian Brandt

De arbetsinvandrade finländarna. Andra säsongen av "Hårt arbete" är sorglig och gripande, skriver Susanna Alakoski

ONSDAG 4 SEPTEMBER 2019

Del två av "Hårt arbete – Kova työ" är här. Dokumentärserien i tre delar av Nanna Marjo Houlman och Lina Puranen. Denna gång heter huvudpersonerna Mauri, Meri, Sirkka, Seija, Pertti, Pälvi, Matti, Erik, och Kaisa Ketola, pojkflickan som blev svensk medborgare för att kunna delta i det första fotbollslandslaget i den historiska landskampen mot sitt första hemland, Finland. Som livet kan bli.

Om första säsongen handlade om arbetet, livet och döden så fördjupar säsong två de problem många sverigefinländare brottades med vid sidan av arbetslivet: missbruk, utanförskap, skoningslös ensamhet och förlusten av både land och anhöriga.

På sajten finland.fi presenteras Finland som design-nation med rötter som sträcker sig till 1800-talet. Finska ikoner lyfts fram, liksom skogar och sjöar, renhet

och äkthet i material och allehanda produkter: Marimekkos vallmotyger, Alvar Aaltos munblåsta vaser, Sibelius pianokonsserter och Susanna Mälkki som världens bästa dirigent.

”Kom och besök vårt coola norra land – och upplev vår varma passion för design.” Jag fattar, och förstår, att det är så här många vill att bilden av Finland ska se ut. Tillsammans med Tove Jansson, Helsingfors ekonomihögskola och tekniska universitet. Jag fattar och förstår också att det inte ligger lika högt i kurs att tillhöra dem, vars sverigefinska mammor jublade när Anne Marie Pohtamo korades till Miss Universum 1975, vars pappor bröt arm och uppfattade finnkampen som gällde det det egna livet.

Men sorry, de finska arbetarna är många. Och arbetskraftsinvandrarerna från Finland till Sverige hundratusentals. Och nu är

kära Sverige fullt av oss, andra, tredje, fjärde generationens kids, som skildrar liv och konsekvenser utifrån denna migration. Tro inte för en sekund att berättelserna håller på att ta slut.

I ”Hårt arbete” visar Huolman och Puranen en bråkdel av vad det handlar om. Krigsbarn kommer till tals, före detta lagerarbetare, varvsarbetare, kaféägare och sorgligt ensamma människor bakom fördragna gardiner med tv:n på dygnet om. Här beskrivs hur några inte kom längre än till Slussen i Stockholm, bodde där under presenningar medan andra bosatte sig i trappuppgångar för att kunna jobba. Alltid någon som hade en väckarklocka. Och en flaska sprit. Människor som vittnar om eksemphänder då de få klädesplaggen ständigt måste tvättas och hur det enda som var billigt nog att köpa mycket av var potatis. Som

beskriver livet före Sverige, hur det inte fanns jobb, lön, bostäder eller liv på andra sidan viken. Där deras anhöriga dessutom antingen stupat i krigen eller blivit traumatiserade och invalidiserade. Jag vet inte vad jag ska säga. Det är så sorgligt. Det är så gripande. När dansande Matti visar tangostegen i vardagsrummet och berättar om hur han var den enda ensamstående pappan på Alfa Laval och förmannen stöttade fullt ut. När Seija berättar om hur hon slutade dricka med hjälp av AA och när Päivi, som vuxit upp med både våld och oberäknelighet, finner Da Capo-kören i Bergsjön som livgivande kraft. Och Erik som snart fyller hundra, som sammanfattar sitt liv med att han inte är något speciellt. Han är barnens far, inget annat. Gott så tänker jag. Att vara barnens far.

Vanligheten, vardagen. Bakom glasen i höghusen. På balkongerna. I tv-rummen. Korpen, zebrakuddarna och armbrytningen. Nä, inte skyltar vi med detta på visit-sidorna. Men finns gör vi ju. Vi som levt våra liv i hyreshusen. Sömmerskorna som sydde i byxornas dragkedjor. De före detta slagskämparna som suttit i finkan, svartklubbsägarna som serverade allt för tio kronor glaset. Rollatordamerna och strokesnubbarna och de tusentals arbetsmyrorna. Som "bara" byggde landet. Och vi, snorungarna, som härjade på asfaltsgårdarna. Tack SVT, som till sitt offentliga rum har bjudit in min barndoms föräldrafigurer. De som dansade tango i tv-rummet, som hade sina svårigheter, som ändå gjorde så gott de kunde, vars barn och barnbarn nu många gånger återfinns som spjutspetsar på universiteten och inom konsten.

Till alla er som ropar efter en quick fix till invandringen vill jag säga: Tagga ner. Ges tid, kommer både stavgång och arbetarungar som studerar i Paris fast pappa super.

"Hårt arbete – Kova työ" sänds i SVT2 i kväll, onsdag, kl 20.

Susanna Alakoski

Bompengarna slår ner i Lyckolandet

ONSDAG 4 SEPTEMBER 2019

Bompengar. Detta är den heta politiska frågan på måndag den 9 september när Norge röstar i kommunalvalet. Vägtullar, alltså. Bilisterna rasar. Deras vägtullar betalar Norges vägbyggen, men haken är att de i än högre grad finansierar kollektivtrafiknätet och därmed renare luft. Det gillas inte och i Bergen, Norges näst största kommun, har Nej till bompengar-partiet fått 20 procent i opinionsmätningar.

För femtio år sedan kom oljan som en ur havet sprutande present till Norge. Vilket ledde till ett rävspel som vi kan följa i tv-serien "Lyckolandet" där en borgmästare i Stavanger hanterar sina kort så skickligt att Stavanger blir Norges oljestad, där jänkarna kör omkring med sina dollargrin. Oljan har en tendens att kleta sig fast, på stenar och stränder. Liksom i ekonomi, politik och relationer.

I slutet av 1960-talet handlade debatten om en framtid med bensin och bilar. I dag gäller den ett liv utan bensin och bilar.

Lika hård och hetsig.

Maria Schottenius

maria.schottenius@dn.se

Linus Larsson: Kan en laser- pekare slå mot en övervak- ningsstat?

ONSDAG 4 SEPTEMBER 2019

Demonstranterna i Hongkong verkar veta exakt vilken högteknologisk - övervakningsstat de står upp mot. Och de har sällsynt utstuderade idéer för hur den ska hanteras.

Plötsligt var köerna längre än vanligt. Framför biljettautomaten vid en av Hongkongs tunnelbanestationer ringlade de sig lätt tio meter. Så brukar det aldrig se ut, enligt folk på plats. I Hongkong åker man vanligtvis med ett förbetalt, elektroniskt kort.

Automaternas enkelbiljetter är något av en historisk rest, dessutom tar maskinen bara kontanter. Men den här dagen, efter en av de tidiga demonstrationerna, ville alla plötsligt ha dem. Biljetterna är gammaldags, opraktiska och kräver köande. Men de lämnar inga elektroniska spår efter sig. ”Vi är rädda att våra data ska spåras”, sa en dem till tidningen Quartz.

Sedan protesterna i Hongkong startade har demonstranterna gång på gång visat en extrem medvetenhet om motståndarens digitala övervakningsapparat.

Övriga Kina har rusat fram med övervakningskameror och ansiktsigenkänningsteknik. 200 miljoner kameror fanns i landet i fjol. Till år 2020 ska antalet fördubblas. Att gå mot röd gubbe kan räcka för att en kamera ska notera brottet, läsa av ens ansikte och lista ut vem man är. I staden Shenzhen, inte långt från Hongkong, har stora skärmar monterats vid övergångsställen, där ens ansikte fläks upp i jätteformat om man inte väntar på grön signal, i ett slags helautomatiserad name and shame-maskineri.

Myndigheterna skryter gärna med vad tekniken klarar, som när en man kunde gripas i publikhavet på en konsert, bland 50 000 andra människor. En kamera hade identifierat hans ansikte och slagit larm. Situationen är inte identisk i Hongkong, på grund av det relativa självstyret. Men

det är inte direkt förvånande att man där - utgår från att kameror finns överallt och att de är utrustade med den senaste kinesiska tekniken för ansiktsigenkänning.

Det är bland annat därför det har sålts så många laserpekare i Hongkong den här sommaren. Man ser dem överallt i filmklipp från demonstrationerna. Gröna spikraka ljuspilar som sticker upp från folkmassorna, ofta så många att det hela liknar ett rejv av brukskvalitet. De är riktade mot poliser, men också rakt in i övervakningskamerornas linser.

Funkar det att slå mot en övervakningsstat med laser? Ja, polisen har i alla fall bekräftat att kameror har förstörts, även om de är snabba att betona att även människor har skadats.

Och visst, en laserpekare rakt i ögat kan vara riktigt farligt. Sverige och många

andra länder har hårdare regler mot dem. Men på elektronikmarknaden i Sham shui po-distriktet har de sålts i drivor för runt 100 kronor styck.

Det var där en student greps tidigt i augusti med tio laserpekare på sig, efter ett omstritt beslut att de ska klassas som vapen. Frågan är om det handlar om kravallpolisers ögonhälsa eller om rädslan för att demonstranterna har hittat ett svårstoppat knep mot högteknologisk massövervakning.

Andra demonstranter har varit än mer handgripliga. Som vid en aktion mot just övervakning, där vissa handgripligen – med rep och vinkelslip – sågade ner ”smarta” lyktstolpar. Tekniken i dem som kallas smart är enligt demonstranterna kameror, kanske med teknik för ansiktsigenkänning, för massövervakning i Pekings tjänst. (Hongkongs myndigheter

hävdar att de bara läser av trafik och luftkvalitet.)

Samtidigt delade aktivister ut metallfolie att svepa runt mobiltelefoner och elektroniska id-kort, så att de blir svårare att spåra.

Det är inte många år sedan folk förundrades över hur arabiska vårens protester organiserades på nätet. I dag känns det ungefär lika innovativt som att ha skor på fötterna. Men Hongkong ger en skymt av vad som kommer att prägla gatudemonstrationer när de ställs mot både kravallpolis och världens kanske mest sofistikerade övervakningsapparat.

Linus Larsson

linus.larsson@dn.se

Ledare: Det handlar fortfarande inte om volymer

TORSDAG 5 SEPTEMBER 2019

I somras greps den tyska sjökaptenen Carola Rackete i Italien sedan hon med sitt fartyg Sea-Watch 3 trotsat förbudet mot att anlöpa Lampedusas hamn. Ombord hade hon 40 migranter som räddats på Medelhavet.

I en debattartikel, publicerad i The Guardian, pekar Rackete nu uppfordrande

på den nära kopplingen mellan flyktingfrågan och klimatkrisen. All migration är naturligtvis inte klimatrelaterad, skriver hon, men "klimatkrisen kommer att få dagens 'migrantkriser' att likna ett teparty".

Har hon rätt? Ingen med ett visst mått av verklighetskontakt borde våga svara nej. Och då inställer sig följdfrågan: Vad göra? Det finns i dagens Europa en oroväckande god konjunktur för det populistiska svaret: Bygg murar och låtsas som om det regnar. Flyktingarna ska hållas på betryggande avstånd. Klimathotet ska, om det nu över huvud taget existerar, hanteras på lika betryggande avstånd från våra köphangarer.

Men så fungerar det inte i en globaliserad värld. Klimatkrisen låter sig inte stoppas av aldrig så många murar. Och när migranter blir tillräckligt desperata

kommer inga gränskontroller i världen att hindra dem från att riskera livet för drömmen om ett bättre liv. Förra veckan hittades en drunknad migrant nära Zeebrugge i Belgien. Man tror att han försökt simma över till England.

Också det politiska klimatet förändras snabbt och påtagligt, inte minst i Sverige. Migrationsfrågan är både en förklaring till detta och ett symptom. Migrationen sägs ofta vara vår tids mest brännande politiska fråga, tillika den mest polariserande.

I veckan inledde Migrationskommittén sitt arbete. Den har till uppgift att ta fram underlag för en "långsiktigt hållbar" svensk migrationspolitik. Moderatledaren Ulf Kristersson avfärdade i juni utredningen som "ett beställningsverk för mer omfattande invandring."

Kristersson hade att döma av Moderaternas senaste migrationspolitiska

utspel föredragit ett beställningsverk av motsatt karaktär. Migrationsfrågan har nu för M blivit en volymfråga. Målet bör, enligt partiet, vara att antalet asylsökande minskar med 70 procent.

Det är en ambition av helt annan karaktär, och storlek, än de rätt blygsamma och snävt definierade migrationstekniska frågor som utredningen enligt regeringens direktiv har att besvara. Fokuseringen på antalet migranter är kanske kortsiktigt partitaktiskt begriplig; Jimmie Åkesson har bevisat att det finns en efterfrågan på det politiska rörmokeri som Moderaterna nu försöker ägna sig åt. Alla problem har med inflödet av invandrare att göra, men vi ska täta läckorna och dra åt kranarna. Men hur ska en ledare för ett parti med Moderaternas liberala arv förklara att asylrätten görs beroende av hur många som gör anspråk på den? Och hur ska M-ledaren matcha en så väletablerad konkurrent i

rörmokarbranschen som SD? Moderaterna ska krympa asylvolymen. Åkesson svarar med "minus-asyl", den populistiska migrationspolitikens minusränta.

Det är trist att M och KD nu inte längre tycks våga lita på den optimistiska samhälls- och människosyn som präglade alliansen: övertygelsen att det inte är människorna som är problemet utan allt som hindrar dem från att förverkliga sina möjligheter som människor.

Moderaterna har en egen "integrationskommission". Kristersson leder den. Låt oss hoppas att arbetet där kommer att resultera i nyskapande idéer om hur alla som befinner sig i Sverige ska bli delaktiga i samhället och dess utveckling. Det är det som är den verkligt stora frågan. Inte hur människor ska hindras från att komma till Sverige, utan hur de ska komma in i samhället.

DN 5/9 2019

Tuffa tag mot uppror skakar Torypartiet

TORSDAG 5 SEPTEMBER 2019

London. Storbritanniens konservativa regeringsparti är ett av världens äldsta – men partiet kan nu vara på väg att förvandlas i grunden. Boris Johnsons beslut att sparka ut ett tjugotal ledamöter skakar partiet.

– Inget liknande har hänt i modern tid. Tories är på väg att bli ett mycket mer utpräglat högerparti, säger statsvetaren Tony Travers.

Det har kallats en bred kyrka, det Konservativa partiet i Storbritannien.

Konservativa och liberaler har i snart två århundraden samsats under samma fana, trots ofta mycket olika syn i frågor som abort, homosexuellas rättigheter och invandring. För kung, fosterland och det brittiska näringslivets bästa (kapital-ägarnas bästa, skulle vänsteroppositionen säga), har partiet hållit ihop i vått och torrt.

Men nu befarar en del konservativa briter att detta anrika parti riskerar förvandlas till en nationalistisk sekt.

– Det parti jag gick med i 1992 är inte samma parti som jag lämnar. Det här Konservativa partiet är ett som underminerar vårt lands demokrati, ekonomi och roll i världen. Det använder sig av manipulering, mobbning och lögner, och det gör det medvetet, sa den tidigare biträdande justitieministern Phillip Lee när han under dramatiska former lämnade

Tories och gick över till Liberaldemokraterna i tisdags. Boris Johnson gick då miste om den majoritet som hans regering byggt maktinnehavet på. Några timmar senare råkade Johnson också ut för sitt första nederlag som premiärminister, när upproriska ledamöter lyckades tvinga till sig makten över dagordningen. På onsdagen fortsatte upproret i parlamentet. Underhuset röstade ja till en lag som utesluter en avtalslös Brexit, och som skulle kunna tvinga Boris Johnson att ansöka om en senareläggning av EU-utträdet. Upproret skär rakt genom Johnsons eget parti. 21 av hans egna partikamrater röstade med oppositionen i tisdags, på grund av oron för de ekonomiska följder som en avtalslös Brexit kan få.

Reaktionen från regeringen har varit brutal, även med brittiska mått mätt: det tjugotalet ledamöterna har i ett slag gjorts till politiska vildar. Många av dem är veteraner med otaliga år bakom sig i Konservativa partiet. Här finns Ken Clarke, som suttit i underhuset sedan 1970, partiikonen Winston Churchills barnbarn Nicholas Soames och förre finansministern Philip Hammond. De regeringstroga anser det dock motiverat. – Jag har stor respekt för Nicholas Soames, men bara för att man är Winston Churchills barnbarn har man inte rätt att köra 150 kilometer i timmen på motorvägen, säger parlamentsledamoten Nigel Evans till BBC. Det nuvarande Konservativa partiet bildades på 1830-talet, men Torypartiet, som det länge kallades även officiellt, har

en historia som sträcker sig tillbaka till 1600-talet.

En del historiker ser det som världens äldsta politiska parti, jämte Demokratiska partiet i USA. Namnet var från början ett öknamn, från iriskans *tóraí* ("förbrytare", "rånare"), men sedan mitten av 1800-talet har partiet i långa perioder varit statsbärande.

Nu kan något omvälvande vara på väg att ske, menar statsvetaren Tony Travers.

– Inget liknande har hänt i modern tid. Enstaka uteslutningar har ägt rum förut, men inte av en hel grupp, som nu. Och aldrig med samma symboliska betydelse. Många av dessa ledamöter är moderata Tories och mer mittenorienterade. Om de nu i nästa val ersätts av noga utvalda "brexitörer" innebär det en omorientering från ett brett, koalitionsparti till ett mycket mer utpräglat högerparti som givetvis

kommer att vara mycket EU-skeptiskt, säger Travers till DN.

Kan något hindra den utvecklingen?

– Det beror på hur länge Boris Johnson överlever som premiärminister. Just nu ser det jobbigt ut, men om han vinner ett nyval och får en majoritet i parlamentet, skulle han kanske kunna välja att lämna utan ett avtal genom att upphäva lagen. Det gäller i synnerhet om han då blivit av med dem som är emot en "no deal".

– Men kom ihåg: risken är uppenbar för att parlamentet blir lika splittrat som nu, och att inte mycket förändras i praktiken, varnar Travers.

Erik de la Reguera
erik@delareguera.se

Ett nyval lär det bli – trots allt

TORSDAG 5 SEPTEMBER 2019

analys

Storbritanniens parlament körde över premiärminister Boris Johnson dubbelt upp på onsdagskvällen. Först röstade underhuset ja till att förbjuda en avtalslös Brexit den 31 oktober. När premiärministern då omedelbart krävde nyval, blev det nej.

Men ett val lär det bli, förr eller senare.

Det var en upprörd Boris Johnson som sent på onsdagskvällen hötte mot

oppositionens bänkar, där Jeremy Corbyn brukar sitta.

– Först sa oppositionens ledare ”stoppa kuppen, låt folket rösta”. Nu säger han ”stoppa valet, hindra folket från att rösta”. Jag kan bara spekulera i vad det kan bero på. Men jag skulle tro att det är för att han tror att kommer att förlora, så den brittiska premiärministern.

Då hade han förnedrats två gånger på bara några timmar. Först röstade det brittiska underhuset ja till att skjuta upp Brexit om inte regeringen kan nå ett avtal med EU. För Boris Johnson innebär det att det han ser som sitt bästa förhandlingsvapen med EU – hotet om en avtalslös Brexit – vrids ur hans händer. Johnson kallar planen för ett ”kapitulationsförslag” som han aldrig kommer att gå med på.

– Nu måste det bli val, tisdagen den 15 oktober, sa Boris Johnson efter omröstningen.

Men för att utlysa ett nyval krävs att två tredjedelar av ledamöterna röstar ja. Och Labour vill inte riskera att det lagförslag om att stoppa en avtalslös Brexit som underhuset röstat ja till hamnar i legal limbo.

Jeremy Corbyn och den övriga Labourledningen har därför beslutat att lägga ned sina röster, så länge lagförslaget inte hunnit vinna laga kraft. För det krävs även att överhuset ("House of Lords") röstar ja, vilket väntas dröja tills på fredag. När det blev dags att rösta om förslaget till nyval på onsdagskvällen fick Johnson därför som väntat inte ihop det nödvändiga antalet röster.

Han gör sitt bästa för att håna Corbyn för detta. Bland annat påpekar han att det

sannolikt är första gången som en brittisk oppositionsledare inte har valt att fälla en sittande premiärminister, när det funnits möjlighet.

Men det är svårt att inte få intrycket av att det är Boris Johnson som ser maktlös och svag ut för tillfället. Ju längre han blir hängande som en lealös trasdocka från parlamentets klocktorn, desto bättre för Labour.

En och annan i kretsen kring premiärministern börjar nog också undra om det verkligen var så klokt att sparka ut så många Tory-ledamöter efter upproret i omröstningen i tisdags. Johnson har fått mäktiga fiender i de tidigare ministrar som nu konspirerar mot honom.

Samtidigt är det svårt att tro att Jeremy Corbyn helt skulle välja att strunta i ett erbjudande om nyval. Corbyn har knappast talat om något annat de senaste

åren, och när han nu får möjligheten kommer han sannolikt att ta den, om än kanske inte förrän i nästa vecka.

Tories ligger just nu mer än tio procent före Labour i de flesta mätningar. Men Jeremy Corbyn är övertygad om att han kan vända det till sin fördel. Däremot har han nog inget emot att låta Johnson dingla från Big Ben i några dagar till.

Erik de la Reguera
erik@delareguera.se

Katrine Marçal: Rees-Mogg har blivit ett politiskt fenomen

TORSDAG 5 SEPTEMBER 2019

London. Jacob Rees-Mogg, brexitör och konservativ gruppleddare i underhuset, låg ner i det brittiska parlamentet när Brexit debatterades i går. I dubbelbröstad kavaj och välkammad sidbena tycktes han

använda regeringsbänken som någon form av vilstol. En karikatyr av en dryg engelsk privatskolepojke i medelåldern.

Bilden blev en medial sensation: En arrogant brexitör som inte ens orkar sitta upp och lyssna på de folkvalda! Brexit som överklassens statskupp!

För några veckor sedan snurrade på samma sätt en bild av Boris Johnson. Där tycktes den brittiske premiärministern ha lagt upp fötterna på soffbordet under ett möte med Emmanuel Macron. Vad var det för fel på dessa brexitörer från de fina privatskolorna? Kunde de inte ens visa resten av Europa någon form av minimal respekt?

I själva verket var det den franske presidenten som på skämt hade uppmanat Boris Johnson att använda soffbordet som fotstöd. Resten är som det heter: fejkade nyheter.

Jacob Rees-Mogg är inte den första som ligger ner i det brittiska underhuset. Parlamentariker som vill höra vad som sägs i debatten (ljudnivån kan som bekant bli hög) lägger sig ibland ner och trycker örat mot högtalaren längst ut i bänkraden. Fast det ser faktiskt inte ut som det finns någon högtalare där Jacob Rees Mogg har sitt huvud. Han var antagligen bara arrogant. Eller väldigt trött.

När Jacob Rees-Mogg först valdes in i parlamentet 2010 var han ett skämt. På den här tiden försökte dåvarande premiärministern David Cameron ”göra en Fredrik Reinfeldt”. Det konservativa partiet skulle moderniseras.

Pärilhalsbanden skulle bort. Åsikterna in mot mitten.

Framför allt skulle partiet ”sluta tjafsa om EU”.

Jacob Rees-Mogg personifierade allt som David Cameron ville göra sig av med. En man i tweed som ville avreglera allt som rörde sig och inte gjorde annat än "tjafsade om EU". Nio år senare är David Camerons politiska karriär slut sedan länge.

Jacob Rees-Mogg har blivit ett politiskt fenomen. Tack vare Brexit.

Jacob Rees-Mogg hör till den gamla skolan brexitörer. De tycker inte att

Storbritannien ska lämna EU på grund av folkliga ting som invandringsfrågan. Nej, de tycker att Storbritannien ska lämna EU för att det är förödmjukande att "lyda under" tyskar och fransmän i Bryssel.

Dessutom är EU odemokratiskt och antagligen en socialistisk konspiration.

Precis som Mrs Thatcher (premiärminister 1979–1990) brukade antyda.

När Boris Johnson ombildade regeringen kastade han ut alla som inte kunde tänka

sig att stödja en hård Brexit. Nu kommer premiärministern dessutom att utesluta de 21 högprofilerade konservativa som röstade mot honom i parlamentet. De får inte längre representera de konservativa. Detta kommer att göra partiet än mer till en snäv Brexitsekt. Och än mindre av ett statsbärande parti.

Hur de någonsin kommer kunna vinna väljare i Skottland är oklart.

Den populära skotska konservativa ledaren Ruth Davidson annonserade sin avgång i förra veckan. En lesbisk kickenboxande mittenpolitiker får inte plats i ett parti dominerat av Jacob Rees-Mogg.

Den tolkningen gjorde många.

Fast kanske är det ändå inte så enkelt.

Boris Johnson verkar till exempel vilja svänga rejält vänster i finanspolitiken: satsa stort på skolor, sjukvård och polis. Allt David Camerons prat om

nedskränningar var som bortblåst när den nye finansministern Sajid Javid presenterade sina prioriteringar i går. Kanske är detta Boris Johnsons plan? Gå till höger gällande Brexit och till vänster gällande ekonomin. För att på något sätt lyckas lappa ihop landet? Det kommer hur som helst inte att bli lätt. Bilden av Jacob Rees-Mogg i underhuset kommer säkert att gå till historien som en klassisk illustration av Brexit. Fast en bild säger trots det inte allt. Jacob Rees-Mogg är till exempel inte ens överklass. Visst har han en förmögenhet på runt 100 miljoner pund och växte delvis upp på ett gods i Somerset. Det räcker inte i Storbritannien. Jacob Rees-Mogg är och kommer alltid att förbli "övre medelklass". Han kommer inte ur aristokratin. Där har David Cameron i alla fall något att trösta sig med. Han är överklass.

Katrine Marçal
katrine.marcal@dn.se

Oprövat kort ska utmana Polens sittande ledare

TORSDAG 5 SEPTEMBER 2019

När Polens opposition satsar på relativt oprövade Malgorzata Kidawa-Blonska som premiärministerkandidat följer den det populistiska regeringspartiet PIS i spåren: en regeringschef som galjonsfigur medan partiets boss styr bakom kulisserna.

Tisdagens besked från Grzegorz Schetyna, ledare för liberala Medborgarplattformen

PO, kom helt oväntat. Om KO, den koalition han leder, vinner valet den 13 oktober blir det inte han själv som bildar regering, utan Malgorzata Kidawa-Blonska.

I nuläget tyder dock inte mycket på ett regeringsskifte. Högnationalistiska Lag och rättvisa, PIS, ligger stadigt över 40 procent i opinionsmätningarna, mer än tio procentenheter före Schetynas parti. Även tillsammans med ett par vänsterpartier får KO svårt att vinna.

Kidawa-Blonska är en före detta talman i Polens parlament sejmen och anses tillhöra vänsterfalangen inom sitt parti. Hon har varit talesperson för tidigare regeringschefer men inte själv varit minister.

Tanken är att Kidawa-Blonska ska vinna kvinnliga röster. Men hennes främsta kvalitet är att hon inte är Schetyna.

Partiledaren själv är impopulär till och med bland de egna väljarna.

– Malgorzata, en Warszawabo, en framgångsrik kvinna, en mor, är bra på att lyssna. Hon vet vad polska familjer behöver och hon var en utmärkt talman, sa PO-ledaren när han presenterade nyheten. Malgorzata Kidawa-Blonska själv erkände att hon hade ”rampfeber” och lovade verka för ett Polen ”där alla respekterar varandra”.

Vissa kommentatorer menar att beslutet att föra fram Kidawa-Blonska var ett smart drag, just för att Schetyna inte är någon röstmagnet. Samtidigt andas beslutet desperation i ett läge där PIS ser svårslaget ut.

Sedan PIS tog över makten för snart fyra år sedan har Polens ekonomi växt i rekordtakt, och partiet har infört en rad populära bidrag. Att regeringen och den

mäktige partiledaren Jaroslaw Kaczynski samtidigt har rört sig i auktoritär riktning – och hamnat i konflikt med EU – verkar inte bekymra de flesta väljarna.

Regeringssidan tar nu valet av premiärministerkandidat som ett tillfälle att håna oppositionsledaren:

– Schetyna är inte särskilt populär, så han försöker gömma sig. Men en sådan ledare kommer oppositionen inte att gå långt, säger utbildningsministern Dariusz Piontkowski till ultrakonservativa Radio Maryja.

Om det ska bli regeringsskifte kommer Schetyna att behöva hjälp från vänsterpartierna SLD och Wiosna. Men Bartlomiej Ciaznski, en ledande företrädare för SLD, är mycket kritisk i en kommentar till Wyborcza Wroclaw:

”Grzegorz Schetyna kapitulerar igen. Om han trodde att han kunde vinna skulle han aldrig stiga tillbaka som kandidat”.

Genom att föra fram en förhållandevis underordnad kandidat fortsätter PO nu en märklig polsk tradition: att den som formellt har den högsta posten inte är den som egentligen har makten.

Framför allt har PIS använt den här metoden. Både dagens premiärminister Mateusz Morawiecki och hans företrädare Beata Szydlo har i realiteten varit underhuggare till Kaczynski som formellt bara är en enkel parlamentsledamot.

De som upphöjs eller petas får enligt den här traditionen inget veta förrän i sista stund. Så var fallet när Beata Szydlo fick avgå som regeringschef i december 2017. Och inte heller premiärminister Morawiecki vet i dagsläget om han får fortsätta efter en valseger. Han får helt

enkelt invänta partiledaren Kaczynskis enväldiga beslut.

Själv sa premiärministern så här vid ett valmöte nyligen:

– Först måste vi vinna valet, sen får ledningen fatta ett beslut. Jag är övertygad om att Kaczynski skulle vara den bästa premiärministern.

Ingmar Nevéus

Fakta. Kommer från en politisk dynasti

62-åriga Malgorzata Kidawa-Blonska utsågs på tisdagen till premiärministerkandidat för KO, den koalition som utmanar Polens högerregering om makten vid valet den 13 oktober.

Koalitionens ledare Grzegorz Schetyna väljer att inte kandidera till regeringschefsposten men kvarstår som partiledare.

Kidawa-Blonska har tidigare varit talman i det polska parlamentet, sejmen, och talesperson för tidigare liberala premiärministrar. Hon anses dock inte som någon av de ledande politikerna inom oppositionen.

Kidawa-Blonska kommer från en ledande politisk familj. Hon är i rakt nedstigande led släkt med en president och en premiärminister från 1920-talet.

Ny regering tar ett steg åt vänster

TORSDAG 5 SEPTEMBER 2019

Det blev inget nyval. Det blev, återigen, en koalitionsregering.

I dag svärs Italiens nya ministrar in, sedan Femstjärnerörelsens medlemmar röstat ja till ett samarbete med Demokratiska partiet.

Det blev ännu ett uppdrag som premiärminister för Giuseppe Conte, som avgick i augusti sedan vice premiärminister Matteo Salvini utlyst en misstroendeomröstning mot honom.

I tisdags stod det klart att den nya regeringskoalition som Conte vill leda – den mellan de tidigare svurna politiska motståndarna i socialdemokratiska Demokratiska partiet och Femstjärnerörelsen – kommit överens om ett samarbete. Det med ett regeringsprogram på 26 punkter, som bland annat tar sikte på välfärdssatsningar, införandet av minimilöner och sänkta skatter.

- Det visar på den stora förändringen inom Femstjärnerörelsen, som går från att vara en social rörelse till ett mer traditionellt parti, säger Fabio Cristiano, statsvetare vid Lunds universitet.

Till syvende och sist var det Femstjärnerörelsens partimedlemmar som fick avgöra om de ville se en sådan koalition eller inte. Partiledare Luigi di Maio lovade förra veckan att

implementera partiets ideal om direktdemokrati, och att ingen koalition skulle ingås utan medlemmarnas samtycke.

Den digitala omröstningen avslutades tidigt i tisdags kväll. Resultatet blev ett rungande ja: 80 procent för, 20 procent emot.

Fabio Cristiano är kritisk till processen som han kallar en parodi på direktdemokrati. Elva miljoner människor röstade på Femstjärnerörelsen i valet 2018 – men bara knappt 80 000 människor deltog i omröstningen.

- Femstjärnerörelsen växte ur kritik mot det Demokratiska partiet och nu bildar de en koalition. Många av anhängarna är besvikna.

Under onsdagen presenterade Giuseppe Conte sin regering för president Sergio Mattarella. Ministrarna svärs officiellt in

på torsdagens förmiddag, för att sedan bli föremål för en omröstning i parlamentet på fredag. Regeringen måste godkännas i parlamentets båda kamrar.

Fabio Cristiano ser Conte som en garanti för att koalitionen håller ihop. Samarbetet kommer också att leda till en mer vänsterinriktad politik, anser han.

– Femstjärnerörelsen är en väldigt blandad grupp. De är mer vänster- än högerinriktade. Och nu med en ny regering kommer också ledarskapet att förändras inom Femstjärnerörelsen. De som är mer vänsterinriktade kommer att ha ett övertag, bedömer han.

Även miljöfrågan kommer att få mer utrymme eftersom det är en fråga där de båda partierna har mycket gemensamt.

Däremot hör utrikespolitiken och EU till en av skiljefrågorna. Femstjärnerörelsen är väldigt EU-kritisk till skillnad mot Demokratiska partiet.

TT

Marianne Björklund: Tveksamt om den skrotade lagen får slut på kaoset i Hongkong

TORSDAG 5 SEPTEMBER 2019

Peking. Efter 13 veckors kaos i Hongkong drar den politiska ledaren Carrie Lam tillbaka det kritiserade lagförslaget om utlämning av misstänkta brottslingar. Det räcker förmodligen inte för att lugna ner stämningen, skriver DN:s Asienkorrespondent Marianne Björklund.

1. Sedan lagen om utlämning av misstänkta brottslingar till Fastlandskina skulle tas upp i parlamentet i början av juni har protesterna i Hongkong rasat. Återgår lugnet till Hongkongs gator nu när Hongkongs högsta politiska ledare Carrie Lam drar tillbaka lagen?

Det är inte alls säkert. Beslutet kommer väldigt sent och under tiden har demonstranternas kravlista växt. Förutom att lagen ska dras in har de fyra andra krav de vill se uppfyllda innan de är nöjda: en

oberoende utredning kring polisens agerande under sommarens protester, att de som gripits (över 1 000) under protesterna friges och att demonstrationerna inte stämplas som upplopp. Det femte kravet är att Hongkong går mot fria val. Ett tillbakadragande av lagen hade förmodligen räckt om det kommit tidigare. Men sommaren har gjort Hongkong till en tryckkokare. Känslorna är heta och det vilar en sorts känsla av nu eller aldrig bland demonstranterna. En fingervisning om hur stor uppbackning protesterna har efter tillbakadragandet av lagen kommer på söndag då nya demonstrationer är planerade. Möjligen kan en del äldre tycka att det räcker nu. Men kamplusten bland de unga i frontlinjen tycks fortsatt stor.

2. Om inte ett tillbakadragande av lagen räcker för att lugna ner stämningarna, vad krävs?

En oberoende utredning kring polisens agerande är det krav som har hörts högst från demonstranterna på senare tid. Det dröjer inte många sekunder i ett samtal med en Hongkongbo förrän polisen och dess, enligt deras uppfattning, brutalitet kommer på tal. Klyftan mellan de som ska hålla Hongkong säkert och folket är avgrundsdjup.

Men en oberoende utredning är inte aktuell, framkom när Carrie Lam i ett förinspelat tv-tal meddelade att hon skrotar lagen. I stället ska polisen göra en egen utredning. Inte heller öppnade hon för att släppa de som gripits under demonstrationerna eller att dra bort brottsrubriceringen upplopp. Vad gäller

fria val ansåg hon att det ska diskuteras i en lugn och fredlig atmosfär.

Inget av dessa svar lär räcka för att hålla tillbaka protesterna. För många är det här sista striden som avgör om Hongkong ska bli som resten av Kina eller få behålla sin speciella status.

3. Vilken roll spelar centralregeringen i Peking vad gäller utvecklingen i Hongkong?

En avgörande roll. Det blir allt tydligare att Carrie Lam är bakbunden av Peking.

Tidigare i veckan publicerade nyhetsbyrån Reuters en läckt ljudinspelning där hon i ett möte med affärsmän säger att hon har skapat oförlåtligt kaos genom att lägga fram lagförslaget och att hon, om hon kunde, skulle be om ursäkt och avgå. En dag senare förnekade Carrie Lam att hon bett om att få sluta. Men i de flestas ögon är hon en marionettdocka som gör vad

ledningen i Kommunistpartiet ber henne om.

Hongkong tillhör Kina sedan 1997 men utlovades vid överlämnandet från Storbritannien ett visst självstyre under principen ”ett land, två system”. Det innebar bland annat att Hongkong skulle få behålla sitt oberoende rättsväsende, ha yttrandefrihet och samlingsfrihet. På senare tid känner Hongkongborna att dessa rättigheter inskränkts alltmer. Utlämningslagen blev droppen som fick bägaren att rinna över.

Marianne Björklund

Orkan rör sig mot USA:s östkust

TORSDAG 5 SEPTEMBER 2019

Miljontals invånare på USA:s ostkust riskerar att drabbas när Dorian drar norrut.

Samtidigt rapporteras om en ny tropisk storm öster om Mexiko.

Orkanen Dorian rör sig nu sakta åt nordväst från norra Bahamas och har nedgraderats från kategori 3 till 2. Men faran är långt ifrån över. De närmaste dagarna väntas orkanens öga följa USA:s ostkust – utan att gå in över land, men med potentiellt förödande konsekvenser. ”Livshotande stormsvall och farliga vindar väntas längs delar av Floridas ostkust, och Georgias, South och North Carolinas kuster”, skriver orkancentrat NHC, och tillägger att risken även för Virginias del nu ökar. **TT**

ASAP Rocky överklagar inte misshandels- domen

TORSDAG 5 SEPTEMBER 2019

Världsartisten ASAP Rocky överklagar inte sin misshandelsdom, säger artistens advokat Slobodan Jovicic till TT.

– Han är väldigt besviken på utfallet givetvis, och det finns en uppfattning från vår sida om att tingsrätten inte hamnat rätt vad gäller hans nödvärnsinvändning. Men utifrån huvudvärken och den

anspänningen som hela processen har inneburit har han bestämt sig för att han inte orkar köra det här ett varv till, säger Jovicic.

Inte heller åklagare Daniel Suneson överklagar misshandelsdomen. Det motiverade han bland annat med att tingsrätten hade gått på hans linje och avfärdat försvarets nödvärnsinvändning. – Som försvarare hade jag väldigt gärna velat få det här överprövat, eftersom jag verkligen anser att det finns fog för vår försvarslinje med nödvärn, säger Slobodan Jovicic.

– Men jag kan inte låta de intressena gå före min klients brist på ork. Även advokat Carla Pantzar, som företräder en av de medåtalade i ärendet, säger till TT att hennes klient inte kommer att överklaga misshandelsdomen. Målsägarbiträdet Magnus Strömberg har

ännu inte sagt huruvida han vill att domen ska överprövas.

Den misshandlade 19-åringen har via Strömberg tidigare meddelat att han vill överklaga, förutsatt att åklagaren hade samma önskan.

”För honom är det en märklig upplevelse att ha utsatts för detta våld, som dokumenterats bland annat genom bilder, men att förövarna ändå inte döms fullt ut”, skrev Magnus Strömberg i ett mejl till Expressen.

ASAP Rocky dömdes den 14 augusti till villkorlig dom för misshandel efter ett bråk i Stockholm i slutet av juni. Han hade då suttit häktad i drygt en månad. Ytterligare två män som var i artistens sällskap den kvällen fick samma straff.

TT har sökt målsägarbiträde Magnus Strömberg för en kommentar.

TT

Jair Bolsonaro - avskedar filmchef

TORSDAG 5 SEPTEMBER 2019

Rio de Janeiro. Brasiliens president Jair Bolsonaro har avskedat chefen för det brasilianska filminstitutet och ska ersätta honom med en frikyrklig chef som enligt Bolsonaro ”kan recitera 200 bibelverser och bär en Bibel under armen”. Filminstitutets styrelse har också avskedats.

Beslutet visar att Bolsonaro menar allvar med sitt löfte att inga filmer som tar upp ämnen som homosexualitet, pornografi och vad han kallar ”genusideologi” längre ska få statligt filmstöd.

Bolsonaro vill förvandla filminstitutet till en organisation som grundar sig på

”kristna värden”. I förra veckan genomförde rikspolisens en razzia på Ancine och den sparkade chefen står nu åtalad för förtal och maktmissbruk. Bolsonaro har bland annat retat upp sig på att filmsuccén ”Bruna Surfistinha”, som handlar om en kvinna från övre medelklassen som väljer att tjäna pengar på att sälja sex till män, fick statligt stöd. Från och med nu kommer endast filmer få stöd som lever upp till regeringens krav på anständighet.

Henrik Brandão Jönsson

Ledare: Brexit har tagit kål på Churchill och Thatcher

FREDAG 6 SEPTEMBER 2019

Nicholas Soames kämpade mot gråten när han tog farväl. 71-åringen har varit medlem i Tories, Storbritanniens konservativa parti, sedan urminnes tider och företrätt det i parlamentet i över halva sitt liv. Han är Winston Churchills barnbarn.

Men Churchills parti finns inte mer. Soames har blivit utesluten för att han vågat trotsa premiärminister Boris Johnsons vettlösa försök att krascha ut ur EU utan minsta avtal. Regeringspartiet har lidit en rad förödmjukande nederlag i underhuset, men stävar oförtrutet vidare likt Titanic mot isberget.

Tories har ett par hundra år på nacken, som statsbärande parti där social konservatism och ekonomisk liberalism har samsats. Det kunde tappa i popularitet, det kunde förlora val. Men nog tog Churchill och de andra ansvar, inte bara för kriget mot Hitler utan även för hemmamarknaden.

Brexit har förvandlat de konservativa till extremister, fanatiskt uppslukade av ett kall: att lämna EU den 31 oktober, kosta vad det kosta vill. Övriga politiska frågor får vika, liksom nyktra ekonomiska

bedömningar. Tories har kidnappats av en blind nationalism – engelsk, inte brittisk – som struntar i både Skottland och alla stolta traditioner.

Några minns säkert Margaret Thatcher. Premiärministern från 1979 till 1990 var avskydd inom vänstern, men ledde Tories till tre raka valsegrar. Hon gjorde upp med strejkaosets 70-tal och vände Storbritanniens förfall som pågått ända sedan andra världskriget. Avregleringar, strama budgetar och sänkta skatter skapade en flexibel arbetsmarknad och en konkurrenskraftig ekonomi. Hon hördes gräla med EU men hade aldrig tänkt tanken att lämna den inre marknaden. Efter Thatcher ägnade partiet över ett decennium åt att älta EU:s brister och föll i val efter val. När de konservativa återkom till makten 2010 var det för att städa upp efter finanskrisen. David Cameron skötte

uppgiften väl, de offentliga finanserna sanerades och jobben rann till.

Så sent som för fyra år sedan ansåg väljarna att Tories ekonomiska kompetens var vida överlägsen oppositionens, och Cameron vann igen. Dessvärre gav han också efter för de övervintrande galenpannorna i sitt parti och utlyste en folkomröstning om EU-medlemskapet. Nu är det de som regerar.

Boris Johnson har förvandlat Tories till en sorglig spillra av sitt forna jag. Där finns bara plats för de som betraktar EU som onskans näste. Resterna av de konservativa skulle kunna byta namn till Brexitpartiet om det inte redan fanns ett. EU-hatarna som hojtat att London ska ta tillbaka makten från Bryssel anser plötsligt att det brittiska parlamentet är till för att köras över. Johnson och hans kumpaner använder alla odemokratiska trick de

hittar. Han är folket, dissidenter lika med dess fiender.

Alla sansade bedömare inser att Brexit är en vårdslös chansning med britternas levnadsstandard som insats. Regeringens egna prognoser varnar för ändlösa långtradarköer vid hamnarna, för brist på livsmedel och mediciner, för brutna leverantörskedjor, för allmänt kaos om landet faller handlost ut ur EU. Halva Storbritanniens export går till övriga unionen, men ett frihandelsavtal skulle ta lång tid att få fram.

Under folkomröstningskampanjen ljög Johnson om hur miljarderna skulle flöda in i sjukvården, bara EU-avgiften försvann. Nu ges excentriska löften om både sänkta skatter och höjda utgifter. Tories gör allt för att radera sitt förtroende inom ekonomisk politik.

Dödgrävarna är i full gång. Må det konservativa partiet en dag återuppstå.

DN 6/9 2019

Tuppen Maurice får fortsätta gala

FREDAG 6 SEPTEMBER 2019

Tuppar brukar gala, och så gör även tuppen Maurice på ön Oléron utanför Frankrikes västra kust.

Nu kan Maurice fortsätta ge hals hur mycket han vill, för han och hans ägare har segrat i en rättslig tvist med grannar som stämt dem för oljudet.

Alla uppskattar inte att bli väckta tidigt på morgonen. Bland annat ett pensionärspar som köpt en semesterbostad i närheten och stämt Maurices ägare Corinne Fesseau

för tuppens morgontidiga kuckeliku på den natursköna ön.

Om Fesseau hade förlorat i rätten skulle hon få två veckor på sig att flytta på Maurice eller få honom att sluta gala. Men nu behöver han inte tystas. Han har rätt att göra sig hörd om dagarna, enligt dagens domstolsbeslut.

Fallet har väckt stort intresse i Frankrike och många hävdar att stämningen är en del av ett större hot mot landets lantliga arv från turister, som inte anses vilja eller kunna förstå lantlivets förutsättningar.

Grannparets advokat anser att argumentet om lantliv inte håller eftersom staden har 7 000 invånare. Enligt domen tvingas paret nu betala 1 000 euro, drygt 10 000 kronor, i skadestånd till Corinne Fesseau. Maurice har blivit rikskändis på kuppen. T-tröjor med hans bild och texten "Låt mig sjunga", och "Team Maurice" säljs och 140

ooo människor har skrivit under en namnlista för att stötta honom.

– Det här är höjden av intolerans, man måste acceptera lokala traditioner, säger Christophe Sueur, borgmästare i samhället Saint-Pierre-d'Oléron, om stämningen. Corinne Fesseau har tidigare försökt få Maurice att hålla näbben, bland annat genom att täcka över hans bur för att han inte ska förstå att det har blivit morgon. Men inget har hjälpt.

Andra konflikter har den senaste tiden bubblat upp i Frankrike mellan personer som bor på landet och andra som semestrar där. I maj skrev Bruno Dionis, borgmästare i byn Gajac i sydvästra Frankrike, ett öppet brev som försvarade kyrkklockor som ringer, kor som råmar och åsnor som skriar på landsbygden. Han har bett regeringen att införa ljuden på landets lista över kulturarv. **TT AFP**

Stor oenighet om samtalen i Bryssel

FREDAG 6 SEPTEMBER 2019

EU-kommissionen och brittiska regeringen träffas på fredag för nya samtal. Britterna kallar dem konstruktiva. EU:s Brexitförhandlare Michel Barnier talar om handlingsförlamning. EU-kommissionen laddar därför upp med en rejäl nödkassa, över åtta miljarder kronor, för att mildra konsekvenserna av en hård Brexit den 31 oktober. Bryssel

De röriga turerna i brittiska parlamentet lugnar inte EU-kommissionen. I Bryssel planerar man fortfarande för att Storbritannien lämnar unionen den 31 oktober, med eller utan ett avtal. Kommissionen förbereder för det sistnämnda, en hård Brexit, genom att styra om pengar från bland annat EU:s solidaritetsfond. Den används vanligen vid jordbävningar, översvämningar och andra naturkatastrofer.

Upp till 780 miljoner euro, över åtta miljarder kronor, ska årligen kunna slussas vidare till de medlemsländer som blir särskilt drabbade.

Förhoppningen är fortfarande att det ska gå att nå ett avtal, men inga konkreta förslag har hittills kommit från Storbritannien. EU:s Brexitförhandlare Michel Barnier talade om handlingsförklaring när han i onsdags

informerade de övriga medlemsstaterna om samtalen, rapporterar Financial Times. Från brittiskt håll kallar man i stället samtalen konstruktiva.

”Eftersom utträdesavtalet har röstats ned tre gånger i parlamentet måste vi arbeta tillsammans för att finna ett alternativ till nödlösningen för irländska gränsen”, skriver en företrädare för brittiska regeringen till DN och påminner om att parterna åter ska träffas på fredag.

Michel Barnier är inte med i de samtalen. De förs på en lägre så kallad teknisk nivå. Det indikerar att det lär ta ytterligare tid innan ett eventuellt skarpt förslag kommer från britterna på gränsfrågan.

Men från samtalen har läckt ut uppgifter som ytterligare komplicerar Brexit.

Tidigare premiärministern Theresa May lovade att lagstiftning och regler för bland annat arbetsvillkor, inom miljöområdet

och för statsstöd även framöver skulle överensstämma med EU:s. Detta för att kunna sluta ett omfattande handelsavtal. Enligt en av DN:s källor vill nuvarande regeringen i stället ha flexiblare regelverk. Det upprör bland annat grannländer som Frankrike och Nederländerna. De vill inte ha vad de kallar ett europeiskt Singapore på andra sidan kanalen.

Pia Gripenberg

Boris Johnsons bror hoppas av regeringen

FREDAG 6 SEPTEMBER 2019

**Boris Johnsons yngre bror Jo Johnson hoppas av sin ministerpost. Beskedet kommer i slutet av en vecka då premiärministern mist sin majoritet i parlamentet, förlorat alla omröstningar som hållits, sparkat ut 21 ledamöter ur sitt eget parti och misslyckats med att få till stånd ett nyval.
London**

Nej, starten på höstterminen blev nog inte riktigt som Boris Johnson tänkt.

Nederlagen har stått som spön i backen för honom sedan parlamentet återvände från sommaruppehållet. Det kanske mest svidande hittills kom på torsdagen, då premiärministerns yngre bror, 47-åriga Jo Johnson, via Twitter meddelade att han avgår som biträdande utbildningsminister och inte ställer upp till omval för Konservativa partiet.

”Jag har de senaste veckorna känt mig sliten mellan lojaliteten mot familjen och nationens intresse – det är en olöslig spänning och bäst att andra tar över mina uppdrag som parlamentsledamot och minister”, skrev Jo Johnson, som var en uttalad förespråkare för att Storbritannien skulle stanna i EU i folkomröstningen 2016.

Det är knappast någon långsökt gissning att ”spänningen” som Jo Johnson skriver om handlar om de båda brödernas diametralt olika syn på Brexit.

Den senaste veckan har Boris Johnson fått erfara att motståndarna till en avtalslös Brexit kan vara minst lika oresonliga som de radikala ”brexitörer” som han själv gjorde gemensam sak med i våras, då Theresa Mays utträdesavtal med EU i praktiken dumpades i Engelska kanalen. Den nya brittiska premiärministern hoppas kunna återta kommandot i en valrörelse. Men något datum för ett eventuellt nyval har inte spikats. Det har socialdemokratiska Labour sett till. – Detta måste vara den första oppositionsledare som vägrar anta utmaningen om ett nyval, utbrast Boris Johnson i onsdags, sedan Labour vägrat rösta ja.

För att utlysa ett nyval krävs stöd av två tredjedelar av ledamöterna. Men Labour har ingen brådska till valurnorna.

Boris Johnsons konservativa Tories leder med omkring 7 procentenheter i opinionsmätningarna framför Labour.

Jeremy Corbyn har dock sagt att hans parti kan acceptera ett nyval – fast inte förrän det lagförslag som fick klartecken av underhuset på onsdagen och som i praktiken tvingar regeringen att ansöka om ett senareläggande av Brexit har vunnit laga kraft.

Det väntas dröja tills på måndag.

Ministern med ansvar för underhuset, Jacob Rees-Mogg, meddelar att regeringen har för avsikt att föreslå ett nyval på nytt då.

Men det är inte säkert att Labour röstar ja. Särskilt inte om datumet blir den 15 oktober, som Boris Johnson föreslagit.

Många i Labours partigrupp, bland dem den inflytelserike ekonomisk-politiska talesmannen John McDonald, föredrar ett val i november, eftersom Brexit då redan skulle ha skjutits upp (under förutsättning att EU går med på det).

De misstänker också att Boris Johnson hela tiden haft siktet inställt på ett nyval. Den stora knäckfrågan för kretsen kring Corbyn är om regeringen efter en valseger kan hinna upphäva den lag som nu manglats fram under stora ansträngningar, så att den inte längre skulle gälla på utträdesdagen den 31 oktober.

Det vill ingen i Labour riskera.

Och tiden talar för partiet.

I mitten av nästa vecka stängs parlamentets portar i fem veckor – ett beslut som oppositionen tidigare kritiserat Johnson för. Men nu kan det i stället leda

till att det blir omöjligt för regeringen att utlysa nyval.

Ett alternativ som på fullt allvar diskuteras i brittisk press är att regeringen skulle kunna väcka misstroendevotum mot sig själv, eftersom det enbart kräver enkel majoritet (inte två tredjedelar av rösterna). Och sedan rösta ja. Fast även om regeringen då faller, inträder först en två veckor lång övergångsperiod då en ny regering kan bildas. Först därefter väntar nyval.

Erik de la Reguera
erik@delareguera.se

Ukrainas president tar en risk med fångutväx- lingen

FREDAG 6 SEPTEMBER 2019

Analys

Moskva. Ukrainas president Volodymyr Zelensky är beredd att överlämna en misstänkt från MH17-katastrofen till Ryssland. Allt för att få hem ukrainska fångar. Det är ett högt spel han spelar.

Volodymyr Zelenskyj har bevisat en sak:
Han är inte rädd för att ta risker. Inte
heller för kritik.

Det är en viktig egenskap för en statsman.
Ändå är det överraskande att Zelenskyj är
beredd att släppa en nyckelperson i MH17-
katastrofen.

Den 27 juni i somras lyckades den
ukrainska säkerhetstjänsten SBU gripa
Volodymyr Tsemach i
separatistkontrollerade Snizjne. Enligt
ukrainska källor greps Tsemach i sitt hem
och fördes över gränsen till
ukrainskkontrollerat område utklädd till
en åldring i rullstol.

För Ukraina var gripandet en enorm
triumf. Tsemach ledde luftförsvaret i
separatistkontrollerade Snizjne sommaren
2014. Den 17 juli sköts ett passagerarplan
från Malaysian Airlines ned över staden.
Samtliga 298 personer som befann sig

ombord på planet omkom – en
fruktansvärd katastrof som omvärlden
krävde en förklaring på.

Det finns övertygande bevis för att den
som sköt ner planet var separatisterna,
assisterade av en Buk-luftvärnsrobot som
hade transporterats dit från Ryssland. Den
internationella
undersökningskommissionen JIT kom
fram till att det handlade om en Buk 9M38
redan år 2016.

Det betyder att Ryssland i praktiken kan
hållas skyldig till katastrofen. Men Kreml
har gjort allt för att sprida rökridåer om
fallet.

Att Zelenskyj nu är beredd att ge upp en
person som sannolikt deltog i att
transportera Buken till Snizjne är
överraskande. Men samtidigt inte svårt att
begripa. Zelenskyj har helt enkelt fattat
beslutet att Tsemach är ett pris värt att

betalat för att få tillbaka de ukrainska sjömännen, filmregissören Oleg Sentsov, med flera.

Reaktionerna låter inte vänta på sig. Den kända ukrainska journalisten Maksym Eristavi kallar beslutet ”ytterst ryggradslöst” och varnar för att det kommer att uppmuntra Putin till fler brott.

Det här beslutet kan kallas mycket: Dumt, farligt, naivt, spelar Putin i händerna.

Däremot kan det knappast kallas ryggradslöst. Zelenskyj är tvärtom konsekvent. Han har hela tiden varit mycket tydlig: Min prioritet är att fångarna ska hem.

Att ge upp en person som SBU med egna händer lyckats gripa är farligt.

Säkerhetstjänsten kommer inte att betrakta Zelenskyj som sin vän efter detta.

Det är inte säkert att Putin tänker hålla sin del av dealen. I dag sade han offentligt att fångutväxlingen är i sin slutfas och att den kommer att bli omfattande. Han sade också att den blir första steget till en normalisering mellan Ukraina och Ryssland.

Kan Zelenskyj lita på att Putin håller sitt ord? Nej.

Inom internationella relationer ska varje eftergift ses i sitt sammanhang. Ibland visar sig eftergifterna i efterhand vara enorma misstag. Ibland visar slutresultatet att de trots allt lönade sig.

I fallet Tsemach vet vi inte än.

Det får tiden utvisa.

Anna-Lena Laurén

Österrike skakas av hackerattack

FREDAG 6 SEPTEMBER 2019

Mindre än en månad före nyvalet i Österrike uppger det tidigare regeringspartiet ÖVP att det utsatts för en omfattande hackerattack. Stora mängder hemliga dokument ska ha stulits och läckts till österrikiska medier.

Det var en bekymrad och upprörd Sebastian Kurz, tidigare förbundskansler och partiledare för det mittenkonservativa partiet ÖVP, som kallade till presskonferens tidigt på

torsdagsmorgonen. Syftet var att informera om det ”målmedvetna” och ”professionellt utförda” hackerangreppet som hans parti ska ha utsatts för.

Ilskan mot Putin väcker kamplust hos den unga Moskvagenera- tionen

FREDAG 6 SEPTEMBER 2019

Vågen av protester väntas fortsätta inför söndagens kommunalval i Moskva där inga kandidater från oppositionen

får ställa upp. Resultatet är som tidigare känt på förhand. Ändå är någonting annorlunda. Den unga Moskvagenerationen har blivit politisk. – Det här har varit den viktigaste månaden i mitt liv. Jag har lärt mig så mycket om hur man organiserar saker. Jag har lärt känna nya människor som också stöder Jegor. Och jag har gett mycket av min tid och mina krafter. Det känns betydelsefullt, säger den 18-åriga Chatima Mutajeva. Det är onsdag kväll och jag träffar Chatima i en nyrenoverad, före detta fabrikslokal i centrala Moskva. Den hipa baren kryllar av folk. Alla är här för att visa sitt stöd för ett tiotal personer, som har fått fängelsedomar eller sitter häktade efter att ha deltagit i demonstrationer för fria val i somras. Många av dem är unga studenter, precis som Mutajeva. Hon deltar i kampanjen för

21-åriga Jegor Zjukov. Bägge studerar på det prestigefyllda universitetet Högre ekonomiska skolan i Moskva.

Zjukov, en känd videobloggare, greps i slutet av juli för att ha deltagit i massupplopp. Den 3 september drog förundersökningen tillbaka anklagelsen – i stället anklagas han för ha uppmuntrat till extremism.

Samtidigt släpptes fem personer.

Anklagelserna mot dem om massupplopp drogs tillbaka helt och hållet. Bland annat den oberoende tidningen Vedomosti tolkar detta som att botten håller på att gå ur polismyndigheternas försök att använda dessa studenter som ett varnande exempel. Men Chatima Mutajeva säger att inget är vunnet än.

– Vi får absolut inte lägga av. Många verkar tro att Zjukov släpps eftersom han är överförd i husarrest, men det är långt

ifrån säkert. Nu måste vi fördubbla våra ansträngningar, säger hon, där hon står i folkvimlet och säljer pins och t-tröjor med texten "Svobodu Zjukovu!" (Fria Zjukov!) Det hela började i juli. Valmyndigheterna vägrade tillåta oppositionens kandidater att ställa upp i kommunalvalet den 8 september. En våg protester följde och polisen grep tusentals demonstranter. Mot 18 personer inleddes en förundersökning, bland annat för att ha deltagit i massupplopp. Det är ett brott som kan ge mellan tre och åtta års fängelse i Ryssland.

Myndigheternas syfte verkar ha varit att avskräcka folk från att gå på demonstrationer. Men effekten blev den motsatta. Att så många fängslades ledde till en våg av civil aktivism i Moskva. Nya organisationer kring de politiska fångarna har växt fram, bland annat *delo212.ru*,

som samlar in pengar för advokater och går på alla rättegångar.

– När de griper unga människor – då förstår jag att det kan hända mig. Och när de dessutom griper unga människor från mitt eget universitet blir det en rent personlig fråga. Det var helt omöjligt för mig att inte göra något, säger Chatima Mutajeva.

I valet på söndag får alla kandidater från Putinpartiet Det enade Ryssland ställa upp. Intressant nog gör ingen det på partiets listor. Alla har samlat ihop namnlistor för att kunna ställa upp som oberoende. Det beror på att Det enade Ryssland som parti har blivit djupt misskrediterat.

– Partiet är så impopulärt att chansen att bli vald minskar om man ställer upp för det. Det började med oppositionsledaren Aleksej Navalnyjs slogan ”tjuvarnas och

skojarnas parti” för flera år sedan, och den har haft effekt. Att partiet inte fungerar är Kremls eget fel. De har inte satsat på det. Allt handlar bara om Putin, säger den politiska analytikern Maria Lipman. Hon är chefredaktör för Point & Counterpoint, en tidning om Ryssland som ges ut av The George Washington University.

Lipman konstaterar samtidigt att unga ryssar blir allt skickligare på att organisera sig.

– De är väldigt bra på att snabbt och effektivt använda sociala medier. Ad hoc-organisationer för att hjälpa politiska fångar grundas på nolltid och de gör ett mycket konkret arbete.

Enligt Lipman ska man inte överdriva betydelsen av sommarens proteströrelse. Några politiska förändringar har den inte lett till.

– Men en sak är tydlig: Dessa unga människor, som har levt med Putin som president i hela sitt liv – just de känner sin rätt till frihet och ett rättssamhälle. Det är intressant.

Chatima Mutajeva hoppas på förändring.

– Jag kan förstås inte tala för hela min generation, men hur kan en och samma människa leda ett land i 20 år? Vi behöver nya beslutsfattare. Alla jag känner tycker så här. Och nu har vi förenats.

Borde Putin avgå?

– Vi borde ha hederliga val. Först håller man rättvisa val och den som vinner styr landet.

Anna-Lena Laurén

Fakta. De politiska fångarna

I slutet av juli inleddes förundersökning mot 18 personer som hade deltagit i demonstrationerna i Moskva. Anklagelserna är olika – från att ha

deltagit i massupplopp till att ha skadat myndighetsrepresentanter.

Dömda till fängelse: Danil Beglets (2 år), Ivan Podkopajev (3 år), Kirill Zjukov (3 år), Jevgenij Kovalenko (3,5 år), Konstantin Kotov (4 år), Vladislav Sintsa (5 år).

Väntar på sin dom i häktet: Ilja Anochin, Ajdar Gubajdulin, Pavel Ustinov, Samariddin Radzjabov, Aleksej Minjajlo.

I husarrest: Jegor Zjukov, Sergej Fomin.

Släppta: Valerij Kostenok, Vladislav Barabanov, Sergej Abanitjev, Daniil Konon, Dmitrij Vasiljev.

Grekland pressar Boris Johnson om antika skulpturer

FREDAG 6 SEPTEMBER 2019

Är det dags för världens kanske mest kända marmorskulpturer att återvända till Aten efter mer än 200 år i London? Greklands premiärminister Kyriakos Mitsotakis utmanar sin kollega Boris Johnson med ett förslag som kan vara svårt att avfärda.

Boris Johnson har kanske större bekymmer i dessa dagar än ett antal 2 400 år gamla grekiska skulpturer – och det är ju inte ens säkert om han är kvar på sin post om några veckor.

Men om och när Brexitdramatiken lättar har han eller hans efterträdare en delikat fråga att ta ställning till.

Striden om de berömda antika skulpturerna har pågått ända sedan den brittiske diplomaten Lord Elgin lät montera ner dem från Parthenontemplet på Akropolisklippan under 1800-talets första år.

”Stöld och plundring” sa bland andra Elgins samtida, poeten Lord Byron som menade att skulpturerna hör hemma där de skapades av skulptören Fidias på 400-talet före Kristus. Men de ovärderliga konstverken hamnade i stället på British Museum i London där de finns för

beskådande än i dag – och allmänt kallas ”The Elgin Marbles”.

I det stora Akropolismuseet i Aten, som invigdes 2009, finns ungefär en tredjedel av skulpturerna utställda. Där har luckor demonstrativt lämnats för de verk som saknas, varav större delen alltså finns i London.

För många greker är de bortförda konstverken en nationell tragedi. Och en rad grekiska regeringar har i modern tid krävt att britterna lämnar tillbaka Parthenonskulpturerna. Men British Museum vägrar diskutera saken.

Nu prövar Kyriakos Mitsotakis, den grekiske premiärministern som tillträdde i somras, en listig ny strategi för att få tillbaka skulpturerna.

I en intervju för brittiska Observer föreslår han ett lånbyte inför firandet av Greklands 200-årsdag som självständig stat 2021:

britterna får aldrig tidigare visade arkeologiska fynd från Grekland, mot att ”Elgin-skulpturerna” lånas ut till Aten.

– Jag vill föreslå Boris följande: ”låna ut skulpturerna för en viss tidsperiod, så skickar jag föremål som aldrig tidigare har lämnat Grekland och som kan ställas ut på British Museum”.

Den brittiska regeringen har inte kommenterat Mitsotakis utspel, men en talesperson för British Museum säger till den grekiska tidningen Ta Nea att något lån absolut inte kan komma i fråga såvida Grekland inte erkänner att skulpturerna lagligen tillhör museet.

Vilket naturligtvis vore politiskt självmord för en grekisk regeringschef.

Saken blir än mer generande för britterna eftersom Frankrikes president Emmanuel Macron nyligen ställde sig positiv till ett liknande förslag vid ett möte med

Mitsotakis. Han lovade då att utreda om en mindre del av skulpturfrisen som finns på Louvren i Paris kan lånas ut till Aten. Boris Johnson är väl bekant med Parthenonskulpturerna. Som ung student på 80-talet och ordförande i debattklubben Oxford Union diskuterade han frågan med Greklands dåvarande kulturminister Melina Mercouri. Han har omfattande klassisk bildning och brukar skryta om att han kan recitera de första 100 raderna i Homeros "Iliaden" på gammalgrekiska.

Mitsotakis talar om ett lån, men målet är förstås att skulpturerna hamnar i Aten för gott.

– Våra krav ligger kvar. Jag tycker inte att briter ska föra en kamp de kommer att förlora.

Ingmar Nevéus

Fakta. Föreställer scener ur mytologiska krig

Parthenon byggdes på 400-talet före Kristus som ett tempel till gudinnan Pallas Athena, på Akropolisklippan i Aten. Det står kvar än i dag. Templet smyckades med skulpturer i marmor av Fidias, en av antikens mest berömda konstnärer. Motiven är scener ur mytologiska krig, med gudar, giganter, amasoner och grekiska krigare. Av det som återstår av skulpturfrisen finns cirka 50 meter i Aten, och 80 meter på British Museum i London. Den senare delen förflyttades kring år 1802 av Lord Elgin, brittisk ambassadör i Osmanska riket (som dagens Grekland då tillhörde).

Taiwan på väg att förlora ytterligare en allierad

FREDAG 6 SEPTEMBER 2019

Salomonöarna planerar att bryta diplomatiskt med Taiwan och knyta närmare band med Kina. Därmed förlorar Taiwan ytterligare en allierad. Utvecklingen oroar USA som har militära intressen i Oceanien. Peking.

Antalet länder som har officiella diplomatiska relationer med Taiwan

sjunker i snabbt tempo. Förra året bröt tre länder, Burkina Faso, Dominikanska Republiken och El Salvador, diplomatiskt med Taiwan. Nu sällar sig Salomonöarna till de länder som går Kina till mötes och slutar erkänna Taiwan som en självständig nation.

Att just Salomonöarna bryter med Taiwan signalerar ett skifte i Oceanien där stödet för Taiwan traditionellt har varit starkt. Här ligger 6 av de 17 nationer som i dag erkänner Taiwan.

Men Kina ökar successivt sitt inflytande och ser nu ut att genom ekonomiska morötter få med sig Salomonöarna på sin linje: att det bara finns ett Kina – och här ingår även Taiwan som enligt Peking är en "icke-befriad" del av fastlandet.

Skiftet, som ännu inte är formellt, kommer efter att det lilla ö-riket med drygt 600 000 invånare valde en ny premiärminister

i våras. Den nya ledaren för landet, Manasseh Sogavare, började genast arbeta för att förbättra ekonomin. Kina var inte sena att komma med ett erbjudande. Landet har aktivt arbetet i regionen de senaste åren för att få länderna att bryta de diplomatiska förbindelserna med Taiwan, med lockbeten som bistånd och lån. Något som kan vara svårt att stå emot i låginkomstländer som är beroende av hjälp utifrån.

Tidigare i år ska en delegation från Salomonöarna efter att ha besökt Peking fått löfte om en utvecklingsfond som ska underlätta uppbrottet från Taiwan. Taiwan har årligen bidragit med 8,5 miljoner dollar till Salomonöarna. Hur mycket Kina erbjudit har inte framkommit.

Kinas ökade inflytande i Stilla-havsregionen oroar USA som har militära intressen där och även säljer

vapen till Taiwan. Kina är nu den största handelspartnern i området och en stor biståndsgivare. Genom stora investeringar i infrastruktur, som vägar och hamnar, har landet successivt ökat sin maktbas.

Det hissar varningsflaggor i Washington. USA har en försvarsbas i Guam och säkerhetspakter med Mikronesien, Marshallöarna och Palau. Förra månaden uttryckte den amerikanske utrikesministern Mike Pompeo sin oro för att Kina tar för sig allt mer i regionen. Även USA:s försvarsminister Mark Esper anser att utvecklingen är illavarslande. Förra veckan sade han att det är bråttom att USA hittar nya vägar för att bibehålla makt i Stilla-havsregionen för att motverka Kina.

Samtidigt splittrar uppbrottet med Taiwan Salomonöarna. Sexton parlamentariker anser i ett öppet brev att ett skifte

kompromissar med friheter och landets studenter stödjer Taiwan.

Antikorrupsionsorganet Transparency Solomon Islands varnar för att den lilla ö-nationen inte har mycket att sätta emot Pekings intressen.

”Det är inte en hemlighet att Kina är den mest påstridiga nationen som erbjudet finansiering och utvecklingshjälp för att exploatera svaga länder eller korrupta strukturer”, skrev organisationen i ett uttalande i förra månaden.

Marianne Björklund

Fakta. Kallas Republiken Kina

Taiwan fungerar som en självständig stat men erkänns bara av ett fåtal länder. Sverige har inte erkänt Taiwan som självständig stat.

Kinesiska nationalisterna tog makten över Taiwan 1949 efter att ha förlorat inbördeskriget mot kommunisterna i Kina.

Sedan dess gör Kina anspråk på Taiwan som en av sina provinser.

Taiwan hade fram tills 1971 Kinas plats i FN, inklusive säkerhetsrådet.

Sedan dess har öarna som Taiwan består av varit diplomatiskt isolerade.

Taiwan brukar kallas Republiken Kina för att skilja landet från Folkrepubliken Kina som är det stora socialistiska landet på fastlandet.

Utrikespolitiska institutet, NE.se

Dorian stärkt till kategori tre

FREDAG 6 SEPTEMBER 2019

USA. Orkanen Dorian har lett till minst 20 bekräftade dödsfall i Bahamas, men siffran befaras stiga.

Naturkatastrofen har orsakat skador för närmare 70 miljarder kronor i önationen, uppskattar ett konsultbolag.

Ovädret var tidigare en femma på den femgradiga Saffir-Simpson-skalan över orkaners intensitet. Efter att ha nedgraderats till en tvåa samlade Dorian styrka igen, och steg till en trea tidigt på torsdagsmorgonen svensk tid, då orkanens öga låg öster om USA-delstaten Georgia.

TT-AFP-Reuters

Ny pro-europeisk regering på plats i Italien

FREDAG 6 SEPTEMBER 2019

Ministrarna har höjt sina högerhänder och svurit trohet till Italien i presidentpalatset i Rom. Den nya regeringen, återigen ledd av Giuseppe Conte, är mer välvilligt inställd till EU och väntas införa en mjukare migrationspolitik.

Regeringskriser är ingenting nytt i Italien. Den regering som svors in på torsdagsförmiddagen, under ledning av president Sergio Mattarella, är den 67:e i raden – på 73 år.

Den nya koalitionen, som består av anti-etablissemangspartiet Femstjärnerörelsen (M5S), socialdemokratiska Demokratiska partiet (PD) och det lilla vänsterpartiet Fria och lika (LeU), leds återigen av den partilöse juridikprofessorn Giuseppe Conte. Till sitt förfogande har han 21 nya ministrar, rapporterar Reuters.

TT

Turkiet hotar EU om migranter

FREDAG 6 SEPTEMBER 2019

Turkiet. Turkiet öppnar flyktingvägar för migranter till övriga Europa om inte det internationella stödet till Turkiet ökar.

Hotet kommer från president Recep Tayyip Erdogan.

– Ni stödjer oss, annars är vi ledsna att säga att vi har nått gränsen av vad vi klarar av, sade presidenten med direkt hänvisning till EU.

Enligt presidenten har EU bara betalat ut hälften av utlovade sex miljarder euro – närmare 65 miljarder kronor. EU:s talesperson hävdar att nästan hela summan betalats ut.

TT-AFP

Boeingolyckor tvingar flyget att tänka om

FREDAG 6 SEPTEMBER 2019

Ett halvår efter att Boeings modell 737 Max efter två dödsolyckor togs ur trafik i hela världen står flygplanen fortfarande kvar på marken. Tidpunkten för en comeback är osäker och kostnaderna för Boeing överstiger redan 80 miljarder kronor. Den svåraste kampen återstår: att övertyga passagerare om att planet är säkert. Boeing hade ett djupt förtroende för sin egen kunskap att tillverka flygplan när

olycksmodellen 737 Max började tas fram 2011.

Piloter sågs som felfria kuggar – som när och om det behövdes med sin erfarenhet skulle vidta korrekta åtgärder inom loppet av några få sekunder.

Det var på sätt och vis en fin tanke.

Erfarna piloter är det yttersta beviset för att flygbolag tar flygsäkerhet på allvar.

Erfarna piloter är vad som i nödsituationer kan vara skillnaden mellan en katastrof och ett mirakel.

I Boeings fall handlade det också om att spara pengar åt sina kunder.

Bolaget valde att inte informera piloterna om det nya systemet. Övertygelsen var att de ändå skulle klara att hantera det.

Säkerhetsmyndigheter i USA övertalades också om att skillnaden mellan den gamla trotjänaren 737:an och den nya modellen

Max var så liten att piloterna inte behövde träning i simulator.

Boeing förringade återkommande olikheterna och antog en överdrivet optimistisk syn på piloternas beteende – eftersom det fanns mycket att vinna på det, visar granskningar som gjorts av Seattle Times och Wall Street Journal.

Utan träning i simulator minskade kostnaderna för flygbolagen att köpa och använda den nya 737 Max-modellen.

Flygplanet blev en succé, det mest snabbsäljande flygplanet i historien. Runt 5 000 plan beställdes, inte minst för att den nya modellen drar betydligt mindre bränsle än sin föregångare, rymmer fler säten och har större räckvidd.

Motorerna flyttades framåt och det hela kompenserades med ett system som var tänkt att förhindra överstegring. Men inte heller efter att kraften i det systemet ökats

för att en stabilisator lättare skulle kunna röras underrättades FAA, den federala luftfartsmyndigheten i USA. Myndigheten beslöt att handhavandet av den nya Boeing-modellen låg så nära den gamla modellens att några timmar framför en dator var tillräckligt för att gamla 737-piloter skulle lära sig att flyga den nya modellen.

Två krascher senare står Boeing inför över hundra rättegångar från anhöriga till de 346 personer som omkom i olyckorna i Indonesien och Etiopien.

Flygplanstillverkaren har minskat takten i produktionen från 52 till 42 flygplan i månaden. Och bolagets framtida lönsamhet är i farozonen.

– Det här kommer att tvinga alla i branschen att inse behovet av simulatorträning och att den ska vara så noggrann att den sitter i ryggmärgen på

piloten, säger Håkan Wasén som följt flygindustrin i över 30 år.

Att utgå från att en pilot klarar sitt uppdrag utan den återkommande träningen i simulatorer, särskilt när det gäller helt nya modeller, är inget annat än önsketänkande, enligt den svenske flygexperten.

– Det har funnits en övertro på systemen, men systemen kan fallera. Och så räknar man rent teoretiskt med att piloten ska hinna ingripa utan att ha tid att förstå vad det är som händer. Det går inte, säger Håkan Wasén.

Han jämför resonemanget med vad som hände efter att piloten Chesley Sullenberger i januari 2009 nödlandat en Airbus 320 på Hudson-floden i New York efter en kollision med fåglar som förstört motorerna. Samtliga 155 ombord

överlevde och piloten hyllades enhälligt för sitt ingripande.

Senare pekade flygningar i simulator på att piloter som förlorat kraften i motorerna vid exakt samma punkt hade lyckats återvända till flygplatsen LaGuardia. Närmare bestämt i sex av 13 försök.

Det ledde till en debatt om att olycksplanets pilot kanske borde ha gjort detsamma – trots att den amerikanska haverikommissionen i sin rapport inte hade framfört någon kritik mot nödlandningen. Det var en efterklokhets som ogillades av erfarna piloter.

”Vad är det värsta som kan i hända i en simulator. Jo, att du måste starta om den och försöka igen om du störtar”, jämförde en pilot, för att peka på skillnaden mot att sitta i en cockpit i ett akut nödläge.

I simulatorn visste piloterna dessutom exakt vad som skulle hända och vad som då förväntades av dem.

I verkligheten tar det alltid lite tid att förstå vad det är som sker eftersom det händer utan förvarning.

– Därför kan man inte räkna teoretiskt på en pilot, man måste tänka på människan, och då krävs övningar i simulator för att vara så förberedd som möjligt, säger Håkan Wasén.

En gyllene regel inom flygning lyder: adderade risker. Det innebär att om sak inte fungerar riktigt bra så är det bara en tidsfråga innan någon pilot hamnar i en situation som orsakas av den.

I fallet med Boeing 737 Max fanns det endast en givare som visade flygplanets vinkel i luften. Och den visade fel värde och satte utan anledning igång systemet för att förhindra överstegring.

Risk nummer två var att piloterna vid de olycksdrabbade flygbolagen inte hade fått träning i att hantera systemet.

Att det inträffade på låg höjd var den tredje adderade risken. Det automatiska systemet övermannade piloterna och sammantaget gjorde det att följderna blev katastrofala.

I ett försök att få upp planen i luften igen kommer Boeing nu att montera två sensorer, i stället för en, som standard. Piloter ska få information som tidigare undanhållits om systemet mot överstegring, och kraften i det ska minskas. Varningssystemen i cockpit ska också uppgraderas och inte längre utgå från att piloter reagerar ögonblickligen och enligt teoretiska ideal.

De ekonomiska följderna av de två krascherna syns hos flygbolag över hela världen. Med flygförbud för Boeing 737

Max tvingades American Airlines ställa in 7 800 flygningar bara under andra kvartalet. Norwegian, med 18 plan i sin flotta, beräknade förlusten under samma tid till 400 miljoner norska kronor, bara på grund av modellen som tagits ur trafik. Ryanair har meddelat att bolaget nu räknar med att flyga fem miljoner färre passagerare än tidigare beräknat 2020.

- Med 737 Max 8 på marken har flygbolagens tidtabeller störts och de har tvingats hyra in andra plan, men det är en dyr lösning, säger Jacob Pedersen, aktieanalytiker på danska Sydbank, som dagligen följer utvecklingen i flygbranschen i världen.

För tillverkaren Boeing var 737 Max-modellen den nya storsäljaren. Helt avgörande för Boeings tillväxt i framtiden.

- Boeing har fortfarande en lång historia av framgång, men utan tvivel påverkar det

här bolaget kraftigt negativt. Vi vet inte när modellen kan flygas igen. Vi vet inte hur passagerare kommer att reagera. Allt vi vet är att Boeing är ivrigt att lösa problemen, men att det inte blir lätt, säger Jacob Pedersen.

Vad som redan står klart är att det kommer att bli dyrt för Boeing, i kompensationer till flygbolag.

- Boeing kommer inte att skriva ut en check till sina kunder flygbolagen i ersättning. Däremot kommer företaget bli tvingat att sänka priset på planen som ska levereras i framtiden, menar Jacob Pedersen.

Hur mycket det påverkar företagets förtjänster framöver är en av alla avgörande frågor.

Europeiska flygbolag som köpt 737 Max ansåg att det var en hård åtgärd att ta modellen ur trafik eftersom deras piloter

hade utbildning på modellen och aldrig hade råkat ut för några problem.

På andra håll i världen saknade piloter däremot utbildning.

Illusionen om den felfria piloten, som inte behöver träning – antagandet som låg till grund för Boeings felbedömning kommer sannolikt ingen att komma undan med i framtiden.

– När snöbollen kom i rullning, så skedde det i Kina mitt under handelskriget med USA. Kina var det första landet som tog planen ur trafik, men det är inget tvivel om att det här kommer att förändra synen och processerna när nya modeller ska introduceras, säger Jacob Pedersen.

Med klimatet på sociala medier blir det nu viktigt hur Boeing går till väga när flygförbudet hävs för den olycksdrabbade modellen, hävdar den danska analytikern.

– Helt avgörande blir hur omgivningen kan övertygas om att modellen är säker, säger han.

Torbjörn Petersson

torbjorn.petersson@dn.se

Fakta. Två allvarliga olyckor på kort tid

Boeings modell 737 Max 8 råkade ut för två allvarliga olyckor inom loppet av mindre än fem månader, vilket ledde till att flygplanet togs ur trafik i hela världen.

Förhoppningen är att modellen åter ska kunna flyga före årsskiftet, men det är osäkert.

1. Den första kraschen skedde den 29 oktober i fjol då flygbolaget Lion Airs plan kraschade efter start nära Jakarta i Indonesien och 189 människor omkom.

2. Den andra olyckan ägde rum den 10 mars strax efter start med Ethiopian Airlines från Addis Abeba, då samtliga 157 ombordvarande omkom. Piloter och flygbolag har klagat på att de inte hade fått tillräcklig vetskap om hur Boeing hade förändrat det automatiska systemet som ska förhindra överstegring av flygplanet. Och vad som skulle göras om systemet inte fungerar som det är tänkt. DN

Globala livsmedelspriser sjunker

FREDAG 6 SEPTEMBER 2019

Världsmarknadspriserna på livsmedel sjönk för tredje månaden i rad i augusti. Lägre pris på socker, vete och majs driver på utvecklingen, enligt FN:s livsmedelsorganisation FAO. FAO:s livsmedelsprisindex sjönk till i snitt 169,8 i augusti, från 171,7 i juli. Enligt FAO:s beräkningar kommer utbudet på spannmål globalt vara större än tidigare väntat under säsongen 2019–2020.

TT

Anna-Lena Laurén: Man vill inte ha något otalt med silver- hårsgardet på ljugarbänken

LÖRDAG 7 SEPTEMBER 2019

Lavotjka är ett fint ryskt ord. Det betyder bänk, nästan alltid en sådan som är placerad i parker eller utanför hus där äldre människor kan sitta och följa med allt som händer.

Med andra ord en traditionell ljugarbänk. I de flesta Moskvakvarter har varje hus sin egen ljugarbänk. De tillhör i allmänhet husets äldre generation och den som tror att vem som helst får sitta på dessa bänkar misstar sig grundligt.

På vår ljugarbänk sitter regelbundet husets alla babusjkor (tanter) och dedusjkor (farbröder). När man lämnar huset blir man inspekterad av denna silverhåriga domstol som ser allt. Finner den att man har klätt sig för tunt blir man upplyst om det.

Då jag nyligen passerade bänken för att gå på parkgympa utropade en av dedusjkorna:

– *Pionerka!*

Det betyder pionjärska. Han tyckte väl att jag såg sportig ut i mina träningskläder.

En avbild av pionjärskorna som var med och byggde järnvägen till Bajkal Amur. Sämre komplimanger kan man få.

En av babusjkorna har en hund, en gatukorsning som heter Dasja och som hon hittade övergiven vid en vägkant.

Tanten är i för dåligt skick för att ta Dasja på promenad. Hunden motionerar sig själv genom att fnatta omkring på gården, skita i rabatterna och tugga godis av förbipasserande medan tanten sitter på ljugarbänken.

Jag har flera gånger varit med om att kurirer eller rörmokare som väntar på mig vid trappan redan vet att de är vid rätt hus, trots att ingen svarar på porttelefonen eftersom jag har varit ute på ett ärende. Här bor en utländsk kvinna. Det har de

blivit upplysta om av gardet på
ljugarbänken.

När en charkuteriaffär flyttade in på
hörnet började personalen hålla sina
rökpauser sittande på vår lavotjka. Jag var
bekymrad. Det är ju gamlingarnas bänk,
tänkte jag, någon borde säga åt dem.

Jag hade inte behövt oroa mig. Efter några
veckor gick ingen ur charkuteripersonalen
längre i närheten av bänken. Någon hade
talat om för dem vems den var.

Man vill inte ha något otalt med gardet på
ljugarbänken.

För några veckor sedan lämnade jag
hunden på klippning och beslöt att
fortsätta arbeta utomhus i det fina vädret.
Jag satte mig med min bärbara dator på
närmaste bänk utanför ett hus. Det skulle
jag inte ha gjort.

En tant kom ut. Jag flyttade på mig för att
ge henne plats. Hon satte sig, men hon var
inte nöjd.

– Det där är egentligen min plats, sade
tanten.

Jag flyttade genast på mig på nytt och
fortsatte skriva. Men tanten var
fortfarande inte nöjd.

– Ni borde inte sitta på bänken med
skorna på, meddelade hon.

Jag satt i skräddarställning med datorn i
famnen. Skosulorna vidrörde inte bänken.
Men jag var absolut beredd att göra tanten
till viljes, eftersom jag visste att vi satt på
hennes bänk.

Jag tog av mig skorna för att kunna
fortsätta sitta i skräddarställning.

Tanten rynkade på näsan. Sedan tog hon
till det tunga artilleriet.

– Det kan bli svampinfektioner på bänken när man sitter på den strumpfota, meddelade hon.

Jag höll på att falla av bänken.

– Svampinfektioner sprider sig bara om man är barfota, svarade jag. Och jag kan för övrigt försäkra er om att jag byter strumpor varje dag.

Det är inte första gången i Ryssland jag hamnar in en dialog med vilt främmande människor om ämnen som svårligen kan betraktas som lämpliga för small talk.

Jag satt kvar i tio minuter och försökte jobba, men jag kunde nästan fysiskt känna hur tantens ogillande samlade sig ovanför mig som ett mörkt moln. Det var helt uppenbart att vad tanten egentligen ville säga var:

– Gå till din egen lavotjka.

Jag gav upp och gick hem.

Jag var inte arg. Det var ju trots allt hennes ljugarbänk.

Anna-Lena Laurén

”Rebellallian- sen” stoppar Johnsons planer på nyval

LÖRDAG 7 SEPTEMBER 2019

Analys

Storbritanniens oppositionspartier har enats om att blockera Boris Johnsons planer på nyval i oktober.

– Vi ser gärna ett val. Vi vill bara att det hålls den 1 november eller senare, säger Liberaldemokraternas talesperson Tom Brake.

På så sätt ska Boris Johnson tvingas att skjuta upp Brexit – något premiärministern vägrar.

London.

Rebellalliansen.

Så kallar brittiska medier den spretiga grupp av oppositionspartier och politiska vildar som den senaste veckan gjort livet surt för premiärminister Boris Johnson. Namnet anspelar på rebellalliansen i Star Wars-filmerna – och Jeremy Corbyns fans framhäver gärna Labourledarens fysiska likhet med hjälten Obi-Wan Kenobi (när denne spelades av Sir Alec Guinness). Om det finns några likheter i övrigt är dock omtvistat.

Först tog denna parlamentariska rebellallians kontroll över dagordningen i underhuset, med hjälp av 21 ledamöter i Tories som sedan sparkades ut ur

regeringspartiet och gjordes till politiska vildar.

Rebellerna röstade därefter igenom ett lagförslag som tvingar regeringen att ansöka om en senarelagd Brexit, om inte något avtal har nåtts i mitten av oktober. Förslaget fick på fredagen även klartecken i överhuset.

Boris Johnson kallar detta ett ”kapitulationsförslag”. Han menar att han behöver hotet om en avtalslös sorti den 31 oktober för att kunna pressa EU till eftergifter.

Nu vill han hålla nyval den 15 oktober.

Men rebellalliansen vägrar.

– Vi tänker inte ge premiärministern det val som han så desperat vill ha, inte förrän en senareläggning av Brexit har säkrats och risken för att krascha ut ur EU utan ett avtal har eliminerats, sa

Liberaldemokraternas talesperson Tom Brake på fredagen.

– Gärna ett val. Vi vill bara att det hålls den 1 november eller senare, förtydligade han.

Beskedet kom efter ett möte som ledarna för Labour, Liberaldemokraterna, skotska SNP, walesiska Plaid Cymru och De Gröna deltog i.

– De är rädda för att förlora! utbrast Boris Johnson när han besökte Skottland.

Han påminde där om att Jeremy Corbyn i mer än två år krävt ett nyval:

– Det är en sensationell paradox. Aldrig tidigare i historien har ett oppositionsparti tackat nej till ett nyval!

Konservativa Tories ligger nu 7 procentenheter före socialdemokratiska Labour i opinionen, enligt en mätning i Financial Times.

Om Boris Johnson bryter sitt löfte om att brittena kommer att lämna EU den 31 oktober kan dock Tories och Labour hamna jämsides på 28 procent, enligt samma mätning, medan Brexitpartiet fördubblas från 9 till 18 procent.

På grund av det brittiska majoritetsvals-systemet, där vinnaren ”tar allt” i varje valkrets, skulle det göra Tories seger betydligt mer osäker.

Det vet Boris Johnson när han i helgen drar upp nya planer tillsammans med chefsstrategen Dominic Cummings.

Några idéer som kan komma att diskuteras, enligt brittisk press:

1 Misstroendeomröstning.

Att utlysa nyval kräver två tredjedelar av rösterna i underhuset (434 röster). Men vid en misstroendeomröstning räcker det med enkel majoritet. En situation kan därför uppstå i vilken regeringen röstar för

en misstroendeförklaring, medan oppositionen röstar emot. Underhuset får vid ett ja 14 dagar på sig att utse en ny regering, innan nyval utlyses. Då parlamentet är stängt i fem veckor från och med mitten av nästa vecka, kan Johnson dock möjligen runda den paragrafen. Fast med enorma protester till följd.

2 Vägra lyda lagen.

Johnson uteslöt detta så sent som i onsdags.

3 Avgå – vid rätt tillfälle.

För att vinna tid är det troligt att Boris Johnson fortsätter förhandlingarna med Bryssel. Om inte något avtal nås vid EU-toppmötet den 17-18 oktober kan han lägga skulden på oppositionen, och avgå. Det skulle göra det svårare för oppositionen att få till en senareläggning

(om nu inte EU ensidigt erbjuder britterna en sådan).

4 Provocera fransmännen.

Johnson vet att det finns en gräns för tålmodet även i EU. Frankrikes president Emmanuel Macron tycker att unionens utveckling har kört fast på grund av Brexit och skulle nog egentligen gärna sparka ut britterna – om det inte vore för att han då kan få skulden för det kaos som en avtalslös Brexit kan leda till.

Erik de la Reguera

erik@delareguera.se

Fakta. Datum i Brexit-dramat

9 september: Parlamentet debatterar och röstar om regeringsförslag om nyval.

10 september: Parlamentet inleder sitt omdiskuterade uppehåll för storpartiernas höstkonferenser.

14–17 september: Liberaldemokraterna har konferens i Bournemouth.

21–25 september: Labour har konferens i Brighton.
29 september–2 oktober: Konservativa partiet har konferens i Manchester.
13–15 oktober: Skotska nationalistpartiet har konferens i Aberdeen.
14 oktober:
Underhuset samlas igen.
15 oktober: Eventuellt datum för nyval.
17–18 oktober: EU:s stats- och regeringschefer håller toppmöte i Bryssel.
31 oktober: Formellt datum för då Storbritannien ska lämna EU.

Oppositions- politiker dömd för "terrorism"

LÖRDAG 7 SEPTEMBER 2019

Canan Kaftancioglu, oppositionspartiet CHP:s ledare i Istanbul-distriktet och en av landets mest aktade politiker, dömdes på fredagen till nära tio års fängelse för "terrorism" och för att ha förolämpat president Tayyip Erdogan. Bägge dessa brott, enligt åklagaren, begicks i inlägg på nätet för flera år sedan.

– Det här är ingen riktig domstol! ropade Kaftancioglu efter att domen fallit, och svarade domarna med en dikt av den

berömde poeten Nazim Hikmet, där han säger ”Det är inte tjänarna jag är arg på, utan deras herre!”

Straffet, meddelade rättens ordförande i Istanbuls justitiepalats, sattes till nio år och åtta månader. Men, sade han, om Kaftancioglu visade ånger kunde det bli tal om ett lindrigare straff. Hon avvisade anbudet genast och sade:

– Jag ångrar inget, vi kommer att segra till slut!

Under rättegången har Kaftancioglu hela tiden hävdat att åtalet är det styrande etablissemangets straff för förlusten av Istanbul under dramatiska val i mars och juni i år. En av hennes närmaste rådgivare säger till DN: ”De har dammsugit arkiven efter något de kunde åtala henne för. När de inte hittade något förvandlade de regeringskritiska poster på sociala medier till terrorism! ”.

De inlägg som legat till grund för åtalet kritiserade bland annat regimen's hårda metoder under protesterna kring Gezi-parken 2013, beklagade den avbrutna fredsprocessen med kurderna och protesterade mot rättslösheten för fängslade journalister.

Den drakoniska domen reser frågetecken kring borgmästare Ekrem Imamoglus fortsatta styre. I veckan, efter att Imamoglu rest till Diyarbakir, landets största kurdiska stad, för att träffa avsatta kurdiska borgmästare i sydöst, varnades han av inrikesminister Süleyman Soylu: – Du skall veta din plats. Lägg dig inte i andra städer. Om du glömmer det så skall vi göra ditt liv plågsamt.

Ahmet T. Kuru, islamexpert vid San Diego-universitetet, sade häromdagen: – Om inte det civila samhället organiserar sig och visar att det kommer att göra

motstånd, så kommer borgmästarna i Istanbul och Ankara att avsättas och ersättas med regimens byråkrater. Det kan ske när som helst.

Canan Kaftancioglu, 47, är läkare och svärdotter till en berömd turkisk publicist, Ümit Kaftancioglu. Han mördades 1980 av högerterrorister från ”de grå vargarna”, extremistpartiet MHP:s ungdomsfalang. MHP är sedan 2015 president Erdogans viktigaste allierade.

Sedan hon tog över ledningen för CHP-partiet häromåret har hon arbetat målmedvetet för att tillfoga regerande AKP dess första valförlust sedan det kom till makten 2002. Personer i hennes närhet säger till DN att de kommer att överklaga domen och att de hoppas på en kraftfull reaktion mot domen från Europas regeringar.

Nathan Shachar naranjal@gmail.com

Spåren efter mordet i Berlin leder till Moskva

LÖRDAG 7 SEPTEMBER 2019

Efter att ha avlossat de dödande skotten slet skytten av sig peruken och klädde ut sig till en turist i rosa skjorta och sandaler. Men flyktplanen gick om intet.

Det misstänkta beställningsmordet i en park i Berlin påminner om en spionthriller, och riskerar att utlösa en diplomatisk kris.

I ett buskage i en park i centrala Berlin ligger en man gömd bland buskarna. På gräsmattorna runt omkring har folk picknick och njuter av middagssolen i Kleiner Tiergarten. Få lägger märke till mannen som ligger i bakhåll. Klockan är fem i tolv när han lämnar sitt gömställe och hoppar upp på en cykel.

I snabb hastighet närmar han sig sitt offer, en 40-årig man som är på väg till fredagsbönen i en moské i närheten. Han ska aldrig komma fram. Offret skjuts på nära håll med tre skott. Två träffar mannen i huvudet och ett i skuldran. Han avlider omedelbart och vittnen ska senare beskriva det som ”en ren avrättning”. Offret heter Zelimchan Changosjvili och är georgisk medborgare med tjetjensk bakgrund. Han är en uttalad fiende till Kreml och uppskriven på den ryska säkerhetstjänstens lista över terrorister.

40-åringen har överlevt två tidigare mordförsök och har sökt asyl i Tyskland eftersom han fruktat för sitt liv. Nu ligger han död i en park knappt två kilometer från det tyska regeringskansliet.

Det är ovanligt att människor skjuts till döds mitt på dagen i centrala Berlin. Men det är inte därför som dådet ska få så stor uppmärksamhet i Tyskland, utan för att tillvägagångssättet pekar mot att en utländsk säkerhetstjänst kan ha beställt mordet.

Sekunderna efter att skotten avlossats försvinner skytten från mordplatsen på en cykel. Vittnen ska senare säga att gärningsmannen varit anonymt klädd och haft ett yvigt hår och ett stort skägg. Men hundra meter längre bort stannar han i en buske och byter om. Han sliter av sig håret – en peruk – och rakar bort skägget med en medhavd rakapparat.

Sedan klär han på sig en rosa skjorta, sandaler och hänger en halsportmonnä med pengar och pass runt halsen.

Mördaren ser nu ut som en genomsnittlig tysk turist. Kläderna han burit i samband med mordet kastar han i floden Spree, tillsammans med cykeln och mordvapnet; en pistol av typen Glock 26 med ljuddämpare som är populär bland anställda inom säkerhetstjänster. När han sedan försvinner in på ett turiststråk i närheten ser flyktplanen ut att ha gått i lås. En elsparkcykel står redo att användas som flyktfordon.

Vad skytten inte vet är att två nyfikna tonåringar iakttagit händelseförloppet och larmat polisen. En polispatrull som befinner sig i området är snabbt på plats och kan gripa mannen som senare anhålls misstänkt för överlagt mord. I tyskt häkte sitter nu en 49-årig man från Ryssland

som anlände till Tyskland sex dagar före mordet.

I passet som den gripne mannen använt vid inresan till Tyskland framgår att han heter Vadim Andreevich Sokolov och är född i augusti 1970, i Irkutsk i Sibirien. Men det är något som inte stämmer med hans identitet. Det existerar nämligen ingen person med det namnet.

Det tyska nyhetsmagasinet Der Spiegel har tillsammans med Bellingcat, en sajt för undersökande journalistik, och den ryska sajten Insider avslöjat detaljer kring den gripne mannens påstådda identitet.

Mediehusen har sökt igenom läckta ryska pass- och folkbokföringsregister utan att hitta mannens identitet. Inte heller adressen han uppgett i sin visumansökan existerar i verkligheten och han har inte lämnat några digitala fotspår.

Det får säkerhetsexperter att dra slutsatsen att rör sig om en uppdiaktad identitet. Vem som helst kan inte skaffa ett giltigt ryskt pass som är utställt under falskt namn, skriver Bellingcat. Det är därför osannolikt att det skett utan att en statlig aktör har varit inblandad.

Det mesta pekar mot att identiteten Vadim Sokolov har skapats kort före mordet och sannolikt var skraddarsydd för uppdraget i Berlin. Passet saknar biometrisk information och dessutom pekar passnumret mot en enhet inom det ryska inrikesministeriet som tidigare försett den ryska militärens underrättelsetjänst GRU med resehandlingar, rapporterar Der Spiegel.

Den gripne 49-åringen har inte velat samarbeta med tysk polis och uppges ha tigit under tiden i häkte. Berlinpolisen har publicerat foton på den misstänkte

mannen och vädjar till allmänheten om tips.

○ ○ ○

Offrets bakgrund, skyttens tillvägagångssätt och den gripne mannens påstådda identitet pekar åt ett håll: mot Kreml. Visar det sig att Kreml är inblandat i mordet riskerar fallet att utlösa en diplomatisk kris mellan Tyskland och Ryssland. Den tyska regeringen har hittills inte kommenterat mordet. Utrikesminister Heiko Maas, som befann sig i Moskva dagarna för dådet, har inte sagt ett knyst. Och från ryskt håll förnekar man all inblandning i mordet.

– Det här fallet har ingenting med den ryska staten eller de officiella organen att göra. Jag tillbakavisar varje förbindelse mellan mordet och den ryska regeringen, sade Kremls talesperson Dmitrij Peskov i förra veckan.

Maria Zacharova, talesperson åt den ryska utrikesministern, sade att hon ännu inte sett några bevis för att den gripne mannen verkligen är rysk medborgare. Tyska myndigheter hade inte presenterat originaldokumenten, bara kopior.

Offret Zelimchan Changosjvili har ett brokigt förflutet och har länge varit en uttalad fiende till Kreml. Han anslöt sig som frivillig i Tjetjenienkriget 1999–2002 och fortsatte senare att stötta tjetjenska separatister, enligt tyska medier. Han ska också ha rekryterat frivilliga till en styrka som han försåg med vapen. Syftet var att kämpa mot Ryssland i samband med kriget i Georgien 2008.

Efter att ha överlevt två mordförsök i hemlandet Georgien flydde Changosjvili 2016 till Tyskland där han ansökte om asyl. Changosjvili fick avslag och vid tiden för mordet väntade han på att fallet skulle

prövas av högre instans. Här bor också hans exfru och deras fyra gemensamma barn. Under åren i Tyskland har han använt sig av flera olika identiteter och tyska myndigheter uppges ha betraktat honom som en så kallad farlig person ("Gefährder") då han misstänktes ha kopplingar till den tjetjenska terrormiljön i Tyskland.

Han ska under ett par års tid ha övervakats av den tyska säkerhetstjänsten, men då det inte funnits några tecken på att han utgjort en fara ströks han från listan över farliga personer, rapporterar tidningen Der Spiegel.

Den tyska riksåklagaren följer fallet noga men har ännu inte tagit över utredningen från Berlinpolisen. Det skulle kunna peka mot att mordet skett till följd av en uppgörelse i kriminella kretsar, snarare än att det organiserats av en säkerhetstjänst.

Men Zelimchan Changosjvilis vänner i Berlin är övertygade om att ryska myndigheter har varit inblandade i mordet. Ekkehard Maas, en 68-årig tysk konstnär i markerade glasögon, sörjer sin nära vän. Han tar emot i sin lägenhet i Berlinstadsdelen Prenzlauer Berg där han sedan 1970-talet bedrivit litterär salong. Väggarna är täckta av oljemålningar och bokhyllor, samt fotografier med de europeiska konstnärer, författare och oppositionella som varit hans gäster under åren. Däribland den ryska journalisten Anna Politkovskaja som var en uttalad motståndare till Tjetjenienkriget och mördades 2006 i Moskva. Även Changosjvili var här. Ekkehard Maas anklagar sig själv för att han inte tog hotbilden mot vännen på större allvar.

– Jag borde ha avrått honom från att gå samma väg till moskén varje fredag. Men vi trodde inte att de skulle våga slå till mitt i Berlin, mitt på ljusa dagen, säger han.

Med ”de” menar han den ryska säkerhetstjänsten som han är övertygad om ligger bakom mordet. Att det skulle kunna röra sig om en uppgörelse i kriminella kretsar tror han inte på.

– Det bär alla tecken på att ha organiserats från Moskva. De ville visa att de kan knäppa vem som helst, mitt i Berlin, någon kilometer från regeringskansliet. En ren styrkedemonstration, hävdar han som också är ordförande för den ideella organisationen Det tysk-kaukasiska sällskapet.

Vad säger du om uppgifterna om att Changosjvili ska ha varit radikaliserad och haft kopplingar till islamister?

– Han var ingen våldsbejakande islamist. Ingen terrorist. Han var en intelligent person som hellre pratade om sina fyra barn än om politik, säger han.

○ ○ ○

Bland ryssar och tjetjener som lever i exil i Berlin växer oron för nya attentat. Utanför utrikesdepartementet träffar jag den ryska författaren Igor Eidman, en uttalad Putinkritiker och kusin till Boris Nemtsov. Nemtsov ledde den ryska oppositionen fram till att han sköts till döds 2015 i centrala Moskva.

Igor Eidman tycker sig nu se tydliga likheter mellan det ännu ouppklarade mordet på sin kusin och mordet i parken i Berlin.

– Det kalla kriget har inte tagit slut. Vi ser ett nytt kallt krig i Europa, hävdar han. I mobilen visar han upp hot som han mottar med jämna mellanrum.

– Folk skriver på Facebook att de ska döda mig eller betala någon för att göra det. Att mitt huvud ska rulla. Jag vet inte om det är vettvillingar, eller om de menar allvar. Oron delas av fler. Det har gått en dryg vecka sedan mordet när ett par hundra exilryssar och tjetjener samlas utanför regeringskansliet i Berlin.

Demonstranterna bär porträtt av Chagosjvili och plakat med texten ”Fru Merkel, vi är också människor” och ”hur många av oss måste dö innan ni ger oss skydd?”.

– Förut kände jag mig säker i Berlin, men nu är jag livrädd, säger 21-årige Akramam Gazajev från Tjetjenien.

Han vill att förbundskansler Angela Merkel ska agera mot Ryssland. Men för den tyska regeringen är frågan känslig. Tidningen Der Spiegel citerar källor inom utrikesdepartementet som befarar att

fallet kan bära på ”en enorm politisk sprängkraft”.

”Visar det sig att en statlig aktör så som Ryssland ligger bakom dådet så har vi ett nytt Skripal-fall med stora konsekvenser”, uppger en källa nära regeringen för tidningen.

På fredagen kommenterade även utrikesministern i Finland, som innehar ordförandeskapet i EU, mordet i Berlin. Pekka Haavisto kallade det ”mycket oroande”.

– Det får mig att tänka på förgiftningen av Skripal i Storbritannien och allt som var kopplat till det, säger han till YLE.

Mordförsöket på den tidigare ryska dubbelagenten Sergej Skripal i Storbritannien utlöste våren 2018 en politisk kris mellan Ryssland och flera

länder i västvärlden. Skripal och hans dotter förgiftades med nervgiftet Novitjok men överlevde dådet. USA och EU är övertygade om att gärningsmännen agerat på uppdrag av den ryska säkerhetstjänsten och svarade med att utvisa ett stort antal ryska diplomater. Tyskland utvisade fyra diplomater.

Skulle det visa sig att Kreml ligger bakom mordet på Zelimchan Changosjvili i Berlin kan fler få resa hem.

Lina Lund

lina.lund@dn.se

Fakta. Tidigare dåd

Sergej Skripal. Den tidigare ryska dubbelagenten och hans dotter blev våren 2018 förgiftade med nervgiftet Novitjok. De överlevde attacken som skedde i Storbritannien. EU och USA är övertygade om att Moskva legat bakom mordförsöken. Kreml nekar.

Aleksandr Litvinenko. Den tidigare ryska underrättelseagenten dog 2016 efter att han förgiftats med det radioaktiva ämnet polonium-210 i Storbritannien. En utredning slog fast att mordet utförts av två ryska agenter som sannolikt agerat på uppdrag av landets säkerhetstjänst. Kreml nekar.

Boris Nemtsov. Rysslands tidigare vice premiärminister och senare ledare för den ryska oppositionen sköts till döds 2015 när han gick över en bro i centrala Moskva. Mordet är ännu ouppklarat.

Umar Israilov. Den tidigare livvakten åt Tjetjeniens ledare Ramzan Kadyrov sköts till döds 2009 i Wien. Han var då en uttalad kritiker till det tjetjenska styret. Österrikisk polis utgick ifrån att attentat var ett beställningsmord som utförts på uppdrag av den tjetjenska regeringen, som stöttas av Moskva. Två män dömdes i en österrikisk domstol till 19 respektive 16 års fängelse för mordet.

Robert Mugabe drog med sig en hel nation i fallet

LÖRDAG 7 SEPTEMBER 2019

Robert Mugabe är död. Robert Mugabe hade hela världen bakom sig när han blev det fria Zimbabwes första ledare. Men när maktfullkomligheten tog överhanden drog han med sig en hel nation i fallet. I går gick han bort, 95 år gammal.

De sista publika bilderna på Robert Mugabe publicerades av en av hans söner

på Instagram. En åldrande krympt man i svart träningsoverall på en veranda i en rullstol omgiven av sin familj. Det var svårt att känna igen den tidigare politikern, som bara något år tidigare varit världens äldsta regerande statschef. Hade han fått all sin livskraft från sitt ämbete? De flesta zimbabwier trodde att han skulle regera in i döden men så blev inte fallet. Den ständigt krympande kretsen av lojala vänner blev till slut så liten att valet av efterträdare stod mellan hans mest trogna vapendragare, hustrun Grace och vicepresidenten Emmerson Mnangagwa. När valet föll på hustrun hade Robert Mugabe beseglat sitt öde och efter ett par dramatiska månader tvingades han under kuppliknande former att avgå i november 2017 och ett 37 år långt maktinnehav var till ända.

Robert Gabriel Mugabe föddes den 21 februari 1924 i byn Kutama utanför Salisbury (nuvarande Harare). Han var en ensamvarg redan i ungdomen och tillbringade största delen av tiden försjunken i böcker, när han inte vallade getter.

En imponerande akademisk karriär tog sin början på missionsskolan i byn och fortsatte på Fort Hare-universitetet i Sydafrika, där en hel generation afrikanska frihetskämpar fick sin skolning.

När Storbritannien reste krav på demokrati förklarade sig Ian Smiths rhodesiska förtryckarregim självständig från kolonialmakten. Mugabe och de flesta andra nyckelfigurerna inom frihetsrörelserna Zanu och Zapu hade fängslats året innan, 1964, och skulle tillbringa tio år på olika anstalter.

Det var under denna tid som en då fyrtioårig Mugabe började knyta kontakter med det svenska politiska etablissemangen, bland dem DN:s förra chefredaktör Per Wästberg som genom Amnesty International brevväxlade med Mugabe under tiden i fängelse. Under fängelsevistelsen tog han två av sina sedermera sju akademiska examina, samtidigt som han var lärare åt sina medfångar.

I början av 1970-talet utseddes Mugabe till ledare för Zanu. Efter frisläppandet gick han i exil för att bygga upp en gerillaorganisation som under inbördeskriget stred mot Smith-regimen. Det var ett krig som ingen kunde vinna. Förhandlingar ledde till Lancaster House-avtalet som banade väg för demokratin och samtidigt skyddade de vita jordägarnas egendom under en

övergångsperiod på tio år då de gavs chansen att sälja sin mark frivilligt. Detta avtal skulle decennier senare spela en stor roll i Mugabes förvandling från afrikansk frihetsikon till sinnebild av en despot som förlorat fattningen. Tecknen hade dock varit tydliga redan under Mugaberegimens första år. Under tidigt 1980-tal genomfördes den fruktansvärda operationen Gukurahundi, där tusentals människor av folkgruppen ndebele, som antogs vara lojala med det rivaliserande partiet Zapu, dödades i rena massakrer. Men detta skedde i en tid då Falklandskriget och perestrojka stod högre på den brittiska agendan. Andra som fortsatt hade fokus på södra Afrika – inte minst svenska krafter – lade energin på kampen mot apartheid som nått ett avgörande skede i Sydafrika.

Nelson Mandelas frisläppande och Sydafrikas demokratisering kastade Mugabe in i en skugga som han inte kunde hantera. Han dolde inte sitt förakt för Mandela som han menade hade sålt ut sig till de vita genom att garantera att deras tillgångar inte skulle röras. Mugabe själv var dock inte någon drivande kraft för postkolonial omfördelning. Storbritannien sände resurser för att finansiera statliga uppköp av vita farmer men de genomfördes med glacial hastighet. Inte bara för att många vita farmare vägrade att sälja utan också för att en stor del av pengarna gick rakt in i statskassan. Den nya Labourregimen som under ledning av Tony Blair tillträdde 1997 stoppade utbetalningarna till Zimbabwe. Tre år senare inleddes de våldsamma annekteringarna av vita storjordbruk, som Mugabe motsatte sig tills han insåg vilket

stöd han kunde mobilisera genom att framställa sig som de jordlösas förkämpe. Genom att ställa sig på ockupanternas sida gjorde han sig själv intimt förknippad inte bara med övertagandena utan även med den påföljande nationalekonomiska hädanfärd som nådde en första kulmen i 2008 års hyperinflation.

Under dessa år förändrades den afrikanska bilden av ledaren. Tills dess hade han setts som en läromästare som höll sig med egna pekpinnar, en postkolonial motståndsmän som vågade stå upp mot Väst.

Sedlarna med valörer på 100 biljoner dollar blev löjeväckande. I brist på framåtblickande visioner retirerade Mugabe till bakåtblickande nostalgi som saknade förankring i ett Afrika i förändring som för länge sedan kastat kolonialismens ok från sina skuldror.

Mugabe blev på senare år en geriatrisk karikatyr av sig själv. Vid flera tillfällen höll han fel tal, men det spelade mindre roll eftersom hans teman nästan alltid var desamma.

Han drog sig tillbaka från det dagliga arbetet och regerade med den mäktiga politbyrå som ombud – men utåt sett var han fortsatt Zimbabwes ledare. Den som vågade ifrågasätta detta arrangemang och väcka diskussion om en succession kastades omedelbart ut. Detta öde skulle så småningom drabba nästan samtliga medlemmar från hans ursprungliga inre krets.

När han till slut tvingades avgå visste jublet inga gränser i Zimbabwe. Men få zimbabwier hade några illusioner om att Mugabes sorti skulle innebära någon avsevärd förbättring av sakernas tillstånd.

Det sjunkande skeppet hade dumpat sin galjonsfigur men seglade vidare med kurs mot undergången. Vid valet i fjol deklarerade Mugabe själv, på en märklig presskonferens i Harare, att han skulle rösta på oppositionen i protest mot det egna partiets svek.

Ett stort antal civila skadades och dödades i tumultet som uppstod efter valet och isoleringen av landet fortsatte. Nu talar man om Zimbabwe som ett land som är på väg att bli en kollapsad stat, och det finns verkligen inget ljus i sikte.

Herdepojkens resa från hyddan i Kutama till palatset i Harare var en klassresa som inte bara var hans egen utan omfattade ett helt folk. När Zimbabwes flagga hissades på självständighetsnatten 1980 hade han besegrat en av världens mest avskydda regimer. Om han stannat där skulle han skrivit in sig i historieböckerna som en av

frihetskampens stora hjältar. Detta var kollegan Mandelas storhet, att han insåg sina begränsningar och trädde åt sidan i tid. Robert Mugabe ville ha mer, och i den ständiga kampen för att behålla makten förlorade han samtliga sina vänner.

Erik Esbjörnsson

erikesbjornsson@gmail.com

Sagt om Mugabe

”Under president Mugabes ledarskap har Zimbabwes ihållande och tappra kamp mot kolonialismen inspirerat vår egen kamp mot apartheid, och gav oss hopp om att Sydafrika en dag också skulle bli fritt.”

Sydafrikas president Cyril Ramaphosa.

”Ord kan inte förmedla hur stor förlusten är eftersom president Mugabe var en senior statsman, en frihetskämpe och en panafrikan som spelade en stor roll i att forma den afrikanska kontinentens intressen. Vi kommer att minnas före detta president Mugabe som en modig man.”

Kenyas president Uhuru Kenyatta.

”Våra tankar går till de som sörjer Mugabes död. Men zimbabwier har lidit allt för länge på grund av Mugabes envælde.”
Storbritanniens utrikesdepartement.

”Politiker i Zimbabwe och andra afrikanska ledare kommer att hylla honom som en frihetskämpe. Bland vanliga medborgare kommer bilden att vara mera splittrad. De upplevde hur det var att leva under Mugabe, som gjorde sig förmögenheter medan folket inte fick det bättre än under det tidigare kolonialstyret.”
Henning Melber, professor vid Nordiska Afrikainstitutet.

”Mugabe var en frihetsikon, en panafrikanist, som ägnade sitt liv åt sitt folks frigörelse och självbestämmande. Hans bidrag till vårt lands och kontinents historia kommer aldrig att glömmas. Må hans själ vila i evig frid.”
Mugabes efterträdare Emmerson Mnangagwa.

Nya USA-utredningar mot Facebook och Google

LÖRDAG 7 SEPTEMBER 2019

Delstatliga åklagare i USA inleder nästa vecka konkurrensbrottsutredningar mot Facebook och Google, rapporterar The Wall Street Journal med hänvisning till källor. Googleutredningen ska fokusera på hur bolaget använder sin position på marknaden för digitala annonser. Granskningen av Facebook kretsar kring hur bolaget använder insamlad data.

TT

Jonas Fröberg: Nu rullar Kina in i finrummet

LÖRDAG 7 SEPTEMBER 2019

För några veckor sedan skrev jag nyheten att kinesiska Geely planerar att lansera en lyxig elbil i Europa så tidigt som 2020 eller 2021.

Det bemöttes med skepsis.

Geely?! Inte kan väl ett billig-krafts-märke från Kina klampa in Europas finrum och köra över koncernsyskonet Volvo genom att lansera en kinesisk lyx-elbil – med teknik från just Volvo?

Det skulle vara fräck och en monumental scenförändring.

Vet hut! Kanske Torgny Lindgren skulle ha sagt.

Men låt oss gå tillbaka till maj 2015. De första vassa höstvindarna nådde Kinas ekonomiska tillväxt och Kinas premiärminister Li Keqiang samlade sitt kabinett:

För att staka ut planen till ekonomiskt världsherravälde.

Planen kallades ”Made in China 2025” och sade förenklat: ”Vi ska inte längre lufsa efter USA och Europa med hemmapulad Åsa-Nisse-teknik och vara världens fabrik. Vi ska leda teknikutvecklingen. Globalt. Bli världsledare i nästa generations elbilar, AI och självkörande bilar. Allt som definierar framtiden.”

Det är exakt här Geely kommer in i bilden. Geely Group hade redan 2010 köpt Volvo Cars. Från 2015 accelererades svensk tekniköverföring till kinesiska

systemmärket Geely, som bara det senaste året presenterat flera nya toppmoderna modeller som i praktiken har Volvoteknik. Men bara för Kinamarknaden. De kinesiska bilmärkena, inklusive Geely, har varit paniskt rädda för att gå ut på världsmarknaden för tidigt. Dessutom har Kinas bilmarknad – världens största och snabbast växande – varit stor nog. Men nu händer två stora saker samtidigt: Kinas bilförsäljning rasar i spåren av ekonomisk nedgång och tulltvister. Geely tillhör de som tappar mest försäljning i Kina. Framförallt bär årtal av idogt jobb med ”Made in China 2025” frukt för Kinas bilbolag. Likt färdig-diade muskulösa tigrar står de redo att erövra Europa och USA med billigare, modernare och bättre bilar. Det räcker nog inte att ropa: Vet hut!

En fråga väldigt många bör ställa sig nu är: Hur ska Volvo Cars eller BMW eller Ford tackla detta?

Jonas Fröberg

jonas.froberg@dn.se

Rött ljus: Kinas bilmarknad gick ner 22 procent första halvåret. Förra året var det första sedan 1990 som marknaden tappade.

Filosofen som rusade in i haschdimman

LÖRDAG 7 SEPTEMBER 2019

Kritikern och filosofen Walter Benjamin använde sig själv som försöksperson för att ta reda på haschets inverkan på tänkandet. Nu kommer hans drogprotokoll på svenska. Aris Fioretos läser klartänkta texter om hamparökens glans och elände.

Walter Benjamin

"Om hasch"

Övers. Linnéa Deurell. Förord av Isabelle Ståhl. Ellerströms, 163 sidor.

När Walter Benjamin mot slutet av 20-talet inledde försöket att med drogers hjälp utforska medvetandets invecklade natur fick han en skrift i händerna. Det rörde sig om Kafkas första bok, "Betraktelse", som utkommit 1912. Titeln sade allt. "Den blev omedelbart en del av min plastiska person", noterar han, "och följaktligen ett mer brutalt och absolut föremål för mig än vad som hade kunnat uppnås med den mest nedlåtande kritiken." Varför? Därför att Benjamin visste att han givit sig på det egentligen omöjliga: att förena försöksperson och observatör i en och samma gestalt. Nu föreligger hans elva drogprotokoll mellan december 1927 och maj 1934, samt tre senare bearbetningar, i Linnéa Deurells följsamma översättning. "Om hasch", som Isabelle Ståhl försett med förord, är den titel som texterna fick då de publicerades

tre decennier efter Benjamins för tidiga död 1940. Vid det laget lyste hans postuma stjärna över den tyska efterkrigslitteraturen och akademiska teoretiker hade hunnit sluta fred med 60-talets praktiska avantgardekultur. Dags att i de Quinceys, Baudelaires och Huxleys efterföljd, tätt i häl på Michaux, Burroughs och Leary, visa att det kritiska tänkandet aldrig stått utländska insatser efter. Eller frivilligt överlät tolkningsföreträdet åt "psykonauten" Ernst Jünger, som länge experimenterat med eter och kokain, laudanum och lsd.

Låt vara att haschet kom att bli Benjamins drog. Men titeln på boken är aningen missvisande, eftersom han även undersökte opiumets rökgirlander och meskalinets molekylära egenheter. Frågan är också om någon drog betydde lika mycket som litteraturen. Benjamin är

detta särfall i narkotikans annaler: som utforskare var han betydligt mindre intresserad av njutning än ruset som ämne för skolad reflektion.

Redan 1919, medan han satt böjd över sin avhandling om konstkritikbegreppet, fördjupade han sig i Baudelaire, vars tablåer ur Paris stadsliv han skulle översätta några år senare. Efter att ha läst "De artificiella paradisen", där fransmannen utfärdar ambivalenta varningar om haschets praktfulla visioner, prisade Benjamin bokens "barnsliga oskuld och renhet". Han saknade dock filosofisk stringens och menade att det skulle "bli nödvändigt att upprepa dessa försök på egen hand".

Det tog honom tio år och flera motgångar, däribland en underkänd docentavhandling, innan han agerade försöksperson åt Ernst Joël och Fritz

Fränkel. De båda medicinarna befann sig i framkanten av den experimentalpsykologiska forskning som inletts av toxikologen Louis Lewin, som undersökt morfinets verkningar så tidigt som 1874. Fyra år innan Benjamin rökte på utkom Lewins banbrytande sammanställning av ”de bedövande och stimulerande njutningsmedlen”, ”Phantastica”. Benjamin var förtrogen med antologin, som stärkte hans vänner – bägge engagerade socialister och verksamma inom Berlins fattigsjukvård – i förhoppningen om att bidra till de narkotiska effekternas systematik. Då han satte sig i läsfåtöljen hemma hos Joël veckan före jul 1927 var det äntligen dags att förvärva praktiska erfarenheter för den teoretiska genomlysningen han saknat hos Baudelaire.

Vännerna ansåg att experimentet borde utföras fjärran den kliniska situationen. Utan denna hemmets intimitet, som något litet återskapade atmosfären i de opiumhålur där den franske föregångaren vistats, är det osäkert om försöken haft en sådan inverkan på Benjamins tänkande. Inte heller hade han fått Kafka i händerna. Protokollen som nedtecknades – det första halv fyra på morgonen den 18 december – står och faller med just betraktelsen som uttrycksform. Benjamin försöker sig på den svåra spagaten att samtidigt utsätta sig för inverkan och iaktta vad som sker. Notiserna blir en övning i självreflektion. Till de banalare sanningarna om hasch hör att det förleder till utsvävningar med tendens att slå knut på sig själva. Men få observatörer av hamparökens glans och elände har formulerat sig så apolliniskt klartänkt som Benjamin. Tydligast blir

detta i bokens avslutande ”berättelser om ett haschrus”. Här överges protokollet. I stället vecklas de knappa notiserna ut och Benjamin vågar försöket ”att helt och hållet överlämna mig åt den magiska hand med vilken staden försiktigt tagit mig i nackskinnet”.

Staden är Marseille, dit han begivit sig för att arbeta. Nu får prosan den täta rörlighet som känns igen från hans skildringar av barndomen i Berlin kring 1900. Även den sydfranska staden förvandlas till ett psykogeografiskt rum. Texten blir på en gång intim och sinnesutvigande. Och det framstår som lika rimligt som fantastiskt att ”för den som tagit hasch är Versailles inte för stort, och evigheten varar inte för länge”. Benjamin gestaltar det klara rus som är så säreget för litteraturen. Som läsare kan en bara beklaga att han fick rätt då han mot slutet av livet, i ett uppgivet

brev till vännen Gershom Scholem, listade böckerna som tidens katastrofer hindrat honom från att skriva. Den sista skulle ha blivit ”en i sanning enastående bok om hasch”.

Aris Fioretos
kultur@dn.se

Välkommen till Pyongyang!

LÖRDAG 7 SEPTEMBER 2019

I Nordkoreas huvudstad tvivlar besökaren på intrycken och känner en längtan efter att titta bakom kulissen. Följ med DN:s Torbjörn Petersson och Roger Turesson till en stad där de finner en vardag, en helgdag och fasader målade i pastellfärg.

Biljetten kostar fem won, ett halvt öre, men summan betalas sällan kontant utan dras från ett förbetalt plastkort som i Stockholm eller var som helst i världen. Vi är på väg ned i tunnelbanan i Pyongyang, världens djupaste, 110 meter under jord, som också fungerar som skyddsrum.

Ljuset är sparsamt, ett musikstycke ljuder ur högtalarna. Rulltrappan är en av de längsta jag sett.

Pyongyangs förbluffande tunnelbana öppnades 1973 efter förlaga från Moskva. Med marmor, mosaik, kristallkronor och storstilade statyer har vissa stationer beskrivits ha mer gemensamt med balsalar än med ordinära tunnelbanestationer.

Vi står i rulltrappan till en av dessa överdådiga stationer, som heter Väststånd, i trafik sedan 1987.

Stationen Väststånd är ändhållplats på Chollima-linjen, som är den ena av de två linjerna, döpt efter den bevingade koreanska hästen.

De 16 stationerna i Pyongyang har namn som Facklan, Triumf, Återförening, Röda stjärnan, De gyllene fälten och Den slutgiltiga segerns station. Ändhållplatsen på den andra linjen heter Paradis.

På väg ned till perrongen möts vi av passagerare som just klivit av ett tåg och som nyfiket tittar till när de ser västerländska ansikten. Just vid den här stationen är det annars inte så ovanligt med utländska besökare.

Stationen Väststånd är en av tunnelbanans två mest utsmyckade stationer – med ljuskronor som enligt ryktet väger fyra ton styck. Därför har den också blivit den station dit utlänningar tas för en kort resa till nästa station, stationen Ära.

Tillvägagångssättet födde spekulationer bland turister att Pyongyangs tunnelbana var en kuliss med endast ett fåtal fungerande stationer. Personerna på perrongen sades vara statister i ett välregisserat skådespel.

Det är en av våra följeslagare som säger det. Och han suckar tungt:

– Hur kan utlänningar vara så korkade!

En annan vandringssägen han brukar ställas inför är den när den utländske besökaren i Pyongyang fastslår att den statskontrollerade nordkoreanska tv:n vid ett tillfälle meddelat att Nordkorea vunnit herrarnas fotbolls-VM, trots att laget inte ens deltog.

Vår följeslagare ser uppgiven ut.

– Jag behärskar mig alltid när jag hör sådana kommentarer. De som kommer hit är våra gäster och ska behandlas väl.

Sedan brukar jag säga att de inte ska lita på allt de hört om vårt land. Och att det är bra att dom kommit hit för att se med egna ögon hur det ser ut, säger han.

Några av utsagorna genom åren luktar sydkoreansk underrättelsetjänst och som försök att förlöjliga grannen i norr.

Men kan man vara säker på sina egna intryck? Tanken slår alla besökare. Det känns som att sitta på en teater och se

något märkvärdigt och undra vad som sker bakom scenen. Välkommen till Pyongyang!

○ ○ ○

När tunnelbanan var ny användes tåg som hade tillverkats i Kina, men de såldes senare tillbaka till Kina. Sedan 1997 är det tunnelbanevagnar från Berlin som rullar i Pyongyang. Nordkoreanska staten köpte gamla uttjänta tunnelbanetåg, både från Öst-och Västberlin, som då fick ett nytt liv. Men det finns också ett tåg som tillverkats i Nordkorea, som nämns med stolthet. Delvis är det en frukt av de internationella sanktioner som riktats mot landet som straff för utvecklingen av kärnvapen. Sanktionerna förbjuder export av en rad produkter, särskilt av sådant material som misstänks kunna användas inom militärindustrin.

– När vårt land inte fick köpa nya tunnelbanevagnar utvecklade vi egna, säger den andre av männen som följer oss under besöket i Pyongyang.

Deras uppgift är att se till att vi inte avviker från hotellet och beger oss ut på egna strövtåg, men de arrangerar också besök och intervjuer och tolkar från koreanska.

På perrongerna i tunnelbanan kan passagerarna läsa dagens upplaga av Arbetarpartiets tidning medan de väntar. En av dem som står djupt försjunken i en artikel är Yun Se-Kan, målare på landets mest framstående konststudio Mansudae. Hon väntar på en väninna och när vi träffas läser hon om en kvinnlig nordkoreansk brottare som kommit hem med en medalj från ett internationellt mästerskap.

– Det gör mig stolt när jag ser att vårt land når framgångar, säger hon.

Hon tycker att det verkar som om nordkoreanska kvinnor är mer ihärdiga än männen eftersom det ofta är kvinnor och inte män som kommer hem med medaljer. När vi kliver ombord på ett tunnelbanetåg hamnar vi på säten mitt emot en äldre man och en pojke, kanske en farfar eller morfar och hans barnbarn. Mannen öppnar en påse med snacks. Pojken sitter utan skor. Det är då jag lägger märke till fönsterrutan. Någon har rispat in ett budskap i tunnelbanevagnens fönster. Är det möjligt? Vem vågar göra något sådant i Nordkorea?

Jag har svårt att släppa tanken på att någon dristat sig till att karva i glaset. Tillbaka på redaktionen i Stockholm tittar vi på bilderna som DN:s fotograf Roger Turesson tagit och ser att klottret inte

består av koreanska tecken utan liknar bokstäver. Exakt hur budskapet lyder är svårt att uttyda, men vi kommer fram till att allt pekar på att det funnits där sedan tunnelbanevagnen gick i trafik i Berlin.

○ ○ ○

Familjedynastin startades av farfar Kim Il-Sung 1948, då han grundade nationen som kom att utvecklas till världens mest isolerade stat. Kulten fördes in efter förebild från Sovjet och fick sin särprägel av Kim själv efter ett banbrytande tal han höll våren 1967.

I skolan lär sig elever än i dag, 25 år efter hans död, vilken fantastisk fältherre den evige presidenten Kim Il-Sung var. Men han var mycket mer än så: bland annat landets ledande författare, filosof, designer, litteraturkritiker, jordbruksexpert, industriutvecklare och bordtennistränare.

Hans son Kim Jong-Il, som efterträdde honom, hyllas för att redan under sin studietid på universitetet ha skrivit hundratal böcker och senare minst sex operor. Han var en framstående arkitekt och ett filmgeni. Han ska ha haft förmågan att påverka vädret med sin viljekraft.

I själva verket såg Kim Jong-Il, ofta kallad general Kim Jong-Il, till att landet började utveckla kärnvapen samtidigt som folket gick hungrigt och svält utbröt.

När han dog 2011 efterträddes han av sin yngste son Kim Jong-Un, som har en storslagen plan för Nordkorea. Mycket större än vad hans far någonsin hade. Kim Jong-Un gjorde sitt bästa för att inte likna sin pappa. I stället tog han efter sin farfar, nationens grundare – en folkets man. Han klädde sig som sin farfar och antog en liknande folklig image. Ena dagen sågs han på bilder leende dunka militärer i

ryggen och nästa dag klappande björningar och kramande barn.

När han 2012 applåderade uppträdandet vid en konsert med Disneyfigurer i Pyongyang kom det som en fullständig överraskning. Kulturyttringar från den uttalade ärkefienden USA hade fram till dess varit bannlysta. Där och då omfamnade den nye ledaren i stället Disney och något år senare dök en officiell slogan upp med uppmaningen: Låt oss förvandla hela landet till ett socialistiskt sagoland.

Kim Jong-Un har utvecklat Nordkorea till en kärnvapenstat. Ingen i omvärlden vill erkänna det, men i den nordkoreanske ledarens ögon har Nordkorea redan fullbordat utvecklingen och eftersom Donald Trump gått med på att träffa honom för att förhandla så har USA, enligt

den nordkoreanska logiken, också
accepterat detta faktum.

Efter det senaste mötet, som slutade i
fiasko eftersom ingenting kom ut av
samtalen, har osäkerheten ökat. Kim
Jong-Un fortsätter på den utstakade
planen på det vis som Nordkoreaexperten
Chang Yong-Seok vid Institutet för fred
och återförening i Seoul beskrev den för
mig i ett mötesrum på universitetet 2013.
Han gav mig då en inblick i den unge
envåldshärskarens tankevärld och
långsiktiga strategi.

Först vill Kim Jong-Un stärka Nordkorea
och vidareutveckla kärnvapnen och få
landet erkänt som kärnvapenmakt. Sedan
vill han normalisera förbindelserna med
omvärlden för att bygga upp nationens
sargade ekonomi, sa den erfarne
Nordkoreaobservatören.

Eller med andra ord: först vill Kim Jong-
Un framstå som världens farligaste fiende.
I nästa fas som världens mest jovialiska
vän.

Sex år senare ser det ut att vara precis den
väg som tredje generationens Kim-ledare
slagit in på och vill fortsätta gå.

Han är framme vid tidpunkten då han
redan börjat byta roll. Efter att ha
framträtt som en oberäknelig galning som
hotar världsfreden förefaller han sedan
förra året vilja visa upp sig som en mer
civiliserad ledare.

I potten ligger landets ekonomi.

Vad Kim Jong-Un vill är att ge invånarna
ett drägligare liv. Ytterst för att han högst
sannolikt anser att det stärker hans
ställning.

Det var anledningen till att kärnvapnen
fick en ny uppgift i hans strategiska plan.

Hur kunde Nordkoreakännaren Chang Yong-Seok i Seoul vara så säker på sin sak redan för sex år sedan?

Genom att lyssna på Kim Jong-Uns tal och läsa vad han säger vid olika möten, sa han. Den nordkoreanska ledaren gillar att kommunicera vad han vill göra (till skillnad från sin far Kim Jong-Il) och därför har omvärlden i dag bättre vetskap än tidigare om Nordkoreas planer.

År 2019 förbjuder de internationella sanktionerna andra länder att exportera allt från produkter som kan användas inom militärindustrin till lyxvaror, som märkesväskor och fransk konjak. Men bilarna på gatorna har blivit fler.

Pyongyang blomstrar, jämfört med för två år sedan. Och en växande del av hushållens inkomster kommer från privata affärer.

○ ○ ○

Skyltar saknas.

Finns det inga hastighetsbegränsningar i Nordkorea? Trafikljus förekommer numera i Pyongyang, och framför dem stannar bilarna. Annars verkar det inte så noga med farten – utom på en sorts vägsträcka.

Då ställer sig chauffören på bromsen. – Det är 30 kilometer som gäller här, hörs det från bakom ratten.

Till höger uppe på Mansuberget i Pyongyang skymtar de 22 meter höga bronsstatyerna av Kim Il-Sung, nationens grundare, och hans son Kim Jong-Il. Världigt rullar vi förbi monumentet.

Sak samma händer nästa gång en staty av ledarna dyker upp. Och nästa. I Nordkorea finns det tusentals monument av ledarna som dyrkas, hyllas och avgudas i en personkult som saknar motstycke i världen.

Chauffören vet att han har ett drömyrke.
Han kan röra sig friare än de flesta
medborgare, tjäna extra pengar från liftare
– ibland till och med utländsk hårdvaluta.
Därför inser han också vad som står på
spel och skulle aldrig drömma om att blåsa
förbi en staty av Kim Il-Sung i hög fart.
Det vore dessutom ovärdigt.
Finns det inga andra
hastighetsbegränsningar än vid
monument? frågar jag från baksätet.
– Nej, blir då det tydliga svaret från
chauffören och våra två följeslagare.
Tanken känns spännande: bakom ratten
känner sig slutligen nordkoreaner fria.
Men nästa dag säger följeslagarna att det
visst finns fartbegränsningar och att man
kan se dem som siffror i asfalten.
Jag spanar efter siffror, men ser dem
aldrig. Och dagarna går.

Välkommen till Pyongyang! Huvudstaden i
landet där utländska besökare tror sig sitta
som på en teater och se något märkvärdigt.
Utan att riktigt lita på intrycket.
Ögonen undrar: vad är det här?
En kuliss?
Öronen hör att samma fråga får helt olika
svar olika dagar.
Men under en resa med taxi – som är ett
transportslag som egentligen inte är öppet
för utlänningar eftersom betalning sker i
lokal valuta – tror vi åtminstone oss ha fått
tydligt besked på en punkt.
På torsdagar görs reparationer i
Nordkorea. Det är dagen då taxibilar står
stilla för översyn och service. Och fabriker
reparerar sina maskiner.
– Reparationer sker traditionellt på
torsdagar, bekräftar taxichauffören.

Men i nästa andetag säger han att reparationerna kan ske på fredagar också. Eller på andra dagar.

Det låter rimligt. Allt kan väl inte repareras på torsdagar? Särskilt inte när vinstintressen kommit in i den nordkoreanska ekonomin. Men trots allt verkar torsdagar särskilt viktiga när det gäller översyn av fordon och maskiner i det här landet.

Fragment som detta bygger erfarenheten av en vistelse i Nordkorea. Andra spretiga detaljer:

Varje balkong längs med den stora vägen som leder från flygplatsen och rakt in i centrala Pyongyang har blomkrukor med blommor i olika färger. Balkonger i andra områden har det inte lika ofta.

Män tuggar gärna på salt småfisk till sin öl från närmaste mikrobryggeri.

I Pyongyang finns det väldigt många volleybollplaner på offentliga platser – och de används.

Vidare:

Fontänparken framför Nordkoreas nationalbibliotek är en känd plats för dejtning.

Och bananer är ovanliga. Vi såg bananer bara en gång under nio dagar i landet, då de bars in på ett fat till en bröllopsfest. De kan bara importeras för hårdvaluta och kostar över motsvarande hundra kronor kilot.

Välkommen till Pyongyang! Här bor 3,5 miljoner betrodda medborgare av totalt 25 miljoner i hela landet. De är lyckligt lottade nordkoreaner, i vad som brukar kallas nationens skyltfönster. Namnet Pyongyang betyder "Slättland" och det enda säkra är att bilden av staden som västerländska besökare har i huvudet

innan de anländer inte stämmer överens
med vad de ser när de landat.

En grå stad med söndervittrade hus?
Inte alls.

○ ○ ○

Nationens unge ledare verkar besatt av
idén att omvandla hela landet till en
fantasivärld av pastellfärger.

Husfasader är målade i rosa, ljusgrönt,
babyblått, turkost och terrakotta. Boende
målar själva om på våren.

Daghem och skolor sprakar av färger både
utvändigt och invändigt. Är festen för ögat
ett medvetet sätt att avleda
uppmärksamheten från fattigdom och
svåra umbäranden? Utanför det relativt
förskonade Pyongyang.

På företaget Galaxen, ett av Nordkoreas
två främsta bolag inom tvål, schampo,
hudvårdsprodukter och kosmetika, är
starka färger också ett genomgående tema.

Tvålarna som spottas ut på ett band är
chockrosa. Hudvårdsprodukterna tappas i
flaskor och packas i ilsket ljusblå
emballage.

– Ginsengtvålen får dig att se yngre ut,
säger forskaren som guidar oss runt på
fabriken, när vi tassar omkring i vita
rockar och blå skoskydd.

Hon förklarar att Galaxen kommit långt i
utvecklingen. Bolaget testar och jämför sig
med världens ledande märken för att se på
vilka områden de ligger efter.

– Och på vissa områden ligger vi inte efter
utan före, som på krämer som fördröjer
åldrande, säger forskaren.

Hon visar tabeller med jämförande siffror
och vallar oss genom avdelningen där
direktförsäljning sker över disk.

När vi kommer ut tomhänta ser hon
besviken ut.

– Litar ni inte på våra produkter? frågar hon. Varför köpte ni inget?

Jag svarar att för min del är det för sent – rynkorna är djupa, men forskaren säger att jag tar fel. Och för att ge ett exempel på föryngringskrämens magiska egenskaper berättar hon om en 60-årig chef på företaget.

– Han använder våra produkter och ser bara ut som några år över 50, säger hon.

○ ○ ○

I parken på Moran-berget mitt i Pyongyang stöter vi på familjen Im. Det här är en av årets bästa dagar, tycker familjemedlemmarna.

Varje år den 1 maj lägger de ut picknick-duken på exakt samma plats i parken, men för att kunna göra det måste de vara på plats tidigt på morgonen eftersom tiotusentals andra också söker sig till parken för att fira helgdagen.

Det är en riktig folkfest med grillat kött, snacks och frukt, cider och öl.

På plats i parken från familjen Im är äldsta dottern Im Sun-Ae, 35 år, och hennes man. Yngsta dottern Im Chun-Sim, 29 och hennes sexåriga dotter samt den 62-åriga mamman Kim Hye-Sun och den pensionerade pappan i familjen, som tidigare var militär.

Vi småpratar och de vill absolut att vi smakar på deras medhavda cider. Rök stiger från grillbord i närheten. Påsar med nordkoreanska potatiships öppnas. Det myllrar av folk. Mitt på dagen är det svårt att hitta en plats i skuggan i parken.

Vad har ni för förhoppningar på framtiden?

Frågan får helt olika svar från de tre kvinnorna på picknick-duken.

– Jag är säker på att vi får en återförening av Korea (Nordkorea och Sydkorea) och

att vi kommer att vinna Juche-revolutionen. Men det där är svårt för utlänningar att förstå, säger den 62-åriga modern, om statsideologin som bygger på självtillit och på att Nordkorea ska vara självförsörjande.

En gemensam nation på Koreahalvön är ett officiellt nordkoreanskt mål. Med vilket system, det kapitalistiska i Syd eller med familjen Kim vid styret som i Nord, besvaras i Pyongyang annars numera ofta med att två olika system kan råda parallellt – hur det nu ska gå till i ett gemensamt land?

Den äldsta dottern, som är läkare på ett sjukhus i centrala Pyongyang, hoppas medverka till uppbyggnaden av landet.
– Jag vill bli en erkänd läkare som bidrar med min kunskap för nationens bästa, säger hon.

Den yngsta dottern tänker först och främst på familjelivet.

– Jag har redan en dotter. Jag skulle vilja ha en son i framtiden också, säger hon. Innan vi skiljs åt kommer vi fram till att Roger Turesson och jag från Sverige och de i familjen Im är ganska lika på vissa punkter. Som att vi gillar att ha picknick på våren.

Torbjörn Petersson

torbjorn.petersson@dn.se

Ledare: Putins batonger tystar inte demokraterna

SÖNDAG 8 SEPTEMBER 2019

Fyra års fängelse blev det för Konstantin Kotov. Hans brott? Deltagande i en demonstration i augusti med krav på att söndagens lokalval i Moskva ska bli någorlunda rättvist. Tidigare i veckan dömdes ytterligare fyra aktivister till långa straff för samma brott.

I juli kom beskedet från valmyndigheten att inte en enda oppositionskandidat hade klarat ribban i Moskva. Ett par hundra hade samlat ihop de namn som behövdes, men självklart underkändes lagom många underskrifter i samtliga fall.

Det där brukar fungera, men den här gången utlöste fusket en våg av demonstrationer. Polisen svarade med brutalitet. Över 2 500 människor har gripits. Utpekade ledare har spärrats in. Protesterna har fortsatt ändå, helg efter helg. Makten har verkat lite förvirrad: förra lördagen flyttade säkerhetsstyrkorna på sig i stället för att slåss.

Till lokalvalets egenheter hör också att president Vladimir Putins gamla parti, Enade Ryssland, håller sig undan. Dess representanter uppträder i stället som "oberoende", och det gäller inte bara i Moskva utan även i S:t Petersburg och

andra städer. Organisationen är helt enkelt så misskrediterad att den inte törs ställa upp.

Valet till stadsduman i Moskva orsakar normalt sett knappt ens en gäspning.

Myndigheternas klumpiga agerande var vad som skapade en smärre kris.

Detsamma kan sägas om händelserna i juni, när journalisten och

korruptionsavslöjaren Ivan Golunov först greps för påstått narkotikabrott och sedan släpptes eftersom bevisen var så uppenbart fejkade.

Frågan är hur Putins repressiva system egentligen mår. Han har fortfarande goda opinionssiffror, om än sämre än förr, fast vad de är värda är inte givet. Han har full kontroll över tv-medierna, även om internet tillhandahåller andra kanaler.

Han har en överväldigande våldsapparat till sitt förfogande, men vill eller kan inte

helt strypa protesterna. Och han har en rysk ekonomi som inte levererar vad som krävs för att hålla missnöjet borta.

Annekteringen av Krim, överfallet på östra Ukraina och terrorbombningarna i Syrien gav ett uppsving för Putins ställning. Förra årets ökning av pensionsåldern och momshöjningen i januari betydde motsatsen.

I början av Putins 20 år långa maktinnehav, så länge olje- och gaspriserna rusade, gick ekonomin på högvarv. Men de senaste fem åren har vanliga medborgares levnadsstandard sjunkit rejält, och Rysslands inneboende svagheter är en långt viktigare faktor än de västerländska sanktionerna.

Råvaruberoendet, statens dominans, den allestädes närvarande korruptionen och bristen på rättssäkerhet håller tillväxten i ett strypgrepp. Kreml försöker stimulera

ekonomin med ett stort investeringspaket, men projekten tenderar att gå vilse i någon byråkratisk korridor. Så länge privata aktörer måste vara rädda för systemets mutkolvar och partiska domstolar finns få incitament att öka takten.

Bristen på mänskliga rättigheter och demokrati är en skam för Ryssland, men inte säkert tillräckligt för en bredare revolt. Andra konflikter tillkommer, exempelvis kring planerna på att begrava Moskväs sopberg på landsbygden. Om allt blandas med den ekonomiska frustrationen borde Putin och hans hantlangare ha skäl att oroa sig.

Söndagens lokalval kommer inte att bjuda på någon förändring i sig. Protesterna mot myglet talar ännu med jämförelsevis svag röst. Men att Putin hela tiden måste missbruka makten för att kunna behålla

den visar att hans modell inte kan räkna med evigt liv.

DN 8/9 2019

Peter Wolodarski: Bråkar du med Boris får du sparken via sms.

SÖNDAG 8 SEPTEMBER 2019

**Veckans politiska dramatik i
Storbritannien är en tragedi.**

**Den visar vad som händer när radikaler
tar över liberalkonservativa partier i
västvärlden.**

Rory Stewart var försenad till galan där han skulle motta priset som "Årets politiker" av tidskriften GQ. Han kom direkt från underhuset i London och hade slingrat sig fram genom tunnelbanan, uppklädd för en högtidsstund. Han släpade på en väska genom trängseln. Alltsammans var lite genant, medgav han. Men än mer anmärkningsvärt var det sms som precis nått Rory Stewart, några minuter innan han skulle upp på scen. I det fick han besked om att han inte längre hade förtroendet att företräda sitt eget parti – de konservativa i Tories. Skälet? I likhet med 20 konservativa parlamentsledamöter hade han röstat emot premiärminister Boris Johnsons försök att driva igenom en hård Brexit

utan avtal, det vill säga att Storbritannien ska krascha ut ur EU. Boris Johnson åkte på ett rejält nederlag i underhuset. Hans radikala Brexitlinje saknade majoritetsstöd.

Nu skulle de motsträviga i det egna partiet snabbt och effektivt sparkas – och fick alltså besked om det med ett litet sms.

Det låter ungefär som något obskyrt företag vi ibland läser om i tidningen, som avskedar en anställd via ett meddelande på mobilen för att han eller hon lämnat kritiska synpunkter till facket.

Men nu pratar vi inte om någon enskild skurkarbetsgivare, som inte är representativ för särskilt många fler än sig själv. Vi talar om en av världens mest ansedda demokratier – och världens äldsta politiska parti: de konservativa.

Det går undan i brittisk politik. Normer, principer och praxis som etablerats under

århundraden kastas över bord när radikalerna drar fram.

För bara några månader sedan satt Rory Stewart i regeringen. Han tävlade också med Boris Johnson om att ta över efter den förra premiärministern Theresa May. Stewart har suttit i underhuset för de konservativa sedan 2010 och varit minister i flera regeringar.

Var är det nu värt? Ingenting.

Vad är en åsikt värd när den utmanar premiärministerns allt eller inget-tänkande? Svaret: den ska motarbetas, med full kraft.

”Det var ett ganska häpnadsväckande ögonblick,” sade Rory Stewart. ”Det känns lite som något du förknippar med andra länder – man motsätter sig ledaren, man förlorar en ordförandestrid, man sitter inte längre i regeringen – och nu kastas man

tydligen ut ur partiet och förlorar platsen i parlamentet”, sade Rory Stewart.

Han delar ödet med flera tidigare Toryministrar, inklusive Winston - Churchills barnbarn.

Det krävs numera inte så mycket för att betraktas som avfälling i det brittiska regeringspartiet. Det räcker att du vägrar stå bakom ett kaosartat utträde ur EU, något som det brittiska folket aldrig tog ställning till i folkomröstningen om Brexit 2016.

Den sorgliga slutsats man måste dra av veckans dramatik är att det konservativa Torypartiet, som vaskat fram historiska premiärministrar, inte längre existerar. Striden om Brexit har sprängt det brittiska partisystemet. Och de konservativa är som tidskriften the Economist konstaterar numera oigenkännliga, samtidigt som Labour tagits över av en tvivelaktig

karaktär långt till vänster. Den breda mitten saknar ledare med inflytande. Tankarna förs närmast till när Donald Trump tog ett järngrepp om republikanerna i USA, och förvandlade det partiet till ett lydigt dotterbolag i den egna fastighets- och golfkoncernen. Den store ledaren kräver respekt. Gamla traditioner får ge vika för makthavaren som skriker eller pekar med hela handen.

Boris Johnson leder en ny nationalistisk och populistisk rörelse, som i likhet med Trump kräver lydnad och underkastelse. Borta är idén om ett pragmatiskt statsbärande konservativt parti som kan samla ett brett spektrum av åsikter, liberala såväl som mer konservativa. Borta är det parti som format det moderna Storbritannien, ofta i konstruktiv konfrontation med socialdemokraterna i Labour.

Det är en talande varning i vår tid till liberalkonservativa partier i hela västvärlden – vill det sig illa väntar de radikala på att ta över.

Men repressionen begränsar sig inte till den egna rörelsen, och skadorna på det demokratiska systemet riskerar därmed att bli omfattande.

Den nya politiska ledningen på 10 Downing Street drar sig inte ens för att framställa det brittiska parlamentet som motståndare till det brittiska folket. Krig är fred och frihet är slaveri – i en Orwellsk twist dömer de hårdföra Brexitanhängarna ut den representativa demokratin som hotet mot folkviljan, när den i själva verket är dess själva förutsättning.

Boris Johnson och klicken runt honom är inte konservativa i den mening vi i Europa använt begreppet sedan andra världskriget. De är radikaler till höger.

Inget ska stå i vägen för dem. Boris Johnson kan till och med tänka sig att skicka parlamentet på tvångsledighet för att få sin vilja igenom.

Johnsons korta tid som premiärminister har varit antitesen till ett demokratiskt ledarskap.

Demokratin är till sin natur de grå kompromissernas styrelseskick. Ingen bör räkna med att få sin vilja igenom till 100 procent, och ingen ska heller känna sig nöjd om hen får igenom sin vilja till 100 procent.

Bryr sig Boris Johnson? Har han någonsin brytt sig om konsekvenserna av sina handlingar?

Marit Paulsen, som i många år satt som ledamot i Europaparlamentet, har bättre än de flesta beskrivit vad resultatinriktat demokratiskt arbete betyder i praktiken. Det är ett ständigt givande och tagande:

”Jag älskar kompromissen som arbetsform, men det är omöjligt att älska alla kompromisser”, har Marit Paulsen sagt.

Hon har också lagt till att detta fredliga sätt kan betecknas som den kvinnliga arbetsmetoden, till skillnad från den gamla manliga krigiska. Att EU domineras av män har Paulsen kommenterat så här: ”Ja, jag vet att det är gubbar i Bryssel, men det skiter jag i så länge de uppför sig som kärringar.”

Storbritannien leddes av en kvinna fram till juli. Det slutade i tårar, men det var mer Brexitomröstningens fel än Theresa Mays.

Nu styrs landet av en man som inte har alla demokratiska hästar hemma. Det kan sluta i en förskräckelse för fler än Storbritannien, snabbare än vi anar.

När mammorna i Chicago blev måltavlor för våldet

SÖNDAG 8 SEPTEMBER 2019

Mammorna brukade samlas vid gathörnet i Englewood i sydvästra Chicago för att protestera mot det meningslösa vapenvåldet. En dag föll de själva offer för just det.

I skuggan av de uppmärksammade massskjutningarna fortsätter vardagsskjutningarna i Chicago att skörda liv.

DN:s *Björn af Kleen* och *Eva Tedesjö* besöker kvarteren där misstron mot polisen är kompakt. Och där lärdomar finns att dra för Sverige.

– Jag är så glad att sommaren snart är över.

Det säger Maria Pike, en Chicagobo som under sommarmånaderna brukar dela ut gratis mat i hörnet Stewart Avenue och 75:e gatan.

Här, i stadsdelen Englewood i sydvästra Chicago, mördades två mammor i slutet av juli. Runt deras döda kroppar låg 14 skotthylsor, enligt grannar. De lämnade efter sig fyra barn vardera.

Pike, som är i "60-årsåldern" och född i Peru, bär svart stråhatt och ovala glasögon. Hon är en del av volontärgruppen Mask, Mammor mot meningslöst dödande. I augusti 2012 sköts

en av hennes egna söner ihjäl här i Chicago. Han hette Ricky och var kock. Under tidiga sommarkvällar brukar Maria Pike och andra anhöriga till offer för vapenvåld samlas i korsningen i Englewood. De delar ut varmkorvar, kycklingvingar och potatiships till familjer som inte har råd att ställa mat på bordet när skolorna håller stängt.

Englewood i södra Chicago är en av USA:s mest våldshärjade stadsdelar. Somrarna är oftast värst. Under långa varma nätter skjuts det mer frekvent och det är lätt att vanliga boende hamnar i skottlinjen för uppgörelser. Vapnen i Chicago och andra amerikanska storstäder blir allt mer effektiva. Gärningsmännen allt yngre och mindre pricksäkra.

Det är just därför som Maria Pike och andra föräldrar har ockuperat gathörnet i Englewood. För att barn som bor i

kvarteret ska kunna vistas utomhus även när kulorna viner som värst i USA:s tredje största stad.

Kvinnorna som mördades den 26 juli, Chantell Grant och Andrea Stoudemire, brukade ta med sina barn till hörnet. Människor skjuts varje dag i Chicago. Men dessa mord sticker ut, överskrider en gräns.

Hörnet var heligt.

”75:e och Stewart var inte bara ett kvarter för mig”, skrev Tamar Manasseh på Facebook några dagar efter dådet. Hon är grundare av Mammor mot meningslöst dödande. ”Det var grunden till en helt ny värld. En värld som vi hade skapat själva, snarare än bara resignerat till”.

Maria Pike berättar för mig om gemenskapen som brukade uppstå på hörnet. Tomten ser inte mycket ut för världen. Den ligger mittemot en spritbutik

med galler för fönstren. Enskilda missbrukare hasar förbi. Men mammor till söner som mördats fann mening i att försöka skapa en säkrare plats för utsatta familjer. En liten ficka av fred i ett område som nästan är laglöst.

Englewood ligger bara 20 minuter från Chicagos stadskärna, där konstmuseer, boutique och dyra stekhus trängs på strandkanten till den medelhavslika Michigansjön. Den raffinerade metropolen känns avlägsen i Englewood. En gång var detta ett prydligt kvarter, nästan ombonat. Enkla radhus i trä och tegel. Nu är mängder av hus övergivna, fönstren igenspikade med träskivor och trädgårdarna övervuxna. Igenbommade kvarterskyrkor och stängda snabbmatsbutiker. Gata efter gata av nyligen utplånad civilisation.

När ett samhälle förlorar kontroll över våldet kan det se ut som i Englewood. Under två decennier halverades befolkningen. Fyra av tio lever under fattigdomsgränsen. Var femte går arbetslös. Butiker med färska matvaror har stängt. Skolor och sjukhus försvunnit. Det är inte omöjligt att växa upp i Englewood. Många gör det. Men skjutandet påverkar varje vrå av tillvaron här.

Några minuters promenad från gathörnet ligger Saint Sabina, en katolsk kyrka vars röda tegelbyggnader breder ut sig över ett helt kvarter. Våldet är en så stor del av församlingsmedlemmarnas vardag att det tränger in i varje del av kyrkans välgörenhetsarbete. En minnesvägg utanför huvudbyggnaden täcks av fotografier av mördade ungdomar, mest afroamerikanska pojkar och unga män.

Att leva intill skjutningar gör det svårare att utvecklas i skolan. Robert Sampson, en sociolog från Harvard som närstuderat Chicago under decennier, har mätt effekten på bland annat barns verbala utveckling. Att leva i en fattig svart stadsdel i Chicago är lika hämmande som att missa ett helt års skolgång, enligt Sampson.

Under juli i år registrerades 231 skjutningar i Chicago. Det är fler än sju per dygn. Sista helgen i juli, när mammorna mördades i Englewood, sköts 48 personer i staden. Åtta av dem dog, bland dem en 3-årig pojke.

På en display som upplyser om tider för gudstjänster tar kyrkan ställning för strängare vapenlagar. Pastorn i Saint Sabina, en känd och kontroversiell aktivist vid namn Michael Pfleger, erbjuder kyrkans pengar till allmänhet som kan ge

ledtrådar som kan lösa mordet. På Facebook lägger församlingsmedlemmar upp annonser som påminner om "Wanted"-affischer ur gamla westernfilmer.

I församlingsgruppen Purpose over pain umgås mammor som har fått sina barn ihjälskjutna. Många av dem är kluvna till den uppmärksamhet som isolerade massskjutningar får i USA – som de som i somras tillsammans skördade 32 människoliv i El Paso i Texas och Daytona i Ohio. Eller som massskjutningen i Parkland i Florida 2018, som utlöste protestdemonstrationer över hela USA och födde en ny generation aktivister, med eleverna David Hogg och Emma González i spetsen. (Definitionen av en massskjutning varierar – men till exempel Stanforduniversitetet räknar skjutningar

med tre eller fler offer som en massskjutning.)

Efter massskjutningar kräver den liberala delen av USA strängare vapenlagar. Mammorna i Purpose over pain håller med. Automatvapnen måste förbjudas. Bakgrundskontrollerna bli mer rigorösa. Men de frågar sig samtidigt varför mordet som dagligen drabbar Chicago inte väcker samma ilska som de isolerade dåden. 57-åriga Anthanette Marshbanks är en förtidspensionerad sjuksköterska uppvuxen i Englewood. Hennes son Archie Lee dödades av polis under en skjutning utanför en nattklubb i april 2012. Enligt mamman misstogs sonen, som var beväpnad, för en mördare. – Jag vill inte förringa någons lidande, säger Anthanette Marshbanks. Jag vet hur det känns när det skjuts. Men tänk då hur det är att genomleva massskjutningar

varenda dag – 24 timmar om dygnet, sju dagar i veckan. Som här, i södra Chicago, där jag kommer ifrån.

Marshbanks säger att hon blivit ”*numb*”, avdomnad.

– Men jag fortsätter att stiga upp ur sängen varje morgon, klä på mig och gå ut. Trots att vi egentligen är livrädda för att gå ut. Chicagobor är så motståndskraftiga.

Det är som (Martin Luther) King sade: *we have to keep moving forward*.

Risken är överhängande att mordet på mammorna i gathörnet förblir olöst.

Mammor mot meningslöst dödande erbjuder över 300 000 kronor (donerade pengar) för tips. Men 87 procent av

Chicagos mordutredningar slutar i papperskorgen, enligt statistik från Wesley Skogan, professor emeritus i kriminologi vid Northwestern University i Chicago. En avgörande skillnad från isolerade

massskjutningar, där polisen mobiliserar och en gärningsman ställs till svars. Ofta med internationell medieuppmärksamhet som följd.

Det obönhörliga dödandet i Chicago har förvärrat relationen mellan stadens myndigheter och dess afroamerikanska befolkning. Chicago är en av USA:s mest segregerade städer. Mordfrekvensen är i genomsnitt tretton gånger högre i svarta stadsdelar än i vita medelklassområden. Misstron har varit stor länge. Men nu har många afroamerikanska medborgare, även etablerade människor med kontakter i samhället, börjat tveka inför att kommunicera med polisen. Så begränsad är tilliten.

Pamela Bosley, som tidigare arbetade som banktjänsteman, leder Purpose over pain, mammagruppen i Saint Sabina. Hennes 18-årige son Terrell Bosley sköts ihjäl

våren 2006, på väg till en repetition med en kyrkorkester. Terrell var en lovande basist. Pamela Bosley bär ett fotografi av hans ansikte i en liten silvermedaljong runt halsen. Mordet är ouppklarat.

– När svarta eller bruna mördas bryr sig inte polisen, säger Pamela Bosley. Om vi strök bort färgen från offren skulle mordet omedelbart lösas.

Trevon Bosley, 20, var sju år gammal när storebrodern Terrell mördades. Det har gått bra för honom: han pluggar elektroteknik vid South Illinois University. I somras praktiserade han på kansliet hos en kongressledamot i Washington DC. Men hans misstro mot Chicagopolisen sitter djupt.

– Det är inte självklart att jag skulle ringa polisen om det hände mig något, säger han. De litar inte på mig och jag skulle oroa mig för att de skulle missta mig för en

gärningsman och skjuta mig om jag ringde efter dem.

När vi promenerar runt i Austin, ett av västra Chicagos mer utsatta områden, och frågar barberare, servitriser och andra arbetande människor om de kommunicerar med poliser svarar flera blankt nej.

– *They crooked*. De är skurkar, säger hovmästarinnan Mrs Frazer om polisen. Hon serverar friterad fisk till byggarbetare på väg hem från jobbet, på en soulfood-restaurang i Austin.

Vad har polisen gjort?

– Exakt. Vad *har* de gjort? Det är just det som är problemet. De gör ingenting. Att hjälpa polisen är detsamma som att skvallra, enligt ett synsätt som vinner anhängare. *No snitch code*, kallas fenomenet.

– Här ute kan man inte bara säga till polisen: jag vet vem som sköt.

Det säger Mike Shanks, en 46-årig frisör med egen salong i Austin.

– För ens namn kommer att nämnas i diskussioner ute på gatan. Polisen är inte ens vän, fattar du vad jag menar?

Trots att så få mord löses i Chicago vill inte alla se fler poliser på gatorna.

– Definitivt inte, säger Trevon Bosley. Vår polis har redan gott om resurser men som du ser hjälper inte detta oss.

Det faktum att så många afroamerikaner i fattiga stadsdelar misstror polisen har gjort det svårare att lösa morderna, säger kriminologen Wesley Skogan.

– Det finns många orsaker, säger han. Men en viktig anledning är att Chicagobor har slutat prata. Offrets familj, grannar som suttit på sina farstutrappor och kanske sett

eller hört något. De för inte vidare rykten till polisen längre.

Skogan pekar på ett utskrivet A4, där kurvan över olösta mord plötsligt skjuter i höjden under 2016. Då förvärrades relationen mellan afroamerikaner och stadens myndigheter. Det hade med polisbrutalitet att göra. 2014 sköt en vit polis ihjäl en svart tonåring med 16 skott. Chicagos dåvarande borgmästare Rahm Emanuel anklagades för att ha försökt gömma undan en film som avslöjade händelseförloppet. Delvis för att ha en chans att bli återvald 2015. Emanuel förnekade att det var anledningen. Men det framkom att staden Chicago hade förhandlat fram ett förlikningsavtal med familjen till den dödade pojken, där det ingick att anhöriga inte skulle sprida filmen innan ett åtal mot polisen stod klart.

Händelsen utlöste en nationell debatt om polisvåld mot svarta. Tidigare i år dömdes polisen Jason Van Dyke till nästan sju år för mord.

– Jag satt med en grupp poliser för en tid sedan, säger Skogan. En beskrev för mig hur han två nätter tidigare hade varit ute på patrull och kommit till platsen för en skjutning, tejpat upp polistejp och börjat knacka på dörrar för att försöka hitta vittnen. Och ingen – ingen! – ville öppna dörren. Om de öppnade smällde de igen omedelbart. Människor är rädda, för grannar som tittar, för gängen som hänger i hörnen. För att utsättas för vedergällning.

Eftersom endast omkring 13 procent av morden och 5 procent av skjutningarna i Chicago löses vet polisen och kriminologerna allt mindre om gärningsmännen. Vad de vet är att

mordvapnen blir allt grövre, vilket delvis beror på att unga söker bekräftelse på sociala medier. ”En bra pistol är en pistol som man kan visa upp på Facebook”, säger Skogan. Det anses coolt att posera med ett 16- eller 32-kalibrigt vapen. Och obducenterna hittar följaktligen allt större kulor i offrens kroppar. Andra brott sjunker i Chicago – rån, bilstölder, inbrott. Men vapenvåldet är fortfarande utom kontroll, även om skjutningarna minskat något sedan sommaren 2016.

Gängen är inte välorganiserade, säger Skogan. Det rör sig snarare om ”klickar”. Under decennier styrdes vissa av Chicagos utsatta områden av maffialiknande organisationer, hierarkiska strukturer med patriarkaliska ledare. Under 1990-talet förändrades landskapet. Federal polis skickade gängledarna i fängelse på livstid. Höghusen som utgjort centrum för

knarkhandel och kriminalitet sprängdes. Men våldet levde kvar i en ny arkitektur – myriader av små celler, utspridda över staden.

– Hundratals fraktioner som kontrollerar något gathörn var, säger Wesley Skogan. Tre killar som säljer lite knark och spelar tv-spel i en källare. De är unga, utan examen från high school, har inga bilar så de kan inte ta sig till ett jobb om de mot förmodan skulle få ett. Det är farligt för dem att gå ut, för då kan de råka överträda gränsen till ett annat område och då måste de som kontrollerar det reviret göra vad som krävs.

Skulle en kille i en ”klick” mot förmodan söka upp polisen för att anmäla en skjutning eller ett mord, skulle det sannolikt aldrig lösas eller ta åratal. Killarna tar saken i egna händer i stället.

Och de gör det snabbt och oreflekterat, utan respekt för sina egna liv.

– De skipar sin egen rättvisa, säger Wesley Skogan. Och kommer undan med det. Statistiken talar ju sitt tydliga språk: om man vill skjuta någon i Chicago – kör på. Polisens oförmåga att lösa skjutningarna är en bidragande orsak till vapenvåldet. Han säger med adress till polisen i Sverige: Koncentrera er på att få bort pistolerna från gatan. Och se till att reda ut brotten och anhålla gärningsmännen.

– När väl den förmågan glider polisen ur händerna är det mycket svårt att återfå den.

Organisationen Cure Violence, som består av tidigare gängmedlemmar, patrullerar områden i Södra Chicago för att försöka förhindra att skjutningar bryter ut. Vi följer med en sen eftermiddag i stadsdelen Greater Grand Crossing. Någon har sett

spår av klotter från en klick ungdomar som inte brukar vistas på just den gatan. Det kan utlösa dödliga territorierstrider. Gruppens ledare Demeatreas Whatley har suttit i fängelse i sammantaget 20 år för olika brott, bland annat försök till mord. – Det är något med pistoler, säger han. Man får en känsla av makt. Jag var 12 eller 13 när jag fick min första pistol. Och när jag fick den var känslan: jag önskar att någon försökte utmana mig nu! Jag kände mig plötsligt oåtkomlig. Pistolen förändrade hela min mentalitet. I dag har 16-åringar pistoler som de skjuter 30-40 kulor i taget med. Så tar de ecstasy. Ibland känner jag mig äcklad över vad dessa unga män gör med den här staden. En morgon sitter jag i källaren hos Celeste Campbell. Hon bor i ett radhus i utkanten av Chicago. Gardinerna fördragna. Hennes lilla dotter Aaliyah äter äggfrukost på en

färgglad papperstallrik framför tv:n. Bland gosedjuren i hörnet ligger i en plansch som föreställer Matthew Rogers, Celestes 24-årige son som sköts ihjäl utanför en nattklubb i november 2016. Mordet är olöst.

Celeste Campbell, som är i färd med att öppna en ny förening för mammor till mördade barn, har en pragmatisk syn på situationen. Det vore bra, säger hon, om de som skjuter åtminstone lärde sig att sikta.

– Om ni måste skjuta någon, skjut åtminstone på den ni avser att skjuta. Gå och träna på en skjutbana. Skjut inte bara rakt ut i luften.

Mammor mot meningslöst dödande tänker fortsätta att hänga i hörnet av 75:e gatan och Stewart Avenue. Man hittar dem där i Englewood under sommarlovskvällar, från fyra till sju, innan mörkret faller.

Vad är alternativet, frågar sig gruppens grundare Tamar Manasseh på Facebook. ”Att gömma sig är ingen överlevnadsstrategi. Det är tortyr”.

Björn af Kleen

bjorn.afkleen@dn.se

Fakta. Skjutningar i USA

Hittills under 2019 har cirka 1 600 personer blivit skjutna och 300 mördats i Chicago i år.

Skjutningarna blir värre under sommarmånaderna, när fler personer vistas utomhus under kvällarna.

Första veckoslutet i augusti var den dödligaste helgen hittills i år. 52 personer skadades av skjutningar och sju dödades.

USA har drygt 327 miljoner invånare.

Under 2017 dödades 39 773 personer i skjutningar i USA, vilket var 1 000 fler än under 2016. Nästan två tredjedelar, omkring 24 000, var självmord. 37 procent, 14 542 personer, mördades.

Definitionen av en massskjutning varierar – men amerikanska justitiedepartementet räknar skjutningar med minst tre offer (utöver gärningsmannen) som en massskjutning.

Av /Björn af Kleen och Eva Tedesjö

Björn af Kleen är DN:s korrespondent i USA. I våras utkom han med en bok, ”Amerikaner”, med porträtt och reportage från Trump-erans USA.

Eva Tedesjö är fotograf på DN och har det senaste året bla skildrat Steve Bannons projekt i italienska Trisulti och palestinska aktivisten Ahed Tamimi.

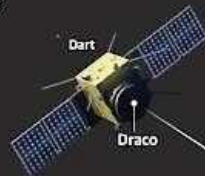
1 Dart

I slutet av juli 2021 ska Nasas Dart-farkost, Double Asteroid Redirection Test, skjutas upp. Efter mer än ett år i rymden ska Dart kraschlanda på asteroiden Didymos lilla måne Didymoon. Då är den cirka 11 miljoner kilometer från jorden – på behörigt avstånd men tillräckligt nära för att teleskop på jorden ska kunna observera och följa kollisionen.

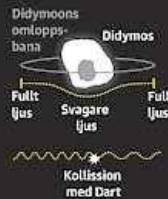
- Läge när Dart lämnar jorden i slutet av juli 2021
- Läge i oktober 2022

Dart är ett test för att se om det är möjligt att knuffa en asteroid ur sin omloppsbana. Den lilla farkosten kommer att åka rakt in i Didymoon med en hastighet av 23 760 kilometer i timmen. Före kraschen ska kameran Draco ta bilder av asteroid-månens yta.

2

Teleskop på jorden kan sedan se om den blinkande rytm som uppstår när Didymoon passerar framför Didymos förändras efter kollisionen med Dart. Det skulle betyda att månen ändrat hastighet.

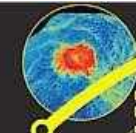
Didymoon

3

Hera

Hera kommer fram till tvilling-asteroiden. Två år efter Darts krasch mot Didymoon vill Esa skicka upp sin farkost Hera för att närmare undersöka hur krocken påverkade asteroiden. Ombord på Hera finns två minisateliter som ska undersöka månen på nära håll under sex månader.

Uppdraget slut.

En detaljerad karta av Didymoos yta och inre struktur byggs upp, med bland annat radiovågor.

Kub-satellit

Mer detaljerade undersökningar.

Kub-satellit

Minisatelliterna släpps ut. De ska undersöka Didymoon på närmare håll.

En första undersökning av asteroiderna.

Cheops-pyramiden för jämförelse

780 m

160 m

Källor: Nasa, Esa. 3D-Illustrationer: Nasa. Grafik: Maria Westholm

8 759

Så många asteroider nära jorden och större än 140 meter kände vi till 3 september 2019. Källa: Nasa

Några av de asteroider som varit närmast oss

Hur stor?	Hur nära?	När?
(Diameter i meter)	(söm närmast i månödistansen (384 401 km))	
60-130	0,18	juli 2019
65-226	0,77	jan 2018
31-91	0,16	juli 2017
12-27	0,62	jan 2015
30	0,09	feb 2013
60	0,6	apr 2012
360	0,84	nov 2011
15-47	0,19	mar 2009
15-49	0,13	mar 2004
50-190	slog ned	juni 1908
10 000	slog ned	66 miljoner
Uttötaren av dinosaurierna. f. Kr.		

Så stoppas en asteroid på väg mot jorden

SÖNDAG 8 SEPTEMBER 2019

Förr eller senare kommer jorden att träffas av en stor asteroid, och när det sker bör vi ha ett försvarssystem på plats. Rymdstyrelserna Esa och Nasa vill testa hur ett sådant kan fungera.

Nej, du behöver inte vara orolig. En asteroid stor som en fotbollsplan kommer inte att krocka med jorden i morgon, trots att flera stora medier rapporterade om det i början av sommaren. Asteroiden 2006 QV89 upptäcktes i augusti 2006 och kunde då bara observeras i tio dagar.

Utifrån den knapphändiga informationen räknade astronomer ut att det fanns en risk på 7 000 att asteroiden skulle träffa jorden den 9 september 2019.

Bara en månad efter larmrapporterna i juni kunde europeiska och amerikanska rymdstyrelserna Esa och Nasa avfärda hotet. De hade inte hittat 2006 QV89 igen, men var ändå säkra. Om asteroiden hade varit på kollisionskurs med oss visste astronomerna var på stjärnhimlen den skulle finnas, och där syntes ingen asteroid. Den 11 augusti återfanns 2006 QV89 till slut av CFHT-teleskopet (Canada-France-Hawaii Telescope), och nu vet vi att asteroiden kommer att passera närmast oss den 27 september, men på ett behörigt avstånd av 6,93 miljoner kilometer, eller nästan 20 gånger längre bort än månen. 2006 QV89 är inget

hot mot mänskligheten under det närmaste seklet.

Men andra asteroider kan vara det.

– Krockar med asteroider är sällsynta händelser, men förr eller senare kommer det att ske. Vi vet att det kommer att hända. Den goda nyheten är att asteroidnedslag är de enda naturkatastrofer vi kan förutsäga, eftersom vi har teleskop som övervakar rymden, säger Ian Carnelli, programchef för framtida projekt och skydd för planeten vid Esa.

Både Esa och Nasa följer asteroiderna i vårt solsystem och publicerar dagligen uppdaterade listor över vilka som kan vara ett hot mot oss på sina webbsidor.

Riktigt stora asteroider kan ha en diameter på en kilometer eller mer. Ian Carnelli kallar dem dinosauriedödare. Men de är inte den största faran.

– De reflekterar mycket ljus och är lätta att upptäcka. Vi tror att vi känner till mer än 90 procent av dem.

I stället är det himlakropparna som är runt 100 meter stora vi bör oroa oss för.

– Det finns miljontals, och vi vet om mycket få av dem eftersom de reflekterar så lite ljus och därför är svåra att se, säger Ian Carnelli.

En av dem svepte oväntat förbi mycket nära jorden den 24 juli. Hade den träffat oss hade det fått stora konsekvenser.

– En krock med en asteroid på runt 100 meter skulle leda till tusentals dödsoffer. Även om den kraschar eller exploderar mitt i Atlanten eller Stilla havet skulle det skapa en enorm och dödlig tsunami. Hade den landat i Europa hade vi haft hundratusentals kvadratkilometer av total förödelse. Det blir inte massutrotning av arter, men olyckor och förstörd

infrastruktur, och du kan föreställa dig de ekonomiska konsekvenserna och hur aktiemarknaden skulle reagera, säger Ian Carnelli.

En sådan asteroid slog troligen ner vid floden Steniga Tunguska i Sibirien i juni 1908, och förstörde 2 000 kvadratkilometer skog. Asteroiden som exploderade över den ryska staden Tjeljabinsk i februari 2013 var mycket mindre, ungefär 20 meter eller stor som en buss.

– 1 500 personer skadades, inte av asteroiden utan av tryckvågen som krossade fönster, säger Ian Carnelli. Men att observera asteroiderna är bara första steget. Om vi upptäcker att en är på väg rakt mot oss måste vi också kunna skydda oss. I katastroffilmen "Armageddon" spränger Bruce Willis en

jättelik asteroid på kurs mot jorden med en kärnladdning.

– En kärnladdning skulle vi inte använda som på film. Vi skulle inte spränga asteroiden utan använda värmeenergin som frigörs för att smälta och förångar delar av den för att ge den en skjuts åt ett annat håll. Men det är bara aktuellt för riktigt, riktigt stora asteroider, alltså dinosauriedödare. Ingen av dem vi känner till hotar jorden inom det närmaste seklet, säger Ian Carnelli.

Ett annat förslag är att skicka upp ett stort och mycket tungt rymdskepp som med hjälp av gravitationskraften långsamt kan dra asteroiden närmare sig för att få den att ändra bana.

– Det är en mycket elegant idé på pappret. Men eftersom kraften är så extremt liten skulle det ta kanske tio eller tjugo år att få en asteroid att byta kurs. Så det är bara

möjligt för riktigt små objekt där vi har blivit varnade minst två decennier i förväg. Dessutom skulle det bli dyrt, säger Ian Carnelli.

Den enda praktiskt användbara metoden är att skjuta en rymdsond rakt på asteroiden för att putta den i en annan riktning.

– Vi är den första generationen människor som har de nödvändiga verktygen för att knuffa bort en asteroid. Det enda som fattas är att faktiskt försöka göra det. Den dag vi hittar en asteroid som är på väg mot oss är det för sent att göra tester. Då måste vi vara rätt säkra på vad vi gör, säger Ian Carnelli.

Om två år ska Nasas rymdsond Dart, Double Asteroid Redirection Test, skickas i väg mot asteroiden Didymos, tvilling på grekiska, som har fått sitt namn eftersom den har en måne. Månen, Didymoon, är

drygt 100 meter stor, precis som de farligaste asteroiderna, och Dart ska krascha rakt in i den när den är som närmast jorden i oktober 2022. Sedan kan astronomer på jorden se hur krocken påverkar månens bana i teleskop.

– När månen passerar framför asteroiden blir ljuset vi ser mörkare, och när den är bakom den blir det ljusare, som om asteroiden blinkar. Om vi mäter intervallen före och efter krocken ser vi hur mycket hastigheten har förändrats. Ian Carnelli är ledare för projektet Hera, en rymdsond som Esa vill skicka till Didymos efter kraschen.

– Vi vill samla in all data vi kan om asteroiden och om nedslagskratern. Det behövs för att vi ska få användbara datormodeller för att kunna skydda oss i framtiden. Dart visar att det går att gå att flytta på just den här asteroiden. Med Hera

kan vi omvandla experimentet till en teknik som vi kan använda för andra objekt.

Med ombord på Hera ska två minisatelliter finnas. Jan-Erik Wahlund vid Institutet för rymdfysik i Uppsala är projektledare för den ena.

– Hera måste hålla sig flera kilometer bort, men med satelliterna kan vi komma väldigt nära asteroiderna och göra helt andra typer av mätningar, säger han.

I sex månader ska satelliterna mäta Didymoons egenskaper: vad den består av, hur nedslagskratern ser ut och vilket material som har kommit upp vid krocken.

– Uppgifterna kommer att bli mer och mer riskabla, vi går närmare och närmare och försöker landa i en kontrollerad och långsam krasch. Men då tappar vi förmodligen kontrollen, säger Jan-Erik Wahlund.

Maria Gunther

maria.gunther@dn.se

Fakta. Liten ordlista över flygande saker i rymden

Asteroid: Småplanet som går i bana runt solen och som hör till eller kommer från asteroidbältet mellan Mars och Jupiter.

Meteor: Ett stjärnfall, ett ljusstreck som syns på himlen när en meteoroid från rymden faller in i jordens atmosfär och värms upp eller börjar brinna.

Meteoroid: En liten himlakropp i omloppsbana runt solen. Meteoroider som är större än runt tio meter brukar klassas som asteroider.

Meteorit: En himlakropp som landat på jordytan. Många meteoroider som faller in i jordatmosfären brinner upp innan de når marken.

Komet: En himlakropp av fruset vatten och frusna gaser blandat med grus, i bana runt solen, bildad i solsystemets yttre delar. När kometen närmar sig solen smälter isen, och den får en svans av stoft och vattenånga.

Bolid/eldkula: En ovanligt ljusstark meteor, ljus som en fullmåne. Exploderar och splittras vanligen tiotals kilometer över marken.

Konkurserna fler när tullarna slår mot USA:s jordbruk

SÖNDAG 8 SEPTEMBER 2019

Donald Trumps handelskrig har börjat få märkbara konsekvenser för den amerikanska ekonomin. I mellanvästerns lantbruksregioner har konkurserna ökat drastiskt. För Trump ökar nu risken att handelskriget skadar honom politiskt.

– Jag tror inte att Kina litar på Trump, så jag tvivlar på att de kommer att

skriva ett betydelsefullt nytt avtal innan valet, säger Joshua Meltzer, handelspolitisk expert på Brookings Institution.

Det har varit en bergochdalbana på börsen i USA de senaste veckorna. Ofta har orsaken varit Donald Trumps motsägelsefulla kommentarer om handelskriget med Kina, i tv-intervjuer eller i Twitter-meddelanden. Tidigare har Wall Street ofta ignorerat till synes impulsiva utspel från Trump, men under sommaren tycks små signaler från presidenten ha kunnat orsaka enorma svängningar på börsen.

– Det verkar finnas ett tydligt samband mellan börsens svängningar och Trumps kommentarer. I synnerhet när han säger att amerikanska företag borde lämna Kina. Det är något Wall Street är tvungna att lyssna på, eftersom så många amerikanska

företag har Kina som främsta tillväxtmarknad, säger Joshua Meltzer på Brookings Institution i Washington. Bakgrunden är en växande oro över de ekonomiska konsekvenserna för handelskriget mellan USA och Kina. Nu börjar det märkas att handelstullarna blivit en smäll mot den amerikanska mellanvästern, där framför allt jordbruket har skakats av en rad konkurser och minskade investeringar. Enligt en analys av American Farm Bureau Federation har konkurserna i jordbruksindustrin över hela USA ökat med 13 procent, trots en i övrigt blomstrande ekonomi. I nordvästra USA:s delstater, där jordbruket ofta är den dominerande industrin, har situationen varit värst, då konkurserna ökat med 50 procent.

– Handelstullarna mot Kina har börjat påverka ekonomin överlag. Det verkar ha

skapat väldigt mycket osäkerhet när det gäller investeringar. Många företag jag haft kontakt med säger att de avvaktar med nya investeringar i de sektorer som hänger på export till Kina. Det har blivit svårt för företag att planera för framtiden med den här oförutsägbarheten, säger Joshua Meltzer.

Även Sung Won Sohn, ekonom på Loyola University, säger till Washington Post att företag alltmer börjat avvakta med nyanställningar på grund av oron för handelskriget. Centralbankens besked att sänka styrräntan tidigare i sommar motiverades just med att Trumps eget handelskrig tycks ha fått negativa konsekvenser på USA:s industri. Centralbankschefen Jerome Powell förklarade då att orsaken till räntesänkningen var USA:s försvagade tillverkningsindustri och minskade

investeringar från näringslivet. Just dessa områden hoppades Trump stärka genom de enorma skattesänkningarna förra året. Men i stället tycks skattesänkningarna mestadels ha använts för att köpa tillbaka aktier i de stora företagen, vilket ökat deras egna aktiekurser, men inte pumpat in mycket nya investeringar i ekonomin överlag.

Många ekonomer tolkade beskedet om räntesänkningarna som ett tecken på att den amerikanska ekonomin inte är så stark som den verkar. Trump kom tidigare i somras med beskedet att han ska försöka pumpa in 120 miljarder dollar i inhemska stimulansåtgärder till de jordbruk och industrier som drabbats värst av handelskriget, ett utspel som kritiserats som en politisk manöver. Trump tycks använda skattepengar för att skydda sig mot en politisk backlash i just de delstater

i mellanvästern och rostbältet som tycks ha drabbats värst av handelskriget.

– Arbetsmarknaden är fortfarande stark överlag och arbetslösheten låg. Men i jordbruksindustrin har de fått ta en rejäl smäll. De bär den största bördan av handelskriget, såväl som ett par sektorer i tillverkningsindustrin, säger Joshua Meltzer.

USA:s jordbruksminister Sonny Purdue har under de senaste veckorna rest runt i jordbruksstäder i den amerikanska mellanvästern i ett försök att lugna oroliga industrier över handelskrigets konsekvenser. Turnén gick inte alltid som han hade hoppats. Under ett tal i Minnesota blev Purdue utbuad efter att han skämtat om att jordbrukare är gnälliga. Risken för Donald Trump är nu att handelskriget börjar få en politisk kostnad i dessa delstater, som är viktiga

för att Trump ska kunna bli omvald som president nästa år. I Wisconsin, Minnesota och Michigan har Trump förlorat mellan 15–20 procent i förtroendemätningar.

– Det verkar tydligt att det finns en politisk kostnad där, vilket också förklarar varför Trump börjat med stimulansåtgärder för jordbruksindustrin. Det ökar även pressen på Trump att få till ett handelsavtal med Kina, säger Joshua Meltzer.

Han tror dock att det är osannolikt att Kina och USA kommer överens om ett avtal före nästa presidentval, i november 2020.

– Jag tror inte att Kina litar på honom, så jag tvivlar på att de kommer att skriva ett betydelsefullt nytt avtal med Trump. De väntar nog hellre till efter valet. Samtidigt blir det allt viktigare för Trump att presentera något som kan kallas ett avtal

ju närmare valet vi kommer, så det är möjligt att han kommer att nöja sig med en kompromiss för att sedan kunna spinna det som en framgång till de egna väljarna. Om ekonomin börjar vända neråt i USA så är den enklaste lösningen för Trump att avskaffa tullarna mot Kina, säger Meltzer. För närvarande ser han dock inga alarmerande tecken på att USA skulle vara på väg mot en lågkonjunktur.

– Konsumtionen visar fortfarande starka siffror. Men om vi letar efter varningssignaler för en lågkonjunktur så är det just där det kommer att märkas först.

Martin Gelin

Första rättegången i svindelhärva i gång

SÖNDAG 8 SEPTEMBER 2019

Det har kallats Europas största svindel. Europeiska skattebetalare, bland dem svenska, anses ha lurats på mångmiljardbelopp. När den första rättegången i fallet började tidigare i veckan fanns omkring 100 advokater i salen.

Det är vid domstolen i Bonn i västra Tyskland som två brittiska tidigare

bankmän nu ställs till svars. De anklagas för 33 fall av skattefusk, som innebar att tyska staten enligt åklagaren berövades motsvarande 5 miljarder kronor, med början 2006.

Britterna, som var anställda vid Hypovereinsbank, är både åtalade och medverkar som kronvittnen. Genom att samarbeta hoppas de helt undvika eller få ett mildare straff, som annars kan bli upp till tio års fängelse.

Den stora svindeln med så kallade cum-ex-affärer utgjorde ett avancerat upplägg där de inblandade lyckades "få tillbaka" skatt på aktieutdelning, utan att de ägde aktierna när utdelningarna ägde rum.

De båda britterna har tre advokater, men detta är också en match mellan tyska staten och många av världens största banker. Flera hundra personer har delgivits misstanke om delaktighet i

härvan. Därför syntes inte mindre än cirka 100 advokater i rättssalen när rättegången började för några dagar sedan, rapporterar Danmarks Radio (DR).

– Det här målet är ju speciellt eftersom det kommer att ligga till grund för resten av de många rättsfall som är på gång, säger domstolens talesperson till DR.

Ett internationellt reporternätverk, samordnat av tyska redaktionen Correctiv, och där TT och SVT deltog från Sverige, visade i fjol att svindlerierna ägt rum på många håll i Europa och sannolikt har kostat kontinentens skattebetalare hisnande belopp. Enbart i Tyskland har förlusterna uppskattats till omkring 75 miljarder kronor, i Danmark 18 miljarder. TT kunde visa att några av de misstänkta bedragare, som fått ut pengar från Danmark, kom över minst 64 miljoner kronor, troligen mer, av svenska skattebetalares pengar. De båda åtalade ingick i samma krets som tros ha svindlat

både danska och svenska skattemyndigheter. Den aktuella rättegången gäller dock enbart upplägget mot Tyskland.

Många fler rättegångar väntar. Av flera hundra misstänkta har omkring 100 åtalats, enligt Frankfurter Allgemeine Zeitung.

TT

Fakta. Cum-ex-handel

Syftet med så kallad cum-ex-handel var att berika investerarna – och den informellt organiserade bransch som byggdes upp för att understödja upplägget – på skattebetalarnas bekostnad.

Namnet kommer av de latinska orden för ”med” och ”utan”. Det var en korttidshandel med aktier, där säljare och köpare fysiskt inte ägde dem, med och utan rätt till utdelning.

Affärerna görs runt dagen för aktieutdelningen då ägandet genom affären blir diffust. Det innebar att flera parter kunde kräva tillbaka skatt på en och samma aktieutdelning – fastän de inte betalt skatt för den.

Varför är utomjordingar så fixerade vid jorden?

SÖNDAG 8 SEPTEMBER 2019

De anländer i sina skrämmande farkoster efter att ha färdats väldiga avstånd. Gång på gång har populärkulturens utomjordingar invaderat jorden. Men varför kommer de egentligen hit? Finns det någon rimlig förklaring? DN:s Andrev Walden söker svar på en brännande fråga.

När tv-serien "V" hemsökte svenska vardagsrum i mitten av 1980-talet sov jag oroligt. Inte för att jag fick se den men allt återberättades för mig av omtänksamma skolkamrater. Så att även jag kunde drömma mardrömmar om sexigt förklädda rymdödlor som kom för att lasta sina skepp med människokött och vatten. När en vän slutligen visade mig serien, vhs-bandad och skev, var den inte riktigt lika kuslig som den jag redan hade regisserat i mitt eget huvud med hjälp av vittnesmål och idolplanscher från tidningen Okej. Förutom en scen då, den där Donovan får se utomjordingarnas hemliga skafferier med tiotusentals uppochnedvända människokroppar slumrande i kokonger. Den drabbade mig. Jag saknar det där lilla huvudet som ännu inte visste tillräckligt om världen för att

ställa märkvärdiga följdfrågor. Jag har blivit sämre på att se sci-fi. Inte dålig, jag ser nog mer sci-fi än de flesta fullvuxna och jag är rätt generös mot skör logik. Jag besväras inte när populärkulturens utomjordingar – utan förhandsinformation om de lokala tätorternas symbolvärde – parkerar sina farkoster ovanför just de städer vi har lättast att känna igen. Som New York, Paris, Washington och London. De kanske bara provoceras av klassiska silhuetter? Jag har heller inga omedelbara problem med att farkosterna ofta är så väldigt stora, för även om onödig massa är det sista man vill ha med sig på en resa mellan stjärnorna och även om vår egen utveckling entonigt vittnar om att teknik krymper med tiden är det kittlande med ett ordentligt skrov i skyn. Och sci-fi ska ju kittla.

Det enda den fullvuxna versionen av mig kräver av den som berättar en saga om invaderande (eller fredligt besökande) utomjordingar är ett rimligt svar på frågan varför. Varför har de korsat – eller samlat kraften att kröka – rymdens ohyggliga avstånd för att ta sig just hit?

För även om vårt universum är en mjölk med klumpar i – det där vi kallar galaxer, solar, planeter och månar – var mjölken ordentligt rörd från början. Samma byggstenar överallt. Hundratals miljarder galaxer, var och en med hundratals miljarder solsystem. Och om inte ens liv är unikt för vår klump – vilket uppenbarligen inte är fallet i ett universum där vi får besök från en annan klump – vad är det då som lockar dem hit? Vad är det där som kulturkonservativa ledarskribenter kanske skulle kalla ”jordens pullfaktorer” om

interstellär migration plötsligt blev en grej?

Svaret är förmodligen inte människokött eller vatten. En civilisation som lärt sig korsa rymden mellan stjärnorna – vilket vår civilisation inte ens är nära att göra än – har rimligen lagt boskap och jakt långt bakom sig till förmån för konstodling i köttbryggerier, det där som vi bara är en kosmologisk hårsman från att göra nu. Om det är smaken av ”vilt” de är ute efter har jag fortfarande svårt att se den tillsatsens gåta vara svårare att lösa än

Alcubierredriften (eller hur de nu tog sig hit).

Vattnet är ännu märkligare.

Utomjordingar som kommer för att ta vårt vatten har åkt långt i onödan för vatten är jättevanligt i universum. Jupiters måne Europa lär till exempel innehålla ett hav dubbelt så stort som alla jordens hav

tillsammans och ingen (känd) civilisation som kan försvara depån.

Om de är ute efter vårt guld – som i den annars rätt underskattade ”Cowboys & aliens” (2011) – krånglar de också till det i onödan för det finns gott om slarvigt bevakat guld i asteroider. Nasa har till exempel hittat en alldeles i närheten som beräknas innehålla guld till ett värde av ungefär nittiotusen miljarder miljoner kronor. Utomjordingar drivna av ett rent rasistiskt hat mot människoarten skulle med andra ord bara behöva bärga guldet från den asteroiden, dumpa det på jorden och luta sig tillbaka med ett belåtet flin medan hela vårt finansiella system faller sönder inom loppet av några timmar.

Den som vill skriva ett trovärdigt manus om utomjordingar som kommer för att ta någonting med sig härifrån måste kanske lyfta blicken från periodiska systemet och

titta på vår kultur. Den är ändå potentiellt unik. I ett avsnitt av den animerade humorserien "Futurama" (1999–2013) kommer utomjordingar hit för att begära ett sista avsnitt av den nedlagda advokatserien "Female single lawyer" (misstänkt lik "Ally McBeal") som utomjordingarna följt på avstånd. Absurt förstås men rimligare än guld. De borde ju kunna göra sina egna tv-serier men evolutionen kan ha gett människan en särskilt intressant hjärna, förmögen att tänka särskilt intressanta tankar. I den lite mörkare filmen "Skyline" (2010) är det just våra hjärnor utomjordingarna vill ha, fast inte för att skriva romantiska dramakomedier utan som hårddiskar i biomekaniska strukturer. De skapade vår art för länge sedan för att återvända och skörda våra hjärnor! Den bärande väggen i det manuset tål inte allt för många

följdfrågor – till skillnad från "Rovdjuret" (1987) med Arnold Schwarzenegger som givet våra egen arts (manliga) intresse för troféjakt och rekreativsvåld måste betraktas som genrens kanske mest trovärdiga besök från yttre rymden. Ibland vill de bara hjälpa oss. Som de tentakelförsedda språklärarna från yttre rymden i Denis Villeneuves "Arrival" (2016), fast de har ju en långsiktig plan också som vi inte behöver spoila här. Eller som i båda versionerna av "The day the Earth stood still" där de kommer som någon sorts galaktiska fältbiologer och ger oss tough love för att vi inte ska döda planeten med kallt krig (1951) eller klimatförstörelse (2008). Men oftast vill populärkulturens utomjordingar varken hjälpa eller råna oss utan ta vår värld. I storfiler som

”Independence day” (1996) och ”Pacific rim” (2013) behöver de bara utrota människorna och riva de högsta husen för att skapa en dräglig miljö för sig själva medan inkräktarna i ”War of the worlds” (2005) och ”Edge of tomorrow” (2014) måste ägna sig åt mer drastisk landskapsarkitektur. Vi kanske kan kalla det xeniformering? Det är i alla fall lite oklart varför så mäktiga klimatingenjörer inte bara tar en obebodd planet där de slipper döda Tom Cruise först.

Jag ringde Erik Zackrisson, astronom vid Uppsala universitet, och pratade lite om jordens pullfaktorer. Erik brukar ägna dagarna åt att studera de mest avlägsna galaxerna i vårt observerbara universum (på avstånd) men han leder också Hephaistos, Sveriges första ordentliga bidrag till SETI-forskningen, alltså

sökandet efter andra civilisationer i universum. Han tänker förstås på sånt här ibland.

När vi tittar ut i universum ser det rätt jämntjockt och likformigt ut, samma byggstenar överallt. Finns det något i den döda materien som skulle kunna motivera en invasion?

– Vi vet ju väldigt lite om exoplaneternas sammansättning och man kan föreställa sig att vissa grundämnen eller kemiska föreningar som är vanliga nära ytan här ligger begravda utom räckhåll, nära planeternas kärna, i andra solsystem. Byggstenarna i vårt solsystem är knappast unika men vi skulle kunna ha en unik struktur.

Men det är väl inte rimligt att de skulle komma efter vårt vatten?

– Nja, vi vet att vatten är vanligt i universum men inte hur vanligt det är med

flytande vatten, vilket allt liv på jorden verkar vara beroende av. Men även om flytande vatten skulle vara mycket attraktivt är det förmodligen enklare att tina upp lokala isdepåer än att resa långväga genom rymden till en värld där vattnet råkar finnas i flytande form. Även om universum skulle vara fullt av liv är väl människan unik? Skulle de kunna komma för vår skull?

– Ja, de skulle kunna vara intresserade av oss, eller något i vår kultur, som en kuriositet. Kanske den mänskliga hjärnan, vår fantasi, vårt beteende, vårt samhällsskick, någon av våra konstformer eller religioner? Eller så är det inte människorna som kittlar dem, det kanske är något annat på jorden som i ett kosmiskt perspektiv anses vara extremt sällsynt och exotiskt. Det kanske finns ett djur, en växt eller ett virus här som är

intressant fast vi inte begripit det än. De kanske kommer för bläckfiskarna. Det vore så kränkande.

– Verkligen. En annan idé är ju att de skulle kunna komma för att utplåna vår civilisation innan vi når nästa steg och börjar kolonisera galaxen, innan vi blir ett potentiellt hot mot deras intressen. För 24 år sedan åkte journalisten Kjell Eriksson till den lilla orten Smedjebacken i södra Dalarna för att göra en radiodokumentär om de tre (!) rivaliserande ufo-föreningarna där. I trakten rapporterades nämligen besynnerligt många möten med förmodade utomjordingar (fast mest från en av föreningarna vilket sådde misstänksamhet och slagsmålsstämning i bygden). Kanske är utomjordingarnas intresse för den här planeten – och i synnerhet Smedjebacken – inte märkligare

än svaret han fick när han i slutet av en isig grusväg träffade Gudrun Andersson, ordförande i Västerbergslagens ufo-förening, och frågade varför.

Omgiven av slagglador, hyttor, röda väggar och vita knutar nynnade hon på dalmål:

– Det måste väl vara hela området som sådant då, vi kanske är den mest blandade befolkningen i området, både kulturellt och att det finns både glesbygd och de som bor mer tätboende då om man säger så... ett industrisamhälle som man får hoppas är på frammarsch trots alla nedgående kurvor. Eller den fagra miljön? Bergslagen. Det finns sjöar, det finns hemskt mycket att göra här, kanoting och bad.

Jag vill aldrig se en sci-fi-film skriven av Gudrun Andersson men det finns en vacker och inte alldeles orimlig tanke där. Att det kanske bara är fint här?

Andrev Walden TT

Superskurk tog hem Guldlejonet

SÖNDAG 8 SEPTEMBER 2019

Todd Phillips "Joker" med Joaquin Phoenix vann Guldlejonet på Venedigs filmfestival på lördagskvällen. I sin frånvaro belönades Roy Andersson med ett silverlejon för bästa regi för sin tragikomiska "Om det oändliga". Venedig.

Joaquin Phoenix snuvades visserligen på priset för bästa skådespelare av italienska kollegan Luca Marinelli ("Martin Eden"). I gengäld fick han stega upp tillsammans med regissören Todd Phillips för att ta

emot Guldlejonet i Palazzo del Cinema på lördagskvällen. I "Joker" spelar han plågad hyrc clown som sliter med mental ohälsa och en misslyckad ståupp-karriär innan han radikaliseras och blir Batmans ärkefiende. En makalös rolltolkning som pendlar mellan hjärtskärande förtvivlan och djupaste obehag.

– Det finns ingen film utan Joaquin Phoenix. Han är det skarpaste, modigaste och mest öppensinniga lejon jag känner. Och en vacker själ. Tack för att du delade med dig av dina galna talang, sa Todd Phillips.

Fem år efter guldlejonet för "En duva satt på en gren och funderade på tillvaron" får Roy Andersson lägga ett silverlejon för bästa regi i sitt skyltfönster ut mot gatan från Studio 24 på Östermalm. På grund av svåra problem med höften kunde Roy Andersson inte närvara på lördagskvällens

prisceremoni på Lido. Priset togs emot av Johan som producerat filmen tillsammans med Pernilla Sandström.

– Jag är inte Roy, men ska hälsa att han är väldigt, väldigt lycklig över priset, sa Johan Carlsson med adress till ordförande Lucretia Martel och hennes jurymedlemmar.

En annan regissör som fick pris i sin frånvaro var Roman Polanski som belönades för Juryns stora pris för den strama och rafflande politiska kostymthrillern "J'accuse" ("An officer and a spy") som återskapar Dreyfus-affären med pedantisk precision.

Det blev också fransk seger i den kvinnliga skådespelarklassen då Ariane Ascaride belönades för sin roll i maken Robert Guédiguans "Gloria Mundi".

Nicholas Wennö
nicholas.wenno@dn.se

Världsarv med vida vyer

SÖNDAG 8 SEPTEMBER 2019

Dramatiskt vacker skärgård, mäktig kuststräcka, unika boenden och läckra matupplevelser. Vårt kanske vackraste naturvärldsarv Höga kusten är som gjort för smakrika äventyr.

Byn Rö ligger en halvtimme med bil från Härnösand. Efter att ha svängt av från E4:an går färden längs slingriga vägar genom ett landskap som andas svensk 50-talsidyll. Blomstrande ängar, tät granskog, öppna betesmarker och faluröda gårdar. Resterna av det gamla sågverket finns kvar. Den stilfulla, men något slitna disponentvillan rymmer nu för tiden STF-vandrarhemmet Sågverket beläget ett

stenkast från Sannasundet, med Hemsön i fonden.

– Många av mina gäster bor här i upp till en vecka, för att vandra, spela golf och göra utflykter längs Höga kusten, säger värden Annika Grenje, som köpte gården för fyra år sedan.

Och så är det Hemsö fästning som drar. Det tar inte många minuter med bil till färjan över till Hemsön. Annika samarbetar dessutom med olika lokala krögare, som svarar för gedigna matupplevelser på Sågverket. För här kan du bo med både frukost och middag. Nästa morgon går färden vidare in i världsarvet. Höga kusten-bron är ett arkitektoniskt mästerverk, som gör att man får lust att svänga tillbaka efter att ha kört över, bara för att få njuta än en gång av vyerna. Den 1 800 meter långa hängbron över Ångermanälven är ett av

Sveriges högsta byggnadsverk, där bropelarna sträcker sig upp till 180 meter ovan vattenytan. Att den dessutom leder in i ett av Sveriges mest natursköna områden är givetvis en bonus.

Vid norra brofästet passar jag på att luncha på hotell Höga kusten. En anledning är köksmästaren Jon Zetterblad, som fått matintresserade turister att stanna till. Här finns en meny med idel lokalt och regionalt, även under luncherna.

Jon tipsar om sina favoriter: carpaccio på innanlår från Västernorrlandsgården och smörstekt fjällröding med picklad rödlök och regnbågsrom.

– Vi satsar på årstidsbaserade menyer, även när det gäller desserterna, säger Jon och berättar att det är mammas rabarber i kakan som serveras till kaffet på uteterrassen.

Jons mamma levererar även plommon, och plockar hjortron till köket när det är säsong.

– Och jag har själv ett riktigt bra kantarellställe ett par mil bort, säger Jon. Efter lunchen rullar jag vidare längs den betydligt lugnare turistvägen. Åter in i ”nostalgiland” med idel smala grus- och asfaltvägar i det böljande landskapet. Målet är Bönhamn, som är en god utgångspunkt för ett besök på Högbondens fyr. Fyrplatsen är Sveriges mest spektakulära vandrarhem, med en utsikt som verkligen tar andan ur besökarna. I det gamla fiskeläget står sjöbodarna tätt runt den väderskyddade hamnen, och bakom dem de gamla kokhusen. Det sägs att byn fick sitt namn därför att fiskarna gick in här för att ”böna” sina båtar, vilket innebar att man tätar skroven.

Jag ska paddla med Martin Göransson, en kajakfrälst skåning som flyttat hit med familjen just för den säregna naturen vid Höga kusten och närheten till havet. Med Bönhamn som bas går det att göra många fina turer, med eller utan övernattnig, berättar Martin, samtidigt som vi lägger i kajakerna nere i hamnen.

Det är ett vilt hav som möter oss, med rejäla vågor. Det blir ett äventyr som tar ett par modiga timmar. För vi paddlar en omväg runt den betydligt större ön Höglös men för att söka lä och få vågorna rakt framifrån. Med viss möda tar vi oss sedan i land på Högbondens klippiga östsida, nedanför själva fyren, där hela ön ser ut att stupa rakt ner i havet.

– Det är Sveriges näst högst belägna fyrplats och har haft vandrarmen sedan mer än 30 år tillbaka, berättar Martin där

vi sakta vandrar uppför den branta och klippiga stigen.

Marie och Olle Eriksson möter i receptionen, och konstaterar att det finns tid för en vedeldad bastu före middagen. Familjen Eriksson, som har drivit anläggningen sedan 2014 stortrivs även om det blir mer än tolv timmars dagligt arbete under de hektiska sommarmånaderna.

– Men vår son Simon fixar middagarna, vilket underlättar. Och frukostbrödet står jag för, säger Olle.

Nästa morgon är havet än mer vilt, och vågorna bryter mot klipporna så att skummet yr. Frukosten tar sin goda tid, med nybakat surdegsbröd, stärkande gröt och ägg med kaviar. Vinden ökar, så det är definitivt inte läge för att paddla tillbaka. Så kajaken får ligga kvar.

I stället får jag skjuts av den väderbitne fiskaren Per-Arne Näslund, som transporterar en och annan Högbonden-besökare som har missat båten.

– Du är inte den förste paddlaren som blivit inblåst och som jag hämtat på ön, bekräftar han.

Dags för Mannaminne. Konstnären Anders Åbergs märkliga allkonstverk kan liknas vid ett friluftsmuseum med inslag av natur, kultur och teknik i över 50 byggnader. Till de mer udda inslagen hör dragspelsmuseet, kinapaviljongen, bogserbåten från Ångermanälven och ett gäng gamla tågvagnar. Här ligger också Höga kustens Kafferosteri.

Efter ett par timmars rundvandring är det tid för en skärgårdslunch på hamnkrogen Fiskarfänget i Norrfällsvikens fiskeläge, ett par mil norrut. Ännu en idyll – i synnerhet en sensommardag som denna. De röda

fiskebodarna vilar tryggt vid havsvikens spegelblanka vatten.

Här vid Höga kustens ytterskärgård finns en grön och lummig campingplats, stor gästhamn, restaurang och en 18-håls golfbana, som lockar entusiaster från hela Sverige att gå en runda – med vy över Ullångersfjärden, Ulvön och Bottenhavets horisontlinje. Delar av Norrfällsviken är också ett naturreservat.

Hamnkrogen Fiskarfänget ligger i en sjöbod nere vid hamnen, med rustik, maritim inredning. Allt från gamla ekor och fiskeredskap till en uppstoppad säl. Laxplankan är favoriten för många av stamgästerna. Men allra populärast är skärgårdsbuffén under helgerna, med rökt, gravad och inkokt lax samt ett 40-tal inlagda strömmingssorter.

Skuleberget nästa! Vid foten av berget har Jerry Engström, tidigare marknadschef på

Fjällräven, skapat en unik mötesplats där natur- och friluftsintresserade besökare kan vandra, paddla och klättra utifrån sina egna förutsättningar.

– Dessutom arrangerar vi flera friluftsfestivaler under sommaren, säger Jerry och nämner i samma andetag sin absoluta favoritutflykt – kajaktur till Mjältön, Sveriges högsta ö. Att paddla ut i morgonsolen med Skuleberget i ryggen för att vandra upp på Mjältöns topp slår det mesta.

Det är lätt att hålla med honom. Det inser jag nästa förmiddag när Jerry och jag drar upp kajakerna på stranden för att bege oss mot Mjältöns topp, efter ett par timmar paddling i medvind. Några kilometers svettig vandring senare väntar belöningen. En sen lunch under flödande sol med panoramavy över världsarvet.

Rakt i väster ligger Ulvön, där vi har bokat nattlogi på Ulvö hotell. Fortfarande tillverkas det surströmming på ön, om än i betydligt mindre skala än förr.

Kanske vi får ett smakprov i samband med middagen.

Text och foto: Cenneth Sparby

Se & göra

1 Skuleberget – världens största landhöjning
Här finns världens största landhöjning, 286 meter. Du vandrar till Skulebergets topp via norra Europas häftigaste "Via Ferrata"-led. Normalt finns en linbana som tyvärr är stängd på grund av reparation.

hogakusten.com

2 Naturum Höga kusten - lär dig mer om världsarvet

Ett populärt besökscentrum där du kan få tips om platser i världsarvet väl värda att besöka.

varldsarvethogakusten.se

3 Skuleskogens nationalpark – höga berg, skog och kust

Höga kusten bjuder både på vandringsleder längs kusten och en skärgård med mängder av små öar att besöka och flera naturreservat.

sverigesnationalparker.se/skuleskogen

4 Ulvön – surströmmingens hemvist

Ta en båttur med M/F Ulvön ut i skärgården till surströmmingens hemvist och Trysunda.

hogakustenturer.se, mfulvon.se

5 Hemsö fästning – fläkt av kalla kriget

Djupt ned i Storråberget på Hemsön norr om Härnösand ligger Hemsö fästning – en militär anläggning från kalla krigets dagar. Guidade turer varje dag under högsäsong. Passa på att luncha på Hemsö Fästning krog och konferens.

hemsofastning.se

6 Mannaminne – konstverksområde i full skala

Mannaminne är skapat av Barbro och Anders Åberg och består av byggnader från alla världens hörn, samt konst och utsmyckningar av kända och mindre kända konstnärer.

[Häggvik, Nordingrå](http://haggvik.nordingra.se)

mannaminne.se

Äta & dricka

7 Hotell Höga kusten och Ulvö hotell – för höga smaker

Hotell Höga kusten, vid Höga Kustenbron, och Ulvö hotell har två av regionens bästa restauranger.

Hotell Höga kusten, Hornöberget
hotellhoga-kusten.se

[Ulvö hotell, Ulvö Hamngata 105, Ulvöhamn](http://ulvo-hotell.se)
ulvohotell.se

8 Fiskafänget – ät i gammal sjöbod

Fiskarfänget i Norrfällsvikens gamla fiskeläge är en klassiker. Krogen ligger i en sjöbod. Skärgårdsbuffé och populär laxplanka.

[Norrfällsvikens fiskehamn 100, Mjällom](http://norrfallsvikensfiskehamn.se)
fiskarfandet.se

9 Hernö Gin – prisbelönt gin

I byn Dala strax utanför Härnösand skapar Jon Hillgren Europas mest prisbelönta gin, utnämnt till världens bästa 2017 och 2018. Besök Hernö för en guidad tur och provsmakning. Bokas i förväg.

[Dala 152, Härnösand](http://dala152.se)

hernogin.com

10 High Coast Distillery – restaurang och whiskybar

High Coast Distillery i Sörviken gör whisky med vatten från Ångermanälven. I det gamla kraftverket nära älvstranden, tronar de stora kopparpannorna.

Restaurang, bar och guidade visningar. I slutet av juni hålls en whiskyfestival.

Sörviken 140, Bjärträ

highcoastwhisky.se

Bo bra

11 Sägverket – sov som en stock

I byn Rö strax norr om Härnösand ligger ett vandrarhem vackert beläget vid Ångermanälven och det som en gång i tiden var Rö Sägverk. En god utgångspunkt för utflykter. Erbjuder även yoga, vandrings- och kajakpaket. Tvåbäddsrum med frukost från 880 kronor.

Rö 303, Utansjö

sagverket.se

12 Friluftsbyn – passion för friluftsliv

Friluftsbyn erbjuder udda boende i Friluftsbodarna, med kompakt boende och 2-4 bäddar. Dusch och toalett i annex. Utanför dörren finns kök, grillplatser och stora sällskapsytor. Kostar från 890 kronor/natt.

Gällstasjön 102, Docksta

friluftsbyn.se

13 Högbondens fyr – inget för höjdrädda

I den gamla fyrvaktarbostaden har många rum en svindlande havsutsikt med klippstup. Frukost och möjlighet till middag. Dubbelrum från 1 100 kronor

med frukost för två personer. Båt till Högbonden från Barsta och Bönhamn flera gånger varje dag under högsäsong.

hogbondenfyr.se, hkship.se

Resfakta.

Resa dit: Det går bra att åka tåg till Härnösand från Stockholm, Göteborg och Malmö. Det går också att åka buss till Härnösand från Stockholm, Göteborg och Malmö. Flyg från Stockholm eller Bromma till Sundsvall.

Koldioxidutsläpp: Flyg Stockholm–Sundsvall cirka 112 kilo per person, tur och retur, inklusive höghöjdseffekt. (För beräkningsmetod se www.klimatsmartsemester.se)

Dramatisk judisk historia i Grekland

SÖNDAG 8 SEPTEMBER 2019

Den judiska närvaron har långa anor i Grekland. För att minnas den dramatiska historien öppnade det judiska museet i Aten 1977.

På en bakgata i Aten ligger ett undangömt litet museum med en rik historia, den om de grekiska judarna. Det äldsta beviset på judisk närvaro i landet är en inskription i regionen Attika som anses härröra från 300-250 år före Kristus. Mellan 1500- och 1700-talet var den judiska församlingen i Thessaloniki faktiskt en av de största i

världen. Men under andra världskriget sjönk den judiska populationen i Grekland med hisnande 87 procent. I dag finns det runt 5 000 judar i landet.

För att minnas den dramatiska historien och lära för framtiden, öppnade därför det judiska museet i Aten 1977. Här finns runt 10 000 objekt som fotografier, dokument, böcker, klädesplagg, religiösa föremål, textilier, smycken och annat som gör museet till en blandning av ett historiskt och ett etnografiskt museum.

Man vandrar från våningsplan till våningsplan som är uppdelade i olika teman. På bottenvåningen finns föremål från synagogor, på andra våningen fokuserar man på judiska högtider, på tredje handlar det om de grekiska judarnas historia i Grekland och så vidare.

Extra rörande är det att lära sig om den modiga biskopen och lika modiga

borgmästaren på Zakynthos som lyckades rädda varenda en av de 275 judarna på ön från att deporteras till koncentrationsläger under andra världskriget.

Colette van Luik

Var: Ligger i centrala Aten, inte långt från Akropolis. Närmaste tunnelbanestation är Syntagma.

Adress: Nikis 39.

Entré: Vuxna cirka 63 kronor. Studenter cirka 32 kronor.

Hemsida: Jewishmuseum.gr

Övrig info: Öppet måndag–fredag 09.00–14.30, lördag stängt, söndag 10.00–14.00.

I ögonvrån såg han pistolen

SÖNDAG 8 SEPTEMBER 2019

Attacken mot Pearl Harbor och mordet på John F Kennedy med dess efterspel är ögonblick som förändrade historien. DN:s tidigare USA-korrespondent Kurt Mälarstedt minns James R Leavelle, en man som upplevde båda händelserna.

Den före detta mordutredaren vid Dallas-polisen James R Leavelle avled i förra veckan, 99 år gammal. Han hade förstås ett liv och en yrkeskarriär både före och efter söndagen den 24 november 1963. Men han är för alltid förknippad med en omskakande händelse just denna dag, en händelse som fångades på en bild som har blivit en av alla tiders mest kända.

Han är den kraftigt byggde polisman i ljus kostym och Stetson-hatt som ses till vänster i bilden, som togs av Bob Jackson från The Dallas Morning Herald. Han ryggar lätt tillbaka, stelnad. Hans ansikte visar chock, förfäran. Han inser att en liten knubbig man med en liten hatt på huvudet just har skjutit mannen vid hans sida, den man som på goda grunder just blivit misstänkt för att ha skjutit president John F Kennedy till döds två dagar tidigare i Dallas och som nu själv är dödligt sårad, och visar det med ett förvridet ansiktsuttryck. Lee Harvey Oswald. Jim Leavelle och en kollega skulle föra Oswald från häktet i polishuset till ett annat häkte i Dallas. För säkerhets skull var Oswald kopplad till Leavelle med handfängsel. I en intervju med New York Times 2006 berättade Leavelle att han såg

nattklubbsägaren Jack Ruby stå en bit bort i källargången.

”I ögonvrån såg jag att han hade en pistol i handen. Jag drog i Oswald för att få honom bakom mig. Jag hade handen i hans bälte. Allt jag lyckades med var att vända honom så att kulan inte träffade honom mitt i magen utan fyra tum (tio centimeter) ovanför hans navel.”

Leavelles kollega lyckades avvärpa Ruby. Oswald föll till golvet. Leavelle lossade handfängslet och fick in honom i en ambulans. Oswald var död vid ankomsten till sjukhuset, samma sjukhus där presidenten avlidit två dagar tidigare. Leavelle berättade senare att han hade böjt sig ned över den skjutne Oswald. ”Du är allvarligt skadad, grabben. Vill du säga något?”. Oswald hade bara skakat på huvudet några gånger innan han slöt ögonen.

James Robert Leavelle föddes 1920 i Red River County i nordöstra Texas. Han tog värvning i flottan 1939 och stationerades i Stilla havet, där han upplevde en annan avgörande historisk händelse på nära håll. Han tjänstgjorde på ett understödsfartyg när japanskt flyg anföll den amerikanska basen i Pearl Harbor den 7 december 1941, vilket ledde till att USA gick in i andra världskriget.

Leavelle klarade sig oskadd då men skadades ett år senare i en olycka på ett fartyg i storm så allvarligt att hans karriär i flottan var över. Under vård på ett sjukhus i Kalifornien träffade han en sjuksköterska som blev hans hustru.

Efter en karriär som civilanställd i försvarsmakten återvände Leavelle 1950 till Texas och anställdes vid poliskåren i Dallas, där han så småningom blev en framstående mordutredare. När han gick i

pension 1975 hade han löst alla de mordfall han åtagit sig utom två, hävdade han, ”och ett av dessa två var sannolikt en olyckshändelse”.

Och en mordutredning var anledningen till att Leavelle blev indragen i händelserna den 24 november 1963. Redan innan Lee Harvey Oswald misstänktes för att ha skjutit Kennedy till döds hade Leavelle börjat förhöra honom som misstänkt i en annan dödsskjutning. Oswald hade gripits på en biograf som misstänkt för att ha skjutit polismannen J D Tippit till döds på en gata i ett bostadsområde i Dallas. Den ljusa kostym, den slips och den Stetson-hatt som Leavelle bar den 24 november 1963 finns numera i en monter i The Sixth Floor Museum i Dallas. Där finns också det handfängsel han använde, liksom den hatt Jack Ruby bar och givetvis

en förstoring av Bob Jacksons berömda bild.

Museet skildrar president Kennedys liv och gärning och framför allt mordet i Dallas, mordutredningen och alla spekulationer. Det invigdes 1989 och är inrymt på sjätte våningen i den före detta lagerbyggnad vid Dealey Plaza varifrån Lee Harvey Oswald avlossade de dödande skotten.

Jim Leavelle berättade om händelsen den 24 november 1963 tusentals gånger under resten av sitt liv, och det långt upp i 90-årsåldern. Vid en paneldiskussion i The Sixth Floor Museum i maj 2013 hyllades han varmt för att aldrig ha krävt ekonomisk ersättning för sin berättelse. När han bara en vecka före sin död firade sin nittionionde födelsedag blåste han enligt sin dotter med framgång ut alla de 99 ljusen i tårtan.

Kurt Mälarstedt

James "Jim" Robert Leavelle 1920–2019

Amerikansk mordutredare.

Var den som efter mordet på John F Kennedy 1963 eskorterade den misstänkte Lee Harvey Oswald när denne sköts av Jack Ruby.

Erdogan har inga skrupler

MÅNDAG 9 SEPTEMBER 2019

I juni drabbades Turkiets Recep Tayyip Erdogan av sin största motgång sedan han kom till makten 2003. Oppositionens Ekrem Imamoglu vann borgmästarposten i Istanbul – trots att valet gjordes om efter att hans seger i mars skamlöst ogiltigförklarats av den av presidenten kontrollerade valmyndigheten.

I förra veckan kom Erdoganregimens svar. På fredagen dömdes Canan Kaftancioglu – tung politiker i Imamoglus oppositionsparti CHP och en av hans kampanjstrateger i borgmästarvalet – till nio års fängelse för "terrorism".

Vad hon gjort? Publicerat kritik av Erdogan i sociala medier – för sex år sedan.

Det råder inga tvivel om att det handlar om ytterligare ett ogenerat försök att tukta oppositionen.

Turkiet tillhör en rad mer eller mindre välfungerande demokratier som de senaste 20 åren förvandlats till vad statsvetare benämner "competitive authoritarian regimes".

Politiker som Erdogan, Venezuelas Hugo Chávez, Ecuadors Rafael Correa och Rysslands Vladimir Putin vann president- och premiärministerposter genom demokratiska val. Väl där flyttade de makt från den lagstiftande församlingen till sig själva, gröpte ur domstolarnas oberoende och angrep de fria medierna.

Spelplanen riggades kraftigt till deras fördel. Men det faktum att makten

vunnits, och att ledarnas legitimitet upprätthölls, via valurnorna innebar att det fanns en möjlighet för medborgarna att säga ifrån – som de alltså gjorde i Istanbul i juni.

När det folkliga missnöjet växt, på grund av ekonomiskt vanstyre och attacker på friheten, och ledarna har satts under press har de dock i flera fall valt att låsa in politiska motståndare och hänge sig åt regelrätt valfusk. Demokratin har helt ersatts av diktatur.

Det är uppenbart vart Erdogans auktoritära instinkter för Turkiet.

Martin Liby Troein

martin.liby-troein@dn.se

Frankrike hotar säga nej till uppskjuten Brexit

MÅNDAG 9 SEPTEMBER 2019

Frankrike skulle i nuläget säga nej till en ansökan om en senarelagd Brexit.

– Man kan inte börja om var tredje månad, säger utrikesminister Jean-Yves Le Drian.

Beskedet kommer samtidigt som brittisk press rapporterar att Boris Johnson tänker sabotera EU:s arbete för att få sin vilja igenom.

Paris.

I veckan röstade det brittiska parlamentet ja till en lag som kan tvinga regeringen att ansöka om en ny senareläggning av Brexit – från den 31 oktober till den 31 januari – om inte ett avtal säkrats med EU i mitten av nästa månad.

Men Frankrikes utrikesminister Jean-Yves Le Drian säger i en intervju att det ”i nuläget är uteslutet” att en sådan ansökan skulle godkännas av EU.

– Britterna har sagt att de vill ha alternativa lösningar för att undvika en ”no deal”, men vi har inte fått se dem. Så det blir ett ’nej’ till svar. Man kan inte börja om var tredje månad, säger Le Drian till radiokanalen Europe 1.

Samtliga EU-länders godkännande krävs. Så Frankrike skulle ensamt kunna blockera en ansökan och i praktiken sparka ut britterna.

– Situationen i Storbritannien är mycket oroande. I grunden är det en sorts legitimitetskonflikt mellan folket, som genom en folkomröstning sagt ”jag vill lämna”, och parlamentet – också det ett uttryck för folkviljan – som inte vet hur det ska lämna. Det går inte att nå en majoritet för någonting! Det finns inte en majoritet för ett utträde, det finns inte en majoritet för nyval, och det finns inte heller en majoritet för en ”no deal”. Läget är låst, konstaterar Le Drian.

Beskedet från Paris kommer i ett läge då Boris Johnsons regering överväger radikala åtgärder för att tvinga igenom den typ av Brexit som premiärministern vill ha. Enligt anonyma källor i regeringskansliet, som både Sunday Telegraph och Sunday Times citerar, tänker Johnson hota EU med att blockera unionens arbete.

Detta skulle ske genom att Storbritannien vägrar nominera en kommissionär, med avsikten att hindra den nya kommissionen från att tillträda i höst. En före detta chef på Europeiska rådets juridiska avdelning, Jean-Claude Piris, skriver dock på Twitter att EU-kommissionens arbete inte skulle stoppas av det – däremot skulle Storbritannien sannolikt dras inför EU-domstolen.

Storbritanniens arbetsmarknadsminister Amber Rudd avgick på lördagskvällen i protest mot det hon ser som en bristande vilja att nå ett avtal.

– Jag förstår att en ”no deal” måste vara ett alternativ för premiärministern. Men det jag hade förväntat mig var en enorm ansträngning för att nå ett avtal. Och i nuläget läggs väldigt mycket arbete ned på att förbereda oss på en Brexit utan avtal,

men inte tillräckligt mycket på att få till ett avtal, säger Amber Rudd till The Times. Rudd väljer att även lämna partigruppen. Detta sedan 21 Tory-ledamöter i parlamentet utesluts – bland dem flera tidigare ministrar – för att de genom sitt röstande öppnat väg för den nya lagen. – Det tyder på att mitt parti inte längre har plats för avvikande åsikter. Så jag har bestämt mig för att lämna partigruppen och göra dem sällskap, säger Amber Rudd. På söndagen utsågs Therese Coffey till ny arbetsmarknadsminister. Samtidigt sa utrikesminister Dominic Raab att regeringen nu tänker ”pröva” den nya lagen i domstol.

– Regeringen kommer alltid att respektera lagen. Det vi vill göra är att noga pröva vad den ålägger oss – och inte ålägger oss, sa Raab.

Sunday Telegraph uppger att planer finns för en dramatisk upptrappning: om Labourledaren Jeremy Corbyn efter den 19 oktober lägger fram en misstroendeförklaring, skulle premiärministern vägra avgå om han förlorar.

Dessa uppgifter skakar Storbritannien, där vänsteroppositionen redan demonstrerar under slagordet ”stoppa kuppen”. Även inom Tories växer oron för vad som kan vara på väg att ske med den brittiska demokratin.

Boris Johnson menar att det finns ett enkelt sätt att lösa konflikten: att oppositionen accepterar att gå till nyval den 15 oktober. På måndagskvällen ska parlamentet rösta ännu en gång om detta förslag, men Labour och de övriga oppositionspartierna väntas rösta nej.

Erik de la Reguera erik@delareguera.se

Högerextrem röstades in av resterande partier: ”Blackout”

MÅNDAG 9 SEPTEMBER 2019

En politiker från det högerextrema partiet NPD har enhälligt valts till företrädare för invånarna på en mindre ort i västra Tyskland. Även socialdemokrater och kristdemokrater röstade för NPD-politikern. Beslutet har väckt starka reaktioner i Tyskland.

Berlin.

Det var på lördagen som de politiska representanterna i Altenstadt-Waldsiedlung i Hessen, i västra Tyskland, samlades för att rösta fram en ny företrädare för orten. Denne ska bland annat bistå borgmästaren och föra ortens 2 500 invånares talan när politiska beslut fattas.

Valet föll på 33-årige Stefan Jagsch från det högerextrema och ultranationalistiska Tysklands Nationaldemokratiska parti (NPD). Det fanns ingen annan motkandidat och alla de sju politiker från övriga partier som närvarade vid mötet, däribland Kristdemokraterna CDU och Socialdemokraterna SPD, röstade för Jagsch. Det faktum att ingen röstade emot eller lade ner sin röst har väckt starka reaktioner i Tyskland.

SPD:s partisekreterare Lars Klingbeil krävde på lördagskvällen att beslutet ska rivas upp. ”SPD driver en tydlig linje: vi samarbetar inte med nazister! Aldrig!”, skriver han på Twitter.

Socialdemokraternas lokalavdelning ska samlas till ett extrainkallat möte för att diskutera situationen, rapporterar Der Spiegel.

Även statssekreteraren vid Tysklands försvarsministerium, kristdemokraten Peter Tauber, var upprörd efter beslutet och öppnade för att utesluta de som röstat för Jagsch.

”Den som saknar en politisk och moralisk kompass, och den demokrat som fattar ett sådant ansvarslöst beslut, har ingen plats i CDU”, twittrade han.

En representant för miljöpartiet De gröna, Myriam Gellner, kallade det för en ”blackout för demokratin”.

Enligt tidningen Der Spiegel har Jagsch flera gånger omnämnts i det tyska författningsskyddets rapporter om den högerextrema miljön. Flera gånger har förbundsdagen röstat för att få hans parti förbjudet då man ansett att det utgör ett hot mot den tyska demokratin, men författningsdomstolen har sagt nej. På sin Facebooksida konstaterar Jagsch att han blivit enhälligt vald och skriver att han ”vill arbeta konstruktivt och partiövergripande” med alla.

Lina Lund

lina.lund@dn.se

Ryska lokalvalet blev en pinsam historia för Kreml

MÅNDAG 9 SEPTEMBER 2019

Analys

Inga vallokalsundersökningar.

Rekordlågt valdeltagande. Omfattande valfusk. Resultaten från Moskva publiceras inte. Lokalvalet i Ryssland blev en pinsam operation för Kreml. Moskva.

När det gäller ryska val finns det en sak som många i västvärlden inte har förstått: Det är svårt att fuska med stil.

Det är inte alls så lätt som man tror för Kreml att uppnå önskat valresultat.

Putinregimen kontrollerar visserligen alla tv-kanaler och bestämmer vilka kandidater som får ställa upp, men det räcker det inte. För att få det resultat man vill ha måste man dessutom fuska i själva valet.

Och det är svårt. För det syns, hur man än gör.

Twitter fylldes snabbt av videoinspelningar på fusk så grovt att det närmast påminde om en sketch ur en Boratfilm. I Kazan fick man stänga två vallokaler efter flera rapporter om att valfunktionärerna proppade valurnorna fulla med färdigt ifyllda röstsedlar.

Valobservatörsorganisationen Golos rapporterar om talrika fall där ryska väljare tvingats till vallokaler. Väljare som fått betalt för att rösta. Busslaster med väljare som skjutsas till vallokaler, vilket brukar vara ett tecken på att den så kallade karusellmetoden är i bruk. Det betyder att samma väljare skjutsas omkring för att rösta i flera olika vallokaler.

Ryskacentralvalnämndens ordförande Ella Pamfilova går till motattack och anklagar Golos för att ha kopierat klagomål från tidigare val.

– Ett så grovt försök. De kunde ha varit noggrannare, säger Pamfilova i ett uttalande som är svårt att läsa utan att dra på munnen.

Centralvalnämndens vice ordförande Nikolaj Bulajev varnade i sin tur för att Google och Facebook försöker blanda sig i

ryska val. Anklagelsen framstår som ett klassiskt försök att dölja ett verkligt problem genom att peka på ett inbillat. Över tre timmar efter att vallokalerna hade stängt hade resultaten från Moskva fortfarande inte kommit. Inte heller publicerades det några vallokalsundersökningar. Den statliga finansierade Fonden för utveckling av medborgarsamhället, som hade genomfört vallokalsundersökningar, vägrade gå ut med resultatet. Alltför få personer hade gått med på att svara, enligt fonden. Allt tyder på att exit pollsen inte går ihop med det valresultat som Kreml har satt upp. Enligt oppositionspartiet Jablokos egna valobservatörer, som övervaknar rösträkningen, har alla Jabloko fått in fyra kandidater i Moskvas stadsfullmäktige. Om det stämmer är det en av Jablokos

största framgångar på länge, påpekar statsvetaren Aleksandr Kynev i Echo Moskvys valsändning.

– Det här visar att Aleksej Navalnyjs uppmaning att rösta smart – det vill säga på de oppositionsmedlemmar som tilläts ställa upp i valet – har fungerat, anser Kynev.

I Sibirien och Fjärran Östern, där rösterna räknas först, ser Putinpartiet Det enade Ryssland ut att gå mot seger. Där har också fusket varit som störst. I Sankt Petersburg vann borgmästaren, Kremles kandidat Aleksandr Beglov enligt förhandsuppgifter redan i första omgången.

Valdeltagandet i Moskva var rekordlåg. Ännu på kvällen såg det ut att bli drygt 17 procent. Det är ett rungande misstroendevotum mot sittande makthavare.

Anna-Lena Laurén
Fakta.

Den 8 september hölls lokalval i Ryssland. I 16 regioner valde man guvernör, i 13 lokala eller regionala parlament. I fyra regioner hölls utfyllnadsval för duman, i tre delrepubliker valde man president.

Valet har föregåtts av omfattande demonstrationer i Moskva, eftersom en stor del av oppositionens kandidater inte tilläts registrera sig.

Kommunvalet blir en - omröstning om klimatet

MÅNDAG 9 SEPTEMBER 2019

Norges kommunalval på måndagen ser ut att bli en sorts folkomröstning om klimatpolitik. I fokus står frågan om "bompenger" eller vägavgifter.

De partier som profilerar sig starkt för eller emot går framåt, medan traditionella partier backar.

Samtidigt som det exporterar stora mängder olja och gas har Norge profilerat

sig som ett ledande land i kampen mot den globala uppvärmningen. I juni antog stortinget ett ambitiöst nytt mål: Norge ska bli klimatneutralt redan år 2030.

Det kräver förstås skarpa politiska åtgärder. Och en av dem är vägavgifter som redan tidigare var höga och vanligt förekommande, men som det senaste året har ökat än mer.

I Norge finns både avgifter för att köra ut och in i städer, liknande trängselskatten i Stockholm, och ett utbyggt system av avgifter längs motorvägar ute i landet.

I Oslo sattes 52 nya vägtullsstationer upp över en natt den 1 juni. Enligt en uträkning är tre av fyra bilturer i huvudstaden nu avgiftsbelagda.

Men även i betydligt mindre städer som Kristiansand måste bilister betala tullavgifter.

Redan 2014 bildades partiet Folkeaktionen nei til mer bompenger, FNB, i Stavanger.

Partiet har, som namnet antyder, i stort sett en enda fråga på programmet – nämligen att stoppa vägavgifterna.

Inför årets kommun- och fylketingsval har partiet gått framåt i opinionsmätningarna och var i en undersökning i maj till och med största parti i Norges andra stad

Bergen med 25,4 procent av väljarsympatierna.

Rörelsens framgångar har jämförts med Gula västarnas kampanj i Frankrike, som ju började som en protest mot höjda bränsleskatter.

FNB motsätter sig också vindkraftverk, och kanske är partiet ett symptom på att klimatfrågan har gått om flyktingfrågan och seglat upp som etta på europeiska populisters dagordning – ett fenomen som bland annat illustreras av

sannfinländarnas framgångar i årets finska riksdagsval.

Utan att vara representerade stortinget har FNB dessutom lyckats påverka dagordningen på nationell nivå.

Inte minst tvingar de regeringspartierna till politiska krumbukter där de vill visa sig vara både för och emot avgifterna. Høyre, statsminister Erna Solbergs parti, har exempelvis deklarerat att de vill införa en ”bompaus” på tre timmar för barnfamiljer som kör bil i Oslo. Inte heller populistiska Fremskrittspartiet – som ser ut att tappa många väljare till FNB – vet riktigt vilket ben de ska stå på i frågan.

På andra sidan finns Miljøpartiet de grønne som tydligt förespråkar vägavgifter och även vill utöka dem. Partiet väntas gå fram kraftigt i valet och fick i den senaste från Norstat 15,8 procent. Det är nästan dubbelt så mycket som partiet fick i valet

2015. I samma mätning spås Arbeiderpartiet få sitt sämsta resultat någonsin, eller 21,2 procent.

Men inte bara Arbeiderpartiet drabbas när polariseringen handlar om miljö och klimatfrågor snarare än ekonomi. På riksnivå tros alla de traditionella partierna utom Senterpartiet och Sosialistisk venstreparti backa kraftigt.

Ingmar Nevéus

Fakta. Ny indelning av Norge

Måndagen den 9 september väljer norrmännen representanter till alla kommunstyre- och fylkesting (motsvarande svenska kommunfullmäktige och landsting)

Valen sker enligt en ny indelning av landet som egentligen inte har trätt i kraft än. I juni 2017 beslutade stortinget att slå ihop 121 gamla kommuner till 47 nya, samtidigt som antalet fylken (län) minskades från 18 till 11.

Demonstranter vädjar till Trump

MÅNDAG 9 SEPTEMBER 2019

Demonstranterna i Hongkong vänder sig direkt till USA, för att försöka få till internationella påtryckningar mot regeringen i Peking.

– Stå emot Peking, befria Hongkong, skanderade de.

En stor folkmassa med amerikanska flaggor i händerna tågade genom Hongkong mot det amerikanska konsulatet på söndagen, med uppmaningar till president Donald Trump om att sätta press på styret i Kina.

– Vi kan inte göra annat än att fortsätta gå ut på gatorna, det känns hopplöst, säger 30-årige Jenny Chan.

– Utöver andra länder, så är det ingen som kan hjälpa oss.

Trump har uppmanat till en fredlig lösning på den politiska krisen i Hongkong, men han har också sagt att det är upp till regeringen i Peking att hantera protesterna.

De enorma och stundtals våldsamma protesterna mot Kinas regering har pågått i månader. De utlöstes av ett omtvistat lagförslag enligt vilket utlämning av misstänkta brottslingar till Fastlandskina skulle tillåtas. Förslaget har dragits tillbaka, men protesterna har breddats och fortsatt.

Protesterna på söndagen inleddes lugnt, men har som många andra kvällar lett till skadegörelse och att bråte bränts på

gatorna. Många människor har gripits. Polisen har avfyrat tårgas för att skingra folkmassorna, enligt Reuters.

Den tidigare brittiska kronkolonin Hongkong är sedan 1997 en särskilt administrativ region i Kina med ett visst oberoende enligt principen ”ett land, två system”.

TT AFP Reuters

Varför vill Trump lägga vantarna på Grönland?

MÅNDAG 9 SEPTEMBER 2019

Maktspel om Arktis. Ett två kilometer tjockt istäcke, fyra gånger större än Sverige. Ett land utan vägar vars enda betydande exportvara är fryst fisk. Det är Grönland.

Varför vill världens mäktigaste man köpa detta land?

Ett svar är: För att istäcket håller på att smälta.

Donald Trump lär ha fått upp ögonen för Grönland under en middagsbjudning med rådgivare i våras. Någon vid bordet föreslog, halvt på skämt, att USA skulle kunna köpa den stora ön av Danmark, och presidenten tänkte på idén enligt Wall Street Journal.

– Vad säger ni om det? Tror ni det skulle fungera? frågade Trump som senare bekräftade på Twitter att han menade allvar och ville lägga ett bud på Grönland. Resultatet blev ett inställt statsbesök i Köpenhamn, ett nervöst sammanbrott bland USA:s allierade i Nato, och en global våg av mer eller mindre seriösa utspel och analyser om den stora ön i sociala och traditionella medier.

Den grönländska huvudstaden Nuuk fick uppleva en smärre invasion av utländska journalister som ville intervjua alla från mannen på gatan till statsminister Kim

Kielsen och ägaren till Grönlands enda golfklubb.

Den amerikanske tv-komikern Conan O'Brien landade under stort ståhej och fick till många grönländares munterhet läsa upp väderrapporten på landets enda tv-kanal – på grönländska.

Inte på många år, om ens någonsin, hade världens största ö fått så stor uppmärksamhet.

Men Grönland var en het nyhet även för drygt tusen år sedan.

Under 900-talets sista årtionde seglade ett stort antal skepp med nordiska nybyggare till den stora ön. De tog med sig kor, får och redskap och skapade så småningom ett samhälle med 5 000 invånare, 250 bondgårdar, kyrkor och till och med ett nunnekloster.

Mannen som lockade nybyggarna till landet i norr hette Erik Röde, en fredlös

isländsk dräpare som hade hamnat där av en slump när han sändes i exil. Det var hans idé att kalla den karga ön för Grönland – en lyckad pr-kupp för att dra folk till sin koloni. Hans son Leif Eriksson blev senare den förste europén att stiga i land i Nordamerika, nästan 500 år före Columbus.

I nästan 500 år existerade vikingarnas Grönland som en europeisk utpost längst i norr. Men någon gång på 1400-talet försvann detta samhälle plötsligt, i en kollaps vars orsaker fortfarande debatteras av arkeologer och historiker.

Utgrävningar på vikingarnas Västerbygd, nära dagens Nuuk, visar hur snabbt undergången skedde. Innan de dog, eller gav sig av, hade de sista invånarna ätit sina hundar och utmärglade kor. Bara hovarna återstod.

Vissa forskare tror att de flesta vikingarna gick under i strider med inuiterna, dagens grönländare som då var relativa nykomlingar på ön. Andra menar att skandinavernas stora misstag var att framhärda i boskapsskötsel i stället för att kopiera inuiternas överlägsna metoder för att fånga säl, val och fisk.

Ganska säkert är att de föll offer för klimatförändringar som gjorde livet på Grönland allt hårdare. Mot slutet av 1300-talet inleddes den kallare period som ofta kallas "lilla istiden".

Även i dag, 2019, har klimatförändringar enorm inverkan på livet på Grönland. Den här gången är det som bekant uppvärmning det handlar om, dessutom skapad av människan.

Grönland har blivit något av en klimatbarometer för hela planeten, ett

förebud om uppvärmningens oöverskådliga följder.

För det som händer på den stora ön är mycket dramatiskt. I början av augusti inträffade något som den amerikanska rymdstyrelsen Nasa klassar som en "större smältningshändelse" när ofattbara 55 miljarder ton is försvann på några få dagar.

Klimatforskare från hela världen landar på ön. Vissa av dem slår läger mitt i glaciärlandskapet som täcker 80 procent av Grönland, och som sommartid är ett enormt system av sjöar, älvar och livsfarliga slukhål på isens yta. De mäter flödena i isfloderna och kan på så sätt dra slutsatser om hur havsnivåerna kan påverkas globalt.

Deras slutsatser är dystra. Om den grönländska inlandsisen fortsätter att smälta med dagens takt kommer detta på

200 år att bidra till att havsytan stiger med 160 centimeter, enligt en färsk rapport från University of Alaska. Det är nästan dubbelt så mycket som forskarna trodde tidigare.

Isen på och omkring ön har förstärkt minskat under många år, och för grönländarna själva är detta ingen nyhet. Den accelererande smältningen påverkar exempelvis jakt och fiske som är landets viktiga traditionella näringar. Vissa djurarter går under, andra dyker upp på nya ställen.

DN:s Jannike Kihlberg rapporterade 2017 från byn Ittoqqortoormiit på östra Grönland. Där har vårjakten på säl helt upphört, och i stället kommer närgångna isbjörnar och letar mat på byns soptipp. Orsaken är att packisen på havet har försvunnit på bara några år.

Men samtidigt som den smältande isen är ett hot mot grönländarnas livsstil ser vissa nya möjligheter som en följd av klimatförändringarna. Bland annat skulle Grönland kunna bli ledande i produktionen av sand, en av världens mest efterfrågade råvaror som är den viktigaste ingrediensen i betong.

Det beror på att de smältande glaciärerna drar med sig en stor och ökande mängd sediment till Grönlands älvar och fjordar – totalt 900 miljoner ton per år.

Men sand i all ära. På och runt Grönland finns också oexploaterade reserver av olja och naturgas – just de fossila bränslen som ligger bakom klimatförändringarna. Och i den grönländska berggrunden döljer sig också andra råvaror med kanske än större strategisk betydelse.

Det handlar om så kallade sällsynta jordartsmetaller, en grupp av 17

grundämnen som används i produktionen av allt från elbilsbatterier till magnetröntgenapparater och vindkraftverk.

Utan att veta det är de flesta av oss beroende av jordartsmetallerna. Kanske läser du detta på en smart telefon. I så fall har dess skärm säkert putsats med jordartsämnet cerium. Eller på en dator? Då innehåller hårddisken troligen neodym, ett annat av ämnena.

Grönland uppskattas ha reserver på 38,5 miljoner ton av dessa metaller, eller ungefär en fjärdedel av jordens totala reserver.

Den helt dominerande producenten av jordartsmetaller i dag är Kina – och här kommer den strategiska aspekten in. Eftersom mer än 70 procent av metallerna bryts i Kina, och en ännu högre andel upparbetas där, sitter Peking på ett

ekonomiskt påtryckningsmedel med enorm potential.

”Gör ni livet surt för oss? Då stoppar vi exporten av jordartsmetaller.” Det kortet kan den kinesiska ledningen i princip spela ut när som helst för att uppnå ekonomiska eller geopolitiska fördelar. Den har redan gjort det, bland annat i en dispyt om havsrättigheter med Japan 2010. Och även som en del av det pågående handelskriget med USA. I maj i år besökte president Xi Jinping demonstrativt en tillverkare av magneter – med innehåll av jordartsmetaller – i vad alla tolkade som ett budskap till USA som just hade svartlistat den kinesiska telefonjätten Huawei. Ett resultat av utspelet blev att värdet steg kraftigt på företag över hela världen med kopplingar till de eftertraktade metallerna.

De grönländska vikingarna jagade valross med spjut och exporterade betarna till medeltidens Europa, där elfenben var en hett efterfrågad lyxvara. Detta var en del i den tidens handelskrig: för européerna blev grönländskt elfenben ett alternativ till afrikanska elefantbetar i ett läge där handelsvägarna söderut hade spärrats av muslimska erövrare.

I utbyte mot valrossbetarna fick vikingarna sådant de själva saknade, som järnverktyg och nattvardsvin.

Är det jordartsmetallerna som ska frälsa dagens grönländare? Många ser naturtillgångar som en väg till självständighet från Danmark, ett sätt att bli oberoende av stödet från Köpenhamn som i dag täcker mer än 60 procent av statsbudgeten.

En sak är åtminstone säker, och det är att stormakterna har ögonen på fyndigheterna

i norr. I takt med att istäcket minskar kan dessutom nya potentiella gruvor avtäckas. I detta läge vill Kina stärka sin monopolposition, och för Trump är det naturligtvis viktigt att vrida vapnet ur händerna på Xi Jinping. Att produktionen av Teslabilar eller iPhones är beroende av kinesiska ledares nyckel är inte hållbart för den som skryter om att sätta USA:s intressen först i alla lägen.

Enligt många bedömare är det just strategiska naturtillgångar som Donald Trump vill åt när han talar om att köpa det danska territoriet. Tom Cotton, en republikansk senator som påstår sig först ha kommit med idén om ett landköp, säger det rätt ut i en debattartikel i Washington Post:

”Peking förstår inte bara Grönlands geografiska, utan också dess ekonomiska potential. Landet är rikt på en rad

mineraler, inklusive sällsynta jordartsmetaller – som är kritiska för vår tech- och försvarsindustri.”

Senatorn har rätt när det gäller kinesernas intresse. Mineraljätten Shenghe gick 2016 in som största aktieägare i Greenland minerals och har skickat kinesiska experter till Kvanefjeld i Sydgrönland. Men så sent som i juni i år skrev det grönländska självstyret ett avtal med USA:s utrikesdepartement, som låter amerikanerna leta efter potentiella fyndigheter i ett 3 000 kvadratkilometer stort område genom undersökningar från luften.

På samma sätt som Grönland alltså kan bli slagfält i ett handelskrig har ön också fått en allt viktigare roll rent militärt. Även detta har att göra med klimatförändringarna.

I takt med att isarna i Arktis smälter öppnas nämligen nya havsrutter längst upp i norr. Längs Nordostpassagen norr om Ryssland ökar fartygstrafiken varje år, och även Nordvästpassagen genom Kanadas arktiska övärld börjar ses som en användbar rutt.

Ryssland har i flera år flyttat fram sina militära positioner i Arktis. Delvis handlar det om att skydda handeln och infrastrukturen längs Nordostpassagen, men också om att markera närvaro och förhindra att USA och Nato tar kontroll över området.

En symboliskt viktig markering var när en undervattensrobot 2007 planterade en rysk flagga på havsbotten just på själva Nordpolen. Moskva har sedan följt upp med krav på stora områden i Norra ishavet.

Där hamnar ryssarna i direkt konflikt med Nato, eftersom alla andra länder med kust norr om polcirkeln är medlemmar av den västliga alliansen. Nämligen USA, Kanada, Norge och Danmark – genom Grönland. Det grönländska självstyret omfattar inte försvar, som är Danmarks ansvar. Men i praktiken kan ön sedan andra världskriget ses som en del av USA:s militära intressesfär.

Danskarna har ett högkvarter i Nuuk, men det mest kända förbandet är den 14 man starka hundslädepatrullen Sirius som övervakar ett jätteområde på norra och östra Grönland. När patrullen använder sina vapen är det oftast för att skrämma isbjörnar eller arga myskoxar.

USA å sin sida har flygbasen Thule Air Base på Nordgrönland, bara 150 mil från Nordpolen. Här finns bland annat en viktig del av det amerikanska

missilförsvaret, världens nordligaste djupvattenshamn och en flygplats som hanterar 3 000 starter per år.

Som ett svar på Rysslands upprustning, men också för att markera mot Kinas planer i Arktis, förstärker USA nu sin närvaro vid Thulebasen.

Vad säger grönländarna själva om nyhetsstormen kring deras land? De flesta menar att ön inte är till salu, och att USA hur som helst inte ska vända sig till Danmark med frågan, utan till Grönland. Samtidigt är många grönländare nästan uppsluppna över uppmärksamheten.

– Förhoppningsvis får hela den här Triumphhistorien danskarna att vakna upp och visa oss lite respekt, säger läraren Hanna Jensen till brittiska The Times.

– Många danskar tror att alla här bara är fulla inuiter. Men nu när USA vill köpa oss

kanske de inser hur värdefullt Grönland är.

En majoritet av grönländarna är för att bryta sig loss från Danmark. Men många tvekar och vill skjuta upp självständigheten tills landet kan klara sig utan det årliga budgetstödet från Köpenhamn.

Pele Broberg från Partii Naleraq, ett av flera självständighetspartier på Grönland, ser en öppning i Trumps initiativ.

– USA är villigt att stödja vår ekonomi med fyra miljarder om året till att börja med. Därmed står vi vid ett vägskej för första gången. Vi har ett reellt alternativ till det danska stödet, säger han till tidningen Sermitsiaq-AG.

Broberg menar att Grönland omedelbart ska inleda direkta förhandlingar med USA. Den grönländska sidan kan lova att inte släppa in Kina och fortsatt tillgång till

militärbaser för amerikanerna. I gengäld hoppas han att Washington stöder självständighet.

– Jag kan inte se att Danmark är bättre för oss än USA.

Aleqa Hammond, en tidigare grönländsk statsminister, säger till The Times att det amerikanska intresset är en chans för landet att bryta sig loss.

I en tid när isarna smälter måste Grönland dra maximal nytta av sitt strategiska läge. Det som inte många förstod innan Trump satte fingret på det. Så menar många. Råvaror, nya sjövägar och amerikanska pengar ska ge landet frihet från Köpenhamn.

En annan möjlig inkomstkälla är turismen, säger den förra statsministern Aleqa Hammond. Och även detta handlar om den globala uppvärmningen.

– Potentialen är enorm. Fler och fler kryssningsfartyg kommer. Folk kommer hit för att de vill se istäcket smälta från sitt hotellfönster.

Ingmar Nevéus

Fakta. De flesta vill bryta sig loss från Danmark

Grönland är världens största ö (om Australien räknas som en kontinent) med en yta på 2,2 miljoner kvadratkilometer, vilket motsvarar nästan fem gånger Sveriges yta.

I huvudstaden Nuuk, landets största stad, bor cirka 18 000.

Grönland är sedan 1814 en del av Danmark – till 1953 som en koloni – men har sedan 1979 omfattande självstyre. 1982 gick Grönland ur EU efter en folkomröstning. Efter en reform 2009 är endast utrikespolitik och försvar Köpenhamns ansvar. Danmark skickar också årligen ett bidrag motsvarande över 60 procent av den grönländska statsbudgeten.

Majoriteten röstade 2008 för självständighet från Danmark. Men många grönländare vill att övergången till full självständighet sker gradvis, i takt med att landet visar sig kunna stå på egna ben ekonomiskt.

En stor majoritet av befolkningen, nästan 90 procent, är inuiter. Återstående del utgörs främst av etniska danskar. Det officiella språket är inuitspråket grönländska, men många talar också danska.

Den dominerande näringen är fiske, som står för majoriteten av Grönlands export. Men också gruvnäringens betydelse växer, med fyndigheter av bland annat sällsynta jordartsmetaller.

Vägar existerar inte mellan de grönländska städerna. I stället är landet helt beroende av fartygstrafik och flyg – ofta helikopter – för transporter mellan befolkningscentra.

Jannike Kihlberg: Min vän på Grönland har drabbats av politikerna förr

MÅNDAG 9 SEPTEMBER 2019

Medan stora delar av världen talar om klimatförändringen men hittills bara märker marginella effekter upplever

Grönlands befolkning att klimatkrisen har förändrat vardagen dramatiskt.

Vi får se om han menar allvar. Jag känner mig lite osäker och otrygg.

Så svarade en grönländsk vän när jag frågade vad hon tyckte om att Trump ville köpa Grönland. För stora delar av världen var hans uttalande snudd på skrattretande, men för henne var det ytterligare ett reellt hot mot vardagslivet. Uppvärmningen går dubbelt så snabbt i de arktiska områdena. Havsisen som är så viktig för grönländares försörjning minskar i snabb takt. Juli var den varmaste månad som har uppmätts i världen, havsisen i Arktis smälte då i rekordtakt. Årets utbredning kommer att bli en av de fem minsta som har registrerats.

Min vän bodde tills nyligen i den lilla byn Ittoqqortoormiit på östra Grönland. Byn

ligger vid mynningen till världens största fjord, invånarna har stolt värnat en traditionell livsstil. De fiskar röding, skjuter narval och myskoxe på sommaren. På vintern är det isbjörn men framför allt säl som gäller. Sälkött är en viktig basvara, nödvändig mat till slädhundarna. Säljakten sker från kanten av den stora packisen som under vinterhalvåret växer ner norrifrån och täcker fjordmynningen. För sjutton år sedan, mitt första besök, pratade byborna om det konstiga i att ”stor-isen”, som packisen heter där, inte hade täckt fjordmynningen den vintern. En unik händelse, ansågs det. Men så var det inte – det var byns första möte med klimatförändringen. Efter det har ingenting varit sig likt – och det har gått fort. Nu är vinterns säljakt omöjlig, isen finns inte där längre.

Inte bara människor drabbas, isbjörnarna får samma svårighet att få tag på sin huvudföda säl när isen försvinner och tvingas leta mat på annat håll. Ittoqqortoormiit har fått en av världens första isbjörnspatruller. Deras uppgift är att jaga bort de allt fler hungriga isbjörnar sökte sig till byn i desperat jakt på föda. Vackra, storslagna Grönland. Bland dess enorma vidder, höga snöklädda toppar, djupa fjordar med kilometerlånga gigantiska isberg är den mänskliga individen så liten. Men mänsklig aktivitet förändrar nu hela det mäktiga landskapet på många sätt. Ironin i att klimatskeptikern Trump inser och vill dra nytta av att klimatförändringen har gjort Grönland geopolitiskt hett är stor. Men även Ryssland och Kina vill muta in möjligheten att i ett smältande landskap lättare komma

åt attraktiva mineraler och nya transportleder på havet.

Min vän har goda grunder för att känna sig osäker när Trump är intresserad av Grönland. Politik har haft stor inverkan på hennes egen släkt. Hennes mors familj hörde till de grönländare som för närmare hundra år sedan flyttades under danskt överinseende från orten Tasiilaq drygt åttio mil norrut till fjordmynningen där Ittoqqortoormiit nu ligger.

Då fanns där bara ödemark. Officiellt var anledningen att det var nödår. Men Danmark låg i fejd med Norge om vilket land Grönland skulle tillhöra och flyttningen fungerade som en inmutning av området.

I torsdags firade byn sin 95-årsdag. Och Grönland är återigen geopolitiskt hett.

Jannike Kihlberg

jannike.kihlberg@dn.se

Mordet i Pretoria har utlöst historisk diplomatisk kris

MÅNDAG 9 SEPTEMBER 2019

Ett mord på en busschaufför i Pretoria fick Sydafrikas huvudstad och närliggande metropolen Johannesburg att explodera i våld mot invandrare. Över hela Afrika har människor vänt sig mot Sydafrika vars största diplomatiska

kris sedan apartheids fall nu är ett faktum.

Johannesburg.

Julius Malema är inte den som ber om ursäkt i första taget. Men nu är den vänsterradikala ledaren ångerfull och lägger sig platt, å sitt folks vägnar, med budskapet riktat mot en hel kontinent.

– Vi är ledsna, vi skäms och ber uppriktigt om ursäkt för denna galenskap.

DN har på en pressträff i Johannesburg ställt frågan: vad är ditt budskap till resten av Afrika i en tid som denna? Han har bestämt sig för att svara med en av sina längre föreläsningar. Svaret klockas till 14 minuter och 9 sekunder.

– Alla mina systrar och bröder i Afrika som säger att de inte längre kommer att åka till Sydafrika på grund av det här våldet, jag stöder dem för att de har tagit ställning. Alla som vägrar att spela

vänkskapsmatcher med vårt fotbollslandslag Bafana Bafana – tack! För att ni vägrar.

Sydafrika har under den gångna veckan upplevt sin största diplomatiska kris sedan apartheidsystemet avskaffades. Det är inte bara fotbollslandslaget som bojkottats. I Nigeria har köpcenter ägda av den sydafrikanska kedjan Shoprite stormats av ilskna demonstranter. Popstjärnor har ställt in turnéer och förkunnat att de inte kommer att sätta sin fot i Sydafrika förrän de ser genuin förändring.

Allt började i Pretoria. Tisdagen den 27 augusti konfronterar minibusschauffören Jabu Baloyi några misstänkta knarklangare i centrala staden. Ett skott avlossas, och Baloyi ligger död på marken. Dagen efter bryter de första kravallerna ut och butiker i centrala Pretoria, som tros vara ägda av ekonomiska migranter, sätts i

brand av arga demonstranter. Våldet sprider sig genom provinsen Gauteng till minst åtta olika områden runt Johannesburg, mångmiljonstaden som är på väg att växa ihop med Pretoria. Anledningen till att våldet riktar sig mot utlänningar är en långvarig föreställning om att utlänningar ligger bakom droghandeln, ett påstående som saknar förankring. Under de kommande dagarna ska Sydafrika uppleva de värsta utbrotten av främlingsfientligt våld på många år. Att våldet ligger ständigt närvarande i Sydafrika förklaras av landets förflutna. Förtrycket under apartheidåren inpräntade i flera generationer av sydafrikaner att våld var den enda vägen till konfliktlösning. Apartheidregimens ledare var livrädda för att övriga Afrika skulle göra gemensam sak

med sina fränder i Sydafrika och därför hölls gränserna under minutiös kontroll, samtidigt som propagandan gjorde sitt för att sprida uppfattningen att övriga afrikaner var mindre värda än sydafrikaner, allt för att så split. – Våra förtryckare, de som tog våra hjärnor och sinnen, är de som fick oss att hata våra afrikanska bröder och systrar. De sa till oss att vi är bättre än Afrika. Några av oss tror fortfarande på det men vi kommer snart att inse att vi inte är någonting utan vår kontinent, säger Malema. Det är inte första gången våldsutbrott bryter ut– 2015 utfördes liknande attacker och 2008 var det som värst när minst 50 personer dödades. Skillnaden i dag är den kontinentala tillgången till internet i mobilen och sociala medier, som gör att bilder, videoklipp och uttalanden sprider

sig på sekunder. Alla kan se vad som händer i Sydafrika där upprörda grupper av desperata fattiga svarta vänder sig mot lika desperata och fattiga migranter från andra delar av Afrika.

Att Sydafrikas svarta befolkning under ett halvsekels kamp mot apartheid fick massiv uppbackning av andra länder spär på ilskan. Invånarna i Sydafrika framstår som historielösa och otacksamma. Och Julius Malema har full förståelse för ilskan.

– Hela Afrika öppnade sina portar och välkomnade oss. Folket i Lesotho bombades och dödades av apartheidregimen som letade efter oss. Och efter bombningarna fortsatte de att erbjuda en bas för våra gerillagrupper som kämpade mot apartheidregimen. Det är vår tur nu att säga tack, säger Malema.

Erik Esbjörnsson

erikesbjornsson@gmail.com

Fakta. Invandring i Sydafrika

Missuppfattningen om antalet invandrare i Sydafrika är kraftigt utbredd. Även från officiellt håll har grundlösa siffror som 11 miljoner – på en total befolkning på 57 miljoner – nämnts.

Organisationen Africa Check som ägnar sig åt faktagranskning har uppskattat den egentliga siffran till mellan två och tre miljoner invandrare, vilket högt räknat motsvarar drygt 5 procent av befolkningen.

Källa: Africa Check

Stopp för - samtal bakslag för Trump

MÅNDAG 9 SEPTEMBER 2019

Analys

USA:s president Donald Trump har i sista stund ställt in ett hemligt fredsmöte med Afghanistans president och talibanernas ledare. Det innebär att USA:s hittills längsta krig, som har pågått i 18 år, fortsätter. Men sannolikt återupptas förhandlingarna ändå inom kort.

Toppmötet i residenset Camp David i Maryland skulle ha hållits igår, med

Trump, den afghanske presidenten Ashraf Ghani och en ledande taliban.

Timmarna före starten avlyste Trump mötet, med motiveringen att talibanerna i torsdags utfört en bombattack i Kabul, där bland annat en amerikansk soldat dödades. ”Jag stoppade omedelbart mötet och avlyste fredsförhandlingarna. Vad är det för sorts människor som dödar så många för att försöka stärka sin förhandlingsposition?” twittrade Trump. Hans förklaring haltar dock: under hela året har båda sidor attackerat varandra. Talibanerna har utfört en serie bombdåd med mängder av civila dödsoffer utan att USA stoppat förhandlingarna. Ett mer troligt skäl är att den afghanska regeringen i Kabul inte har accepterat den principuppgörelse som sedan årsskiftet har manglats fram i Qatar mellan USA:s särskilda sändebud och företrädare för

talibanerna. Kabul var inte ens inbjudet till samtalen, eftersom talibanerna betraktar regimen som en illegitim USA-marionett. Uppgårelsen går ut på att USA inom 135 dagar ska dra bort 5 000 soldater av de nuvarande 14 000 från Afghanistan. De återstående ska dras bort stegvis.

Avbrottet är ett bakslag för Trump. Men han är angelägen om att uppfylla vallöftet att göra slut på kriget, och har därför inte mycket annat val än att återgå till förhandlingsbordet.

Michael Winiarski

Nya fredssamtal diskuteras

MÅNDAG 9 SEPTEMBER 2019

Ryssland/Ukraina. Den ryske presidenten Vladimir Putin och hans ukrainske motsvarighet Volodymyr Zelenskyj har diskuterat möjligheten att inom kort hålla nya fredssamtal. Samtalet ska ha ägt rum under lördagen via telefon efter att en uppmärksammanad fångutväxling genomförts.

”Presidenterna enades också om att föra diskussioner om att inom en snar framtid anordna ett möte inom ramen för NormandiefORMATET”, står det i ett uttalande från det ukrainska presidentkansliet.

I ett liknande uttalande från Kreml framhöll även Putin betydelsen av att inom kort få till ett möte. **TT-AFP**

Så många dog värmeböljorna

MÅNDAG 9 SEPTEMBER 2019

Frankrike. Få europeiska länder drabbades lika hårt av värmeböljor i sommar som Frankrike. Nu har regeringen presenterat att 1 435 dödsfall inträffade till följd av värmen, skriver Le Parisien.

TT

Koppar och kaffe viktigast importvaror

MÅNDAG 9 SEPTEMBER 2019

Efter bränderna i Amazonas regnskog höjs röster för att bojkotta brasilianska varor. Så här ser Sveriges handel med Brasilien ut.

En total import på drygt fem miljarder kronor och en export som under 2018 uppnår nästan åtta miljarder, enligt siffror från myndigheten Kommerskollegium. Men Brasilien är ändå en relativt liten handelspartner till Sverige.

Under 2018 exporterade Sverige totalt varor till ett värde av 1 441 miljarder

kronor. Av det står exporten till Brasilien för mindre än 1 procent. När det gäller importen var andelen från Brasilien ännu mindre.

Däremot är vissa brasilianska varor viktiga för den svenska marknaden. De två största bitarna av importen är koppar och kaffe med 37 respektive 15 procent. 2018 kom ungefär hälften av Sveriges importerade koppar och nästan en tredjedel av allt orostad kaffe från Brasilien.

– För vissa enskilda varor, framför allt inom importen, är Brasilien en väldigt viktig leverantör. Om man stryker den tillgången förändras de svenska importörernas och industrins förutsättningar stort, säger Petter Stålenheim, från Kommerskollegiets enhet för internationell handelsutveckling. Efter bränderna i Amazonas har flera matbutiken fått påtryckningar från kunder

att sluta sälja brasilianska livsmedel som nötkött och soja. Under fjolåret uppgick livsmedelsimporten från Brasilien till nästan 1,2 miljarder kronor, en andel på mindre än 1 procent av den totala svenska importen av livsmedel.

Exportmässigt var transportmedel den största svenska varan under 2018 och stod för drygt en femtedel av den totala exporten till Brasilien. Det rör då sig främst om delar och tillbehör till motorfordon.

När det gäller handeln med Brasilien är exporten däremot inte lika viktig som importen, menar Petter Stålenheim.

– Det finns ingen varugrupp där Brasilien är en så stor marknad. Det är inte avgörande på samma sätt.

De senaste åren har den svenska exporten till Brasilien ökat. I ett längre perspektiv har utvecklingen däremot gått i motsatt

riktning. 2018 var den totala exporten ungefär en och en halv miljard mindre än 2013. Under samma period ökade importen från landet med 1,8 miljarder kronor.

Gustav Olsson

Matjättar ligger lågt med bojkott mot Brasilien

MÅNDAG 9 SEPTEMBER 2019

Flera stora företag har tagit ställning mot Brasiliens regnskogspolitik som anses ha bidragit till bränderna i Amazonas. Men de stora aktörerna på matmarknaden är återhållsamma i hur de agerar.

Kaffe och kött är varor i svenska matbutiker som ofta kommer från Brasilien. Knappt 30 procent av kaffet som

dricks i Sverige kommer från landet. Hållbarhetsfokuserade matvarukedjan Paradiset började redan i juni fasa ut varor från Brasilien från sortimentet. Detta efter att det framgått att användningen av bekämpningsmedel i landet ökat snabbt på kort tid.

– För mig var det en viktig markering, säger ägaren Johannes Cullberg, som har en lång bakgrund inom livsmedelsbranschen, bland annat som inköpschef på Lidl. Initiativet fick stor spridning både i Sverige och i Brasilien efter att en lokal journalist plockat upp nyheten. Under sommaren har bojkotten av icke-ekologiska varor från landet fortsatt och i samband med bränderna i Amazonas har frågan åter hamnat i rampljuset.

– Bolsonaro och hans gäng skiter fullständigt i miljön och vad folk säger om

dem politiskt. Den enda gången de reagerar är när det handlar om mycket pengar. Att säga att en bojkott inte fungerar är skitsnack, säger Johannes Cullberg.

Han ger en känga till stora aktörer på marknaden som pratar om hållbarhet men inte vidtar åtgärder.

– Moralen är låg och det är bara plånboken som talar. Vinsten går först. Men det är förlegat. Man måste kunna titta på både kortsiktig och långsiktig vinst och långsiktigt är det inte hållbart att fortsätta på det här sättet, säger Johannes Cullberg.

Framför allt kan kraven bli hårdare gentemot stora köttproducenter som bidrar till skövlingen, anser han.

– Om de inte vill bojkotta ett helt land kan de bojkotta den aktör som är den absolut främsta bidragaren till skogsavverkningen

och därmed bränderna, säger Johannes Cullberg och fortsätter:

– De stora köttproducenterna skriver gärna på ett avtal för att få sälja, sedan om man följer det eller inte är lite mindre viktigt, säger han.

På fredagen kommunicerade H&M att kedjan tillfälligt slutar köpa kläder från Brasilien. Detta följs av initiativ från bland annat amerikanska VF Corp, som äger varumärkena Timberland, Vans och The North Face, enligt Business Insider. På torsdagen höll organisationen Extinction Rebellion en strejk utanför fondförvaltaren Blackrocks kontor i Stockholm som de anser ska ha bidragit till bränderna i Amazonas genom sina investeringar. Jan Bertoft, generalsekreterare vid Sveriges konsumenter, tror att påtryckningar på gräsrotsnivå kommer att spela en allt större roll.

– Det finns en tydligt växande opinion till följd av klimatkrisen som vi kommer att se mer av. Brasilien är exportberoende och det märks på president Bolsonaros reaktioner att detta är en känslig fråga, säger han.

Via exempelvis diskussionsforum på Facebook kan konsumenter prata ihop sig.

– Konsumentmakten kan göra att företag och organisationer börjar agera av rädsla för att straffas av sina kunder, säger Jan Bertoft.

Det finns delade meningar kring hur effektiv en bojkott är. Jan Bertoft ser det som ett effektivt medel för att trycka på regeringar.

– Ett exempel där det har fungerat är i den franska kärnvapenfrågan, där man slutade köpa viner från Frankrike. Samtidigt är det ett tveeggat svärd, där det kan slå mot de

allra fattigaste bönderna utan att staten ändrar sig, säger Jan Bertoft.

I fallet Brasilien tror han att en bojkott får önskad effekt.

– Att döma av reaktionerna från presidenten finns en känslighet. De har reagerat väldigt starkt mot Paradiset och det skulle kunna betyda att det har effekt, säger Jan Bertoft.

Men ingen av de största aktörerna på den svenska matmarknaden har ännu gjort något tydligt ställningstagande mot situationen i Brasilien.

– Vi har inte infört några restriktioner för vi har långa relationer med leverantörerna vi handlar med från i Brasilien, säger Tobias Rydergren, presschef på Coop.

– Vi känner oss trygga med att de levererar enligt det varukrav vi har och att produkterna inte kommer ifrån delstater som ligger i anslutning till Amazonas.

Djuren betar på naturliga betesmarker, fortsätter han.

Inom Axfoodkoncernen, som äger Hemköp och Willys, har man minskat inköpen från Brasilien. I stället köps allt mer kött från Uruguay.

– Vi har hårda krav på våra leverantörer. Det kött vi köper från Brasilien ligger långt ifrån Amazonas regnskogar, säger Claes Salomonsson, presschef Axfood.

Icas hållbarhetsdirektör Kerstin Lindval svarar med en kommentar från pressavdelningen:

”Den lilla andel kött som kommer från Brasilien kommer inte från anläggningar som ligger i Amazonas, och de kaffebönor vi säljer är certifierade för att garantera att de inte kommer från skövlad regnskogsmark.”

Ida Yttergren

ida.yttergren@dn.se

Fakta. Amazonas inrymmer en fjärdedel av jordens arter

Amazonas täcker nästan 40 procent av Latinamerika och sträcker sig över nio länder: Bolivia, Brasilien, Colombia, Ecuador, Franska Guyana, Guyana, Peru, Surinam och Venezuela. Mer än hälften av Amazonas ligger i Brasilien. En fjärdedel av alla jordens arter finns i Amazonas. De senaste 20 åren har 2 200 nya växter och insekter hittats.

Amazonas brukar kallas jordens lungor och innehåller en tredjedel av jordens skog och genom Amazonfloden och dess bifloder 20 procent av jordens rinnande färskvatten.

Enligt Världsnaturfonden har ungefär 20 procent av Amazonas försvunnit de senaste 50 åren.

Källa: AFP

Carl Johan von Seth: Europas frihandel kan bli ett mäktigt klimatvapen

MÅNDAG 9 SEPTEMBER 2019

EU står i färd att öppna sina gränser för mer nötkött och sojabönor från Brasilien. Tajmningen verkar katastrofal.

Men Bryssel har en plan. Och Europas frihandel kan snart bli ett mäktigt vapen i klimatpolitiken.

Kommentar.

Argentinas utrikesminister Jorge Faurie sägs ha fällt glädjetårar när länderna i Mercosur – Brasilien, Uruguay, Paraguay och Argentina – efter 20 år av förhandlingar slutförde ett frihandelsavtal med EU.

Snart stod dock Amazonas i lågor. Det som var en triumf för snart avgående handelskommissionären Cecilia Malmström förbyttes i ett akut politiskt dilemma.

Amazonas är planetens största kolsänka. Regnskogen härjas av bränder med tydlig koppling till rovdrift och världsmarknadens glupande aptit på livsmedel.

EU:s avtal med Mercosur kommer, om det skrivs på, visserligen inte att dörren står på vid gavel för brasilianska biffar. Det finns begränsningar. Men den hårda klimatkritiken mot avtalet har fog, särskilt när Brasiliens president Jair Bolsonaro Amazonaspolitik är att ösa bränsle över elden.

Bryssel har dock en plan. Att bevara FN:s klimatkonvention hör numera till EU:s hårda kärna av politiska intressen. I Mercosuravtalets hållbarhetskapitel finns därför en artikel om klimatet.

Överenskommelsen säger att alla parter måste uppfylla sina klimatåtaganden enligt Parisavtalet. För Brasiliens del betyder det bland annat att skydda och dessutom återbeskoga Amazonas.

Paragraferna har betydelse. Brasiliens vicepresident Hamilton Mourao sa i somras att det nu är ”omöjligt” för landet

att lämna Parisavtalet, en idé som Bolsonaro tidigare har vädrat. Det kostar ju inget att säga. Ett viktigt handelsavtal står på spel. Men vad en vicepresident lovar spelar roll.

Det var också detta klimatlöfte som Frankrikes president Emmanuel Macron hade i åtanke när han nyligen kallade Bolsonaro för lögnare och hotade att stoppa hela frihandelsavtalet.

Man kan se det som att klimatparagraferna har fått viss effekt redan innan avtalet är påskrivet. Det har skänkt geopolitisk tyngd åt den bojkott som europeiska konsumenter och företag nu hotar med.

Utan ett avtal med stora ekonomiska värden i potten hade pressen på Brasilien varit svagare. Landets näringsliv är tydligt skakat av reaktionerna.

EU går i och med avtalet samtidigt miste om ett tillfälle att ge klimatpolitiken ännu vassare klor. Klimatparagraferna saknar skarpa sanktionsmedel. Löftesbrott leder i första hand till samtal och förhandlingar. Bättre än inget. Men eftersom Parisavtalet i sin tur bygger på mjuka åtaganden har man här skapat dubbla lager av mesighet. Ursula von der Leyen, som blir nästa ordförande för EU-kommissionen, vill dock ändra på det. Hon släppte i somras en bomb som inte har fått den uppmärksamhet den förtjänar: Nästa EU-kommission ska lägga fram förslag om ett slags klimattullar.

Hon lovar en gränsskatt på koldioxid som ska kunna riktas mot länder utanför EU. Tanken är att väga upp för att andra inte gör tillräckligt. Ett problem med offensiv klimatpolitik i Europa är annars att smutsig produktion flyttar och att varorna

i stället importeras. Från Kina, till exempel.

Bland ekonomer är idén okontroversiell. Förra årets ekonomipristagare William Nordhaus förespråkar starkt att länder ska använda den ekonomiska piskan mot varandra. Gränsskatt på koldioxid omfattas också i ett upprop med 3 500 nationalekonomer i USA.

Motargumenten har handlat om det skulle sätta frihandeln ur spel och rubba de globala spelregler som EU värnar om. Men professor Henrik Horn, expert på handelsavtal, skriver i en färsk kommentar att det inte behöver bli så. EU kan ha kakan och äta den. Frihandel och klimat går att främja samtidigt.

Det kan visa sig vara mäktiga vapen i klimatpolitiken som nu smids i Bryssel.

Carl Johan von Seth

carljohan.vonseth@dn.se

Vad gör vi när ingen längre kan någonting?

MÅNDAG 9 SEPTEMBER 2019

Vi lever i ett högteknologiskt samhälle där vår överlevnad är beroende av - andras kunskap. Men vad händer när ingen längre förstår hur systemen fungerar? Det är en kollaps som kan bli verklighet – och det har hänt förut, - skriver Ulf Danielsson.

Vad är det för nytta med kunskap som hänger i luften? Den går från dator till

dator. Den förändras och växer för varje dag. Men ingen vet egentligen någonting. I samband med en luftburen toxisk incident funderar den fjortonårige Heinrich i Don DeLillos "Vitt brus" (1985) över den enskilda människans okunnighet. Vad skulle just du kunna berätta för stenåldersmänniskor, antikens greker eller någon från medeltiden som var av verklig betydelse? Skulle du kunna förklara hur en radio fungerar eller hur man bygger en månrocket? Hur man utvinner metaller ur sten eller gör glas av sand? Vi lever i ett högteknologiskt samhälle där vår överlevnad är beroende av andras kunskap. Så länge samhällsstrukturerna upprätthålls och kunskapen är intakt hos åtminstone några individer, och förs vidare till kommande generationer, kan man hoppas vara trygg. Men vad händer när det inte längre finns någon som

besitter kunskapen och har kontroll över hur systemen fungerar? Till vad nytta är kunskap som går från dator till dator om ingen egentligen vet någonting? Det ligger inget självklart eller ödesbundet i att teknologin och civilisationen alltid måste gå framåt. Kunskap kan också gå förlorad och glömmas bort. I ett skeppsvrak utanför den grekiska ön Antikythera upptäcktes 1901 ett mekaniskt underverk från runt år 100 f Kr. Först på senare år har man fullt ut förstått hur sofistikerad mekanismen är. Den förmår visa planeternas position på himlen med hjälp av ett invecklat system av stänger och kugghjul som med våra moderna mått mätt var närmare 2 000 år före sin tid. Några hundra år senare kunde romarna demonstrera praktisk kunskap i materialfysik genom att skapa det slags färgade glas som ingår i Lykurgos bägare från 300-

talet. Beroende på hur ljuset passerar blir glaset grönt eller rött. Bara ett par exempel på kunskap som gått förlorad och måste återupptäckas.

Och det var länge sedan vi kunde åka till månen. Det är snart ett halvsekel sedan någon sist var där och raketerna är sedan länge skrotade. Den ingenjörsmässiga kunskapen om hur man praktiskt går till väga finns inte längre kvar. De gamla ritningarna är ofullständiga och ingenjörerna som kunde tolka dem är borta. I Nasas nya månprojekt börjar man om från början med hjälp av annan och modernare teknik. Poängen är att man inte skulle kunna kopiera det gamla Apolloprojektet ens om man ville. Den amerikanske datorspelsutvecklaren Jonathan Blow ser paralleller inom dagens datorteknologi. Nyligen, på en stor konferens om datorspel i Ryssland,

beskrev han hur civilisationen hotas av kollaps och gav råd om hur den kan undvikas. Problemet är att datorprogrammen växer i omfång i en sådan utsträckning att det till slut inte finns någon som förstår hur de fungerar eller har förmåga att rätta till misstagen. Och felen blir allt vanligare och vi blir alltmer villiga att acceptera att det inte fungerar som det är tänkt. Det är ju alls inget märkvärdigt att under det att jag skrivit dessa rader har min överlastade ordbehandlare flera gånger varit nära att krascha och leda till blå skärm. Dataspråken blir allt mer abstrakta och ligger allt längre från maskinspråkets ettor och nollor. Kunskapen om mellanleden och själva grunden går förlorad. Man putsar på fasaden och har ingen aning om vad som händer under ytan. När ingen orkar eller kan gå på djupet växer

komplexiteten och flygplanen ramlar ner från himlen.

Hur långt kan det gå innan systemen rasar samman? Det kommer till en början smygande och man vänjer sig successivt men i det långa loppet leder det till en civilisationens återgång och slutgiltiga fall. Som så många gånger förut. Det stora hotet från teknologin handlar alltså inte om hur intelligenta robotar tar över, utan om hur livsnödvändig teknologi degraderar beroende på vår egen oförmåga, ointresse och lathet.

Receptet för tillbakagången är att låta djup och generell kunskap ersättas av trivialiteter. Man kan se detta som en del i en övergripande samhällsutveckling. Mångas ideal är inte längre att vara den som har faktisk kunskap om hur någonting görs utan hellre vara den som talar om för andra vad de skall göra. Helst skall kedjan

vara så lång som möjligt – ju fler led bort man befinner sig från att faktiskt göra något på riktigt desto mer upphöjd är positionen. Men vad händer när det i änden på kedjan inte finns någon som kan utföra ordern? När det inte längre finns någon med förmåga att göra, skapa, konstruera eller upptäcka? När cirkeln sluts utan att någonting kommer ut? Man kan se exempel på precis just en sådan utveckling inom undervisningen och forskningen på universiteten. Det spelar inte längre så stor roll om ingenjören förstår fysikens lagar med något större djup när hen ändå bara skall ratta en svart låda och lita till de siffror ett redan existerande program spottar ut. Och målet för den talangfulle forskaren är att bli akademisk ledare och säga till andra, mindre talangfulla forskare, vad de skall

göra. Kunskapen i sig ses inte längre som värdefull, betydelsen ligger i det triviala. Det är just i detta den riktigt stora faran ligger. När vi förlitar oss på att det alltid finns någon annan som har det egentliga kunnandet, men inte försäkrar oss om att det faktiskt finns någon, blir inget väsentligt gjort. När vi förlitar oss på att allt finns i böckerna eller går från dator till dator glöms kunskapen bort. Till slut är det ingen som egentligen vet någonting.

Ulf Danielsson

Brexit skruvar upp surrealismen

MÅNDAG 9 SEPTEMBER 2019

Det havererade brittiska självständighetsprojektet må ha varit komiskt från början, men det är beundransvärt med vilken hastighet Brexit på kort tid har accelererat in i ren surrealism.

Med en premiärminister som kallar sin motståndare ”klorbehandlad kyckling”. Med premiärministerns närmaste rådgivare som misstas för en skrikande, berusad turist av andra ledamöter. Med premiärministerns bror som hoppar av

som utbildningsminister för att umgås *mindre* med familjen. Med en ledare av underhuset som halvsover sig igenom förhandlingar utsträckt som en Kronblom i bänkraden.

Allt på bara en vecka! Och nu har Johnson snart som enda flyktväg ur dödläget att få igenom ett misstroendevotum av sig själv, vilket skulle vara den enda omröstning han i så fall vinner.

Eftersom kulturen aldrig kommer hinna ikapp verkligheten hoppas jag på fler säsonger av detta drama. Håller tummarna att Brexit skjuts upp igen. Och igen. Igen. Igen. Et cetera, in absurdum.

Kristofer Ahlström

kristofer.ahlstrom@dn.se

Det behövs en EU-kommission som alla kan reta sig på

TISDAG 10 SEPTEMBER 2019

Ursula von der Leyen tar över ansvaret för en försvagad EU-kommission. Men om unionen ska kunna göra något åt klimatkrisen och andra nationellt gränsöverskridande problem krävs det en stark överstatlig institution.

Senare i dag, tisdag, ska Ursula von der Leyen presentera sin nya EU-kommission. Redan nu står det klart att hon kommer att

leda en institution som har fått en svagare ställning i EU.

Under senare år har EU-kommissionen satsat högt fler gånger, men misslyckats med att driva igenom sina förslag. Det är en delvis motsägelsefull, men ändå tydlig utveckling som inleddes för fem år sedan. När Jean-Claude Juncker tillträdde som ordförande 2014 hävdade han att kommissionen skulle bli mer "politisk". Det där ordet provocerade många regeringschefer. Vem trodde egentligen Juncker att han var?! EU-kommissionens ordförande skulle minsann inte vara något slags politisk ledare för EU, morrades det på många håll.

Att folkvalda politiker i medlemsländerna ilsknade till är begripligt, men idén om en "politisk" kommission innebar ingen stor revolution.

Det Juncker menade var att EU-kommissionen skulle arbeta mer proaktivt än tidigare. Kommissionen skulle inte enbart förvalta och övervaka unionens sätt att fungera, utan driva på i frågor som ansågs vara viktiga för hela EU.

Fem år senare är det uppenbart att Junckers kommission försökte, men bara delvis lyckades bli mer "politisk".

Tänk bara på migrationspolitiken.

Kommissionen var faktiskt ganska tidigt ute med att peka på behovet av en mer gemensam flyktingmottagning i EU.

Flera genomarbetade lagförslag lades fram, men trots många års förhandlingar har medlemsländerna inte kommit överens. I stället verkar idén om ett lösligare samarbete mellan en koalition av "villiga" länder växa fram.

Tänk också på striden om rättsstatens principer. EU-kommissionen har haft en

mycket tydlig linje, men misslyckats med att få stöd av medlemsländerna i rådet. Vissa delar av tvisten med Polen har i stället avgjorts i EU-domstolen. Regeringen i Warszawa har till exempel fällts för att ha tvingat polska domare att gå i förtida pension.

Så långt fungerar alltså EU enligt regelboken. Men samtidigt har Polens ilskna reaktioner mot EU-kommissionens agerande haft avsedd verkan.

Kommissionens ställning underminerades när rådet inte ställde sig bakom kritiken mot Polen. Risken är därför att regeringen i Warszawa trots bakslaget i EU-domstolen känner sig, och kommer att uppträda, som en vinnare.

På så sätt har luften efter hand gått ur Junckers politiska kommission. Och Ursula von der Leyen kommer säkert att få det ännu svårare att driva på.

Det sätt på vilket von der Leyen utsågs till kommissionens nästa ordförande har gjort hennes ställning ostadigare än Junckers, ända från början.

Först dök hon upp, helt otippad och oväntad, som stats- och regeringschefernas kandidat vid det extra EU-toppmötet i början av juli. Sedan godkändes hon av EU-parlamentet med bara nio rösters övervikt.

Till skillnad från Jean-Claude Juncker, som var vinnande så kallad spetskandidat i 2014 års EU-val, har von der Leyen alltså enbart stats- och regeringscheferna att tacka för sitt nya uppdrag. Och stödet i EU-parlamentet är bräckligare.

Mycket talar därför för att försvagningen av EU-kommissionens ställning kommer att fortsätta. De politiska ledarna i EU-länderna vill ha och har fått ett övertag.

Spelar det någon roll för EU? Ja, utan en väl fungerande, tillräckligt stark och nationellt oberoende kommission skulle unionen inte fungera.

Kommissionen har rätt att föreslå ny EU-lagstiftning, övervaka att medlemsländerna följer de gemensamma lagarna och dra stater som inte anses sköta sig inför EU-domstolen.

Den överstatliga institutionen i Bryssel har alltså utrustats med ovanlig makt. EU-kommissionen liknar faktiskt ingen annan myndighet i hela världen.

Att stolta gamla nationalstater irriterar sig på kommissionen och reser ragg när de tas i örat är därför inte konstigt. Ingen gillar att bli uppläxad.

Det är inte bara Ungern och Polen som är upprörda över kritik från EU-kommissionen, liknande missnöje finns på många håll.

Men det är kommissionen som försöker se till att förslagen till nya EU-lagar inte utformas för att gynna ett land och att de gemensamma lagarna sedan tillämpas i hela unionen.

Alternativet är att de politiska ledarna tar över ännu mer. Och om stats- och regeringschefernas minsta gemensamma nämnare ska bestämma ambitionsnivån i EU skulle det inte bli mycket gjort.

Utan kommissionen skulle EU bli en lösligare och pratigare europeisk sammanslutning. Nationella intressen skulle slå igenom och små länder få svårare att höja sina röster.

Den som tror att det krävs fler övernationella, bindande beslut borde därför inse att EU-kommissionen behövs.

Om EU ska kunna göra något åt klimatkrisen och andra gränsöverskridande problem är det väldigt

bra att det finns en präktig och irriterande EU-kommission, som svävar någonstans ovanför nationerna och som alla kan reta sig på.

Annika Ström Melin är journalist och fristående kolumnist i Dagens Nyheter.

Annika Ström Melin

Jämställd kommission står inför tuffa utfrågningar

TISDAG 10 SEPTEMBER 2019

13 kvinnor och 14 män. EU-kommissionens nya ordförande Ursula von der Leyen ser ut att lyckas med sin föresats att för första gången få en jämställd "EU-regering". Men det är tveksamt om alla kandidater klarar Europaparlamentets tuffa utfrågningar. Sveriges kandidat, tidigare arbetsmarknadsminister Ylva Johansson,

får sällskap av tolv andra kvinnor i nya EU-kommissionen. Så många har de aldrig varit tidigare. I nuvarande Juncker-kommissionen finns nio kvinnor och Jean-Claude Juncker fick tjata rejält på medlemsstaterna för att få upp antalet. Förutom ordföranden, Tysklands Ursula von der Leyen, väntas flera av de tyngre uppdragen i kommissionen fördelas bland kvinnor. Till exempel pekas danska Margrethe Vestager ut som den som får ansvar för att rusta Europa digitalt för att ta upp kampen mot amerikanska jättar som Facebook och Amazon. Exakt vilka portföljer som hamnar var kommer att bli känt vid lunchtid på tisdagen. Redan klart är att Margrethe Vestager och Frans Timmermans, från Nederländerna, får särskilt viktiga roller som vice ordförande för kommissionen. Både Vestager och Timmermans var

kandidater till ordförandeposten. Men vid ett EU-toppmöte i somras föreslog stats- och regeringscheferna i stället överraskande den utanför Tyskland tämligen okända Ursula von der Leyen. Hon valdes sedan med knapp majoritet vid en omröstning i Europaparlamentet. Det blir också parlamentet som ska godkänna kommissionen som helhet, förmodligen vid en session i Strasbourg i slutet av oktober. Innan dess ska de olika kommissionskandidaterna frågas ut av parlamentarikerna.

– Man förväntas kunna väldigt mycket om sina ämnesområden, klara spontana saker och inte bara läsa innantill. Det blir ordentliga grillningar, sade EU-parlamentarikern Jytte Guteland (S) till DN häromveckan.

Fredrick Federley (C) räknar med att åtminstone en av Ursula von der Leyens kommissionskandidater ryker.

– Parlamentet brukar vilja ha ett offer för att kommissionen ska förstå att parlamentet har makt, säger han till DN. Bland de 27 namnen finns flera som har potential att bli den (eller de) som faller. Vid måndagens dagliga presskonferens hos EU-kommissionen kom frågor om Sylvie Goulard, Frankrikes kandidat. EU:s antibedrageribyrå Olaf har inlett en undersökning som gäller en fejkad anställning av en assistent till Goulard under dennes tid som EU-parlamentariker.

Goulard har betalat tillbaka 45 000 euro, cirka 480 000 kronor, till parlamentet. Till det kommer att hon under flera år som ledamot fick 10 000 euro varje månad av en amerikansk tankesmedja.

Även runt Polens kandidat Janusz Wojciechowski finns frågetecken. Han utreds också av Olaf, men då gäller det reseersättningar, uppger Der Spiegel. Janusz Wojciechowski har till skillnad från Sylvie Goulard ingen stor partigrupp i parlamentet i ryggen. Goulard satt i den liberala gruppen åren 2009–2017.

Eftersom hon nu är föreslagen av Emmanuel Macron kommer gruppen säkert att backa upp henne.

Wojciechowski är också tidigare EU-parlamentariker. Han satt under sina sista år för polska Lag och rättvisa, PIS, som ingår i samma grupp som Sverigedemokraterna. Den partigruppen, ECR, är numera en av de mindre i parlamentet.

En tredje kandidat som kan få problem är Rovana Plumb. Hon är EU-parlamentariker för socialdemokraterna

och har tidigare haft ministerposter i Rumänien. Även hon har utretts för korruption. Till det kommer att Rumäniens liberala president kritiserat regeringen för att ha föreslagit ”dåliga kandidater”. Den tråden spinner säkert parlamentet vidare på i sina grillningar. Slutligen lär Ungerns kandidat, EU-parlamentarikern László Trócsányi, få det tufft i utfrågningarna. Visserligen är ungerska partiet Fidesz fortfarande medlem i EPP-gruppen, där svenska moderater och kristdemokrater ingår, men Trócsányi var justitieminister i Ungern 2014–2019. Under den perioden har ungerska regeringen fått omfattande kritik för att inskränka rättsväsendets oberoende.

Vilken post Ylva Johansson får är ännu inte känt. Eftersom hon har varit arbetsmarknadsminister spekuleras det i

just den portföljen. Hon själv och statsministern ser säkert hellre att det blir en tyngre portfölj med mer lagstiftning. Inre marknaden är en sådan. Inre marknaden också ett område som prioriteras i regeringens EU-arbete de kommande fem åren.

Pia Gripenberg

Fakta. EU-kommissionen sitter i fem år

EU-kommissionen ses som EU:s regering. Varje medlemsstat utser en kandidat att bli kommissionär. Eftersom Storbritannien ska lämna EU den 31 oktober har landet inte föreslagit någon kandidat.

Är Storbritannien kvar ytterligare någon månad antas nuvarande kommissionären Julian King få fortsätta under den perioden.

Den 30 september till 8 oktober frågas kandidaterna ut av parlamentarikerna. Den 23 oktober väntas parlamentet rösta om man ska godkänna kommissionen i sin helhet.

Den nya kommissionen tillträder den 1 november och sitter i fem år.

Johnson om Irland: ”Jag har ett överflöd av idéer”

TISDAG 10 SEPTEMBER 2019

Paris. Boris Johnson påstod att han har ”ett överflöd av idéer” som kan lösa Brexitknuten när han mötte Irlands premiärminister Leo Varadkar i Dublin på måndagen. Men han ville inte säga vilka dessa idéer är.

– Det kommer vi att diskutera nu, sa Johnson när ledarna gick in på mötet.

Det var första gången som Boris Johnson träffade Leo Varadkar i rollen som premiärminister, trots att den stora knäckfrågan i förhandlingarna med EU är gränsen på den gröna ön.

– Det jag ofta får höra när jag åker runt och talar med andra EU-ledare är: Hur är din relation med vännerna på Irland? Så det är viktigt att vi nu sätter oss ned och pratar, och kanske sedan gemensamt kan lägga fram förslag till Bryssel, sa Johnson. Leo Varadkar såg inte alltför optimistisk ut.

– Vi är beredda att tala om alternativ till nödlösningen för Nordirland, men hittills har vi inte fått se några nya förslag, sa Varadkar, som tonade ned möjligheterna till ett genombrott.

Besöket på Irland kom efter en vecka då det brittiska parlamentet röstat ja till en uppskjuten Brexit, om inget avtal finns

klart i mitten av oktober. Avsikten: att hindra en avtalslös Brexit den 31 oktober. Johnson har avfärdat denna nya lag, som på måndagseftermiddagen fick drottningens formella godkännande, och han har krävt ett nyval för att slippa undan den. Men oppositionen vägrar att gå till val före den 1 november – och väntades på måndagskvällen, efter denna upplagas pressläggning, rösta nej till det ännu en gång. Samtidigt stängs parlamentet i fem veckor, och återsamlas inte förrän den 14 oktober.

– Jag är inte oroad av det som händer i parlamentet. Mitt mål är att säkra ett avtal före den 18 oktober (då ett EU-toppmöte äger rum, DN:s anm). Jag har noga studerat vad en avtalslös Brexit skulle innebära. Visst kan vi klara det, men det vore ett misslyckande som vi alla vore

ansvariga för, sa Johnson bredvid sin irländska motpart.

Leo Varadkar betonade att Johnsons krav på ett slopande av nödlösningen för Nordirland i avtalet (på engelska kallad ”backstop”), är oacceptabelt för Irland så länge inte nödlösningen ersätts av något annat konkret som kan garantera en öppen gräns efter Brexit.

– Ingen nödlösning är för oss detsamma som inget avtal alls. Osäkerheten skulle bestå under nästa fas i förhandlingarna, sa Varadkar.

Från Bryssel meddelades under tiden att förhandlingar mellan EU och Storbritannien på ”teknisk nivå” fortsätter under veckan – även om diverse EU-källor samtidigt hävdar att konkreta brittiska förslag fortfarande saknas.

Erik de la Reguera
erik@delareguera.se

Fakta. Gränsfrågan

Syftet med en nödlösning, på engelska kallad backstop, för irländska gränsen är att Nordirland och Irland ska ha en så nära relation som möjligt. Detta för att inte nya oroligheter, som plågade invånarna under 30 år, ska uppstå.

Lösningen innebär att Nordirland fortsatt är kvar i en tullunion med EU och ingår i delar av den inre marknaden, alltså med fri rörlighet för människor, varor, kapital och tjänster.

Nödlösningen ska enbart gälla tills dess att ett nytt samarbetsavtal slutits mellan EU och Storbritannien eller utifall inget sådant avtal kan slutas.

Brexitörerna inom Tories vägrar att acceptera nödlösningen i utträdesavtalet och EU vägrar att ta bort den.

Talman John Bercow varslar om avgång

TISDAG 10 SEPTEMBER 2019

Talmannen i det brittiska parlamentets underhus John Bercow kommer att avgå senast den 31 oktober.

Med sina färgglada slipsar och ständiga vrål om "ordning, ordning" under de senaste årens Brexitdebatter har John Bercow blivit en favorit i medierna.

– Inför valet 2017 lovade jag min familj att det skulle bli min sista mandatperiod, sa John Bercow i ett känslösamt tal i

parlamentets underhus på måndagen, rapporterar BBC.

Om parlamentet röstar för ett nyval senare på måndagskvällen avgår han med omedelbar verkan. Vid ett nej lämnar han jobbet i månadsskiftet oktober-november. Bercows besked kom strax efter att drottningen gett sitt slutliga godkännande till lagen om att förhindra ett Brexitutträde utan avtal, som parlamentet röstade ja till förra veckan.

Den excentriska John Bercow har en av huvudrollerna i det pågående Brexitdramat. Slutstriden har beskrivits som en tvekamp mellan Boris Johnson och John Bercow, där talmannen försöker stoppa premiärministern från att runda parlamentet.

Bercow valdes in i parlamentet för konservativa Tories 1997. Sedan han blev talman 2009 är han oberoende och har till

uppgift att leda debatterna och tolka och implementera parlamentets processer.

Under Brexitprocessen har Bercow blivit allt mer kontroversiell och kommit på kant med regeringen och brexitörerna.

Kritikerna menar att John Bercows tolkning av parlamentets regler har gynnat oppositionen och dem som är mot Brexit. Talmannen har försvarat sig med att det är hans ansvar att upprätthålla parlamentets självständighet och se till att alla sidor kommer till tals.

Mia Holmgren

mia.holmgren@dn.se

Israel uppges ha attackerat iransk bas

TISDAG 10 SEPTEMBER 2019

Jerusalem. Minst 20 personer dödades natten till söndagen, då israeliskt flyg bombade det iranska revolutionsgardets bas intill den syriska staden Abu Kamal, uppger syriska oppositionskällor. Israel vägrar kommentera uppgifterna.

Samtidigt, uppger Israel, avfyrade shiamilismän under iranskt befäl ett antal missiler mot Israel från en bas intill Damaskus, men alla landade på syriskt område.

I alla de tre länder där Iran flyttar fram sina positioner och attackeras av israeliskt flyg är den nationella suveräniteten undergrävd och partiell. Men skillnaderna mellan arenorna är stor: med aktioner mot mål i Libanon riskerar Israel en kollision med Hizbollah-milisen; bombningar av iranska mål i Syrien måste utföras efter samordning med det ryska flygvapnet, och i Irak har attackerna mot Iran-stödda shiamiliser väckt amerikanska protester. Israels aktioner sker mot en komplicerad bakgrund, där nästa veckas israeliska val, USA:s skärpta sanktioner mot Iran och Irans allt djärvare brott mot 2015 års kärnenergiavtal alla spelar in. Och allra mest dramatiskt: sonderingarna bakom kulisserna mellan USA och Iran om ett möte mellan ländernas presidenter och eventuella förhandlingar.

För Israels premiärminister Benjamin Netanyahu, som glatt sig åt Donald Trumps hårdhänta behandling av Iran och åt USA:s sorti från kärnenergiavtalet, är tanken på amerikansk-iranska förhandlingar en mardröm, av flera skäl. Netanyahu fruktar att Trump, i förhandlingar med Iran om saker som rör Israels överlevnad, skulle agera lika förstrött och improviserat som under kärnvapenförhandlingarna med Nordkorea. Irans regim är nere för räkning ekonomiskt och avskydd av en majoritet av sina undersåtar, men den spelar sina diplomatiska kort mästerligt. Å andra sidan: ett avtal USA-Iran som förbjuder Iran att utveckla medeldistansmissiler skulle beröva Netanyahu den image han odlar som Israels och västvärldens ”sköld” mot Iran.

Revolutionsgardet, vars division ”Quds” hanterar regimens terror-, gerilla- och milisverksamhet utanför landet, är inte bara regimens verktyg, den är en av dess grundpelare.

Israels attacker besvärar gardet, men de kommer aldrig att driva det från grannländerna. Det kan bara stormakterna, om någon, uppnå.

Nathan Shachar

naranjal@gmail.com

Michael Winiarski: Töväder på väg mellan Ryss- land och flera västländer

TISDAG 10 SEPTEMBER 2019

Är Europa och USA på väg att släppa tillbaka Ryssland in i stugvärmen, drygt fem år efter den olagliga annekteringen av Krim och trots pågående väpnad

intervention i östra Ukraina? Flera tecken tyder på ett töväder, men en av orsakerna till vindkantringen kan sökas utanför Europa.

Under den tid som gått sedan Ryssland i februari-mars 2014 roffade åt sig en del av Ukrainas territorium har det rått enighet i Väst – alltså främst EU, USA och försvarsalliansen Nato – om att upprätthålla sanktionerna mot Moskva. Men nu är den tidigare enigheten om att isolera Ryssland på väg att lösas upp. Sedan en tid har USA:s president Donald Trump insisterat på att Ryssland ska få återkomma i rikemansklubben G7, som därmed blir ett G8.

Tyskland, som är starkt energiberoende av rysk gas och olja, har nyligen signerat ett avtal om en ökning av tysk teknologiexport till Ryssland.

Frankrikes president Emmanuel Macron – som enligt fransk tradition gärna kör sitt eget lopp – på väg att tina upp relationerna mellan Paris och Moskva. På måndagen möttes de ryska försvars- och utrikesministrarna för ett så kallat 2+2-möte i Moskva, vilket var första gången sedan 2014.

Den ryske ledaren Vladimir Putin besökte i somras Macron i hans residens i Provence, och premiärminister Edouard Philippe förklarade senare: "Sanktioner är inte för evigt; de kan återkallas när som helst."

Det följdes i söndags upp med att Macron överlade med Putin i telefon, och de båda presidenterna var ense om att ett nytt toppmöte om konflikten i Ukraina ska hållas i Paris inom kort. Förhandlingarna ska föras inom det så kallade Normandie-formatet, där Frankrike, Tyskland, Ukraina och Ryssland ingår.

De tidigare "Normandie"-avtal som har slutits, Minsk-I i september 2014 och Minsk-II i februari 2015, har stadgat vapenvila och att rysk militär dras bort från östra Ukraina. Men de har inte uppfyllts, utan dödandet har fortgått. Nu står hoppet till att helgens utväxling av fångar mellan Ryssland och Ukraina kan ha öppnat en dörr på glänt för ett nytt försök att nå en fredsuppgörelse. Ukrainas president Volodymyr Zelenskyj betecknade fångutväxlingen som "ett första steg" på vägen att avsluta konflikten.

Eftersom det är den ryska interventionen i Ukraina som lett till isoleringen av Moskva är en lösning av konflikten nyckeln till en återgång till läget innan sanktionerna infördes.

Det skulle förutsätta att Ryssland släpper kontrollen över de delar av Donetsk- och

Luhansk-länen som rysk militär ockuperar. Och att Krim återlämnas till Ukraina. Att Putin skulle gå med på något av dessa villkor är närmast uteslutet. Därför står EU:s och USA:s kollektiva sanktioner fast, åtminstone ännu en tid. Men det utesluter inte att många västländer var och en för sig är mer öppna för att mjuka upp relationerna till Ryssland.

Här finns olika nyanser, allt från pragmatism till rent prorysk politik. Den första representeras av sådana som den finländske utrikesministern Pekka Haavisto, som sade till Financial Times att det är "svårt att föreställa sig en lösning" på en del kriser, som Libyen och Syrien, utan att Ryssland är en del av den.

Den senare attityden finns hos tongivande europeiska extremhögerpolitiker som Marine Le Pen och Matteo Salvini, som

öppet samarbetar med Putins maktparti Förenade Ryssland.

Bland europeiska statsledare är Macron är särskilt aktiv, inte minst i bygget av en personlig relation till Putin. Han kan operera i det vakuum som har skapats av att EU är allt mer oenigt och fragmenterat och av att de andra tongivande makterna är upptagna med annat:

USA vänder Europa ryggen med Trumps oförutsägbara och isolationistiska "America First"-linje.

Det tidigare ledande Tyskland har tappat kraft i och med att Angela Merkel är på väg att dra sig tillbaka.

Storbritannien befinner sig i ett oavbrutet Brexitkaos.

Den strategiska frågan är vilken roll Ryssland ska tillmätas i den ekvationen. Få hyser några illusioner om Kremls beteende. Den förändrade synen på

Ryssland beror mer på globala faktorer, främst att det allt starkare Kina betraktas som det stora framtida hotet.

Enligt detta synsätt är det inte motsättningen mellan Väst och Rysslands imperialism som är viktigast, utan rivaliteten mellan USA och Kina om det politiska, ekonomiska, teknologiska och militära världsherraväldet.

För USA blir i det perspektivet den ryska aggressionen i Ukraina och hoten mot grannländer i östra Europa en andrahandsfråga. I stället kan det hända att USA och Ryssland, som oroar sig över att bli allt mer tekniskt och ekonomiskt beroende av Kina, en vacker dag faller i varandras armar.

Då blir Krim ett billigt växelmynt och länder som Ukraina, Polen och de baltiska staterna hamnar i kläm.

Michael Winiarski

Plötsligt surrar Moskva av politik

TISDAG 10 SEPTEMBER 2019

Analys

Ryska val brukar alltid gå till på samma sätt: Oppositionen hindras och motarbetas. Den statliga propagandan går på högvarv. Röster stjäls. Partiet Enade Ryssland segrar och apatin lägger sig som en våt filt över alltsammans.

Men inte i lokalvalet i år. För första gången på länge surrar Moskva av politik.

Moskva.

– En ny känsla: Det är inte längre Putin och Moskvas borgmästare Sobjanin som bestämmer vem som sitter i stadsfullmäktige. Det är vi. En trevlig känsla! Låt oss vänja oss vid den, säger oppositionsledaren Aleksej Navalnyj i sin videoblogg.

Navalnyj är segerviss, och han har all orsak. Hans projekt ”Rösta smart” visade sig vara den ryska oppositionens mest framgångsrika projekt på årtal. Det går ut på att i en situation där makthavarna inte släpper fram oppositionens viktigaste namn går man i varje fall till valurnorna och röstar på de oppositionskandidater som finns.

Det låter enkelt. Men fram tills nu har det varit totalt omöjligt för den ryska oppositionen att enas om en gemensam strategi. Själv hade jag mina dubier. Varför

skulle väljarna vilja organisera sig nu, när de aldrig tidigare har gjort det?

Men faktum är att väljarna i ryska storstäder agerar mer och mer som en riktig väljarkår – trots att valdeltagandet på i söndagens lokalval som vanligt var mycket lågt, drygt 21 procent .

I Moskva rasade Putinpartiet Enade Ryssland – från 40 mandat till 25 (av 45). Oppositionen sköt i höjden, från 5 till 20 mandat. Detta trots att Centralvalnämnden hindrade oppositionens viktigaste profiler – Ljubov Sobol, Ilja Jasjin, Dmitrij Gudkov – från att ställa upp.

Det var inte bara i Moskva som oppositionen segrade. I Chabarovsk gick oppositionen från 2 till 33 mandat, medan Enade Ryssland rasade från 33 till 2. I Irkutsk gjorde oppositionen ett ryck från 8

till 21 mandat, medan Enade Ryssland förlorade 13 av 27.

De Kremlojala kandidaterna har visserligen segrat i alla guvernörs- och presidentval. Men nu har Navalnyj fått blodad tand.

– Vår största seger är att vi lyckades agera kollektivt. Nu sitter vi och planerar hur vi kan klara oss ännu bättre i nästa val, säger han.

Navalnyj poängterar att projektet ”Rösta smart” inte handlar om att skapa någon enhetlig opposition.

– Oppositionen kommer aldrig att bli enhetlig. Men nu vet vi vad vi kan åstadkomma.

De Kremlojala makthavarna i Moskva gör nu allt för att släta över den pinsamma förlusten. Moskvas borgmästare Sergej Sobjanin välkomnar resultatet på sin hemsida och kallar valet ”historiens mest

emotionella och konkurrensmässiga”. Han välkomnar också att fler partier än tidigare är representerade i stadsfullmäktige.

Uttalandet är absurt. Sobjanin och hans tjänstemän har själva gjort allt för att minimera konkurrensen i valet.

Den oberoende affärstidningen Vedomosti konstaterar i en ledare med rubriken ”Maktens parti förlorar Moskva” att Enade Ryssland misslyckades i sina försök att kollra bort väljarna. Väl medvetna om hur impopulärt partiet är ställde samtliga partiets kandidater upp i valet som oberoende. Strategin misslyckades kapitalt.

I stället vann det liberala partiet Jabloko fyra mandat. Det är första gången sedan 2005 som Jabloko är representerat i Moskvas stadsfullmäktige, och symboliken är viktig. Jabloko är det enda liberala partiet i Ryssland som har existerat ända

sedan början av 1990-talet och konsekvent kritiserat Putins människorättsbrott, inklusive annekteringen av Krim. De övriga så kallade oppositionspartierna – kommunisterna och Rättvist Ryssland – är en del av systemet, även om Navalnyj uppmanade väljarna att rösta på dem i brist på andra.

När Jablokopartiets grand old man Grigorij Javlinskij höll ett tal efter att resultatet var klart drog han ned applåder med sin bitande ironi:

– Vi måste tacka våra makthavare för deras strålande kampanj för oss. Vi har aldrig haft en så bra kampanj. Tusentals gripna i demonstrationerna. Tack vare dessa slagsmål på gatan fick folk veta att Moskva stadsfullmäktige existerar.

Anna-Lena Laurén

Fakta. Lokalvalet i Ryssland

Den 8 september hölls lokalval i Ryssland. I 16 regioner valde man guvernör, i 13 lokala eller regionala parlament. I fyra regioner hölls utfyllnadsval för duman, i tre delrepubliker valde man president.

Valet har föregåtts av omfattande demonstrationer i Moskva, eftersom en stor del av oppositionens kandidater inte tilläts registrera sig.

Enligt valobservatörsorganisationen Golos förekom inget allvarligt valfusk i Moskva, däremot ute i regionerna. Att valfusk var mindre i Moskva beror framför allt på att antalet valobservatörer där är så mycket större.

Saudiarabien vill anrika uran

TISDAG 10 SEPTEMBER 2019

Saudiarabien. Den nya energiministern i Saudiarabien uppger att landet i framtiden vill producera och anrika uran för ett planerat kärnkraftsprogram.

– Vi går framåt försiktigt. Vi experimenterar med två kärnkraftsreaktorer, säger prins Abdulaziz bin Salman vid en energikonferens i Abu Dhabi.

Landet har tidigare sagt sig vilja använda kärnkraft på ett fredligt sätt, men anrikning av uran är känsligt eftersom det kan öppna för militär användning.

TT-Reuters

”Fortsatta övergrepp i Venezuela”

TISDAG 10 SEPTEMBER 2019

Venezuela. Fortsatta fall av tortyr, utomrättsliga avrättningar och åtgärder för att kriminalisera människorättsgrupper – FN:s människorättschef Michelle Bachelet kritiserar Venezuelas regering för övergreppen.

Redan i juli krävde Bachelet att regeringen upplöser landets särskilda polisstyrka FAES. Den har av interna människorättsorganisationer pekats ut för

en lång rad övergrepp, inte minst utomrättsliga avrättningar.

Nu konstaterar hon att ingen information kommit om att regeringen följt rekommendationerna från i juli.

– Tvärtom har FAES fått stöd från de högsta nivåerna i regeringen, säger Bachelet.

TT-AFP

Medarbetare valde Trump-hotell

TISDAG 10 SEPTEMBER 2019

USA. President Donald Trump förnekar bestämt att han har ett finger med i spelet när statligt anställda bokar nätter på hotellen som han äger. Donald Trump har beskyllts för att utnyttja presidentämbetet till att gynna sina privatägda hotell ända sedan han tillträdde i januari 2017. Och nya exempel kommer tätt. För en vecka sedan hade vicepresident Mike Pences medarbetare vissa svårigheter att förklara beslutet att övernatta på Trumps golfhotell i Doonbeg i Irland, trots att det ligger omkring 30 mil bilvägen från Dublin där Pence höll möten.

TT

Nordkorea berett tala om kärnvapen

TISDAG 10 SEPTEMBER 2019

Nordkorea. På måndagen meddelade Nordkorea att man åter är beredd att diskutera kärnvapen med USA. Det uppger Nordkoreas statskontrollerade nyhetsbyrå KCNA.

”Vi är beredda att möta USA på en plats och vid en tidpunkt senare i september för att fortsätta diskutera de frågor vi hittills har diskuterat”, skriver KCNA som citerar landets utrikesminister Choe Son-Hui.

Av det korta meddelandet framgår att Nordkorea kräver att USA ”tänker om” när det gäller vissa frågor, något som kan betyda att man vill se ett slut på USA:s sanktioner mot landet. USA:s

utrikesdepartement säger till Reuters att man inte har någon information om ett eventuellt nytt möte.

Clas Svahn

Presidenten fördömer helgens våld

TISDAG 10 SEPTEMBER 2019

Sydafrika. President Cyril Ramaphosa fördömer helgens våld i Johannesburg, där två personer miste livet i samband med våldsamheter med främlingsfientliga förtecken.

Minst tio människor har dödats sedan månadens början i samband med att antalet attacker har ökat mot företag som ägs av utlänningar. Kravallpolis använde chockgranater och gummikulor på söndagen för att skingra folkmassor som

attackerade butiker i stadens centrum och andra områden.

Ramaphosa ”har i de starkaste ordalag fördömt en ökning i våld som krävde två liv i Johannesburg i går”, meddelar presidentens kansli.

TT-AFP

Stort tapp för Arbeiderpartiet

TISDAG 10 SEPTEMBER 2019

Norge. De stora traditionella partierna backar i de norska lokalvalen. Arbeiderpartiet gör ett katastrofval och backar med nästan 10 procent, men räddas kvar vid makten i bland annat Oslo och Trondheim tack vare framgångar för Miljøpartiet de grønne. På flera håll blir ett enfrågeparti mot vägtullar vågmästare.

Det är Norges klimatsatsning som väckt den infekterade debatten om vägtullar. I somras röstade stortinget för att landet ska bli klimatneutralt redan år 2030. För att nå målet krävs kraftfulla politiska åtgärder. En av dem är vägavgifter som redan tidigare var höga och vanligt förekommande, men som det senaste året har ökat än mer. **Mia Holmgren**

Jonas Fröberg: Gnistrande bilsalong med förskräckt oro i korridorerna

TISDAG 10 SEPTEMBER 2019

Nedkylning av ekonomin och handelskrig i en bilbransch vars affärsmodeller ställs på ända av nya spelare. I år blir sig inget likt på bilsalongen i Frankfurt - där också

stora klimatprotester väntas. DN:s Jonas Fröberg bevakar på plats.

Analys

Bilsalonger pågår på två plan. På ytan är glamouren aldrig så gnistrande och presentationerna påkostade.

Men en hårsman under ytan ligger ett mycket allvarligt program. På

Frankfurtsalongen väntas runt 800 000 besökare titta på det nyaste.

Men det intressanta händer i de grå korridorerna bakom montrarna. Och där sabreras ingen champagne. Där viskas tre ord: "Överlevnad på sikt." Börskurserna har rasat de senaste åren hos de stora bilkoncernerna Daimler, BMW och Volkswagen, trots högkonjunktur och rekordvinster.

Marknaden undrar nämligen: Vilka är vinnare om fem år?

Svaret är höljt i dunkel.

Vi vet att bilmarknaden ändras i grunden. Färre vill äga sin bil och ett helt nytt sätt att se på mobilitet växer fram i samklang med elektrifiering och självkörande bilar. Om några år kommer många att köpa mobilitetstjänster, kanske av Daimler, eller Uber.

I Volvo Cars och Daimlers luftkonditionerade styrelserum gnager frågan: Var hamnar de i det nya?

Frankfurtsalongen, som hålls varannan höst, är dessutom på dekis.

Senaste gången, 2017, minskade salongsbesökarna med runt 120 000 jämfört med 2015. Jämfört med den senaste salongen 2017 (höstsalongerna i Europa hålls växelvis i Paris och i Frankfurt) är årets 800 utställare nära 200 färre.

Förutom Volvo Cars lyser världens näst största biltillverkare Toyota med sin

frånvaro tillsammans med Mazda, Fiat, Chrysler, Citroën och Peugeot. Men även lyxmärken som Ferrari och Bugatto håller sig hemma.

I stället försöker salongen bli en mötesplats för ny mobilitet med en stor konferens i slutet av veckan där techsektorn ska giftas ihop med bilbranschen.

Dessutom väntas klimatprotester.

Bilbranschen får kritik för långsam elektrifiering och för att spjärna emot nya klimatregler.

Allt i ett Tyskland där dieselsbilsförbud just nu genomförs i flera städer på grund av för höga kväveoxidnivåer. På lördag, den 14 september, väntas över 10 000 cyklister blockera gatorna fram till mässan och flera andra protestaktioner planeras.

Och mitt i allt begås så glammiga premiärer: Strålkastarljuset ska flöda mot

nya elbilar som Volkswagens ID.3 som ska utmana Tesla Model 3 och kosta under 30 000 euro. Men som vanligt lär de allra flesta ha bensin- eller dieselmotor.

För mig som bevakat Frankfurtsalongen sedan 2007 står några saker helt klara: Det här kan vara sista gången salongen hålls. Branschen har aldrig varit intressantare och det har aldrig stått så mycket på spel – som direkt berör dig och mig.

Jonas Fröberg

jonas.froberg@dn.se

Fakta. Bilsalongen i Frankfurt

Internationale Automobil-Ausstellung (IAA) är en av världens stora internationella bilutställningar och arrangeras vartannat år i Frankfurt am Main. På IAA presenterar bilföretagen sina modeller och årets nyheter. Mässan för personbilar hålls vartannat år och alternerar med Bilsalongen i Paris.

Den grundades 1907.

I år öppnas salongen, som hålls i mässkomplexet Messe Frankfurt på gångavstånd från tågstationen, för allmänheten den 12 september och hålls öppen till den 22 september.

För två år sedan kom 800 000 besökare, en minskning med över 120 000 sedan 2015.

Boeing 737 underkänns – EU-byrå kräver fler tester

TISDAG 10 SEPTEMBER 2019

EU:s byrå för luftfartssäkerhet, EASA, underkänner hur Boeing hittills har försökt förbättra sin olycksdrabbade modell 737 Max. Byrån kräver att Boeing gör mer för att garantera kvaliteten i de sensorer som inte fungerade vid de två katastrofala krascher som kostade 346 människors livet.

EASA vill också se tuffa tester genomförda som visar att 737 Max är säker både med och utan att modellens automatiska system mot överstegring är inkopplat.

ANNONS:

Det sker samtidigt som Boeing i officiella uttalanden sagt att bolaget hoppas få klartecken från den amerikanska luftfartsmyndigheten, FAA, i oktober så att modellen kan komma i trafik före årsskiftet.

Tidigare har ett godkännande från FAA enligt kutym följts av EASA, men efter olyckorna med Max-modellen framkom brister i den amerikanska myndighetens sätt att certifiera modellen och nyligen presenterade EU:s byrå för luftfartssäkerhet sin syn på saken i Europaparlamentet.

Vad EASA:s chef Patrick Ky då lade fram ser ut som betydligt hårdare krav än de som ställs av FAA.

Den första punkten: att förändringarna som Boeing gör godkänns av EASA (ingen delegering till FAA, som tidigare).

Ett andra villkor lyder att EASA får genomföra en vittomfattande och självständig översyn av flygplansmodellen, som sträcker sig bortom kontrollsystemet som löpte amok vid olyckorna.

Ytterligare ett villkor är att piloter som i framtiden flyger Max-modellen får den träning de behöver.

På den punkten har amerikanska piloter sagt att de är nöjda om de får viss träning framför dator, medan myndigheter i andra delar av världen kan komma att kräva fullskalig träning i flygsimulator.

Både EASA och indiska myndigheter har, enligt tidningen Seattle Times, vägrat att

gå med på endast enkel träning framför dator.

Efter granskningar av de två olyckorna visade sig en givare som anger flygplanets läge i luften ha visat fel värde. Felet satte i gång ett automatiskt system mot överstegring som gång efter annan pressade ned flygplanets nos mot marken. Piloterna på olycksplanen var inte utbildade i hur de skulle handskas med systemet.

Boeing-modellen ska i framtiden få information från två givare i stället för en och det automatiska systemet har modifierats, men enligt EASA är det inte nog.

En strid mellan säkerhetsmyndigheterna i USA och EU hotar om FAA snart ger klartecken till 737 Max medan EASA dröjer med beslutet. Skillnaden i syn skulle betyda olika regler i olika länder och

störa den internationella trafiken för många flygbolag.

FAA:s godkännande skulle gälla endast amerikanska flygbolag som flyger inrikes. Medan europeiska flygbolag som flyger med 737 Max-plan i USA, som exempelvis Norwegian, skulle behöva klartecken från EASA, uppger Seattle Times.

Den paradoxala situationen skulle uppstå att Boeings modell anses säker i Nordamerika, men inte i Europa.

Torbjörn Petersson

torbjorn.petersson@dn.se

Har e-ciggen redan dragit sin sista suck?

TISDAG 10 SEPTEMBER 2019

Av allt som är sorgligt med att det just nu pågår en mystisk e-cigarettsepidemi i USA är kanske inte det sorgligaste att det sker just som e-cigaretten blivit cool. Men lite sorgligt är det.

Den bland tonåringar så populära *vapen* har på senare tid främst blivit uppmärksammas i samband med en rad allvarliga lungsjukdomsfall – potentiellt så många som 450 stycken, enligt den

amerikanska folkhälsomyndigheten. Enligt New York Times har fem personer avlidit. Men vad som leder till vapesjukan, som liknar en svår lunginflammation, är ännu inte utrett. Många av de insjuknade har uppgett att de inhalerat THC, den aktiva substansen i cannabis, i stället för det nikotin som är brukligt i en vape.

Samtidigt som den traditionella cigaretten i kulturen kommit att signalera antingen ”förr i tiden” eller ”djup kris” förknippas vapeandet numera inte med halsskägga män utan med ungdomligt uppror à la ”Euphoria”. Frågan är om den – högst obekräftade och ännu ovanliga – sjukdomsrisk kan ändra på det.

Greta Thurfjell

greta.thurfjell@dn.se

Nisse: Bland maskingevär och säckpipor

TISDAG 10 SEPTEMBER 2019

Just nu är en spännande tid att åka i väg till London och såväl jag som en del andra undrade hur det skulle vara att möta ett land i uppror, skakat i sitt innersta, på randen till kaos.

Det enkla svaret är att det inte märks alls. Staden är stor och de flesta fortsätter med sitt vanliga. Turisterna myllrar, t-banan skumpar lika trång som alltid, musikalerna spelar. De mondänaste kinakrogarna tar bokningar till nära

midnatt och erbjuder sofistikerade munsbitar till dunkande klubbmusik. Mig påminner det om när en vän var i Barcelona häromåret, just som kravallerna där var världsnyheter, och glatt förkunnade att han inte hade märkt någonting.

Sen råkar vi vara i närheten av Downing Street på lördagseftermiddagen och tänker att vi ska gå dit och se om det är något ståhej. Vi har sett premiärministerns port förr, men det var på 1900-talet. Dessutom är vädret strålande.

Fast det går inte. Hela gatan är nu höggradigt avstängd, med gedigna järnstängsel och vakter med jättelika maskingevär. Från ena sidan.

Från andra sidan kommer vi inte ens så långt, det är ljusbilar och poliser så att man som närmast kommer ett kvarter från gatans mynning. Så vi går åt andra hållet,

mot parlamentet som ligger så nära (och t-banestationen som vi vill åka från). Där är det ännu fullare uppställning. Gulvästade poliser i flera led, trots bara några enstaka demonstranttyper med EU-flaggor. Fast om vi gör en kringgående rörelse, åt Westminster Abbey till, så når vi en annan zon där en klase Brexitaktivister håller låda på hög volym för vem som än vill diskutera, invid en jätteflagga med budskapet "Brexit now!" Till saken hör att halva det enorma parlamentskomplexet, inklusive Big Ben, är under renovering och täckt av byggnadsställningar, så allt ser mer tillfälligt och nödlöst ut än det annars skulle. Vilket är perfekt rent scenografiskt. Helikoptrar cirklar ovanför och en bit bort hörs säckpipemusik. Det visar sig vara en snubbe i kilt som spelar för att få ihop

pengar till sin vårdnadsprocess, men valet av plats och tidpunkt känns större än så. Dagen efter köper jag The Observer och ser en bild på förstasidan med demonstranter och poliser som vrålar mot varandra. Samt rubriken "Battle at Westminster". Så det var ett slag. Och vi såg efterdyningarna. Sen tog vi t-banan.

Nils Hansson

nils.hansson@dn.se

Stoppa rasismen i Sydafrika

ONSDAG 11 SEPTEMBER 2019

Invandrarfientliga folkmobbar har dragit fram genom Johannesburg och Pretoria, hundratal butiker har plundrats och bränder anlagts. Ett tiotal människor har dödats under den senaste tidens kravaller och flera hundra gripits av polis. Oroligheterna är chockerande på flera sätt. Dels gäller det omfattningen. Dels handlar det om Sydafrika, kontinentens mest utvecklade ekonomi och landet vars förtryckta massor många kände sådan

solidaritet med under kampen mot apartheidregimen. Att svarta från andra länder nu faller offer för främlingshat väcker protester från Nigeria till Etiopien och Zambia, och har utlöst en diplomatisk kris för president Cyril Ramaphosa. Men rasismen är ingen nyhet i Sydafrika. Både 2008 och 2015 utbröt våldsamma främlingsfientliga upplopp, med dussintals döda som följd.

Etniska konflikter förekommer på många håll i Afrika. Förföljelserna av muslimska rohingyer i Myanmar i Asien har också påmint om att den vite mannen inte har monopol på rasistiska illgärningar. Visst finns det åtskilliga källor till missnöje i Sydafrika. Arbetslösheten närmar sig 30 procent. Skolsystemet är undermåligt. Klyftorna mellan fattiga och rika är stora. Kriminaliteten är hög och narkotikahandeln utbredd. Att invandrare

görs till syndabockar är dock lika fegt som fel.

Ibland utpekas apartheid som roten till allt ont i Sydafrika. Sant är dock att dagens politiker inte verkar dra sig för att spela på främlingsfientliga strängar. Den forna befrielse rörelsen ANC, som haft ensamrätt på makten i ett kvartssekel, har ofta utmärkt sig mer för korruption än kompetens och kan inte frånsvara sig ansvar för sakernas tillstånd.

Ramaphosa har en dryg uppgift i att städa upp efter sin företrädare Jacob Zumas skandaler. Men presidenten måste också anstränga sig betydligt mer för att få slut på det rasistiska våldet.

Gunnar Jonsson

gunnar.jonsson@dn.se

Första nya Gripenplanet överlämnat till Brasilien

ONSDAG 11 SEPTEMBER 2019

Det första exemplaret av den nya generationen Jas-plan, Gripen E, har överlämnats till Brasilien.

Den nya Gripen är ett gemensamt svensk-brasilianskt plan där Saab och svenska försvaret utvecklat planet tillsammans med exportkunden.

Brasilien, en stor nation med 209 miljoner invånare, blir därmed det sjätte landet

som flyger Gripen. Överlämningen av planet, som tidigare kallats "Super-Jas", skedde vid en ceremoni hos Saab på tisdagen.

Moderna stridsflygplan kan för blotta ögat se likadana ut när de flyger, men att det var ett brasilianskt plan i luften över Linköping gick inte att ta miste på. Stjärten är målad i den brasilianska flaggans gröna färg. Mitt på fenan syns flaggans gula rektangel med en blå jordglob.

– Det är med stolthet vi ser leveransen av den första Gripen, vilket varit en dröm för Brasiliens försvarsmakt. Det är ett viktigt historiskt ögonblick för Brasilien – men detta är mer än ett försvarssystem, sade Brasiliens försvarsminister Fernando Azevedo e Silva.

Han underströk hur generöst samarbetet med Sverige är och hur teknik överförs

mellan ländernas industrier. Till exempel krävde Brasilien att piloten skulle ha en stor datorskärm framför sig. Skärmen som utvecklats av ett brasilianskt företag blev så bra att svenska flygvapnet beslutade sätta in den i alla sina Gripen E.

På samma sätt har en rad andra krav på planet samordnats och harmoniserats.

– Det är i allt väsentligt samma plan som vi och Brasilien får. Vi lever upp till bägge ländernas krav. Framför allt får vi möjlighet att dela kostnader för utveckling på ett sätt som vi kanske inte orkat med på egen hand, säger Sveriges flygvapenchef Mats Helgesson till DN.

I princip är det ett nytt plan, större och med högre kapacitet än dagens Gripenplan (se fakta). Sverige har beställt 60 Gripen E för 36 miljarder kronor och Brasilien 36 plan för 40 miljarder kronor.

– Det är mycket pengar – men det är också i grunden ett erkännande av svensk teknologi och vår förmåga att utveckla stridsflygplan. Vi är ett av de få länder i världen som har den kompetensen. Detta är ett viktigt bevis för att vi står oss väl i konkurrensen och att våra produkter är bra, säger försvarsminister Peter Hultqvist (S).

Den brasilianska tillverkaren Embraer gör delar till planet och slutmonteringen av hälften av de brasilianska planen ska ske lokalt. Brasilien utvecklar också en tvåsitsig modell, Gripen F, som det svenska försvaret inte hade råd att satsa på.

– För Sverige är det viktigt att ha en långsiktig kund av det här slaget. Det är ett strategiskt partnerskap som leder till en säkerhetspolitisk dialog och till arbetstillfällen, påpekar Peter Hultqvist.

– Det finns även andra länder i Latinamerika som har visat intresse för Gripen. Jag har till exempel träffat en delegation från Colombia som ställt väldigt många frågor, säger försvarsminister Peter Hultqvist.

Det brasilianska planet ska provas ett år i Sverige innan det flygs till Brasilien. Svenska flygvapnet får sitt första plan senare i år.

– Vi börjar därefter leveranserna till Sverige 2020 och 2021. Sedan är det upp till Flygvapnet när det väljer att ta materielsystemet i drift, säger Jonas Hjelm vid Saab.

Mikael Holmström
mikael.holmstrom@dn.se

Fakta. Gripen E

Det nya Gripenplanet är den femte versionen av planet, Gripen E. Jämfört med dagens C- och D-

versioner är den nya E-versionen tyngre och starkare. Flygplanskroppen är tjockare. Därmed ryms mer bränsle och en kraftigare motor med högre dragkraft (bägge ökar 40 procent). Det ökar också planets räckvidd.

I planets nos finns en ny typ av radar och sensorer som upptäcker fienden tidigare. Planet kan bära 20 procent mer vapen.

Attacker mot israeler i Warszawa och Berlin

ONSDAG 11 SEPTEMBER 2019

Att tala hebreiska på gatan i Warszawa och Berlin kan vara farligt. På några få dagar har israeliska turister angripits av våldsmän som beskrivs som arabisktalande. Attackerna sätter också fokus på antisemitism i Tyskland och Polen.

En alltför vanlig scen utanför en europeisk krog mitt i natten: två grupper av

ungdomar hamnar i slagsmål och ett par av dem hamnar på sjukhus. Men det som hände vid en nattklubb i Warszawa i helgen har fått uppmärksamhet utöver det vanliga.

En grupp på fyra, fem unga män konfronterade tvillingbröderna Barak och Yotam Kashpizky när de stod och talade hebreiska. De frågade om de var från Israel.

”När vi svarade ja attackerade de direkt, och medan de slog skrek de ’fuck Israel’”, skrev Barak Kashpizky i en uppdatering på Facebook som snabbt blev viral. Han bifogade en bild på brodern Yotam med blodigt ansikte och bruten näsa.

Enligt de israeliska bröderna var förövarna arabisktalande och ropade ”befria Gaza”. De sade att de var från Qatar.

Men Barak Kashpizky kritiserar också de många polacker som stod och såg på utan att ingripa.

”Historien upprepar sig i Polen, när polacker står och tittar på medan folk som ’inte är från vår nation’ slår judar medvetslösa”.

Ett dygn senare angreps en annan ung israelisk turist i Berlin utanför diskoteket Matrix. Även här pekar vittnen ut en man ”med arabiskt utseende” som förövare.

Attacken var den fjärde på kort tid med misstänkt antisemitiska motiv i den tyska huvudstaden.

De aktuella brotten sägs ha utförts av män med arabisk bakgrund – även om detta ännu inte har bekräftats officiellt. Polens utrikesminister har fördömt attacken i Warszawa.

Samtidigt är förhållandet till judarna och till Israel extra känsligt i både Tyskland

och Polen. Det har förstås att göra med Förintelsen, folkmordet på Europas judar, som planerades och utfördes av tyskar, med Polen som huvudscen.

I Tyskland ökar antisemitiska brott samtidigt som extremhögern växer sig starkare. 2018 rapporterades 1 646 fall, en uppgång med tio procent jämfört med 2017.

I Polen har antisemitiska incidenter på senare år väckt stor uppmärksamhet. I påskas spreds bilder från den lilla staden Pruchnik där barn och vuxna under stort jubel slog och brände upp en ”judedocka” med skruvlockar och stor näsa. Det handlar om en gammal ritual som beskyller judarna som kollektiv för korsfästelsen.

Polen hade under århundraden Europas största judiska befolkning, och tre

miljoner polska judar mördades av tyskarna under Förintelsen.

Dagens högernationalistiska regeringsparti Lag och rättvisa, PIS, lanserade i fjol den kontroversiella så kallade Förintelselagen. Lagen hade till syfte att förhindra förtal av Polen, men fördömdes av bland andra Israel och USA. Den gjorde det nämligen straffbart att hävda att någon enda polack hade medansvar för nazisternas brott. I praktiken kunde alltså vittnen eller Förintelseöverlevare straffas för att säga sanningen.

Lagen modifierades senare, men enligt kritiker gav den ändå fritt spelrum åt antisemitiska utfall och skämt som varit tabu i många år, inklusive på TVP, den statliga tv-kanalen.

Men frågan är komplex. För samtidigt fanns det många kristna polacker som

räddade judiska landsmän under kriget med risk för sitt eget liv.

Dessa modiga män och kvinnor är fler i Polen än i något annat land – över 6 000 har fått hederstiteln ”Rättfärdig bland folken” av den israeliska myndigheten Yad Vashem.

I helgen, samtidigt som bröderna Kashpizky misshandlades, hedrades ett trettiotal polska åldringar på en annan plats i Warszawa av en amerikansk-judisk stiftelse just för sitt mod under den tyska ockupationen.

Ingmar Nevéus

Ylva Johansson lär inte bli populär hos vissa medlemmar

ONSDAG 11 SEPTEMBER 2019

Analys

Bryssel. Migration är hetaste potatisen i EU. Nu har den portföljen landat i Sverige och Ylva Johanssons famn. Det är förmodligen bara en tidsfråga innan hennes nuna dyker upp bredvid George Soros på anslagstavlor i Budapest,

som en symbol för den del av EU som ungerska regeringen ogillar så mycket.

På tisdagen presenterade Ursula von der Leyen, ordförande för kommissionen som tillträder den 1 november, sitt lag. Det är en blandning där hon fått ta hänsyn till flera faktorer: politisk balans, geografisk balans, könsbalans och så vidare.

Sveriges portfölj, migration och inrikes frågor, hamnar organisationsmässigt under vice ordförande Margaritis Schinas från Grekland. Han arbetsleder en grupp kommissionärer i enheten som har det märkliga namnet ”skydd av den europeiska livsstilen”.

Vad en europeisk livsstil är finns förmodligen lika många definitioner av som invånare i EU. Förutom migration ingår säkerhet, arbetsmarknad och utbildning i enheten.

Graderar man de svåraste uppdragen i EU-kommissionen de närmaste fem åren ligger migration väldigt bra till för att toppa listan. Tillsammans med pengar och det som heter rättsstatens principer är asyl- och migrationspolitiken det som splittrar EU-länderna allra mest.

Nu får Ylva Johansson den näst intill omöjliga uppgiften att försöka ena medlemsstaterna i frågan. Den gamla politiken havererade när de stora flyktingströmmarna rörde sig över Europa under Syrienkriget. Ett förslag till nytt asylpaket har fastnat i oändliga resultatlösa diskussioner mellan medlemsstaterna. Det enda de lyckats enas kring är att stärka EU:s yttre gräns, bland annat med bevakningsstyrkan Frontex. Nya kommissionsordföranden Ursula von der Leyen vill ha en nystart när det gäller bland annat asylregler. I sin

programförklaring skriver von der Leyen att hon är medveten om att frågan splittrar, men att hon vill återgå till ett fullt fungerande Schengenområde med fri rörlighet och ett gemensamt europeiskt asylsystem. "Gemensamt" är ordet som får medlemsstater som Polen och Ungern att reagera.

Ylva Johansson var vid en pressträff på tisdagen försiktig med att berätta vilken strategi hon har, mer än att flera frågor måste redas ut samtidigt och att hon så snart hon är vald ska träffa företrädare för alla medlemsstater.

– Det är helt nödvändigt att de frågor som jag fått löses under kommande mandatperiod. Det tror jag även medlemsländerna är medvetna om, sade hon bland annat.

Men det är tveksamt om till exempel Ungern lättar på sin ståndpunkt bara för

att migrationsfrågan ligger under paraplyet "skydd av den europeiska livsstilen". Landets regering har inte dragit sig för att hänga ut nuvarande ordföranden Jean-Claude Juncker tillsammans med finansmannen George Soros. De anklagas för att konspirera för öppna gränser så att migranter kan välla in i Europa.

Senast har Ungern attackerat Finland och ifrågasatt om vårt östra grannland verkligen har pressfrihet och ett oberoende rättsväsende. Det beror på att Finland just nu är ordförandeland i EU och därmed får fronta unionen inför en hearing om tillståndet i Ungern.

På samma sätt lär Ylva Johansson riskera att hängas ut som representant i migrationsfrågan. Det är förmodligen bara en tidsfråga innan hennes nuna syns

bredvid George Soros på storbildstavlor i Budapest.

– Det är jag inte rädd för, sade Ylva Johansson på pressträffen.

Lyfter man blicken och tittar på kommissionen som helhet finns onekligen intressanta inslag:

Italien får ekonomiportföljen. Samma land som ligger i ständiga bråk med kommissionen om sin budget.

Irland får handelsportföljen. En irländare får därmed ansvar för handelsförhandlingarna med britterna efter Brexit.

Demokrati och demografi blir en vice ordförandepost, som går till nyaste medlemsstaten Kroatien. Möjligen ett tecken på att Ursula von der Leyen vill gå från ord till handling när det gäller talet om att EU måste förstå de vardagsproblem som bekymrar invånarna allra mest.

Om alla 27 nominerade verkligen blir valda återstår att se. Tuffa utfrågningar väntar innan EU-parlamentet i oktober ska rösta om att godkänna von der Leyens kommission.

Pia Gripenberg

Sentsov manar till förhand- lingar

ONSDAG 11 SEPTEMBER 2019

Ukraina. Den frigivna ukrainska regissören Oleg Sentsov höll i dag sin första presskonferens i Kiev. Han vill att Ukraina ska fortsätta förhandla med Ryssland, men varnar samtidigt för att lita på Kreml.

– I och med nya makthavare finns det en chans att förbättra relationerna mellan Ryssland och Ukraina. President Zelenskyj vill göra det utan att skada våra egna intressen, och det är rätt. Hundra år av

förhandlingar är bättre än en dag av krig, sade Sentsov på den streamade presskonferensen.

Han höll den tillsammans med Oleksandr Koltjenko, en av åsiktsfångarna som var en del av fångutväxlingen mellan Ryssland och Ukraina i lördags.

Anna-Lena Laurén

Trumps säkerhetsrådgivare John Bolton får sparken

ONSDAG 11 SEPTEMBER 2019

USA:s nationelle säkerhetsrådgivare John Bolton får sparken. "Jag har informerat honom om att hans tjänster inte längre behövs i Vita huset", skriver president Donald Trump på Twitter.

Donald Trump uppger att han på måndagskvällen bad John Bolton att

lämna sin post. Efterträdaren kommer att utses nästa vecka.

"Jag har varit djupt oense med honom i flera frågor, liksom andra inom regeringen", skrev presidenten som förklaring på Twitter.

Själv skrev Bolton på Twitter att han erbjöd sig att avgå på måndagskvällen, men att presidenten då ska ha svarat "låt oss prata om det i morgon".

CNN och flera andra amerikanska medier rapporterar att ett stort gräl ska ha utbrutit mellan Trump och Bolton tidigare på måndagen. Bråket ska ha rört det möte som var planerat med företrädare för Afghanistans regering och talibanrörelsen på presidentens sommarresidens Camp David.

Bolton, som var motståndare till fredssamtalen med talibanerna, ska ha läckt hemliga uppgifter om mötet som fick

presidenten att framstå i dålig dager. Efter en blodig attack i Afghanistans huvudstad Kabul ställde sedan Trump in hela mötet med kort varsel.

Enligt New York Times har sprickan mellan Trump och Bolton framträtt tydligt under sommaren och har inte bara gällt synen på Afghanistan. Presidenten har öppnat för samtal med Nordkorea, ett land som John Bolton har förespråkat att USA ska anfalla.

Synen på Iran har också splittrat presidenten och hans säkerhetsrådgivare. I somras avstyrkte Donald Trump ett flyganfall mot Iran, som Bolton planerat. Trump har också sagt sig villig att träffa Irans president Hassan Rouhani om förutsättningarna är de rätta, medan Bolton motsatt sig ett diplomatiskt närmande.

John Bolton är den tredje nationella rådgivaren som har lämnat Trumpadministrationen sedan tillträdet 2017. Bolton tillträdde som säkerhetsrådgivare i april förra året och hade dessförinnan en mångårig diplomatkarriär. Han var också FN-ambassadör under president George W Bush.

John Bolton har gjort sig känd för kontroversiella och bombastiska uttalanden. Han brukar beskrivas som en ärkekonserverativ hök. Bolton var en stark anhängare av den USA-ledda invasionen av Irak 2003.

Vid en presskonferens senare på tisdagen fick utrikesminister Mike Pompeo frågan om han blev överraskad av beskedet om att John Bolton fick sparken:

– Jag är aldrig överraskad och jag menar inte bara när det gäller detta, sa Mike Pompeo.

– Det handlar om presidentens beslut, vi ger bara presidenten råd.

Mike Pompeo sa också att andra länders ledare inte ska tro att president Trumps utrikespolitik kommer att ändras i och med att John Bolton nu försvinner från sin post.

Finansminister Steven Mnuchin, som också var med vid presskonferensen, lyfte fram presidentens och Boltons skilda åsikter när det gäller Iran som en av de frågor som kan ha legat bakom att presidenten nu bad Bolton att lämna in sin avskedsansökan. Enligt CNN har både Pompeo och Mnuchin varit på kollisionkurs med John Bolton i flera frågor.

Mia Holmgren mia.holmgren@dn.se

John Bolton en statist som hamnat på fel filminspelning

ONSDAG 11 SEPTEMBER 2019

President Donald Trump meddelade under tisdagen att USA:s nationelle säkerhetsrådgivare John Bolton får sparken. Dagens Nyheters korrespondent Björn af Kleen svarar på tre frågor om mannen som blev den tredje nationella rådgivaren att lämna posten sedan Trump tillträdde 2017. Washington.

1. Hur blir John Bolton ihågkommen?

Mer för sin otidsenliga mustasch än för någon större sakpolitisk framgång i Vita huset. På fotografier har Bolton ofta stått i bakgrunden, på visst avstånd från presidenten, med ett överdimensionerat gult anteckningsblock i handen. Han har sett vilsen och obekväm ut, som en statist som hamnat på fel filminspelning.

Att Bolton saknade inflytande över (väsentliga delar av) Trumps säkerhets- och utrikespolitik framgick med plågsam tydlighet senast presidenten träffade Nordkoreas diktator Kim Jong-Un. Då, när Trump gjorde en spontanvisit till den demilitariserade zonen mellan Nord- och Sydkorea, var Bolton på vift i Mongoliet, medan Trump hade sällskap av sin dotter Ivanka Trump och en programledare från Fox News. En signal om att Bolton i

Trump's värld var en säkerhetspolitisk risk snarare än en tillgång.

2. Varför får han sparken?

Bolton var ett motsägelsefullt val från början. Han var en gammeldags krigsivrande hök i en regering som aviserat att man vill dra tillbaka trupp från Mellanöstern och bedriva diplomati med Nordkorea genom kärleksbrev och potentiella ekonomiska investeringar. Nordkoreanerna var skeptiska mot Boltons intentioner, i synnerhet sedan han jämfört diktaturens framtidsutsikter med Libyens – en kollapsad stat med en mördad ledare. Med så många avvikande ståndpunkter i utrikespolitiken var Bolton knappast en tillgång för Trump i presidentvalrörelsen inför 2020, även om Bolton var populär bland vissa republikanska finansiärer, så som Sheldon Adelson.

Under sensommaren har Trump och Bolton varit rejält oense om hur man ska förhålla sig till Afghanistan. Trump har övervägt att underteckna ett fredsavtal med talibanerna och bjuda in den militanta gruppen till Vita husets officiella fritidsresidens Camp David för överläggningar. Detta som ett led i att kunna kalla hem amerikanska soldater från Afghanistan. Bolton har motsatt sig initiativen. Bolton sägs även ha varit missnöjd med Trumps planer på att sammanträda med Irans president Hassan Rouhani. Själv hävdar Bolton att han sagt upp sig på eget bevåg, vilket kanske inte vore helt osannolikt. Mellanöstern var Boltons hjärtefråga sedan decennier, och Trumps planer på en mjukare linje måste ha varit svårsmälta för honom.

3. Vad betyder hans avgång för världspolitiken?

När etablerade rådgivare får sparken ur Trumpregeringen brukar det vara lika med dåliga nyheter för världens säkerhet. Bolton må vara undantaget som bekräftar regeln, även om hans försök att kyla ned Trumps kärleksaffär med Kim Jong-Un nog hade stöd i det republikanska etablissemanget. Senatorn och tidigare presidentkandidaten Mitt Romney beklagade Boltons avgång och kallade det för en ”enorm förlust för administrationen och hela nationen”. Den demokratiska presidentkandidaten Bernie Sanders skrev på Twitter att Boltons avgång innebär att ”ett symtom på problemet” är borta men att källan till den ”auktoritära” politiken består.

Tills vidare tar Charles Kupperman, den biträdande säkerhetsrådgivaren, över i John Boltons ställe.

Björn af Kleen bjorn.afkleen@dn.se

Missnöjet sju- der efter för- slag om skatt på svamp- plockning

ONSDAG 11 SEPTEMBER 2019

Betala skatt för att plocka svamp? Det föreslår ryska jordbruksministeriet. Kreml behöver fler skatteinkomster. Men svampplockning är en rysk nationalsport och förslaget stöter på hårt motstånd. DN har träffat

svampplockare i skogarna utanför Moskva.

Moskva.

Det är söndag morgon och vi har startat i ottan från Moskva tillsammans med Tatiana Liberman. Att komma i väg tidigt är avgörande. Under augusti- och septemberveckoslut blir det snabbt trafikstockningar utanför Moskva då tusentals stadsbor kör ut till skogarna för att plocka svamp och bär.

Svampplockning är en av det ryska folkets käraste fritidssysselsättningar. Enligt en färsk opinionsundersökning av VTSIOM plockar nästan hälften, 47 procent, av ryssarna regelbundet svamp varje höst. Siffran stiger – för åtta år sedan var den 44 procent. Det är fler män (46 procent) än kvinnor (34 procent) som plockar. Nu föreslår ryska jordbruksministeriet att staten ska införa skatt på bär- och

svampplockning. Ryska staten behöver pengar och har under senare år infört en mängd mindre avgifter för medborgarna. Tullavgifterna för långtradarchaufförer ledde till omfattade protester. Att införa en avgiftsbelagd licens på bär- och svampplockning framstår som ännu mer riskabelt, med tanke på vilken populär hobby det är.

Det är oklart exakt hur licensen ska betalas, och framför allt vem som ska betala den. Ministeriet förtydligar inte om den ska gälla enbart företag eller även privata svampplockare.

– Vad ska det kosta och hur tänker de kontrollera att folk har licens? Ska de placera ut soldater från inrikesministeriet bakom varje träd som kollar våra licenser? undrar Tatiana Liberman.

Socialpsykologen och samhällsdebattören Aleksej Rosjtjin, som också är en ivrig

svampplockare, säger att det är lätt att begripa varifrån den här idén kommer.

– Oljeinkomsterna minskar och regeringen har fått i uppdrag att hitta nya skatteinkomster. De letar överallt.

Putinsystemet styrs av fantasilösa byråkrater och därför bryr de sig inte om att folk kommer att bli förbannade, säger Rosjtjin.

Det är inte första gången som jord- och skogsbruksministeriet lanserar idén med bär- och svamplicens. Sist lade ministeriet fram förslaget 2017, men backade efter att ha dränkts i kritik.

Hur det nya licenssystemet kommer att se ut – om det godkänns – är alltså oklart. Aleksej Rosjtjin säger att det inte spelar någon roll.

– Ingen kommer att följa den.

Svampplockning är en rysk nationalsport. Ryssarna gör inte uppror, i stället kringgår

de lagen. Om regeringen inför kontroller kommer folk bara att säga att de plockar för eget bruk.

Vi är framme i Jamugaskogarna utanför Klin, ett åttiotal kilometer nordväst om Moskva. Längs alla småvägar som omgärdar skogarna står parkerade bilar. Tatiana tar fram korgen ur bakluckan och sätter en hatt på huvudet mot älgflugorna. – Om de inför licens hoppas jag att den bara kommer att gälla kommersiella företag. Men att en vanlig människa som promenerar i skogen och plockar svamp skulle tvingas skaffa licens? Det kan jag inte ens föreställa mig.

Väl ute i skogen träffar vi en man som använder bärplockare för att samla lingon. Han plockar för att sälja vidare.

– Egentligen gör jag något olagligt. Det är förbjudet att använda bärplockare, enligt

lagen måste man plocka för hand, säger han.

På landsbygden är svamp- och bärplockning ett konkret sätt att dryga ut inkomsterna. Det blir allt viktigare i en situation där ingen ljusning fortfarande verkar vara i sikte för den dåliga ryska ekonomin. Goda år för karljohansvamp kan man snabbt plocka ihop flera månadslöner.

– Ryssland skulle kunna exportera svamp för två miljarder dollar, uppskattade jordbruksminister Aleksandr Tkatjev år 2017.

Överlägsen etta på ryska svampplockares tio i topplista är karljohan. I Ryssland kallas den belyj grib, vit svamp, på grund av sin ljusa fot.

För övrigt skiljer sig dock rysk smak väsentligt från svensk. Den i Sverige så populära kantarellen kommer endast på

sjunde plats (se faktarutan). Björksopp, som äts i mycket begränsad omfattning i Sverige, ligger på andra plats.

Honungsskivlingar, alabasterriska och smörsopp är populärare än både kantareller och champinjoner.

Trattkantareller och svart trumpetsvamp kommer inte ens med på listan.

– Jag gillar svampar med tuggmotstånd.

Det har björksoppen. Den är godast stekt, säger Tatiana Liberman.

Enligt Aleksej Rosjtjin är det en del av den ryska nationalstoltheten att kunna äta många olika svampar.

– Många ryssar är stolta över att vi äter svampar som ratas i det övriga Europa. Där vill folk bara ha champinjoner, medan vi ryssar äter allt möjligt. Problemet är att kunskaperna om vilka svampar som är ätliga har fallit i glömska. Därför har vi många fall av svampförgiftning varje år.

Att svampen är en så viktig del av det ryska köket kan delvis tillskrivas fastan.

Rysk-ortodoxa kyrkan har flera fasteperioder då det är tillåtet att äta svamp. Under sovjettiden var svampplockning mycket populärt, delvis eftersom det ofta var brist på livsmedel och svamparna utgjorde ett viktigt tillskott.

– I min sovjetiska barndom doftade hela vår korridor av svamp varje höst. Alla grannar plockade, torkade och saltade svamp. Moskva är en stad av inflyttare. De flesta flyttade in från landsbygden och de tog med sig vanan att plocka bär och svamp i skogen, säger Liberman, medan vi går längs en smal, sandig skogsväg och sedan viker av in i skogen.

I dag är hon främst ute efter björksopp. Dessutom tycker hon om att äta bär direkt från tuvan.

– Jag brukar gå omkring 4-5 timmar i skogen. Ibland, när jag inte hittar en enda svamp, ber jag skogen om hjälp. Ge mig lite svamp! säger jag till den. Det fungerar varje gång. Men man får inte missbruka det.

Två timmar senare åker vi hem till Moskva med en halvfull korg av björksoppar.

Tatiana är nöjd – det räcker mer än väl för en middag. Och hon har inte ens behövt be skogen om hjälp.

Anna-Lena Laurén

anna-lena.lauren@dn.se

Fakta. De populäraste svampsorterna i Ryssland

Fråga: Vilka svampar plockar du helst?

Karljohan 52

Björksopp 35

Aspsopp 33

Honungsskivling 28

Smörsopp 23

Alabasterriska 21

Kantareller 20

Blodrisk 8

Kremlor 5

Pluggskivlingar och champinjoner 4

Källa: Opinionsinstitutet VTSIOM ,
1600 respondenter, felmarginal 2,5 procent

Undersökningen publicerad 13/8 2019

Fler ryssar – 39 procent – plockar hellre svamp än bär. Andelen som föredrar bär är 32 procent. En medelstor rysk svampfångst väger 5 kg.

Netanyahu hotar annektera Jordandalen

ONSDAG 11 SEPTEMBER 2019

Israel kommer att annektera Jordandalen och norra Döda Havsstranden efter valet om en vecka. Detta kommer att ske i samråd med USA, lovade premiärminister Benjamin Netanyahu på tisdagen. Jerusalem.

Netanyahu, vars parti Likud tävlar med tre extremistpartier om nationalistväljarna,

sade under ett valmöte i Tel Aviv att Donald Trumps fredsplan ger Israel ett unikt tillfälle att utsträcka sin suveränitet. Jordandalen, eller rättare sagt den israeliska sidan av dalen, bebos framför allt av israeliska bosättare och beduiner och är en del av Västbanken. Netanyahu gav intrycket att han redan konsulterat med Vita huset i frågan och fått klartecken. Talesmän i Ramallah säger till DN att "ingen i världen utom Trump kommer att erkänna en annektering". Ayman Odeh, ledare för de israeliska arabernas parti, sade:

- Det är modellen på väg mot apartheid: att göra Israels araber till andra klassens medborgare, och att rycka loss de delar av Västbanken som skulle blivit den palestinska staten.

Det israeliska arbetarpartiet kallade Netanyahus utspel för "cyniskt röstfiske"

och vänsterpartiet Meretz ledare Nitzan Horowitz tolkade löftet som ”en panikåtgärd av Netanyahu för att slippa undan korruptionsåtal och fängelse”.

Nathan Shachar

naranjal@gmail.com

Dela

Katrine Marçal: Detta är ingen vanlig politisk strid. Detta är - Ragnarök

ONSDAG 11 SEPTEMBER 2019

Det finns i huvudsak fyra spelare i det pågående Brexitdramat: folket, parlamentet, marknaden och premiärministern.

Och alla har de olika bild av vad som egentligen har hänt i brittisk politik den senaste veckan.

London.

Marknaden tolkar i hög grad resultatet av den extrema dramatiken i parlamentet som att risken för en avtalslös Brexit i oktober nu är borta. Boris Johnson är bunden av brittisk lag att åka till EU-toppmötet den 17:e oktober och be om att Brexit skjuts upp. Om han inte lyckas förhandla fram ett nytt avtal.

Och ju längre Brexit skjuts upp. Desto längre tid har den brittiska ekonomin på att förbereda sig. Chocken kommer att bli mindre, tänker sig marknaden.

Och vänder blicken bort från Brexit. Parlamentet däremot tar det inte lika piano. De senaste veckornas politiska strid har i grund och botten handlat om vem som ska bestämma i Storbritannien: premiärminister, eller parlament. Boris Johnson har hävdats att det är han som har

det demokratiska mandatet: han försöker bara genomföra den Brexit som det brittiska folket onekligen har röstat för. Parlamentet å sin sida tycker att de, som högsta demokratiska instans, har rätt att tycka till om saken. Visst röstade det brittiska folket för Brexit. Men inte för den hårda avtalslösa Brexit som Boris Johnson vill se.

Därför har parlamentet också försökt stoppa honom.

Med stor framgång.

De har fått igenom sin lag som tvingar premiärministern att försöka skjuta upp Brexit. Dock tror de inte att striden därmed är över.

Att säga att det råder inbördeskrig i det konservativa partiet är en grav underdrift.

Det har rått inbördeskrig i det konservativa partiet om EU sedan 1991. Vad som nu pågår är någon sorts episk

slutstrid där båda sidor är beredda att bränna upp Storbritanniens konstitution, spränga partiet, förlora Skottland, politisera drottningen och bryta upp brittisk politik som vi känner den.

När David Cameron sa att han ville "lösa EU-frågan en gång för alla" var det inte detta han menade.

Detta är ingen vanlig politisk strid. Detta är Ragnarök.

Och om marknaden just nu är lugn måste det vara för att den inte hör vad Boris Johnson säger. 10 Downing Street har låtit medierna få veta att premiärministern inte alls tänker följa parlamentets lag om att skjuta upp Brexit. Boris Johnson verkar tro att han på något sätt kan slingra sig juridiskt.

Han planerar fortfarande att lämna EU den 31:a oktober i år.

Men om premiärministern åker till EU toppmötet den 17-18 oktober utan att göra som parlamentet säger kommer regeringen behöva infinna sig i Högsta domstolen.

Antagligen redan den 19:e oktober.

Där skulle århundradets konstitutionella strid i Storbritannien avgöras.

Med bara dagar kvar till Brexit.

Ja, det vore onekligen något.

Och det är nu vi kommer till den sista spelaren i Brexitdramat: folket. De som alla de andra säger sig representera på ett eller annat sätt. Vad tycker egentligen "folket"?

Ja, Boris Johnson har faktiskt ökat sitt försprång i opinionen den senaste veckan. Om regeringen kan sägas ha en plan så är det också denna. Premiärministerns rådgivare är övertygade om att det brittiska folket vill få Brexit gjort. Vanligt

folk bryr sig inte om spelet i parlamentet. Vanligt folk vill inte att Brexit ska ”kvävas under ytterligare turer”. Vanligt folk tycker att parlamentarikerna ska hålla tassarna borta från deras folkomröstningsresultat och låta landet gå vidare. Vanligt folk bryr sig inte om ”århundradets konstitutionella strid”. Vanligt folk bryr sig om sjukvården. Parlamentet håller nu stängt i fem veckor. Mot sin vilja. Boris Johnson har till hög politisk kostnad köpt sig detta andrum. Som han sa till Sky News igår på franskengelska: ”Donnez-moi un break!” Boris Johnson planerar att ägna tiden åt att berätta för folket vilken snäll mittenpolitiker han egentligen är. Under den hårda Brexitytan. Det ska pratas sjukvård, skola och mer pengar till polisen. Parlamentet ska

framställas som en folkföraktande institution besatt av en enda fråga: Brexit. Om det kommer att fungera? Ja, det återstår verkligen att se.
Katrine Marçal
katrine.marcal@dn.se

Handelskriget slår hårt mot - Volvos amerikanska fabrik

ONSDAG 11 SEPTEMBER 2019

Volvo Cars byggde en fabrik i USA för att växa på den amerikanska marknaden och också skeppa bilar därifrån till Kina. Planerna var storstilade. I stället hamnade man mitt i ett stormaktsbråk. Det kostar pengar.

– Dagens bilfabriker i världen är planerade utan tanke på tariffer, säger fordonsforskaren Mikael Wickelgren.

Volvo Cars vd Håkan Samuelsson kämpade hårt internt för sin övertygelse att företaget måste finnas i USA för att bli ett riktigt trovärdigt världsmärke. Men nu är det juni 2018, platsen är Ridgeville, South Carolina, och han river av täcket av en röd S60 och säger:

”Jag förklarar USA som vår nya hemmamarknad och fabriken som invigd.” En fabrik som skulle tillverka enbart sedanmodellen S60 från start och efter utbyggnad även den nya generationen XC90, från 2021. Då skulle årstakten bli 150 000 bilar och ge 4 000 jobb. Europa, Nordamerika och Asien är Volvos tre stora marknader. Med fabriken nordväst om Charleston skulle företags devis ”bygg där du säljer” vara fulländad.

Fabriken planerades under president Obamas tid, av affärsmässiga skäl, men de sammanfaller nu med president Trumps mer protektionistiska linje. Men några månader efter invigningen kunde man redan ana en ändrad planering på grund av det uppflammande handelskriget mellan USA och Kina.

Expansionen i Charleston blir inte lika snabb som planerat, sade Håkan Samuelsson till tidningen US Today i november 2018 och fortsatte:

– Vi trodde att Charleston skulle kunna bygga bilar till Kina. Det kommer inte att fungera.

I dag har fabriken i Charleston 1 500 anställda och en årskapacitet på cirka 50 000 bilar, Volvo vill inte uppge hur många S60 som verkligen tillverkats sedan starten.

Tanken var att man skulle skeppa S60 till Kina från USA, och Volvo XC60 och S90 åt andra hållet. De planerna har skrinlagts. Bilarna i Charleston görs för USA-marknaden och exporteras till hela världen – men inte till Kina.

Volvo Cars har tvingats att på grund av nya tullar – på färdiga bilar och inte minst dess komponenter – ställa om sin globala logistik för att kunna tillfredsställa sina kunder. Och det verkar fungera.

Försäljningen ökade med 10 procent i - augusti jämfört med samma månad i fjol, och Volvo Cars tar marknadsandelar. Allt tyder därför på att fjolårets rekordsiffra 642 000 bilar kommer att slås när vi når nyår.

Men med handelskriget kommer ett pris att betala – Volvo Cars säger sig inte ha någon siffra. När Håkan Samuelsson i somras kommenterade andra kvartalets

störtdykande rörelsevinst i DN lät det så här:

– Det är prispressen som i första hand belastar resultatet. Nummer två är väl de nya tariffer som tvingat oss att ställa om produktionen, vilket ökat våra kostnader. Volvo Cars, och andra stora tillverkare, har hamnat mitt i en konflikt, vars slut ingen vågar sia om. Martin Sköld, docent i företagsekonomi på Handelshögskolan har studerat hur branschen hanterar sin globala handel.

– Bilindustrin har utvecklats mot specialiserade fabriker, som är inriktade på bilar som liknar varandra. SUV:ar från Porsche, VW och Audi kan göras på samma lina, men det fungerar sämre att helt plötsligt trycka in en mindre Skoda-modell. Detta är produktionsrationellt, men ökar uppenbarligen också sårbarheten.

Han fortsätter:

– När de nya fabrikerna planerades var handelshinder inget som beaktades. Nu har vi en värld med större protektionism, det innebär att branschen får titta på risker och hot på ett nytt sätt.

Skölds analys delas av fordonsforskaren Mikael Wickelgren på Högskolan i Skövde, som tillägger:

– Det tar tid att ställa om, därför kan bilbranschen ha svårt att hänga med i de politiska kasten. Så då får man helt enkelt sikta på mitten, hoppas på det bästa och lobba intensivt.

Mikael Wickelgren säger att om man bara räknade rena kostnader skulle troligen mycket av produktionen ligga i låglöneländer. Men:

Det handlar också om signalvärde, att vara på plats på marknaden. Därför hade det varit värre om Volvo inte byggt i

Charleston. Nu kan man i alla fall säga till den nuvarande politiska ledningen att ”slå inte på oss, vi finns ju här”.

Volvo Cars ägs av kinesiska Geely, och måste spela efter kinesiska regler. Ett sådant exempel var att man lade en av sina fabriker i Daqing i nordvästra Kina – inte för att Volvoledningen tyckte det var den kommersiellt bästa platsen utan för att man måste av regionalpolitiska skäl. Men vad Kina gör och vad som händer i Kina är viktigt för alla de stora tillverkarna.

– Vi talar om världens största bilmarknad, 26–27 miljoner bilar, som drivit den globala biltillväxten under tio år. Efterfrågan hos medelklassen har ökat år från år, säger Handelsbankens fordonsanalytiker Hampus Engellau.

För första gången krymper nu totalförsäljningen i Kina, vilket ger myndigheterna huvudbry.

– De inser att det inte är hållbart i längden med 77 inhemska lokala biltillverkare, ändå subventioneras småbilsföretagen. Samtidigt växer fortfarande premiumbilssegmentet, vilket gynnar de utländska märkena.

Apropå rådande handelskrig säger Hampus Engellau att man med amerikanska ögon kan se det som ett sätt att försöka ”korrigera asymmetrier” när det gäller bilhandeln.

– Det är lite underrapporterat hur villkoren ser ut. USA har flera gånger lägre biltull än EU och skillnaden mot Kina har varit ännu större, säger han.

Hans Strandberg
hans.strandberg@dn.se

Fakta. Volvo Cars

Volvo Cars, sedan 2010 ägt av kinesiska Geely, har biltillverkning i Göteborg, belgiska Gent, Charleston i USA samt i kinesiska Chengdu och Daqing.

Motorer tillverkas i Skövde och kinesiska Zhanjiakou. I Olofström görs karossdelar.

Volvo Cars satte i fjol försäljningsrekord för femte året i rad – siffran blev 642 253 bilar. Under årets första åtta månader ökade försäljningen på alla marknader.

Försäljningen januari–augusti:

Europa: 216 555

Kina: 94 592

USA: 68 109

Övrigt: 63 912

Totalt: 443 168

Tuff start för Västerviks- sonen på nya vd-jobbet på Daimler

ONSDAG 11 SEPTEMBER 2019

Ola Källenius är Västervikssonen som precis fått Europas kanske tuffaste jobb: vd i den just nu förlustbringande fordonsjätten Daimler. Utmaningarna är stora och största ägaren Geely är också storägare i Volvo Cars och AB Volvo.

DN träffar en målinriktad vd på Frankfurtsalongen som fortfarande tillbringar somrarna i Sverige.

Ola Källenius sitter med uppknäppt skjorta i ett litet mötesrum innanför Daimlers monter på Frankfurtsalongen. Det sorlar utanför. Långvägaren som började på Daimler direkt efter studierna för 26 år sedan tog över som vd i maj.

– Vi ökar nu försäljningen sedan två månader igen och kommer att göra det resten av året, säger han lugnt.

Bilförsäljningens kurvor pekade nedåt första halvåret i år, för första gången på länge. Men problemen stannade inte där. Efter att Daimler 2018 slagit försäljningsrekord och omsatt rekordhöga 167 miljarder euro kom i somras en kalldusch och drömstarten som vd uteblev helt. Säljminskningen var bara ett problem. Mitt i den svenska industrisemestern

tvingades han därutöver vid sitt första framträdande redovisa en mångmiljardförlust för det andra kvartalet, den första kvartalsförlusten på 10 år – som dessutom kom från en gammal surdeg: kostnader för att bolagets dieselmotorer släppt ut för mycket skadlig kväveoxid.

Ola Källenius basar för nära 300 000 anställda, bilmärkena Mercedes, Smart och Daimlers lastbilsverksamhet är världens största.

Nu lurar lågkonjunktur bakom hörnet, nedgång i Kina och handelskrig mellan Kina och USA.

I det läget står Västervikssonen inför bilbranschens största omvälvning sedan vi slutade åka med hästforor. Daimler investerar enormt i elbilar: År 2025 ska 25 procent av Mercedes bilar vara eldrivna.

Problemet är att i princip ingen i branschen tjänar pengar på elbilar.

– Vi måste få ner vår kostnadsstruktur för elbilar, säger han i rummet där vi, ett tiotal journalister från hela världen, sitter.

Han säger att den nu höga elbilskostnaden kommer att gå ner och möta diesel- eller bensinbilar. Men det kommer att ta några år.

– Elektrifieringen är den kanske största förändringen i hela bilsektorn, säger han. Eldrift är viktig inte minst för att möta EU:s krav på 95 gram koldioxid per kilometer i genomsnitt i nybilsflottan 2021. Annars hotar höga böter.

Plötsligt blir han mer försiktig.

– Vår ambition är att möta kraven. Om vi inte gör det kommer vi att optimera vårt finansiella resultat utifrån det. 2020 och 2021 kommer att vara tuffa år men jag är försiktigt optimistisk.

Han kommenterar det svårtydda handelskriget mellan USA och Kina.

– Om det blir högre tullar kommer det att påverka oss. Vi analyserar det dag för dag. Daimlers största marknad är Kina. Men sedan mitten av förra året minskar denna världens största bilmarknad efter årtal av stor tillväxt.

– Vi ska fortsätta växa i Kina år. Nästa år får vi se. Men om vi tittar fem eller tio år framåt är Kina marknaden med störst tillväxtpotential.

Efter ett närmast kuppstartat köp i början av förra året heter Daimlers störste ägare, med nära 10 procent Geely, samma kinesiska bolag som köpt en lika stor andel i lastbilstillverkaren AB Volvo men framför allt är helägare till Volvo Cars sedan 2010.

– Jag har träffat ägaren Li Shufu ett flertal gånger. Jag ser honom som en entreprenör

och visionär. Vi delar mycket av hur framtiden ska se ut inom mobilitet. Det viskades om gemensamma projekt mellan Volvo Cars och Daimler, men ännu har inget synts till. Däremot finns flera projekt med kinesiska Geely.

– Vi har beslutat oss för att utveckla nästa generation Smartbilar med Geely i Kina, säger han och pekar på kostnadsskäl.

Smartbilarna är de små stadsbilarna som Daimler haft svårt att få lönsamhet i.

– Det har varit lättare i bilindustrin, men det har aldrig varit intressantare, säger han.

Ola Källenius är förtegen om sitt privatliv, men vi vet att han tillbringar somrarna i Sverige, är gift och har tre barn.

Jonas Fröberg

jonas.froberg@dn.se

Så blev färgstarke Jack Ma en av världens rikaste

ONSDAG 11 SEPTEMBER 2019

När Kinas mest kända företagsledare Jack Ma avgår från sin post som e-handelsjätten Alibabas ordförande hyllas han för en karriär som liknar den amerikanska drömmen: en egensinnig man startar med två tomma händer, går sin egen väg och når stjärnorna.

Jack Ma är en av världens rikaste män, god för över 38 miljarder dollar, enligt Forbes.

Han har blivit rik samtidigt som han har varit en av det kinesiska Kommunistpartiets 89 miljoner medlemmar. Det finns inget motsägelsefullt i den kombinationen. I själva verket har medlemskapet i partiet, som blev uppmärksammat först häromåret, varit en förutsättning för att han skulle lyckas parera kritik, balansera svårigheter och alltid landa på fötterna. Jack Ma har inte haft några yrkesmässiga kvalifikationer, enligt sin vän författaren Duncan Clark som skrev boken "Alibaba: The House that Jack Ma Built". I alla fall inte inom så avgörande områden som teknik, finans och ledarskap, lyder det raka omdömet från vännen.

Det är anledningen till att Ma alltid omgett sig med talangfulla medarbetare som Daniel Zhang Yong, som nu tar över som ordförande i företagsjätten efter honom. För den som följt den nu 55-årige Alibaba-grundarens karriär framgår däremot att han besitter extraordinära talanger som marknadsförare och entreprenör.

Jack Ma, eller Ma Yun, som hans kinesiska namn lyder, tillhör enligt gängse kinesisk syn en förlorad generation eftersom han växte upp under kulturrevolutionen. Skola och utbildning låg i träda, men pojken Ma skaffade sig kunskap på egen hand när han gratis guidade utländska turister kring Västra sjön i Hangzhou.

Hans enda villkor var att de skulle tala engelska med honom så att han lärde sig språket.

I vuxen ålder misslyckades han två gånger med inträdesprovet till en lärarhögskola,

och fick inte jobbet han sökte som sekreterare till chefen på snabbmatskedjan Kentucky Fried Chicken.

Däremot lyckades han ta en examen i engelska och blev engelsklärare. En tid han beskrivit som sin lyckligaste, trots en lön på endast motsvarande 100 kronor i månaden.

Han köpte sin första dator vid 33 års ålder och blev förvånad, ja snarast bestört, när han första gången använde internet, skrev in "öl" och "Kina" i en sökmotor, utan att få någon träff.

Han skapade då en enkel webbsida som översatte mellan engelska och kinesiska och såg snart potentialen i internet.

I en lägenhet i staden Hangzhou bildade han 1999 tillsammans med 17 andra personer Alibaba. Sedan dess har han varit ansiktet utåt för den snabbt växande e-handelsjätten, helt marknadsledande i

Kina. Han ledde bolaget in på den internationella scenen när det noterades på börsen i New York 2014 – den största börsintroduktionen i världen.

Alibaba har i dag ett börsvärde på 462 miljarder dollar. Omsättningen på försäljningen den 11 november, den särskilda näthandelsdagen som i Kina kallas singeldagen, uppgick i fjol till 31 miljarder dollar.

Jack Ma erkänner att han har en högst begränsad kunskap om tekniken som ligger bakom hans affärsmässiga framgångar. Däremot har han alltid haft en långsiktig strategi.

Med sin extroverta stil anses han ha inspirerat tusentals medarbetare. Han har klätt sig som Michael Jackson under evenemang och sjungit inför tusentals anställda. Han har fångat intresset hos investerare både i och utanför Kina.

Det senaste året har han i ett eget projekt planterat träd i Gobiöknen för att motverka ökenutbredningen. Han har gett ett löfte om att investera enorma summor i fotboll för damer i Kina. Han har rest världen runt för att från talarstolar uttala sitt stöd för ökad makt åt kvinnor i världen.

Han har också argumenterat för att behålla det så kallade 996-systemet, arbetsdagar som sträcker sig från nio på morgon till nio på kvällen, sex dagar i veckan för de anställda.

Att Jack Ma avgick den 10 september var ingen tillfällighet. Det var hans födelsedag, den 55:e, och det var på dagen 20 år sedan Alibaba grundades.

Att han samtidigt är partimedlem och en av Kinas rikaste personer är heller ingen slump. I Kina är näringslivet och politiken sammanflätat sedan 20 år. För företagare

är det helt avgörande med politiska kontakter på olika nivåer. Nio av tio av landets mest förmögna personer har kopplingar till Kommunistpartiet. I Jack Mas fall handlar det till synes om kopplingar på hög nivå. Han var en av fyra kinesiska näringslivstoppar som reste med i den kinesiska delegationen då president Xi Jinping gjorde sitt första officiella besök i USA.

I en granskning av New York Times 2014 framkom att fyra kinesiska bolag som investerat i Alibaba styrs av söner eller barnbarn till tidigare partitoppar.

År 2015 blev den färgstarke entreprenören offentligt kritiserad av höga partimedlemmar för utbredningen av piratkopior som salufördes på hans olika handelsplattformar.

Jack Ma var av allt att döma partimedlem redan då. Stormen blåste i alla fall över snabbt.

Torbjörn Petersson

torbjorn.petersson@dn.se

Jan Eklund: Året när Europas unga kvinnor steg fram efter männens gamla krig

ONSDAG 11 SEPTEMBER 2019

Vad hände på kontinenten för hundra år sedan? Kvinnorna fick äntligen mer att säga till om. I boken "1919 – kvinnornas år" skriver tyska Unda Hörner om pionjärer som Coco Chanel, Rosa Luxemburg och Hannah Höch.

Vissa årtal och datum har en säregen magi, de flesta är lika anonyma som en trist måndag i februari. Vad ska man säga om 1919 – och hur såg världen egentligen ut för hundra år sedan?

Vapnen har tystnat efter första världskriget, förhoppningar i luften, men också stor sorg över masslakten vid fronterna. Alla unga liv som offrats, en stark känsla av att detta vansinne inte får upprepas.

Den gamla ordningen har störtats eller är på reträtt, demokratins röster – inte minst kvinnornas – hörs på allvar i offentligheten. För första gången får

kvinnor rösta i Tyskland. Nya tankar vädras och debatteras, alternativa människoideal skisseras, det unga och moderna 20-talet ska snart kläckas.

Här hemma var märkesåret snarare 1918, vilket Per T Ohlsson påminde om i boken "1918 – året då Sverige blev Sverige".

Vägen dit var dramatisk, men kompromisser i alla led ledde till att demokratins genombrott kunde ske relativt stillsamt.

I Tyskland gick det blodigare till. Där föddes Weimarrepubliken under våldsamma gatukravaller mellan arbetare och militär i Berlin; i München pågick en lokal röd revolution som hotade att slita sönder landet.

När författaren Kurt Tucholsky summerade det polariserade året 1919 i en tidningsvers skrev han lakoniskt att högern dominerades av "reaktion" och

vänstern av "bolsjevikhorder". Mitten var tom på män – men full av kvinnor. Tyska Unda Hörner lyfter fram några av dem i boken "1919 – kvinnornas år" (övers. Per Lennart Månsson, Lind & co). Som radikalen Rosa Luxemburg, konstnären Hannah Höch och tennisstjärnan Suzanne Lenglen. Även kända utländska pionjärer: kemisten Marie Curie, modeskaparen Coco Chanel och bokhandlaren Sylvia Beach. Månad för månad får läsaren följa vad som händer dem och några andra gestalter. Det har sin konkreta och lättuggade charm. - Efter hand känns greppet tjatigt och molande. Var är de uppfriskande överraskningarna? Årtalet blir en fantasilös ram som kväver idéerna och krymper perspektiven. Det finns andra som har gjort det så mycket bättre: Florian Illies ("1913 –

århundradets sommar"), Elisabeth Åsbrink ("1947") och Ian Buruma ("År noll – historien om 1945"). De har alla en känsla för hur vardagslivet, och den enskilda individens upplevelser, ska kontrasteras och samspela med det större historiska förloppet. När detaljerna får tala lyfter även "1919". Extremhögerns planterade lögner om politiska motståndare letar sig exempelvis in även i liberala Berliner Tageblatt den 16 januari: "Liebknecht skjuten vid flyktförsök. Rosa Luxemburg lynchad av massan." Det var snarare fråga om planerade politiska attentat mot tidens två kanske mest kända tyska revolutionärer. Och när Unda Hörner skriver att "saxen är den nya tidens viktigaste instrument" hajar läsaren till. Coco Chanel klipper av sig håret i Paris och kortar kjolarna. Också

Hannah Höch använder sax när hon går igenom tidningar hemma vid köksbordet i Berlin – och därefter möblerar om verkligheten i sina tidstypiska collage. Den fräcka modernismen bryter fram.

Fredsfördraget efter första världskriget undertecknades i Versailles i maj månad. Tjugo år senare var det dags för ett nytt och ännu värre storkrig. De tyska demokraterna hade slagits i bojor eller tvingats i exil. Kvinnorna fick marktjänst igen.

Den som inte har tröttnat på årtalsböcker och Nazityskland kan läsa Olivier Hilmes färska ”Berlin 1936”. Jag tror att jag passar, men rekommenderar gärna en annan titel från Lind & co: Volker Wiedermanns ”Oostende 1936”. Den kretsar kring vänskapen mellan författarna Stefan Zweig och Joseph Roth – ”sommaren innan mörkret föll”.

Mellankrigstiden, åtminstone 20-talet, var trots allt en lycklig parentes med stark magi. Vem hade inte velat hänga i Paris eller Berlin 1925?

Jan Eklund

jan.eklund@dn.se

Katalonien startar ny - delegation i Stockholm

ONSDAG 11 SEPTEMBER 2019

Är det någon som har hört talas om Pep Guardiola, Manchester Citys tränare och enligt hemmaexpertisen världens bästa fotbollstränare? Dessutom katalansk aktivist.

Han är från Barcelona och nu har hans syster, Francesca Guardiola, även hon en stjärna fast på en mer intellektuell planhalva, varit med om att starta en

nordisk delegation för Kataloniens regionregering.

Under onsdagen, på Kataloniens nationaldag, har delegationen sitt första kulturevenemang i Stockholm. Det är kring den katalanske författaren Jaume Cabré, som i år kommit med boken "Rösterna från floden" och 2017 fick Kulturhuset Stadsteaterns internationella -litteraturpris för den tjocka romanen "Jag bekänner" översatt från katalanskan av Jens Nordenhök och utgiven på Nilsson förlag.

Förutom Jens Nordenhök deltar journalisten Stina Dabrowski och DN:s före detta kulturchef, historikern Henrik Berggren. Spännande att se om den nya utrikesministern Ann Linde kommer klockan 18 till Medelhavsmuseet?

Maria Schottenius

maria.schottenius@dn.se

Jens Linder: Så blev den rökta sillen en symbol för Boris Johnson

ONSDAG 11 SEPTEMBER 2019

I Storbritannien har en stor del av befolkningen Brexit-bunkrat under ett par månader nu. Folk fyller sina förråd med mat, medicin, dryck och andra förnödenheter inför den allt mer överhängande risken att landet kraschar ut

ur EU utan avtal sista oktober. Fyra miljarder pund beräknas brittena hittills ha lagt ner på att fylla förråden.

Premiärminister Boris Johnson – som under måndagen genomled ytterligare ett av sina parlamentariska nederlag – tror inte att det blir så farligt, trots att regeringens egna kalkyler talar om stora brister på bränsle och mat efter ett utträde. Men handling säger ofta mer än ord, och talande nog har herr Johnson själv beställt frysmat från lågpriskedjan Iceland, som lagts i frysboxen på 10 Downing Street. Bland annat djupfryst korv och mos – ”sausage and mash” – en av Johnsons favoriträtter.

Denne Boris Johnson – som ständigt hungrar efter uppmärksamhet och bekräftelse, men också efter god mat och dryck – tonar ner det faktum att 30 procent av landets mat importeras från

EU. Så det är klart som korvspad att det blir stopp för parmesan, danskt bacon och irländsk cheddar, sherry och portvin om utträdet blir avtalslöst. Nästan alla frysta pommes frites, oundgängliga för fish n' chips, kommer också från EU.

Boris Johnsons förhållande till mat är karakteristiskt för hans personlighet. Berömd är hans cornflakes-metafor i ett tal från 2013 då han var Londons borgmästare. I talet menade han att ojämlikhet är centralt för att skapa avundsjuka och girighet, vilket i sin tur stimulerar företagsamhet och därigenom landets ekonomi. Därför, menade han, är det helt rimligt att folk med låg IQ har det sämre än de mer begåvade. Och i en förvirrad metafor liknade han samhället vid ett paket cornflakes och hävdade att "... ju hårdare man skakar paketet, desto

lättare blir det för några flingor att hamna på toppen".

Men, som OECD, Internationella valutafonden och ett flertal

Nobelpristagare kommit fram till, leder stor ekonomisk ojämlikhet snarare till stagnation, färre innovationer och lägre social rörlighet. Detta redovisas bland annat av Richard Wilkinson och Kate Pickett i "Den inre ojämlikheten".

Cornflakes-metaforen är för övrigt mer samhällskritisk än Boris Johnson anade. Genom ett ivrigt skakande söndras flertalet av flingorna till slut, och blir till otjänligt smul.

Sanningen har dock sällan bekymrat Boris Johnson. Under kampen om vem som skulle bli det konservativa partiets ledare (och därigenom premiärminister) viftade han vid ett framträdande med en brittisk "kipper" – en rökt saltsill – och hävdade

att denna numera måste transporteras med för tillverkarna fördyrande kylklabbar på grund av EU:s byråkratiska regler. Fiskfäktandet spreds kvickt i media. Johnson vann till slut maktstriden överlägset. Men påståendet var inte sant. Det var engelska regler som krävde kyla för sillen, inte påbud från Bryssel. Det retoriska greppet var effektivt, men helt klart ett villospår, en ”red herring”, som det engelska uttrycket lyder. Nathan Wyburn – en matbildkonstnär som skapar originella porträtt gjorda av bland annat te och vita bönor i tomatsås – har lämpligt nog förevigat Boris Johnson i toast med ”marmite”, denna helengelska och tämligen motbjudande jästprodukt som för övrigt troligen står inför ett uppsving efter Brexit, när de brittiska hamnarna stängs för skepp som kommer lastade med mat.

Till och med i nederlagets stund tar premiärministern till matmetaforer. Inför förra veckans omröstning om Brexit-processen, proklamerade han att alla Tory-ledamöter som röstade emot honom skulle bestraffas – oavsett om de är för eller emot Brexit. Frasen var ”what’s sauce for the goose is sauce for the gander”. Fritt översatt: gåskarlen och gåsamor serveras med samma sås. Som bekant höll han sitt löfte och sparkade samtliga från parlamentets partigrupp.

Jens Linder
mat@dn.se